

DIPARTIMENTO DI SCIENZE DELLA TERRA
UNIVERSITA' "LA SAPIENZA" ROMA

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS

MONSTRORVM HISTORIA.

CVM PARALIPOMENIS HISTORIÆ OMNIVM ANIMALIVM

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
in patrio Bonon. Archigymnasio Simpl. Med. Professor Ordinarius, Musęi Illustriss: Senatus Bonon., et Horti publici Pręfectus Labore, et Studio uolumen composuit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA
in lucem edidit Proprijs sumptibus

AD SERENISS. ET INVICTVM
FERDINANDVM II
MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM.

cum Indice copiosissimo

Io. Bapt.a Coriolanus F. Bonon.

BONONIÆ Typis Nicolai Tebaldini MDCXLII.
Superiorum permissu

DELLA TERRA
ROMA

Magnus es tu, & Magnum nomen tuum in fortitudine.
Ierem. Cap. 10.

SERENISSIMVM, ET INVICTVM

FERDINANDVM II.

MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM

In dedicatione Operis Monſtrorum

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
hoc Tetraſticho veneratur.

QVid TIBI MONSTRORVM monſtrat genus omne dicatum?
Monſtrat, quòd MAGNVS DVX fera MONSTRA domat.
MAGNVS Alexander furialia MONSTRA ſubegit;
Quæ MAGNVS potuit, MAGNVS & ipſe potes.

SERENISSIMO FERDINANDO II. MAGNO DVCI HETRVRIÆ.

MARCVS ANTONIVS BERNIA FELICITATEM.

ABORANTIS Naturæ Monstra, infelici hucusquè vtero luctata, & tandem posthuma quadam vi fœcundissimi ingenij ad litterarium partum maturata, immortalem tuam lucem (Princeps Serenissime) Lucina qualibet clementiorem implorant. Nec dedecet sanè tuæ Fortunæ Principem, huiuscemodi Monstris admiratione obstetrice nascentibus, fauere: soles quippè ferocioris ingenij portenta vndiq; exquisita ad maiestatis argumẽtum caueis innutrire, & ad liberale comitatis spectaculum theatris exhibere: adeò vt in ipsis ferarum stabulis, Africa, iam penè ferocitatem dedocta, mitiori sub Sole, tibi mitior ancilletur. Hæc verò Monstra, quæ tibi prælo gementi Natura enititur, non Africa sola concepit; neque enim ad solos Africæ fontes degeneri amore peccant Animantia: sed quælibet tellus phlegræa molitur monstra, si Cœlum habeat inimicum. Quot portentis salaci quadam fœcunditate scateat Mare, ex vno Proteo, numeroso scilicet Monstro, liceat coniectare. Aer quoquè, & si purior enitescat, sæpè Maris, terrarumquè halitu obnubitur, & ex aerea Iunone suos creat Centauros. Ipse olim defœcatus Ignis, ex quo nobiscum enutriri cæpit, suosquè inter cineres stabulari, ad innumera propemodùm Monstra versatur; vt meritò doleant Mortales, nullis vnquàm aquis perniciosum Promethei ignem expiari potuisse. Vniuersa igitur Monstra, quæ elementorum vitium, & cœcus causarum error produxit, noster Aldrouandus, Bononiensis Athenæi æternum decus, hoc vno volu-

 2 mine,

mine, studio feliciter pertinaci, concepit: quam fortasse laudem nemo hucusquè omninò attigit. Et debuit sanè Vlysses, Laertiadi solertia non impar, virtute maior, tot Monstra primus euadere. Verum eruditissimus Auctor, lucem illam, quam ipsi inuidit mors, senio quidèm matura, sed votis omnium acerbissima, suo operi impertiri non potuit. Vixit tamèn ergà Patricium Ciuem, ac primarium Magistrum superstes apud Patriam Amor, qui ad sepulchri lucernam elucubrare non destitit, quousquè Bartholomæi Ambrosini Doctoris egregij studio, rudem fœtum accuratiùs digesserit, & ad posthumum partum properauerit. Nascitur tandèm Famæ maturum opus, post ipsum sui Auctoris funus: vndè non immeritò Immortalitatem sibi auspicari posse videtur; cum inter sepulchri latebras clarissima habeat incunabula. At omnia inauspicata prætendunt nata non sine prodigio Monstra. Esto: sed malum omen auertimus opportunè, cum ea faustitatis miraculo consecramus. Tuo videlicet nomine (Princeps sapientissime) nomine inquam tuo, quod Amplissimæ Familiæ fastis inscriptum, cum omnes auitæ gloriæ characteres, seu integerrimæ Religioni, seu bellicæ virtuti, seu Pacis studijs positos secum referat, nigram quamlibet mali ominis notam potest insita felicitate obliterare. Scitè igitur huius operis diuturnitati consului, quando illud auspicatissimi tui Nominis immortalitati dicaui. Vnum superest (SERENISS. FERDINANDE) vt quemadmodùm cœteri exorbitantis Naturæ deliria libentiùs obseruant, quam tritos semper ijsdem rotis sulcos, tu quoquè Monstra, hoc volumine quodam veluti compendio complicata, humaniùs accipias; sicuti insolitum munus non solitæ obseruantiæ indicio offerre posse gratulamur. Atque hinc poteris tuæ Hetruriæ noua monstra exhibere, quæ si olim aruspicinam excogitauit, vt victimarum extra examinaret, & ex latentibus portentis penitiora fatorum arcana portenderet, perspicaci numquam ingenio hebescere potuit, quin tandem transmissa per tubum acutissima acie syderea etiàm Monstra felicissimè lancinaret, fidelissimè exploraret. Et diuinare iuuat quid ex hac monstrosa fœtura, tua Aruspica de te poterit diuinare. Te Alcide non deteriorem fore fortitudine, meliorem fortuna; cum tibi nascantur Monstra, quæ potentiam non reformidant quidèm, at ex ea sibi amabile patrocinium pollicentur. Te futurum, hoc bellaci seculo, litterarum Assertorem; quando ipsa Monstra, inter characteres procusa, magno rei litterariæ vertas emolumento. Et sanè fortiori numquam præsidio Pacis studia obfirmanda fuere, vt hac nostra ferrea ætate, qua ferro Pax vndiquè oppugnatur: nec illud opportuniùs aliundè expectandum, vt à Medicea Familia, apud quam profugæ sæpius nostro ex orbe musæ, ex sententia crediderim Anaxagoræ, alios orbes inuenere, quò profugerent: nec à quopiam alio faciliùs obtinendum, quàm abs te (Princeps Sapientissime) Tu interim nascentia hæc Monstra, tuo nomine inscripta, serenissime frontis omine dignare; hinc etenim fas erit gratulari, me nihil vnquam Monstris auspicatiùs habuisse. Et iam, vt reor, voti apud te reus, votum aliud apud Deum immortalem repono: vt ea semper felicitate floreas, quæ tuarum Virtutum merita deceat. Nec tibi meliora optare possum; illa siquidem maior esse nequit, cum hæc maxima feceris. Vale.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIENSIS MONSTRORVM HISTORIA.

ORDINIS RATIO.

G VNCTORVM inuulgatis animantium moribus, & naturis, physica miracula nomine Monstrorum vulgò nuncupata, in aspectum publicum modò producenda succedunt; quæ aliquando contingere, explorata fatetur veritas; & potissimùm quando, non iuxta consuetam naturæ normam, peregrina quædam, vel toti generatorum corpori, vel eiusdem partibus (siuè de homine, siuè de brutis, siuè de plantis verba fiant) figura, vel character imprimitur. Non enim hæc authorum sunt deliria, vel somnia, qui fucata persuasione, arbitrio suo, monstra delireare velint: quandoquidem de his quotidiana nos certiores facit autopsia. Idcircò pro comperto affirmandum est, quòd humana curiositas vastissimam generatorum solitudinem peruagans, interdùm in aliquid naturales excedens leges, & nouitatem pariens incidat: vnde tunc inquieto sciendi appetitu exagitata, ob illud ignotum, graui admiratione necessariò detinetur. Nos igitur in præsentia ad hanc obliterandam admirationem, ad exterminandam sciendi appetitionem, & deniq; ad recreandam nouitatum famem, abdita naturæ atria innumeris decorata iconibus pandere decreuimus. Sed cum rectum sui, & obliqui index, & examen esse perhibeatur, operæ pretium esse videtur, si prima fronte perfectam H Hominis constitutionem paucis complectamur verbis; non solum vt deinceps errata naturæ euidentiora legentibus innotescant; verùm etiam ne humanis prærogatiuis hæ nostræ Historiæ careant. Deus enim in ipso corporis humani creationis initio, immortalis vitæ spiraculum, nempè animam insufflauit, qua tanquam rationali Duce regeretur, superna meditaretur, & sensibus dominaretur. Deniquè in rebus etiam inanimis, admiranda aliquando eueniunt, suarum naturam causarum non referentia, veluti varia aquilarum, seu aliorum animantium, vel equitum simulacra in aere apparentia monstra cœlestia à nonnullis appellata; quorum etiam mentionem perpulchris exornatam imaginibus, hisce historiarum monumentis mandare statutum est.

Monstra atinent ad animalia, & plantas.

Sciendi appetitus mirab lis.

Monstra inanimatoru.

Monstra cœlestia quæ.

DE HOMINE. Cap. I. A

ÆQVIVOCA.

Primus hominis significatus.

NOMEN hominis simpliciter prolatum hominem ex humano corpore, & rationali anima integratum designat, ideò, in hoc intellectu, vir non vulgariter eruditus, nec non in tenebris inscitiæ versans, immò infans, & adultus comprehenditur. Amplius hominem interdum appellamus, qui perfectum corporis incrementum est assecutus: vnde ab hoc significatu puer, & adolescens excluditur. Præterea, nomine hominis, vir quandoquè summa præstans eruditione denotatur: quare hæc vox ineruditum, & infantem explodere videtur. Cæterùm cum hæc vox (homo) apud Latinos sit promiscui generis, non solum hominem masculum, verùm etiam fœminam, nempè mulierem significabit. Hic autem sensus sacris Biblijs est admodum familiaris, vbi hæc vox (homo) singulari prolata numero, vt plurimum grato animo, sed numero multitudinis, opposito modo accipitur; & quamuis apud Mattheum legatur, homo inimicus, nempè Diabolus, superseminauit zizaniam, nihilominus id ratione epitheti additi factum fuisse asseueramus. B

Homo promiscui generis.

Cap. 15.

Homo herba quæ sit.

Botanici herbam quandam passim Balsaminam fœminam nuncupatam, hominem indigitant, quia caules plantæ adeò crassescant, vt homuncionem perbellè æmuletur. Pictores quoq;, & Cælatores delineatum, vel sculptum hominis simulacrum, hominem nominant. Apud Platonem, ex Ficino, homo nonnisi vis animæ in ratione, & sensu posita, à veteribus Theologis anima nuncupata, exprimitur. Hinc nonnulli non immeritò hominem interiorem animam, & corpus hominem exteriorem nominarunt. Dialectici in suis propositionibus hominē pro specie specialissima collocant, ideòq; apud ipsos propositio indefinita, cuius minor extremitas sit vox (homo) ad vniuersalem reducitur propositionem: sicquè intelligendus est Apostolus scribens ad Corynthios: quando inquit. *Probet autem se ipsum homo*, licet aliquando prædicta vox, Indiuiduum scilicet aliquem particularem designare possit: hunc enim intellectum legimus in sacris litteris, *Homo non erat, qui operaretur terram*. Tandem si huic vocabulo (homo) aliquid addatur, adhuc varias sortitur significationes: siquidem homo alicuius dicitur, qui alterius obsequio addictus est. Quamobrem in sacris paginis, homo Dei, interprete Oleastro, Propheta exponitur; quoniam Prophetæ diuino ministerio essent mancipati. At Diuus Augustinus corpus appellauit hominem mundanum. Ficinus verò, per hominem igneum, Dæmonem intellexit. Paulo Scaligero hominis magni nomine, mundus intelligitur, quia vicissim, mundi parui nomine, homo designetur. C

Homo interior, & exterior.

Lib. 1. c. 11.

Genesi c. 5.

Lib. 3. Reg. c. 13.

Li. 8. de Ciu. Dei c. 4.

Homo mundanus.

Homo igneus

Homo mag.

Homo paruus.

Homo altus chymistarū.

Deniquè Chymistæ cucurbitam cum suo alembico, nempè vas Philosophorum, hominem altum, vel hominem galeatum nominant. Quamuis apud ipsos metalla quoq; dicantur homines: quapropter in ipsorum libris, homines interdum in Dæmones, & Dæmones in Deum transmutari perhibentur: quando scilicet homines, nimirum metalla imperfecta in Dæmones, nempè in argentum, & tandem in aurum ab ipsis vocatum Deum transformantur. Pariter apud Græcos ἀνὴρ, quemadmodum vir apud latinos, varijs modis vsurpatum; interdum simpliciter pro ἀνθρώπῳ accipitur; quandoquè hæc vox masculum, nec non euiratum, ad differentiam Eunuchi, item hominem in virili ætate constitutum, identidem virum strenuum, & fortem; immò etiam maritum significat. D

Hominis nomina Græca.

SY-

SYNONYMA, ET ETYMVM.

E ANTIQVI omnes vno ore confirmarunt hoc vocabulum (homo) sine aspiratione nulla ratione esse proferendum: propterea Diuus Augustinus hoc meditatus dicebat; Mirandum esse, quomodo filij hominum pacta litterarum, & syllabarum à maioribus accepta diligenter obseruent, deinde pacta æterna salutis perpetuæ negligant. Vnde Isidorus hominem fortè ab humo deriuauit; cum legatur in Genesi, hominem de humo, nempè de limo terræ ab opifice omnipotenti fuisse creatum. Huic sententiæ assentitur Varro, dum inquit, humo humorem, siue terram caliginosam signari, quæ mollis, & tractabilis est, ideòq; facillimè rotam figuli sequitur; vt homines, nominis etymo, ad nutum, & imperium summi Dei, circumducendos esse intelligant: quamuis alij velint hominis etymologiam ab humo minimè esse deducendam; quia hæc omnibus animantibus est communis. Placuit igitur aliquibus hoc etymum à verbo Græco ὁμόνοια, scilicet concordia esse desumendum: cum homines, inter cætera animantia, concordiæ, & consortij vinculo maximopere connectantur. Nisi velimus cum Goropio asserere, in prima lingua hominem vocatum fuisse Hoomóet, quæ vox animum altissimum homini inesse indicat.

Li. 1. confes. cap. 18.

Homo vnde dictus.

F

Lib. 7. Hermath.

Aliter homo vocatur etiam vir, vel à vi, vel à virtute, tum animi, tum corporis; qua mirandum in modum pollet.

Apud Hebræos multa sortitur nomina, in primis appellatur Adam, terra, Gheber, ortis, Methi m, mortalis, Enos, obliuiosus, & fragilis; & tandē, Isc, vir, in qua dictione est Iod littera, & nota diuinitatis, qua, iuxta sententiam Burgonij, ab homine masculo Deus inuestigari potest, quæ littera in nomine mulieris Issah non inuenitur: hac de re mulieri sacramentorum administr tio inhibetur. Itaquè Isc exponitur vir, nimirum virtute præstans à verbo Isch fortem denotante. Immò Græci ab hoc vocabulo verbum ἰσχύω, idest viribus polleo deriuarunt. Addit Goropius hominem nuncupari etiam Mensch, quæ vox liberi arbitrij hominem esse indicat; G cum, Mensich, ducens se ipsum exponatur.

Hominis nomina hebraica.

Lib. 14. hierogly.

Apud Græcos legitur ἄνθρωπος, vel à verbo ἀναθρέω attentè considero, & contemplor; quia solus homo inter animantia, quod videt, attentè intuetur, & meditatur. Vel ex mente Etymologi, παρὰ τὸ ἄνω ἀθρεῖν, quia homo ad alias comparatus animantes sursum aspiciat. De hoc non inconcinnè canebat Ouidius.

Hominis nomina Græca.

Pronaquè cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælumquè videre
Iussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Lib. 1. Met.

Hoc enim factum est, vt Deum cognosceret, non autem, vt, vrna terebrata, aquam ferret; quòd hominis Deum neq; timentis, nequè cognoscentis symbolum esse perhibetur. Idcircò tunc possemus sic canere.

Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
Erexisse caput?

H Aliter Græcis dicitur ἀνὴρ à verbo ἄνω, vel ἀνύω perficio; cum homo animal sit perfectissimum. Quamobrem vocitatur etiam μικρόκοσμος, quasi paruus mundus, quoniam, teste Galenò, tantum artificium in constructione hominis, & aliorum animalium, quantum in mundi opificio obseruantur: idcircò Aristoteles, & Auerroes hominem, & cæteras animantes minorem mundum indigitarunt. His addamus, cerebro hominis, in quo ratio, & mens residet, repræsentari Cœlum Empyreum, vbi diuina residet maiestas: deinde à capitis parte imaginatiuam, & cogitatiuam continente, sphæras, & intelligentias, & à sensitiua Dei m nistros referri, & indicari. His addimus, quòd tot faciei ianuæ, per quas rerum species sensus admittunt, septem planetas æmulantur. Nam, si Cœli oculos Solem, & Lunam vocamus, oculi pariter humani Solem, & Lunam repræsentant. Os, in quo venustas vultus consistit, Venerem refert; Iouem, & Mercurium nasus; cum is pro Iouis sceptro, & pro Mercurij caduceo sumi possit. Saturnum tandem, & Martem aures, ob siccitatem, præ se ferunt.

Homo paruus Mundus.

Homo æmulatur vniuersa, quæ in mundo sunt.

Næui deniquè, & cæteræ naturales maculæ per faciem diſperſæ cæterarum Stellarum octauæ ſphæræ gerunt ſimilitudinem.

Immò partes humanæ, per quas excrementa truduntur, illas æmulantur tenebras, ad quas mali Angeli, & improbi homines tanquam mundi fæces deſtinantur. A

Lib. Armon.

Amplius homo, ex D. Auguſtino, eſt cum lapidibus, vegetat cum plantis, ſentit cum brutis, & intelligit cum Angelis. Inſuper, authore Georgio Veneto, dum homo diuinam interpretatur mentem, munere Angeli fungitur; dum cunctis dominatur, quibus præſidere ei conceſſum eſt, tunc Archangeli prærogatiuam participat; dum vires omnium ſubditorum complectens, eas vi quadam cœlica attrahit, tunc muniũ hoc Principatibus Cœleſtibus acceptum refert; quando virtute quadam aduerſus veritatis hoſtes corroboratur, hanc facultatem à Poteſtatibus; auxilium ad familiarem ſubigendum hoſtem, à Dominationibus; opem ad proprium, & debitum perueniendi finem, à Thronis; lumen concipiendarum ſupercœleſtium imaginum, à Cherubinis; & tandem ſingularem, erga diuina, amorem, à Seraphinis conſequitur. Iuſtis igitur de cauſis à D. Ioanne homo mundus fuit nuncupatus, quando dixit. *Mundus eum non cognouit*. Italicè dicitur homo, Gallicè Homme, Hiſpanicè El varon, Germanicè Ein Mentſch. B

Homo varijs munijs fungitur.

Cap. 1.

Mulieris ſynonyma.

Homo fœmina Latinis vocatur mulier, quaſi mollier à mollitie, vt voluit Varro; Plerumquè hoc nomine intelligitur, quæ amplius non eſt Virgo: Cicero enim obiurgantibus nonnullis, quia ſexagenarius Popiliam Virginem duxiſſet, reſpondiſſe fertur, cras mulier erit, nihilominus, vt placuit Caio Iuris Conſulto, mulieris appellatione, Virgo etiam, nempè viri potens, & nubilis intelligitur. Vlpianus quoquè hoc vocabulum in vtroq; ſignificatu, tam pro virgine, quàm pro nupta vſurpauit.

L. quæritur. ff. de Edil. edict.

Nomina hebraica mulieris.

Apud Hebræos mulier vocatur Iſſah, quaſi virago, quia de coſta viri, ſcilicet Adami formata fuerit, vel quia viro opem eſſet allatura, aut quoniam animum, in familia regenda, minimè mollem, ſed virilem exercere deberet, aut deniquè quia ratione prolis viro fuerit tradita. Alio nomine dicitur Necheuah à verbo Nachah excauauit, quoniam in mulieris vtero, tanquàm in loco concauo, proles ad debitum vſquè tempus deliteſcat: quamuis hoc nomen fœminis etiam aliarum animantium competat. Cæterùm vocabula Naſcim, & Eſcieth ſignificant quidem mulierem, ſed vt C plurimum pro vxore, & coniuge vſurpantur.

Mulieris græca nomina.

Græcis mulier appellatur γυνὴ, quaſi γονὴ, partione: cum Euæ primæ parenti cæteras mulieres repræſentanti dictum fuerit. *In dolore paries filios*. Itali mulierem vocant Donna, quaſi Danno, cum damnum non vulgare humanæ proli attulerit: hinc poeta quidam huc reſpiciens canebat.

Eſt mulier tanquam generalis regula: quare?
In multis fallit regula, ſic mulier.

Etenim in ipſo ſtatim creationis initio, pernicioſo detrimento, & funeſta pernicie mundum affecit. Non eſt igitur mirum, ſi quidam cecinerit ad rem.

Amiſit coſtam cauſa mulieris Adamus,
Vxoris cauſa perdidit ipſam animam.

Gallis mulier dicitur Femme, Hiſpanis Mugier, Germanis Ein Meip Oder fraum.

D

DIFFERENTIÆ.

Hominum duplex genus.

SATIS iam de ſynonymis ſcriptum, pergamus modò ad differentias: nam variam hominum indolem meditantes, in duplex hominum genus incidemus, quorum alterum indoctum eſt, & agreſte, quod ſemper antefert vtilitatem honeſtati; alterum logica naturali valdè imbutum, quòd rebus omnibus dignitatem anteponit: huic generi laus, honor, gloria, fides, omniſq; virtus, illi autem alteri quæſtus emolumentum, & voluptas virtuti maximè inimica præponitur. Si diligentes ponderemus morum varietatem, tunc omnium animalium naturas, & vires homines ſubire obſeruabimus: quandoquidem horum alij ſunt truculenti, vt tigres, alij rapaces, vt lupi, alij immanes, vt ſerpentes, alij fortes, vt leones, alij timidi,

vt

vt lepores, alij inuidi, vt canes, alij sordidi, vt sues, alij natant, vt pisces, alij virulenti, vt viperæ, alij placidi, vt agni. Quamuis ex nonnullorum sententia, id ratione Climatis, vel horæ natalis contingere soleat; quoniam Indi quidam sunt mansueti, Par- *Differentia ratione Climatum.*
E thi, & Scythæ feroces, & feri, & potissimum Tartari. Nascentes in momento terræmotus, timidi semper sunt, & imbecilles. Nati verò tempore interlunij, iuxta mentem Aristotelis, vel non viuunt, vel admodum debiles esse solent. Cardanus verò hos atra bile laborare obseruauit. Si specimen acris, vegetiq; ingenij meditemur; proculdubiò mares validiori constare mente, fœminas autem imbecilliori comperiemus. Id eleganter nos docuit Ouidius his versibus. *Differentia ratione ingenij.*

Vrimur igne pari, sed sum tibi viribus impar, *Epist.18*
Fortius ingenium suspicor esse viris.

Immò viri ipsi inter se ratione ingenij valdè discrepantes esse videntur. Horatius id significabat his verbis.

———Non omnes eadem mirantur, amantquè *lib.2.Epist.*
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.

F Persius quoque idem videtur attestari, quando cecinit. *Satyr.3.*

Mille hominum species, & rerum discolor vsus;
Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Rectius id expressit Propertius, quando dixit.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus vtilis armis; *Lib.3.Eleg.*
Naturæ sequitur semina quisq; suæ.

Sed magis admirandum est, quòd in vno, & eodem homine diuersitas obseruatur ingenij id declarauit optimè Ouidius, quando scripsit. *Lib.2.Amor.*

Quod licet, ingratum est, quod non licet, acrius vrit,
Quod sequitur fugio, quod fugit ipse sequor.

Hoc intactum non reliquit Catullus his versibus.

Odi, & amo, quare id faciam, fortasse requiris,
Nescio, sed fieri sentio, & excrutior.

G Idem possumus attestari de aliqua cibi, potusquè specie, qua nonnulli interdum summopere delectantur, cum ab eadem alij valdè abhorreant, aduertendum autem est huiuscemodi proprietatibus indiuidualibus nullo modo varias posse constitui species; cum hoc munus formis tantummodo substãtialibus assignetur; quare, doctrina hac Philosophis demandata, ad perfectionem huius historiæ de varijs solum hominum figuris verba facere nostra intererit. Hæ autem hominum figuræ partim ab ore, naribus, oculis, auribus, labijs, situ capitis, pedibus, pilis, & pelle desumentur, hinc postea de hominibus Syluestribus, Satyris, Centauris, & similibus differendi occasio sese offeret. Partim à magnitudine, & sexu hinc natura Gigantum, Pygmeorum, & Hermaphroditorum examinanda succedet. *Differentia huius ratione figuræ.*

Quocirca varium apud Indos hominum genus, figura, deformatione, statura diuersum, quod sæpius in historijs Plinij vanum esse censuimus, iam fidem aliquam impetrauit, & posteaquam huius generis monstra iam nouus orbis ostendit. Fides
H tamen sit penès authores, quos in multis fide dignos inuenimus. Scribunt igitur, circa fontem Gangis, homines astomos, nimirum absq; ore, & excrementorum exitu versari, toto corpore hirtos, qui halitu tantùm, scilicet odore naribus attracto viuunt; cui opinioni Plinius adstipulari videtur, dum meminit gentis lingua carentis, & loco sermonis nutibus, & motibus vtentis. Immò Ioannes Mandauilla nominat Insulam Defracan, quam homines parui tanquam Pygmei colunt, & odore tantùm pomorum syluestrium victitant; ideòq; in partem remotam iter facientes non solum pomorum, sed herbarum etiam odoriferarum halitu, tanquam commeatu, vtuntur. Præterea addit Solinus, aliquibus Æthiopum concreta esse ora, modico tantùm foramine, quo per calamos auenæ ad nutriendum corpus, liquorem hauriunt. Hoc hominum genus solebat deridere Strabo: nihilominus Diuus Augustinus hanc gentem memorat; prӕterquamquòd apertissimis etiam verbis id confirmat Isidorus. Quamobrem in gratiam lectoris huius gentis figuras in Musæo inuentas adiecimus. *Homines astomi vbi viuant.* *Cap.171.* *Cap.32.* *Lib.15.* *Lib.16. de ciuit. Dei cap.8.*

Num verò ἄστομοι populi, item Βραχύστομοι prӕdictas colãt regiones, non facilè, vt

 credat

HOMO

Αγομος.

HOMO

Βραχύστομος.

credat quis adduci poterit. Nos tamen, vt veritatem fateamur, non Aſtomos, ſed illos tantummodò parui orificij concedimus. Namq; obſeruatores, & illarum regionum exploratores, tam paruum os habitantium meditantes, tanquam nullum orificium fortè ſcripſerunt. A

Homines ſimi vbi. Præterea ad radices excelſorum Scythiæ montium quidam habitare dicuntur, qui non ſolum caluitiem habent naturalem, verùm etiam ingenti mento, & adeò ſimis naribus ſunt prædití, vt illis prorſus carere videantur. De his fortè ſermonem habuit Licoſthenes, quando meminit gentis loco naſi, exigua foramina habentis.

Lib.6.cap.3. De labijs Plinius author eſt, partem Orientis intimam coli à populis ſuperiori labro priuatis. At Licoſthenes in Chronicis, Nigritas deſcribens, eos proceræ ſtaturæ eſſe ſtatuit, cum labio inferiori ad pectus vſq; pendulo, vltra menſuram vlnæ, cuius pars interior, ob caliditatem climatis, facilem naciſceretur putredinem, niſi ſale illi mederentur. Cadamuſtus poſtea, & Iſidorus conſpiranter cum alijs id teſtificantur. Nigritæ igitur ſic deſcribuntur. *Nigritarum deſcriptio.*

Hi populi ſunt nigerrimi, proceræ ſtaturæ, habentes labrum inferius ad pectus vſq; promiſſum, cuius interna pars rubore ita ſaturato eſt referta, vt aliqua exulceratione vexari videatur; ideòq; eorum dentes omnes noſtris maiores conſpiciuntur, B immò duos habent reliquis eminentiores. Id totum ſequenti icone oſtenditur.

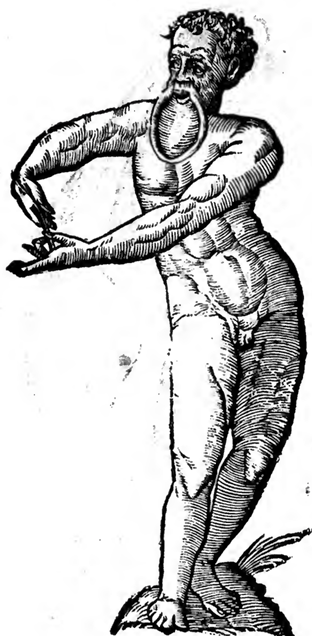
In fabrica humani corporis. Ad aures ſi conuertatur ſermo, Veſſalius anatomicus inſignis narrat ſe, temporibus ſuis, obſeruaſſe duos viros Patauij, quibus aures erant mobiles. Verùm inceſſit noſtro animo admiratio non mediocris de populis Faneſijs, ſiue Satmolis, vt Pomponius Mela, & Strabo recitant, quorum aures ita creſcunt, vt more veſtium, incedentibus, & more ſtrati, iacentibus famulentur. Quapropter Pigafeta ſcriptis mandauit Incolas Gilon Inſulæ iuxta Moluccas ſitæ auribus à natura eſſe donatos ad humeros vſque propendentibus: immò huic finitimam memorat inſulam, cuius habitatores auribus tam magnis muniuntur, vt in altera iacentes, altera totum corpus tegant. Quamobrem, teſte Euſebio Ieſuita, nauigationes Hollandorum, & Anglorum, fidem faciunt homines inueniri Turanuchos dictos (aurem ſignificat hoc nomen, quemadmodum ſimilia ſpectacula in vetuſto orbe ab auribus ſtupendis nuncuparunt Enotocitos) quibus adeò prolixæ ſunt aures, vt vſq; ad terram pendeant, & C habitare verſus Californiam; quemadmodum in ſequenti figura conſpicitur. *Homines auribus longiſſimis.* *Lib. 8. hiſt. nat. cap. 1.*

Differentia ratione oculorum. De oculis quid non ſupereſt examinandum? Gellius in primis ſcriptum reliquit homines eſſe tam mares, quam fœminas, quorum oculis duplex ineſt pupilla, qui ingentem irarum motum concipientes, quos intuentur, interimunt. Hos etiam in Regione Illyrica, & Scytica ſtabulari author eſt Plinius. Sed noſtram mentem maior inuadit admiratio, dum homines ceruice carentes, & pectus oculis decoratum habentes contemplamur, quorum Plinius, & Solinus meminerunt. Hi per ſyluas Aſiæ vagantur, tectis velamento pudendis, & latiſſimo pileo humeris, ad arcendum ſolis ardorem, dum piperis non mediocrem colligunt quantitatem, quam exteris vendunt mercatoribus, Blemmias has gentes vocant. Qua in re facilè credendum eſt Diuo Auguſtino, optimæ fidei authori, qui hæc habet. *Ego iam Epiſcopus Hipponenſis eram, & cum quibuſdam Chriſti ſeruis ad Aethiopiam perexi, vt eis Chriſti Euangelium prædicarem, & vidimus ibi multos homines, & mulieres capita non habentes, ſed oculos in pectore* D *fixos, cætera membra habentes nobis æqualia.* Hunc eumdem Diui Auguſtini locum ad rem citauit Fulgoſius. Quare nos in præſentia tantam authoritatem magnificientes non poſſumus niſi aſſeuerare hoc hominum genus collo carere; hinc capite thoraci adhærente, eorum oculi intuentibus in pectore fixi eſſe videntur Licoſthenes, qui multa vana ſcripſit, nonnullos memorat populos in quibuſdam Arabiæ locis verſantes tribus oculis inſignitos, cum mamillis adeò magnis, & tumidis, vt difficillimè tegi poſſint, meminimus etiam legiſſe in Æthiopia occidentali, homines quatuor oculis deformes habitare, vti in ſequenti figura conſpicitur; verùm ne noſter ſermo vnquam à veritate abhorreat, non oculos, ſed oculorum ſimulacra circa tempora à natura in primordio generationis imprimi credimus. *Sermo. 37.* *Homines collo carentes.*

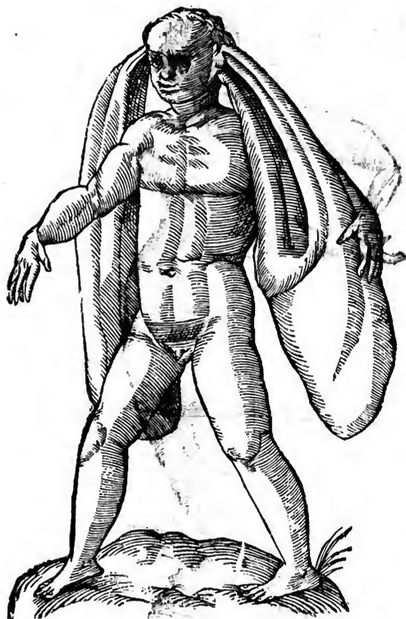
In Taprobana inſula, ex Licoſthene, habitant homines nonnulli collo gracili, capite maximo, vnico in fronte oculo, cruribus breuibus, & craſſis. Immò ad mentem aliquorum in Scythia verſus ſeptentrionem huiuſcemodi homines malæ naturæ, &

praui,

Nigrita labio inferiori pendulo.

Homo Fanesius auritus.

Æthiops quatuor oculis.

In vita M. Aurel. *Homines Monoculi.* *Lib. 7. cap. 37.* *Lib. 1. de Mirac.*

praui ingenij Arimaspi dicti versari feruntur, quorum frontis medium vnico insigni-tur oculo, id liberiùs astruit. Mondognetus, dum narrat Fuluio Torquato Consule, aduersus Volscos, è Mauritania Romam aduectum fuisse hominem Monoculum, A qui per Vrbem, miraculi gratia, spectandus circumferebatur. Hos populos Monoculos, seu monophthalmos, vel potius Arimaspos concessit Plinius. Quandoquidem, Arima, Scytharum lingua vnum, spu, verò oculum designat. Nos communi nomine hos Cyclopes vocare poterimus. Hi, ex Gellij sententia, solis Ferarum carnibus vescuntur; quapropter ab aliquibus Agriophagitæ appellantur. Hæc Natio non fuit Aristidi incognita, qui sæpè deridens Philippum Macedonem, sagitta Asteris egregij militis, oculo priuatum, Arimaspis cognatum nuncupabat. Diuus Augustinus hanc nationem, referente Fulgosio, vir inconcussæ fidei non explodit; immò dum esset Antistes Hipponensis, & per inferiores Aethiopiæ partes itinerans, vt ad frugalem cultum, & ad viam salutis, humanum reuocaret gregem, similes gentes se conspicatum fuisse affirmauit. Idcircò in gratiam lectoris iconem exhibemus. Theuetus tamen in nouo orbe huiusmodi gentes nunquam obseruasse in sua fatetur historia.

Homines oblongi colli.

Superioribus huius historiæ litteris demandatum est populos collo, seu ceruice B carentes in hoc terrarum orbe versari. Vicissim in præsentia prodimus in Eripia, vt nonnulli scribunt, vel secundum Lycosthenem, in partibus extremis Siricanæ, vel vt alijs placet, in aliquibus Tartarorum conuallibus stabulari gentem, tam oblongi colli, vt gruinum prorsus æmuletur: deinde in colli summitate facies est ferina, oculis, & naribus humanis, nec non rostro, & barbulis instar galli ornata. Id iuuabit magis legere, quàm credere. Nihilominus homines semiferos oblongiore collo, & ferina facie in illis regionibus degere non negamus, quorum fœminæ non ità deformes, vt mares, & rarò admodum videri perhibentur. Hæc Natio magna vi in hostes, & potissimùm aduersus Tartaros fertur. Horum quoque simulacrum lectori perpendendum exhibetur.

Homines caudati vbi. *Lib. 2. de Gest. Scot.* *D. Augustini miraculũ in Anglia.*

Antequam de stupendis naturæ miraculis circa pedes humanos verba fiant, primum nonnihil de hominibus cauda insignibus agemus: cum, ex Petro Martyre, incolæ regionis Inzignanin retulerint quondam pelago aduectum esse genus hominum cauda longitudinis spithamæ admirandum, non mobili, sed solida, turbinata, & C caudis crocodilorum simillima: quapropter sedibus perforatis vtebantur. Immò Paulus Venetus homines in Regno Lambri, cauda vnius palmi longa spectandos memorat. Quæ omnia nugamenta esse non audemus attestari. Scimus quidem in Annalibus Anglorum memoriæ hoc esse proditum, vt Ioannes Maior recitat, illic olim infantes cauda munitos ab vtero matris in lucem prodijsse; hocq; inde originem traxisse affirmant, quando in Diuum Augustinum è Græcia in Angliam, iussu Gregorij Magni, Euangelicam doctrinam suo eloquio, & mira orationis facultate disseminaturum vulgus iocosè caudas piscium proiecit: vnde Sanctus, diuino prius implorato numine, in pœnam peccati impetrauit, vt illic deinceps fœtus humani cauda deturpati nascerentur, vt moniti discerent diuinam doctrinam non aspernari: idcircò hoc neq; influxui cælesti, neq; tempestati attribuendum erat: pœna enim illis ad tempus fuit inflicta, vt gens incredula tantum virum probatissimæ, & optimæ fi- D dei authorem admiraretur.

Lib. 7. cap. 2. *Pib. 32. cap. 16.* *In Polyst. cap. 53.* *Monoscelli qui.*

Iam tempus est, vt figura, vel numerus pedum alias hominum differentias nobis suppeditet. Plinius gentem cum pedibus cubitalis longitudinis in India esse retulit; fœminæ verò pedes habent adeò paruos, vt struthiopedes nuncupentur. Item in quibusdam Tartarorum locis, ex Vincentio in speculo historico, homines vnico brachio, nec non vno solùm crure, & pede vagantur, quorum hominum duo munus Sagittarij obeunt, dum arcu ab altero apprehenso, alter sagittam vibrat; deinde in illis mira pernicitas obseruatur; siquidem tanta velocitate manu, & pede currunt, vt equos anteuertant, & quando brachium defatigauerint, tunc pede tantùm saliendo incedunt. Verùm Solinus alios huius generis monoscellos vocatos (exponitur μονοσκελὴς vnicum crus habens) Indiam peruagari, & perniciter salire pronunciauit: Immò tam vastum scripsit habere pedem, vt eiusdem ad Solem eleuati vmbra facillimè se protegant; quare sciopodes etiam dicuntur (nam σκιὰ vmbra, & πούς pes expri-

CYCLOPS, SIVE

Μονόφθαλμος.

Homo, ore, & collo Gruis.

exprimitur (horum hominum ſimulacra in foro Carthaginenſi iuxta portum effigiata fuiſſe Diuus Auguſtinus teſtatur. Præterea Plinius, & Solinus diuulgarunt, in onualle magna montis Imani, vel potius Timai, eſſe regionem vocatam Abarimon, E quam homines plantis poſt crura auerſis mirandæ velocitatis, & aſſiduè cum Feris verſantes colunt. Hi in alio Solo, quàm in proprio minimè ſpirare dicuntur. Quapropter ad finitimos Principes deferri haudquaquam poſsunt; quorum figura eſt hęc.

Lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 8.
Lib. 7. nat. hiſt. cap. 2

Homo pedibus auerſis.

Demum pili,& pellis poſtremam nobis miniſtrant differentiam:nam Ioannes Mandauilla quandam deſcribit inſulam, cuius incolæ, præter palmas, & faciem pilis frequentibus redundant, & Pigafeta delineauit homines inſulæ Buthuan piloſos, feroces,& antropophagos. Deinde, vt miſſos faciamus homines ſylueſtres à Plinio,& Solino memoratos, in præſentia, quos Petrus Martyr recenſet, meditabimur. Is igitur poſteritati ſcriptum reliquit homines ſylueſtres in Prouincia Guacaiarina ſtabulari, qui cryptas inelegantes, & depreſſas habitant fructibus ſylueſtribus victitant,& nunquam cum cæteris inſulæ incolis conſuetudinem ineunt: immo comprehenſi,& benignè tractati nunquam cicures fieri potuerunt;quare neq; imperium, neq; leges noſcere creduntur. Item in Hybernia inſula Anglorum regi ſubiecta infiniti ferè homines ſylueſtres ſunt, qui nullam vnquam conſuetudinem inire cum habitantibus ſecus mare voluerunt. Portionem pellis hominis ſylueſtris Sarmata quidam ad Excellentiſſimum Vlyſſem Aldrouandum detulit, quæ adhuc in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis ſeruatur, retulitq; hanc in annulo geſtari ad conuulſiones, cum maxima patientis vtilitate. A

Cap. 171.

In ſumm. ind. Occid.

Homines ſylueſtres vbi ſint.

Hoc ſylueſtre genus hominum Bononiæ primùm viſum eſt, cum Illuſtriſſima Soranij Marchioniſſa Bononiam ſe conferens ab Illuſtriſſimo viro Mario Caſalio honorificentiſſimè fuit ſuſcepta: ſecum enim deducebat puellam octo annorum piloſam, filiam illius ſylueſtris hominis, ætatis annorum quadraginta, in inſulis Canarijs orti, qui non ſolum hanc filiam, ſed aliam natu maiorem annorum duodecim, & filium annorum viginti genuit; horumq; omnium icones exhibentur. B

Pater annorum quadraginta, & filius annorum viginti toto corpore piloſi.

Puel-

Puella piloſa annorum duodecim.

Erat facies puellæ vnà cum fronte piloſa, præter nares, & labia circa os. Pili frontis longiores, & hiſpidiores erant in comparatione ad illos, qui genas tegebant, cum hi tactu eſſent molliores: reliqua pars corporis, & potiſſimum dorſi hiſpida erat, & flauis ſcatens pilis ad lumborum vſq; principium. Gula, pectus, manus, & brachia pilis erant nudata: cæteræ corporis partes aſperæ, & cutim auium nondum plumeſcentium æmulabantur. Neq; quis hoc neceſſarium ſibi perſuadere debet, vt totum corpus generis ſylueſtrium hominum pilis ſcatere debeat; ſiquidem (teſte Euſebio Ieſuita) viſi ſunt ſylueſtres homines tam in Orientali, quàm in Occidentali Plaga, ſiuè in Regione America egredientes ex materna aluo candidi, nitidi, & leues veluti noſtrates infantes. Sin tractu temporis poſtea pili in aliqua corporis parte valdè excreſcant, non tamen dicendum eſt totos hirſutos eſſe debere.

Deſcriptio puellæ piloſæ. A

Puella piloſa annorum octo alterius ſoror.

A genere

A genere hominum ſylueſtrium non ſunt ſegregandi Cinnamij populi, qui ornatu prolixæ barbæ, & pilorum totius corporis in conſpectum veniunt admirandi. Hi à finitimis Barbaris homines ſylueſtres proprio vocabulo indigitantur. Quandoquidem ad vitæ tutelam, numeroſum canum gregem nutriunt, quoniam ab æſtiuo ad hyemale ſolſtitium, innumeri boues indici eorum patriam aſſiduè ingrediuntur. Huius rei cauſa adhuc incerta eſt, num huiuſmodi boues alias feras vitantes, vel impulſu hominum acti, vel inopia pabuli ad Cinnaminos confugiant. Itaq; hi populi, examinatis viribus, quæ inſultui talium boum ſufferendo non erant pares futuræ, multitudinem canum alentes ſe tuentur, quibus boues etiam permultos venando capiunt, quorum alios recentes quidem edunt, & alios etiam ſale conditos ad futurum vſum recondunt. Deinde infinita alterius generis animantia canibus comprehenſa edunt. Harum gentium icones nimirum, tam maris, quàm fœminæ exhibemus.

Populi Cinnamij hirſuti.

Canes ad tutelam alti.

Mas Cinnaminiæ gentis.

Fœmina Cinnaminiæ gentis.

Huc referenda essent cętera hominum syluestrium genera à Licosthene enumerata, veluti illæ fęminæ crassissimę in Oceano Orientali repertæ, collum præter naturam oblongum habentes, brachia cruribus coniuncta, tibias asininas, & pedes alterius E formæ. Mares fœminis similes describit, sed multò minores. Item hoc in loco recensendæ essent mulieres compertæ in Desertis Libyæ, cum mammillis vsque ad genua promissis vsu loquendi carentes, sed vehementer vociferantes. Aliæ insuper in alpibus libycis degentes, quibus insunt crura bouina, facies, & pedes humani, cauda vulpina, mammæ caprinæ, & dorsum instar cameli tumidum; sed quoniam Licosthenes monstra potius vocum, quam rerum, & prodigiosa figmenta aliquando recitauit: idcircò hæc omnia consultò missa facimus, & ad inuulgandam eorum hominum hirsutorum iconem, nosmet conuertemus, quibus natura insitum est, vt serpendo gradiantur: ideòq; ἑρπιςάνθρωποι Græcis, & manugradi Latinis nuncupari possent, quorum effigies est hæc.

Homines colentes Deserta Libyæ.

Homo villosus manugradus.

Præ-

Lib. 31. cap. 11.

Glacies inſtar tutelarium armorum.

Prædictis addi poſſunt Cynomulgi, ſiuè Cynocephali pariter hirſuti, quorum capita,& ora belluas magis, quam homines eſſe demonſtrant. Hi ſecundum Licoſthenem, corpus humanum habent eleganter formatum,excepto capite rictum caninum æmulante, nec non Æthiopiam Aquilonarem colunt. Inſuper apud Vincentium A in ſpeculo hiſtorico, hæc natio regiones Tartarorum abſq; metu peruagatur: nam, hyeme aſperrima,in aquis ſe mergit,deinde illicò in puluere volutatur,donec puluis admixtus aquæ congeletur, idq; pluries repetitur, donec craſſities glaciei, armorum, & ſagittarum ictibus reluctari poſſit. Quo facto aduerſus Tartaros hæc natio magno impetu fertur, nam tunc ſagittæ ab Aduerſarijs in eos vibratæ retrò redeunt, pariterq; alijs armis nullo modo lædi poſſunt. Quocirca Cynocephali illeſi inſul-

Cynocephali effigies.

tum

rum in Tartaros facientes mordicus vulnerando multos interimunt: Item Marcus Polus hanc Nationem rictus caninos habentem in insula Angaman versari, & ab ijsdem aduenas coerceri, & deuorari asseuerauit. Verùm hæc censemus esse vana; & veritatem multis esse dehonestatam nugamentis. Sunt quidem Cynocephali Simiorum astutissimorum Nationes, qui humanam mentem ferè simulant, & de quibus in Historia Quadrupedum Digitatorum fusiùs actum fuit. Non negamus postea fuisse, & esse posse homines rictus caninos imitantes, sed hi inter monstra recensendi esse videntur. Non pigebit tamen in gratiam lectoris figuram Cynocephali putati ostendere.

Lib. 3. relat. Ind.

E

Cynocephali qui sint.

In serie hominum syluestrium à multis meritò collocantur Satyri, Tritones, Nymphæ, Nereides, & Syrenes: propterea operæ pretium erit hoc in loco sigillatim de

Satyri figura.

cunctis

cunctis ſermonem habere. Circa Satyros ita vocatos à nomine σαθὴ membrum
Lib.5.c.8. virile ſignificante, quia ſemper in libidinem ſint proni, primùm Antiquitatis opi-
Lib.7.c.2. nionem in medium proferemus. Plinius multis in locis teſtatur, in montibus Indo-
rum Subſolanis regionem eſſe Cartadulorum nominatam, vbi Satyri nempè homi- A
nes cornuti, villoſi, & perniciſſimi viuunt, humana effigie, pedibus caprinis, nihil ha-
Satyri vbi viſi. bentes moris humani, & gaudentes ſyluarum latebris: ideòq; propter velocitatem,
niſi fortè ęgri, vel ſenes comprehendi nequeunt. Addit Pomponius Mela hos homi-
nes eſſe ſemiferos, qui, præter figuram, nihil humani poſſident, & alibi promulgauit
vltra Atlantem Mauritaniæ montem noctu perſępè viſa lumina, & crepitus cymba-
lorum, & fiſtularum cātus auditos, nec die repertum quemquam; idcircò pro cōſtan-
ti habitum, hos eſſe Faunos, & Satyros. Vnde Antiquitas huiuſcémodi monſtra pro

Satyri figura altera cum tuba.

ſemi-

Satyri altera ſpecies.

Semidei qui habiti. Semideis, vel pro Dijs ſylueſtribus coluit; deinde Satyros, Faunos, & Syluanos Deos ſyluarum, & nemorum, Panos agrorum vocitauit. Poetæ tamen hæc nomina ſæpiſſimè confundunt; de his Ouidius ſic cecinit. A

Lib. 1. met.

Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Syluani.

Quapropter iuſtis de cauſis poſſumus aſſeuerare, priſcis temporibus Diabolum omnibus modis ſtuduiſſe hominem deducere, in varias ſe transfigurantem effigies, ſed noſtro ſæculo poſteaquàm Deus Omnipotens immenſam pietatem nobis eſt largitus, mittens filium ſuum vnigenitum, vt ſanguine ſuo humanum genus redimeret, tunc omnes maligni ſpiritus euanuerunt. Nos tamen iuuat in præſentia duas Satyrorum icones publicare, quarum altera cum tuba, altera ſine tuba fuit delineata.

Cæterum maior nos premit difficultas; quandoquidem Conſtantino regnante, vt referunt Hiſtorici, homo villoſus ex Satyrorum genere perductus fuit Alexandriam, eiuſq; cadauer ſale conditum Antiochiam miſſum, vt à Cæſare videretur. Præterea Albertus Magnus, & ipſe promulgauit in ſyluis Saxoniæ verſus Datiam, paulò ante illa tempora, comprehenſa fuiſſe monſtra piloſa humanam referẽtia formam: horum B fœmina canum morſibus, & venatorum telis ſaucia interijt, mas verò cicur factus bipes incedere didicit: quamobrem hæc animantia ad familiam Satyrorum reducenda eſſe iure optimo cenſuit, quoniam ſalaciſſima libidine in dies vrebantur. His addamus, quod Diuus Antonius in Eremo monſtrum huius generis Deſertum peruagans aliquando obſeruauit. Immò Iſaias Propheta, quando piloſos Babyloniam habitaturos nominauit, docti expoſitores hos eſſe Satyros voluerunt. Quapropter ad ſuperandam hanc difficultatem, aliam Satyri ſpeciem eleganter delineatam lectori offeremus, vt illa diligenter examinata, videat num doctrinæ Ptolomæi ſit conformis, qui inſulas Satyrorum Indiæ adiacentes tres eſſe pronunciauit, & incolas caudis eſſe prçditos, quales Satyris pictores attribuunt: hinc huiuſcemodi inſulæ Satyrides fuerunt appellatæ. Num verò hæc animalia ad genus humanum, vel brutorum referenda ſint, id optimè nos docuit D. Auguſtinus, dum ſcripſit inueſtigandum eſſe an aliquod veſtigium rationis in his inueniatur, quia tunc genus humanum hæc animalia complecteretur, ſin ſecus in genere brutorum ſunt collocanda. C

Satyri marini qui. His ſic conſtitutis, iam ad Nereides, ſeu Nymphas, & Satyros marinos nimirum Tritones animum appellemus. In primis, aliqui ſapientes viri in hanc venerunt ſententiam, Satyros marinos, ſeu Tritones, ſiue homines marinos nullibi reperiri. Sed ſolum viſos homines natandi peritiſſimos, veluti Ichthyophagos, qui pro eſca piſcibus tantummodò vtuntur. Siquidem olim natandi peritia ita probabatur, & magni fiebat, vt factus ſit prouerbio locus in hominem ignauum. *Neque natare, neque litteras didicit.* Ex altera parte homines, vel Satyros marinos in pelago degere, auctores eruditi liberè aſtruunt. Tradit primùm Alexander ab Alexandro Tritonem repertum in littore, qui identidem mulieres accedentes coercebat, ſed tandem per inſidias captus, & cibaria oblata reſpuens interijt. Inſuper Ludouicus Viues ſcriptum reliquit hominem marinum aqud Batauos deprehenſum, qui mutus per bienniũ fuit detentus, ſed iam incipiebat loqui, quando bis peſtilentia ictus ad mare fuit remiſſus. In Luſitania quoq; marinus homo eſt viſus, qui concham inflans reſonabat. Et Aelianus Satyros marinos in piſcem deſinentes circa Taprobanam verſantes memorat. In volumine rerum Romanarum legitur, quòd Menas Aegypti Præfectus Mauritio Imperatori hæc ſcripſit. Cum ego multis aſſociatus viris, oriente Sole, per locum Aegypti Delta, nominatum, deambularem, animalia humanæ formæ apparuerunt in flumine, membris ſuperioribus vſq; ad lumbos nudatis, reliquis partibus aqua coopertis, quorum alterum mas, & barbatum, alterum verò imberbe, & fæmina videbatur: hæc apud Pareum eleganter delineata ſub nomine Monſtrorum Niliacorum conſpici poſſunt; Gillius quoque narrat, dum verſaretur Venetijs, ſe à Dalmatis quibuſdam ſpectatæ fidei viris intellexiſſe, ſecus oppidum Dalmatiæ, Spalatum nuncupatum, quandoq; apparuiſſe marinum hominem, qui cunctis ſpectantibus ſummum terrorem incutiebat, & ab alijs, qui circa mare rubrum per longum temporis ſpatium verſati ſunt, illic marinos homines ſæpè capi ſolere, ex quorum duriſſimis pellibus calcei tam robuſti fabrefiunt, vt ad quindecim annos durent. Prçter-

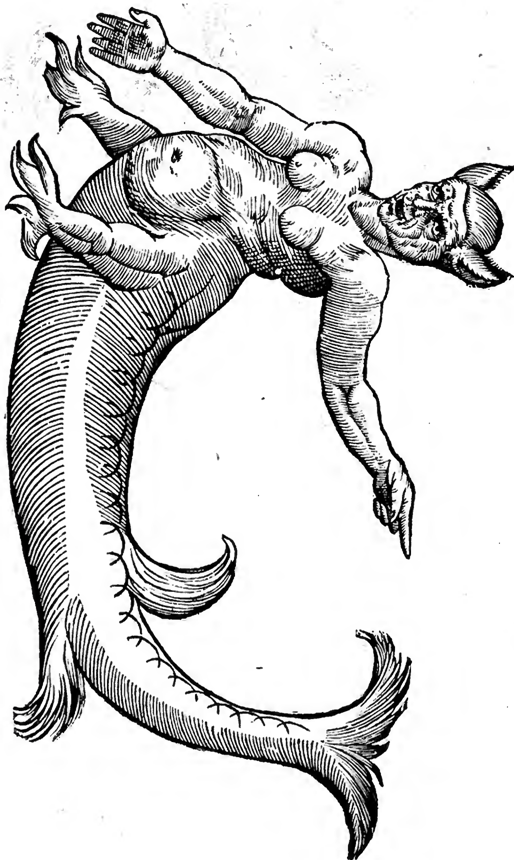
Lib. 3. Gen. dier. cap. 8.

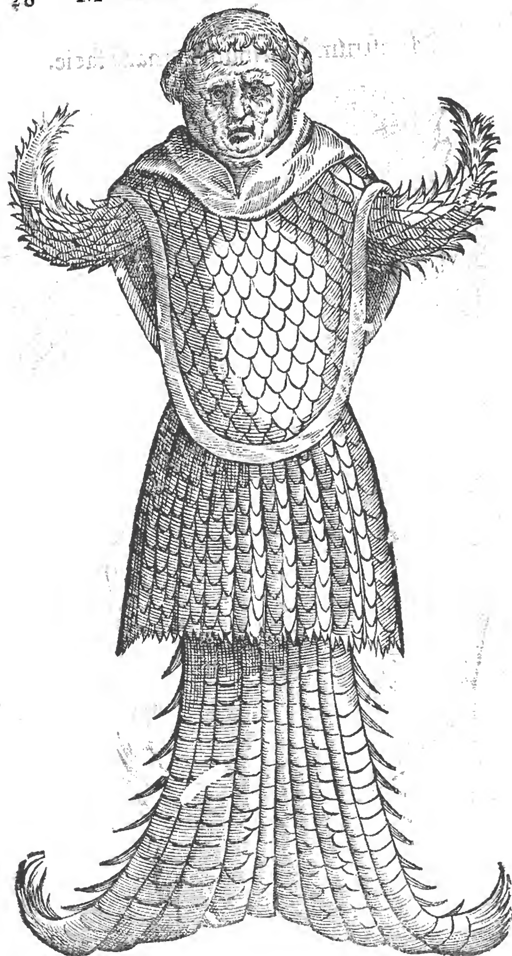
Li. 2. de ver. fid. Chriſt. D

Monſtra Niliac. quæ.

Homines marini.

Monſtrum Marinum humana facie.

terquamquòd Pausanias in Bæoticis, Tritonem describit in templo Bacchi seruatum Tanagre,& Plinius quoque horum meminit: non igitur quod de Tritonibus, & Nereidibus, iam vsque à Priscis temporibus in hominùm sermonem venit, vanum esse constat, & potissimùm cum anno vigesimo tertio supra sesquimillesimum repertum dicatur Romæ marinum monstrum in maiore ripa hominiforme vsque ad vmbelicum, deinceps piscis, cauda bifida,& repanda in speciem semilunæ, veluti Apollonius Tritones descripsit, cuius figuram hic damus. Huius similem imaginem recenset Gesnerus, eamq; à pictore, qui viuum viderat monstrum, accepisse prodit, frons huius cornibus aspera, auribus prominentibus, brachijs ferè humanis, cætera piscis. Captum est in mari Illyrico, dum ab aquis in litus, pusionem illic versantem abrepturum emersisset; nam coniectis in id à piscatoribus obseruantibus saxis, monstrum læsum paulò post in litus, vnde aufugerat, reuersum exspirauit. In maiorem assertorum confirmationem Rondeletius, & Bellonius scribunt captum fuisse in Noruegia apud Diezunt appellatos populos, iuxta oppidum Den Elepoch, monstrum marinum Monachi effigie, cuius delineamenta superior ostendit figura. Tres tamen dies vixisse aiunt,& nullam vocem edidisse, præterquàm suspiria quædam summum referentia mœrorem. Hinc veritati consonum esse nouimus, quod à veteranis piscatoribus intelleximus, nimirum cum mare vicinum est ad patiendas tempestates, se ex alto humanos gemitus exaudiuisse. His tanquam coronidem addamus, quod de pisce Episcopo recitauit Rondeletius; scilicet anno millesimo quingentesimo trigesimo primo propè Poloniam comprehensum in mari monstrum mitram, & reliqua Episcopi indumenta referens, Regiq; Poloniæ oblatum. Quamobrem de his monstris Bousuetus eleganter sic cecinit.

E (margin) · F (margin)

Li.4. Argon.

Monstrum marinum saxis necatum.

In li. de nat. Aquat.

Monstrum effigie Monachi.

In lib. de nat. Aquat. cap.5.

In epigr. de nat. Aquat.

Si tales partus edunt vada cærula Nerei,
Non est quod tellus efferat ipsa suos.
Frons hominem præfert, in piscem desinit aluus,
Quid tam dic sodes dissimile esse potest?

Denuò id elegantius sic exprimit.

Si talem fœtum mare glaucum protulit vnquam,
G *Semihominemq; ferum, semiferumq; hominem,*
Et veniunt miranda nimis portenta subinde,
Quid mirum Tellus si quoq; plura ferat?

Itaque Tritones denominantur vel à voce Τριτὼ apud Aeolos significante τὴν κεφαλὴν, quoniam capite tantùm humanam referant formam: vel potius à nomine τρίαινα Tridentem, idest instrumentum piscatorum indicante, quo maiores pisces figuntur: vnde tridens postea veluti insigne Neptuno maris, & piscatorum numini à Poetis assignatur.

Historia Monstrorum marinorum ad cognitionem Nereidum Nympharum, & Sirenum aditum nobis patefecit: ideòq; de his nonnihil in præsentia necessariò dicendum esse censuimus; quandoquidem veluti monstra marina mascula indigitantur Tritones, vt superius fuit exaratum, pariter monstra fęminea Nereides à Nereo Oceani Numine putato, Nymphæ, quasi Lymphæ (Prisci enim aquam non Lympham, sed
H nympham vocabant: hinc Nympheum lauacrum, & Nymphea planta aquis gaudens) & Sirenes tandem denominantur, quia aqua currendo musicos quosdam sonos efficiat, quales à Syrenibus edi credebantur. Itaque nationem Nereidum Nympharum, & Syrenum esse, historia nuper allata nobis persuadet. Præterquamquòd Galliarum legatus nunciauit Cæsari Augusto, ea forma, qua pinguntur Nereides, inuentas fuisse. Et Franciscus Massarius Venetus in commentarijs ad nonum librum Plinij, eas in nauigationibus fuisse visas recitat. Immò recenter in Phrisia captum est monstrum marinum virgo ore, & pube tenus, infernè piscis. Isaias prædixit Syrenes futuras, vbi antea fuerant delubra voluptatum. Chaldæus intelligit. Dracones veluti etiam in historia Serpentum significauimus. Diuus Hieronymus exponit Dæmones, vel Dracones magnos, & crista insignes. At Scholiastes Græcus Isaiæ voluit Sirenes vocari, quæ inter volatilia emittunt vocem querulam, quare ab hoc authore colligendum est Syrenes inter volatilia, non autem aquatilia collocandas esse. Pariter Latinus interpres his alas addere videtur: propterea hoc animal non

Nereides. Nymphæ, & Syrenes, quę.

Quędā volatilia Sirenes nuncupata.

erit fortè absimile illis in nouo orbe repertis, de quibus Petrus Martyr fusiùs egit, dum scripsit esse regionem nomine Camaram, vbi memoria viuentium est proditum, maximam ventorum, & turbinum vim fuisse exortam, quæ obuias quascunq; arbores euellebat, atq; eadem violentia deportatas esse in regionem duas volucres decantatis Harpyis simillimas vultu virgineo, & tantæ molis, vt nullius arboris ramus posset accedentes sustinere, quæ viatorem vnguibus deprehensum ad excelsa montium culmina vorandum deferebant. A Itaq; ex his quodammodò intelligendum est Sirenas inferiori parte aues esse, & in superiori, forma humana præditas. Conspirant in hoc multi Authores, & Poetæ, dum illis assignant corpus virgineum vmbelico tenus, & deinceps gallinaceos pedes. Amplius certamen Sirenum cum Musis, quod Pausanias in Bæoticis explicauit, aliquam naturam auis in Sirenibus indicare videtur, dum pronunciauit ab euulsis earum pennis serta sibi musas in æternum monumentum contexisse. His igitur sic se habentibus, peccatum Pictorum est Sirenas aquatiles pingi. Sed mille fabulis historia Sirenum veluti Gryphum, & Harpyarum corrupta est. Demùm ad calcem differentiæ hominum syluestrium, & semiferorum, Centauri anticam partem humanam, & posticam equinam habentes à B nonnullis reponuntur, quorum originem alij aliter tradunt. Seruius in Commentarijs ad sextum Æneidos, Centaurum Ixionis, Nubisq; filium esse scribit: namquè amata Iuno, cum de stupro ab Ixione interpellaretur, ex mente Iouis, nubem in sui formam amanti obtulit, vnde sic natus Centaurus esse perhibetur. Pindarus autem Centaurum quidem ex Ixione, & nube genitum concedit, sed hunc Centaurum hominem fuisse indicat sic nominatum, quia se cum equabus Magnesijs, sub monte Pelio, commiscuisset, & sobolem vtriq; parenti similem fuisse editam. Huic opinioni videtur fauere Plinius, qui libro septimo naturalis historiæ hæc habet. *Claudius Cæsar scribit Hippocentaurum in Thessalia natum eodem die interijsse, & nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle vidimus.* Hæcq; opinio magis stabilitur, quoniam post dispersionem gentium è diluuio, lasciuiente per omne nefas libidine, licentia cupiditatum aliqua generauit monstra. Idcircò Plutarchus videtur existimasse, Centauros, Minotauros, & similia monstra ex promiscuis hominum, & brutorum C congressibus produci posse. Præterea in mirabilibus Phlegontis Traliani memoratur Hippocentaurus, qui carnibus vescebatur, & captus, mutato aere, interijt. Apud Authores leguntur etiam Onocentauri partem anticam humanam, & posticam asininam repræsentantes: nã septuaginta interpretes apud Isaiam, Onocentauros Babyloniam desertam habitaturos referunt: licet vulgaris interpres exponat vlulas. Ad stabiliendam opinionem, addimus D. Antonio Paulum primum Eremitam per Desertum quæritanti Centaurum venisse obuium, veluti Diuus Hieronymus in vita Diui Pauli primi Eremitæ exarauit. Præterquamquòd Licosthenes diuulgauit, in regionibus magni quondam Tamberlani repertos esse Centauros talis formæ, vt superior pars humanam referret, cum duobus brachijs instar bufonis, & cætera equum. Deinde idem author exhibet aliam iconem, quam hic damus, vt lector diligenter meditetur, num tale animal in rerum natura esse possit.

Sirenes in parte inferiori aues.

Centauri qui.

Centauri origo.

In lib. inscripto, an brutis ratio insit.

Hippocentaurus.

Onocentaurus.

Cẽtauri vbi.

Hactenus partem affirmatiuam in campum adduximus nunc pars negatiua examinandam est. Primitus ijdem poetæ, qui multis in locis Centauros approbarunt, D tandem nugamenta esse attestati sunt. Ouidius enim libro quarto Tristium sic canit.

Elegia 7.

Quod precor esse liquet: credam prius ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis.

Et paulò post.

Quadrupedesq; homines cum pectore pectora iunctos,
Tergeminumq; virum, tergeminumq; canem.

Lib. 4.

Item Lucretius Centauros commentitia prædicat monstra his versibus.

Sed neq; Centauri fuerunt, nec tempore in vllo
Esse queunt, duplici natura, & corpore bino.

Lib. 2. Physic.

Idem videtur placuisse Virgilio, quando in foribus inferorum Centauros collocauit, quasi quæ contra naturam creantur, citò pereant. His addenda est doctrina Aristotelis, quæ talia non admittit. Scribit enim; quemadmodum non inuenitur

planta

Icon Centauri ex Licoſthene.

planta ex olea, & vite conflata, quæ vinum, & oleum producat: pariter animal ex homine, & tauro integratum non inuenitur. Hæc ſententia alio eiuſdem Philoſophi aſſerto roboratur: ſiquidem in hiſtorijs animalium docuit animantia diuerſi generis congredientia non generare, niſi ferendi vteri tempora eadem fuerint, & magnitudines corporum non valdè diſcrepauerint. Galenus quoq; validis argumentis abſurdam Centaurorum procreationem eſſe demonſtrat; ſubſtantiam enim hominis, & equi permiſceri minimè poſſe arbitratur. Eamdem fouet ſententiam Iuſtinianus

Lib. 8. cap. 28.

Li. 3. de vſu part. cap. 1.

A

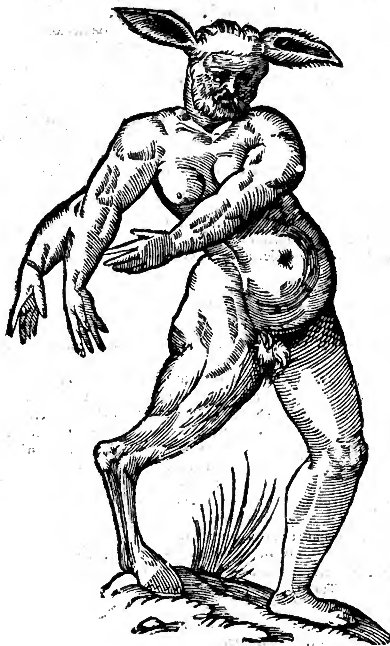
HIPPOPOS.

in suis institutionibus, quando inquit. *Si quis rem, quæ in rerum natura non est, aut esse non potest, fuerit stipulatus, veluti Titium mortuum, quem viuere credebat, aut Hippocentaurum, qui esse non potest; inutilis erit stipulatio.* Hanc amplectitur opinionem *Sub tit. de inutil. stipul.*
E Marcus Tullius Cicero, in Tusculanis quęstionibus, dum Centauros nunquam fuisse liberius astruit.

Quando igitur narratum fuit Centauros in Thessalia habitasse, & tales à Lapythis fuisse creditos, sciendum est ex Seruio in commentarijs ad Virgilium rem sic se habere, qnoniam primum in Peletrhonio Thessaliæ oppido equorum domandorum *Lib. 1.*

Centauri alia species.

reper-

repertus est vsus: etenim cum quidam Rex Thessalus suis satellitibus imperasset,
vt ad boues agitatos oestro reuocandos se conferrent, illicò ad id praestandum cu-
currerunt, sed cursus illis cum non sufficeret, ascenderunt equos, quorum mira velo-
citate boues secuti, & assecuti, eos stimulis ad tecta reuocarunt. Propterea satellites A
visi vel quando tanta ferebantur velocitate, vel quando eorum equi capitibus in-
clinatis circa flumen Peneon potarent, locum fabulae dederunt, vt Centauri esse cre-
Centauri Etymologia.
derentur. Dicti enim fuerunt Centauri ἀπὸ τοῦ κεντεῖν τοὺς ταύρους, quia stimulis bo-
ues agitauerint, & quamuis Diuo Antonio per solitudinem vaganti Centaurus ob-
uius venisse perhibeatur; nihilominus ex doctrina D. Hieronymi in eiusdem Vita
colligimus, hunc fuisse cacodaemonem, qui simili forma sanctum ludificare voluit, &
potissimum cum D. Chrysostomus ad caput tertium epistolae ad Colossenses, Hip-
pocentauros fictitia fuisse monstra tradiderit.

Si centauri à parte posteriori equina essent denominandi, proculdubiò homines
versantes in insulis, tridui nauigatione distantibus à litore Scytharum, propriè Cen-
tauri essent appellandi, quia pedibus equinis praediti, ideòque Hippopodes nuncu-
pati esse feruntur, quemadmodum in superiori figura apparet.

Quamuis alij scripserint eos cruribus asininis esse refertos, & onoscelos nuncu- B
patos; quoniam ὀνόσκελος crura habens asinina exponitur. Hinc ὀνοσκελοι Daemo-
Lib. 2. lect. antiq. cap. 6.
num genus ab asininis cruribus dictum, vt voluit Rhodiginus: Neq; à serie Centau-
rorum, vt nostra fert opinio, segregandi essent animantes, vno tantùm crure equi-
In Append. Chronic.
no, altero humano integrati (si tamen dantur) de quibus Licosthenes haec recitat.
A Lusitanis nauigantibus in medio itinere ad Calecuthum, vbi potissimum Cyno-
sura videri non potest, reperti sunt in quadam insula, homines duobus brachijs, &
manibus in dextro latere muniti, auribus asininis, facie humana, copiosis circa pu-
denda pilis, dextro crure equino, altero humano, vt superior ostendit figura. Hi
instar Ceruorum currunt, crudeles, & amentes sunt; eorum feminae similes, auribus
tamen minoribus, & bis singulis annis parere perhibentur; nisi ab omni veritatis
tramite recedentia Licosthenes scriptis mandauerit: quemadmodum arbitramur.

Penultima differentia à magnitudine, & paruitate staturae humanae nobis sese of-
fert, quae Gigantes, & Pygmeos complectitur; quod animaduertens quidam poeta C
sic canebat.

Monstra, Gigas, Manusq; duo contraria formis,
Vir, Gigas, immanis, Nanus inanis homo.

Cum igitur nonnulli in animo hanc opinionem immotam habeant, Gigantes nun-
quam fuisse, apud nos hanc esse falsam decretum est; Itaq; quamuis multi Veterum
arbitrati sint neminem crescendo posse longitudinem septem pedum excedere, quia
hanc Herculis altitudinem fuisse attestantur: nihilominus quemdam nomine Gab-
barum ex Arabia aduectum ad altitudinem nouem pedum, & totidem vnciarum ex-
In Polyhist. cap. 32.
creuisse Plinius retulit. Id confirmatur à Solino scribente Aethiopes Syrbotas cresce-
re ad pedes duodecim, & alibi quosdam Indiae populos adeò grandes, vt facillimè
elephantos ascendant, Onisicritus in locis Indiae, vbi vmbrae non sunt, staturam ho-
minum quinum cubitorum, & duorum palmorum esse statuit. Caeterùm Olaus Ma-
Cap. 5.
gnus tales homines in partibus etiam Aquilonaribus collocat, & praecipuè in Regno D
Helsingorum, qui Regi Suecorum parent; memorat Gigantem fuisse altitudine no-
uem cubitorum, quem duodecim Athletae contubernales procerae staturae comita-
Lib. 5. cap. 2.
bantur. Immo viuentium memoria praedictis fuisse similes in Prouincijs Suetiae, &
Gothiae narrat, tanta fortitudine firmatos, vt equum, vel bouem ad plura Stadia faci-
lè baiularent, & obuium equitem armatum mira agilitate in terram deijcerent, qua-
propter Virgilius ad rem de Turno canens sic inquit.

Lib. 12. Aeneid.
Saxum antiquum ingens campo, qui fortè iacebat
Limes agro positus, litem vt discerneret aruis,
Vix illum lecti bis sex ceruice subirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum valida torquebat in hostem.

Quocirca ex motione immanis saxi magnitudinem, & robur huius viri arguimus.
Quid dicendum erit de Mauritio Imperatore, qui ex Plinio pro annulo, dextroche-
rio

rio vxoris nempè brachiali ornamento vtebatur? immò auget admirationem, quando diuulgat, quòd, indictis apud Augustam comitijs, Maximiliano Cæsari vir prodigiosæ vastitatis fuit oblatus, qui vnica vice ouem siue assam, siue elixam, fame tamen inexpleta, deuorabat. Pigafeta vir integerrimæ fidei, Gigantem apud Cannibales Armeniæ conspicatus est. Et Hollandi mare sulcantes Magelanicum, in insulam ab hominibus staturæ nouem pedum habitatam inciderunt. Item Americus Vespucius, qui incognitas orbis regiones penetrauit, insulam Gigantum hodie quoq; sic appellatam inuenit, sed magis recens est, quod narrat Melchior Nugnez Iesuita in suis litteris, quibus res Sinarum complexus est. Tradit enim in vrbe regia Paquin nuncupata, custodes portarum esse Giganteæ proceritatis, nempè quindecim pedum, & Rex Sinarum quingentos huius generis homines, amplo eis persoluto stipendio ad suam tutelam conducit.

Statura Mauritij Imperatoris

Gigantes in Regno Sinarum.

Hic damus icones Gigantum nouem, vel decem pedum, habitantium in quadam regione Americæ, qui Patagones nuncupantur, & varijs coloribus ex herbis quibusdam expressis facies suas pingunt: sic enim in tabula Americæ à Cornelio Iudæo delineantur: Horum fortè meminit Ioannes Laurentius Auania, quando hæc retulit. *Populi Patagones Gigantea statura vndecim palmos alti fuerunt inuenti à Fernando Magaliane Lusitano; hi in animantibus Mulis similibus, in varia loca equitant, & ex horum pellibus quasdam vestes inconcinnas parant; & arcubus delectantur. Denique horum Iuniores coloribus primùm crines, deinceps totum corpus inficiunt, vt coram alijs eleganti forma conspicui euadant.*

Patagones.

Tract. 4. Cosmographus.

Gigantes Americæ.

Neque

Neque recenſebimus mulieres Selenitides, quæ contra naturam aliarum, oua pariunt; vnde naſcentes homines ad Giganteam excreſcunt ſtaturam, vt, referente Lycoſthene, Rauiſius Textor aſtruit. A

Icon mulieris Selenetidis.

Cap.6. *Nume r. cap.15.*

Nam memoria Gigantum ſacra non caret pagina, nam legitur in Geneſi *Gigantes erant ſuper terram in diebus illis*. Item alibi hæc habentur. *Vidimus monſtra quædam filiorum Enach de genere Giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur*. Præterea nonne Goliath Gigas fuit, quem Dauid funda in terram deijciens interfecit? Inſuper Rabba, ſeu Rabbath filiorum Amon vrbs ſic appellata, fuit ob magnitudinem, & tandem Philadelphia regia, & metropolis terræ Amonitarum, in qua olim habitauerunt Gigantes, quos filij Loth interemerunt. Vrbs hæc erat ſedes Regis Amonitarum; vnde poſtea dicta Amonitis. Hanc expugnauit Og Rex Baſſan gigas; vbi monſtrabatur eius lectus ferreus longitudinis nouem, & latitudinis quatuor cubitorum. D Demum Dauid ipſam deſtruxit, & populum trucidauit. Poſtmodum à Philadelpho Aegypti Rege vrbs, & tota regio ſubiugata, & Philadelphia vocitata eſt, quod nomen adhuc retinet. Habuit temporibus Chriſtianorum metropolitanum Antiſtitem, cui duodecim Epiſcopi parebant.

Lectus Gigantis qualis.

In Chronicis.

Ad hanc ſtabiliendam opinionem, oſſa humana molis immenſæ varijs temporibus inuenta, homines Giganteæ ſtaturæ olim vixiſſe teſtificantur. Narrat enim Sigisbertus in littore Vticenſi penes Africam, dentem Giganteum tam ingentem fuiſſe inuentum, vt conciſus ad figuram noſtrorum, proculdubiò dentes centum produxiſſet. Petrus Simon eſt author, in expeditione Aluarez ad nouas terras, inuentos eſſe Gigantes, & ex eodem, cum villa quædam Societatis Ieſu ædificaretur, quatuor à Mexico Leucis, oſſa Gigantum inter cæmenta reperta fuiſſe, & dentem molarem magnitudinis humanæ manus in pugnum contractæ æqualem; quem magnitudinem, dentes hic picti arguunt numero 3. & 4.

Dentes

Dentes Gigantei.

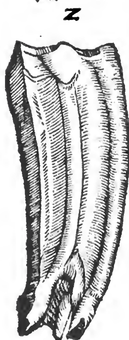
1

3

2

4

Lib. 1. cap. 6. Præter dentes, Rex Galliarum Carolus Septimus, authore Fulgosio, in parte montosa Galliæ Narbonensis, iuxta Valentiam, obseruauit cadauer, cuius dimensio pedes triginta implebat. Immò cadauer Orionis cubitorum sex supra quadraginta *In offic. tom. 2.* in Cretæ quodam abrupto monte repertum fuisse prodit Textor. Amplius corpus A Palantis anno Domini millesimo trigesimo nono (teste Vincentio) Romæ inuen- *In lib. 25. spec. hist. cap. 34.* tum est, cuius altitudo muros Vrbis æquabat. Præter hæc, ex eodem authore, Diuus Maclouius Episcopus Britannus, qui propagandæ Christianæ fidei gratia, insulas petijt fortunatas, Gigantis corpus tumulatum conspicatus, & admiratus, iussit supra *Lib. 21. cap. 97.* leges naturæ ad vitam reuocari, qui gigas postea Sanctum multa alterius sæculi edocuit, & Sacro Baptismatis fonte lustratus diutinam vitam traduxit. Narrant quoq; *Gigas ad vitã reuocatus.* apud Paulum Tertium Pontificem Maximum ossa quædam humana monstrosæ magnitudinis fuisse, & hodie Venetijs in Templo Cruciferorum asseruatur os fæmoris Diui Christophori, licet aliqua ex parte comminutum, tantæ magnitudinis, vt eo- *Os fæmoris Sancti Christophori vbi.* rum, quæ de huius viri proceritate leguntur, fides visu astrui possit. Quid plura? Hic Bononiæ in Ecclesia Parochiali Sancti Laurentij Portę sterij sepultum est Gigantis cadauer. Nam Carolus Quintus Imperator, cum Bononiam à Summo Pontifice Clemente Septimo diadema Imperij accepturus peruenisset, seruum à pedibus ha- B buit visendæ magnitudinis; proceritatem tamen septem pedum non excedebat. Hic lethali febre exanimatus, in prædicto Templo fuit tumulatus, cum epitaphio huius tenoris, quod hominis staturam, nomen, cognomen, & patriam indicat.

NVNC SEPTEM PEDVM LONGITVDINIS GIGANTEM
ANTONIVM POPVLIER
NON FABVLA, SED FLANDRIA DEDIT
NON ADVERSVS SYDERA, SED ADVERSVS CAROLI QVINTI
HOSTES MILITEM
NON FVLMINE, SED FEBRE PERCVLSVM
NON SVB MONTIBVS, SED HIC SEPVLTVM
ANNO DOMINICÆ SALVTIS MDXXX.

Mulieres Gigantea. Quod hactenus de procera hominum statura fuit exaratum, de mulieribus etiam proceris intelligendum est, Quandoquidem Author libri de natura rerum memorat C mulierem insignis staturæ in occiduis regionibus repertam. Legimus quoq; anterioribus seculis, sub Iustino Thrace, mulierem quandam è Cilicia fuisse aduectam immensæ molis; nam supra quoscumq; proceros homines integrum cubitum emine- *Lib. 15. de ciuit. Dei cap. 23.* bat. Meminit tandem Diuus Augustinus mulieris Giganteæ, quæ maxima omnium admiratione Romæ visa fuit, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur.

Hominum proceritati succedit staturæ breuitas, quæ differentia Pygmæos, & Nanos, nempè homunciones, & Pumiliones complectitur. Quare huc respiciens Mantuanus canebat. *Inter Pygmæos non pudet esse breuem.*

Pygmæi qui. Πυγμαῖοι dicuntur homines πυγμὴν mensuram æquantes: πυγμὴ enim mensura est continens spatium à cubito vsq; ad digitos clausos. Item Nani vocantur humi corpore homines, & pumiliones: siquidem νανὸς deducitur παρὰ τὸ νὴ priuatiua, & ἄνω augeo, cum huiuscemodi homunciones non augeantur, neq; crescant. Cæterum de vita Pygmęorum, veluti & Gigantum, inter probatos authores sententijs va- D *Lib. 8. de hi. Anim. cap. 12.* riatur. Aristoteles in primis Pygmęos concedit, cuius testificatio ad aliquam fidem comparandam deberet sufficere: cum summus rerum naturalium fuerit indagator. Plinius Pygmæos in Thracia versari pronunciat: constat etiam in hac regione plu- *Lib. 4. hist. nat. cap. 11.* rimos esse Grues, quæ Strimoniæ à Strimone Thraciæ fluuio denominantur, quibus cum Pygmæi certamen inire dicuntur. Pomponius Mela Arabiam interiorem *Lib. 3. cap. 4.* olim Pygmæos coluisse prodit. Immò Philostratus, cum multa hominum monstra ex Apollonio fabulosa esse tradiderit, Pygmæos tamen excipit, quorum nationem minimè vanam esse scribit. Olaus Magnus Pygmæos esse astruit. Inter recentio- *Lib. 2. de Gente Septentr.* res Iouius Pygmæorum fidem facit, dum in legatione Moscouitica vltra Iaponem Pygmæos collocat. Nunc quoq; in Tartaria plurimos Nanos esse Lusitani diuulgarunt. Gemma Frisius narrat Cymbam Pygmæorum visam in Septentrione vi tempestatum appulsam ad regnum Noruegiæ. Odoricus de rebus indicis, Pygmæos

trium cubitorum à se conspectos refert, qui anno quinto generant, & octauo senescunt. Pusillum quoq; genus hominum in quadam insula Orientis, quæ tota est aurifodina, inuenitur, quos veros esse Pygmeos, Argensola liberè asseuerat. Neq;
E diuersitas locorum ab hisce pumilionibus habitatorum vanitatem historiæ parere debet: quandoquidem hac eadem ducti ratione nationem Gigantum fabulosam fuisse arguere possemus.

Præterquamquòd omni ferè ætate, huiusmodi homunciones visi sunt. Marcus Antonius Sisyphum pumilionem intra bipedalem mensuram, ingenioq; viuacem habuisse fertur. Deinde Canopas, authore Plinio, fuit in delicijs Iuliæ neptis Augusti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Insuper Augustus Lucium adolescentulum honesto loco natum bipedali statura minorem spectaculis exhibuit. Nicephorus meminit cuiusdam in Aegypto nati infra incredibilem staturæ breuitatem, & talem sua ætate conspexisse fatetur; hunc mulier pusilla enixa est, & filius tam paruus, vt perdici similis videretur, prudentiaq; ei qualis magno viro inerat, vitã autem ad annum vigesimum quintum non perduxit. Præteritis nuper annis, teste Eusebio Iesuita, homuncio optimè constitutus membris, in Hispania visus est, septenis iam barbatus erat, decennis omne suum robur habuit, & filium genuit. Quid
F plura? sex tantum ab hinc annis conspicati sumus Bononiæ Nanum triginta tantummodo vncias altum Illustriss.& Excellctiss. D.Ducis Caroli de Creqy, cuius iconem ad viuum delineatam in Musæo Illustriss. Senatus Bonon. seruamus, cum hac inscriptione. MICHAEL MAGNANVS ANNOS NATVS VNVM, ET QVADRAGINTA IN OPPIDO BARONIS DE SESSONAGIO SITO IN DELPHINATV PROPE GRATIANOPOLIM, NANVS ILLVSTRISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI D. CAROLI DE CREQY PARIS MARESCALCHI FRANCIÆ, PROREGIS DELPHINATVS, ET LVDOVICI XIII. FRANCIÆ, ET NAVARRÆ REGIS CHRISTIANISSIMI AD SANCTISSIMVM VRBANVM OCTAVVM ORATORIS OBEDIENTIÆ ANNO M. DC. XXXIV.

Pygmeum quis habuerit.

Lib. 12. cap. 37.

In hist. nat.

Huic duos non absimilis staturæ simillimos, & eleganti membrorum constitutio-
G ne formatos Illustrissimus Eques Ferdinandus Cospius domi alit.

Ex altera parte authores non proletarij Pygmeos negarunt. Primum Albertus Magnus hos quidem concedit, sed genus bestiarum hominiformium esse arbitratur, quæ opinio doctrinæ Aristotelicæ conformis esse videtur: nam quando Philosophus Pygmeos concessit, palam tamen homines esse non asseuerauit. Hac ratione fortè munitus Suessanus, Pygmeos homines non esse fasus est, quia perfectum rationis vsum non participent; idq; magis astruit, quoniam religione careant: cum tamen, iuxta Platonis mentem, religio soli, & omni homini propriè conueniat. Neq; officit Pygmeos ab Ezechiele fuisse memoratos: quandoquidem nonnulli in hanc venerunt sententiam, ab ipso, per Pygmeos, immanes viros intellectos fuisse, quia cubito, & non pede mensurarentur. Diuus Hieronymus Pygmeos pugillatores interpretatur: cum Græcis πυγμὴ lucta significetur. Aut, ex aliorum sententia, homines in excelsa turri versantes Pygmei appellati fuerunt; quoniam eminus con-
H specti magnitudinem non vltra cubitum participare videbantur; quæ sententia minimè improbanda est. Scaliger, inter cæteros authores, Pygmeos negat hac solùm ductus ratione, quia hac ætate non viuant; quod argumentum nullius videtur esse valoris; cum iam abundè probatum sit Gigantes fuisse, qui modò non reperiuntur. Meliorem amplexus est Cardanus opinionem, qui inter genera Simiorum Pygmeos collocauit: cui adstipulatur Marcus Polus in historia Indica, quando scriptum reliquit insulam Basman nuncupatam à multitudine Simiorum occupari: quapropter venatores illarum regionum plurimos coercent, & depilatos, intactis tamen barbæ, & pudendorum vilis, in capsulis ligneis exsiccatos, & caphura conditos mercatoribus vendunt; qui postmodum hos circumferentes tanquam Pygmeos ostentant. Qui plura de Pygmeis videre cupit, confugiat ad librum vigesimum Ornithologiæ, vbi de pugna Gruum cum Pygmeis agitur.

Opinio Alberti de Pygmeis.

Cap. 27.

In comment. ad Ezechielem.

Lib. 3. relat. Indicarum.

Ad calcem huius Rubricæ collocatur differentia ex vtroq; sexu composita, quæ Androgynos, siue Hermaphroditos complectitur. Etenim ἀνδρογύνη, siue ἀνδρογύνας

Hermaphroditi historia.

Nanus Illuſtriſs. & Excellentiſs. D. Ducis Caroli de Creqy.

ros Latinè exponi potest marifæmina, nempè, vir, & fæmina vtrumq; participans sexum, quamuis aliquando Græcis ἀνδρόγυνοι vocentur illi, quibus virilia sunt excisa, & interdum ita nuncupantur etiam homines debiles, & inualidi. Item Androgynos dicitur ἑρμαφρόδιτος, quasi mixtum genus è Mercurio, & Venere, pariter vocatur διφυής anceps, seu duplicis naturæ; amplius ἀρσενόθηλυς promiscui generis. Hoc vocabulo tales vocat Pollux quasi cōcubinos, vt voluit Dalechampius. Quamobrem Plato prodidit in initio tria hominum genera fuisse, nimirum marem, fæminam, & tertium quoddam genus ex vtrisq; compositum, quod Androgynum vocabant, hoc defecit, & nomen tantùm infame relictum est. Hieronymus tamen Montuus se nouisse Hermaphroditum fatetur, qui viro nuptus fæmineæ naturæ credebatur, filiosq; pariter, & filias peperit; nihilominus ancillas comprimere, & in his generare solebat. Clarissimus vir Columbus, ad comparandam incredulis Hermaphroditorum fidem, recitat se obseruasse Androgynum, qui, præter vuluam, virili etiam membro erat refertus: ideòq; in cadauere dissecando diligenter vasa seminaria inuestigauit, nunquid vllus inter hæc esset consensus, & vasa præparantia, à vasis aliarum fæminarum præparantibus minimè discrepare repetit; ibi tantummodò vnum discrimen notatu dignum erat, quòd natura, hæc vasa ex binis quaterna fabrefecerat, quorum duo maiora ad concauum vteri, & reliqua ad radicem penis descendebant. Vterus, & ceruix eiusdem, necnon testes à matrice, & testibus aliarum fæminarum non dissentiebant. His sic constitutis, Hermaproditorum quatuor ab Authoribus solent assignari differentiæ. Prima est Hermaphroditus mas, qui sexum virilem perfectum, & validum participat, in perineo tamen rimam minimè peruiam, ad formam vuluæ efformatam habet: cum tamen ab illa quidquam lotij, aut seminalis materiæ non prodeat. Secunda species vocatur Hermaphroditus fæmina, quando, præter vuluam naturaliter constitutam, lotio, semine, & mensibus manantem, circa os pectinis emergit quædam carnea substantia ad similitudinem imperfecti penis scroto, & testibus carentis. Tertia species est eorum, qui expressam vtriusq; sexus referunt imaginem sæpiùs aduerso sibi situ respondentem, sed tamen ad generationem, & seminis profusionem inefficacem, immò alterutra tantum ad mictionem confert. Quarta, & postrema differentia est eorum, qui non solum vtroq; sexu potiuntur, sed etiam possidet genitalia, quæ omnibus conditionibus ad perfectam generationem necessarijs gaudent. Immò, vt voluit Philosophus, dextram mammā virilem, & sinistram fæmineam possidet. Hi sunt populi Africæ, & supra Nasamones, atq; illis finitimos Maclias viuere Plinius, & alij authores non vulgares tradiderunt; quorum icon hic conspicitur.

In Annotation. ad Plinium. — *Li. 1. Theor. cap. 6.* — *Lib. 3. A a.* — *Hermaphroditi Anatomia.* — *Hermaphroditorum quatuor differentia.*

F (margin, beside "tatu dignum erat") — G (margin, beside "strema differentia")

Hi inter nonnullos Barbaros sunt frequentes. In Virginia multò plures, & Indis exosi: propterea his iumentorum loco vtuntur, quia ad baiulanda onera, propter virium robur, sunt idonei. In primis annonam Regum ad prælia proficiscentium deferunt, defunctos ad tumulum baiulant, & pestilenti, seu contagioso correptos affectu, ad destinata loca ferunt, & ijs medentur.

Officia hermaphroditorum.

Antequam vlterius progrediamur, non sunt omittenda signa ab Authoribus assignata, quibus Androgyni validi, vel inualidi in vno, vel altero sexu sint dignoscendi. Primitùs si vulua omnibus suis dimensionibus sit exacta, & mensibus scateat;
H deinde si adsit mollities faciei, & totius corporis, necnon timiditas, tunc Androgynus in fæmineo sexu potentior iudicandus est. Verum quando perineum pilis est obsitum, & penis conuenientis est magnitudinis, & semine scatens, tunc Androgynus virilem potentiam possidet. At quando vtriusq; genitalis in figura, mole, & efficacia æqualis erit conformatio; tunc Androgynum in vtroq; sexu potentem debemus constituere. Quamuis ex sententia Aristotelis, qui vtroq; sexu sunt referti, semper alteram potentiam ratam, alteram irritam habeant. Modò multi quærunt, an Androgyni in matrimonium sint collocandi; ideò ad hanc dirimendam dubitationem respondendum est, ratione prolis, ratione sacramenti, & ratione imbecillitatis carnis, illis matrimonium minimè negandum esse, dummodò facultas vtroq; sexu vtendi non concedatur, sed tantum illo, ratione cuius magis validi sint. Ita enim de Hermaphroditis in matrimonium collocandis iuris prudentes statuerunt. At si vtriusq; sexus potentia sit æqualis, tunc iureiurando coguntur ad electionem sexus, quo imposterum vti velint. Sed si tractu temporis contingat, vt Hermaphroditus

Hermaphroditorū discrimen ratione vigoris. — *Hermaphroditorum matrimonium.*

ditus

ANDROGYNOS.

ditus fæmina masculescat, & iuxta alterum sexum operari velit, vxoremq; poscat, tunc illi neganda est, quia semper promissis iuramento firmatis standum est. Præterquamquod Clarissimus Pareus addit, quòd Hermaphroditi in sexu electo, iniuncta capitali pœna, semper manere, & viuere debent.

E

GENERATIO, ET CONGRESSVS.

CVM Deus optimus maximus cunctarum sit causa causarum, consentaneum est, vt homines eorum originem illi acceptam referant. Cum ipse, inuitis Philosophis, vt sacræ manifestant paginæ, non solum vniuersum terrarum orbem ex nihilo creauerit, verùm etiam hominem ex limo formauerit. Vnde Isaias huc respiciens dicebat. *Conculcate ipsos tanquam lutum*. Summus igitur mundi opifex cum sexto die hominem creauerit, deinde ex costa Adami dormientis fæminam deprompsit, vt omnium hominum ortus ad vnam vnius hominis scaturiginem reduceretur. Nam deinceps Deus homines per coniugium progigni voluit, vt perpetua necessitudine coniuncti, patres filios, & filij patres mutua se beneuolentia complecterentur. Hinc postea poetæ, & potissimùm Ouidius, sumpta fabulandi occasione cecinerunt, quòd in terrarum orbe constituto, deerat tantum homo, qui terram possideret, & coleret. Quare Prometheus Iapeti filius ex terra imbre madefacta, hominem Deo quam maximè similem formauit, qui non instar aliorum animalium pronus incederet, sed erectus perpetuò cœlum suspiceret his versibus.

Hominis creatio.

F

Lib. 1. Met.

Quam satus Iapeto mixtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum;
Pronaq; cum spectent animalia catera terram
Os homini sublime dedit &c.

Quod Ouidius de Iapeto, Hesiodus postmodum de Pandora cecinisse videtur, & alia infinita huius generis nugamenta apud Poetas leguntur. Veteres Philosophi de origine hominis varia monimentis mandarunt: Nam horum quidam humanum genus ab æterno fuisse alij genitum, & corruptibile esse statuerunt. Prima opinio explodenda est, quoniam si præter parentes, nulla alia causa humanæ originis esset cognoscenda, proculdubiò Philosophia primam omnium causam frustra meditaretur. Insuper Auicennas ausus est astruere post immensas terrarum inundationes, ex tabidis cadaueribus, & influxu cœlesti, absq; vllo semine, non solum humanum genus, verùm quoq; cætera animantia producta fuisse. Verùm adduci non possumus, vt credamus, tam nobile animal ex putri materia erui potuisse, circa cuius creationem totus Deus fuit occupatus: quocirca tantum, & pulcherrimũ opus, quod diuino labore fuit dignum, sponte prodire non potuit; præterquamquòd nec etiam Philosophia id reprobat, quæ spontaneum ortum brutis non assignat, ergo neq; homini, animali nobilissimo talem originem poterit attribuere, & quamuis aliquando visi sint homines marini ignotæ originis, qui ex aquis prodierant; nihilominus hoc ex luxuria maris, aut ex ludibrio Dæmonum dimanasse videntur: cum verus homo mentis compos, quæ est quædam diuinitatis particula ex vili origine prosilire minimè possit.

Veterum opinio.

G

In opere de Diluuijs.

Homines marini.

H

Dubitant postea alij, an humanus fœtus aliunde, præterquàm ab humana vulua prodire possit: quandoquidem Plutarchus ab asina filiam humana facie cruribus asininis Onoscelin dictam fuisse editam, & alibi ab equa similem partum exiuisse pronunciauit. Iterum Plutarchus in symposio, pueri vagientis cruribus equinis ab equa editi meminit. Immò quidam refert apud Belgas, infantem è vacca fuisse genitum: hoc tamen adhuc est parùm exploratum. Sed vehementer verum, atq; indubitatum est verum hominem, & mente insignitum nonnisi à muliebri vulua exilire posse. Verumtamen si virtus maris sola est, quæ fœtum fabricat, & femina tantummodò est officina, fortassis iuxta Philosophos, post nefandum congressum, homo in brutorum vtero foueri poterit; Sed hoc nunquàm contigisse decet Theologos asseuerare. Ideò si fœtus bestiarum quandoq; nescio quid humani habuerit, inanes potiùs mentis fuisse credendum est.

Lib. 2 Paradox. Puella onoscelis quæ.

Demùm

Demùm quærunt aliqui, an ex semine non humano verus homo generari possit: nempè num post detestabilem congressum mulieris, & Feræ, perfectus homo prodeat. Hanc enim sententiam fouere videntur Olaus Magnus, & alij Authores, qui promulgant Reges Danorum Vrsum progenitorem habuisse: & alij Historici attestantur in Pegu eam Nationem à cane dimanasse, qui cum puella naufraga rem habuerat. In Hispania fama est familiam inter Galletios, quam Marinorum vocant, à Tritone cum adolescentula concumbente ortum traxisse. Pariter Antonius de Turrecremata scriptum reliquit, nostris ferè temporibus, è simio quodam mulierem in quamdam insulam delatam aliquot liberos sustulisse. Hæc tamen liberè non sunt credenda propter rationes in Rubrica differentiarum allatas. Neq; tamen putandum est hæc esse vltra naturæ vires, si mulieris semen aliqua potitur efficacia. A

Olai Magni opiniò circa ortū humanum.

Cum igitur homo post congressum mulieris, & viri prodeat; nostra intererit modum conceptionis examinare. Sed antequam id fiat de tempore, & ætate humani congressus differendum est. Circa primum tradit Plinius pauca esse animantia, quæ grauida, præter mulierem, permixtionem appetant. Ideò cæteris animantibus statuta sunt congressus tempora, quia tantummodò quibusdam anni temporibus copulantur. Homo tamen omni tempore, & omni hora permiscetur; quare homines tanquam intemperantes, in venereos actus procliues semper feruntur. Exemplum dedit Messalina Claudij Cæsaris vxor, quæ æstro venereo stimulata, & lupanar ingressa quamdam meretricem vigesimo quinto concubitu superauit. Ideò possumus meritò canere vulgatum carmen. B

Lib. 7. c. 11.

Tempus humani congressus.

Delassata viros nunquam satiata recessit.

Vnde Seneca, in quadam declamatione, naturam quodammodo arguere videbatur, quæ concubitus brutorum, quàm hominum melius formauerit. Hinc obseruantes animantia rationalia in mollitiem, & prodigum luxum propensa, possumus cum Baruch asserere. *Bestiæ sunt meliores illis.* Circa secundum. Aetas maris ad copulam accommodata innotescit mutatione vocis, testium magnitudine, & potissimum ortu pilorum pubis. Aetas verò mulieris ad congressum idonea manifestatur, quando vbera exurgunt, menses erumpunt, & vox in grauiorem degenerat. Nihilominus Schenchius in obseruationibus memorat pueros septem, nouem, & decem annorum, qui congredientes generarunt, & puellas octo annorum, quæ vtero gestantes pepererunt. Et quamuis homo mas vsq; ad annum septuagesimum, & fæmina vsq; ad quinquagesimum generare possit: veruntamen Schenchius meminit mulieris sexagenariæ, quæ ex sene septuagenario concepit, necnon virorum, qui ad octuagesimum sextum annum, & vsq; ad centesimum congredientes pepererunt. C

Cap. 6.

Aetas ad cõgressum apta tam maris, quàm fœminæ.

Li. 4. Obser. cap. 125.

Lib. cit. Obser. 121. & 124.

Itaq; vt reuertamur vnde digressi sumus, circa conceptionem obseruandum est, quòd mixtis ambobus seminibus, maris scilicet, & fæminæ in vtero, illicò quadam tenui tunica ex calore vteri producta concluduntur, & instar oui, tenuissima pellicula inclusi copulantur. Iam post conceptionem generato loculo, munimenta fætus nimirum tunicæ producuntur: nam ex seminis extrema superficie tenuis membrana progignitur, quæ propter humiditatem latius extenditur, hæc post partum in fasciculum conclusa, & chorion appellata reijcitur. Verùm ex huius superflua humiditate resultant aliæ duæ tunicæ, quæ à superfluis fætum tutantur; harum altera vocatur allantoides admodum sinuosa, in quam vrinam, & sudor fætus profluit, vbi ad tempus vsq; partus detinentur; cum infans non per vreteres, sed per quosdam meatus vmbelicales vrinam excernat. Tertia tunica valdè mollis, & Amnæa dicta totum ambit fœtum, vt à lædentibus defendi possit. Harum autem tunicarum differentias cum mixtura vtriusq; geniture præsens ostendit figura. D

Membranarum fætus generatio.

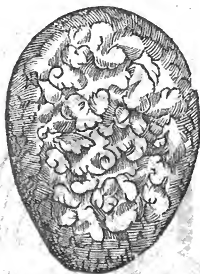
Figura

Figura oſtendens tunicas cum miſtura genituræ.

Cum igitur ambo ſemina ad formam coaguli miſta, & concluſa ſint, vt ſuperius fuit relatum, à primo die vſque ad ſeptimum plurimæ,& ſubtiliſſimæ fibræ emergunt, in quibus hepar cum ſuis organis præcipuis, naturali virtute, producitur: ſiquidem in concreto ſemine tres paruæ, & albæ bullæ lacti concreto non diſſimiles loco iecoris, cordis, & cerebri enaſcuntur. Mox etiam vena per vmbilicum directa ſanguinem ad alendum idoneum attrahit; quare neceſſariò biſurca vena generatur, quemadmodum in ſequentibus figuris conſpicitur. *Generatio partium præcipuarum.*

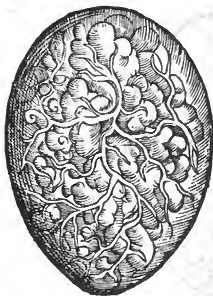
Figuræ monſtrantes ortus trium ampullarum.

Cordis, & Cerebri generatio.

In altero enim eius venæ ramo sanguis colligitur, ex quo primùm hepar generatur. Vndè liquidò constat, hepar nil aliud esse, nisi concretum sanguinem. In altero ramo generantur texturæ illæ venarum cum dilatatione aliarum venarum; hinc venæ omnes ad vnum truncum in superiori iecoris parte, nempè ad venam cauam referuntur.

Deinde cor cum suis venis, ope virtutis vitalis, hoc modo producitur: nam venæ calidissimum, & subtilissimum sanguinem attrahunt, ex quo cor naturaliter carnosum,& crassum in primordio generatur: vbi etiã arteria aorta obseruatur, quæ omnes alias arterias spiritum vitalem per totùm corpus diffundentes progignit. Quoniam verò ex vtraq; concauitate cordis venæ erumpunt, & pulmoni inseruntur, ex his pulmo quoq; procreatur. Vena enim ex dextra cordis concauitate procedens, sanguinem producit subtilissimum, qui, dispersis hinc inde fibris,in substantiam pulmonis facilè transmutatur. Sed ex magna vena cordis, & hepatis, nimirum caua, & aorta non modò totum pectus, sed successiuè etiam crura cùm brachijs ganerantur. *Cordis generatio.*

Cæterùm intra prædicti temporis spatium, præcipua pars humanæ structuræ, nempè cerebrum in tertia pellicula huius massæ procreatur; siquidem animali spiritu repletur: qui magnam humoris genitalis partem contrahit in quandam cauitatem, vbi cerebrum figuratur, & operculo quodã circumquaq; tegitur, quod siccatum in cranium reducitur; quemadmodum in duabus propositis figuris intueri licet. *Cerebri generatio.*

Ve-

Verùm ficuti venæ ab hepate, & arteriæ à corde, ita nerui molliores à cerebro originem trahunt, qui præcipua fenfuum organa effe perhibentur, deinde ex cerebri medulla etiam fpina dorfi dependet; indeq; omnes alij nerui proprium fumunt initium, qui fenfum, atq; motum toti corpori communicant. Hæc igitur omnia fanguine nutriuntur menftruo per venas vmbilici ad vterum directas attracto. A

Fœtus quot diebus formatur.

Itaq; fex primis diebus poft conceptionem materia feminalis in vtero contenta fimilitudinem lactis præ fe fert, fubfequentibus alijs nouem diebus in fanguinem tranfmutatur, & alijs duodecim confolidatur; reliquis verò decem, & octo vfq; ad quadragefimum quintum, omnia membra prefectiffimam formam adipifcuntur, vt deinceps fœtus tantummodò augeantur, iuxta Aegilij carmen.

Sex in lacte dies, ter funt in fanguine terni,
Bis feni carnem, tar feni membra figurant.

Hoc etiam aliter fic exprimitur.

Iniectum femen fex primis certe diebus
Eft quafi lac, reliquifq; nouem fit fanguis, & inde,
Confolidat duodena dies, bifnonaq; demum
Effigiat &c. B

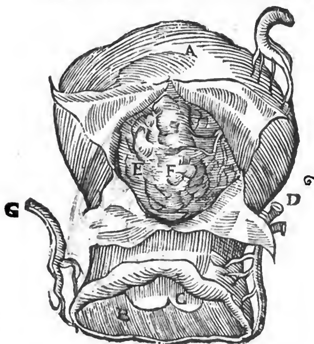
Hæc omnia lector in fequenti figura contemplari poterit, quæ primordium generationis fœtus oftendit. Hæc autem figura alia icone melius exprimitur.

Primordij fœtus generatio.

Deli-

Delineatio conceptus.

A. Fundus vteri.
B. Ceruix vteri aperta.
C. Orificium vteri.
D. Venæ, & arteriæ, quæ in superficie concaua vteri formant cotyledonas.
E. Tunica allantoides.
F. Parenchima fœtus.
G. Vasa varicosa.

Hoc opus membris omnibus eleganter constructum, & integratum natura cute obdocuit, deinde operi absoluto Deus naturæ, & rerum omnium author animam infundit, quemadmodum Diuus Augustinus attestatus est. Idcircò, ex sententia huius viri, si quis mulierem vtero gestantem ita percutiat, vt abortiat, pœnam morte luat, dummodò infans perfectam membrorum formationem, & distinctionem adeptus fuerint; sin secus ære luere debet. Fœtus enim, ad mentem Galeni, quemadmodum fructus in arbore, ita ligatur in matrice. Immò sicuti fructus flori succedens tenerrimus est, & leui de causa ruit, adultus verò magis firmatus arbori adhærescit, & perfectam adeptus maturitatem spôtè cadit: ita infans cum primum ex semine educitur tenellis vinculis vtero alligatur: ideòq; ob quamlibet leuem causam mulier abortire potest, sed paulò post magis firmatus, magis etiam adhæret, & aduentante paritionis tempore tanquam perfectè maturus spontè in lucem egreditur.

Fœtus assimilatur fructui.

Determinatum autem infantis situm in vtero perfectè scire, atq; cognoscere est difficillimum; quandoquidem clarissimus Pareus variam in viuis, & mortuis mulieribus fœtus sedem obseruauit. Quandoq; enim infantem cum pedibus sursum elatis, interdum deorsum porrectis conspicatus est. Immò fatetur se vidisse fœtum, dissecta matre statim postquam expirauit, in longum exporrectum, facie sursum conuersa, & manibus veluti ad supplicandum iunctis. Vt plurimum tamen fœtus orbiculari figura gaudere solet, nimirum capite in genua reclinato, geminis manibus sub genis, & calcibus ad nates iunctis, vt in sequenti figura ostenditur.

Varij situs infantis in vtero.

Situs infantis in vtero.

PARTVS.

DICI non poteſt quàm acerbiſſimè ferant mulieres in comparatione ad cęteras animantes, cruciamenta partus, quibus in partitudine vexantur: immò nonnullæ à primordio conceptionis vſq; ad maturitatem fœtus aduerſa valetudine laborant. Si tempus partus perquiratur, id cæteris animantibus eſt determinatum; homini verò nequaquam: cum infantes nati ſeptimo, octauo, & decimo menſe vixerint. Et quamuis aliqui authores monimentis mandauerint fœtus ante ſeptimum menſem in lucem editos, & octauo menſe natos non eſſe vitales, & exeuntes menſe ſeptimo eſſe admodum imbecilles: nihilominus memorat Schenchius in obſeruationibus infantes quinto, ſexto, ſeptimo, octauo, nono, decimo, & vndecimo menſe natos, & fuiſſe vitales. Conſtat etiam apud Diuum Bernardum in Vita Sancti Malachiæ, nobilem mulierem ſexto decimo menſe, aqua luſtrali pota, peperiſſe. Immò Schenchius prodidit fuiſſe olim vxorem Ducis Baruch Vandalæ, quæ concepit, & biennio prægnans, tandem puerum gradientem, & loquentem peperit. Inſuper ex eodem authore, fuit mulier, quæ quadriennio vtero geſtauit abſque moleſtia; immò cum ante conceptionem innumeris vexaretur affectibus, vtero geſtans à cunctis liberata eſt.

Tempus partus quale. D

Lib. 4. obſer. 152. 153. 154 & ſeq.

Li. cit. obſer. 159.

Li. cit. obſer. 160.

Vt plurimum tamen menſis paritudinis nonus eſſe perhibetur. Idcircò Auicennas tempus partus ponderans tandem protulit fœtum formatum duplicato tempore

Lib. 9. de an.

moueri

moueri, & deinceps duplicato motus tempore fœtum in lucem prodire. Nam si exempli gratia, die trigesimo infans fuerit formatus, hoc tempore duplicato, dies sexaginta resultant, quibus triginta additis, nonaginta constituuntur, qui dies menses tres constituunt, & tunc fœtus moueri incipit. At duplicato motus tempore, quod diebus sexaginta constat, seorsum à tempore formationis, tunc dies viginti supra centum numerantur, ex quibus quatuor menses emergunt. His præcedenti tempori additis, fœtus in lucem prodibit. Hinc colligendum est fœtum trigesimo die formatum, septimo mense naturaliter ab vtero egredi posse. Sicq; poterimus etiam pronunciare partum decimi, & vndecimi mensis naturalem esse posse. Astrologi moram fœtus in vtero scrutantur, iuxta opinionem Ptolemei in Centiloquio; vbi scribit, quod locus Lunæ in natiuitate est locus casus spermatis, & locus Lunæ in hora, qua semen cecidit, est gradus ascendentis in hora natiuitatis.

E *Mora partus in vtero.* *Proposit. 51.*

Itaq; pariendi tempus diuersum homini à cæteris animantibus datum esse probauimus. Præterquamquòd Ctesias promulgauit quasdam Indorum mulieres semel tantùm in vita parere, natosq; confestim canescere. Neq; mirandum esse arbitramur, cum legerimus apud authores non proletarios quasdam nationes in iuuentute canescere, & aduentante senio nigrescere, quoad numerum fœtus, homo versatur in ancipiti: nam licèt plerumq; sit vniparum, interdum quoq; multiparum est animal: cum mulieres in Aegypto sæpissimè geminos pariant. Immò hic Bononiæ nouimus mulieres, quæ tres viuos fœtus enixæ sunt, qui postea sacri fontis aqua lustrati diù non superuixerunt. Et nobis retulerunt spectatæ fidei obstetrices vnico partu quaternos fuisse editos. His adstipulatur Paulus Iuris Consultus in Pandectis Iustiniani, vbi diuulgat ab honesta matre familias quatuor puellas fuisse vnica paritione editas, & mulierem Peloponnesiam quinquies quaterno enixam esse fœtus. Aristoteles quoq; non recedit ab hac veritate in historia animantium, dum memorat viginti fœtus, quos mulier quatuor vicibus in lucem emiserat. Hoc non debet quisquam admirari; siquidem hic Bononiæ, dum hæc scriberemus, anno scilicet quadragesimo supra millesimum, & sexcentesimum, mense Nouembris, Vxor cuiusdam Fabrilignarij quatuor fœmellas enixa est. Item Fausta mulier è plebe Ostię, duos mares, & totidē fęminas vnico partu edidit; si vera Textor recolit. Amplius multæ fuerunt, quæ quinos dederunt fœtus. Gellius enim quinq; infantium à muliere græca semel editorum meminit, vnde Aristoteles mulieri grauidæ quinos tantùm fœtus concedere videtur, quocirca ex eodem Gellio, ancilla quædam Augusti Imperatoris, cum quinque natos vnica vice peperit; eiusdem Imperatoris iussu, in via Laurentiana vnà cum prole, & epitaphio id significante, honorificè tumulata fuit. Ex Pareo memoratur nobilis familia Maldemera dicta, & Domini Maldemeræ vxor primo, quo nupsit anno gemellos peperit, secundo ternos, tertio quaternos, quarto quinos, quinto senos fętus, & hoc partu perijt, & ex his senis vnus superstes Maldemeræ Dominus adhuc viuere dicitur. Albertus Magnus scribit fuisse quadam mulierem Germanam, quæ sexaginta filios peperit, singulo enim partu quinq; enitebatur: cum horum nullus ad ætatem dimidij anni peruenerit. Plinius multò plures recenset fœtus, dum ex Trogo refert septenos in vtero ab Aegyptia muliere fuisse conceptos. Neque hoc discrepat ab eo, quod legimus in Annalibus, quorum titulus est de initijs Regnorum, vbi quædam meretrix in Germania, regnante Agamundo Hunnorum Rege, septenam prolem vnico partu dedit, licèt hos fœtus in lacum proiectos peremerit præter vnum, quem Agamundus illac venandi gratia transiens, in aquis palpitantem obseruans extrahi, & ali iussit; qui postmodum adultus, Agamundo defuncto, & sedente Benedicto Primo Summo Pontifice, à Longobardis in Imperium electus fuit. Amplius ex Schenchio, Comitissima quędam Querfrutensis vnico partu nouem infantes reddidisse fertur, qui omnes, proculdubiò interempti essent, nisi pater aduentans eos seruasset. Quid plura? vndecim etiam quædam mulier concepit: nam Franciscus Picus Mirandula (referente Pareo) narrat Dorotheam Italam gemino partu viginti filios edidisse, primò quidem nouem, altero autem vndecim: idcircò gestans vtero, longa, & lata fascia circa humores nodata, aluum ad genua procumbentem fulcire cogebatur, cuius effigies est hæc.

F *Numerus fœtuum humanorum.* *Lib. 5. tit. 4.* *Lib. 7. hist. cap. 4.* *Lib. 10. cap. 12. noc. Attic.*

G *Mulier quinq; fœtus enixa.* *Lib. 7. nat. hist. cap. 3.*

H *Lib. 4. Obser. 162.* *Nouem, & vndecim fœtus.*

E 2 Icon

Icon mulieris ſobole multiplici grauidæ.

Si progrediamur vlterius, apud Plinium inuehiemus, extare in Medicorum monumentis duodecim mulieris abortiones vnico partu visas. Hanc historiam Schenchius alia recentiori stabilire videtur, dum recitat vxorem Isiberti Comitis de Al-
E torf vnica paritione tres liberos esse enixam, ideoque à marito impudicitiæ crimine taxatā, quia ex vnius viri concubitu tres natos concipi posse, minimè credendum esse opinabatur. Verùm eadem denuò grauida anno vertente, & marito absente, duodenos mares effudit. Quare, vndecim ob diuulgatum læsæ pudicitiæ timorem, obstetrici in proximo flumine mergendos commisit. Interea pater obstetrici obuius velatam cistam intuens, de materia contenta interrogat, cui obsterrix deformes catulos in fluuium proijciendos respondit. At ille curiositate ductus, detracto velamine, vndecim filios obseruauit, cui postea obstetrix, venia prius impetrata, totum negotium aperuit. Itaque Comes, re apud vxorem dissimulata, omnes educari præcepit, quos omnes post sexennium viuos in arcem adduci iussit; ibique coram omnibus amicis, imprudentia vxoris detecta, ei benignè pepercit. At Albucasis magis numerosam prolem recenset, dum in muliere abortiente quindecim fœtus formatos obseruauit. Immò Auicennas addit aliam mulierem viginti duos abortus eiecisse.
F In Cracouiensi regione quædam honesta matrona nomine Margherita, vxor Comitis Virboslai sex fœtus supra triginta vnica paritione viuos dedit, vt in historia Poloniæ legitur. His addatur relatum ab Alberto Magno, de quadam muliere, ex qua septuaginta abortus formati exierunt. Prædictis tandem tanquam coronidem annectemus, quod recitat Fulgosius vir spectatæ fidei de Margherita Hollandiæ Comite, qua parte Rhenum illabitur Oceanum, quæ vnico partu trecentos sexaginta sex filios enixa est viuos, itaut baptismi characterem susceperint.

Lib. 7. hist. nat. cap. 11.
lib. 4. obser. 162.
Duodecim fœtus mulieris.
L. 2. Chirur.
Fœtus triginta sex mulieris.
Lib. 7. ca. 13.
Lib. 2. de anima cap. 5.

Idem repetit Andreas Eburensis, & ambobus adstipulantur Annales Hollandiæ. Res igitur sic se habet in historia Batauiæ. Hæc mulier nobilis probro insectabatur egenam gemellos enixam, & vtrinque ab vberibus lactantem, & stipem flagitantem, quia ex vno marito binam nasci prolem pernegabat: tunc misella pudicitiæ intemeratæ Deum citans testem, imprecatur illi sobolem, quæ numerum anni dierum adæquet, si pudicitiæ suæ constàret honos; Precum efficaciam partu incredibili compro-
G basse eventi fides dicitur. Propterea ad testandam sempiternam huius rei memoriam extat adhuc tabula his litteris exarata. *Illustris Domini Florentij Comitis Hollandiæ filia, cuius mater fuit Mathildis, filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quoque habuit Gulielmum Alemaniæ Regem hæc præfata Domina Margherita anno Salutis millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, ætatis suæ anno quadragesimo secundo, ipso die Parasceues, hora nona ante meridiem peperit infantes viuos promiscui sexus, numero trecentos sexaginta quinque, qui postquam per venerabilem Episcopum Dominum Guidonem Suffraganeum, præsentibus nonnullis Proceribus & Magnatibus, in pelui quadam baptismi Sacramentum percepissent, & masculis Ioannes, fœminis verò nomen Helisabeth impositum fuisset, ipsorom omnium simul cum matris animæ ad Deum æternaliter victuræ redierunt, corpora autem sub hoc saxo requiescunt,* sed fides penès Authores manet.

Trecenti sexaginta fœtus.
Cap. 20.

Iam cum de tempore partus, & de numero filiorum satis superque dictum, sit reliquum est, vt de ratione ortus disseramus. Quando igitur fœtus est maturus, & perfe-
H ctus, prægnantes doloribus corripiuntur propter infantis impetum, qui rotatur, & deorsum, excundi gratia, tendit. Ruptis enim ex impetu tunicis, & recluso matricis orificio, humores fluere incipiunt, & fœtus versus os vteri capite voluitur, & hæc est vera, legitima, & naturalis forma partus, quando caput primitus ad orificium ducitur, manibus super coxas plicatis, veluti apparet in his figuris, quarum prima situm naturalem infantis perfecti in vtero monstrat, antequam ad exitum properet: secunda verò formam fœtus ad exitum naturaliter festinantis.

Naturalis forma partus.

Situs naturalis maturi fœtus.

Partus naturalis.

Partus non naturalis manibus ad latera demiſſis.

Partus non naturalis manibus ſupra caput porrectis.

Partus verò non naturalis vocabitur, quãdo prędictis conditionibus carebit: nam ſæpiſſimè accidit, vt infans præmiſſis pedibus, & manibus ad fęmora deorſum deductis ad partum veniat, & hæc erit prima forma non naturalis partus. Secũda cõtingit, quãdo fœtus pedibus accedit ad exitum, manibus tamen non ad latera, ſeu fęmora, ſed ſupra caput porrectis: quemadmodum appoſitæ figuræ exprimunt.

In prima forma diligẽs obſtetrix omnes conatus huc inflectere debet, vt brachium vtrumq; infantis adeò apprehẽdat, ne illa reducere poſſit; itaut hoc modo ad partũ neceſsariò veniat. Partum verò in alia forma deſcriptum ſedula obſtetrix nullo modo excipere debet, niſi infans fuerit admodũ gracilis, & orificium vteri valdè diductũ, vt facilis ſit exitus ſine vllo matris, & pueri detrimento. Aliter tutius erit fœtum in matricem repellere, vt ad legitimam, & naturalem partus formam conuertatur.

Infans gracilis quid præſtet.

Tertia

Tertia forma partus non naturalis erit, quando infans quærens exitum, vnum tantùm porrigit pedem, manibus quidem ad fęmora demiſſis, ſed altero pede ad latus inflexo.

Tertia forma partus non naturalis.

Quarta forma contingit, quãdo infans per tranſuerſum apparet, dorſo verſus orificium matricis inclinato, veluti icones appoſitæ patefaciunt. Idcircò ſagaces obſtetrices, & mulieres clinicæ parturiẽti aſſiſtentes, debent ita aſſiduo labore contendere, inclinando matrẽ, vel ſupra lectum, vel alia ratione, vt pes exiẽs intromittatur; quo facto, mater tandiù debet ſeſe in lecto volutare, donec infans aliquãtulum conuerſus deprehendatur, quæ volutatio in omni partu debet fieri, in quo fœtus modò inconcinno apparuerit. In quarta forma parturiens non erit vllo modo ſtimulanda ad expellendum fœtum: propterea quòd fieri vllo modo nequit, vt prædicta ratione fœtus exeat, quare obſtetrix manu oleo linita, infãtis dorſum debet impellere, & ſubmouere, ita ut ad exitum caput dirigere poſſit.

Mulierũ clinicarum officium.

Quarta forma partus non naturalis.

E

Quinta Icon partus non naturalis.

F

Quinta forma erit, quando infans pedibus, brachijſque inflexis progreditur ad exitum, tunc enim, fœtu ſurſum impulſo, patiens decumbat tandiù, donec ad commodiorem formam reducatur, vel perita obſtetrix oleo liliorum alborum manu peruncta, vtrumque pedem in vnum coniungat, & manus ad latera, ſi fieri poteſt, deducat, & hac tutiſſima ratione illum ad exitũ dirigat. *Oleum liliũ alborum.*

In ſexta forma infans vtroque genu ad vteri orificium procedit, manibus ad latera porrectis. Tunc autem obſtetrix, dextra inſerta manu, vtrumque genu ſurſum pellat, donec pedes prorumpere incipiant, nam tunc altera manu, brachijs ad fæmora retentis, fœtum ad exitum ſolicitare debet, At ſi hæc ratio tuta non videbitur, matre in lecto reclinata, motione frequenti laborandum eſt, vt infans commodiorem formam acquirat; id totum in ſequentibus apparet figuris.

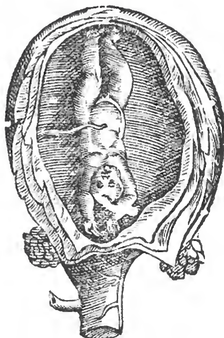
G

Sexta Icon partus non naturalis.

H

Forma ſeptima valdè periculoſa eſt, quando infans ambabus manibus ori matricis ſe ſe offert. Tunc enim obſtetrix diligens omnem curam adhibeat, vt quāprimùm infantem in vterū reuocet, deinde manu ita operetur, vt fœtus totus in vterum recidat, & ne denuò eadem ratione infans ad orificium relabatur; inſerta manu, ad latera deducat brachia, itaut ad formam naturalem partus reducatur.

Partus ſeptimus non naturalis.

Verùm ſi hæc iuxta mentem non ſuccedant, parturiens ad lectum reducenda eſt, vt poſt aliquam quietē, obſtetrix rurſum prędictam poſſit moliri operationem, quæ ſi fuerit inanis, neq; infans aliam mutet formam, tunc vtero deorſum cōpreſſo, mulierem adſtantiū ope, obſtetrix matrice peruncta brachia fœtus, quoad fieri poteſt, in vnū iungat, & hoc modo prorumpentem partum excipiat.

Partus periculoſus qualis.

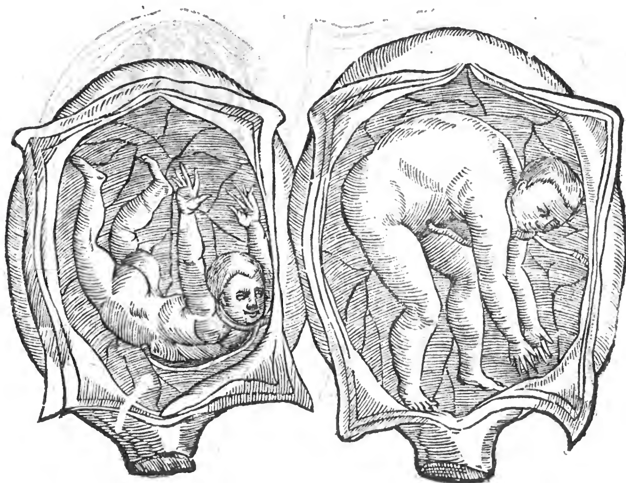
Octauò accidit interdū, vt infans natibus ortui appropinquet, & quoniam fieri nulla ratione poteſt, vt infans hoc modo naſcatur, ſine euidenti matris, & infantis diſcrimine: propterea obſtetrix nates infantis, ita ſubleuabit, vt caput ad exitum vertat; ſed diligenter præſtandum erit, ne in deteriorem formam partus prolabatur. Hæc in ſequentibus monſtratur figuris.

Partus octauus non naturalis.

Nonò

Nonus partus non naturalis. Decimus partus non naturalis.

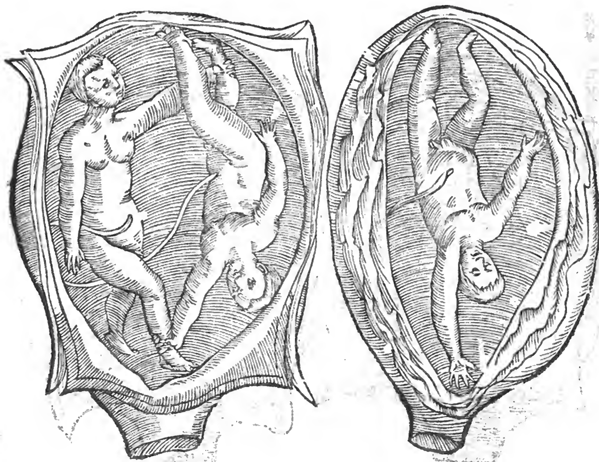

Nono contingere solet, vt fętus in pectus aliquando procidat, pedibus, manibusq; auersis, & retrò coniunctis, quæ forma omnium periculosissima habetur. Ideò sedula H obstetrix, manibus perunctis, & manu inserta, brachia infantis inuestiget, illaq; prę-hendat, & teneat, & omnes adhibeat vires, vt primò ad exitum caput reuocetur, deinde manus infantis submoueat, & ad latera dirigat. Verùm si hæc operatio non valeat, satiùs erit matrem ad lectum conducere, vt interea à fœtu forma commodior eligatur. *Partus periculosissimus.*

Decima forma non naturalis erit, quando fœtus pedibus, manibusq; iunctis exitum sollicitabit. Nam tunc obstetrix pro virili parte, totoque molimine conari debet, vt summotis aliquantisper pedibus, atque manibus confestim caput apprehendat, vt quoad fieri potest, ad facilem exitum fœtus inclinet. Id in præsentibus figuris explicatur.

Vnde-

Partus non naturalis Geminorum. Partus manu ad exitum porrecta.

Vndecimo loco memoranda eſt figura partus non naturalis, vbi infans alteram manum orificio vteri porrigit, altera manu ad latus demiſſa, & pedibus ſurſum exporrectis. Hunc fœtum obſtetrix non debet excipere, ſed parturientem ad cubile ducere, vbi natibus altius locatis, & capite in loco humili poſito, venter leniter D ſtringendus eſt, vt infans denuò in vterum relabatur. Immò etiam obſtetrix, niſi infans ſponte in vterum recidat, inſerta manu, humeros pueri debet reprimere, vt in vterum reuerſus legitimam, & naturalem exitus formam acquirat.

Mater ad cubile quando ducenda.

Duodecimo loco recenſetur quædam forma partus ex naturali, & non naturali compoſita, & eſt, quando geminorum alter capite, alter autem pedibus ad exitum veniunt. Tunc obſtetrix fœtũ naturaliter locatum excipere debet, alterum poſtea paulatim ſummoueat, vt ad naturalem formam pedetentim diſponatur: ſin ſecus, manibus ſtatim apprehenſis exitus erit ſolicitandus, antequam partes ob geminum partum, & inflatione, & inflammatione corripiantur. Hæc autem forma erit tota præter naturam, quando gemini ad exitum ſe ſe offerent, veluti in præſenti figura delineantur.

Forma partus compoſita ex naturali, & non naturali.

Tertia

Figura decima tertia non naturalis.

Tertia decima figura erit, quando infans ceruice inflexa, pronis ad partum humeris, capite retrorso, & pedibus, atque manibus surrectis ad lucem properat. Hic partus non solet esse admodum difficilis, quia motis aliquãtisper humeris ab Obstetrice, caput ad exitum comparere solet, cum orificio vteri sit valdè proximum. *Partus non difficilis qualis.*

Quarta decima forma partus non naturalis hęc erit. Quãdoquidem id, quod accidere solet in pàrtu simplici, id etiam in gemino obseruari poterit, nam quemadmodum simplex partus vnam tantũ legitimam, & naturalem formam, plures verò formas nõ naturales sortitur: pariter geminus partus ab ijsdem conditionibus non recedit. Quapropter quando geminus partus in forma naturali ad exitum properabit, obstetrix inuigilabit, vt alterum orificio proximiorem diligenter excipiat, & alterum, priori egrediente, non dimittat, ne denuò in vterũ lapsus, formam non naturalẽ adipiscatur. Quare, altero in lucem edito, alterum illicò excipere debet: siquidem hic secundus partus minus periculosus, & facilior erit, quoniam prior infans posteriori viam planam, & leuem strauit. Figuræ præsentes id explanant.

Partus naturalis Geminorum.

Quintò decimo loco collocatur figura partus geminorum non naturalis, quæ accidit, quando pedes vtriuſque infantis ori matricis vno, & eodem tempore appropinquant, qui partus admodum periculoſus eſſe ſolet, niſi ſedula prudentis obſtetricis opera corrigatur. Nam, perunᵭo matricis ore, vt lenior fœtui ſternatur via, debet toto contendere conatu, vt inſerta manu, brachia alterius infantis apprehendat, & firmiter tenens ad fæmora deducat, caputque ad orificium ſolicitet, quo nato, ſtatim totis neruis adlaborabit, vt eamdem operam in alterius ortu præſtet. At ſi fælicis partus bona ſpes non expeᵭetur, parturiens ad leᵭum erit ducenda, obſeruando, num poſt aliquam quietem, partus meliorem formam nanciſcatur: id ſequens figura monſtrabit.

Partus gemellorũ periculoſus qualis.

A

Partus non naturalis geminorum.

Haᵭenus naturam maturi, & tempeſtiui partus paucis verbis complexi ſumus. Nunc ad calcem huius Rubricæ, rationi conſonum eſſe videtur, vt de intempeſtiuo etiam partu, nimirum de abortu verba faciamus. Abortum igitur appellare debemus præproperam fætus iam formati, & vitalis excluſionem: nam ſi aliquando contingat, vt ſemina in vtero per aliquod dierum ſpatium coagulata, extra vterum, nec non aliquàndo portiones ſanguinis concreti dilabantur, hæc materia non abortus, ſed effluxiones erunt appellandæ. Abortus igitur accidere ſolet, vel propter affeᵭiones infantis, vel vteri (loquendo tamen de cauſis internis) ſiquidem ratione infantis, interdum cotyledones ſunt debiles, hinc fit, vt acetabula citò rumpantur, & ſuccedat abortus: quandoque membranæ fœtum inuoluentes adeò ſunt tenues, & imbecillæ, vt facilè ante tempus ſcindantur, hinc humores diffluunt, & fœtus deficit. Ratione matricis contingit abortio, ſi mulier infirmæ ſit naturæ, & ſi matrix aliquibus affeᵭionibus ſit obnoxia. Reliquas cauſas Medici in ſuis monumentis ſigillatim recenſent. Vt autem id totum legentibus pateſiat, nonnullas figuras abortionis exhibemus. Prima figura veram abortus formam oſtendit, in qua fœtus Parenchimati affixus obſeruatur. Secunda monſtrat abortum cum ſuis membranis, & vaſis vmbilicalibus: tertia demum eſt abortus trimeſtris pollicis longitudine, quem Clariſſimus Varolus inſignis Anatomicus nobiliſſimo, & doᵭiſſimo viro Vlyſſi Aldrouando dono dedit.

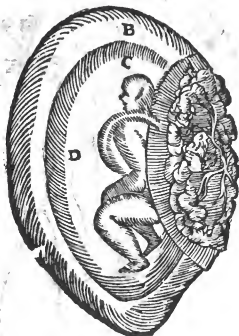
Abortus quando dicatur.

D

Cauſæ abortus.

Abor-

Abortus Parenchimati affixus.

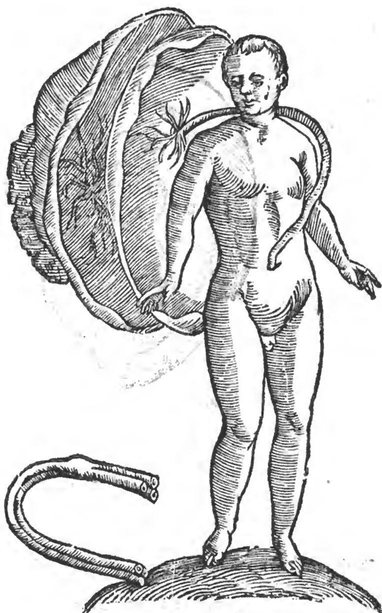

B. Chorion cum Parenchimate.

C. & D. Amnios membrana tenuiſſima fœtum immediatè inuoluens.

Hoc loco aduertendum eſt duas tantùm eſſe tunicas fætum inuoluentes, veluti doctiſſimus Pareus animaduertit, quicquid Priſci authores de tribus tunicis, Chorio, Allantoide, & Amnio ſcripſerint: ſiquidem fœtus in Chorio tantùm, & Amnio inuolutus conſpicitur. Veteres autem ſcriptores, ex obſeruatione in Brutis facta, tertiam tunicam, nempè Allantoidem, addiderunt.

Abortus cum membranis, & vaſis vmbilicalibus.

Abortus trimeſtris.

VOX.

A

INFANTIS nulla vox auditur antequam ab vtero prodeat, verum ſtatim atq; emerſit, vagire incipit: hinc verbum Βαβάζω apud Græcos fortaſſis ab imitatione vagientis pueri formatum. Sed quando puer inarticulatè loqui incipit, id à Græcis per verbum Βαμβαίνω exponitur: hinc fortè nomen (Bambino) deductum, quo Bononienſes puſionem balbutientem exprimunt. Siquidem Infantes tantummodo anniculi fari incipiunt: quamuis vox poſtea anno tertio decimo roboretur, eademq; ſenio adueniente, fiat exilior. Et licet nonnulli arbitrentur vocem propriè homini conuenire, quia vox ſit aer ſpiritu verberatur, vnde verba quaſi verbera, quæ non niſi ab ore humano prodeunt. Nihilominus vox ſignificat id omne, quod ſonat, & alijs etiam animantibus competit: deducitur enim ἀπὸ τῦ Βοάω, ideſt clamo. Idcircò cætera animantia vocem quidem emittunt, ſed nullum, præter hominem, loqui poteſt. Neq; officit in medium proferre multas aues, veluti Picam, & Pſitacum humanam edentes vocem, cum de Pſitaco canatur. B

Bambini etymologia.

Quale animal loquatur.

Pſitacus humanas depromit voce loquelas.

Et de Pica legatur.

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis auem.

Quandoquidem prædictæ animantes talem vocem proferunt, qualem docentur, neq; earum vox poteſt eſſe intentio eorum, quæ ſunt in mente; cum hæc animalia ratiocinio careant, Etenim vox humana articulata eſt, & loquela nuncupatur ad exprimendas varias humani animi intentiones: quare ſolebat dicere Cicero, tot eſſe mutationes vocis, quot animi. Hinc (teſte Eraſmo) nullum eſt animal, cui tam varia ſit vox, quam homo. Et quamuis tot voces, & loquelæ, quot Nationes eſſe perhibeantur; cunctarum tamen Nationum intentiones in vnum confluunt.

Quæ vox ſit articulata.

Varietatem igitur vocum humanarum, & ſermonis inde originem traxiſſe arbitramur, quoniam poſt vniuerſalem inundationem, Arca in Montibus Armeniæ quieuit. Tunc Noe cum ſuis in terram egreſſus, humanum genus, breui temporis ſpatio, Numine propitio, reparauit. Deinde vt totus terrarum orbis rurſum coleretur, Filios, Nepotes, & Pronepotes, ad varias terræ plagas veluti in tot Colonias diſtribuit, Primitus in Aegyptum miſit Eſennium, in Lybiam, & Cirerem, Tritamen, & in reliquam Africam Iapetum Priſcum. Aſiæ orientali præfecit Gangem, Arabiæ fælici Sabum cognomento Turiferum, Arabiæ deſertæ Arabum, & Petreæ Petreium. In Damaſco Canaiam collocauit. In Europa Regem conſtituit Turiſconem à Tanai ad Rhenum flumen. Iunctiq; ſunt illi omnes filij Iſtri, & Meſæ cum fratribus ſuis ab Adula monte ad Meſembriam vſq; ponticam; ſub quibus Tyrus, Arcadius, Emacius tenuerunt Italiam. Comerus Gallus Samotes poſſedit Celtas, & Iubal Celtiberos. Fuit igitur breuis illa, & immatura filiorum à Progenitoribus alienatio, quorum viuendi ritum, & mores nondum ſatis imbiberant, & hæc fuit potiſſima cauſa omnis diuerſitatis. Quandoquidem Chamus, ob ludibrium, quo Patrem habuit, cum vxore, & liberis in illam Arabiæ partem profugere coactus eſt, quæ poſtmodum ab ipſo nomen eſt ſortita: propterea nullum poſteris ritum ſacrorum tradidit, cum nullum à Patre accepiſſet. Hinc factum eſt, vt tractu temporis, in errores inextricabiles inciderent, & hac ratione vox, loquela, ſeu lingua variata eſt, immò cognitio veri Dei, & omnis cultus perijt. C D

Varietatis ſermonum origo.

Filiorum à Patribus alienatio immatura quid præſtiterit.

SYM-

SYMMETRIA.

E

HOminis proportionem, & symmetriã esse mirabilem inde colligimus, quoniam ad hanc Architecti cuncta Templorum, Domorum, & Nauigiorum ædificia referunt. Immò arcam Noe ad humani corporis dimensionem fabricatam fuisse perhibet. Siquidem cum humanum corpus longitudinis sit trecentorum minutorum, latitudinis quinquaginta, & altitudinis triginta; pariter arca ad longitudinem trecentorum cubitorum, latitudinem quinquaginta, & altitudinem triginta fuit constructa. Præterea trimestris puer, ex Plinio, dicitur habere dimidiam mensuram staturæ, quam viuens, tractu temporis, adipisci debet. Immò natura corpus humanum ita composuit, vt eius partes inter se maximam haberent proportionem. Qnamobrem inchoando à capite, lacunula illa, quæ in labio superiori obseruatur totius faciei minima quidem, sed æqualis est dimensio; siquidem multiplicata perfectam,

Arca Noe dimensio.

F & certam regulam in hoc ostendit. Hæc enim duplicata, spatium, quod à naso ad labium absoluitur, complere solet. Quadruplicata plurimarum aliarum partium mensuram constituit; nempè longitudinem oris, & oculorum spatium, quod inter vtrumq; iacet, atq; etiam quod ab inferno labio ad terminum menti extenditur. Nasi verò, & aurium longitudo, & illius maximus ambitus, necnon spatium à naso ad confiniũ capillorum, & deorsum ad mentum, pari mensura constant, & proportione sesquialtera ad prædictas quatuor particulas se se habent, nimirum sex mensuras minimas adæquant. Oris, auriumq; ambitus; pariter spatium ab extremo vnius oculi ad alterum productum, duplicata proportione, proximè nominatas partes respicit, & duodecim minimas mensuras explet. Sed vniuersæ faciei longitudo, frontisq; circuitus, oris ambitum sesquialtera proportione superat, & octodecim minimas mensuras complectitur.

Nasi Symmetria.

Longitudo faciei.

G Spatium capillorum ab extrema fronte ad primam colli vertebram, pariter spatium à mento ad verticem capitis productum, longitudinem faciei sesquialtera proportione repræsentat, & viginti quatuor mensuras minimas comprehendit. Insuper manus tanquam totius corporis munus, faciei etiam mensura est. Tantam enim faciei naturalis longitudinem esse arbitrari debemus, quanta à carpo ad extremitatem digiti medij continetur, ita spatium idem à cauitate nasi ad suturam coronalem pertinet, qua regula Chirurgi vtuntur, vt eamdem suturam, pro inustione sincipiti imprimenda rimentur; quæ ratio in paucissimis hominibus fallit. Immò non solùm faciei partes omnes certa proportione metimur, verum quoq; ipse manus partes inter se, & cum reliquis partibus dimensionem non habent fallacem.

Mensura à manu desũpta.

Sutura coronalis qua via inuestigetur.

Primitùs longitudo Indicis ab extremo vngue ad tertium articulum (loquendo de exteriori parte) iustam totius manus dimidiatam magnitudinem indicat, & semper inuenitur æqualis reliquo spatio, quod ad carpum vsq; tendit. Intrinsecus verò id totum digitus medius docet, quam si ab extremitate ad radicem vsq; trans

H monticulum metiti fuerimus, tantum spatij inueniemus, quantum inde ad carpum reliqua manus continet. Vngues quoq; singulorum digitorum tantam possident longitudinem, quantum spatium est à radice vnguis ad primum articulum. Item ambitus digiti crassioris certa mensura longitudini eiusdem respondet.

Digiti, & vngues.

Denique è manu tanquam ex tabula facies vniuersa facilè constituitur: nam tanta est longitudo faciei, & ambitus frontis, quanta est longitudo manus. Spatium, quod à radice capillorum per frontem ad orbiculum nasi extenditur, medio digito, reliquum verò ad menti extremitatem, reliqua manu exactè mensuratur. Altitudinem insuper frontis repræsentat pars palmæ vicina, quæ prima, & maxima Indicis est. At secundam, simulque iunctam tertiam in extremitatem vnguis desinentem ab illo spatio, quod à supercilio ad nasi orbiculum desumit, nunquam discrepare obseruabimus. Prima quidem, & maior pars digiti medij æqualis penitùs illi spatio reperitur, quòd à naso ad extremum mentum porrigitur. Secunda verò mentum metitur. Cæterum pars maior annularis digiti illud spatium iusta mensura adæquat,

Facies manu mensuratur.

quat, quod à mento ad inferius vſque labrum ſe ſe inſinuat. Amplius tertia pars digiti medij vngui copulata totam ſuperioris labri lacunam æquè menſurat. Pariter in digito medio tanta primi internodij eſt longitudo, quanta oris, ſi labri arcus filo commenſuretur: quinimò ab eadem parte altitudo frontis etiam oſtenditur. Palma manus, & ipſa ſecundum longitudinem, & latitudinem, malam metiri ſolet; atq; hac ratione manu tanquam perfecta menſura, ad explorandas vultus diſpoſitiones vti poſſumus, vt deinde ipſam faciem, ad diſtinguendas ſine errore reliquas totius corporis partes, iuxta proportionem à natura aſſignatam, adhibeamus. A

Palma manus quid metiatur.

Quare ſi vniuerſum corpus ad ſymmetriam ſit reuocandũ, vulgatam corporis longitudinem nouena totius faciei longitudine conſtare ſtatuemus; dummodò noſtræ Regionis homines ſpectemus. Non negamus enim inueniri poſſe homines, qui maiori porrectam, aut minori contractam menſura, corporis Naturam habeant; cum nonnulli longitudine corporis ſpatium vultus decies expleant: immò nonnullorum proceritas octies ſolùm, nonnunquam, ſed rarò ſepties tantùm faciem contineat. Grandiores autem homines faciem decies repetitam toto corpore reddunt.

Longitudo corporis qualis.

Itaq; in præſentia neceſſarium eſſe duximus, huius vtriuſq; magnitudinis meminiſſe, nempè illius, quæ noueno vultus ſpatio abſoluitur, & plurimis conuenit, necnon illius, quæ hanc magnitudinem excedit, & perpaucis competit. In facie igitur rectè à natura conſtituta, tria æqualia ſpatia obſeruantur. Primum ſpatium eſt inter confinia capillorum, & principium naſi. Secundum totum naſum occupat, tertium à naſo ad menti extremitatem porrigitur. Itaq; prima menſura eſt ipſe vultus, ſecunda ſpatium à gula ad pectoris extremitatem, vbi cartilago enſiformis obſeruatur, tertia ab hoc loco ad vmbilicum, quarta hinc ad principium coxarum, quinta, & ſexta inde ad genua, ſeptima, & octaua inde ad talos peruenit. Nona ex tribus diuerſis partibus conſtat, quæ quidem partes inter ſe, & cum tribus illis in facie deſcriptis exactè conueniunt. Harum prima eſt ille arcus, qui à confinio capillorum ad verticem vſq; capitis extenditur. Secunda eſt gula, quæ ab extremo mento ad pectoris, vſq; furculam peruenit. Tertia eſt illa, quæ à talo ad plantam vſq; pedis deſcendit. B

Communis lõgitudo corporis.

Nona pars ex tribus cõſtat.

Itaq; mater natura in prima hominis formatione perfectam, æquilateram, & quadratam figuram affectaſſe videtur: namq; centrum in inguine conſtituit, & hominem æquè latum, & longum effinxit. Quandoquidem illæ nouem partes, quibus longitudo totius corporis diſtinguitur, ſimiliter in brachijs extenſis cum thorace obſeruantur. Nam ſiuè ab humeris forinſecus per cubitum ad primam iuncturam digitorum, ſiuè ab axillis intrinſecus ad palmæ, & digitorum confinium deſcendamus, iuſta ratione, ter vultus longitudinem explebimus. At ſpatium digitorum, vtriuſq; manus ſemel faciem continebit: namq; duo brachia, & manus ſimul ſua longitudine ſepties faciem reddunt. Et latitudo corporis ab humero ad humerum tanta eſt, quanta facies ipſa bis ſumpta. Atq; hac ratione extenſa brachia conſtituunt illud ſpatium, quod natura à vertice capitis ad plantam pedis delineauit. Hactenus de homine, qui vt plurimum nouam faciei menſuris deſcribitur. Modò nonnihil dicendum eſt de homine, qui prædictam excedens menſuram, nouæ ſubijcitur. Siquidem huius prima menſura à vertice capitis ad extremitatem narium deducitur, ſecunda à naribus ad principium pectoris, tertia hinc ad extremum thoracem peruenit, quarta vmbilicum pertingit, quinta ad inguen extenditur, vbi centrum humani corporis collocari ſolet. Reliquæ autem quinq; partes per fœmora, & crura deinceps iuſtis ſpatijs deſcribuntur. C D

Centrũ hominis vbi ſit.

Spatium digitorum vtriuſq; manus faciem ſemel continent.

Noua hominis mẽſura.

His ſic conſtitutis nunc intelligendum eſt, quòd quemadmodum vultum in tres partes æquales diſtinximus, pariter etiam reliquum corpus tres æquales inter ſe diuiſiones admittit, nimirum illam medij corporis, nec non fœmoris, & tandem tertiam à fine coxarum ad pedes vſq;. Iterumq; hæc triplex diuiſio in medio, etiam corpore narranda eſt, nempè ſpatium à pube ad vmbilicum, deinde hinc ad mamillas, poſtea inde ad colli principium: præterea ſpatium in mamillis concluſum, frontis circumferentiam adæquat, ſed frons in longitudinem triplicata dorſi exactam dimenſiones præbet; veluti etiam ſpatium vultus nouies, vel decies ſumptum totius corporis proceritatem metitur: Aſſimiliter frontis altitudo nouies, vel decies accepta

Spatium inter mamillas quid denotet.

cepta

cepta dorsi longitudinem absoluit. Item supercilij semicirculus duplicatus rotunditatem spatularum refert, & qualis circulus oculum ambit, talis peripheriam axillarum describit. His addamus, quod non solum facies, quemadmodum superius demonstratum fuit, sed illud etiam spatium, quod à cubito ad extremitatem medij digiti percurrit, totius corporis certa, & iusta mensura esse potest. Id autem consultò omittimus, ne limites breuitatis excedamus, & lectorem ad Albertum Durerum, & alios Authores hanc materiam pertractantes relegamus.

Axillarū peripheria, à quo designetur.

E

ÆTAS.

ÆTAS, quasi Aeuitas nuncupata ab Aeuo, quod à Censorino velut quid immensum sine origine, & fine definitur, olim iustioribus de causis quàm hodie, hoc nomen promerebatur: siquidem ab Adamo, & Eua annos vitæ noningentos cum triginta impletos fuisse legimus. Immò Matusalem filius Enoch vitam annorum sexaginta nouem supra noningentos, & Lamech Matusalem filius septuaginta supra sexcentos, necnon Noe quinq; supra noningentos vixerunt; sed maiori admiratione dignum videtur, apud Athenes fuisse insulam, quam Athenienses muris dum munirent, fodiendo, sepulcrum inuenerunt, cum cadauere, & epitaphio, ex quo defunctum mille quinquies peractis annis vitam duxisse intellexerunt. Quamuis postea multi eruditi viri computationem annorum, apud Aegyptios quatuor tantùm mensium fuisse decreuerint. Vtcunq; tamen sit, humana vita semper breuis vocari poterit: iuxta pulcherrimum Distichon in hominis vitam prolatum.

Annos multos Patres nostri vixerunt.

F

Est tua vita breuis, spes in te nulla salutis,
Hospes abi, quid stas? non tua regna colis.

Scriptum tamen inuenitur apud Aristotelem, nullum animal homine diuturniorem traducere vitam, præter Elephantum, & quamuis publica opinione receptum sit, cornicibus vitam esse longissimam, iuxta vulgatum carmen.

Elephanti ætas.

Viuere Cornices centum dicuntur in annos.

G

Nihilominus, per annos cenntum, multi anni, in comparatione ad ætatem aliarum auium intelligendi sunt. Præterea sunt, qui credant hominem vltra spatium annorum centum viuere minimè posse; cum Varro tradiderit cor hominis anniculi duas pendere drachmas, quod postea, singulis annis, vsque ad annum quinquagesimum pondus duarum drachmarum adipiscitur; ita vt tunc temporis drachmas centū pendat: deinceps verò vsque ad centesimum annum singulis annis binis decrescere drachmis vsque ad defectum perhibetur. Quare vltra hoc spatium hominem haudquaquam viuere posse statuunt. Sed hoc parum adhuc est exploratum. Alij ex Pollione, centum annis viginti addunt, asseruntque vltra hunc terminum cuique viuere non fuisse concessum, & suam stabiliunt sententiam vita Mosys, qui centum, & viginti quinq; annorum vitam traduxit, deinde moriens de breui vita cum conquereretur; responsum accepisse referunt, neminem vltra hos vitæ limites esse victurum. Id autem magis probandum est, cum habeamus in sacris paginis Deum vitæ hominis metam centum viginti annorum præfixisse. Item Psalmographus humanæ vitæ septuaginta annos, & reliquum tempus doloris, & laboris statuit. Quicquid scripserit Plinius de Cyrnijs Indorum populis ad annos centum, & quadraginta viuentibus, & de gente Aetolia, quæ ducentos annos vitæ explet. Homines quoq; longæuæ ætatis in regionibus Aquilonaribus Europæ degunt. Siquidem memorat Olaus Magnus Dauidem Episcopum Scotum, qui annos septuaginta vltra centum vixit. Item memorat Textor quemdam nomine Marin, antica corporis parte humana, & postica equina, qui primus equum conscendisse dicitur, & annum vigesimum tertium supra centesimum attigit.

Cor hominū crescit, & decrescit.

Anni Mosys quot fuerūt. *Gen. c. 6.* *Psal. 89.*

H

Lib. 7. c. 2. & c. 48.

Lib. 4. Septent. c. 4.

Itaq; ex prædictis colligendum est ætatem esse transitum temporis in vita, quam Galenus, & Auicennas in quadruplicem, nempè in pueritiam, adolescentiam, ætatem consistentiæ, & senectutem distribuerunt. Hæc autem diuisio ætatum, iuxta quasdam insignes naturæ operationes esset facienda, sed quoniam hæ in omnibus

indi-

indiuiduis, eodem tempore, & statutis annis, ex maiori, vel minori temperamenti robore, non celebrantur: idcircò necessarium erit iuxta quemdam annorum numerum has ætates constituere. Pueritiam igitur à primordio ortus ad annum vsq; A decimum quartum extendunt, quam ætatem in infantiam septem annorum, & veram pueritiam ad annum decimum quartum peruenientem subdiuidunt. Secundam ætatem ab anno decimo quarto ad annum trigesimum quartum adolescentiam nuncupant. Verùm hæc tres patitur diuisiones. Prima attingens annum vigesimum primum vera nominatur adolescentia, altera perueniens ad annum vigesimum octauum pubertas, & tertia demum iuuentus.

Aetatũ numerus.

Tertium membrum primæ diuisionis, ætas consistentiæ, siuè virilitas nominabatur, quæ à perfecta iuuenta inchoans annum quadragesimum nonum attingit. Illa tandem, quæ ab anno quadragesimo nono per reliquum vitæ tempus protrahitur senectus vocatur, quæ postea primum, & secundum senium complectitur. Primum in sexagesimum tertium annum terminat, secundum in annum octuagesimum primum extenditur. Hinc colligendum est hominem per diuersas ætates, quasi per tot scalæ gradus ad finem vitæ properare: idcircò quicunq; annus, in quem prædictæ ætates terminant, poterit nuncupari κλιμακτηρικὸς, quoniam Græcis κλίμαξ B scala, & κλιμακτὴρ scalæ gradus exponitur. Erit igitur constituenda ætas, tanquam scala suis integrata gradibus, & primus gradus erit infantia ita dicta, quia homo in illa ætate fari nequeat, & quoniam hæc ætas in annum septimum terminat; idcircò id erit primus annus climactericus, succedit secundus gradus, nempè pueritia à puritate nominata, terminans in annum decimum quartum, secundum climactericum. Sequitur adolescentia ad generandum adulta, secundum aliquos, tertium annum climactericum attingens: vel secundum alios ad annum vigesimum octauum protrahitur nomine pubertatis à pube, seu pudendis, quæ tunc lanugine vestiri incipiunt. Reliqua ætas ad annum trigesimum quintum pariter climactericum iuuentus à iuuando appellatur, tunc enim homo in summo incremento est collocatus, deinceps spatium ætatis perueniens ad annum quadragesimum nonum pariter climactericum, dicitur virilitas, quia maior vis in illa ætate, quàm in alijs consistat. Huic C additur senectus, quam sextæ ætatis terminus (loquendo tamen de prima, & viridi senectute) hæc tamen tangit annum climactericum sexagesimum tertium; nam quod superest vitæ spatium, nuncupatur decrepitas, quoniam homo in illa constitutus ætate ne crepitum quidem edere possit, & in vltimum annum climactericum, nempè octuagesimum primum terminat. Quanquam verus climactericus annus sexagesimus tertius vitæ constituatur. Quemadmodum numerus climactericus est, ad quem per gradus, & veluti quasdam scalas paulatim ascendimus, qualis est numerus octuagesimus primus, qui ex nouem nouenarijs resultat. Cæterum ad finem aduertendum est, quod illi diutiùs viuere dicuntur, qui malitia animum minus imbuunt: propterea quod breuioris ætatis sunt plerumq; illi, quorum ingenitus calor calidum producit ingenium. Sicuti vice versa longæuiores sunt, qui simpliciori sunt mente, nam hi quoq; membra validiora, & corpus robustius possident.

Senium duplex.

Anni climacterici qui, & quot sint.

Singularum ætatum etymo.

Numerus Climactericus qualis.

D

TEMPERAMENTVM.

CVM homo moderatam temperiem obtinuisse perhibeatur, iustis de causis ab Authoribus reliquorum omnium animantium mẽsura, & canon esse dicitur; & potissimùm cum scripserit Galenus hominem non solũ animalium, & stirpium, sed etiam reliquorũ omnium maximè esse temperatum. Verùm non possumus exactam hominis temperaturam intelligere, & assequi, quoniam optimè docuit Galenus hominem in varijs ætatibus constitutum, varijs etiam gaudere temperamẽtis. Quandoquidem prima ætas calida dicitur, & humida; secunda ad caliditatem, & siccitatem vergit; tertia recedit à caliditate, & maiorẽ siccitatem adipiscitur; postrema tãdem omniũ frigidissima habetur. Rursũ addamus, ex mẽte Gal. quod exactã nõ possumus

Lib. 2. de Temp. cap. 1.

Lib. 8. de decret. Hipp. & Plat. c. 7.

Lib. 1. de Aliment. fac. cap. 1.

sumus humanæ naturæ assequi temperaturam, propter varia hominum instituta, & victus rationes, quæ omnia natiuum corporis habitum immutant. Neque omittenda sunt diuersa Cæli climata, quæ non solum humanas temperies, sed etiam mores, &
E animi propensiones variant. Siquidem homines in meridiana plaga versantes crispis sunt capillis, corpore breui, gracilioribus cruribus, & leui referti animo. Vicissim Aquilonarem colentes regionem, corpore sunt amplo, prolixis capillis, colore albo, cruribus crassis, carne laxa, consequenterq; stoliditate non carent. Alpini, cæterique montium Accolæ rudis sunt aspectus, & macilenti, guttura plerumque habent strumosa, immò non solum diuturniorem degunt vitam, verum quoque sunt robustiores illis, qui in planitie versantur.

Vt igitur, nisi perfecta, saltem rudis aliqua humanæ temperaturæ cognitio habeatur, duo prænoscenda Medici proponunt. Primò quemdam temperamentorum numerum assignant, deinde humorum naturam diligenter explorant, ex cuius perfecta cognitione humanas temperaturas elicere profitentur. Quoad primum, temperamenta in nouenario numero constituunt, & horum quatuor appellant simplicia, iuxta quatuor simplices elementorum qualitates, & quatuor composita, iuxta quatuor *Temperamentorũ numerus.*
F rationales qualitatum elementarium combinationes. Verùm quia horum temperamentorum excessum nosci minimè posse asseuerant, nisi temperies temperata aliorum norma perfectè intelligatur: idcircò ab ipsis ea duplex, nempè ad pondus, & ad iustitiam constituitur, deinde omissa consultò temperie ad pondus ab æquali portione elementorum emergente, tanquam imaginaria, vnam tantummodo temperaturam æqualem ad iustitiam esse statuunt, quæ in symmetria quadam elementorum ad perfectas operationes obeundas consistit. Ideòq; illum hominem vocant temperatum ad iustitiam, qui ad omnes functiones perficiendas est paratus, atq; idoneus, illumq; intemperatum appellant, qui à prædicto recedens temperamento, ad vnum ex octo intemperatis vergit. *Tẽperatura ad iustitiam.*

Præterea circa naturam humorum, Medici obseruant cuncta esculenta, & potulenta per spatium sex, vel septem horarum in humano ventriculo morari, quia ibi prædicto tempore, perfecta digestio celebratur. Vnde quidam respiciens alimento-
G rum coctionem in somno potissimum perficiendam canebat.

Septem horas dormisse satis iuueniq; seniq;.

Siquidem alimenta in humano stomacho, tanquam in olla apud ignem caloris naturalis locata alterantur, & in substantiam valdè similem cremori ptisanæ chilum nuncupatam transmutantur. Postmodum materia hæc per intestina tenuia venarum copia referta descendens ab iisdem sugitur, vt tandem per venam portam iecur ingrediatur, vbi denuò alterata à facultate hepatis in sanguinem mutatur, qui postea per venam cauam, & ramos ab ea descendentes exiens à iecore, cæteris partibus humani corporis, nutritionis gratia, distribuitur. Insuper animaduertunt Medici prædictam materiam in iecore quidem alterari, sed non totam in syncerum sanguinem, sed maiorem solùm partem conuerti; & propterea portio coctionem effugiens, & alba remanens, pituita, portio calidior, bilis, & demùm crassior, melancholia nuncupatur. Hi igitur quatuor humores, ex sententia Galeni, elementa ani- *Chilus assimilatur cremori ptisanæ.* *Humorum numerus.* *Lib.2. de Element.*
H malium sanguine præditorum nominantur: immò, vt retulit Hippocrates, prædicti humores omni tempore, & omni ætate, humanas venas implere solent. Itaq; Medici sanguinem naturæ aereæ, & bilem igneæ constituunt, pituitam verò aquæ, & melancholiam terræ assimilant. Quamuis Augustinus Donius, in libro de natura hominis, prædictam similitudinem admittere non videatur, dum potius sanguinem igni, & pituitam aeri conferat, quam dubitationem Lector, apud citatum Authorem meditari poterit. *In lib. de nat. humana.*

His ita constitutis, & notatis, Medici hominum temperaturam plerumque ab humore prædominante eliciunt. Quocirca prædominium sanguinis manifestabitur, quando homo erit carnosus, hilaris, optimo habitu, acri ingenio, & rubicundo colore præditus: huic enim Medici temperaturam calidam, & humidam assignant. Bilis verò dominium ex leuitate mentis, astutia, agilitate, actionum cæleritate, & denique ex colore inter flauitiem, & rubedinem medio cognoscunt; ideòq; talem hominem, ad calidam, & siccam temperiem referunt. At pituitam in corpore superantem ex *Dominium humorũ quo modo cognoscatur.*

segni-

ſegnitie, ingenij ſtupiditate, obliuione, & albo colore conie͏̃ctant, huiuſque hominis temperamentum frigidum, & humidum conſtituunt. Tandem, humore melancholico dominante, hominem timidum, memorem, vafrum, colore plumbeo refertum, ad ſpeculandum, & ad magna perpetranda facinora idoneum, necnon frigidum, & A ſiccum declarant.

Partiũ temperatura.

Modò ſi lubeat temperaturas ſingularum partium humani corporis examinare; adire Galenum neceſſe eſt, qui in primis, cutem inter alias corporis partes temperatiſſimam, immò illam, quæ tegit volam manus, hac præcipua gaudere prærogatiua decreuit. Reliquarum poſtea partium aliæ calidæ, & humidæ, vt omnes partes carnoſæ conſtituuntur, aliæ frigiditate, & humiditate gaudent, vt cerebrum, ſpinalis medulla, & pinguedo, aliæ veluti oſſa, cartilagines, nerui, ligamenta, membranæ, venæ, arteriæ, tendones, & pili, frigida, & ſicca temperatura potiuntur. Aliæ deniq; vt cor, & ſpiritus caliditatem, & ſiccitatem participant.

NATVRA. B

Lib. 1. de finibus.

Ratio intellectus hominum.

AB homine duo corpora, alterum mortale, & alterum immortale naturaliter poſſideri vnanimes Platonici diuulgarunt; quoniam per corpus immortale, partem animæ rationalem, & corpus quodammodo ſpirituale, & æternum intellexerunt, & per mortale corpus id, quod videtur, & ſentitur ex quatuor compoſitum elementis, conſequenterq; corruptioni obnoxium. Idcircò, ratione primi, homines natura impelluntur, vt plurimis, & præcipuè docendo proſint; conſequenterq; ſoli homines, ex mente Ciceronis, ad diſcendum, & docendum propenſi ſunt. Cum nullum animal, præter hominem, mente, & intellectu exornetur; & huius rationem attulit oraculum in Reuelationibus S. Brigidæ, vbi legitur. *Omnia quæcumque creata ſunt, ad vtilitatem hominis ſunt, aut ad neceſſitatem eius, & ſuſtentationem, aut ad informationem, & correctionem, aut ad conſolationem, & humiliationem. Si ergo bruta haberent intellectum, ſicuti homo, eſſent vtique homini in tribulationem, & potius nocerent,* C *quàm prodeſſent, ideò vt omnia ſubiecta ſint homini, propter quem omnia facta ſunt & omnia ipſum timeant, ipſe verò neminem, niſi Deum ſuum: propterea brutis non eſt datus rationalis intellectus.*

Lib. 1. de Hiſt. Anim. cap. 11.

Lib. 2. de fabrica humani corporis.

Lib. 11. Anat. c. 12.

Lib. 3. de vſu part. c. 1.

Præterea homini ſoli riſum, & fletum à natura inditum eſſe credendum eſt; & quamuis Authores referant cuculum, & quandam auem flauam apud Indos ridere, & canes paulò ante obitum Cæſaris luxiſſe; & Virgilius in arenam educat equum Palantis lacrymas effundentem; idemque Homerus de equis Achillis repetat: vnde poſtea Iſidorus his ductus authoritatibus, homini, & equo lacrymas naturaliter competere aſſeuerauerit: immò Aelianus aſinis Mauritanis lacrymas tribuit, & Xiphilinus Elephanto lugubrem vocem aſſignauit: Attamen aduertendum eſt, num prædictæ proprietates affectui rationali copulentur, quæ iuxta hunc ſenſum, in ſolo homine obſeruantur. Amplius volunt, ex mente Ariſtotelis, naturam homini aurium D immobilitatem congenuiſſe: cum tamen Procopius Cæſarienſis tradat Iuſtinianum ab Aduerſarijs vocatum fuiſſe Aſinum, non propter ſtupiditatem, ſed quia ritu aſinino, aures moueret. Addit etiam Veſſalius ſe Patauij duos nouiſſe viros, qui aures motitabant: immò Laurentius prodit ſe in quibuſdam obſeruaſſe aures mobiles; idq; ope exiguorum muſculorum fieri aſſeuerauit. Quod cum admodum raro contingat, non poſſumus doctrinam Ariſtotelis exterminare.

Addit Galenus, quòd commodè ſedere in iſchijs, ſiue coxendicibus, natura ſoli homini indidit. Quare poſtea à cranio humano, mus araneus, gallus gallinaceus, & Hyæna ſummopere abhorreant, ſuis locis videndum eſt. Vnà ſolùm hic admiranda eſt hominis, & Delphini naturalis ſympathia: cum Hiſtorici ſcripſerint Arionem inter marinas vndas latrones vitantem à Delphino ad portum ſalutis fuiſſe deductũ. Addunt quoq; Heſiodi cadauer in mare proiectum à Delphinis in litus iuxta Locridem fuiſſe delatum: quamobrem Georgius Camerarius hac naturali proprietate, & ſympathia ductus delineauit puſionem ſupra Delphini dorſum cum hoc titulo.

HVMA-

HVMANO FLAGRANT DELPHINES AMORE. Deinde subscripsit pulcherrimum octastichon huius tenoris. *In Emblem. amatorijs.*

E *Sic premis amplexu dorsi tua gaudia Delphin,*
Temnis, & aquoreas pulcher Ephebe minas.
En quanta è patrio piscem migrare profundo,
Quanta fides puerum fidere iussit aquis?
Sic audax elementa Venus confundit, & amens
Debita natura vincula nescit amor.
Heu mea, quàm subito plorando exhausta cremabit
Pectora, qui gelidas aliger vrit aquas?

Amplius sexus muliebris duo præcipua à natura sibi comparauit. Primùm, authore Socrate, vt ad omnes disciplinas, & virtutes sit docilis, si diligenter instruatur. Deinde naturalem quamdam sibi vindicauit inconstantiam, & leuitatem; iuxta illud distichon.

Penna leuis, leuis est pumex, leuis aura, sed ipsa
Fœminea leuius quid leuitate vides?

F Idq; magis attestari possumus, cum videamus mulieres qualibet in re sibi applausum, manifestum leuitatis signum, quærere: quapropter maximus consensus inter mulierem, & pauonem est collocandus: cum, & ipsa mulier pauonino ambitu identidem se circumspectet. Non demirabimur ergo historiam mulieris Leucadicæ ita adamatæ à Pauone, quem aluerat, vt ipsa defuncta, ipse quoq; abstinentia cibi commori voluerit. *Mulierum leuitas.*

Cæterùm non modò natura specifica, sed etiam indiuidualis (vt ita loquamur) particularibus hominibus mirificas dotes ingenerat: itaut quandoq; ab ipsa magnam potestatem, immò maiorem, quàm ab ipsa specie hauriant. Idcircò Albertus id occultæ cuidam proprietati, vel influxui cælesti assignauit; cum indiuidua mirabilem patiendi, & operandi energiam, non specificam, sed propriam, & peculiarem possideant. Narrat idem Albertus fuisse gemellos, alteri quorum latus erat, cuius tactu portæ omnes patebant, alterius reseratæ repentè claudebantur. Nouimus, & nos G homines, qui mures, vel feles, vel alia animantia adeò perhorrescebant, vt eorum aspectu in animi deliquium inciderent. Solinus tradit plenilunium per quamdam antipathiam mulieribus prægnantibus nocere: veluti res salsæ fœtui obesse solent; siquidem mulier grauida rebus iustò salsioribus delectata, fœtum sine vnguibus in lucem plerumq; edere solet. Pariter alijs, vel sanandi strumas, vel diuersa curandi vlcera ita impressa est cælitus facultas, vt quod Chirurgi manus diù fatigauit, nec vllo medicamine liberari potuerit, solo saliuæ tactu sanetur. Et sic deinceps alias indiuiduorum dotes poterimus admirari, & meditari, quæ à specifica proprietate haudquaquam dimanant. *Proprietates indiuiduales.*

H

CIBVS.

GALENVS verba faciens de alimentorum facultatibus, cuicumq; animantium generi quemdam familiarem cibum à totius substãtiæ proprietate assignauit; ideòq; quemadmodum equis, & asinis palea, fœnum, & hordeum, necnon leonibus carnes animantium crudæ competunt; sic etiam hominibus carnes coctas, & panes ex seminibus triticeis paratos conuenire affeuerauit. Non immeritò igitur homines Græcè ἀρτοφάγοι quasi paniuori nominari poterunt: licèt rectius appellari possint ὀψοφάγοι, cum nullũ animal, quam homo obsonijs, & coquinalibus delicijs magis inhiet. Hinc postmodũ varia panum, & placẽtarum genera ab hominibus excogitata sunt, vt Coliphium apud Plautum, Artolaganum, Artoptesia, Maza, panis rigidus quali vtuntur Nautæ, Pythiriæ nempè panes viliores, & furfuracei, immò Nasti panes additis vuis passis parabantur. Præterquamquòd homines in instructa epularum magnificentia, carnibus auium, piscium, & quadrupedum vtuntur. Nonne habemus ex Tiraquello patinam Vitelij, scarorum iecinoribus, Phasianorum, & Pauonum *Lib. 2. cap. 6.* *Homines paniuori.* *Patina Vitelij qualis.*

uonum cerebellis, Phenicopterum linguis, & lactibus murænarum fuiſſe exornatam. Homines verò vt plurimum veſcuntur carne bubula, ſuilla, vetuecina, hedina, aliquando leporina, ceruina, muris alpini, ſciuri, capreæ, gliris, ouis, capræ, echini, cuniculi, caſtoris, lutræ, taxi, teſtudinum, ranarum, necnon promuſcide, & labijs Elephanti. Indi clunes Tygrium comedunt; quidam populi Aethiopiæ carnibus pantherarum, & leonum veſcerentur. Afri in eleganti conuiuio lacertis viridibus, & ſimijs vtuntur. Boruſſi olim Scythiæ populi Hippophagi vocabantur, quia carnibus equorum veſcerentur. Inſubres Italiæ, lupos, feles, vulpes, pardales, & pullos aſinorum comedunt. Immò, & carnes aſinorum vetulorum, & camelorum, ex Galeno, aliquando in lautitijs fuerunt habitæ. Nomades, ex Plinio, lacte Cynocephalorum viuunt, & Incolæ occidentalis Indiæ ſerpentes, viperas, & buſones comedunt. A

Qui buſonibus viuunt.

Præterea homines ex omnibus terræ naſcentibus, & potiſſimum oleribus edulia ſumunt; propterea in caritate annonæ Menſis ſolæ herbæ inferuntur. Ad rem prodit Bugatus hiſtoriographus, Anno Domini trigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ducenteſimum, Incolas agri Patauini, ob inſignem victus inopiam, tanquam belluas herba in campis naſcente victitaſſe. Cæterùm hoc demirari non debemus, cum po-

Lib. 3. hiſt.

Populi Carpophagi.

puli

puli quidam, quorum hic figuram damus solis fructibus, seminibus, & herbis viuant, qui propterea carpophagi, & spermatophagi appellantur. Aestiuo enim tempore fructus ex arboribus facillimè colligunt; reliquo tempore herbas in opacis nascentes locis pro victu decerpunt. Hi cum filijs, & vxoribus nudi ad campestria accedunt E quamcunq; ascendentes arborem; nam tanta assuetudine pulsi de arbore in arborem veluti tot aues prosiliunt, & licèt pedibus labantur, mira manuum agilitate confestim à casu se se vindicant. Et si interdum fortè deciderint, ob magnam corporis leuitatem paruam incurrunt noxam. Hi, ex Licosthene, baculis muniti pro Lotis inuicem præliantur, & victis dominantur; verùm, vt ipse refert, fame plerumq; pereunt, nam incurrentes cœcitatem, priuantur eo sensu, quo victum quæritabant.

Cæterùm non modò simplicia alimenta, sed potius composita humano stomacho gratificari videntur; cum in Veterum monumentis multa huius generis probentur. In primis caricam genus cibi Lydij ex multis lautitijs, & sanguine parabant, Coccentum edulium, ex melle, & papauere conficiebant, Botellum genus farciminis ex carne suilla, necnon lucanicam ex eadem materia paratam commendabaut. Vnde Martialis de hoc sic canebat. *Edulia varia.*

F *Filia Picena venio lucanica porcæ.*
Pultibus hinc niues grata corona datur.

Minutal ex marino pisce, liquamine, oleo, vino, porris, & coriandro laudabant. Deinde libum laganum, pulmentum, pulpamentum, buccellatum, & mustaceum extollebant. Neque illis erant incognita artocreata ex pane, & carne, fortè Nuperis (Pasticij) nuncupata. Tomacula parabant edulia ex porcino iecore minutim inciso, cum ouis, caseo, pipere, aniso, zinzibere, deinde suillo omento tecta, quæ recentioribus fortè (Tomaselle) nuncupantur. Vt omittamus ozima edulia ab odore ozimi fortassis denominata, cibaria ex lacte, & melle, nec non ex vuis passis, & amygdalis parata, & denique tot tragemata, & bellaria, quæ in tertia mensa apponebantur, & nunc etiam apponuntur. Qui verò hodiernos epularum apparatus, & mensas insigni magnificentia instructissimas scire desiderant, adeant Bruyerum Campeggium, Bartholomæum Scappium, & alios nuperos authores, qui de elegantibus conuiuijs, G & miris epularum lautitijs diligenter pertractarunt. *Artocreata qualia.*

PARTES HOMINIS EXTERNÆ.

CAPVT à capiendo, vel intelligendo dictum, est illa pars, quæ collo sustentatur; hanc partem Prisci tanquam principaliorem ad reuerentiam nudabant, quo corporis gestu, idem de animo indicabant, Græci verò per hanc partem iurabant. Pars capitis anterior sinciput, posterior verò occiput, siue occipitium nominatur. Os capitis, vnde capilli emergunt, calua, os verò nudum caluaria appellatur. Verùm pars dextra, & sinistra capitis dicuntur tempora, quia ex his anni, & ætates hominum dignoscuntur. Capillus quasi capitis pilus multa sortitur nomina, aliquando dicitur cirrus, cum multi capilli simul iuncti in modum caudæ pendent: H propterea quædam ostreorum species capillatæ, cirres nuncupantur. Alioquin cincinni sunt multi capilli intorti, quos Martialis annulos vocare solebat. *Capitis partes quot sint.*

Succedit frons quasi propter oculos forata, hæc mentem hominis denotare traditur, dum in mœrore corrugatur, & in lætitia dilatatur, ad latera, temporibus, circa partem superiorem radice capillorum, & circa inferiorem supercilijs terminatur. Supercilia quasi cilijs superposita mobilia sunt: siquidem his homo annuens, & negans, partem animi indicat. Hic aduertendum est ex Nonio, homines prominentioribus supercilijs insigniti Silones dici à Silone, qui hirsutis supercilijs fuisse tradebatur. Illud autem interstitium inter supercilia, quia hoc spatium glabrum esse consueuit, glabella vocitatur. Hinc nasus sumit initium, & nares sunt partes nisi latiores ad dextram, atq; sinistram mobiles, quasi à nando denominatæ, qui autem sine naribus, vel ipsis compressis nascuntur, secundùm Plinium, Simones nominantur. Nasus postea sagacem sapientiam repræsentat, sumpta ab animalibus metaphora, *Silones qui sint.* *Simones qui sint.*

phora,

phora, quoniam canes, & vultures olfactu eſcam inueſtigant. Oculi ab occulendo dicti, quia ſub cilijs, & genis latibulentur, pupulam, ſiue pupillam habent, qua homo intuetur. Cilium fortaſſis à cilleo moueo, genæ ſuperioris eſt extremitas. Gena verò eſt quicquid intra barbam, & cilium cadit, & pilis tanquam vallis munitur, & à palpitando palpebra vocatur. Sed genarum concauitates, in quas lacrymæ dilabuntur, ob quamdam ſimilitudinem, ſinus appellantur. A

Genis ſuccedunt malæ, quas homini tantummodò Plinius attribuit; hæ à malo fructu, veluti genæ à genu ob curuaturam denominantur: nam mala in vultu eſt pars rotundior, & eminentior. Deinde à mala nomen diminutiuum, nempè maxilla deducitur, non quia parua ſit mala, ſed quoniam infra malam locata ſit. Buccæ ſunt faciei partes, quæ inflari, & barba veſtiri poſſunt. A bucca oritur buccula armaturæ genus buccas tegens: etenim buccula, cuius maſculinum eſt bucculus aliam ſortitur ſignificationem; denotat enim paruos boues, quia ab ipſis palearia tanquàm bucculæ pendeant. Amplius à bucca bucceam, & buccellam deriuant indicantem eſcæ quantitatem, quæ ore capi poteſt: hinc etiam bucculenti, & buccones vocantur illi, qui tumidioribus buccis ſunt referti.

Buccula, & Bucculus, quid denotent.

Aures, ſecundùm nonnullos, ab haurienda voce, vel potius ab audiendo nuncupatæ, ideò aures, quaſi audes dictæ. Ab his homo dicitur auritus, quod non ſolùm ad exquiſitum ſenſum, ſed etiam ad magnitudinem aurium refertur. Qui nihil, ſurdi, qui verò parùm audiunt, ſurdaſtri indigitantur. Cæterum, ex Plinio, herbæ ſine nomine ſurdæ dicuntur, quoniam earum nomina non audiantur; hinc poſtea (abſurdum) dimanauit, quia nunquam ſimile auditum fuerit. Tandem ab auribus languidis, & flaccidis, cognomentum familiæ Flaccorum originem duxit. Priſci quoque aurem attingebant, quando atteſtabantur, vellendo aurem teſtis ad memoriam: teſtis tamen primus aurem vellendam offerebat; cum nemini aurem teſtis nolentis tangere liceret. B

Herbæ ſurdæ quæ dicantur.

Præterea in ſuperiori labro quædam obſeruatur vallecula, quam Lactantius lacunam appellauit. Labia, ſiue labra ſunt partes os conſtringentes, & dilatantes, à quibus cognomen labeonum (teſte Plinio) deductum eſt. Labrum poſtea eſt nomen æquiuocum; quia ſecundum Plinium vas etiam deſignat. Os tandem eſt buccarum foramen, nihilominus multi Authores, & potiſſimum Poetæ hoc nomine ad humanam faciem indicandam vtuntur. Oris diminutiuum eſt oſculum, nempè os paruum; quamuis aliquando baſium etiam denotet, cum baſium nonniſi ore in oſculum contracto celebrari poſſit. Aliud inſuper oris diminutiuum eſt oſcillum. Ex radice inferioris labri mentum trahit originem, quod licet Plinius homini tantummodò attribuat, Plautus tamen aliquibus brutis aſſignare videtur. Inoleuit autem conſuetudo apud Græcos, authore Plinio, vt ſupplicantes mentum attingerent. Modò illa pars faciei, quæ in ridente homine lineis quibuſdam, nimirum gelaſinis terminatur, rictus appellatur, qui plurimas paſſionum notas præ ſe ferre ſolet. At faciei humanæ pars tota, quæ in lætitijs effunditur, & in mœroribus coarctatur, multas indicans animi perturbationes, à volendo, vultus cognominatur, & vultum in genere neutro apud Lucretium legitur, & in nullo animante, præter hominem, eſſe poteſt. Ex vultu poſtea plures ſannæ, nempè irriſionis ſpecies emergunt, ideò Antiquitas homines diſtortionibus vultus aliquem ludificantes, ſanniones indigitauit. C D

Os oſculū, & oſcillum.

Vultus Etymologia.

Sanniones qui.

Ceruix vocatur pars poſterior capitis, veluti pars anterior gula, iugulus, aut iugulum: nam ex hac vtraque parte integratur collum dictum à colendo, vt voluit Sipontinus, quia torquibus, & varijs ornamentis colatur. Collo adhæret truncus: per truncum enim pars corporis humani ſine brachijs, & fœmoribus intelligenda eſt, quæ Græcis thorax nuncupatur; quamuis Medici, nomine thoracis, partem cor, & pulmones continentem intelligant. Truncus in partem poſteriorem, & anteriorem diſtribuitur: hæc initium ſumit à iugulo, vbi quædam lacuna obſeruatur, cædi obnoxia: propterea iugulare, nempè gladio occidere dicimus. A iugulo quoq; pectus inchoat perueniens ad ſtomachum, & duobus lateribus concluditur. Medium pectus exornant mammæ, vbera ſignificantes; alioquin mamma apud nonnullos eſt nutrix: immò mammæ Priſcis dicebantur etiam Tatæ, licet Tata nutricem quoque denotet. Mamma deinde format diminutiuum mamillam, pupillam etiam dictam; quamuis, pro-

Thoracis limites.

Mamma, mamilla, & pupilla.

propriè loquendo, papilla sit illud tuberculum mammarum, quod infantes ad lac sugendum ore capiunt. Insuper Antiquis mamma rumen etiam appellabatur: vnde Plinius de Romulo, & Remo verba faciens scribebat: *Inuenta est lupa præbens infantibus rumen.* Rumen tamen, siue frumen vocatur pars colli interior eminentiæ gutturis respondens. Quare, secundùm Seruium, fruges à frumine denominatur; deinde à Rumine verbum formatur (rumino) nempè cibum denuò ad rumen, scilicet ad guttur reuoco. *Lib. 15. nat. hist.* *Rumẽ quid.*

E

Humeri, ex Sipontino, ab humo nuncupati, quia tanquam humus oneribus ferendis sint idonei; vocantur etiam Armi, quoniam delata arma ab his pendeāt: hinc deducuntur armillę fœminea brachiorum ornamenta, quia Antiquitas humeros cum brachijs armos indigitabat. Sub humeris continentur alæ, quæ in hominibus pilis vestiuntur, cuius nominis diminutiuum est axilla. Præterea humana latera iuxta dextras, & sinistras costas terminantur. Ilia tam per secundam, quàm per tertiam declinationem inflexa, inter coxas, & pubem sita sunt: hic autem situs ad ilia potius interiora spectat; quandoquidem exteriora latius patent. Venter in parte superiori habet pectus in inferiori pubem, & hincinde suos limites in latera terminat, in huius medio obseruatur vmbilicus ab vmbone clypei medietate nuncupatus, sub vmbilico autem pubes est, & pecten. Si respiciamus posteriorem thoracis partem, primò incidemus in scapulas, inter quas vallecula quædam obseruatur, quam Latini Interscapilium nuncupant. Deinceps verò tota posterior pars thoracis referens vallis similitudinem, dorsum, & tergum cognominant; in cuius extremitate est culus inter nates, siue clunes, quasi culeus, nempè vagina; quamuis appelletur etiam anus, quasi rotundus, & podex, quasi pedex, à pedo, quia per hanc partem ventris crepitus emittantur. Deniq; inter hanc partem, & cincturam cadunt lumbi. *Ala, & Axilla, quæ partes.* *Inter scapiliũ quæ pars sit.* *Varia nomina podicis.*

F

Modò si rursùm ad scapulas reuertamur, & ab his paulatim recedamus, inueniemus partem ab humero ad cubitum descendentem ab aliquibus armum nũcupatam; siquidem Prisci (vt paulò ante fuit exaratum) humeros cum brachijs armos vocitabant. Verùm pars à cubito ad manus articulationem dicitur Lacertus: quapropter Hercules, cum huius partis maximam fortitudinem præ se ferret, Lacertosus nominabatur. Curuaturam postea brachij cubitum indigitant. *Cur Hercules lacertosus diceretur.*

G

Lacerto adhæret manus, quasi totius corporis munus, quæ in quinq; digitos distribuitur (hi sic dicuntur, quia decem, vel quia decenter iuncti) nempè in pollicem ita dictum, quia magna vi polleat, Græcis dicitur ἀντιχεὶρ, quoniam pari robore cum reliqua manu contendat, & quasi alterius manus vicem subeat. Immò veteres Græci huc respicientes pollicem cognominabant hallum, quia solus in reliquorum omnium digitorum dorsa insiliret, nomine deducto ab ἅλλομαι, quod significat salire. In digitum salutarem, vel secundùm Nuperos, Indicem, aut quia nos nõ salutamus, nisi re indicata, aut quoniam hoc digito comprimitur os ad silentium; quod præceptum salutare esse perhibetur: hunc eumdem alij vocant Medicum, fortè, quia Chirurgi hoc sæpissimè vtantur in profunditatibus vulnerum, vel vlcerum explorandis. In digitum medium, quem aliqui vocitant infamem, & impudicũ; tùm quia per eum probri insectatio exprimatur: tùm ob longitudinem, quia tutela aliorum indigeat. *Digitorum omnium varia nomina.*

H Sunt qui hunc dicant lichanon παρὰ τὸ λείχειν, nimirum à lambendo, quia in explorandis cuiuscumq; rei saporibus adhibeatur, & lingatur. In digitum annularem, siue pronubum dictum, cum hic in coniugijs annulo circumdetur, vel etiam medicinalem nuncupatum, quoniam ad hunc immediatè arteria à corde penetrare credatur, & propterea in affectibus cordis curandis, medicamina huic digito applicanda esse perhibent. Et tandem in digitum minimum ob paruitatem, vel auricularem dictum, quia hoc hòmines, ad aures tergendas vtantur. Sunt qui pollicem vocāt Principem, Indicem, Mercatorem, Medium, Stultum, Annularem, Studentem, & Auricularem amatorem: quoniam tales personæ annulis prædictos ornarent digitos. Vnde versus.

Princeps, Mercator, Stultusq;, Studens, & Amator.

Itaque manus extensa instar palmæ arboris vocatur palma, compressa dicitur pugnus, concauitas manus nuncupatur vola; hinc inuolare, abscondere, & furari significat. Vngues postremò summitatem digitorum operiunt, ex quibus nonnulli mores hominum comprehendere nituntur.

Reliquum eſt, vt ad cæteras inferiores partes ſigillatim nominandas deſcendamus: Ab inferiori parte trunci inter coxas, virilia, nimirum teſtes, & priapus pendent (alioquin in fœminis obſeruatur vulua, quaſi valua, quia per hanc tamquam per portam fœtus exeat.) Hæc pars vocatur etiam membrum ob excellentiam, cum hoc ſolum, inter cætera membra, generare poſſit. Idcircò Antiqui curam hortorum Priapo aſſignarunt, cum horti agris ſemper ſint fœcundiores. Vocatur inſuper mentula ab eminendo, Muto, Verpa ab inuerſa pellicula, idcircò Iudæi, quia circumciſi, Verpi cognominantur. Vocatur etiam natura, quia magna naſcendi virtus ei inſit. Item Neruus, Vena, & Inguen apud Iuuenalem; quamuis hoc nomen ad vtrumq; ſexum pertineat. Rurſus penis, quia deorſum inſtar caudæ bruti pendeat. Aliquibus nominatur Pſoleon, ſed hoc nomen originem trahit à Græco ψωλὴ præputium ſignificante. Alijs dicitur Colis, quaſi Caulis, quæ vox fuſtem, vel haſtam indicat, hinc poſtea colei nominantur teſtes. Tandem Veretrum cognominatur, fortè à Verendis, cum hæ partes non niſi verecundia nominentur. Ab huius membri radice membrana, ſcrotum, vel hernia nuncupata dependet, teſtes, vel teſticulos continens ita nuncupatos, quia teſtimonium virilitatis exhibent: vnde quidam, de his, canendi occaſionem arripiens, ſic ſcripſit.

Pudendorũ varia nomina.

A

An quia teſtamur ſexum, ſic dicimur? an quod
Nequitiæ teſtes adſumus ambo tuæ?

Teſtes cur ita dicti.

B

Coxæ hincinde, vel fœmora dicta à ferendo dependent, quamuis inter fœmur, & fœmen ſecundùm nonnullos aliquod cadat diſcrimen; nam priori vocabulo partem coxæ exteriorem, poſteriori verò, partem interiorem, & molliorem ſignificant. Termini coxarum ſunt genua à genis dicta, quia genua infantis in vtero à genis tangantur. Horum partes ſuperiores poplites vocantur. A genibus inchoant crura à κρούω pulſo, nominata, & in talum terminata, quorum anteriores partes tibiæ, poſteriores ſuræ appellantur. Pars à flexione pedis ad finem calcanei dicitur petaſus, & perna; ideòq; tumores à frigore in illa parte excitati perniones à Medicis appellantur. At Imperiti quidam hanc partem ſuis cum reliquis appendicibus, pernam, & petaſonem cognominarunt. Hæ autem partes, quæ petaſi nomine comprehenduntur, in brutis ſuffragines, quaſi ſubtus factæ nominantur. Poſtremo loco pes recenſetur multis integratis partibus, nimirum calce, ſiue calcaneo, talo, vola, & digitis. Planta enim pedis calcaneum, volam, & digitos comprehendit. His tanquam coronidem addamus diſcrimen inter membra, & artus cadens: nam membra truncos denotant, artus verò ab arctando dicti nodum, & colligationem membrorum ſignificant.

Sura quæ partes.

C

Differentia inter membra, & artus.

ANATOMICA.

PARTIBVS externis diligenter ponderatis, operæpretium eſſe duximus internas quoq; ſigillatim explorare. Hoc autem, vt exactè aſſequamur, corpus in partes diuidere neceſſe eſt: quapropter nõnulli corpus humanum in caput, ventrem, & membra diſtribuerunt: quamuis Plato in Timæo caput non membrum, ſed totum appellauerit, innuens hominem contemplationis gratia fuiſſe natum: ideòq; cætera membra fuiſſe fabricata, vt capiti famularentur. Ariſtoteles corpus humanum in caput, collum, thoracem, duplex brachium, & duo crura diuiſit. Anatomici recentiores hoc corpus, exceptis brachijs, & cruribus, in tres ventres ſegregarunt. Primum ventrem, caput; ſecundum, thoracem; & tertium, ventrem infimum cognominarunt. Primus venter, ad mentem Galeni, in gratiam cerebri, ſecundus in gratiam cordis, & tertius in gratiam hepatis fuit conſtructus. Caput totum oſſeum à natura fuit fabricatum ad tutelam cerebri, cum hoc membrum eſſet præcipuum, & principium motus voluntarij. Venter inferior totus eſt carneus, non ſolum, vt magnam cibi copiam continere, & in mulierum conceptu extendi, verum quoq; vt ad fæces explodendas eſſet aptior, medius venter, nempè thorax partim ex oſſibus, partim ex carne fuit contextus, non modò vt in aere attrahendo melius dilatari poſſit, verum

D

Lib. 1. de hiſt. Anim. cap. 7.

Tres vẽtres in corpore humano.

quoq; ne muſculi, ſi totus eſſet carneus, concidentes cor, & pulmonē comprimerent.

Primitùs inchoando à capite, omnes ſenſus capiente, iuxta ſententiam Galeni, & Auicennæ, capitis partes, capillos, cutem, carnem, pericranium, cranium, panniculum durum, & tenuem, nempè duram, & piam meningem, cerebrum, eiuſdem tres ventriculos, rete mirabile, & os baſilare eſſe ſtatuemus. Cranium, ad mentem Galeni, ex ſeptem oſſibus per ſuturas copulatis conſtat: non enim vnum os continuum natura fabricauit, vt melius per ſuturas excrementa truderentur. Contingit tamen quandoq; humana crania abſq; ſuturis videri: nam Heſiodus in ſtrage Platæenſi caput Perſæ, abſq; ſuturarum compage repertum fuiſſe narrat. Immò Cælius Rhodiginus capita Aethiopum nullis laxa ſaturis memorat. Ariſtoteles quoq; cranium humanum abſq; vlla ſutura conſpectum eſſe fatetur. Ablato cranio, duæ membranæ ſcilicet dura, & tenuis apparent, quibus eleuatis, tanta cerebri quantitas obſeruatur, quanta nunquam in animali eiuſdem magnitudinis conſpici poteſt. Cerebrum igitur duas habet partes, anteriorem, & poſteriorem: pars anterior in duas partes ſegregatur per quandam interſecantem membranam, quæ à figura, falx meſſoria ab Anatomicis cognominatur. Sub cerebro tres ſunt ventriculi, in quibus ſpiritus animales procreantur, vbi etiam quædam ſubſtantia effigiem vermis æmulans obſeruatur. Iuxta partem anteriorem cerebri eleuati, conſpicari licet carunculas capitibus mammarum ſimillimas, quæ ideò proceſſus mamillares nuncupantur, per quos ſenſus odoratus perficitur. Item apparent duo magni nerui vocati optici, nempè viſorij, qui à cerebro orientes ad oculos perueniunt. Deinde ſi cerebrum magis eleuetur, ſecundum par neruorum ſubtilium apparet, qui in gratiam voluntarij motus ad oculos penetrant, nam tertiū par neruorum ad membra faciei ſe extēdit. Quartum par vnà cum portione tertij paris ad medium ventrem deſcendit. Ex his poſtea nerui recurrentes proprij vocis, originem ſumunt. Quintum par ad os petroſum in radice auris ſitum ſe confert. Sextum par neruorum ſubtilium ad palatum, ratione ſenſus, extenditur; & ſeptimum par linguæ famulatur.

Fen. 1 lib. 3. cap. 1. — *Lib. 11. de vſu part. c. 20.* — *Lib. 9.* — *Lib. 13. lect. antiq. c. 28.* — *Li. 3. de hiſt. Anim. cap. 7.* — *Proceſſus mammillares vbi.* — *Neruorum paria quot.*

E ... F (margin letters)

Ablato prorſus cerebro, conſpiciuntur duo panniculi inferiores, os baſilare, quod cæterorum oſſium duriſſimum, baſis, & fundamentum cerebri, & capitis dicitur; hoc G diuiditur in oſſa petroſa narium, duo oſſa lateralia, & oſſa oculorum. In oculo poſtea muſculos, ſeptem tunicas, & tres humores, ſcilicet aqueum, criſtallinum, & vitreum rimari licet. Auris autem in vtroq; capitis latere locata eſt, vt ſonus hinc inde perciperetur, pars exterior cartilaginoſa ad tutelam fuit fabrefacta. Cauernam auris tegit panniculus ſubtilis ex villis neruorum auditionis contextus, qui vocatur tympanum. Paulò inferius dentes ſe ſe offerunt conſiderandi ita nuncupati, quoniam Græci eos vocant ὀδόντας. Horum numerus ſolet eſſe varius, cum plures in viris, & pauciores in fœminis conſpiciantur: immò in aliquibus viris quandoq; triginta, cum in alijs viginti octo tantùm obſeruentur. Cuncti dentes non ſunt eiuſdem figuræ, nam anteriores ad incidendum apti, nominantur inciſores, & ſubſequentes canini, ad figuram dentium canum formati, quorum duo dextram partem, & duo ſiniſtram muniunt; reliqui molares appellantur, quia cibaria ab anterioribus inciſa, & fracta moliant.

Tympanum quale. — *Dentium numerus.*

H Iam ad ventrem medium, nimirum ad thoracem deſcendemus, qui diaphragmate ſuperiori, & inferiori furcula continetur: hæc pars nonnullis vocatur pectus, quaſi factum ex compactis coſtis, vel quaſi pecten, cum hæc oſſa figuram pectinis æmulentur. Oſſa hanc partem integrantia ſunt vigintiquatuor coſtæ, ſeptem oſſa ſterni, & additis duabus furculis, clauibus nuncupatis, oſſa tria ſupra triginta reſultant. Obiter notandum eſt numerum coſtarum quandoq; variari: ſiquidem Schenchius meminit mulieris, quæ vigintiquinq; coſtis erat munita. Et Iacobus Carpus in publicâ anatome anni milleſimi quingētesimi vigeſimi quinti coſtam veram duplicem conſpicatus eſt, vbi potiſſimum oſſibus pectoris iungebatur. Inter duodecim coſtas vndena continentur interſtitia ab vtraq; parte, in quibus ſunt duo, & viginti muſculi intercoſtales, Græcis μεσοπλεύριοι dicti, præter quos, & diaphragma, duo in parte ſuperiori, & duo in inferiori obſeruantur, item tres muſculi colli, ſeptem in dorſo, & octo in ventre inferiori, itaut ad numerum quaternarium ſupra quadraginta aſcendant.

Thoracis oſſa quot. — *In Iſagoge Anat.*

Membrana pectoris quot ſint. Intra pectus tres ſunt membranæ, quarum prima eſt pleura coſtas interiores veſtiens; ſecunda eſt mediaſtinus, non ſolum concauitatem pectoris, ſed etiam pulmones in duas partes ſegregans; tertia eſt diaphragma, quæ potius muſculi, quam membranæ naturam participat. Inter pulmones cor figuræ pyramidalis intra capſulam, vel pericardium ſitum eſt. Hoc in aliquibus piloſum repertum perhibetur, veluti Dodoneus narrat de Iacobo latrone è patibulo ſuſpenſo, qui veluti iam mortuus, cum tamen adhuc viueret, depoſitus, atq; curatus conualuit, ſed quia erat homo prauæ mentis, & mali ingenij ad ea denuò ſcelera deuolutus, pariterq; captus, & ſuſpenſus fuit; quare hominis nequitiam admirati, cadauere eius inciſo, inuenerunt cor ob eximiam caliditatem vndiq; refertum pilis. Hoc idem obſeruatum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus integras acies prælìando in fugam vertiſſe perhibetur. In corde igitur pinguedinem, duas auriculas extrinſecus, ſed intrinſecus duos ventriculos Galenus obſeruauit. Quamuis Ariſtoteles tertij ventriculi cordis meminerit; cum tamen hic tertius ſit pars dextri ventriculi, quæ ad læuam declinat. In dextro ventriculo duo apparent orificia, vnum venæ cauæ ſanguinem deferentis, alterum venæ arterialis ad pulmonem ſanguinem tranſmittentis: quapropter niſi ſanguis ad ſiniſtrum cordis ventriculum remitteretur, proculdubiò orificium venæ arterialis orificio venæ cauæ eſſet latius; & totus ſanguis cor ingrediens ad pulmonem transferri poſſet. Præterea in ſiniſtro cordis ventriculo orificium venæ aortæ (hanc Patauij totam oſſeam Clariſſimus Faloppius in diſſectione cuiuſdam cadaueris conſpicatus, & admiratus eſt) obſeruatur latius orificio venalis arteriæ, per quam aer recipitur: hinc Anatomici percipiunt cor à dextro ventriculo aliquid recipere, cum orificium, quo emittitur, maius ſit, quo recipitur.

In obſeru. — *Cor piloſum.* — *In lib. de diſſect. arter.* — A — B

Pulmo ex quibus conſtet. Succedit conſiderandus pulmo, qui ex carne fungoſa, membrana, neruo, & vaſis integratur. Vaſa ſunt aſpera arteria, quam Cardanus oſſeam in quodam de patibulo ſuſpenſo, & non mortuo eſſe retulit, arteria venalis à ſiniſtro cordis ventriculo, & vena arterialis à dextro dimanantes. Canna pulmonis, ſeu aſpera arteria in quatuor ramos, iuxta quatuor pulmonis pinnulas, diſtribuitur: licèt Schenchius in cadauere Caroli Noni Sabaudiæ reguli, quinq; lobos pulmonum obſeruauerit. Iuxta caput aſperæ arteriæ, caro glanduloſa, humectationis gratia, à natura fuit fabricata, ne ratione ſiccitatis, vox rauceſceret. Occaſione partium reſpirationi, & voci famulantium, labia veniunt ponderanda, quæ ex neruis, carne, cute, & membrana ſunt compoſita, quoniam verſus omnem differentiam motus mouenda erant. C

Labia ex quibus integrata.

Lingua. Poſtmodum in fine palati quædam caruncula ad formam vuæ, ideòq; vuea nuncupata, conſpicitur. Supra caput aſperæ arteriæ cartilago epiglottis dicta à natura locata eſt, ne quid cibi in cannam pulmonis cadere poſſet. Lingua quoq; ibi obſeruatur, ad cuius radicem ſitum eſt os figuram litteræ græcæ Λ repræſentãs; hæc duos recipit neruos, alterum mollem in linguæ ſuperficie extenſum, alterum intra eiuſdem ſubſtantiam diſſeminatum, vt altero læſo, alter illæſus proprio fungeretur munere.

Partes ventris inferioris. A thorace ad infimum ventrem fit tranſitus, qui conſtat ex partibus continentibus, & contentis. Continentes ſunt partes exteriores, & potiſſimum abdomen integratum ex cuticula, cute, pinguedine, membrana carnoſa, muſculis rectis, muſculis lateralibus aſcendentibus, & deſcendentibus, necnon ex peritoneo: hæc membrana Græcis appellatur περιτόναιον, quaſi circumcirca tenſum; inciſo igitur abdomine, & eleuato peritoneo, aſpectui ſe ſe offert omentum, quod partem anteriorem ſtomachi, & inteſtina tegit. Ablato omento inteſtina duplicis generis, nempè gracilia, & craſſa conſpiciuntur. Gracilia in numero ternario ſunt conſtituta, quorum primum à longitudine duodecim digitorum, duodenum vocatur, alterum ieiunum, quia ſemper inane inueniatur, & tertium ileon, aut quoniam paſſionem iliacam patiatur, aut quoniam ſitum iliorum occupet. Craſſa inteſtina pariter tria ſunt, nempè cæcum vno tantum orificio præditum, quod in homine valdè paruum eſt, & potius alicuius ligamenti, quàm inteſtini vicem gerit. Secundum eſt colon, quoniam multa cola, ideſt multas cellulas habeat, poſtremum à figura rectum nuncupatur. D

Inteſtina quot ſint.

Meſenterium verò eſt illa mẽbrana venarum copia ſcatens, & cuncta inteſtinà ſimul iungens; ideòq; Græcis μεσεντέριον dicta, quia ſit ἐν μέσῳ τῶν ἐντέρων, ideſt in medio

medio intestinorum. His visis, consideratur stomachus, idest ventriculus, quasi paruus venter locatus inter hepar, & lienem formam rotundam, vel potius cucurbitinam habens, cuius pars superior ad sinistram,& inferior ad dextram vergit: cum hæc
E figura quantitatis materiæ esset magis capax. Præterea stomachus duo habet orificia: superius inferiori latius, vocatur os stomachi, & æsophago continuatur, inferius dicitur pyloron, nempè ianitor. Alligatur os stomachi dorso inter duodecimum, & tertiumdecimum spondylum, vbi postrema finit costa; quare in affectibus oris ventriculi satius esset partem posteriorem, & non anteriorem inungere. *Lienis forma que.*

Hepar, siue iecur in dextro locatum hyppocondrio vocatur officina sanguinis, in cuius parte concaua reducuntur ad vnum omnes venæ, quæ meant ad intestina. Schenchius tamen hepar quandoque in parte sinistra, & lien in dextra obseruauit. *Lib.3.obser. obser.8.* Immò meminit vnius qui duplici iecore fuit insignitus. Sed maiori afficit nos admiratione, quod narrat de homine ambobus visceribus carente: siquidem Anno Domini sexagesimo quarto supra sesquimillesimum die vndecima Octobris, in cadauere dissecto Matthiæ mercatoris Antuerpiensis, natione Germani, ne vastigium quidem hepatis, & lienis repertum est, substantia autem omnium intestinorum erat car- *Lib.3.obser. obser.7.*
F nosa, & vena caua ab intestinis ortum trahebat: quare in hoc homine viuente intestina, vtriusque visceris munium obibant. Vt redeamus, vnde digressi sumus, iuxta concauitatem iecoris cystis fellis, aut vesica fellea conspicitur, quæ vesica ad mentem Galeni, superuacaneum bilis humorem recipit, qui postea per duodenum intestinum descendens paulatim expurgatur. *Lib.4.de vsu part.c.5.* Splen sinistrum occupat hyppocondrium, estq; figuræ quadrangularis,cum stomacho rotundo adhæreat:huius visceris officium est fæcem sanguinis, & humorem melancholicum attrahere. Sed mirandum est,quod notauit Schenchius, in aliquibus duos, & tres lienes fuisse repertos, & quandoque *Lib.3.obser. 84.* nullum, quod contigit nostra ætate Bononiæ in muliere, quæ sponte se submerserat, & in aperto cadauere, hepar tantummodò conspectum est, cuius altera pars nigra, & quadrangularis instar splenis erat, quæ pars proculdubiò alterius visceris vicem subibat. *Mulier liene carens.*

Ablatis interaneis, & visceribus, in dextra, & sinistra parte, renes vna cum ramis
G venarum à vena caua orientibus apparent, quorum vnus ad dextrum, alter ad sinistrum renem permeat. Hic admirari oportet situm renum inæqualem, cum horum vnus altior sit altero: idcircò scribebat Galenus venam cauam ab hepate orientem, *Lib.14. de vsu part.c.7.* adhucq; sublimem versus dorsum flecti, & dextrum renem petere, consequenterque paulò inferiùs ad sinistrum renem penetrare. He autem sunt illæ venæ, quæ emulgentes appellantur, quoniam aqueam attrahentes substantiam per renes ad vesicam detrudant. A renibus vreteres in vesicam inseruntur, per quos humor aqueus à sanguine segregatus, nempè vrina expurgatur. Hi meatus tanto artificio vesicam ingrediuntur, ne lotium semel ingressum per eamdem viam egredi possit, vt Galenus horum vasorum artificium contemplatus prouidentiam, & eximiam quandam Creatoris Sapientiam fuerit admiratus. *Lib.5.de vsu part.cap.13.* Vesica deinde neruosa obseruatur cum collo carnoso, & musculoso, vt opportunè lotium retineretur, & expelleretur. Hic obiter notandum est in hominibus aliquando duas vrinæ vesicas repertas esse: nam meminit *Lib.3.obser. 232.*
H Schenchius mulieris annorum triginta, cuius cadauer apertum duas vesicas repræsentauit, alteram in naturali sede locatam, alteram verò ex dextro latere colli matricis prognatam naturali vesica duplo maiorem,lotioq; plenam; cum tamen in illa nullus meatus admittens, & emittens vrinam conspiceretur.

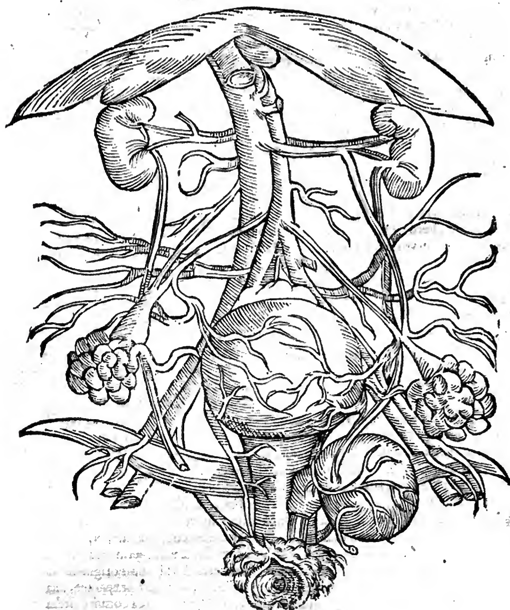
Succedunt vasa generationi destinata, quæ Galenus eadem tam in viris, quàm in mulieribus esse pronunciauit. *Lib.14. de vsu part.c.6.* Illius verba sunt hæc: quæcunque particulæ sunt generationi dicatæ, hæ quoque omnes in mulieribus inueniuntur, in hoc autem tantummodo discrepant, quòd in mulieribus tales partes intus occultantur, in viris autem forinsecus apparent. Sunt igitur in viris virga, testes, & vasa spermatica. Virga continuata est collo vesicæ multis nexa ligamentis, quæ ab osse pubis originem sumunt. Sed vasa spermatica duplicis generis esse feruntur, quia aliâ præparant, alia semen deferunt. Præparantia sunt, quæ à testibus discedunt, & circa eorum partem superiorem inuoluuntur, substantiam verò testium nequaquam ingrediuntur. Alia sunt,quæ magis penetrant ad meatum vsq; virgæ,& semen iam genitum eiaculantur. *Partes genitales virorũ*

Atin

At in muliere partes genitales ſunt triplices, nimirum vaſa ſpermatica, teſtes, & vterus; hæc vaſa ſunt ſex, ſcilicet quatuor præparantia, nempè duæ venæ, & totidem arteriæ, quarum illæ iuxta dextram partem à trunco venæ cauæ infra renes deſcendentis oriuntur, & iuxta partem ſiniſtram ab emulgente, ſed ambæ arteriæ à trunco Aortæ deſcendunt, quæ vaſa præparantia, antequam vtrumque attingant teſtem, in duas partes diſtribuuntur, quarum vna materiam ſeminis ad teſtes, & altera proprium alimentum ad corpus vteri defert, necnon magna ex parte nutrimentum fœtus; immò ſanguinem menſtruum, & cum eo identidem magnam humorum colluuiem. Alia duo vaſa vocantur deferentia, quæ à teſtibus orta ad cornua vteri extenduntur, ſemenq; perfectè elaboratum in cauitatem vteri ducunt. A

Vaſa genitalia mulieris.

Vterus cum orificio exteriori, & vaſis adhærentibus.

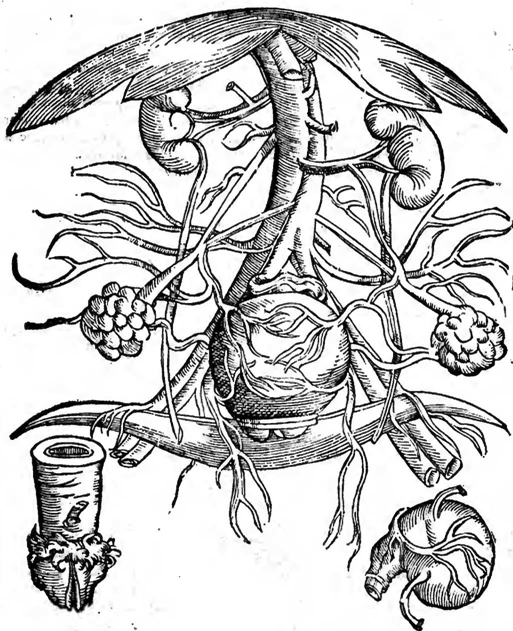
Vterus

Vterus igitur inter rectum inteſtinum, & veſicam ſitus partibus ſimplicibus, & compoſitis integratur. Simplices ſunt tunicæ, venæ, arteriæ, nerui, & ligamenta; recipit enim matrix neruos à lumbis, & oſſe ſacro, in quos ramuſculi quidam ſexti paris inſeruntur: hinc fit, vt tantus ſit conſenſus vteri cum ſtomacho, cerebro, alijſque partibus ſuperioribus.

Hic obſeruandum eſt vterum humanum rariſſimè bicornem inſtar matricis brutorum inueniri; præterea interna cauitas nullis cellulis diſtinguitur, vt multi perperam crediderunt. Verùm quoniam interanea mulieris, & viri nihil pariunt diſcriminis, niſi in partibus generationi dicatis, ideò placuit iconem matricis cum orificio exteriori, annexis poris vreteribus, & tota eiuſdem ſtructura ſpectandam exhibere.

Cæterum in figura ſubſequenti, eundem vterum reſecto pudoris ſinu, cum occulto eiuſdem orificio oſtendimus, vbi conceptus formatur, & ſemen ad determinatum paritionis tempus concluditur. In hac eadem icone veſica etiam à collo reciſa obſeruetur: ſed id exactiùs explicare non conamur, cum id paſſim in monimentis Anatomicorum demonſtretur.

Vterus orificium internum oſtendens.

Verùm vt partes vteri compoſitæ magis innoteſcant, hic paulò accuratius de illis diſſeremus. Hæ igitur ſunt quatuor, quarum prima omninò eſt externa, pluribus, & diuerſis partibus conſtans; quapropter nomine pluralitatis donatur, & pudenda muliebria appellantur; propriè tamen hæc pars externa vocatur vulua, quaſi vallis, aut valua; quamuis totus vterus in ſuas quatuor partes diuiduus appelletur vulua, quia per rimam ampliſſimam in duas partes, ſcilicet dextram, & ſiniſtram diuidatur, quæ minimo negotio tanquam valuæ ædium recluduntur, & clauduntur: hanc partem Galenus multis in locis Cunnum nuncupauit, forſan à cunneo, vel fiſſura, quam hæc pars repræſentat. Altera pars vocatur ſinus pudoris, tertia collum verum matricis, quarta corpus vteri. Prædictarum partium aliæ ſunt adeò externæ, vt omnium oculis ſubijciantur, aliæ verò ita internæ, vt nonniſi diſſectione pateant. Deinde harum partium plures virginibus, & mulieribus corruptis ſunt communes, paucæ verò propriæ. A

Pudẽda muliebria quæ.

In lib. de diſſect. vuluæ.

Itaq; primo loco de partibus vtriq; mulieri communes agemus, & inchoando ab his, quæ magis patent, hæ ſunt pubes, duo labia pudendi, rima in eorum medio conſiſtens, & in ea productio nympharum. Pubes dicitur illa pars exterior, quæ pilis ſuo tempore veſtitur; labra ſunt tanquam duo molles monticuli compoſiti ex ſubſtantia quadam cutanea, carnoſa, glandulosa, ſpongioſa, & adipoſa, ad latera magnæ rimæ ſiti. Extra hæc labia propendent duæ apophyſes, partim carnoſæ, partim membranoſæ, quas paſſim Medici nymphas appellant: alioquin Græcis πτερύγια, nimirum alæ vocantur. Quare modò nymphæ dicantur prædictæ partes, non ſatis conſtat; niſi velimus dicere nymphas Græcis appellari ſponſas, & quoniam hæ partes ſunt primæ, quæ in concubitu ſponſum admittant, ideò nymphæ nominatæ videntur, vel potius nymphæ, quaſi lymphæ, quia aquis, & fontibus præſint, pariter hæ carunculæ meatui vrinario, & ſinui pudoris adſtant, à quibus varij humores tanquam à fontibus proſiliunt. His addamus, quod veluti nymphæ aliquando montium præſides appellantur, ſimiliter hæ carunculæ veluti inter colles ſtabulantur. B

Partes externæ pudendorum.

Nympharum muliebrium etymum.

Modò ad magnam rimam accedamus, in qua quinq; digna obſeruatione inueniuntur. Primum eſt huius degeneratio in Foſſam, ſecundum eſt clitoris, qui locatus eſt in fine anteriore, & ſuperiore rimæ, tertium vrinæ ductus, in cuius extremo eſt orificium colli veſicæ valdè breue, & in eius ambitu prominentia quædam carnea orificium tegens, quartum eſt orificium ſinus pudoris in medio foſſæ locatum, quod in virginibus longè quàm in mulieribus aliter compoſitum apparet, quintum eſt foſſa caua, & lata ante ſinum pudoris ſita, quæ nauiculæ figuram præ ſe fert. Partes igitur difficiliores prius explicantur. Clitoris, ſiue κλειτορὶς, quaſi rimam claudens non videtur differre à mentula virorum, niſi longitudine, meatu vrinæ, emiſſione ſpermatis, & defectu muſculorum, titillatione poſtea hæc pars maximè præſtat: idcircò Nuperi Anatomici, vt Columbus hanc particulam, oeſtrum veneris, & dulcedinem amoris indigitarunt. Hæc eſt illa pars, qua mulieres perditæ libidinis, & nefariæ inuicem in confricationibus abutuntur: quamobrem Græcis τριβάδες nempè confricatrices appellantur. Tandem carunculæ illæ ſecus ductum vrinæ à natura ſunt locatæ, vt aeri eſſent impedimento, ne poſt emiſſum lotium, capacitatem veſicæ ingrederetur, & hæc de quacumq; parte virginibus, & mulieribus corruptis communi dicta ſufficiant. C D

Clitoris quid ſit.

Tribades mulier quæ.

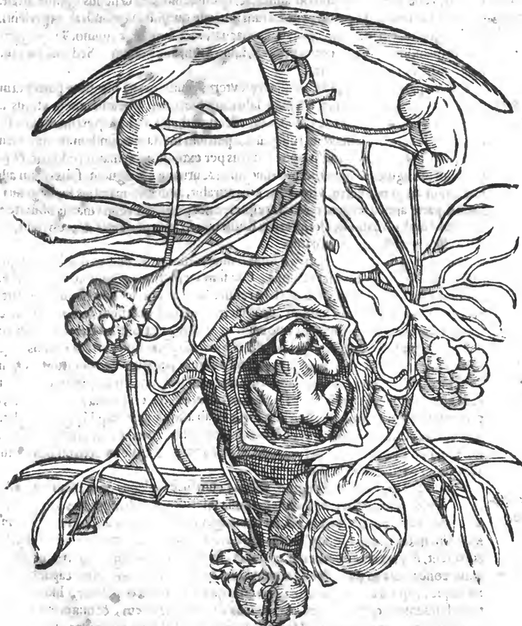
Modò ſi ad alias properemus, incidemus in orificium ſinus pudoris, in foſſa ſedem habens, & in virginibus tale eſt, quale à natura fuit formatum; in mulieribus verò tale conſpicitur, quale poſt compreſſionem relinquitur, abſq; vlla ſpe priſtinæ integritatis recuperandæ: hæc productio, vel ſinus multis gaudet nominibus; vocatur flos virginum, hymen, quaſi limen, germen floris, columna, & clauſtrum virginale: hæc particula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas æmulantibus, quæ quaſi in quatuor angulis dicti ſinus locatæ ſunt, connectuntur poſtea à quatuor membranis carnoſis ſitis inter ſingula caruncularũ interſtitia, quibus cum ferè æqualiter protenduntur: quamobrem hæc productio ex quatuor carunculis, & totidem membranis conſtructa in conũ truncatũ deſinit: ideò perbellè alabaſtro, ideſt calyci roſæ ſemiexpanſo aſſimulatur, & à Galeno membrana præputio ſimilis appellatur; eſt enim productio in extremitate perforata velut præputium, ſed paulò carnoſior,

Flos virginũ Hymen, & clauſtrũ virginale quid.

& mol-

& mollior præputio exiſtit. Verùm notandum eſt in aliquibus virginibus has carunculas, & membranas prædictam productionem efficientes, modò breuiores, modò longiores, modò tenuiores, modò craſſiores eſſe: quemadmodum, & orificium ex-

Vteri Icon cum fœtu intus ſito.

 trem-

tremitatem huius productionis occupans in quibusdam angustius, & in alijs latius progignitur: hinc maior, vel minor in primo congressu difficultas oritur. Sanguis igitur in primo concubitu profluens non modò à vasis, sed à membranis carneis lacceratis, & à carunculis attritis dimanat: hæc autem laceratio vocatur defloratio, quoniam destruitur illa productio, quæ calycem rosæ æmulabatur. A

Defloratio quid sit.

His intellectis, venit explicanda tertia pars, quæ collum vteri dicitur, quod substantia membranosa, ficuti reliquæ eius partes, constat, huiusq; orificium figuram oris catuli recens nati, aut Tineæ piscis repræsentat, & interius matricis orificium Medicis, & Chirurgis nuncupatur. Hoc quamuis amplæ cauitati sinus pudoris continuum sit, nihilominus est angustissimum, excepto eo temporis momento, quo semen virile recipit, aut quando fit solemnis aliqua euacuatio, qualis est menstruorum, aut vitiosorum humorum expurgatio. Verùm ne semen semel receptum à matrice facilè dilaberetur, natura quasdam asperitates, quales in linguis felium obseruari solent, longitudini totius cauitatis prædicti colli apposuit, quarum radices inferne sitæ sunt, acies verò sursùm tendunt, vt facilem ingressum, difficilem verò egressum haberent. Vnde post receptum semen à conceptione ad partum vsque os vteri ita exactè clausum est, vt ne specillum quidem admittat, quemadmodum Galenus optimè attestatus est. Hoc tamen perpetuò necessarium non esse quotidiana monstrat experientia, cum in grauidis magnæ interdum fiant euacuationes sanguinis, humorum purgationes, & quandoque prauæ conceptiones, saluo fœtu, expellantur. Sed hæc rara sunt sicuti rariores superfætationes. B

Colli matricis descriptio.

Lib. 15. de vsu par. c. 7.

Quarta pars omnium præstantissima est vterus, cuius gratia prædictæ partes tàm simplices, quàm compositæ à natura fabricatæ fuerunt. Vocatur autem vterus ab vtre, quia, illius instar, facilè extendatur, & contrahatur, deinde pyri mediocris formam præ se fert, & substantiam reliquarum partium substantiæ similem, nempè membranosam habet? In grauidis postea vterus per extensionem maior redditur, & potissimum in augmento fœtus, immò tunc infans curuatur, & figuram sphæricam assumit, caput ad genua vertit, vtrumque crus attrahit, ambabus manibus super genua locatis, parte antica tergum matricis respiciens, & posticam ventri matris obuertens: quicquid multi Anatomici scripserint; Rufus tamen id experientia deprehendit, veluti in superiori figura obseruatur. C

Vterus pars præstantissima.

Tandem vt finem huic Rubricæ imponamus, restat vt de ossibus dorsi, & reliquorum membrorum nonnihil dicamus. Dorsum ex pluribus ossibus compactum est, in quibus medulla spinalis, seu dorsalis residet, & diuiditur dorsum in quatuor partes in collum, metaphrenum, lumbos, & os sacrum, nempè magnum, cum ἱερὸν Græcis sacrum, & magnum significet; hoc enim os in comparatione ad cæteras dorsi vertebras magnum meritò appellari potest. Spondyli igitur, siue vertebræ ad os vsque sacrum, ex mente Galeni, sunt quatuor supra viginti, quarum vertebrarum septem collum, duodecim thoracem, & quinq; lumbos constituunt. Si respiciamus brachia, & manus, omissis musculis chordis, neruis, arterijs, & venis, ossa se se offerunt, & primum vocatur os brachij, siue adiutorium, ab aliquibus vlna. Hoc os copulatur scapulæ, & versus cubitum alijs duobus iungitur ossibus focilibus nominatis, quæ ad rasetam vsque siue carpum perueniunt. Carpus verò ex Galeno octo ossibus, & metacarpium quatuor integratur. H

Vertebræ quot sint.

De ossibus digitorum, & eorum vsibus, cum fusè Galenus pertractauerit, ad illum lectores relegamus. Si meditemur ossa inferiora, incidemus in os fœmoris, siue coxæ, sed vt melius horum ossium compages intelligatur, reuocandum est in memoriam, quòd in fine spondylorum, vbi os sacrum esse dicebatur, huic ossi alia duo adhærent, & pars anterior dicitur os pubis, superior os iliorum, posterior os anchæ, cuius concauitas os pyxidis cognominatur; quam cauitatem postea caput ossis coxæ implet, quod altera parte in genu cum quadam rotula copulatur. Indeque ossa tibiæ sequuntur, quæ duo sunt, Auicennas cannam maiorem, & minorem appellauit; alij fistulas indigitarunt. Hæc ossa in fine duas habent eminentias, quæ claniculæ, vel tali nominantur.

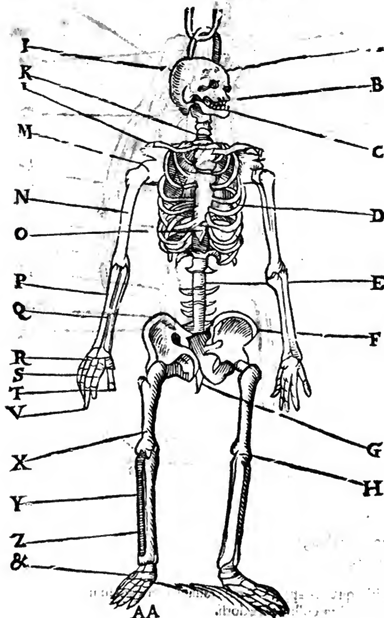
Li. 1. de vsu par. c. 10.

Tandem pes hominis non solum ad gressum, sed etiam ad apprehensionem à natura fuit fabrefactus: idcircò eandem cum brutis non habuit constructionem: quapropter

propter Galenus prodidit partes pedis proportione respondere partibus manus, quoniam digiti, ratione figuræ, numeri, & ordinis inuicem assimilantur: hinc patere numerum ossium, nempè sex esse supra viginti existimamus. Quare autem maior digitus pedis duo tantùm habeat ossa, cum pollex manus tria possideat, ratio est hæc, ex mente Galeni, quoniam os inferius pollicis manus seiunctum est à metacarpio, cum pollex pedis sit illi copulatus. Præterea pollex pedis maior fuit, quã manus, quia flexioni pedũ opitulari debebat. Ad maiorem igitur ossium cognitionem, non piguit iconẽ humani sceleti, necnon auis ante oculos repræsentare, vt lect r magnã vtriusque conuenientiam cõtemplari possit, posteaquam has icones in Musæo inuenimus. *Lib.3. de vsu part. c.6.* *Pollex pedis duo habet ossa.*

E

Hominis Sceleton.

Explicatio figuræ coaceruationis ossium humanorum cum sceleto auium comparatæ est hæc.

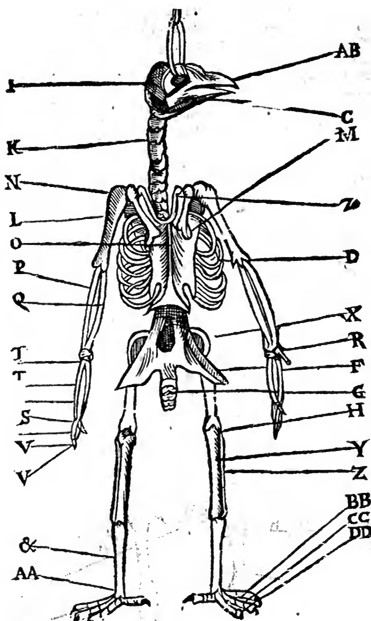
A.B. Rostrum, quod dentium, & labiorum munio fungitur.

M. Ossa quæ Galli vocant Pallerons longa, & angusta scilicet vnum in vnoquoque latere.

Þ. Os, quod furcula dicitur in nullo est animali præterquàm in aue.

D. Sex costæ thoraci cohærentes in parte anteriori, & sex vertebris in parte posteriori.

Auis Sceleton.

F. Duo oſſa coxarum longa.
G. Officula vropygij.
H. Patella.
I. Suturæ capitis, quæ vix apparent, niſi cranium fuerit coctum.
K. Duodecim vertebræ colli, & ſex dorſi.
L. Oſſa duarum brachium.
N. Oſſa brachiorum, aut ſcapularum.
O. Thorax.
P. Os paruum cubiti, ſiue radius.
Q. Maius os cubiti, ſiue vlna.
R. Carpus.
S. Condyli.
T. Appendix, quæ eſt in alis, iuxta proportionem eſt loco pollicis manus.
T. Metacarpium.
V. Extremum Appendicis, quæ eſt veluti digitus.

Plura

V. Plura ossa in extremitate alarum referentia palmam.
X. Maiora ossa fœmorum, vnum in quolibet latere.
Y. Os maius cruris, quod dicitur tibia.
E Z. Os minus cruris.
& Os datum auibus loco cruris humano talo respondens.
AA. Digiti pedum, quorum posterior est loco maioris digiti.
BB. Quatuor articuli in digito maiori, seu exteriori.
CC. Tres articuli in hoc digito.
DD. Duo articuli in hoc digito veluti in posteriori.

PHYSIOGNOMONICA.

DIVINATIONIS coniectura, quam ab humano aspectu elicere consueuerunt, iuxta sacram paginam, haudquaquam probanda esse videtur; cum legatur apud Ioannem. *Nolite iudicare super faciem, & aspectum, sed rectum iudicium iudicate.* Nihilominus hoc assertum Ioannis minimè prohibet, quin, ex aspe- (Cap. 7.)
F ctu, & effigie humana aliquid iudicare possimus: quandoquidem hoc refertur in illos, qui ex prauis affectibus, & non ex re, aut causa iudicium faciunt; sed ex personarum acceptione, hominumq; odio, vel contemptu, à rei veritate declinant; quod vitium maximoperè vitandum est. Itaq; hominum aspectus licet specie essentiali non discrepent, accidentalis tamen differentia obseruanda est, quoniam hæc pro morum discrimine nobis summoperè famulatur. Quamobrem si breuiter omnes humani corporis partes meditemur, ex illarum varia dispositione, & figura diuersi etiam hominum mores eliciuntur.

Caput in primis, si fuerit magnum in comparatione ad reliquum corpus, homines indicat hebetes; si fuerit paruum, & minutum, fatuos, mediocre verò naturale est, & optimos sensus indicat. Quando figura capitis ita est aucta, vt fructum pini æmuletur, tunc homines simili referti capite inuerecundi erunt, & iactatores: sicuti homines breuis, & globosi capitis, insipientes sunt, & immemores. Cum verò caput (*Caput acutum instar pini.*)
G sit crassum, & in superficie planum, ad homines omni vitiorum genere imbutos attinet. Si fuerit oblongum instar mallei, homines prudentes, & sagaces, si concauum in parte anteriori, iracundos, & dolosos significat.

Caput capillo tegitur, qui si fuerit crispus in timidis, erectus in hominibus rudibus obseruatur. In horum mediocritate optimum signum consistit.

Capillus durus, qualis Ferarum, virum ferinum denotat. Mollis, & copiosus naturam muliebrem indicat. Idcircò horum mediocritas probatur. Coma nigra conspicitur in vafris, rufa, & subalba, qualis Scytharum, rusticitatem, & ignauiam significat. Leuiter rufa homines dociles, & prosperos exornat. Nam intensè rufa improbatur: cum ferinos mores socios habeat. De hoc colore fortassis verba fecit ille Poeta, quando cecinit.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

H Si frontem intueamur, hæc vel erit iustò angustior, quæ ad homines stolidos, indociles, & ventri deditos spectabit, vel erit iustò latior, veluti in bobus obseruatur, & hæc ad homines obtusioris intellectus, & pigros attinebit. Frons demissior erit hominis pusillanimi, demissior verò, & rotundior hominis inepti, & inconstantis: sicuti longior hominem benignum, & docilem exornat. Frons quadrata, & rectè formata magnanimitatis, prudentiæ, & probitatis est indicium. Tensa verò, & lucida adulationem significat. Frons nebulosa audacibus, & eleuata liberalibus conuenit. Quando verò iuxta tempora erit inflata, homines superbia tumidos, & ingenio rudes denotabit. Rugosa est hominis cogitabundi. Quando verò erit aspera, & diuersis in locis tumida, hominem malitiosè fatuum, & aurum immodicè sitientem designabit. (*Frons quadrata & rectè formata.*)

Si considerentur variæ oculorum figuræ, colores, & motus; hinc etiam varios hominum mores poterimus haurire: siquidem oculi parui sunt hominis pusillanimi, & oculi magni hominis segnis, & mansueti. Concauitas oculorum homines maleficos, & inuidos ostendit: quemadmodum eorumdem eminentia fatuos. Oculi parùm (*Oculi parum concaui.*)

concaui ad magnanimos, & valdè aperti ad impudentes spectant. Oculi oblongi in-
sunt illis, qui fucum facere, & impostura verborum vti nituntur. Parui, & tremuli
amatorum sunt proprij. Obliqui, homines in iram procliues, & fallaces ostendunt.
Quando verò citò, & variè mouentur, & interdum quiescunt, hi temerarijs com- A
petunt. Oculi velociter moti cum acutie visus, in fraudulentis, & infidelibus con-
spiciuntur. Deniq; oculus quantò maior erit, tantò minor malitia, & maior stulti-
tia superabit.

Quando anguli oculorum carne referti naribus adhærebunt, homines omnium
colluuione vitiorum contaminatos denotabunt. Colores etiam oculorum apud
Physiognomos aliquid solent indicare: siquidem oculi subsanguinei in homine in-
uerecundo, & valdè petulante obseruantur. Color perniger timiditatem prænun-
ciat, sicuti niger, & flauescens animi bonitatem. Si fuerit fuluus, qualem colorem
oculi Leonum repræsentant, proculdubiò ad magnanimitatem spectabit. Si igneus
inuerecundos denotabit. Si tandem fuerit lucidus, quemadmodum in oculis gal-
lorum obseruamus, absq; dubio talem oculum ad homines in mollitiem, & prodigum
luxum propensos referemus.

Oculi Leonũ quales.

Aures à coniectura diuinationis non sunt remouendæ; nam paruæ, quales simiarũ B
ad scurrilitatem spectant, magnæ hebetudinem sensuum indicant; cum tales in asi-
nis conspiciantur. Homines flacci, nempè grandes, & flaccidas habentes aures sto-
lidi sunt. Rotundis auribus referti, vt plurimum sunt indociles. Longis, & angu-
stis insigniti, inuidia non carent. Deniq; quando homines aures capiti valdè adhæ-
rentes habent à maleuolentia recedere nequeunt. Demum aures pilis refertæ ad
bonum auditum, moderatæ verò, & naturales ad optimum sensum reducuntur.

Nasi extremitates crassæ, homines concupiscentes, crassæ verò, & euersæ pigros,
& segnes indicant. Si eædem fuerint acutæ, in iram valdè procliues denotant:
quemadmodum nasus patens, & apertus idem solet significare. Si nasus fuerit ro-
tundus, extremitatibus obtusis, indicium est magnanimitatis, quam nasus aquilinus
solet etiam ostendere. Quando nasus est rotundus cum extremitatibus gracilibus,
tunc ad inconstantes refertur. Si curuitatem à fronte ductam nanciscatur, inuere-
cundiam, & leuitatem generat. Simus nasus solutos in luxuriam concomitatur. De- C
niq; longus, & ad os protensus, absq; probitate, & audacia non inuenitur.

Nasus simus quid indicet

Ex labijs gracilibus, & relaxatis, qualia in leonibus obseruantur, possumus ma-
gnanimitatem præsagire, ex gracilibus, & duris, qualia apparent in sue, iracundiam;
ex superioribus labijs tantummodò crassis, qualibus asinus est refertus, fatuitatem.
Si tandem aliquem cum superiori labro euerso, gingiuis detectis intuebimur, qualis
canum rictus esse solet, illum contumeliosum manifestare debemus. Item dentes ca-
nini longi, & firmi in homine voracitati famulantes, & iræ motum facilè concipiente
apparent. Crassos verò, & latos in hominibus cenodoxiæ captatoribus, & libidine
intemperatæ cupiditatis exardescentibus licet intueri. Vocem magnam, & gra-
uem edunt contumeliosi, quæ verò à graui incipit, & in acutum desinit, ad iracun-
dos spectat. Non valdè grauem, & altam emittunt, qui in iram procliuiores sunt,
quàm tigres. Acuta, & mollis obseruatur in effæminatis. Vocem mollem instar
ouium, emittunt mansueti. Siquidem acuta, & fortis qualis est caprarum, ad insanos D
attinet.

Dentes lati, & crassi quid significent.

Si faciem meditemur, homines Pigri faciem carnosam habent: Curiosi macilen-
tam: Timidi magnam, & carnosam: Illiberales paruam: Maligni, & simulatores ha-
bent faciem deorsum spectantem: Rixosi planam absq; tumore: Malemorigerati
deformem, & obtortam: Inuerecundi longam: Simplices valdè minutam, & rotun-
dam: Audaces longam, & macilentam: Mendaces à fronte ad maxillas latiorem, &
tandem Inuidi à maxillis ad mentum angustiorem faciem habent. Præterea color
faciei rubescens obseruatur in Verecundis, sed quando genæ nimio rubore sunt
inspersæ, amatores vini indicant. Obscæni genas, & nasum rubore hepatico resper-
sum habent.

Color faciei varius esse solet.

Amplius faciem integrat mentum, quod etiam meditari debemus: quandoquidem
mentum acutum, vt in cane, homines fideles denotat, paruum, & breue, vt in ser-
pente, homines inuidos, & immites. Nam mentum quadratum in hominibus virtu-
tum

tum propè omnium desiderio flagrantibus conspicitur. Mentum longum, & circa partem inferiorem acutum homines versipelles designat, & rotundum effæminatos. Si tandem intueamur carnem sub mento versus gulam cum fouea, hominem
E perniciosa libidine oppressum præsagiemus. A mento dependet barba, quæ copiosis referta pilis ad melancholicos spectat. Sin fuerit rectè formata, optimam hominis temperaturam demonstrat; nam in barba inconcinna,& informi totum oppositum contingit. At mulier barbata à rei venereæ proluuio non poterit abduci. Ideò constat adagio. Mulierem barbatam eminus esse salutandam. *Barba qualis*

Iam tempus est, vt ad partes inferiores per collum, & pectus descendamus. Nam collum crassum est in homine forti, gracile in debili, & effæminato. Si collum fuerit crassum,& carnosum, vt in tauris, homines ostendit iracundos; moderatum, quale Leonum, magnanimos, longum, & gracile, quale Ceruorum, timidos, & tandem collum perbreue, quale Luporum, dolosos demonstrat. *Colli variæ qualitates.*

Pariter pectus magnum, & rectè formatum obseruatur in hominibus robustis; amplum in fortioribus. Si fuerit pilosum, quale auium, homines animosos quidem, sed instabiles significat. Pectus absq; pilis, timidos, & molles ostendit. Pectus val-
F dè carnosum, ignauos, & indociles. Sed interstitium à iugulo ad stomachum maius, quàm ab extremitate thoracis ad vmbilicum, homines prudentes præsagit. Mammæ autem pingues, & deorsum pendentes in hominibus tantum effæminatis conspiciuntur. Tandem si in parte sinistra pectoris caro appareat crassa, & eleuata, cum næuo, vno, vel pluribus pilis referto, Ptolomeus inde honorem, & diuitias prædicebat. Si in parte posteriori pectoris consideretur metaphrenum, siue interscapilium, hoc vel erit magnum, rectè formatum, & minimè carnosum, & tunc virorum robur indicabit. Vicissim quando erit paruum, & informe, tunc ad homines molles, & fæminas attinebit. Si fuerit curuum cum humeris ad pectus, contaminatos mores ostendit. Si fuerit supinum, quale equorum, dementia in subiecto dominabitur. Similiter humeri magni sunt fortes, parui debiles, & tales sunt fæminarum, & hominis delicati. At humeri eleuati ad insidiosos, & lati ad viros fortes, & cuti ingenij pertinent. Hinc etiam colligendum est costas amplas esse in hominibus validis, & angu-
G stas in mollibus, & delicatis. Item tumor circa costas loquacitatem, & stultitiam arguit. *Metaphrenum, siue interscapiliũ.*

De humeris vlnæ dependent: ideò qui has adeò longas habent, vt manibus genua absq; corporis curuatura tangere possint, sunt viri fortes, sed huiusmodi homines sunt rari: plures sunt, qui has habent mutilas, & hi pessimi, & maleuoli esse perhibentur. Adamantius notat esse aliquos, qui comedendo caput potius manibus, quàm manus capiti admoueant, & hos malis imbutos moribus esse iudicat. Digiti manus si quodammodo coalescere videantur, pertinent ad intemperatos; si breues fuerint, & erecti, ad temerarios. Pollex intra manum clausus, auaritiæ est indicium. Digiti valdè longi, & delicati, stultitiam significant. Magni tandem, & rectè formati optimam corporis constitutionem arguunt. Digitorum vngues lati, albi,& subrufi, in viris robustis, angusti, & oblongi in sæuis hominibus obseruantur. Quando obliqui fuerint more auium, impudentes, & rapaces significant. Vngues exigui ad
H veteratores, elati, & albi ad delicatos attinent. Ex vngue subtili lucido, & subrubri coloris, acumen ingenij possumus argumentari. Præterea asperitas, & rotunditas eorumdem homines in luxum procliues, breuitas verò malignos designat. Item vngues punctis albis signati in hominibus decenter natis, & punctis nigris insigniti in mudis conspiciuntur. *Humeri quales.* *Vngues quales.*

Regio ventriculi pinguis indicat fortes, minimè pinguis molles, venter prominens edaces, paruus, & eleganter formatus, ingeniosos, valdè pilosus infra vmbilicum, loquaces demonstrat. Si longum fuerit interstitium ab imo pectore ad vmbilicum, ad homines voracitati seruientes pertinebit. Sin fuerit æquale optimam constitutionem arguet. Item hyppocondria gracilia, & pressa, qualia sunt ranarum, in hominibus timidis obseruantur. Si carne fuerint referta, indociles denotant. Pecten valdè pilosum non modò fœcunditatem, sed libidinem etiam immoderatam ostendit: quando est pilis nudum, castitatem arguit. Ossa anchæ prominentia fortitudinem, gracilia, vt in fæminis, debilitatem designant. Coxæ torosæ sunt fortes, *Ventriculi regio qualis.* *Coxarum conditiones.*

carno-

carnosæ verò molles, & delicatæ. Item nates acutæ, & osseæ sunt robustæ, carnosæ, & pingues, effæminatæ. Nam exiccatæ, vt in Simijs, ad male morigeratos spectant. Genua gracilia monstrant timiditatem, curua, in parte anteriori, quibus fæminæ plerumq; sunt refertæ, effæminatos, pinguia timidos, & liberales, macilenta robustos, & audaces significant. A

Succedunt crura, quæ pilis pluribus referta in hominibus luxu perditis conspiciuntur. Hæc crassa, & torosa hominis fortitudinem comitantur. Neruosa verò, & subtilia, vt in auibus, libidinem arguunt. At suræ crassæ ad intemperatos, molles autem ad effæminatos attinent. Quando suræ moderatæ, & rectè formatæ fuerint, ingeniosos homines ostendunt. In fine cruris est talus, qui neruosus, & latus in robustis, carnosus in fœminis, & hominibus delicatis conspicitur. Sin huiusmodi partes fuerint longæ, & carnosæ, amentiam, sicuti calcanea gracilia timiditatem demonstrant. Reliquum est, vt de pedibus nonnihil dicamus; quia absurdum quodammodo videretur physiognomiam pedis sicco pede transire. Pedes igitur magni, & rectè articulati spectant ad robustos, angusti, & parui, quales sunt fœminarum, ad molles, & delicatos. Planta pedis minimè concaua, sed ita plana, vt toto vestigio terram tangat, iuxta doctrinam Aristotelis, homines versutos denotat. Pedes crassi, & carnosi in hominibus fatuis, crassi, & breues in debilibus, graciles, & breues in malignis, valdè prolixi in dolosis, carnosi, & duri in hebetibus, parui, & pulchri in fornicatoribus conspiciuntur. Tandem pedum digiti, & vngues curui, vt apparent in auibus, ad homines inuerecundos, vngues subtiles, & benè colorati ad homines honesto loco natos, & digiti vincti, vt in coturnicibus, ad pauidos referuntur. B

Crura. *Suræ.* *Talus.* *Pedes.* *Lib. 1. de hist. Anim.* *Pedis digiti.*

Amplius à colore, à motu, & à varijs actionibus totius corporis, mores ad physiognomiam attinentes elicere possumus: nam color totius valdè niger, vt in Aethiope, necnon pallidus spectat ad meticulosos, sicuti peralbus, qualis fæminarum, ad Pusillanimes, fuscus ad Robustos, flauus, vt in Leone, ad Generosos. Rufus vt in Vulpe, ad Versipelles, & Ingeniosos, mellinus ad Pigros, & flammeus ad Maniacos.

Color cutis.

Insuper homo ceruice inflexibili, pede instabili, naso contumeliam spirante, risu petulante, oculos modò huc, modò illuc dirigens, consensum, & negationem simul proferens, rationem nulla ratione consistentem habens, cum inordinata interrogatione, & responsione minimè congrua, est, inquam, homo, in cuius animum tanquam in cænosam latrinam omnia flagitia confluunt, & talem Gregorius Nazianzenus Iulianum Apostatam delineauit. Homines postea humeris incuruis gradientes, vt Leones, sunt elati animi, qui cruribus, & pedibus conuersis ambulant, sunt molles, tanquam fæminæ; qui corpore, in gressu se contorquent, sunt Adulatores; qui tandem ad dextram inclinant progrediendo, ætatem luxu perditam degunt. C

Gressus.

Ad finem sunt nonnulli, qui ex Physiognomia capitis, oculorum, staturæ, & similium, Planetam geniture dispositorem cognoscere profitentur: nam Georgius Venetus hominem formosæ, & mediocris staturæ, cum oculis subnigris ad magnitudinem tendentibus, capillis flauis, cum aliqua caluitie, & dentibus incisorijs iustò longioribus refertum contemplatur; sicq; Iouem huius genituræ dispositorem fuisse attestatur. Deinde virum fidelem, iustum, honestis moribus imbutum, & parentibus obsequentem meditatur; hincq; Iouem in genitura benè dispositum arguit. Postea considerat rubeum hominis colorem, cum oculis varijs ad citrinum tēdentibus, necnon barbam capillos, cæterosq; pilos cum obscuritate densos, & crassos, staturam mediocrem, faciem rotundam, & quibusdam maculis resperſam, nares amplas, aspectum horridum, & dentes iustò longiores; tuncq; Martem in genitura dominatorem constituit. Idem Georgius Venetus ponderans hominem longam faciem habentem, cum oculis inæqualibus, iunctis supercilijs, varijs insignitum maculis, dentes turpes, pilos nigros, & raros, Saturnum genituræ dispositorem fuisse existimat. Alia multa huius generis apud prædictum authorem legenda sunt. D

Planetarum cognitio in Genituris.

Ad Physiognomiam duo alia obseruatione digna essent referenda. Primum esset Metoposcopia, quæ ex contemplatione linearum frontis coniecturam diuinationis facit; quia frons ab aliquibus speculum totius vitæ fuit appellata: quandoquidem in ira, & in alijs animi perturbationibus, varij in fronte motus apparent: quamobrem iuxta

Metaposcopia quæ.

iusta de causa Cicero frontem animi ianuam nuncupauit. Metoposcopi igitur lineas frontis ætatibus hominum assignatas meditantur, quæ si benè dispositæ, & minimè intercisæ appareant, totum ætatis cursum fælicem, & quietum prænunciant, & totum
E oppositum prædicunt, quando lineæ frontis obliquæ, rugosæ, & ineleganter locatæ fuerint. Id autem breuitati studentes consultò omittimus. Alterum consideratione dignum esset præsagitio ex vnguibus, sed quoniam clarissimus vir Camillus Baldus nostræ ætatis Philosophus non vulgaris, dum adhuc inter viuos esset, librum de hoc præsagio typis mandauit: idcircò hoc ommisso ad vlteriora accedemus.

MORES.

CVM variæ, & ferè infinitæ Orbis terrarum sint Nationes, innumeras etiam hominum consuetudines affirmare poterimus: cum vulgò tot mores, quot Nationes esse perhibeantur. Sed augetur difficultas, quoniam mores anti-
F qui in dies obsolescunt, & noui, ob diuersæ gentis commercium, ritus semper introducuntur. In hoc arduo negotio si consulamus Hippocratem, is à natura loci, & habitationis, mores hominum colligere videtur; dum in hominibus campestribus mitiores contemplatur mores, quàm in montium incolis: immò habitantes montem orientalem, & septentrionalem moribus fæmineis imbutos esse existimat; & partem montium oppositam colentes moribus ferinis refertos esse opinatur. Maris, & Regionum finitimarum accolas, mercatores, necnon artis nauigandi, & natandi peritos constituit. *In lib. de Aere, aquis, & locis.*

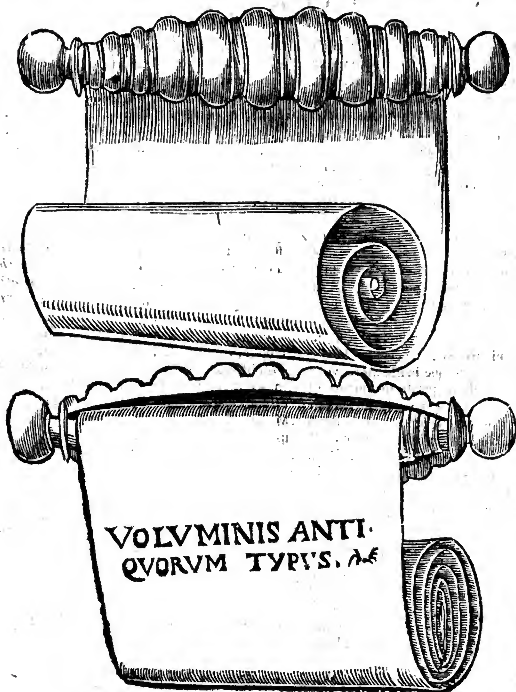
Astrologi aliter mores gentium inuestigant, dum moru diuersitatem varijs astrorum naturis, quibus subiacent Nationes, assignant. Ideò Britannos, Germanos, & habitantes Galliam Narbonensem in potestate Arietis, & Martis constituentes, moribus trucibus insignitos esse prædicant. Italiam, Apuliam, & Galliam Cisalpinam subditam Leoni, atq; Soli referunt: idcircò benignos mores in his contemplantur: *Mores hominum iuxta mentè Astrologorum.*
G Hetruscos, Cæltas, & Hispanos ad Dominium Sagittarij, & Iouis reducunt: quapropter libertatis, simplicitatis, & mundiciæ amatores esse statuunt. Maritimis locis minoris Asiæ, Cycladibus Insulis, & Cypro, Taurum, & Venerem præficiunt, consequenterque in illis mores voluptuosos obseruant. Græcos, & Cretenses doctrinæ cultores prædicant, quoniam Virgini, & Mercurio subditi sint. Macedones, Thraces, & Illyrici, cum Capricorno, & Saturno subiaceant, à mansuetudine morum alienos esse pronunciant. Parthia, Media, & Persia, ob Iouis, & Veneris dominium eleganti vestitu vtuntur, & delicijs victus indulgent. Assyria, Babylonia, & Mesopotamia, sub potestate Virginis, & Mercurij, in mathematicas incumbunt disciplinas. India, Ariana, & Gedrosia Saturno subsunt: quocirca Incolæ non solum informes, sed etiam moribus ferinis sunt imbuti. Iudæi, Cælesyrij, & Idumei ad dominium Scorpionis, Arietis, atq; Martis reducuntur: vnde insidijs, audacia, & impietate sunt noti. Phænices, & Chaldæi sub Leone sunt, & Sole, hinc simplici-
H tate, humanitate, & Syderum obseruatione delectantur. Arabia fælix alit homines dexteritate, & liberalitate vitæ vtentes, quia Sagittario, & Ioui subesse dicuntur. Armeni, & Hyrcani cum nobiles habeant mores, ad Geminos, & Mercurium referuntur. Bactriani, & Caspij vnà cum Scythis Libræ, & Veneri obediunt: qua de re musicæ, & delicijs indulgent. Sauromatæ, Oxianæ, vel Oxolæ Aquario, & Saturno obtemperantes, ferocia minimè carent. Phryges, Bithyni, & Colchi ad Cancrum, & Lunam spectant: hinc leues, & effæminati esse feruntur. Syria, Comagenæ, & Cappadocia, cum subsint Scorpioni, & Marti, improbis moribus abundant, & magnos labores patiuntur. Lydia, Cilicia, & Pamphilia ad Pisces, & Iouem pertinent; sic enim ad merces incumbunt, & quoslibet contractus facilè amplectuntur. Cancer, & Luna Numidis, Carthaginensibus, & Afris dominantur, illosque à Commercijs minimè alienos reddunt. Incolentes Mauritaniam, & Getuliam, Scorpioni, & Marti obsequuntur: propterea moribus bellicosis imbuti, & carniuori sunt. Nasamones, & Garamantes Piscibus, & Ioui sunt subditi; ideòque moribus liberalibus,

Italia. *Græcia.* *India.* *Arabia.* *Phrygia.* *Mauritania.*

bus, & conſilijs ſcatent, necnon Iouem Amonem, nempè ſimulacrum Arietis fictum venerantur. Marmaricæ, & inferioris Aegypti incolæ Geminis, & Mercurio adſcribuntur: vnde prudentia præſtant, & Magi cognominantur. Qui colunt Thebaida, & Troglodyticam, Libram, & Venerem agnoſcunt, propterea in ſententijs A mobiles ſunt. Azani Aquario, & Saturno attribuuntur; ſicq; mores ferinos exercent, & vitam ruſticam degunt. Qui plura huius generis ſcire cupit, Aſtronomos, & præcipuè Ptolomeum petat, qui fuſiùs de hac materia pertractauit.

Lib. 2. de Iudicijs.

Cæterùm ſi peculiares Priſcorum mores meditemur, prima facie incidemus in eorum volumen, quod nil aliud erat, niſi oblonga membrana opiſtographa minutiſſimè perſcripta, quæ intra thecam ligneam torno pereleganter elaboratam, aduerſus pul-

uris, & aeris iniurias inuoluebatur; ideoq; volumen fuit nuncupatum: hanc pariter chartam pergamenam Lector ex theca diligenter extrahendo explicabat. Simile Antiquorum Volumen litteris græcis exaratum in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruatur; huiusque iconem ex vtraq; parte delineatam exhibemus, cuius loco
E hodie libris papyraceis vtimur.

Priscis etiam temporibus consuetum erat Dijs, operto capite sacra fieri; vt longè inæquali honore Dij, atq; homines afficerentur; namq; in honore alicui exhibendo, caput aperiebatur, vt omnia honorantis, honorato aperta essent. Pariter apud Antiquos, ex Varrone, dextram iungere dextræ, salutationis fuit indicium, qui ritus ad nostra vsque penetrauit tempora: imò, ex Cornelio Tacito, mos fuit quorumdam Regum gentis barbaræ apprehendere dextras, quoties in Societatem coirent, pollicibusque vinctis, & vulneratis, cruorem vicissim inde emanantem lambere. Insuper olim manus sublata, & potissimum in allocutionibus militaribus consensum, & approbationem indicabat; sed hic ritus primum apud Hebræos fuit obseruatus, quoniam legitur in Leuitico, quòd Aaron tollens manum populo benè precatus est. Rursus porrectæ in Cœlum manus adorationem significabant, veluti etiam manus
F auersa ad osculum exposita. Quapropter scribebat Plinius quamdam esse in dextra religionem, quia osculis auersa peteretur. Fuit etiam institutum in Veterum religione, Sacerdotes euiratos perpetuæ Deûm matris seruituti addictos esse, vt ostenderent, qui parentum nomen violassent, eo supplicio esse puniendos, ne vnquam parentes fieri possent, sicq; eorum fronti nota ingrati animi erga parentes inusta foret. Id expressit Lucretius hunc in modum.

Salutationis ritus.

Manus sublata quid denotet.

Manuum osculatio.

Gallos attribuunt quia nomen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sunt,
Significare volunt indignos esse putandos,
Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

Crediderunt etiam Prisci scelus esse quoddam inexpiabile, tumulos defunctorum violare: quapropter legem posuerunt, locum esse sacrum, vbi humana cadauera conderentur: idcircò dicere solebant, minxisse in patrios cineres, cui omnia sinistrè
G contingebant.

Cæterùm ad consuetudines magis peculiares cuiuscumq; Nationis accedendum est, nam præcipuas tantummodò memorabimus. In primis Aethiopes antiqui Solem orientem adorabant, & occidentem diris imprecationibus insectabantur, defunctos in profluentem proijciebant. At nuperi Aethiopes suum Regem Præteianum, tanquam Sacerdotem venerantur. Aegyptij sacrificantes, alta voce, & populo audiente, secundam valetudinem Regi præsenti precabantur, varia animalia adorabant, & morbos solo vomitu, & ieiunio curabant, domorum ædificia negligebant, sepulcra verò sumptuosa magnificentia extruebant, vt hæc sempiternas defunctorum ædes esse ostenderent. Deinde in cœnis ingenti epularum apparatu instructissimis simulacrum mortis ab aliquo circumlatum ostentabatur his verbis.

Aethiopes.

Aegyptij.

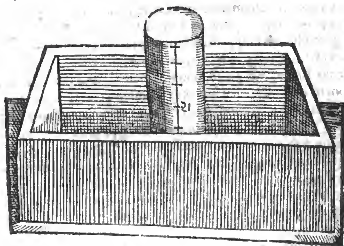
Contuere hoc, quid sit, genio tantumq; vacato,
Quàm lubet: huc fies, tu similisq; semel.

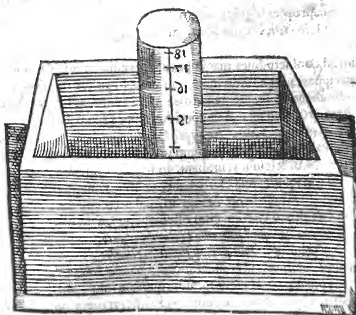
H Sed omnium pulcherrima consuetudo est, quando Aegyptij Niloscopio, alluuiem Nili metientes prædicunt. Habent igitur in quadam insula Michias nuncupata fossam decem, & octo orgyias altam, in cuius fundo subterraneus aquæ ductus fluit, ad perpendiculum aquæ Nili correspondens, præterea in eadem fouea erecta est columna inæqualibus octodecim orgyis distincta: quare aquam Nili in foueam per aquæductum deriuatam animaduertunt Illi, quibus hæc cura data est, num ad primam, vel alteram columnæ distinctionem perueniat: namq; talem fore Nili inundationem præsagiunt; idq; statim per pueros, vice præconum, in totam regionem emissos diuulgant. Quandoquidem longa edocti experientia obseruarunt aquam ad decimam quintam orgyiam columnæ peruenientem, ob Nili inundationem, annum fore fecundissimum, ad duodecimam, mediocrem, & ad octauam, annonę caritatem. Sin aqua superans decimam quintam orgyiam, decimam octauam attingat, tunc metuunt, ne tota Aegyptus inundatione abluatur, quæ postea per spatium dierum octuaginta perdurare solet. Verùm vt id manifestius appareat, Niloscopij figura exhibetur.

Nili inundatio.

Nilo-

Niloſcopium.

Pœni, & cæteri populi Africæ ſacrificantes, pecudis aurem tanquam primitiam præcidebant, eaq; ſuper ædes proiecta, ceruicem auertebant, deinde Soli, & Lunæ immolabant. In Africa etiam erant populi ῥιζοφάγοι radicibus arundinum victitantes; Item Cyneci Feras timentes; propterea in arboribus fabricabant; inſuper κριδ φαγοι locuſtis veſcentes, Cynnaminij ſylueſtrium copiam canum nutrientes, de quibus in Rubrica differentiarum actum fuit. Lotophagi cadauera parentum in mare abijciunt, & nil curant, ex Cælio, ſi cadauera igne, terra, vel aqua, abſumantur. Pſylli Auſtrum ventum ſuæ regioni noxium; ſumptis armis tanquam viuum aliquem hominem inſectabantur. His adduntur ἰχθυοφάγοι piſcibus ſolùm viuentes; nec non Amazones mulieres bellicoſæ, quæ mammas inurebant; cum eas ad prælian-dum impedimento eſſe iudicarent.

E — *Populi Rizophagi vbi.* — *Ichthiophagi.*

In Aſia ſunt populi ὀφιοφάγοι, qui ſerpentes comedunt: Nabathei omniũ continentiſſimi, & in quærendis opibus mira vtentes induſtria. Panchaia alebat Sacerdotes, quibus ſacrum exire locum non erat conceſſum. In Aſſyria fuit hæc conſuetudo, vt ſupplices poſt tergum manus reiectas, & connexas ferrent; reliqui annulum ſignatorium habent, & ſceptrum eleganter fabricatum in propatulo geſtant. Chaldæi mundum æternum prædicarunt, & ex ſyderibus futura prædixerunt. Iudæis Sabbathum erat ſacrum, & victima nonniſi annicula, & maſcula immolabatur; deinde lege cautum erat, ne hoſtis inſepultus relinqueretur. Medi ſagittandi, & equitandi ſtudio delectabantur. Parthi non alia carne, quàm venatu petita veſcebantur. Perſæ Solem in primis, deinde Lunam, Venerem, Ignem, Terram, Aquam, & Ventos venerabantur, & ſacra non in aris, ſed in excelſo loco, & ſubdio peragebant; immò, ex Cicerone, defunctos cera circumlinibant, vt diutiùs ſeruarentur. Hyrcani non ad alium vſum canes alebant, niſi vt mortuos vorarent.

F — *Iudæorum ritus.* — *Cadauera cera circumlinita.*

In India victimas non iugulabant, ſed præcluſo ſpiritu necabant, vt quid integrum Deo offerreretur. Alij Indi homines ſemiuiuos cremabant, quoniam fati diem præuenire quid excelſum, & diuinum eſſe opinabantur. Alij tot piſces in ſepulchra proijciebant, quot hoſtes interfeciſſent. Apud Indos Coybæ, mendaces capitali iudicio puniebantur. Comanenſes Indi tutiſſimo pacto Medicis vtebantur: nam Medicus primùm diligenter animaduertere debebat, cuius ægrotantis curam admittere vellet; ſiquidem, ægro ſanitati reſtituto, Medicus liberali, & egregio præmio donabatur; ſin obibat, Medicus nulla mercede recepta, occidebatur. Alij nefando pollutos ſcelere, ad muliebrem conditionem damnabantur, nempè ad colum, & ad coquinam, cum deinceps nullus alius vſus, niſi fœmineus illis permitteretur. Mexicano Regi, qui ob paupertatem aliud tributum ſoluere non poterant, ſingulis annis, ſacculos pediculis plenos ad aulam deferebant. Item lex quædam Perùana pro egenis iubebat, claudos, cæcos, mutos, ſenes, & ægrotos publico cenſuali, & ad conuiuia publica adduci: immò alia lege cautum erat, reſeratis foribus, menſæ accumbere, vt Conuiuæ à miniſtris publicis viſitari commodius poſſent. Inſuper Andaga-uillæ populi (referente Euſebio Ieſuita) ſuggeſtionibus Dæmonum inducti Pilatum verum Deum appellantes adorabant, quia Chriſtum Deum Chriſtianorum necare potuerit. Iuxta littora Sinarum, ſimulacra coloſſea ex duriori lapide fabrefacta erigebantur tantæ magnitudinis, vt eminus per multa milliaria conſpicerentur, & Pagodi Chinenſes appellabantur, veluti apparet in hac icone.

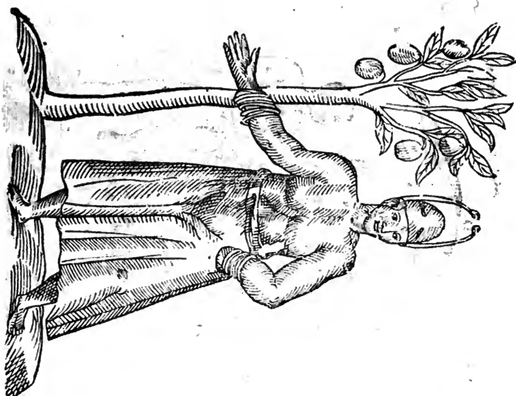
G — *Indorũ varij ritus.* — *Mexicanus mos obſeruandus.* — *In hiſt. nat.*

Pagodus Chinenſis.

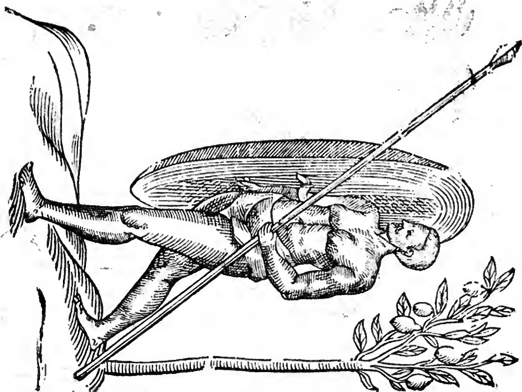

Placuit etiam exhibere ſimulacrum Regis Sinus Magni Antongil, qui nigri eſt coloris, capite duo geſtat cornua more Diaboli, & circa brachia multas armillas æneas. In hac eadem tabella conſpicitur icon viri militaris eiuſdem regionis gerentis haſtam ferro duarum ferè orgyiarum munitam, necnon parmam ligneam glandibus tormenti manuarij minimè reſiſtentem.

Rex

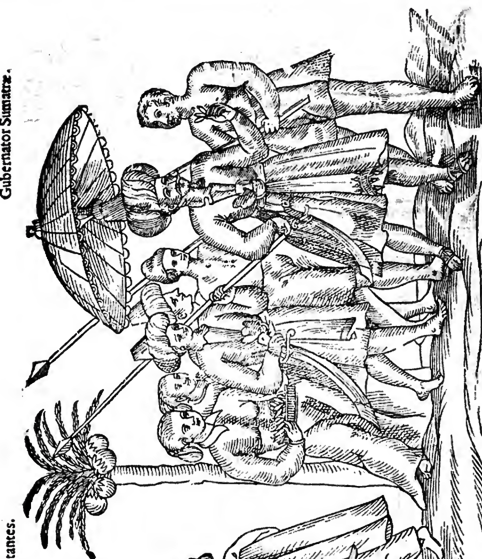
Rex sinus Antongil.

Miles sinus Antongil.

In figura subsequenti intueri licet Sumatræ gubernatorem paruos oculos habentem, magnas palpebras, pilos barbæ paucos sub ore, turcico more vestitum, & cidarim capite gestantem. Præterea ibi licet etiam contemplari vestimenta Lusitano-

tanorum in Vrbe Bentan vera piperis patria degentes, qui Batauis in Indiam orientalem nauigantibus primi obuiam venerunt.

Amplius additur icon, in qua licet prima facie intueri hominem Chinenſem ad Vrbem Bentan accedentem, cum vaſis porcellanicis venalibus, & pluribus alijs, nimirum ſerico cuiuſcumq; coloris eleganter præparato. Gens enim hæc eſt induſtria, & ex China non ſolum prædicta ſed etiam Moſchum, Zibettum, Ambram, Argentum viuum, Plumbum, Cuprum. Pugiones, & alia arma venalia defert: deinde licet conſpicere virum Iauanum, nempè ex Iaua inſula, linteo goſſypino circumdatum,

datum, qui pugione flammiformi munitus multam præ ſe fert audaciam. Huiuſmodi gens plura vaframenta ſemper machinatur, & inanibus promiſſis homines ludificant. Tertio loco conſpicitur mulier Iauana ad forum Vrbis Bentan proficiſcens, vt orizam emat, quam manu eleuata portat, quod admirandum, & viſu pulchrum videtur.

Homo Chinenſis. Vir Iauanus. Mulier Iauana.

L. 1. genial. dier. cap. 26. Scythæ cranijs humanis, defunctorum suorum honoris gratia, inter epulas, pro poculis vtebantur; & illorum Rex, vt scribit Alexander ab Alexandro, abscindebat illius aurem, quem summo amore prosequebatur. Tartati Idola quædam ex lana, & serico ad formam humanam effigiata ex vtraq; parte tentorij, tanquam pecudum A suorum custodes appendunt; & ob lignorum inopiam stercoribus boum exsiccatis ignem fouent. *Turcarum mores.* Turcæ in suo Alcorano legem scriptam habent, ne quis sub capitali pœna, de eorum lege disputare velit, & diem Veneris tanta religione, quanta Iudæi Sabbathum colunt.

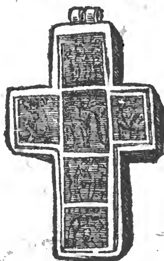
In Græcia (si de Europæis populis sermo fiat) tres leges à Cecrope in placationem Neptuni latæ fuerunt in mulieres, à quibus suffragijs Mineruæ fuit posthabitus: nimirum ne mulieres vnquam Senatum ingrederentur, ne vlla earum maternum nomen sibi arrogaret, & ne quis illas Athenæas, siue Athenienses, sed Atticas appellaret. *Mulieribus nuptis, & nubilibus, quid agēdū.* Apud Lacedæmonios statum fuit, ne puellæ innuptæ velata facie in publicum prodirent, & ne nuptæ, nonnisi fascijs tecto vultu, domo egrederentur. Deinde Lacedęmoniorum quisquis graui vti debebat oratione, iucundam, breuem, & sententijs non carentem pronunciabat: itaut deinceps in prouerbium abierit, facilius homines posse philosophari, quàm sermonem laconicum imitari. *Sermo laconicus.* Cretenses in B publicis gymnasijs pyrrhichiam saltationem exercebant, quæ flexionibus corporis fiebat, vt plagæ, & tela melius euitarentur. Thraces nonnulli, tempore tonitruum, & fulgurum, sagittas in Cœlum iaculabantur Deo ministrantes, quia nullum præter suum, esse arbitrabantur; & quoniam singuli vxores ducebant plures, defuncto marito, coram Iudice, illa eligebatur, quæ præ cæteris à viuente marito magis diligeretur: hęc enim postea mactabatur, & vnà cum coniuge humabatur alijs vxoribus id pro insigni calamitate lugentibus. Olim Constantinopoli, ex Isidoro, niualuit hic vsus, vt primo die, quo capiti Imperatoris Corona Cæsarea imponebatur, ad eum Cementarius cum tribus marmorum speciebus accederet, his verbis.

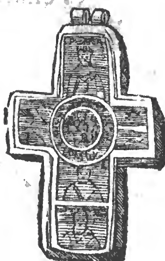
Elige ab his saxis, ex quo Augustissime Cæsar,
Ipse tibi tumulum me fabricare velis.

In Ruthenia Vrbs Regia Moscouia dicitur, in cuius foro lapis est quadratæ formæ, quem si quis ascenderit, nec inde vlla vi auelli possit, principatum vrbis adipi- C scitur: quamobrem de hoc inter ciues sæpissimè pugnatur. *Moschouitæ.* Moschi igitur populi, Italis Moschouitæ appellati hodie quamdam Crucem ligneam varijs Sanctorum iconibus decoratam collo suspensam gerunt, cuius veram effigiem ab vtroq; latere delineatam hic exhibemus.

Crux

Crux lignea Moſcouitarum;

Lituani olim colebant ignem, immò ex eodem varia captabant auguria, deinde Solem ſpecie mallei ferrei, tanquam Ducem habebant. In Pruſcia, & Liuonia, ſingulæ familiæ focum, & domum ſacram in Syluis habebant, vbi ſuorum cadauera defunctorum, vnà cum equis, ſellis, & pretioſiori veſtimento comburebant. Poloni ſunt viri prudentes, & multa comitate hoſpites proſequuntur. In Hungaria, quando *Hungaria.*
G cauſa erat anceps, nec aliter dirimi poterat, ferro decernebatur; nam actor, & reus coram Iudice præliabantur; ille autem victus eſſe dicebatur, qui limites exibat, quibus pugnæ locus circumſcribebatur. Bohemi defunctis parentare vanum eſſe arbitrabantur: *Bohemia.* Germanorum Magiſtratus nihil, niſi armis inſtructus, aut publicè, aut priuatim peragebat. Hodie quodcunque laboris faſtigium attingere poſſe Germani perhibentur, ideò ad rem quidam canebat.

Germani poſſunt cunctos perferre labores,
Verùm vtinam poſſent tam benè ferre ſitim.

Saxones duriori vtebantur cibo, & quod per hebdomadam comedendum erat, die Solis colligebatur; ſuos infantes, non pulte, ſed alimento ſolidiori, ore prius nutricis leuiter attrito cibant, quia poſtmodum creſcentes, validiores eſſe creduntur. In pleriſque Franconiæ locis, Virgines quotquot per anni curriculum, choreas fre- *Franconia.* quentauerint, à iuuenibus, die cinerum congregantur, & cum tibicine ad flumen, vel
H lacum trahuntur: quare autem id fiat, opinatur Ioannes Bohemus ſic expiari illas, quæ feſtis diebus contra præceptum Eccleſiæ, à leuitate ſua non abſtinuerint.

In Sueuia hunc habebant ſacrificandi ritum, vt omnes eiuſdem ſanguinis populi, ſtatuto tempore, in ſyluam ſe conferrent, & cæſo homine publicè celebrarent, & talem habebant huic loco reuerentiam, vt nemo in illum, niſi vinculis ligatus ingrederetur. Gothi quoque, ſiue Getæ, hominem ſorte immolandum in fonte ſubmergebant. Sed Maſſagetæ, nempè graues Getæ morbo aliquo peremptos, canibus *Getha ſunt* obijciebant deuorandos, ſed in prælio mortuos, præſtantiſſimo honore tumulabant. *Gothi.* Thalitarum mulieres, ex Procopio, infantes lacte non alebant, ſed fœtum mox edi- *Lib.2. de bel-* tum, & pelle inuolutum de arbore ſuſpendebant; poſtea cerebellis, & medullis Fe- *lo Gothorum* rarum identidem cibabant; nam ipſæ ob puerperium in lecto minimè decumbentes, ad conſuetas venationes vnà cum viris reuertebantur. His addimus venatores quoſdam Plagæ Septentrionalis, qui pileo turcico tecti, & calopodijs quadratis induti, contis apros, & ſagittis capreolos venantur.

Vena-

Venatores plagæ Septentrionalis.

Bauari

Bauari hanc legem posuerunt de canibus, vt qui canem venaticum furatus fuerit, ipsum, aut similem redderet, & sex solidis componeret; pastoralem tribus. In Carinthia quoties nouus Princeps regimen Reipublicæ subibat, hæc solemnitas nusquam alibi audita seruabatur. Latissimum pratum marmoreus occupabat lapis, quem die creationis noui Principis, rusticus quidam, cui per suæ stirpis successionem id contingebat hæreditarium, ascendebat, cum boue fœta nigri coloris ad dextram, & equa ad læuam, frequenti hominum cuiuscunque generis corona stipatus, ex aduerso futurum Principem Pastoris habitu indutum, & purpuratorum multitudine associatum aduenientem alta voce interrogabat: quis est hic, qui tam superbè incedit? Respondebat hominum cætus Principem Regionis aduentare: tunc rusticus, iustus ne iudex? salutem patriæ quærens? liberæ conditionis? Christianæ pietatis cultor? clamabatur iterum, est quidem, & erit. Denuò rusticus ille dicebat, quonam iure ab hoc loco me dimouebit? tunc respondebat Oeconomus aulæ Principis, sexaginta denarijs hic locus abs te emitur, iumentaque hæc erunt tua, manu ad bouem, & equam extensa, vestimenta à Principe exuta habebis: erisq; tum cum tua familia à tributo liber. Quibus dictis, rusticus ille manu malam Principis leuiter percutiens æquum iudicem esse iubebat, & præmio abducto, & Principe lapidem ascendente, loco cedebant.

Carinthiorum mos in Principe eligendo.

In Italia erant variæ hominum consuetudines; nam ex Crinito, Romæ olim neminem sepeliri licebat, nisi de republica optimè meruisset: deinde apud Romanos veluti etiam apud Græcos, in morte alicuius consanguinei, barbam, & capillos ad grauem exprimendum dolorem tondebant. Hodie Itali Christianam pietatem colunt, & triplici iure Pontificio, Cæsareo, & municipali vtuntur. In Galatia homines vini sunt amantissimi, & à mercatoribus merum delatum bibunt, sed paulò post somnum, vel insaniam incurrunt. Galatarum nobiliores adeò longam fouent barbam, vt totum ferè corpus tegat, deinde pellibus luporum, vel canum induti sedentes in solo cænant. Prætermissis moribus priscis Galliæ; nunc digni obseruatione videntur illi nobiles, qui duodecim Pares Franciæ nominantur, quos, referente Ruberto, Carolus Magnus instituit, & secum in militiam ductos Pares cognominauit, quia æquali inter se dignitate decorati Regi adsisterent, neq; cuiuspiam, quam Senatus, nempè Parlamenti, iudicio obtemperarent, & Regi coronando adessent. Hispani, quamuis in munditia victus sint elegantes, nihilominus in vno tantum immundi esse videntur, dum lotio vniuersum corpus abluunt, & eodem dentes fricant, quoniam inde optimam valetudinem resultare opinantur.

Italorum ritus.

Galatarum Nobiles.

Pares Franciæ qui.

Lusitani varijs vaticinij ritibus vtuntur, in sacrificio extis diligenter inspectis multa coniectant: immò ex interaneis hominum maximè captiuorum plura diuinare profitentur. In Anglia vulgus ferum, & inhospitale est, mitior tamen nobilitas, aperto capite, alteroque genu flexo hospites salutant. Prædictis addenda est consuetudo Insulæ Taprobanæ in electione Regis, quoniam non Nobilium, sed cunctorum suffragia præualent: nam spectatum moribus virum, clementem, annis grauem, filiosq; non habentem eligunt. Immò si regnans filium sustulerit, illicò potestate exuitur, ne regnum fiat hæreditarium: deinde quadraginta rectores admittere debet, ne solus in causis capitalibus, iudicare valeat. Quid si addantur nonnulli Floridensium mores. Rex enim huius insulæ in nouis nuptijs multas puellas congregat capillis sub occipite vinctis, & deinceps supra humeros sparsis, sub vmbilico lato vinciuntur cingulo, ex quo ab anteriori parte, quoddam veluti marsupium dependet ad pudenda tegenda, per reliquum deinde cingulum appensæ sunt formulæ ouales ex auro, & argento ad coxendices demissæ, vt strepitum in saltu excitent, dum encomia Regis, & Reginæ recitantur. Præterea de auribus perforatis vesiculæ piscium inflatæ rubeo colore tinctæ instar vnionum dependent. Idcircò mirandum est, quemadmodum Gentes barbaræ tam varijs inuentis sint refertæ. Hic dabimus iconem Reginæ insulæ Floridæ lectori ponderandam.

Taprobanæ mores.

Floridensiu mores.

Regina Inſulæ Floridæ.

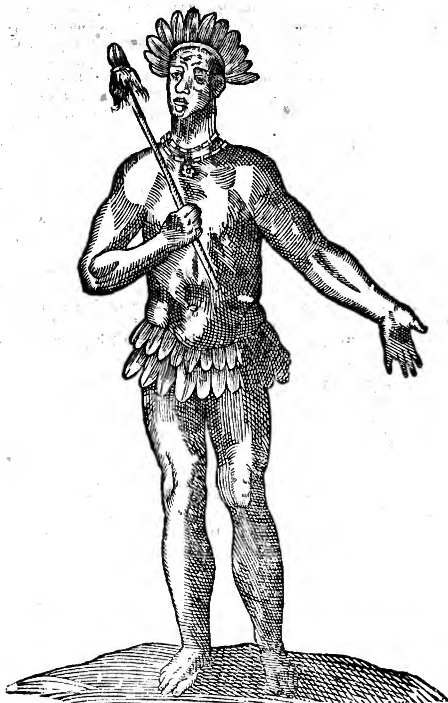
Homo Syluestris.

Icon Regis Quoniambec.

Rex apud Cannibales.

Præterea homines Americæ, ſylueſtres ab Andrea Teuetho nuncupati, nudi incedunt: non quia ibi deficiat materia, ex qua indumenta facilè parari poſſint, aut quia nimio Regionis calore premantur; ſed quoniam facilius, & melius nudos ſe exercere referunt. Quapropter ſi quis ſubucula goſſypina indutus, qua identidem delectantur, hoſtem eminus intueatur, repentè illam exuens ad certamen ſe accingit. Tradunt enim, vt inquit Teuethus, veſtes illis impedimento eſſe, ne inimicum ſuperare poſſint, imò hoſtibus adiumento eſſe, vt facilius præhendi valeant. Quocirca iconem hominis ſylueſtris exhibemus capitio plumario tecti; hac enim ratione inſtructi, & baculo muniti ad bellum proficiſcuntur. Etenim in Regionibus Americanis pulcherrimæ auium ſpecies peruagantur, quas Incolæ magni æſtimant; quoniam illas ter, vel quater ſingulis annis deplumant, & ex his periſtromata, & potiſſimum capitia, pileos, & multa alia opera concinnant. Sunt huiuſmodi aues pedibus, capite, & roſtro Pſittacis quàm ſimillimæ, & adeò familiares, vt circa tuguria Americanorum tempus in omne verſentur, & quamuis Veſperi ad ſyluas dormitum progrediantur, nihilominus, cum diluculat, ad Diuerſoria ſylueſtrium reuertuntur. Irridet poſtea Teuethus illos, qui tales homines ſylueſtres hirſutos prædicarunt; quandoquidem non ſolum glabri ſunt, ſed villos aliqua in parte naſcentes vnguibus euellunt, & hodie, referente eodem Teuetho, quibuſdam volſellis vtuntur. Poſtmodum hi populi ratione audaciæ, inter ſe diſcrepant, ſiquidem illi magis bellicoſi ſunt, qui littora maris incolunt, nam non modò hoſtibus, ſed cæteris etiam adnauigantibus reluctari maximoperè conantur, horumq; Rex lingua vernacula Quoniambec nominatur, longus pedes octo, & latus ad proportionem, quem Teuethus ſe vidiſſe in hiſtorijs narrat. Huius Subditi ſtaturam quoq; giganteam æmulantur, & ritu Cannibalorum humanis carnibus victitant, & curſu quamlibet Feram aſſequuntur. Huius Regis effigies repræſentatur.

Homines ſylueſtres Americæ. A

Aues Americæ quales.

Populi audaces qui. B

Verum quoniam in tabula Americæ habetur icon Tarizich Regis apud Cannibales, qui populi ſunt etiam Anthropophagi, decreuimus illius quoq; iconem in medium afferre, vt lector quamdam conuenientiam inter has duas icones meditari poſſit.

Idolum triceps.

Huic tandem Rubricæ finem imponentes, Idolum triceps addimus, quod tanquam Deus in Laponia adoratur. Immò regionis incolæ, animarum immortalitatem non prorſus ignorare perhibentur: In tabula Aſiæ hæc figura ſic delineatur. Hæc autem de moribus Gentium dicta ſufficiant, qui plura, & magis diffusè ſcripta legere cupit, adeat illos Authores, qui non ſolum de moribus, ſed etiam de varijs Nationum veſtimentis verba fecerunt; vel potius canat cum Poeta hoc Diſtichon. C

Non mihi tot mores numero comprehendere fas eſt, D
Addit enim cultus proxima quæq; dies.

AGNA-

E AGNATIO, ET COGNATIO.

CONSANGVINITAS, & affinitas, ſeu agnatio', & cognatio, quarum prima lineam rectam, & altera tranſuerſalem, ſeu lateralem reſpicit, ſi conferatur ad ſuperiora, parentes: ſi ad inferiora, filios; ſi deniq; ad latera, fratres, & ſorores indicabit. Gradus igitur conſanguinitatis in Inſtitutionibus Iuſtiniani ita recenſentur, vt in primo gradu, & ſuperiori Pater, & Mater, in inferiori filius, & filia collocentur; in ſecundo gradu ſuperiori Auus, & Auia, in infetiori Nepos, & Neptis, in laterali Frater, & Soror reponantur: in tertio ſuperiori Proauus, & Proauia, in inferiori Pronepos, & Proneptis, in laterali Fratris, & Sororis, Filius, & Filia, conſequenterq; Patruus, & Amita, Auunculus, & Matertera numerentur: quartus gradus ſuperior comprehendit Abauum, & Abauiam, inferior Abnepotem, & Abneptem, lateralis fratris, & ſororis Nepotem, & Neptem; conſequenterq; Patruum magnum, F Amitam magnam: Item Auunculum magnum, & Materteram magnam, necnon Conſobrinos. Quintus gradus ſuperior complectitur Atauum, & Atauiam, inferior Adnepotem, & Adneptem, lateralis Fratris, & Sororis Pronepotem, & Proneptem, conſequenterq; Propatruum, Proamitam; Item Proauunculum, & Promaterteram, necnon Fratres Patrueles, & Conſobrinos. Sextus gradus ſuperior continet Tritauum, & Tritauiam, inferior Trinepotem, & Trineptem, lateralis Fratris, & Sororis Abnepotem, & Abneptem, conſequenterque Abpatruum, & Abamitam, item Abauunculum, & Abmaterteram, & eos, qui ex fratribus, & ſororibus Patruelibus, & Conſobrinis procreantur. Hinc colligendum eſt propinquitatem his gradibus paulatim dirimi, ſed poſtmodum vinculo matrimonij repetitur, & propinquitas quodammodo fugiens reuocatur.

Gradus conſanguinitatis.

Sextus gradus.

Qui igitur primò procreantur, filij vocantur, ex filijs Nepotes, ex Nepotibus Pronepotes, ex Pronepotibus Abnepotes, ex Abnepotibus Adnepotes, ex Adnepotibus G Trinepotes oriuntur. Initium autem generationis Pater, & Mater ſunt. Auus eſt Patris Pater, Proauus Aui Pater, Abauus Proaui Pater, Atauus Abaui Pater, Tritauus Ataui pater, qui ſupremum locum in figura arborea Iuſtiniani occupat. Itaq; pater vocatur ſecundum Varronem, quia ſemen patefaciat, & Mater tanquam materia, in qua ſemen reconditum germinet, & ambo dicuntur parentes, quia filios pariant, & filij, quia ex parentibus fiant, qui etiam nuncupantur liberi, vt à ſeruis diſtinguantur: nam quemadmodum ſerui ſub poteſtate Domini, ita filij ſub poteſtate patris militant, vel liberi vocantur, quoniam ex libero nati ſint matrimonio: ſiquidem ex libero, & ancilla nati, ſeruilis conditionis eſſe feruntur; cum naſcentes à deteriori parentum conditione denominationem ſumant. Naturales filij appellantur ex concubinis dimanantes; cum illos Natura, non autem honeſtas coniugij procreauerit. Item dicuntur Nothi, quia ſecundum mentem aliquorum, ex muliere non nota originem habuerint, ſed potius dicamus, quia Græcis νόθοι appellantur, ἀ τὸ priua- H tiua, & θεῖος diuinus, cum non ſecundùm diuinum præceptum nati ſint. Item nominantur ſpurij ἀπὸ τοῦ σπείρειν ſeminare, cum à Patre nihil, niſi ſemen habeant. Quamuis nonnulli nothum de Patre Nobili, & Matre ignobili natum, & ſpurium de Matre nobili, Patre autem ignobili, aut ex vidua, incerto Patre, ortum vocitent. Frater dicitur, quaſi ferè alter, aut ſecundum alios Fratres vocantur, quia ab eodem fructu dimanent. Germani Fratres dicuntur, qui ab eodem germine, nempè ab eadem genitrice, non autem ab eodem patre naſcantur. Sorores, quaſi diuerſa ſorte ortæ, quoniam, tractu temporis, ſeorſum à familia ſegregatæ ad aliam properant. Patrueles filij fratrum nominantur, quia eorum Patres fuerint Fratres; Conſobrini, quaſi Conſororini, quia ex duabus Sororibus nati fuerint. Sobrini filij Conſobrinorum, Fratrueles filij Materteræ vocantur. Auus vocatur quaſi auens, nempè prolis propagatione gaudens, vel potius Auius, quia cum ſenex ſit, à via vitæ recedere incipiat. Patruus Frater Patris, quia vicem patris aliquando ſubeat. Auunculus frater matris ita appellatus, quia tanquam auus tertio loco ſit locatus; nam quemadmodum

Initium generationis, quid.

Etymũ procreantiũ, & procreatorũ.

Patrueles qui. Fratrueles.

filius per patrem ad Auum procedit, ita per Matrem ad Auunculum graditur. Ami-
ta est soror patris, quasi alia mater, item matertera soror matris, quasi mater altera.
Nepos quasi natus post, cum patri post filium nascatur. Patruus magnus, & Amita ma-
gna Aui frater, & soror dicuntur. Item Auunculus magnus, & Matertera magna A
Auiæ frater, & soror sunt. Propatruus, & Proamita Proaui sunt frater, & soror.
Item pro auunculus, & pro matertera nominantur Proauiæ frater, & soror. Abpa-
truus, & Abamita Abaui frater, & soror, Abauunculus, & Abmatertera Abauiæ
frater, & soror vocantur. Socer, vel Socrus appellatur, qui filiam nubens, aut filium
Generum, vel Nurum sibi associauit. Gener autem à generatione denominatur. Vi-
tricum dicimus, qui duxit vxorem filium, vel filiam habentem, & Priuignum quasi
prius genitum, cum ex alio patre natus sit. Postremò Agnatos appellamus, qui de-
Cognati qui. ficientibus filijs, eorum loco accedunt, & Cognatos, qui post Agnatos succedunt,
cum affinitatem fœminei sexus participent.

HOMINIS PRÆSTANTIA. B

CVM summus rerum omnium opifex characterem Diuinæ virtutis homini impresserit, eo fultus homo cæteris animantibus dominetur: quandoquidem ex terra à iumentis culta non mediocrem demetit frugem, ex bestijs dossuarijs ad onera, magnam percipit vtilitatem, earum carnibus vitam sustentat, pellibus corpus tegit, ex alijs medicamina ad valetudinem recipit: denique alia ratione custodiæ, & alia ratione deliciarum homini non vulgariter prosunt: quare optimo iure possumus diuulgare cum Psalmographo, *Omnia subiecisti sub pedibus eius oues, & boues vniuersas, insuper, & pecora campi, volucres Cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* His additur, quod homini inter cætera animalia sermone distincto vti concessum est; cum aliæ animantes, confusa quadam voce, suas affectiones significent. Immò quæ communia cum cæteris animantibus habet homo, si attentè C considerentur, propriè sua esse videntur: etenim sensus tum interiores, tum exteriores ita habet affectos, vt non corticem tantùm, vt cæteræ animantes, sed medullam sensibilium prorsus penetret. Deinde humana memoria tanta est ad brutorum memoriam comparata, vt eorum nulla esse videatur.

Psalm. 8.

Memoria humana qualis.

Hinc hominem animal esse nobilissimum, & in confinio vtriusq; naturæ, mortalis scilicet, & immortalis collocandum esse statuimus. Siquidem ratione partis mortalis, mortalibus adhæret, & ratione immortalis, ad immortalia euenitur. Prætereaquamquòd in homine obseruatur illa naturæ scala, quæ quatuor entium gradibus integratur, & horum primus essentiam, secundus essentiam, & vitam, tertius præter cætera, sensum; quartus præter cætera, intellectum denotat: quapropter Diuus Augustinus non immeritò scribebat hominem cum lapidibus essentiam, cum plantis vitam, cum brutis sensum, & cum Angelis intellectum participare. Cicero quoq; ad rem scriptis mandauit, homines in terra non degere tanquam incolas, sed tanquam D rerum cælestium spectatores, quarum spectaculum ad nullum aliud animantium genus attinere potest: cum præterea multæ virtutes, & animi dotes clarissimè in hominibus, & non in brutis refulgeant. Et tandem nullum animal, præter hominem, ex eiusdemmet Ciceronis sententia, aliquam Dei notitiam habet.

Li. 2. de nat. Deorum.

Lib. 1. de legibus.

Non solum homo ob eminentiam inter cæteras animantes, vt hactenus probatum fuit, animal nobilissimum cognominatur, sed præcipuè, quia homo solus rationis particeps nonnihil diuinitatis possideat. Vnde excellentissimè canebat Manilius,

Lib. 4.

An dubium est habitare Deum sub pectore nostro?
In Cælumq; redire animam, Cæloq; venire?

Idcircò homo industria, ingenio, intellectu, & alijs egregijs animi prærogatiuis insignitus diuinæ naturæ quodammodò assimilatur; quamobrem in Genesi dixit Deus Omnipotens, *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* dummodò homines in sanctis, & diuinis operationibus Deum æmulentur. Alioquin Lucifer è

superis

superis sedibus fuit præcipitatus, quoniam Altissimo similis esse voluerit. Id confirmari potest historia notissima de Camillo; cui equis albis triumphanti probro datum est, cum hac ratione Dijs similis esse voluerit, Dij enim tantummodò equis albis vehi solebant. Legitur quoq; apud Trimegistum, hominem non solum esse admirandum, quia ad Dei similitudinem sit fabricatus, & sit sui Iuris, sed etiam, quia facultate transmutandi se in quaslibet formas, potiatur; cum cætera animalia determinatas formas sortiantur. Non propterea admirari debemus Platonem, qui in Sophista, dicebat: mihi nullus hominum Deus, sed diuinus aliquis esse videtur. Nihilominus homines olim Dij appellabantur, vel ob miraculum virtutis, vel in adulationem potentiæ, vel ob beneficia, quibus humanitatem prosequebantur. Poterimus igitur iustis de causis hominem Deum in terris, Superorum domesticum, Inferorum dominum, Dei nuncium, & Animal Diuinum indigitare. Hinc Zoroaster hominem contemplatus exclamauit.

Qui equis albis veherentur.

E

ὦ ἄνθρωπε τολμηροτάτης τῆς φύσεως ἄγαλμα.

Idest,

O' homo audacis naturæ forma.

Animal diuinū quale.

F

Plato quoque hominem cognominauit θαῦμα θαυμάτων, nempè miraculum miraculorum.

Modò aduertendum est hominem à Deo non solùm ratione, verum quoq; manibus, tanquam rerum gerendarum adiumentis donatum fuisse: etenim ratione duce, necessaria ad vitam inuenit, inuentis iuxta eorum naturam, nomina imponit: ideò non præter rationem canebat Ouidius.

Conueniunt rebus nomina sæpè suis.

Deinde litteras, & characteres effingit, modum mensuræ maris, & terræ inuenit, Astrorum spatia metitur, temporum vicissitudines, necnon stellarum ortus, & occasus, & earumdem vires notat, & tandem omne genus artium excogitat. Quare non præter rem Iuuenalis de hominibus sic loquebatur.

—— atque ideò venerabile Soli
Sortiti ingenium diuinorumq; capaces
Atq; exercendis, capiendisq; artibus apti.

Satyr. 15.

G

Itaque quæ solius animæ sunt munera, intellectu, & mente peraguntur, sed operationes, quæ sine corporis ministerio peragi nequeunt, manibus postea ad perfectionem reducuntur. Hinc modò intelligimus hominem non à natura inermem procreatum fuisse, vt multi autumant: quandoquidem triplici præsidio cæteris animalibus denegato armatur, nimirum ratione ad inuentionem, sermone ad auxilium, & manibus ad perfectionem: manus enim iussa faciunt; deinde iussa rationi obtemperant. Hinc tamen non debemus promulgare hominem propter manus esse animal prudentissimum, sed quia omnium animantium homo est prudentissimus, idcircò manus est consequutus: siquidem qui prudentissimus est, plurima adhibere potest instrumenta, & manus, Aristotele authore, instrumentum instrumentorum nuncupatur. Quapropter vicissim possumus pronunciare rationem esse artem artium; nam quemadmodum manus reliquis instrumentis nobilitate antecellit, pariter ratio cæteras artes præstantia superat. Quamobrem concludendum est, si cætera animantia suis armis à natura fuerunt donata; homines quoq; armorum omnium loco, manibus fuisse insignitos, quibus tanquam organis nobilissimis, tempore belli, & pacis, vtuntur.

Animal prudentissimum.

H

Manus organū organorū.

Demum ex hominis creatione, illius dignitatem, & excellentiam arguere possumus: nam promulgabat Gregorius Nissenus, non esse putandum hominem esse vilem, quia postremo loco à Deo creatus fuerit: quandoquidem hæc creatio illum Regem omnium constituit, quod non contigisset, si ante alia fuisset fabricatus: nam tunc homo creatus est, cum Regia prærogatiua erat decorandus. Non igitur præter rationem publicauit Psalmographus. *Minuisti eum paulò minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Quapropter qui hominis nomine gaudet, debet hunc titulum exercitio virtutum conseruare: cum scripserit Basilius Seleuciensis; vniuersam hominis vitam virtutum palestram esse; ideòq; viuere non videtur, qui in hac diuina palestra se non exerceat.

Li. de opific. homin. c. 2.

Psalm. 8.

Orat. 1.

Immò ex eodem authore, cum cætera animantia, lege naturæ, faciem ad terram inclinent, conſequenterque nullum ius in Cælo habeant, homo ſolus ſuſcipiens, & terram pedibus leuiter attingens, nobilitatem præ ſe fert, nam pauco tempore, in ea verſans, cæleſtem patriam affectat; & hæc ſententia menti Diui Pauli conformis eſſe videtur, quando dicebat: noſtra conuerſatio in Cœlis eſt. Homo enim ſolus Deum contemplatur: hinc laudatur Anaxagoras, qui Cœlum videndi gratia, nempè Deum ſe natum eſſe aſſeuerabat: ſiquidem anima hominis templum Dei eſt: ſcripſit enim ad rem Apoſtolus. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis, & homo eſt Dei ſimulacrum, omnia continens, quæ in Deo ſunt. In memoria eſt Pater, in intellectu Filius, & in voluntate Spiritus Diuinus reſidet. Hæc igitur ſunt, quæ clariſſimum ſtemma humano generi addiderunt. Præterquamquod homo etiam Dei numiſma nuncupatur: etenim quando in Euangelio apud Mattheum legitur. *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*. Diuus Paſchaſius in Mattheum hæc habet. *Quia totus homo numiſma Dei eſt, ad imaginem Dei creatus, debet ſe reddere Deo, quod minimè præſtare poteſt, niſi prius ſe exuat à cenſu Cæſaris, quatenus deinceps liber eſſe poſſit*. Demùm hominis præſtantia inde elicitur, quia homo maximè Deo ſit proximus: vnde Dionyſius Halicarnaſſeus prolem humanam Dijs omnium longè cariſſimam prædicabat. Ad rem igitur in ſacra Pathologia legitur hoc hexaſtichon. B

Anaxagoræ ſententia aurea. — A

Cap. 22. *Lib. 10.*

Lib. 15. metam.

Maieſtate Dei concluditur omne, quod vſquam eſt,
Quæ ſine nil rerum ſtare, vel eſſe poteſt.
Huic homo ſi rectè famulatur proximus hæret,
Si reſilit, miſero degit in exilio.
Omnia ſic Dominus diſcriminat ordine iuſto,
Quo ſint ſumma bonis, ima parata malis.

HOMINIS MISERIA.

C

VITAM humanam ærumnis vexatam eſſe, ab ipſo ſtatim ortus primordio colligimus: namque infantiam innumeris obnoxiam periculis, adoleſcentiam fugacem, & ſenectam præcipitem animaduertimus. Præterea ſi pueritia ad ſenectutem deducatur, quantulum eſt, quod relinquitur? Hanc igitur calamitatem deſcripſit Ouidius hunc in modum.

Editus in lucem iacuit ſine viribus infans,
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua membra ferarum,
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutis aliquo conamine neruis.
Inde valens, veloxq; fuit, ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ
Subruit hæc æui, demoliturq; prioris. D
Robora.

Accedunt ſexcentæ aliæ anguſtiæ, & infinitæ ægritudinum ſpecies, quibus in dies humanum genus premitur, quod eleganter expreſſit Virgilius his carminibus.

Li. 3. Georg.

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtiſq; ſenectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Quocirca poſſumus ad rem canere infraſcriptum diſtichon.

Cor, niſi cura, nihil, caro nil, niſi triſte cadauer.
Naſci, ægrotare eſt, viuere ſæpè mori.

Præterea venena, ruinæ, naufragia, terræmotus, bella, lapſus, fulmina, & cætera huius generis humanum augent mœrorem. Quidam acini granum glutientes, præfocantur,

focantur, alij pilum in lacte potantes strangulantur, neque defuerunt, quibus stiria gelu concreta à tectis delapsa repentinum attulerit exitium. Quare possumus optima de causa dicere.

E *Humanum in terris nihil est, quod non sit humandum.*
Auolat hinc animus, cætera sorbet humus.

Valeant igitur, qui tot, & tantos moliuntur tumultus, & quorum cupiditatibus hic orbis angustus est, & summoperè probetur sententia Pindari, qui hominem somnij vmbram appellauit: cum vmbra, & somnio nihil inanius inueniatur. Idem Pindarus alio in loco huc respiciens prodidit: si quis opes possidens cæteris venustate præcellat, & in certaminibus egregiè se gerens, maximum ostentet robur, debet ad memoriam reuocare membris mortalibus se esse integratum, & terram finem omnium esse aditurum. Propterea Diuo Chrysostomo: Homo nihil, homo terra, & homo cinis vocabatur. Id totum infrascriptis versibus eleganter exprimitur. *In Nemeis.* *Homil. 1. epist. ad Hebraos.*

Omnia quàm celeri pereunt mortalia lapsu,
Nostraq; quàm subito frigore vita cadit.
Tam citò non perdit varium rosa pulchra colorem:
Tam citò nec liquidis bulla recedit aquis.
Heù breue migrantes fugimus post tempus ad orcum:
Cunctaq; mors sæua pallida falce metit.
Nec quò abeas scitur, scimus quam soluimus oram,
Et grauior nullo fit redeunte dolor.
In vario cursu morimur pueriq; senesq;
Omnibus hoc certum est, certa nec hora tamen.

Huc spectat, quod Poetæ de mortalibus fabulantur, nimirum omnes à filis Parcarum pendere, quibus sectis, pendentes decidunt, & moriuntur. Immò fingunt alios à filis candidis, alios à pullis, alios sublimes, alios tandem terræ proximos pendere, omnes tamen pendentes, inexorabili Atropo filum truncante, cadere. Non igitur malè sensit Ouidius, quando cecinit.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo, *Lib. 4. de Ponto.*
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

G Id optimè expressit Chrysologus, dicens: homines sumus sub incerto viuentes, & nescimus quid superueniens dies sit paritura. Vnde aliquando tradidit Homerus: homine nihil esse miserius, & auget humanam calamitatem, quòd Principes, & Villici eamdem vitæ sortem incurrunt, iuxta illud. *Serm. 10.*

Introitus vitæ par regibus exitus idem,
Inter vtrumq; quid est, quod vetet esse pares.

Itaque omnes, dum viuunt, in suo statu plurimum patiuntur laboris, & res arduas semper moliuntur: quare non sine causa hunc vitæ curriculum poterimus herculeum laborem appellare.

Qui nescis, quid sit nostrum hoc, quod viuimus audi,
Transitus in mortem, herculeusq; labor.

Si in præsentia aliquantisper cuncta examinentur, confusa, & perturbationibus H plena inuenientur. Omissis igitur ægrotantibus, captiuis, exulibus, & mendicis, quos proculdubiò miseros appellare poterimus, se se offerunt senes, & pueri, primi limen mortis attingunt, alij sub metu ferulæ viuunt. Iuuenes fælicitatem putant se esse assecutos, dum ab illis, quos immoderatis prosequuntur affectibus, redamantur: nihilominus illos etiam miseros Ouidius appellat. *Amantium infalicitas.*

Quàm miser est omni tempore quisquis amat.

Item qui vitam quietam, & prosperam ducere creduntur, adhuc miselli sunt, iuxta hoc distichon.

Nec magis humana quæras in sorte quietem,
Quàm tela in Ventos, quæ modò missa volant.

Siquidem qui diuitijs carent assidua premuntur solicitudine, vt illas acquirant. Sin Principes sint diuitijs affluentes, prolem non habent: præterquamquod diuitiæ litibus, furibus, & multis alijs periculis obnoxiæ sunt. Quare Nazianzenus, cum de hominis vita multa protulisset, tandem exclamauit. *Diuitum miseria.*

Hæc

Hac igitur cernens crucior, vita optima cui quam
Si cenſetur, habet quæ mala plura bonis.

Idcircò, ex ſententia Iob, homo breui tempore viuens pluribus repletur miſerijs, vnde contemptis voluptatibus, & animo virtutibus referto, Solem orientem meditans, reſurrectionem in memoriam reuocabit, eumdemq; occidentem contemplans, mortis reminiſcetur: iuxta illud. A

Sole oriente, tui reditus à morte memento,
Scis memor occaſus, Sole cadente, tui.

Hac enim ratione homo ad omnes virtutes ſe pronum, & paratum reddet.

HOMINIS VIRTVTES.

VIRI omni virtutum laude cumulatiſſimi, & ſuarum virtutum veſtigia vbiq; imprimentes, laboribus animum, & corpus ab initio fatigarunt, & amarorem à primordio deguſtarunt, vt tandem ſuauiſſimum, & gratiſſimum virtutis fructum delibarent: iuxta illud. B

Si tibi ſit guſtu radix virtutis amaro,
Ne ſpue, poſt, gratus, plus tibi fructus erit.

Namq; ſi ſit diues ſplendidis virtutum ornamentis decoratus, magis clareſcit; cum dixerit Aeſchilus.

O' quam faſciculus grauis
Diues inſipiens homo.

Deinde homo humili natus loco, eruditus tamen, tanquam in ſpeculo locatus, ſe alij tanquam formam, & virtutum exemplar oſtentat: ideòq; ad rem ſcribebat quidam Poeta.

Obſcuris pudeat ne te natalibus ortum
Ducere, fortunam mens ſtudioſa præit.
Euripidis mater vendebat oluſcula; alumnus C
Parthenis quondam finxerat vrceolos.
Romphæas genitor Demoſthenis arte polibat:
Et pictore ſatus de Patre Cæſar erat.
Quem quoq; dixerunt ſapientem oracula Phœbi,
Rerum erat huic certè pauper vterq; parens.
Si ſatis es virtute tua iam clarus, auorum
Conſpicuus quid inops ſors tua curat opes.

Itaq; inter illa, quæ ad perfectionem hominis induſtria parandam aliqua ratione conferunt, ſcientia primas partes ſibi vendicat: quandoquidem cætera perfectibilia ſunt; & ſcientiæ adminiculo, ad perfectum finem reducuntur. In primis homo ſeptem liberales diſciplinas inuenit, & eas docet, nimirum Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, ſeu Logicam, Arithmeticam, Muſicam, Geometriam, & Aſtronomiam. Etenim tam acri ingenio præditus eſt homo, vt in Cœlum vſque penetrare potuerit, Aſtrorum ortus, & occaſus obſeruans, & defectiones luminarium prædicens; quapropter Manilius ſic canere coactus eſt. D

Liberales diſciplinæ quę.

Lib.1.

Quis dubitat poſt hæc, hominem coniungere Cælo
Eximiam natura dedit linguamq; capaxq;
Ingenium.

Inſuper homo callet Philoſophiam, Medicinam, Iuris prudentiam, Hiſtoricam Doctrinam rei ruſticæ, Coquinariæ, & Nauticæ, immò, & Theologiam, quæ primò loco erat memoranda. Vt omittamus artes, in quibus viri tanta excellentia claruerunt, vt ad miraculum vſque ſpectandi eſſent. Vnus, inſtar omnium, prodeat Mermecides, tam induſtrius, & diligens artifex, vt currum quadriugum fabricauerit; qui ſub alis muſcæ contegebatur. Amplius eò peruenit humana induſtria, vt inuenerit modum Feram velociter currentem coercendi. Etenim legitur in Scholijs Paracelſi, quòd homo geſtans ore topacium cum folio abrotani, oculis Feram inſequens, deinde

Mermecidis induſtria.

inde id expuat in sindonem sericeam, & ligatam proijciat ad Feram, quo experimento, Fera statim pedem figit. Additur in ijsdem scholiis, alio experimento, cantus auium intelligi: dummodò vir in ambas aures nonnihil radicis Mandragoræ collocet, deinde digitum annularem sinistræ manus ferreo annulo cum pice, loco gemmæ,
E exornet, folium pini ore gestans, & dextra virgam ferream aureo aculeo munitam, quo folium pini pungatur; tunc enim auium voces intelligentur. Rursùm in eodem loco legitur, quod morbo comitiali oppressus, absq; medicamine, poterit liberari, si quis tribus clauis fodiat terræ locum, quem epilepticus cadens primum attingerit, clauosq; terra obruens, nomen patientis voce exprimat, tunc enim perfectè illius valetudo promittitur; & sexcenta huius generis recensentur, quæ homines à morte vendicare videntur. Quare poterimus iusta de causa canere. *Epilepsiæ remedium,*

Atropos, & Lachesis, nunc fabula, fabula Clotho,
Namq; suæ Parcæ est nunc fabricator homo.

Cæterùm hic est aduertendum, quòd hæc experimenta Artephij in Scholijs Paracelsi recitata parabolicam sententiam continent, quoniam ad artem chymicam spectant, & diriguntur, ideòq; iuxta litteralem sensum non sunt exponenda; hac enim ratione, non solum incredibilia, sed etiam tanquam ridicula essent celebranda.
F

Præterea vir Christicola non modò prædictis virtutibus imbutus esse debet, sed nulla internarum sordium labe respersus, virtutes diuinas sibi comparat. Quocirca ex Diuo Augustino, Deus nil aliud, quàm bonam voluntatem quærit, & ex Salomone, qui probus est à Domino hauriet gratiam. Hæc autem sententia erit conformis huic disticho. *In Prouerb. cap. 12.*

Qui fugiet vitia, & virtutes discere quæret,
Nil certè inuenies gratius esse Deo.

Primitùs vir enarratis insignitus prærogatiuis summo amore erga Deum, & alios armatur: cum dixerit Christus in Euangelio. In hoc cognoscent omnes, quòd mei discipuli estis, si inuicem vos dilexeritis. Deinde venerandum diuinæ Maiestatis numen metuit; cum Psalmographus, & Salomon tradiderint, initium Sapientiæ esse timorem Domini. Est Iustificus, dum in eius mente inclyta residet iustitia: habemus enim apud Salomonem. Lingua Iusti considerat placita, & os Impiorum peruersa. Castitatem amat, vt sententiam Isidori assequatur, qui perseuerantes in castitate, Angelis Dei æquales fieri pronunciat. Silentium diligit, quia prodit Salomon, in multiloquio peccatum non deesse. Fidem amplectitur, cum, ex Isidoro, beatus sit, qui rectè credendo benè viuit, & benè viuendo rectam fidem custodit. Spe munitus: siquidem Apostolus scribens ad Romanos; nos spe saluos factos esse pronunciabat: desperatio enim, ad mentem Isidori, peccatum auget. Charitatem nunquam deserit; cum apud Ioannem legatur: Deus Charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in illo. Hanc tanti fecerunt Prisci, vt Athenienses, non Parricidas, non fures publicæ execrationi, qua singulis annis vti solebant, obnoxios esse voluerunt, sed illos tantum, qui roganti viam ostendere, vel lumen accendere, vel aquam è puteo dare recusauerint: Vir etiam genuina bonitate præditus à patientia non abhorret: legitur enim apud Lucam: in patientia vestra possidebitis animas vestras. Est humilis iuxta præceptum Christi apud Mattheum; discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.
G *In Prouerb. cap. 1. In Prouerb. cap. 10. Loco cit. Cap. 8.*
H *Cap. 21. Cap. 11.*

Versatur in angore, & mœrore: nam Christus asseruit: vos tristes eritis, sed tristitia vestra in gaudium vertetur. Ab oratione non recedit; cum dicat Salomon: longè est Dominus ab impijs, & orationes Iustorum exaudiet. In confessione se exercet, iuxta assertum Pauli: ore confessio fit ad salutem. Gaudet pœnitentia; cum Christus apud Mattheum hæc verba protulerit: pœnitentiam agite; appropinquauit enim Regnum Cœlorum. Abstinentia est illi curæ: nam scripsit Diuus Augustinus hæc verba. Si temperatus erit cibus, & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinis non germinabit. Mansuetus est, memor asserti Domini apud Mattheum, vbi legitur: Beati mites, quoniam ipsi terram possidebunt. Misericors est, quoniam ibidem habetur: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Prætèrquamquod qui alienam intuens necessitatem dolore afficitur, secundùm Grego- *Cap. 10. Cap. 5.*

rium,

Cap. 12. rium, crucem in mente portat. Inſuper ſtipem emendicantibus libentiſſimè opitulatur, cum apud Lucam ſcriptum ſit: Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in Cœlis. Neq; ærumnis vexatus deſperat; cum per has, *Cap. 14.* vt ſcribitur in Actis Apoſtolorum, in Regnum Dei introire oporteat. Immò deinceps perſeuerat, cum ex Mattheo colligantur hæc verba: qui perſeuerauerit vſq; in *Cap. 24.* finem, hic ſaluus erit. Deniq; prudentiam tanquam cæterarum virtutum ducẽ agnoſcit: nam Salomon hominem prudentia affluentem beatum prædicabat. Ideoq; rubrica hoc diſticho erit claudenda. *In prouerb. cap. 5.* A

Ille beatus erit, qui ſe virtutibus ornat,
Et qui ſe vitijs inquinat, ille miſer.

HOMINIS VITIA.

THRASEA, referente Plinio iuniore, promulgabat; qui vitia odit, hominem odit, innuens nullum eſſe hominem, qui vitijs contaminari non poſſit. Nihilominus non poſſumus haud tacere, quæ de eo ſentimus, aut non ſentire illa, quæ de eo dicenda eſſent, in quo ſingula vitia reperiuntur: cum ſcripſerit Menander rem ſuauiſſimam eſſe hominem ab omni vitiorum genere abhorrentem: ſiquidem vitijs fœdatus bellua appellatur; cum in eo ſtatu conſtitutus diuinæ conditionis particeps eſſe nequeat. Induit igitur naturam Lupi ob auaritiam, fit Canis ob detractionem, fraude Vulpem æmulatur, ira Leoni fit ſimilis, tandem inconſtantia in auem, libidine in ſuem, & ignauia in Aſinum tranſmutatur. Quando igitur homo vitiorum monſtrum euadit, crudelitatem incurrit, quam poſtea magis, quàm Feræ, exercet, quod expreſſit Iuuenalis hunc in modum. *Homo quando fiat brutum.* B

Satyra 15.
Sed iam ſerpentum maior concordia, parcit
Cognatis maculis ſimilis Fera.

Et paulò inferius. C

Indica Tygris agit rabida cum Tygride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit Vrſis.
Aſt homini ferrum lethale incude neſanda
Produxiſſe parum eſt.

Lib. 3. de orat. Deinde iuſtitiam poſtponit: vnde Cicero dicere aliquando ſolebat: plura iudicant homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut dolore, aut lætitia, aut ſpe, aut timore, aut errore, aut aliqua alia mentis permotione, quàm veritate.

Interdum in negotijs quibuſdam peragendis, euidenti alicuius detrimento, procraſtinat, quod etiam ſummopere vitandum eſt, vt his verſibus manifeſtum euadit.

Quod te facturum cras dicis, craſtina lux eſt,
Nulli certa ſatis, ſed neq; totum hodie.
Terra, cinisq; ſumus, quod viuimus vmbra. quod ergo
Cras tibi promittis, hoc peragas hodie. D
Nam in cras rem differre nocet, cum tempus abunde eſt.
Prenſa; vel poterit pænituiſſe mora.

Plurium quoq; fronti ingratitudinis nota inuritur, quod vitium Chriſtus in Euangelio deteſtatus ſe decem inſanibili lepra curaſſe, & horum tantùm vnum gratias egiſſe conquerebatur. Quare quidam iure meritò exclamabat.

Terra homine ingrato peius nil procreat, herbas
Ipſa licet gelidas, atq; venena ferat.

Quid pariat otium. Homo identidem otiatur, ideòq; in vanum ſermonem incidit, qui poſtmodum, ex mente Iſidori, vanæ conſcientiæ index eſt: hac de re curioſitatem incurrit, quam Diuus Hieronymus deteſtans ſcripſit, non conſiderandum eſſe malum, quod alij peragunt, ſed quod bonum facere deceat. Abominando etiam vitio nonnulli detenti, vtilitate amicitias probant: quapropter Ouidius tale vitium explodens ſic canebat.

Turpe

Turpe quidem dictu, ſed ſi modò vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.

Neq; diſplicebit audire alium in hoc genere ſic loquentem.

E *Nullus amicitiam miſeri vult pauperis, aurum*
Atq; vnctas menſa quæris amice dapes.
Fuſte agitur pauper, circoq; exploditur omni;
Nec iuuat eſſe bono, vel ſapiente ſinu.
Auro honor eſt, vitijſq; lepos, pietate relicta,
Atq; pudicitia, quilibet ambit opes.

Ganea inſuper, & temulentia multos opprimit, quam Iſidorus vitandam eſſe aſſeuerabat; cum ab hac perturbationes mentis, furores, & libidinis ſtimuli reſultent: præterquamquod plures gladio, quàm gula necari eſt notiſſimum, ideò ſic canitur. *Crapula, & Temulentia quid agant.*

Plura cibo, potuq; cadunt, quàm corpora ferro:
Id quàm ſit verum, multa pericla docent.
Nam magè nil lædit ſenſus, animumq; remittit.
Quàm varijs epulæ, vinaq; ſumpta modis.

F Alij fulgore ſuæ fortunæ inſolenter gloriantur; ſed animaduertit Diuus Ambroſius Superbiam Angelos in Dæmones transfiguraſſe. Additur, ex doctrina Chriſti, Faſtuoſos, & Arrogantes in humiliori loco eſſe collocandos. Cæterùm homo inuidia deprauatus magis fugiendus eſt: nam ex ſententia Diui Auguſtini, Inuidia omnes virtutes exterminat. Cenodoxiæ captator veſtium luxui indulget, cum ſcripſerit Gregorius: nemo vult eſſe veſtimentis, & cætero corporis cultu nitido, & venuſto, vbi ab alijs conſpici nequeat. Immò pulchritudo formæ affectata ad vitium refertur: ſiquidem vir ſapiens non corporis, ſed animæ decorem contemplatur. Demùm iracundia mitiganda, ignorantia, tanquam vitiorum nutrix vitanda, necnon Auaritia, quam Cyprianus Inferno aſſimilauit. Homo mendax fraudulentus teſtis appellatur. Item homo animi labe deprauatus iuſiurandum dicit, cùm tamen apud Mattheum legatur: Audiuiſtis qui dictum eſt Antiquis, non peierabis. Diſcordiam amat contra diuinum præceptum, nam Deus non diſſenſionis, ſed pacis eſt. *Lib. Prouerb. cap. 12.* *Cap. 5.*

G Quamuis mulieres à prauitatibus animi enarratis, quemadmodum etiam viri poſſint irretiri; nihilominus ipſæ peculiaribus quibuſdam vitijs tentantur. Mulier in primis voluntatem pro ratione habet, vt innuebat Iuuenalis canens. *Satyr. 2.*

Hoc volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas,
Imperat ergo viro.

Aliquando mulieres iurgijs per noctem, atq; diem ſcatent, quod optimè expreſſit Iuuenalis hunc in modum.

Nulla ferè cauſa eſt, in qua non fœmina litem *Satyr. 6.*
Mouerit.

Præterea nulla mulier caſta appellari poteſt, niſi illa, quæ ſe ipſam, non quam vir cuſtodit; iuxta illud Ouidij.

Nec cuſtodiri, ni velit, vlla poteſt.

H Damnatur etiam mulier ob intemperantiam, de qua ſic loquebatur Propertius.

Vos vbi contempti rupiſtis fræna pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.

Quocirca de labe in labem labuntur, dum mulieres veſtimentorum cultum ouantes ſibi nimis indulgent, vt choreas frequentantes à cunctis circumſpectari poſſint, iuxta aſſertum Ouidij canentis. *Mulierum fraudes quæ.*

Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur, & ipſæ,
Ille locus caſti damna pudoris habet.

Tandem mulier in crimine deprehenſa ſcelus ſcelere velare cogitur; vt veritatem aſſequatur hoc diſtichon.

Aethere quot volucres inſunt, quot littore conchæ,
Tot mala, tot fraudes mens muliebris habet.

Quam animi prauitatem aliquando ponderans M. Tullius Cicero, & ipſe ſic canere coactus eſt.

Fœmina nulla bona eſt, ſed ſi bona contigit vlla,

Neſcio,

Neſcio, quo fato, res mala facta bona eſt.

Nulla igitur admiratione teneri debemus, ſi Diogenes mulierem ex olea pendentem, & laqueo præfocatam conſpicatus dixerit: vtinam, & cæteræ arbores ſimilem ferrent fructum. A

Impoſturæ variæ. Prædictis tanquam coronidem nonnullas addemus fraudulentorum hominum impoſturas, vt illi, qui cum impijs hominibus negotiantur, à fraudibus ſibi cauere poſſint. Adulterabant, ætate Dioſcoridis, crocum crocomagmate; hodie Impoſtores fibris coctæ carnis bubulæ croco infectis vitiant, nec non filamẽtis in medio Scolymi creſcentibus. Pōdus olei augent aquis turbidis, vel decoctione raporum, & Aſphodelli. Sericum grauius reddunt fumo bullientis aquæ, ſed alij augent ſerici pondus, dum illud in folijs viridibus iuglandis aſſeruant. Mellis quantitatem maiorem reddunt farina caſtanearum, vel milij, quæ fraus difficulter detegitur. In Cera miſcent farinam fabaceam tenuiſſimam, quæ in candellis, ſine excrementis, ardet: etenim ſic augetur ceræ pondus, vt vix fraus cognoſcatur. Sebum vitiant cineretibiarum bouis in fornacibus prius concrematarum, vel addendo ſulphur album: ſiquidem quantitas ſine deformitate ſimilitudinis creſcit. *Piperis impoſtura.* Piper mentiuntur granis iuniperi, vel vtuntur granis viciæ in aqua cum capſico ferueſactis: hæc enim grana exſiccata, inſtar piperis, rugas contrahunt, & deguſtata acrem linguæ ſaporem communicant, itaut diligentes etiam Aromatarij decipiantur. B Furfuribus in aqua maceratis, & expreſſis pondus panis augetur. Plinius frumento pondus addit, dum vas aqua, vel aceto plenum in aceruo tritici recondit. Sexcentas huius generis impoſturas, breuitatis ſtudio, omittimus, & infraſcripta carmina recitamus, vt omnium vitia, ad illa euitanda, detegantur.

In primis caueant Superum, qui arcana tuentur,
Ne hos teneat ficta in relligione pudor.
Ne opprimat, & populos Princeps, ſed fadera ſeruet
Totus ad exemplum Principis, orbis agit.
Impius igneſcit miles mauorte rapaci,
Aulicus inſidus pra ambitione tumet.
Inuehit incaſſum, qui publica crimina taxat,
Laudat, & auditor verba, nec vllus agit.
Quam coluit ſectam delirus Apoſtata damnat,
Lædit, & aurigam cura rebellis equi.
Blaſphemat luſor, protellat craſtina Iudex,
Quæ reus obtulerit munera, Prætor amat.
Sportula iudicium toties ricidiua perennat,
Legibus, & naſus cereus eſſe ſolet.
Iuris conſultus promittit, & accipit aurum,
Orator mendax, ære Poeta caret.
Scriba notat lites, inter diſtantia, ſulcus
Linquitur, vt medio rana natare queat.
Fertile Cauſidicus ſtudium, Venator inane
Proſequitur Mimus ſcurilitatis opus.
Accelerat lites Actor, differre Reorum eſt,
Augur ab incerto ſydere falſa canit.
Vana Sophiſtarum ſatiant præludia Circos,
Si ſanet Medicus, vel necet, æra petit.
Semper amat lites Chirurgus, vulnera, rixas,
Oderunt Fures lumina, vincla, crucem.
Furatur Pauper, Diues vult ditior eſſe,
Peierat mercis venditor æris amans.
Mercedem ex vno geminam vult ſumere pacto
Proxeneta, fugam quærit ab arce Reus.
Infamis Leno gracatur panibus vnctis,
Miraq; Lictori carnificina placet.

Paſcit

Pascit Herus famulos, tantùmq; durante labore;
Est quoq; priuignis dura Nouerca suis.
Segnis, & assiduo sibi parcit seruulus astu.
Est Meretrix fallax, ingluulosa, procax.
Nutibus, & tornis oculis fatuantur Amantes.
Exurdat Coniux garrulitate Virum.
Interdicta cupit diuortia sæpè Maritus:
Tædet Vestales abstinuisse thoro.
Defraudat verum, qui vendit aro nata, pondus,
Atq; loco milij sæpè ministrat olus.
Permultos Lanius carnem sic fallit ementes,
Dum statera graui comprimitur digito.
Reddit inæqualem Cererem pistoria tractans,
Lixiuium cum vult addere, pasta tumet.
Pollice sub refluo cubitalis labitur vlna,
Pannus in obscuro venditur atq; loco.
Inuito, sed Mercator blandus tibi merces
Vendit, & Infector tendit in arte dolos.
Et fullo, & sartor, fuit hic, fouet ille, sed vrit,
Hic cita puncta trahens festa profesta facit.
Vestibus agninas hyemalibus addere pelles
Pellio promittit, vellera ponit ouis.
Dente trahit sutor crepidos, sandalia soccos,
Vt fallat visum soleæ parea tuum.
Excreat in palmas Lignarius, vt requiescat,
Duraq; languidula tigna bipenne dolat.
Deserit in stabilis captum, mercede recepta;
Pictor opus, si vis, finiat, æra tene.
Quiq; locant operas tardo conuitia Soli
Dicunt, Conductor Sole cadente dolet.
Rara inter crustas ponit cæmenta Redemptor,
Factaq, cæmentis mænia, calce carent.
Semianimet intermiscent farcimina muscas
Fartores, sorbent iuscula crassa coqui.
Aurifices mixtum liquefactum ducitis aurum,
Non focus, at furtum garrula lima facit.
Ducite Chymistæ, veloces ducite folles.
Namq; mutat species solus, & æra Deus.
Fercula conuiuij laudat dum cursitat hospes.
Versiculos laudat Bibliopola meos.
Simia turpiculos catulos putat esse decoros,
Non secus egregium quilibet author opus.
Inter delicias gemebunda puerpera pinguet,
Et lac in mammis, atq; colostra negat.
Et quæ conuertit vulnas, dicitq; feraces,
Infantis nasum iudicat esse patris.
Pastillos Nutrix petit, oua, merumq; bibendum,
Nec vetat hæc Venerem perniciosa malam.
Basiat in somnis mulier venefica natos,
Ardua contemnit delitiosus homo.
Sunt cita Tutori, Pupillo tempora longa.
Postulat, & Solem Villicus, imber adest.
Subdola Rusticitas patitur violenta, superbit
Nobilitas, hospes mitis, & inde rapax.
Difficile est iuuenem sapientem, & cernere sanum:
Decrepitum inuidia non caruisse putes.

Incolumis nescit se se superesse beatum.
Vt valeat, Croesi traderet æger opes.
Discordant fratres, communio, Particulones,
Cum malè communi bulliat olla foco.
Tempora Damnista assignant, & pignora vendunt.
Lanifici in panno stamina rara trahunt.
Pyratis misera est, & suspiciosa Tyrannis
Vita, Pater durus, vel pia Mater amant.
Ast ubi felis abest, saliunt per scrinia mures;
Sic, Domina, Ancillæ, digrediente domo.
In speculo gaudent faciem spectare puellæ,
Infanti querulo dulcia præbe, silet.
Semper habent lites Vicini, iurgia Glores,
Et petit infausto Tibicen æra sono.
Histrioq; alludit plebi, sed pulniger affert
Mandragoram medio Pharmacopola foro;
Anguibus inuoluit guttur, galliq; cerebrum,
Pungit acu, & modico puluere curat auem.
Qui iumenta locat meritoria, seu veterina,
Dat successorem, qui malè semper alit.
Verberat insontes hic post conuitia mutos,
Nec vnquam cessat pungere calcar equum.
Sæuit & in Tauros, sumpto perone, bubulcus,
Nec vetat in vites Argulus ire capras.
Atq; sues vastant segetem, dormiuntq; subulci
Sic ouium custos prata secanda terit.
Et messor pueris post terga relinquit aristas,
Fænisecæ falcem, cote madente, parant.
Et qui poma legunt, implent melioribus aluum,
Vua implet qualos semper acerba tuos.
Non se, non alios fælix cognoscit amicos.
Cogitur infælix quilibet esse pius.
Et sapiens qui se sapientem credidit, errat.
Dicitur Insipiens, qui putat esse sciens.
Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.
Victurum stadio semper Athleta putat.
Vxorem moriens raperet cum prole Penates,
Si tergum Aeneæ posset habere Phrygis.
Hæres pullata gemit sub veste, sub imo
Pectore dat risum; Nænia parua placet.
Et fideicommissa negat, negat æs alienum,
Et nisi successor dictus, inuncat opes.
Quiq; student, festum leue si celebretur in Vrbe,
Doctorum mergunt pulpita sub paleis.
Nocturnis frangunt, & crebris ostia rixis
Postea non cessant scribere, mitte Pater.
Mitte Pater nummos; ni vis pergamus ad Indos,
Aut citò quæramus relligionis iter.
Promittunt posthac studiis nauare laborem;
Interea captum continuatur opus.

ÆGRI-

ÆGRITVDINES.

E HVMANAM valetudinem non paucis morbis obnoxiam esse inde colligimus, quoniam, omissis venenis, siue per morsum serpentum, siue per aculeum communicatis, vel ore sumptis, quibus cæteræ etiam animantes quandoq; affligantur, homines valetudinem improsperam sæpissimè incurrunt. Morbi igitur vel sunt simplices, vel compositi, & hi præsertim in conformatione, vel respiciunt vitiatam figuram, aut cauitatem, vel superficiem asperam, aut leuem, vel numerum, magnitudinem, & situm, vel deniq; morbi à soluta vnitate dependent. Nos in præsentia, vt infinitæ ægritudines patefiant, inchoando à morbis capitis, particulares partium, & vniuersales totius, deinde vulnera, vlcera, tumores, affectiones mulierum, & puerorum, & tandem cutis recensebimus. *Morborum numerus.*

F Capitis ægritudines sunt Achores, Phthiriasis, Caluitium, Alopecia, Ophiasis, Leontiasis, Hydrocephalon, Cephalalgia, Cephalea, Hemicrania; qui dolor capitis aliquando fit ex vermibus ibi natis, vel ob Scorpionem ibi genitum, vt contigit cuidam Italo ex frequenti ocymi olfactu, cuius meminit Schenchius in obseruationibus. Immò ex calculo in cerebro cuiusdam ciuis Lipsiensis nato, & ad magnitudinem oui aucto. *Lib. 1. obser. 81.*

Præterea cerebrum affligatur Siriasi, Phrenesi, Mania, Eratomania, Obliuione, Melancholia, Lycantropia, Enthusiasmo, Lethargo, Catalepsi, Veterno. Et quoniam nerui à Cerebro originem ducunt, hic memoratur Conuulsio, consequenterq; Epilepsia, Tortura oris, nempè spasmus Cynicus, Ephialtes, Tremor, Stupor, immò ad conuulsionem reducitur ille affectus, quo laborauit seruus Periclis, qui dormiens in summa repebat tecta, & Theon Stoicus dormiens passim deambulabat. Succedit Apoplexia, & Paralysis: resolutione tamen neruorum laborantem memorat G Schenchius è succensa domo se præcipitasse, & deinceps sanatum probe incessisse. Tandem diuturna vigilia homo cruciatur; nam refert Seneca Mœcenatem tribus integris annis absq; somno vixisse, & ob ægritudinem fuisse liberatum. Item tradit Heurnius cum versaretur Ticini intellexisse Nizolium illum Ciceronianum, per decennium, somnum non inuenisse. Montuus quoq; fatetur se nobilem Matronam cognouisse, quæ spatio annorum triginta quinq; insomnis vixit. *Lapis in capite ortus.* *Vir resolutione neruorũ quomodo liberatus.* *In lib. de Prouiden.*

Oculorum morbi multi sunt in comparatione ad affectus aliarum partium, quoniam partes ad oculum integrandum multæ concurrunt. Prima affectio est oculi diminutio, eiusdem expressio, Strabismus, Lusciositas, Amaurosis, Nyctalops, Epiphora, oculi resolutio, Ophthalmia, Sclerophthalmia, Xerophthalmia, Lucophthalmia, Ectropion affectio, Lagophthalmiæ opposita, Trachoma, Palpebrarum inuiscatio, Hordeolum, Chalazion, Encanthis, Trichiasis, Pterygium, Phlyctenes, Hippopion, Leucoma, Aegylops, Anblyopia, Vueæ procidentia, Mydriasis, Oculi tabes, H Suffusio, Suggilatio, Vertigo, Scotomia, Synchiasis morbus oculi à plaga prodiens, fistula lacrymalis, & lacrymatio, vnde sanguis aliquando effluit. Siquidem Dodoneus narrat se vidisse puellam sextum annum supra decimum agentem, & lacrymas sanguinolentas fundentem, cuius causam suppressioni mensium attribuebat. *Oculorum morbi qui, & quot.* *In obseru. med.*

Nasus aduersa tenetur valetudine ob Grauedinem, siue Coryzam, Polypum, Ozenam, Hæmorrhagiam, Fætorem, Sternutamentum, & Trichiasim; & quamuis inter morbos oculorum hæc postrema affectio fuerit connumerata, aduertendum est hoc nomen pati æquiuocationem; nam palpebræ pilis pungentibus vexatæ Trichiasi laborare dicuntur; item quando pili nasum infestant, hunc affectum Medici Trichiasim vocant, insuper lingua Trichiasi laborat, & tandem per Trichiasim, capillamenta quædam per lotium quandoq; excuntia intelliguntur. Aures vexat Otalgia, Tinnitus. Auditus diminutio, Surditas, & Vlcus. *Nasi, & aurium morbi.*

Os deniq; ægra valetudine opprimitur, quando ei accidunt fætor, Alcola, Scissura

 labio-

labiorum, Batrachos, Tonsillarum inflammatio, & Columellæ, eiusdemq; laxatio, Loquela impedita, Tumor, & Trichiasis linguæ, qua postrema affectione Schenchius putauit laborare homines de genere eorum, qui corde piloso sunt referti. His adduntur gingiuarum apostemata, & Scorbutus morbus familiaris Germanis ad mare Balticum, gingiuis putrescentibus, & ore fætente. Neq; omittitur Odontalgia, Nigredo, & Pallor dentium, Dentitio difficilis, & Eruptio dentis in palato, cuius Plinius meminit. Eustachius quoq; memorauit Mulierem Romanam cum dente propè foramen palati nato; Item alteram degentem in Monasterio Sanctissimæ Trinitatis Eugubij, in cuius palato, anno ætatis decimo, dens apparuit.

Lib. 1. obser. 385. *Lib. 11. cap. 37.* *In lib. de dent.* *Dens natus in palato.*

Collum, & Thoracem afficiunt Catarrhus, Angina, Dispnea, Asthma, Aphonia, Peripneumonia, Hydrothorax, Pleuritis, Phthisis, Empiema, Cardialgia, aliquando nata ob calculos in corde genitos; vt obseruauit Schenchius, Syncope, Lactis copia, vel inopia, Mammarum Apostemata, Axillarum fætor, & Tussis molesta, quam Schenchius ex animalculis muscis similibus in aspera arteria, & pulmonibus genitis procreatam aliquando obseruauit.

Morbi ventris infimi.

Præterea homo imbecillitate valetudinis occupatur, quando partes ventris infimi, quæ plures sunt, afficiuntur; & præcipuè si vigeant Apepsia, Dispepsia, Dolor stomachi, Ructatio, Inflatio, Singultus, Nausea, Vomitus, Bulimos, Pica, Sitis immoderata, Tormina, Verminatio, Passio colica, Iliaca, & Cæliaca, Lienteria, Diarrhea, Dysenteria, Cordapsus morbus læthalis, cum fæces euomuntur: nihilominus Schenchius memorat nonnullos, qui suppositoria, & clysteres, sine vitæ discrimine, per os reiecerunt. Nos quoq; nouimus Iuuenē Bononiensem adhuc incolumem, duobus ab hinc annis febre tertiana duplici laborantem, qui sumptos clysteres paulò post euomebat. Prædictis additur Hydrops, siue sit Ascites, siue Tympanites, siue Anasarca. Ascite quidam correptus, ex Schenchio, diù decubuit, cuius vxor longitudinem morbi, & graues sumptus ægrè ferens, patientem veneno de medio tollere decreuit: ideòq; puluerem bufonis in olla cremati propinauit, sed ægrotus, copiosa vrina reddita, melius se habuit: at illa, vt patientis ærumnosam vitam tandem morte terminaret, denuò copiosiorem exhibuit puluerem; sed æger maiorem lotij quantitatem reddens, præter expectationem vxoris, conualuit. Quandoquidem Bufo apertus, & regioni renum applicatus gaudet hac prærogatiua, vt aquam Hydropicorum per vias vrinæ pellat.

Lib. 3. obser. 143. *Bufonis cremati virtus.*

Si per seriem morborum cæterarum partium progrediamur, succedet Nephritis, Lienis obstructio, Scirus; Item Iecoris imbecillitas, Icterus, Cachexia, Scirus, affectio illa hepatica, qua laborans, apud Plutarchum, mures domesticos accuratè obseruat, & insectatur. Additur lumborum debilitas, quam Festus lumbaginem appellauit. Neq; omittuntur hæmorrhoides, ani apostemata, Rhagades, Condylomata, & Imperforationes. Dodoneus enim recitat historam cuiusdam puellæ clauso ani meatu natæ, quæ excrementa ex pudendis detrudebat. Item ex Beniuenio, multi ano clauso nati memorantur, quemadmodum etiam hodie, qui subinde arte corriguntur: sed aduertendum est, ex sententia Dodonei, aliquando infantes nasci imperforatos, quorum in ano caro altius crescit, qui naturæ error nullo artificio emendari potest, sed quando sola membrana foramen tegitur; hac scalpro acutiore præcisa, infans sanatus viuit.

In sympos. lib. 8. *Imperforatio*

Sequuntur morbi genitalium, & vesicæ, nimirum virilitas adempta, pudendi distortio, Præputij phimosis, Satyriasis, Gonorrhæa cum Priapismo, & sine, Pollutio nocturna, Vesicæ inflammatio, Lithiasis, Inuoluntaria lotij excretio, Vrinæ ardor, Dysuria, Iscuria, Stranguria. Sed mirabile circa hunc affectum narrat Dodoneus de puero decenni, qui per septem dies vrinam non reddidit, meatibus à pituita occlusis, sed tandem ex ano illam emisit, cum tamen intestinum sit solidæ substantiæ, & vesica minimè foraminolenta, sed natura, quod fieri minimè potest, illas vias ad salutem patientis dilatauit. Additur deniq; Diabetes, circa quam Schenchius prodit puellam octodecim annorum, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, sex libras vrinæ supra triginta, singulis diebus, minxisse: cum tamen cibus, & potus sex librarum pondus non excederet, ideò in spatio dierum sexaginta, quo tempore morbus perseuerauit, centum sexaginta libras lotij supra bis mixisse

In obseruationibus. *Lib. 3. obser. 167.*

reddidit. Id autem meritò attribuebatur aeri passim in arterijs contento, qui in substantiam aqueam successiuè vertebatur. Modò prætermissis tumoribus scroti, & testium, nempè Hernijs, de quibus suo loco verba fient, ad enumerandos partium extremarum morbos accedemus.

E

Affligit digitos manuum, vel pedum Reduuium, Pernio, Podagra, quæ est species Arthritidis, ad hanc enim non solum podagra, sed Chiragra, Homeragra, Cubitagra, Gonagra, & Ischias reducuntur. Ob hanc postremam, quidam Architectus, referente Dodoneo, cum claudicaret, & de turri eminenti præceps ruisset, tantùm absuit, vt ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportaret, vt deinceps rectè ambulauerit. Ad finem inter pedum digitos Gemursa olim Italiæ morbus nouus nascebatur, qui secundùm Plinium extinctus est. *Morbi digitorum.* *Gemursa morbus.*

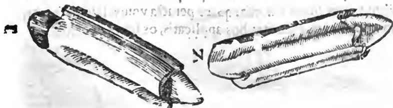
Præterea inter morbos vniuersales totum corpus occupantes Principem locum obtinet febris, nimirum Ephimera, Humoralis, & Hectica, ad quas postea referuntur, Amphimerina, Quotidiana, Tertiana maioris, & minoris famæ, Quartana, Quintana, Sextana: Nonana, Febris menstrua, Sinocha, Anniuersaria, qua Antipater Sidonius Poeta extinctus est, Leypiria, Maligna, Pestilens, Contagiosa, Pestilens stigmatica, Spuria, Legitima, Sudorifica, scilicet morbos Britannicus Germaniæ familiaris, Græcis posset dici ἱδρωπυρετός. Febris purpura sic nominata à colore sanguinis accensi, & tandem febris à pisce febrio dimanans: referunt enim in Fluuio Natan Insulæ Zeilan versari piscem, qui deprehensus illicò febrem accendit, & illo deposito, euanescit: quapropter ab hoc effectu Scaliger piscem hunc febrium cognominauit. Inter vniuersales affectus morbus gallicus meritò recensetur, qui quamuis primò pudenda afficiat, nihilominus paulò post per vniuersum corpus disseminatus patientes mirandum in modum vexat. Item lues noua Morauiæ, & alij morbi incogniti, de quibus Vuierus in libro Germanico egit, quem de morbis incognitis inscripsit. *Lib. 26. c. 1.* *Febriũ differentiæ.* *Exerc. 218.*

F

Modò de vnitatis solutione aliquid dicendum est; siquidem primò se se offerunt vulnera cuiuscumque partis, tàm simplicia, quàm composita à quolibet instrumento siue ferro, siue bombarda maiore, & minore inflicta, glandibus plumbeis, & ferro sagittarum intra corpus relictis; vt contigit cuidam rustico, ex obseruationibus Dodonei, qui in seditioso tumultu sagitta circa dorsum vulneratus, sagitta extracta à Chirurgo, & ferro frustra perquisito, intusque remanente, post biennium, per inferna, ferrum cum omnium admiratione emisit; namq; ferrum iuxta Diaphragma ingrediens, & secundum intestina descendens, paulatim exitum circa podicem sibi parauit. Non desunt postea turpes cicatrices delendæ, & ossa fracta ferruminanda, quod opus Natura optimè molitur, cum nullo modo id Medici præstare possent: Seruatur apud nos officulum tibiæ, fortè cuiusdam animalis quadrupedis, quod cum aliquo casu duobus in locis fractum esset, ea fragmenta per longum copulanda, per transuersum à natura fuerunt ferruminata, vt in sequenti figura apparet, vbi os consolidatum parte prona, & supina delineatum est. *Casus rustici sagitta vulnerati.*

G

Officulum à natura ferruminatum prona, & supina parte depictum.

Post hæc enumerantur vlcera cuiuscumque partis varicosa, verminosa, cum osse corrupto, cachoetica, siue chironia, herpetica, phagedenica, nomæ, theriomata, siue vlcera liuida, sphacelli, vlcera gallica, caries, cerium, rimæ manuum, & pedum, item rima circa spinam in longum producta, adeò exilis, vt visionem effugiat, quæ non ra- A
Lib. 5. obser. 45. rò, teste Schenchio, mortem ægrotanti affert. Amplius fistulæ cuiuscumque generis, scabiei omnes species, pruritus, lichen, seu mentagra, lepra, ambusta, & similia.

Ad tumores præter naturam accedentes, obseruabimus eos esse infinitos, nam se se offerunt phlegmon, eresipelas, oedema, cancer, inflammatio, carbunculus, bubo gallicus, scirrhus, nodi, atheroma, steatoma, melliceris, aneurisma, emphysema, struma, ganglium, calli, & claui, verrucarum variæ species, sycosis, furunculus, parotis, parulis, crithe, chalazia, plica morbus Sarmatiæ peculiaris, Ionthi siue cossi, oxonphalon, hernia, siue sit bubonocelle, sarcocelle, hydrocelle, epiplocelle, enterocelle, cirsocelle, physocelle, & compositæ herniæ, nec non lupiæ, quæ aliquando ad pondus octo librarum excrescunt. Quid? hic recensenda est illa eminentia cornu similis, quæ interdum caput humanum deturpat, neque monstrum est, teste Scali-
Exerc. 199. gero, sed ægritudo. Immò Lanfrancus recitat in Chirurgia maiore se vidisse caput hominis septem eminentijs insigne, quarum altior cornu longitudinis pollicis æmu- B
Centur. 1. curat. 51. labatur. Item amatus Lusitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, qui iam adultus, cum ab alijs pueris cornutus appellaretur, è capite cornu deponendum curauit. Ideòq; Chirurgus iustò audacior illud radicitus resecauit, infælici tamen cum successu, quoniam breui tempore patiens perijt: cum huiusmodi cornua ex substantia medullari cerebri consientur. Pariter anno elapso trigesimo nono supra millesimum, & sexcentesimum puer genere rusticus decennis, corniculo longitudine indi-
Cornu natũ in capitibus humanis. cis in capite insignitus accessit Nosocomiũ Mortis Bononiæ, vt ope Chirurgica, à tali molestia liberaretur, cui Ioannes Baptista filius quondam Ioannis Càponij Medica, & Astrologica scientia celeberrimi, ægrotis Nosocomij tunc temporis Astans in omni genere studiorum perfectus, mortem de sectione corniculi nuncians, prudẽter illum dimisit. Nos quoq; in præsentia exhibemus iconem hominis cornuti in Ducatu Humenæ inuenti, cuius historia est hæc. In Ducatu Humenæ Galliæ, nostris temporibus, hic homo cum cornu arietino in dextra frontis parte nato, cui nomen erat C
Ferantz Trouilli, membris omnibus optimè constitutus, procera statura, & viribus validis præditus, genere rusticus, inuersis lupi pellibus indutus, in paruo Comitatu Mezires natus vitam ferè semper in syluis egit, septennis tamen nullum cornu vestigium habuisse retulit: nam ab illa ætate cornu è capite erumpere cæpit, & forma cornu arietini acutum. Sed eo tempore, quo inuentus est, trigesimum quintum annum agebat, quemadmodum ex aspectu coniectare licuit. Hac igitur ratione repertus fuit
Hic Homo quomodo inuentus fuerit. Dominus Lauerdin, venandi gratia, nemus quoddam sæpè petebat; sed quandoq; illuc ingressus, & rusticorum cateruam conspicatus, Prædonesq; esse suspicatus illicò omnes apprehendi iussit: tunc autem homo cornutus cæterorum comes, & socius primus aufugiens inter dumeta se se abdidit. Verùm violentia illinc extractus, & ad Dominum ductus, caput aperire recusabat, ne tantam deformitatem patefaceret. Pileo tandem à Domini famulis, & ministris deposito, non sine magna spectantium admiratione, cornu obseruatum fuit in capite glabro, exceptis nonnullis pilis, quibus occiput tegebatur. Tunc Dominus Lauerdin statim ad Inuictissimum Galliarum D
Lib. 5. obser. 50. Regem, qui non longè aberat, deduci iussit, à quo postea Lutetiam fuit ductus, vt ab omnibus conspiceretur. Schenchius quoq; meminit cuiusdam viri, è cuius dorso os ad similitudinem cornu emersit: quare peracta vniuersali totius corporis euacuatione, & medicamentis exiccantibus applicatis, os spontè cecidit.

Homo

Homo cornutus in Ducatu Humenæ inuentus.

Iam

Iam properare oportet ad numerandos illos affectus, quibus mulieres tantùm corripiuntur; sunt autem sterilitas, nempè muliebris, quæ aliquibus est perpetua, quamuis aliæ, mutatis coniugijs, illam deponant, Scythæ hunc morbum effæminatum appellant. Pica est absurda appetentia grauidarum: meminit enim Schenchius A
mulieris cuiusdam prægnantis, quæ morsum ceruicis cuiusdam iuuenis appetebat, & abortum proculdubiò fecisset, nisi, exanimato ferè iuuene, ceruicem eius momordisset. Vteri procidentia, Abortus, Mola, Partus difficilis, fœtus mortuus, & secundinæ retentæ, Passio hysterica, Matricis inflatio, & tumor es præter naturam, eiusdemque matricis hydrops, necnon lumbrici, pruritus, dolor, hæmorrhagia, & hemorrhoides colli vteri, Symptoma turpitudinis, quando nympha, seu potius Clitoris, instar pudendi virilis, erigitur, qui affectus postea nymphotomia tollitur, carnis excrescentiæ inter pudenda muliebria, Imperforatio, qua laborantes mulieres vocantur ἄφυραι, Superfætatio epidemica, quam Brasauolus memorauit. His adduntur profluuium muliebre, mensium suppressio, eorumdem stillicidium, & nimia effusio; sed admirandum est, quod legitur in historia nauigationis in Brasiliam, nimirum mulieres Americanas menstruis purgationibus non laborare; nihilominus mulieres illas esse fecundissimas. Obseruatum tamen est, quòd in illa regione, puellæ annum B
duodecimum natæ ab axilla, vsque ad genu, dente acutissimo cuiusdam animalis à matribus vulnerantur: vnde facta hac larga sanguinis effusione, deinceps purgari non posse coniectant.

Morbi mulierum.

In Coment. ad Aphoris. Hippoc.

Amplius puerperę febre lactis laborant ob humorum commotionem, ob morbum pilarem, ob mammarum inflammationem, & ob lactis in grumos conuersionem; aliquando vbera tanta lactis copia redundant, vt lac spontè fluat. Hinc non est mirum, si Andreas Laurentius, aliquando obseruauerit lac per vesicam, & anum expurgari. Interdum mulieres magnitudine mammarum laborant: nam Scaliger narrat se vidisse mammas cuiusdam Virginis tam vastas, vt brachiorum latera, & partem ventris superiorem occuparent. Hic casus fortè non erit valdè dissimilis ab illa puella, quam Albertus Magnus mammis pendentibus, cum pilis in inguine, & sub axillis se conspicatum fuisse promulgat. Mulieres quoque graui afficiuntur morbo, quando, ob angustiam orificij matricis, fœtus egredi nequeat, ni per tomotochiam C
circa conceptionis, & fœcunditatis iacturam, & citra periculum vtriusq; vitæ, fœtus educatur. Quidam Orchitomi, ex Schenchio, hoc opus exercere solent diligenter: nam in dextra abdominis parte, transuerso digito infra vmbilicum, & vltra quatuor digitos ad latus, sectionem moliuntur, & inde recta procedunt, vsque ad pudenda, absq; rectorum musculorum læsione, deinde vterum incidunt, amplo facto vulnere, vt fætui viuenti, & secundinis aditus facilis pareture postmodum vulnere abdominis, non vteri, quinque punctis copulato, puerperam pristinæ sanitati restituunt. In fine horum morborum collocatur morbus virgineus, febris alba vulgò nuncupata, quoniam hæc affectio Virginibus tantummodò sit familiaris; quamobrem Matronæ Brabantinæ febrem hanc albam, ob pallorem faciei, & febrem amatoriam appellare consueuerunt.

Lib. 1. Anat.

Exerc. 199.

In Coment. ad li. 2. Physic.

Tomotochia quod remedium.

Febris amatoria.

Quemadmodum homines ratione sexus, & adnotatum est, aduersa, & diuersa valetudine detinentur: pariter, ratione ætatis, affectibus varijs occupantur. Pueri D
igitur licet omni morborum genere premi possint; nihilominus vt plurimum afficiuntur morbis, inter quos sunt morbili, variolæ, fersuræ, quædam pustulæ christalliformes nuncupatæ, macies, vmbilici tumor, Herniæ, imperforatio, procidentia ani, intertrigo, & secundùm Auicennam, excoriatio, pernio, mutitas, siue loquelæ priuatio: cum scripserit Aristoteles solum hominem hac affectione posse tentari, quoniam homo solus sermonis est capax. Balbuties, vigiliæ diuturnæ, verminatio, dentitio, singultus, incontinentia, vrinæ. His nonnulli addunt Satyrismum ad mentem Hippocratis in Aphorismis: cum tamen hoc vocabulum ab aliquo nimis diligente scriptore, insertum sit; siquidem doctissimi viri, in expositione huius loci, talis vocis non meminerunt.

Morbi puerorum.

Lib. 3. Aphoris. 27.

Postremò loco nominandæ sunt omnes affectiones cutim humani corporis infestantes; quæ quamuis superius partim inter vlcera, & partim inter tumores præter naturam memoratæ sint; hoc tamen in loco omnes comprehendemus. Sunt igitur

Viti-

Vitiligines, Scabies, Elephantiasis, Vibices, Maculæ, Pruritus, Cicatrices, Rugæ, Vnguium casus, rediuuium, Vitiata forma, & color, Hydroa tubercula, Exanthemata, Tinea, Sycosis, Canities intempestiua, Pilorum casus, Plica morbus epidemi- E cus Polonis: uam quamuis vt plurimum hæc affectio pilos capitis occupet, attamen vt intellexímus, vexat etiam alia loca, à quibus pili erumpunt. Hic quoq; recensendi sunt affectus, nempè Impetigo, Mentagra, Ignis sacer, Lichenes, omnes Lepræ species, Atrophia partium, Dracunculus Aegyptijs, & Indis affectus familiaris, Epinyctis, Pustularum omnia genera, & præcipuè Boa, siue Boua, quando cutis multitudine papularum rubet, non secus, ac si à Boa serpente fuisset demorsa. Accedunt affectio furfuracea vniuersam cutim fædans, Phthiriasis horrenda, quando vniuersa cutis pediculis scatet, item Syrones Medicis græcis incogniti, vt scribit Abenzoar, Arabibus Assoalar nuncupati: sunt enim pediculi per manus serpentes, & excitatis pustulis aqua plenis, altiùs delitescunt, & sunt animalcula tam parua, vt visionem ferè effugiant, & à mulieribus acutæ visionis acu facilè extrahuntur. Neq; omittendi sunt ricini ex sordibus barbæ, & inguinum nascentes, quos Galli Platas, & Itali cum exitu excrementorum careant, Cæcas cognominant. Tandem Albucasis meminit F ægritudinis Nakir vocatæ, quæ nil aliud est nisi flatus furiosus, qui vniuersum cutis ambitum affatim occupat.

Morbi cutis.

Lib. 2. c. 93.

NÆVI.

MORBI cutis nuper enumerati næuos in mentem reuocatunt, & præsertim cum aliqui Authores non proletarij inter vitia cutis illos reposuerint. Scripsit enim quandoq; Plinius, farina fabacea in aceto cocta næuos auferri. Nihilominus tantum abest, vt næui humanum corpus deturpent, vt potius G illud commendare videantur. Quapropter Ouidius faciem illam probare minimè dubitauit, in qua næuum aliquem benigna natura impressit; nam quemadmodum nauis in placido conspecta pelago, non modò illud exornat, verum quoq; tanquam nauigabilis maris signum reputatur: similiter næuus quasi ναῦς non solum venustatem faciei conciliat, verum quoq; matinas humani animi affectiones significat: cum nemini dubium sit næuos ad Physiognomiam attinere. Idcircò Melampus Medicus Atheniensis antiquissimus, necnon Abenragel inter Arabes, quid næui in vnaquaq; corporis parte à natura locati significarent, edocere sunt conati. Quandoquidem næui per vniuersum corpus veluti casu quodam sparsi, certum tamen inter se ordinem, & veluti cognationem quamdam habent.

Li. 12. c. 25.

Naui ad physiognomiam spectant.

Etenim næuus in fronte conspectus, alium veluti socium in thorace habet: immò si mediam frontem næuus occupet, vt plurimum alius in medio pectore, vel in dorso inter scapulas reperietur; & quantò næuus à medio frontis recedens ad dextram, H vel sinistram partem inclinabit, tantò etiam alter ad alterutrum brachiorum, vel humerorum deflectet; itaut si in extrema fronte iuxta tempora, nimirum in confinio capillorum appareat, alium in humeris repræsentabit. Sæpius enim euenire solet næuos frontis quandoq; ad illos, qui in pectore, & quandoq; ad illos, qui impressi sunt in dorso, referri: cum pars antica, & postica pectoris thoracem constituant.

Si iuxta nasum, & supercilium næuus sit constitutus, alter in parte inferiori pectoris impressus videbitur. Præterea næuus, quem situm in naso occupabit; talem in pene næuus alter obtinebit: pariter si in naso mulieris obseruabitur næuus, in labijs pudendi alius residebit.

Naui nasi habent alias sibi respondentes in pudendis.

Quando hæ naturales verrucæ reperientur intra nasi spatium, quo oculi inter se distant: similiter alias inter scrotum, & virgam, iuxta dextræ, vel sinistræ partis situm dabunt. Si næuus aliquis in palpebra supra pupillam reperietur, alius in scroto iuxta testiculum erit. Item si in parte superiori palpebræ fuerit, alter supra testiculum in aduersa scroti parte videbitur. At si fuerit in palpebra inferiori; pariter næuus

næuus in parte auerſa ſcroti verſus clunes conſpicietur. Verùm ſi næuus in genis apparеat, in coxis etiam videbitur: adeout quantò ille naſo, tantò hic inguini erit propior, & quantò ille mandibulæ verſus aurem, tantò hic natibus erit vicinior. Cæterùm ſi ſubter oculos, ſcilicet in cauitate ſupra eminentiam malarũ erit, næuũm A etiam ſub axilla conſpicere licebit, altiùs, & humilius, iuxta illum ſitum, quem alter in facie occupauerit.

Næui genarum.

Næui, qui iuxta aurem ſiti ſunt, & illam ferè tangunt, ſuos comites in ſpatio alterutrius brachij oſtendunt, quod ſpatium ab humeris ad cubitum protenditur. Immò ſi næuus per tres digitos ab aure abſit, lateribus clunium næuus alter adhærebit: ſin per duos tantùm digitos ſit diſiunctus, in ſignata brachij parte, ſed verſus dorſum reperietur. Næuus ſuperiori imminens labro, & quaſi naſum tangens indicat ſocium eſſe in illo ſpatio, quod inter pudenda, & podicem apparet. Contingit tamen aliquando, vt quando næuus à naſo tres digitos eſt remotus, non amplius partem prædictam, ſed pubem denotet; licèt vt plurimum hæc prærogatiua næuis in inferiori labro, & mento natis conueniat: immò, & alios in genu deſignat, quod tantò frequentius accidet, quantò ſignum erit inferius.

Næui labij ſuperioris.

Verùm næui malis impreſſi infra tamen labium inferius, ſuos æmulos in abdomine repræſentant, quandoq; erunt in medio abdominis, dummodò alij in meditullio genarum fuerint. Et ſi in extremitate menti næuus apparuerit, næuus quoq; in pube iuxta pudenda notabitur. Næui autem decorantes lacertos reſpiciunt, & qui auris anſam occupant, alterum carpo, ſiue manui proximum ſignificant. Quando verò erit næuus in ſummo auris capreolo, alter cubito proximus obſeruabitur, & næuus hærens meatui, ſeu conchæ auris, alterum in vola manus deliteſcentem demonſtrabit. Sin anterior auris pars næuo gaudeat, alter eodem ſitu in manu lætabitur. B

Næui auriũ.

Sed aduertendum eſt, quod non ſolum facies omnium oculis expoſita hac gaudet prærogatiua, vt eius næui alios occultos manifeſtent, verùm quoq; manus, & brachia hac conditione potiuntur: quandoquidem næuus in brachio ſuperiori ſupra cubitum deprehenſus, certò certius alium in crure iuxta genu deſignabit: & ſi in brachij auerſa parte erit, alter ſuræ adhærebit, qui vero lacertum occupabunt, ſuos oppoſitos in medio crure notabunt. Sin næuus propè manum, vel carpum reſidebit, alter quoq; ſupra talum pedis exiſtet. C

Næui brachiorum.

Demum ſi digiti manus erunt næuis inſigniti, digiti quoq; pedum, iis non carebunt. Obſeruandum tamen eſt prædictas regulas, non perpetuò veritatem aſſequi; cum res naturales ex authoritate Ariſtotelis, aliquando à veritate deſciſcant. Qui igitur cauſas, ſi non neceſſarias, ſed ſaltem veriſimiles ſcire deſiderabit, nimirum cur næui faciei ſuos æquales per corpus ſparſos, certo quodam ordine, & ſitu habeant, confugiat ad doctrinam ſymetriæ ſuperius diligenter exaratam, vbi aliqua ex parte ſuo deſiderio ſatisfaciet: quandoquidem ſi proportiones illæ partium faciei, necnon ſimilitudines proportionum admittuntur, quibus inter ſe partes, & faciei, & vniuerſi corporis conueniunt; procuidubiò legentibus innoteſcet ratio, qua næui faciei cum reliquis per reliquum corpus diſſeminatis conſentiunt: namq; explicatum fuit in ſymetria, quòd ſicuti facies totius corporis, ita partes faciei partium totius corporis figuram quamdam, & typum repræſentant. Cum igitur, vt ſuperius fuit expoſitum, frons pectus, ſupercilia, humeros, ſinus oculorum axillas aures brachia, mentum pubem, os in viris anum, & in mulieribus partes etiam verecundas repræſentãt: nulla admiratione teneri debemus, ſi næui, quibus natura, veluti notis quibuſdam, partes illas corporis ſignauit, affinitatem, & relationem inter ſe habeant. Dum igitur frons pectus, & aliæ faciei partes alias corporis partes reſpiciunt, vt in Rubrica ſymetriæ explicauimus; næuus quoq; in fronte expreſſus næuum in pectore; næuus in alijs faciei partibus, næuum pariter in alijs corporis partibus exiſtentem indicabit. D

Lib. 2. de part. Anim.

Næuorũ conſimiliũ cauſa.

MEDELÆ.

E

MEDICVS Philosophiam callens: necnon Mathematicam, seu Astrologiam pedissequam, immò facultatem Botanicam, Anatomicam, Pharmacopæam, & Chymicam; primitùs valetudinem hominis omni industria fouet, & tuetur, dum incommoda aduersæ valetudinis arcet. Deinde omnia molitur, ne homo in ægritudines dilabatur, & si fortè illis oppressus fuerit, conuenientibus, & indicatis præsidijs eas exterminat. Verùm antequam hæc auxilia præscribat. Primò partem affectam ponderat, & diligenter animaduertit, quonam morbo, vel per se, vel per consensum laboret: deinde, quot modis pars aliqua corporis per consensum afficiatur. Namq; probè callens signa affectionum, necnon omnia symptomata, morborum genera, & causas, id celerrimè præstare potest. Amplius Medicus inter eruditos eminens, signa salutaria, & lethalia nouit, & num morbus crisi, vel sine crisi sit terminaturus, prædicit, immò an talis crisis, vel per hæmorrhagiam, vel per abscessum, vel per vomitum, vel per alui deiectionem, vel per lotium, vel per mensium fluxionem, vel per hæmorrhoides, vel per sudorem fieri debeat, optimè cognoscit. Insuper dierum criticorum scientia peritus præcipit quid agendum sit, quando vnico tantùm affectu patiens opprimitur, & quando affectibus complicatis, sæuisq; symptomatibus iactatur. *Signa morborum.* F *Crises.*

Præterea, in morbis profligandis, Medicus triplici instrumento, nimirum diæta, pharmacia, & chirurgia incedit. Ratione diætæ, aerem salubrem, ciborum qualitatem, bonitatem, quantitatem, ordinem, & tempus docet; deinde exercitium, & quietem, somnum, & vigiliam, repletionem, & inanitionem instituit, necnon quænam animi affectiones vitandæ sint. Ratione pharmaciæ, diligenter considerat præsidiorum qualitatem, num hæc debeant esse temperata, seu potius calidæ, frigida, humida, & sicca, iuxta primum, secundum, tertium, vel quartum gradum: an tenuium sint, vel crassarum partium, & an debeant esse acria, adstringentia, aperientia, discutientia, condensantia, emollientia, indurantia, abstergentia, adurentia, attrahentia, alexiteria, pus mouentia, emplastica, deobstruentia, epulotica, excedentia, expurgantia, incrassantia, extrahentia, glutinantia, incidentia, repellentia, sarcotica, roborantia, lotium cientia, menses prouocantia, eorumdem copiam supprimentia, sudorem educentia, calculum frangentia, lac generantia, expectorantia, tussim sedantia, soporifera, dolorem mitigantia, venerea, spermatica, digestiua, ambustis medentia, bilem, pituitam, & melancholiam concoquentia, eosdemq; humores deturbantia. Item remediorum dosim, ordinem, locum, atq; tempus præscribit. *Diæta.* G *Pharmacia.*

Sed dignum est admiratione, quod medicamina, quæ in affectionibus humanis eliminandis adhibentur, ex omnibus in toto terrarum orbe procreatis desumuntur: namq; præsidium à Medico præscriptum, vel est simplex, vel compositum, & simplex est illud, quale à natura procreatur; & hoc est duplex, nempè animatum, vel inanimatum. Animatum est vegetatiuum, & sensitiuum. Vegetatiuum arborem, fruticem, subfruticem, & herbam compræhendit. Sensitiuum, vel est sanguineum, vel exangue, & sanguineum est duplex, rationale, & irrationale. Rationale est homo, ex cuius partibus multa etiam remedia Medicus elicit. Irrationale, vel est aereum, vel terrestre, vel aqueum, vel amphibium. Exangue quadruplex, nempè de genere Mollium, Insectorum, Crustaceorum, & Testaceorum. Postremò Inanimatum, vel generatur in aere, vel in visceribus terræ, & hoc est quadruplex, scilicet metallum, lapis, terra, & succus concretus. Itaq; ex prædictis simplicibus cætera medicamenta coucinnantur, quæ etiam, iuxta mentem Galeni, multifaria esse debent. Quando scribit, permagnam humanorum corporum esse differentiam, tum ratione natiui ipsorum temperamenti, tum ratione mutationis ætatum, & vitæ studij; ideòq; quod componitur medicamentum nullo modo cunctis competere potest. *Remedia ex quibus eliciantur.* H *Lib. 3. de Comp. Med. per gen. cap. 3.*

Quamobrem Medicus præparat lenientia, syrupos, eclegmata, rob, decoctiones, soluentia, tam in substantia, quàm in infusione, necnon in bolo, vel potione exhibenda:

benda: immò componit pilurarum omne genus, glandes, ſiue ſuppoſitoria, infuſiones, peſſos, clyſteres, errhina, trochiſcos, ſternutatoria, rotulas, apophlegmatiſmata, pulueres catharticos, gargariſmata, ſuffitus, collyria, ſacculos, electuaria, embrochas, poma odorata, ablutiones, vnguenta, fomenta, cataplaſmata, emplaſtra, epithemata, cerata, cauſtica, & balnea medicata. Quapropter poterimus canere cum Ouidio. A

Medicamenta compoſita.

Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

Chirurgia.

Tandem Chirurgia non eſt prætermittenda, quæ etiam ad ſalutem propria inſtrumenta profert, cum ſcripſerit Ouidius.

Vt corpus redimas ferrum patiaris, & ignem.

Chirurgus enim ſcalpello, cauterio, forcipe, ſerra, ſpecillo, nouacula, acu, volſella, deligatione, tenacula, ſplenijs, penicillis, ſiue turundis, faſcijs, fibulis, & inſtrumentis extendentibus vtitur. Cæterum ad euitandum omne medicamentorum genus, & ad tutelam valetudinis, Galenus præceptum cedro dignum tradit, videlicet eum nunquam ægritudines incurſurum, qui cruditates cauerit, commotionem à cibo vehementiorem vitauerit, & ſe ſe ante cibum exercitio commiſerit.

In lib. de ſuccor. bon. & vit. c. 3.

B

CASTRATIO.

APVLEIVS caſtrationem eleganti vocabulo deteſtationem appellauit, cauſam inſinuans, quare in brutis, & potiſſimum in equis celebretur; nempè quoniam nimio libidinis calore laborantes hac deteſtatione manſuefiant. Sed quid hoc meditamur in brutis; cum Iulius Alexandrinus mulieres perniciosæ Veneris ardore vexatas olim caſtratas fuiſſe diulgauarit? In hominibus autem noſtra ætate, caſtratura, alijs non conferentibus præſidijs, adhibetur, quando peritoneo dilatato, vel lacerato, inteſtina in ſcrotum deſcendentia herniam generant; vnde homines ad labores, & ad alias functiones obeundas inepti redduntur; prærterquamquod hac herniæ ſpecie laborantibus non ſolum inflammationis, ſed etiam læthalis voluuli perpetuum impendet periculum. Quocirca ad euitandum euidens mortis diſcrimen, & ad reddendos patientes laboribus aptiores, homines euirantur. Quandoquidem iuxta partem dextram, vel ſiniſtram hernia laborantium, alterutrius teſtis auulſione, inuſtinione, & ſutura, peritoneum dilatatum, vel laceratum adeò copulatur, ne impoſterum inteſtina deſcendere poſſint. Quod opus Orchitomi potiſſimum Nurſini in Italia diligentiſſimè exercent. C

Lib. 22. cap. 14.

Caſtrationis humanæ cauſa.

Olim homines ad Virginum cuſtodiam caſtrabantur, vt ancillis expeditiores, & ad congrediendum inepti eſſent. Id vocabulum Eunuchi ſignificat; ſiquidem εὐνοῦχος deducitur ἀπὸ τῶ τὴν εὐνὴν ἔχειν, quoniam cubilium, & gynæcorum curam haberent. Eunuchus etiam vocatur ſpado, nempè σπάδων à verbo σπάω extraho, quoniam his teſticuli euulſi ſint. Cæterùm ferunt Turcarum Imperatorem olim vidiſſe equum caſtratum equam inire, propterea iuſſiſſe, in pueris eunuchandis penem vna cum teſtibus detruncari: ideòque factum eſt, vt Turcæ hac etiam tempeſtate in caſtratura puerorum, virgam cum teſticulis auferant. D

Mulieres autem caſtrari poſſe non eſt in dubium reuocandum, vt ex authoritate Iulij Alexandrini ſuperius citata intelleximus: quamuis hoc opus maiori premætur difficultate; nullum tamen vitæ diſcrimen imminet, quando Orchitomus eſt peritus, Schenchius enim recitat hiſtoriam ſtupendam de muliere procidentia vteri, & cancrena affecti laborante; namq; citra vitæ periculum, vterus à Chirurgo reſectus fuit. Et Vuierus meminit cuiuſdam Ioannis ab Eſſen, qui in Comitatu Marchiæ verſans, illuc enim ad caſtranda iumenta conductus fuerat, propriam ibi eunuchauit filiam, cum illam familiariter cum iuuene quodam verſantem animaduertiſſet. Ex Lonicero etiam, in varia hiſtoria, habemus Lydos fuiſſe primos, qui mulieres caſtrarunt, cum illis loco Spadonum vti ſolerent, quam poſtea veritatem Cælius Rhodiginus affirmauit. Cardanus verò tàm mares, quàm fœminas, abſq; Chirurgico opere cu-

Lib. 3. obſer. 303.

Lib. 4. de Præſtig. Dæ. cap. 2. edit. 6.

re eunuchas fieri protulit, dummodo mares longo vsu viticis, & fœminæ periclymeni vtantur.

E

DENOMINATA.

HOMVNCVLVS, homulus, item homululus, & homuncio sunt nomina paruum hominem denotantia; quamuis apud Chymistas homunculus significet illud sperma, quod tantopere extollitur, neq; totum est ex Luna; immò ex illo magnam partem sibi vendicat Chaos nempè mixtio quatuor elementorum; quemadmodum in scholijs Paracelsi legitur. Pariter apud Græcos ἀνθρώπιον, ἀνδράριον, ἀνδρίον, siue ἀνδρίσκος vocabula sunt homulum exprimentia, veluti ἡμιάνθρωπος semihominem significat. Variæ etiam sunt affectiones, quæ ab homine denominationem sortiuntur. Est ἀνθρωπίνης humanæ naturæ conditio, ἀνθρωποπαθὴς affectibus humanis obnoxius; hinc ἀνθρωποπάθεια humana affectio, ἀνδρομανὴς dicitur amore virorum insaniens. Quapropter apud Gregorium, ἀνδρομανία, nempè amor insanus mulierum impudicarum legitur. Est λυκανθρωπία melancholiæ species, qua affecti, veluti in lupos conuersi noctu vagantur, donec diluculet. Verùm ἐξάνθρωπος exponitur homo alienam naturam, nempè ferinam induens. Sed μισανθρωπία odium hominum, siue inhumanitatem significat, quæ Luciano ἀπανθρωπία etiam nuncupatur.

Homũculus Chymistarũ.

Lycanthropia.

F

Exponitur ἀνδροσινὴς hominibus noxius, & ἀνδροκόβαλος Hesychio, & Suidæ vir improbus, & veterator, & ἀνδρομάχος cum viris pugnans. Est ἀνδρολατέω, viros expello, & ἀνδρόβασμος, quasi ἀνδρὸς βασμὸς angusta via, per quam vnus tantùm homo transire potest.

Præterea nonnulla sunt denominata, quæ ad perniciem hominum spectant, vt ἀνθρωπόλεθρος, hominum pernicies, ἀνδροδάϊκτος viros perimens; vox est composita ex ἀνὴρ, & δαΐζω. Item ἀνδράγχιος, vel ἀνδρεάγχος vocatur carnifex, scilicet hominum strangulator. Est ἀνθρωποθυτέω homines sacrifico. Exponitur ἀνθρωποκτόνος, seu ἀνδροκτόνος, & ἀνδροφόνος apud Hesiodum homicida, est item Martis epitheton: alioquin ἀνδρόφωνος apud Atheneum vocem virilem habens exprimitur. Hinc ἀνδροφονία, ἀνδροκτονία, & ἀνδροκτασία homicidium. Sed ἀνδροληψία erat pigneratio, quæ dabatur contra illos, apud quos homicidium fuerat perpetratum. Erant ἀνδράγρια τὰ spolia, quæ ex homine in militia interfecto reportabantur.

Carnifex quomodò Græcis appelletur.

G

Dicitur apud Scholiastem Aristophanis ἀνδροκμὴς à viro interfectus: nam ἀνδροκμῆτες ἀγῶνες apud Euripidem erant certamina, in quibus viri præliabantur. Est ἀνδρόκμητος ab homine elaboratus: legitur enim apud Hesychium ἀνδρόκμητος τύμβος, nempè tumulus ab homine fabrefactus, vel in quo vir mortuus iaceat.

Nonnulla denominata ad esum humanæ carnis attinent; vt ἀνθρωποφάγος, ἀνδροφάγος, ἀνδροβόρος, & ἀνθρωποβόρος hominiuorus, humana carne vescens, est etiam nonnullorum canum epitheton. Hinc ἀνθρωποφαγία, & ἀνδροφαγία, hominum deuoratio, vel esus carnium humanorum exponitur.

Pertinentia ad esum.

H

Loca à viris denominata sunt ἀνδρεὼν, siue ἀνδρὼν, pars domus, quam viri seorsum à mulieribus habitant, & ἀνδρόδομος apud Hesychium, & Suidam erat triclinium, vbi fortè viri tantum epulabantur. Item ἄνδρεια τὰ, apud Cretenses, nuncupata fuerunt conuiuia publica, ex mente Aristotelis, ad quæ viri solummodò conueniebant. Ad hominum copiam spectant πολυανθρωπία, siuè secundum Suidam, ἀνδροπλήθεια, hominum frequentia, & ὀλιγανθρωπία eorumdem hominum paucitas. Nam ἀνδρολογέω est homines ad militiam colligo, vnde nascitur ἀνδρολογία virorum ad militiam delectus.

Lib. 2. Ethic. cap. 8.

Si respiciamus procreationem, legitur apud Græcos ἀνθρωποποιὸς humanarum formarum fabricator; nam ἀνδριαντοποιὸς, & ἀνδριαντοπλάστης est statuarius, & præcipuè qui virorum statuas fingit: hinc ἀνδριὰς, statua potissimùm viri, & ἀνδριαντίσκος parua viri statua. Siquidem ἀνθρωπομορφόω est humanam formam tribuo, & ἀνθρωπογονία hominum generatio; hinc ἀνδρογόνος apud Hesiodum, virum generans.

Statuarius.

M Cætera

Cætera ſunt denominata homini maximè conuenientia, vt ἀνδρώδης virilis, ἀνδροπρεπὴς, & ἀνθρωποπρεπὴς homini conueniens, ἀνδρεῖος ad virum ſpectans, ἀνδρόφιλος virum amans, & ἀνδρεραστρια, ex Ariſtophane, virorum amatrix, ἀνδρόβουλος virili conſilio vtens, ἀνδρολήμων virili elatione animi præditus, vt exponit Heſychius, A ἀνθρωπόθυμος hominis animum habens, ſed ἀνθρώπειος, & ἀνδρόμεος, apud Homerum eſt humanus; ἀνθρωπισμὸς humanitas, & ἀνθρωπώδης ad naturam humanam proximè accedens: immò ἀνθρωπόθεος vocatus fuit Chriſtus apud Damaſcenum, cum ἀνθρωπίζομαι à Theologis græcis, homo fio, vertatur.

Xenophonti ἀνδρομήκης dicitur, qui ſtatura virili eſt refertus, & Atheneo ἀνθρωποειδὴς humana ſpecie inſignitus, & ἀνδρείκελος viro ſimilis. Item ἀνθρωπίζω homines imitor, συνανθρωπέω cum hominibus verſor. Et ὑπεράνθρωπος eſt, qui humanam excedit ſtaturam. Sed ἀνθρωπόγλωττος eſt, qui humana lingua loquitur, & ἀνθρωπόλογος, ſecundùm Ariſtotelem, eſt homo libenter de hominibus verba faciens. Apud Ariſtophanem legitur ἀνδραγαθία, quaſi ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργον, actio digna viro forti, vertitur etiam ſtrenuitas, quemadmodum & ἀνδρεία, quæ vox virilitatem, & ſtrenuitatem, & virilem ætatem ſignificat hinc ἀνδρίζω aliquid virile ago; item ἀνδρίζομαι virilem ætatem ingredior, & ἀνδρόπαις puer aliquid virile præſtans, vel ad ætatem virilem properans. B

Virilitas, & ſtrenuitas.

Nonnulla ſunt, quæ partes hominis reſpiciunt, vt ἀνθρωπίνη, & per contractionem ἀνθρωπῆ ſubintelligendo, δορά, pellis humana, item ἀνδρόπρωρον, pro ἀνδροπρόσωπον, apud Sophoclem, eſt humana facies. Heſychio verò ἀνδροσάθης, vel ἀνδροσάθων dicitur vir membroſus, nempè virilia iuſtò grandiora habens: At ἀνδρογύνης, ſiue ἀνδρόγυνος exponitur mariſæmina, nimirum homo vtroque ſexu refertus. Polluci tamen, hoc vocabulo, Eunuchus denotatur, & hæc eadem vox apud Heſychium, imbecillem, effæminatum, & hominem muliebri animo præditum deſignat, immò hoc idem nomen in parabolis Salomonis pro ſocorde vſurpatur. Demùm ἀνδράποδον ſignificat hominis pedem, veluti littera ſonat, quamuis hoc vocabulum quandoq; pro mancipio ſumatur, cum mancipia Dominorum pedes appellari ſoleant, & apud Suidam ἀνδραποδοκάπηλος venditorem mancipiorum ſignificat.

Mariſæmina quid ſit.

Ornithanthropos.

Præte-

Præterea multa ſunt in terrarum orbe humanam repræſentantia formam, quæ inter hæc denominata recenſeri poſſunt, vt ἀνθρωποδαίμων, Dæmon habens humanam faciem, item ἀνδροδάμας gemma ſimulacrum quoddam hominis referens, quamuis
E Plinius etymum huius gemmæ ab effectu deriuet, ſiquidem hominum impetus domare poteſt. Quid plura? aliquando viſus eſt Cometes effigiem humanam repræſentans, qui ἀνθρωπόμορφος nuncupatur. Immò in tabula Hieroglyphicorum Aegypti quædam auis fortè imaginaria, humana facie decora conſpicitur, vt in ſuperiori icone, quæ ὀρνιθάνθρωπος appellari poteſt. *Androdamas.*

Amplius multæ ſunt plantæ ab homine ſortientes denominationem, & prima fronte ſe ſe offert ἀνδρόσαιμον, quaſi viri ſanguis, cum flores plantæ digitis contriti ſanguineum ſuccum emittant. Antirrhinum ſylueſtre, capitula humanam caluariam referentia profert, idcircò à nonnullis caput defuncti hominis nuncupatur: quapropter, ex Porta, ad Philtra vſurpatur. Apud Dioſcoridem, portulaca vocatur ἀνδράχνη, quaſi gluma hominis; nam veluti ſpicarum inuolucra ad hyemem pro cibo belluarum ſeruantur. pariter portulacam paſſim naſcentem ruricolæ olim partim elixatam comedebant, & partim ſiccatam, vel ſale, & aceto conditam ad hyemem ſerua- *Lib. 4. phyt. cap. 10.* *Lib. 4. cap. 1.*
F bant. Apud eundem Dioſcoridem habetur ἀνδροσάκες fortaſſis, quaſi ἀνδροσάκος hominum medela, cum hæc herba multis affectibus præſidio eſſet. Eſt alia planta tactu aſpera prætereuntium veſtibus facilè adhæreſcens, quæ philanthropos, quaſi hominum amica nuncupatur; licet Bauhinus, ex mente Aetij, non hanc plantam, ſed Xanthium, nempè ſtrumariam, & lappam minorem philantropon nominari voluerit: ſiquidem φιλάνθρωπος amans hominum, & beneuolus exponitur; hinc φιλανθρωπία humanus amor, & ἀφιλάνθρωπος inhumanus dicitur. Inſuper ἀνδράχλος vocatur herba quædam viro ſimilis, quaſi ἀνδρείκελος facta ſyncope, & mutata tenui in aſperam; hæc autem videtur conuenire cum Mandragora, quæ ob radicis effigiem ſemihomo à Columella indigitatur ſic. *Androſaces.* *Philanthropos nomẽ æquiuocum.*

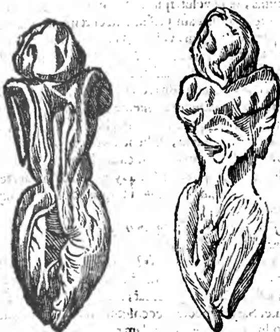
Quamuis ſemihominis veſano gramine fæta
Mandragoræ pariat flores &c.

Hæc eadem planta Pythagoræ vocatur ἀνθρωπόμορφος. Vt omittamus alias plantas humanam figuram referentes; quemadmodum ſunt quædam Satyriorum ſpecies, quarum vna flores ad inſtar hominis procreat; idcircò ἀνθρωπόφορος cognominatur.
G Item palma Chriſti inter Satyrij ſpecies recenſetur, quæ & ipſa radicem inſtar figuræ manus humanæ producit. Pariter quamdam radicem nobis donatam hic damus pronè, & ſupinè pictam, cui natura rudimentum humanæ effigiei impreſſit: quapropter & ipſa meritò ἀνδρόμορφος indigitari poterit. *Satyriorum ſpecies.*

Quod modò in hac radice, interdum in nonnullis ſaxis obſeruare licet. Tradit enim Olaus Magnus, in littoribus Oſtrogothorum, nempè Orientalium Maris Brauiken nuncupati, vbi etiam Torrens vehementiſſimus per oppidum Norcopenſe cognominatum illabitur, varias ſaxorum figuras, quaſi humano artificio perfectè cælatas ſemper conſpici; quarum nonnullæ effigiem humani capitis, aliæ formam pedum, manuum, & digitorum repræſentant: cum tamen à nullis lapidibus corpus humanum integrum referatur. Sed regionis incolæ ſimilibus aſſueti ſpectaculis hæc lapi-
H dea ſimulacra nihili pendent. *Lib. 2. Rer. Sep. c. 28.*

Tandem in libris Chymiſtarum quædam plantæ delineantur, iuxta folia, vel radices, ab effigie hominis non recedentes, quæ Andrographæ, vel Anthropographæ cognominari poſſent; hæ ſunt herba Helilotria, herba Lucia minor, herba Teſtatoris, herba Scudaria, his enim nominibus à Chymiſtis decorantur.

Radix Andromorphos.

EPITHETA, DIGNITATES, Officia.

HOMINES, qui ſunt viuæ virtutũ imagines,& abſoluta verę laudis exẽplaria, proculdubiò infinitis decorãtur epithetis: primitùs vocãtur beati, quaſi benè aucti, cum deſiderata poſſideant, θεώγλωσσοι, quoniã Dei lingua loquãtur: ſiquidem θεόγλωσσος tanquam bibliorum epitheton à Græcis diuulgatur. Quapropter non erit mirandum, ſi homo, Clementi Alexandrino, cæleſtis planta nuncupetur, & nonnullis Græcis οὐρανόσκοπος, non ſolum quia rectus incedat,& Cœlum ſpectet, ſed etiam quia cœleſtia meditetur. Itẽ homines cognominantur μέροπες, fortè quoniam varijs

varijs vtantur dialectis: cum μέροψ habentem diuersam vocem, necnon, apud Aristotelem, auem significet. Item virtutis gratia homines adeò redduntur venerandi, vt laboriosi, docti, & litterati prædicentur, pariter Græcis ἐργαλέοι, & μοχθηροί, E nempè operosi, & laboriosi. Insuper eximio virtutum splendore coruscantes dicuntur hospitales, constantes, patientes, magnanimi, veraces, iusti, casti, religiosi, modesti, verecundi, & χαμαίφρονες, humilis mentis: idcircò Pythagoras hominem πάντων χρημάτων μέτρον scilicet rerum omnium mensuram appellauit.

Lib. 9. de hist. Anim. cap. 13.

Vicissim quoniam homo innumeris premitur calamitatibus, non pauca sortitur epitheta. Latini eum vilem, incautum, nudum, laboriosum, fragilem, imbecillum, pusillum, caducum, infælicem, & ærumnosum indigitant. Græcis, iuxta hunc sensum, homines vocantur χαμαιγενεῖς, quia ex humo prognati, χαμαὶ ἐρχόμενοι de humo progredientes, ἐπιχθόνιοι in terra versantes, σάρκινοι, carnei, ἄθλιοι, miseri, δύσμοροι, infortunati, κακοδαίμονες infælices; cum hæc vox κακοδαίμων non solum malum spiritum, sed infælicem quoq; & miserum designet. Amplius nuncupantur πολύμοχθοι ærumnosi, ὀϊζυροί calamitosi, πολύτλητοι multis miserijs complicati, & κηριτρεφέες inter miserias alti; Alioquin dicuntur βροτοί, & apud Poetas græcos pas-F sim θνητοί mortales, veluti etiam apud eosdem Poetas πολυσπερεῖς per varios terræ tractus sparsi, & διοτρεφέες, quasi à Ioue nutriti, ὀψίγονοι, nempè sero geniti. Licet quandoq; Græcis sic appellentur, qui post alios nascuntur. Tandem θυμοβόροι nominantur, quasi animum vorantes, quia sæpius ægritudinibus animi se macerent. Quandoq; ob dispendium bonæ valetudinis corporeæ, indigitantur Apoplectici, Asthmatici, Cardiaci, Calculosi, Cæliaci, Epileptici, Dysenterici, Febriculosi, Hydropici, Lienosi, Icterici, Leprosi, Lethargici, Melancholici, Phrenetici, Pleuritici, Cæci, Balbi, Claudi, Podagrici, Strumosi, Verminosi, & infinita huius generis epitheta nanciscuntur, iuxta illas affectiones, quibus in dies occupari solent.

Homo ærumnosus.

Epitheta ratione ægritudinum.

Ratione originis alij dicuntur nobiles, alij ignobiles, & iuxta consanguineitatem, filij, nepotes, patres, aui, mariti, soceri, priuigni, quemadmodum in Rubrica affinitatum fuit exaratum. Verùm ratione modi nascendi, quidam vocatur Cæsar à cæso matris vtero, Opiter, quia patre mortuo, & auo viuente nascatur, Posthumus, G quoniam patre defuncto oriatur, Agrippa, cum ordine inuerso, ab vtero egrediatur, Vopiscus, quando alio fœtu interempto in lucem prodit, Cordus, quia serò nascatur. Alij impressum aliquod à natura signum gerentes, varijs donantur epithetis, vt Planci, Plauti, & Ploti à pedibus planis, Scauri à talis eminentibus, Vari, obtortis cruribus in partem anteriorem, Vacij, cruribus obliquis instar vaccarum, Coclites, altero lumine priui, Lucini, paruis oculis referti, Petauri, agiles, Labeones, à labijs prominentibus, Chilones, maioribus insigniti labijs, Achili, sine labijs, Buccones, ore eminenti, & amplo, Bronci, dentibus eminentibus, Nasicæ, ob nasum aduncum, Simi, & Simones à naso compresso, Sylones, à fronte eminentiori, Galbæ, à colore galbulæ auis, Flauij, à flauo colore, Gibbosi, ob curuitatem, Obstipi, à breui collo, Neruæ, ob neruorum robur, Columellæ, à proceritate, & tandem à varijs leguminibus denominati, vt Pisones, à pisis, Fabij, à fabis, Lentuli, à lente, Cicerones, à cicere, non quia huiusmodi legumina optimè fererent, vt aliqui voluerunt, sed H quoniam horum leguminum impressam in corpore imaginem ab vtero matris ferrent.

Epitheta ratione ortus.

Si mentem ad vitia dirigamus, aliquando homines maximam vitiorum labem contrahentes, nominantur gulosi, edaces, vinolenti, abstemij, ociosi, effæminati, incestuosi, adulteri, fures, libidinosi, mendaces, hæretici, prædones, dolosi, scelesti, improbi, inuidi, arrogantes, superbi, ambitiosi, audaces, temerarij, litigiosi, taciturni, loquaces, ingrati, periuri, proditores, perfidi, fascinatores, magi, & adulatores: vnde de postremis canebat quidam.

Epitheta ratione vitiorum.

Plus placeo Regi, quàm cor, quàm pignora falsa
Me noscat quamuis dicere, falsa probat.

Idcircò Græcis in hoc sensu homines appellantur δειλοί, nimirum meticulosi, ignaui, & improbi, ἀμαθεῖς indocti, φιλόκοσμοι res mundanas amantes, πολύπλαγκτοι, multis erroribus agitati, κακότεχνοι fraudolenti, ποικιλόβουλοι, scilicet varij, & in consilijs versuti, κενεαυχέες vana iactantes, μάταιοι vani, κακόθυμοι maleuoli: ideò

non eſt mirum ſi ab Apoſtolo vocentur θεοσυγεῖς Deo exoſi, interdum etiam ἀφωτιστοι non illuminati: ſiquidem ἀφώτιστος apud Alexandrum Aphrodiſeum, Lunæ ſilentis epitheton eſſe perhibetur.

Cap. 1. ad Rom.

Iuxta opum abundantiam, vel defectum, homines ſunt pauperes, illiberales, aua- A ri, prodigi, fœneratores, vel magnifici, liberales, diuites, fælices, & fortunati, & potiſſimum πολυκληροι, quibus multa obuenit hæreditas.

Ratione ætatum vocantur infantes, pueri, adulti, iuuenes, viri, ſenes, decrepiti, & æquæui, nimirum coetanei. Ratione ſexus, maſculi dicuntur, fæminæ, & hermaphroditi. Ratione ſtaturæ, puſilli, & proceri: ratione molis corporeæ, obæſi, & macilenti. Tandem iuxta pulchritudinem, vel deformes, & monſtroſi, vel ſunt ſpecioſi, & venuſti, immò ὀπισθοκομαι, qui capite comato iucedunt.

Aetas ſexus ſtatura.

Si dignitates hominibus conuenientes meditemur, inueniemus homines iuxta honores Eccleſiaſticos, & Sacerdotales, vocari Pontifices, Cardinales, Prælatos, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Proepiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, Rectores, Præfectos, Præpoſitos, Priores, Canonicos, Vicarios, Parochos, & Hierophilaces; Cæterùm ratione honoris profani, nuncupantur Imperatores, Reges, Tyranni, Proceres, Primates, Senatores, Fiſcales, Auditores, Dynaſtæ, Legati, Nuncij, & Legislatores. His adduntur, Monarcha omnium Princeps, Tetrarcha quartam Regni partem occupans, Coſmarchus Mundi Princeps, Decarchus, decem militum Princeps, Philarchus Imperij candidatus, Irenarcha ad tumultus placandos in ciuitate electus, Eparchus Prouinciæ præſes, Stategus præfectus militum, Archipolis, Princeps Ciuitatis, Nauarchus, nauis, necnon Hecatontarchus centum hominum Princeps. B

Dignitates, & honores.

Si contemplemur varia munia, quibus funguntur homines. Primùm ratione doctrinæ, & diſciplinæ, homines appellabimus Doctores, Diſcipulos, Præceptores, Pedagogos, Oratores, Iuriſperitos, Grammaticos, Rhetores, & Poetas, quorum vnus aliquando ſic cecinit.

Non maro ſic cecinit, docuit cantare Maronem
Mæcenas, doceat me quoq; magna canam.

De Rhetore autem ſic canitur. C

Laurea debetur linguæ, clariq; triumphi,
Nam, cum vult, bellum ſedat, & arma mouet.

Item dicuntur homines ſophiſtæ, Philoſophi, Metaphyſici, Theologi, Hiſtoriographi, Dialectici, Aſtrologi, & Geometræ. De Aſtrologis ſic legitur.

Munia varia hominũ.

Quæ non ſunt, quæ ſunt, & quæ ventura trahuntur,
Si videt Aſtrologus, non homo, ſed Deus eſt.

Geometra ſic introducitur canens.

Quæ numquam tetigi nec tangam, metior aſtra,
Miraris? centrum, & terra mihi ſatis eſt.

Præterea alij agunt in humanum animum, vt Hiſtriones, Muſici, Saltatores, Funambuli, Scurræ, Cithaređi, & cæteri fidibus Cantatores, Circulatores, & Aulici, de quibus extat diſtichon huius tenoris.

Inuidiæ rabies, aſtus, dolor anxia cura D
Auratis claudunt toxica liminibus.

Scurra ſic loquitur.

Obſequor, applaudo, ſic dulcia maſſica poto,
Rideat vt Princeps, turpia quæq; decent.

Verùm circulator introducitur loquens hunc in modum.

Non ego te fallo, fallit te mens tua, verba
Vana cupis, vanus quod cupis accipies.

Accedit etiam Muſicus eleganter canens.

Pectora dura canens moueo, ſtant omnia noſtro
Munere, cor, ſanguis, lumina, mens, anima.

Sin agant circa corpus, vocantur Medici, Chirurgi, Orchitomi, Odontagogi, Balneatores, Pharmacopolæ, Tonſores, Myropolæ, Obſtetrices, Cubicularij, Nutrices, Propolæ, Lanij, Ornithopolæ, Caupones, Coqui, Salarij, Fartores, Famuli, Diſpen-

Munia circa corpus.

Dispensatores, Ancillæ, Trapezocomi, idest epularum structores, Crustularij, Olearij, & Elæopolæ, Buccellatorum artifices, Riuales, Proci, Meretrices, Lenones, Comites, Iudices, Pincernæ, Saponis Opifices, Vespilones, Necrophori, Satellites, &
E Carnifices. Famulus sic conqueritur.

Sors mea tristis atrox, duro sub vindice viuo,
Non bibo, cum sitio, cum bibo, non sitio.

Cubicularius de suo Domino hæc habet verba.

Si gemit, accurro, matulam si flagitat, adsum.
Si pedit, laudo, si cacat, olfacio.

Pincerna epulas Principis prægustans sic conqueritur.

Prægustans epulas, virus, vel funera gusto;
Iure cado, mortis sum mihi causa mea.

Lanius suam mentem paucis sic exponit.

Vita cadit, cibus est noster, qui sustinet illam,
Quisq; potest nostra viuere tutus ope.

Dispensator encomijs Domini se dignum prædicat hunc in modum.

F *Si Rhombum nummis centum, similibus emi*
Bis mulum, Domini me gula lauta probat.

In militia, homines iuxta munia, varia sortiuntur nomina. Primitùs bellicosi cognominantur, & bellicosæ vocatæ fuerunt illæ mulieres, quæ intrepidæ dimicarunt, vt Regina Aegypti Cleopatra, Artemisia Regina Cariæ, & Hippolyte Amazonum dominatrix. Præterea dicuntur belli Imperatores, milites ordinarij, signiferi, equestres, pedites, antesignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, torquati, mensores, candidati, bellatores, imbelles, velites, peltati, cataphracti hastati, scutati, ferentarij eminus dimicantes, sagittarij, chiliarchi, tyrones, rorarij, leui quadam pugna prælium ineuntes, gregarij, triarij omnium fortissimi in postrema exercitus parte locati, exautorati, qui veniam abeundi consecuti sunt, dimarchæ duplici pugnæ genere certantes, mucronigeri, cultelliferi, sclopigeri, spiculiferi, scorpionarij, qui machinis scorpionibus nuncupatis vibrant, balistarij, funditores, *Munia militaria.*
G siue fundibularij, lapides funda iacientes, colubrinarij, pysobolarij, glandes ignitas eiaculantes. His addimus athletas, pugiles, & gladiatores. Inter hos tubicen suam virtutem sic commendat.

Hinnit equus, cum me sentit, volat acta sagitta,
Lancea, Mars sæuus, voce mea loquitur.

Et gladiator suam mentem sic exponit.

Quid thoraca capis? clypeo pugnemus, & ense,
Cor lorica tibi, cor tibi sit galea.

Quando homines aliorum vicariam obibunt operam quoad animum, dicentur Legati, Causidici, Interpretes, Exploratores, scribæ, proxenetæ, architecti, & secretarij vulgò dicti. Itaq; seruus à manu, cum omnibus de rebus Domini silentium agere debeat, sic inquit.

Cor regis video, curas, & crimina, fælix
H *Talia si possem dicere, sed taceo.*

Architectus verò hæc verba profert.

Ars mea prima modum dat cunctis artibus, ars est
Maxima, nam causis imperat ingenium.

Sin motus rei de loco ad locum consideretur, prestò sunt baiuli, aurigæ, geruli, veredarij, nauicularij, lecticarij, tabellarij, aquarij, cistiferi, œnophori, cursores; nam Atas puer, consule Vipsano, septuaginta quinq; millia passuum, magna omnium admiratione, à meridie ad vesperum cucurrit: & tandem accedunt institores, de quibus sic canitur. *Munia ratione motus localis.*

Gallus, Arabs, Indus, Thrax, Celta Sicamber Alanus,
Quas mihi dant merces, ad tua tecta fero.

Si dirigatur animus ad materias, circa quas opifices versantur, homines nuncupantur marmorarij, lapicidæ, cæmentarij, dealbatores, stannarij, aurifabri, argentarij, inauratores, fabriferrarij, vitrarij, fabrilignarij, pelliones, coriarij, membranarum

rum perfectores, nummularij, interpolatores, gemmarij, librarij, fericarij, bractearij, publicani, fullones, fericum varijs rhombis nêtes, caminorum expurgatores, pictores miniarij, & illi artifices, qui telas tum veteres, tum nouas graui prælo ſubijcientes poliendo eleganter mangonizant. A

Munia ratione formæ operis. Ratione formæ operis conſiderati, homines dicuntur textores, doliarij, infectores, cartharij, pictores, carbonarij, horologiorum machinalium opifices, cælatores, typographi, pilearij, monetarij, plaſtæ, calcarij, laternarum fabricatores, culcitrarij, figuli, pectinum opifices, pyxidipæi, veteramentarij, ſignifices, macheropæi, nodulorum toreutæ, ſphæriſterici, ſubligaculorum artifices, ephippiarij, laruarum ſculptores, catropopæi, putearij, xiphothecarij, eſſedarij, incerniculorum, & ciſtularum opifices, bibliothecarij, fomitifices, necnon ſulphuratorum, pulueris pyrij, & periſtromatum artifices, immò & lanifices, quorum materia ſic celebratur.

Serica quid poſcis, veſtes ſi vellera præbent?
Illa nitent, fateor, ſed magis iſta dicent.

Ratione inſtrumenti opifices. Deniq; ratione inſtrumenti, quo ad opus vtuntur homines, nominantur toreutæ, molitores, piſtrinarij, piſtores, ſeu furnarij, cribratores, fornacarij, fartores, & ſutores, acupictores, & ſcoparij. Sunt hic Bononiæ, qui vendemiarum tempore in B aliud opus non incumbunt, niſi ad calcanda torculari vinacea. Si verſantur circa rerum cuſtodiam, ſunt coloni, ianitores, milites, excubitores; circa venationem, venatores, piſcatores, & aucupes. Verſantes circa cultum animalium, ſunt bubulci, opiliones, ſubulci, paſtores, apiarij, agaſones, aurigæ, aſinarij, veredarij, domitores, manſuetarij, ſtabularij, & veterinarij, & caprarij. Demum terram colentes, ſunt ruſtici, agricolæ, viridarij, vinitores, olitores, fæniſecæ, aratores, topiarij, paſtinatores, foſſores, & arboratores.

PARTES HVMANÆ
Quibus Dijs Sacratæ. C

ETHNICI Numina quædam ſingularum humani corporis partium tutelaria in Cælis verſari exiſtimarunt. Itaque nonnulli caput Ioui, oculos Mineruæ, brachia Iunoni, pectus Neptuno, renes Veneri, & pedes Mercurio conſecrarunt. *Dominium planetarum.* Alij verò opinantes hominem ab vtero prodeuntem, ſpiritum à Sole, corpus à Luna, ſanguinem à Marte, ingenium à Mercurio, deſiderium à Ioue, voluptatem à Venere, denique à Saturno honores ſortiri, à prædicta Deorum tutelarium ſeriè receſſerunt, Saturnus tamen ex Iulio Firmitio, aurem dextram, ſplenem, & melancholiam tutatur, Iupiter aurem ſiniſtram, & hepar, Mars hepar cum Ioue, & renes cum Venere, Sol ſpiritus, caput, & dextrũ oculum, Venus cũ Marte nares, Mercurius os, linguam, & manus orationis humanæ adiutrices, & tandem Luna oculum ſiniſtrum reſpicit.

Conueniunt tamen multi frontem olim Genio fuiſſe conſecratam, & ſupercilia D Iunoni dicata, his enim oculi teguntur, quibus fruimur luce, quam à Iunone dimanare credebat Antiquitas; quapropter Iuno Lucina fuit nuncupata. Aurem Deæ memoriæ, & linguam Mercurio dicarunt: *Lib. 4. lect. antiq. c. 23.* idcircò Aſtrologi ab eodem planeta hanc regi tradiderunt: barbam verò, & capillos Apollini ſacros faciebant: vnde ex Rhodigino, Ephæbi primam capillorum, vel barbæ inciſionem Phœbo offerebant: propterea quòd ex humecta, & feruida natura, animantium incrementa prodeant. Dextram manum Fidei, & ſecundum alios Fortitudini ſacrarunt, quoniam dextrã dextrę iungentes pacem inibant, & auxilio indigentes dextram petebant; immò ſupplices eamdem deoſculabantur: hinc poſtea à dextra dexter, nimirum propitius dimanauit. Ampliùs iuraturi, per dextram, tanquam per fidei ſedem iurabant.

A manu pendent digiti, quos ſacros Mineruæ eſſe volebant. Stomachum magna pituitæ copia redundantem ad dominium Lunæ referebant, cum hæc humiditatum abundantiam progignere credatur. Vmbilicum Veneri dicatum ſtatuebant; cum ab illo

ab illo luxuriam dimanare crederent. Quamuis alij sacratum Ioui facerent, quoniam olim Iuppiter in templo Iouis Amonij sub vmbilici specie colebatur. Iecur Veneri dicatum dixerunt, ideòque hoc viscus ab eodem planeta regi, Astrologi diuulgarunt; & Poetæ sedem amoris in iecore collocarunt, immò vulgare distichon idem
E attestatur.

Cor sapit, & pulmo loquitur, fel commouet iram,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Cæterùm Astronomi non solum iecur, sed renes quoq;, & genituram in potestate Veneris constituerunt. Genua tandem Misericordiæ, & pedes Mercurio dedicarunt; quare petentes Misericordiam genua flectere solebant.

Verùm Astrologi non planetas modò, sed signa quoque Zodiaci singulis humani corporis partibus, & membris dominari pronunciant: cum cælestium potestas, accedente quadam nominis similitudine, in determinatis membris operetur. Quamobrem Aries caput sibi vendicare perhibetur; cum magna vis huius animantis in capite resideat. Tauro collum attribuitur, quoniam Taurus virtutem suam in collo exercet. Brachia Geminis assignantur propter similitudinem; nam Gemelli, vt plurimum similes esse consueuerunt. Pectus conuenit Cancro ob formam animalis;
F nam dorsum Cancri latitudinem pectoris æmulatur. Coxæ ex Manilio, Libræ competunt; cum tanquam Libræ à trunco dependeant; licèt, secundum alios, Sagittario attribuantur, & sic deinceps crura Aquarius, genua Capricornus, ilia, & ventrem Virgo, latera Leo, genitalia Scorpio, vmbilicum, lumbos, vertebras, pubem, Libra, & Pisces pedes regere perhibentur.

Signa Zodiaci.

Lib. 12. c. 2.

Deinde, ex Petro Crinito, ceruicem, & caput Soli, os, & linguam Mercurio, lienem Saturno, hepar Ioui, sanguinem Marti, renes, & genituram Veneri, & ventriculum Lunæ Astrologi assignarunt. Quocirca Antiquitas ad exprimendum non solum planetarum, sed signorum quoq; Zodiaci dominium in humana membra, hominem nudum in centro circuli duodecim signis decorati effigiauit, in cuius simulacri lingua pictus erat Mercurius, in regione splenis Saturnus, in regione hepatis Iupiter, in corde Mars, in cerebro Sol, in stomacho Luna, & in genitalibus Venus conspiciebantur.
G

PRODIGIA.

PRODIGIOSA quæq; insigniora, in quibus partium hominis, siue eiusdem effigiei fit mentio, hoc in loco memoranda esse decreuimus. Primum, ex Plinio, annò mundi trecentesimo sexagesimo octauo supra tria millia, dum Romæ fundamenta ædis Capitolini Iouis foderent, humanum caput recenti aspersum sanguine inuenerunt; & de hoc Aruspices interrogati, hunc locum non solum Romani Imperij, sed totius etiam orbis caput fore responderunt: id etiam Iulius Obsequens in historia Prodigiorum recitauit. Bugatus quoq; antè necem Bernabo Viscontis,
H non modò eius Palatium ardere, sed caput humanum inter flammarum globos, quasi cremandum, per aliquot temporis spatium, visum fuisse recitauit. Quando domus Neronis fulmine tacta fuit, tunc capita imaginum Cæsarum ceciderunt; vnde Prodigiatores familiam Cæsarum in Nerone defuturam præsagierunt.

Lib. 28. c. 2.

Lib. 1.

Lib. 2. hist.

Pariter anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, in Vrbe Argelia, tempestatis impetu, in arce deiectum est caput statuæ iconem Ducis Saxoniæ referentis, & eodem anno Henricus Dux Brunsuicensis auitum repetens regnum à Duce Saxoniæ comprehensus, & cæsus fuit. Item Galba Prouinciam Hispaniæ Taraconensem ingrediente, & citra publicam ædem sacrificante, accidit, vt caput cuiusdam pueri ex ministris repente canesceret; quare hoc prodigio moniti Aruspices mutationem rerum futuram prædixerunt. Caput quoq; hominis diademate pontificio coronatum in aere conspectum fuisse, refert Nicolaus Orius in epistola quadam ad Bouilum, anno octauo supra sesquimillesimum; cuius prodigij expositio apud

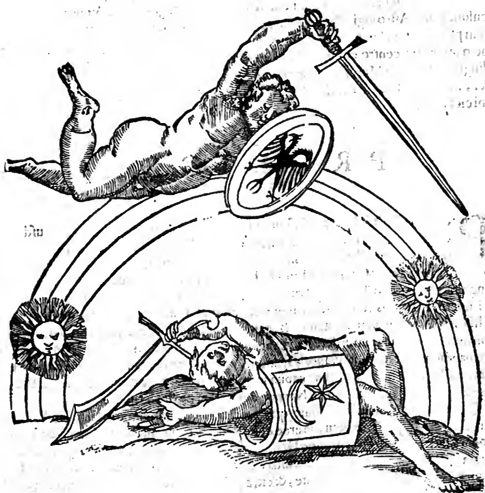
Caput pusionis canescẽs.

apud ipſum legitur. Tandem prodigioſus fuit ille piſcis humano capite inſignitus, qui anno Domini vigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum in fluuio Iſtula Sarmatiæ captus fuit, quemadmodum ex relationd Cracouiæ impreſſa intelleximus. A

Prodigia manus.

Modò de alijs partibus differendum eſt; ſiquidem Veſpaſiano cænante, manus humana in triclinium illata, & ſubter menſam ſubiecta fuit: hinc Diuinatores rerum poteſtatem ad Veſpaſianum aliquando peruenturam præſenſerunt. Similiter, anno ante Chriſtum quingenteſimo quinquageſimo nono, Rex Balthaſar in inſtructa comeſſatione, & optimatibus conuiuis, inter elegantes epularum lautitias humanam manum in ſuperficie parietis ſcribentem conſpicatus eſt, quod prodigium Regis mortem prædixit, vt in facris Biblijs apud Danielem legitur. *Cap.5.* Pedem offendere Antiquitas prodigioſum eſſe exiſtimauit. Idcircò Caius Gracchus, qua die ciuili ſeditione fuit oppreſſus, domo egrediens limen pede ita offendit, vt non pauca inde ſanguinis portio effluxerit. Item Craſſi filius aduerſus Parthos præliaturus, ita pedem offendit, vt cadere coactus fuerit, & res malè ceſſit; quemadmodum Alexander ab Alexandro ſcriptum reliquit.

Prodigium duorum puſionum.

De hu-

De humanis effigiebus prodigiosis, infinita extant monumenta. In primis anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, ex Iobo Fincelio, ante necem Mauritij, in quodam vico Thymigræ, icon viri proceri sanguinem vndequaq; effundentis inter nubes apparuit; quæ paulatim in tenuissimas defluxit auras. Eodem anno in Palatinatu, duo homines cataphracti in aere præliantes visi sunt, qui paulò post euanuerunt, hoc in Metheorologicis Marcus Fryschius enarrauit.

Item Anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum in Ciuitate Babarscha Hungariæ, die sexta Octobris, duorum pusionum monomachia in aere conspecta est, & qui armaturà turcica munitus erat multis confossus vulneribus cadere visus est; immò eodem tempore, & loco, arcus cælestis suis variegatus coloribus, & duplici Sole ex vtraque parte decoratus apparuit; quemadmodum in superiori icone id totum spectandum proponimus.

Prodigium viri Germanum æmulantis.

Amplius

Amplius anno, quo Veſpaſianus Imperator Hieroſolymam deleuit, non ſolum ſydus gladij figuram repræſentans Vrbi diù impendit, ſed etiam homines armati inter nubes dimicare viſi ſunt, veluti Textor admonuit. Anno quoq; Domini quadrageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, ex Fincelio, in oppido Virtlandiæ, cum dilucularet, ſereno Cælo, vir procerus veſtibus germani Principis indutus in aere conſpectus eſt, ad cuius latus Leo, & Agnus apparuerunt, vir quamdam coronam fruſtra arripere conabatur, ſed tandem gladium vibrare cæpit, cum nubes aduenientes totum ſpectaculum adumbrarunt. Huius ſpectaculi icon ex Lycoſthene delineatur. A

Mauritio imperante, effigies hominis ignoti Monachi veſtimento induti circa ſtatuam Imperatoris enſem diù circumtulit, & poſt euanuit: quare referente Textore, Mauritium gladio periturum prædixerunt. Bugatus etiam narrat, in obſidione Brixiæ, multa prodigia apparuiſſe, & potiſſimum Mediolani, in porticu Matthei Viſcontis, humanum ſimulacrum coruſcantibus munitum armis equitare viſum eſt, & poſt biduum denuò apparens, & cum alio ſimili ſimulacro prælians, paulò poſt am-

Prodigium Equitis. B

bo in

bo in tenuem auram abierunt. Anno Domini quinquagesimo supra sesquimillesimum intra Norimbergã, sereno die, visus est in aere eques, qui altera manu equum, & altera canem venaticum ducebat, Sol erat varij coloris, & supra ipsum vas sanguine plenum, quo aspergebatur, conspecta etiam est aquila sine pedibus, apertis alis, vnà cum Iride veluti antecedens ostendit figura.

E

Præterea anno Mundi noningentesimo quinquagesimo quarto supra tria millia, Drusus Tiberij frater ab Octauio Augusto aduersus Cæltas fuit missus: ideòq; illi ad flumen Albin vsq; progredienti mulier proceræ, & inusitatæ staturæ facta est obuia his verbis: quò pergis Druse? non potes hæc omnia ex Fatis videre: quocirca Drusus in itinere morbo læthali correptus, & extinctus est. Similiter anno Mundi noningentesimo vigesimo octauo supra tria millia, Brutianis in prælium egrediẽtibus vir Aethiopici coloris in porta occurrit, & à militibus fuit confossus: verùm paulò

Prodigium mulieris procera.

Crucularum Prodigium.

N post

poſt Caſſius, & Brutus interierunt. Legitur apud Alexandrum ab Alexandro, quòd Sagunti, eo tempore, quo hæc Ciuitas excidium Annibalis paſſa eſt, infans nuper in lucem editus, denuò in vterum matris fuit reuerſus, quod prodigium teterrimum bellum portendit. A

Lib. 2. gen. dier. c. 31.

Item Egnatius in varia hiſtoria recitat, olim Romæ multa admiranda oſtenta fuiſſe conſpecta, ſed inter alia, anno Mundi ſeptingenteſimo quadrageſimo nono ſupra tria millia, Romani puerum ſemeſtrem in foro olitorio triumphum exclamantem adiuerunt. Inſuper anno ab Vrbe condita ſexcenteſimo decimo quarto, & ante Chriſtum centeſimo trigeſimo octauo, multæ ſtatuæ humanam referentes effigiem è Cœlo ceciderunt, & ab Aethna monte maiores flammarum globi, emicuerunt: hinc Diuinatores, teſte Iulio Obſequente, annum quietum præſagierunt. Rurſum anno ab Vrbe condita quadrageſimo ſupra ſexcenteſimum, & ante Chriſtum,

Lib. 9.

Lib. 1. de Prodig.

Tumoris præter naturam Prodigium.

anno

anno duodecimo ſupra centeſimum, virgo quædam filia Pompei Helni in equo ſedens à fulmine cæſa eſt; cuius linguam inter fæmora per partes poſteriores exeuntem obſeruarunt: idcircò Prodigiatores, vt refert Iulius Obſequens, virgines eo an- *Loco cit.*
E no magnum dedecus paſſuras eſſe prædixerunt, nec aliter accidit, quandoquidem tres virgines veſtales, ob inceſtum, grauibus ſupplicijs mactatæ fuerunt. Anno quinto Conſtantini Imperatoris, in Calabria, & Sicilia, cruculæ quaſi oleo deſignatæ in veſtimentis hominum apparuerunt, & eodem anno orta eſt teterrima peſtilentia, quæ non ſolum Siciliam, & alias maris inſulas vexauit, ſed etiam per totam Græciam craſſata eſt. Icon Prodigij exhibetur.

Mulieres ſpicas vomentis Icon.

Cæterùm mirabilius fuit illud Prodigium, quod accidit in Pago Dullefelt, anno Domini vigeſimo quinto ſupra milleſimum, & centeſimum: nam puero laborante tumore circa dextrum genu, accidit, vt ab apertione tumoris non ſanies, ſed grana ſiliginis, & hordei exierint, & eodem tempore, vt refert Licoſthenes, ingens fames A regiones adiacentes mirandum in modum cruciauit; Quamuis etiam aliquando contingere poſſit, vt ex materia in tumoribus putreſcente quid ſimile granis hordei, vel tritici, citrà prodigium, gignatur: ſuperior icon hoc Prodigium oſtendit.

Ex eodem Licoſthene, anno Mundi octingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, mulier Aretij ſpicas farris euomuit, & ab eiuſdem quoq; naſo prodierunt, & eodem tempore Ptolemeus Rex Aegypti Cyrenis moriens Senatum, Populumque Romanum hæredem conſtituit, & Icon Prodigij exhibetur.

Amplius Dinothus in Aduerſariſs diuulgat, quòd anno octingenteſimo vigeſimo tertio in Agro Tullenſi, puella quædam duodecimum agens annum ab omni cibo per ſpacium decem menſium abſtinuit. Addit Iulius Obſequens, quòd anno ab Vrbe condita ſexcenteſimo decimo nono puer ſine anno natus eſt, & ſegetes in arboribus creuerunt in Capitolio, quo Prodigio Romanum exercitum à Numantinis grauia paſſurum damna prædixerunt. Idem Author ſcriptum reliquit, quòd anno B ab Vrbe condita ſexcenteſimo ſeptimo natus eſt puer tribus pedibus, & vna tantùm manu refertus, & multa alia huius generis, quæ poſtea inferius in capite de Monſtris recitabimus.

Segetes in arboribus nata.

MIRACVLA.

QVÆ ſupra vim naturæ ſummus rerum omnium opifex, & eius Sancti non ſolum in partibus humani corporis, ſed etiam in toto corpore patrarunt; tam innumerabilia ſunt, vt potius dies deficerent, quàm quòd omnia miracula huius generis recenſere poſſemus. Nihilominus horum pauca tan- C tùm exempla recitare decreuimus, De capillis narrat Theodoretus in Philotheó, quòd Iacobo Niſibeno Epiſcopo in Perſidem deſcendente, puellæ quædam iuxta fontem morantes, verecundia depoſita, capite detecto, & ſublatis veſtimentis, impudentibus oculis ſanctum virum intuebantur: vndè vir iuſtus id ægrè ferens fontem maledictis inſecutus eſt, qui illicò exaruit, maledictis quoq; puellas afficiens, confeſtim impudentem earum iuuentutem præcoci canitie puniuit: ſiquidem nigredo capillorum in candorem tranſmutata, earum venuſtatem impoſterum fœdauit.

Canities præcox miraculoſa.

Lucilla Virgo, Nemeſij Tribuni Plebis filia, luminibus capta, Stephano Pontifice intercedente, viſionem recepit, quæ deinde, Volaterano teſte, ſub Valeriano martyrium ſubiuit. Item Nautulphus puer naturaliter viſu carens, precibus Sancti Enochi, Authore Gregorio Turonenſi, viſionem eſt conſecutus.

Lib. 4. hiſt. cap. 14.

Circa linguam narrat Egnatius ex Procopio, Libycos Epiſcopos ab Arrianis lingua fuiſſe priuatos; nihilominus Conſtantinopolim petentes, Procopio ipſos audien- D te, clarè locutos fuiſſe memorat. Idem accidiſſe nonnullis Chriſticolis apud Perſas verſantibus ſcribit Nicephorus, qui, tyrannica vi amiſſis linguis, ſupra vim naturæ locuti ſunt.

Li. 16. c. 36.

In Prato ſpirit. cap. 114.

Infantes quoque viginti dierum, authore Sophronio verba clara potulerunt: nam Daniel Abbas, cum matronæ cuidam ſterilitatem, precibus, & oratione adimiſſet, ideòq; propagata prole, ab Aduerſarijs adulterij accuſabatur; ipſe verò ad infantem viginti quinq; dierum natum accedens interrogauit, quinam eius pater eſſet, & tunc infans palam loquens verum patrem indicauit. Zoe Nicoſtrati martyris vxor ſpatio multorum annorum, ob grauem ægritudinem muta, tandem ope Diui Sebaſtiani priſtinam locutionem conſecuta eſt.

In lib. de Prodig.

De manu tradit Licoſthenes, quòd Leone Sexto Pontifice Romano ſedente, manus cuiuſdam hominis ferro fuit amputata, deinde anno vertente, ei dormienti ſupra ordinem naturæ fuit reſtituta, & indicium miraculi fuiſſe perhibet lineam

coloris

oloris sanguinei, quæ in loco copulationis manus conspiciebatur.

Deniq; totum hominem supra naturæ vim in varia transmutatum, Authores multi tradiderunt. Eusebius Iesuita meminit casus cuiusdam hominis in Vrbe Paroha degentis; qui per sancta corporalia peierarat, se imprecatum in lapidem conuerti, si falsa asseueraret, & illicò in saxum conuersus est eodem, quo erat habitu, & forma, & hactenus omnibus conspicuus perdurat; vt omittamus vxorem Lot, quæ in statuam salis fuit transformata, vt habetur in sacris Biblijs, & alia infinita huius generis, quæ apud Surium, & alios Authores leguntur. *Lib. 1. de mirac. nat. Europæ.*

MYTHOLOGICA.

POETÆ non solum græci, verùm etiam latini, homines quosdam veluti Briareum, & Gigem centimanos esse finxerunt, immò Homerus, & ipse Solem ἑκατογχείρα, nempè centimanum indigitauit. Sed interpres Hesiodi per Briareum, tempus vernum intelligendum esse promulgauit, cum hoc anni tempus, magna herbarum, florum, & frondium copia redundet. Pariter, per Gigem centimanum, exposuit hyemem, ob multa, quæ in hoc anni tempus congeruntur. Similiter Solem centimanum nō immeritò appellauit Homerus, ob innumerabilia munia, quæ in dies obit. Idem interpres Hesiodi Cyclopes, nempè homines Monoculos, ideò à Poetis fictos fuisse, narrat, quia circa fulmina in aere genita versari dicerentur, & quoniam aer in medio situs est, hinc factum esse fabulæ locū est attestatus, vt vnusquisq; Cyclopum vno tantùm oculo circa medium frontis exornaretur. *Sol centimanus cur dictus.*

Achillem quoq; præter talos, fuisse inuiolabilem sunt fabulati, quia tali manu matris tecti, dum in stygijs mergeretur vndis, ab aqua non fuerunt madefacti; hac de re in illa parte faucium interijsse scripserunt; hac autem fabula insinuare voluerunt hominem licet fortem, & aduersus infortunia animosum, aliquando lasciuis illecebris ita succumbere, vt inde manifestum sibimet exitium compareт.

Extat quoq; ridicula de Prometheo, & hominibus fabula. Prometheus enim, Iouis mandato, homines, & bruta finxisse perhibetur. Iupiter autem bruta hominibus multa plura conspicatus, iussit Prometheo, vt brutis aliquibus destructis, homines formaret. Dum igitur Domini imperium exequeretur, accidit, vt multi homines, humana quidem figura, mente verò ferina inde prodirent. Hæc autem fabula ficta fuit ad indicandos homines, qui inhumana referti crudelitate per terrarum orbem vagantur. *Promethei fabula.*

His addere possumus ex Abstemio, multas fabulas animaduersione dignas, & primò narrat mulierem quamdam à marito multis affectam verberibus se mortuam simulasse, & cohibito spiritu, humi iacuisse, vt terrorem marito incuteret: quapropter maritus technarum muliebrium non ignarus, talia verba protulisse fertur, nempè bestiam mortuam pelle nudandam esse; ideòq; pedem vxoris arripiens gladio cutim separare nitebatur, cum mulier, simulato animi deliquio, statim surrexit. Fabula docet, quòd homini prudenti muliebres insidiæ frustra tenduntur. Posteaquam in sermonem improbæ fœminarum naturæ incidimus, non erit ab re, ex eodem authore, fabulam exarare de Cacodæmone hominem adeò vexante, vt nullis artibus ad exitum adduci potuerit; tandem quidam se illi vxorem daturum est pollicitus, quo intellecto, Dæmon inquit, noli me iugalibus vinculis irretire, quia iam iam egredior. Fabula monet improba vxore nihil esse miserius. *Technæ muliebres.*

Animum etiam muliebrem ex alia fabula intellexit Abstemius, dum introducitur pater, qui blandis verbis dolorem filiæ, marito animam agente, lenire conabatur, illi promittens alium iuuenem in matrimonium venustiorem, qui prioris desiderium facilè sedaret: at mulier doloris impatiens non solum verba patris inuita audiebat, sed intempestiuam quoq; alterius mariti mentionem improbabat. Verùm statim atq; maritus expirauit, lacrymis adhuc madida patrem interrogauit, num ibi versaretur ille iuuenis, quem sibi in maritum nuper dare promiserat. Ex fabula percipiendum *Mulierum simulationes.*

dum est, quàm facilè ex animo vxoris amor, & memoria defuncti mariti excidat.

Tandem in confirmationem dolosæ fæminarum naturæ, aliam Abstemij annectemus fabulam. Cum olim nouæ nuptæ, face accensa præeunte, ad mariti ædes duci solerent, vir quidam prudens, qui hamum coniugalem nuper vorauerat interrogatus, quid sibi vellet illa fax accensa, quam sponsa de parentum domo ædes mariti ingressura gestat, illicò respondit, illa fax significat me hodie ignem ab ædibus Soceri ablatum in domum meam inferre: ex fabula colligendum est: quandoque mulieres quasdam ignis scintillas secum deferre, quæ bona mariti sæpè sæpius comburunt. A

SOMNIA.

HOMINES maximè omnium per quietem aliquid videre feruntur: quapropter ex Philosophorum mente, quibus somnum capientibus nunquam aliqua rerum species oborta est, si tempore procedente, accidat, vt somnient, paulò post vel mortem, vel grauem morbum incurrunt: vnde Cardanus, & cæteri Onirocritæ, quid vnaquæq; pars humani corporis in quiete visa possit significare, docent. Inchoando igitur à partibus superioribus; caput in somnis conspectum, Principem, honores, mentem, & domus Dominum denotare scripserunt, capillis verò, tegulas, ornamenta, ædium, decorem, & infortunia grauia, cerebro prudentiam, & disciplinam indicari. Per oculos, filios, fratres, parentes, & gemmas intelligunt: propterea quod si quis sibi per quietem tres habere oculos videatur, magnam filiorum spem concipere debet, si breui vxorem ducat, & vicissim si quis somniauerit se vtroq; priuari oculo, filijs, aut fratribus, aut parentibus orbandum fore autumant. Filij enim oculis assimilantur, propterea quòd quæ nobis grata sunt, in oculis ferri dicuntur. Fratres quoq; ad oculos comparantur, quoniam oculi germana quadam copulatione, neruo optico, vinciuntur. Similiter parentes ad oculos spectare feruntur, cum sint in causa, vt filij beneficio lucis fruantur. B C

Quinunquã somniarunt quid incurrant.

Caput.

Capilli.

Oculi.

Verùm ex altera parte si alicui aliqua oppresso calamitate per somnium cæcitas accidere videatur, Interpretes somniorum hinc securitatem præsagiunt, quoniam ærumnosus mala minimè sit inspecturus. Sed ex Artemidoro, oculum per quietem esse in aure, cæcitatis indicium est; cum aurium beneficio percipiat, quæ oculorum etiam ope comprehendebat: & eò magis hoc nugamentum confirmat, quia somniantes in summitate digitorum oculos habere, cæcitatis periculum incurrant, cum cæci, oculorum vice, manibus vtantur.

Post oculos consideranda se se offerunt cilia, & supercilia; per cilia pedagogos, & puerorum custodes, & per supercilia, dignitates, ornamenta, & mulieres intelligunt. Idcircò supercilium densum, & benè coloratum in quiete visum, libertatis indicium esse dicitur; & ex aduersò, si quis glabrum supercilium somniauerit, inde luctum prædicunt, & causam huius rei ridiculæ afferunt, quoniam prisca consuetudine receptum fuerit, in luctu supercilia vellicare. D

Cilia, & supercilia.

Naso postea tanquam maximè conspicuo, decorem, ornamentum, & sagacitatem designant: quare magnus nasus inter quietem visus insignem sagacitatem portendere dicitur. Immò aliquis morbo oppressus, se absq; naso esse in somnis imaginatus, mortem proximam præsagiat, ratio tamen futilis adducitur, quia scilicet caput humanum, truncis naribus, cranium æmuletur.

Nasus.

Amplius nugi geruli somniorum coniectores auribus famam, doctrinam, & seruitutem attribuunt. vnde somniantes auribus asininis se esse refertos, seruitutem præsagiunt; nisi somnians fuerit Philosophus, tunc enim tale somnium, ob tardiorem motum aurium, bonum prædicit, quia firmam Philosophorum auscultationem esse volunt. Rursus somnianti plures habere aures longam seruitutem minantur, quia aures multa imperia demonstrant. Sin hoc somnium patrifamilias acciderit, amplitudinem

Aures.

tudinem familiæ ſignificat, ſi opibcibus, lucrum præſagit: cum ſomniantes ob aurium multitudinem, multas etiam voces locantium operas audire perhibeantur. Hæc, vt veritatem fateamur, varias potius humani ingenij argutias oſtendunt, quàm quòd firmam doctrinam ſapiant.

Si proſequamur per nugatoria, iſti gratiam faciei, iniuriam, & odium, ori pudorem dignitatem, & valetudinem, barbæ authoritatem, lucrum, & lætitiam, dentibus familiam, & affines, palato coquum, & vitæ ſuauitatem, faucibus vitam, & ſupplicium, mento fundamentum, & cauſam exiſtimationis, ſubmento vxorem filios, & cætera, quæ cuſtodiuntur, foueæ iuguli mortem, quia ibi animalia iugulentur, necnon muliebria ornamenta, & tandem toti collo robur, ob ceruicem, voluptatem, & decorem domus aſcribunt. *Cætera faciei partes.*

Si deſcendamus ad thoracem, pectus, ſecundùm coniectores ſomniorum, fortitudinem, conſilium, & arcana ſignificat, coſtæ, quia nos tuentur, ſatellites, & procuratores iudicant, dorſum, quia onera ſubit, deſignat labores; immò nepotes, quia poſt nos ſunt. Humeri tandem familiares minoris authoritatis, brachia fratres, & cubiti operationes leuiores demonſtrant. Per manus, artes, & robur, per palmam manus, labores, & ſummam inopiam intelligunt, per læuam tamen lucri, & rei agendæ ſignum prædicunt, cum hæc manus ad tutelam potius ſit idonea. Cæterùm, ex horum mente, ſi quis in cauſis agendis vir fuerit egregius, & per quietem plures habere manus videret, proſpera expectare debet; cum id clientum, amicorum, & pecuniarum copiam portendat. Ex altera parte ſi ſomnians vir fuerit improbus, & pluribus manibus in quiete refertus, malum eſt expectandum, cum vincula per plures manus expediantur. Manus verò in ſomnio ablatæ, vt voluit Artemidorus, artes oſtendunt, & ſi manus fuerint formoſæ, fælicem agendorum ſucceſſum præſagiunt, & potiſſimùm, illis qui manibus aliquod opus integrant. *Pectus.* *Brachia.* *Manus.*

A manu pendent digiti, qui, apud Onirocritas, ſuos habent ſignificatus; per ipſos enim opera minuta, & fidem indicant. Seorſim tamen pollex robur, & litteras ſignificat, Index fidem, religionem, litteras, & ſcribendi facultatem, Medius impudentiam, & fædas operationes, Annularis vxorem, filios, & dignitates, Minimus pueros, & eorum cuſtodiam, vngues demùm tutelam, & firmitatem oſtendunt. *Digiti.*

Vmbilicum Onirocritæ parentibus, & patriæ aſſimilant: nam quemadmodum fœtus per vmbilicum nutritur, pariter à patria, & à parentibus alimentum recipitur: quapropter, quæ de vmbilico in ſomnis apparent, de patria, & parentibus vaticinantur. Venter quoq; opes deſignare dicitur: nam corpus ex illo veluti homo ex opibus alimentum ſuſcipit. Alioquin, iuxta ſententiam Hippocratis, venter mari aſſimilatur; quandoquidem ſi quis in ſomnis mare turbatum videre ſibi videatur, illum ventris affectu laborare, vel laboraturum coniectabat: nam ſicuti fluuij in mare ſe ſe exonerant, ſimiliter omnia excrementa ad ventrem confluunt. *Venter, & vmbilicus.*

De interaneis aliqua ſunt enarranda: cum per cor, parentes, filios, & vxorem, per pulmonem, verba, & ſermonem, per ventriculum, voluptatem, prædia, & annuos redditus, per veſicam fellis, indignationem, iram, & morbos, per lienem, riſum, per renes, filios, & robur, per inteſtina, opes reconditas, per veſicam, mundum muliebrem, & per vterum, filios, & filias intelligant. *Cor, ventriculus, fel, renes, inteſtina, & veſica.*

Neq; pudenda poſtponuntur, quæ, apud ipſos, honorem, voluptatem, opes, & robur denotant: immò ſeorſim anus curas, & impedimenta, cum per illam partem excrementa trudantur. Vulua turpem voluptatem, nates partes abiectiſſimæ impudentiam, turpitudinem, necnon ſeruos, & colonos indicant. *Pudenda.*

Amplius coxis, ancillas, & pueros cuſtodes notant; genibus, grauiores operationes; tibijs familiares, & amicos, quorum ope ſuſtentamur, iuris ornamentum, & tutelam; talis, ſeruos abiectos, & illos, quorum adminiculo maximè nitimur; pedibus totius domus fundamentum, necnon ſeruos, quia pedes totius corporis pondus ſuſtinent, quemadmodum ſerui domi, ruriq; ſemper operantur, & malè operantes ſupplicio compedum puniuntur. Calcaneo tandem ſummum robur notatur, & id præcipuè, cui homo maximoperè fidere poteſt, & deniq; cute, munimentum, & ornamentum, oſtenditur. *Coxæ.* *Pedes.*

Hactenus de partibus, nunc de toto aliquid dicendum eſſe cenſemus. Scribunt enim,

enim, si mulier liberos, & maritum habens, se in marem transmutari somniauerit, eam breui viduam euasuram, atq; munio maris functuram; sin liberis careat, mares parituram; sin virgo fuerit, futurum, vt quamprimum hymeneum celebret. Ex aduerso si vir, & præcipuè Princeps, vel Dynasta se in mulierem degenerasse per quietem obseruauerit, futurum arbitrantur, vt de sede expulsus dignitatem amittat, quia mulieres imperio virorum subijciuntur. Nazarius narrat, quòd homo nudus, & muscis vexatus, neq; illas abigens in somnis visus, hominis ignauiam, & segnitiem denotat, & alius paralysi affectus conamen circa aliquod negotium significat. Alius veluti temulentus vas vino plenum tenens designat somnolentiam. Alius pedibus manibusq; carens, & supra crassum equum sedens, otium ostendit. Alius saxum supra caput ferens, velata facie, & vinctis catena ab ore egrediente, manibus, obliuionem indicat. Alius dextro pede asinino, sinistro capreoli, cum ala æquilina in humeris, tarditatem describit. Alius habens celum fractum, & malleum absq; manubrio, negligentiam designat. Alius super simiam sedens cum claua sine manubrio, imperseuerantiam denotat. Alius habens membra in plures partes diuisa, dissolutionem ostendit, & alia huius generis plurima leguntur apud ipsum loco citato.

Somnio 2. c. 3.

Valerius Maximus, & ipse tradit duos Arcades vnà iter facientes Megaram peruenisse, quorum alter ad hospitem, alter ad tabernam meritoriam diuertit; illi, qui in hospitis ædibus dormiebat, inter quietem, comes apparuit, vt sibi cauponis insidijs oppresso præstò esset; quare expergefactus de lecto surgens tabernam petere conatur, sed id vanum putans somnium, denuò cubatum, se contulit at rursus comes saucius in quiete oblatus obsecrabat eum, vt qui vitæ opem ferre neglexerat, saltem neci vltionem non negaret: siquidem cadauer à caupone trucidatum, & stercore tectum in plaustro ad portam vehebatur, iterum à somno excitatus, protinus surgens, & celeri gradu ad portam properans, plaustrum in somnis demonstratum inuenit, & detecto comitis corpore trucidato, cauponem ad capitale iudicium deduxit.

Lib. 1. c. 5.

Pariter de quodam Galeni somnio narratur, quòd ipse, cum ægrotum quemdam chronico laborantem morbo, multis adhibitis præsidijs, liberare non posset; tandem per quietem est monitus, apertionem venæ inter digitum annularem, & minimum sitæ, prædicto affectui summo fore præsidio, sequenti die iam per somnum edoctus talem venam secari iussit; vnde facta sanguinis effusione, patiens paulò post conualuit. Alioquin, vt plurimum quando humanum corpus optimè fuerit constitutum, non aliæ in animis dormientium cogitationes, quàm simulacra ex diurnis actionibus, & quotidianis munijs dimanantia versantur: quemadmodum Claudianus his carminibus expressit.

Galeni somnium.

Omnia, quæ sensu voluuntur vota diurno,
Omnia nocturno reddit amica quies.

HIEROGLYPHICA.

AB omnibus humani corporis partibus Aegyptios Hieroglyphica desumpsisse liquidò constat: quandoquidem à partibus supernis inchoando, delineatum caput humanum, hieroglyphicum principij appellabant; cum ex medica doctrina, omnes sensus, & nerui à capite oriantur; præterquãquòd vulgus, cuiuscũq; rei principiũ, caput nuncupare solet. Immò per capitis figuram, diuinitatẽ indicabant; cum cætera membra à capite regantur: hac de re Aegyptij, caput adeò venerabantur, vt ab esu capitum brutorũ omninò abstinerent: adeòut Platonici caput humanum ad mundani orbis similitudinem fabricatum, & membrum diuinissimum esse tradiderint. Immò per capitis fascia redimiti effigiem, Principatum intelligebant; cum somniorum coniectores, caput redimiculo ornatum in quiete conspectum, dominij signum esse præsagirent. Caput abrasum seruitutem indicabat, & caput comatum tam apud Græcos, quàm apud Latinos tãquam mollitiei signum delineabatur. Aliter Aegyptij, icone

Capitis prærogatiua.

icone abrasi capitis, cuncta superflua amouenda esse significabant. Quando verò
icon capitis humani partim capillis, & barba ornati, & partim glabri proponebatur,
Aegyptijs, ex Valeriano, homo peregrinus intelligebatur; proptereaquod Osyris
E aduersus Gigantes belligerans, in Italia, vbi erat peregrinus, barbam, & comam
nutriuit, sed in patriam reuersus, non modò barbam, sed capillos etiam deposuit.
At picturam capitis nudi mulieris, nullis decorati ornamentis, quale caput nympha-
rum esse solet, Diodotus musæ hyeroglyphicum esse contendit. Alioquin caput mu- *Caput muliebre.*
liebre speciei horridæ apud Corynthios, terroris erat imago; qua de re ferunt Do-
mitianum in pectore caput Medusæ delineatum gestasse, vt omnibus timorem incu-
teret.

Hactenus de sola capitis figura. Modò capitis effigies alijs copulata diuersa
parit hieroglyphica; ideò Aegyptij caput humanum cum asinino pingebant, vt ho-
minem imperitum ostenderent, & præcipuè illum, qui totum vitæ tempus domi te-
rit, nec peregrè proficiscens aliorum hominum mores contemplatur. Insuper, effi-
giatis duobus capitibus humanis, custodiam exprimebant, & per figuram trium ca-
pitum, Lunam intelligebant, cum hæc in Cœlo, terra, & locis subterraneis domine- *Caput triplex.*
tur; quamuis alij tempus præteritum præsens, & futurnm indicarent, vel triplicem
mensis diuisionem intelligerent: cum mensis quilibet in Calendas, Nonas, & Idus,
distribuatur, & quando qnadriceps, vel quadrifrons Ianus olim pingebatur, qua-
tuor anni tempora demonstrabantur. Demùm per hominem septicipitem, multi- *Homo septiceps.*
scium denotabant; cum, ex mente nonnullorum Astrologorum, in quinto deci-
mo Geminorum gradu, hieroglyphicum septem capitibus decoratum collocetur,
quandoquidem, vt ipsi referunt, sub hoc gradu in lucem editus multiscius sit fu-
turus.

A capite ad oculos descendamus, qui varia hieroglyphica effigiant. In primis
figura oculi Deum significabat: namque si in minori mundo, oculi partium omnium *Oculorum hieroglyphica.*
venustissimi, & præstantissimi tanquam actionum omnium moderatores habentur;
pariter in magno mundo Deus Optimus Maximus cuncta moderatur; præterquam-
G quòd oculus lucem participat, & aliquando tam efficacem, vt etiam inter horri-
ficas noctis intempestæ tenebras cernere valeat; non immeritò, igitur figura oculi
Deo assimilatur, quem perennem lucis perpetuæ fontem, & originem prædicamus.
Scripsit quidem Valerianus, quòd oculos in summitate sceptri Regij delineatus
rerum omnium moderatorem denotabat; cum sceptrum dignitatem, & oculus lu-
cem indicaret. Verumtamen Cælius Calcagninus Osyrim tali figura denotari as- *In li. de reb.*
seuerauit, addens per oculos Hori, in Aegyptijs Hieroglyphicis Solem, & Lunam *Aegypti.*
demonstrari. Cartarius quoq; per oculum pictum in vertice sceptri, Solem intelle- *In lib. de*
xit, cum is totum Cælum, & sub cælestia omnia in dies intueatur: hinc postea non- *Icon. Deor.*
nulli Solem Iouis oculum indigitarunt.

Præterea oculum parentem Sacerdotes Aegyptij figurabant, vt Iustitiæ serua-
torem demonstrarent: quapropter Plato non iniuria Iustitiam quandoque speculatri-
cem appellauit; & Chrysippus oculos Iustitiæ acres, atq; immotos constituit, ne huc,
H atque illuc ab honesto deflecti possent. Alij tamen per oculum apertum, vitam, & per
eumdem clausum, mortem intellexerunt: quamuis alij ad exprimendum momenta-
neæ voluptatis authorem, oculum pinxerint: iuxta illud Poetæ.

Si nescis tu, oculi sunt in amore duces.

Pierius tamen per effigiem oculorum glabris palpebris, virum luxui deditum ex- *Lib.33. Hieroglyph.*
pressit, cum vsu rei venereæ, pili interdum cadere soleant. Amplius, ex Valeriano,
pictura oculi fauorem, & beneficium denotat: nam quibus fauemus, eos benignè
intuemur, præterquamquòd nobis grata pupillis oculorum comparantur. Immò fi-
delis homo, pictura oculi, ostendebatur, iuxta illud vulgatum: certior aure arbiter
est oculus. Quando autem duo oculi supra duo capita effigiabantur, Dei manes ex-
primebantur; cum, per oculos, diuinitas, & per capita, manes intelligerentur. Ocu-
lus tandem apud Aegyptios sermonis erat hieroglyphicum, & quamuis figura linguæ *Oculus cum*
simplicem ostenderet sermonem; nihilominus cultum, & eloquentiam demonstratu- *lingua quid.*
ri, vnà cum lingua oculum subsanguineum delineabant.

Ex superciljs, authore Valeriano, hieroglyphicum sublimia contemplantis ha- *Loco cit.*
betur,

betur; propterea quod supercilia in loco eminentiori sint locata. Immò Pierius, ex ijsdem, hieroglyphicum seueritatis eliciendum esse opinatur; cum senibus magno supercilio refertis peculiaris insit seueritas. Crescunt enim, ad mentem Aristotelis, in grauescente ætate, supercilia, quoniam compagini quorumdam ossium sunt superposita, quæ in ætate graui laxantur; hinc copiosius superciliis alimentum suppeditatur. Nasus modò, ex sententia Pierij, sagacitatis hieroglyphicum constituitur: idcircò Festus sagacem non immeritò nasutum cognominauit, quia cuiuscumq; rei odorem statim exploret. Idem Author per aurem adapertam, obedientiæ signum, & per obturatam, contumaciæ hieroglyphicum declarauit. Et Clemens Alexandrinus per aures, & per oculos ex aliqua pretiosa materia fabrefactos, ad mentem Aegyptiorum summum Deum hieroglyphicè indicauit; cum Deus solus omnia audiat, & intueatur. A

Supercilia. *Nasus.* *Auris.*

Os, & dẽtes. Os, eiusq; partes tanquam hieroglyphicum domus à Valeriano ponuntur: dentes enim superiores incolas domesticos, & dentes inferiores alienigenas repræsentant, cum mandibula superior immobilis capiti adhæreat, & inferior tantùm moueatur. *Lingua.* Deinde linguam à manu comprænhensam figurabant, vt eloquentiam insinuarent; nam per linguam, simplicem sermonem interpretabantur, cum aliàs Latini linguam Dinguam à verbo, Dico, nuncuparent, & per figuram manus, pronunciationem ostendebant; nam sermo adiutus aliquo artificio in eloquentiam degenerat. Item, lingua in ara picta, somnum significabant; cum peruulgati moris fuerit linguas Mercurio adolere, dum somnum conciliare vellent; quandoquidem à Mercurio sermonem, cuius instrumentum est lingua, dimanare perhibebant, quæ postea, somno accedente, quieta tacet. B

Addit Pierius, per linguam abscissam, silentium significari. Exploratum etiam est, quod Sacerdotes Aegyptij leuem gustum indicare volentes, figuram linguę inter primores dentes nonnihil exertæ proponebant. Sed absolutum gustum ostensuri, primores gutturis partes radici linguæ adhærentes effigiabant; cum perfectio gustus, ad mentem Medicorum in his linguæ partibus celebretur.

Barba. Barbam hieroglyphicum virilitatis nonnulli promulgant, quoniam Diogenes eatenus se gestare barbam respondebat, quatenus se virum esse recordaretur. C

Ceruix. Ceruicem tanquàm Superbiæ hieroglyphicum. Valerianus assignat; propterea- *Psal. 130.* quod apud Psalmographum, pro edomita superbia, concisas Impiorum ceruices legimus. Idem Pierius humeros hieroglyphicum fortitudinis prædicat: his enim onera grauia baiulantur. Succedit dorsum fugæ hieroglyphicum: siquidem fugientes dorsum ostendunt. Alioquin Prisci, per figuram spinæ dorsi, titillationis hieroglyphicum indicabant, cum per hanc partem, à cerebro genituram descendere opinarentur. Immò quia renes, & alia vasa genituræ famulantia lumbis adhærent, Aegyptij lumbos pingentes, Venerem intelligebant.

Præterea aliquæ etiam partes intimæ à hieroglyphicis non excluduntur. Nam *Cor loro suspensum.* cor, loro suspensum, & in pectus pendens pingebant, vt viri veritatis perquàm studiosi sermonem insinuarent: illa enim, quæ ore proferuntur, cum his, quæ corde concipiuntur, nempè verò veriora conuenire debent. Quando verò Antiqui exhibebant figuram cordis in craticula igni superposita, furorem, & indignationem exponebant: cum Philosophus accensionem sanguinis circa cor, iram esse promulga- D *Lib. 34. hierogl.* uerit. Pierius tamen putat, per effigiem cordis, vitam explicari, cum vita pendeat ab anima, & anima suam sedem præcipuam in corde habeat: hinc nonnulli cor ventrem animæ cognominarunt.

Immò alij ad significandam humanam mentem, picturam cordis probabant; cum in sacris Biblijs Deus cordium scrutator habeatur. Quid plura? ad significandam Aegyptum, corde, & ars ardenti effigiata vtebantur: nam ratione partis meridiei obuersæ, calidam, & humidam instar cordis Aegyptum celebrabant; præterquamquod veluti cor cuspide ad sinistram partem hominis vergit; ita regiones arcticæ Aegypto sunt sinistræ, à quibus infinitæ aquarum scaturigines effluunt, quæ postea vitam, & fertilitatem Aegypto communicant: deinde per aram ardentem, hostijs supra ignem locatis, incolas exhilarandos esse insinuabant. Sed quod magis mirandum est, Aegyptij Sacerdotes Nili inundationem designaturi, simulacro cordis cum

icone

icone linguæ vtebantur: nam per cordis effigiem Nilum humoris copiam è terræ visceribus educentem intelligebant: veluti cor in humano corpore, abundantiam sanguinis, & spirituum ad se trahit, per linguam verò, confluentem vndequaque imbrium illuuiem, cum humore ad ipsam irruente perpetuò madescat. Addamus ex Nuperorum inuentione, effigie duorum cordium vinculis connexorum, concordiam posse notari. Lienem quoque Prisci ad Fiscum indicandum pingebant: cum cætera membra, splene intumescente, tabescant. *Cor cũ figura linguæ.*

E

Partes genitales & ipsæ à hieroglyphicis non abhorrent: siquidem Aegyptij, per pudendi virilis iconem, magnanimitatem significabant, cum talis icon in multis Veterum monumentis cælata, ad viros strenuos, bellicosos, & magnanimos denotandos inueniatur. At ad demonstrandam humanæ generationis causam, Osyrim suum humana effigie genitalibus obscænius excitatis depingebant; per Osyrim intelligentes Solem, qui generationis cuiuscumque causa esse perhibetur. Aliter sermonem efficacem indicaturi, Mercurium barbatum pudendis excitatis figurabant: nã quemadmodum Mercurius grandæuus facultatem generandi potitur, pariter sermo efficax deliberate, & persuadere debet. Ex aduerso pro sermone inefficaci significando, idem Mercurius iunior pudendis attractis effigiabatur, nam veluti ætas puerilis nulla vi generandi pollet, ita sermo ab ore impubis dimanans nullam efficaciam, nullamq; persuadendi vim participat. *Hieroglyphica ex pudendis.* *Manuũ hieroglyphica.*

F

Ijdem Aegyptij Sacerdotes, pro manifestanda continentia, genitale viri manu cohibitum delineabant, siquidem eo gestu, frænum libidinis describere credebant. Tandem, per effigiem pudendi muliebris, hominem somniculosum, & imbellem patefaciebant, cum mulieres timidæ, imbelles, & ad prælium prorsus ineptæ videantur.

Superest modò, vt de reliquis partibus externis aliquid dicamus. Manus igitur humana apud Aegyptios Sacerdotes fuit operis hieroglyphicum: manus enim ædificat, cuncta alimenta colligit, condit, ori admouet, & præclara quæq; facinora præstat; ideò iure optimo organum organorum fuit nuncupata. Sed manibus in sinum insertis, ignauiam exprimebant, cum homo ad negocium, non ad otium manibus à natura fuerit instructus: quamobrem Anaxagoras hominem, propter manus, omnium animalium sapientissimum appellauit. Amplius hominem bello inutilem manifestaturi, manum sine pollice pingebant: quandoquidem hoc digito semoto, homo ad operationes, & præsertim ad prælium inutilis redditur. Tandem Nuperorum nonnulli pro demonstranda dialectica, manum digitis in pugnum compressis figurarunt: breuitate enim argumentorum dialectica vtitur. Alioquin pro boni, & mali hieroglyphico, dextram, & sinistram manum ostendunt.

G

Digiti quoq; manibus adhærentes suis non carent hieroglyphicis. Aegyptij enim icone digiti, mensuram denotabant: etenim hanc digitorum filiam esse autumabant, cum metiendi ratio à digitis initium sumat: quandoquidem latitudine quatuor digitorum palmus constituitur, pes ex quatuor palmis integratur, & sic deinceps pedes passum, & passus milliaria constituunt. Item vario digitorum gestu, quemcunque numerum patefaciebant; qua de re lectorem ad Valerianum relegamus. Postmodum digitus index ori admotus apud multas Nationes silentij fuit hieroglyphicum: attamen apud Romanos littera S. pro silentij nota in triclinijs, & foribus diætarum pingebatur, quo signo, conuiuis silentium indicabatur, cum inter bibendum, multa licentiosius, quàm oporteat proferantur. Verùm pictura digiti medij erat stomachi hieroglyphicum, quia hoc digito tanquam longiori in fauces immisso, vomituque excitato, stomachus crapula grauatus exoneratur: inualuit enim consuetudo apud Aegyptios, omnes corporis affectiones vomitu, & ieiunio sanari. Alioquin digitus medius extensus, cæteris digitis in pugnum contractis, dedecoris erat hieroglyphicum, cum hæc effigies simulacrum quoddam pudendi virilis præ se ferat: idcircò Diogenes hospitibus quibusdam Demosthenem cognoscere quæritantibus, non digito indice, sed medio exporrecto illum indicabat, vt ignominiæ nota illum afficeret. *Digiti.* *Lib. 36. hierogl.* *Medicina Aegyptiorũ.*

H

Digitum annularem Aegyptij Sacerdotes, pro hieroglyphico cordis, constituebant, quoniam à corde immediatè ad hanc partem, neruum, vel venam quamdam

pene-

penetrare sibi persuadebant: idcircò illum annulo tanquam corona honestare consueuerunt, immò circa aras Deorum versantes, gratis odoribus illum suffiebant. Item eumdem digitum auri dextræ insertum pro hieroglyphico veniæ à Dijs petitæ effigiabant. A

Digitus anularis qualis.

Tandem ad pedum significationem accedentes, considerare debemus, quòd Aegyptij solstitium hyemale indicaturi, duos pedes compedibus implicitos fingebant, quia tunc temporis Sol lento gradu incedere videatur. Insuper ad insinuandum impossibile, duos pedes humanos super aquã gradientes pingebant, vel secundum alios, hominem truncato capite deambulantem: Immò quemadmodum pedes in superficie aquæ locati rem inanem demonstrant: pariter pedes superficiem terræ tangentes fundamenti hieroglyphicum ostendunt, vnde ponere pedem, iacere fundamentum dicitur.

Lib. 35. hierogl.

Cæterùm ex Valeriano, pedes in aqua mersi ad manifestandam purificationem pingebantur, & hæc pictura apud Horum, Fullonis erat hieroglyphicum, cuius interest omnia vestimenta à maculis diligenter mundare.

Hactenus de partibus humanis ad hieroglyphica attinentibus. Modò ponderabimus, illa, in quibus tota hominis effigies delineabatur. Quamobrem pro Meditatione, homo rodens vngues, pro Constantia, homo stans oculis ad terram inclinatis, pro Humilitate, homo genuflexus, & pro Contemptu mortis, duo homines nudi præliantes monstrabantur. Simulacrum Mercurij astantis effigiei senis erat hieroglyphicum hominis docti, cum Sapiens sine robore, & robur sine sapientia nihil valeat. Prometheus è luto hominem fingens erat simulacrum Præceptoris; nam Præceptor homini stolido, & rudi peritiam, & doctrinam impertitur. Alioquin multi pro hoc hieroglyphico, delineabant hominem mingentem, à quo alij postea vrinam haurirent. Aliter Sapientis, & Insipientis hieroglyphicum erat imago duorum hominum nudorum; quandoquidem hi ab ignotis considerati, quid discriminis inter illos cadat verbis indicabunt. Pro Honestate mulier venustæ formæ, & pro Labore, effigies Herculis repræsentabatur. Quamuis alij ad Laborẽ significandum, mare pinxerint, quod Pontus, quasi πονος dicitur, quæ vox apud Græcos laborem significat. At hieroglyphicum hominis vires suas metientis, erat figura baiuli sarcinæ pondus inuestigantis, antequam illam supra humeros attolleret. B C

Integrũ hominis simulacrum.

Laboris hieroglyphicum

Ex altera parte pro vitiorum, & scelerum ostensione, effigiem quoq; humanam adhibuerunt: quamobrem in demonstrando inexpiabili scelere, humanum corpus inæqualibus integratum membris, & varijs deturbatum cicatricibus pingebatur. Effigies Proditoris erat homo altera manu lapidem, & altera panem ostentans. Imago iniusti erat homo vrna terebrata aquam ferens: sic innuebant Iniustum tanquam infamem, & infælicem omnia incassum operari, cum omnibus odio esset. Pro Ingrato, homo bouem mactans figurabatur: iuxta illud vulgatum.

Nunc cultris Domini tenue, & miserabile collum,
Prabet, ab ingrato iam fastiditus aratro.

Pro Hyppocrita, icon Histrionis habebatur, qui in scena, quod non est, esse simulat. Pro Iracundo, homo igni ligna suppeditans referebatur. Nam homo frontem sibi feriens, Indignationis erat hieroglyphicum. Ad exprimendum curiosum, vtebantur figura baiuli sarcinam velatam gestantis; namq; Aegyptius cuidam sciscitanti respondit: velatum est, nescies. Hieroglyphicum improbi litigatoris fuit icon Marsiæ, qui cum Apolline contendere ausus est. Pro impudente, pingebatur Cupido fulmen perfringens: siquidem Alcibiades omnium impudentissimus hoc symbolum in clypeo gestasse ferebatur. Ad ostendendum Ignauum, & in bello fugientem pingebant matrem filio vuluam ostendentem, quasi præ timore eò esset ingressurus, vnde emerserat. Pro Loquace, & Stulto, homo magnis refertus auribus figurabatur, cum ex doctrina physiognomonica, aurium magnitudo Loquacitatis, & stultitiæ indicium esse perhiberetur. Voluptatem significaturi, Virginem vmbelico tenus venustam, & deinceps pisciformem effigiabant; cum finis voluptatum semper sordescat. Hominis etiam effæminati hieroglyphicum fuit pictura hominis vnico tantùm digito caput scalpentis, id autem vnico tantũ digito præstare videtur, ne comam studiosè cõptam perturbet. Quare pro cynedo, adolescẽs comatus pingebatur. D

Hippocrita.

Ignaui hieroglyphicum

His

His expoſitis de vitiorum hieroglyphicis, ad reliqua modò properandum eſt: namq; in exprimendo tempore, Saturnus filios vorans exhibebatur: cum tempus rerum edax eſſe feratur. Obſeruabatur etiam, apud Aegyptios, homo vorans horas, vt hominem horas computantem ſignificarent; quandoquidem, per ſingulas horas, alia, atq; alia alimenta humano generi ſuppeditantur. Verum Perpetuitatis hieroglyphicum erat pictura hominis dextra nouam Lunam attollentis. Pater familias exprimebatur figura hominis in antica, & poſtica parte oculati. Spurij pictura erat puſio lapillos in populum iaciens; cum aliquis ei dicere poſſet; caue ne patrem tuum lædas. Vxoris hieroglyphicum erat Venus teſtudinem calcans, nam mulierum, & ſilere, & domum cuſtodire intereſt. Icon hominis dextram dextræ iungentis hominem in bello ſuperatum monſtrabat. Militis mercenarij hieroglyphicum fuit pictura lanij pecudes iugulantis: etenim miles, ſpe lucri, homines iugulat; iuxta illud vulgatum carmen. *Spurij hieroglyphicum*

Nulla fides, pietaſq; viris, qui caſtra ſequuntur.

Sed inter alia admirandum fuit Iudicis hieroglyphicum, in quo Apollo altera manu Gratias ducebat, altera verò arcum, & ſagittas geſtabat. Mercurius autem cum gallo depictus mercatorem indicabat, nam Mercurius, Hermes, quaſi curans merces, fuit nuncupatus, addebatur figura galli, qui homines excitando vigiles reddit. Deinde effigies Narciſſi adoleſcentis, calamitatem, & mulier ſupra pilam ſedens, fortunæ inſtabilitatem denotabat,

Quando pingebatur iuuenis ſupra caput vexillum geſtans, erat hieroglyphicum intellectus, qui ſemper aliquid molitur. Item homo dextra tenens pateram, & ſiniſtra ſpicam, & papauer ſignificabat bonum euentum. Siquidem facilem ſibi conciliant ſomnum, qui fructibus ſuorum oræдиorum vtuntur. Immò Valerianus ſcribit figuram hominis poplitem ſupra genu ponentis deſignare impedimentum: cum hoc geſtu, referente Plinio, Antiquitas, & partum detineri, & omnem actum impediri exiſtimauerit. Moderamen rerum omnium ſignificabatur figura mulieris habentis menſuram cubiti, & frænum, cum olim, apud Romanos, Dea Nemeſis cum fræno, & hac menſura pingeretur, quaſi nihil abſq; fræno, & menſura agendum eſſet. Tandem homo inter duas mulieres effigiatus, quarum vna illum ad ſe rapiat, altera eminus eum ad ſe reuocet, Vtilitatem, & Honeſtatem deſignabat. Ad finem pro hieroglyphico Italiæ, adhibent iconem mulieris coronatæ ſupra orbem ſedentis cum ſceptro in dextra, & cornucopia in læua, & hæc de hieroglyphicis dicta ſint. *Boni euētus hieroglyphicum.* *Italiæ hieroglyphicum.*

PROBLEMATA.

MVLTÆ propoſitiones interrogationem annexam habentes de homine circumferuntur. Sed in præſentia potiores ad ætatem, partes, congreſſum, doctrinam, & morbos attinentes examinandæ ſe ſe offerunt.

Circa partes primò inueſtigant, cur capilli, & barba ægrotantium, & ſenum magis, quàm ſanorum, & iuuenum augeantur. Aliqui doctè reſpondent ægrotantes, & ſenes excrementitijs ſuperfluitatibus magis, quam ſanos, & iuuenes redundare: vnde calor naturalis in illis infirmior, minùs illas conſumere, & diſſipare poteſt. Deinde quærunt cur natura homini paruum os, & cæteris animantibus peramplum fuerit impertita. Communis reſponſio eſt hominem pro eſu, reſpiratione, & ſermone os à natura ſibi comparaſſe, cum cætera animalia non ſolum pro eſu, & reſpiratione, ſed etiam pro vitæ tutela, ore vtantur.

Inquirunt etiam cur homo ſolus manus, & non cætera animantia ſint aſſecuta. Reſpondent bruta carentia intellectu, manu non indigere; propterea quod manus organum organorum nuncupatur, quoniam humani intellectus mandata exequitur. Oritur etiam quæſtio de latitudine humani pectoris, cum bruta acuto pectore ſint *Cur bruta manibus careant.*

Lib. 13. de vsu par. cap. 11. referta. Sed huius problematis responsio à Galeno elicitur, qui scriptis mandauit homines, ob actionem manuum, amplo pectore indiguisse, alioquin alia pectoris forma actionibus manuum impedimento fuisset. ideò reliqua animantia, quæ partes tam anticas, quàm posticas tantummodò ad motum progressiuum sunt sortita, pectus etiam acutum ad faciliorem motum sunt adepta. Tandem mirantur quidam, cur homo in comparatione ad alias animantes permagnis pedibus refertus sit, & non animaduertunt hoc inde factum esse, quoniam solus homo rectus incedens ad sustentandam molem corpoream, duobus pedibus magnis indigebat. A

Circa ætatem, quæritur, cur hominis, in mutatione ætatis, mala temperatura in bonam, & vicissim bona in malam quandoq; transmutatur. Responsio est, quia calor naturalis regens adolescentiam interdum est adeò imbecillus, vt superflua dissipare nequeat, & quandoq; est ita validus, vt non solum materias excrementitias, sed etiam humidum radicale, ante statutum tempus, dissipet, & absumat. Præterea quidam indagant, cur pusiones facilius, quàm adulti memoriæ mandent. Ratio pendet à mollitie corporis, cum facilius, & melius in substantia molli, quàm in sicca aliquid imprimatur, Rursus quærunt, quare pueri auribus tale quid apprehendant, vt affines, & consanguineos osculentur. Huic problemati præstò est Clemens Alexandrinus dicens sensum dilectionis per auditum generari. Ideòq; posthac non erit admirandus amor illius iuuenis. *Memoria cur in pueris sit acris.* B

Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ.

Scrutantur quoq; nonnulli cur pueri facilius, & sæpius, quàm constituti in alijs ætatibus, soluantur in risum. Respondent, quia Venus pusionum Dea tutelaris, lætitiam, & iocos amat: ideòq; priscis temporibus consuetum fuit, vt pueri pubescentes ad fanum Veneris ducerentur, vbi nuces pueritiæ relinquebant. Nihilominus potior responsio esse potest, pueros copia spirituum redundare, quibus facilè Democritum agere possunt. Demum sciscitantur, cur pueri à Platone prohibiti fuerint audire tragica, necnon comica, nimium risum concitantia. Hoc problema soluit Ficinus inquiens, pueros esse remouendos ab illis, quæ ipsos molles reddere possunt: siquidem æqualiter molles euadunt, qui quotidie lacrymari compelluntur, atq; illi, qui in nimium risum soluuntur. *Problemata pusionum.* *Lib. 3. de repub. Platon.* C

De iuuenibus indagatur, cur aliquo timore repentino correpti canitiem intempestiuam incurrant. Respondent, in timore spiritus, & sanguinem ad partes intimas confluere, vnde partes extimæ quamdam intemperiem frigidam concipientes, imperfectam concoctionem celebrant, propterea pili alborem contrahunt. Ad finem perconctantur, quare senes frigidiori cerebro prædití, & cibarijs satiati parum dormiant, cum vulgò dicatur.

Nam satur irriguo gaudet turgescere somno.

Credendum est hoc nasci ab imperfecta senum coctione, quam in stomacho celebrant: hinc vapores inconcocti ad cerebrum eleuantur: cum tamen somnus naturalis à vaporibus perfectè coctis producatur. Item de senibus quærendum est, cur emendationem non recipiant, & tamen iuuenes facilè corriguntur. Sciendum est senes, tractu temporis, ob corpus exiccatum, duritiem quamdam contraxisse, cuius oppositum in iuuenibus obseruatur, cum talem duritiem nondum sint assecuti. *Senum natura.* D

De humano congressu quæri solet, cur homines vtriusq; sexus, omni tempore ad permixtionem sint parati, cum cæteris animalibus Natura determinatum coeundi tempus statuerit. Responsio est, ex brutorum genitalibus virosum quemdam odorem, statuto tempore, per aerem diffundi, qui nares marium, consequenterq; cerebrum feriens, imaginationem, & desiderium permixtionis in illis accendit. Verùm cum venerei sensus non solum homini ad prolem propagandam, sed etiam ad miserias humanæ vitæ leniendas concessi sint: ideò homines omni tempore ad congressum prompti sunt; præterquamquòd decor quidam in venusto mulieris aspectu obseruatur, qui in brutis minimè conspicitur. *Problemata attinentia ad Congressum.*

Hinc aliud emergit problema, cur inter animantes, solus homo masculam venerem sectetur. Quidam respondent fœmineum genus non omni ex parte satisfacere, cum vir, ob salacitatem, à rei venereæ proluuio nunquam sit alienus. Sed quidam respondere satius esse putant, bruta, vt exaratum fuit superius, solo odore ad Venerem

nerem

nerem excitari, cum homo aspectu tantùm ad amorem accendatur: vnde adagio dici solet. Faciem à muliere vendi? sed quia identidem aliqui adolescentes, & insigni vultu, & formæ dotibus puellas antecellunt: ideò homines his quandoq; hallu-
E cinantur: quamuis alij scribant Venerem masculam esse quoddam insaniæ genus, quo homines, veluti etiam alijs affectionibus interdum corripiuntur.

Ab hoc in aliud problema descendemus, nimirum cur homines magis hyeme, & mulieres magis æstate in venerem sint procliues. Sciendum est mulieres in comparatione ad mares esse frigidiores; quare hyeme iustò frigefactæ non ita facilè in luxuriam soluuntur: cum Venus calore, & non frigore delectetur. Viri autem cum sint calidiores, bruma etiam ad congressum sunt promptiores; alioquin æstate à nimio calore dissoluti imbecilliores redduntur. Demùm indigant, cur mulieres pallidæ rubicundis, & macilentæ obesis sint salaciores. *Problemata Mulierum.*

Hocque inde oriri promulgant, quoniam illæ mulieres in mollitiem, & prodigum luxum sunt magis propensæ, quæ maiori, & acriori scatent calore, veluti pallidæ, macilentæ, & quæ colore subfusco sunt refertę: quare salacitate quadam imbutæ humectationem expostulant; obesæ verò, & rubicundæ, cum humore copiosiori,
F consequenterq; semine diluto affluant, non ita libidine exardescunt.

Circa scientiam quærunt, cur homines docti, & virtutibus insigniti, in comparatione ad alios sint pauciores. Quidam volunt hoc indę nasci, quoniam multa in discendo se se offerunt impedimenta, & potissimum ægritudines, quæ sæpè studiosos de medio tollunt; vel quia homines ad studia idonei necessitate coacti in artes mechanicas incumbunt. Huius rei nos monet Protagoras, qui fuit insignis Philosophus, nihilominus adolescens, victus gratia, ligna à syluis ad vrbem ferebat venalia, hic, referente Gellio, cognitus à Democrito, in vrbem ductus, & ab eo eruditus, summus, & talis euasit Philosophus, quem postea Plato magnifecit. Quamuis alij velint hoc inde dimanare, quoniam nostra ætas Mecænatibus careat: idcircò scribebat ille, *Lib. 5. cap. 3*

Sint Mecænates, non deerunt, crede, Marones.

Neq; explodenda est eorum responsio, qui volunt minorem esse numerum virtu-
G te præditorum, quia virtus est habitus electione, non autem vi comparatus, & virtus consistit in medio, cuius medij extremitates à vitijs occupantur: cum autem extrema virtutis sint vitia, hæc erunt plura, cum virtus vnica tantùm prædicetur: hinc fit, quòd aliquis pluribus modis mala operari poterit, cum vnico tantùm modo bonas operationes moliri possit. Siscitantur quoq; cur homines ingenio, & mente pollentes, operationibus minimè accommodentur. Ratio est, quoniam acri referti ingenio assiduè contemplantur, omnesq; animæ vires ad meditationem dirigunt, & vicissim, qui operibus sunt dediti, cunctas vires etiam intellectiuæ partis ad sensitiuas functiones trahunt. Demùm inquirunt, cur homines mulieribus, fæliciori, & fæcundiori ingenio nati sint. Communis responsio est humiditate mulieris acrimoniam ingenij frangi, quominus mulier possit illud exercere: nisi velimus cum quodam viro docto canere. *Problemata spectantia ad scientiã.*

Cur minor vxorum est, marium prudentia maior?

H *Eua fuit costæ filia, non capitis.*

Reliquum est, vt problemata ad affectiones humanas spectantia examinemus. In primis inuestigant, cur mulier grauida in comparatione ad fæminas brutorum, maiores alterationes patiatur. Respondent, quoniam in otio excrementitiæ superfluitates augentur, ex quibus postea variæ ægritudines oriuntur: mulier autem grauida valdè otiatur, cum fæminæ brutorum etiam prægnantes se se exerceant. Deinde percontantur, quare homines podagra laborantes sint valdè proni in venerem. Nonnulli respondent id à consuetudine nasci, cum podagram Veneris, & Bacchi filiam esse statuant; vel quia hoc oppressi morbo supra dorsum cubare cogantur: quapropter, ob hunc decubitum, ad partes genitales copiosior materia fluit: nisi velimus, & forsan melius asserere Podagricos humore quodam acri, & tenui redundare, qui homines in Venerem pronos reddere solet. Quærunt etiam cur podagrici nullo præsidio liberari possint. Possumus respondere causam materialem huius affectus esse materiæ calidæ, & frigidæ mixtionem, hinc complicatæ indicationes cu- *Problemata ægritudinũ.*

Cur Podagra curationem nō admittat. ratiuæ emergunt, quibus ſatisfacere difficillimum eſſe Medici iure meritò arbitrantur: niſi velimus aſſeuerare partes podagra vexatas eſſe articulos natura frigidos, qui materiam fluxam, neque prorſus expellere, neq; penitus conſumere, & coquere poſſunt, ſicque in dies facti imbecilliores ad cauſam morbificam trudendam ineptiores redduntur. A

Additur aliud problema, cur homo ſolus, inter cætera animalia, Phthiſim incurrat. Reſponſio nonnullorum eſt, id pendere ex delicata hominis temperatura, vnde pulmo à cauſis etiam leuibus facilè lædatur. Quamuis alij cauſam phthiſis in varietatem ciborum referant, ex quibus materia acris, & ſalſa ad generationem prædicti affectus idonea reſultat: vel potius dicamus hunc affectum homini potiſſimùm contingere, ob rectitudinem corporis, nam materia à capite deſcendens facilè in pectus dilabitur, quam ægritudinem cæteræ animantes, cum pronæ ſint, non incurrunt. Inſuper quæritur, cur homines lithiaſi laborantes, ſi nauigauerint, liberentur. Reſpondetur, quod nauigantes ſæpius per vomitum expurgantur, atque ita cauſam materialem huius affectionis auferunt: aut dicendum eſt aere marino, corporis temperaturam immutari, atque ita cauſam efficientem deleri. B

Lithiaſis remedium.

Item inquirunt, quare multi ſomniantes de lecto ſurgant, ambulent, ædium culmina petant, & multa peragant, à quibus vigilantes abhorrerent. Ratio eſt, quoniam hi ſanguine turgido, & ſubtili abundant, cuius feruidis ſpiritibus partes inſtrumentariæ ad actiones impelluntur: ideòque cum talis ſanguis feratur in ſublime, hinc fit etiam, vt eius vi per quietem ad tales actiones incitentur: ſunt enim huiuſmodi homines raro, & laxo corporis contextu, molis exiguæ, ſed magna ſpirituum agilitate, & animo feruido præditi. Inueſtigant etiam cur homo ingenti oppreſſus calore, ſudorem potius à capite, & à facie, quam ab alijs partibus emittat. Potior reſponſio eſt: meatus illarum partium eſſe latiores, quod inde cognoſcitur, quoniam copia pilorum redundant. Rurſus quæritur cur homo motu ſternutationis excitatus, plerumq; ſternutamentis pluribus vexetur. Dicendum eſt hoc à copia materiæ dimanare, quæ vnico ſternutamento diſſipari non poteſt.

Sudoris cauſa.

Quærunt curioſi an homo gibbus, aliqua parte mutilus, valetudinarius, & monſtroſus, in reſurrectione vniuerſali, his vitijs corporeis aſſociatus ſit reſuſcitaturus. Notandum eſt homines, ſublato omni corporis vitio, nouiſſimo die eſſe reſurrecturos; iuxta illud Prudentij. C

Problema de reſurrectione.

Qui reparat corpus, non reddet debile quicquam,
Nam ſi debilitas redit, inſtauratio non eſt.
Quod caſus rapuit, quod morbus, quod dolor hauſit,
Quod truncauit edax ſenium, populante veterno,
Omne reuertenti reparata in membra redibit,
Tanta enim eſt immenſi opificis potentia.

Præterquamquòd hæc eſt ſententia Diui Auguſtini, qui diuulgauit, die nouiſſimo, reſurrectura eſſe monſtra omnia membris in decoram, & cœlo dignam formam reſtitutis. Inſuper inquiritur, cur homines, vel propter laborem, vel propter iter feſſi ſedentes, ad maiorem percipiendam quietem, femur alterum altero onerant. Reſpondent aliqui, quoniam partes compreſſæ minorem laſſitudinem ſentiunt; ſed potior reſponſio eſſe videtur, ſi dixerimus laſſitudinem ex ſpirituum diſſipatione oriri, dum igitur partes comprimuntur, ſpirituum diſſolutio prohibetur, conſequenterque maior quies percipitur. D

Quærendum eſt etiam, cur aliqui homines res proximas perperam, & remotas diſtinctè cernant, & viciſſim alij ſint, qui res vicinas optimè, & remotas nequaquam conſpiciant. Reſpondendum eſt hoc inde prodire, quoniam ſpiritibus viſorius ab oculo prodiens aliquando craſſus eſt, & rem vicinam non perfectè intuetur, remotam verò cognoſcit, dum in via attenuatus ſubtilior redditur. Ex altera parte ſi ſpiritus fuerit ſubtilis, & paucus vicina optimè cernit, cum diſtantia non intueatur, ſiquidem in via diſſoluitur, & euaneſcit. Tandem inueſtigandum eſt, cur aliqui homines abſq; cibo diu viuere poſſint: nam Abaſis Hyperboreus, ex Textore, per vniuerſum terrarum orbem, ſagittam circumtulit nihil omninò comedens: item Albertus Magnus ſcriptum reliquit fuiſſe mulierem in Colonia Agrippina, quæ ſine edu-

Problemata de oculis.

Qui diu abſq; cibo vixerint.

lijs spatium triginta dierum transegit. Huius causa refertur in melancholiam, quoniam Scotus ille celebris, qui diu sine cibis viuebat, erat melancholicus: immò Albertus diuulgat se nouisse quemdam melancholicum, qui dies ferè quadraginta à
E cibo abstinuit, cum aquæ potum alternis tantùm diebus sumeret; sed aduertendum est non omnem melancholicum humorem diuturnæ inediæ esse causam, sed illum tantùm, qui in loco opportuno, nempè in ventriculo, hepate, & venis meseraicis locatus lentorem, & crassitiem participat.

Reliquum est, vt varia, tam ad viros, quàm ad mulieres attinentia problemata ponderemus. Primitùs nonnulli inuestigant, quare homines nascantur, cum tamen ad interitum properantes breui temporis spatio in hoc terrarum orbe morentur. Responsio est Lactantij Firmiani, qui voluit hoc ideò esse factum, vt homines Deum Optimum Maximum rerum omnium opificem, atq; moderatorem agnoscerent, atq; venerarentur. Hinc aliud emergit problema, an homines syluestres, & qui assiduè cum Feris versantur, & rationis, & salutis, consequenterq; damnationis æternæ sint capaces. *Problemata hominum.*

Hanc quæstionem dissoluit Diuus Augustinus, dum inquit: quando in hominibus
F Ferinis, & etiam monstrificis aliquod rationis, vel mentis vestigium dignoscitur, tunc proculdubiò inter homines connumerandi sunt, etiamsi syluestris sint naturæ, quia, tractu temporis, vt ipse refert, & dociles, & Diuinis rebus habiles fieri possunt. Præterea quæritur cur homines humana cadauera, & sepulcra perhorrescant: ratio affertur, quia nemo suimet destructionem amat, præterquamquod simile malum sibimetipsis euenturum præsentiunt. Inuestigatur etiam cur homines fœtore lædantur, sed grato, & iucundo odore delectentur. Responsio est, quia spiritus humanum corpus regentes suauibus odoribus recreantur, & vicissim tetro odore dissipantur, & diminuuntur. *Li. 16. de Ciuit. Dei c. 8.*

Item indagant cur homines magis caro, quàm aliud cibi genus nutriat. Respondere possumus, quoniam simile nutritur simili; ideoq; caro citius, quàm aliud edulij genus carnem generat. Quæritur cur homines audientes sonum stridulum, nempe ferri lima politi, quodam horrore afficiantur. Sciendum est, quòd acutus sonus, cum
G celeritate motus, aeri imprimitur, consequenterq; aures ingrediens, intima percurrit veluti pungens, quapropter horrorem parit. Inuestigatur etiam, cur homines ascendendo maximè laborent, cum alioquin facilè descendant, & per æquam planitiem, absq; vllo incommodo, gradiantur. An quia homo constat ex quatuor elementis, quorum duo leuia, & duo grauia sunt, quæ simul mixta mediam quandam naturam contrahunt; idcircò homo gradiens neq; leuis, neq; grauis est, sed in ascensu corpora grauia suo pondere premunt, quare tunc homo maximoperè laborat. Quærendum est etiam, cur homines æstiuo tempore radios solares vitent, & cætera animalia nequaquam. *Sonus stridulus qualis.*

Possumus respondere, quòd homo est præstantior in sensu tactus, consequenterq; contrarias qualitates magis sentit, an quia bruta multa sint naturæ siccæ, quapropter ad illam conseruandam calore Solis delectantur.

H Sitcitantur aliqui, cur hominum alij vnum genus cibi, & potus, alij verò aliud appetant. Hoc accidere potest, quia in ventriculo aliquis contineatur humor, qui veluti mordicans cogat homines contrarium desiderare, aut quia id à diuersa hominum temperatura oriatur, quæ rerum odia, & desideria excitat. Item inquirunt, cur homines militiam sectantes diuturniorem, & salubriorem vitam ducant. Respondent hoc inde prodire, quia Venus in bello locum non habeat, quæ spiritus dissipando breuiorem vitam reddat; aut potius dicamus exercitiò omnia absumi excrementa, quæ varias ægritudines parere solent. Percontantur, cur aliqui homines ad magna perpetranda facinora fiant apti, & tormenta facilè patiantur. Responsio est, quod atra bilis aliquando supremam cerebri arcem occupat, & mentem de statu eijcit; vnde hic humor ad flagitia homines impellit, illosq; ad audaciam cogit, & ad cruciatus tolerandos mirum in modum iuuat. *Quæstio de cibo, & potu*

Sequuntur modò problemata magis curiosa, nimirum, cur nostra ætate Gigantes non oriantur; cum olim vixisse ex superius enarratis liquidò constet. Plinius hoc exustioni attribuit: inquit enim de proceritate hominis loquens, minores prope- *Li. 7. cap. 16*

modum in dies fieri obseruamus homines, & raros parentibus proceriores, consumente seminum vbertatem exustione. Hinc multi Authores Plinium secuti, id totum senectuti Mundi assignant, ex qua postmodum exustio dimanat, indeq; siccitas, consequenterq; seminum vbertas, & virtus caloris innati absumitur, quamobrem A decrementi potius causa, quàm auctionis subsultat. Pariter de Nanis quærunt, cur maiorem penem habeant. An quia, vt scripsit Aristoteles, quemadmodum homo non habens caudam, illa materia in nates conuersa sit, similiter materia, quæ auctioni staturæ Nani non est famulata, in penem transmutata sit. Hinc etiam colligimus responsionem alterius problematis, nimirùm, cur homines aliqua parte mutilati sint salaciores; cum alimentum, quod membrum deficiens alere deberet, in venis maneat, semenq; augeat, ex cuius copia salacitas generatur. Iterum inuestigant, cur homo ad focum accedens, vt calefiat, primò volas manus igni admoueat. Respondendum est, vt partes intimæ facilius, & citius calorem concipiant, illas partes igni admouendas esse, per quas calor facilè penetrare possit, sed volæ manuum multis scatent arterijs, partesq; sunt valdè sensitiuæ, per quas calor ad intima statim penetrat; ideò huiusmodi partes primùm igni admouentur.

Quæstio de Gigantibus, & Nanis.

Sequitur problema alterius generis, nimirum, quare homo suspensus facie ad Solem conuertatur, multi astruunt id contingere, quoniam facies, propter obliquitatem, quocumq; aspicere videtur, sed communis opinio est, id à calore Solis dimanare, qui humidum ad se trahens, melius per faciem, quam per aliam partem id præstat. Item de homine occiso quæritur, cur accedens interfector, sanguis à vulneribus denuò fluat, quod in plerisq; cadaueribus obseruatum fuisse multi memorant. Aliqui Authores scribunt hoc ex Percussoris, & Percussi spiritibus prodire, quod absurdum esse existimamus; posteaquàm ex sanguine refrigerato nulli spiritus egredi possunt. B

Problemata alia.

Pomponatius opinatur hunc sanguinis fluxum inde prouenire, quia occisi anima interfectori indignetur; sed anima à corpore segregata nullam potest iram concipere, cum corpore careat, in quo iracundiæ officina residet: idcircò Maggius in Miscellaneis, huius effectus causam non inueniens ad miracula confugiendum esse arbitratur. Nos igitur, vt nostra fert opinio, dicendum esse putamus id omnibus non C contingere, cum Percussore etiam præsente sanguis à vulnere non emanauerit, & si aliquando contigerit, id per accidens factum esse existimamus, quatenus venæ patientis ichore, & sanguine aquoso redundauerint.

Pomponatij opinio.

De mulieribus tandem multa proponuntur, primò, cur mulieris cadauer pronum, & cadauer viri supinum aquis supernatet. Respondent mammas, & vterum in muliere esse partes apertas, quæ aqua facilè implentur, consequenterque pars anterior posteriore grauior fiet; vicissim in viro partes anteriores sunt clausæ, hinc aere ingenito tumidæ leuiores redduntur. Item indagatur, cur mulieres vertice melius, & facilius pondus aliquod, & viri humeris ferant. Primò respondetur hoc in omnibus veritatem non assequi: nouimus enim multos viros, qui æquè benè, ac mulieres vertice sarcinas gestant, nihilominus nonnulli hanc esse causam autumant, quia calua viri multis compacta suturis ponderibus impositis facilè laxatur, hinc dolores emergunt, & secus accidere mulieribus asserunt, quæ caluam solidiorem habent. Iterum D inquirunt, cur mulieres in comparatione ad viros, ingentes irarum motus concipiant. Ratio est, quoniam mulieres, & potissimum iuniores copia humorum excrementis inquinatorum affluunt; vnde quando ob iram efferuescunt, fumus per totum corpus disseminatur, qui postea iram grauiorem nutrit. Denuò sciscitantur, cur mulieres viris sint magis loquaces. Huius causam attribuunt nimiæ humiditati muliebris cerebri, in quo veluti facilè varia rerum simulacra imprimuntur, ita etiam facilè è memoria labuntur: qua de re statim atq; aliquid in tali cerebro apprehenditur, ne tollatur ab obliuione, ad phantasiam, & deinceps ad linguam mittitur: quapropter mulieribus arcana minimè committenda sunt.

Problemata ad mulieres attinentia.

Mulierũ loquacitas vnde.

PHRE-

E

PHRENOSCHEMATA.

VIRI non vulgariter eruditi, in delineandis Phrenoſchematibus, non ſolum partibus humanis, ſed etiam integra hominis effigie, tam maris, quàm fœminæ vſi ſunt, quorum omnium exempla quædam afferremus. Circa partes, Perciuallus meminit cuiuſdam, qui pinxit manum humanam pollice erecto, cum Dicto Italico. VEDREM GIACCIAR IL FOCO ARDER LA NEVE. quod procul dubiò conuenit cum illo carmine Ouidij huius tenoris.

Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.

Animaduertendum eſt igitur digitum pollicem ita vocari, quia magna vi polleat: ideòq; ad mentem Plinij, hic digitus altera manus ſolet appellari: immò ex eodem Plinio, premere pollicem, eſt alicui fauere. Hinc colligendum eſt authorem phre-
F noſchematis fortè inſinuare, quòd volenti nihil ſit difficile. Rurſus idem author deſignauit duas manus in tenebris ſe iungentes, cum Dicto. ET IN TENEBRIS. Cum liquidò conſtet manum eſſe ſymbolum fidei, author innuere volebat, vbicunq; & ſemper fidem ſeruandam eſſe.

Fidei ſymbolum.

De figuris humanis maribus non deſunt exempla. Siquidem Lucas Contilis ſcriptor Italicus repræſentat Mercurium in figura trigona, ad cuius pedes littera ℞ notatur, cum Dicto. GRATVM FATI DONVM. Refert hæc effigies, vt coniectamus, Mercurium Trimegiſtum, Regem, & Sapientem Sacerdotem Aegypti in figura trigona collocatum, quia benigni influxus duodecim domorum cæleſtium in trigono, vel ſextili beneficorum planetarum Iouis, Veneris, & Mercurij, cum fœlici Solis participatione conſtituuntur. Quamobrem conijcere poſſumus hanc fuiſſe Authoris natiuitatem, namq; illa littera ℞ Mercurium retrogradum ſignificat. Idem Author exhibet figuram Mercurij, qui dextra caduceum tenet, & ſiniſtra vaſe aqua
G pleno radices lauri irrigat, cum Dicto græco ἐρᾶτι ουβρυ γαῖα. Author enim Phrenoſchematis gratam Mercurij pluuiam propriæ imprecabatur terræ, cum is ſcientijs præſit, & Author non ſolum ſcientias, ſed etiam lauream conſequi deſiderabat. Ex Ruſſelio habemus figuram hominis ſtantis, cum Dicto. EXCELSÆ FIRMITVDINI. quo Author denotat animum ſuum, ab ineunte ætate, ad virtutum ſplendorem direxiſſe, à quo nunquam recedere velle inſinuat.

Mercurius laurum irrigans.

Iterum, ex Ruſſelio, habetur pictura iuuenis capite orbem ſuſtinentis cum Dicto. MAIVS OPVS. quo ſignificatur, quòd cum opus alicui famulandi, vel aliquem commendandi ſuſcipitur, videtur maius opere Atlantis, qui humeris totum terrarum Orbem ſuſtinere ferebatur. Denuò, ex Ruſſelio habetur figura Promethei, cum face ad ſydera aſcendentis, & Dicto. ALTIORA. notiſſimum eſt cunctis Prometheum, homine iam formato, ope Mineruæ, ignem à ſphæra Solis eſſe furatum, vt tali dono humanum genus afficeret: quare Author Phrenoſchematis vocandus eſt
H prudentiſſimus, qui non ſolum Prometheum imitari, ſed etiam ſuperare velle profitetur. Inſuper apud Ruſſelium conſpicitur icon Peregrini, cum Dicto. ET CÆTERA. Vnde eliciendum eſt hominem ſoli virtuti natum, & per eius vias inuias itinerantem, nunquam vitæ propriæ conſulere poſſe. Dictum videtur hoc inſinuare, namq; intellecta deſiderij mente, quiſq; cætera inde colligere poteſt. Ex Iouio delineatur homo ſylueſtris, cum Dicto. MITEM ANIMVM AGRESTI SVB TEGMINE SERVO. quandoquidem Author phrenoſchematis cum ſeueri, & rigidi eſſet aſpectus, nihilominus miti mente, & placidis moribus erat imbutus.

Promethei figura cum face.

Non deſunt etiam phrenoſchemata icone mulieris exornata. Nam Lucas Contilis exhibet figuram Mineruæ, cum Dicto. HAVD SIMPLEX VIRTVTIS OPVS. Quo docemur, nullam actionem abſq; ſapientia perfectam eſſe poſſe. Idem Author figurat Palladem nudam ducentem circulum æqui noctialem, hac enim ratione, cum Ariſtotele, vigor vniuerſi à ſapientia dimanare perhibetur. Titulus

eſt.

Icones mulierum in phrenoſchematibus.

eſt. SEMPER NON SEMPER. cum Sapientia ſemper influat, & ignorantia non ſemper impediat. Item ingenioſum fuit phrenoſchema Patauinæ Ciuitati attributum, in quo Minerua armata habens clypeum non gorgoneo capite, ſed leonino inſignitum conſpicitur, cum Dicto græco. μηκέτι γοργοίην κεφαλήν. quaſi non amplius A gorgoneo capite ſcutum Palladis exornetur; ſiquidem icones Leonis Inſigni gentilitio Venetorum, maxima reuerentia erga Rempublicam Venetam demonſtratur, qua omnes, qui ſunt in aliena poteſtate, ſuos Principes naturales proſequi deberent. Perciuallus meminit cuiuſdam, qui figurauit mulierem formoſiſſimam, & gratioſiſſimam, nempè Pandotam, cum Dicto. CVI MINERVA CEDIT. Finxerunt olim Poetæ Pandoram, iuſſu Iouis à Vulcano fuiſſe fabricatam, quam poſtea ſinguli Dij proprio exornarunt munere, nam Minerua ſapientiam, Venus venuſtatem, Apollo muſicam, & Mercurius eloquentiam illi communicarunt, vnde nomen ſortita eſt.

Pandoræ ſimulacrum.

Contilis effigiauit mulierem, nempè Veritatem, cum ſceptro in dextra, & ſpeculo in ſiniſtra, vndiq; radijs coruſcantem, cum Dicto. HAC PRÆVIA. Sic enim recta mens manifeſtatur, quandoquidem, veritate duce, viæ inuiæ, & inacceſſæ vitantur. Idem Author exhibet ſimulacrum fidei, nempè mulieris ſedentis ſupra quadratum lapidem, & dextra lilia tenentis, cum Dicto. VTRIQ. ſic enim inſinuat Author ſe B tanquam virum nobilem, & tanquam chriſticolam fidelem futurum. Ruſſelius quoq; pinxit Iuſtitiam, cum Dicto. CVIQ. SVVM. Hoc Inſigne attribuitur prudentiſſimo Principi, qui concordiam populi ex adminiſtratione Iuſtitiæ prodire ſignificabat. Iterum Ruſſelius picturam mulieris Patientiam exprimentis exhibuit, cum Dicto græco. οὕτως ἅπαντα, quod latinè ſonat. SIC OMNIA. nam quidam Princeps author phrenoſchematis inſinuare volebat, tolerantia, & conſtantia, cuncta regenda eſſe. Perciuallus memorat quoddam Phrenoſchema, in quo conſpicitur ſimulacrum mulieris noctem repræſentantis, cum Dicto. MATRESSA DE MOIN DESIR. Vnde animaduerrendum eſt noctem ſumi pro vmbra terræ oppoſitam diei, quaſi vires Solis demat, & apud Poetas, nox tanquam filia terræ, & Mater Parcarum, & Eumenidum prædicatur, in qua ſilentium dominatur, & quandoq; ſilentium pro arcano, & taciturnitate vſurpatur, quam Amantes appetere ſolent: idcircò canebat Ouidius. C

Patientiæ ſimulacrum.

Præcipuè Cytherea iubet ſua ſacra taceri,
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.

Inſuper Ruſſelius exhibuit figuram mulieris fortunam referentis, cum Dicto. AVDACES IVVO. dummodò hoc intelligatur de audacia in rebus optima ratione gubernandis. Meminit etiam Perciuallus cuiuſdam ingenioſi viri, qui iconem mulieris amatæ effigiauit, cum Dicto. SENSVS SENSVM PARIT. Pro cuius intellectu, notandum eſt, quod illa vox (ſenſus) in maſculino genere prolata, propriè ſenſus exteriores ſignificat, ſed prolata in genere neutro, ſententiam, animum, & ſenſum interiorem indicat. Tandem Camillus de Camillis ſcriptor Italicus deſineauit iconem nymphæ, cuius dextra cornucopiæ ſtringit, & ſiniſtra aquam vrna effundit, cum Dicto. ABVNDANTIVS. Huius expoſitionem cunctis notam eſſe exiſtimamus.

Icon Fortunæ.

Aliquando Authores in phrenoſchematibus duas icones humanas figurarunt. D Ruſſelius effigiauit hominem genuflexum tangentem librum ſupra genua cuiuſdam Regis locatum cum Dicto. SANGVINE POTIOR. hoc ſimulacro fides repræſentatur: deindè quamuis vinculum conſanguineitatis ſit arctiſſimum, nihilominus, hoc Dicto, fidem magis pendendam eſſe ſignificauit. Item pinxit iconem mortis hominem genuflexum gladio ferientis, cum Dicto. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim oſtendit homines omni crudelitatis genere inquinatos nullis vnquam obſequijs flecti poſſe. Perciuallus quoq; pinxit binos homines, nempè duo mancipia currum trahentia, cum Dicto italico. VIEN GIOVE INCATENATO AVANTI IL CARRO. Pro cuius intellectu, legendus eſt Seneca, qui mutuo amore catenam quandam repræſentari prodidit.

Fidei ſimulacrum.

Apud Lucam Contilem licet intueri iconem mulieris, quæ, pedibus, apprehenſum infantem in fluuio mergit, cum Dicto. HVMANA PRVDENTIA MINVS. Hæc pictura refert. Tetidem, quæ filium ſuum Achillem in palude ſtygia merſit, vt illum

lum gladijs impenetrabilem redderet, nec tamen præſenſit talorum vulnere tandem eſſe periturum: quapropter author ſic argumentari videtur: ſi Tetis Dea non fuit ita cauta in adminiſtrando præſidio, vt filium Achillem ab impendentibus vulneribus tutaretur, multò minus homines id præſtare poterunt. Tandem Iouius, ſine Dicto, exhibet figuram mulieris eleganti, & regio ornatæ veſtitu, cum Icone pueri aulici, ſcopulis, veſtimenta regia emundantis, & hoc eſſe phrenoſchema cuiuſdam Principis aſſeuerabat, qui Italiam eius nutu regi credebat, nec tamen animaduertebat veſtium quiſquilias ad ſe trahi. *Tetis, & Achilles.*

E

APOPHTEGMATA.

F

VIRORVM probitate, & eruditione conſpicuorum varij animi ſenſus, ad virtutes, vitia, & miſeriam humanæ vitæ attinentes hoc in loco exarandi ſunt. Quoad virtutes; habemus apud Ioannem hæc verba. *Pilatus dicebat ad Ieſum, mihi non loqueris? neſcis me poteſtatem habere te crucifigendi, & abſoluendi? tunc reſpondit Ieſus, non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi hoc tibi datum eſſet supernè.* Hinc poteſtatem humanam niſi ſupernè conceſſam nihili pendendam eſſe elicimus. Diuus Auguſtinus, ex Poſſidonio, interrogatus, quarè cum ſorore ſua nollet habitare. Reſpondit, mulieres, quæ cum ſorore mea viuunt, non ſunt meæ ſorores. Item Bion Abbas ad ſororem ab Antonio miſſus, illius domicilium clauſis oculis ingreſſus eſt, deinde confeſtim receſſit: illa verò inclamante, & inuitante, dixit, fuit æquum, & quod optaueras, vidiſti me. Vxore Tribuni deſiderio videndi Ioannis Anachoretæ flagrante, Tribunus virum iuſtum inuitabat, vt retulit Marulus. *Cap. 10.* *In vita D. Aug. c. 26.* *Lib. 4.*

At ille reſpondebat, nequaquam id fecero, ſed per quietem me illi appariturum ſpondeo; namq; aſpectus mulieris magnum animæ periculum inferre poteſt: vnde ex Surio habemus, quòd Sabæ Monacho cum altero iter facienti obuia facta eſt venuſta iuuencula, quæ cum præterijſſet, Sabas ſui comitis ingenium explorans dixit; qualis tibi viſa eſt, illa mihi certè luſca, comes negauit, quoniam accuratius illam erat intuitus. Tunc Sabas dixit; nunquam legiſti, nec capiaris nutibus illius. *In vita Sabæ.*

G

Salomon quoq; aliquando pronunciauit mulierem probam, & modeſtam viri coronam nuncupari. Scipio Africanus, ex Plutarcho, dicere ſolebat equos ferociores tradendos eſſe domitoribus, vt deinceps facilius pertractari poſſent: ita homines rerum proſperitate effrænati in gyrum rationis ducendos eſſe, vt, viſa rerum humanarum imbecillitate, & fortunæ vanitate, moderatiores reddantur. Muſonius, ex Stobeo, deſcribens hominem, dicere ſolebat: Homo ſolus omnium in terra degentium eſt Imago Dei, & ſimiles ei virtutes habet: ſiquidem in Deo nil præſtantius excogitari poteſt, quàm Prudentia, Iuſtitia, Fortitudo, & Temperantia. Eraſmus inſinuabat hominibus ſeneſcentibus ita viuendum eſſe, vt adoleſcentibus rectam viuendi normam exhiberent, cum optima via ad ſenectutem ſit eruditio. Olim enim ſeneſcentes magnis cumulabant honoribus, propterea in Senatum nonniſi ſenes ingrediebantur, quod innuebat Ouidius hunc in modum. *In Prouerb. 12.* *Lib. 5. Faſt.*

H

Nec niſi poſt annos patuit tunc curia ſeros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Hinc quidam profectus in Lacedęmonem, cum vidiſſet honorem, quo ſenes proſequebantur, hæc verba protuliſſe dicitur: in ſola Sparta ſeneſcere expedit. Philonis vxor in cœtu plurium fæminarum interrogata, cur ſola, inter tot mulieres, aureo ornatò non vteretur. Scitè reſpondit: ſatis vxori magnus ornatus viri ſui. Demùm cum Cyprij aduerſus Aſtyagem Medorum Regem infæliciter pugnaſſent, mulieres Cypriæ fugientibus in vrbem obuiam iuerunt, & nudatis ventribus dixerunt: quò fugitis ignaui? an neſcitis vos huc iterum intrare non poſſe, vnde ſemel, naturæ lege, egreſſi eſtis? hinc colligendum eſt viros aliquando à fæminis animari. *Viri à faeminis animantur.*

Non

Non deſunt apophtegmata vitia hominum taxantia: quamobrem Ariſtonymus vitam hominis theatro aſſimilabant, vbi peſſimi homines ferè ſemper primatum obtinent. Et Archytas ſolebat dicere; quemadmodum ſumma etiam diligentia adhibita, piſcis abſq; ſpinis inueniri nequit; ſimiliter neq; hominem inueniri poſſe aſſeuerabat, qui aliquid doloſum non haberet admixtum. Vnde Eraſmus iure optimo pronunciabat homines ad voluptatem proniores eſſe, quàm ad virtutem.Et ex eodem, homo expers Philoſophiæ ad omnem vitæ functionem eſt inutilis: quare hominem vaſi comparabat, quod ſi ſit integrum necne, cognoſcitur, dum liquor infunditur: ſic homo, quando imperium illi committitur. Item Diogenes, ex Laertio, homines, qui in coquos, ſcorta, & adulatores proprias effundebant facultates, aſſimilabat arboribus per præcipitia naſcentibus, quarum fructus non homines, ſed Vultures, & Corui comedunt: ſignificabat enim eos nequaquam eſſe homines, qui voluptatibus, & gulæ famulantur. Idem Diogenes quandoq; intuens adoleſcentem cultu, geſtuq; parùm virilem, hæc protulit verba: non te pudet reijcere, quod tibi natura conceſſit? ſiquidem illa te virum fecit, tu autem temetipſum in fœminam fingis. B

Arbores per præcipitia naſcẽtes, quibus aſſimilẽtur.

Pariter idem Diogenes lucernam accenſam, etiam meridie geſtans hominem quæritare dicebatur, quoniam publicos ciuitatis mores homine vix dignos eſſe exiſtimabat: quocirca idem rediens ex olympijs interrogatus, vidiſſet ne ibi multam turbam, reſpondit turbam plurimam, ſed homines perpaucos. Immò quandoq; idem Diogenes ſtans in foro hominum frequentia circumdatus clamabat: adeſte homines: ideò circumſtantes indignati dicebant; en adſumus; tunc Diogenes baculo illos abigens magis vociferabatur dicens; iubeo adeſſe homines non ſterquilinia, inſinuans nomen hominis minimè competere illis, qui iuxta rationem nequaquam viuunt.

Diogenes hominẽ quæritans.

Stilpone quoq; ex Laertio, in hominum frequentia conſpecto, quidam dixit: iſti homines te belluam admittantur; at Stilpon reſpondit nequaquam, ſed vt verum hominem, quia ſolent beſtiæ peregrinæ in ſpectaculum deduci, & vulgares homines nemo miratur, ſicq; obiter interpellatorem tanquam non verum hominem taxauit. Anacharſis, ex Stobeo, interrogatus quid hominibus eſſet infeſtum, reſpondit, ipſi ſibi ipſis. Cato maior Lentulo, qui ſputum in eius faciem proiecerat, ſtatim abſterſa facie, dixit: affirmabo cunctis, Lentule, falli eos, qui te negant os habere; ſicq; argutè tantam impudentiam notauit. C

Canutus Rex Angliæ aſſentatorem, qui omnia ad Regis nutum conuerti affirmabat, ſic repreſſit: Suam ſedem in littore maris locari iuſſit, quam cum aſcendiſſet, dixit mari: tu es meæ ditionis, & terra, in qua ſedeo, mea eſt; impero igitur tibi, ne in terram me m aſcendas, neq; veſtes Domini tui madefacias: interim mare, de more, vndis pedes Regis ſine reuerentia humefecit: tunc Rex reſiliens dixit: ſciant omnes orbem habitantes vanam eſſe Regum potentiam, neque Regis nomine quempiam dignum, præter illum, cuius nutui Cælum, Terra, & Mare obtemperant, neque deinceps coronam ſibi impoſuit. Cyrrhus, ex Plutarcho, dicebat eos homines, qui ſibi prodeſſe nollent, cogi oportere, vt alijs famularentur: ſignificabat enim natos ſeruili animo, ſibique inutiles imperio adigendos, vt aliorum commodis inſeruiant. D

Canuti Regis Angliæ aſſertum aureum.

De vitijs quoque mulierum, & præcipuè improbarum nonnulla ſuperſunt apophtegmata recitanda. Idcircò Secundus Philoſophus aliquando interrogatus, quid eſſet mulier improba: reſpondit, viri naufragium, domus tempeſtas, quietis impedimentum, vitæ captiuitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, ſumptuoſum bellum, ſollicitudo confidens, leæna complectens, exornata ſcylla, animal malitioſum, malum neceſſarium. Vnde Theophilus Imperator vxorem ducturus multas puellas lectæ venuſtatis vndique accerſiuit: cum igitur Iſaciam Virginem dotibus formæ præſtantiorem intueretur, hæc verba protuliſſe fertur: à muliere emanarunt mala. At illa honeſto reſperſa rubore reſpondit à muliere res etiam meliores prodire.

Vitia mulierũ taxantur.

Verùm Diogenes aliquando conſpicatus mulieres garrulas colloquentes, hanc promulgauit ſententiam. Aſpis à vipera venenum mutuatur. Hinc Democritus quandoque interrogatus, cur magnæ cum eſſet ſtaturæ, paruam duxiſſet vxorem ſic reſpon-

Aſpis à vipera venenũ adagium.

spondisse fertur: ego in malo eligendo, quod minimum erat elegi. Et Protagoras interrogatus, quare inimico filiam nupsisset, dixit, quia nihil illi dare poteram deterius. Idem Philosophus anum eleganter ornatam intuitus exclamauit: si viris, E faleris, si sepulcro, ornata es. Et ex Aristippo, mulier pigmentis faciem venustans, animum deformem indicat.

Solon aliquando rogatus, an vxor esset ducenda, respondit. si turpem duxeris, habebis pœnam, si venustam, habebis communem. Socrates autem, ex Laertio, dicere solebat mulierem decoræ, & egregiæ formæ esse templum supra cloacam ædificatum.

Hinc transeundum est ad apophtegmata miseriam humanam respicientia. Quocirca Aristoteles, ex Stobeo, interrogatus, quid esset homo, respondit imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ lusus, inconstantiæ imago, inuidiæ, & calamitatis trutina, reliquum verò pituita, & bilis. Hinc Philippus ex Rhodigino, posteaquàm apud Cheroneam, Atheniensium opes profligauit, tanta superbia agitari cæpit, vt infortunijs se minimè obnoxium esse existimauerit: ideò resipiscens, & ex tanta fælicitate aliquod malum sibimet impendere præsagiens, id munus iniunxit vni ex pueris aulicis, vt quotidie, statim atq; diluculeret, in domicilium ingressus exalamaret: memineris ò Rex, te non Deum, sed hominem esse multis ærumnis, & miserijs expositum: quapropter Democritus interrogatus, quid de hominum sorte sentiret: miseram hominum fortunam esse asseruit; cum bona quærentibus vix contingant, & mala non quæsita præter omnem expectationem, accedant. *Miseria humana qualis.* F

Hinc Aeneas Syluius audiens disputantes de miseria humanæ vitæ, pronunciauit vitam nostram comœdiam esse, cuius postremus actus in morte agitur. Bias quoq; solebat diuulgare hominem ita vitam metiri debere, quasi multum, & modicum temporis victurus sit: siquidem Antiphon vitam hominis carceri vnius diei assimilabat. Qua de re Xerses cum vidisset vniuersum Hellespontum nauibus suis constratum, & omnia littora, necnon planitiem Abydenorum numeroso refertam exercitu lacrymas fudit: de hoc autem interrogatus protulit se lacrymasse, cogitans, quàm breuis esset hominum vita, quoniam tam numerosæ multitudinis post annum centesimum nemo esset superuicturus. *Vita humana est comœdia.* G

Item Socrates rogatus, quomodo vita sine molestijs esset peragenda, negauit id vllo modo fieri posse: cum non liceat Ciuitates habitantibus, & cum hominibus versantibus, absq; ærumnis ætatem ducere. Quamobrem Silenus ex Plutarcho, à Mida captus, & interrogatus, quid homini esset optimum, respondit, optimum esse nunquam nasci, vel natum quamprimum aboleri. Solon quoq; quid esset homo, interrogatus; hæc protulisse fertur, putredo est in ortu, bellua in omni vita, esca vermium in morte. Quare Franciscus Borgia, vt retulit Ribadinera, febre valdè afflictatus solebat exclamare, nihil esse in humanis perpetuum: vnde postea Iustus Lypsius suo epitaphio, quod Louanij visitur, hoc inseruit. *In Vita Borgia.*

Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et scenæ imago, & verbo, vt absoluam, nihil.

H Alexander etiam, ex Plutarcho, cum Deus vbiq; ob res fæliciter gestas appellaretur, ex duobus, nempè ex somno, & congressu, se mortalem esse intelligebat: quandoquidem somnus gelidæ mortis imaginem refert, & coitus ad epilepsiæ species refertur. Immò idem Alexander, cum in obsidione cuiusdam vrbis sagitta ictus esset, institutum deserere, & chirurgum accersere coactus, dixit omnes me Iouis filium pronunciant, cum hoc vulnus me mortalem esse moneat. Iure igitur meritò Ferdinandus Imperator hominem Cœlo, terra, mari, arboribus, brutisq; animantibus longè inferiorem esse attestabatur: cum hæc omnia tempestatem præsentiant; homo tamen mala sua neq; præuidere, neq; eis prouidere potest. *Dictum Alexandri.*

Amplius Diogenes, ex Laertio, aliquando in vita humana contemplans vrbium Gubernatores, Philosophos, & Legislatores, tunc omnium animantium hominem præstantissimum prædicabat, sed vicissim meditans somniorum Interpretes, necnon gloriæ, & diuitijs famulantes, homine nihil sibi videri stultius exclamauit, insinuans ingenium hominis ad res optimas accommodatum probandum, & ad vitia pronum improbandum esse. Quamobrem Phauorinus, ex Stobeo, homines partim ridiculos,

Homo ridiculus, odioſus, & miſerabilis. los, partim odioſos, & partim miſerabiles eſſe prodidit, ridiculos, quia per audaciam maiora affectant, odioſos, qui ea conſequuntur, miſerabiles, qui ſpe fruſtrantur. Hinc Socrates exiſtimabat Deum ſemper ridere vana hominum ſtudia, quibus peractis, perpetuò ſe victuros eſſe opinantur. Tandem Crantor, ex Laertio, promulgauit quicquid alicui hominum accidit, id vnicuiq; euenire poſſe. A

ADAGIA.

MVLTA ſunt prouerbia, quæ partim ex humanis partibus, partim ab humanis proprietatibus originem ſumunt, de quibus ſigillatim in præſentia ſermonem habere decreuimus. Primùm igitur reſpiciendo partes, & potiſſimum caput, ſingularia inueniemus. *Caput ſcabere.* eſt adagium conſimile illi. *Vngues arrodere*: etenim hi omnes ſunt geſtus hominis cogitabundi: quapropter Horatius huc reſpiciens canebat. B

——————— *in verſu faciendo*

Sæpè caput ſcaberet, viuos, & arroderet vngues.

Lib. 1. Satyr. 10. Profertur aliud prouerbium. *Capite admoto.* quo admonemur, qua ratione obiurgandus ſit amicus: namq; primùm id fiet placidis, & non aſperis verbis, deinde clanculum, remotis arbitris, nempè admoto propiùs capite. *Caput vacuum cerebro.* eſt prouerbium in eos prolatum, qui corporis venuſtate præcellunt, deinde ingenio carent. *Capite geſtare.* Relatum eſt à Platone, & prolatum in eos, quos amore proſequimur. *Lib. 10. de Repub.* Translatum fortè à matribus, vel nutricibus, quæ infantes amatos, & in cunis locatos capite interdum geſtant. *Tertium caput.* adagium eſt deſumptum à baiulis, qui non ſolum humeris, & ceruice, ſed etiam capite interdum onera ferunt. Hoc torqueri poteſt in homines varijs diſtractos negocijs. *Capiti ocream, & tibiæ galeam adaptare.* *In Rhetore.* Hoc protulit Lucianus de illis, qui omnia præpoſterè agunt. *Nec caput, nec pedes.* dicitur de negocio ita implicato, vt ratio non inueniatur, quæ illud explicare poſſit: quare ab Antiquis tale negocium, nec caput, nec pedes habere dicebatur. *A capite vſq; ad calcem.* hoc pronunciatur, quando rem totam complecti volumus: veluti ſi aliter diceremus. *A capite ad pedes. Ab ingreſſu vſq; ad coronidem. A vertice ad imos talos, Ab vnguiculo vſq; ad capillum. A pedibus vſq; ad caput. A capillo vſq; ad imum calcaneum.* C

Caput ſine lingua. prolatum eſt in illos, qui præſentes diſputationibus, & conſultationibus, aliorum ſententiæ ſemper annuunt: quare hoc poterit etiam promulgari de pedaria ſententia: ſiquidem pedarij Senatores olim vocabantur, qui in Senatu ſedentes ſententiam non rogabantur, ſed tantummodò in aliorum ſententiam pedibus diſcedebant. *Capitis, & inguinis neſcit diſcrimen.* Effertur de illis, quibus differentia honeſti, & turpis eſt ignota, quoniam caput inter membra honeſta, & inguen inter inhoneſta recenſetur. Vnde Iuuenalis de muliere temulenta ſic canebat. D

——————— *quid enim Venus ebria curat?*

Inguinis, & capitis, quæ ſint diſcrimina neſcit.

Lib. 10. Dypnoſoph. *Capita quatuor habens.* eſt adagium narratum ab Athæneo de hominibus ebrijs, quibus omnia geminata eſſe videntur.

Præterea capilli etiam adagijs anſam dederunt. Dicitur enim. *Capillus etiam vnus.* ſubintelligendo vmbram ſuam habet: ad ſignificandum commodum quantumuis puſillum iuuare, & quodlibet etiam exiguum nocere. *Capillus ſeruilis.* effertur de homine vili, & prauis moribus imbuto, ductum eſt adagium à ſeruis manumittendis, quorum capilli olim radebantur. *Capillis trahere.* dicuntur illi, qui vi propelluntur. Pallas enim, apud Homerum, capillis Achillem à pugna reuocaſſe perhibetur. Non abſimile eſt aliud. *Crines capere,* quo vſus eſt Plautus, vt oſtenderet oblatam occaſionem eſſe arripiendam, & arreptam retinendam: ſumptum videtur adagium ab hominum conſuetudine, qui crinibus aliquando retinentur. *Homo pilo* *In Muſtel.*

dignus.

dignus. pro homine vilissimo vsurpatur; quandoquidem pilo, seu capillo nihil vilius inueniri potest. *Comam tondere.* vsurpatur pro ludificare: siquidem stupidorum, & non sentientium coma in ludibrium tondi solet. Immò hodie etiam vulgò dici so-
E let. *Ne me tondeas.* nimirum, ne me irrideas. *Caluum hominem vellis,* pronunciatur de illo, qui operam inanem molitur. *Homo caluus comatus.* effertur in illum, qui veris bonis dissipatis, adscititijs se iactat, aut in virum indoctum, qui pro sua doctrina alienam edit.

Frontis adagia sunt hæc. *Prima fronte.* nimirum prima facie, vel primo aspectu, *Frons occipitio prior.* Antiquitas hoc adagio significabat satius esse, & rectius tractare negotium, quando præsens est, cuius est negotium. namq; illud verbum (prior) quasi potior, & melior exponitur; siquidem cunctis erat notum frontem esse partem priorem, & occipitium posteriorem. *A fronte simul, & occipitio.* dicitur de illis, qui indicant admirabilem rerum omnium cognitionem, quæ constat scientia præsentium memoria præteritorum, & prouidentia futurorum. *Ex fronte perspicere.* profertur in illos, qui veluti nutibus negotium apprehendunt. Desumptum est adagium à Physiognonomis, qui ex lineamentis faciei ingenium hominis cognoscere profi-
F tentur. *Fronte sua.* hoc promulgatur de illo, qui liberè, & apertè, non autem coactè, & occultè aliquid proponit. *Frontem perfricare.* dicitur de illis, quibus nullus inest pudor: etenim frons ab Antiquis pudori erat consecrata: quare frontis perfricatæ esse dicebantur: quid pudore, veluti à fronte absterso, omnem modestiam deponebant. Tandem *frontem exporrigere, & frontem corrugare.* Sunt duo adagia sibi inuicem opposita: siquidem frons explicatur in gaudio, & corrugatur in mæstitia. Non immeritò igitur Plinius scribebat frontem humanam tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, & seueritatis indicem esse.

Prouerbia frontis.

Lib. 6. c. 17.

Iam ad oculos transeamus. *Oculus vicini inuidus.* pronunciatur de vicinis maleuolis. Quamobrem Ouidius huc fortè respiciens canebat.

Oculorum prouerbia.

Fertilior seges est alienis semper in aruis,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Oculus mulieris. Adagium est prolatum de re perniciosa: propterea quod aliquan-
G do Virgilius canebat.

——— ——— *vritq; videndo*
Fæmina.

Immò aliàs explicatum fuit amorem per oculorum fenestras introire: qua de re Ouidius meritò cecinit.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Oculos in occipitio gerit. diuulgatur de homine versipelli, quem fallere est difficillimum: idcircò Persius talem hominem Ianum appellauit. Commendabat igitur Homerus Principem oculatum πρόσσω καὶ ὀπίσσω, nimirum ante, & retro: hoc adagium ad nostram vsq; ætatem penetrauit: quandoquidem hodiernum vulgus hominem vafrum oculos in tergo gestare tradit. *Oculis magis habenda fides quàm auribus.* Siquidem quæ cernuntur certiora sunt ijs, quæ audiuntur. Ad rem igitur Horatius canebat.

H *Segniùs irritant animos demissa per aurem,*
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

In arte poetica.

Quare possumus veritatem illius sententiæ affirmare, scilicet potior est testis oculatus vnus; quàm auriti decem. *Oculis fixis intueri.* hoc publicatur, quando aliquid attentius, & accuratius contemplamur. Sumptum videtur adagium ab Amantibus, qui oculis nunquam dimotis rem amatam conspicantur. *Oculis puluerem offundere.* diuulgatur, quando quis studio rem obseruat, & aduersario iudicium eripit. Prouerbium ortum esse videtur à militia, vbi excitatio in hostes puluere, victoria reportatur. Hodie hoc effertur de emptore, qui rem alioquin caram vili pretio emit, quasi in oculos venditoris puluerem effunderit, ne rem pretiosam intueretur. *Oculis, & manibus.* hoc vsurpatur, quando aliquid omnibus modis compertum est: quandoquidem sunt aliqui homines ita ref. actarij, vt etiamsi videant, nisi manibus contrectent, non credunt. *In oculum vtrumuis dormire.* hoc prouerbium est consimile illi. *In vtramq; dormire aurem.* de ijs potissimum effertur, qui absq; molestijs

P viuunt

Lib. 2. Rhetor. viuunt. *In oculis pudor.* Refertur ab Ariſtotele, cum nos pudeat eorum, quæ videntur: ſiquidem aſpectus, vel generat, vel renouat pudorem: idcircò pueri, quando eos alicuius pudet, oculos tegunt; & Socrates apud Platonem de amore dicturus, ob verecundiam, oculos tegit: vnde Poetæ hac moti ratione Cupidinem cæcum finxerunt, quia ſit improbiſſimus. Huc ſpectat illud Ciceronis aſſertum, nimirum epiſtolam non erubeſcere, cum oculis careat. Pariter homines oculis carentes à verecundia alienos eſſe obſeruamus: hinc tandem Ouidius noctem tanquam cæcam pudore vacare aſſeuerauit. *Oculus dexter mihi ſalit.* Id pronunciamus, quando aliquod optatum videre ſperamus. Sumptum videtur à ſuperſtitione quadam mulierum, quæ ex pruritu alicuius membri diuinare volunt quid futurum ſit: idcircò noſtra etiam ætate, aiunt, per iocum, ſibi dextram tinniſſe aurem, ſignificantes ſactam de ſe cum laude fuiſſe mentionem. A

Lib. 8. c. 9. Idq; Plinius atteſtatur dicens quandoq; creditum fuiſſe, vt qui abſens laudaretur, dextra auris ei tinniret, & qui vituperaretur, ſiniſtra. *Ad oculos magis, quàm ad veſicam pertinet.* hoc protulit Varro de re magis ad voluptatem, quàm ad lucrum attinente: nam hoc in loco veſica pro lucro vſurpatur: cum olim Priſci veſicis porcinis, & bubulis pro loculis, & receptaculis pecuniarum vterentur. *Oculi Atrei.* proferuntur de ſeueritate, quandoquidem Atreus in tragœdia, oculis toruis, & truculentis introducebatur. B

A cæcitate, & vitijs oculorum aliqua dimanant prouerbia; vt *Homo exoculatus pro cæco.* profertur, quando in vno verbo emendando, alterum eadem vi pollens adhibetur. *Oculum excludere.* dicitur, ſi res ex ſententia ſuccedat, quæ ſuccedere nequaquàm poteſt; ideò ſenex ille apud Plautum dicebat: excludite oculum, ſi dedero. *Hominis cæci præſcriptio.* diuulgatur de re abſurda, nimirum quando qui præſcribit non intelligit quid dicat. *Homo cæcus auribus, & mente.* de homine valdè ſtupido pronunciatur. Sic refertur à Stobeo τί τυφλῷ, καὶ κατόπτρῳ, nimirum quid cæco cum ſpeculo? veluti ſi dicatur, quorſum opus eſt libris indocto? *Oculis clauſis agere.* ſpectat propriè ad illos, qui ante operationes nihil præmeditantur. *Oculus lippus non fert Solis radios.* Attinere poteſt ad homines craſſæ mineruæ, qui myſteria alicuius facultatis apprehendere nequeunt. C

In Pſeudolo.

Prouerbia ſuperciliorũ. Succedunt ſupercilia, à quibus duo in conſuetudinem prouerbij venerunt: ſiquidem dicitur. *Supercilium attollere, & ſupercilium ponere.* Primùm profertur in arrogantes, & ſuperbos, quos etiam ſuperciliosos appellamus: immò ipſum ſupercilium aliquando pro faſtu vſurpatur: pariter ſupercilium ponitur, quando ſuperbia retunditur: cum in ſupercilijs pars animi reluceat, dum ijs annuimus, & renuimus. *Supercilium cenſorium.* hoc Seneca prodidit de eximia grauitate, & tetrica ſeueritate: cum Romæ Cenſorum Magiſtratus eſſet quinquennalis, penès quos talis erat authoritas, vt eis Senatores loco mouere, equos ab equitibus adimere, & plebeios infamia taxare liceret.

Naſus quoq; adagia ſuppeditat. Dicimus enim. *Naſo ſuſpendere.* Quando aliquis fraudulenter irridetur: ideò homines naſuti nuncupantur, qui alios verſutè ludificant. *Naris emuncta.* hoc pronunciatur de homine acris iudicij.

Oris Adagia. Sub naſo os latibulatur, quod ſuis non caret adagijs; ideò dicimus. *In os præmanſum inſerere.* quando aliquis docendo, rem diligentiſſimè explanat: ſumpta metaphora à nutricibus, quæ cibum præmanſum in os infantium adhuc edentulorum inferunt. *Os ſublinire.* promulgatur, quando verba dantur, & aliquis ludificatur. Nonius Marcellus adagium oriri putat à quodam genere antiqui luſus, in quo dormientium ora pingebantur. *Os non habere.* Spectat ad impudentem, quoniam os verecundiam denotat. *Os expuens.* ad illos attinet, qui aliquid amoliuntur; ſcripſit enim Valerianus in id expui ſolere, quod abhorremus, *Os duodecim ſalientum.* Vocatur homo, qui magnifico valeat eloquio. ſumpta metaphora ab Athenienſi quodam fonte, qui copiam aquæ per duodecim ſcatebras effundebat. D

De lingua multa peruulgantur, quæ in præſentia ſunt enumeranda. *Lingua bellare.* dicuntur illi, qui mirandum in modum tantummodò minantur hoſti, quando res tuta eſt: idcircò Heſychius tales γλωσσαστίδας cognominat, quoniam pro armis lingua vtantur. *Lingua amicus.* nuncupatur ille, qui verbotenus beneficium præſtat: ſiquidem

siquidem cum ex animo non diligat, beneuolentiam tantùm sermone præ se fert. *Linguam seris mutare*: diuulgatur in illos, qui intempestiuè operantur, etenim est notum quamcunq; linguam à pueris facilè apprehendi, quod adulti difficulter assequuntur. *Est in lingua ebrij, quod in mente sobrij*. hoc à Plutarcho, loco prouerbij, vsurpatur: sobrius enim, vel pudore, vel timore non pronunciat, quod ebrius, absterssa à vino verecundia, facilè publicat. *Lingua non redarguta*. refertur ad illos, qui rationibus superati non cedunt, sed semper magis refractarij euadunt. *In lingua clauis*. hoc palam recitatur, quando fida silentij spes promittitur: quandoquidem lingua veluti claue obserata esse videtur, quotiescumq; arcana non reuelat: quare canebat ille.

Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Quicquid in linguam venerit. celebratur de illis, qui multa temerè, & arroganter loquuntur; cum quicquid in animum venerit, pronunciant. *Lingua prolapsa verum dicit*. Etenim verum esse creditur, quod aliquis imprudenter publicauerit, quoniam illud suspitione fictionis carere videtur: quare Cicero inter illa, quæ fidem faciunt, imprudentiam, tumulentiam, pueritiam, & insaniam recensuit; vnde hodiernum vulgus solet dicere; pueros, & stultos vaticinari. *Lingua quò vadis?* hoc recitatur à Suida hunc in modum γλῶσσα ποῖ πορεύῃ, πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πόλιν ἀνατρέψουσα: nempè lingua quò vadis, erectum ciuitatem, & eamdem denuò subuersura: voluit enim insinuare linguam plurimum vtilitatis, & plurimum perniciei afferre posse. Quamobrem Bias, referente Plutarcho, ad Amasidem Aegyptiorum tyrannum iubentem, vt quid in carnibus victimæ optimum, & pessimum repertum indicaret, linguam resectam misit, significans huius præcipuum vsum esse quotiescumque aliquis prodesse, & obesse vellet. *Alijs lingua, alijs dentes*. consueuerunt hoc proferre de loquacibus, & edacibus; veluti non rarò contingit in conuiuijs, dum, alijs garrientibus, alij taciti epulas deuorant. *Lingua iurauit*. hoc palam recitatur, quando quis fidem promissi non præstat, vel quando non ex animo pollicetur. Tandem habemus à Diogene ἀντιγλωττίσωμαι, nimirum lingua non impetam. Hesychius citat Aeschylum, ἐπιγλωττώμεθα, scilicet conuitijs lingua incessere, & propriè ad malè minantes attinet.

In Topicis.

In lib. de loquacitate.

Sequuntur dentium, & labiorum adagia. *Dentem dente rodere*. diuulgatur in illum, qui carpit, & mordet aliquem pari mordacitate præditum: *Dentibus vescentium edentulus inuidet*. quoniam quod nobis non contingit, alijs inuidere non debemus. *Dente Theonino rodi*. dicuntur qui conuitijs lacerantur, depromptum est adagium à Theone poeta rabiosæ loquacitatis, & maledicentiæ: vnde Ausonius aliquando poetam quemdam indoctum, & mordacem coactus fuit Theonem cognominare.

Dentiũ prouerbia.

Labrum mordere: prouerbium est desumptum à gestu indignantium, quamobrem Aristophanes quandoque dicebat: comedit labia præ iracundia. *Labijs primoribus degustare*. Significat quidpiam leuiter attingere, deductum est adagium ab illis, qui leuiter cibum, vel potum libantes nihil in stomachum ingerunt. *Labra non palatum rigat*. hoc referri potest ad illos, qui exiguum largientes munus, præsenti necessitati non satisfaciunt: vel torqueri potest in illos, qui montes aureos cum polliceantur, nihil tamen vnquam donant. Hoc sumptum esse fertur ab Homero, quando verba facit de Andromache necem mariti Hectoris lugente, cui ad pellendum ab animo mærorem, quoddam poculum oblatum fuit.

Labra.

Li. 12. Iliad.

Iam prouerbia aurium exploranda se se offerunt. *Ad aures Deorum peruenit*. Recitatur de aliquo facinore patrato. *Auribus Deorum seruandum*. hoc de re digna, atque insigni pronunciatur. *Tacta aure*. pro rei memoria, de qua is, cuius auris tangitur, futurus est testis: priscus enim fuit ritus vellicandi aurem illius, qui in iudicium ducebatur: siquidem eum tanquam testem meminisse volebant. *Aurem culturæ accommodare*. hoc ad obedientiam spectare videtur: cum cecinerit Horatius hunc in modum.

Aurium adagia.

Nemo adeò ferus, vt non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem accommodet aurem.

Auribus ceram obdis, spectat ad illos, qui monita non sequuntur, aut iusta, vel iniusta audire nolunt. Prouerbium hoc originem traxisse dicitur ab Vlysse, apud Home-

Homerum, qui aduersus dolosos Syrenarum cantus, suas & sociorum aures obturauit. *Auribus summis insidet.* recitatur hoc, quando aliquid perfunctoriè auscultamus, aut quando aliquod relatum vix credimus. *In aurem dicere.* nimirum aliquid clanculum alicui communicare. Ortum est adagium ab illis, qui penes aurem aliquid insusurrant. *Ne ad aures quidem scalpendas otium est.* pronunciatur, quando ne minimum quidem temporis ad aliquid agendum superest. *Auribus purgatis.* nimirum attentè, & diligenter aliquid auscultare: quamobrem Plautus aliquando sic est locutus. A

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Helluonis conditio. *Ad ambas vsq; aures.* diuulgatur de illis, qui profundum ventrem semper esitando ingurgitant. Sumptum videtur adagium ab helluonibus, quorum os edulijs plenum ad vtramq; vsque aurem dilatatur. *Auricula infima mollior.* hoc spectat ad hominem minimè seuerum: translata metaphora ab illa auris parte, qua in toto corpore nil mollius inueniri potest. *In aure oleum ferre.* torquetur in illos, qui alicuius sermonem fastidiunt, arrepta metaphora ab vrinatoribus, qui oleum in aures instillare solent, ne aqua intro fluere possit. *Auris Batava.* hoc pertinet ad seueritatem: quandoquidem *In comment. ad Martial.* Domitius Calderinus batauam exponit seueram: erant enim Bataui Germaniæ populi, qui domestica seditione pulsi extremas Galliæ oras cultoribus vacuas occuparunt, & potissimum illam Insulam, quam hodie Hollandiam nuncupant. *Regum multæ aures, atq; oculi.* quandoquidem Principes cuncta, quæ in ciuitate fiunt, & dicuntur, per exploratores vident, & intelligunt. *Homini surdo fabulam narrare.* nil aliud est nisi oleum, & operam perdere: iuxta illud Ouidianum.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phœbius aures?

Hoc non absimile est alteri à Suida relato: παρὰ κωφῷ ἀποπορδεῖν. scilicet apud surdum pedere. *Homo surdior turdo.* adagium est torquendum in illos, qui assiduè blaterantes non audiunt quid vicissim ab alijs dicatur: siquidem turdo aut loquacissimæ surditas assignatur.

Barba, & facies adagia. Supersunt adhuc barba, & facies, ex quibus hæc eliciuntur. *Barbam vellere* spectat ad summum contemptum, & ludibrium: iuxta illud Iuuenalis. C

Idcircò stolidam præbet tibi vellere barbam.

Barbam à genis puerorum vellere. hoc tradit Lucianus de illis, qui inanem subeunt laborem: quandoquidem nullum barbæ genus à malis pusionum euelli potest. *Ante barbam docet senes.* tunc publicatur, quando imberbis natu maiorem instruit. *Barba tenus sapientes.* sic nuncupabantur, qui præter barbam, & pallium, nihil Philosophi præ se ferebant. Quare Bagoas, in Eunucho, inquit, si philosophum ex barba metiri oporteat, hirci procul dubiò primas tenebunt. *Barba pronomi.* hoc de re in-*Pronomus quis esset.* concinna pronunciatur: cum Pronomus fuerit tibicen prolixæ barbæ, quæ in tibicine superflua esse videtur. *Ex facie bonum virum præ se fert.* Hoc pertinet ad hominem, ex cuius aspectu animi dotes coniectamus. *Facies tua computat annos.* attinet ad homines, quorum rugæ faciei senectutem indicant. Relatum fuit à Iuuenali, & prolatum in quamdam mulierem, quæ cum esset onusta annis, adhuc puellam agebat.

Modò per pectus, humeros, & cubitum, ad manum descendemus. Itaq; *corpus sine pectore.* est prouerbium pronunciatum in homines imprudentes, quoniam sapientia, & prudentia in pectore, & corde residere dicitur; ideò prudentes cordati appellantur. *Pulmo prius venisset.* spectat ad homines tardos, & lentos in operatio-*Pectoris adagia.* nibus, siquidem pulmo residens in pectore continuò quidem mouetur, nihilominus de sua sede nunquam mouetur. *Humeris sustinere.* in illos profertur, qui summa industria alicuius salutem conseruant: quapropter qui Rempublicam quasi collapsuram sustinent, vulgò Atlantes appellantur. *Cubito emungere.* iactatur in homines sordidæ conditionis, ducto prouerbio à salsamentarijs, quibus inoleuit consuetudo mucum narium cubito abstergere, cum manus muria imbutas habeant. D

Manus cum sit organum organorum infinita præbet adagia, nihilominus potiora tantùm in medium afferemus. *Manu plena.* exponitur copiosè, adagio sumpto ab illis, qui non parcè, sed manu plena aliquid largiuntur. Huic oppositum est: *Manum in sinu habere.* hoc prodidit Theocritus de tenacibus, & pigris ad largiendum.

Manu

Manu longa, & manu breui tradere. manu longa dare dicuntur, qui promiſſis agunt, & ſpem tantummodò oſtendunt. Viciſſim manu breui tradere perhibentur, qui ſtatim porrigunt, quod pollicentur. *Manum peteris, & pedem porrigis,* hoc adagio vſus *Prouerbia manuum.*
E eſt Diuus Hieronymus in Rufinum, & torqueri poteſt in homines auerſi ingenij, qui aliud rogati, aliud reſpondent. *Manum non verterem.* exponitur: nihil mea refert; cum nihil facilius ſit, quam manum vertere. hoc eſt conſimile illi. *Digitum non porrigerem.* hodie vulgò dicimus: de ſede me non mouerem. *Hoc non eſt in manu noſtra.* tunc pronunciatur, quando ſignificamus aliquod negotium non eſſe noſtri iuris. *Manu ignauus, mente præſens.* dicitur de homine conſilijs præſtante, ſed manu minimè ſtrenuo. Recitatur ab Epheſtione grammatico, vt ſignificaret prudentiam, & ingenium ſine adminiculo manuum fruſtra operari; & viciſſim robur expers ingenij, & prudentiæ, nihil valere; verùm ſi hæc iungantur, hominem reddunt inuictum: quapropter huc alludebat elogium Mithridatis Pontici, quòd ſic ſe habebat. CONSILIIS DVX, MANV MILES: *Pugno tenere.* ſpectat ad id, quod ſentitur; hoc vſus eſt Plato, quando afferebat eorum opinionem, qui exiſtimabant quidquam non eſſe in rerum natura, præter res corporeas, & ſenſibus expoſitas, & ſecundas inten- *Elogiū Mithridatis.* *In Theeteto.*
F tiones, tanquam inanes explodebant, cum tamen certiora ſint, quæ ratione colliguntur, quàm illa, quæ manibus contrectantur: iudicium enim ſenſuum non rarò fallacia implicatur. *Inter manum, & mentum.* ſpectat ad breuitatem ſpatij; cum inter manum tenentem poculum, & mentum, minimum ſpatium intercedat: nihilominus inter ſpatium tam breue multa poſſunt contingere: itaq; erit conſonum illi: inter os, & offam multa cadunt. *Manus manum ſcabit.* hoc oritur à mutuo officio, quod homines viciſſim præſtare ſolent, vel potius à verſiculo Epicharmi comici, quod ſic ſe habet.

ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα κνίζει, δός τι καὶ λάβοις τι.

Ideſt,

Manus fricat manum, da quidpiam, & aliquid accipies.

Monet neminem inueniri, qui velit beneficium in quempiam collocare, à quo non ſperet aliquam commoditatem ad ſe rediturам: cum officium officio inuitetur, *Beneficium mutuum.*
G & beneficium beneficio prouocetur; namq; mutua eſt commoditas, quādo manus manum lauat: ideo circumfertur apud Græcos hoc diſtichon.

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν,
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον.

Ideſt:

Vir enim virum, & vrbs ſeruat vrbem,
Manus manum abluit, digituſq; digitum.

Manum addere. legitur apud Plautum, & nil ſignificat, niſi ludificare; translatum eſt adagium ab illis, qui manu auri addita, aliquem irrident. *Manum ſummam addere.* dicitur de perfectione alicuius operis, hoc translatum eſt ab artifice, qui primò quoddam rude operis ſimulacrum fingit, & hæc vocatur prima manus, quando verò id expolitur ſumma diligentia, appellatur ſumma manus. Apud Græcos veteres legitur τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, nempè manum admouere, quotieſcumq; negotium opera *In Perſa.*
H noſtra indiget. Viciſſim apud Pythagoram legitur μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, nimirum non cuicumq; dextram eſſe porrigendam: quo admonemur quemlibet in amicitiam, vel familiaritatem non eſſe admittendum, *Manum admouere.* ſimpliciter dicebatur, qui ſe ſe inſinuabant in opus alicuius egregiæ rei: translatum fuit adagium à ſacrificijs, in quibus aliquando accidebat, vt alijs rem diuinam facientibus, alius adueniens, admota manu victimæ, ipſæ quoq; ſacrificij particeps fieret. *Manum admouenti fortuna eſt imploranda.* monet adagium fidendum quidem eſſe diuinæ opi, ſed poſtea adhibendam eſſe induſtriam. Suidas originem huius adagij in quemdam apologum refert: nam cum ruſticus quidam ſequens boues plauſtrum trahentes vidiſſet currum in foueam cecidiſſe, otioſus Herculis auxilium implorabat; interim audita eſt vox dicens: admoue manum rotæ, ſtimula boues, & Deum inuoca. *In manibus lex.* hoc profertur, quando non iuxta leges, ſed vires agitur, fortè hoc deſumptum eſt à Plauto, quando quidam ſeruus minabatur ſe manu litem acturum. *Manibus ambabus haurire.* conſueuerunt dicere de ijs, qui ſummo conatu aliquid agunt. *Fortuna imploranda quid.*

Manibus, pedibuſq; hoc pronunciatur, quando extremi conatus ſignificantur. *Multa manus onus leuius reddunt.* ſignificat mutuum auxilium, vel difficilia etiam facilè confici poſſe, ſi plures negotium aggrediantur. Legitur enim apud Heſiodum πλείων, καὶ πλείων μελέτη; nimirum plus poteſt, & plurium induſtria. *Manibus compreſſis.* iactatur in otioſos; qui ſedentes manus comprimere ſolent. *Manibus illotis.* pronunciatur de irreuerentia, ducto prouerbio à puritate ſacrificiorum; ſiquidem Heſiodus vetabat, ne quis illotis manibus vinum Ioui libaret. *Manum ſub pallio habere.* Torquetur in illos, qui otioſè viuunt. *Manu ſerendum, non ſaccò.* Hoc monet modum in rebus ſeruandum eſſe, adagio deſumpto ab agricolis ſerentibus, qui non ſacco, ſed manu rara ſemina ſpargunt. *Manus complicatas amicis non eſſe tradendas.* hoc habetur ex Diogene: volebat enim ſignificare benignitatem comitati eſſe copulandam. *Da lapidi volam.* conuenit illis, qui ſectantur, quæ non poſſunt aſſequi, vel minantur illis, quibus nocere nequeunt. Prouerbium ductum eſt à pueris, qui obſeruantes autem volitantem percuſſuri inclinant ſe, vt ſumant lapidem, interim auis nihil incommodi paſſa auolat. *Manu altera fert aquam, altera ignem.* torqueri poteſt in illos, qui extrinſecus blandiuntur, & intrinſecus nocent, vel in homines bilingues modò laudantes, modò vituperantes: huic adagio eſt finitimum illud. altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat: *Manum cum minerua moue.* Monet hoc adagium, ne quis fiducia diuinæ opis frætus propriam poſtponat induſtriam. Hoc non abſimile eſt alteri adagio. Stimula boues, & Deum inuoca. *Manus Regum longa.* hoc recitatur ab Ouidio in epiſtolis, quando inquit.

Adagia in otioſos.

Induſtria propria non eſt poſtponenda.

An neſcis longas regibus eſſe manus?

Vulgò etiam circumfertur hoc aſſertum, nimirum à Principibus cauendum eſſe, quoniam illis prælonga ſunt brachia, dum per ſuos ſatellites, quibus loco brachiorum vtuntur, abſentes etiam affligere poſſunt. *Manus Briarei inÿcere.* hoc diuulgatur de manu furaci, & violenta: ſiquidem Briareus fuit immanis gigas, & ſæuus pyrata, cui centum brachia, & manus fuiſſe perhibent. Quapropter hodie etiam quando ſignificatur aliquid aſpiciendum, & non tangendum eſſe, dicitur. Eſto Argus, non Briareus. *De manu eximere manubrium.* eſt prouerbium Plauti, quando facultas agendi extorquetur de manibus alicuius hominis iam aliquod ſperaturi. *Manum ferulæ ſubduximus.* nempè nos quoq; litteras didicimus: namq; veteres pedagogi manus diſcipulorum ferula cædebant. *Manu macilenta pinguem pedem.* hoc adagio tanquam ænigmate quodam Heſiodus paupertatem explicauit: quandoquidem mendici ſunt illi, qui manu macilenta tangunt pinguem pedem, quoniam eorum manus fame gracileſcunt, & pedes frigore intumeſcunt. *Manum prudens in flammam mitto.* hoc pronunciatur, quando homo ſciens periculis ſe exponit; ſumpto adagio ab hiſtoria Mutij Sceuolæ, vt apud Ciceronem legitur. *Manus dare.* dicuntur illi, qui ſe victos eſſe profitentur. *Manus in Aetolis habet.* hoc prouerbium eſt Ariſtophanis de homine auido, qui muneribus facilè corrumpitur: quandoquidem Aetoli erant Populi denominati ab αἰτεῖν ὅλον, quoniam totum flagitarent: hinc Homerus in Odyſſea hominem mendicum iure optimo ex Aetolia oriundum finxit.

Quid manus macilēta, & pes pinguis ſignificet.

Hactenus de manu, iam ad prouerbia digitorum properandum eſt. *Vnico digito ſcalpit caput.* hoc iam explicatum eſt ſuperiùs in adagijs capitis. *Digito cælum tangere.* competit illis, qui ad proſperitatum faſtigium peruenerunt. Quare Lyſimachus, cum ouans ad Thraciam perueniſſet, occupatis regni finibus, talia verba tuliſſe fertur. Byzantij ad me veniunt, poſteaquam lancea cœlum attingo. *Digitus dies.* recitatur enim ab Alcæo apud Atheneum δάκτυλος ἁμέρα. hoc adagium ſpatium vitæ humanæ exiguum, & quaſi digitale eſſe ſignificat. *Digitum ori imponere.* Indicat in ſermone non vlterius eſſe progrediendum. *Digitum quo proferat.* hoc vſus eſt Cicero pro Cecinna, quaſi voluerit dicere, digitum quò proferat non habet, indicans nihil illi eſſe, quod dicat, vel agat. Sumpto adagio à geſtu Rhetorum; qui geſtus à Quintiliano varius eſſe traditur, ſed ſimpliciſſimus eſt proferre digitum. *Ne crepitu quidem digiti dignum.* pro intellectu huius adagij, notandum eſt, quòd Ariſtobolus, apud Atheneum, refert ſepulchro Sardanapali impoſitam fuiſſe ſtatuam digitis dextræ manus ita compoſitis, veluti ſi crepitum edere vellent, ad indicandum res hominum eſſe deridendas, neq; digitorum crepitu eſſe dignas; immò hic digitorum

Digitorum prouerbia.

Rhetorū geſtus qui.

Lib.2.

geſtus

gestus ad nostra vsq; tempora penetrauit de illis rebus potissimum, quas nihili facimus. *Ad digiti crepitum.* hoc spectat ad illos, qui aliquid arrogantius significare volunt: siquidem hic gestus Dominorum fuisse perhibetur, qui seruis aliquod humile
E ministerium imperabant. *Vno digitulo.* dicitur ad significandum, nos vel nullo negotio posse vincere. *Tolle digitum.* pronunciabatur de illo, qui in pugna se victum profitebatur, hoc videtur cognatum illi dare herbam, vel dare manus, de quo paulò ante facta est mentio. *Premere pollicem, & conuertere pollicem.* pronunciabatur de fauore; quoniam Prisci, pollice fauorem indicabant, & qui fauebant, pollicem premebant, & qui minus, pollicem conuertebant; idcircò Iuuenalis sic canebat. *Dare herbã quid significet.*

——— *conuerso pollice vulgi*
Quemlibet occidunt populariter.

Digitum medium ostendere. profertur de supremo contemptu,& infamia: siquidem hic digitus à Martiali impudicus, & à Persio infamis appellabatur. *Digitis metiri.* hoc attinet ad illos, qui rem accuratius contemplantur quàm oporteat; & adagium videtur sumptum à Poetis, qui pedes carminum digitis numerare, & metiri solent. *Digiti computatorum.* appellari possunt illi, qui varijs fortunæ casibus sunt obnoxij:
F nam quemadmodum digiti Arithmeticorum nunc Myriades, nunc vnum tantùm numerum significant, pariter amici Principum modò omnia, modò nihil præstare possunt. *Digitis extremis attingere.* idest leuiter, alio modo dicimus summis labijs, & tunc vsurpatur, quando quis tantummodò verbis, non autem animo aliquid simulat, vel facit. *Digiti Computatorum qui.*

Superest, vt ad partes inferiores descendamus: de ventre hæc habentur. *In ventrem insilire.* diuulgatur in illum, qui omnem curam ad cibum, & potum dirigit. Celebratur aliud à Plutarcho. γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, nimirum venter auribus caret. hoc significat, quòd vbi de pastu agitur, honestæ rationes non admittuntur: quare hodie etiam dicimus.

Ieiunus venter non audit verba libenter.

Ventre pleno melior consultatio. quoniam vbi fames interpellat, homo non potest deliberare, etenim consultatio moram, & animi tranquillitatem expostulat. *Venter*
G *pinguis non gignit sensum tenuem.* refertur à Galeno contra Trasybulum, quo significatur in homine obeso acumen mentis non residere. Quapropter, apud Lacedæmonios, infame esse perhibebatur, si quis fuisset vehementer obesus, nam inde stupiditatem ingenij coniectabant. *Adagia ventris.*

Partes adhuc reliquæ sua exhibent prouerbia. *Vt Podex lotionem vincit.* recitatur apud interpretem Aristophanis de illis, qui in aliquod malum se adigunt: quandoquidem podex etiamsi lauetur, rursus se inquinat: immò poterit etiam prouerbium torqueri in illos, qui inanem operam suscipiant. Legitur apud Diogenianum κρόνου πυγή: nimirum *Saturni podex:* vnde Hesychius monet hoc prouerbium vsurpandum esse de carne ob vetustatem stupida: Saturnus enim erat Deus antiquissimus, & Prisci quicquid putre intellecturi, Saturnium appellabant. *Ne genu quidem flexo.* idest ne tantillum quidem; sumpto prouerbio ab ijs, qui quietem captare volunt, nam primum genua flectunt. *Genu sura propius.* hoc recitatur ab Aristotele, & adagium
H originem duxisse ferunt ex euentu in prælio, vbi quidam conspicatus fratrem, & consobrinum de vita periclitantes cum vtriq; opem ferre non posset, solum fratrem turatus est, deinde pronunciauit hanc sententiam, quæ abijt in prouerbium. Hodie quoq; in eodem intellectu dicimus: magis tangit cutem subucula quàm thorax. *Nisi fractis cruribus.* torquetur in eos, qui ad aliquod agendum negotium nonnisi magna violentia impelluntur. Ductum fuit prouerbium ab illis, qui antiquitùs, ob scelera, crucifigebantur, siquidem eis mors nonnisi fractis cruribus accelerabatur. *Prouerbia aliarum partium.* *Li.9. Moral.*

Tandem ad pedes accedemus, qui multis adagijs occasionem dederunt. Circumfertur enim apud Græcos παρὰ πόδα. idest *iuxta pedem.* pronunciatur de re optimè accommodata; sumpta metaphora à calceamentis ad pedum mensuram probè accommodatis. Suidas ex Aristophane recitat adagium hoc carmine. *Pedum adagia.*

δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδονιπτῆρα.

Idest.

Dextrum in calceolo, læuum verò in podonipiro.

Scri-

Scribit Suidas hoc adagium solere proferri in illos, qui optimè se accommodant ad conditionem rei præsentis, iuxta locum, tempus, & negotia: quapropter pedem dextrum in calceo, & sinistrum in pelui habere dicuntur. *Omni pedi eumdem calceum accommodare.* Torquendum est adagium in medicos imperitos, qui nulla habita morborum ratione, omnibus ægrotis eadem præsidia præscribunt. *Ne supra pedem calceus.* docet prouerbium negotia viribus æqualia esse suscipienda, quia nemo debet se gerere, nisi quatenus sua conditio expostulat. *Pedem in calceamento habet.* dicitur de illo, qui nouit laudes sibi competentes: nam quemadmodum calceus cuilibet pedi non conuenit, ita etiam quælibet laus quemlibet hominem non decet. *Pede tacito.* Vsurpatur pro clanculum; idcirco Cornelius Gallus in homines bella excitantes sic canebat. A

Medicorum aliquorũ imperitia.

Quis furor est atram bellis accersere mortem,
Imminet, & tacito clam venit illa pede.

Pedem vbi ponat non habet. Proferendum est in illos, qui nihil bonorum stabilium possident. *Pede tuo te metire.* monet adagium, ne quis extra conditionem suam exeat, quare ad rem canebat Martialis. B

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Omni pede standum. effertur de summa virtute, & videtur sumptum ab illis, qui in acie constanter partes suas tuentur, & locum minimè deserunt. *Pedis tantum ostendere.* huius meminit Hesychius, quando dixit: κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι. vsurpatur pro fuga, quoniam qui pedibus sibi consulunt, cauitatem pedum ostendunt. *In pedes retrocedit.* Spectat ad illum, qui metu, locum potentiori cecit. poterit etiam attinere ad illos, qui intentionem mutant. Legitur apud Platonem ἀκροποδί. idest summo pede. Attinet ad illum, qui superficie tenus aliquid nouit. *Vicissim. Pleno gradu.* spectat ad illos, qui magno studio aliquid aggressi sunt. *Pedibus in sententiam discedere.* refertur ad comprobationem alienæ sententiæ. Translatum est adagium à veteri consuetudine ferentium suffragia, vbi erat multa turba: id explicat Liuius hunc in modum. *Vbi sententiam meam vobis peregero, tunc quibus eadem placebit in dextram partem taciti transibitis.* & paulò post. *quibus hæc salutaria videntur, in dextram partem pedibus transite.* & hæc ratio ferendorum suffragiorum, discessio pedibus facta dicebatur. *Pedem ponere in alieno choro.* attinet ad illos, qui alienis negotijs se se immiscent. Sumptum est prouerbium à choreis, ad quas si quis ignotus accedat à corona circumstantium exsibilatur. *Pedem alterum in cymba Charontis habere.* competit homini in extrema senectute constituti; immò Plautus huiusmodi senem acherontium appellauit. *Quantum pedibus potes.* dicitur de omni affectu, atq; conatu. *Pedibus ingredior, natare non didici.* Competit illis, qui maiorum rerum imperiti, in friuolis tantùm negotijs se se exercent. *Duobus pedibus fugere.* pertinet ad celeritatem peragendi negotij; deductum fertur adagium à nauibus vento secundo currentibus, quasi dicatur duobus clauis, quia gubernaculum nauis pedem appellant. *Ante pedes.* promulgatur de illo, quod est obuium; vel quod est præsens, vel imminens. *Pedes habet extra lutum.* Sumptum est prouerbium à viatoribus, & trahitur ad illum, qui aliquod periculum euitauit. *In pedes decidit animus.* hoc effertur quotiescumq; vehementer expauescimus. *Ad pedes ad caput.* hoc recitatur à Theocrito de rerum copia. C D

In Lachete.

Li. 3. prima Dec.

Duobus pedibus fugere quid.

Demùm aliquid de vnguibus, de sanguine, & de cute dicemus. *Ab vnguibus incipere.* conuenit illis, qui à leuissimis rebus inchoant. *Vngue notare.* dicitur de eo, quod parùm placet, eò quod soleat vngui signum apponi. *Vnguem latum à loco discedere.* hoc significat tantillum de loco se mouere. Recitatur à Stobeo αἷμα, καὶ ψυχή, scilicet sanguis, & anima, pronunciatur de re admodum grata. *Intra tuam pellem te contine.* admonetur vnusquisq; ne oblitus suæ sortis, maiora præstare conetur, quàm sua facultas expostulet, hoc videtur consimile adagio superius exarato. *Pede tuo te metire.* natum volunt adagium à Ductoribus, qui olim in pellibus dormitabant. Martialis igitur inuehens in quemdam sutorem, qui diues cum esset factus, ad pristinam redactus est inopiam, sic cecinit.

Vnguis, sanguis, & cutis

Lusisti, inquit, satis est: sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam Cerdo tenere tuam.

Iam

Iam exarata sunt prouerbia, quæ partes humani corporis respiciebant, nunc ponderanda sunt illa, quæ ab ætatibus, à dignitatibus, & ab alijs prærogatiuis, & accidentibus hominis desumuntur. ratione ætatis. Primò dicitur, *Aliam ætatem alie decent.* quo ostenditur non decere senem, quod iuuenem aliquando decuit. Aetate prudentiores reddimur, quo demonstratur, homines vsu rerum fieri sapientiores, & prudentiam augere, iuxta vulgatum carmen. *Prouerbia ætatum.*

E

Tempus edax rerum, solam sapientiam auget.

Si peculiares meditabimur ætates, alia resultabunt adagia. Dicitur enim. *Pusioni aptare cothurnos Herculis.* id profertur de re incongrua, dum minimis maxima applicantur. *Puer septennis cum sit, nondum dentes edidit.* quadrare potest in illos, qui natu grandiores adhuc circa nugumenta versantur. Legitur hoc apud Basilium τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. idest *hoc & puero notum.* hoc videtur simile alteri prouerbio καὶ τυφλῷ δῆλον nempè, & cæco perspicuum. hoc solet pronunciari de re cunctis notissima. *Vt pueri laudant pauonem.* hoc prodidit Iuuenalis in auaros, qui versus tantummodò commendant, nihil interim poetis largiuntur. *Ne puero gladium.* subintelligendo, commiseris: admonet adagium potestatem non esse concedendam pusionibus, imperitis, vel stultis, ne in suam, vel aliorum perniciem ea abutantur. *Viri iureiurando, pueri talis fallendi.* docet iocosa ad pueros, & seria ad viros pertinere. Legitur apud Suidam. παῖς κρύσταλλον, idest. *puer glaciem.* proferebatur in illos, qui cum aliquid retinere non possent, nolesiant tamen illud amittere. Sumptum videtur hoc à Sophocle, qui amorem cõparabat pueris glaciem manu arripientibus, quæ nec facilè poterat retineri, nec abijci liquescens: idcircò amor quoq; ob adiunctam voluntatem, excuti non potest, & ob copulatas voluptatibus molestias retineri nequit. *Pueros odi sapientia præcoci.* inualuit opinio apud vulgum, quæ ad nostram vsq; penetrauit ætatem, vt credant pueros maturiùs sapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros: ideòq; Plinius narrat Catonem Censorinum veluti ex oraculo prodijsse: quapropter tradidit iuuentam senilem præmaturæ mortis fuisse signum. Legitur apud Grecos νεάζειν. idest. *Iuuenari* nempè iuuenum more inconsideranter agere. *Iuuenta viribus pollet.* hoc pronunciatur de tali ætate, quæ florida, & valida est. *Opera iuuenum, consilia virorum, vota, seu preces senum.* Docet in aliqua opera iuuenes esse adhibendos, cum illa ætas viribus polleat, vt paulò ante exaratum fuit: viri autem mediæ ætatis in consilium esse vocandos, quia in his rèrum vsu aucta est prudentia, & senes tanquam religiosos à Dijs optima precari solere. Boethus tamen poeta aliter expressit adagium hoc versu.

Adagia ex pueritia.

F

Pueri sapiẽtia præcoci.

G

ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, πορδαὶ δὲ γερόντων.

Idest.

Facta iuuenum, consilia verò virorum, crepitus verò senum.

Posteaquam incidimus in senectutem, hoc in loco prouerbia senectutem respicientia ponderabimus. Dicitur enim. *Senex doctor.* de illo profertur, qui serò, & intempestiuè aliquod opus aggreditur; siquidem veluti iuuentus est docilis, ita senecta intractabilis, & obliuiosa. *Maturè fias senex, si diù vellis esse senex.* Monet, vt, integra adhuc ætate, labores iuueniles deserantur, & valetudinis cura habeatur, quando per diuturnam senectam progrediendum est. *Inter pueros senex.* quadrat in illos sic eruditos, vt inter plebeios scioli videri possint, & inter eruditos indocti. *Senum prudentia.* hoc recitatur prouerbium, quia senes vsu plurimarum rerum sunt periti, & quia meminerunt multorum superioribus sæculis actorum. Habetur apud Sophoclem ὀργὴ γέροντος, idest. *Ira senis.* Volebat enim significare iram leuem, quæ facilè deleri potest, cum in hac ætate seruor sanguinis languescat. *Tripuer senex.* spectat ad senem decrepitum, qui repuerascere videtur. Huic simile est aliud. *Bis pueri senes.* quadrabit in illos, qui, cum ætate grauiori opprimantur, nihilominus in puerilia quædam studia incumbunt. Legitur pariter apud Græcos. ἀνδρὸς γέροντος, ἀσταφὶς τὸ κρανίον, idest. *viri senis vua passa caluaria.* docet adagium senile corpus esse inualidum, & flaccidum, nempè exhausto succo, veluti accidit in vua passa. *Anno senio fio.* competit homini, qui tædio, & molestia afficiatur. *Senesco semper multa discens.* significat, vsu vitæ, & experientia multarum rerum, prudentiam generari: quamobrem Seneca in epistola quadam ad Lucillum scribebat: tandiù discendum

Adagia ad senectutem attinentia.

H

Iracundia senum qualis.

esse,

cum discipulus prioris posterior dies esse dicatur. Pa-
esse, quamdiu nescias: σύντιον γήρευσιν. idest. *Stupa senectio.* hoc adagium vide-
Quid stupa tum sene. riter apud Græcos loquitur. tur originem trahere à stupa, quæ à lino excutitur; sicca enim, & inutilis est, quem-
admodum homo in extrema senectute constitutus. *Senem vel nolentem vinum salta-* A
re compellit. docemur nihil esse tam ineptum, neq; tam alienum, ad quod ebrietas
hominem non incitet. *In senem ne aliquod collocaueris beneficium:* hoc recitatur ab
L.2. Rhetor Aristotele: quamuis vulgò etiam dicatur neq; senem, neque puerum aliquo bene-
ficio esse afficiendum: propterea quòd alter non refert gratias, alter non meminit.

Seni maxilla baculus. nam ætate graues copiosiori egent alimento, vt restauretur,
quod in dies deperditur. Quocirca interdum dici solet: senes ingredi dentibus;
Senex depõtanus qui. cum reliqui homines pedibus gradiantur. *Senem erigere.* subintelligendo difficilli-
mum; propterea quòd senex à iuuentute vitijs imbutus difficulter corrigitur. *Sexa-*
genarios viros de ponte deijcere. hoc spectat ad illos, qui cum ætate sint graues tanquam
deliri ab omni publica functione relegantur. Multi volunt inde natum esse prouer-
bium, quia olim sexagenarij ferendorum suffragiorum ius non haberent. Quamuis
alij voluerint, quòd olim iuuentus Romana, vt sola suffragia ferret, senes inuali-
dos de ponte præcipitauerit, quoniam suffragium per pontem ferebatur: hinc senes B
depontani vocabantur tanquam à negotijs publicis depositi. *Seni iuuenculam sem-*
per subijce. monet adagium, vt vir prouectioris ætatis puellam potius ducat, quàm
anum, ne, frigore frigori addito, languescat venus, & steriles sint nuptiæ: quanquam
hoc adagium ad alia multa trahi possit, & præcipuè, quando significare volumus
aliquid esse temperandum. *Omnia secunda saltat senex.* profertur quotiescumq; res
prius in periculum deducta, præter omnium expectationem, ex sententia succedit.
Seruius explicat originem adagij, & inquit dum ludi celebrarentur, ad Deum ma-
trem placandam, neq; vllis sacrificijs placari posset, quidam senex in ludis circen-
sibus saltauit, & hanc fuisse causam placationis retulit, vnde postea prouerbium
dimanauit.

Si respiciamus dominium, oriuntur varia prouerbia, vt: *Homo herus seruo mono-*
syllabis. Quandoquidem Heris, & potentioribus opus est breuissimo tantùm ver-
bo, nimirum vt annuat, vel renuat. *Cum Principe non pugnandum.* docet difficillimum C
esse à priuato homine Principem superari: iuxta illud:

Ardua res homini mortali vincere Numen.

Virum Respublica docet. significat hominem ad res gerendas esse idoneum, nisi qui
longo vsu fuerit exercitatus. *Virum indicat Magistratus.* hoc recitauit Aristoteles
innuens hominum mores in vita priuata vix satis conspici posse, verùm in dominio
Li. 5. moral. apparet quali sint ingenio, qui dominantur. Quamobrem Plutarchus, & ipse solebat
dicere, quòd Magistratus virum, & Magistratum vir ostendit. *Senatum sine prouoca-*
Li. 3. de leg. *tione, Legatus sine mandatis.* hoc memorat Cicero, & torqueri potest in illos, qui cum
nihil authoritatis habeant, primi tamen in omni loco esse volunt: namq; ex senten-
tia Iurisconsultorum, nemo ignorat prouocationes ad Senatum fieri solitas: deinde
nemo legatus esse potest, qui legitimis Principis sui mandatis non sit munitus, ante-
quam alio se conferat. *Rex sum.* hoc prouerbio vsus est Plautus, quando inquit: Rex
In Penulo. sum, si illum hominem hodie ad me traxero, quasi voluerit dicere, summam felicitatẽ D
assequar: quandoquidẽ Antiquitas summã prosperitatem significans, dicebat: Deus sũ.
Quilibet Rex domi suæ. promulgatur, quando significamus, quæ volumus liberè in ędi-
bus nostris præstare. *Aut Rex, aut asinus.* idem est ac si dicatur: aut victor, aut victus.
Rex tragicus. pronunciatur de homine superbo, & fastuoso, qui nulla vi, & nulla au-
Rex tragicus qualis. thoritate polleat, aliter potest appellari rex chartaceus, sumpta metaphora à comę-
dijs, vel tragedijs, in quibus imperium eius, qui subit personam Regis, eatenus du-
rat, quatenus fabula peragatur: idcircò Dionysius aliquando quemdam Regem, qui
subiens regnum paulò pòst à vita decessit, Regem tragicum appellauit: *Homo homi-*
ni Deus. pronunciantur de illo, qui subitum, & insperatum affert auxilium. Veteres
enim nil aliud esse Deum existimabant, quàm hominibus prodesse: idcircò inuen-
tores legum, vini, & similium, pro Dijs habiti, & culti fuerunt. Huic adagio oppo-
Homo homini Deus. situm est illud: homo homini lupus; cuius in historia lupi meminimus; hæc duo ada-
gia tali disticho explicantur.

Est

Est homo qui locuples inopi nil donat amico,
Qui rapit, hic lupus est, qui dabit, iste Deus.

Homo honorans se ipsum honorat: quandoquidem ex sententia Aristotelis, honor E non penes honoratum, sed penes honorantem esse perhibetur.

Ratione sapientiæ, vel prudentiæ varia emergunt adagia. *Homo sapiens sua bona secum fert.* siquidem eruditio, & virtus non in diuitijs, sed intra nos consistunt. Videtur adagium sumptum ab apophtegmate quodam Biantis, qui aliquando interrogatus, cur ex incendio patriæ, nihil rerum suarum secum deferret, respondit: omnia bona mea mecum porto. *Homo sapiens non eget.* Hoc videtur confirmare superius adagium, namq; vera bona hominum sunt scientiæ, & virtutes; itaq; sapienti facilè est ditescere, si velit. *Homini sapienti ratio pro necessitate.* recitatur à Plinio iuniori, vt significaret sapientem neq; metu, neq; necessitate ductum, sed consilio omnia peragere. *Omnia sapienti facilia.* quandoquidem nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facilè fiat, vel nihil est tam ærumnosum, quod sapiens æquo animo non ferat. *Nemo mortalium omnibus horis sapit.* hoc insinuat neminem esse, qui aliqua in parte vitæ non desipiat, atq; peccet. Legitur apud Aristophanem: F ἄνθρωπος θαλῆ. idest. *Homo Thales.* fuit autem Thales vnus è septem Græciæ sapientibus: idcircò adagium profertur: Ironia, in stultum, qui sapiens ab omnibus haberi cupit. *Pauciloquus, sed eruditus.* hoc spectat ad hominem, qui pauca quidem, sed tamen auditu digna profert. *Adagia spectantia ad scientiam.*

Ratione amentiæ hæc diuulgantur. *Homo stultus factum cognoscit.* hoc attinet ad illos, qui post euentum fiunt prudentes: quapropter à Tito Liuio euentus magister stultorum appellatur. *Homo stultus stulta loquitur.* etenim in nullo speculo melius apparet figura corporis, quàm in speculo orationis; idcircò ex sermone homines cognoscuntur. *Homo longus amens.* Vulgus diuulgat proceris mentem deesse, & pusillis multum animi adesse. *Homo stultior melitide.* Melitis enim fuit vnus ex illis fatuis, quos Homerus nobilitauit: hic post Troiæ euersionem Priamo opitulaturus venisse dicitur. *Magister stultorum quis.*

Amicitia quoq; suppeditat adagia. Videlicet. *Homo verbo tenus amicus,* compe- G tit illi, qui sermone beneuolentiam simulat, sed in mente aliud cogitat. *Homo amicus vsq; ad aras.* Monet adagium, vt commodis amicorum famulemur, sed ne recedamus à recto tramite, nimirum ne propter amicum, Numinum reuerentiam violemus; namq; Prisci iurantes, manu, aras tangebant. *Homini nihil amicitius opportuno amico.* denotat adagium officium opportunè adhibitum esse gratissimum, & vicissim officium intempestiuum molestum. *Vbi sunt homines amici, ibi opes.* Quandoquidem amici pecunia sunt potiores, & ad præsidium vitæ magis amici, citra pecuniam, quàm opes absq; amicis valent. In huius confirmationem additur. *Nullus homo sibi nascitur.* hoc recitatur à Cicerone, dum inquit nos non nobis natos esse, quoniam ortus nostri partem vendicat patria, partem parentes, & partem amici. *Viri infortunati procul amici.* hoc prouerbium taxat mores vulgarium amicorum, qui, ritu hirundinum, pro ratione temporis, aduolant, & deuolant, vel more formicarum, quæ horrea vacua non adeunt, iuxta illud Ouidij. *Prouerbia Amicitiæ.* *Lib. 1. de off.*

H *Horrea formica tendunt ad inania nunquam.*

quare Cicero aliquando scripsit, quod fidelis beneuolentia aliquo periculo percipi potest. Alioquin dicendum est amicos, qui petant, passim versari, & qui dent, perpaucos esse. *Lib. 9. epist. fam.*

Ratione commoditatis, & opum diuersa habentur adagia. *Homo pecuniosus damnari non potest.* Hoc protulit Cicero in Verrem, quando scripsit percrebuisse sermone omnium non solum apud Romanos, verùm etiam apud exteras nationes, in iudicijs illorum temporum, pecuniosum etiam nocentissimum damnari non posse. Huc spectat illud recitatum à Salustio in bello Saguntino Romæ esse venalia omnia. *Homo generosus ex crumena.* nominatur ille, qui obscuro loco natus, propter opulentiam, inter nobiles collocatur, quoniam opes nobilitatem parere dicuntur. *Homo absens hæres non erit.* spectat ad illos, qui, propter absentiam, aliquam amittunt vtilitatem, & tractum est prouerbium ab illis, qui affinitate quadam legitimam alterius successionem expectant, sed absentes eadem priuantur. *Hominum alij semi-* *Adagia commoditatis.*

nant

nant alij metunt. hoc promulgatur, quando alij laborauerunt, & postea alij emolumentum percipiunt. *Homo quisq; suam rem meminit.* hoc adagio, mos communis hominum taxatur, qui in alieno negotio dormitare, & in proprio vigilare solent.

Si dirigatur animus ad egestatem, non deerunt adagia. Vt, *Homini esurienti necesse est furari.* hoc competit illis, qui extrema ducti necessitate quodlibet præstant. A *Hominis mendici pera non impletur.* Adagium significat mendicitatem esse inexplebilem, sed torqueri potest ad improbos, qui ab amicis semper aliquid flagitant, vel etiam ad diuites auaros, qui opibus nunquam satiantur, iuxta illud Ouidij.

Adagia egestatis.

Et cum possideant plurima, plura petunt.

Homini egenti verecundia inutilis. monet adagium pudorem, vrgente necessitate, esse abijciendum. *Homini mendico ne parentes quidem amici.* quandoquidem opes conciliant amicos; cum egestas nec illos habeat amicos, quos natura coniunxit. *Homo paxillo nudior.* spectat ad hominem extremæ necessitatis: cum à paxillis cortices etiam detrahi possint. Huic non absimile est aliud. *Homo nudus tanquam ex matre.* recitatur de extrema paupertate: etenim nudissimi nascimur, quod non item cæteris animantibus accidit. *Ab homine nudo vestimenta detrahere.* significat inde sperare emolumentum, vnde extrahi non potest. *Homo egenus in turba versetur.* quandoquidem ibi fit quæstus, vbi est hominum frequentia. Demum habetur apud Græcos B ἀνθρωπος πτωχομύσος, nempè homo propter quæstum sciens. Hoc competit Grammaticis, & alijs egenis, qui litteras non ob aliam causam, nisi ventris causa discunt.

Adagia spectantia ad probitatem.

Ratione prærogatiuarum ad probitatem spectantium, nonnulla emergunt adagia. Primitùs dici solet. *Viri boni lacrymabiles.* de illis, qui precibus flectuntur, & ad misericordiam commouentur; veluti inexorabiles, & adamantini appellantur, qui nullis verbis ad misericordiam incitantur. *In discrimine apparet qui vir.* id pronunciatur in re periculosa, & difficili, quæ nonnisi virum virtute præditum, & strenuum expostulat. *Homo magis promus, quàm condus.* profertur in aliquem liberalem, qui res acquisitas facilè distribuit, sumpta metaphora à dispensatore rei familiaris, cuius interest ex peno quædam promere, & in eundem quædam condere. *Homo quadratus* competit illi, qui in aduersis, & secundis rebus non mutatur: similitudo sumpta est à figura quadrangula, quæ in quamcumq; partem peruoluta semper sui est C similis. *Omnium horarum homo.* dicitur de illo, qui rebus serijs, & iocosis facilè accommodatur. *Homo Melaniore castior.* appellatur ille, qui à mulierum consuetudine abhorret. Tradunt enim Melaniorem quemdam ob mulierum odium in solitudinem se contulisse. *Homo nouus.* proferebatur olim de homine ab incerta Regione veniente: immò qui nullis maiorum imaginibus illustres, ope tantùm virtutis, nobilitatem sibi comparabant, noui homines, tanquàm subitò apparentes, & filij Cœli appellabantur. *Viro frater adsit.* hoc pronunciatur de fido auxilio, & recitatur à Platone: etenim in rebus periculosis vix vnquam frater fratri deesse solet. *Hominem velocem tardus assequitur.* iactatur in illum, qui cum vires habeat imbecillas arte tamen, & ingenio potentiorem superat: Originem huius prouerbij referunt in fabulam Vulcani in Odyssea recitatam; qui cum esset claudus, & Venerem vxorem suspectam haberet, nec tales illi essent vires, quibus Adulterum deprehenderet, ad artes confugit, & vxoris lectum catenulis inuisibilibus circumuinxit, deinde Martem, & Venerem congredientes his vinculis irretiuit, & Deos omnes deprehensi adulterij testes conuocauit: iuxta illud Ouidij. D

Melanior quis fuerit.

Lib. 2. de Repub.

Mars quoq; deprehensus fabrilia vincula sensit:
Notior in Cœlo fabula nulla fuit.

Prouerbia pulchritudinis.

Pulchritudo quoq; adagia proponit ponderanda. Vt, *Homo formosus sine pulchritudine.* spectat ad illos, qui smegmatibus, & fucis exoticam formam sibi comparare conantur. *Homo in ostio formosus.* profertur in illos, qui gratiosi habentur. Adagium videtur desumptum à consuetudine Veterum, qui nomina formosorum, & amasiarum, in arborum corticibus, & folijs, & in parietibus scribebant: immò prouerbium poterit spectare ad illos, qui per adulationem laudantur. *Candidorum virorum nulla vtilitas.* attinet ad viros molles, & effæminatos, qui in negotijs gerendis inutiles esse perhibentur.

Si con-

Si contemptum, & fragilitatem hominum contemplemur alia se se offerunt adagia, quæ sunt. *Homo trium litterarum*, pronunciatur, per ironiam, in aliquem, qui se
ingenuum, & generosum esse putat. Origo prouerbij refertur in Veterum consue-
E tudinem, qui viri ingenui prænomen, nomen, & cognomen tribus literis in suis In-
signibus notabant: nimirum pro Marco Tulio Cicerone. M.T.C. scribebant. *Homo trioboli.* hoc recitatur à Plauto de homine nullius pretij, quasi tribus obulis di- *In Penulo.*
gno. Huic non dissimile est aliud. *Homo tressis,* quasi nullius valoris, & tribus assibus
æstimandus. Antiquitas enim genus quoddam nummuli ærei assem appellabant.
Homo nec vno dignus. hoc spectat ad hominem vilissimum, sumpta metaphora à ia-
ctu talorum, in quibus numerus vnitatis est infimus. Huic simile est aliud. *Vir obulo
dignus.* proferebatur par iocum de illo, qui in aliquo virorum numero recenseri vo-
lebat. Natum adagium est à consuetudine Reipublicæ Atheniensis, quæ adscriptis
in numero virorum, singulis diebus, obulum ex publico ærario dabat, & hi probati
vocabantur, qui verò nondum erant probati, neq; adscripti, nondum obulo digni
iudicabantur. *Homo miserior monomachis.* dicebatur olim de infælici: siquidem in
monomachia, aut alter, aut vterq; perit, Legitur apud Græcos πομφολυξ ἄνθρωπος. *Homo bulla.*
F idest. *Homo bulla.* pronunciatur de fragilitate vitæ humanæ, sumptum fortè est ada-
gium à Luciano, qui vitam hominum bullis in aqua natis comparabat, quæ tempo-
ris momento apparentes, statim euanescunt. Huic valdè simile est aliud ἄνθρωπος
κέραμος, idest. *Homo fictilis.* nimirum mollis, imbecillis, & fragilis; ductum est ada-
gium à vasis testaceis, quæ ob leuem etiam ictum franguntur.

Vitia, quibus homines sæpè inquinantur, adagijs locum dederunt. *Homines
Ambrones.* dicebantur, qui rapto, & malis artibus viuebant; nam Ambrones, refe-
rente Festo Pompeio, fuerunt Galliarum populi, quos mare inundans finibus suis
expulit, qua de re per alienum errantes solum rapinis viuere coacti sunt. *Virum im- Prouerbia à*
probum mus etiam mordeat. significat quocumq; modo vindictam viris improbis non *vitijs petita.*
deesse. *Homo semper contradicens.* hoc profertur in stupidum, & imperitum, qui in
disputationibus se nunquam victum esse fatetur. Hoc videtur relatum à Galeno in
illo libro, quo refellit Iulianum quemdam aphorismos Hippocratis calumniantem.
G *Aliud homini, aliud humanitati satis.* recitatum fuit à Varrone, & petit illos, qui in
loquendo consuetudinem potius, quàm rectas rationes sequuntur. Aduertendum
autem est, quod humanitas hoc in loco pro curiositate sumitur. Legitur apud Græ-
cos ἀνὴρ ἐλάφειος, idest, *Vir ceruinus,* ferit homines timidos, qui magis fugæ, quam
viribus fidunt: sic enim Ceruos imitantur, qui venatoribus non reluctantur, sed pe-
dibus sibi salutem quærunt. *Hominibus pigris semper est festum.* prouerbium ortum
est à Tarentinis, qui propter otium, & delitias, plures dies festos in spatio annuo
celebrabant. Conuenit hoc prouerbium cum alio. *Ignauis semper feriæ.* quando-
quidem Ethnici à profanis negotijs, feriarum tempore, abstinebant: immò aliquot
feriati dies agricolis concedebantur, vt lusu lassitudinem reficerent.

Homo statua taciturnior. hoc ferit hominem tacitum, & melancholicum, namq;
statua refert effigiem alicuius hominis sapientis; nihilominus sermonem non edit.
Huic oppositum habemus adagium apud Græcos, ἄνθρωπος βομβύλιος, idest, *Homo*
H *bombylius:* petit hominem loquacem; quoniam bombylios est genus apis à strepitu
ita nuncupatum, & ad mellificium inutile. *Homo temulentus, & sopitus non est exci-
tandus.* monet adagium non esse tentandos crabrones, & non esse resricandum il-
lud odium, cui tempus obliuionem superinduxit. *Nec Deus, nec homo.* hoc recitatur *In Pythijs*
à Pindaro, fortè de homine astuto, quem nec Deus, nec homo fallere possint. Huic *hymno ter-*
simile est aliud apud Græcos vulgatum ἄνθρωπος χηναλώπηξ. petit hominem garru- *tio.*
lum more anserum, & vafrum more vulpium, nam illud vocabulum, ex ansere, &
vulpe compositum est. *Homo Euripus.* promulgatur de homine inconstante: namq;
Euripus est pars maris inter Aulidem Beotiæ portum, & insulam Eubæam, vt refert
Strabo, quæ septies die, atq; nocte rapidissima conuersione reciprocat. *Viro Lydo Lib. 9.*
negotium non erat, sed foras profectus sibi parauit. hoc pariter attinere potest ad ho-
minem inconstantem, & inquietum: diciturq; natum adagium à Cresso Lydorum
Rege, qui antea fælix cum esset, Cyrrum in se prouocauit, à quo tandem superatus
in infinitas calamitates incidit. *Hominum mores Regioni respondent.* sumptum videtur

Regio quid præstet.

adagium ex apophtegmate à Plutarcho memorato, nimirum triticum in nonnullis agris, vitio Solis, in Lolium degenerare: pariter pro qualitate regionis hominum ingenia varia sunt: etenim in Regione molli homines etiam molles, & effæminati nascuntur. *Sardanapalus*: abijt in prouerbium ob insignem mollitiem: idcircò Ari- A stophanes de homine valdè effæminato dixit. τίς ὁ σαρδανάπαλος οὑτοσί, nimirum quis hic Sardanapalus. Fuit enim hic homo vsq; adeò effæminatus, vt inter eunuchos, & puellas versari esset solitus; conuenit cum prædicto. *Homo cera tractabilior*: sed quamuis hoc videatur spectare ad hominem mollem, nihilominus homini etiam docili competere potest. *Homo Scytha*. petit hominem immanem, & sæuum ob barbariem gentis scythicæ; quemadmodum hodiernum vulgus talem hominem Turcam appellat. Huic simillimum est hoc. *Homo Tenedius*. recitatur à Pultarcho, & spectat ad hominem seueri, & formidabilis aspectus. Suidas refert originem adagij in Regem quemdam Tenedi, qui legem tulerat, vt à tergo Iudicis quispiam securim tenens astaret, vt qui mendacium coram Iudice diceret, protinus cæderetur: hinc etiam abijt in prouerbium securis Tenedia.

In Collect. Adag.

Ratione motus alia subsultant adagia. Dicimus enim. *Hominem currentem incitare*. quando aliquis frustra laborat, iuxta illud. B

Vanum est currenti subdere calcar equo.

Adagia, ex motu.

Vel potest etiam diuulgari hoc adagium, quando hortamur aliquem ad id, quod sua spontè tendit. *Hominem fugientem sonus lyra non remoratur.* Adagium significat, in rebus periculosis leuiora negligi, non enim verisimile est, quòd cantor hominem à prælio fugientem retardare possit. *Homo fugiens denuò pugnabit*: Monet adagium, animum non esse abijciendum propter metum: quandoquidem victi denuò vincere possunt. Ortum volunt adagium à Demosthene, qui, abiecto clypeo, fugit ab illo prælio, quo Philippus Macedonum Rex apud Cheroneam Athenienses superauit; & hac de causa cognominatus fuit ῥίψασπις, idest clypeum abijciens, ideòq; ab inimicis reprehensus hoc versiculo eos elusisse dicitur.

ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται.

Ideſt. C

Vir fugiens, & denuò pugnabit.

Homo præsens abest. pronunciatur in illum, qui in colloquio non animaduertit, quæ dicuntur, mente alijs in rebus occupata. *Aliud stans, aliud sedens.* subintelligendo, loquitur homo. hoc prouerbio poterimus taxare hominis inconstantiam, quando in pauco temporis interuallo sententiam mutat.

Adagia ex varijs hominum operib.

Variæ hominum operationes varijs occasionem adagijs dederunt. Primitùs dicitur. *Homo nunc palliatus, nunc togatus.* & profertur de homine inconstante. Etenim pallium erat indumentum Græcorum, & toga Romanorum. *Qualis vir, talis oratio.* Tunc pronunciandum est, quando ex stylo sermonis cuiuscumq; ingenium examinamus. *Homo victus flet, & victor interijt.* diuulgatur quando vtraq; pars exercitus magno suo damno discedit. Poterit etiam torqueri adagium ad reum, & actorem in litigijs. Legitur apud Aristophanem. βίος νυμφίου, idest vita sponsi. Vsurpatur hoc prouerbium pro vita molli, & delicata: siquidem olim sponsi sertis coronati ad nuptias accedere solebant. *Homini ne fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.* Ada- D gium denotat ingenium hominis nonnisi per diuturnum conuictum, & longam familiaritatem cognosci posse. *Homines agones.* ad eos spectat, qui cunctabundi deliberant, & nunquam aliquod opus aggrediuntur. Originem traxit adagium ab illis, qui olim Romæ victimas feriebant: quandoquidem Agones dicebantur, nam, iuxta consuetudinem, priusquàm victimam ferirent ad populum conuersi, hanc vocem proferebant. (Agon) nimirum ago ne? rogabant enim populum, num adhuc victimam cædere deberent: vnde Ouidius in Fastis huius moris sic meminit.

Agones qui fuerint.

Semper agat ne, rogat, nec nisi iussus agit.

Homo iciens ictus est. spectat ad illum, qui sibimetipsi malum comparat. Origo adagij refertur in Herculem, qui in Olympia statuam ad radios Lunæ conspicatus, & latronem esse ratus, lapidem in eam contorsit, qui magno impetu à statua resiliens Herculem vulnerauit. *Hominis dormientis rete trahit.* competere videtur illis, quibus, citra laborem, optata contingunt: ortum fortè prouerbium à piscatoribus dor-

dormientibus tunc enim pisces retibus inuoluti facilè comprehenduntur.

Numerus hominum multa adagia nobis suppeditat, in primis dici solet. Vnus homo multorum instar de homine virtutibus insignito. *Vnus vir nullus vir.* quando- *Prouerbia ex numero hominum.*
E quidem nullum insigne negotium peragi poterit ab vno viro omni ope destituto. *Ad viros triarios res redacta est.* pronunciatur, quando nullus superest spei locus, Triarij enim erant milites tertio loco in acie collocati, vt extremis subsidio essent. *Septem hominum conuiuium, nouem conuitium.* Adagium denotat paucos ad conuiuium esse inuitandos, alioquin contumelijs, & tumultu erit plenum. *A sexaginta viris venio.* pronunciabatur adagium de rebus ridiculis: namq; Athenienses summopere delectabantur illis, qui verbis, vel operationibus risum mouerent; idcircò in hunc finem, in quodam loco ciuitatis sexaginta homines identidem congregabantur: quapropter si quis aliquid risu dignum proferret, à sexaginta viris venire dicebatur. *Centum viri vnum pauperem spoliare non possunt.* quandoquidem, ex sententia Chrysostomi, maxima paupertas propugnatione defenditur, cum omni metu careat, & vbique intrepidè nullos fures metuens diuagetur: iuxta illud.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

F *Quot homines tot sententiæ.* hoc est valdè simile sententiæ Terentij, quando dixit. suus cuique mos est.

Mors quoque & ægritudo adagijs locum fecerunt: propterea dicimus. *Hominem mortuum alloqui.* de re vana, & inani. *Hominem mortuum vnguento perungere.* non solum promulgari potest de re inani, sed etiam de sumptibus superfluis, & etiam attinere potest ad illum, qui serò aliquid adhibet. *Homines mortui non mordent.* competit illis, qui nullo modo lædere possunt. Originem prouerbij recitat Plutarchus, *In Vita Pompei.* ex apophtegmate Theodori Chij, qui interrogatus vtrum Pompeius ab Aegypto esset repellendus, an admittendus, asseruit receptum interimendum esse, dicens νεκρὸς οὐ δάκνει, scilicet mortuos non mordere. *Homini ægroto dum anima est spes est.* aliter dicitur, *dum spirat sperat.* Monet adagium in calamitatibus, & in negotijs, etiam extremis non prorsus esse desperandum.

Postremò loco ponderanda sunt adagia, quæ à mulieribus dimanarunt. *Mulier* *Prouerbia spectantia ad mulieres.*
G *pudica ne sola sit vsquam.* hoc relatum fuit ab Homero de Penelope, quam duæ ancillæ semper concomitabantur. *Mulierem ornat silentium.* Etenim mulier natura sua loquax est, sed honesta dicitur, quando silet, & præcipuè apud viros, quando de rebus serijs agitur. *Parit puella, etiamsi male adsit viro.* hoc adagium profertur quotiescumq; negotium facilè ex sententia succedit, etiamsi negligenter fuerit pertractatum: quandoquidem puella ob floridam ætatem facilè concipere solet. *Vxorem quare æqualem.* alij legunt. *Tua sortis vxorem ducito.* Hoc torquetur in illos, qui cum sint infimi subsellij, & dignitates, & grauia ciuitatis officia affectāt: ductum est prouerbium ab illis, qui cum sint plebei, vxores tamen ex potentioribus ducunt; ideò non affines, sed dominos sibi parant. *Mulier imperator, & mulier miles.* tunc pronunciatur, quando hominibus ignauis negotium cōmittitur. *Mulier ne tollat gladium.* *Mulier miles.* hoc non recedit à prædicto prouerbio. Mouet enim non esse suscipiendum negotium ab illis, qui illud perficere nequeunt. Aut non ostendat spem, qui illam præ-
H stare non potest, aut non prouocet hostem, qui prouocatum non potest profligare. Huic non absimile videtur aliud. *Mulieris animus.* hoc à multis profertur in stultos, sed magis pertinet ad homines imbelles, & inconstantes, iuxta illud Terentij.

Noui ingenium
Nolunt, vbi velis: vbi nolis cupiunt vltro.

Muliere nihil pestilentius. hoc refertur de improbitate, & recitatur ab Homero hunc in modum.

Ὡς οὐκ αἰνότερον, καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.

Idest.

Vsq; adeo nihil improbius, mulier eq; peius.

In confirmationem præcedentis additur subsequens adagium. *Nec mulieri, nec gremio credendum.* Festus Pompeius hoc adagium verum esse probat, quia mulier natura sua leuis sit animi, & plerumque accidat, vt contenta in gremio, propter ob-

 liuio-

liuionem, ipſa ſurgente, procidant. Immò hæc Feſti ſententia magis ſtabilitur alio adagio, quòd ſic ſe habet. *Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.* Monet adagium mulieres aſtutas eſſe, quæ etiam mortuas ſolent ſeipſas fingere. notum enim eſt illud de Nouerca, quæ ſepulta quoq; priuignum interfecit, nimirum lapſa in pueri caput pyramide. Quare poſſumus meritò pronunciare aliud adagium. *Mulierum exitia.* ſpectat ad illos, qui miſerabiliter pereunt, cum mulieres omnium ferè calamitatum authores eſſe perhibeantur. *Mulier Herculis ſedem non intrat.* profertur in illos, qui immeritò aliquod munus ſubeunt. Originem traxit prouerbium à religione Priſcorum, qui fœminas ab Herculis templo excludebant. *Mulier Theſſala.* hoc torquetur in mulieres veneficas, & peritas malarum artium; quandoquidem gens Theſſala veneficiorum nota erat inſignita. *Anus ſaltat.* dicitur de illo, qui indecenter aliquid agit. Huic ſimillimum eſt aliud. *Anus bacchatur.* de illo pronunciatur, qui, propter ætatem, indecore laſciuit, cum licentia bacchanalium iuuenibus tantummodo permittatur. *Anus velut equus profundam habebit foſſam.* Competit illis, qui tanquam inutiles pænitùs exploduntur. Quandoquidem equi ſeneſcentes in altos terrarum ſpecus præcipitantur; item mulier olim amata, cum defloruit, ab omnibus faſtiditur.

Nouerca mortua priuignum necanit. — *Anus ſaltat.*

A — B

METAMORPHOSES.

CVM transfigurationum ad genus humanum ſpectantium nonnullas ſummus rerum opifex ſupra naturæ ordinem monſtrauit, alias natura dederit, & demùm alias Poetæ finxerint. Nos in præſentia fabuloſas primò exarabimus, vt, his intellectis, feriæ, & veræ metamorphoſes magis eluceſcant. Simulatas igitur tranſmutationes ab Orbis primordio ad Iulij Cæſaris interitum, Ouidius libris quindecim complexus eſt. Itaque primo libro, expoſita Mundi, & hominum origine, necnon Saturno ab Imperio pulſo, recitat Iouem imperantem, & moleſto animo tollerantem iniuriam Gigantum, qui montibus ſupra montes collocatis, ipſum à patria cœleſti expellere ſtatuerunt, eos tandem fulmine profligaſſe. Pariter narrat à Ioue dolenter ferente crimen commiſſum à Lycaone tyranno Arcadiæ, qui aduenas honorifico exceptos hoſpitio, crudeliter cædebat, in Lupum tranſmutatum fuiſſe: ideòq; ſic canit Ouidius.

Fabuloſa Metamorphoſes. — C

> ——— *nactuſq; ſilentia ruris,*
> *Exululat, fruſtraq; loqui conatus ab ipſo*
> *Colligit os rabiem &c.*

His non contentus Iuppiter, vt genus humanum ingenti metu conſternaret, tantam aquarum copiam vndiq; congregauit, vt altiſſimis montibus diluuio inundantibus, omnes homines ſubmerſi perierint, præter Deucalionem Promethei filium, & Pyrrham coniugem, qui eximia inſignes pietate ab aquis, diuino permittente Numine, incolumes euaſerunt: quoniam poſt diluuiem, iuſſu Iouis, lapidibus poſt terga proiectis, humanum genus repararent: itaq; lapides à Deucalione iacti, in mares, & à Pyrrha in fœminas vertebantur; ſic igitur canit.

Diluuium vniuerſale. — D

> *Inq; breui ſpatio, Superorum numine, ſaxa*
> *Miſſa viri manibus, faciem traxere virorum,*
> *Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu.*

Quare inter fœminas illius ætatis Daphne virgo Penei fluminis Theſſaliæ filia venuſtate refulgebat, quæ ab Apolline conſpecta, tandem adamata fuit: verùm cum neq; precibus, neque promiſſis adduci potuerit, vt Phœbeæ voluntati morem gereret, à patre implorata ope, in Laurum transfigurata eſt; hinc colligenda eſt ratio, propter quam Phœbo Laurus ſacrata ſit. Hanc introducit Ouidius ſic loquentem.

Daphnes tranſmutatio in laurũ.

> *Fer, pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis.*

Et

Et paulò inferiùs.

Vix prece finita, torpor grauis occupat artus;
Mollia cinguntur tenui præcordia libro,
E *In frondem crines, in ramos brachia crescunt.*

Interea ad leuandam animi ægritudinem Penei infælicem filiæ exitum plorantis, cæteri accesserunt fluuij, præter Inachum, qui & ipse de Io filia amissa conquerebatur: hæc enim tam præclaris formæ dotibus erat insignita, vt illius amore Iuppiter accensus fuerit; ideòq; eam compressam, ne id ad aures Iunonis perueniret, in vaccam transfigurauit. Hoc sic explicatur ab Ouidio. *Io in vaccã.*

Coniugis aduentum præsenserat, inq; iuuencam
Inachidos vultus mutauerat ille, iuuenca
Bos quoq; formosa est &c.

Iuno autem pulchram hanc iuuencam dono acceptam, Argo pastori centum oculis prædito custodiendam tradidit. Sed Iuppiter Mercurio iussit, vt Argum interimeret, quem postea peremptum Iuno in Pauonem conuertit, & centum oculis caudam Pauonis venustauit, vt legitur apud Poetam. *Argo in Pauonem.*

F *Arge iaces, quodq; in tot lumina lumen habebas*
Extinctum est, centumq; oculos nox occupat vna;
Excipit hos, volucrisq; suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Pan quoq; Arcadiæ Deus Syringam nympham Naiadum pulcherrimam deperibat, quæ eius fugiens congressum, sororum auxilio, in arundinem conuersa est; ex qua suam fistulam Pan Deus composuit: idcircò quidam eruditus huc alludens sic cecinit. *Syringa in Arundinem.*

Basia, quæ Pani nimis importuna negauit
Arcadico Syrinx tibia facta fuit.

Hac fistula nonnulli referunt vsum fuisse Mercurium, vt eius suaui sono Argum in somnum compelleret, vt deinde ipsum interficere posset, de transmutatione Syringæ sic loquitur Ouidius.

G *Vt se mutarent liquidas orasse sorores:*
Panaq; cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro nympha calamos tenuisse palustres.

Itaq; Argo in pauonem transfigurato, Io furijs agitata totum peruagans orbem, tandem in Aegyptum peruenit, vbi placata Iunonis ira, & deposita bouis figura, pristinam formam impetrauit, & Isidis Deæ nomen sortita est.

Vt lenita Dea est vultus capit illa priores,
Fitq; quod ante fuit &c.

Ex hac natus est Epaphus, qui creauit valdè similis Phaetonti, Apollinis, & Clymenes filio: quare Phaeton difficili animo hoc ferẽs, cum ob similitudinem Epaphus se Apollinis filium esse iactaret, ad patris ædes accedens, vt melius sui generis nobilitatem ostentaret, currum Solis ducendum impetrauit à quatuor tractum equis, quorum nomina sunt Pyrous, Eous, Aethon, & Phlegon. cum igitur Phaeton currum ascendisset, equi metu ignoti aurigæ consternati, ad imam mundi partem tenderunt, sicq; totus terrarum orbis ardere videbatur: tunc Iuppiter humanis motus precibus Phaetontem ob audaciam puerilem in Padum deiecit: hinc Heliades nymphæ Phaetontis sorores fratris casum lugentes, & cadauer in fluuio quæritantes, Deorum misericordiæ, in Populos arbores, & earum lacrymæ in guttas electri transmutatæ sunt; de hac transmutatione Ouidius sic canit. *Heliades in Populos.*

H (marked beside "rum ascendisset")

——— *complectitur inguina cortex* *L. 2. Metam.*
Perq; gradus, vterumq; pectus, humerosq; manusq;
Ambit &c.

Huic transmutationi interfuit Cygnus Sthenelei filius Liguriæ Rex, materno sanguine, & summa beneuolentia Phaetonti coniunctus, qui circa ripam Padi casum infælicem amici, & consanguinei indolescens, tandem in volucrem sui nominis euolauit, quæ auis ab igne abhorrens, circa paludes, & stagna flebilem cantilenam emittens versatur. *Cygni transmutatio in auem.*

Fit noua Cygnus auis, nec ſe Cœloq; Ioniq;
Credit, vt iniuſtè miſſi memor ignis ab illo,
Stagna petit, patuloſq; lacus, ignemq; peroſus.

Verùm Iuppiter terrarum orbem Phaetontis inſania conflagratum inuiſens, dum per Arcadiam vagaretur, incidit in amorem Caliſtos filiæ Lycaonis, quam cum nullis precibus conſequi potuiſſet, ad vaframenta confugiens, tandem ea potitus eſt: quandoquidem Dianæ formam induit, & puellæ occurrens, cum ea concubuit, A

Iuppiter in Dianam.

Protinus induitur faciem, vultumq; Dianæ.

Iuno autem id intelligens, Caliſto in Vrſam transfigurauit, quam deinde Iuppiter vnà cum Arcade filio inter ſydera ſeptentrionalia collocauit.

Mens antiqua manet, facta quoq; manſit in Vrſa;
Aſſiduoq; ſuos gemitu teſtata dolores.

Caliſto in Vrſam, & Arcad. filius Arctophilacem.

Caliſto igitur in Vrſam mutata, & Arcade eius filio in Vrſæ cuſtodem conuerſo, quem Græci Arctophilacem appellant: Iuno in proprio curru à pauonibus tracto in Cœlum deuecta eſt: dum Coruus Coronida filiam Coronei Regis Phocidos amicam Apollinis in adulterio deprehendens, crimen ad Phœbum delaturus aduolabat, quem garrula cornix, nempè ipſa Coronis hiſce verbis inſequebatur. Reſpice Corue quemadmodum ego ſim auis, & huius cauſam calamitatis audias. Cum Minerua Erichthonium Vulcani filium in terram cadentem ſuſtuliſſet, & illum Cecropis filiabus nimirum Pandroſo, Herſe, & Aglauro, incluſum ciſta cuſtodiendum tradidiſſet, atq; monuiſſet, ne illum cuiquam monſtrarent; Aglauros curioſa ciſtam detexit, & puerum mihi vnà cum ſerpente iacentem oſtendit. Ego autem imprudens confeſtim hoc Mineruæ communicaui, illa autem iratum motus in me conuertens, à cætu aliarum Virginum ad littora me relegauit; vbi Neptunus me eminus conſpectam adamauit; immò vim mihi erat illaturus, niſi Minerua me ſtatim in cornicem transfiguraſſet. B

Coronis in Cornicem.

—— tendebam brachia Cœlo.
Brachia cœperunt leuibus nigreſcere pennis
Reijcere ex humeris veſtem conabar, at illa
Palma erat, inq; cutem radices fixerat imas. C

Deinde proſequitur Coronis inquiens, hoc crimen venia potius, quàm culpa dignum fuiſſe: cum maior fuerit error Nyctemenes filiæ Nyctei, quæ perdito agitata luxu, patris congreſſum non abhorruit, quo ſcelere Superi excandeſcentes illam transfigurarunt in Noctuam, quæ cæteris auibus inuiſa nefandum ſcelus nocturno tempore occultat. Id ſic à Poeta exponitur.

Nyctemenes in noctuam.

Non audita tibi eſt patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? auis illa quidem, ſed conſcia culpæ
Conſpectum, lucemq; fugit, tenebriſq; pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.

Poſtmodum Coruus rationibus cornicis minimè commotus, iam cœptum peragens iter retulit Phœbo ſe coronida cum iuuene cubantem obſeruaſſe; quibus verbis Apollo indignatus, ſagitta puellam fœtum Apollinis filium in vtero geſtantem confixit. Sed paulò poſt cum Apollinem facti pœnituiſſet, candidas Corui loquacis pennas in nigras mutauit: immò, aperta mulieris matrice, infantem eductum, & Aeſculapium vocatum, ad Chironem Centaurum miſit educandum, & erudiendum, & potiſſimum, vt ab eo artem medicam perdiſceret. Habebat autem Chiron Ocyroen ex Charicta filiam, quæ interdum furore quodam percita, futura prædicere conſueuerat: hæc igitur Aeſculapium in arte medica profecturum, defunctos priſtinæ vitæ reſtituturum, & tandem Aui fulmine interiturum præſagiuit. Sed poſthæc vaticinia, Ocyroe formam equæ adepta eſt, vt canit Poeta. D

Ocyroe in equam.

Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parùm, confuſaq; verba fuerunt;
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur,
Sed ſimulantis equam, paruoq; in tempore certos
Edidit hinnitus &c.

Poſthæc Phœbus paſtor factus cum Admeti Regis Theſſaliæ armenta paſceret,

Mer-

Mercurius, vt illum ludificaret, boues, quos custodiebat procul errantes furatus, in quadam sylua occuluit: sed ne Battus quidam equarum custos totum obseruans, furtum manifestaret, Mercurius pulcherrimam illi iuuencam dono dedit, deinde vt fi-
E dei Batti periculum faceret, statim aliam induens formam ad eumdem accedens, magnum præmium illi promittens, si quo in loco versarentur illæ boues, indicaret. Battus lucri cupiditate ductus eas libentissimè ostendit, quo dolo Mercurius stimulatus, cum in lapidem indicem commutauit, vt canit Ouidius. *Battus in lapidem Indicem.*

———— periuraq; pectora vertit.
In durum silicem, qui nunc quoq; dicitur index.

Rursus hinc discedens Mercurius, & per aerem volitans, inter Virgines Atheniensium, quæ sacra Mineruæ celebrabant, Hersen Cecropis filiam eleganti forma conspicuam concupiuit; quare Aglauron illius sororem rogauit, vt sibi in hoc amore præstò esset, quæ pacta argenti mercede, suam illi operam pollicita est. Minerua autem, ob auaritiam puellæ, ingentem iræ motum concipiens, in illam concitauit inuidiam; sicq; hac in dies cruciata, cum Mercurio opem non tulisset, ab eodem in saxum fuit conuersa.

———— saxum enim colla tenebant *Aglaurus in Saxum.*
F *Oraq; duruerant, signumq; exangue sedebat.*
Hæc lapis albus erat, sua mens infecerat illum.

Inde etiam Mercurius discedens, patris iussu, in Phæniciam profectus est, vt illius Regionis armenta ad litus compelleret. Interea Iuppiter suscepta Tauri forma inter cæteros boues diuagari cœpit, cuius dorsum ascendens Europa Agenoris Regis filia, eam in Cretam transtulit, quia huius nimio amore Iuppiter tenebatur. hanc metamorphosim sic exponit Poeta.

Non benè conueniunt, nec in vna sede morantur *Iuppiter in Taurum.*
Maiestas, & Amor, sceptri grauitate relicta
Ille pater, rectorq; Deum, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem
Induitur faciem tauri, mixtusq; iuuencis
G *Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.*

Exponitur in tertio libro transmutationum, quomodo Agenor, cum filiam Europam amisisset, illius fratri Cadmo imperauit, vt eam diligentissimè perquireret, neq; domum, nisi ipsa inuenta, reuerteretur. Verùm Agenor adiens oraculum responsum habuit, vt vestigia vaccæ primùm sibi occurrentis sectaretur, & vbi consisteret, ibi quoq; vrbem Bæotiam conderet. Cadmus igitur Numini obsequens, dum Vrbem designaret, socios ad hauriendam à proximiore fonte aquam misit, quibus non reuertentibus, Cadmus quid mali suspicatus, eò profectus est, & omnes ab ingenti Dracone interemptos inuenit, tuncq; illum interfecit, & dentes bestiæ, imperante Minerua, seminauit, ex quibus armatorum turma est genita, qui domestico inter se certamine dissidentes, omnes, præter quinq; socios, interierunt: deinde metamorphosis sic legitur.

Primaq; de sulcis acies comparuit hastæ, *Lib. 3. Metam.*
H *Tegmina mox equitum picto nutantia cono,*
Mox humeri, pectusq; onerataq; brachia telis
Existunc, crescitq; seges clypeata virorum.

In vrbe ędificata multi nepotes ex Cadmo geniti creuerunt, quorum vnus Acteon Aristei filius maximum illi attulit mœrorem; dum his venando fessus, ad fontem cum peruenisset, in quo Diana cum comitibus nuda abluebatur, illicò à Dea in Ceruum conuersus est, deinde à proprijs canibus dilaniatus: id sic à Poeta exprimitur.

Dat sparso capiti viuacis cornua Cerui,
Dat spatium collo, summasq; acuminat aures. *Acteon in Ceruum.*

Verùm rectius alibi de Acteone sic canitur

Inscius Acteon vidit sine veste Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille suis.

Iuno incredibilem à casu Acteonis percepit voluptatem, quoniam Agenoris familiam graui semper odio prosecuta est, non solum quia Iuppiter cum Europa, sed etiam

etiam quia cum Semele Cadmi filia concumbere ſolitus eſſet. Idcirco Iuno decreuit induere formam Bereos nutricis Semeles, vt perſuaderet mulieri, ne Iouem alio apparatu in thalamum reciperet ſuum, niſi ea ratione, qua Iunonem adire conſueuerat. Quapropter deinceps Iuppiter, vt amicæ morem gereret, tonitru & fulminibus armatus tecta illius ingreſſus eſt, ſed tanto fulgore domo accenſa, Semele ſubito conflagrauit incendio. Iuppiter ergo vt filium in vtero Semeles conceptum ab impendente mortis periculo liberaret, ex matrice exceptum, & ſuo fæmori inſutum, vſq; ad perfectam partus maturitatem ſeruauit, & nymphis poſtea nutriendum tradidit. De hac igitur tranſmutatione Iunonis in Beroem ſic habet Ouidius. A

Iuno in Beroem.

Tunc ſimulauit anum, poſuitq; ad tempora canos,
Sulcauitq; cutem rugis, & curua trementi
Membra tulit greſſu, vocem quoq; fecit anilem,
Ipſaq; erat Beroe Semeles Epidauria nutrix.

Præterea referunt Iunonem, & Iouem, ioci gratia, inter ſe contendiſſe, num vir, an fæmina maiorem in congreſſu voluptatem perciperet, atque huius controuerſiæ Tireſiam Heueri filium iudicem conſtituerunt, cum hic vtrumque ſexum expertus fuiſſet: namq; olim in ſylua ſerpentes congredientes baculo percutiens in fæminam fuit commutatus, in quo ſexu ſeptem annos traduxit,& rurſum eoſdē angues feriens priſtinam viri formam acquiſiuit. B

Tireſias vtrumq; ſexū expertus.

——— placuit, quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ, Venus huic erat vtraq; nota,
Nam duo magnorum viridi coeuntia ſylua
Corpora ſerpentum baculi violauerat ictu,
Deq; viro factus, mirabile, fæmina ſeptem
Egerat autumnos, octauo rurſus eoſdem
Vidit, & eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ.
Dixit, vt authoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoq; vos feriam, percuſſis anguibus iiſdem
Forma prior rediit.

C

Tireſias igitur Iouis ſententiam probans Iunonem condemnauit, quæ indignata Tireſiam excæcauit: Iuppiter verò illi ſcientiam futura prædicendi communicauit. Illius autem vaticinium prima adiit Lyriope nympha Oceani, & Tethyos filia ſcire cupiens an Narciſſus, quem ex Cephiſo genuerat, diuturnam eſſet ætatem victurus: cui Tireſias proſpera omnia eſt pollicitus, dummodò Narciſſus ſuam pulchritudinem non noſceret. Referunt enim Narciſſum fuiſſe adoleſcentem pulchritudine conſpicuum, cuius conſuetudinem nymphæ non paucę affectabant, & pręſertim Echo Iunonis filia, quæ iuuenis amore flagrans, & fruſtra fugientem perſequens extabuit, & in vocem mutata eſt, quæ hodie etiam Echo appellatur.

Echo Iunonis filia.

Adducitq; cutem macies, & in aere ſuccus
Corporis omnis abit, vox tantum, atq; oſſa ſuperſunt,
Vox manet, oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.

Alias etiam Nymphas ludificauerat Narciſſus, quem vt Nemeſis vindictæ Dea vlciſceretur, cum venatione feſſum ad fontem compulit, in cuius aquam intuens, & ſui ipſius amore captus, maximoq; confectus mærore interiit, ex cuius corpore poſtea flos eiuſdem nominis emerſit. D

Hic puer, & ſtudio venandi laſſus, & æſtu,
Procubuit, faciemq; loci fontemq; ſecutus,
Dumq; ſitim ſedare cupit, ſitis altera creuit,
Dum bibit, & viſæ correptus imagine, formæ,
Spem ſine corpore amat, corpus putat eſſe, quod vmbra eſt.

Narciſſi Metamorphoſis.

Et paulò inferius.

Nuſquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, foliis medium cingentibus albis.

Propter Narciſſi mortem, Tireſias vates multò magis veridicus habebatur: Solus autem Pentheus Echionis; & Agaues filius vaticinia Tireſiæ aſpernabatur: immò quia

quia à vate intellexit Bacchi aduentum, & illius sacrificia ipsimet detrimento esse futura, imperauit suis, ne Bacchi præceptis optemperarent, sed ipsum arctè vinctum in carcerem ducerent. Bacchus autem vt ipsum deluderet in Acetem Liberi comi-

E tem transfiguratus est, vt Poeta canit.

——— & Bacchus vbi esset
Quærenti Domino; Bacchum vidisse negarunt,
Hunc dixere tamen comitem, famulumq; sacrorum
Cepimus, & tradunt manibus post terga ligatis.

Talis igitur fuit Bacchi potestas, vt captus à nautis thyrenis, ob eximiam formæ pulchritudinem nauigio impositus, graui percitus ira; armenta in Feras, & serpentes transformauerit. Thyreni igitur timore consternati in mare præcipites se dederunt, & in Delphinos mutati natarunt; vt in his versibus canitur. *Thyreni in Delphinos.*

In spatium resilire manus breue vidit, & illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes.
Brachia non habuit, truncoq; repandus in vndas
F *Corpore desilijt, falcata nouissima cauda est,*
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.

Pentheus tandem, iuxta vaticinium, Bacchi contemptor properans in montem Cytherona, vbi sacrificia Bacchi celebrabantur, repentè mutatus in aprum dilaniatus est. *Pantheus in aprum.*

Ille aper in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper, ruit omnis in vnum
Turba furens.

Poeta in quarto libro apertè, & dilucidè exprimit, quomodo, præter Pentheum, Alcithoe Minei filia non solùm Bacchum flocci faciebat, verum etiam tempore sacrificiorum, vnà cum sororibus lanificio operam dabat. Dum igitur istæ mulieres operi essent intentæ, fabellas vicissim referre decreuerunt, quarum narratione laborem suum aliqua ex parte leuarent. Itaq; illarum vna assurgens dubitauit, an G priùs mentio habenda esset de Babylonia, quæ in piscem fuerat mutata, an de eius filia Semiramide, quæ in columbam fuerat transfigurata; an de Naiade nympha, quæ cantionibus, & herbis, pusiones quosdam in pisces conuertit, & tandem ipsa quoq; formam piscis induit. An in campum esset afferenda ratio, cur fructus mori arboris olim albi, temporis tractu, nigredinem nacti fuerint; quod ex sanguine Pyrami, & Thisbes contigisse memorant. Hanc igitur fabulam non amplius auditam exarauit; de prædictis Poeta sic loquitur,

——— de te Babilonia narret.
Derceti, quam versa squamis velantibus artus *L. 4. Metam*
Stagna palestini credunt coluisse figura.
An magis, vt sumptis illius filia pennis;
Extremos altis in montibus egerit annos.
Nais an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis
H *Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces;*
Donec idem passa est; an quæ poma alba ferebat
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.
Pyramus, & Thisbe iuuenum pulcherrimus alter
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis.

Ex posita hac fabula, iam Leucothoe Alcithoes soror ad aliam narrandam se accingebat. Verùm antequam exponeret, quemadmodum filia Orchami Regis Achemeniæ, & Eurinomes in arborem thuris fuerit conuersa, Martis, & Veneris adulterium expressit: siquidem cum Sol, Martem cum Venere congredientem, Vulcano indicasset. Vulcanus, rete artificiosè fabricato, Martem, & Venerem simul vinciens in omnium Deorum conspectum attulit. Quamobrem Venus indignata operam dedit, vt Sol amore Leucothoes accenderetur, qui postea, vt facilius ea potiretur, se *Vulcani artificium.*

in Eurinomen illius matrem conuertit.

Dum ibi quadrupedes cælestia pabula carpunt,
Moxq; vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos
Verſus in Eurinomes faciem genitricis.

A

Cum autem Clycie, quæ & ipſa Phœbum deperibat, inuidia quadam ſtimulata, Orchamo Leucothoes patri nunciauerit filiam à Sole ſtupratam fuiſſe: tunc pater ingenti commotus ira eam adhuc viuam tumulauit: vnde Sol infælicis amicæ miſertus eam in thuris arborem transfigurauit, quæ metamorphoſis ſic exprimitur.

Leucothoe in arborem thuris.

Virgaq; per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit, tumulumq; cacumine rupit.

Ipſa autem Clycie nympha moleſto ferens animo Leucothoen ſibi in amore prælatam fuiſſe, cum Solem maxima beneuolentia proſequeretur, ingenti affecta mærore, nouem dies abſq; alimento traduxit; ſed tandem Deorum benignitate in herbam Heliotropium mutata fuit, quæ planta adhuc priſtini amoris memor, inclinato cacumine Solem ab ortu ad occaſum concomitatur.

Clycie nympha in heliotropium.

——— *illa ſuum quamuis radice tenetur*
Vertitur ad Solem, mutataq; ſeruat amorem.

B

Expedita hac fabula, Alcithoe iuſſa eſt, vt & ipſa aliquod fabuloſum in medium afferret: quæ hilari exordiens animo, non referam, inquit, veluti Daphnis Mercurij filius, & paſtor Idæus ab vxore Thalia, ob pellicis cuiuſdam metum, in lapidem verſus fuerit, neq; verba faciam, de Scythone, qui modò in virum, modò in fæminam ceſſerat, omittam quoq; Celmi, Adamantis, & Curetum caſus, qui ex imbribus procreati eſſe feruntur, neq; ſermonem habebo de Croco adoleſcente, & Smilace virgine, qui florum formam adepti ſunt.

Vulgares taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem nympha pellicis ira
Contulit in ſaxum.
Nec loquar vt quondam naturæ iure nouato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fæmina Scython,
Te quoq; nunc Adamas quondam fidiſſime paruo
Celme Ioui, largoq; ſatos Curetas ab imbre,
Et Crocon in paruos verſum cum Smilace flores.

C

Referam, inquit, quemadmodum Hermaphroditus Mercurij, & Veneris filius à nymphis Naiadibus olim in monte Ida educatus, proprijs ſedibus relictis, ad quemdam Cariæ fontem peruenit, vbi fortè Salmacis nympha habitabat. Hunc igitur nudum in fontem ingreſſum Nympha conſpicata, ita immoderato eum affectu proſecuta eſt, vt adoleſcentem complexa ab illo ſeparari nequaquam potuerit, ſed ambo vnum corpus, vtroq; integratum ſexu deinceps repræſentarunt: hoc autem ſic exponitur.

Hermaphroditus, & Salmacis nympha in vnũ corpus.

——— *illa premit, demiſſaq; corpore toto*
Sicut inhærebat, pugnes licèt improbe, dixit,
Non tamen effugies, ita Dij iubeatis, & iſtum
Nulla dies à me, nec me deducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos; nam mixta duorum
Corpora iunguntur, facieſq; induitur illis
Vna &c.

D

De hanc tranſmutatione Auſonius elegans habet epigramma, quod ſilentio inuoluendum non eſſe putauimus. hoc autem ſic ſe habet.

Salmacis optato concreta eſt nympha marito
Fælix virgo, ſibi ſi ſcit ineſſe virum;
Et tu formoſa Iuuenis permiſte puellæ
Bis fælix, vnum ſi licet eſſe duos.

His expoſitis fabulis, & ſororibus Thebanis conticentibus, repentè numine Bacchi, & ſono tibiarum hæ perterrefactæ, noctéq; ingruente, in veſpertilionum figuram abierunt: vt in his verſibus legitur.

Dum

Dum veniunt tenebræ, paruos membrana per artus
Porrigitur.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntq; leui stridore querelas;
E *Tectaq; non syluas habitant, lucemq; perosæ*
Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.

Sorores Thebanæ in vespertiliones.

Iam, explanatis exemplis, fama Bacchi facta, erat celeberrima. Sed inter cæteros Ino Bacchi nutrix, & matertera, vxorq; Achamantis, potestatem Bacchi latè patere diuulgabant: qua de causa graue Iunonis odium incurrit, quæ ad Infernos descedens recessus, vnam furiarum in Achamentem sollicitauit; vnde hic furore correptus Clearchum proprium filium interemit. Sed Ino furorem mariti fugiens, cum altero filio Melicerta in mare se præcipitauit, qui postea à Neptuno in marinos Deos, nempè Melicerta in Palemonem, & Ino in Leucothoen mutati fuerunt: idq; à Nep-
F tuno precibus Veneris factum fuisse perhibetur: cum ipsa quoq; ex spuma maris se originem traxisse narrauerit.

At Venus immerita neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ò numen aquarum
Magna quidem posco, sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso;
Et Dijs adde tuis, aliqua & mihi gratia ponto est,
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, gratumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis
Quod mortale fuit, Maiestatemq; verendam
Imposuit, nomenq; simul, faciemq; nouauit.
Leucotheaq; Deum cum matre Polemona dixit.

Venus orta ex spuma Maris.

G Thebanæ verò Iunonis comites partim in saxa, partim in aues abierunt: quocirca Cadmus has ponderans calamitates, ex thebanis sedibus in Regionem Illyricam vnà cum Hermione vxore profugit, vbi tandem à Dijs in serpentem fuit transformatus: vxor igitur Cadmi sic ab Ouidio introducitur.

Cadme mane, teq; infælix his exue monstris
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt humeriq; manusq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; cælestes in eumdem vertitis anguem?
Et subitò duo sunt iunctoq; volumine serpunt
Donec in oppositi nemoris subiere latebras.

Cadmus, & vxor in serpentes.

Ex prole Cadmi adhuc Acrisius apud Argiuos regnabat, qui non modò Bacchum,
H sed alia quoq; numina aspernabatur. In primis nepotem suum Perseum ex Ioue, & Danae natum minimè credebat, hæc autem incredulitas non mediocre detrimentum illi attulisse fertur. Fortè igitur Perseus ad accipiendum Medusæ caput à Polydecte missus fuerat, cuius capitis aspectu, homines in saxa vertebantur. Iamq; Perseus, Minerua opem ferente, caput Medusæ retulerat, ipsoq; per Africam iter habente, ex guttis sanguineis à capite in terram cadentibus serpentes sunt procreati, & ex vtero Medusæ equus alatus, nimirum Pegasus exiuit.

Cumq; super Libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus exceptas varios animauit in angues.

Iam Perseus ad Atlantem Iapeti filium peruenerat, qui Atlas, cum olim à Themide Deorum antistite responsum acceperit, ne quemquam ex Iouis prole, hospitio honestaret, si vellet hortum, in quo poma creuerant aurea, custodiri; Perseo longo itinere defatigato hospitium negauit. At Perseus detectum Gorgonis caput illi obiecit, quo conspecto, Atlas illicò in montem eiusdem nominis mutatus est, qui ob altitudinem Cœlum sustinere perhibetur. Sic enim Perseus introducitur loquens.

Atlas in montem sui nominis.

——— *at quoniam parui tibi gratia nostra est,*
Accipe munus, ait, læuaq; à parte Medusæ.

Ipse

Ipſe retro verſus ſquallentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas, nam barba, comaq;
In ſyluas abeunt, iuga ſunt humeriq; manuſq;
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen. A

His peractis, Perſeus per Aethiopiam iter faciens ad eam peruenit ſedem, vbi Andromeda Cephei, & Caſſiopes filia, ob matris ſuperbiam, monſtro marino expoſita conſpiciebatur. Quandoquidem, Caſſiope inter Nereides ſe pulcherrimam iactante, Neptunus precibus nympharum motus marinum monſtrum ad Aethiopiam vaſtandam incitauit. Qua de re conſultus Iuppiter Hammon, qua ratione Nereidum numina placari poſſent, reſpondit id fieri non poſſe, niſi aliquis ex Cepheo, & Caſſiope genitus beſtiæ marinæ dilacerandus obijceretur. Cum igitur Andromedam ſcopulo alligatam, & à Fera deuorandam Perſeus conſpexiſſet, dotibus formæ irretitus, eam ſe liberaturum pollicitus eſt, ea tamen conditione, vt ſibi in matrimonium locaretur. Cepheo annuente, monſtrum ſuperatur, & puella Perſeo in matrimonium datur. Cum igitur ad Regiam Cephei perueniſſet, narrauit qua ratione capilli capitis Meduſæ in angues fuerint tranſmutati: nimirum cum ipſa crinibus aureis inſignita, & formæ ſpectabilis, & à Neptuno deſiderata, illius permixtionem effugere non potuerit, ideò cum ipſo in templo Mineruæ concubuit. Quamobrem, violata loci religione, Minerua in iracundiam præceps ducta, crines illius aureos in tot fædos ſerpentes transfigurauit. B

Andromeda ſcopulo alligata.

——— neue hoc impunè fuiſſet
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

In quinto libro Poeta narrat, quòd Andromeda Perſeo in matrimonium data, lautum paratur conuiuium, interea Phineus Cephei frater, cui olim Andromedam maritari promiſerant, ex tempore hominibus armatis ſtipatus accedens puellam eripere Perſeo conabatur. Sed ex altera parte Perſeus minimè perterrefactus multos interemit, & cæteros, detecto Meduſæ capite in montes transformauit.

Multi in montes transformati.

——— bis centum reſtabant corpora pugnæ,
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, viſo. C

Demum Perſeus hinc verſus patriam diſcedens, Pretum, à quo Acriſius auus à regno fuerat pulſus, monſtrato Meduſæ capite, in lapidem mutauit, & auo (quamuis immeritò, quia ipſe cum Danae matre in arca clauſus in mare proiectus fuit) regnum reſtituit; de hac metamorphoſi ſic habetur.

Pretus in lapidem.

——— oraq; Regis
Ore Meduſeo ſilicem ſine ſanguine fecit.

Hactenus Minerua ad tot, tantaq; præſtanda facinora, Perſeum adminiculauit: ſed eodem tempore Pallas ad montem Beotiæ Helicona peruenit, & à Muſis intellexit Pegaſum equum alatum, cuius paulò ante meminimus, vnà cum Chryſaore ex ſanguine capitis Meduſæ natum fuiſſe, qui accedens ad Heliconem montem, vngula humum pulſans patefecit ſcaturiginem fontis, qui ἱππουκρήνη nuncupatur. Poſt hæc vna ex Muſis narrauit Palladi, quemadmodum ipſæ Muſæ olim in aues fuerunt tranſmutatæ. Etenim dum ad montem Parnaſum properarent, oborta in itinere tempeſtate, ad ædes Pyrenei inuitantis diuerterunt, qui Virginum pulchritudine captus, in quodam thalamo claudi iuſſit, vt illis vim inferre poſſet. Muſæ autem in aues conuerſæ aufugerunt. D

Muſæ in aues.

——— claudit ſua tecta Pyreneus
Vimq; parat, quam nos ſumptis effugimus alis.

Interea dum hæc à Muſa narrarentur, nouem picæ inter ramos arboris garrientes, & humana ferè verba proferentes à Minerua conſpectæ ſunt. Vt autem ab admiratione Palladem Muſa remoueret, id totum explicauit dicens; Pierum ex Euipe vxore filias ſuſtuliſſe, quarum venuſtate, tanta animo matris accreuit inſolentia, vt Muſarum pulchritudinem illis comparare, eaſq; ad certamen prouocare auſa eſſet. Quapropter vna ex Pieridibus ſuauem cantilenam edere cæpit, narrans veluti Tipheus, & reliqui Gigantes magno ſuperos timore oppreſſerint (idq; referebatur, vt Deorum facta vilipenderentur) immò addidit, quemadmodum Superi ingenti periculo metu in Aegyptum fugerint, vbi poſtea Iuppiter in Arietem, Apollo in

Coruum,

Coruum, Bacchus in Caprum, Diana in felem, Iuno in Vaccam, Venus in piscem, & Mercurius in Ibin transfigurati sunt. *Iuppiter in arietem.*

Duxq; gregis, dixit, fit Iuppiter, vnde recuruis *Apollo in coruum.*
E *Nunc quoq; formatis Lybis est cum cornibus Ammon.*
Delius in coruo, proles Semeleia capro, *Bacchus in caprum.*
Fele soror Phœbi, niuea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibides alis. *Diana in felem.*

His conuitijs in Deos à Pieridibus prolatis: ex altera parte Musæ suos ederunt cantus, & inter has Calliope prima, cui totius certaminis prouincia demandata fuerat, non Deorum vituperia, sed Cereris encomia, & potissimum Proserpinæ raptum canendo elegantissimè descripsit. Primoq; narrauit, veluti Pluto infernæ regionis Deus, dum per loca spatiaretur herbosa, visam Proserpinam Cereris filiam, eius amore ita conflagrauit, vt illam proprio impositam currui ad tartarea regna deduxerit: quamuis Cyane nympha raptui incassum reluctari conaretur: quocirca ingenti afflictata dolore formam fontis adepta est. *Iuno in vaccam.* *Venus in piscem.* *Mercurius in Ibin.*

At Cyane raptamq; Deam contemptaq; fontis *Cyane in fontem.*
F *Iura sui mærens inconsolabile vulnus.*
Mente gerit tacita, lacrymisq; absumitur omnis;
Et quarum fuerat magnum modo Numen, in illas
Extenuatur aquas.

Ceres autem amissam filiam per cunctas totius orbis regiones inuestigans, tādem fessa, & siti oppressa, quamdam rogauit vetulam, vt sibi modicum aquæ ad leuandam sitim traderet; sed illa mustum farina mixtum ei propinauit, quod Ceres bibēs à quodam puero irridebatur: hinc Dea ira accensa huiusmodi materiam in pusionem impudentissimum expuens, cum in stellionem varijs conspersum maculis mutauit: de qua transformatione sic legitur.

Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi, *Puer in stellionem.*
Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est
Mirantem, flentemq; & tangere monstra pauentem
G *Fugit anum, latebrasq; petit, aptumq; colori*
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

Tandem Ceres, cum, lustratis Regionibus cunctis, nullibi filiam inuenerit, denuò in Siciliam reuersa est, vbi ab Aretusa fontis Siciliæ nympha Proserpinam à Plutone raptam fuisse intellexit. Tunc Ceres confestim recuperandæ filiæ gratia ad Iouem profecta, facultatem ad infernas pergendi partes impetrauit, ea tamen conditione, vt nullum cibum, nisi post reditum, degustaret. Progressa igitur, & regressa Ceres ab Ascalapho Acherōtis ex Orphne nympha filio coram Ioue accusata fuit, quia granum mali punici in itinere degustauerit: vnde hic statim in bubonem auem mala semper prædicentem conuersus est.

Ingemuit Regina Erebi, testemq; profanum *Ascalaphus in bubonem.*
Fecit auem, sparsumq; caput phlegetontide lympha
H *In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.*
Fœda fit vt volucris, venturi nuncia luctus
Ignauus bubo dirum mortalibus omen.

Iupiter igitur æquam exercens iustitiam sanxit, vt Proserpina, ob inobedientiam partem anni apud virum, partem apud matrem consumeret. Interim Syrenes Proserpinæ comites tanto amore eam prosequebantur, vt precibus alas à Dijs impetrauerint, vt facilius per terram, atq; mare ipsam inquirerent: ideoq; mutatæ in aues, facieq; & voce humana insignitæ iuxta mare siculum habitant, vbi tam suaues edunt cantilenas, vt nautas illac transeuntes submergant. Harum prima Parthenope, altera Leucosia, & tertia Ligia fuit appellata.

Pluma, pedesq; auium, cum virginis ora geratis. *Sirenes in aues.*
An quia cum legeret flores Proserpina vernos
In comitum numero mixtæ Sirenes eratis,
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus vt vestram sentirent æquora curam;

Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis, facilesq; Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.

Immò Arethusa suam quoque transformationem recitauit: etenim hæc nympha A Dianæ comes in fluminis Alphei amorem incidit; cumque is fugientem Arethusam persequeretur, nympha, auxilio Dianæ implorato, statim in fontem cessit.

Aretusa in fontem.

——— cur sit Arethusa sacer fons?
Conticuere vndæ, quarum Dea sustulit alio
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphei veteres narrauit amores.

His dictis, Ceres Athenas aduolauit, & currum ab alatis Draconibus tractum Triptolomeo donauit, vt homines agriculturam doceret. Is cum in Scythiam peruenisset, à Rege Lynco honorifico exceptus fuit hospitio, sed ope Cereris à grauibus Lynci insidijs euasit. Quapropter Dea indignata Regem hunc in Lyncem transformauit.

Rex Lyncus in lyncem.

Barbarus inuidit, tantiq; vt muneris author
Ipse sit, hospitio recipit, somnoq; grauatum, B
Aggreditur, ferro conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit &c.

Prædicta igitur omnia à Calliope, eleganti carmine fuerunt recitata; hincq; Musæ, Nympharum iudicio, in hoc canendi certamine, palmam retulerunt. Pierides autem id molesto ferentes animo contabescentes in picas fuerunt conuersæ, quas inter ramos arboris obstrepentes paulò ante Minerua obseruauerat.

Pierides in picas.

Plangere dumq; volunt, per brachia mota leuatæ
Aere pendebant, nemorum conuitia picæ;
Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit,
Raucaq; garrulitas, studiumq; inane loquendi.

In sexto libro poeta exponit Palladem, audito Musarum, & Pieridum certamine considerasse, qua pœna & ipsa affectura esset Arachnem Lydam Idmonis filiam, quæ in lanificio se Minerua peritiorem esse prædicabat. Propterea Pallas anilem induens C formam, & ad Arachnem accedens, illi persuadebat, ne imposterùm Mineruam prouocare auderet. Sed puella, præceptis vetulæ contemptis, multò magis se iactabat: hinc Pallas rursus in diuinam rediens formam, puellam impudentia taxauit.

Pallas anum simulat, crinesq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo dum sustinet artus.

Immò Pallas non solùm impudentem, & ineptam appellauit Arachnem, sed etiam prodidit faciendum esse periculum, num in tali opere ab ipsa posset superari. Quibus dictis, Pallas prima telam suam texens in ea designauit, quemadmodũ ipsa cum Neptuno, de nomine Athenis imponendo certauerit, & veluti Neptunus ex saxo equum, & Minerua ex terra oliuam eduxerit. Præterea texendo pinxit Rodopem Strimonis fluuij filiam, & Hemum illius maritum Deos se iactantes, in montes fuisse transmutatos; quibus addidit transformationem mulieris pygmeæ in gruem, quæ Iunone pulchriorem se prædicare causa erat; item mutationem Antigones filiæ Laomedontis in Ciconiam, quæ cum Iunone contendere non dubitauit. Itidem delineauit trãsfigurationem filiarum Cyrnes Regis Assyriorum in lapides graduum templi Iunonis, necnon mutationem Cynaræ in saxum, quod prædictos templi gradus tanquam tot corpora filiarum amplectebatur, his versibus sic exponitur. D

Mulier pygmea in gruē.

Cynara in saxum.

Cecropia Pallas scopulum mauortis in arce
Pingit, & antiquam de terra nomine litem.
Bis sex cælestes medio Ioue sedibus altis
Augusta grauitate sedent; sua quemq; deorum
Inscribit facies: Iouis est regalis imago.
Stare Deum Pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit &c,
Threiciam Rhodopen habet angulus vnum, & Hemum
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam.

Altera pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet, hanc Iuno iussit certamine victam
Esse Gruem.
E *Pinxit, & Antigonem ausam contendere quondam,*
Cum magni consorte Iouis, quam regia Iuno
In volucrem vertit, sumptis & candida pennis
Ipsa sibi plaudit crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cynaram habet angulus orbum,
Isq; gradus templi natarum membra suarum
Amplectens.

Ex altera parte Arachne intexuit suæ telæ mutationem Iouis in Taurum, ob Europam Agenoris filiam, in Aquilam ob Asterien, in Cygnum propter Lædam Testij filiam, in Satyrum ob Antronam Nyctei filiam, in Amphitrionem, ob Alcmenam Electrionis filiam, in aurum ob Danaen, in ignem propter Aeginam Asopi filiam, in pastorem ob Memnosynen, & deniq; in serpentem propter Proserpinam. Quamuis alius Poeta quatuor tantùm Iouis transfigurationum meminerit hoc disticho. *Iupiter in varia transformatus.*

F *Factus ob Europam, Danaen, Nycteida, Ledam,*
Bos, Aurum, Satyrus, Iupiter albus Olor.

Sed hoc obiter dictum sit. Insuper Arachne suo textili simulacra amorum Neptuni addidit, qui in amnem Enipeum conuersus est, vt Iphimeniam amplecteretur, in Taurum, vt Aeolia Aeoli filia potiretur, in arietem, vt Basaltida comprimeret, in equum, vt Cererem,& Medusam consequeretur, in Delphinum,vt cum Melantho puella cubaret. Præterea eidem telæ intexuit amores Phæbi, ostendens illum in accipitrem, aliquandò in Leonem, & interdum in pastorem,ob Issen Macharei filiam mutatum fuisse. Neque omisit icones amorum Bacchi, qui in vuam transfiguratus Erigonem decepit. Ad calcem telæ delineauit simulacrum Saturni, qui induens formam equi cum Phylira Oceani filia concubuit, ex qua postmodum Chironem Centaurum suscepit: carmina sunt hæc. *Neptuni transformationes.* *Bacchi, & Saturni metamorphoses*

Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam.
G *Fecit, & Asterien aquila luctante teneri.*
Fecit olorimis Ledam recubare sub alis.
Addidit vt Satyri celatus imagine pulchram
Iupiter impleuit gemino Nycteida fœtu;
Amphitrion fuerit, cum te Tirynthia cepit,
Aureus vt Danaen, Asopida luserit ignis,
Mnemosinen pastor, variusq; Deolida serpens.
Te quoq; mutatum toruo Neptuno iuuenco
Vergine in Aeolia posuit, tu visus Enipeus
Gignis, & Aloida, artes Basaltida fallis.
Et te flaua comas frugum mitissima mater
Sensit equum, te sensit equum crinita colubris
Mater equiuolucris, sensit delphina Melantho
H *Visitur hic etiam agrestis imagine Phœbus,*
Vtq; modò accipitris pennas, modò terga Leonis
Gesserit, vt pastor Machareida luserit Issen.
Liber, vt Erigonen falsa deceperit vua:
Vt Saturnus equo geminum chirona creauit.

Posteaquam Arachne simulacra textilis Mineruæ miro fabricata artificio obseruauerit, atque suum opus illi minimè esse comparandum, id acerbissimè ferens, laqueo vitam finiuit. Tunc Minerua hanc puellam in araneam conuertit. *Arachne in araneam.*

——— pendentem Pallas miserata leuauit,
Defluxere comæ, cum queis, & naris, & aures,
Fitq; caput minimum, toto quoq; corpore parua est,
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit

Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Verùm Niobe Tantali filia casum Arachnes minimè perpendens, cum ex Amphione marito septem filios, & totidem filias suscepisset, sacrificia Latonæ non solùm floccifaciebat, verum quoq; se illi in honoribus præferendam esse opinabatur: quamobrem Latona hac temeritate stimulata filios, ab Apolline, & Diana sagittis transfigi iussit, hac de re pater nimio afflictatus mœrore se ipsum peremit, & Niobe formam saxi adepta est. A

Niobe in saxum.

Nec flecti ceruix, nec brachia reddere gestus,
Nec pes ire potest, intra quoq; viscera saxum est.

Amplius Latona per Lyciam iter habens, & ardenti vexata siti ad stagnum accedens, & ab agricolis Lycijs impedita, cos confestim in ranas transformauit.

——— Dea tollensq; ad sydera palmas,
Aeternum stagno, dixit, viuatis, in isto.
Quamuis sint sub aqua, sub aqua malè dicere tentant.
Vox quoq; iam rauca est, inflataq; colla tumescunt,
Ipsaq; dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur. B
Spina viret, venter, pars maxima corporis albet
Limosoq; noua saliunt in gurgite ranæ.

Rustici Lycij in ranas.

Hæc stupenda Deorũ miracula Thebani celebrabãt; immò inter illos nõ abfuit, qui Apollinis vindictã de Satyro reticeret: quandoquidem Marsyas satyrus tibiarum cantu Apollinem prouocans, & tandem ab eo superatus, cute priuatus fuit, & sanguis à toto corpore dimanans mutatus est in fluuium, qui per Phrygiam decurrens Marsyas à nomine Satyri nuncupatur.

Marsya nomen habet Phrygiæ liquidissimus amnis.

Sanguis Marsiæ in flumẽ.

His calamitatibus interfuisse Pelopem referunt, qui Tantali Arcadiæ tyranni fuit filius, & ab eodem patre coctus, & Dijs discumbentibus inter lautas epulas appositus, à cuius esu omnes, præter Cerem, abstinuerunt: immò collectis membris animam ab Inferis, ope Mercurij, euocatam restituerunt, & quoniam sinister humerus deerat, ei eburneum addiderunt, & Tantalum patrem ad tartareas sedes præcipitarunt: vbi inter esculenta, & potulenta, assidua fame, atq; siti cruciatur. Ita res se se habebant, cum Principes multarum Regionum, vt publicis interessent spectaculis, Thebas proficiscebantur. Athenienses tantùm aberant, quia eorum ciuitas à populis finitimis oppugnabatur. Ideò Pandion Atheniensium Rex à Tereo Martis filio, & Thracum rege opem ad bellum impetrauit; & illi filiam suam Prognen in matrimonium dedit. Hæc igitur in mariti regia versans incredibili videndæ sororis Philomelæ cupidine capta maritum Tereum rogauit, vt profectus Athenas sororem in Thraciam duceret. Tereus vt coniugi morem gereret, Athenas peruenit, & amorem Philomelæ incurrit: quare illi in Thraciam ductæ vim intulit, & ne cupiam hoc scelus manifestaretur, lingua amputata, eam in stabulis clausit, deinde sororem coniugi in itinere perijsse affirmauit. Interim Philomela ne tantum scelus occultum maneret, vestem Terei sceleribus designatam sorori misit. Quapropter Progne, hoc intellecto, furore quasi percita reclusis stabulis sororem in Regiam deduxit, & filium Ityn interfectum patri deuorandum apposuit. Id animaduertens Tereus, coniugem, & Philomelam persequens in causa fuit, vt omnes, Deorum misericordia, auium pennas induerent. Itaq; Progne in Hirundinem, Philomela in Lusciniam, Tereus in Vpupam, Itys in Phasianum, conuersi sunt. C D

Progne in hirundinem Philomela in lusciniã. Tereus in vpupam. Itys in Phasianum.

Tunc sequitur nudo genitas Pandione ferro
Corpora Cecropedum pennis pendere putares.
Pendebant pennis, quarum petit altera syluas,
Altera tecta subit, neq; adhuc de pectore cædis
Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est,
Ille dolore suo, pænæq; cupidine velox
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ.

De Philomela autem, Author Philomelæ sic canit.

Flet

Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur auis.

Pandione mortuo, Erictheus ope Palladis regnum Atheniense occupauit, vbi E quatuor filias habuit, sed duarum venustiorum alteram Procrin Cæphalo maritauit, alteram Orithyam Boreas Thraciæ ventus raptam in Thraciam detulit; ex qua Zetem, & Calaim filios suscepit, qui postea cum alijs Argonautis ad vellus aureum asportandum profecti sunt.

In libro septimo Ouidius memorat Mingas Thessaliæ populos, necnon filios Orithiæ nauigantes, tandem ad Phineum in summa calamitate versantem peruenisse. Namq; cum proprios filios Orythum, & Carabin excæcasset, ipse quoq; eadem pœna affectus fuit, immò Harpias fœdissimas aues illi rapientes escas habebat, quas postea Zetes, & Calais, vt Phineo gratificarentur in fugam verterunt. Deinde hi cum peruenissent Colchon aureum vellus postulabant, sed responsum habuerunt, tauros naribus, & ore ignem spirantes prius esse domandos, & hominum armatorum impetus ex dentibus seminandis nascentium reprimendum, necnon Draconem velleris aurei custodem sopiendum, cum his profectus erat Iason Aesonis filius, qui perF ueniens ad Regiam à Medea Regis filia fuit adamatus: quapropter illius ope, superatis omnibus difficultatibus, vellus aureum reportans, vna cum Medea Corinthum reuersus est; vbi Aesonem patrem, auxilio pariter Medeæ vxoris magicæ artis peritæ, ad ætatem quadraginta annorum reuocauit. Hoc miraculum animaduertens Bacchus, eam rogauit, vt nutrices suas pristinæ iuuentuti restitueret, quod Medea non solum hoc libenter præstitit, sed etiam Baccho perpetuam donauit adolescentiam. Interea filiæ Peliæ inimicæ Iasonis cum Medea familiariter versabantur, & his obseruatis miraculis, illam obsecrarunt, vt senium Peliæ patris exterminaret. Illa autem vt Iasonis inimici vltionem sumeret, suasit mulieribus, vt proprium patrem interfectum decoquerent, quo facto, Medea currum Draconibus tractum conscendit, & ad Othryn Thessaliæ montem euolauit, vbi quondam, tempore diluuij Deucalionis, Cerambus, Nympharum implorata ope, in auem fuit commutatus.

Nutrices Bacchi annosa in Iuuenes.

G *—— euentu veteris loca nota Cerambi,*
Hic ope Nympharum sublatus in aera pennis.

Cerambus in auem.

Deinde nemus Idæum petijt, vbi Mæram in canem conuersam vidit.

Et quos Mæra nouo latratu terruit agros.

Ab hac regione Medea ad vrbem Eurypili accessit, vbi Coæ matronæ venustiores Venere se iactantes, in cornutas boues abierunt.

Mæra in canem.

Eurypyliq; vrbem, qua Coæ cornua matres
Gesserunt.

Hinc Cæam quoq; vrbem penetrauit, in qua Alcidamas columbam ex filia procreatam conspicatus est.

Qua pater Alcidamas placidam de corpore nata
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

H Immò Medea alia lustrauit loca, vbi Philirus quidam puerum Cygnum deperiuit, sed is cum taurum petitum non obtinuerit, ex alto loco se præcipitem dedit, oloris formam induit.

Desilijt saxo, cuncti cecidisse putabant,
Factus olor niueis pendebat in aere pennis.

Hunc Hyriæ mater casum filij in dies deplorans tandem in stagnum sui nominis fuit mutata.

Hyria in stagnum.

At genitrix Hyria seruatum nescia flendo
Perijt, & stagnum proprio de nomine fecit.

Amplius ad vrbem Aetoliæ appellatam Pleuron profecta est; vbi Combe Ophij filia, ob interitum filiorum dolore vexata, in auem euolauit.

Combe in auem.

Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis,
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Inde etiam Calauream adiuit, vbi Lathoum regem cum vxore in volucres transmutatos fuisse referunt.

Inde Calaureæ Lathoidos aſpicit arua,
In volucrem verſi cum coniuge conſcia Regis.

Poſt caſum prædictorum, Medea obſeruauit Cephiſon fata nepotis lugentem, & ab Apolline in Phocen transformatum. A

Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſum.

Tandem petijt vrbem Ephyren, vbi primum è fungis humana corpora genita fuiſſe tradunt.

Homines ex fungis nati.

——— *hic æuo veteres mortalia primo*
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.

Huc cum perueniſſet Medea conquerebatur ſe, ob Creuſam Creontis Regis Corynthiorum filiam, à Iaſone fuiſſe contemptam; ideòq; regia accenſa, filijſq; coram patre dilaniatis, Athenas Draconibus alatis fuit delata; vbi Polyphemonis neptem in volucrem mutatam obſeruauit.

Iunxerumq; nouis neptem Polyphemonis alis.

Medeam hùc accedentem Aegeus non ſolùm honorifico hoſpicio, ſed etiam molli lecto excepit, ex qua Medum filium ſuſcepit. Interim Theſeus Aegei filius dudum à patria abſens Athenas reuerſus eſt, quem pater, ob diuturnum tempus, non agnoſcebat. Verùm huius aduentum Medea, & ſibi, & filio timens perſuaſit Aegeo, vt aconitum Theſeo tanquam hoſti propinaret. Sed cum ille à parte tandem fuiſſet cognitus, Medea nubibus tecta vnà cum Medo in Aſiam profugit. Interea Aegeus ob aduentum filij, magna perfuſus lætitia celebrari ſacrificia iuſſit, in quibus encomia Theſei commemorarentur, nempè veluti interemerit taurum marathonium, & Scyronem, qui poſtea ob inſignem crudelitatem in ſcopulum fuit mutatus. B

Aconitum venenum.

Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus vnda;
Quæ iactata diù fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos, ſcopulis nomen Scyronis inhæret.

Aegeus perfectum gaudium non potuit attingere, nam Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athenienſibus indixit, variaſq; gentes hincinde congregauit, inter quas colentes Sithon inſulam recenſentur, quam inſulam Arne puella auri pulchritudine capta hoſtibus Athenas oppugnantibus prodidit, quare in volucrem monedulam fuit transfigurata. C

Arne in monedulam.

——— *quamq; impia prodidit Arne*
Sithonis accepta, quod auara popoſcerat, auro,
Mutata eſt in auem, quæ nunc quoq; diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.

Poſthæc Minoi auxilium aduerſus Athenienſes petenti Aeacus negauit. Interea nauis Athenienſium, in qua Cephalus erat legatus ad Aeacum peruenit, vt ab illo aduerſus Cretenſes opem impetraret: tunc Cephalo liberaliter excepto Aeacus auxilium pollicitus, regionis calamitatem narrauit, nimirum quòd vagante peſtilentia cuncti homines interierunt. Ipſe autem Aeacus cum eſſet Iouis filius à ſummo patre impetrauit, vt formicæ regionis in tot homines verterentur, qui Myrmidones appellati fuerunt; D

Formicæ in homines.

Vota Ioui ſoluo, populiſq; recentibus vrbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonaſq; voco, nec origine nomina fraudo.

His dictis ab Aeaco, Cephalus Regiam aſcendit, vbi à Phoco Aeaci filio honorificè exceptus interrogatur de eleganti iaculo, quod manu geſtabat, cui reſpondit illud ſibi donatum ab vxore Procride Erecthei Athenienſium Regis filia, vna cum cane, qui poſtea vulpem inſequens vnà cum ipſa in lapidem transformatus eſt.

In libro octauo recitat, quemadmodum Cephalus cum copia militum Athenas reuerſus eſt. Sed Minos interea propter necem filij Androgei Megaram, in qua Niſus regnabat, obſidere cæpit, vt, illa expugnata, facilius victoriam conſequeretur. In hac obſidione Scylla Niſi filia Mœnia vrbis aſcendere ſæpè ſolebat, vt Minoem bellicis rebus operam dantem intueretur; quare illius amorem incurrit, & cum nulla potitundi facultas daretur, illa crinem aureum Niſi patris, patriæ fata continentem

furtim

furtim abscissum Minoi misit; quo accepto, Minos proditionem amans, sed proditricem odio habens, victoriam reportauit. Tunc Scylla ab illo neglecta in Ciris auem, siue alaudam, & Nisus pater in volucrem eiusdem nominis euolarunt. Nisus *Pater, & filia in Nisũ, & Alaudam.*
E autem Græcis dicitur haliætos.

Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modò factus auis fuluis Haliætus in alis)
Ibat, vt querentem rostro laceraret adunco:
Illa metu pupim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora visa est,
Pluma fuit, plumis in auem mutata vocatur
Cirris, & à tonso est, hoc nomen adepta capillo.

Minos iam de Atheniensibus triumphans, illis imposuit, vt nono quoq; anno quatuordecim virorum nobilium filios ad labyrinthum Cretæ à Dedalo fabricatum Minotauro Pasiphes, & Tauri filio deuorandos mitterent. Quapropter cum Theseo Aegei filio tertia sors contigisset; ille in Cretam profectus, ope Ariadne Minois filiæ, Minotauro interfecto, à labyrintho incolumis exiuit. Quamuis postea tanti
F immemor beneficij, Ariadnam vnà cum Phedra sorore illinc abductam in insula quadam reliquerit. Interea Dedalus in carcere à Minoe detentus, vt illinc vnà cum filio aufugeret, alas ex pennis, & cera parauit. Sed Icarus præceptis patris minimè obtemperans altius volans, & cera alarum liquefacta, in insulam decidit, quæ à nomine pueri Icarea dicta est. Dedalus, mortuo filio, ad Cocalum Siciliæ regem peruenit, vbi perdice aue summopere delectabatur: nam hæc olim fuit iuuenis perdix appellatus, qui cum Dedalo erudiendus fuisset traditus, ob inuidiam acris ingenij, de muro fuit præcipitatus, & à Minerua in perdicem auem commutatus. *Iuuenis in perdicem.*

Sed vigor ingenij quondam velocis in alas,
Inq; pedes abijt, nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoq; cacumine nidos.
Propèq; humum volitat, ponitq; in sepibus oua,
Antiquiq; memor metuit sublimia casus.

G Theseus, Minotauro interfecto, maximam sibi famam, & gloriam conciliauit: quamobrem ciues Calidonij ad necandum aprum suas deuastantem regiones illius opem implorarunt. Nam cum Oeneus Dijs omnibus, præterquam Dianæ sacrificasset; Dea indignata in Calidoniam regionem deuastandam, ingentem aprum immisit. Hunc Meleager, Græciæ Principibus conuocatis, pluries interficere conatus est, sed prima omnium Atalanta aprum confodit, cuius fortitudinem Meleager admiratus exuuias apri interfecti illi concessit, quas posteà fratres Altheæ Meleagri matris eripere conantes perempti fuerunt. Sed Althea fratrum mortem intelligens, stipitem à Parcis conditum Meleagri vitam continentem Vulcano tradidit, quo consumpto, Meleager interijt, cuius sorores lugentes in aues mutatæ, hodie quoq; Meleagrides nuncupantur. *Sorores Meleagri in aues.*

——— natis in corpore pennis
H *Alleuat, & longas per brachia porrigit alas,*
Corneaq; ora facit, versasq; per aera mittit.

Postea Theseus Athenas reuertens ab Acheloo fluuio inuitatus intellexit quasdam insulas Echinadas olim fuisse nymphas Naiades, quæ Acheloum vilipendebant; immò etiam percepit originem alterius insulæ ab Echinadibus non procul distantis: hæc enim fuit Perimeles Hippodamantis filia, cui Achelous vim intulit, quare puellam à patre in pelagus præcipitatam Neptunus in hanc insulam mutauit.

Naiades hæ fuerant, quæ cum bis quinq; iuuencos
Mactassent, rurisq; Deos ad sacra vocassent
Immemores nostri festas duxere choreas.

Et paulò inferius.

Vt tamen ipse vides procul, en procul vna recessit
Insula grata mihi, Perimelen nauita dicit.

Hæc narranti Acheloo Theseus, illiusq; socij interfuerunt, sed inter illos quidam

Ixionis

Ixionis filius Deorum potestatem dandi, & adimendi formas negabat. Viciſſim Lelex alius Theſei ſocius, Iouis, & Mercurij exemplo, vim diuinam audientibus inſinuabat: Iupiter enim, & Mercurius humana facie in Phrygia à Philemone, & Baucide vxore honorificè excepti quodcumq; à Dijs poſtulandum impetrabile conceſſerunt. Cæteri Oppidani hoſpitium Dijs negantes tali pæna fuerunt affecti, vt eorum oppidum in lacum abierit. Sed Philemonis, & Baucidis domus in templum eſt mutata, & ipſi extremam conſecuti ætatem in arbores, nimirum alter in Quercum, & altera in Tiliam ceſſerunt. A

Qui in Tiliã, & Quercum fuerint mutati.

Ante gradus templi cum ſtarent fortè, lociq;
Narrarent caſus, frondere Philemona Baucis
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.

Neq; id reuocandum erat in dubium, cùm etiam Protheo Oceani, & Tethyos filio Dij permiſerint, vt in varias formas, & ipſi conuerterentur; quemadmodum etiam Metra Eriſicthonis filia id, permittentibus Dijs, præſtare poterat.

In nono libro Poeta diuulgat veluti prædicta exempla ab Acheloo recitabantur, vt vis diuina humanis imprimeretur mentibus; cum & ipſe Achelous olim varias induere formas conſueuerat, & potiſſimum quando pater Deianiræ Oenei filiæ virginum Aetolarum venuſtiſſimæ, eam in matrimonium illi dare decreuerat, qui in lucta victoriam reportaſſet. Itaq; Achelous cum Hercule in certamen deſcendens varias figuras repræſentabat Herculem ludificans, ſed poſtremò induit formam Tauri, quando Hercules ex illius fronte cornu ademit, quare Achelous ſuperatus totus in fluuium liquefactus eſt. B

Achelous in flumen.

——— vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit vndis.

Hoc cornu poſtea Naiades illius filiæ omni genere florum, & fructuum refertum cornucopiæ appellarunt. Ideo Hercules victor Deianira potitus, poſt necem Eurynomi puſionis, cum vxore in patriam reuertebatur. Sed perueniens ad flumen Euenum, vxorem Neſſo centauro trans fluuium deferendam commiſit, qui mulieri vim inferre volens ab Hercule ſagitta ſanguine hydræ infecta interfectus eſt. Verùm Neſſus moriens veſtem ſanguine inquinatam Deianiræ donauit, affirmans tantam illi veſti ineſſe virtutem, vt quotieſcumq; eam indueret Hercules, omnes mulieres, præter Deianiram, odio eſſet habiturus. Cum igitur ad aures Deianiræ peruenisſet Herculem Ioles Euryti filiæ ingenti conflagrare amore, hanc veſtem ab Hercule perferendam curauit, qua indutus illicò furore agitatus Licham famulum ex monte Cæneo in mare Euboicum præcipitauit, quem poſtea Tethys in ſcopulum transfigurauit. C

Famulus Herculis in ſcopulum.

In rigidos verſum ſilicet prior edidit ætas
Nunc quoq; in Euboico ſcopulus breuis eminet alto
Gurgite, & humanæ ſeruat veſtigia formæ.

Tandem Hercules ſe in conſtructo rogo compoſuit, & depoſita humana figura, à Ioue inter cæleſtes cœtus collocatus eſt. Sed Alcmena mater Herculis facinora filij diuulgabat, & ſua infortunia Iolæ puellæ aliquando narrabat: namq; Herculem in vtero geſtans, ob partus difficultatem, Lucinam Deam inuocauit, ſed illa Iunonis iuſſu, non ad iuuandum, ſed ad partum impediendum, figura vetulæ, ante fores matris Herculis, manibus complectens genua ſedebat; At Galanthis ancilla quid mali ſuſpicata, accedens Deianiram iam partu ſolutam vetulæ nunciauit, quòd Lucina credens ſurrexit, & confeſtim Deianira Herculem peperit: Lucina igitur hoc Galanthidis ſtratagemate deluſa eam mutauit in muſtelam, quam mutationem ſic exprimit Poeta. D

Galanthis in muſtelam.

Nomine decepto, riſiſſe Galanthida fama eſt,
Ridentem, penſamq; ipſis Dea ſæua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inq; pedes mutauit brachia primos:
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amiſſere ſuum. forma eſt diuerſa priori:
Quæ quia mendaci parientem iuuerat ore.

Ore

Ore parit, nostrasq; domus velut ante frequentat.

His ab Alcmena narratis, Iole quoq; sororis casum silentio inuoluere noluit. Quandoquidem Dryope Ioles soror ab Apolline amata, cum ex Loto arbore ramum de-
E cerpsisset, in quam arborem olim Lotos nympha violentiam Priapi fugiens conuersa est, quia sacras frondes violauerat, Dryope in truncum est transfigurata. *Dryope in truncum.*

Lotos in hanc nymphæ fugiens obscæna Priapi
Contulerat versos seruato nomine vultus
Nescierat soror hoc, quæ cum perterrita retrò
Iret, & oratis vellet discedere nymphis
Hæserunt radice pedes &c.

Dum hęc narrabantur, Iolaus, Herculis, & Hebes filius à matre ad iuuentutem fuit reuocatus; quod priuilegium Hebe nemini concessum asseuerebat: nisi Themis iustitiæ, & religionis Dea testificata esset filios Callirhoes ex infantia confestim ad iuuentutem fuisse delatos, vt patris per insidias necati mortem vlciscerentur. Superos ob tot miracula indignatos Iupiter oratione placauit, ex cuius verbis Poeta in mentionem Mileti incidit, vt facilius mutationem Byblidos in fontem describeręt.
F Etenim ex Mileto Cretensi, qui in Asia vrbem sui nominis ædificauit, Byblis, & Cannus orti sunt. Cum autem puella fratrem impudico amore prosequeretur Cannus talem detestatus impudicitiam à patria profugit. Illa autem fratrem insequens in Cariam peruenit, vbi illius lachrymæ in scaturiginem fontis conuersæ sunt.

Sic lacrymis consumpta suis phœbeia Byblis *Lacrymæ in fontem.*
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet Dominæ, nigraq; sub Ilice manat.

Huius fama miraculi in Cretam quamprimum peruenisset, nisi aliud magis admirandum in illa Regione contigisset. Etenim Ligidus quidam plebeius homo Telethusam vxorem duxit, cui grauidæ imperauit, vt pariens fœminam perimeret, & marem tantummodo educaret. Quamobrem Thelethusæ, propter sæua mariti mandata, mæstitia afflictatæ Dea Isis per quietem apparens, illi persuasit, vt fœminam pariens
G educaret, promittens, se, data occasione, illi præstò futuram: quocirca Telethusa fœminam enixa, marem esse marito insinuauit, & infanti nomen aui, nempè Iphin imposuit. Puellæ autem tertium decimum annum agenti pater Ianthen Telestis filiam in matrimonium dedit: quare Telethusa vnà cum filia templum Isidis petijt, cuius ope, Iphis in virum conuersa est.

Mater adit templum, sequitur comes Iphis euntem, *Puella Iphis in virum.*
Quàm solita est maiore gradu, nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & arcior ipse est.
Vultus, & incomptis breuior mensura capillis,
Plusq; vigoris adest, habuit quam fœmina, nam quæ
Fœmina nuper erat, puer est, &c.

In libro decimo habemus primò à Poeta matrimonium Orphei, & Erurydices; hic enim Apollinis, & Calliopes filius, vel secundum aliorum mentem, filius Oeagri
H fluuij, & Polymniæ musæ, nympham nemine Eurydicem omine infausto vxorem duxit: siquidem hæc per latissima, & lætissima spatians prata serpentis ictu in herba latibulantis interempta est. Orpheus igitur hoc adeò acerbè tulit, vt ad infernas sedes, recuperandæ vxoris gratia, descenderit, vbi suauissimo citharæ concentu à Plutone impetrauit, vt ea conditione ad superans auras vxorem reduceret, ne prius nisi ibi eam intueretur: hac autem conditione non seruata, Eurydices denuò ad inferos rapata fuit. Quamobrem Orpheus omni spe vxoris recuperandæ destitutus, deinceps graui odio cunctas mulieres prosecutus est, & nefando Veneris masculæ contagio est correptus. Huic tandem canenti in colle quodam ob suauem cytharæ concentum multa animalia, & arbores accesserunt, inter quas erat Pinus Cybeli sacra, in quam arborem Atys, ipsius Deæ sacerdos fuit transfiguratus. *Atys in Pinum.*

Et succincta comas, hirsutaq; vertice Pinus
Grata Deum matri; siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; induruit illo.

Inter

Inter has arbores aderat etiam Cupreſſus olim Cypariſſus adoleſcens venuſtiſſimus, qui, cum Ceruum ſumma altum diligentia imprudens intereniſſet, de hoc conceptum dolorem gladio finire cupiens ab Apolline in Cupreſſum fuit transformatus. A

Adfuit huic turbæ metas imitata Cupreſſus
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui Citharam neruis, & neruis temperat arcum.

Cypariſſus in cupreſſũ.

Tunc Orpheus amorem, quo Superi olim puſiones proſequebantur, narrare cæpit. Primumque veluti Iupiter tanto amoris contagio erga Ganimedem Troris Dardanorum regis filium correptus fuerit, vt illum in Aquilam verſus ad Cœlum rapiens, pincernam diuinum conſtituerit.

Rex ſuperum Phrygij quondam Ganimedis amore
Arſit, & inuentum eſt aliquid, quod Iupiter eſſe
Quam quòd erat, mallet, nulla tamen alite verti
Dignatur, niſi quæ portat ſua fulmina terræ.

Hyacinthus quoque Amiclæ filius in cæleſtes ſedes ab Apolline fuiſſet delatus, niſi pondere diſci periiſſet: ideò Phæbus, vt illi gratificaretur, cadauer in florem eiuſdem nominis mutauit. B

Hyacinthus in florem.

Ecce cruor, qui fuſus humi ſignauerat herbas,
Deſinit eſſe cruor, tyrioq; nitentior oſtro
Flos oritur, formamq; capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phæbo eſt (is enim fuit author honoris)
Ipſe ſuos gemitus folijs inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum, funeſtaq; littera ducta eſt.

Proſequebatur Orpheus multis inſinuans rationibus venuſtos puſiones, & Dijs gratos, & ciuitatibus ornamento fuiſſe, & viciſſim mulieres Dijs inuiſas, & ciuitatibus dedecus attuliſſe. Idque exemplo Propætidum patefiebat, quæ Venerem Deam eſſe negantes non ſolum ciuibus ſuis inuiſæ, verum etiam à Venere in lapides mutatæ fuerunt. C

Sunt tamen obſcænæ Venerem Propætides auſæ
Eſſe negare Deam &c.

Itaque harum flagitijs mulierum Pygmaleon perterritus ſummam caſtitatem amplexus erat. Is cum eſſet cælator egregius eburneum virginis ſimulacrum tam eleganter ſculpſit, vt eius incredibili amore flagranti Venus ſtatuam in viuam mulierem conuerſam conceſſerit.

—— ſimulacra ſua petit ille puellæ
Tentatum molleſcit ebur, poſitoq; rigore
Subſedit digitis.
Dum ſtupet, & dubiè gaudet, fallìq; veretur
Corpus erat, ſaliunt tentatæ pollice venæ.

Ex hac muliere Pigmaleon ſuſcepit filios, nimirum Paphum, & Cingiam, qui poſtremus inſigni fælicitate eſſet potitus, niſi Myrrham genuiſſet, quæ nefando patris amore vexata, ope nutricis, cùm illo inſcio concubuit, quod cùm pater intellexiſſet, apprehenſo gladio filiam vſque in Arabiam proſecutus eſt, vbi miſeratione Deorum in arborem myrrham ſtillantem mutata eſt. D

Myrrha in arborem ſui nominis.

—— merſitq; ſuos cortice vultus,
Quæ quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.

Cum autem Myrrha eſſet grauida, ex illa arbore poſtea natus eſt Adonis, qui tam eleganti forma, & venuſtis corporis dotibus fuit inſignitus, vt illius amore Venus conflagrans, puero venationibus intento perſuadebat, vt ſibi à Feris mirandum in modum caueret, quod vt melius menti illius imprimeret, exemplo Atalantæ, & Hippomenis vtebatur. Quandoquidem Hippomenes, ope Veneris, Atalanta Schœnei Regis filia, quæ à nemine curſu ſuperari poterat, pomorum aureorum aſtutia potitus eſt. Is poſtea accepti beneficij immemor nullas Veneri gratias retulit. Quare

Venus

Venus indignata oestrum libidinis immisit, quo agitatus, in templo etiam matri Deum sacro, cum Atalanta congressus est. Hinc Dea tanto contaminata flagitio Hippomenen in Leonem, & Atalantam in Leænam transfiguravit.

Qui in Leones conuersi.

E *Pæna leuis visa est, ergo modò leuia fulua*
Colla iubæ velant digiti curuantur in vngues,
Ex humeris armi fiunt, in pectore totum
Pondus habet, summa cauda verruntur arena.
Iram vultus habet; pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant syluas, aliisq; timendi;
Dente premunt domito cybeleia frana Leones.

Cum igitur, his exemplis, ad vitandas Feras Venus adonin hortaretur; nihilominus puer ab apro diù ab ipso exagitato interfectus fuit. Itaq; Venus pusionis sanguinem in florem purpurei coloris commutauit, quemadmodum Proserpina Mynthen nympham Plutonis pellicem in mentham herbam transfigurare valuit. Conuersio igitur sanguinis Adonis in florem Anemonem nuncupatum sic describitur.

Adonis in florem.

——flos de sanguine concolor ortus
F *Qualem, quæ lento celant sub cortice granum*
Punica ferre solent, breuis est tamen vsus in illo,
Namq; malè hærentem, & nimia leuitate caducum
Excutiunt iidem, qui perstant omnia venti.

De mutatione nymphæ pellicis Plutonis sic canit Poeta.

Nympha in mentham.

Fœmineos artus in olentes vertere menthas.

In libri vndecimi prima facie infælix Orphei exitus exaratur, qui vt paulò ante relatum fuit, mulieres Threijcias aspernans in graue earum odium incidit. Quare dum Bacchi sacrificia celebrarentur, mulieres Orpheum inter Feras, & arbores superum amores canentem conspicatæ, in illum magno impetu irruentes dilaniarunt, eiusq; caput à corpore ademptum, & lyram in Hebrum fluuium proiecerunt. Itaq; Bacchus acerbo ferens animo sanguine Orphei sua sacrificia fuisse violata, illas mulieres in varias arbores commutauit.

Mulieres in arbores.

G *Non impunè tamen scelus hoc finit esse Liæus,*
Amissoq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in syluis matres Aedonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligauit.

Postmodum Bacchus ex Thracia ad Tmolum Ciliciæ montem comitantibus Satyris profectus est. Aberat autem Silenus, qui olim captus, in carceribus Midæ Regis Phrygiæ custodiebatur. Verùm Rex aduentum Bacchi intelligens, Silenum illi spontè obtulit: quapropter ob tantam munificentiam a Deo impetrauit, vt quodcumq; postulatum consequeretur. Sed quia Rex erat auri sitientissimus petijt, vt quodcumq; ab ipso tactum in auream materiam conuerteretur. Vnde Midam pro esculentis, & potulentis aurum tangentem petitionis pænituit, ideòq; Bacchum rogauit, vt concessum beneficium irritum faceret. Monitus igitur à Baccho se se in Pactolo flumine abluit, &, vi aurea flumini communicata, huius amnis arenæ aureæ H esse feruntur. Deinceps Midas aurum, & opes detestans in syluas se recepit, vbi Pana pastorum Deum venerabatur. Cum autem hic Deus sono fistulæ delectaretur, aliquando Apollinem prouocare ausus est, sed cum omnes certaminis victorem constituerint Apollinem, Midas solus victoriam ad Pana referendam esse existimauit. Hinc Apollo ob maximam Midæ stoliditatem, eius aures in asininas transmutauit.

Midæ aures quales.

——— nec Dellius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram,
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet,
Instabilesq; illas facit, & dat posse moueri,
Cætera sunt hominis; partem damnatur in vnam,
Induiturq; aures lentè gradientis aselli.

Itaq; Midas asininas adeptus aures tanta industria illas celabat, vt nemini nisi soli tonsori notæ essent, qui, cum id cuiquam communicare non auderet, summissa

voce

voce id terræ ſignificabat, ex cuius verbis arundines natæ feruntur, quæ vento agitatæ Midæ dedecus inſuſurrant. Apollo vnà cum Neptuno hinc diſcedens ad Laomedontem mæniá troiana ædificantem ſe contulit, promittens ſe, pacta mercede, teles muros quamprimum perfecturum. At, opere perfecto, Laomedon nihil ſe pollicitum eſſe iurauit: qua de re Neptunus diluuio troianos agros deuaſtauit, & effecit, vt Heſione Laomedontis filia monſtro marino deuoranda exponeretur, quam poſtea Hercules, ſpe poſſidendi equos à Laomedonte promiſſos, filiam liberauit. Sed hic quoq; ob mercedem negatam, ira agitatus Troiam expugnauit, & Heſionem Telamoni conceſſit, cuius Telamonis frater Peleus ſolus inter mortales Deam vxorem habuit. Quandoquidem is Dea Tethide in varias formas ſe transformante, conſilio Prothei, funibus vincta potitus eſt, ex qua Achillem virum fortiſſimum ſuſcepit. Peleus autem in maximum incidit infortunium, dum Phocum patrem peremit, quo ſcelere commiſſo, ad Ceycem Trachine Regem acceſſit, qui & ipſe in maximo mœrore verſabatur, cum illius frater Dedaleon Chionem filiam venuſtam habuerit, quæ ab Apolline in anum conuerſo compreſſa Philemonem citharæ ſtudioſiſſimum genuit, pariterq; cum Mercurio cubans per quietem, Autolycum furem peperit. Propterea hæc quandoq; cum Diana ſe venuſtiorem eſſe gloriaretur, lingua ſagittis transfixa, perijt, cuius interitum Dedalion tam ægrè tulit, vt ex monte Parnaſi in pelagus ſe proiecerit, quem confeſtim Apollo, prius quam attingeret vndas, in accipitrem transformauit. B

Dedalion in accipitrem.

Forſitan hanc volucrem, rapto quæ viuit & omnes
Terret aues, ſemper pennas habuiſſe putatis.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloq; ferox, ad vimq; paratus
Nomine Dedalion.

Hæc dum narrarentur à Ceyce, paſtor armentorum Pelei, Domino nunciauit boues omnes à lupo quodam rabioſo fuiſſe interfectas, qui tandem in ſaxum fuit transfiguratus. Non tamen diù in his regionibus Peleus eſt moratus; ſed ad Acaſtum Theſſaliæ Regem ſe contulit. Interim Ceyx, cuius paulò ante meminimus, ob caſum fratris mæſtus ad conſulendum Apollinis Oraculum profecturus, Halcyoni vxori ſe ſpatio bimeſtris rediturum eſt pollicitus. Cum autem in mari Aegeo oborta tempeſtate, vnà cum ſocijs ſubmerſus fuiſſet: Halcyone ſtatuto tempore tranſacto, nec marito reuertente, ope Iunonis, à Morpheo ſomni filio mortis mariti certior reddita eſt. Quamobrem ad litus accedens, & cadauer mariti in æquore conſpicata, in Halcyonem auem mutata illuc aduolauit. Ceyx verò tanquam vxoris aduentum ſentiens in volucrem eiuſdem generis conuerſus eſt. C

Qui in aues Halcyonias.

Inſilit huc, mirumq; fuit potuiſse; volabat
Percutiensq; leuem modo natis aerea pennis.
Vt verò tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus,
Senſit hoc, & tandem Superis miſerantibus ambo
Alite mutantur, fatis obnoxius iiſdem
Tunc quoq; manſit amor.

Hac de cauſa huiuſmodi aues in litoribus ſemper nidificant; quemadmodum & illa auicula, quæ mergus nuncupatur; namq; hæc olim fuit Aeſachus Priami, & Alycothoes nymphæ filius, qui dum Heſperien nympham perſequeretur, hæc ſerpentis ictu fugiens vitam finiuit: hinc Aeſachus tanto dolore eſt affectus, vt è ſcopulo in pelagus ſe præcipitem dederit, ſed nondum vndas attingentem Tethys in auem mergum conuertit, qui adhuc vndis ſummoperè delectatur. D

Aeſachus in mergum.

——— corpus ſuper æquora mittit
Pluma leuat caſus, fuit Aeſachus, inq; profundum
Pronus abit, lethiq; viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem, longa internodia crurum,
Longa manet ceruix caput eſt à corpore longè,
Aequor amat, nomenq; manet, quia mergitur illi.

In libro duodecimo, primùm exponitur mæſtitia Priami, & filiorum lugentium Aeſachum; ſolus Paris aberat, qui, rapta Helena, bello troiano anſam dedit: etenim

Græci

Græci raptum vxoris Menelai Regis acerbè ferentes, bellum Troianis indixerunt, & mille naues armis munitas miserunt, quas tempestas ad Aulidem Bæotiæ vrbem iactauit, vbi Græci, cum Iouis sacra celebrarent, obseruarunt serpentem in Platano
E aræ proxima primùm octo pullos in nido, & deinceps matrem circumuolitantem deuorasse. Hinc Calchas augur decimo anno Troiam capiendam esse præsagiuit. Serpens autem ille paulò post ad perpetuum rei monumentũ, in lapidem mutatus fuit. Eodem tempore Agamemnon aduersus Troianos bellaturus, Ceruam Dianæ imprudens interemit: idcircò Dea indignata mare ventis perturbauit, indeq; Græci discedere non potuerunt; immò inter illos orta est pestilentia. Quapropter Calchas monuit, vt sanguine Agamemnonis diuinam iram placarent. Itaq; Iphigenia Agamemnonis filia ad arã immolanda ducta fuit, quam postea Diana surripiens, Ceruam supposuit. Cum igitur de aduentu Græcorum ad expugnandum Ilium fama per terrarum orbem esset diuulgata, iam ad prælium descendissent, Protesilaus Hiphicli filius primus omnium ab Hectore fuit interfectus, & ab Achille Cygnus filius Neptuni, qui ob duritiem cutis, cum cædi non potuerit, eliso gutture suffocatus à patre in Cygnum volucrem conuersus est.

F *——— corpus Deus æquoris album*
Contulit in volucrem, cuius modò nomen habebat. *Cygnus in auem sui nominis.*

Superati Cygni duritiem omnes Græci discumbentes memorabant, cui quendam Cæneum fuisse similem protulit Nestor, inquiens Cænin fuisse puellam venustissimam, quæ à Neptuno compressa ab eo impetrauit, vt in virum Cæneum mutaretur, deinde vt nullo vnquam telo perfoderetur. Cæterum cum ad conuiuium Pirithoi Ixionis filij Hippodamiam vxorem ducentis vnà cum cæteris Centauris, & Lapithis venisset, magnaq; inter illos oborta pugna, Cæneus à nemine armis lædi potuit, ideo, multitudine arborum in illum congesta, fuit præfocatus, & à Neptuno in Cænim auem transfiguratus.

Maximè vir quondam, sed auis nunc vnica, Caneu. *Cænis in auē*

Dùm hæc à Nestore narrarentur, Periclimeni fratris mentio facta est, qui à Neptuno in varias se conuertendi figuras facoltatem obtinuerat. Quapropter cũ Her-
G cule dimicare ausus, & forma Aquilæ illum eludens sagitta herculea vulneratus est. Neptunus igitur acerbissimè ferens Cygnum filium, ab Achille fuisse interfectum, obtinuit ab Apolline, vt sagitta Paridis talus Achillis transfigeretur. Idcircò, Achille perempto, inter Aiacem, & Vlyssem de armis Achillis contentio orta est, & Agamemnon quæstionis iudex fuit constitutus.

In libro decimo tertio colligimus à Poeta Agamemnonem iudicem controuersiæ ne alterum offenderet, sententiam ferre noluisse, & iudicium alijs Græciæ Principibus concessisse, qui postea facundo Vlyssis eloquio ducti, pro illo sententiam dixerunt, consequenterq; arma Achillis illi possidenda tradiderunt. Ex altera parte Aiax ingenti mœrore affectus, hunc dolorem gladio finiuit. Verùm ex sanguine in terram fluente flos hyacintho similis pullulauit.

——— rubefactaq; sanguine tellus *Aiax in florem.*
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
H *Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.*
Littera communis medijs, pueroq; viroq;
Inscripta est folijs, hæc nominis, illa querelæ.

Vlysses igitur, victoria relata, in Lemnum missus fuit, vt inde Philoctetem Herculis sagittas habentem abduceret. Hic reuersus, Troia deleta, & classe Græcorum in Thraciam transfretante, Polixenam Priami, & Hecubæ filiam proprijs manibus immolauit; cuius corporis abluendi gratia, ad litus Hecuba cum esset profecta, ibi cadauer Polydori filij à Polymestore Thraciæ Rege necati conspexit. Nam Priamus Polydorum filium cæteris natu minorem, ob incertum belli troiani euentum, ad Polymestorem misit; sed ille honorificè puerum susceptum, & necatum in mare proiecit. At Hecuba tanti sceleris impatiens Polymestorem vnà cum alijs mulieribus excæcauit: vnde illam fugientem, & à Thracibus saxis associatam in canem fuisse transmutatam referunt. *Hecuba in auem.*

S Clade

Clade ſui Thracum gens irritata Tyranni
Troada telorum, lapidumq; inceſſere iactu
Cœpit, at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur, rictuq; ad verba parato
Latrauit, conata loqui.

A

Hac inſigni calamitate Deorum omnium animus exagitatus fuit, præterquàm Auroræ, quæ grauiori doloris cauſa torquebatur: namq; Memnon Tithoni, & ipſius Auroræ filius, cum in bello troiano ab Achille fuiſſet peremptus, à Ioue obtinuit, vt fauillæ Rogi, ſocijq; omnes in aues memnonidas transformarentur, quæ quot annis ad ſepulcrum Memnonis inter ſe dimicantes confluunt.

Memnonides aues.

Atq; animum ex igni, leuitas ſua præbuit alas,
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis, pariter ſonuere ſorores
Innumera.

Præterea lacrymæ auroræ matris in frigidum rorem ſtillarunt. Deleta Troia, Aeneas cum Anchiſe patre, & Aſcanio filio profugus Delphos peruenit, vbi ab Anio Sacerdote Apollinis, liberali, & honorifico hoſpitio fuit ſuſceptus. Immò narrauit Anius, qua ratione filias omnes amiſerit: etenim illæ, beneficio Bacchi, quicquid tangebant, in vinum, oleum, & ſegetem vertebant; hoc autem intelligens Agamemnon, vt, earum opera, exercitum facilius alere poſſet, eas abducere conabatur, ſed Bacchus fugientes in columbas transfigurauit. B

——— in niueas abiere columbas.

Anius poſtea Aeneæ illinc diſcedenti cratera ab Alcone Lydio cælatum dono dedit, in quo ſimulacra filiarum Orionis conſpiciebantur, quæ pro Thebano populo ſponte ſemetipſas præbuerunt immolandas, ex quarum rogo iuuenes duo, Stephani nimirum coronæ cognominati dimanarunt.

Stephani qui fuerint.

Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, iuuenes, quos fama coronas
Nominat.

Inde Troiani in Cretam peruenerunt, mox Ambraciam adierunt, hinc in Aoniam profecti ſunt, vbi filij Regis Moloſſi in aues mutati fuerunt. C

——— vbi nati Rege Moloſſo
Impia ſubiectis fugiere incendia pennis.

Filia Moloſſi regis in aues.

Tandem Troiani Siciliam inuiſerunt, vbi Galathea Nerei, & Doridis filia Scyllæ, & cæteris nymphis propriam calamitatem communicabat. Hanc Acis ex Simethide nympha, & Fauno ortus deperibat: idcircò ambos colludentes animaduertens Cyclops eiuſdem amore nymphæ flagrans ſcopulum in illos proiecit: quare Galathea illicò ſub vndis ſe occultauit, Acis autem ſaxo obrutus in amnem ſui nominis ſe transfosmauit.

Fecimus vt vires aſſumeret Acis auitas
Puniceus de more cruor manabat, & intra
Temporis exiguum rubor euaneſcere cœpit,
Fitq; color primò turbati fluminis imbre, D
Oſq; cauum ſaxi ſonat exultantibus vndis.

Acis in fluuium.

Galatheæ inter vndas hæc narrantis aſpectum Glaucus Deus procul adamauit, dumq; illam blandis verbis alloqueretur, vndis caput occuluit. Tunc Glaucus ex ſcopulo eminenti ſe Deum eſſe prædicabat. Fuit quidem olim piſcator, qui dum eſitaret herbas, in quibus piſces iacuerant, in mare proſilijt, & à Dijs in marinum Deum fuit mutatus.

Terra vale dixi, corpuſq; ſub æquore merſi
Dij maris ex ceptum ſocio dignantur honore.

Glaucus quis.

Quocirca Glaucus cum ſe contemni à Scylla animaduertiſſet, ad Circem profectus eſt, vt eius ope, vel magicis cantionibus amica potiretur.

In libro decimo quarto Glaucus ad Circem Solis filiam verbis, & herbis præpotentem peruenit, quæ facilem inter ſe, & nympham amorem conciliaret. Tunc autem Circe Glauci amore accenſa, cum apud ſe detinere conabatur, ſed cum contemptum

temptam ab illo esse animaduerteret, omnem furorem in Scyllam conuertit, verbisq; magicis effecit, vt Scylla maniaco affectu quodam vexata se in mare siculum præcipitaret, & in saxum fuit mutata, quod adhuc à nautis vitatur. *Scylla in scopulum.*

E *Ni prius in scopulum, qui nunc quoq; saxeus extat*
Transformat fortè, scopulum quoq; nauita vitat.

Hunc igitur scopulum cum euitasset Aeneas, ad insulas Pithecusas accessit, quæ à Simiarum multitudine cognominantur. Namque Iupiter periuria Cercopum exosus, illos in simias transfigurauit, qua de causa insulæ, quas coluerant, Pithecusæ cognominantur.

Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exosus, gentisq; admissa dolosa
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem
Dissimiles homini possent, similesq; videri,

Hinc postea Aeneas ad Sybillam Glauci filiam penetrauit, à qua in Elysios campos ductus, progeniem suorum venturam cognouit, necnon à Sybilla intellexit, veluti ipsa ab Apolline impetrauit, vt tot annos viueret, quot arenas in manu stringeret. Postmodum Aeneas iter in Italiam faciens, Machareum Ithacensem Vlyssis comitem offendit, qui innumeros suorum sociorum casus recensuit: namque cum socij Vlyssis domum Circes petijssent, varias belluas olim homines sunt conspicati. Immò ipse Machareus poculis Circes in quadrupedum fuit mutatus: sed demũ Vlysses, implorata Mercurij ope, socios omnes recuperauit. *Cercopes in Simias.*

F

——— *accipimus sacra data pocula dextra,*
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit virga summos Dea dira capillos,
Et pudet, & referam, setis horrescere cæpi,
Nec iam posse queri, pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu.

Quamobrem Machareus exemplorum peritissimus validis rationibus Aeneæ persuasit, ne littus à Circe habitatum attingeret: quandoquidem Picus etiam Rex ab eadem Circe, sola tactus virga in picum auem euolauit.

G *Ter iuuenem baculo tetigit tria carmina dixit;* *Picus Rex in auem.*
Ille fugit, sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seq; nouam subito latijs accedere syluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum clamydis pennæ traxere colorem,
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat aurum
Pluma fuit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Præterea, & socij Picum regem inquirentes, in varias effigies mutati sunt.

——— *Regemq; reposcunt*
Vimq; ferunt, sæuisq; parant incessere telis.
H *Illa nocens spargit virus, succosq; veneni,*
Cuius ab attractu variarum monstra ferarum
In Iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.

Vxor postea Regis Pici, Canens cognominata, ob amissum maritum, ingenti agitata dolore, apud fluuium Tyberim extabuit, qui locus Canens ab illius nomine appellatus est.

Tabuit, inq; leues paulatim euanuit auras;
Fama tamen signata loco est, quem ritè Canentem
Nomine de nympha veteres dixere coloni.

Itaque Aeneas à Machareo monitus domicilia Circes vitans in Italiam profectus est; vbi cum Rutulis prælians pro Rege Latino opem ab Euandro impetrauit. Turnus autem Dux Rutulorum Venulum misit ad Diomedem Legatum, vt ab illo aduersus latinum, & Aeneam auxilium obtineret, quod Diomedes minimè concessit asseuerans Venerem pro Aenea pugnare, & huius Deæ tantum esse Numen, vt eam

cuncti metuere debeant: quandoquidem & ipsi Diomedis socij, cum, inuita Venere, ad bellum essent profecti, in aues cygnis similes abierunt, quas Authores aues Diomedeas, & vulgus Artenas nuncupant. A

Socij Diomedis in aues.

Vox pariter, vocisq; via est tenuata, comaq;
In plumas abeunt, plumis quoq; colla teguntur,
Pectoraq; & tergum, maiores brachia pennas
Accipiunt, cubitiq; leues curuantur in alas
Magna pedes &c.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris,
Vt non cycnorum, sic albis proxima cycnis.

Hanc igitur Diomedes attulit excusationem, ne pro Turno aduersus Aeneam milites cogeret. Quapropter Venulus, accepto responso, agros Apuliæ reliquit: quamuis illum Pan Mercurij filius, necnon nymphæ inuitarent, quas cum pastor quidam Apulus oratione inconcinna offendisset, in arborem oleastrum fuit transfiguratus.

Improbat has pastor, saltuq; imitatus agresti
Addidit obscænis conuitia rustica dictis. B
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor:
Arbor enim est, succoq; licet cognoscere mores
Quippe notam lingua baccis oleaster amaris
Exhibet, asperitas, verborum cessit in illas.

Pastor in Oleastrum.

Tandem, desperato Diomedis præsidio, Turnus proprijs fisus copijs Troianos profligare nitebatur, iamq; in eorum classem immiserat ignem; quando Deorum mater (quoniam naues Teucrorum in Ida monte Phrygiæ, vbi potissimum ipsa colebatur, fuerant fabrefactæ) à Ioue impetrauit, vt omnes in nymphas verterentur: Deniqne Turno ab Aenea perempto, Ardea vrbs, quam ille habitabat, accensa est, ex qua volucris eiusdem nominis cum vrbe euolauit. Itaque Aeneas cum ad extremam ætatem peruenisset, post tot, & tanta facinora, precibus Veneris, in Deum indigitem fuit conuersus. Aeneæ successit Ascanius, cui Syluius, Latinus, Epitus, Capys, Capetus, Tyberinus, à quo Tybris denominatus est, deinde Agrota, Auentinus, à quo mons Auentinus fuit cognominatus, & demum successit Palatinus, quo regnante, Vertumnus Deus in varias mutari formas erat solitus, & Pomonam Deam peramabat: cumque illa nunquam potiri potuisset, tandem conuersus in anum multa narrabat, quibus muliebris animus flecti solet. Sed cum Pomona à pristina opinione nullo modo remoueri posset, tandem Anaxeritis Cypriæ exemplum ante mentis oculos repræsentauit, quæ, nimia crudelitate, in causa fuit, vt Iphis adolescens illam diligens, laqueo vitam finiret, quæ postea à Venere in saxum fuit commutata. C

Ardea auis vnde dicta.

—— calidusq; è corpore sanguis
Inducto pallore fugit, conataq; retro
Ferre pedes, hæsit, conata auertere vultus
Hoc quoq; non potuit, paulatimq; occupat artus,
Quod fuit in duro iampridem corpore saxum.

Iphis in saxum.

His auditis, Pomonæ rigidus animus flecti cœpit: propterea Vertumnus pristinam induens formam illam complexus est. Iam post Palatinum Albæ Regem Aemulius, & Numitor fratres successere: deinde ex filia Numitoris compressa à Matte Romulus, & Remus orti sunt, qui grandiores facti Amulium interfecerunt, & regnum auo Numitori à fratre oblatum restituerunt. Immò ipsi vrbem Romam ædificarunt, quam cum Romulus à virgine Tarpeia auri pulchritudine capta proditam liberasset, & bellum aduersus Titum Tatium, pro raptu virginum susceptum confecisset, omnibus lege compositis, in Cœlum fuit susceptus, & Quirinus Deus nuncupatus; quem cum Hersilia coniux tanquam amissum ploraret, Iuno illam immortalem constituit, & Dea Ora Quirini à Romanis fuit nuncupata, quorum templa à Romano populo, in colle Quirinali ædificata fuerunt. D

In libro decimo quinto habemus Numam Pompilium Romuli successorem, qui vt Pythagoram præceptorem audiret, Crotonem se conferre consueuerat, quam ciuitatem Mycilus quidam filius Alemonis condidit Crotonem appellatam à nomine Croto-

Crotonis, qui illo in loco sepultus fuerat. Itaq; eò Pythagoras Samius tyrannidem patriæ odio habens se receperat; vbi inter alia præcepta docebat, nefas esse vesci animalibus, quoniam animas mortalium ex corporibus in corpora migrare asseuera- *Pythagoræ dogmata.*
E bat. Quamobrem temporibus aureæ ætatis, homines ab esu animalium abstinebant. Præterea diuulgabat omnia commutari, nempè cursus temporum, ætates hominum, & elementa, quam transmutationem elementorum in se inuicem nostri etiam Philosophi promulgant. Insuper Ouidius multa exarat, quæ in eadem natura permanere minimè videntur: siquidem in Africa lacus est Iouis Hammonis, qui die gelidus, noctu verò feruens esse perhibetur. Lignum in aqua fontis Athamantiæ mersum accenditur. Flumen est apud Cicones, cuius aqua potantem in lapidem vertit. Crathis, & Sybaris Calabriæ fluuij capillos aureos reddunt. Salmacis Cariæ fons homines effæminatos efficit. In Aethiopia lacus est, cuius aqua homines, vel in dementiam, vel in soporem ducuntur. Clitorius fons Arcadiæ, postquam Melampus medicus in eum proiecit herbas, quibus filias Preti Argiuorum Regis ab insania liberauit, bibentes abstemios reddit. Viciſsim Lyncestius Thraciæ fluuius potantes ebrios facit. In Arcadia equæ fluunt, quæ noctu potæ obsunt, interdiu verò *Mirabilia quædam.*
F profunt. In vrbe Pallene hyperborea, homines in paludem Tritonaciam se mergentes in volucres vertebantur.

Esse viros fama est in hyperborea Pallene,
Qui soleant leuibus velari corpora plumis,
Cum Tritoniacam nouies subiere paludem.

Demum Pythagoras tractu temporis cuncta mutari asseuerauit: idq; magnis ciuitatibus, & imperijs contigisse non est ignotum: siquidem Troia, Spartæ, Mycenæ, Thebæ, & Athenæ olim in fælici statu constitutæ, in nihil redactæ sunt. Viciſsim Roma ex humili in immensum creuit imperium, quod Helenus Priami filius quondam Aeneæ est vaticinatus. Talis enim est rerum omnium viciſsitudo. Id cum Numa Pompilius à Pythagora diligenter percepiſset, Romam reuersus, & regni sceptrum suscipiens, populum Romanum ad pium Deorum cultum dirigebat. Is tandem senio confectus vitam morte finiuit. Quare Aegeria nympha illius coniux mæ-
G rore afflictata in syluam Aricinam se contulit, vbi Hippolytus Thesei filius eam consolari conabatur propriam ei narrans infælicitatem. Etenim Phædra Pasiphes filia, & Thesei vxor Hippolytum priuignum turpiter deperibat: quare is apud patrem accusatus, quòd nouercæ vim inferre voluiſset, in exilium actus est, & dum per littora quadrigis veheretur à Phocis fuit interfectus, sed precibus Dianæ, & præsidijs Aesculapij pristinæ vitæ fuit restitutus, & in nemus Aricinum ductus, vbi quicquid mortalis habebat deponens Deus Virbius creatus est. *Hippolyti casus.*

Nec nisi Apollineæ valido medicamine prolis
Reddita vita foret.

Et paulò inferius.

——— quiq; fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto
Hoc nemus inde colo.

H Verùm hæc Hippolyti verba consolatione referta apud Aegeriam nihil ponderis habuerunt: quandoquidem illa tandiù fleuit, donec assiduæ lacrymæ in fontem cesserint. Hac de re non minus obstupuit Virbius, quàm Tyrrhenus ille agricola, cui aranti gleba in Tagen puerum vaticinandi peritum transfigurari visa est.

Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam medijs aspexit in aruis
Sponte sua primum, nulloq; agitante moueri,
Sumere mox hominis, terraq; amittere formam,
Oraq; venturis aperire recentia fatis. *Puer vaticinandi peritus.*

His fabulis expositis, Poeta ad res romanas exarandas acceſsit, vt Iulij Cæsaris metamorphosim, & eius præclara gesta facilius diuulgare poſset. Itaq; Romani graui pestilentia oppreſsi, monitu oraculi. Aesculapium figuram serpentis referentem Romam duxerunt, cui postmodum Insula tyberina sumptuosum templum ædificarunt. Hic autem Romæ fuit Deus aduena; cum Iulius Cæsar in vrbe propria Deus

fuerit conſtitutus, qui varijs muneribus functus, deinde in ſenatu necatus, à Venere, & cæteris Dijs ſuſceptus, inter ſydera fuit collocatus.

Vix ea fatus erat, media cum ſede ſenatus
Conſtitit alma Venus nulli cernenda, ſuiq; A
Cæſaris eripuit membris, nec in aera ſolus
Paſſa recentem animam, cæleſtibus intulit aſtris.

Cum hactenus in exarandis hominum transformationibus congerronem egerimus; iam noſtra intererit veras, & naturales, necnon etiam ſupra ordinem naturæ patratas metamorphoſes promulgare. *Lib. 7. c. 4.* Plinius in primis recitat ſe inueniſſe in Annalibus ad P. Licinium Craſſum, & C. Caſſium Longinum Conſules ſpectantibus, puerum Caſſini ex virgine marem factum, & iuſſu Aruſpicum in Inſulam deſertam delatum fuiſſe. Item Licinius Mutianus, referente Plinio, tradit ſe nouiſſe Argis Aeſcontem olim Aeſcuſe nomine vocatum, qui nupſit, ſed barba erumpente, virilitatem adeptus, vxorem duxit. Idem Plinius memorat L. Coſſicium ciuem Triſdritanum, qui nuptiarum die in marem transformatus eſt. Accedit Liuius, qui meminit Conſulatus C. Fabij Maximi, & M. Claudij Marcelli, quo tempore, quidam Spoleti vir ex muliere factus eſt. *In lib. de coniug. vet. & nou. leg.* Aetate Conſtantini Imperatoris, vt refert Diuus Auguſtinus, puella quædam in parte Campaniæ, in maſculum mutata eſt, qui poſtmodum Romam ductus fuit. B *L. 24. cõmẽ. Rom.* Idem accidiſſe temporibus Alexandri prodit Volaterranus. *Li. 1. de Emped.* Immò Empedocles Agrigentinus ſectæ pythagoricæ, authore Philoſtrato, ſe puellam, & puerum fuiſſe teſtatus eſt. *Centur. 1.* Apud Luſitanos in oppido Eſqueria nuncupato nouem leucis ab vrbe Conymbrica diſtante, puella quædam nobilis, teſte Amato Luſitano, cum ætatem nubilem attigiſſet, penem intus latitantem emiſit. *Li. 1. de reb. Cæleſt.* Ex Gaietana etiam muliere, vt Iouianus Pontanus ſcripſit, quæ viro piſcatori nupſit, repente virilia eruperunt; ideòq; cùm eam puderet ſuæ conditionis, quoniam à cunctis irridebatur, ad monaſterium ſe contulit, & tandem defuncta in Templo Mariæ ad Mineruam tumulata eſt. *Lib. 1. cap. 6.* Pariter, ex Fulgoſio, Neapoli regnante Ferdinando primo, Ludouicus Gnarra ciuis Salernitanus, quinq; filias ex vxore ſuſcepit, quarum duæ natu maiores, altera nomine Franciſca, & altera Carola anno quartodecimo mares euaſerunt, & nominibus mutatis, Franciſcus, & Carolus nuncupati ſunt.

Hæ igitur vehementer veræ, atq; indubitatæ ſunt metamorphoſes: ſiquidem in C primordio generationis, horum hominum virilia intra cutem procreantur, cū extrinſecus fiſſura tantùm cutis muliebria æmulans pudenda conſpiciatur; ſed tractu temporis, vel propter caſum, vel propter ſaltum, dilatata fiſſura, virilia iam perfectè conſtructa exiliunt, & qui prius fæmina videbatur, in marem confeſtim degenerat. Nouimus noſtræ ætatis Chirurgos, qui aliquando tactu virilia intus latibulari præſenſerunt, deinde fiſſura cutis, per quam infans mingebat, ferro aperta, penis vnà cum teſtibus erupit. *Lib. 18. de Anim. cap. 3* Noſtram confirmat opinionem Albertus Magnus hiſtoria cuiuſdam ſua ætate nati, virilia intra pellem continentis; cum tamen inter fæmora duæ eminentiæ faciem vuluæ repræſentarent, ſed facta per Chirurgum inciſione teſtes cum virga proſilierunt. *Lib. 2. Chirurgia ca. 5.* Hanc ſententiam ſtabilire poteſt Ambroſius Pareus, cui verſanti in Vitriaco Francico comitatu Caroli Noni Regis, quidam Germanus Maria nominatus fuit oſtenſus; cum olim fæmina, Maria vocaretur. Is ad annum vſq; decimum D quintum pro virgine habitus, dum porcos ſuæ curæ deſtinatos in Meſſem irruentes acrius perſequeretur, magno ſaltu foſſam tranſiuit: quapropter rupta cute, virilia hactenus abdita emerſerunt: quare plorans domum ſe contulit narrans matri in dando vehementi ſaltu, inteſtina proſilijſſe. Hinc mater vnà cum aduocato Chirurgo degeneraſſe in virum obſeruauit, quapropter re ad Eminentiſs. Cardinalem Lenancurium Epiſcopum delata, conuocata concione, nomen, & habitum viri mutarunt. Non diſſimilem caſum anni ſexageſimi ſupra ſeſquimilleſimum idem Author recitat, *Loco cit.* de quodam ad annum vſq; decimum quartum fæmina putato, cuius Ludibundi cum alijs ancillis virilia hactenus implicita eruperunt. Hoc cum parentes intellexiſſent, facultate eccleſiaſtica interueniente, nomine mutato, Ioannem pro Ioanna deinceps appellarunt. *Li. 1. Theor. cap. 6.* Similiter Montuus vir celeberrimus refert ſe intellexiſſe à Sereniſſima Eleonora Caroli Quinti Imperatoris germana, quamdam ancillam in marem mutatam fuiſſe. Sed prudenter addit, quod in his ſexus non mutatur, ſed detegitur,

Ex

Ex altera parte diligenter perpendendum est, num pueri, vel viri fœminarum metamorphosim induerint, itaut sexus virilis tractu temporis euanescens muliebrem ostenderit, & præcipuè cum Ausonius pueri Beneuentani in virginem transformati
E meminerit his versibus, in quibus fœminas in viros mutatas non solum in humano, sed etiam in brutorum genere, ad calcem verò cuiusdam Ephebi in puellam transfigurati meminit: versus autem sunt huius tenoris.

Vallebonæ res nota, & vix credenda poetis,
Sed quæ de vera promitur historia.
Fœmineam in speciem conuertit masculos ales,
Pauaq; de pauo constitit ante oculos.
Cuncti admirantur monstrum, sed mollior agna,
Astitit in tenerum de grege versa marem.
Quid stolidi ad speciem notæ nouitatis habetis?
An vos Nascnis carmina non legitis?
Cænea conuertis proles Saturnia Consus,
Ambiguoq; fuit corpore Tiresias,
F *Vidit fœmineum fons Salmacis Hermaphroditum,*
Vidit nubentem Plinius Androgynum.
Non satis antiquum, quod Campana in Beneuento
Vnus Ephebōrum virgo repente fuit.
Nolo tamen veteris documenta arcessere famæ,
Ecce ego sum factus fœmina de puero,

Præterea legendi sunt Galeotus de doctrina promiscua, Cardanus de varietate rerum, Vuerius de Præstigio Dæmonum, Gemma in Cosmocritica, Marcellus Donatus in historia mirabilium, & multi alij, qui in hoc genere quicquid dixerint, fallacem verborum gannitum esse arbitramur: cum nequaquam fieri possit, vt virilia nisi amputata euanescant, neq; vi alicuius morbi ita contrahantur, vt sexum muliebrem referant, Nisi velimus in campum afferre historias eorum, qui sexum virilem, vel muliebrem simularunt, ex quibus fortè inualuit opinio apud vulgus mulieres ali-
G quando masculescere, & denuò ad pristinam naturam reuerti. Legitur enim apud Lipomanum de Pelagia, quæ omnia immensi valoris, & quæstu meretricio conquisita per Episcopum pauperibus distribuenda reliquit, & virili habitu inter Monachos vixit, donec per mortem sexus fuit detectus. Similiter Eugenia Philippi Consulis filia, vt Christi mandatis rectius obtemperare posset, Eugenius credita munus etiam Abbatis obijt. Item Euphrosine, ex Metaphraste, in Alexandrina vrbe, contemptis nuptijs, sub nomine Smaragdi inter Monachos latens, annos octo supra triginta vitam religiosissimam duxit. Ideò si hæ mulieres habitu virili deposito, ad pristinam vitam reuersæ essent, vulgus ex maribus in fœminas degenerasse asseuerasset. Quod verò de Ioanne Octauo Anglo Pontifice Romano fœmina credito diuulgatur, inconditum deliramentum esse arbitramur, quia nullus Authorum, qui illius monumenta annalibus mandarunt, hoc nunquam scripsisse legitur.

Tom. 2.

Mulieres quæ mar...

Verum quidem est, quod interdum ludificatione dæmoniaca homines in bestias
H transfigurari videntur: quandoquidem habetur in Vitis Patrum, puella quædam, quæ omnibus sub effigie equina, & Beato Machario, nonnisi humana forma apparebat, quoniam apud sanctum, & iustum virum diabolica illusio cessabat. Item homo quidam formam asini spatio triennij induit, maleficæ mulieri famulans, donec maleficentia detecta, & restituto in pristinam formam homine, mulier vltimo supplitio affecta fuit. Scribit enim Diuus Augustinus perniciosa mulierum arte, & Dæmonum facultate, homines in lupos, & iumenta verti, rursusq; in pristinam effigiem reuerti posse; dummodò non putemus ferinam mentem in illis fieri, sed rationalem seruari, quoniam Dæmones naturas non creant, sed tantummodo id præstare valent, vt, quod non est, esse videatur. Quapropter Copas apud Plinium retulit Demarchum quemdam in sacrificio Arcadum, delibatis extis, in lupum fuisse conuersum, & decennio tandem transacto, pristinæ formæ restitutum. Idq; magis de authoritate Dæmonum credendum est, cum rebus naturalibus similia procreentur: siquidem herba

In lib. de Spiritu, & Anima cap. 26.

quadam

quadam prunis impoſita, teſte Diuo Thoma, trabes ſuffumigatæ intuentibus tot ſerpentes apparent.

Huic addere poſſumus lucernam adipe leporino plenam, quæ in cætu mulierum ardens conſtringit omnes, vt, nudato corpore, ſaltent, donec lumen extinguatur. A Pariter ſi lucernarum ellychnia atramento ſepiæ, & modico æruginis æris infuccata ardeant, homines circumſtantes partim nigri, partim ærei videbuntur. Apud Maſſagetas creſcunt arbores, teſte Homero, quarum fructus in flammam proiecti, proximiores igni reddunt ſtolidos, qui confeſtim à ſedibus reſilientes in choreas, & ſaltationes incumbunt. Cum igitur rerum naturalium peritiſſimi ſint Dæmones, nulli dubium eſt, quòd multas huius generis metamorphoſes oſtendere poſſunt.

Cap. 4. Tandem metamorphoſes ſupra ordinem naturæ patratæ ſunt ponderandæ. Omiſſa igitur Regis Nabucdonoſoris transmutatione, quæ in ſacris paginis apud Danielem legitur, ſe ſe offert illa Tetidatis Armeniorum Regis, qui Pipſimem, & Gaianam virgines nefandis inſectans modis, vt earum pudicitiam læderet, & demum martyrio affecit, paulò poſt, Deo permittente, in Porcum transformatus eſt. Item in finibus Britanniæ regnabat quidam tyrannus nomine Ceretius, qui ad reuocandam à diuina lege Chriſti fidelium mentem omni genere præſtigiorum, verſutiarum, B & tandem vltimo ſupplicio vtebatur. Quamobrem Sanctus Patritius, audita Tyranni crudelitate (Euſebio Ieſuita authore) illum epiſtolis monitorijs ad frugalem vitam, *Lib. 2. hiſt. de mirac. nat.* & ad viam ſalutis reuocare conabatur. At ille, ſpreto omni admonitionum genere, cruentas Chriſticolarum cædes quotidie magis atq; magis dilatabat: vnde Sanctus Patritius ad Deum ſic oraſſe fertur. Domine Deus, ſicuti vis, & potes, hominem hunc vulpinum, omniq; ſcelerum genere inquinatum, & monſtroſum, modò etiam monſtroſo à facie terræ eijcias: tunc Deus Clementiſſimus vocem ſerui exaudiens, tyrannum in foro ſtantem, multitudine ſuorum ſtipatum in vulpem transformauit, quæ confeſtim ab hominum conſpectu fugiens, nunquam amplius comparuit.

MIRABILIA HVMANÆ Naturæ. C

INFINITA ferè dictu, & auditu mirabilia circa humanum corpus hoc in loco eſſent recenſenda; ſed potiora tantùm in gratiam lectoris meditabimur. Primùm capilli ſe ſe offerunt conſiderandi, qui in aliquibus vnica nocte canuerunt. *Lib. 1. obſer. obſer. 1.* Etenim, authore Schenchio, fuit iuuenis nobilis in aula Cæſaris verſans, qui virginis, quam deperibat, pudicitiam expugnauit; cum tamen ibi hoc ſupplicio capitali eſſet vetitum. Quocirca in carcerem ductus poſtridie plectendus capite, ea nocte, concepta mortis formidine, ita immutatus eſt, vt ſequenti die coram Tribunali conſtitutus à nemine eorum, quibus cum familiariter verſabatur, neq; etiam ab ipſo Cæſare dignoſceretur. Color ex florido erat luridus, facies cadaueroſa, barba illuuie deformata, & totum deniq; caput canitie tectum: idcircò Cæſar illum intuens ſuppoſititium eſſe D ſuſpicatus eſt; immò explorare iuſſit, an illa canities eſſet adulterina, & barba aliquo liquore oblinita: & cum nullam eſſe impoſturam animaduertiſſet, horrido iuuenis aſpectu obſtupefactus de vindicta in miſerationem animum deflexit. Verùm magis admirari debemus puſiones, qui cani naſcuntur, & progreſſu ætatis nigreſcunt. Con- *In polyhiſt. cap. 19.* ſtat enim ex Solino, populos Albanos ita cognominatos, quia albis capillis naſcantur. Ratio autem naturalis eſſe poteſt, quoniam crines in vitæ primordio phlegmate nutriantur, quod tractu temporis in ſanguinem vertitur: propterea capillus primùm albus, dum ſanguine poſtea nutritur pedetentim nigreſcit. Viciſſim tradit Rhaſis ſe nouiſſe quemdam, qui hauſta calchanti drachma, vnica nocte, omnes capillos albos amiſit: hoc remedij genus omni quaq; non eſt probandum, cum Galenus calchanthi vſum in medicaminibus internis improbauerit.

In obſer. Præterea ex Dodoneo habemus Monaſtriam graui onuſtam ætate, quæ poſt caſum

casum crinium alborum, capillos nigros emisit, rugas faciei deposuit, & mammæ denuò ita tumefactæ sunt, vt honestam hanc mulierem huius nouitatis puderet. Fuerunt etiam homines ex Cardano, qui capillos, capite immoto, ad frontem traducebant,
E denuòque reducebant: cum tamen notum sit tali virtute capillos non pollere, nisi id in robur, & laxitatem cutis referatur.

Insuper non defuerunt mulieres barba admirabiles: cum, teste Vuolfio, in Gynecio Alberti Bauariæ Ducis mulier barba nigra, & promissa insignis versaretur, & in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis conspicitur icon mulieris Germanæ, quæ olim Bononia transiens barbam duos palmos longam gestabat. *Li.8. de variet.c.43.*

Si ad oculos animũ dirigamus, adhuc multa admiratione digna inueniemus. Nam Plinius memorans nonnullos insigni oculorum acie refertos, in arenam ducit quemdam Lynceum, qui in bello punico, à Promontorio Siciliæ Lylibeo classem à portu Carthaginensi exeuntem videbat: immò in hoc interuallo centum, & vigintiquinque mille passuum, numerum omnium nauium recensebat. Item Callicratis acutissimam admiratur visionem, qui formicas ex ebure ita tenues fabricabat, vt cæteris partes earum essent inconspicuæ. Pariter, ex Plinio, habemus nonnullos in Illyria *Lib.7. cap.2.*
F habitasse, qui ira perciti diutiùs aliquem intuens fascinabant. Idem præstare dicuntur mulieres in Scythia Bythiæ nuncupatæ, quæ duplici oculorum pupilla sunt refertæ: immò apud Solinum omnes duplicem pupillam habentes veneno non carere perhibentur. Item scribit Cornelius Gemma se quemdam nouisse, qui noctu, externo lumine non adhibito, litteras legebat. Immò Suetonius in Vita Tiberij Cæsaris author est, ipsum noctu absque lumine cuncta clarè prospexisse. Posteaquam de visione fit sermo non sunt omittendæ admirabiles quorumdam proprietates; nam Scaliger meminit cuiusdam sibi noti, qui ad simplicem Crescionis, siuè sysimbrij aquatici aspectum tali horrore corripiebatur, vt illicò inde fugere cogeretur. Et Marcellus Donatus nouit Mantuæ virum nobilem Hippolytum Lanzonum Hericij terrestris aspectum adeò formidantem, vt, ipso viso, syncope statim corriperetur. De his postea, qui feles, & mures perhorrescunt, suo loco explicatum est. Abenzoar quoque de se ipso scriptum reliquit, se vulnus etiam simplex aspicientem animi deli- *Lib. 2. Cosmocrit. c.7.* *Exerc.274.* *In lib. de med. hist. c.4.*
G quium incurrisse, sed hæc proprietas in alijs quamplurimis etiam obseruatur.

De cæcitate legimus, quòd Diodorus Stoicus luminibus cassus Geometriam docebat, præcipiens discipulis, vbi, vnde, & quò linea qualibet esset ducenda. Dydimus quoque Alexandrinus Præsul Cæsariensis ab ineunte pueritia cæcus Dialecticam, & Geometriam didicit, necnon Commentaria in Psalmos, authore Volaterrano, scripta reliquit. Nostra ætate, nimirum quattuor ab hinc annis, Ioannes Gambasius Volaterranus insignis Statuarius Florentia Romam profectus est. Hic circa annum ætatis vigesimum, vtroq; captus est oculo: quocirca per decennium in hac arte nihil erat operatus, sed deinceps subijt eum cogitatio ingenij, denuò artis statuariæ vires experiendi, & contrectata diligẽter manibus statua marmorea, quæ Cosmum primum Hetruriæ Magnum Ducem referebat, aliam ex argilla adeò similem expressit, vt omnes rei nouitate stupidos reddiderit. Quare iussu Ferdinandi Magni Ducis Hetruriæ, Romam petijt, & expressam Vrbani Octaui Pontificis Maxi- *Statuarius cæcus.*
H mi ex argilla effigiem quam simillimam eidem obtulit, deinde multas etiam nonnullorum formas effinxit. Hodie Lanius cæcus Bononiæ versatur, qui solo tactu belluas mactandas quanti sint ponderis æstimat, libellas staterae numerat, monetas noscit, equitat, & alia multa ad munus Lanij attinentia fæliciter obit. Postremò Dodoneus meminit senis nonagenarij cæcutientis, qui, vulnere supra frontem accepto, tantum abfuit vt perierit, vt potius sanato vulnere, cum omnium admiratione visionem recuperauerit. Memoriæ etiam proditum est Vespasianum Imperatorem cæco homini visum restituisse, saliua oculorum membranis inspersa, quod vt à Principe victore cæcus exoraret, per quietem à Serapi fuerat admonitus. Verùm veluti hoc est dubium, illud sanè est certissimum, & omnibus notum Reges Galliæ, & Angliæ sola saliua strumis cruce signatis, laborantes ab hoc morbo liberare: siquidem Polydorus Virgilius Edoardi Regis Angliæ id præstantis meminit. *In obser.* *Lib. 8. hist. Angl.*

Quod de acutie visus explicatum est admirandum, de subtilitate etiam auditus est intelligendum: siquidem ex Plinio, prælium quo Sybaris deleta est, ipso die

auditum

auditum fuit Olympiæ, quo peractum, per interualla maris, & terræ longissima; veluti etiam Orosius recitat, quando de bello Xersis verba facit.

Demum quoad auditum Hippocrates meminit cuiusdam Aicanoris, qui timore soni tibiæ noctu ad conuiuia inuitatus non progrediebatur, interdiù verò tali sono nihil commouebatur. Scaliger quoq; admirandam, & iocosam proprietatem cuiusdam memorat, qui audito phormingis, seu citharæ sono, illicò vrinam reddere cogebatur. A

Lib.5.morb. pop.

Exerc. 344.

Tom.2. offic.

Iam promulganda sunt admirabilia ad linguam, & dentes attinentia. Atys Cressi filius, vt refert Textor, adhuc semestris animaduertens paterno iugulo gladium imminere, in cunabulis locutus est. Similiter, ex eodem authore, Eyles Athleta Samius, cum sortitionem inter socios non bona fieri fide obseruasset, magnam concipiens iram locutus est, cum antea semper mutus fuisset. Vice versa, ex eodem Textore, vxor Nausimenis Atheniensis filios, in incestu deprehendens, horrore nefandi sceleris attonita vocem amisit. Tandem Plinius linguæ quorumdam hominum inesse venenum protulit; idcircò scripsit Isidorus in Africa versari quasdam familias, quarum verbis probata intereant, arbores arescant, & infantes pereant. Nostro etiam seculo, quidam miles per Cataloniam vagabatur, qui laudum præconio, aliquid persequens, pænitus exterminabat. Circa dentes, obseruantur nonnulli cum dentibus nati, & alij, qui loco dentium os continuum habuerunt, vt quidam filius Prusiæ Regis Bithynorum. At Timarchus Mestoris Cyprij filius gemino dentium ordine vtrinq; munitus fuit; veluti etiam Direpsima Mithridatis filia. Cum Ion Chius, apud Cælium, triplicem ordinem dentium Herculi attribuat: neq; hoc admirandum est, quoniam Columbus nostri æui Anatomicus celeberrimus meminit pueri triplicem dentium ordinem gerentis. B

Lib.7.cap.2.

In lib. Anat. cap. 10.

Circa olfactum admiratione detinemur: cum Amatus Lusitanus scriptis mandauerit sua ætate vixisse monachum ex ordine Prædicatorum nobilem Venetum ex Barbarigorum familia, qui odore rosæ in animi deliquium incidebat. Immò Venerius olim Venetorum Dux odore rosæ ferè exanimabatur Marcellus Donatus nouit strenuum militem, qui rutæ odorem nullo modo perferre poterat, sed statim fugæ se committebat. Fuerunt etiam nonnulli, qui solo medicamenti olfactu magis purgati sunt, quàm si medicamen hausissent. Tandem ad olfactum referenda sunt eorum excrementa non iniucundum odorem spirantia: nam Quintus Curtius de Gestis Alexandri Magni historiam conscribens tradit ex sudore Alexandri Magni suauissimum odorem dimanasse. C

Centur.2.curat.36.

In l. de med. hist. cap.4.

Circa gustum nonnulla sunt attingenda: nam Lusitanus scribit fuisse nonnullos, qui ab esu piscium maximè abhorrebant, quibus si caro piscium alijs cibarijs admixta oblata fuisset, statim animi angustias cum vomitu, & alui deiectione incurrebant. Brasauolus nouit Iuliam Taraconensem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, quæ carnes gustare non poterat, & si incautè illas libasset, vehementi syncope detinebatur. Conciliator Aponensis, referente Mattheo Gradensi, lac ita abominabatur, vt neque illud edentes sine nausea intueri posset. Item Marcellus Donatus nouit Mantuæ nobilem virum, qui illud Ouatartici genus scilicet edulium paratum ex ouis sturionis, vulgò cauiaro nuncupatum, non modo libare, sed nec etiam intueri posset. Quemadmodum de alio ouatartico, vulgò Botarga nuncupato, in alijs accidisse obseruauit. Id quod hactenus de esculentis diximus, de potulentis etiam afferendum esse putamus: siquidem Pontanus scribit suis temporibus fuisse quemdam, qui toto vitæ cursu à vino abstinuit: immò imperante Ladislao Neapolitano Rege, cum primoribus labijs vinum libasset, maxima noxa affectus est. Vicissim Andron, Argiuus nunquam ferè siti vexatus fuit: quandoquidem per aridam iter faciens Lybiam potionis nunquam indiguit. D

In lib. de reb. cælest.

Admirabilia quoque aliarum partium silentio non sunt inuoluenda. Nam Plinius ex Crate Pergameno, adhuc in Hellesponto quosdam homines Ophiogenos nuncupatos versari prodidit, qui, solo tactu, Serpentum ictus sanabant; veluti in Historia Serpentum fuit explicatum. Immò, ex eodem Plinio, pollex dextri pedis Pyrrhi Epirotarum Regis, solo tactu lienosos liberabat: quare cum eius cadauer in rogo cremaretur, cæteris partibus combustis, solus ille digitus incombustus remansit.

Lib.7.cap.2.

Item

Item Inuictissimus quicumq; Galliarum Rex, solo manuum tactu ægritudinem gutturis, nempè strumas attenuat, atq; sanat; vt paulò ante fuit explicatum.

Memorat Schenchius honestum quemdam ciuem Vratislauiensem, ex cuius vena secta non solum sanguis, sed etiam manauit lac, quod pridie assumpserat. Item ex Dodoneo, Syrus quidam, coniuge defuncta, infantem filium sic aluisse perhibetur; illum proprijs vberibus sæpè admouebat; & lacte, propter continuum suctum, inde manante nutritus est. Neq; hoc in doctrina Aristotelis videbitur mirabile, cum is lac assiduo suctu in mammas diffluere posse tradiderit. Verùm magis admirari debemus ossa absq; medulla: nam Lycdamnus Syracusanus, ex Solino, vir fortissimus non solum caruit medulla ossium, immò neq; sitiuit, neq; vnquam sudorem emisit, & primus in certamine olympico Pancratij præmium reportauit. Tandem de cute Habitantium Britanniam minorem admirandum narratur: cdm infantes quadam nobilitatis nota insigniti nascantur, nonnihil albedinis in partibus posticis habentes; quare hoc signo carentes ex adulterio nati esse creduntur. *Lib.3.obser. 63.*

E

Solinus inter mirabilia naturæ humanæ, risum infantis ante diem quadragesimum recenset. Sed Zoroastes ea hora risit, qua natus est; cum Crassus Zoroastis auus nunquam risisse visus sit, qui postea in bello Parthico fuit extinctus. Itaq; ad mentem Solini, risus præcox pro fælici omine fuit habitus; cum Zoroastes bonarũ artium fuerit peritissimus, quemadmodum vice versa tardus, vel nullus risus ad malum omen refertur. Veluti igitur vixerunt homines, qui nunquam riserunt vt Anaxagoras, Clazomenius, Cato, & M. Crassus; sic etiam fuerunt, qui nunquam ructarunt, vt Pomponius Poeta, & qui nunquam spuerunt, vt Antonia Drusi; & tandem qui risum nunquam cohibere potuerunt, vt Zenophantus. *Risus admirandus.*

F

De ingenio, & memoria hominum quidam prædicant admiranda. In primis multæ mulieres in Musarum studijs exercitatæ fuerunt memorabiles, vt Aspasia, Sappho, Elpis Boethij vxor, Cornelia Graccorum mater, quæ testimonio Ciceronis, epistolas eruditissimas, & oratoria scaturigine respersas scripserunt. Sed, his omissis, ad memoriam memorandam accedemus: nam Petrarcha in historia rerum memorandarum, meminit Clementis Sexti Pontificis Maximi; qni quicquid, vel semel legerit, obliuisci, etiamsi vellet, non potuerit, & talem memoriam à magno capitis ictu est adeptus, antequam summæ dignitatis culmen attingeret: siquidem contingere aliquando potest, vt ex ictu capitis, sanguine manante, memoria reddita sit præstantior, & illustrior. Habemus etiam ex Eusebio Cæsariensi mirabilem memoriam Valentis Aeliæ ciuitatis Diaconi, qui cuncta Dei verba scripta callebat. Idem traditur de Ioanne Palestino cæco, qui de sacris Biblijs interrogatus, statim omnia tanquam ex quodam litterarum penu proferebat. Vixit etiam puer, referente Maiolo, Anno Domini vigesimo octauo supra millesimum, & centesimum in vrbe Suessoniensi, qui omnem veteris testamenti historiam rithmicè referebat, & augetur admiratio, quoniam erat pecudum custos: sed hoc non aliundè, nisi infusa diuinitus Beatæ Mariæ semper Virginis gratia, didicisse asseuerabat. Præterea ex Plinio, Cyrus nomina omnium sui exercitus recensebat. Rex Mithridates viginti duabus Nationibus imperans totidem linguis iurà dicebat, & singulas sine interprete intelligebat. Seneca, & ipse in principio declamationum tanta memoria pollere testabatur, vt ducentos versus recitatos, mente retineret, & ordine retrogrado proferret, immò duo etiam millia nomina eo, quo prolata erant, ordine, repeteret. Nouimus, & nos iuuenem ingenij dotibus illustrem, qui centum theses publicè disputandas proposuerat, & centum argumenta ad theses expugnandas prolata ad vnguem ordine retrogrado replicabat. Itaq; memoria pars est animi valdè delicata, & fragilis, quam senectus facilè depopulatur: item hæc propter casum, ictum, vel grauem morbum amittitur. Narrat enim Plinius fuisse quemdam, qui læso capite ab ictu lapidis, omnium litterarum oblitus est, similiter alium, qui ab alto delapsus tecto, parentes, & omnes consanguineos obliuioni mandauit; & deniq; alium, cuius ægritudo grauis memoriam proprij nominis aboleuit. *Lib. 8. hist. cap. 21.* *In Colloq.* *Memoria mirabilis.*

G

H

Cæterùm contemplantibus faustum hominis euentum primò occurrit Telephus Herculis filius, iussu aui, in syluis expositus, & à Cerua nutritus. Deinde Semiramis fœmina illustris, quæ infans penè prius periclitata est, quàm in lucem edita,

quo-

quoniam iacuit infans iuxta Syriæ stagnum defectu alimenti mox interitura, nisi aues ei alimoniam ministrassent; hinc à pastoribus Regis sublata, & alta tandem adulta Regi maritata, quæ regnum non modò obtinuit, sed etiam auxit. Pyrrhus Aeacide filius regia domo excidit, & prementibus à tergo hostium telis ægrè seruatus, sed Glauciæ commendatus, tandem adultus in regnum fuit restitutus. Cyrus statim atq; in lucem prodijt Feris expositus casu magis, quam consilio matris nutritus, & seruatus est. Romulus tandem, & Remus in Tyberi periclitantes à flumine ad ripam depositi proculdubiò perituri, nisi vagitu lupam non rapientem, sed nutrientem attraxissent. A

Dies Natal. faustus. Addere possumus diem natalem quorumdam faustum, & memorabilem, sit igitur exemplum Caroli Quinti instar omnium, qui vigesima quarta die Februarij natus, eadem die Galliarum Regem superatum, penes Ticinum, captiuum duxit, & deniq; eadem die à Clemente Septimo Pontifice Maximo Bononiæ diadema augustale suscepit. Vicissim Antipater Sydonius diem natalem semper infaustum habuit, quia febre anniuersaria eadem die laborauit, qua tandem eadem die natali consumptus est.

Insuper robur virium admirationem immensam nobis affert: siquidem Dauid puer corporis robore, & animi magnitudine longè alijs præstabat, dum, ex sacris paginis, cursu Leonem, & Vrsum anteuertebat. Apud Plinium facta fortia Milonis leguntur, qui currendo bouem baiulabat, & pugno ipsum interficiebat. Tritanus gladiator hominem armatum solo digito superabat, & superatum digito ad castra sui Imperatoribus deferebat. Rusticus etiam Alemanus quæcumq; grauia onera attollebat, & tale robur ex panis esu in margine cuiusdam fontis inuenti se adeptum esse prædicabat. Cleomenes Astypaleus magnitudinis enormis multa facinora vi potius corporis, quam animi præstitisse traditur. Is tandem ingressus ludum litterarium, & fracta columna domicilium sustinente, confestim ingentem puerorum numerum oppressit: qua de re ad extremum requisitus supplitium, sepulcrum intrauit, & operculum superimpositum, contra vim reuellentium aliquandiù tenuit, sed tandem, illo fracto, nusquam apparuit. Item narrat Maiolus se vidisse hominem Asiaticum coram Marchione Piscariæ, arreptam pilam marmoream ambitus trium pedum in altum proijcere, & sæpissimè ex alto relabentem vlnis recipere, deinde celerrimo iactu illam tanquam pilam lusoriam ante, & retro excipere. B *Lib. 1. Reg.* C *Robur viriū admirandū.*

Prædicatur etiam admiranda fortitudo Rodamantis Mantuani ex Gonzaga gente, qui ferreos equorum compedes manibus torquebat, & funem crassitie brachij torquens, & retorquens discindebat. Deniq; Olaus Magnus homines Suetiæ, & Gothiæ mascula virtute conspicuos admiratur, qui equum, aut bouem attollentes ferunt, & pondus librarum mille ad multa milliaria baiulant. Demum Vberti de Cruce Mediolanensis fortia facta in historijs celebrantur: hic enim Anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, equum currentem immobilem reddebat, & iumentum tritico onustum humeris ferebat. De robore Herculis multa à Poetis tradita tanquam fabulosa omittimus, & consultò etiam Sansonis fortitudinem in capillitio consistentem silentio inuoluimus, cum hæc ex sacris paginis sit notissima.

Inter viros vtraq; fortitudine præstantes collocandi sunt illi, qui cruciatus, tranquillo animo, sustinuerunt, veluti Leæna meretrix, quæ torta Harmodium, & Aristogitontem tyrannicidas non indicauit. Aequo etiam animo Anaxarchus cruciamenta tulit, qui tortus linguam sibi amputauit, ne reuelaret illos, qui de tyrannicidio pertractarunt. D

Lib. Iudic. cap. 13. 14. 15. Iam ad similitudines vultus admirabiles properandum est; cum aliquando: species facierum humanarum tam similes inueniantur, vt ab inuicem intuitu distingui nequeant. Narrat enim Solinus Anthioco Regi Syriæ Artemonem quemdam plebeium ita fuisse similem, vt Laodice Regis vxor, huius aspectu, maritum defunctum tandiu dissimul auerit, donec iuxta voluntatem Rex alter electus fuerit. Viues D. Augustini Scholiastes tradit filios gemellos natos fuisse Mechliniæ, vultu, & gestis adeò similes, vt in his dignoscendis, non solum extranei, sed etiam ipsi parentes alterum pro altero vocantes errarent. His fortè non dissimiles fuerunt gemelli, quos in Germania Albertus Magnus se vidisse promulgat, tantæ conformationis, vt *Lib. 21. ca. 8. In Lib. de Anim. cap. 5*

vt nullo modo ab inuicem distinguerentur, immò ijdem gestus, eædem animi affectiones, vox, & loquela eadem admirationem augebant, & præcipuè cum vterq; eamdem incurreret ægritudinem, & eodem tempore liberaretur. Ad rem legitur E apud Fulgosium, quòd Mendardus Episcopus Nouiodunensis, & Ghildardus Episcopus Rhothomagensis fratres fuerunt vnico partu nati, eadẽ die in Episcopali sede locati, eadẽ die defuncti, simulq; Sanctorum cætui adscripti: propterea de his legitur apud Maiolum hexasticon huius tenoris. *Lib. 1.*

Vna dies peperit, mitras dedit altera, mortem
Altera, & in sanctos lectus vterq; fuit.
Fælices fratres, quorum communis origo,
Vita, corona, obitus, gloria, festa dies.
Quin communis erat mens, & cor: dicite sed vos
Corde vno possint corpora bina regi.

Ex altera parte Plinius tot facierum dissimilitudines in natura humana admiratur: cum in tot millibus hominum, duos vultus vnius, & eiusdem conformationis obseruare minimè potuerit; immò huius rei causam non immeritò imaginationi assi- F gnat, quæ in generatione hominis valdè operatur; quod in brutis non accidit, cum ratione careant. Itaq; homo libero præditus arbitrio animum valdè celerem, & mobilem habet; hinc fieri nequaquam potest, vt duo homines eamdem conformationem sortiantur. *Li. 6. cap. 1. & cap. 12.*

De agilitate, & leuitate humani corporis admirabilia prædicantur. Nam Maiolus in arenam ducit hominem à Canarijs insulis oriundum, qui vestigio sinistri pedis insistens, per interuallum octo passuum, volentibus cum saxo petere se se exponebat, & modò caput inclinans, modò erigens, nunc totum corpus subtrahẽs, nunc crura permutans, venientem ictum agillimè vitabat. Sed Philetus Cous elegio graphus, ex Textore, fuit corporis adeò leuis, & tenuis, vt illi necesse fuerit plumbum plantis pedum alligatum gestare, ne aliquo ventorum flatu raperetur. Verùm Plinius memorat multos, qui ob leuitatem, & agilitatem corporis in cursu valuerunt, vt Philippides, qui ab Athenis ad Lacedęmonem ducentum, & quadraginta stadia cu- G currit. Item fuit alius, qui à meridie ad vesperum septuaginta quinq; millia passuum peregit. Nuperi Authores in historia noui Orbis referunt tabellarios Mexicanos non minori currere celeritate, quàm equi soleant, & fuisse nonnullos, qui leucas septuaginta quatriduo transuolarunt. Vt omittamus funambulos, qui in dies mira corporis agilitate multa admiratione digna præstant. His addantur, qui in aquis fuerunt agillimi: etenim Pontanus, & Alexander ab Alexandro tradunt sua ætate fuisse hominem Cataniæ vrbis Siciliæ piscem Calanum nuncupatum, qui toto ferè vitæ suæ curriculo in aquis degebat, & magna etiam in mari vigente tempestate nullo periculo fluctus tranabat; alterum eiusdem naturæ memorat Petrus Messia piscem Nicolam vocatum, qui nisi in aquis degisset interitum timebat. *In Colloq.* *Pri. par. syl. var. lect. c. 21.*

Circa inediam, & esum, mirabilia quoq; narrantur. Pontanus scribit fuisse hominem, qui nullo vnquam tempore vinum, aut aquam bibit. Scimus quidem ex Strabone Aethiopes nunquam cruciari siti, quotiescumq; loto herba vtantur. Memorant H quemdam Venetijs versantem, qui continuis sex diebus supra quadraginta ieiunus fuit, sed temperatura corporis admodum frigida erat præditus. Philinus quidam ad mentem Textoris, dum vixit, nullo cibo, & potu, sed solo lacte vsus est: quemadmodum alij solam vrinam adhibuerunt. Quandoquidem Anno Domini quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, referente Schenchio, Franciscus Pelusius Lugdunensis sexagenarius, dum puteum altum ad quadraginta pedes foderet, terra desuper irruente ad profunditatem triginta quinq; pedum, fossor viuus oppressus est, ibiq; septem dies, & noctes absq; cibo vixit, solo propriæ vrinæ potu stomachum recreans, tandem refossa terrà, vt tumularetur, viuus repertus est. Testatur quidem Plinius homines spatio vndecim dierum, inediam pati posse, quamuis homo diuina ope fultus diuturnum ieiunium seruare valeat. Tandem notandum est, veluti vixerunt nonnulli, qui inediam tulerunt, pariter fuerunt, qui res minimè ediles vorarunt. Nouimus hic Bononiæ, anno Domini millesimo sexcẽtesimo vigesimo sexto, quemdam baiulum, qui volens, vel mercede incitatus, vrceos, vitra, clauos, coria, ligna, *Li. 2. de reb. cælest.* *Lib. 3. obser. 41.* *Lib. 11. cap. 54.*

anguillas, aues implumes, & mures viuos deuorabat, & absq; vitæ discrimine, omnia per anum egerebat.

De affectibus humanis res admiratione dignæ notandæ essent, sed, breuitatis studio, nonnullæ, & potiores exarabuntur. In muliere Senonensi fœtum perfectè A formatum obseruauit Schenchius, quem spatio viginti octo annorum in vtero gestatum in duritiem lapideam conuersum, & post obitum matris exemptũ multi conspexerunt. Pariter anno Domini nonagesimo quinto supra sesquimillesimum, in muliere trigesimum quintum annum agente vterus totus lapideus ponderis septem librarum visus est, vnà cum vesica lapidea, & peritoneo durissimo. Ex eodem Schenchio intelleximus fuisse mulierem, quæ spatio annorum tresdecim, sceleton fœtus mortui ab omnibus tactu perceptum in vtero gestauit.

Lib.4. obser. 185. Immò ex eodem Authore mulier fuit in castro Pomponij, anno quadragesimo supra sesquimillesimum, quæ sceleton fœtus mortui vtero gerens denuò concepit, & accedentibus doloribus, & vitæ periculo, per sectionem sceleto exempto, & vtero consolidato, conceptus viuus in lucem prodijt, illæsa fertilitate, nam quater post hanc curationem peperit. Puella nata est, referente Fernelio, vinculis articulorum *L.2. de Abd. rerum caus. cap.9.* adeò laxis, vt quocumq; artus facilè verteret. Sed maiorem affert admirationem, B quod recitat Hollerius de muliere quadam Lutetiana, cuius corpus molle flexibile, & absq; solidis ossibus erat. Totum oppositum tradit Columbus de quodam homine *In lib. Anat.* in Xenodochio incurabilium Romæ obseruato, qui nullam partem, præter linguam, oculos, abdomen, & thoracem, mouebat, quia eius sceleton à capite vsq; ad pedes vnicum os referebat.

Circa vrinæ affectiones, multi vermes per vrinam fuisse redditos memorant, sed rarum est, quod Argenterius de Dracone alato, quem per vias lotij exeuntem ob- *Lib.3. obser. 312.* seruauit. Auget admirationem Schenchius, qui viuum scorpionem cum vrina eiectum conspicatus est; hinc colligendum est in humanis corporibus quãdoq; animantia præter vermes generari; olim enim in Hungaria accidit, vt in multorum hominum aluo serpentes naturalibus similes generarentur; hac de re multa hominum millia perierunt. Libet hoc in loco icones nonnullorum animalium exhibere, quæ ex C putredine in humanis corporibus genita fuerunt, partim per vomitum, partim per vterum, & partim per vrinam exclusa.

Li.4. de gen. Anim. c.4. Antequam mirabilia humanorum affectuum absoluamus, animaduertendum est multos olim natos, & adhuc nasci imperforatos, quos Aristoteles vocauit ἀτρητόμενους, & Suessanus in Commentarijs hanc affectionem marmoream appellauit. Verùm quod magis admirandum est aliquos hac ægritudine perculsos vixisse; nam *Lib. 1. de morb. puer. c.9.* Schenchius meminit puellæ filiæ hæbrei cuiusdam Teutonici nuncupati, qui fæces per vuluam excernebat, quam Mercurialis vidisse fatetur, rursus idem Schenchius meminit pueri lapicidæ filij, qui natus imperforatus, stercus per lotium trudebat, sed quoniam Chirurgus quidam audax anum gladio reserare voluit, sanguine copiosè fluente interijt, & dissecto cadauere, rectum intestinum in vesicam se se insinuare inuenerunt.

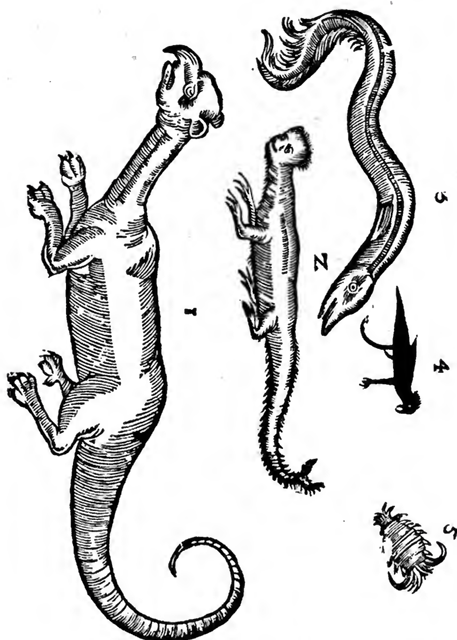
1. Monſtrum ſerpentinum ab humano vtero excluſum.

2. Vermis ſerpentiformis vomitione eiectus.

3. Monſtrum anguineum ex aluo virginali natum.

4. Illuuies ſcarabeum imitans per vrinam reddita.

5. Millepedis rudimentum vrina excretum.

Lib.4.de gener.anim. Præterquamquod Albertus Magnus, & Sueſſanus ſe tales homines imperforatos vidiſſe referunt; & Ariſtoteles memorat vaccam fuiſſe Perinti olim Thraciæ oppidi, quæ non ſolum imperforata vixit, verum quoque quoties anus Chirurgi ope aperiebatur, toties denuò claudebatur. Beſtia autem viuebat, ex mente Ariſtotelis, quia A natura ſiccas fæces extenuans per veſicam trudebat. Mercurialis quoq; in ſuo opere Lib.2.cap.4. de excrementis, noſtra ætate quemdam vixiſſe Romæ memorat, qui toto ferè vitæ Lib.3.obſer. 351. ſuæ curriculo fæces alui per os expurgauit. Pariter Schenchius narrat, quod Conſtantiæ circa annũ trigeſimum ſupra ſeſquimilleſimum, quidam Andreas officio Mendicorum Conſul, ſpatio viginti annorum omnia excrementa ſicca euomuit, per aluum nihil reddens, erat interea mediocriter ſanus, & ſuo munere vſque ad ſenium functus eſt. Similiter Schenchius recenſet puellam annorum viginti, quæ Coloniæ, tertio quoque die, alui excrementa, per os egerere ſolebat, ſicque per triennium continuauit clyſteribus, & medicamentis purgantibus incaſſum adhibitis, decumbebat autem perpetuò, quia crura omninò contracta habebat, interim ſatis benè colorata, & admodum ingenioſa erat. Præterea idem Author aliorum huius generis meminit obſeruatione ſexageſima octaua libri tertij, ad quam Lectorem relegamus.

His addamus, iuxta ſententiam Textoris, homines Locris, & Crodonæ nunquam B peſtilentia vexatos fuiſſe.

Circa hominum connubia, infinita ſtupore digna eſſent exaranda, nihilominus in præſentia tantùm obſeruabimus fuiſſe mulierem, quæ duo, & viginti coniugia experta eſt: quemadmodum viciſſim ætate Damaſci Pontificis Maximi, vixit homo, qui non iterùm, atq; tertiò denupſit, ſed viginti vxorum defunctarum vir fuit. Quocirca nemo poſthac Martialem irridebit, qui de ſeptem vxoribus Phaleti cecinit hunc in modum.

Tom.2.offic. *Septima iam Phaleros tibi conditur vxor in agro,*
Lib.7.c.52. *Plus nulli, Phaleros, quàm tibi reddit ager.*

Poſtremò inter mirabilia collocandi ſunt illi homines, qui mortui reuixiſſe feruntur. Etenim Pamphilus Phareus, referente Textore, cæſus in acie decem diebus iacuit, & inde ſublatus, rogoque impoſitus reuixit. Auiola Conſularis, ex Plinio, in C rogo locatus ſpiritum reſumpſit, ſed cũ violẽtia flammarũ adiuuari nõ potuerit, viuus concrematus eſt. Idem memorat Corfidium, qui ad foueam delatus, ſepelientem domum reportauit; necnon mulierem ſeptem dies exanimem, quæ in vitam redijt. Apud eumdem authorem fit mentio cuiuſdam, qui in Sicilia, iuſſu Pompei, decollatus, cum per integrum diem in littore iacuiſſet, vitam iterauit, & poſtquam Pompeio mandata Deorum Inferorum narrauerit, iterum expirauit. Prædictis, tanquam coronidem, addamus nonnullos homines dolore, alios gaudio, alios amore, atque metu perijſſe. Quandoquidem Plinius meminit viri, qui, ſibi denegato conſulatu, dolore vitam terminauit. Chilon Philoſophus, audita filij victoria apud Olympiam, præ gaudio expirauit.

Item Dionyſius tyrannus, & Sophocles, ambo, audito tragicæ victotiæ nuncio, lætitia diffuſis ſpiritibus, exanimati ſunt. Similiter quædam mulier, cum filium, in bello Canenſi, lethali vulnere perculſum intellexiſſet, multò poſt illum intuens incolumem, gaudio ingenti acta animam emiſit. Pyramum poſtea, & Thyſbem ſummus D amor ad mortem impulit. Sed rectius miles quidam peregrinus, cum loca omnia, in quibus Chriſtus fuerat verſatus, ſumma pietate viſitaſſet, tandem ad montem Oliueti perueniens, cum Chriſtum amplius ſequi nequiret, ſummo amore, & ingenti perfuſus gaudio interijt: diſſecto autem cadauere, tria hæc verba in corde erant exarata. AMOR MEVS IESVS. De metu quid dicamus in præſentia non ſuppetit.

HI-

E

HISTORICA.

MVLTA ad humanum genus spectantia, quæ magnam admirationem non patiuntur, ad Rubricam Historicorum referenda esse duximus. Primitùs nonnulla visum respicientia exarabimus. Democritus, authore Tertulliano, cum mulieres absq; concupiscentia conspicari non posset, semetipsum excæcauit. Stesichorus Poeta, ex Polliciano, cum Helenæ opprobrium carminibus diuulgasset, excæcatus est; sed vbi palinodiam cecinit, visionem recuperasse perhibetur. Nemini dubium est Homerum Poetam fuisse cæcum, ita vocatum, vt nonnulli autumant, quia ad iter faciendum humeris alienis indigeret: sed cæcitatem vnde contraxerit, non satis constat. Alij fuerunt huius opinionis, cæcitatem Homeri ex morbo chronico fuisse productam, alij ex senectute. Ouidius tamen in Ibin retulit Homerum aculeis apum in cæcitatem incidisse. Belisarius quoq;, teste Procopio, Præfectus copiarum Iustiniani Imperatoris, deletis Vandalis, acto de Persis triumpho, & Italia à Barbaris non semel liberata, ob fælices euentus, in suspicionem Imperatoris venit; ideòq; fuit excæcatus: Tugurium igitur in publica via sibi strauit, vbi victum à prætereuntibus his verbis mendicabat: viator da obulum Belisario, quem virtus extulit, & inuidia excæcauit.

Poetæ cæci qui.

F

De varijs affectibus hominum multa in historijs leguntur: etenim Plinius scribit Ptolemeum Philadelphum Aegypti Regem vomica laborasse, sed pectore vulnerato (cum in acie mortem inquireret) medicinam inuenit; namq; sanie abstersa, & euacuata, liberatus est. Item Seruius Clodius Eques Romanus aliquando podagra laborauit, cuius dolore non mediocri vexatus veneno pedes illiniuit, & referente Suetonio, protinus sensu illarum partium priuatus est. Accon vetula, vt prodidit Cælius, quadam veluti dementia capta, apud speculum, cum propria imagine, tanquam cum viua muliere confabulabatur. In fatuitatem non minorem incidit Claudius Princeps, qui Domitium Hermen adoptauit, cum, teste Sabellico, Britanicum legitimo matrimonio natum haberet. His addenda est stultitia Cippij, qui stertere, & dormire simulabat; vt eius vxor facilius mæcharetur: hinc natum esse videtur illud adagium apud Ciceronem. *Non omnibus dormio.* Et sexcenta huius generis afferri possent, quæ, breuitati studentes omittimus. Sed posteaquam in somnum incidimus, de hoc nonnulla pariter, & de vigilia monumentis digna recensebimus. Meminit Plinius cuiusdam pusionis, qui itinere fessus, quamdam ingressus speluncam, ibi per spatium septem, & quinquaginta annorum dormiuit, & tandem expergefactus, mutatam rerum faciem admiratus est. Vicissim C. Mecænas postremum vitæ triennium absq; vllo somno transegit: neq; mirum est, cum referant Nizolium illum ciceronianum decennium insomne traxisse; & post grauem morbum conualescentem, pristinum somnum recuperasse.

Fatuitatis genus.

G

Lib. 7. c. 52.

H

De parricidijs, fratricidijs, & alijs mortis generibus, non iniucunda auditu referenda essent; verum nonnulla pauca tantummodò recitabimus. Ozias prophetam Amos patrem vecte percussit, quia spreto Hieroboam Regis mandato Verbum Domini prædicauerit. Vlyssem Troia redeuntem Thelogonus filius tanquam ignotum vita priuauit. Nicomedes Prussiam patrem Bythiniæ Regem libidine dominandi stimulatus interfecit. Nero Agrippinam matrem nimis curiosè facta sua inquirentem varijs modis, & potissimum veneno perdere conatus, tandem occidi iussit. Orestes quoq; in vltionem Agamemnonis patris Clytemnestram matrem peremit. Mithridates, referente Cælio, tanta impietate fuit refertus, vt matrem, fratrem, tres filios, & totidem filias necauerit. Ioannes Maria Ioannis Galeatij filius olim Dux Mediolani Catherinam matrem facta sua acerbius obiurgantem in turri conclusam mori coegit.

Parricidia varia.

Vicissim non defuerunt patres, qui proprijs filijs mortem intulerunt. Herodes Rex Iudeæ, teste Macrobio, præter cædem Innocentium, tres etiam ex proprijs liberis vitali spiritu priuauit. Hippomenes Atheniensum Princeps filiam in adulte-

rio deprehensam hoc modo puniuit, illam cum equo ferociori concludens neutero ribum præbuit: vnde equus fame in rabiem actus puellam deuorauit: hinc ortum est illud prouerbium. *Homo magis impius Hippomene*. Hercules etiam, ad mentem Criniti, epilepsia correptus, & dementatus filios interemit. Manlius Torquatus, vt recitat Liuius, filium securi percussit, quoniam in Samnites contra edictum præliatus esset. A

Homo magis impius Hippomene.

Pariter Cassius signifer, ex Plutarcho, Romanis contra Latinos pugnantibus, Crassum Brutum filium necauit, quoniam portas hostibus recludere voluisset. Tandem Diodorus, iuxta sententiam Cælij, cum multos suscepisset filios, omnes præter vnum iugulauit, vt ille superuiuens ditior, & potentior euaderet. Præterea si vellemus fratrum, & sororum interemptores recensere, necnon mulieres, quæ maritos, & vicissim viros, qui vxores interemerunt, proculdubiò nobis tempus deficeret.

Iam properandum est ad illos diuulgandos, qui spontaneam sibi necem intulerunt. Lactantius Firmianus prima facie recenset Cleantem Philosophum, qui cognita animarum immortalitate, voluntariam mortem petijt. Menander tradit, referente Textore, Publium Terentium amissis centum, & octo fabulis, quas è græcis latinas reddiderat, se submersisse. Ex eodem authore collegimus, Empedoclem Poetam Siculum, nouo mortis genere immortalitatem affectantem, in ardentes montis Aethnæ cauernas se præcipitasse. Item Labienus Poeta conspicatus libros suos, ob nimiam increpandi libertatem, publico decreto flammis commissos, suis superuiuere monumentis noluit, & iugum spontaneæ mortis subiuit. Hipponax Poeta Iambographus acerbo ferens animo se à Bubalo pictore deformi facie expressum, ad propellendam iniuriam, carminibus tam contumeliosè pictorem prosecutus est, vt cum laqueo vitam terminare coegerit. Hinc dimanauit illud adagium. *Hipponactēum præconium*; quod pro nota infami vsurpatur: hoc prouerbio in epistolis familiaribus Cicero quandoq; vsus est. Similiter Archilochus poeta Parius à Neobole filia Lycambis iam sibi in matrimonium promissa repudiatus, ignominiosis iambis Lycambem ita insectatus est, vt eum cum filia ad furcam impulerit: vnde Horatius de ira huius Poetæ sic cecinit. B C

Qui sibi necem intulerunt.

Hipponactēum præconium.

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Sardanapalus Rex Asyriorum olim vir tam mollis, & effæminatus, cum res suas profligari, & nullam spem iam superesse intueretur, pyram in Regia struxit, eòq; supellectile delata, flammarum incendio spontè se commisit, hacq; tantum ratione, mortem minimè formidans, virum se esse manifestauit. Hoc genus mortis Ouidius memorat in Ibin.

Inq; pyram tecum carissima corpora mittas,
Quem finem vitæ Sardanapalus habet.

Sardanapali mors.

Themistocles Atheniensis Nicoclis filius inuidia ciuium relegatus, ad Artaxersem confugit, à quo dum aduersus patriam præliari cogeretur, hausto sanguine taurino interijt. Item Nero Domitij, & Agrippinæ filius cænosa omnium flagitiorum latrina, cum hostis patriæ à Senatu fuerit iudicatus; ne quid suis meritis dignum pateretur, Vrbem egressus, proprio gladio semetipsum transfixit: hunc interitum sic memorat Ausonius. D

Matricida Nero proprij vim pertulit ensis.

Neronis mors.

Portia Catonis filia, teste Plutarcho, intellecta Bruti mariti morte, ferrum ad mortem sibi inferendam quæsiuit, quo occultato, carbones hausit, sicq; inaudito necis genere, spiritum emisit. Item Cleopatra, Antonio marito defuncto, cum intellexisset se ab Augusto in triumphum viuam seruari, brachium aspidi mordendum porrigens ab hac vita decessit. Sed quid in his diuagamur? dum legimus apud Iosephum Hæbreum, quòd Herodes Rex Iudeæ Antipatris filius, post Innocentes trucidatos, & tres proprios filios interemptos, scilicet Alexandrum, Aristobolum, & Antipatrum, ad intercipiendum sacrum Beatæ semper Virginis partum, scatentibus per vniuersum corpus vermibus, mortem sibimet intulit. Similiter Iudas cum vili pretio Christum Iudæis venalē exposuisset, sceleris ponderans grauitatem, & venia desperata, ad laqueum properauit. His succedit Pontius Pilatus patria Lugdunensis,

Herodis mors.

nensis, referente Gregorio Turonensi, qui nefaria in Christum lata sententia, manu propria interitum sibi parauit. *Pilati mors.*

Varia obitus genera, quibus viri insignes fuerunt extincti, sunt innumera, Q. Catulus Luctatius Orator, teste Valerio Maximo, qui fuit collega Marij in Consulatu, & vnà de Cymbris triumphum egerat; iussu Marij in domicilio quodam clausus, vapore candentium carbonum extinctus est. Item Zoe Nicostrati martyris vxor à Beato Stephano ad cultum Christi deducta, crinibus suspensa, & fumo suffocata interijt. Felicula virgo, cum nullis pollicitationibus à Christiana Religione reuocari posset, iussu Flacci Comitis, in latrinam præcipitata obijt. Pariter Diuus Bartholomeus Apostolus Rigis Syriæ filius, mandato Astiagis, detracta à toto corporis ambitu pelle, in Cœlum euolauit. Alij insignes viri fuerunt sagittis confossi, decollati, fulmine icti, combusti, fame extincti, veneno profligati, lapidibus obruti, iugulati, & aqua submersi; nam Galeatius Mantuanus, ex Pontano, cum Ticini hybernaret, puella, quam deperibat, per iocum imperante se in flumen deiecit. Tandem homines egregij ab equis cæsi, lapsu equorum mortui, à Serpentibus perempti, ab apris trucidati, à Leonibus dilaniati, à canibus lacerati, & demùm morsu aliarum Ferarum interfecti, in historijs prædictorum animalium memorati sunt, ad quas lectorem relegamus.

MYSTICA DE PARTIBVS Hominis.

MODO omnes humani corporis partes nimirum à vertice vsq; ad calcaneum diligenter ponderandæ sunt, quatenus sub illis aliquid arcani latibulatur. Primitùs capilli in sacris Biblijs animæ cogitationes designant: nam quemadmodum capillis totum caput exornatur, similiter anima cogitationibus decoratur: propterea Diuus Gregorius, per capillos supra cerebrum insensibiliter crescentes, curas vitæ præsentis exprimebat, quæ interdum animæ impedimento esse solent, ne ad diuinas cogitationes se conferat. Ideò Christus in lectione Euangelica capillos capitis nostri numeratos esse pronunciauit; quoniam Deum cordis humani, & cogitationum scrutatorem esse significabat. *Capilli.*

Capilli postea mulieris, ex sententia Diui Augustini, denotant superflua, quæ ab hominibus possidentur. Quocirca Monastæ, & alij, qui se se Deo in religiosam seruitutem dicant, caput abradunt, minima tantum portione capillorum relicta, vt minimam rerum mundanarum curam habere ostendant. Demùm per capillos Dei, D. Augustinus Sanctos Angelos, & omnes iustos interpretatur, de quibus dicitur. *In lib. de contemptu Mundi.* *In lib. de Essent. Diuina.*

Capilli capitis eius quasi lana alba. Vel vt in Apocalypsi, albo capite apparuisse dicitur. Idem Augustinus in epistola ad Galatas, per id, antiquitatem veritatis significat.

Caput, iuxta Goropij sententiam, in prima lingua dicebatur Heet, quæ vox imperium manifestat: namq; capiti totius corporis dominum destinatur. Aliter in prima lingua Hoet appellabatur, addita littera T. quæ facultatem alligandi possidet: caput enim nos Deo Omnipotenti alligat. Alioquin in prima lingua caput vocabatur etiã Huet, quo vocabulo custodia designatur; cum caput sua prouidentia totũ hominem tueatur. Itaq; cum caput tot, & tantis gaudeat prærogatiuis, non est mirandum si Deo attribuatur, vt apud Danielem legitur, vbi essentia diuinitatis designatur, cui omnia subijciuntur, quapropter in Apocalypsi Seraphin Dei caput velare dicuntur, vt indicentur alta Dei mysteria, quæ ad eius diuinitatem, & potentiam spectant. Psalmographus quoq; caput obumbratum nominauit, quo diuinitas tempore Passionis Christi latens exprimitur. At caput plenum rore, & guttis noctium, vt scribitur, in Canticis, amorem Dei humanis criminibus in Ecclesia refrigeratum ostendit. *in Hermath.* *Capitis Mystica.* *Cap. 7.* *Psalm. 139.* *Cant. cap. 5.*

Quan-

Genes. c. 28. Quando verò legimus in Genesi caput Iacob super lapidem positum, christicolarum principatum Christo innitentem intelligere debemus: quemadmodum per caput, & caudam apud Isaiam, Christus, qui est principium, & finis, intelligendus est. Item per caput Ioannis Baptistæ amputatum, Christus à Iudæis, & à lege ablatus designatur. Caput Christi vngitur apud Mattheum, vt homo discat præclaris operibus Deum sibi deuincire; & quando apud eumdem Euangelistam, sertum spinis contextum capiti Christi imponitur, Deus humanis peccatis, tanquam tot spinis offendi traditur. In Leuitico caput Sacerdotis non radebatur, vt mystica esset doctrina, sapientium à Sacerdotibus minimè separandam esse, vt vitia laicorum reprehendere possent. Pariter in eodem libro caput leprosi nudum amissionem galeæ salutis, vel Christum ab anima separatum indicare potest. In Prouerbijs autem, capiti gratiam addi; Glossa ordinaria doctrinam noui testamenti cum spe Regni cœlestis dari exponit. Tandem caput tectum, in historia Regum, tristitiam diuulgare potest, etenim qui tristes erant, caput operire solebant.

Cap. 9. *Cap. 26. 27.* *Leuit. c. 11. & 21.* *Lib. 2. Reg. cap. 15.*

A

Si mentem ad frontem conuertamus. Habemus in Exodo, laminam auream Dei nomine signatam fronti Sacerdotis imponi solere, quæ internam cordis cogitationem indicat, vel confessionem oris, & operis, qua fideles referti esse debent, vt Glossa ordinaria explicat. Legimus etiam in sacris Paginis, quòd frons Goliath percussa fuit, cuius mysticus sensus esse perhibetur, eos percuti, & perire, qui signo crucis haudquaquam muniuntur, quoniam frons mentem designare potest, vt Lauretus in Sylua Allegoriarum astruit.

Cap. 28. *Lib. 1. Reg. cap. 17.*

B

Lib. 14. hierogl. Succedit oculus, qui in prima lingua, referente Goropio, nominabatur Oog, ab Hog, idest altum: ideòq; sensus mysticus est, nos debere esse memores, oculos à summo Opifice nobis esse datos, vt superna perpetuò contemplemur. Sed aduertendum est, quod oculi in doctrina mystica, tàm bonum, quàm prauum sensum sortiri possunt. Ratione primi, Deus per oculum intelligitur: nam veluti oculus in minori mundo, nempè in homine, cum regit: pariter Deus in maiori mundo cuncta regit, cuncta videt, & cuncta moderatur: Vel dicamus, sicuti oculus est receptaculum lucis; ita Deus non modò lucis scatebra, sed etiam ipsa lux nuncupatur, iuxta illud Ioannis. *Lux erat in Mundo.* C

Mystica oculorum. Immò oculi sponsi in Canticis, piscinæ Chesbon assimilati significant perfectam visionem, & cognitionem rerum omnium, etiam antequam fiant, quæ est in Christo Ecclesiæ capite, in quo capite per sponsum signato, rerum omnium ideæ reperiuntur: idcircò oculi sponsi non immeritò ad aquas piscinæ tanquam ad rationes ideales comparantur; vocatur enim piscina Chesbon, idest cognitionis; cum ideæ sint rationes excogitatæ rerum producendarum, quæ omnes in Verbo erant, vt Diuus Augustinus interpretatur. Nisi velimus asseuerare, per oculum Dei, gratiam, & fauorem significari; namq; Deus aliquem aspiciens illi suam gratiam protinus impertitur. Alioquin in rebus mundanis, oculus voluptuosos effectus significat; cum homines per oculos amore illaqueentur. Quid si præcepta Domini oculis designentur? Legitur enim apud Psalmographum. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.*

Psalm. 18.

Pariter in Apocalypsi. Oculi dicuntur veluti flamma ignis, & Dei præcepta significant. Et quando in Psalmo trigesimo tertio, oculi Domini super Iustos leguntur, tunc ad mentem Basilij, oculi Domini sunt Angelicæ virtutes, quæ homines tutari perhibentur. Aliter quando legitur in Psalmo decimo sexto: custodi me vt pupillam oculi, tunc pupilla sensus spirituales indicare dicitur. D

In Cōment. ad Psalmos.

Deut. c. 13. Amplius in mysticis, benignitas, & misericordia ad oculos refertur, ita legitur in Deuteronomio. Parcat ei oculus tuus, & ibi oculus pro misericordia sumitur. Item oculi Domini in Psalmo trigesimo secundo, eius misericordiam, & benignitatem ostendunt. Et in Genesi oculus Ioseph Christi benignitatem præsagit: immò in eodem loco; oculos leuans Isaac, Christum respicientem ad salutem humani generis insinuabat. Quandoquidem quando legitur apud Isaiam. Parauit Dominus brachium suum in oculis omnium gentium; tunc id asseritur, quoniam salus per Christum acquirenda omnibus fuit proposita. Oculi etiam in Ecclesia dicuntur esse,

Genes. c. 43.

esse, nimirum viri eruditi, & ad percipienda mysteria idonei. Aliter oculi, qui passim leguntur in sacris paginis, vim animæ intelligentem significare solent.

Præter hæc, nomine oculorum, varia etiam manifestantur. Primò præsentia oculis declaratur, dum legitur apud Iob. Nec abstuli mala ab oculis meis: siquidem res præsentes in oculis esse dicuntur, & tunc ab oculis auferuntur, quando à præsentia remouentur. Iuxta vulgatum carmen. *Cap.3.*

E

Qui procul est oculis, procul est à limine cordis.

Quapropter idem significatur ab Isaia, quando scripsit. Et oculo ad oculum videbunt, nempè facie ad faciem respicient, qua ratione Beati Deum contemplabuntur. Vicissim consolationem ab oculis abscondi, vt habetur apud Oseam. Diuus Hieronymus consolationem non admittendam exponit. Pariter idem D. Hieronymus oculos auertere à Sabathis apud Ezechielem, interpretatur non cogitare requiem Dei, quæ est in notitia scripturarum. Item quando in Deuteronomio, munera excæcant oculos sapientum, tunc per oculos iudicium manifestatur. *Isaia c. 52.* *Osea cap.13.* *Deuter. cap. 16.*

In altero intellectu, oculi quandoq; vsurpantur; nam, ex Hieremia, iudicium naturale boni, & mali oculi significant, quos oculos multi habent, sed non vident, dum malè operantur: hinc oculos corporis appellatur mens, qua operamur, & oculus simplex rectam intentionem ostendit; & veluti oculus nequam apud Mattheum, prauam intentionem exprimit. Propterea in Numeris, cadere apertis oculis, iuxta sententiam Laureti, nil aliud est, nisi scienter peccare. Vnde apud Psalmographum. Oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, exponuntur aliqui ad crimina perpetranda parati, & oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ, dicuntur esse, quando anima, voluptuosis obsequijs famulatur: quamuis alij interpretentur oculos seruorum in manibus Dominorum suorum, quando famuli à Dominis fauorem expectant, & pœnam formidant. *Hierem.c.4.* *Matth. c. 6.* *Numer.c.24.* *Psalm.122.*

F

Hi igitur erunt oculi eruendi, de quibus Christus in Euangelio verba fecit; neque oculi carnei intelligendi sunt, quemadmodum nonnulli Hæretici impiè, & ineptè exponunt; hincque arrepta calumniandi ansa, ad exasperandam Christiani iugi suauitatem, præcepta Christi seuera appellarunt. Verùm isti, ex mente Chrysostomi. Cypriani, & aliorum, valdè stupidi sunt, & mysticum Euangelicæ lectionis sensum penetrare nequeunt: quandoquidem id intelligendum est non de oculis, sed de amicis illis arcendis, & remouendis, quorum consuetudo animæ nostræ perniciem affert, vel qui prauo exemplo nos offendunt; vel iniquis adhortationibus à recto salutis tramite nos abducere conantur.

G

Insuper multi sunt gestus, & affectus oculorum vitia denotantes. Oculis annuere apud Psalmographum, Diuus Augustinus declarat Hypocritam, qui vultu non ostendit, quod in pectore residet. Alibi Saul rectis oculis Dauid non intuebatur; quare per hos oculos, multi insidias manifestant. Item oculi caligantes cæcitatem Iudæorum monstrant. Immò oculi clausi apud Isaiam, Hæbreos Christum non agnoscentes indicabant. Rursus oculi terribiles apud Iob, sæuitiam Iudæorum erga Christum demonstrabant. Similiter apud eumdem Iob. Oculus videns testimonium reddebat mihi. Lauretus in Sylua Allegoriarum designat populum Hæbreum, cui per Prophetas Christus prænnnciatus fuerat, & præsentia aduentus id testificabatur. Tandem oculi cæci à natiuitate, quibus apud Ioannem Christus lucem restituit, cæcam Hæreticorum mentem significant, quam Christus aduentu suo illustrauit. Demùm oculi quasi hominis in cornu bestiæ, vt legitur apud Danielem, Diuus Hieronymus per hæc verba, Antichristum hominem, & non Dæmonem futurum esse asseuerat. Item apud Ezechielem oculus dexter tenebrescens obscurabitur, est scientia illa, quam Antichristus sibi falso arrogauit. Ad finem, quando palpebræ Deo attribuuntur, per has Diuus Hieronymus incomprensibilia Dei Omnipotentis iudicia interpretatur. *Psalm. 34.* *Lib.1. Reg. cap.18.* *Isaia c. 24.* *Iob.c.16.* *Cap.29.* *Ioan. cap. 6.* *Daniel. c. 7.* *Ezechiel cap.11.*

H

Auris, iuxta mentem Goropij, in prima lingua vocabatur Oor, idest origo, cuius mysticus sensus esse potest, nihil nobis audiendum esse, quod ad primam originem non referatur. Itaque Psalmographus aures Deo assignat, vt nobis insinuet vim Dei, qua sic omnia percipit, vt nihil eum lateat. Et alibi, quando scribit aures Domini in preces eorum, tunc Diuus Basilius exponit Angelos preces nostras Deo Omnipotenti *Lib.14.hierogl.* *Psalm.114.* *Psalm.33.*

tenti

Psal.30. tenti offerentes. Et tandem quando idem Psalmographus habet. Inclina ad me
L.15.cælest. aurem tuam: hoc exaudire significat. Insuper aures in Angelis Dionysius inquit de-
Hierarch. notare non modò vim participandi, sed etiam scientiam, qua se diuinitatis parti-
Matth c.10. cipes esse intelligunt. Aure audire, vt legitur apud Mattheum, indicat doctrinam A
Hierē.c.13. secretam apprehendere. Vel audire in abscondito, vt extat apud Hieremiam. Ori-
genes spiritualem intellectum interpretatur. Rursus auris in sacris paginis clemen-
tiam designat, interdum etiam intellectum, vt est apud Lucam, vbi legitur. Qui ha-
Luc.c.8. bet aures audiendi audiat. Auris obturata apud Isaiam, occasionem peccati ablatam
Isa.c.33. esse diuulgat. Pariter auris ab iniquitate reuulsa, iuxta mentem Gregorij, intelle-
ctum cognitionis apertum demonstrat. At aurem reuelare, vt legitur apud Iob, nil
Iob c.36. aliud est nisi auditum cordis per ærumnas, & verbera dilatare. Aures apertas ha-
Isa.c.47. bere, & non audire apud Isaiam. Diuus Hieronymus has aures Iudæis assignat, qui litteram legis calebant, & Christo mysticum sensum exponenti fidem præstare nolebant.

Tandem, per aurem, in doctrina mystica, omnes Theologi obedientiam intelligunt, quam vnusquisq; summo Deo præstare debet, memor Adami, qui, spreta obedientia, Paradiso priuatus fuit. Hanc igitur indicauit Moyses, quando sanguine fe- B
cundi arietis immolati, extremitatem auris dextræ non solum Aaronis, sed etiam eius filiorum liniuit. Quapropter in Psalmo trigesimo nono legitur. Aures perfecisti mi-
Cap.15. hi, alij legunt, perforasti: siquidem in Deuteronomio iuxta legem mosaicam, serui, completo seruitutis tempore, poterant aut libertatem amplecti, aut semetipsos in Domini potestatem tradere. Hoc si eligebatur, in signum spontaneæ seruitutis, ab hero auris serui subula perforabatur.

Idem intelligendum est de homine Christi fidele sub lege gratiæ aurem Deo offerente, vt illam diuinorum præceptorum capacem efficiat. Præterquamquòd Lyranus aurem perforatam, obsequium, & obedientiam exponit. Prædictis addamus, quod auris dextra in sacris paginis, intentionem supernæ visionis, & auris sinistra intentionem piæ operationis significat.

Nasus quoq; in sacris paginis Deo assignatur, & denotatur inuestigatio, qua Deus
Narium Mystica. corda hominum odoratur. Ideò legitur, quod Noe sacrificante, Dominus Deus C
odorem suauitatis olfecit, quoniam sacrificium à probo, & iusto viro oblatum, Deo summopere placet. Immò animæ etiam nares attribuuntur virtutem interiorem si-
Cap.7. gnificantes, qua diuina percipiuntur. Alioquin in Canticis, nasus sicut turris Libani fortè, & viuidum iudicium demonstrat.

Ioan.c.41. Per nares, à quibus fumus apud Iob egreditur, nares Diaboli insidiam semper exhalantes exprimuntur, quibus occultè cordis nostri cogitationes olfacere cona-
Psal.113. tur. Demùm quando legitur apud Psalmographum. Nares habent, & non odorabunt, exponuntur illi, qui instrumento spiritualis odoramenti sunt referti, nihilominus illo non vtuntur.

Genæ, quæ multis in locis sacræ paginæ leguntur, exponi possunt genæ Ecclesiæ, nimirum Sacerdotes, & concionatores Ecclesiam exornantes, qui in conspectu Populorum eminentes, tanquam in facie Ecclesiæ manifesti conspiciuntur.

Genæ verò sponsæ in Canticis, affectus animæ interiores ostendere possunt. D
Cant.c.1. Quando autem in loco præcitato, genæ turturis nominantur, indicant virgines, cæterosque pudicitiæ operam nauantes. Ibidem quoque Genæ sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentarijs, sunt genæ mysticæ sponsi, nempè martyres Christi, qui pro fide sanguinem effundere non dubitarunt: quare hi tanqnam rubentes genæ di-
Isa.c.50. cuntur, dum pulchritudo fidei Christianæ per hos diffunditur, & publicatur. Demùm quando apud Isaiam legitur genas meas dedi vellentibus: id, quoad litteram, de Passione Christi intelligendum est.

Circa faciem. Inter quatuor Euangelistas legitur hominis facies, quæ Mattheum denotare potest, quoniam Euangelij exordium ab humana generatione inchoauerit; quamuis hæc humana facies, iuxta mentem Diui Augustini, Diuum Marcum significet, qui Christum hominem demonstrat. Item quando in sacris litteris legitur, quòd Deus in faciem hominis, spiraculum vitæ inspirauit: intelligendum est, Deum omnes sensus capiti hominis communicasse: facies enim illo in loco tanquam pars dignior,

dignior, & poſteriorem ſequentem trahens accipitur, vt Diuus Auguſtinus in libro de ſpiritu, & anima optimè, & eleganter explicauit.

Iam accedendum eſt ad os, quod in ſacris paginis Deo attribuitur, & vis generatiua, & ſpiratiua appellatur, & potiſſimum in Canticis, vbi os ſponſæ virtus Dei mentem illuſtrans exponitur. Immò os Dei ipſe Chriſtus, & lex oris Dei, lex Chriſti eſſe perhibetur. Quamuis interdum os Dei dicantur Prophetæ, per quos voluntatem ſuam nobis patefacit. Verùm quando in Pſalmo trigeſimo tertio fit mentio oris Dei, tunc oſtenditur voluntas, mens, & cogitatio, quæ diuina præconia diſſeminat. Os apertum poſt Hieroſolymam deuaſtatam apud Ezechielem, ſignificat Euangelium Chriſti, deleta Hieroſolyma, toti terrarum orbi fuiſſe communicatum. Deniq; os, vnde ignis egreditur, vt legitur in Apocalypſi, os Eccleſiæ, nimirum orationem ſignificat. Apud Pſalmographũ hæc habentur verba, non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto. Hilarius in Commentarijs ad Pſalmos inquit indicari his verbis, quòd myſteria Eccleſiæ clanculum à Deo fabricata patefiunt, & diuulgantur. Pariter in hiſtoria Regum habetur: ex ore vetere recedere; ſicq; traduntur verba otioſa ad hominem veterem ſpectantia eſſe prætermittenda. Et quando puer ab Eliſeo ad vitam reuocatus ſepties oſcitauit, myſticus ſenſus eſt, animam inſtitutione ſeptem munerum ſpiritualium firmandam, & muniendam eſſe.

Oris myſtica. *Ezechiel. cap. 33.* *Lib. 1. Reg. cap. 2.*

E F

Os habent, & non loquentur, vt eſt in Pſalmo centeſimo decimo tertio, hoc ad illos attinet, qui virtutem confeſſionis nouerunt, & quomodo confiteri debeant, nihilominus non confitentur. In Pſalmo autem vigeſimo primo. Aperuerunt ſuper me os ſuum; hoc nihil aliud eſt, niſi os Iudæorum aduerſus Chriſtum in Paſſione recluſum: ſiquidem locutum eſt vanitatem, vt Pſalmographûs alibi expreſſit. Os verò peccatoris, & doloſi apertum eſt ſuper me, vt conſtat in Pſalmo centeſimo octauo; hoc ad os Iudæ proditoris pertinet. Quandoquidem os loquens ingentia apud Danielem, ſpectat ad Antichriſtum, qui ore diabolico refertus erit. Quamuis omnes impij, & fraudolenti tali ore ſint referti. De his etiam legitur in Pſalmo quadrageſimo nono, os tuum abundauit malitia. Demum os veſte contectum, vt extat in Leuitico, ad improbos, & Hæreticos attinet, quibus prohibenda eſt prædicatio, ne venenato ſermone auditores inficiant.

Pſalm. 143. *Daniel c. 7.* *Leuit. c. 13.*

G

Dentes lacte candidiores leguntur in Geneſi, qui iudicium nouiſſimæ diei candidum rectum, & iuſtum fore ſignificant. Vel iſti dentes candidi Eccleſiæ applicari poſſunt, cuius dentes Apoſtoli, & Concionatores eſſe feruntur, quoniam præmanſum Dei Verbum auribus fidelium inſinuant, & homines à criminibus, dente monitionis præcidendo, remouent. Dentes ſicuti greges dicuntur in Canticis, qui monaſtas in Eccleſia indicare poſſunt, qui rebus mundanis exuti, fortes in doctrina, & rectis operibus tanquam dentes in gengiuis perſiſtunt. Alioquin per dentes peccantium, vt legitur in Pſalmo tertio, Principes crimino ſorum intelligendi ſunt, quorum authoritate homines à ſocietate iuſtorum præciduntur, & ſegregantur. Ideò dentes eorum Deus conteret, vt conſtat in Pſalmo quinquageſimo ſeptimo, dum homines improbi, & hæretici proprijs verbis confunduntur. Ad finem dens putridus nominatus in Prouerbijs comparatur homini, qui ſpem quamlibet in homine fragili collocat.

Cap. 49. *Cap. 4.* *Prou. c. 25.*

H

Lingua eſt membrum humanum non ſolum pro formanda voce, ſed etiam pro dignoſcendis ſaporibus præſtantiſſimum, & aſſignatur Deo in Pſalmo quadrageſimo quarto. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. Hæc autem lingua Dei oſtendit vim generatiuam Patris Verbum producentis; diciturq; calamus ſcribæ, quoniam verbum permanens protulit; vel etiam indicat Spiritum diuinũ, per quem Deus humano generi arcana ſua manifeſtat. Lingua autem erudita apud Iſaiam, lingua Chriſti, & Concionatorum exponitur.

Cap. 50.

Alioquin lingua adhærens faucibus in Pſalmo vigeſimo primo, Chriſtũ in Paſſione taciturnũ, vel Apoſtolos pariter in Paſſione ſilentes ſignificat. Quamuis alij linguam adhærentem faucibus Chriſti, Eccleſiam minimè recedentem à præceptis eius exprimant. Aliter lingua ſponſæ in Canticis, ſub qua mel, & lac continetur, myſticam animæ, aut Eccleſiæ linguam demonſtrat, quæ licèt in conuerſione peccantium verba aſpera effundat: nihilominus ſub ea quædam latibulatur dulcedo, pro-

Cant. c. 4.

propter quam nullo aſficiuntur mærore, ſed benignitate quadam recreantur. At lingua hominum, & Angelorum, vt legitur libro primo ad Corynthios, pro perfecta cognitione, & expoſitione myſteriorum vſurpari videtur. Rurſus in Actis Apoſtolorum Spiritus diuinus linguis varijs apparuiſſe perhibetur, quoniam linguæ ſegregatæ in Eccleſia erant copulandæ.

Cap. 13. Cap. 2. A

Legimus apud Iob linguas flagello abſcondi, & Diuus Gregorius in morali doctrina, mentem, verbis contumelioſis auditis, minimè vexari interpretatur. Et quando in Pſalmo quinquageſimo primo dicitur; tota die in iuſtitiam cogitauit lingua ſua. Tunc lingua pro corde accipitur: quemadmodum in Pſalmo centeſimo vigeſimo quinto, vbi ſcribitur: Linguam exultatione repleri. Præterea apud Iſaiam lingua areſcere ſiti dicitur, quibus verbis monſtrantur Ethnici, qui inter dogmata Philoſophorum veritatem doctrinæ Euangelicæ veluti aquam viuam deguſtarũt. Apud eumdem Iſaiam, linguam mutorum apertam Diuus Hieronymus Ethnicos vnum Deum confitentes exponit. Ibidem linguam balborum velociter loquentem interpretantur linguam Ethnicorum, qui in aduentu Chriſti fidem catholicam amplexi ad celebrandas Dei Omnipotentis laudes confugerunt.

Iob. cap. 5. Lib. 6. moral. cap. 19. Iſaia c. 41. Cap. 35. Cap. 32.

Ex altera parte lingua in ſacris litteris multa mala ſignificat. Nam legimus apud Iob, cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua ſua. Ille igitur occultat malum ſub lingua, quando illud non confitetur; quapropter Hypocrita illud præſtat, quando malitiam in mente latibulantem velamine blandi ſermonis tegit. Malum igitur in lingua, & non ſub lingua eſſet, ſi Hypocrita loquendo prauitatem ſuam manifeſtaret. In Apocalypſi habemus linguas, quas dentibus damnati præcidunt, quæ malas cordis cogitationes deſignant. In Pſalmo quinquageſimo ſexto. Lingua eorum gladius acutus, linguam Iudæorum indicat, qui in Paſſione Chriſti hanc vocem. *Crucifige, Crucifige*, pronunciarunt. At lingua doloſa in Pſalmo centeſimo decimo nono linguam Dæmonum exprimit, qui ad lethalia crimina varijs tentamentis homines hortantur; immò indicat etiam linguam Hæreticorum, & aliorum improborum, qui clanculum homines ad ſcelera trahunt. Agere dolum in lingua, vt legitur in Pſalmo decimo quarto, nil aliud eſt, niſi verbis pijs, & diuinis nefaria, & obſcæna permiſcere. Quando autem Iſaias ſcribit, quòd Dominus deſolabit linguam maris Aegypti. Tunc lingua blaſphemiam, & Idolatriam Aegyptiorum oſtendit. Deniq; apud Hieremiam, hæc habentur verba. Venite percutiamus cum lingua. Multi interpretes eruditi hæc verba ad accuſationem referunt.

B Cap. 20. Cap. 16. Cap. 11. C Hierẽ. c. 18.

Iam properandum eſt ad pectus. Quandoquidem pectus Chriſti in ſacris paginis arcanum Diuinæ Sapientiæ, & communicationem ſenſuum ſpiritualium ſignificat. Verùm pectus Aaron, vt legitur in Exodo deſignare poteſt Apoſtolos, qui pectus Chriſti æmulantur. Pectus verò in Angelis ſummam virtutem, & vim ſaluandi exprimit. Pectus argenteum ſtatuæ apud Danielem eloquentiam, & doctrinam ſine charitate oſtendit. Deniq; faſcia pectoralis apud Hieremiam, doctrinam Euangelicam manifeſtat.

Exod. c. 28. Daniel c. 2.

Cor Deo attribuitur, & intelligitur arcanum illud diuinæ ſapientiæ, ex quo Verbum, ideſt filium ſuum abſq; initio genuit: ideòq; per Prophetam ſic loquitur, Eructauit cor meum verbum bonum, innuens filium Ieſum Chriſtum altæ ſapientiæ myſterio genitum, vt Eucherius notauit. Aliquando, per cor Dei, ſacra pagina intelligitur, in qua Deus Omnipotens cor ſuum explicat. Immò ille iuxta cor Dei operari perhibetur, qui mandatis, & præceptis diuinis obtemperat. Alioquin cor in Angelis eſt ſymbolum vitæ diuinam ſpeciem repræſentantis. Cor aliud immutat Deus, vt legitur in hiſtoria Regum, quando ſeptiformem diuini ſpiritus gratiam impertitus eſt: ſiquidem Apoſtoli antea formidantes, poſt aduentum diuini ſpiritus, aduerſus hoſtium impetum maximam fortitudinẽ ſunt adepti; quemadmodum in Actis Apoſtolorum legitur.

D Pſalm. 44. Lib. 1. Reg. cap. 10.

Cor liquefactum, vt cera in Pſalmo vigeſimo primo, ſacra pagina olim implicita, nunc explicita exponitur, vel eſt Eccleſia ante Chriſti Paſſionem dura, quæ in diuina paſſione tamquam cera liquefieri viſa eſt.

Cor dilatatum in Pſalmo centeſimo decimo octauo indicat hominem ſapientia, & cha-

& charitate hilarem. Cor turbatum in Psalmo centesimo quadragesimo secundo significat hominem ærumnis, & tentamentis vexatum, quibus omninò resistendum est. *Isaias c. 6.*

E Ad cor altum accedere in Psalmo sexagesimo tertio, Diuus Augustinus arcana summi Dei cognoscere explicat. Cor excæcatum apud Isaiam, cor Iudæorum in aduentu Christi tenebricosa vertigine oppressum significat. Cor contritum in Psalmo quinquagesimo designat hominem semetipsum, & res mundanas aspernantem, qui in solum rerum diuinarum studium incumbit. Cor mundum in eodem Psalmo hominem sublimia tantùm meditantem ostendit, Item in Psalmo centesimo trigesimo septimo, cor Deo attribuere, nil aliud est, nisi omnes cogitationes, & cunctas operationes ad summum Deum tamquam ad supremam metam dirigere: quapropter in quotidiano Missæ sacrificio à Sacerdote hæc verba in Præfatione recitantur. *Sursum corda.* vt omnes intelligant humanas cogitationes esse omittendas, & mentem ad cæleste domicilium dirigendam esse.

Cor induratum, & ingrauatum in Exodo ostendit hominem criminibus adeò obrutum, vt nullis perculsus calamitatibus resipiscat. Huic affine est cor lapideum apud *Cap. 7. 8. & 9.*
F Ezechielem. Aliqui non ineptè exponunt primam originis labem, cum dicat Propheta. Auferam cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, nempè baptismum, siue propensionem ad Dei legem in baptismo per diuinum spiritum infundendam; ita exponit Galatinus. Cor sponsi in Canticis ostendit illum, qui sapientiam; & mysteria quotidie meditatur. Cor inuenire, vt in historia Regum, significat peccatum abominari. Vicissim in Psalmo quadragesimo nono: à corde relinqui, indicat animum ad crimina procliuem. Cor hominis datum bestiæ apud Danielem, denotat cor carneum illi concessum, qui iumentis insipientibus compararatur. Cor Regis perire dicitur apud Hieremiam, quando Principes, & Ecclesiæ Doctores à fide recedunt. In corde iniquitatem aspicere, vt constat in Psalmo sexagesimo quinto, D. Augustinus crimina amplecti interpretatur. Tandem cor, quia in intimis thoracis penetralibus latitat, ideò in sacris paginis pro re abdita sumitur. Immò pro sepulcro interdum vsurpatur, quod in visceribus terræ fabricatur, sicuti cor in pectore *Ezech. c. 36.* *Cant. c. 5.* *L. 2. Reg. c. 6.* *Daniel c. 7.* *Hierem. c. 4.*
G conditur: quapropter Christus in Euangelio sepulcrum cor terræ appellauit, dicens: filius hominis erit in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

Brachia succedunt ponderanda: quare brachia Dei Patris filium, & diuinum Spiritum significant, iuxta assertum Isaiæ; brachia mea populos iudicabunt: ita Diuus Augustinus in libro de essentia Diuinitatis exponit. Igitur non sine ratione multi Theologi brachium Domini filium interpretantur: cum Isaias proferat hæc verba. *Brachium Domini, cui reuelatum est? labores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, afflictusq; est propter scelera nostra, disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Alioquin hoc brachium tanquam potentia, & iustitia Dei diuulgatur: etenim legitur in Psalmo vigesimo. *Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.* Item brachium excelsum in Psalmo centesimo trigesimo quinto, designat Christum, vel eius virtutem, quæ in Passione sacrosanctam humani generis redemptionem ope- *Isaias c. 51.*
H rata est.

At brachium legens spicas apud Isaiam demonstrat Apostolos, & concionatores, qui aliquos ex Iudæis ad bonam frugem, & ad viam salutis traxerunt. Per brachium extensum apud Hieremiã, multi intelligunt illa prodigia, & miracula, quæ summus Opifex populum ab Aegypto reuocans patrauit. Quamuis alij interpretentur virtutem nominis diuini, quod nomen Moyses in plures ramos extendit, quando legem tulit. Lex enim nil aliud erat, quàm nomen Dei in nomina, & cognomina sua extensum, vt multi Theologi asseuerant. *Isaias c. 17.* *Hierẽ. c. 32.*

Quando Psalmographus scribit brachium hominis delinquentis conteri. Origenes intelligit brachium debilitatum; cum ad nullum opus misericordiæ, & beneficentiæ se extendat, Brachium autem à Deo proiectum apud Malachiam, Lauretus in Sylua allegoriarum, praua opera à Deo neglecta, & reiecta esse exprimit. Isaias aliquando hæc verba pronunciauit. Vir carnem brachij sui comedet, Multi exponunt hoc esse symbolum hominis rem alienam inuadentis, aut denotare ingrati ani- *Malach. c. 2.* *Isaias c. 9.*

mi vitium; cum brachium totis viribus corpori famuletur, & cibum etiam ori porrigat, deinde ab homine tanti beneficij immemore deuoratur. Parauit Dominus brachium sanctum suum, ex sententia Isaiæ, in oculis omnium gentium: id paulò ante fuit explicatum, quando de mystica oculorum doctrina verba fiebant. Brachium arefactum apud Zachariam, Diuus Hieronymus potentiam Antichristi profligatam, & dissipatam intelligit. Tandem brachia sempiterna, quæ habentur in Deuteronomio, iuxta Glossam interlinearem, significant Christi Domini vindictam, qua iniquos damnat, & iustos liberat. Posteaquam ad brachia spectat cubitus, non erit absurdum in medium afferre assertum Ezechielis de illis, qui assumunt ceruicalia sub omni cubito: sic enim homines otiosi, & nimis delicati designantur.

Isaias c. 52. A
Zach. c. 11.
Deut. c. 33.

Manus multos sensus mysticos sortitur. In primis pro authoritate, & potentia sumitur; & in hoc significatu recitantur à Psalmographo hæc verba, exaltetur manus tua. Pariter Hieremias de summa Dei potestate sermonem habens, dixit. Sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea Domus Israel: etenim sacra pagina vbiq; clamat, in manu Dei sunt omnes fines terræ, nimirum in potestate Dei. Aliter Theologi per dextram suscipientem, diuinam opem intelligunt; cum antiqua consuetudine receptum sit, ad præstandum auxilium, dextram porrigere, in qua magis, quàm in sinistra virtus, & aptitudo ad operandum residet. Propterea in Psalmo sexagesimo tertio ad rem legitur, Tenuisti manum dexteram meam, idest, instar optimi assertoris, manum meam apprehendisti, & me de seruitute babylonica eduxisti. Quamuis alij hunc locum aliter exponant; namq; per dextram manum à Deo apprehensam, intelligunt meliora opera, quæ grato, & benigno animo à Deo suscipiuntur. Neq; hoc à ratione alienum esse videtur; proptereaquod alibi, per manus, operationes intelliguntur: vnde in Psalmo septuagesimo octauo legitur. Deum exquisiui manibus meis nocte coram eo. Manus igitur hoc in loco rectas denotant operationes, quæ noctu, nimirùm occultè, & tantummodò coram Deo fiunt. Idq; magis stabilitur, quoniam manus in Leuitico offerentes hostiam Domino, opera à Theologis exponuntur. Alioquin manus sacrificio admotæ in eodem loco mysteria Theologica indicant; cum nobis sufficiat illa leuiter tantùm attingere, cum sublimia contemplans comparetur illi, qui, vt calescat, manus solum igni admouet, neq; illas vlterius porrigit, ne comburantur: pariter qui speculando diuina penetralia ingredi cupit, blasphemiam incurrit, dum cœlestium arcanorum intellectum assequi nequit. Huius rei symbolum fuit populus Israeliticus, qui in montem Domini non ascendebat, sed iuxta montis radices, constituta corona, desidebat.

Mystica manuum. B C

Pariter manus in hac doctrina mystica Deo assignantur: vt in Exodo manus valida manum Dei demonstrat; hæc autem manus dicitur Christus Filius, per quem Pater omnia operatur. Item apud Isaiam, manus mea hæc omnia fecit: Eucherius per hanc manum, filium intelligit. Alioquin manus Dei, secundùm alios, sunt Filius, & diuinus Spiritus.

Exod. c. 3.

Cæterùm manus Dei in Psalmo centesimo decimo octauo vocantur Angeli, vel Apostoli, vel Concionatores, per quos tanquam per ministros Deus agit. Amplius dextra, & læua in Deo considerantur. A dextra, per filium Dei, lex gratiæ, & misericordiæ dimanat: hac de re filius semper in dextra Dei esse dicitur: namq; ab hac manu liberalitas, benignitas, & omnia grata, & iucunda proueniunt: ideòq; in Psalmo centesimo decimo Christus iuxta Patris dextram sedere videtur: hinc Theologi, per sessionem, requiem, & delectationem diuini imperij, & Patri, & Filio propriam, & honore æqualem intelligunt. Itaq; per dextram Dei, immensam eius benignitatem, & vicissim per læuam, flagella seuera, quibus puniuntur criminosi, interpretari debemus. Manus in Angelis virtutem agentem indicant; quemadmodũ in Genesi legitur, quando Lot apprehensus fuit.

Mystica manuum. D
Cap. 19.

Modò accedendum est ad mysticum eorum sensum, quæ in manu Domini esse feruntur. Primò apud Isaiam, calyx in manu Domini esse dicitur, quando actu punitionem exercet; item ventilabrum in manu Christi apud Mattheum, arbitrium iudicialis potestatis designare potest. Pariter septem stellæ in manu Christi, vt extat in primo capite Apocalypsis, populos in eius dominio collocatos præsagiunt. Manus

Moysis

Moysis eleuatæ in Exodo, preces, & orationes operationibus copulatas ostendunt; vel ostendunt manus Christi, qui in Cruce sacrosanctam humani generis redẽptionem operatus est. Lapis autem absq; manuaria ope abscissus apud Danielem, fuit E symbolum ortus Christi, qui in vtero Mariæ seper Virginis, absque humano opere formatus fuit. Insuper apud eumdem Prophetam, manus in pariete scribens, Christum iudicem, & condemnatorem exprimit. Item manus Abrahæ ad gladium extensa, vt legitur in Genesi, executionem zeli Dei Patris in filium propter humanum genus significat. *Exod. c. 17.* *Dan. c. 2.* *Genes. c. 22.*

Manus hominis sub pennis animalium, vt constat apud Ezechielem, vitã actiuam à contemplatiua dependentem manifestant. Denique manuum ablutio in sacris paginis puritatem, & innocentiam patefacit. Hoc ex Deuteronomio colligitur; vbi, inuento hominis cadauere, & ignorato cædis authore, seniores ciuitatis ad locũ pollutum accedentes in deserta valle manus abluendo sacrificabant, vt hac ratione, & ipsi, & omnis populus absoluerentur. Similiter Psalmographus fatetur se altare Domini circumdaturum, si prius cum innocentibus manus abluerit. Item Pilatus, quando crimen nefariæ in Christum latæ sententiæ delere voluit, innocentiam suam testificaturus coram populo manus lauit. Nam priscis temporibus hoc consuetum erat, vt qui volebant manifestare se alicuius sceleris esse immunes, neque vllum patratis facinoribus assensum præstitisse, in multorum hominum cætu, manus abluerent; quandoquidem ex illa manuum munditia, pariter, & animi candorem ostentare opinabantur. *Ezechiel c. 1.* *Deut. c. 21.*

F

Ex altera parte manus in opposito etiam sensu sumuntur, & flagella identidem significant: in quo intellectu legitur illud apud Sophoniam. *Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Israel, & disperdam de loco hoc reliquias Balis*. quapropter Beatus Iob de calamitatibus, & ærumnis suis verba faciens, inquit. *Manus Domini tetigit me*. Immò alibi in sacris litteris, vbi legitur. Firmasti super me manum tuam: hoc de flagello, & punitione intelligendum est. Quando Palestini, in historia Regum, arcam Domini in templum Dagonis idoli duxerunt, die adueniente, Dagon truncatis manibus in terram prolapsus est: quapropter eruditi interpretes, per manus truncatas, præsagiunt, cum doctrina Christi ad Ethnicos peruenisset, Idolorum manus abscindi, nempè præstigia, quibus mortalium oculi ludificabantur, dissipari, & deinceps Dæmonum potestatem aboleri. Manus habent, & non palpant in Psalmo centesimo decimo tertio dicuntur illi, qui rectas operationes norunt, neque tamen earum fructum semel percipere nitunrur. Manus Moysis leprosa in sinu locata, vt legitur in Exodo, opera Iudæorum occultata, & tanquam inutilia ostendere potest: quamuis, secundùm alios, hæc Moysis manus symbolum Christi in sinu Patris esse possit, vbi natura Diuinitatis refulgebat, sed quia aliquo modo à sinu per susceptionem carnis discesserat, inter iniquos fuit reputatus, at denuò per resurrectionem, sinum Patris adiuit. *Per manus aliquando flagella intelliguntur.* *Lib. 1.* *Exod. c. 4.*

G

Manus Ioseph super oculos patris in Genesi, insinuare possunt Regem Ieroboam ab eo descendentem, qui manum supra oculos Israel locasse perhibetur, quando populum ad idolatriam impulit. Manus violenta apud Iob fuit symbolum potestatis Ethnicorum aduersus Christum. Item manus impij apud eumdem, exponuntur Iudæi Dæmonum ministri, qui Christum ad cruciamenta traxerunt. Tandem manus Pilati ablutæ apud Mattheum, opera gentium per Christum mundari præsagiunt. *Genes. c. 46.* *Iob. c. 5.* *Cap. 25.*

H

Digiti in numero multitudinis Prophetas monstrare possunt, per quos Diuinus spiritus, afflatu suo, libros legis conscripsit. Quare huc respiciens Psalmographus, iuxta nonnullorum mentem, dicebat. Videbo Cœlos tuos *opera digitorum tuorum*. Per Cœlos multi Prophetarum incitationem interpretantur, qua ducti tot admiranda de diuinis, atq; humanis rebus oracula disseminarunt. Digitus ergo plerumq; pro diuino spiritu in sacris litteris accipitur. Dicebat enim Christus in Euangelio. *Si in digito Dei eijcio Dæmonia, profectò veniet in vos regnum Dei*. Diuus Gregorius hunc digitum exponit diuinum spiritum; nec præter rationem, quandoquidem vbi Diuus Marcus scribit: in digito Dei. Alius Euangelista legit: in spiritu Dei. Denique, qui appendit ribus digitis molem terræ apud Salomonem; hoc Sanctissimæ *Digitus quid.*

Deut. c. 21. Trinitatis symbolum esse potest.

Vnguibus muniuntur digiti. Quare vngues mulieris præcidendæ in Deuterono-
Hierē. c. 17. mio, sunt symbolum scientiæ Ethnicorum, quæ prorsu s resedanca est. Et vnguis A
adamantinus, in quo peccatum Iudæ apud Ieremiam scriptum esse perhibetur, dif-
ficultatem huius delendi criminis patefacit. Cum igitur vnguis sit finis corporis,&
adamas sit adeò durus, vt ferro secari nequeat: hinc fit, vt nomine vnguis adamanti-
ni, æternus finis designetur.

Iam descendamus ad ventrem, qui in sacris litteris tanquam rationis, & mentis
receptaculum collocatur. Nam quando apud Ieremiam legitur: ventrem meū do-
leo; tunc non venter corporeus, sed spiritualis intelligitur. Idq; magis explicatur
Cant. c. 7. in lectione Euangelica, vbi Christus inquit: qui credit in me, flumina de ventre eius
fluent aquæ viuæ. At venter veluti aceruus tritici in Canticis, venter Mariæ sem-
Isaia c. 5. per Virginis intelligitur, qui Christum granum frumenti, & panem viuum nobis
peperit: quapropter, apud Isaiam, Deus Christum à ventre vocauit. Venter autem
sponsi pariter in Canticis, humanam Christi naturam deuotare potest. Amplius
venter significare potest sinagogam, de qua Paulus egressus ad fidem Christi con-
fugit: quemadmodum in epistola ad Galatas legitur. Similiter de hoc ventre egres- B
sus dicitur Christus, quando, relictis Iudæis incredulis, ad Ethnicos transitum fecit;
veluti Ioseph, relicto in manibus adulteræ pallio, aufugit.

In Psalmo quadragesimo tertio legitur: conglutinatus est in terra venter noster
Diuus Augustinus hominem rebus mundanis nimis adhærentem intelligit. At ven-
ter impletus in Psalmo decimo sexto, ingluuiem & crapulam significat: namq; Teren-
tius aliquando dixit: pugnos in ventrem ingere. Donatus hunc locum sic exponit:
Isaia c. 48. pugnos ingere in parasitos, qui insatiabilem ventrem semper esitando distendunt.
Apud Isaiam, Israel ex ventre transgressor vocatur, nimirum eo tempore, quo de
terra Aegypti egressus est, quoniam à Deo quasi in ventre gestabatur. Demum
venter statuæ æneus apud Danielem, doctrinam respicientem cænodoxiam signifi-
ficat.

Vmbilici mystica. Cæterùm quia ventrem exornat vmbilicus; sciendum est vmbilicum in sacris
paginis ad concupiscentiam referri: quandoquidem Ezechiel de Hierosolyma pro- C
fanata hæc protulit: ***in qua die nata es non est excisus vmbilicus tuus***. nimirùm anima
ab origine minimè separata est; cum adhuc mollicici, & concupiscentiæ adhæreat.

Antequam ad alias partes descendamus, nonnihil de vtero publicandum est. Si-
quidem vterus Deo quoq; attribuitur. Habemus enim in Psalmo centesimo nono
hæc verba. ***Ex vtero ante luciferum genui te***. Hic vterus, Dei Patris indicat abditam
substantiæ, vel eius essentiæ originem, ex qua, ineffabili modo ante omnia creata,
filium sibi consubstantialem, & coæternum genuit. Quamuis alij, per vterum Dei,
Vteri mystica. iudicia Dei incomprehensibilia exponant, quæ inuestigare nemini concessum est.
Item vterus, in quo Deus apud Isaiam, Iudæos gestasse dicitur, denotat iugem mi-
sericordiam, qua criminosos amplexus est; immò indicat Dei gratiam, in qua tāquam
in vtero Iudæi fouebantur. Sed quoniam, in aduentu Domini frigore perfidiæ ve-
luti constricti feruorem fidei, & charitatis amiserunt: ideòq; ex recondito gratiæ
Iob cap. 38. sinu expulsi, quasi glacies, vt extat apud Iob, de vtero Creatoris egressi sunt. Rur D
Iob c. 1. sus apud Iob legitur: nudus egressus sū de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.

Per hæc verba describitur ille, qui tentamentis vexatus cognoscit se in fide per
primam gratiam absq; vllis meritis genitum, sed post tentamenta, gnarus infirmi-
tatis suæ, metuensq; ne virtutibus priuetur, magna animi demissione fultus ad gra-
tiam redit, & quicquid virtutis possidet, ad diuinam opem refert. Vterus tandem ma-
tris in Psalmo centesimo trigesimo octauo prauam mundi consuetudinem significat,
ex qua emergit ille, qui diuino auxilio ad bonam frugem reducitur.

Sequuntur fæmora, genua, crura, & nates. Quoad fæmora, hæc, iuxta mentem
Georgij Veneti, olim Solem generationis parentem designabant: propterea in sa-
cris paginis legitur, quòd Abraham missurus seruum ad inuestigandam vxorem pro
filio Isaac, ex cuius prole Christus erat nasciturus, supra fæmora iurare ei iussit.
Rursus fæmur Iacob, post pugnam cum Angelo peractam, claudicans denotabat
fontem, vnde filij Israel emerserunt, qui sæpius in lege claudicarunt. Genua mini-
mè

ant flectere dicuntur, qui fortitudine insigni sunt referti: quare hoc habetur in historia Regum. *Dereliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal.* Hoc igitur idolum, cum esset peccati symbolum, homines genua non *Lib.3.*
E flectentes in fide firmatos esse indicabat. Verùm genua flectentes ante Ioseph, vt constat in Genesi, genua mentis ante Christum flectenda præsagiunt.

Crura sponsi in Canticis ostendunt Apostolos, per quos sponsus, nempè Christus totum terrarum orbem circuiuit, dum ipsi diuino sermone sacrosanctam Christi fidem inter populos disseminarunt; vt exponit Diuus Gregorius. Item crura Christi, iuxta priscam consuetudinem non fuerunt fracta: quandoquidem hæc Christi crura, vt animaduertit Robertus Abbas, misericordiæ, & veritatis erant symbolum, quæ duæ marmoreæ columnæ à nemine debilitari, neque frangi possunt. Tandem crura detecta, vt extat apud Isaiam, turpitudinem criminum patefactam denotant, vt Diuus Gregorius in morali doctrina explicauit. His addantur nates, quæ in sacris paginis partem ad crimina procliuem ostendunt. Item nates apud Isaiam detectæ ignominiam significant. *Cant.c.5.* *Isaias c. 47.* *Li.6. moral. cap.11.*

Iam peruenimus ad pedes, qui à doctrina mystica non arcentur. Pes enim in
F prima lingua, ex Goropio, dicebatur Voet, quæ vox nutrire significat, & Diuino spiritui attribuitur, qui igneo suo calore, quod Pater plantauit, & filius sanauit, fouet, atque nutrit. Pedes autem in Deo diuinam naturam, & stabilitatem æternitatis demonstrant; sub quibus pedibus in Psalmo decimo septimo caligo esse perhibetur, quoniam modus susceptæ à Deo carnis abditus, & incognitus fuit. Ostendunt etiam pedes firmitatem virtutis Dei, quia scribebat Isaias, Cœlum mihi sedes est, Terra autem scabellum pedum meorum.

Pedes insuper doctrina mystica Angelis assignat, qui mobilitatem, seu potius celeritatem æterni cursus ad diuina properantis patefacere possunt: quocirca in Exodo, quando legitur; tetigit pedes meos. Aliqui id de Angelis intelligunt. Pedes animæ, præcipuæ potentiæ, scilicet intellectus, & voluntas esse feruntur, quibus ad bona, vel mala properat: idcircò pedes ligati apud Mattheum, potentiæ impeditæ designantur. Quamuis pedes vincti apud Platonem, vt Ficinus interpretatur,
G ostendant iussos non duci, neque progredi, sed violentia quadam raptari. Huc respexit Psalmographus dicens: pes meus stetit in directo, alludens ad intellectum, & cogitationem, nam sicuti pedes nos quocumque dicunt, ita cogitationes ad bonum, vel malum per agendum nos trahunt. *Exod.c.4.* *Cap.22.* *Lib.10. de Repub.* *Psalm.25.*

Pedes Christi designant illius humanitatem, quam etiam ostentant pedes agni, vt in Exodo habetur. Immò pedes Christi, qui currunt ad pacem conciliandam, sunt infimi in Ecclesia, Apostoli, Concionatores, necnon animo demisso prædíti, qui in operibus misericordiæ in dies se exercent. Pedes demum Chisti loti, & liniti à peccatrice apud Lucam, misericordiam, & iudicium demonstrare possunt: vel etiam, iuxta sententiam Clementis Alexandrini, Apostolos prophetica prænotione delibutos significant, qui suaue diuini spiritus vnguentum participarunt. Pedes quoque Sanctorum, quos seruat Dominus in historia Regum, fortitudinem, & animi demissionem manifestant: quandoquidem fortitudine in rebus aduersis, & animi demissio-
H ne in prosperis incolumes seruamur. *Exod.c.12.* *Luc.c.7.* *L.2. Pedag. cap.8.*

Modò quid pedes calceati, vel discalceati præsagiant, considerandum est. Etenim iussit Dominus Apostolis ad doctrinam Euangelicam disseminandam profecturis, vt se calceamentis exuerent, quoniam fælicissimæ vitæ perpetuitatem annunciaturi, omni mortalitatis nota carere debent: siquidem calceus nonnihil mortalitatis possidet; cum ex pellibus mortuorum animalium concinnetur. Hinc Sacerdotes Aegyptij, referente Pierio Valeriano, ad hoc euitandum, calceos ex papyro paratos induebant. Item Moyses ad montem Dei accessurus, pedes suos calceis exuere iussus est, cum interfit illius, qui in loco sancto consistere velit, nihil mortalitatis secum habere. Quamis per pedes Moysis discalceatos in Exodo, nonnulli extrema tempora interpretentur, quibus à lege demissa est Sinagoga, vt Christus eam doceret, sed paulò inferius in Exodo pedes calceati rectas operationes cum debitis attributis demonstrant: ideòq; à nuditate abhorrere debent, vt opera rectum effectum sortiantur. *L.1.reg.c.2.* *Exod.c.3.* *Cap.12.*

Leuit.c.8. Pes dexter, qui in Leuitico illinitur, directionem operationum in bonam frugem
ſignificat. Pes intinctus in ſanguine, iuxta Pſalmum ſexageſimum ſeptimum, cu-
iuſcumq; carnem in Paſſione Chriſti abluendam deſignat. Pes ſcandalizans apud
Matth.c.18. Mattheum, poteſt oſtendere illos, qui, affectione diuino amori præpoſita, à regno
cœleſti excluduntur: propterea talis pes eſt abſcindendus. Pes ſuperbiæ in Pſal-
mo trigeſimo quinto patefacere poteſt illos, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter glo-
riantur, vnde receſſus à Deo dimanare ſolet. Demùm pedem in aqua Iordanis pone-
Cap.3. re apud Ioſuem, nil aliud eſt, niſi occulta diligenter inueſtigare, plerumq; tamen in
ſacris litteris, pedes affectus voluptuoſi ſymbolum eſſe perhibentur: quapropter in
Cœna Domini pedes Diſcipulorum lauantur, vt deterſa omni labe animi, ad ſacrum
Euchariſtiæ munus nitidi accederent.

Siquidem pro cogitationibus pedes, etiam vſurpantur, quæ pietatem animi noſtri,
inſtar pedum, ſuſtinent, atque regunt; & in hoc intellectu leguntur illa verba Pſalmi
ſeptuageſimi ſecundi. *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei.* Alio-
quin in Pſalmo centeſimo vigeſimo primo. *Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis.*
mentis, & fidei ſtabilitatem ſignificant. Aliter de malefidis in Pſalmo decimo ſepti-
mo dicitur. Claudicauerunt aberrantes à ſemita. B

Item in Pſalmo centeſimo decimo tertio pedes habent, & non ambulant, vocan-
tur illi, qui perfectam callentes ſcientiam, nullum tamen in ea progreſſum faciunt.
Denique per verba hæc Deuteronomij. *Qui appropinquant pedibus eius doctrina illius
aliquid aſſequentur.* Hi diuinæ ſapientiæ interpretes exponuntur. Denuò pedi laſſo
Prouerb.25. in Prouerbijs comparatur ille, qui die horrida iudicij, ſpem in homine collocat. Ad
finem, quando Pſalmographus inquit: impoſuiſti homines ſupra capita noſtra. Alij
legunt impoſuiſti pedes: vtcumq; ſit, Clariſſimi viri exponunt: conceſſiſti alijs de no-
bis triumphum: quandoquidem erat ſolemnis conſuetudo Regum triumphantium
corpora captiuorum pedibus conculcare.

Superſunt adhuc partes pedis, ſcilicet digitus, planta, & calcaneus ponderandæ.
L.9.Hierogl. Pedis digitus in prima lingua, vt notat Goropius, nominabatur Zeen, quod vocabu-
lum exponitur ad vnum: quare in doctrina myſtica ſignificabit nos ab imis principijs
operum noſtrorum ad vnum debere ſpectare. Similiter planta pedis in prima lingua C
plant appellabatur, ſi veritatem faſſus eſt Goropius, quæ vox plantare exponitur, &
Deo Patri aſſignatur; cum dixerit Dominus: omnis plantatio, quam non plantauit Pa-
ter meus, eradicabitur.

Item pedis calcaneus in prima lingua dicebatur Hiel, ſiue Heel, quod vocabulum
exponitur, ſana, & in integrum reſtitue, & Filio attribuitur, ad quem ſalus humani
Calcanei generis accepta refertur. Alioquin calcaneus, in ſacris paginis, ſignificat imbecilli-
myſtica. tatem mentis: idcircò Deus in Geneſi dixit ſerpenti: homo tuum obſeruauit caput, &
tu illius calcaneum, nimirum imbecillitatem mentis, quæ facilè peruertitur. Niſi ve-
limus cum Philone aſſeuerare calcaneum eſſe illam partem animæ, quæ terreſtri na-
turæ adhæret, & ad voluptates valdè procliuis eſt. Aliter calcaneus pro termino actio-
nis vſurpatur; ideò Pſalmographus in hoc intellectu ſcribebat: ipſi calcaneum meum
obſeruabunt.

Oſſa ab hac doctrina non ſunt remouenda. Etenim os ex oſſibus Adæ, vt habe- D
tur in Geneſi, ſignificat Eccleſiam, quæ eſt veluti os Chriſti; quandoquidem ex oſ-
Cap.2. ſe, vel fortitudine Chriſti dimanauit. Immò oſſa in Pſalmo quinquageſimo popu-
Oſſa. lum Eccleſiæ oſtendere poſſunt. At in Pſalmo vigeſimo primo omnia oſſa mea di-
ſperſa indicant Apoſtolos, qui in Paſſione Chriſti diſperſi aufugerunt, vel iuxta
Gloſſam interlinearem, quando poſt reſurrectionem, ad verba euangelica diſſemi-
nanda, tanquam oues inter lupos in varias orbis regiones ſe contulerunt. Nam, per
Ezechiel. ca. oſſa quoque diſperſa apud Ezechielem, Chriſti fideles in varijs diſperſi regionibus
37. intelliguntur, qui tandem ad nouiſſimum iudicium properabunt: niſi velimus deſi-
gnare Ethnicos, vbique ſparſos, qui ad fidem Chriſti identidem confluunt. Verùm
oſſa diſſipata ſecus Infernum in Pſalmo quadrageſimo ſupra centeſimum, corpora
Martyrum poſſunt ſignificare, quæ ſupra vim naturæ à terra eruperunt, & die po-
Iſaia c.66. ſtrema erumpent: quemadmodum oſſa geminantia, vt herba apud Iſaiam, glorioſa
corpora in reſurrectione manifeſtant. At per oſſa humiliata apud Pſalmographum
multis

multis in locis, virtutes, & animi motus deſignantur. Viciſſim oſſa inueterata in Pſalmo trigeſimo primo, virtutes peccatis diminui, & diſſipari oſtendunt: vel iuxta ſententiam Diui Auguſtini, vires mentis labefactari denotant. Quemadmodum in
E Pſalmo primo ſupra centeſimum, oſſa areſcentia virtutes deficientes patefaciunt: vel oſſa areſcentia, vt cremium in eodem Pſalmo, iuxta expoſitionem Laureti in ſylua allegoriarum, animam amittere omnem delectationem boni ſignificant. Pariter in Pſalmo trigeſimo tertio, cuſtodit Dominus omnia oſſa eorun, tunc animæ virtutes roboratæ, vel actiones fortes ex virtutibus dimanantes intelliguntur. Oſſa verò mortuorum apud Ezechielem deſignant illa opera, quæ ſpeciem iuſti præ ſe ferunt. *Ezech. c.24.*

Per oſſa medullis irrigata apud Iob, homines improbi notantur, qui publicis muneribus cumulantur, nec non dignitatibus, & honoribus irrigantur. Similiter apud eundem Iob, oſſa Behemoth ſunt fortiores in vitijs, qui maximam labem in dies contrahunt. Demum oſſa filiorum Iſrael circum aras diſperſa apnd Ezechielem ſignificant Hæreſiarchas, ex mente Diui Hieronymi, qui circa ſuos errores confunduntur, & propterea à ſe inuicem ſegregantur. *Iob c.21.* *Cap.40.* *Ezech.c.6.*

Poſtremò loco cutem, vel pellem debemus ponderare, quam in ſacris litteris aliqui meretricem interpretantur: quandoquidem legitur in Leuitico; veſtem, vel pellem, quam habent, lauabit aqua. Hunc locum Heſychius Hieroſolymitanus ad meretricem refert, nec præter rationem; cum olim Romanis meretrices ſcorta appellarentur à pellibus ſcorteis, quibus pro ſtratis vtebantur. Præterquamquòd, cutis nomine, illi potiſſimum intelliguntur, qui in exteriora tantummodò, & mundana incumbunt. Amplius in Leuitico, lucens candor in cute claritatem Euangelicæ doctrinæ, & ſenſum ſpiritualem manifeſtat: quemadmodum viciſſim ſi cutis non ſit tota candida, ſuſpicionem criminum præſagit.
F *Leuit.c.15.* *Cap.31.*

MYSTICA DE HOMINE.

G

HACTENVS myſtica ſingulas corporis partes reſpicientia examinauimus, modò noſtra intereſt ad myſtica toti homini conuenientia mentem dirigere, vt hæc doctrina perfecta habeatur. Primitùs animaduertendum, quòd nomen maſculi in diuinis litteris, hominem virtutibus perfectum, & fortem ſignificat; cum viciſſim mulier ſit tantæ imperfectionis, & debilitatis, vt Salo non in ſapientia, hæc verba prodiderit: melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Immò iubet Dominus mares, tantummodò prolis Aronis ſacrificato veſci, quia non omnium partes ſunt de rebus diuinis diſputare; cum id deceat illum, qui in cogitationibus nihil fæmineum participat. Legitur ergo in Epiſtola ad Galatas. *Poſtquam factum ſum vir.* hoc in loco, vir, iuxta ſententiam Clementis Alexandrini, ſignificat Chriſti
H fidelem; quemadmodum infans denotat Iudæum: quandoquidem Diuus Paulus ſectans legem infans dicebatur, deinde meditans ſpectantia ad Chriſtum, quem diuinæ litteræ virum vocant, tunc vir euaſit. *Cap.4.*

Poſteaquam incidimus in pueros, nonnulla de his myſtica ponderanda ſunt. Siquidem apud Mattheum hæc verba leguntur: *Niſi efficiamini ſicuti paruuli iſti.* Clemens Alexandrinus, per hos paruulos, homines cæleſtia regna affectantes intelligit, qui ſolum Deum Patrem habere debent: veluti puſiones Patri ſuo tantum blandiuntur, & noxa leui accepta, ad illum tantummodò confugiunt. Niſi velimus, per paruulos, cunctos homines iuſtos, perfectos, & innocuos intelligere, de quibus ſcripſit Pſalmographus: *Laudate pueri Dominum.* cum ſpectet præcipuè ad homines ſcelerum immunes diuina præconia celebrare. Quando verò in hiſtoria Regum, pueri, Eliſeo conſpecto, clamauerunt. *Aſcende Calue.* *Matth.c.18.* *Lib.1. Pedagogiæ c.5.* *Pſalm.112.* *Lib.4. Regũ cap.2.*

Lauretus in ſylua allegoriarum, aſcenſum Chriſti ad Caluariæ locum interpretatur. At puella mortua nondum tamen ab ædibus elata, quam Chriſtus ad vitam reuo-

reuocauit, indicat animam prauæ aſſentientem cogitationi, quæ tamen nondum effectum ſuum ſortita eſt. Hæc igitur anima intus mortua, per Dei gratiam reuiuiſcens ad Dominum reuertitur. Verùm adoleſcens mortuus, quem Dominus extra portam ad vitales auras reuocatum matri ſuæ reſtituit, demonſtrat animam eſſentientem prauis cogitationibus, quæ effectum ſuum ſortitæ ſunt: nihilominus quia eam pænituit, propterea Dominus illam gratiæ matris Eccleſiæ reſtituit. Lazarus verò, qui iam quatriduanus putebat à Domino vitæ redditus, manifeſtat animam criminibus comittendis aſſuetam, quæ peccatis inuoluta, veluti in illis ſepulta fætet: verumtamen Dominus miſericordiæ parens, hanc quoq; ex ſententia D. Auguſtini, gratiæ reſtituit. A

Iam accedendum eſt ad nomen viri, atq; hominis, vt quid in myſtica doctrina ſignificet, ponderemus. Vir Dei, qui reprehendit Ieroboam, atq; brachium eius areſecit, & poſtea ſanauit, neq; cum eo inuitante cibum ſumere voluit, & deinde in via deceptus à Propheta comedens interijt, vt habetur in hiſtoria Regum, denotat illos, qui ob magna quædam opera inſolenter gloriantur, & poſtmodum, permittente Deo, magna peccant. Vir iuxta cor Dei in præcitata hiſtoria, eſt homo charitate imbutus, qui Deo ſummopere gratificatur. Alioquin, per virum Dei, multi cætum Apoſtolorum intelligunt. Sicuti vir indutus veſtibus albis eleuans dexteram, & ſiniſtram ad Cœlum, quem Daniel conſpicatus eſt, Angelum demonſtrat. B

Lib. 3. Reg. c. 13.

Lib. 1. Reg. c. 13.

Daniel. c. 18.

Cant. c. 8.

At vir afferens mille argenteos pro fructu vineæ in Canticis, eſt homo, qui voluptates, & res mundanas pro Chriſto aſpernatur. Vir diues auferens ouem pauperis in Hiſtoria Regum, eſt Chriſtus humanum genus redimens, ipſumq; à diabolicis inſidijs liberans, qui aliter vocatus eſt vir dolorum apud Iſaiam, cum varios cruciatus in paſſione ſubierit. Immò vir etiam voluntatis Dei fuit appellatus; cum in omnibus rebus voluntati diuinæ ſatisfecerit. Item vir rixæ, & diſcordiæ apud Ieremiam vocatus eſt, quoniam poſitus eſt in ſignum, cui contradicetur. Hinc nominatus eſt vir dextræ Dei in Pſalmo ſeptuageſimo nono. Immò in Exodo vir pugnæ Deus Iehoua nomen eius, Chriſtum Dominum cum hoſte humani generis præliaturum, & tandem victoriam relaturum ſignificat. Pariter iuxta Zachariam, vir equitans equum ſanguineum ſtans inter myrtos in conualle, ex mente Galatini, Chriſtum Dominum inter viros iuſtos morantem oſtendit, ſed equus ſignificat corpus Domini noſtri, quod in ara Crucis ruborem ſanguinis erat adepturus. C

Lib. 2. Reg. c. 12.

Ierem. c. 15.

Exod. c. 15.

Zach. c. 1.

Alioquin vir pugnator in Exodo vocatur Dominus Deus, cum nemo eius poteſtati reluctari poſſit. His addatur vir, quem Hieruſalem proijcit apud Ezechielem, quoniam eſt ſymbolum verbi Dei, quod anima peccans aſpernatur. Vir vnus ex acie fugiens, & arcam eſſe captam nuncians, vt legitur in Hiſtoria Regum, concionatorem ex Iudæis ad fidem properantem, nempè Paulum Apoſtolum oſtentat. Item vir pugnans contra fratrem ſuum apud Iſaiam, iuxta mentem Diui Hieronymi, hominem, relictis rebus pretioſis, & carioribus, ad Chriſtum accedentem repræſentat. At vir vnus perſequens mille homines, vt conſtat apud Iſaiam, eruditum doctorem vires Hæreticorum profligantem deſignat. Immò vir, qui non roborabitur in fortitudine ſua, vt extat in Hiſtoria Regum, eſt homo in diuina doctrina fortis, ſine qua omnis fortitudo nihili æſtimatur. Viciſſim vir linguoſus, & iniuſtus, iuxta Pſalmum trigeſimum nonum ſupra centeſimum, exponi poteſt Iudas; & vir teſticulis auulſis indicat hominem antea piam ducentem vitam, & tractu temporis, ad nequitias incumbentem; namq; cum teſtes ſint indicia virtutis, pariter vice verſa euiratio mollitiem ſignificabit. D

Ezech. c. 16.

Lib. 1. Reg. c. 4.

Iſa. c. 30.

Lib. 1. c. 2.

Nomen viri in numero multitudinis, myſticos ſenſus in ſacris Biblijs non paucos ſortitur. Siquidem In Numeris, viri duo portantes botrum in vecte poſſunt ſpectare ad duos latrones cum Chriſto crucifixos, aut deſignare poſſunt populum Iudaicum præcedentem, & terga Chriſto dantem, nec non populum Ethnicorum ſequentem, conſequenterq; faciem Chriſti contemplantem. Vel duplicem Chriſti amorem, nimirum in Patrem, & in homines, ſiue duo teſtamenta, in quibus continetur Chriſtus, manifeſtant.

Numer. cap. 13.

Per viros tres, qui Abrahæ in Geneſi apparuerunt, poſſumus intelligere aduentum Chriſti, quem Moyſes, & Elias comitantur; nempè alter, per legem, aduentum

Geneſ. c. 18.

Domini

Domini prædicans, alter verò circa Mundi finem, aduentum iudicij præueniens. Per viros quinq; qui Iudæis opitulaturi apparuerunt, vt extat in Machabeis, Georgius Ederus quinq; libros Moysis intelligit. Et quinq; viri mulieris Samaritanæ, apud Ioannem erant quinq; ſenſus, quibus illa ante tempus rationis regebatur; nam vir huius mulieris erat ſpiritus rationalis, qui non erat vir, quoniam ei non obtemperabat; aut vir, qui non erat vir, erat error adulterij, in quo tunc verſabatur. Viri duodecim Patriarchæ nuncupati denotant omnes Patres duodecim Tribuum, qui in primo ſtatu vſq; ad Chriſtum fuerunt. Immò duodecim Principes, qui in Deſerto ceciderunt, cum his, qui ab Aegypto ſunt egreſſi, duodecim Apoſtolos cum ſucceſſoribus oſtendere poſſunt. Viri fortes ſexaginta, in Canticis, lectum Salomonis ſtipantes, Diuus Gregorius interpretatur Sanctos, qui verbis, & exemplis ſanctam mentem muniunt, in qua Chriſtus Dominus quieſcit. Tandem viri mille in monte Bethel Saul aſſociantes, vt legitur in Hiſtoria Regum, à Diuo Gregorio exponuntur viri Eccleſiam propugnaturi, qui ſuo Principi Eccleſiaſtico adhærent.

Lib. 2. Machab. c. 10. *Io. 4.* *Cant. c. 3* *Lib. 1. Reg c. 13.*

E

Superſunt adhuc viri in numero multitudinis conſtituti, qui animaduerſione indigent; vt viri exercitus in Numeris, qui pugnauerunt, hi dicuntur eſſe, qui omne vitiorum genus exterminarunt. Viri virtutis, in Machabeis, applicantes ſe ad ciuitatem Ephron, à Laureto declarantur tot Doctores ſenſum ſpiritualem penetrantes, vt criminoſos à vitijs ad bonam frugem reuocare poſſint.

Num. c. 31. *Lib. 1. Machab. c. 5.*

F

Viri diuitiarum in Pſalmo ſeptuageſimo quinto nominantur illi, qui ſuas nō poſſident diuitias; immò ipſi à diuitijs poſſidentur, propterea ſomnum ſuum, nō autem Chriſti dormire perhibentur.

Viri Iuda, qui cum Dauid, in Hiſtoria Regum, ad arcam deducendam progrediebantur, poſſunt nuncupari populi fideles, qui cum Chriſto ad Eccleſiæ amplificationem in dies incumbunt: quemadmodum fideles mutuam opem ſibi inuicem præſtantes, ex Diuo Hieronymo explicantur per viros apprehendentes manus proximi ſui apud Zachariam. Viciſſim viri Niniuitæ, apud Mattheum, Ethnicos ſignificant.

L. 2. reg. c. 6. *Zach. c. 14.* *Matth. c. 12*

Viri ſanguinum in Pſalmo trigeſimo octauo ſupra centeſimum vocari poſſunt Hæretici, qui prauis documentis animas interimunt, vel homines, qui adhuc in voluptuoſas, & venereas actiones incumbunt. Tandem viri Anathoth quærentes animam Hieremiæ, Iudæos, ſed potiſſimum Sacerdotes, & Scribas aduerſus Chriſtum deſignant.

G

Modò ſe ſe offert nomen hominis, quod ſuis myſticis ſenſibus non caret: quandoquidem, hoc nomine, prius multa perfecta, & optima, nempè Chriſtus, Beata Maria ſemper Virgo, Angeli, mens, & perfecti viri intelliguntur: quamuis deinceps per hoc nomen multa etiam mala declarentur. Quoad primum, homo primus dicitur Adam de terra terrenus, ſecundus homo eſt Chriſtus de Cœlo cæleſtis, vt in Epiſtola ad Corynthios legitur. Propterea homo, quem Deus in Pſalmo ſexageſimo quarto aſſumpſiſſe perhibetur, humanitatem verbi Dei aſſumptam ſignificat. Vel talis homo, iuxta mentem Laureti in ſylua allegoriarum, Eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus, demonſtrat.

H

Quo circa homo in Geneſi, quem Deus in Paradiſo collocauit, fuit ſymbolum Chriſti, qui in Eccleſia tanquam caput reſidet. Pariter homo apud Lucā centum oues poſſidens, exprimitur Chriſtus, qui Angelis, & hominibus dominatur. Idem Chriſtus eſt homo natus in Sion, quam in Pſalmo octuageſimo ſexto ipſe fundauit. Item in Pſalmo centeſimo octauo, homo redimens, & pauper, Chriſtus dicitur. Idem eſt ille homo paratus ad ferendum hircum in deſertum, vt habetur in Leuitico. Idem eſt ille homo, qui in Numeris, de Iſrael erat ſurrecturus. Immò Chriſtus eſt idem homo, cuius inimici, apud Micheam, ſunt eius domeſtici. Amplius Chriſtus erat ille homo, quem apud Ioannem Paraliticus expectabat, vt eum in piſcinam mergeret. Inſuper homo peregrè profectus apud Mattheum ſignificat Chriſtum ad Cœlum aſcendentem, vt Origenes interpretatur. Demum Chriſtus eſt ille homo Rex, qui poſuit rationem cum ſeruis ſuis, & homo pater familias, vt apud Mattheum multis in locis legere poſſumus. Præterea Beata Maria ſemper Virgo; ſæpè homo nominatur: cum Chriſtus filius Hominis dicatur: appellatur autem Chriſtus filius hominis

Geneſ. c. 2. *Luc. c. 15.* *Leuit. c. 16.* *Num. c. 24.* *Mich. c. 6.* *Io. c. 5.* *Matth. c. 25* *Matth. c. 13 & c. 18.*

nis, & non homo, quoniam licet ex genere Adam deſcendat, non tamen eſt verus homo, cum non ſit putredo: licet ſit vermis, & non homo, vt habetur apud Iob. His addamus quod homo primus, iuxta ſententiam Antiquiorum Rabinorum, denotat Matrem Redemptoris, quæ quoad materiam vnà cum Adam producta fuit, & ab ea A Adam proceſſit: referunt enim Deum amore Meſſiæ, & eius Matris mundum creaſ-

Prouerb. cap 18. ſe, & de hoc primo homine intelligunt illud Prouerbium. *Iuſtus primus in lite ſua venit amicus eius, & inueſtigauit eum.* Hic primus homo, exponente Galatino, qui eſt Mater Meſſiæ, ob quam ipſe filius hominis dicitur, iuſtus eſt in lite ſua, in qua accuſatur ab Aduerſarijs, quod in labe originis concepta ſit: vnde venit amicus eius, nempè Deus, & hanc litem inueſtigans, ſententiam tulit in Canticis dicens. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Nomen quoq; hominis Angelo quandoq; attribuitur: ſiquidem Angelis humana forma aſſignatur, quia mente vigeant, vt homines videndi vim poſſideant, & ad imperandum, & regendum ſint idonei.

Cæterùm homo factus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei in myſtica doctrina hominem interiorem denotat, qui in mente diuina extitit antequam Deus de limo

Num. c. 30. terræ hominem exteriorem formaret: ideòq; quando in Numeris nominatur homo, intelligitur homo interior ſua alimenta, & indumenta poſſidens, quæ in homine B exteriori requiruntur; eſt autem mens, vel ratio, vel anima: quandoquidem illa, quæ ſunt hominis exterioris, ad interiorem referri poſſunt.

Matth. c. 13. Hic igitur erit ille homo, qui apud Mattheum ſinapim in agro ſuo ſerens, theſau-

Geneſ. c. 2. rum inuenit. Ad hoc confirmandum poſſumus in medium afferre illud Geneſis, vbi, nomine hominis, mens, & ratio deſignatur: verba ſunt hæc. *Non erat homo, qui operaretur terram.* Id exponitur, quando mens ideam ſenſus non exercebat. Homo

Iob. c. 38. oſtendit etiam prophetam, & ſapientem: quandoquidem apud Iob, terra abſq; homine erant Ethnici ſine Prophetis. Idcircò homo, qui in Pſalmo centeſimo tertio præeſt beſtijs, demonſtrat virum perfectum, qui præſit rudibus. Item homo creatus, qui in Geneſi præſit piſcibus maris, & volatilibus Cœli, hominem iuſtum, & perfectum indicat, qui ſanctimonia, ſapientia, & doctrina alios antecellat.

Homo Soli iunctus maſculum procreare dicitur, vt legitur apud Platonem, idq; ſignificat, quod homo lumini diuino copulatus virile, & rectum opus operabitur: C ſiquidem Sol ſupremæ lucis ſimulacrum eſſe perhibetur. Vice verſa homo terræ iunctus eſſe dicitur, quando concupiſcentiæ adhæret; quare tunc opus terreſtre, & fæmininum procreat. Hocq; ſtabilitur ſententia Pythagoræ, aſſerentis oportere hominem fieri vnum; quibus verbis, myſticus ſenſus intelligendus eſt de homine Deo adhærente; nam Deus verè vnus eſt, & qui Deo adhæret, cum eo vnus ſpiritus efficitur. Quapropter homo à Deo creatus fuit vnus, & non multi, quoniam, ex mente

Lib. 12. de Ciuit. Dom. Diui Auguſtini, homo ad concordiam, & myſterium vnitatis fuit propagatus, vt hac ratione Dei imago in homine refulgeret; hinc quemadmodum ab vno Deo per creationem omnia, ſic ab vno homine per propagationem omnes dimanarent.

Cap. 14. Homo ferens amphoram aquæ, vt extat apud Marcum, eſt Moyſes ferens litteram legis; non enim effertur proprio nomine, quia chriſtianum nomen nondum erat notum.

Luc. c. 6. Homo habens manum aridam, qui apud Lucam à Chriſto liberatus fuit, deſignat D illum, qui nihil boni operatur, ſed poſtea à Chriſto ſanatus rectas operationes mo-

Cap. 18. liri incipit. Demum hominis figura inter quatuor animalia circa ſedem Dei in Apocalypſi denotat Diuum Mattheum Euangeliſtam circa humanitatam filij Dei verſantem, veluti etiam expoſuimus, quando ſuperius de myſtica facie hominis diſſerebamus.

Amplius nomen hominis in numero multitudinis ſuos ſortitur myſticos ſignifica-

Geneſ. c. 6. Exod. c. 8. & c. 34. tus. Namq; homines multiplicati in Geneſi deſignare poſſunt vires rationales in virtutibus multiplicatas. Item homines Aegypti, & homines Regionis Amorrheorum, qui duobus in locis Exodi leguntur, oſtendunt homines prophanos, qui in res mundanas; & voluptuoſas incumbunt. Tandem homines, & iumenta ſalua bis Domine, vt extat in Pſalmo trigeſimo quinto. Per hæc verba primò debemus intelligere homines perfectos, & iuſtos, deinde homines à ſenſu, & non à ratione ductos, qui etiã ſaluantur, dummodò perfectionem amplexi per viam ſalutis progrediantur.

Poſtea

Posteaquam in vitia incidimus, non erit absurdum in calce huius rubricæ, sensus mysticos praui hominis manifestare. Namq; iuxta vitia hominem occupantia, homo vocatur iumentum, homo serpens, homo vipera, & homo vulpes. Quocirca apud
E Mattheum homo non habens vestem nuptialem, hominem criminsum, consequenterq; omnes vitijs deditos repræsentat. Item omnis homo dicitur mendax in Psalmo centesimo decimo quinto, iuxta tamen conditionem naturalem, cum ad fidem spectantia non attingat: hinc Paulus scribens ad Galatas tradit se loqui secundùm hominem, quando rudia docet. *Matth.c.22.* *Cap.3.* *Cap.6.*

Pariter apud Paulum scribentem ad Romanos legitur homo vetus, nempe fidei expers: quemadmodum vicissim homo nouus in eodem loco dicitur, qui per fidē ad rectum vitæ tramitem dirigitur. Homo ineptus ad redimendum, vt legitur in Psalmo quadragesimo octauo, exponitur purus homo, qui potius redemptione indiget: propterea non permittitur homo esse in tabernaculo Fœderis, quando Pontifex intrat in Sancta Sanctorum, quia cum ibi possint esse, iam non sunt homines, nimirum mortales, sed facti sunt Dij, vt in Leuitico habetur. Sumitur etiam homo pro puro homine apud Ieremiam, quando hæc verba prodidit. *Maledictus homo, qui confidit*
F *in homine*. Insuper homo apud Mattheum, qui de Hierusalem in Hierico descendens incidit in latrones, exponitur à Diuo Thoma Adam, qui à Diabolo superatus de statu pacis calamitatem incurrit. Homo autem inimicus, qui apud Mattheum superseminauit Zizania, indicat Diabolum, qui interdum homo inimicus appellatur. Item homo apud eumdem Mattheum, per quem scandalum venit, demonstrat populum Iudaicum, qui non solum Christum negauit, sed etiam alios ad negationem compulit. Idem populus Iudæorum ostenditur ab homine habente immundum spiritum apud Lucam. Quamuis homo in Exodo appelletur etiam Iudæus ad differentiam Ethnicorum. Homo pacis in Psalmo quadragesimo, exprimitur Iudas, qui osculo pacis Christum prodidit. Rursus homo parans mittere hircum in desertum, vt legitur in Leuitico, qui postea se lauabat, iuxta mentem Laureti in sylua Allegoriarum, exprimit Pilatum, qui Christum in Crucem mittere decreuerat; nihilominus lauit se, vt opera sua munda ostentaret. Deniq; homo, qui in Deuteronomio non
G suscitat semen Patris, indicat sermonem hæreticum, qui oriens ex sacra pagina, Filios Christo minimè generat. *Cap.17.* *Matth. c. 4.* *Cap. 13.* *Cap. 18.* *Luc. c. 4.* *Exod. c. 19.* *Leuit. c. 6.* *Deut. c. 25.*

MORALIA EX PARTIBVS humanis desumpta.

QVEMADMODVM humanum corpus varijs integratum partibus, ijsdem tanquam instrumentis ad varia munia munia idoneis vtitur: assimiliter Ecclesia Dei varijs hominibus, tanquam partibus constituitur, per quos,
H tanquam per idonea instrumenta, varias functiones obit. Immò veluti humani corporis partium aliæ sunt animales motum, & sensum toti corpori communicantes, aliæ vocantur spirituales vitam corpori impertientes, & aliæ dicuntur naturales nutrimentum pro toto præparantes: pariter in Ecclesia sunt partes animales, nempè Præsules, qui alios regunt, partes spirituales erunt viri perfecti, & Deo in religiosam seruitutem dicati, qui suis precibus vitam gratiæ alijs communicant; tandem partes naturales erunt Euangelij Præcones, qui diuinis præceptis animas hominum nutriunt. Verùm cum in corpore humano partes generationi destinatæ naturalibus partibus adscribantur: item in Ecclesia omnes viri doctrina insignes hoc generationis munus obire feruntur, dum criminosos, quasi illos generando, gratiæ diuinæ restituunt; ad rem enim scribebat Apostolus ad Corynthios. *Ego per Euangelium vos genui.* *Lib.1.c.4.*

Cum igitur omnes humani corporis partes doctrinæ morali sint famulaturæ, operæ pretium esse duximus à capillis inchoare, & deinceps per cæteras partes ad plan-

tam vſq; pedis deſcendere. Itaq; capilli caput tegendo exornant, & ornando muniunt; qui licèt ſæpè iuxta partem capitis anteriorem, vel ob raritatem cutis, vel ob defectum alimenti defluant: nihilominus pars poſterior capitis, vel ob cutem denſam, vel ob copiam humoris, illis nunquam caret: quare pars anterior iuuentutem, & pars poſterior ſenectutem repræſentat. A

Cum igitur iuuentus, vel ob defectum alimenti pietatis, vel ob raram in ſuperos obſeruantiam, rectis operibus careat; ſenectus tamen denſa, & munita precibus, & copioſo pietatis humore affluens in recta opera ſemper incumbit: iuxta illud Pſalmographi. *Senectus mea in miſericordia vberi*. Deinde obſeruandum eſt, quòd capilli à fumoſis exhalationibus producuntur; ideòq; quantò maior erit exhalationum copia, tantò copioſiori crine caput tegetur, quibus deficientibus, caput pilis priuatur: propterea humanus animus à capite, & cogitationes ab exhalationibus referuntur, quæ crines virtutum, & operum generare ſolent. Quamobrem quantò maior erit copia bonorum affectuum, tantò maior erit abundantia virtutum. Viciſſim quando crines virtutum recedunt; tunc animus rectis cogitationibus nudatur. Ad rem igitur legimus apud Mattheum. *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt*. Quandoquidem, iuxta ſententiam Ciceronis, ignorare non poteſt Deus, qua quiſq; mente ſit. B

Senectus, & iuuentus.

Cap. 10.

Inſuper capillorum canities ex frigiditate humoris alimentalis producitur, quia frigiditas albedinem generat. In ſenectute igitur, ob humoris frigidi abundantiam, crines albeſcunt: quapropter per canitiem, ſenectus intelligenda eſt, in qua frigus diuini timoris dominatur, hinc albedo caſtæ vitæ dimanat, cum ſenes capulares futuram vitam in dies meditentur; vt veritatem aſſequatur illud aſſertum Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Cap. 4.

Poſteaquam de capillis ſermo habetur, hic quoq; nonnihil de pilis, & barba recenſendum eſt. Siquidem pili duri, & aſperi ſunt, quando à dura, & aſpera cute erumpunt: vnde in hac doctrina, pili operibus, & cutis affectui aſſimilantur: quocirca à duro affectu operationes nonniſi duræ, & vice verſa dimanare poterunt. Veluti legitur apud Mattheum. *Bonus homo de bono theſauro ſuo profert bona, malus verò ſimiliter mala.* Pariter barba pilis integrata viri ornamentum eſſe perhibetur, mareſq; à fœminis ſeparat. Per barbam intelligenda eſt prudentia finem conſuetudinis exornans, quæ fœminas à viris, nempè improbos à probis, & criminoſos à virtute præditis diſtinguit. C

Cap. 3.

Succedit caput, quod totius corporis fundamentum, & principium eſſe fertur, dum cæteræ partes ab illo ſenſum, & motum hauriunt. Cum igitur caput ſecunda valetudine fruitur, cætera membra rectas functiones obeunt, & viciſſim, capite laborante, cæteræ partes langueſcunt. Per caput, in hac doctrina, mens intelligitur, quæ ſi perfecta, & iuſta ſit, inde nonniſi rectæ operationes prodeunt. Viciſſim quando animus eſt maleficus, nonniſi mala opera generare poteſt. Amplius caput eſt tanquam caminus totius corporis, ad quem fumiferæ alimentorum exhalationes aſcendunt, ſed cum ſit copioſis refertum meatibus, alibilibus retentis, excrementitij vapores per porros euaneſcunt. Caput in hoc loco eſt Princeps, exhalationes ſunt ſubditorum petitiones, & querelæ ad Principem quotidie aſcendentes: quamobrem neceſſe eſt, vt hoc caput ſit foraminibus diſcretionis, & prudentiæ refertum, vt ſuperflua facilè exeant, & neceſſaria tantummodò retineantur. D

Capitis moralia.

In capite cerebrum clauditur, iuxta opinionem Medicorum, natura frigidum, & poſt cor immediatè generatum: quapropter cordi calidiſſimo opponitur, vt huius feruor alterius frigiditate temperetur. Per cerebrum poſſumus exprimere Beatam Mariam ſemper Virginem, quæ in corpore Eccleſiæ poſt cor, nempè poſt Chriſtum, primum occupat locum. Itaq; hæc Virgo Miſericordiæ parens huic cordi opponi perhibetur, dum ſuis precibus feruorem ſummi Iuris lenit, atq; temperat. Deinde cerebri frigiditas, & humiditas canitiem, ſicuti viciſſim caliditas, & ſiccitas caluitiem generare ſolet. Canities ſymbolum ſapientiæ eſſe dicitur, iuxta illud Sapientiæ. *Cani ſunt ſenſus hominis*. Caluities verò eleemoſynam denotat, quæ capillos diuitiarum tondet: propterea homo cerebro conſcientiæ, ob Dei timorem, frigido, & ob pietatem humido refertus, citò canitiem ſapientiæ adipiſcitur: iuxta illud Pſalmogra-

Moralia cerebri.

Cap. 4.

mographi. *Initium Sapientia est timor Domini*. Item homo vi charitatis calidus, & qui macerescens fit siccus, illicò caluitiem rerum mundanarum acquirit.

Frons, vt in Rubrica Physionomiæ fuit relatum, est illa capitis pars, in qua vere-
E reundia, honor, virtus, & animi constantia refulgent, præterea est pars dura, & iniuriæ aeris, patiens. Frons Ecclesiæ ab Apostolis, & Martyribus repræsentatur: qui iniuriæ Tyrannorum patientes, Christi fidem pugnacissimè defenderunt. Nasus est ille, qui odores discriminans, & suauibus tantùm oblectatus, à tetris summoperè abhorret, deinde aerem inspirat, & expirat. Nasus animæ est pietas, quæ diuina, & æterna suauitate delectata fætorem voluptatum aspernatur, deinde spiritum gratiæ attrahens, orationis aerem emittit. *Moralia ad frontem attinentia.*

Præterea natura sagax duobus oculis caput exornauit, vt alterius deficientis munus alter suppleret. Hæc igitur oculorum duplicatio charitatis conditionem docere potest, quæ, teste Gregorio, inter duos saltem administratur, cum duo viri iusti non voluptatibus, non conuiuijs, sed communi vtilitati se natos esse arbitrantur. Rursus oculi in parte profunda siti remota optimè intuentur, sed oculi prominentes nonnisi proxima videre possunt. Oculi concaui sunt viri perfecti, qui à rebus volu-
F ptuosis segregati in profunda animi demissione morantes, remota, nimirum sublimia optimè contemplantur. Sed oculi prominentes sunt homines superbi, qui nihil aliud, nisi proximum præsentis fortunæ nitorem conspicantur, & meditantur. Rursus pupilla oculi cuncta videt, cum se ipsam intueri nequeat. Hæc ideò assimilatur homini, qui aliena vitia melius, quàm propria conspicit, & in alienis negotijs rectius quàm in proprijs se gerit: quocirca ad rem Diuus Bernardus dicebat. *Multi multa sciunt, & se ipsos nesciunt*: quid plura? Natura palpebram duplicauit, vt oculus vtraq; munitus externas iniurias facilè arcere posset. Ita oculus mentis duplici discretionis tegumento claudendus est, nempè illo, quod spiritualia, & altero, quod mundana respicit, ne indiscriminatim aliquod noxium intuendo appetat. *Oculorum moralis doctrina.*

Natura quoq; aures humanas geminauit, vt caput in medio illarũ collocatũ vndiq; sonorum differentias apprehenderet. Sic Iudex, & Confessarius in loco publico semper morari debent, vt facilè querimonias, & crimina audire possint: iuxta illud
G Psalmographi. *Auribus percipite, qui iudicatis orbem*. Nisi velimus, per caput inter aures, Christum intelligere, qui semper inter homines residet, vt flagitatores non molestos exaudiat; iuxta assertum Psalmographi. *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum.* *Aures.*

Dentes humanum os exornantes sunt albi, duri, acuti, ordine quodam digesti, labijs septi, necnon ad formandam vocem, & ad nutritionem corporis necessarij. Dentes Christi, vel Ecclesiæ sunt Euangelij Precones, quibus peccantes mandendo ad se attrahunt: quapropter apud Ioannem dicebat Christus. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis*. Sunt igitur hi castitate albi, seueritate acuti, stabilitate mentis duri, ordine quodam concordiæ digesti, labijs animi demissionis circumdati, & tandem veritate doctrinæ ad nutriendum Ecclesiæ corpus, necnon ad vocem diuini encomij formandam necessarij. Alioquin dentes assimilantur illis, qui alienam famam mordicus lacessunt. Sin dentes fuerint recti, & copulati, vitæ longitu-
H dinem, veluti rari, & curui breuitatem præsagiunt. Tales dentes ad Iudices, vel familiares Principis comparari possunt, qui si bonis moribus fuerint coniuncti, & propter iustitiam recti, proculdubiò in illa iurisdictione diu versabuntur: sin ob discordiam fuerint rari, & ob iniustitiam curui, tunc in iurisdictione paruum temporis spatium consument. Succedunt molles gingiuæ, quibus dentes altis radicibus nituntur. Hæ mollem benignitatis virtutem repræsentant, quæ in humano ore versari debet, in qua postea dentes, nempè placida verba radicantur; iuxta illud Ecclesiastici. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* *Dentes qui. Cap. 3.* *Gingiuæ.*

Lingua instrumentum gustus, & orationis esse dicitur; quamobrem Euangelij Preco, in mystico Ecclesiæ corpore, linguam Christi refert; siquidem, instat linguæ, saporem profanorum à sapore sacrorum, & spiritualium discriminat, & orationem effundens diuina encomia, & gratiarum actiones celebrat. Labia sunt partes molles totum dentium ordinem tegentes; hinc Precones Euangelij labia, Ecclesiæ esse feruntur, per quos lingua Dei Patris, nimirum spiritus diuinus ad populum concio- *Cap. 6.* *Lingua.* *Labia.*

nem habet. Hi igitur molles, & benigni esse debent, vt duritiem dentium, id est feueritatem diuinæ iustitiæ emolliant, & temperent. Genæ postea sunt partes faciei mollitiem, albedinem, & ruborem participantes, à quibus ostenditur exterior consuetudo, in qua moralis pulchritudo refulget. Hæc igitur mollitiem pietatis, ruborem charitatis, & alborem puritatis referre debet. Os ad nutritionem valdè necessarium esse liquidò constat: quandoquidem nisi os cibaria præparans ad stomachum demandaret, proculdubiò membra humana deficerent. Os in Ecclesia Dei est theologicæ sapientiæ Doctor, qui cibum diuinæ doctrinæ diligenter examinatum membris, nempè auditoribus distribuit, vt eorum animam reficiat, atq; nutriat. Præterea obseruandum est, os humanum esse paruum, cum bruta valdè amplo ore referta sint: namq; homo rationis particeps ore paruo fuit à natura donatus, quia modicus sermonis esset, & paucam alimenti quantitatem adhiberet: iuxta illud Prouerbiorum. Qui custodit os suum, custodit animam. Os autem vastum in brutis, nimirum in criminosis obseruatur, quia non solum sunt largiloqui, verùm etiã nulla vtuntur temperantia, quæ impetum appetitus moderari possit.

Gena. A

Os.

Cap. 21.

Ab ore ad guttur faciendus est transitus, in quo duæ ad pulmones, & ad stomachum patent viæ, quarum prima aerem, altera verò cibum ad ventriculum defert. Guttur in morali doctrina significat mentem duabus vijs, nempè affectionibus insignitam, quarum altera spiritualis, altera voluptuosa dicitur. Spiritualis est illa, per quam aer bonorum ad animam attinentium attrahitur, altera, per quam bona voluptuaria appetuntur. Itidem, scilicet in gutture, aer, & cibus diuersas sortiuntur vias, quoniam aer per asperam arteriam ad cor, cibus autem per oesophagũ ad ventriculum descendit: quare, ob viciniam imminet periculum, ne portio cibi viam aeris, maximo patientis incommodo, ingrediatur. Cum igitur in morali doctrina, aer summum bonum, & cibus bonum fortuitum significet, quorum primum cor, & alterum stomachum, nempè marsupium petit: sæpè sæpius impendet discrimen, ne bonum fortuitum viam cordis obstruat: quemadmodum Auaris accidit, quorum diuitię à via marsupij aberrantes cor petunt, & suffocantes animam impediunt, quominus egenorum calamitates videre, & eorum querimonias audire possint. Idcircò quidam Poeta, hominem auarum rei insensibili comparabat hunc in modum.

Guttur. B

Auarus quid præstet. C

Arca tumet nummis, socios nec pascit egentes,
Si posset, miseros pasceret, arca loqui.
Arca magis tute es, quàm quæ tibi pondera seruat.
Arca tu, illa hominis nomine digna fuit.

In prædicta parte vox etiam formatur, quæ si fuerit suauis ærumnosos exhilarat, amorem conciliat, laborem lenit, mentem à timore ad audaciam, ab ira ad clementiam reuocat. Talis est vox diuinæ laudis, & optimæ eruditionis, quæ peccantibus spem, & lætitiam affert, pietatem erga Deum excitat, laborem, & mæstitiam, per pænitentiam lenit, sicq; penes Deum, & homines præconium laudis sibi conciliat. Itaq; vox optima, & perfecta editur, quando canales pulmonis erunt lenes, & excrementis inanes; namq; humore aliquo referti grauem, & inæqualem vocem reddunt. Hi canales repræsentant Euangelij Præcones, & Theologicæ sapientiæ Doctores, qui si fuerint lenes, & ab excrementis criminum alieni, suauem vocem, nempè doctrinam gratam populo effundent: sin fuerint vitijs infecti, ingratam eruditionem audientibus communicabunt: vnde ad rem Gregorius hæc verba proferebat. *Tunc authoritas, amittitur, quando vocem opera non concomitantur.* iuxta illud vulgatum.

Vocis moralis doctrina. D

Tunc sic censura, & tunc sic exempla parantur,
Cum Doctor, alios quod monet, ipse facit.

Etenim Maiores prauis exemplis mirandum in modum cæteros offendere solent: ideò ad rem Scaliger in quodam epigrammate introducit iuuenem Priscorum Deorum mores imitatum sic loquentem.

Si vitio mihi quis vertit, quòd seruus amoris
Erro, quod omne oculis aucupor alitibus;
Ille Iouem sciat, ac Ditem, Dominumq; profundi
Serua cupidineo colla dedisse iugo.

Sita-

Si tale atq; homini genus est imitabile Diuum,
Post Diuos, quodnam crimen amare meum est?

Itaque sicuti vox grauis,& rauca harmoniam perturbat,& aures audientium lædit; E ita Improbi vocem grauem, & raucam edere dicuntur, dum frænum propriæ linguæ minimè cohibentes harmoniam honestæ consuetudinis turbant, & hac voce viris probis, & perfectis ingrati esse feruntur. Demum hominis collum, veluti & aliorum animantium fortitudinis symbolum esse solet; nam collo vincto, fortitudo animalis superatur. Per collum intelligenda est loquela, cum vox in collo formari incipiat: *Collum.* in hac magna animæ vis residet: non enim quis potest vnquam à Diabolo superari, donec opem diuinam implorare, & crimina confiteri possit: iuxta illud Isaiæ. *Consurge Hierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion.* *Cap.52.* Anhelitus quoque in hac parte celebratur, dum maior copia aeris attrahitur, quam emittitur, at ratio inde oritur, quoniam magna aeris portio nutritioni spirituum famulatur: hic aer attractus beneficia à Deo in nos collata significat, quemadmodum aer emissus nostram in Deum seruitutem denotat. Plus ergo aeris recipitur, quàm emittitur, quoniam diuina erga nos beneficia multò plura sunt, quam quæ Deo retribuere possimus. Non immeF ritò igitur Psalmographus scribebat. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* quasi inferre vellet, fieri minimè posse, vt Deo ex condigno satisfaciamus.

Iam descendendum est ad pectus, in quo cor pars præcipua à natura primum formata latibulatur. Cor in homine interiore est recta conscientia, quam vnusquisque virtutibus exornatam primùm fabricare debet. Deinde cum cor fons caloris, & vitæ esse feratur, ipso læso, animal ad interitum properat. *Cordis moralia.* Cor rectam in Deum fidem repræsentare potest, vnde calor charitatis, necnon vita virtutis, & gratiæ dimanat: cum scripserit Abacuch. Iustus ex fide viuit, quæ læsa proculdubiò interitum animæ, *Cap.2.* & corporis progignit. Insuper cor in medio pectoris residens, cæteris partibus vitam impertitur. Cor Præsul esse dicitur, qui in medio Ecclesiæ sedens, vitam gratiæ, & sapientiæ cuicumq; communicat. Immò cum cor à cura denominatum fuerit, mens animæ meritò nomine cordis erat appellanda, quoniam propria salus illi curæ esse G debeat. Rursus cor varijs gaudet prærogatiuis. Primò iugi motu afficitur, dum constringitur, & dilatatur. Pariter cor humanæ affectionis in aliquo opere recto semper se exercere debet; vel omnes conscientiæ latebras erga Deum dilatare: iuxta illud Apostoli ad Corynthios. *Os nostrum patet ad vos, Corynthij, cor nostrum dilatatum est.* *Lib.2.cap.6.* Secundò, cor in thorace ita locatum est, vt ad partem sinistram parumper vergat, sicque naturalis frigiditas huius partis temperatur. Cor est misericordia viri perfecti, quæ semper tendit ad sinistram partem eorum, qui in ægestate, & calamitate versantur; aut vergit ad læuam eorum, qui frigore lethalis criminis opprimuntur, vt feruore spirituali foti ad recta opera excitentur. Tertiò, ex Medicorum sententia, quando temperatura cordis nonnihil ad frigidum, & humidum vergit, tunc pulsum producit mollem, & hominem effæminatum, & glabrum reddit. Pari ratione, quando affectio gerens vicem cordis pietate fuerit frigida, & voluptatibus humida, tunc pulsum operum mollem, & imbecillum reddet, necnon priuationem pilorum, nempè defectum virtuH tum procreabit. Quare poterimus pronunciare illud Psalmographi. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & cor meum dereliquit me.*

Reliquum est, vt ponderemus pectus, cuius pars anterior mamillis exornatur, & dorso, necnon lateribus concluditur. *Pectoris moralia.* Pectus manibus percussum ob internam cauitatem sonum edit: homo igitur peccans, per indignationem aduersus crimina, pectus percutiat, & confessione sonitum edat, deinde rectis operibus manus adhibeat: nam de confitentibus quibusdam legitur apud Lucam. *Percutientes pectora sua reuertebantur.* *Cap.28.* Mamillæ humanum pectus exornant, cum in ventre brutorum conspiciantur. Mamilla est beneficij symbolum, quod in pectore virorum perfectorum refulget; namque horum operationes, ex corde, & gratis prodeunt; cum beneficia improborum ex ventre, nimirum vtilitatis causa, in cæteros conferantur. Deinde ma- *Mamilla.* milla est pars cordi proxima, & sanguinis in lac transmutandi facultate potitur; vt inde infantes alantur. Mamilla assimilatur misericordiæ viri iusti, hic enim cordi,

nempè Deo eſt proximus; hic igitur ſanguinem diuitiarum in lac eleemoſynæ conuertit, quo poſtea infantes ſcilicet egeni aluntur. Item mamillæ mulieris vtero geſtantis, ex ſententia Medicorum, ſi copioſo lacte redundauerint, fœtum fore debilem demonſtrant. Cum igitur fœtus operationis, & lac loquelæ ſymbolum eſſe poſſit, non poterimus niſi præſagire fœtum operationis fore imbecillum, quando lacte verborum mammæ labiorum abundauerint. Legitur enim hæc ſententia in Prouerbijs. *Vbi verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.* Duo latera iuxta partem dextram, & ſiniſtram thoracis obſeruantur. Hæc duo latera duobus hominibus ad metam proficiſcentibus comparantur, qui peruenientes ad limitem, ſi reuerti voluerint, horum dexter ſiniſter, & ſiniſter dexter efficitur. Similiter ad limitem interitus peruenientes eamdem incurrunt ſortem, nam qui pes latus dextrum proſperitatum graditur, tandem in limite mortis ſiniſtrum latus ærumnarum occupat, & viciſſim egeni, qui viam calamitatum cucurrerunt, tandem ad dextrum latus æternæ lætitiæ tendunt. Denique dorſum homini hoc beneficium præſtat, vt ſupinus iacere poſſit, cum bruta hoc beneficio careant. Idcircò inter homines, & bruta, ſcilicet inter viros perfectos, & imbrobos hoc cadit diſcrimen, vt viri iuſti ſupra dorſum iacentes ſublimia intueantur, & æterna meditentur; bruta verò, ſcilicet criminoſi, nonniſi terrena aſpiciunt, & contemplantur.

Cap. 14. — *Dorſum.*

Succedunt humeri partes ad baiulandum deſtinatæ. Humeri animæ ſunt virtutes obedientiæ, & conſtantiæ ad ferendum onus patientiæ, & calamitatis idoneæ; iuxta illud Eccleſiaſtici. *Subijce humerum tuum, & porta.* Brachium poſtea ab humeris dependet duobus oſſibus integratum, & validum; hoc repræſentari poteſt Chriſtus à Deo Patre dependens, & ex duobus oſſibus nimirum ex humanitate, & diuinitate integratus, qui, ob ſingulare robur, poteſtati diabolicæ reſiſtere potuit. Cum ſcriptis mandauerit Pſalmographus. *In brachio virtutis tuæ depoſuiſti aduerſarios meos.* Inſuper brachia, corpore ægrotante, Chirurgi vulnera ferunt; immò parte ſiniſtra corporis laborante, vena brachij dextri aperitur. Corpus myſticum eſt Eccleſia, cuius brachium dextrum vocatur Chriſtus, per quem Pater Omnipotens cuncta operatur: iuxta illud Eccleſiaſtici. *Glorifica manum, & brachium dextrum.* At brachium ſiniſtrum huius myſtici corporis eſt genus humanum, quod ab initio langueſcebat, quare, ad illud liberandum, brachium dextrum, nempè Chriſtum vulnerari neceſſe fuit. Amplius brachia tantam cum capite habent familiaritatem, vt ad illius tutelam, ſæpè ferientium ictibus ſeſe opponant. Brachia Chriſti ſunt fideles, qui ad capitis, nimirum ad rectæ in Deum fidei tutelam, idolatris reluctari, & tyrannis ſe ſe opponere non dubitant. Tandem brachia, cum ſint cordi vicina, ſolent per pulſum arteriarum, cordis valetudinem Medicis obſeruantibus manifeſtare. Cum autem cor ſit ſymbolum mentis, & voluntatis, & brachium operationum; propterea ex operationibus humanis mentem, & humanam voluntatem penetrabimus. Scribebat enim Gregorius. *Per hæc, quæ foris apparent, quid intus lateat, aperietur.*

Humeri. — *Cap. 6.* — *Brachia.* — *Cap. 36.*

Circa finem brachiorum ſunt manus, quæ ex pluribus conſtant oſſibus, vt quamcumque actionem obire poſſint. Manus ſunt noſtræ operationes ex pluribus oſſibus, nempè ex multis virtutibus integratæ, vt cunctis, & præcipuè egenis opitulari poſſint. Inſuper manus ſunt quædam inſtrumenta, quæ ad extenſionem, ad contrictionem, ad laborem, ad percuſſionem, ad pugnam, & ad tutelam idonea eſſe videntur. Hinc quilibet Princeps manus poteſt appellari, quæ in liberalitate extenditur, clauditur, quando in homines indignos beneficia non conferuntur, laborat in rectis operibus; percutit puniendo peccantes, præliatur dum reprehendit, & tandem omnes ſuæ ſubiectos poteſtati tutatur. Ideò de hac manu poteſt illud Ezechielis pronunciari. *Manus Domini erat mecum confortans me.* Vola eſt pars interior manus, glabra, & etiam plana, aliqua tamen concauitate non carens, quæ nunquam, iuxta ſcrutatores rerum naturalium, aculeo ſcorpionis læditur. Eccleſia eſt manus, in qua viri ſaluti æternæ deſtinati continentur, iuxta illud Sapientiæ. *Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt.* Volam huius manus viri perfecti repræſentant: ſunt enim ob veritatem plani, ob animi demiſſionem concaui, glabri, quia diuitias aſpernantur, & tandem ab aculeo diabolici ſcorpionis tuti; cum Chriſtus apud Lucam dixerit. *Ecce dedi vobis virtutem calcandi ſerpentes, & ſcorpiones.*

Manus. — *Cap. 3.* — *Cap. 10.*

Poſt-

Postmodum digiti à manu pendent tribus ossibus integrati, recti, graciles, flexiles, & vnguibus muniti. Manus est Ecclesia, cuius digiti sunt fideles, seu viri in ordinem religiosum Deo dicati; ex tribus autem ossibus constare dicuntur, quia Sanctissimam Trinitatem venerantur: quare Ecclesia poterit diuulgare illud Canticorum. *Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima*. Præterquamquòd tales digiti iustitia sunt recti, ad eleemosynam flexiles, & denique vnguibus armati, vt, oblata occasione, aliquam seueritatem in Ecclesia exercere possint. Rursus igitur Ecclesia poterit illud Psalmographi pronunciare. *Benedictus Dominus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum*. Amplius digitis hoc inesse proprium animaduertunt, qnod ante prandium crassiores, & post cibum graciliores euadant. Viri iusti hanc digitorum naturam imitantur, dum ante cibum diuini beneficij superbia sunt tumidi, sed postmodum magna animi demissione graciliores fiunt. *Digiti.*

E

Stomachus accedit ponderandus, qui alimentum quodcumque recipit, illludque concoctum, tam purum, quàm excrementis refertum ad partes nutriendas demandat, excrementa tamen per partes inferiores truduntur. Stomachum, in doctrina morali, vir perfectus æmulatur, qui cibum cuiuscumque doctrinæ recipit, & ad vires animæ refocillandas mittit, & purum tantummodò retinens, impurum illicò expellit. *Moralia ex stomacho.*

F

Iecur est viscus temperatura calidum, calore rubicundum, & in dextro hyppocondrio collocatum. Per hanc partem principalem, mens hominis intelligenda est, quæ pietate debet esse calida, memoria sanguinis Christi rubicunda, & in dextra parte sita, dum spem vitæ æternæ meditatur. Præterquamquòd hepar in homine est magnum, vt validam charitatis affectionem insinuare possit. Demùm hepar in ordine ad cor, locum inferiorem occupat, vt ab illo tanquam à parte principaliori calorem hauriat. Pariter calor, & charitas cordis, scilicet Præsulum, Principum, & Dynastarum, frigiditatem hepatis, nempè subditorum temperabit; siquidem si defectu virtutum hi frigescant, calore exempli Maiorum foueri debent: iuxta illud vulgatum. *Hepar.*

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

G

In hepatis concauitate fel latibulatur, quod sua acrimonia humores incidit, & detergit: idcircò Medici illo in collyrijs vtuntur. Fel hoc in loco amara pænitentia exponitur, quæ humores peccantium incidit, & abstergit: hac de causa viri iusti concionem ad populum habentes, felle pænitentiæ Sanctorum in collyrijs concionum, & præceptorum vtuntur, vt hac ratione oculos mentis audientium abstergant.

Splen in sinistro locatus hyppocondrio causa risus esse perhibetur, & nihilominus melancholiæ est receptaculum, quæ assiduam mæstitiam generare solet. Splen est symbolum mundanæ prosperitatis, quæ homines in præsenti vita reddit hilares, cum tamen æternæ mæstitiæ causam secum habeat. Id autem magis stabiliri potest, quoniam ex medica obseruatione, quando splen tumefit, & crescit, corpus macrescit, & è contrario, quando lien decrescit, corpus pinguescit, & augetur. Pari ratione, quando lien voluptatum admodum crescit, tunc humanæ virtutes decrescunt, & ex aduerso mundana fælicitate diminuta, virtutes in homine mirandum in modum augentur: quare poterimus iure meritò diuulgare, quod in Prouerbijs habetur. *Nec paupertatem, nec diuitias dederis mihi Domine, tribue tamen victui meo necessaria.* *Lien.* *Cap. 30.*

H

Sequuntur renes, & vesica. Renes in primis sunt partes pinguedine carentes, nihilominus adipe semper sunt inuolutæ. Huius conditionis debent esse diuites, qui cum in adipe diuitiarum sint sepulti, ab omni tamen affectu earum alieni esse debent. Renes vehementi calore sunt referti, vnde superuacaneam attrahentes humiditatem, extra corpus eam pellunt. Renes Ecclesiæ à viris iustis repræsentantur, qui in corpore Ecclesiæ militantis, feruore igneæ charitatis, mira operantur. Etenim hi viri à superfluitatibus vitiorum fideles expurgando, eos liberant. Renes insuper venereæ voluptatis sedes esse constituuntur, quoniam ab illis genitura originem ducere perhibetur; hinc non est mirum, si perniciosæ libidinis hos esse symbolum statuant: hac de causa Sacerdotes, in Exodo, à renibus vsque ad fæmora velamen gestabant, vt re- *Renes.*

nes voluptatis esse cooperiendos insinuarent. Legitur enim apud Isaiam. *Non soluetur cingulum renum eius*. Præterea vesica iuxta partem superiorem orificium habet, cum tamen pars inferior illo careat. Ita pars superior humani affectus debet esse perforata, vt res cælestes recipere possit, pars verò inferior orificio careat, ne rebus mundanis aditus pateat. Item vesica vento repleta in magnum tumorem eleuatur; modico tamen inflicto vulnere, adeò detumescit, vt nullum ferè locum occupet. Vesicam vento plenam Diuites fastu tumescentes æmulantur, qui vento insolentiæ tumidi sunt, sed statim atque aculeo mortis punguntur, recedente vento, pauonini ambitus, confestim euanescunt. A

Vesica.

Intestina.

His partibus intestina adhærent in sinu ventris locata, & ad fæces recipiendas destinata, vt illas tandem per infernas partes expellant. Intestina possunt appellari Confessarij, qui medium corporis Ecclesiæ occupantes audiendo piaculares confessiones, totius corporis Ecclesiæ crimina recipiunt, deinde absolutione contractas animi sordes eluendo expellunt.

Lib. 1. Aphoris.

Iam exaratum est, quod ad partes in ventre contentas pertinebat, modò de partibus continentibus aliquid dicendum esse videtur. Ventres igitur, ex sententia Hippocratis, hyeme sunt calidiores, consequenterq; hoc anni tempore maior appetitus generatur, æstate verò ventres sunt minus calidi, & propterea minor appetitus producitur. Ratio huius effectus inde nascitur, quoniam calor naturalis, vrgente bruma, ad partes penitiores confugit, & vicissim, æstate, ad extimas tendens partes dissoluitur. Pari ratione, hyeme calamitatum, feruor charitatis internas mentis partes petens, virtutes roborat, sicque appetitum boni operis excitat; sed æstate fælicitatum, calor charitatis dissipatur, & appetitio recti operis destruitur. In centro partis externæ ventris constituitur vmbilicus, per quem fætus in vtero viuens nutritur, sed statim atque infans in lucem egressus est, illicò vmbilicus præciditur. Per vmbilicum, venerea voluptas exponitur, quæ in medio humanæ naturæ residet, per quam fætus, nimirum peccans in ventre mundanæ fœlicitatis stabulans sanguinem vitiorum sugit: quapropter quando talis fœtus, nempè criminosus in lucem gratiæ egreditur; confestim vmbilicus voluptatum recidendus est, ne rursum in sentinam vitiorum relabatur. B

Vmbilicus.

Genitales partes.

Prædictis partibus addantur genitalia membra præcipua, quibus auulsis, virtus virilis aufertur, & homo ita mollis, & effæminatus redditur, vt, pilis cadentibus, vocem fæmineam acquirat. Per genitalia, virtus rectas producens operationes ostenditur, quæ dum radicatur in anima, fætum bonorum operum procreat. Verùm quando genitalia diuinæ gratiæ violentia vitiorum demuntur; tunc homo adeò fit mollis, vt fæmineam naturam adipiscatur, sicque vox precum, & confessionis peruertitur; pili virtutum defluunt, & omnis species moralis corrumpitur. Inter partes genitales recensetur vterus, quæ pars in muliere ad conceptionem, semen recipit. Verùm aliquando accidit, vt ob humorum affluentium corruptelam, loco perfecti fœtus, massa carnis, mola à medicis nuncupata, generetur: vnde mulier in fine grauiditatis frustum carnis parit. Hoc sæpè contingit illis, qui semen Verbi Dei concepisse creduntur, sed tandem inhonestum, & perniciosum opus pariunt. Quocirca hoc erit conforme asserto Isaiæ, *Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas*. Immò hoc non est valdè alienum ab eo, quod legitur apud Mattheum, *Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo, vnde ergo habet Zizaniam?* C

Cap. 4.
Matth. c. 13. D

Fæmora sunt partes ab inguinibus ad genua protensæ, ob carnis, & neruorum copiam validæ, quæ totum corpus sustentant. Ab his partibus Principes referuntur, pondus regiminis, & præfecturæ sustinentes. Hi fortes ob constantiam, carnosi, & molles ob clementiam, & mobiles ob assiduam diligentiam esse debent. Alioquin, per fæmur, Antiqui prolem significabant, vt in Rubrica mysticorum declaratum fuit. Idcircò dum ensis in sinistro fœmore, & pugio in dextro gestatur: pariter pugionem Verbi Dei, & ensem diuinæ Iustitiæ debemus fæmoribus, nempè venereis cupiditatibus applicare, vt diuino ducti metu harum partium luxum coerceamus.

Fæmora.

Fœmora in genibus terminantur, quæ à genis dicta esse feruntur, quoniam infans in vtero latitabulans genua cum genis coniungat. Hinc homo caput inclinans ad genua magis ad lacrymas pronus redditur, quasi memor vterinæ latebræ; in qua per

spatium

ſpatiuũ nouem menſium mutatus eſt. Genua animi demiſſionem, & diuinnm metum ſignificant: hæc enim ſunt genua, quæ mentem ad contemplationem terreſtrium inclinant: quare homo in genuflexione facilè lacrymas effundere debet. Deus ergo oculos genibus in domicilio vterino copulaſſe videtur, vt genua, nimirum animi demiſſionem, & timorem Dei meditaremur. Aliter genua ſunt partes, ſuper quibus nutrix geſtato infanti blanditur. Genua hoc in loco adminiculum ſpei, & diuinæ conſolationis demonſtrant, quibus Deus in præſenti vita fidelibus blanditur; necnon ſignificant blandimentum æterni gaudij, quo Deus impoſterum viros iuſtos amplectitur. Iuxta illud Iſaiæ. *Ad vbera portabimini, & ſuper genua blandietur vobis.* *Genua.* E *Cap. vlt.*

Crura, ex aliquorum mente, à currendo, vel tibiæ ob concauitatem appellantur; hæ partes ſunt fortes, & ad totum ſuſtinendum corpus idoneæ. Euangelij Præcones crura Eccleſiæ repræſentare poſſunt, non ſolum quia hùc, atque illùc currendo doctrinam Chriſti, cunctis regionibus inſinuent, verùm etiam, quia, inſtar tibiarum, diuiuam doctrinam modulantur. Præterquamquòd veluti columnæ totum Eccleſiæ corpus ſuſtentant: immò veluti crura oſſea medulla humeſiunt, ſimiliter hi medulla pietatis, & gratiæ irrigantur. Propterea de his, & de corpore Eccleſiæ poterimus diuulgare illud Canticorum. *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſupra baſes aureas.* *Crura.* F *Cap. 5.*

Pes in animali poſtremum occupat locum: eſt enim oſſeus ad imprimendum veſtigium, & ad motum localem neceſſarius. Pedes in morali doctrina finalem perſeuerantiam ſignificant, ideò veſtigium recti operis imprimunt, oſſei ſunt ob firmitudinem, deinde motui locali animæ famulantur, vt ad cæleſtem patriam peruenire poſſit. Iuxta illud aureum Dictum. *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Per pedes etiam exponuntur affectus: idcircò ad rem ſcribebat Diuus Auguſtinus. *Pes meus, affectus meus, eo feror, quocumq; feror.* Itaque pedes affectionis noſtræ, vi conſtantiæ, oſſei, vi clementiæ, caui, & plani ob ſimplicitatem eſſe debent. Amplius pes dexter velocioris eſt motus, quam ſiniſter: quare homo validæ virtutis, primò pedem dextrum, deinde ſiniſtrum mouet. Pes dexter in præſentia rectum, & ſpiritualem affectum demonſtrat; ſiniſter prauam, & voluptuoſam affectionem denotat: ideòque pes dexter ſemper erit anteponendus. Iuxta illud Prouerbiorum. *Vias, quæ à dextris ſunt, nouit Dominus, peruerſæ autem viæ, quæ ſunt à ſiniſtris.* Tandem notandum eſt hominem duobus niti pedibus, cum cætera animalia quattuor pedibus gradiantur. Homines vitijs dediti aſſimilantur brutis, quoniam horum inſtar proni terreſtria aſſiduè meditantur; homines verò perfecti æterna intuentes, vi contemplationis erecti incedunt. Dicebat enim Pſalmographus. *Perfecit pedes meos tanquam Ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.* Planta pedis à planitie denominata eſt, & cum ſit dura lædentibus facilè reluctatur; hæc animi voluntatem deſignat, quæ propter animi demiſſionem plana, & ob impreſſionem bonorum operum, dura eſſe debet. Denique calcaneus eſt pars extrema à mole totius corporis compreſſa, quæ pars ſemel læſa difficilem admittit curatiouem, quoniam à fonte caloris valdè remota ſit. Calcaneus eſt ſymbolum ſenectutis, quam moles vitiorum iuuentutis premit; ideòq; ſi criminibus lædatur, difficilem ſanitatem adipiſcitur, quia ſenum vitia, ob pertinaciam, & ob defectum caloris gratiæ, difficillimè corriguntur. *Pedes.* G *Cap. 4.* *Planta pedis.* *Calcaneus.* H

His animaduerſis, nonnulla adhuc de venis, ſanguine, pinguedine, neruis, oſſibus, & cute ponderanda ſunt. Quo ad primum venæ, aut à veniendo dictæ, aut quaſi viæ, per quas ſanguis ab hepate ad cæteras corporis partes, nutritionis gratia, veniat: in corpore Eccleſiæ militantis, viros pios oſtendunt, quia per hos cæteris bona communicantur; alij enim homines per hos, tanquam per venas ab hepate, ſcilicet à Deo ſanguinem boni fortuiti hauriunt. Inſuper vena ſtatuto tempore aperta putridum effundens ſanguinem, ſanitatem patienti reſtituit, & niſi recludatur patiens necem incurrit. Per venam intelligenda eſt locutio, veluti legitur in Prouerbijs. *Vena vitæ os iuſti.* Hæc vena animi valetudinem indicat; quæ ſi confeſſione aperiatur, corruptos criminum humores effundens ſanitatem patienti impartitur, ſin verò per confeſſionem minimè recludatur, interitum animæ affert, quoniam mors, & vita in manu linguæ. Pariter aliquando in venis humor putridus, & ma- *Vena.* *Cap. 6.*

ſignus

lignus continetur, qui alios ob consuetudinem inficere potest. In vena humanæ vitæ sanguis etiam prauæ affectionis latibulatur, qui putredinem peccati inducit, hinc postea familiares verbis, & exemplis offenduntur.

In venis massa sanguinea continetur, quæ à Medicis in quattuor humores, nempè A in sanguinem, bilem, pituitam, & melancholiam distribuitur. Quo ad sanguinem, hic in iecore in gratiam nutritionis totius corporis generatur, & in morali doctrina vocatur memoria sanguinis, & passionis Christi, quæ in iecore, scilicet in affectu ad animam nutriendam continetur. Præterea quando corpus copioso redundat sanguine, sagax natura per aliquam hæmorrhagiam, illum expellens, aduersam valetudinem arcet. Hic sanguis voluptuosam affectionem exprimit; hinc natura sagax nimirum ratio, per hæmorrhagiam pœnitentiæ, illam euacuare debet. Immò quando aliqua pars corporis læditur, illicò ad illam sanguis confluit, vt ei opituletur: pari ratione amicus charitate feruens naturam huius sanguinis sic imitari debet, vt, quoad fieri, potest amico egeno opem ferat. Demùm sanguis menstruus venenata qualitate non caret; siquidem mulier hoc sanguinis fluxu affecta aliquem non innocuè intuetur. Qui igitur inhonesta, & perniciosa libidine tenetur, prædictæ mulieri comparatur, cum huius aspectus sit venenatus, & alios in luxuriam procliues reddat. Itaque quando prædictus sanguis statuto tempore euacuatur, corpus in secunda valetudine conseruatur, sin retineatur in venis, multæ ægritudines procreantur. Talis sanguis est symbolum peccati, quod piaculari confessione diligenter euacuatum perfectam valetudinem in anima conseruat, sin retineatur, multæ vitiorum ægritudines inde dimanant. B

Massa sanguinis.

Bilis est humor materiam igneam referens, & hominem celerem, & ad actiones audacem reddit. In hominibus perfectis, nil aliud est bilis, nisi zelus iustitiæ; ideoque illos ad rectas operationes incitat. Immò bilis in corpore humano cæteris dominatis humoribus, hominem mente leuem, iracundum, & immitem constituit. Bilis in hac doctrina lethale crimen repræsentat, quo percitus homo mente leuis, iracundus, & immitis redditur. Pituita est humor frigidus, & humidus, qui in venis paulatim naturam sanguinis adipiscitur, vt tandem membra nutriat. Pariter in venis, nimirum in Ecclesia, Deus non modò sanguinem, nempè viros perfectos, sed quoq; pituitam, nempè viros imperfectos collocauit, vt, deficientibus perfectis, alij perfectionem adipiscerentur. Nisi velimus per pituitam humorem inconcoctum interpretari Peccantem, cuius affectio inconcocta, nempè imperfecta est: idcircò Isaias dicebat. *Excoxi te, sed non quasi argentum*. Tandem melancholia in humano corpore est humor niger assiduum procreans metum: quare non est mirandum si Medici tradant Melancholicum absq; manifesta causa formidare. Hic humor peccati symbolum proculdubiò nuncupari potest, quod splendore gratiæ carens, nigredinem participat: ideò qui tali humore inficiuntur, vitijs denigrantur, quorum stimulis agitati semper formidant. C

Bilis.

Pituita.

Cap. 49.

Melancholia.

Ex massa humorum caro, & pinguedo generantur. Caro mollis, necnon calida, & humida est, quæ ossa tegit, & inania musculorum spatia replet. Per carnem, intelligenda est mens perfecta, quæ humore pietatis, & calore charitatis referta, ossibus, nimirum egenis, velamentum præbet, deinde vacua musculorum spatia replere dicitur, dum vacuis pauperum loculis satisfacit. Amplius caro propter mollitiem impatiens laboris esse perhibetur: quare animalia carnosis pedibus referta, vt homo, diuturnos labores tolerare nequeunt, nisi calceos induant. Pari ratione homines carnosi, nimirum delitijs inuoluti laborem calamitatum difficulter perferunt: veluti legitur apud Mattheum. *Caro autem infirma*. Quamobrem necesse est ad calceamenta exemplorum, & doctrinæ Sanctorum confugere. Pinguedo sub cute genita illam emollit, meatus obstruit, dum augetur, venas comprimit, & tandem ignis fomes est. Pinguedo quoq; voluptatum cutem emollit, & meatus affectuum ita obstruit, ne diuina gratia ad intimas cordis latebras penetrare possit: immò crescens potentijs animæ dominatur, venas voluntatis comprimit, & demùm ignem auaritiæ nutrit. D

Caro.

Cap. 46.

Pinguedo.

Deniq; nimia pinguedo impedire solet, quominus mulier concipere possit; & qui nimio adipe obruuntur, si valetudinem incurrant, difficillimè sanitati restituuntur.

Simi-

Similiter, qui adipe diuitiarum redundant, vi criminum, ægrotant, & ob auaritiam difficillimè conualescunt, immò fætum recti propositi non facilè concipiunt. Quandoquidem pinguedo diuitiarum, calorem charitatis extinguit, motum perfectæ operationis aufert, & vias interni affectus obstruit.
E
Nerui à cerebro ortum trahentes per totum corpus disseminantur, vt cunctis partibus motum, & sensum impertiantur. Nerui exponuntur virtutes à cerebro nempè à Christo dimanantes, & toti animæ communicantur, vt motum rectæ operationis, & sensum misericordiæ excitent. Nerui insuper, quò proximiores sunt Cerebro, eò sunt molliores, & quò remotiores, eò duriores euadunt. Hi nerui Iudices, vel Legatos à cerebro, nempè à Principe in varias regiones missos designare possunt: siquidem hi, quò sunt capiti, nimirum Principi, proximiores, molliores sunt, dum benignitatem erga populum exercent: metuunt enim, ne propter viciniam, populi querela ad aures Principis perueniat. Sed quando à capite, ob loci longinquitatem, sunt remotiores, maiorem exercentes sæuitiam, duriores euadunt. Demùm nerui, iuxta obseruationes medicas, si fuerint præcisi, non regenerantur, neque glutinantur. Per neruos intelligere possumus Schismaticos (σχίσμα in Ecclesia appellatur, quando Grex in contraria studia scinditur, à verbo σχίζω scindo, nam vnione rupta dissimident, qui prius consenserant) qui nunquam ad vnionem fidei, & gratiæ reuertuntùr. *Nerui.* F

Ossa cæteras partes sustentantia, sicca, dura, valida, alba, concaua, medulla irrigata, neruis colligata, & carne tecta sunt. Ab ossibus viri perfecti, & Deo consecrati repræsentantur, qui cæteras partes, scilicet alios homines in doctrina Christi imbecilles optimis documentis fulciunt. Hi ieiunio sicci, patientia duri, constantia fortes, castitate albi, paupertate concaui, medulla pietatis referti, neruis charitatis copulati, & tandem carne tecti esse debent, dum assiduè imbecillitatem humanam contemplantur. Alioquin hæc ossa sicca, insensibilia, medullis humecta, quæ fracta difficillimè glutinantur, ad criminosos comparari possunt, qui contumacia sunt sicci, & insensibiles dicuntur, dum misericordiæ stimulos non sentiunt, & medulla voluptuosæ affectionis humefiunt, immò vi criminum fracti, glutine pœnitentiæ Deo difficillimè copulantur. Ossa quoque extrinsecus dura, & intus molli referta humore significare possunt, Principes, qui extrinsecam duritiem, & seueritatem, internam verò benignitatis mollitiem erga subditos exercere debent. Tandem aliqua etiam reperiuntur ossa medulla carentia, quæ inuicem concussa scintillant. Pariter multi homines in hoc orbe versantur, quorum ossa, nimirum interiores affectus medulla pietatis carent, & propterea nonnisi ignem iracundiæ, & sæuitiæ emittunt. Ad finem medulla est quædam substantia alba, pinguis, mollis, quæ multis ægritudinibus remedio esse perhibetur. Hæc est diuina gratia, puritate innocentiæ alba, charitate pinguis, eglutinosa, & pietate mollis, quæ pluribus animi affectibus opitulatur: siquidem hæc à cerebro, nimirum à Deo, per neruos affectionum descendens, animam ab ægritudine ad sanitatem, & ab ærumnis ad lætitiam ducit. Legitur enim apud Iob. *Medullis ossa illius irrigantur.* *Ossa moralis doctrina.* G

In calce huius Rubricæ, nonnihil de cartilagine differendum est, quæ iuxta Galeni sententiam, est simplex animalis particula, aliarum quidem omnium durissima, toto autem osse mollior, inter os, & carnem media; ideò facilè absq; fractione flectitur. Cartilago animæ appellatur propensio ad bonum, quæ intra duritiem, & mollitiem collocanda est; non enim incredula esse, neq; temerè omnia credere debet, cum scripserit Ioannes. *Non enim est credendum omni spiritui, sed probate spiritus, si ex Deo sunt.* Item cartilago est particula sensu, & motu carens; immò si amputetur, non regeneratur. Cartilagines Diaboli sunt peccantes, qui ad omne genus vitiòrum flexiles, & proni sunt, deinde sensu misericordiæ, & motu rectæ operationis carent; immò si peccati gladio ab Ecclesia rescindantur, nolunt pænitentiæ glutine denuò ipsi copulari. H *Lib. 7. de vsu part. cap. 5.* *Cap. 5.*

Postremò cutis est pars corporis extima, iniurijs aeris exposita, vt cæteras corporis partes tueatur. Cutis in hac doctrina est animæ tolerantia, quæ iniurijs aeris, scilicet calamitatibus exponitur, & ab ipsa cæteræ partes, nimirum interiores *Cutis.*

ani-

animæ affectiones defenduntur. Ideò de hac cute patientiæ intelligere possumus illud assertum Ezechielis. *Superextendam in vobis cutem, & dabo vobis spiritum, & viuetis.* Denique homo inter cæteras animantes tenuissima munitur cute; quare cum frigoris, vel caloris noxam facilè persentiat, aduersus aeris iniurias, vestimentis induitur. At similiter homo ita tenui patientiæ cute est munitus, vt vel parùm, vel nihil pro salute tolerare possit, si aculeis calamitatum aliquando pungatur: quamobrem illius interest vestibus exemplorum, & doctrinæ Sanctorum sese induere, vt frigori calamitatum, & feruori ærumnarum resistere possit, pronuncians illud Iob. *Saccum consui super cutem meam.*

Cap. 37. *Cap. 16.* A

MORALIA AB HOMINE,
Eiusque varijs Attributis petita.

B

HACTENVS de partibus humanis disseruimus, modò ad hominem, eiusque attributa examinanda accedemus, vt documentis moralibus inde elicitis nostra hæc historia perficiatur. Primò aliquod discrimen humani sexus ponderandum est: siquidem mares in comparatione ad fæminas, sunt calidiores, corpore robustiores, animo audaciores, magis hispidi, pluribus referti dentibus, & maiori caloris innati copia redundant; & propterea maiori etiam ciborum quantitate egent. Pari ratione viri iusti, necnon illi, qui in religiosam seruitutem Deo sunt dicati, in comparatione ad Laicos, mares esse perhibentur: quapropter charitate sunt calidiores, constantia validiores, prompta voluntate audaciores, assidua animi demissione hispidiores, deinde plures dentes discretionis habent, & quoniam feruore charitatis vtuntur, ideò quotidie circa alimenta plurium meditationum versantur. Si consideretur homo quatenus sponsus, proculdubiò hic sponsam primò blandis verbis, & xenijs ad amorem allicit, deinde nuntijs, & litteris votum suum exprimit, ludis, & spectaculis sese exponit, in cultu vestium nouando, sibi nimis indulget, & tandem eam diligenter circumspectam ducit coniugem. Nos possumus in præsentia nomen sponsi Christo, & nomen sponsæ Ecclesiæ, vel animæ assignare: quandoquidem hic sponsus à mundi primordio hanc sponsam diligens in matrimonium accipere decreuit; propterea ab initio dona, nimirum cuncta eius offic... ei destinauit, & ad exprimendum votum suum, Patriarchis, & Prophetis, tanquam nuncijs vsus est, spectaculis flagellorum, & crucis sese exposuit, vestimento humanæ carnis induit, & demum eam diligenter circumspectam blando sermone allocutus est: quemadmodum in Psalmo quadragesimo quarto legitur. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.*

Sponsus, & sponsa. C

Si contemplemur septem ætates, per quas, tanquam per tot gradus, homo ad postremum vitæ terminum accedit; has quoque ad moralem doctrinam trahi posse comperiemus: propterea quod septem ætates sunt septem virtutes spirituales, per quas Vita gratiæ ad optatum æternæ gloriæ finem progreditur. Prima igitur ætas in hoc genere est demissio animi, quæ infantiam æmulatur: nam veluti hæc humanam inchoat vitam; pariter illa vitæ moralis principium esse fertur. Immò si infantia à non fando deducitur; sic vir demissione animi refertus, ob verecundiam, loquendo; limites vrbanitatis non excedit: præterquamquòd ille, qui hanc primam virtutem profitetur, apud Catonem, linguam compescere debet; namque Ouidins solebat dicere.

Aetates. D

Præcipua est virtus præstare silentia rebus,
Et contrà grauis est culpa silenda loqui.

Secunda ætas est Charitas, quæ homines Deo, amicis, & inimicis indissolubili quodam amoris vinculo conciliare nititur. Tertia est Pietas, quæ instar adolescentiæ, auctionis meritorum est procuratrix. Quarta est iuuentus, nempè fortitudo,

qua

qua homines aduersus tentamenta armantur. Quinta est Honestas vitæ, quæ virilem ætatem æmulans cauet, ne quid indecore, aut libidinosè fiat, atq; cogitetur. Sexta est Prudentia, quæ tanquam senectus mollitiem carnis destruens sapientiam E spiritus illustrat. Septima, & postrema ætas spiritualis est Timor Dei, qui decrepitatis æmulus, hominem superbia erectum incuruat, & mentem ad contemplationes mortis pronam reddit.

Modò nonnulla peculiaria de infantibus, & pueris consideranda se se offerunt. In primis ad procreationem infantis, materia à matre suppeditata, semen viri, matrix totum recipiens, secundina, nimirum membrana hanc massam inuoluens, & calor naturalis totum formans, & efficiens confluunt: præterea sanguis maternus est necessarius, qui genitum iam infantem nutriat, atq; augeat. Pariter vt aliquis vi pænitentiæ ad gratiam genitus, filius Dei euadat, multa sunt necessaria, primò matrix, idest locus conueniens, nempè fides Ecclesiæ, quæ recipiat materia, scilicet recta voluntas, quæ obtemperet, semen viri, nimirum Verbum Dei, & doctrina Euangelici Præconis, quæ hominem disponat, & tandem idoneum reddat. Calor operans est gratia diuini spiritus, quæ totum efficit, secundina est charitas, quæ omnia F coniungit, & deniq; sanguis nutriens est memoria sanguinis Christi, quæ cuncta fouet, atq; auget. Præterea in generatione infantis, natura primitùs membra principalia, nimirum cor, cerebrum, & hepar producit, deinde ad cæteras partes formandas se accingit. Partes præcipuæ, in doctrina morali, virtutes theologicæ appellantur, Cor enim, propter amorem, est symbolum charitatis, Cerebrum, cum sit principium sensus, Fidem designat, Hepar, quoniam totum corpus alit, Spem insinuat. Hinc Christi fideles Naturæ æmuli primùm has virtutes præcipuas formare, & perficere debent, deinde ad alias à prædictis dimanantes pedetentim acquirendas properare.

Infans.

Partes præcipuæ in moralibus.

Amplius infans in vtero materno non illicò, sed paulatim perficitur, & formatur, prætèr Christum, cuius corpus intra momentum temporis, formatum, animatum, & à Verbo assumptum fuit. Pari ratione homines naturam imitantes paulatim virtutes induere debent, vt deinceps probi, perfecti, & docti euadant. Oppositum tamen G contigit Christo, qui illicò scientiarum, & gratiarum omnium cumulo redundauit, veluti exposuit Ioannes capite primo. ***Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis.*** Rursus infantes statim post ortum in loco obscuro collocantur, ne lucidus aer visionem eorum lædat; assimiliter infantes, nimirum, qui nuper ad fidem, vel pœnitentiam, vel religionem nati sunt, aeri lucido negotiorum non sunt exponendi, ne splendore prosperitatis mundanæ offendantur; propterea in opaco animi demissionis loco constituendi sunt, donec validiorem discretionis visionem adepti fuerint. Iterum membra infantium ita tenella sunt, vt facilè curuaturam incurrerent, nisi nutrices fascijs illa arctarent: ita membra infantium, idest affectiones iuuenum sunt naturæ adeò flexibilis, vt nisi ab erudita nutrice, seu perfecto viro, fascijs optimæ disciplinæ vinciantur, curuaturam prauorum humorum facilè contraherent. Insuper infantes, vt copiosum alimentum cõcoquant, diuturniori etiam indigent somno: hinc nutrices H illos suaui cantilena ad somnum procliues reddere solent. Item infantes, scilicet homines, qui copioso mundanæ prosperitatis alimento vescuntur, diuturno pietatis, & contẽplationis somno indigent: quapropter nutrices, nimirum Euangelij Præcones, iucundis doctrinæ, & exemplorum cantilenis somnum illis conciliare nituntur.

Quando verò infantes adoleuerunt, pueri nuncupantur, & cum sint adhuc imbecilles ad labores non sunt idonei, ad cadendum faciles, & ad iracundiam proni. Tales vocari possunt Peccantes, qui, puerorum instar, sunt imperiti, ad laborem contemplationum, & rectarum operationum inepti, ad concipiendos irarum motus proni, & ad cadendum faciles, dum quotidie de crimine in aliud crimen prolabuntur. Item pueri à valetudinarijs geniti similes ægritudines tanquam hæreditarias incurrere solent. Pari ratione pueri sunt Subditi, vel Discipuli; namq; si Principes, vel Præceptores fuerint valetudinarij, nimirum varijs infecti vitijs; similiter filij, veluti Subditi, & Discipuli prauis exemplis læsi inquinantur: non immeritò igitur canebat Cato.

Pueritia.

Turpe

Turpe eſt Doctori, cum culpa redarguit ipſum.

Si conuertatur ſermo ad puellas, quæ hoc nomen integritatis ſortiuntur; hæ debent eſſe graciles, flexibiles, & venuſtæ. Puella hoc in loco animam repræſentat, quæ temperantia gaudere debet, in animi demiſſione gracilis, ratione obſequij, flexibilis, & tandem dotibus honeſtatis pulcherrima. A

Patris amor in filios. Ratione conſanguineitatis, parentes, & filij ponderandi ſeſe offerunt. In primis pater immoderato filium amore proſequitur, & eum ab vberum nutrimento remotum quotidianum ſibi conuictorem conſtituit; deinde creſcentem erudiens verberibus corrigit; immò etiam erudiendum ad præceptores mittit, & quò magis ſibi ſimilem obſeruat, tantò maior ſibi in illum amoris cumulus accedit, & iuxta ætatem, dignitates illi impertitur, & hæreditatem augere non ceſſat. Hic pater eſt Deus Omnipotens: iuxta illud Malachiæ. *Pater vnus eſt omnium veſtrum.* Filij ſunt omnes viri iuſti ab ipſo per gratiam geniti, & alti. Dicebat enim Ioannes. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius.* Itaq; hic ſummus Pater tales filios effuſiſſimè diligit, immò ab vberibus delitiarum ſeparatos ad ſacram Gratiæ, vel Euchariſtiæ menſam ducit, curæ præceptorum diuinæ legis commendat, verbis ſacræ paginæ eos erudit, & verberibus calamitatum identidem corrigit. Sic enim veritatem aſſequitur illud Prouerbiorum. *Qui parcit virgæ odit filium.* Immò hic pater, quantò magis filium in moribus ſibi ſimilem obſeruat, tantò maiori affectu, & miſericordiæ oculis eum intuetur; deinde iuxta ætatem perfectionis, portionem dignitatis æternæ gloriæ illi diſtribuit, & iuxta meritorum augmentationem, hæreditatem cœleſtis patriæ amplificat. B

Cap. 2. *Io. cap. 1.* *Cap. 13.*

Matris amor in filiũ Mater quoq; filium in vtero morantem proprio ſanguine, & poſt ortum lacte nutrit. Hæc mater exponi poteſt Euangelij Præco, qui ſanguine benignæ affectionis, & lacte diuinæ doctrinæ viros chriſticolas alit. Niſi velimus, per matrem intelligere Chriſtum, qui proprio ſanguine, necnon lacte diuinæ gratiæ, infantes ſuos, nempè viros pios, & catholicos, ſacro pane Euchariſtiæ ſuſtentat. Hoc enim habetur manifeſtum apud Ioannem. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Amplius mater quò magis parituræ appropinquat, eò maiori dolore, ob infantis motum affligatur. C

Cap. 6.

Hæc mater eſt conſcientia, quæ fœtum peccati eniti debet, dum igitur tempus confeſſionis piacularis appropinquat, per quam crimina in lucem emittuntur, hæc maiori dolore opprimitur. Immò ſi mater in paritione patitur, & poſt partum, lenito dolore, exhilaratur: ſimiliter homo quando apud Confeſſarium crimina effundit, pudore vexatus valdè mæret; ſed poſteaquam Sacramentum pænitentiæ obiuit, peccatis eductis, exhilaratur, quoniam conſcientia eſt benè actæ vitæ recordatio iucundiſſima. Tandem mater, vel nutrix præcipuis quibuſdam munijs circa infantes fungitur, dum eos famelicos lactat, & nutrit, lapſos erigit, ſtantes conſeruat, fœdatos mundat, & demum ad greſſum, & locutionem eos erudit. Hæc mater, vel nutrix Beata ſemper Virgo appellari poteſt, quæ infantes ſuos, nempè illos, qui præcipuo quodam cultu eam venerantur, lacte gratiæ nutrit, labentibus in crimina opitulatur, ſtantes, nimirum in diuina gratia conſtitutos conſeruat, inquinatos purgat, & tandem ad greſſum bonorum operum, & ad locutionem diuini ſermonis eos inſtruit. D

Conſcientia, quid ſit.

Si conſideremus filios; horum alij ſunt primigenæ, alij verò deinceps naſcuntur. Verùm antiqua inoleuit conſuetudo, vt maior hæreditatis gentilitiæ portio primigenis contingeret; niſi fortè commiſſa noxa, parentes bonis primogenitorum eos exhæredarent; nam tunc minores natu maioribus præferebatur. Deus igitur ab initio, duos filios, nempè populum Iſraeliticum, & populum Ethnicum habuiſſe perhibetur. Populus Iſraeliticus dicebatur primigenus; veluti legitur in ſacris paginis. *Iſrael, quem coæquaſti primogenito tuo.* Deinde alius filius, nimirum populus Ethnicus poſtremò genitus vocabatur, conſequenterq; non huic, ſed illi maior hæreditatis gratiæ, & gloriæ portio competebat: verùm quia populus primigenus Deo carnem humanam induto aduerſatus eſt, propterea iure primogenitorum priuatus fuit, atq; hæc cæleſtis, & æterna hæreditas in Ethnicum collata fuit. Id autem in ſacris Biblijs, per Rubem, & Ioſeph elegantiſſimè fuit figuratum. Idcircò ad rem poterimus

In Eccleſ. c. 36. *Lib. 1. Paralip. c. 5.*

rimus diuulgare illud Matthei. *Erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi.* Aut pronunciare aliud, quod apud eumdem Mattheum legitur. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.* *Matth.c.20.*

E Si contemplemur homines, quatenus imperant, & famulantur; tunc natura Dominorum, & ſeruorum ſeſe offert ponderanda. Dominus ſeruos ſuos non opprimit, immò illos aduerſus inimicorum impetum tutatur, illoſq; in egeſtate verſari non permittit. Iudex, vel Princeps naturam Domini ingenui, & iuſti imitari debent, dum enarratas prærogatiuas erga ſubditos exercent, & ſeruando æquitatem, eorum innocentiam tuentur. Hoc enim erit conforme aſſerto Pſalmographi. *Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Niſi velimus, per Dominum, interpretari Chriſtum, qui optimos ſeruos alit, & tutatur, prauos verò tam Dæmones, quàm homines punit, atque deprimit: id innuebat Pſalmographus his verbis. *Suſcipiens manſuetos Dominus, humilians autem peccatores vſq; ad terram.* Viciſſim Dominus perditus famulis minimè opitulatur, immò illis damno eſt, dum ius petentibus non reddit, & præmia à reis expectat. Hunc Dominum imitatur Tyrannus, qui ſuæ poteſtati ſubiectos diuitijs ſpoliat, & omni iure poſtpoſito, ita operatur, vt pœnas F innocentes pro nocentibus pendant. Hoc ideò non erit abſimile illi, quod recitauit Iſaias. *Dabo Aegyptum in manu Dominorum crudelium.* *Cap.19.*

Ex altera parte ſerui ſi conſiderentur, hi à ſeruando dicebantur, quoniam in bello captos Triumphans ſeruaret, vel vt venderentur, vel vt ab hoſtibus redimerentur: niſi potius dicamus à ſeruiendo nuncupatos, quoniam multis ſeruitijs deſtinentur. Serui antiquitùs in triplici genere conſtituebantur. Alij erant vernaculi, qui ſub iugo ſeruitutis naſcebantur, alij emptitij, qui rapti vendebantur, alij conductitij, qui ſpontè, & ſpe lucri, alicui famulabantur. Pariter, in mundo morali, varia ſunt ſeruorum genera, varijs Dominis ſpiritualibus famulantia; hos quoque à ſeruando nuncupatos aſſeueramus; quandoquidem Deus eos in vita ſeruat, vt tandem ad bonam frugem ſe recipiant, & ſemel à vitijs redimantur. Aut illos à ſeruiendo cognominatos aſſeremus, quia, aut Deo, aut Dæmoni famulentur. Horum alij nuncupantur vernaculi, vt Ethnici, qui ſub iugo ſeruitutis, ideſt peccati orti ſunt, & in G hac eadem naui verſantur paruuli, qui labe originis inquinati naſcentes, ante ablutionem aquæ ſacri fontis decedunt: ideòq; ab huiuſmodi ſeruitute nunquam liberantur. Serui emptitij ſunt Chriſticolæ peccantes, qui aqua ſacri fontis loti, & pœnitentia liberi à Diabolo emuntur, dum voluptatibus ſeruiunt, & vitiorum omnis generis ſeruitute opprimuntur. Denique ſerui conductitij ſunt Chriſticolæ perfecti, qui non vi, ſed ſpontè, & ſpe lucri æternæ gloriæ ad voluntariam Dei ſeruitutem ſe recipiunt. Hi meritò poterunt pronunciare illud Geneſis. *Eme nos in ſeruitutem, & læti ſeruiemus Regi.* Famula quoque, iuxta Priſcorum conſuetudinem, vilibus ſeruitijs deſtinantur, illiberali nutritur cibo, veſtibus nullius valoris induitur, aſſiduo ſeruitutis iugo premitur, immò filium nonniſi ſeruituti addictum concipere poteſt, hæc ad libitum nubere non permittitur, tanquam bellua venditur, virginis interdum cæditur, & ſi, fortuitò, libertati donetur, ob ingrati animi vitium rurſus ad priſtinam ſeruitutem reuocatur. Hæc famula anima peccans eſſe creditur, quam Diabolus li- H bertare conſcientiæ priuans, ſeruituti criminum addicit, ſiquidem vilioribus peccantium officijs famulatur, vulgaribus diuitiarum alimentis reficitur, abiectis veſtibus prauæ conſcientiæ induitur, nefariæ conſuetudinis ſeruitute premitur; immò ſi filium boni operis concipit, ipſe quoque ſeruituti deſtinatur, quatenus gratia, & virtute meritorum caret. Item hæc à Diabolo ſęuis Dominis mundi, & carnis venditur, ſicque conſuetudini Chriſti, & Sanctorum copulari nequit: quamobrem cum illi deſit gratiſſima in Chriſtum eam liberantem voluntas ad ſoluendas gratias, ipſam ad ſeruitutem Inferorum reuocat, vbi aſſiduis flagellis verberantur.

Seruorū varia differentia.

Cap.47.

Anima peccans aſsimilatur famulæ.

Hactenus examinata ſunt illa, quæ ad ætatem, ſexum, & conſtitutionem hominis ſpectabant. Iam tempus eſt differendi de illis rebus, quæ ſi rectè adhibeantur, hominem in ſecunda valetudine conſeruant, ſin ſecus, eius valetudinem deſtruunt; hæ nonnaturales à Medicis appellantur. In doctrina morali has res quoque inueniemus: ſiquidem vita gratiæ, aerem puritatis, cibum pietatis, & Euchariſtiæ, potum ſapientiæ, exercitium diligentiæ, quietem tranquillitatis conſcientiæ, vigiliam meditatio-

nis, & prouidentiæ, somnum contemplationis, & gloriæ expostulat. His igitur vita gratiæ custoditur, & conseruatur, ne criminibus inquinata pereat. Cæterum has res in specie paulò accuratiùs meditari debemus, & inchoando à cibis, hos multiplicis generis esse comperimus. Nam cibi delicati, & tenues paucis scatent excrementis, consequenterq; copiam sanguinis procreant. Alij sunt cibi crassi succi, multisq; redundantes fæcibus, qui paucum sanguinem generant. Pariter cibi spirituales, nempè diuina gratia, & Eucharistiæ, sanguinem pietatis, & misericordiæ gignunt, & propterea excrementis vitiorum carent. At cibi mundani, scilicet bona fortuita, paucum pietatis sanguinem, immò multa criminum excrementa procreant. Nisi dixerimus cupedias, quæ citò in substantiam aliti transmutantur, stomacho imbecillo competere, cibos verò illiberales, & crassi succi stomacho calidi temperamenti conuenire. In hac doctrina, cibi tenues, & optimi succi sunt viri iusti, de quibus Christus apud Ioannem hæc verba prodidit. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Præterquàmquod tales cibi facilè conficiuntur, deinde fide, atque gratia dispositi in corpus Ecclesiæ conuertuntur. Cibi autem illiberales, & crassi succi sunt Diuites, & auaritiæ dediti, qui difficulter concoquuntur, qui aut nunquam, aut serò ad bonam frugem se recipientes in corpus Ecclesiæ conuertuntur. Quo circa primi cibi stomacho tantùm delicato, nimirum gloriæ Paradisi competunt; cæteri verò nonnisi stomacho feruenti, scilicet igni Inferorum conueniunt. Ad finem veluti cibus moderatus, & salubris virtutem conseruat, deperditas vires instaurat, calorem temperat, sanguinem auget, somnum conciliat, & secundam valetudinem tuetur. Ita moderatus cibus scientiæ, vel pænitentiæ, aut cibus Eucharistiæ, seu charitatis, & amicitiæ multas animæ commoditates affert. Primò deperditas gratiæ vires restaurat, calorem cupiditatum temperat, sanguinem pietatis auget, somnum contemplationis prouocat, & deniq; valetudinem animæ tuetur.

Vita gratiæ qualis. A

Cap. 4. B

Iam post cibaria ad potionem descendere debemus, quæ in triplici discrimine constituitur. Alia est simplex, vt aqua, quæ minimè nutrit, sed alimentum tantummodo ad partes nutriendas vehit; secunda est vinum, quod non solum alimenti est vehiculum, verum quoq; alijs mixtum edulijs tandem corpus nutrit; tertia est potio medicata, quæ neque veri potus, neque cibi naturam participat. Hanc triplicem potionum differentiam doctrina moralis exhibet. Prima vocatur simplex potio, vt Philosophia, & alia huius generis scientia, qua homines simpliciter docti, sed non probi, & perfecti efficiuntur. Alia est potio vini, & cibi naturam possidens, vt scientia Theologica, quæ, more potionis, scientiam stillat, & virtutibus hominem nutrit. Tertia potio est veluti Iuris prudentia, quæ neq; cibi, neq; potus locum subire potest, cum neq; hominem in speculatione perfectum, neq; in moralibus rectum reddere possit; vocatur tamen potio medicata, quæ vitia delens, & criminosos puniens, publicæ vtilitati tanquam medicina prodest.

Potionum differentia. C

Amplius potio pro vehiculo humani alimenti, aut vinum, aut aqua esse debet. Vinum moderatè sumptum humano corpori infinitas affert commoditates; namq; calorem auget, spiritus recreat, lætitiam, & audaciam excitat, virtutem roborat, iracundiam mitigat, corpus siccum humectat, appetitum prouocat, concoctionem adiuuat, ingenium acuit, obstructiones referat, excrementa absumit, lippitudinem soluit, facundiam generat, lithiasi medetur, arenulas educit, & deniq; vulnerum medelæ conuenit. Sin autem homo, in vino hauriendo modum excesserit, proculdubiò non merum, sed venenum potabit: iuxta vulgatum distichon.

Vini prærogatiuæ. D

Immodico, sed si tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Per vinum hoc in loco intelligere possumus monumentum sanguinis Christi, aut feruorem pietatis, aut diuinam scientiam, siue pænitentiam; siquidem hæc omnia sunt tot vina spiritualia, quæ animæ mirandum in modum conferunt: iuxta illud Prouerbiorum. *Inebriamini carissimi, bibite vinum, quod miscui vobis.* Quocirca huiusmodi vinum feruorem charitatis auget, virtutem fortitudinis roborat, gaudium in diuino spiritu, & audaciam aggrediendi bonas operationes excitat, iracundiæ causam temperat, siccitatem impietatis humectat, appetitum boni operis prouocat, intellectum illustrat, obstructionem pudoris confessione aperit, superfluas diuitias eleemosy-

Cap. 9.

mosy-

mosyna absumit, lippitudinem oculorum cordis aufert, eloquentiam diuinæ laudis, & orationis perficit, lithiasim contumaciæ fauat, arenulas vitiorum educit, & deniq; vulnera doloris, mœroris, & inuidiæ ad perfectam cicatricem ducit. Præterea quemadmodum à potione putrida, siue sit vinum, siue aqua, summopere cauendum est, quandoquidem venas ingrediens, & sanguinem inficiens multa morborum genera producere potest. Similiter Christicola potionem hæresis, necnon sermonis obscæni vitare debet; cum huiusmodi potus corruptæ doctrinæ non solum animam inficiat, sed etiam multas vitiorum ægritudines generet. *Quæ potiones vitandæ.*

E

Accedamus modò ad ponderationem somni, & vigiliæ; namq; somnus mediocris calorem naturalem roborat, corpus humectat, crudos humores digerit, temulentiam tollit, ægritudines dissipat, & victoriam naturæ aduersus morbum prænuntiat. Ita somnus contemplationis calorem charitatis confirmat, mentem pietate humectat, crudos voluptatum humores dissipat, ebrietatem criminum aufert, morbum animæ exterminat, & victoriam aduersus crimina publicat. Insuper homo quiete nocturna oppressus extrinsecam gelidæ mortis imaginem repræsentat: cum tamen intrinsecè vita fruatur: immò partes exteriores frigescunt, cum tamen intimæ non mediocrem calorem participent. Naturam huius somni referunt illi, qui spe, & pietate allecti in Domino dormire feruntur: siquidem extrinsecùs dicuntur frigidi, dum egestate sunt oppressi, & veluti cunctis rebus destituti, & quasi alicuius defuncti simulacrum ostentant: cum tamen intrinsecè, idest quoad Deum viuant, & quoad conscientiam, pietate, & charitate feruentes sint. Huc igitur respiciens Apostolus scribens ad Corynthios dicebat. *Quasi morientes, & ecce viuimus*. Vicissim, in vigilia, homo suas functiones obit, graditur, videt, audit, gustat, olfacit, tangit, loquitur, & intelligit: quæ actiones, vrgente somno, irritæ sunt. Vigilans, hominem iustum propriæ saluti consulentem demonstrat: cum hic nullo criminum somno impeditus spirituales actiones exercere possit: quamobrem pedibus amoris, & affectionis progreditur, oculis contemplationis intuetur, auribus demissionis animi potum percipit, gustu pietatis delectatur, spe odoratur, in alios beneficia conferens tangere dicitur, confessione, & encomijs Dei loquitur, & tandem assidua meditatione totum intelligit. *Vis contemplationis.* *Lib. 2. cap. 6.*

F

G

Alia duo inter res non naturales, nimirum motus, & quies non sunt prætermittenda: siquidem homo ante prandium se exercere debet, vt excrementa in stomacho contenta descendant, & dissipentur, antequam illuc nouus accedens cibus cum excrementis mixtus corrumpatur. Pari ratione antequam cibus spiritualis doctrinæ, vel Eucharistiæ sumatur, pænitentiæ exercitium præcedere debet, vt vitiorum excrementa absumantur; sic enim locus conscientiæ expurgatur. Ex altera parte quies laboris, & cuiuscumq; motus terminus esse perhibetur; quoniam quicumq; motus natura sua ad quietem tendit: iuxta tritum carmen. *Motus, & quies considerantur.*

Quod caret alterna requie durabile non est.

Etenim quiete vires refocillantur, & membra fessa recreantur. Per quietem hoc in loco exponere possumus statum contemplationis, & vitam religiosæ consuetudinis, in qua mens ab exterioribus negotijs ad intimas conscientiæ operationes retrahitur; vt pace circumdata Deum solum veram quietem meditetur: iuxta assertum aureum Diui Augustini. *Inquietum est cor meum, bone Iesu, donec quiescat in te.* hæc enim quies statum gratiæ conseruat, vires animæ roborat, & lassitudinem mentis in mundanis negotijs fatigatæ mirandum in modum tollit.

H

MORALIA AB HVMANIS ægritudinibus petita.

A

CVM res naturales,& non naturales pauculis verbis complexi ſimus; nunc res præter naturam ita à Medicis appellatas paucis etiam exponemus, quatenus ſcilicet moribus hominum accommodari poſſunt.Namq; ſicuti pulſus à Medicis diligenter examinantur, vt cordis affectiones percipi poſſint: ita Medici morales, nimirum Princeps, vel Dynaſta aliquando pulſus ſubditorum ita diligenter perpendere debent, vt cordium diſpoſitiones cognoſcant, & malè operantes à tramite obliquo retrahant. Vel nomen moralis Medici confeſſario aſſignetur, qui pulſus confitentium magna induſtria obſeruare debet, vt intimas cordis diſpoſitiones intelligere poſſit. Itaque in præſentia præcipui affectus corpus humanum profligantes examinandi ſunt, ſcilicet quatenus morali doctrinæ famulantur. Inchoantes igitur à morbis capitis, alopeciam primò contemplabimur, quæ generatur, quando humores acres capillorum radices erodunt. Caput eſt Princeps, & capilli ſunt homines poteſtati ſubiecti: ideò quando prauis humoribus, nempè prauis Principum exemplis capilli, ideſt ſubditi inficiuntur, tunc ſtatim in luxum diffluunt,& ſoluuntur. Caluities quoque caſu capillorum producitur, & priuationem virtutum violentia peccati productam deſignare poteſt. Immò veluti iuuenis caluitiem incurrens denuò crines acquirere poteſt; cum ſenex, aut difficulter, aut nunquam caluitie liberetur. Aſſimiliter iuuenis ob amiſſas virtutes caluus, rurſum, vi pænitentiæ, his virtutum capillis exornatur, quod ſenex difficulter aſſequitur; cum vitia ſenum incorrigibilia eſſe videantur. Habemus enim in Prouerbijs hanc ſententiam. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.*

Medicus moralis quis. B

Cap. 26. C

Succedit Epilepſia conſideranda, morbus capitis præcipuus, ita à Græcis nuncupatus, quia partes ſuperiores comprehendantur; alioquin inter varia nomina, quibus inſignitur, morbus ſacer cognominatur. Oritur hic affectus, quando humoribus ventriculos cerebri occupantibus, tranſitus ſpirituum animalium intercipitur; tuncque patiens conuulſus cadit, & cum ſpuma circa os, ſtridore dentium, & tortura faciei, toto corpore contremiſcere videtur. Hæc affectio proculdubiò ægritudini ſuperbiæ aſſimilanda eſt, quæ re vera ſacer morbus nuncupari poteſt, cum de viris ſanctis, & perfectis triumphum egerit. Item Epilepſia vocatur, quaſi noxa partium ſuperiorum, nec præter rationem, cum ſupernos Angelos proſtrauerit: legitur enim in ſacris paginis. *Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Dominus.* Generatur ergo hic affectus ſuperbiæ, quando praui humores manis gloriolæ ad ventriculos mentis feruntur; nimirum quando homo nobilitatem generis, robur corporis, & copiam diuitiarum contemplatur, vel quando nomine mediocris cuiuſdam litterationis ſibi mirificè ablanditur; tunc enim omnis motus rectæ operationis impeditur, & anima de ſtatu gratiæ præceps cadit; ſicq; tremor deſperationis, ſtridor iræ, & perturbationis, ſpuma maledictionis, & tortura vultus, nempè turpitudo malæ conſuetudinis introducitur.

Epilepſia comparatur ſuperbia.

In Eccleſiaſt. cap. 10. D

Paralyſis etiam eſt affectus, qui inter morbos capitis recenſetur, & tunc affligit, quando nerui à capite deſcendentes ſenſu, atq; motu priuantur. Cauſa huius ægritudinis ab humoribus obſtruentibus, vel à calore abſumente, vel à frigore conſtipante, vel à vulnere continuum ſoluente dimanare poteſt. Per Paralyſim, intelligendum eſt peccatum, quod proculdubiò ſenſum diſcretionis,& motum rectæ operationis aufert; hocq; ab humoribus voluptuoſæ delectationis mentem obſtruentibus, vel à calore auaritiæ, & ambitionis, vel à frigore timoris, & deſperationis, vel denique à vulnere inuidiæ, & iracundiæ oriri poteſt.

Phre-

Phrenesis est morbus ad caput spectans, cum patiens hoc oppressus alienationem mentis incurrat. Quare diligens Medicus huic præstò est abrasione capillorum, & sectione venæ, deinde patientem ligari, & in cubiculo obscuro decumbere præcipit. Phreneticus Peccanti comparatur, qui à ratione alienatus tanquam brutum vitis omnis generis amplectitur. Tunc igitur Medicus spiritualis illicò capillos, idest criminum occasionem auferre debet,& sanguinem peccati cõfessione minuere, necnon criminosum in loco obscuro, scilicet in solitudine collocare, nimirum à negotijs publicis,atq; spectaculis eum remouere,& tandem vinculis diuinorum præceptorum coercere, vt quamprimum amissam mentis valetudinem adipiscatur. Huic morbo oppositus est lethargus: siquidem Phrenesis à causa calida, & lethargus à causa frigida producitur: quare quis hoc correptus in profundum somnum labitur. Est igitur communis Medicorum sententia, læthale signum esse, dum Phrenesis in lethargum degenerat, & viciſſim non esse desperandum, quando oppositum contingit. Lethargici Hyppocritis, & Proditoribus assimilantur, qui extrinsecè homines simplices, & veluti dormientes videntur; cum intrinsecè pessimis vitijs redundent. At Phrenetici publicis Peccantibus comparantur, quorum vitia omnibus manifesta sunt. Quamobrem si accidat, vt Phreneticus fiat lethargicus, idest vt Peccans publicus fiat occultus,id pessimum esse existimandum est: quandoquidem vitia hyppocritarum velata magis obsunt, cum ab omnibus virtutes esse credantur. Sed si oppositum contingat,vt quis de lethargo ad Phrenesim properet,nempè vt abdita Peccantis crimina manifestentur, id magnam spem salutis pollicetur, cum vitia manifesta non solum minus noceant, sed etiam faciliùs emendari possint.

Phreneticus comparatur peccanti.

Lethargici quibus sint assimilandi.

Tandem sternutatio est violenta cerebri concussio à natura excitata ad superfluas humiditates trudendas. Hic autem motus cerebrum exonerat,totum corpus concutit, circa nares strepitum producit,& demum magnam spem futuræ salutis affert; hæc affectio comparatur ad contritionem, quæ discussione cerebrum mentis mouet, confessione strepitum generat, mentem satisfactione à superfluitate vitiorum exonerat, sicq; certam salutis spem animæ pollicetur.

Vis sternutationis.

Oculi humani varijs affectionibus vexantur. Primitus patiuntur solutionem continui, inflammationem excitatam à puluere, à vento, fumo, splendore corporis lucidi, à nimio vini potu, à venerea voluptate, & deniq; à cibis acribus. Per oculum explicanda est anima, quæ cuncta intuetur, & intelligit: vel per duos oculos intellectum, & voluntatem repræsentare possumus: etenim hi cordis oculi varias vitiorum ægritudines incurrunt: siquidem inuidia vulnerantur, puluere auaritiæ perturbantur, fumo superbiæ, & vento cænodoxiæ vexantur, aliquando à nimia claritate offenduntur; dum scilicet oculi mentis diuina mysteria nimis curiosè perscrutantur: iuxta illud Isaiæ. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum.* Immò oculi mentis temulentia prauæ doctrinæ infestantur, venerea voluptate inquinantur, & tandem acredine ciborum iracundiæ petuntur. Scribebat enim Psalmographus. *Turbatus est à furore oculus meus.* Quid si oculus incurrat cæcitatem? nam homo luminibus orbus semper manu, vel baculo prætentans sensim graditur, aut puero ducenti credere debet. Peccans cæcigenæ assimilatur, quia res alienas inuestigare nititur, deinde non est sui iuris, cum Diabolo, & Mundo credens, illis obsequatur. Aurium surditas in iuuentute si fuerit genita, incurabilis redditur. Pariter surditas contumaciæ,quando iuuenibus contigerit, & fuerit antiqua, proculdubiò non adminiculo naturæ, neq; medica ope, sed miraculo indiget.

Oculus comparatur animæ.

Cap. 38.

Os fœtore potissimum scatere solet, qui ex multis causis, nimirum, vel ex corruptione gingiuarum, ex vlceribus palati, ex partibus thoracis malè affectis, ex putridis humoribus stomachi, & deniq; à toto corpore interdum dimanat. Os morale est locutio, & fætor oris obscænis verbis repræsentatur, qui ex varijs causis pendere solet, primò à gingiuis mentis hæresi corruptis, deinde ex vlceribus maledictionis, tertiò à partibus thoracis inuidia vexatis, quartò à putri humore voluptuosi stomachi, & deniq; à toto corpore, quando homo est famosus, & famam alienam violat. Ab ore ad guttur veniendum est, quod angina sæpè laborat. Verùm quando in hoc affectu tumor in collo apparet, Medici spem salutis concipiunt, sin secus, desperandum esse asseuerant. Guttur peccantis hoc morbo sæpè occupatur, & tunc ægri-

Os cui assimiletur.

Guttur peccantis quale.

ægritudo appellatur lethalis, quando crimine in conscientia latibulatur: quemadmodum accidit criminosis peccata confessione non patefacientibus. At Medicus spiritualis, nempè Confessarius, magnam spem peccati pollicetur, quando crimen manifestatum obseruat. Habemus enim in Prouerbijs, *Qui confessus fuerint peccata sua, misericordiam consequetur.* A

Cap. 28.

Si dirigatur animus ad ægritudines pulmonis, hic aliquando patitur vlcus excitatum ab humoribus acribus à capite ad thoracem dilabentibus, ideòq; ad aerem excipiendum ineptus redditur. Idem accidit, quando acres diuitiarum humores ad pulmonem nostræ affectionis præcipitantur; talis enim contrahitur labes, ne imposterum aer gratiæ, & pietatis recipiatur. Alioquin anhelitus multifariam læditur, interdum à tumore vias pulmonis obstruente, aliquando ab inflammatione, & deniq; à partium corruptela, hinc postea aer inspiratus inficitur. Anhelitus sermonem ab ore prodeuntem significare potest, qui aliquando à tumore superbiæ, quandoq; ab inflammatione auaritiæ vexatur: legitur enim apud Ioannem. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Et demum ob partes nimio luxu corruptas; nam sermo inquinatus auditores proculdubiò inficit. Dicebat autem Apostolus scribens ad Corynthios. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* B

Anhelitus quid significet.

Cap. 3.

Quando stomachus aduersa valetudine laborat, aut cruditate, aut vomitu, aut singultu, aut eructatione, aut fluxu afficitur. Humana loquela à stomacho repræsentatur, quæ varios affectus morales incurrit. Primò cruditate insolentiæ cruciatur, deinde vomitu iactantiæ, singultu inuidiæ, eructatione maledictionis, & fluxu inhonestæ voluptatis occupatur. Nisi velimus, per vomitum, confessionem piacularem interpretari, quæ stomachum conscientiæ abstergit, concoctionem morum adiuuat, & tandem homines ab ægritudine peccati liberat. Interdum, vitiato ore ventriculi, præceps virium lapsus oritur, quem Medici syncopem vocitant; tuncq; motus, & sensus patientis intercipitur. Syncope hoc in loco est symbolum peccati, qua correptus cum sit homo, vita gratiæ intercipitur, & motus bonorum operum coercetur.

Venter quandòq; nimia repletione distenditur, & hic affectus euacuatione tollitur, interdum inanitione laborat, & tunc repletione sanatur. Per ventrem mens intelligenda est, quæ, ritu ventris, cor intelligentiæ, iecur affectionis, & fel iracundiæ continet. Hæc igitur cum sæpissimè vitijs, & diuitijs repleatur, confessione, ratione vitiorum, & eleemosyna, ratione diuitiarum, euacuanda est: quando verò inanitionem virtutum, & scientiarum incurrit, tunc fidei, & scientiæ documentis est replenda. Renes quoq; patiuntur lithiasim, dum viscida, & tenax materia ab immoderato calore in lapillos glutinatur. A renibus affectiones hominum voluntariæ referuntur, quæ viscidis, & glutinosis diuitiarum, & deliciarum humoribus redundant: vnde calor immoderatus concupiscentiæ lapillum contumaciæ generat, & mundanos affectus praua consuetudine glutinat. C

Ventris affectiones.

Renum affectus.

Intestina non paucis morbis obnoxia esse Medici pronunciant. Namq; distenduntur, & soluta vnitate dolor generatur, aliquando ita exsiccantur, vt fæces expelli nequeant, interdum tumore præter naturam, necnon profluuio alui, & torminibus afflictantur. Intestina sunt affectiones humanæ mentis, quæ inuidia extenduntur, & auaritia adeò exsiccantur, vt nulla operatio recta inde emergat: interdum tumore superbiæ stimulantur, cupiditate intemperata in fluxum luxuriæ soluuntur, & deniq; torminibus iracundiæ, & sæuitiæ corripiuntur. Habemus enim in Prouerbijs hoc assertum. *Viscera autem Impiorum crudelia.* Alioquin intestina tribus præcipuis alui fluxionibus vexantur. Prima est simplex fluxio diarrhea nuncupata, secunda est lienteria, quando cibaria inconcocta deijciuntur, tertia nuncupatur dysenteria, quando sanguis vnà cum abrasione intestinorum educitur. Per has tres fluxionis species, tria profluuia moralia, nempè in loquendo, audiendo, & operando exponere debemus. Profluuium verborum simplicem diarrheam repræsentat, cum quidam iuuenes in verbis quidem dissoluti sint, & tamen ab inhonesta consuetudine, & à sanguine lethalis criminis abhorrent. Profluuium auditus æmulatur lienteriam; quandoquidem nonnulli sunt in audiendo ita negligentes, vt ne parum quidem Verbi Dei retineant. Deniq; profluuium operationis refert dysenteriam, quia cum sanguine lethalis D

Cap. 12.

Profluuia moralia quæ.

thalis criminis, & abrasione virtutum moralium producitur. Intestina tandem verminatione ad desperationem vsq; Medicorum laborare solent: cum variæ vermium species in intestinis generentur. Per vermes crimina sunt intelligenda, quæ intesti- *Crimina*
E na conscientiæ sæpissimè corrodunt; horumq; variæ differentiæ obseruantur; quan- *vermibus as*
doquidem vermes auaritiæ à diuitijs, vermes luxuriæ à delicijs, vermes superbiæ à *similantur.*
dignitatibus, vermes inuidiæ ab aliena prosperitate, & vermes intolerantiæ à calamitatibus oriuntur. Immò quemadmodum vermes intestinorum pharmacis truduntur, ne inde patientis interitus prodeat: pariter vermes peccatorum piaculari confessione educendi sunt, vt imminens æternæ mortis periculum euitetur.

Pedum vitium præcipuum est podagra inuadens illos, qui quotidianis epularum lautitijs delectantur, & corpus nonnisi in venereo actu exercent. Sed aduertendum *Vitia pedum*
est, quòd Eunuchi, pueri, & mulieres hac ægritudinis specie minimè vexari feruntur. Podagra pigritiam, & segnitiem corporis nobis exhibet, quæ solet illos occupare, qui cupedijs summopere gaudent, & frequenter in Venerem incumbunt. Pueri autem homines simplices, Eunuchi castos, & mulieres homines pios, & clementes significant: idcircò hi prædicta morbi specie non corripiuntur.

F Iam peruenimus ad cutim, quæ multis morbis obnoxia esse dicitur. Etenim solutione continui, corrugatione, pustulis, serpigine, & scabie affligatur. Item cutis consuetudinis humanæ varias vitiorum ægritudines patitur, primò solutionem continui ab ira, & discordia excitatam, deinde corrugationem inuidiæ, pustulas superbiæ, serpiginem auaritiæ, & deniq; scabiem libidinis incurrit. Nisi velimus, per pustulas in superficie cutis excitatas, crimen veniale declarare, quod ad intimas cordis partes non penetrat, sed tantùm in superficie consuetudinis obseruatur. His addenda *Cutis vitia*
est lepra, quæ à Medicis non solum inter affectus cutis contagiosos, sed etiam inter *qualia.*
hæreditarios collocatur. Leprosus peccantem significat, qui consuetudine aliorum criminosorum infici potest; dicebat enim Poeta.

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile.

Quamuis id melius expresserit Psalmographus dicens: *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Deinde homo in lepram facilè incidit, quando veteres
G parentes simili morbo semel correpti fuerint: ita homines prauis Maiorum exemplis peccantes euadunt. Item in cute aliquando tumores præter naturam producuntur, qui inde fiunt, vel quia humores noxij sint adeò tenues, vt ad cutim facilè fluere possint, vel quia meatus patientis sint adeò lati, vt per illos quilibet humor etiam crassus ad extimam cutim penetrare possit. Hic tumor, lethalis criminis symbolum esse potest, quod vel ex latitudine sensus delitiosi, vel ex conscientia nimis lata, idest ad peccandum procliui, vel ex tenui humore inconstantiæ prodire potest. Alia spe- *Tumores*
cies tumoris hernia vocata in cuti abdominis oritur, quando peritoneum, seu mem- *præter natu-*
brana intestina continens ob clamorem, vel luctam nimis extenditur, aut rumpitur. *ram.*
Hic tumor discordiam nobis repræsentat, quæ membranam charitatis scindit, dum clamor contumeliarum, & lucta controuersiæ inter homines vigent: hæc enim omnia charitatem, & amicitiam dirimere solent.

De affectibus peculiaribus hactenus sermo est habitus, nunc ad vniuersales totum
H corpus hominis vexantes descendere oportet, qui vt plurimum à sanguine in venis corrupto oriuntur. Sanguis igitur in venis, vel putredine, vel alieni humoris permixtione vitiatur: ita sanguis affectionis humani cordis, aut putredine peccati, aut nefaria, & perdita aliorum consuetudine inquinatur. Cæterùm quia plerumq; accidit, vt, sanguine fœdato, febres emergant, nonnihil de illis dicendum esse existimauimus. Febris est calor præter naturam à corde per cunctas humani corporis partes disseminatus, & quoniam in humano corpore tres partes, nimirum spiritus, humor, & pars solida reperiuntur, in quibus calor febrilis accendi potest; hinc tres à *Febriũ dif-*
Medicis febrium differentiæ constituuntur. Prima febris dicitur ephemera, quæ oc- *ferentiæ.*
cupat spiritus, secunda putrida humores vexans, & tertia hectica partes solidas afficiens. Febris moralis ad concupiscentiam mentis, feruorem affectuum, & intemperantiam cupiditatum refertur; hæcq; triplex esse perhibetur. Prima vocatur concupiscentia dignitatum, & est superbia, secunda concupiscentia voluptatum, & di- *Concupiscẽ-*
citur luxuria; tertia concupiscentia diuitiarum, & auaritia nuncupatur. Superbia fe- *tia quot spe-*
brem *cies.*

brem ephemeram æmulatur, quia spiritus tantummodò, & res inanes veluti cænodoxiam respicit. Luxuria febrem putridam refert, quoniam ab humoribus vitiatis, & ab inquinamento carnis prodeat. Auaritia tandem febrem hecticam repræsentat, cum res solidas, nempè aurum, & argentum omni voto appetat. Auaro enim nullus satis est thesaurus; nihilominus is humanæ vitæ spolio exutus quolibet mendico pauperior euadit: hoc elegantissimè expressit Ausonius in illo epigrammate, in quo Cressum Regem olim opulentissimum, & Diogenem mendicissimum, apud Inferos introducit colloquentes in hæc verba. A

Effigiem, Rex Cresse, tuam ditissime Regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus:
Constitit, atq; procul subitò maiore cachinno
Concussus, dixit, quid tibi diuitiæ
Nunc prosunt, Regum Rex ò ditissime, cum sis
Sicut ego solus, me quoq; pauperior?
Nam quæcumq; habui mecum fero, cum nihil ipse
Ex tantis tecum Cresse feras opibus.

Nonnulli veniale crimen febri ephemeræ assimilant, cum non sit aliud, nisi intemperantia spirituum humanæ mentis, ideòq; instar prædictæ febris, facilè accedit, atq; recedit. Immò quemadmodum febris ephemera interdum in febrem putridam, & aliquando in febrem hecticam degenerat: pari ratione veniale crimen, nisi pænitentia quamprimum expugnetur, aut in febrem putridam, aut hecticam, nimirum in lethale aliquod crimen conuertitur: iuxta illud Gregorij. *Peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere in aliud ruit.* B

Crimen veniale assimilatur febri ephemeræ.

In calce huius rubricæ nonnulla de veneno dicenda esse censuimus. Venenum illud est, quod sine præcedente ægritudine hominem necat, & ex triplici familia, nimirum animalium, vegetabilium, & mineralium elicitur. Pariter, in doctrina morali, venenum reperitur, quod tentamentis animam venenat, & prauo consensu eam occidit: hoc autem venenum in triplici discrimine constituitur. Primum venenum est morsus animantium venenatorum, nimirum Dæmonum, & hominum improborum, scilicet adulatorum, & hæreticorum, quorum verbis anima venenatur: iuxta illud Psalmographi. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* Secunda veneni species ex vegetabilibus elicitur, hæc autem vegetabilia, in doctrina morali, delicias, & voluptates referunt, quibus anima morte opprimitur. Tertium venenum ex mineralibus, nimirum ex diuitijs eruitur, siquidem hæ malè adhibitæ animam venenando interficiunt. Cæterùm quando venenum exhibetur, quia iniucundum est, dulci liquore permisceri solet. Pariter venenum peccati, quia natura sua animæ horridum est; idcircò Diabolus illi dulcedinem alicuius delectationis permiscet, vt hac ratione voluntatem decipiat. Quamobrem tutum erit à dulcibus, nimirum à mundi delectationibus abstinere, ne fortè contingat, vt in ipsis venenum peccati latibuletur. Tandem homo veneno infectus consuetudine alios inficere potest: pariter, qui criminibus sunt venenati, & prauis moribus imbuti, alios simili veneno inficere possunt, dum obscœnis verbis, & prauis exemplis vtuntur. C

Venenorum quot species.

D

SYMBOLA.

CVNCTAS symbolorum differentias, de quibus in præsentia fit sermo, vel ex figura humanarum partium, vel ex integro hominis cuiuscumque ætatis, & vtriusque sexus simulacro depromptas esse comperimus. Namque ratione primi, licet intueri apud Paradinum, figuram humani capitis armati galea simulacro corui insignita, cum titulo. INSPERATVM AVXILIVM. Et hoc symbolum M. Valeriò Coruino assignat, qui sæpè ab Omnipotenti Deo perenni præsidiorum fonte inopinatam opem dimanare significabat. Apud eumdem Authorem, effigies humani capitis, aure subula perfo-

In Symbol. her.

perforata, obseruatur, cum titulo. SERVITVS LIBERA. quo docemur Christicolam à legis seruitute liberum, & in gratia constitutum debere aurem summo offerre Deo, vt illa præceptorum capax, & mandatis diuinis obsequiosa reddatur.

E Ibidem conspicitur icon manus cum pugione, quæ frontem humani capitis percutere nititur, cum inscriptione. VEL IN ARA. Nobis insinuat author scelestos homines ab æterno Iudice vbicumque puniri; immò id accidisse narrat Galeatio Francisci Sfortiæ filio, qui ab Andrea Lampugnano ante aram peremptus fuit. Præterea Caluariam hominis inter sceptrum, & ligonem effigiatam Gabriel Simeon exhibet, cum hoc titulo. MORS SCEPTRA LIGONIBVS ÆQVAT. Vt designaret mortem indiscriminatim, tam mendicos, quam diuites de medio tollere. Idcircò Horatius ad rem canebat. *Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres.* Quamuis alius, symbolum non absimile hoc titulo decorauerit. MORS NVLLI PARCIT HONORI. Meminimus vidisse alibi indicem manus delineatum, frontem humani capitis picti ostendentem, cum hac inscriptione. FRONS HOMINEM PRÆFERT. Quandoquidem hoc symbolum humanam frontem humanæ indolis indicem esse demonstrat. Quando verò pollex, & index admotus parti infimæ auris *Icon manus.*

F pingitur, symbolum memoriæ demonstratur: propterea quod illa pars auris apud Antiquos vellicata memoriam attestabatur. Alioquin apud Portam, auris manu tacta est symbolum litteræ A. veluti tangere barbam significat B. Caput C. dentes D. frontem F. epar E. guttur G. humeros H. ilia I. linguam L. manum M. nasum N. oculos O. Palatum P. quinq; digitos Q. renes R. supercilia S. tempora T. & deniq; tangere ventrem V. denotatur. *In lib. de furt. litter. notis.*

Si prosequamur in recensendis symbolis à reliqua partium serie desumptis, inueniemus apud Claudium Paradinum, iconem humanæ linguæ, cuius basis caudæ serpentinæ adhæret, cum hoc titulo. QVO TENDIS? Volebat enim significare verba incautè non esse proferenda: quamuis huius symboli explicatio in Rubrica Prouerbiorum videnda sit, quando de prouerbijs à lingua petitis verba fiunt. Apud eundem authorem conspicari possumus brachium ense euaginato armatum, & lilijs decoratum, cum hac græca inscriptione, ἀπλάνως. idest sine fraude; additque fuisse *In lib. de symb. heroic.*

G symbolum Ducis Mormorentiani, quo, in significanda vera fidelitate, vtebatur. Alioquin effigies brachiorum humanorum in Zodiaco, ex Georgio Veneto, symbolum Geminorum ostendunt. Sadelerus quoque duas manus simul copulatas pingit, cum duabus inscriptionibus, quarum superior sic se habet. FÆLICITAS TEMPORVM. inferior verò est. RERVM CONCORDIA. & hoc symbolum Philippo Secundo Hispaniarum, & Indiarum Regi assignat. Item Paradinus delineauit duas manus catena iunctas, cum titulo. NEC FAS EST, NEC POSSE REOR. Vt significaret omnes captiuos non esse reos iudicandos, sed eos tantummodò, qui vitijs sunt inquinati: quandoquidem, quamuis, iussu Herodis, Petrus Apostolus duplici catena iunctus custodiretur; nihilominus, catenis cadentibus, angelica ope aufugit. Demum in veteri schemate Clodouei, duæ manus Cœlo supinæ figurantur, quæ alijs duobus fulciuntur, cum titulo. TVTISSIMVS. Hoc videtur desumptum ex victricibus Moysis manibus, quæ hostium cuneos feriebant, dum sublatæ in preces quasi feriebantur. *Brachia.* *Manus.*

H Si descendamus ad alias partes. Inter symbola pythagorica, vnum reperitur huius tenoris. COR NE DEVORES. quo docemur, intellectum, & animam in rebus terrenis, & voluptuosis non esse immergendam: cor enim partem rationalem denotat. Verùm Costalius partem oppositam huius symboli declarauit, quando delineauit hominem cor deuorantem, vt homo mundanis curis vexatus demonstraretur. Alibi Pythagoras dicebat. PEDIBVS NVDIS SACRIFICA, ET ADORA. Hoc symbolo cunctis insinuabat partem sensualem hominis contemplantis à criminibus solutam esse debere. Idem solebat dicere. PEDEM DEXTRVM AD CALCEANDVM MOVE, IN PELVIM SINISTRVM. Multi exponunt hoc symbolo, rectas, & heroicas actiones tanquam dextras esse admittendas, prauas verò tanquam sinistras deponendas. *Pag. 39.*

Succedunt modò exaranda symbola integrum hominis simulacrum referentia, quorum nonnulla naturam potius emblematis, quàm symboli sapiunt: nihilominus, quo-

quoniam nonnulli authores hæc,nomine ſymbolorum, circumferunt: propterea hoc in loco ſimulacrum iuuenis habentia primum recenſebimus, vt deinceps ad alia pedetentim accedamus: Bocchius pingit iuuenẽ,qui funem anchoræ per acus foramen
Symb. 34. tranſmittere conatur,cum titulo.NVNQVAM BEARI POSSE AVARVM DIVITEM. Argumentum ab aureo Euangelij Dicto depromptum eſſe videtur, vbi legitur facilius eſſe Camelum tranſire per foramen acus, quàm diuitem intrare regnum Cœlorum: hæc tamen ſententia de diuite auaro intelligenda eſt. Idem author exhibet effigiẽ iuuenis ſenem vincientis ſub antro: inſcriptio eſt talis. VNAM VIDENDAM VERITATEM IN OMNIBVS. hæc duo iuuenis,& ſenis ſimulacra Ariſteũ, & Protheum repræſentant, qui ambo veritatem, opinionibus exterminatis, hauriendam eſſe denotant: opiniones enim varijs animalibus in antro ſtabulantibus deſignantur.Idem author effigiauit iuuenem proprium caput à collo reciſum manibus ſimulacro Fortunæ offerentem, quæ manu collum tribus capitibus Leonis, Serpentis, & alterius bruti inſignitum iuueni genuflexo applicatura videtur,vt denotetur homo
Symb. 66. fortunæ ſe credens, nam proprio capite, nempè ingenio caret, & naturam bruti induere videtur: hocq; ſymbolum ſic inſcribitur. BELLVA FIT, CAECAE STATVIT, QVI CREDERE SORTI. Item Matthias Archidux Auſtriæ expreſſit ſimulacrum iuuenis, nimirum Perſei Andromedam liberantis, cum titulo: AMAT VICTORIA CVRAM. nam veluti Perſeus Andromedam virginem formoſam ab immani monſtro eripuit; ſic ipſe Hungariam regionem pulcherrimam à iugo Turcarum erat liberaturus. Pariter Bocchius figurauit iuuenem palo transfixum, & fu-
Symb. 86. mo ſuffocatum, cum hoc titulo: A PVBLICA RE EXTERMINANDVM ESSE AMBITIOSVM. Argumentum huius ſymboli ab hiſtoria deductum: nam Alexander Cæſar quandoq; iuſſit iuuenem quemdam ambitione ardentem fumo necari. Meminimus vidiſſe in prima facie cuiuſdam libri figuram iuuenis Cœlum intuentis, & titulus erat talis. BEATVS VIR, CVIVS EST DOMINVS SPES EIVS, ET NON RESPEXIT IN VANITATES,ET INSANIAS FALSAS.

Poſteaquam peruenimus ad virorum ſimulacra, primùm de illis verba fient, quæ cum rebus inanimatis figurantur. Coſtalius aliquando figurauit hominem in ſolitu-
Peg. 49. dine citharam pulſantem, quo ſimulacro Aſpendius citharædus repræſentatur, qui nec etiam ab amicis audiri volebat, ſed ſibi tantùm pſallebat. Hoc igitur ſymbolo referuntur illi amici, qui vtilitate amicitiam metiuntur: ideòq; non veri, & fidi amici, ſed infidi, blandi, & vulgares appellantur. Iuxta illud carmen.

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Peg. 34. Iterum idem author delineauit hominem ante vas fabis plenum citharam pulſantem, & inſcriptio ſymboli eſt hæc. DORICA MVSA. Voluit enim nobis inſinuare interdum nonnullos eſſe Iudices, qui munera tantummodo reſpiciunt, & iuxta illa iudicant: fabis enim ſuffragia denotantur. Qui pulſat citharam eſt dorica muſa, nimirum iudicare, quatenus δῶρα, ideſt munera adſunt: alludit enim ad vocabulum
Peg. 35. δῶρον, quod donum ſignificat: quare addit aliam inſcriptionem in hæc verba. IN IVDICES ΔΟΡΟΦΑΓΟΥΣ. Idem Coſtalius exponit iconem hominis ſono vaſa probantis, cum titulo. HOMINIS ORATIO PROBAT, ET NON VESTIS. Voluit enim monere hominem ſermone, & non veſtitu eſſe probandum; propterea ſolebat dicere Diogenes. *Loquere vt te videam*. Idem author figurat virum aqua
Peg. 23. cuiuſdam fontis faces accedentem, & inſcriptio ſymboli eſt. IN SIBI PRAEFIDENTES. Alludit author ad fontem Dodoneum, in quo faces extinctæ accendebantur, & accenſæ extinguebantur: ſiquidem hic fons diuinæ iuſtitiæ ſymbolum eſſe videtur, quæ nimis fidentes extinguit, & deprimit, extinctos verò nimirum humiles extollit,& accendit. Apud Gabrielem Simeonem conſpicitur figura hominis gladio ignem fodientis,cuius ſcintilla in oculum ſimulacri proſilit;titulus eſt. IGNIS GLADIO NON FODIENDVS. Argumentum ex aſſerto pythagorico deſumptum eſt, & ſymbolum eſt prolatum in litigioſos, qui ſæpè læduntur ab illis, quos irritant. Sigiſmundus Malateſta Princeps Arimini habebat in ſymbolo ſimulacrum Mutij, cum dextra in ignem extenſa, & inſcriptio erat. HIS GRAVIORA. Quippequi erat paratus, non ſolum manum flammis, inſtar Mutij, ſed totum etiam corpus

pùs pro tutela subditorum exponere. Apud Sadelerum obseruatur figura hominis, dextra bilances, & sinistra cornucopiam tenentis, cum inscriptione. BONAE SPE. attribuit hoc symbolum Carolo Nono Valesio Regi Francorum Christianissimo.
E Item apud Gabrielem Simeonem pingitur figura hominis bilances gestantis, quarum altera nimio pondere fracta est, cũ titulo. STATERÆ ORDO NON EST TRANSILIENDVS. Author innuebat ab hominibus iniquis nullum mensuræ modum seruari: ideòque sæpè exitum nocuum, & inopinatum experiuntur; veluti altera lanx nimio pondere pressa rumpitur. Costalius quoque effigiauit virum bilances manu tenentem, cum inscriptione. NIL VIRTVTE MELIVS, NIL PRÆSTANTIVS. *Peg.* 27. Alludit Author ad Critolaum pecuniam, honores, & virtutes ponderantem: quare Author, hoc symbolo, virtutem diuitijs, & ambitioni præferendam esse ostendit. Quamuis hoc aliquibus nullam symboli naturam sapere videatur. Idem Author addit aliud symbolum, quod secundùm aliquos nil habet symboli; pingit enim hominem pugno saxum percutientem, cum titulo. STVLTITIÆ EXEMPLVM. *Peg.* 45. Sic enim, non esse contendendum cum pertinaci, ostendere conatur. Verùm Gabriel Simeon delineat hominem litteras cælantem in marmore, cum titulo. SCRIBIT
F IN MARMORE LÆSVS. Significat quemlibet læsum iniuriæ memorem esse, quoniam sunt nonnulli, qui ita propriæ authoritati, & opibus fidunt, vt facilè quosuis infimæ conditionis contumelijs afficiant, nàm temporis tractu id obliuioni tradendum esse existimant, nihilominus falluntur, cum iniuria in marmore scribatur. Sambucus excogitauit simulacrum viri humi sedentis manu librum apertum tenentis, cum ense, falce, & cornucopia supra caput, addito titulo. CONSILIVM. Vt *Symb.* 12. innueret omnia consilio peragenda esse Gabriel Simeon figurauit hominem supra iconem terrarũ orbis cum gladio in dextra, & libro in lęua. Titulus est. EX VTROQ. CÆSAR. Voluit enim significare Iulium Cæsarem ita litteris armatum, & in armis litteratum fuisse, vt totius orbis dominium fuerit consequutus. Bocchius delineauit funambulum ambabus manibus oblongum tenentem baculum, cum inscriptione, *Symb.* 57. TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIÆ. Hoc enim symbolo monemur virtutem in medio consistere.

G Gabriel Simeon effigiat hominem cum orbe terrarum in dextra, & scheda in sinistra, & addit hunc titulum: AVT CÆSAR, AVT NIHIL. Hoc fuit symbolum, seu potius assertum Cæsaris Borgiæ Ducis Valentinensis citra simulacrum, quod postea Gabriel Simeon vsurpauit pro titulo descripti simulacri, vt lectori insinuaret se vel moriturum, vel aliquod celebre facinus patraturum. Siquidem vir armatus in hoc simulacro altera manu tenens figuram terrarum orbis quodammodo Monarchiam Iulij Cæsaris refert, & scheda in altera manu multiplicato charactere exarata nihil repræsentat. Hoc symbolum aptè temerario Borgiæ competebat; nihil enim peregit, sed adhuc iuuenis in Regno Nauarræ fuit trucidatus, & epitaphio huius generis tumulatus.

Borgia Cæsar erat factis, & nomine Cæsar,
Aut nihil, aut Cæsar, dixit, vtrumq; fuit.

Meminimus legisse in hoc genere tetrastichon huius tenoris.

H *Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia, quidni*
Cum nihil, & Cæsar possit, & esse simul.
Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar,
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Philippus II. Hispaniarum Rex, pictura expressit orbem terrarum supra Herculis humeros, cum epigraphe. VT QVIESCAT ATLAS. posteaquam Carolus Quintus Cæsar, & parens ei regnorum suorum administrationem cessit. Sadelerus quoque figurat hominem dextra gladium, & læua palmam tenentem, cum inscriptione. REQVIES HÆC CERTA LABORVM. Et attribuit symbolum Carolo Barbonio Nauarorum Regi. Item delineat hominem dextra columnas erigentem, & læua hastam stringentem, & symbolum hoc versu decorat. MIRA FIDES LAPSAS RELEVAT MANVS VNA COLVMNAS. hoc symbolum Carolo nono Valesio Regi Francorum vigesimo sexto assignat. Gabriel Simeon exhibet iconem hominis genuflexi mortis simulacrum supplicantis, à quo telo peti videtur,

Mortis ſimulacrum. detur, titulus eſt. IMPROBVS NVLLO FLECTITVR OBSEQVIO. Sic enim Author naturam improborum, & crudelium explanat, qui nullis precibus flectuntur: idcòque illos morti aſſimilat, quæ nemini parcit.

Modò ſymbola explicanda ſunt, in quibus ſimulacra hominum cum alijs animantibus delineantur. Ideò Perinus Cardinalis Gonzaga figurauit Herculem claua hydram percutientem, cum titulo. TV NE CEDE MALIS. quippequi æqua animi fortitudine, monſtra inuidiæ erat ſuperaturus; & Coſtalius exhibet iconem hominis equum percutientis, qui pondere ſarcinæ preſſus humi iacet, cum inſcriptione. NE QVID VLTRA VIRES. Innuit enim, in cunctis peragendis, vires eſſe examinandas. Homo quoque conans baculo percutere ſerpentem cryptam ingredientem, deinde elabentem, fuit ſymbolum Sambuci, vt opportunis remedijs morbo occurrendum eſſe demonſtraretur. Item figura paſtoris oues tondentis habetur apud Coſtalium, cum titulo. MODERATIO IN SVBDITOS. voluit enim ſignificare benignitatem Principis erga ſubditos eſſe probandam. Item apud eumdem obſeruatur effigies hominis à defuncto neſcioquid eripientis, cum inſcriptione. MODERATIO IN VECTIGALIBVS. Huius argumentum videtur à prouerbijs deſumptum, vbi de auaris legitur, quòd à mortuis etiam pecuniam exigunt, veluti ſunt Principes in Vectigalibus nimis graues. At Gabriel Simeon depingit hominem conculcantem lapathum, quam herbam Latini rumicem appellant, inſcriptio eſt. VIRESCIT VVLNERE VIRTVS. Significat author hominem virtute præditum ab Inuidis quandoque vexari; cum tamen virtus ſtudioſi viri,& ingenium in dies magis,atque magis manifeſtetur:quemadmodum lapathum quò magis teritur,eò magis vireſcit.

Leg.30 — *Peg.76.* — *Peg.52.* — *Lapathum quanam herba.*

Peg.54. Conſpicitur apud Coſtalium icon hominis porcum alloquentis ad ſignificandam voluptatem, quàm vnuſquiſque etiam immanis, & vilis ſequitur. Ibidem obſeruatur homo lupum, apprehenſis auribus, coercens, ad denotandos illos, qui temerè aliquod opus aggrediuntur, à quo poſtea nonniſi maxima cum difficultate ſe expedire poſſunt. Vir poſtea manu geſtans ouum, ex quo pullus erumpit, ſymbolum fuit Sambuci ad certam ſpem exprimendam. Item vir coercens ſerpentem exuuias deponentem, fuit ſymbolum Sambuci, vt opportuna prodeſſe demonſtraret: quandoquidem ſerpens ſpolium deponens captus veneno carere perhibetur. Albertus Auſtriæ Archidux pinxit Serpentem, & Taurum ad pedes Iaſonis manu vellus aureum geſtantis, cum titulo. ASSIDVITATE. Etenim hoc ſymbolo ſpes alicuius conatus heroici monſtrabatur, ad æmulationem Iaſonis, qui cum Argonautis, recuperandi gratia velleris aurei, in Colchidem nauigauit.

Varia tandem ſymbola huius generis apud Authores conſpiciuntur; nam Sambucus excogitauit ſimulacrum viri armati fulmine muniti, & ab alio viro picti. Sic enim denotatur Apelles Alexandrum pingens, vt Iouis filius eſſe crederetur: cum poſtea Apelles à Liſippo fuerit reprehenſus, nam ipſe eumdem Alexandrum haſta tantùm munitum delineauit. Author igitur hoc ſymbolo nobis adulatorem oſtendit. Coſtalius effigiauit virum toga ornatum, cum ramo viridi in dextra, & ſcheda implicita in ſiniſtra; vt indicaret illos, qui iuris peritos aſpernantur. Apud eumdem conſpicitur figura hominis terram fodientis, vt oſtenderet nihil eſſe, quod nos aſſiduo labore non aſſequamur. Idem author effigiat hominem monoculum in tribunali ſedentem,vt iudicem ſordidè iudicantem demonſtraret, cum vnam ſolam partem, non autem ambas reſpiciat. Figura hominis dentibus nuces frangentis, & panem gladio incidentis, fuit ſymbolum Sambuco attributum, vt oſtenderet prauam conſuetudinem difficillimè auferri poſſe, quoniam nuces duræ ferro potius, quàm dentibus frangendæ, & panis mollis dentibus potius, quàm ferro comminuendus. Apud eumdem, vir proijciens in flumen fruſtum quercus, fuit ſymbolum ſignificans apta eſſe reijcienda: nam quercus, ſeu robur in aquis lapideſcit, cum cætera ligna ibi putrefiant. Demum homo intuens ſpeculum ſine bractea, vnde imago intuentis reddi nequeat, eſt ſymbolum, quo vſus fuit Sambucus, vt ſordidam, & inanem amicitiam eſſe illam exprimeret, in qua mutua gratia, vel beneuolentia non redditur.

Apelles Alexandrū pinxit. — *Peg.37.* — *Peg.78.* — *Iudex monoculus quis.* — *Speculū ſine bractea quid.*

Non deſunt ſymbola, in quibus ſimulacra ſenum, & mulierum obſeruantur. Nonnulli

nulli pingunt ſenem alatum falce munitum, & horologio arenario, adduntque hunc titulum. HANC ACIEM SOLA RETVNDIT VIRTVS. Quandoquidem homines eximio virtutum ſplendore coruſcantes vitam perennem ducere perhibentur. Habemus etiam apud Bocchium iconem ſenis ſpeculum adoleſcenti porrigentis; inſcriptio eſt talis. EN VIVA E SPECVLO FACIES SPLENDENTER EFFERTVR. SIC SAPIES, POTERISQVE OMNIA, DVM IPSE VELIS. Argumentum ſymboli depromptum eſt à Socrate, qui iuuenes in ſpeculo conſpiciendos docebat, vt pulchritudinem animi venuſtate corporis æquarent: ſin minus deformitatem corporis venuſtate animi reſarcirent. Apud eumdem licet intueri figuram ſenis in cathedra ſedentis calicem dextra tenentis à venuſto iuuene porrectum, cum titulo. PROPINO HOC PVLCHRO CRITIAE. Author voluit denotare Threramynem vnum è triginta tyrannis Athenienſibus, cuius Cicero in quæſtionibus Tuſculanis meminit: hoc igitur ſymbolo percipiendum eſt, contemptu mortis, cor metu liberari. Circa ſimulacrum mulierum, meminimus vidiſſe in prima libri facie iconem Virginis Sybillam referentis, hoc diſticho exornatam.

E

Symb. 59.

Lib. 1. Tuſc. quæſt.

F

NE TVRBATA VOLENT RAPIDIS ORACVLA VENTIS,
NVNC FOLIO VATES COMMODIORE SONAT.

Alludit enim author ad libros noſtræ ætatis, & ad vaticinia Sybillæ, quæ olim in folijs arborum ſcribebantur. Eleonora de Toledo vxor Coſmi Magni Hetruriæ Ducis delineauit Lucretiam Collarini vxorem, quæ à Tarquinio compreſſa, ne dedecori eſſet ſuperſtes, necem ſibi intulit: titulus eſt, FAMAM SERVARE MEMENTO. ſiquidem viri ob plurimas virtutes, & fœminæ propter pudicitiæ famam commendantur. Sadelerus quoq; pingit ſimulacrum trium virginum, nimirum Gratiarum, cum inſcriptione. HAS HABET, ET SVPERAT. hoc ſymbolum Iſabellæ Emanuelis Luſitaniæ Regis filiæ, & Caroli Quinti vxori attribuit.

Iam properandum eſt ad illa ſymbola, in quibus plura hominum ſimulacra obſeruantur. Coſtalius delineat virum equitantem turba militum ſtipatum, præcedente Tortore ſecuri quemdam percutiente, ad oſtendendam ſeueritatem in bello adhibendam. Alludit enim ad Lamacum Ducem, qui leui de cauſa milites extremo ſupplicio multabat. Hæc eadem pictura obſeruatur in Pegmate ſexageſimo, vbi Author Deum cuncta videre, & prouidere demonſtrat. Sed vt verum fateamur, multi viri eruditi id nihil ſymboli habere aſſeuerant: quemadmodum, & ſequens ſymbolum, in quo pingitur homo ſedens, & alloquens adoleſcentem ſambuca pſallentem, quo ſimulacro repræſentat Antigenidem hortantem diſcipulos, vt verba indoctæ multitudinis aſpernarentur. Nihil etiam ſymboli ſapere videtur, quando Coſtalius depingit homines armatos infundentes aurum liquatum in os mortui ſenis. Voluit enim hac pictura Perſas auro os Creſſi Lydorum Regis obſtruentes repræſentare: etenim Creſſus hoc in loco mortem beare, & ditare homines ſignificat.

G

Quæ non habent aliquid ſymboli.

Peg. 41.

Ad ſignificandam inertiam, & otium multa ſe ſe offerunt ſymbola; nam Bocchius delineauit hominem ſeminudum ſedentem, pede ſiniſtro horologium arenarium inuerſum calcantem, cui mulier admodum macilenta, & nuda adſtat: inſcriptio eſt. IN LENTVM, INERTEM, ET OTIOSVM, hoc igitur ſymbolo famem hominis inertis comitem eſſe ſignificauit. Apud eumdem delineatur ſimulacrum Cupidinis hominem dormiẽtem ſagitta vulnerantis, vt Amorem in otio negotioſum oſtendere t. Propterea prudenter Ouidius monebat iuuenes, vt negotiarentur, namque dum otiantur, à Cupidine ſe extricare non poſſunt; ſic igitur canebat.

H

Symb. 26.

Nam Venus otia amat, finem qui quærit amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

Homines quoq; in ſpheriſterio ludentes pinguntur in ſymbolo, quod Sambucus ad iacturam temporis ſignificandam excogitauit.

Symbola ad Iudices, & Magiſtratus attinentia non ſunt omittenda. Namque apud Bocchium conſpicitur homo in tribunali ſedens alium alloquens, & manu dextra alteram aurem obturans, cum inſcriptione. IMAGO IVSTI IVDICIS. Argumentum huius ſymboli ex hiſtoria depromptum eſt. Referunt enim Alexandrum

Symbola ad Iudices ſpectantia.

Magnum tanquam Iudicem in Tribunali ſedentem Actori alteram aurem præbuiſſe, & digito alteram clauſiſſe: idcircò de hoc interrogatus reſpondit vnam aurem Actori ſatis eſſe, & alteram Reo ſeruandam. Quare colligendum eſt, quod Iudex iuſtus, nonniſi ambabus auditis partibus ſententiam ferre debeat. Item Coſtalius A delineat viros ſedentes habitu Iudicis indutos, in quorum medio conſpicitur icon pueri pampinis coronati. Voluit enim inſinuare Iudices temulentos iuſtam ſententiam ferre non poſſe: iuxta vulgatum carmen.

Symb. 53. *Peg. 31.*

Non eſt in multo mens benè docta mero.

Peg. 80. Similiter idem Author exhibet picturam hominis in tribunali ſedentis, cui pulchra aſtat Virgo: hoc enim ſimulacro Apius, & Virginia repræſentantur, vt moneret, quòd Iudices amantes rectè iudicare non poſſunt. Pariter idem Author figurat multos homines, cum icone luporum ad pedes. Hoc ſimulacro Neuri populi referuntur, qui olim in lupos conuerti credebantur; ſic enim author oſtendit Prætores, Iudices, & Magiſtratus in Regimine, & Præfectura, more luporum, non debere eſſe rapaces, neq; muneribus delectari. Idcircò viri ferentes munera per ianuam intromiſſi, & alij homines nihil afferrentes per aliam ianuam excluſi, in quodam ſymbolo Sambuci obſeruantur, vt peculiaris noſtræ ætatis auaritia oſtenderetur: iuxta B illud Ouidij.

Auaritia noſtræ ætatis.

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Deniq; pictura viri oſtendentis mulieri manum prementem ſpongiam, & effundentem aquam, refertur ad ſymbolum Sambuci, quo Fiſcum in auaritiæ viſcum tranſire non debere oſtentabat.

Succedunt ſymbola plures hominum icones referentia, quæ ad amicitiam, ad pacem, ad opes, & ad mutuam opem ſpectant. Etenim Coſtalius pingit duos homines coronatos mutuis amplexibus iunctos, cum duabus ſtellis eorum capiti impendentibus, quæ Caſtorem, & Pollucem repræſentant, ſicq; ſymbolum fraternæ amicitiæ demonſtratur. Apud eumdem Authorem icones duorum virorum arma inuicem permutantium conſpiciuntur, cum inſcriptione. PAX AVRO REDEMPTA. Hic aduertendum eſt arma in hoc ſimulacro conſpecta alterius aurea, & alterius ferrea eſſe; hæc enim imagines Diomedem, & Glaucum referunt: ſicq; Author pa- C cem pecunijs aliquando recuperandam eſſe docet. Idem effigiat duos homines dextras in pugnum redactas ſibi inuicem offerentes, ſiniſtras verò ſub pallio occultantes. Immò alios duos pingit homines, qui dextris panem ſibi inuicem offerunt, ſiniſtris verò lapides occultant: vt fucatam amicitiam oſtentaret, nam quidam ſunt, qui verbis amicos ſe præſtant, cogitatione verò inſidias ſtruunt. Idcircò apud Gabrielem Simeonem duæ ſunt hominum icones, quorum alter eſt perſonatus, & ab altero frons laruæ bacillo tangitur, cum titulo. AMICO FICTO NVLLA FIT INIVRIA. Vt ſimultates ab Aſſentatoribus deponendas eſſe ſignificaret: homo enim laruatus animi fucati ſymbolum eſſe dicitur; ideòq; larua virga percutitur, vt tandem facies ſimulata deponatur. Alioquin vir terram fodiens, & alius in arca nummos pertractans, fuit ſymbolum à Sambuco propoſitum, ad manifeſtandam benignitatem. Nam quemadmodum terra excauata non imminuitur: pariter pecunia, quam dilargimur, non perit. Canebat enim Ouidius. D

Peg. 38. *Peg. 50.* *Peg. 36.* *Simulata amicitia.* *Benignitatis ſymbolū.*

Quas dederis ſolas ſemper habebis opes.

Gabriel Simeon exhibet picturam viri mendicum humi iacentem ſubleuantis, cum titulo. BIS DAT, QVI TEMPESTIVE DAT. Sic enim oſtenditur immortale beneficium præſtari, quando quis egeno, neceſſitate vrgente, & citra ſpem mercedis, citò opitulatur: canebat enim Auſonius.

Si benè quid facias, facias citò, nam citò factum
Gratum erit, & ingratum gratia tarda facit.

Ad rem videtur ſpectare ſymbolum illud pythagoricum. HOMINI PONDVS SVBLEVANTI SVCCVRRE, SED NON DEPONENTI. Quamuis poſtea id denotet honeſtas operationes eſſe probandas, & rectè agentes eſſe adminiculandos. Namq; per hominem, ratio, & mens intelligitur, per pondus verò, ſenſus, & affectus corporis deſignantur. Quamobrem ſubleuare pondus illi dicuntur, qui rationem à terrenis ad ſublimia erigunt. At ſymbolum, in quo ſunt viri onera, & opes

Symbolum pythagoricū

opes ex quodam oppido asportantes, & alius vir nudus respiciens conspicitur, Sambucus excogitauit, vt nobis insinuaret, Priuatis obliuioni mandatis, Publica curanda esse.

E Sadelerus pingit nauem varijs hominum iconibus onustam in medio fluctuũ, cum inscriptione. IN FLVCTIBVS EMERGENS. Additque hoc fuisse symbolum Innocentij Noni Bononiensis Pontificis Maximi. Quare si hæc icon nauiculam Apostolorum, & Petri repræsentat, titulus symboli quadrare videtur: nam de illa sic canitur. *Symbolum Innoc. Noni Pont. Max.*

Fluctuat, & nunquam mergitur illa ratis.

Gabriel Simeon pingit hominem veluti naufragum Mercurij habitu indutum, caduceum alteri homini in littore stanti porrigentem, cum titulo. HVC CVRSVS FVIT. Sic enim demonstratur, quòd optimus Princeps aliquem numero suorum familiarium adscribens, eum tanto beneficio sibi deuincit, quantam obligationem naufrago opitulans sibi comparat. Alioquin viri duo præliantes, spectantibus viris togatis, cum icone pueri fortes extrahentis ex duobus vasis, fuit symbolum Sambuci, vt audaces à fortuna iuuari manifestaret. Veluti agricola ligonem abijciens,
F miles ensem, & mercator pecunias, apud eumdem spectant ad symbolum, quo ostendit neminem sua sorte contentum esse. Pariter vir cote ferrum acuens, & alij duo viri cadauer humi stratum intuentes pertinent ad symbolum Sambuci, quo sapientiam insipientem patefacit. Nam veluti cos non incidit, sed ita operatur, vt ferrum incidat: ita sensus non sapiunt, sed sunt in causa, vt homo sapiat. Bocchius figurat senem pelle leonis indutum clauam dextra tenentem, cum arcu, & sagittis, sed exiles catenulæ ab illius lingua dependent, quarum altera extremitas auribus innumeræ multitudinis hominum sectantis affixa est, cum inscriptione. CVRA, ET LABORE PERFICI ELOQVENTIAM. Hoc simulacro, Hercules eloquens designatur, est enim senex, quia iuuentus plerumque eloquentia caret. Catenulæ conuenientiam aurium cum lingua ostendunt. Demum sagittæ indicant acumina rationum, quibus Orator ad populum alliciendum vtitur. Deniq; viri duo eleuantes manus ad hamos, quos diuina manus de Cœlo mittere videtur; attinent ad symbolum Sambuci, quo significare nititur, quòd Deus neminem inuitum trahit, & neminem
G cogit. *Herculis eloquẽtis Imago.*

EMBLEMATA.

QVONIAM emblemata maximam cum symbolis habere affinitatem videntur: idcircò hunc locum in historia illis concedere decreuimus. Cum autem in his simulacra partium humani corporis, necnon pusionum, iuuenum, virorum, senum, & mulierum obseruentur: hæc omnia sigilllatim, & concisa breuitate exarabimus. Exemplum partium exhibet Alciatus, quando in
H sexto decimo emblemate, depingit manum apertam, cuius vola picturam oculi monstrat, his effigiem pulegij addit: vt vnusquisque duo præcepta hinc eliciat, primum est sobrietatem esse diligendam, secundum est, leuem credulitatem esse vitandam; etenim pulegium temulentiæ resistit, & manus oculata certam rerum fidem exhibet. *Emblemata cum iconibus partium.*

De iconibus pusionum, habemus apud Reusnerum picturam pueri supra cranium humanum dormientis, cum titulo. VIVE MEMOR LETHI, & addit hexastichon, quod his versibus terminatur.

Viue pius, moriere pius, viuesq; beatus
Post mortem; vita mors via sancta noua est.

Florentius quoque pingit pueros propter nuces, & lapillos contendentes, cum inscriptione. SEMPER PVERI, & addit tetrastichon huius tenoris. *Lib. 1. Emb.*

Rixantur pueri, si quis lapide sue, nuce sue
Auferat, & semper vilia quaq; stupent.

Nos etiam pueri, qui, donec vita superstes,
Propter opes luteas digladiamur humi.

Homines quare pueri dicantur. Seneca quoque nos homines non bis pueros, vt vulgus ait, sed semper pueros appellauit. Nam quemadmodum pueri nucum, & lapillorum auaritia præmuntur, dum inter se pro his grauiter præliantur; cum tamen nullius sint valoris, & ratio inde oritur, quia animum infirmum gerunt: similiter homines pro auro, & argento magnum quandoq; bellum suscipiunt, & tamen hæc quoq; sunt vilia, quia statim fluunt, & repentè dilabuntur. Apud Costalium conspicitur pusio nudus cum gladio euaginato quasi percussurus, cum inscriptione. VIX TEMERE ANTE PILOS VENIT SAPIENTIA. vt denotetur periculum, quod homines incurrunt, quando à iuuentute Publica curantur: id totum tetrasticho declaratur. A

Desine stulte puer dubiam tractare bipennem,
An ne audes molli tingere tela manu?
Quàm malè Conscripti tractant arcana senatus,
Qui nondum primas deseruere nuces.

Si à pusionibus ad icones iuuenum fiat transitus, inueniemus apud Alciatum effigiem iuuenis sinistram alatam attollentis, cum dextra pondere depressa: inscriptio est hæc. PAVPERTATEM SVMMIS INGENIIS OBESSE, NE PROVEHANTVR. carmina sunt. B

Dextra tenet lapidem, manus altera sustinet alas,
Embl. 120. *Vt me pluma leuat, sic graue mergit onus.*
Ingenio poteram superas volitare per arces,
Me nisi paupertas inuida deprimeret.

Paupertas quid præstet. Hoc emblemate percipimus aliquando esse adolescentes tam acris ingenij, vt in disciplinarum cognitione serium progressum breui tempore facerent, nisi summa facultatum inopia eos coerceret, non immeritò igitur canebat Iuuenalis.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Iuuenem etiam alatum de Cœlo cadentem apud Florentium licet intueri, cum inscriptione. ALTVM SAPERE PERICVLOSVM. hoc simulacro Icarus alis munitus repræsentatur, qui nimis altè volans deorsum fuit præcipitatus. Quandoquidem illa res non est inquirenda, quam scire non est datum, nec scitari permissum, nec scrutari religiosum: etenim quod Deus regnũ suum, neq; sine arbitris regat, sanctiùs, & reuerentiùs est credere, & mirari, quàm rimari. Idcircò ad rem canebat Horatius. C

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetq; si mortalis vltra
fas trepidet.

Apud Alciatum pingitur figura iuuenis alati è Cœlo cadentis, cum inscriptione. IN ASTROLOGOS. hac icone refertur Icarus cereis alis munitus altiora petens, qui, cera liquefacta, ad terram ruit. Ideò in postremo disticho hexastici Alciatus hæc habet. D

Astrologus caueat quidquam prædicere præceps:
Embl. 103. *Nam cadet impostor, dum super astra volat.*

Florentius quoq; iuuenem figurauit à summitate arboris in terram cadentem, cum titulo. MEDIO TVTISSIMVS IBIS. hoc emblema videtur conforme symbolo Bocchij superiùs recitato, in quo pingebatur funambulus, cum inscriptione, TENERE MEDIVM SEMPER EST PRVDENTIÆ. hoc emblemate docemur pedetentim per ædes Fortunæ incedendum esse, ne dum ad culmina prosperitatum *Lib. 3. Embl.* peruenire contendimus, vnà cum ramis decidamus. Reusnerus pinxit venustum iuuenem Narcissum, in limpidissima fontis aqua iconem propriam intuentem, cum ti- *Embl. 35.* tulo. NOSCE TE IPSVM. At Florentius delineauit iuuenem sedentem, cum simulacro virtutis in dextra, & simulacro voluptatis in sinistra parte locato, inscriptio est. LVBRICVM IVVENTVTIS. Icon huius emblematis refert Herculem, qui blanditijs voluptatum allectus, & virtutis hortatu sollicitatus, tandem, virtutis ope,

ope, ad ſuperos inter ſibi ſtrauit. Sic enim monentur iuuenes in triuio vitæ conſtituti, & magno in periculo verſantes, ne à voluptatum blanditijs decepti, & à recto virtutis tramite abducti in vada, & ſcopulos ferantur: quandoquidem, qui in ſimili E ætate non labuntur, tunc ſperandum eſt, vt deinceps curſu inoffenſo, candidam metam pertingere poſſint. Icon etiam iuuenis alteri iuueni arma donantis conſpicitur apud Alciatum, quod ſimulacrum Hectorem, & Aiacem repræſentat. Inſcriptio eſt græca. ΕΧΘΡΩΝ ΔΩΡΑ ΑΔΩΡΑ. quandoquidem ex Sophocle Aiax refert ſe poſtquam ab Hectore inimiciſſimo enſem accepiſſet, loco muneris, nihil præter damnum à Græcis reportaſſe: propterea quadrat illa inſcriptio emblemati, quæ latinè ſic redditur. INIMICORVM DONA NON DONA. nam quælibet dona etiam nullius valoris ab amicis accepta boni ſunt conſulenda, ab hoſtibus verò, & inimicis etiam pretioſiſſima tanquam pernicioſa ſunt contemnenda, quia non ſolum vocanda ſunt ἄδωρα nimirum non dona, ſed κακόδωρα, nempè infælicia. Demùm Florentius delineat iuuenes ſimulacro fortunæ manum admouentes, cum titulo. NIHIL IGNAVIS VOTIS. namq; prouerbio celebratum eſt apud Lacedæmonios, fortunam admota manu eſſe inuocandam, & alibi etiam meminimus recitaſſe in hoc intellectu, F boues eſſe ſtimulandos, & opem Iouis eſſe implorandam, alioquin inuocationem eſſe inanem: non enim votis, & ſupplicationibus diuina parantur auxilia, ſed agendo, vigilando, & rectè conſulendo omnia proſperè cedunt, & hæc de emblematibus, in quibus icones iuuenum conſpiciuntur.

Inimicorum dona qualia.

Embl. 167.

Fortunæ prærogatiua.

Iam ponderanda ſunt illa, in quibus figuræ hominis adulti pinguntur. Meminimus vidiſſe picturam hominis poma legentis, cum inſcriptione. HOMO POMO SIMILIS. & emblema ſimili tetraſticho decoratur.

Cruda vt adhuc ramis alieno tempore poma
Ni velluntur, humi putria lapſa iacent.
Præcipiti fato ſic, aut rapiuntur acerba,
Aut effœta annis corpora noſtra cadunt.

Pariter apud Authores varias hominum icones circa multifaria exercitia verſantium intueri licet. Propterea quod Alciatus pinxit hominem pelle caprina indutum, G & reticulo piſcem ſargum coercentem, cum titulo. IN AMATORES MERETRICVM. Argumentum deſumptum eſt à natura ſargi piſcis, qui à laruato piſcatore deceptus capitur: ideòq; hoc emblema profertur in illos, qui cæco, & turpi amore decepti in obſcænam meretricis perſonatæ naſſam incidunt, rati pulchrum eſſe, quod pulchrum apparet; neq; recordantur communis aſſerti, oportere prius noſcere, quàm amare, non immeritò igitur Ouidius ad rem canebat.

Sargi piſcis natura.

Quale ſit id, quod amas, celeri circumſpice mente,
Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.

Idem Coſtalius voluit ſignificare, quando pinxit hominem, cuius collum dipſade ſerpente circumdatur: voluit enim denotare illum, qui amore meretricio detinetur: nam dipſadem meretricis eſſe ſymbolum in Hiſtoria Serpentum declaratum fuit; inſcriptio eſt. In ΠΑΡΘΕΝΟΠΙΠΑΣ. quæ vox homines virginum nimis auidos ſpectatores ſignificat. Poſteaquam in piſcatum incidimus, non inuoluemus ſi-H lentio hominem apud Camerarium pictum, qui lucium piſcem ſuos fætus vorantem obſeruat, cum inſcriptione. PROPRIIS NON PARCIT ALVMNIS. id omittere noluimus, quoniam Author in diſticho, hominem huic animanti comparat, in hæc verba.

Lucij piſcis natura.

Lucius in proprium, vt, ſæuit genus, impleat aluum,
Sic ipſi ſe ſe conficiunt homines.

Alciatus quoque delineat hominem anguillas captantem, cum titulo. IN DIVITES PVBLICO MALO. Author nobis inſinuat, quòd ſicuti anguillæ non capiuntur, niſi aquæ ſint turbidæ, & cænoſæ; ita aliqui ſunt homines, qui cuncta turbant, vt rem ſuam magis augere poſſint: argumentum emblematis deſumptum videtur ex fabula Aeſopi de piſcatore aquam turbante, vt fugientes piſces incautè in retia laberentur: de qua turbatione aquarum interrogatus piſcator reſpondit, niſi aqua turbaretur ſe perire fame neceſſe eſſet. Quamobrem, vulgato adagio, illi dicuntur anguillas captare, qui, priuati commodi gratia, tumultus concitant. Verba

Embl. 88.

Ariſtophanis id eleganter declarant.

Feciſti, vt is, qui captat anguillas, facit.
Quieta cum ſunt ſtagna, venatur nihil:
Sed cænum vbi omne illac, & hac ſubuerterit, A
Captura magna eſt; tu quoq; vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Poſteaquam de anguillis fit mentio, habemus picturam hominis anguillam ficulneo folio ſtringentis apud Alciatum cum hac inſcriptione. IN DEPREHENSVM. ſignificat enim fidem humanam fallacijs labentem vi adſtringendam eſſe, quemadmodum aſpero ficus folio anguilla lubrica facilè continetur. Argumentum deſumptum eſt à communi adagio. FOLIO FICVLNEO ANGVILLAM. quod prolatum fuit in illos, qui quodcumque lubricum ita ſtringunt, vt nullo modo dilabi poſſit.

Adagium de anguilla.

Præterea cum ſermo fiat de humanis iconibus cum animalibus, non erit à ratione alienum delineare hominem ſagittis aues petentem, cuius pes à ſerpente pungitur apud Alciatum cum inſcriptione. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Sic enim ſignificatur, quòd qui alios inſequitur, ſæpè à non ſperato opprimitur. Author nobis inſinuat animum non eſſe ad tam diſtantia applicandum, quin propinqua etiam meditetur, veluti in hiſtoria Serpentum explicauimus. Item apud eumdem obſeruatur icon hominis domo egredientis, qui prima fronte muſtelam offendit, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCHOANDVM. Antiquitas enim ſuperſtitioſa aliquem primo aſpectu occurriſſe Monacho, vel anui meienti, vel lepori, vel muſtelæ, ominoſum, & ſiniſtrum eſſe opinabatur, quoniam magnam vim bonis, & fauſtis negotij ſuſcipiendi principijs ineſſe referebat: ideoq; vix bonum habere poſſe exitum negotia dicebat, quæ infælix initium ſortita fuerint: huc ſpectat illud Sophoclis ex Plutarcho ſic latinè redditum. B

Embl. 104.

Embl. 126.

Quicumq; rem recta ratione incæperit,
Bonum illius certè ſperabit exitum.

Coſtalius depingit hominem venerandum in curru à quadrigis tracto, hoc titulo decoratum. HONOR DEBITVS VIRO DOCTO. Siquidem hoc ſimulacro, ex mente nonnullorum, Plato repræſentatur. Florentius quoq; pinxit virum togatum funibus vincientem fortunam humi ſtratam, hoc titulo inſignitum. SAPIENS SVPRA FORTVNAM. Sic enim docet ſapientem à Fortuna minimè regi, quoniam caput Sapientis eſt liberum, & libertas, ex ſententia Ciceronis in Paradoxis, eſt poteſtas viuendi, vt velis. Qui igitur viuit, vt vult, recta ſequitur, & legibus non propter metum obtemperat, ſed quia id maximè ſalutare, & vtile eſſe exiſtimat. Soli autem contingit ſapienti, vt nihil coactus, & nihil inuitus operetur. Demum Alciatus exhibet picturam hominis Sarmatæ nihil habentis, præter pelles, quibus totum corpus tegitur, inſcriptio eſt. OMNIA MEA MECVM PORTO. argumentum videtur deſumptum à Iuſtino hiſtorico, qui deſcribens Regionem Scytharum, horum nonnullos domum non habere, ſed per ſolitudines cum vxoribus, & filijs armenta paſcentes viuere prodidit: hinc colligendum eſt nihil poſſidentem à latronibus tutum eſſe, iuxta vulgatum carmen. C

Platonis ſimulacrum.
Embl. 2.
Sapientis prærogatiua.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Superſunt aliæ hominum figuræ, quæ ab Authoribus delineantur, vt peccantes, & crimina exprimantur: quapropter Reuſnerus exhibet ante oculos iconem hominis in ſella ſupra puteum locati, cum gladio pendente ſupra caput, & quinque enſibus hinc inde ipſum ferientibus. Titulus eſt. HOMINIS PECCANTIS SPECVLVM. Huic ſimile fuit illud emblema Florentij; vbi conſpicitur enſis filo pendens ſupra caput hominis coronati ſedentis, cum tali titulo. MISERRIMA TYRANNORVM VITA. neque ab hoc ſenſu eſt alienum illud Reuſneri, in quo eſt pictura hominis, cuius iecur aquila exedit (refert enim Titium) cum inſcriptione. O VITA MISERO LONGA. propterea poſtremum decaſtichi diſtichon hoc ſenſu terminatur.

Embl. 26.
Lib. 1. embl.

Sic inconſumptum Titij, ſemperq; renaſcens,
Sæpius vt pereat, non perit omne iecur.

Verùm

Verùm vt melius criminosorum malitia exprimatur, pinxit Alciatus hominem saxum proijcientem, quod postea canis mordet, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Quandoquidem sunt plerumq; nonnulli, qui, cum lædentibus nocere nequeant, vt acceptam iniuriam vlciscantur, famulos, vel suorum aduersariorum amicos adoriuntur; simile quid præstare solent pusiones, qui iracundia stimulati virgas frangunt, & adurunt, quibus à parentibus plexi sunt. *Embl. 174.*

E

Si ad crimina peculiaria sermo conuertatur, primò se se offert Auaritia, ad quam exprimendum, effigiatur homo Tantali æmulus in aqua ore tenus demersus, cum ramis fructiferis ad frontem vsque pendentibus, & tamen fructus carpere, & aquam bibere nequit, titulus erit. DIVES AVARVS. Id totum his carminibus poterit declarari.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infœlix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Idem voluit exprimere Alciatus, quando delineauit hominem cum cithara à nautis in mare proiectum, quem postea Delphin dorso subleuatum in portum vehit, inscribitur emblema. IN AVAROS. Sic enim conatur demonstrare hominem opum esurientissimum, & lucri auidissimum quauis bestia marina, vel terrena esse immaniorem; argumentum depromptum videtur ab epigrammate quodam græco primo libro Anthologiæ exarato, quod latinè sic redditur. *Embl. 82.*

F

Præcipitem è naui citharœdum aliquando latrones
In vastum pelagi fortè dedere fretum;
Protinus in medijs Delphin apparuit vndis
Illectus grata dulcisonaq; chely.
Sessoremq; Isthmum deuexit adusq; Corinthi,
Fluctibus, & medijs reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore nasci
Pisces, quam tellus gignat alumna viros.

Comparatio brutorũ ad homines.

G

Hanc historiam, seu potius fabulam tractat Herodotus, quam postea Ouidius libro secundo fastorum retulit de Arione Citharœdo, qui ob excellentiam artis, parta pecuniarum copia, cum patriam Corynthum repeteret in Pyratas incidit, qui nummorum auiditate ducti eum interficere decreuerunt; quod vbi Arion animaduertisset, impetrata ab illis venia, fidibus cecinit, deinde è prora se in profundum deiecit, quem postea Delphin dorso exceptum Corynthum vsq; vexit.

Post auaritiam succedit crimen gulæ, quod Alciatus nititur exprimere pictura hominis ventricosi collo oblongo, cum Laro in sinistra, & Onocratalo in dextra, titulus emblematis est. GVLA. Sic enim putat demonstrare homines voracitati suæ deseruientes, qui sedent sagina expleti, & stertunt crapulam exhalantes. Quandoquidem Larus est auis edacissima ex mari, & lacu victum quæritans: quamobrem non immeritò quidam parascitum famelico Laro compararunt. Pariter onocrotalus inexplebili ingluuie est refertus, quam Martialis obseruans, de quodam helluone ventrem semper distendente sic cecinit. *Embl. 90.* *Lari auis natura.*

H

Turpe Rauennatis guttur onocrotali. *Lib. 1.*

Ad exponendam voluptuosam deliciam Costalius pinxit hominem effæminatum pulchris vestibus indutum, & incedentem. Hoc simulacro repræsentatur homo Sybarita, qui non permittit, vt quisquam vestium plicam tangat, alioquin lites non desunt: hæc enim fuit natura, & mollities talium gentium, quæ ab ædibus quoties in publicum procedebant, tantam in compositione vestium curam ponebant, ne vlla earumdem plica moueretur.

Ad detractionem publicandam Alciatus expressit hominem flabello muscas pellentem, & altera manu cicadam tenentem, & inscripsit emblema. IN DETRACTORES. Sic enim conatur ræpræsentare hominem, quæ impudentes Detractores explodat: concinnauit autem Alciatus hoc emblema, vt nonnulli referunt, quia ægrè tulit se à nonnullis ludimagistris carpi. *Embl. 163*

Ad exprimendam inertiam pingitur apud Alciatum homo stans, sinistra facem accensam *Embl. 80.*

cenſam tenens,& aſtra meditans,cum inſcriptione. DESIDIA. ſiquidem in hoc ſimulacro, prætextu ſpeculationis, otium oſtenditur, quod lumen virtutum extinguit, & vitijs alimentum miniſtrat. Propterea alibi idem Author delineauit hominem torquentem funes, quos poſtea aſella comedebat, vt deſidiam, & ignauiam vxoris demonſtraret, quæ omnes mariti labores abſumit. Vnde vt inertia vitetur, Alciatus exhibuit picturam hominis in choenice ſedentis, cum titulo. DESIDIAM ABIICIENDAM. hac enim ratione homines ad laborem hortatur. Argumentum eſt deſumptum ex paræmia pythagorica, quæ præcipiebat non eſſe inſidendum choenici, nimirum cibo diurno non eſſe fidendum, id explicatur hoc tetraſticho. A

Choenix quid ſit.

Quiſquis iners abeas; nam in choenice figere ſedem
Hoc prohibent Sanrij dogmata ſancta ſenis.
Surge igitur, duroq; manus aſſueſce labori,
Det tibi dimenſos craſtina vt hora cibos.

Deniq; ad manifeſtandam moroſitatem Florentius vtitur illo ſimulacro, quod in ſymbolis etiam memorauimus, vbi homo ignem fodiens pingebatur, inſcriptio tamen eſt differens: hoc enim in loco legitur. MOROSIS CEDENDVM. diſtichon autem totum declarat hunc in modum. B

Embl.40.

Cedito moroſis, nam quò magè concutis ignem,
Tunc magis attollit mota fauilla iubar.

Etenim in adagijs habemus ignem gladio non eſſe fodiendum, quo monentur homines iracundiam Principum,& Dynaſtarum conuitijs non eſſe exagitandam cum flamma, quò magis mouetur, eò magis inualeſcat, & viciſſim ſi quieſcat, ſopitur, & extinguitur.

Flamma natura qualis.

Embl.29.

Succedunt modò emblemata ſimulacris exornata, in quibus homo cum varijs inſtrumentis, & alijs rebus inanimatis conſpicitur. Pingitur apud Florentium homo arborem inſerens, cum hoc titulo. ARS NATVRAM IVVAT. vt ſignificaret, quòd ſicuti arbor citra inſitionem, vt plurimum fructus inſipidos producit, ita homo niſi naturam doctrina excolat, tanquam rudis maſſa in hoc mundi theatro verſatur. Apud Camerarium conſpicitur homo non inſerens, ſed cædens corticem arboris, ex cuius vulnere balſamum manat, inſcriptio eſt. VVLNERE VVLNERA SANO. deindè in diſticho comparatur homo ſtipiti, qua comparatione Author hominis duritiam, & ſæuitiam deteſtatur in hæc verba. C

Centur.1.

Dic age cum proprio tua vulnera vulnere ſanem,
Stipite cur hominum durior hoſtis homo es?

Poſteaquam de arboribus fit mentio, conſpicari licet apud Florentium hominem, qui annoſam quercum ambabus manibus euellere conatur: inſcriptio eſt. A TENERIS ASSVESCENDVM. argumentum deſumptum videtur ab Ouidio in libro primo de remedio amoris, vbi ſic canit.

Embl.46.

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primùm tempore, virga fuit,
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.

Hoc emblemate author nititur admonere incumbendum eſſe in correctionem liberorum, dum adhuc in prima ætate verſantur, quia tunc tractanda eſt cera, quando eſt mollis, & virga curua eſt flectenda adhuc tenella in eam formam, quam ei perpetuam eſſe deſideramus. Pictura hominis calceis laneis induti cum fulmine in manu videtur apud Coſtalium; titulus eſt. VINDICTA DIVINA. argumentum deſumptum eſt ab Ethnicis, quorum Dij pedes habere laneos dicebantur, quoniam lento gradu, & ſine ſtrepitu ad vindictam progrederentur; id elegantiſſimè hoc tetraſticho explanantur. D

Liberorum correctio quando.

Dij cur dicantur habere pedes laneos.

Iupiter ætherea, qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita greſſu,
Vltrici inſequitur crimina noſtra pede.

Conſpicitur ſimulacrum hominis apud Alciatum cum multis libris, & digito indice labia prementis: inſcriptio eſt. SILENTIVM. voluit enim monere hominem tacen-

Embl.11.

tacentem cognosci minimè posse, an prudens, vel amens sit. Emblematis argumentum depromptum est ex libro primo Anthologiæ græcorum epigrammatum, vbi legitur hoc distichon.

E *πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατός ἐστι σιωπῶν,*
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἴσχρότατον.

Idest.

Dum taces indoctus, poterit cordatus haberi,
Is morbos animi namq; tacendo tegit.

Costalius quandoque pinxit hominem nescio quid in puteo expiscantem, cum inscriptione. VERITAS IN PVTEVM DEMERSA. alludebat enim ad doctrinam Democriti, qui assiduè veritatem inuestigans, eam tandem in puteo latere asseuerabat, vt hominibus persuaderet, veritatem in penetralibus naturæ occultari. Alciatus verò delineauit hominem in aquis proprio clypeo sustentatum, cum titulo. AVXILIVM NVNQVAM DEFICIENS. cum clypeus in bello,& in aquis homini opem tulerit: erit enim typus, & symbolum veri, & fidi amici auxilium semper ferentis. Alciatus huius emblematis argumentum ex græco quodam epigrammate deprompsit,
F in quo Myrtilus miles scuti sui encomia celebrat in hæc verba.

ἐν ποτε κινδύνους ἔφυγον δύο Μύρτιλος ὅπλῳ
τὸν μὲν ἀριστεύσας, τὸν δ' ἐπινηξάμενος.
ἀργυρῇ, ὅς ἴδοντι πῶς τρόπῳ ἀσπίδα δ' ἔχων
εὐθεῖς κεκριμένην ὕδασι, καὶ πολέμῳ.

Hæc carmina sic latinè redduntur:

Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter, atq; natans
Arripui clypeum depressa flumine puppi,
Fluctibus oppressus, belligerisq; viris.

Figuratur apud Alciatum homo mendici habitu, dextra pateram, & sinistra fasciculum spicarum tenens, cum inscriptione. IN SIMVLACRVM SPEI. Etenim hoc emblemate bonum euentum manifestat. Patera in hoc simulacro collocatur, cum *Embl.44.*
G Gyraldus scripserit se vidisse picturam spei in numismate aureo Adriani Imperatoris, quæ repræsentabatur à muliere pateram tenente, hoc titulo decorata. SPES P.R. At Costalius delineauit hominem calculos in mensa numerantem, vt denotaret Assectatores, nempè Aulicos, qui sæpè speratas fœlicitates recensent,& nihilominus spe frustrantur, quoniam spes insomnium vigilantium esse perhibetur. Ad rem Alciatus effigiauit hominem compedibus aureis detentum, cum titulo. IN AVLICOS. propterea infrascriptis versibus id declarat. *Spei simulacrum.*

Vana palatinos, quos educat Aula, clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

Sic enim aulicos, vel vt alij volunt, maritum vxoris diuitis manifestare voluit, argumento desumpto ex apophtegmate Diogenis, qui solebat dicere Aristium Philosophum aulicum aureis compedibus coerceri,ne exire posset,quia splendidiore Principum vita captus philosophicam vitam agere nō poterat: quapropter Seneca in hoc
H intellectu retulit vanum esse, & absurdum compedes suas tanquam aureas adamare. *Aulici quibus detineantur.*
Costalius pinxit hominem norma Lesbia quadratum saxum metientem, cum titulo. BONVS IVDEX. Etenim hac norma æquitas significatur, cum Prisci hanc normam Lesbiam cæteris prætulerint. Conspicitur apud Florentium pictura hominis sedentis, & folle carbones accendentis, cum inscriptione. IN ALCHYMISTAS. carmina sunt hæc. *Embl.48.*

Dum certis incerta sequor, res, prodigus, omnis
Vertitur in fumos, & miseros cineres.

Chymistæ appellantur miseri, quia pollicentur aurum illis, à quibus aurum petunt, deinde in arte chymica nonnulla fingunt nomina, scilicet Leonem viridem, Ceruum fugientem, Aquilam volantem, stultum saltantem, Draconem caudam suam vorantem, bufonem tumidum, & similia nugamenta, ne ab alijs intelligantur: immò cum ætatem inter experimenta vana consumpserint, bonis omnibus consumptis, nempè in fumum, & cinerem conuersis, annosi, pannosi, esurientes, semper sulphur olentes, *Chymistæ cur dicantur miseri.*

tes, & propter aſſiduam hydrargirij contrectationem, nil niſi paralyſim immedicabilem reportant.

Centur. 1. Apud Camerarium conſpicitur effigies hominis fæni aceruum intuentis cum titulo. SIC OMNIS CARO. id poſtea explicatur tali diſticho. A

Quiſquis es hunc fani, qui ſpectas fortè maniplum
Reſpice te, fanum es, pone ſupercilium.

Embl. 13. Icon hominis Solem intuentis eſt apud Florentium, cum inſcriptione. IN DEO LÆTANDVM. Sic enim Author nobis perſuadere nititur, quòd veluti Sol minimè à Cœlo remotus proprio ſplendore terrarum orbem luſtrat, hominis quoque animus licet corpore clauſus, Deum meditari poteſt. Apud Coſtalium videtur effigies hominis oſtendens annulum arctum è digito extractum, cum titulo. LIBERTAS. Quandoquidem annulus arctus libertatis priuationem deſignat. Apud eumdem effigiatur homo pingẽs in tabula humanam figuram, quo ſimulacro repræſentatur Protogenes pictor, qui ferè nunquam penicillos deponebat: idcircò Author à contrario ſenſu monet aliquando feriandum eſſe, ſicuti canebat Poeta.

Symbolum priuationis libertatis.

Intermiſſa minus ſarcina pondus habet.

Demùm Reuſnerus pinxit Mercurium in medio circuli, cum titulo. MVLTA MVLTVM LEGENDA. & ſexcenta huius generis apud ipſum videre licet. Modò conuertendus eſt animus ad emblemata, in quibus figura ſenum obſeruatur. Siquidem Florentius habet picturam ſenis cyathum abijcientis, & pueri manu concaua aquam è flumine bibentis, cum inſcriptione. SAPIENS SVPERVACANEA BONA NEGLIGIT. Hac effigie repræſentatur Diogenes, qui aliquando obſeruans pueros manu è fluuio aquam haurientes, vt ſedarent ſitim, illicò indignabundus cyathum ligneum, quem circumferebat, tanquam ſuperfluum abiecit, quaſi ſignificare volens, diuitijs ſuperfluis excluſis, quietem, & tranquillitatem nobiſcum habitaturam. Figura ſenis videtur apud Coſtalium, qui tanquam puſio litteras à ludimagiſtro diſcere videtur, inſcriptio eſt. OMNIVM RERVM SATIETAS, PRÆTERQVAM DISCIPLINÆ. Hæc pictura repræſentat Catonem illum optimum Oratorem, ſummum Senatorem, & præſtantiſſimum Cenſorem, qui ſexageſimum agens annum litteras græcas diſcere non erubuit; cum iuuenis negotijs implicitus eas apprehendere nonpotuiſſet: vnde colligendum eſt, doctrinæ ſtudia nunquam intermittenda eſſe. Neq; alienum ab hoc ſenſu proponit aliud emblema Coſtalius, in quo apparet icon ſenis iacentis in margine fontis ad montis radicem ſiti, cum titulo. DII LABORIBVS OMNIA VENDVNT. hæc pictura refert Heſiodum vetuſtiſſimum poetam, qui, apud Heliconem multo tempore conſumpto, poëta repente euaſit: vnde colligimus, in acquirendis ſcientijs, diù laborandum eſſe: iuxta illud vulgatum.

B

Embl. 41.

C

Cato optimus orator ſenex quid præſtiterit.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam.

Deniq; apud Florentium figuratur ſenex detecto, & caluo capite in prato ſedens, & teſtudo ab vnguibus aquilæ ſupra caluum caput cadens, cum titulo. FVTVRA LATENT. Scribunt enim rerum naturalium ſcrutatores aquilæ tantùm eſſe ingenij, vt raptam teſtudinem in ſaxum aliquod demittat, vt, fracta teſta, carnibus veſci poſſit: quocirca caluitiem Aeſchyli poetæ ſaxum eſſe putans, demiſſa teſtudine, miſerum interfecit: quare improuiſus Aeſchyli caſus imbecillitatis, & fragilitatis humanæ vitæ nos admonet. D

Mors Aeſchyli poetæ.

Emblemata mulierum effigie exornata non ſunt prætermittenda. Nam Florentius exhibet iconem mulieris, nempè Dianæ arcu, & ſagittis munitæ, & Ceruum ſectantis, cum inſcriptione. LABOR AMORIS DOMITOR. Finxerunt Poetæ olim Cupidinem omnes Deos, atque Deas, præter Dianam, vinculis amoris conſtrinxiſſe: proptereaquod Diana, in aſſiduas incumbens venationes, nullo modo potuit irretiri: vnde ſignificare voluerunt fædam illam voluptatem indignis modis corpus, & animam polluentem, otio, & mollitie nutritam, laboribus, & vitæ aſperitate domari: idcircò ad rem ſic canitur.

Embl. 31.

Otia ſi tollas, perijt veſana libido,
Quam labor aſſiduus, duraq; vita domat.

Embl. 12. Iunius quoque delineat venuſtam mulierem, nempè Venerem, capite velato in ſella

sella pedicis illaqueata sedentem, vt pudorem, & custodiam domus significaret, quæ vxoribus competit. Propterea meninimus vidisse iconem Veneris stantem supra testudinem cum titulo. VXOR CVSTOS ÆDIVM. Prædictis Alciatus addit *Embl.* 129.
E iconem trium puellarum iactis talis inquirentium, quæ nam fato esset concessura, cum titulo. SEMPER PRÆSTO ESSE INFORTVNIA. Nam quæ viderat, ob iactam sortem, sibi impendere mortem, risu id neglexit, cum tamen, tegula repentè in caput lapsa, vitam finiuerit; hinc veritatem assequitur illud adagium, scilicet mala, vel etiam non quærentibus contingere, cum bona etiam quærentibus vix accedant. Præterea iconem mulieris, cum pauone monstrat Camerarius, & multa alia huius generis proponunt Authores, quæ apud ipsos sunt legenda, & ponderanda.

Deniq; si consideremus semihomines, seu potius statuas humanas in emblematibus expressas; primò conspicari licet apud Alciatum figuram hominis vmbelico tenus, cum partes inferiores serpentinam habeant figuram: hæc icon dextram manum ad Cœlum attollere videtur, cum titulo. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. Profertur hoc emblema in illos, qui spiritu cœlesti, & anima rationali referti sunt, nihilominus in terrenis rebus semper versantur, &, neglecta meliore sui conditione, in belluinam naturam degenerantes, & superna nunquam meditantes, humi repunt: de hac figura liber quartus Anthologiæ legendus est. Apud eumdem Alciatum effigiatur homo vmbelico tenus, nam deinceps est lapis quadratus, cum titulo. TERMINVS. Meminimus tamen vidisse alibi hanc picturam alia inscriptione decoratam, nimirum. NVLLI CEDO. Hac icone Deus terminus repræsentatur, qui nec ipsi Ioui cedere voluit: sic enim extrema dies, vel terminus mortis significatur, vltra quem progredi non licet: præterquamquod terminus stabilitatem, & immobilitatem ostendit. Florentius verò pinxit humanum sceleton regio coronatum diademate, cum sceptro in dextra, & hoc titulo in sinistra. VIVITVR INGENIO. Sic enim patefacit omnia esse inania, præter famam, quam homo viuens adipiscitur, nam deinceps etiam defunctus per ora hominum perpetuò viuit. Ad rem igitur canebar Ouidius.

Embl. 5. F *Embl.* 157. *Embl.* 29.

G *Fit viuax scriptis virtus, expersq; sepulcri*
Notitiam sera posteritatis habet.

Ad finem Costalius exhibet humanam statuam supra columnam, in cuius faciem sol radios mittere videtur, cum inscriptione. IN ADVOCATOS. Pro huius intellectu sciendum est, Memnonis statuam in Aethiopia tanto artificio fuisse fabrefactam, vt, qnando aurei Solis radij eius os tangebant, quamdam veluti vocem ederet. Hac igitur pictura Author aduocatos auaros describit, qui non loquuntur, nisi auri splendor eorum oculos illustrauerit: non immeritò igitur caneb at ille. *Memnonis statua qualis.*

Iuris consultus promittit, & accipit aurum.

Iam accedendum est ad emblemata, in quibus plures hominum icones cõspiciuntur. Etenim Reusnerus pingit Deucalionem, & Pyrrham genus humanum saxis reparantes, cum inscriptione. MILLE HOMINVM SPECIES. Quamuis alibi idem Author delineauerit Adamum, & Euam secus arborem pomi vetiti, cum titulo. VITA MORS. cum homo in libero versetur arbitrio, vt quam voluerit partem amplectatur: idcircò Alciatus figurauit hominem togatum in cathedra sedentem, cuius dextræ Pallas, & sinistræ Venus adhæret, cum tamen ille Venerem alloqui videatur. Sic enim Author ostendit hominem virtutibus deditum, sæpè, studijs omissis, perditum luxum sectari. Quare, ad manifestandos homines huiusmodi vitijs imbutos, Costalius figurauit complures in scaphio comedentes, cum titulo. IN SCAPHIO NE EDITO. Hoc enim fuit symbolum Pythagoræ ad nefarios homines indicandos, quorum conuictus in Scaphio erat. Vitanda igitur sunt vitia, ad quod Alciatus nos hortatur, pictura hominis rostrum porci viris pluribus offerentis, cum titulo. IN DIES MELIORA. Vt significaret, in dies procedendum esse in melius, quoniam porcus pascendo non retrograditur, sed semper progreditur: qua de re aliqua temporis particula effluere non permittatur, quin aliquis fiat progressus, & aliqua virtus acquiratur. Huic non dissimile erat symbolum Caroli Quinti, cum titulo. VLTERIVS. propterea iure meritò poterimus canere.

Lib. 1. *embl.* H *Embl.* 108. *Pythagoræ symbolum.* *Embl.* 45. *Embl.* 45.

Nulla

Nulla dies abeat, quin linea ducta ſuperſit.

Embl. 190. Quidam pinxit cor ardens manu à Cœlo demiſſum inter duos homines dextras ſibi inuicem iungentes, fortè ad manifeſtandam religionem, quæ amicitia, & concordia ſtabilitur. Alioquin Alciatus effigiauit virum, & mulierem ſub pomifera arbore ſedentes, & dextras inuicem copulantes, cum icone canis, titulus eſt. IN FIDEM VXORIAM. Etenim duo ſunt, nimirum fides, & amor, quæ coniugibus maximè competunt: canis autem ſymbolum fidei, & arbor pomifera ſymbolum amoris eſſe perhibetur, quæ olim Veneris ſacrata eſſe dicebatur: refert enim arborem malorum aureorum Heſperidum Veneri dicatam, quarũ beneficio Hippomenes Athalantam ſuperauit. A

Embl. 197. Succedunt illa emblemata, in quibus icones hominum in regali dignitate conſtitutorum conſpiciuntur. Nam Alciatus coram ſimulacro Regis, hominem viuum, cum defuncto ligatum repræſentat, vt manifeſtaret conditionem filiarum, quæ à parentibus in matrimonium, ſenibus, aut valetudinarijs collocantur: quocirca inſcribitur emblema. NVPTA CONTAGIOSO. Conqueritur hic puella de inhumano patre, qui eam viro lue gallica fædato nuptum dederat; idem videtur manifeſtare Coſtalius, quando pinxit patrem filium in flumen rapidum præcipitantem, quo ſimulacro non ſolum filiæ ſenibus, & valetudinarijs nuptæ intelliguntur, ſed etiam filij vtriuſq; ſexus, qui adhuc impuberes Deo in Religioſam ſeruitutem dicantur. Namq; hoc facinus videtur valdè ſimillimum illi, quod olim valdè familiare erat Mezentio Tyrrhenorum Regi Deorum, & hominum contemptori, qui inaudita quadam ferocitate motus, corpora viua mortuis copulari iubebat, vt ſenſim fætore confecti perirent. Apud eumdem Alciatũ pingitur homo regia redimitus corona, cum ſceptro in dextra, & liene in ſiniſtra, ad pedes figura Hydropici conſpicitur, cum titulo. B

Embl. 146. OPVLENTIA TYRANNI, PAVPERTAS SVBDITORVM. argumentum à natura ſplenis videtur depromptum, cum Medici, liene intumeſcente, cætera membra macilẽta fieri obſeruauerint: quocirca Fiſcus meritò lieni comparatur, nam eo creſcente, cæterorum membrorum, nempè ſubditorum macies, & inopia oritur. Non eſt igitur mirandum, ſi Græci quidam tyrannos δημοβόρῃς, quaſi vorantes populum appellauerint: ideòq; magis regium eſſe dicitur addere, quàm auferre, & Ptolemeus Lagi filius conuenientius eſſe Regi ditare, quam ditem eſſe pronunciabat. C

Splenis proprietas.

Embl. 147. Non diſſimilem ſenſum habemus in ſubſequenti emblemate apud Alciatum, vbi pingitur vir coronatus, ſiniſtra ſceptrum, & dextra tenens ſpongiam aqua plenam coram pluribus, qui patibulo ſuſpenſos intuentur, inſcriptio eſt. QVOD NON CAPIT CHRISTVS, RAPIT FISCVS. ſpongia hoc in loco ſignificat illos, qui obcæcati per fas, atq; nefas publicis vectigalibus ditantur, & tandem iuſſu Principis poſtremò damnantur ſupplicio, eorumq; bona malè parta Fiſco adduntur. Pariter apud eumdem effigiatur vir oculis captus, ſceptrum tenens in medio cætus hominum ſine manibus, cum titulo. IN SENATVM BONI PRINCIPIS. corona virorum in hac pictura eſt ſine manibus, ad veros Iudices indicandos, qui xenia capere non debent. Cæcitas Principis inſinuat eum ſolis auribus, abſq; affectu, acta probare debere. Argumentum emblematis deſumptum eſt ab hiſtoria Thebanorum, qui ſtatuas magiſtratuum ſine manibus, & ſtatuas Principum clauſis oculis formabant, vt naturam Iuſtitiæ debere eſſe incorruptam diuulgarent, quæ nec pretio, nec precibus, neq; vllo affectui cedat. Virum quoq; coronatum in cætu mulierum colum, & fuſum habentem licet intueri apud Florentium, cum titulo. MISERA SERVITVS SERVIRE VOLVPTATI. hoc ſimulacro Sardanapalus proculdubiò repræſentatur, qui tetraſticho exponitur hunc in modum. D

Qui locupletantur quales ſint.

Statua Thebanorũ qua.

Embl. 8.

Imbelli digito dum carpis fila, columq;
Fœmineos inter Sardanapale greges;
Seruus es infamis, quid enim ſeruilius illo,
Quem premit imperijs fœda libido ſuis.

Egeſtas qualis. In picta Poeſi conſpicitur icon hominis in throno ſedentis quatuor famulis ſepti, quorum primus flores, alter fructus, tertius vuas maturas, & quartus veſtes porrigit, ad fores ædium mendicus aſtat, cum inſcriptione. DIVITIBVS TEMPVS OMNE COMMODVM. Id totum his carminibus explicatur.

Magni-

Magnifica medius sedet altè diues in aula,
Circumstant varij quattuor hunc famuli;
Vnus habet veris flores; fructus gerit alter
E *Aestatis, cornu diuite suppeditans;*
Porrigit in calatho maturas tertius vuas,
Multiplicem vestem deniq; quartus habet.
Assistit foribus mendicus homuncio, panem
In lacera, gestu supplice, veste rogans.
Scilicet id signum, quòd agentibus otia tutò
Commoda tempora sunt omnia diuitibus.
At contra signum, quod mendicantibus, omni
Tempore, deficiunt omnia pauperibus.

Cum de coronis paulò ante facta fuerit mentio, non erit à ratione alienum, picturam Alciati exhibere, in qua duo viri sertis ex oliua contextis coronant medium, quem multi alij ramis oliuæ ornati incomitantur. Hoc emblemate docet Alciatus optimum ciuem à patria summis honoribus cumulandum esse; nam, per delineatum F simulacrum, repræsentatur Thrasibulus Atheniensis ciuis, qui patriam à sæuitia tyrannidis liberauit, deinde interposita fide publica, de abolendis præteritis iniurijs, legem sanxit: hac de causa coronam ciuicam applausu totius ciuitatis promeruit: hæc lex euangelicæ doctrinæ de iniurijs remittendis conformis esse videtur. *Embl. 134.*

Costalius etiam pingit virum cum fulgure in dextra, & aquila, in solio Regali, vbi icon mulieris falce munitæ conspicitur: hæc duo simulacra Iouem, & Themidem ostendunt, vt à Deo iusta tantummodò petenda esse intelligamus; siquidem Themis falce, impia hominum desideria præcidere dicitur. Deus enim immortalis ad hominum cupiditates, & praua desideria non est pronus, immò crimen est putare, quod præstantissimum numen sitim nefarij desiderij, & sceleratæ cupiditatis explere velit. Huic simile fuit emblema Florentij, in quo apparet vir coronatus cum sceptro sedens in throno, vbi etiam puella cum ense, & lancibus visitur, cum titulo. IVSTE G FIVNT QVÆ A DEO. hoc etiam simulacro Iuppiter, & Themis ostenditur, nam Author innuit hoc disticho. *Iusta à Deo petenda.* *Embl. 55.*

Cur Iouis adsestrix Themis est? quòd iusta putanda
Qua diuina Dei mens rata cumq; velit.

Prisci enim simulacrum Themidis Ioui addebant, vt quicquid à Deo factum, iustè factum esse insinuarent. Quamuis nonnulli Deos nullos esse crediderint, vel de iustitia eorum dubitauerint, cum in hoc terrarum Orbe impios quandoq; honestatos, & iustos depressos obseruauerint. Vndè Claudianus in Ruffinum canebat. *Iustitia diuina quæ.*

Sæpè mihi dubiam traxit sententia mentem
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector, & incerto fluerent mortalia casu:
Nam cum dispositi quæsissem fœdera mundi,
Præscriptosq; maris fines, anniq; meatus,
Et lucis, noctisq; vices tunc omnia rebar
H *Consilio firmata Dei.*

Verùm idem Poeta paulò post addebat.

Sed cum res Hominum tanta caligine volui
Aspicerem, latosque diu florere nocentes
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio.

Postmodum Poeta ad saniorem quasi reuersus mentem, & difficultatis afferens solutionem, rursus sic cecinit.

Abstulit hunc tandem Rufini pœna tumultum,
Absoluitq; Deos; iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror, tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

Quandoquidem vltrix necessitas vbiq; & semper Deum concomitatur, vindex eorum futura, qui à sacra lege discesserunt.

Neq; ab emblematibus cataphractarij arcentur, cum Alciatus delineauerit hominem armatum cum inerme libros tenente colloquentem, qua pictura Diomedes, & Vlyſſes oſtenduntur: quorum alter virium, alter verò ingenij ſymbolum eſſe perhibetur: ſic enim colligimus, in rebus gerendis, robur corporis, & prudentiam animi eſſe A adhibendam: qua de re Alciatus ſic canit.

Embl. 41. *Viribus hic præſtat, hic pollet acumine mentis,*
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cum duo coniuncti veniunt, victoria certa eſt;
Solum mens hominem, dextrave deſtituit.

Pariter Alciatus duos homines cataphractos dextras copulantes deſignauit, cum Lib. 2. c. 18. titulo. CONCORDIA. Argumentum videtur deſumptum ex Cornelio Tacito, qui dextras vltrò, citroq; ab exercitibus datas ſignum concordiæ eſſe referebat: quapropter non immeritò canitur.

——— id habet Concordia ſignum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipſa manus.

Demùm Alciatus exhibet picturam hominum armis munitorum in carcerem truEmbl. 137. dentium tubicinem, qui claſſicum cecinerat, cum titulo. PAREM DELINQVENTIS, ET SVASORIS CVLPAM ESSE. Argumentum depromptum eſt ex fabula Æſopica, vbi tubicinis in bello capti fit mentio, qui cum neminem occidiſſet inſontem ſe eſſe pronunciabat: cum tamen iudicatum fuerit ipſum, inter cæteros, mortem magis promereri, nam quamuis præliandi eſſet expers, alios tamen ad bellandum concitauerat; ſiquidem, ex mente Iuriſconſultorum, qui agunt, & qui aſſenſum præbent, nimirum delinquentes, & hortatores, æquali ſupplicio afficiendi ſunt. Hoc emblema in illos potiſſimum torquetur, qui verbis, & conſilijs Princeps ad belligerandum ſollicitant. B

Superſunt adhuc nonnulla emblemata, in quibus plures virorum icones varia exerEmbl. 131. centium obſeruantur: namq; Alciatus pingit viros ſacrificio in ara parato aſſiſtentes, vbi Serpens auiculas in arbore nidulantes vorat, cum titulo. EX ARDVIS NOMEN PERPETVVM. Hac pictura repræſentantur Græci ſacrificantes, & ſimulacro ſerpentis auiculas comedentis, decem anni indicantur, quibus Græci Troiam obſiderunt. Poſteaquam in ſacrificia incidimus non eſt omittenda pictura CoScylla ad quid. ſtalij, in qua cernuntur homines Ioui ſupra aram ſcillas offerentes: hoc ſimulacro Author voluit ſignificare Phaſelites populos, qui primitias nullius valoris, nempè ſcillas viles Dijs conſecrabant, hoc autem ad illos poteſt attinere, qui ſibimetipſis Embl. 170. tantùm diuites eſſe curant. Rurſus apud Alciatum conſpiciuntur icones hominum cum tympanis, quorum alterum pulſatur, altero quieſcente, cum titulo. VEL POST MORTEM FORMIDOLOSI. Scribunt enim rerum naturalium inueſtigatores tympano ex pelle lupi fabrefacto, & pulſato, alterum ex pelle ouina conſtructum obmuteſcere, quemadmodum in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum fuit exaratum. Hoc igitur emblemate voluit Author inſinuare, eſſe nonnullos, qui ob morum ſuauitatem, & virtutum ſplendorem, poſt mortem ſui memoriam poſteris relinquunt, & viciſſim eſſe alios, quorum memoria, ob ferocitatem morum in poſteritate non extinguitur. Ferunt enim fuiſſe apud Turcas Hunniadem quemdam Ducem fortiſſimum, cuius nomen poſt mortem etiam adeò terrificum fuiſſe dicitur, vt nutrices ad cohibendum puerorum vagitum, Hunniadem adeſſe ſimularent. Iterum Alciatus figurat Embl. 114. homines poma Loti arboris legentes, cum inſcriptione. IN OBLIVIONEM PATRIÆ. Hac pictura Vlyſſis comites repræſentantur, qui in inſulam Lotophagorum profecti, & dulcedine huius fructus allecti, nullis precibus adduci potuerunt, vt in Ithacam reuerterentur, quemadmodum apud Homerum legitur. Emblema attinet ad illos, qui, in aliquo amæno degentes Solo, patriam obliuione delent, vel potius ſpectat ad illos, qui ad faſtigium dignitatum peruenientes, & ſui, & ſuorum redduntur immemores. Inſuper effigiat Alciatus hominem cæcum baiulantem hominem Embl. 160. videntem, ſed fractis cruribus, cum titulo. MVTVVM AVXILIVM. Argumentum depromptum videtur ex libro primo epigrammatum græcorum, vbi habetur tetraſtichon ſic latinè redditum. C D

Cæcus

Cæcus claudum humeris gestat, pro munere tantio
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coeunt, sed corpus in vnum,
E *Quodq; deest socio, præstat vterq; suo.*

Eiusdem omninò argumenti fuit illud hexastichon Antiphili, quod sic latinè redditur.

Ambo mendici, cæcus, claudusq; fuere,
Alter at alterius sustulit arte malum.
Attollens humeris claudum, qui luce carebat.
Claudi oculis dubiam tentat inire viam.
Coniunxere simul, quod sors vtriq; negarat,
Natura ambobus sic satis vna fuit.

Hinc colligendum est ad subleuandam humanæ vitæ inopiam, hominem homine indigere: nam quemadmodum non omnis tellus fert omnia; ita quoq; quiuis quibuslibet non abundat; propterea vulgatæ circumferuntur paræmiæ. Vnus homo nullus homo. Manus manum fricat. Multæ manus onus reddunt leuius, & aliæ huius F generis, quæ in Rubrica Adagiorum fuerunt recitatæ. Item Costalius duorum hominum picturam exhibet, quorum alter apprehensam equi caudam incassum euellere nititur, cum alter singulos extrahens pilos tandem totam caudam euellat, inscriptio est. EXEMPLVM SAPIENTIS, ET STVLTI. Hinc colligendum est omnia temporis diuturnitate fieri: vnde optimo iure Ouidius canebat.

Mutuũ auxilium.

Tempore cuncta fieri.

Tempore Poenorum compescitur ira leonum.

Idem author effigiat virum lacrymantem, & virum ridentem, cum inscriptione. IN VITAM HVMANAM. Per hæc simulacra, intelliguntur Democritus, & Heraclitus: siquidem hic quoties domo egrediebatur, humanas ineptias luctu solebat excipere, quia omnia illi deploranda esse videbantur. Ex altera parte Democritus eadem motus causa ridebat, quia humanas actiones tanquam ludicras meditabatur. Immò si hodie reuiuiscerent ampliorem, vel luctus, vel risus materiam incurrerent, cum omnia in dies fiant deteriora. hinc Horatius ansam canendi arri- G puit.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Postremò Alciatus exhibet duas hominum icones, & alterius vestibus figuram cicadarum addit, alterius verò calceis, picturam crescentis lunæ, cum titulo. NOBILES, ET GENEROSI. Quandoquidem Aristoteles inter nobilitatem, & generositatem collocauit discrimen: cum nobile vocetur illud, quod ex bono genere profectum est, generosum verò, quod à sua natura non degenerat. Immò alibi idem Philosophus præclariùs esse asseuerauit aliquem generosum, quàm nobilem appellari, quoniam nobilis maiorum tantummodò virtute, & gloria refulget, generosus autem, & suis, & maiorum virtutibus commendatur. Itaq; omnes generosi sunt no- H biles, cum tamen non sit necesse huius propositionis conuersionem admittere, cum omnes nobiles semper non sint generosi, namq; inobiles quidam ob animi demissionem à virtute maiorum degenerant. Apud Athenienses igitur, cicada erat nobilitatis symbolum, & propterea crinibus illas nodabant, vt nobiles, & indigenas se esse cunctis manifestarent, quapropter Athenienses τεττιγοφόροι, nempè cicadiferi cognominati fuerunt. Huius ratio inde orta esse videtur, quia, inter cæteras animantes, cicadæ potissimum indigenæ nominantur, cum in ea regione, in qua nascuntur, pariter viuant, & moriantur. Quamobrem homines iactatores, & gloriosos τεττίγων ἀναμεστοὺς, nimirum cicadis tectos iure optimo appellare poterimus. Cæterùm, quia Romani alijs populis nobilitate antecellere visi sunt, figuram lunarem in calceis habuisse retulerunt, vel ad significandam Romani Imperij conditionem, qnod statim crescebat, & tractu temporis, instar Lunæ, decrescebat, vel, ex aliorum mente, ad inurendam viris superbis notam instabilitatis rerum humanarum, cuius symbolum Luna esse perhibetur, quæ ab obscuritate in lumen, & rursus in obscuri-

Embl. 136.

L. 1. de hist. Anim. c. 5.

Lib. 2. de arte dicendi.

Cicada cur esset symbolum nobilitatis.

tatem reuertitur. Iuuenalis huius Inſignis figura Lunæ notati meminit, quando de Fabio verba facit hunc in modum.

Symbolum nobilitatis.

Fœlix, & ſapiens, & nobilis, & generoſus,
Appoſitam nigra Lunam ſubtexit aluta. A

Immò Arcades hoc calceorum genere pictura Lunæ notato vtebantur, vt cunctis propriam antiquitatem inſinuarent, quoniam vniuerſum mortalium genus olim diluuio extinctum ab Arcadibus rurſus originem traxiſſe exiſtimarunt: quocirca, ſigno Lunæ, ſe alijs antiquiores eſſe indicabant. His addamus tanquam coronidem pulcherrimum Florentij emblema ad cænodoxiam ſpectans, in quo duo viatores aduersò tramite progredientes ad radios Solis pinguntur: quare vmbra alterum comitari, & alterum antecedere videtur, cum inſcriptione. IN AMBITIOSOS. Itaq; ſi rectè has icones contemplemur, harum altera propriam vmbram ſequi, altera verò illam fugere videtur: quapropter hexaſtichon Authoris hoc diſticho terminatur, in quo ambitio ad animi demiſſionem comparatur.

Embl. 6.

Gloria ſic humiles amplectitur, at ſibi quiſquis
Poſcit ſi nimia hanc ambitione, fugit.

Poterimus ergo gloriam introducere ſic loquentem. B

Qui ſequitur fugio, qui fugit, ipſa ſequor.

NVMISMATA.

IN veteribus memorijs hoc ſcriptitatum legimus, & in aliquibus nummis etiam obſeruauimus, quòd imagines tum partium humani corporis, & interdum integri hominis in monetis Antiquitas impreſſit. Ideò in prima facie huius Rubricæ de iconibus partium, & deinceps de integro hominis ſimulacro verba fient. Quando igitur humanum caput in multis numiſmatibus cuſum obſeruatur; pro comperto habendum eſt, illud, ad magnificandam figurati excellentiam, vel quoad doctrinam, vel quoad dominium, impreſſum fuiſſe: ſiquidem figura capitis Virgilij, vel aliorum Poetarum, excellentiam, Cæſarum verò, & aliorum Principum præſtantiam Imperij denotat. C

Caput in Monetis.

In nummo æneo caput Iulij Cæſaris, cum corona ciuica cuſum, clementiam ſignificare perhibetur. In alijs nummis conſpicitur caput hominis lauro coronatum, cuius occipitium pharetra, & frontem ſtella tangit; hinc fortaſſis Apollo conſeruator deſignatur. Item caput humanum exuuijs capræ tectum, cum fulmine ad iugulum, & arcu ad occiput viſitur, cum poſtea in latere inuerſo numiſmatis icon Pegaſi, & ſagittæ appareat; quæ ſimulacra, ex mente Valeriani, velocitatem velociſſimam indicabant. Erizus monſtrat numiſma Antonini cum capite, & pectore muliebri turribus coronato, atq; hac ratione Vrbem Laodicenſium indicari aſſeuerat. Alioquin prædicta capitis figura vnà cum effigie capitis viri, & caducei ad occiput, Mercurius denotatur, illa autem deſignatur ciuitas, quæ numiſma in honorem Principis cudi iuſſit. Inſuper ab Erizo caput viri cornibus arietinis decoratum oſtenditur, quo ſimulacro, Iupiter Amon Coloniæ Coſſæ, vulgo Orbetelo nuncupatæ Deus olim tutelaris ſignificatur. D

Apollo conſeruator.

Lib. 23. hierogl.

Apud eumdẽ Erizum eſt numiſma Antonini Eliogabali, in quo venuſtum hominis caput corona inſignitum, addito lauri ramo, cuſum eſt: namq; ſimili icone Solem ſignificari credebant. Alioquin, ad eumdem indicandum, in nummo argenteo Marci Antonij apparet caput viri radijs coronatum in medio templi quadrati: quamuis in alijs monetis caput viri imberbis, crinibus paſſis, ſerpente ab vtraque aure pendente intueri liceat; vt fortaſſis Sol oriens ſignificetur. Aliter Valerianus refert ſe in quibuſdam nummis obſeruaſſe caput humanum radijs coronatũ cum dextra manu alata, & paſſa, vt Oriens deſignaretur.

Caput lauro coronatum.

Sol oriens quomodo denotaretur.

Quandoq; numiſmata caput hominis inſignibus militaribus affixum repræſentãt, quod in nummo æneo Claudij Cæſaris potiſſimum conſpicitur; vnde, ex ſententia

Erizij,

Erizij, victoria manifeſtatur, quam Romani de Barbaris reportarunt. Alioquin Pierius Valerianus, ad Victoriam patefaciendam, caput muliebre alatum, capillis in nodum collectis, in aliquibus monetis, obſeruauit. Nam caput muliebre cum cupi- *Caput muliebre.*
E dine in numiſmate argenteo Iulij Cæſaris, Venerem demonſtrare perhibetur. Aliquando in numiſmatibus conſpicitur caput mulieris galeatum, quo multi Romam ſignificari aſſeuerant, vel quia Romani omnia armis ſuperauerint, vel quia à Marte ortum duxerint, aut quia Romam orbis caput prædicauerint, vel quia id prædiuinarent, ex mente Valeriani, quod Christus Petro erat dicturus, nimirum capitis nomen eſſe aſſecuturum, dum Romæ ſedem Eccleſiæ erat fundaturus; propterea Petrum vocauit quaſi petram, dum ad immobile capitolij ſaxum aſpiceret. In alijs monetis conſpicari licet capita muliebria vtrinq; ſingula, capillis nodo ſimplici collectis, quibus, ex ſententia Valeriani, libertatem Antiquitas deſignabat. Cæterùm in alijs nummis duo capita ab vnica ceruice prodeuntia apparent, cum altera nummi facies figuram nauis referat: quare Aeneas Vicus fuit huius opinionis, hanc monetam fuiſſe cuſam, vt æterni honores Saturno decernerentur, qui Italos ſationem, & putationem docuerat. Alioquin, ex aliorum mente, per duplex caput, Legiſlator, & pictura nauis, fluminis commoditas denotatur. Tandem duo capita conſpiciuntur in altera parte nummi Tenediorum, cum pars oppoſita figuram ſecuris repræſentet; ſic enim ſeueritatem indicabant: quandoquidem cum Rex Tenediorum ſupplicium capitale adulterio indixiſſet, & proprium filium deprehenſum vnà cum adultera ſecuri percuſſiſſet; deinceps de ſeueritate factus eſt prouerbio locus. *Securis Tenedia.*

Lib. 3. hierogl.

Lib. 40. hierogl.

F *L. 1. de Nũ. cap. 3.*

Duo capita.

Securis Tenedia.

Præterea in pleriſq; Antiquorum nummis duæ manus iunctæ viſuntur, quæ proculdubiò fidem indicabant, cum inſcriptio id inſinuare videatur, nam in aliquibus legitur. FIDES ROMANORVM. in alijs verò, FIDES EXERCITVVM. Quamuis hæc manuum copulatarum figura ad alia etiam ſignificata trahatur, In alijs nummis quandoq; typus manus expanſæ cernebatur, quod ſignum exercitus Impe-
G rij Romani præferebat, vt beneficium Concordiæ oſtentarent. Sed in monetis Philippi Imperatoris brachium extenſum, cum manu aperta apparet, & hoc ſimulacro Gabriel Simeon libertatem indicari arbitratur, Id melius explicatur nummo T. Claudij Cæſaris, in quo manus dextra pileum tenens, læua exporrecta, videtur, cum inſcriptione. LIBERTAS AVGVSTA. Et quamuis pileus per ſe libertatis ſymbolum inſinuaret, manus tamen aperta ſignificatum auget, ad differentiam manus complicatæ, quæ apud Priſcos impedimentum demonſtrabat. Alioquin in nummo Gratiani, manus mulieri genuflexæ porrigitur, cum inſcriptione. REPARATIO REIPVBLICÆ.

Lib. de illuſtr. epit. antiq.

Hactenus de figuris partium in nummis diſſeruimus, modò ad integra hominis ſimulacra in monetis impreſſa accedemus. Primùm ſi de icone puſionũ ſermo habeatur, Aeneas Vicus exhibet nummũ Commodi, in quo pueri quattuor ad quattuor anni partes exprimendas viſuntur; quamuis alij retulerint, horum puerorum tres nu-
H dos, & quartum indutum eſſe; immò addunt nudorum primum, manibus calathum floribus plenum, ad Ver denotandum, geſtare, ſecundum dextra falcem, ad meſſem Aeſtatis indicandam, tenere, tertium ſiniſtra calathum fructibus onuſtum, ad monſtrandum Autumnum, ferre, & quartum tandem indutum humeris baculum, à quo pendet auis mortua baiulare, vt fortaſſis Hyemem manifeſtaret. In numiſmatibus quibuſdam conſpicitur iuuenis coronatus cum tripode, dextra ſagittas, læua citharam ſtringit, & immanis ſerpens ad pedes iacet, ibi quoq; cernitur laurus cum coruo, ſub qua nouem puellæ ſedent, vbi ſcatebra aquæ perennis eſt. Erizus his ſimulacris, Apollinẽ cum Muſis in monte Parnaſo apud fontẽ Caſtaliũ repræſentari arbitratur. Quamuis ſimulacrum Apollinis in alijs nummis aliter effigietur. Siquidem interdum conſpicitur iuuenis ſtans ſiniſtra lyram tenens, vbi vir nudus arbori eſt alligatus, de cuius ramis fiſtula pendet: ſic enim Marſiam ab Apolline fuiſſe ſuperatum demonſtrabant. Erizus monſtrat iuuenem baiulantem Arietem, & Mercurium eſſe autumat. Sed aliter figuratur in numiſmate Hadriani, vbi icon iuuenis altera manu caducæum, altera verò Imperatorem apprehendit, cum inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. At in nummo æneo Vitelij icon viri cum virga, & ſerpente, &

Quatuor anni tẽpora indicantur.

Apollo cum Muſis.

Mercurij icon varia.

noctua ad pedes, Aeſculapium ſignificat. Aliter vir ſtans, & adhærens baculo, à
Serpente circumdato denotat Aeſculapium, vbi conſpicitur icon mulieris ſerpen-
tem pertractantis, quæ Higiam, ſiue Deam ſalutis denotabat. Hæ autem imagines,
iuxta ſententiam Erizi, cuſæ fuerunt ad denotandum, veram totius Orbis ſalutem A
eſſe illum Principem, cuius imago in altera parte numiſmatis conſpiciebatur.

Poſteaquam in virorum icones incidimus, licet conſpicari in nummis Domitiani
iconem venerandi viri, qui dextram tribus mulieribus extra templum genuflexis
porrigere videtur: ſic enim arrogantia Domitiani oſtenditur, qui ex ſententia Eri-
zi, tanquam Deus adorari voluit. Hic obiter notandum eſt, quod ante dictaturam

Domitiani arrogantia.

C. Iulij Cæſaris, in numiſmatibus, nonniſi Deorum effigies imprimebatur, & præ-
cipuè illorum, quos Antiquitas ſingulari quodam honore afficiebat. In nummo ar-
genteo Auli Poſthumi eſt cælatura viri, ante aram, manum dextram ad taurum por-
rigentis: hac ratione Veteres Sacerdotem Dianæ ſacrificantem demonſtrabant.
Quando verò viri tres veſte Sacerdotis induti, ad quorum pedes multæ animantes
iacent, ante aram viſuntur, ex ſententia Erizi, Imperatorem ſacra feciſſe oſtendunt.

Imperator ſacra faciës quomodo pingeretur.

Alioquin vir indutus veſtibus Sacerdotis ſcropham in templum ducēs denotat Con-
ſulem, qui de Victoria relata, meritas Dianæ agit gratias; quemadmodum vnuſquiſq; B
in numiſmate æneo Marcelli contemplari poteſt.

Non deſunt in numiſmatibus icones virorum armis munitorum, quæ varios ſor-
tiuntur ſignificatus: nam iuxta ſententiam Erizi vir armatus in nummo dextra ad-
hærens clypeo, & ſiniſtra iaculo humi fixo, Martem Deum ſignificat, & quando in
alijs nummis vir clypeo, & iaculo armatus veluti gradiens conſpicitur, ex eodem et

Mars varijs modis figurabatur.

authore, Mars propugnator denotatur. Alioquin licet intueri in nummo argenteo
Caracalæ, virum galea, lorica, ochreis, clypeo, & haſta munitum, qui Martem vl-
torem oſtentat: cum idem ſimulacrum in nummo æneo Mamææ, & in nummo argen-
teo Hadriani conſpiciatur. Aliter in nummo æneo Virelij apparet vir armatus ga-
lea, lorica, & ochreis, ſiniſtra clauam, & dextra Victoriam alatam tenens, qui Mar-
tem victorem, ſecundùm aliquos, oſtendit: quamuis in moneta ænea Antonini Pij,
eamdem iconem cum pugione, & tropheo poſſimus intueri.

Verùm quando numiſmatum ſimulacra exhibent virum galea tectũ, armatis cru- C
ribus, cum ſceptro in dextra, & haſta in ſiniſtra, necnon pede dextro teſtudinem pre-
mens; iuxta ſententiam Chouli, Honorem manifeſtat, qui Author tale ſimulacrum

Honoris icõ.

in nummo æneo Vitelij ſe vidiſſe fatetur. Etenim vir dextra haſtam, & ſiniſtra or-
bem tenens Imperatorem Mundi Dominum oſtendit. Nam quando idem ſimula-
crum ſecùs pedes habet captiuum nudum manibus vinctis, ad mentem Erizi, Tyran-
num ab Imperatore fuiſſe profligatum intelligere debemus. Et quando idem vir ar-
matus cum haſta in dextra, & ſceptro in ſiniſtra, pede ſiniſtro hominem humi ſtratum
premit, & ab vtraq; parte homines cum vaſis, è quibus aquæ effluant; tunc Erizus
Imperatorem, fuſis hoſtibus, Armeniam, Meſopotamiam, & Parthiam occupaſſe ſi-
gnificat, nam per vaſa aquam effundentia, Araxis, & Euphrates flumina intelligen-
da ſunt. Alioquin idem ſimulacrum in nummis premens virum humi ſtratum cum vr-
na, Erizus eſſe Imperatorem Germaniam debellantem monſtrat. Immò idem Au-
thor ponderans in numiſmatibus virum armatum, qui ſiniſtra pilum tenet, & dextra D
hominem armis, & ſpolijs onuſtum coronare videtur, vbi duo captiui ſecus pedes
conſpiciuntur, inquit inde coniectandum eſſe, victoriam de Germania fuiſſe relatam.
Pariter vir ſtans, ſiniſtra haſtam tenens, & dextram mulieri genuflexæ porrigēs; quæ
orbem manibus tenere videtur, Italiam ab Imperatore reſtitutam fuiſſe indicat; cum
Erizus, icone viri, Imperatorem, & icone mulieris, Italiam deſignet. Inſuper vir

Italia reſtituta quomodo pingeretur.

adhærens haſtæ, cum icone mulieris dextra nauis clauum, & ſiniſtra cornucopiæ te-
nentis, vbi quoq; ſit icon alterius mulieris dextra virum coronantis, ex mente Erizi,
Fortunam, & Victoriam Imperatoris denotat.

Fortuna, & Victoria.

Quandò autem vir armatus ſiniſtra premit haſtam, & in ſuggeſtu plures homines
armatos alloquitur, veluti videre licet in nummo æneo Commodi Imperatoris, tunc,
vt ſcripſit Choulus, Fides ſignificatur. Aliter in numiſmatibus quibuſdam aliquan-
do apparent homines armati, veluti tot milites intentis auribus adſtantes, cum inſcri-
ptione. ADLOCVTIO. Nam, quid agendum eſſet, ſignificare volebant: ſiquidem
auſcul-

auscultatio est quoddam indicium operis, quod homo aggressurus est. Verùm effigies viri supra spolia, clypeos, & arma sedentis, manu sub genu adhibita, secundùm Erizum, Regem Daciæ ab Imperatore superatum fuisse indicat. Propterea-
E quod imago hominis sagittam iaculantis in nummo Darij Persarum Regis causa fuit.

Iam ad icones supra equos cælatas accedemus; etenim per virum armatũ in equo sedentem, hasta, & flagello munitum, Erizus Martem designat. Neptunus verò in moneta Tarentina argentea sic figuratur, vt voluit Choulus. Cælabatur vir nudus galeatus equitans, cum panno ab humeris pendente, & à ventis agitato, item cum iaculo in dextra, & duobus in sinistra. Alioquin vir equo adhærens, cum iaculo in sinistra, & icone stellæ capiti impendentis, Castorem Deum manifestat. Erizus tamen hoc simulacro, Prouinciam Parthorum ostendit. Quando vèrò intuebimur virum supra equũ alatum, qui telũ in bestiã capite leonis, & draconis integratã iaculatur, Perseum cum Chimera prælantem intelligere poterimus, vt significauit Erizus; *Icones virorũ equitantium.*
F quamuis alij dixerint iuuenem in equo alato sedentem esse Belerophontẽ, sed tamen hic cũ Perseo coincidit, cum nomen Belerophontis virũ probũ, & prudentem ostendat. Aliter vir in equo currens, & hasta percutiens leonem, iuxta Erizi sententiam, significat illum, qui in publico spectaculo cũ Feris dimicauerit. Verùm duo viri equitantes, & brachium dextrum extendentes, quemadmodum in nummo argẽteo Philippi licet conspicari, ex mente Chouli, virtutem significant. Quando autem in numismatibus est vir armatus equitans, quem vir armatus pedester antecedat, & plures armati subsequantur, tunc Erizus expeditionem Imperatoris ad bellum intelligit. Quemadmodum etiam vir equestris currens claua munitus Imperatorem ad bellum properare indicat. Sed si equitans hasta alium virum humi stratum percutiat, tunc, vt opinatur Erizus, Imperatorem Sarmatus, & Gothos debellasse pronunciandum est: Et quando equitantem pedester cum trophæis præcedit, & alius cum Insignibus militaribus subsequitur, tunc Erizus victoriam de Parthis relatam diuulgat, *Castor Deus.* *Expeditio Imperatoris ad bellum.*
G Et si accidat, vt in monetis vir pedester Insignia militaria sinistra ferens equitantem præcedat, tunc dissipatis hostibus, & occupata Prouincia, Imperatoris reditum intelligere debemus. Demum numismata ænea Traiani cum iconibus duarum Prouinciarum sunt rara, & potissimum illa, in quibus eius simulacrum equitans conspicitur.

Humana simulacra absq; vestimentis aliquando in numismatibus conspiciuntur. Nam numisma argenteum L. Lentuli, & C. Marcelli exhibet figuram viri nudi dextra fulmen, & læua aquilam tenentis cum ara, & stella, vt denotet rem diuinam Ioui peractam, posteaquam templum Iouis Capitolini fulminatum fuit. Vir seminudus in eminenti locatus sede manu dextra ad aquilam porrecta, cum curru Solis, & Lunæ cusus fuit in nummo æneo Alexandri, vt Iupiter Olympius significaretur. Etenim Iupiter victor icone hominis seminudi in cathedra sedentis cum hasta in sinistra, & victoria alata in dextra demonstratur, quod simulacrum in nummo æneo Domitiani *Simulacra nuda in monetis.*
H possumus intueri. Alioquin in numismate æneo Neronis homo pariter seminudus in cathedra locatus cum fulmine in dextra, & hasta in sinistra conspicitur, ad Iouem custodem indicandum. Quamuis, ex aliorum mente, in nummo argenteo Vespasiani, icone viri nudi in sinistra hastam tenentis, & dextra aram ardentem, Iupiter custos demonstretur. Verùm Choulus virum nudum cum hasta in dextra, & fulmine in sinistra in nummo argenteo Gordiani contemplatur, & hac ratione Iouem vltorem significari asseuerat. Quamquam Erizus virum nudum dextra fulmen iaculantem, & auem sinistra tenentem obseruans, Iouem fulminantem denotari autumat. *Homo seminudus vbi.*

Cæterum in exprimendo Ioue seruatore, authores inter se sententijs dissident. Nam Choulus in nummo argẽteo Domitiani monstrat virum nudum dextra fulmen tenentem, & sinistrum brachium attollentem, & hoc simulacrum Ioui seruatori assignat. Idem author exhibet nummum argenteum Antonini Pij, in quo vir nudus tenens in dextra hastam, & in sinistra fulmen obseruatur, & hoc modo Iouem pariter seruatorem exprimit. Sed in nummo æneo, & argenteo Gordiani; nec non in moneta argentea Maximiani, vir quidem nudus apparet panno ad dorsum proiecto *Simulacrum Iouis seruatoris quale.*

cum

cum fulmine in dextra, & hasta in sinistra, ad cuius pedes homuncio apparet, hacq; ratione Iouem seruatorem insinuant, nam per hominem paruum in hoc numismate sculptum, Imperatorem à Ioue seruatum intelligunt. Quando verò in nummo argenteo Alexandri Seueri conspicamur hominem nudum, panno ab humeris pendēte, dextra fulmen iaculantem, & sinistra aquilam tenentem, Iouem propugnatorem intelligere debemus; sed si aliquando in eodem nummo conspiciamus virū nudum dextra hastam, & sinistra fulmen tenentem, Iouem statorem apprehendere debemus. Choulus tamen, ad significandum Iouem statorem, in nummo argenteo Diocletiani, virum nudum panno ab humero sinistro pendente, dextra orbem cum victoria tenentem, & cum aquila obseruat. A

Iupiter propugnator.

Iupiter stator.

Hactenus de Ioue, modò ad Neptunum sermo conuertatur: etenim Choulus in nummo argenteo Augusti, & Vespasiani virum nudum tridente armatum, & orbem pede sinistro prementem obseruat, quod simulacrū fuit cusum posteaquàm Deo Neptuno, post reditum à bello nauali, gratiæ habitæ fuerunt. Pariter vir nudus, cum panno ab humeris pendente ventis agitato in cymba à duobus equis tracta in nummo argenteo M. Agrippæ cusus Neptunum significat. Item in nūmo argenteo Pompei obseruatur turris in naui, cuius fastigium vir nudus tridente armatus occupat, quo simulacro Neptunus pacificus demonstratur. Alioquin in eodem nummo, vir pubetenus in duas caudas piscium desinens, ambabus manibus clauum nauis stringens, Neptunum iratum ostentat. Demum in nummo argenteo Demetrij, vir nudus tridente quasi percussurus videtur, & hac icone Neptunū exprimunt; cum in parte opposita numismatis conspiciatur prora nauis, cum victoria alata, quæ dextra coronam, & sinistra palmam gestat, vt victoria naualis designetur. B

Neptuni simulacrum.

Victoria naualis quomodo pingeretur.

Iam properandum est ad alia simulacra, quibus alia Priscorū Numina significantur. Nam Erizus in nummis aliquando contemplatur duos homines nudos stantes, quorū alter clauæ adhæret, alter caduceo, cum talaribus ad pedes, per hunc, Mercurius, & per illum, Hercules est intelligendus, quæ duæ icones, ad manifestandam sapientiam, & fortitudinem Imperatoris, in numismatibus cusæ fuerunt. Aliter solus vir nudus claua, & leonina pelle munitus in nummis, Herculem denotat, quam imaginem Erizus, ad indicandam virtutem Imperatoris, in numismate cælatam fuisse autumat. Quando autem idem vir nudus dextra attollit clauam, Draconem arbori pomiferæ adhærentem percussurus, brachiumq; sinistrum pelle leonina tectum habet, iuxta sententiam Erizi, indicat Herculem, qui poma aurea ex hortis Hesperidum eripit. C

Herculis simulacrū eripietis poma.

Si prosequamur meditantes numismata, in quibus icones hominum nudæ conspiciuntur, in nummum aureum Aureliani incidemus, qui exhibet virum nudum radijs coronatum, panno ab humeris pendente, orbem dextra tenentem cum captiuo ad pedes, quo simulacro, ex sententia multorum, Solem orientem significabant. In nummo etiam æneo Constantini vir nudus conspicitur, pudendis panno tectis, cornucopiæ est in sinistra, & patera in dextra penes aram, & per hanc iconem, Genium Populi Romani intelligebant. At vir semnudus sinistra tenens orbem, & dextra tria capita, insinuabat æternitatē; nam per simulacrum triceps, tempus præsens, præteritum, & futurum nōtabatur, hocq; simulacro æternitatem Imperatori precabantur. Aliter vir seminudus galeatus, cum hasta in dextra, & cornucopiæ in læua, conspicitur in nummo æneo M. Aurelij, quæ imago, ex mente Chouli, Honorem ostentabat. Demum in nūmo M. Herenij cælatus est vir nudus sinistro humero senem baiulans, quo simulacro, Choulus pietatem significat. Pariter in nummo argenteo Iulij Cæsaris, vir nudus baiulans senem conspicitur, sinistra verò tenens mulierem galea, & hasta munitam, quod simulacrum, vt voluit Choulus, Aeneam ferentem Anchisem, & Palladem significat. D

Sol oriens quomodo indicaretur.

Pietatis simulacrum.

Numismata plerumq; icones hominum in curru exhibent; propterea Erizus scribit, si aliquando contingat, vt in monetis conspiciatur vir in curru à quatuor elephantis tracto, cum ramo laureo in dextra, & sceptro aquila decorato in sinistra, tunc Imperatorem, debellata aliqua prouincia, triumphantem intelligere debemus. Alioquin ex mente eiusdem Authoris, vir dextra tenens ramum, & sinistra quid simile clauæ, vbi icon Cameli, & Struthionis sit, Arabiam ab Imperatore superatam esse

Arabia superata icon.

eſſe ſignificat, quamuis alij velint, per virum in curru triumphali à quattuor equis tractum, ſemper intelligendum eſſe Imperatorem, qui, ſuperata aliqua Natione, triumphum agat. Quando verò idem vir in curru ſedens à quadrigis tracto, manu ſiniſtra Inſignia militaria geſtat, tunc Erizus Victoriam de Armenis, & Parthis re-
E latam demonſtrat. Aliter ſi virum flagello armatum in curru ſpectemus, hunc Erizus Martem cognominat. *Martis ſimulacrum.*

Icones hominum in nummis ſedentes aliquando apparent, & propterea Erizus hominem ſuper Tauro ſedentem, in nummis Iouem appellat. Figura etiam humana ſedens, manu expoirecta, pollice ſubmiſſo, in moneta M. Catonis Propraetoris cernitur, quæ victoriam conſilio partam ſignificare poteſt. *Victoria conſilio parta.* Et quando in nummo effigiatur vir ſedens dextra orbem tenens, qui à muliere alata coronatur, Erizus inſinuat hunc eſſe Imperatorem, qui, ob relatam de Britannis victoriam, coronam promeruit. Immò, vt ſentit idem Erizus, quotieſcumq; in numiſmatibus apparet figura Victoriæ virum coronantis; tunc id factum fuiſſe inſinuat, vt ſingularis honor Im-
F peratori decerneretur, cuius imago in altera nummi parte apparet. Interdum vir ſedens in eminenti cathedra coronatus à Victoria, cum icone mulieris ſpicas porrigentis, exhibetur ab aliquo numiſmate: vnde Erizus elicit indicari Imperatorem, qui propria munificentia populum à penuria liberauit. Idcircò in nummis T. Veſpaſiani Cæſaris cernitur vir tenens dextra iconem mulieris, quæ libello, & cornucopiæ eſt munita, vbi quoq; ſimulacrum nauis cum calatho, & ſpicis apparet, vt oſtendatur Imperator, qui ſumma induſtria annonam procurauit: icon enim mulieris, ad mentem Valeriani propter ſpicas annonam deſignat. *Imperator ſumma induſtria annonam procurans, quo modo pingeretur.*

In nummis Tarentinorum vir ſedens ſupra Delphinum conſpicitur: hinc Tarentum ab Hercule fuiſſe conditum conijciunt: quamuis in alijs monetis, per hoc ſimulacrum, vt voluit Pauſanias, Phalantum Lacedæmonem intelligant; immò aliqui, hoc eodem ſimulacro, Telemachum Vlyſſis filium oſtendunt. Cum autem numiſmata exhibent iconem viri ſtantis, & manum mulieri genuflexæ porrigentis, tunc Au-
G thores Reſtitutorem Reipublicæ intelligunt; & eò magis adducimur, vt id credamus, cum in nummo ſimulacrum Imperatoris quemdam genuflexum ſubleuantis obſeruauerimus, cum his litteris. RESTITVTORI GALLIÆ. *Reſtitutoris Reipublicæ pictura.* Sin vir ſtans poſt terga habeat multa arma, mulierq; ibi mæſta ſedeat, cum arbore Palmæ, tunc hæc numiſmata, ex ſententia Chouli, poſt Iudeam captam cuſa fuerunt. Quamquam hoc ſimulacrum in varijs numiſmatibus variè cælatum conſpiciatur. Deniq; vir ſtans ſi auem intueatur, ab Erizo Imperator augurium captans exponitur.

Iam ad varios manuum geſtus in monetis obſeruatos accedamus. Namq; in nummo Alexandri Auguſti ſimulacrum humanum eſt læua haſtæ innixum, dextrā porrigens, digitis demiſſis, & pollice pendente, cum his litteris. RESTITVTOR. In nummo, qui inſcribitur. TRAIANVS HADRIANVS. Conſpicitur figura Imperatoris iungentes dextram manum dextræ cuiuſdam Dei ſedentis. Inferior pars monetæ his litteris eſt exarata. ADVENTVS AVG. Sed ſi in nummis appa-
H reat figura viri iungentis dextram alterius dextræ, muliere armata præſente, tunc Erizus, hoc ſimulacro, Imperatorem alteri Imperium tradere, Roma aſſentiente, declarat. Alioquin vir genuflexus dextram dextræ Imperatoris copulans, ſecundùm aliquos, denotat Phrygiam Prouinciam Imperatori gratulantem. *Phrygia Imperatori gratulans.* Aliter viri duo dextras iungentes, ſecundùm Erizum, concordiam duorum Principum ſignificant. Sin horum duorum virorum alter toga, & alter pallio indutus ſit, quæ ſimulacra in nummo C. Egnatij videntur, cum oppoſitum nummi latus Cupidinem alatum exhibeat, tunc, his iconibus, exprimitur Concordia, quæ inter litteras, & arma eſſe debet: etenim Gabriel Simeon, icone hominis togati, pacem, & icone pallio induti, bellum intelligit. *In lib. de illuſtr. antiq. epitaph.* Licèt alij, ad deſignandam Concordiam, & Fidem, addant iconem columnæ, quod ſimulacrum in nummo quodam Hadriani conſpici ſolet. Simulacrum humanum dextram expanſam porrigens, & læua donarium in ara ponens, in nummo Antonini intueri poſſumus. Idem ſimulacrum in nummo aureo L. Aelij Cæſaris apparet, cum inſcriptione. PIETAS. Et in nummo Gordiani Pij, eſt ſimulacrum humanum paſſas hinc inde manus ad Cœlum tollens, cum inſcriptione. PIETAS AVGVST. Demùm in nummo Iuliæ Piæ cernitur Veneris ſimulacrum, dextra expanſa,

Venus cur genetrix. panſa, cum læua haſtæ innitatur, inſcriptio eſt. VENVS GENETRIX. Quandoquidem Romani, & potiſſimum gens Iulia à Venere genus ſuum trahere aſſeuerabant, & hæc moneta ad explicandam partus fælicitatem cuſa fuiſſe perhibetur.

Cum infinita ferè numiſmatum ſint genera, modò rariora ſunt recenſenda, ideò notandum eſt monetas aureas, & argenteas Othonis eſſe raras, cum tamen monetæ æneæ antiquæ eſſe non videantur. Item raræ ſunt monetæ argenteæ Auguſti, & potiſſimum, quæ in altera parte coronam quernam referunt, immò raræ, quæ ſtatuam Auguſti equitantem repræſentant. Numiſmata ænea Veſpaſiani ſunt rara, & potiſſimum illa, quæ Iudeæ captæ imaginem exhibent. *Numiſmata rara quæ.* Monetæ æneæ Tiberij raræ ſunt tantummodò illæ, quarum alterum latus effigiem templi cælatam habet. Pariter rara ſunt numiſmata ænea cum effigie Auguſti, quorum oppoſitum latus corona roſtrata eſt inſignitum. Sunt quidem raræ monetæ æreæ Caligulæ, ſed potiſſimum illæ, quarum pars oppoſita ſimulacro Deæ pietatis eſt decorata. Numiſmata ærea Claudij, illa ſunt rara, quorum inuerſum latus gemino cornucopiæ eſt refertum. Neronis nummi ærei illi ſunt rari, quorum pars oppoſita nauem roſtratam exhibet, & rariſſimi ſunt illi, qui effigiem Popeæ eius vxoris cælatam habent. Galbæ nummi rari ſunt ærei, qui ſtatuam Victoriæ exhibent. Seueri monetæ ſunt raræ, in quibus duo apparent capita, & rariſſimæ, in quibus eſt icon templi. B

Commodi numiſmata ſunt rara, in quibus eſt mater Deorum, rariſſima, in quibus *Rariſſima numiſmata.* quattuor anni tempora, & quattuor pueri conſpiciuntur. Reperiuntur quidem plura numiſmata Antonini, ſed rariſſima ſunt, quæ iconem Italiæ cum Aenea Anchiſem baiulante oſtendunt. Hadriani rari ſunt nummi, in quibus plures figuræ apparent. Rara quoq; ſunt numiſmata L. Veri, quæ plures habent icones, necnon illa, quæ ſtatuam Imperatoris à Roma coronatam repræſentant. M. Aurelij monetæ ſunt raræ, quæ pluribus figuris ſunt refertæ, immò rariores, quæ ſimulacrum templi Dianæ Epheſiæ oſtendunt. Monetæ Domitiani referentes ſtatuam Imperatoris equitantis ſunt rariſſimæ. Item nummi Neruæ, cum effigie Romæ renaſcentis, non reperiuntur.

Caracalæ nummi ſunt rari, in quibus ſimulacrum Herculis conſpicitur, immo rariſſimi iconem Herculis Hydram necantis referentes. *Numiſma Getæ, cũ tribus figuris.* Numiſmata Getæ cum tribus figuris equitantibus ſunt rara, item numiſmata Alexandri, in quibus propria effigies cum icone Mameæ Matris conſpiciuntur. Pariter numiſmata Gordiani iunioris cum multis figuris ſupra pontem ſunt rara, immò cum ſimulacro Herculis, & Mercurij rariora, Monetæ Philippi cum propria effigie, & eius filij ſunt rariſſimæ: quemadmodum nummi Martiæ cum imaginibus Philippum, nempè mariti, & filij rari ſunt. Demum numiſmata Vitelij, cum rariſſima ſint, magni æſtimantur. C

Deniq; quoad effigies proprias, numiſmata rara ſunt Caligulæ, Neronis, Claudij, Germanici, Druſi, Galbæ, Titi, Neruæ, Paulini, Lucillæ, Criſpinæ, Seueri, Getæ, Caracalæ, Iuliæ Piæ, Iuliæ Mameæ, Maximi, Maximini, Papieni, Balbini, Philippi iunioris, Decij iunioris, Treboniani, Voluſiani, Valeriani ſenioris, & Galieni: & hæc de monetis figuram humanam repræſentantibus dicta ſufficiant.

D

SIMVLACRA.

CVM fictæ imagines hoc in loco recenſendæ, vel aliquam partium, humanarum iconem, vel integram hominis figuram referre debeant primò nonnulla ad partes ſpectantia litterarum monimẽtis mandare decreuimus, vt deinceps diuina, & prophana Ethnicorũ ſimulacra breuiter percurramus. *In lib. de furt. litter. notis.* Itaq; iuxta opinionẽ Ioannis Baptiſtæ Portæ, pictura capitis deiecti, demiſſionẽ animi, veluti capitis ſupini arrogantiã deſignat, quando verò ita effigiatur caput, vt in latus ſit pronũ, tunc languorem ſignificat. Caput humanum capillis ſerpentinis munitum, referens caput Meduſæ olim in ſepulcrorum lapidibus figurabatur, vel vt violatoribus tumulorum

terror

incuteretur, vt scripsit Iacobonius, vel secundùm alios, vt homines inde perciperent, inani scientiæ, & opum persuasione non esse intumescendum, neque luxui indulgendum, cum Medusa, ob aureorũ venustatẽ capillorum, graues pænas dederit, veluti in Rubrica Metamorphosum explicatum fuit. Item ex eodem Iacobonio, Prisci in saxis tumulorum, duo capita humana effigiabant, virile alterum, & fæmineum alterum, idq; factum esse scripsit Author, ad sepulcri custodiam, vel ad indicandas laruas, quas sepulcrorum tutelares Antiquitas esse existimauit. Caput quinis frontibus repræsentauit Manassem, qui apud Hæbreos regnauit: quandoquidem posteaquam sustulit Isaiam Prophetam, quincuplici facie delineari voluit, vt longè plura se prospicere indicaret, quàm Prophetæ, qui videntes ab hominibus appellabantur. Demum humanum cranium, quod ad pedes imaginis Christi crucifixi pingitur, ex Nauclero id factum esse dicitur, quoniam Adam ibi sepultus esse fertur, vbi Crux Domini Nostri in expiationem humani generis locata fuit. *In Ap. de prisc. Cæs. gent. cap. 10.* E *Cap. 14.* *Cranium humanum cur ad pedes Christi crucifixi.*

Aliquando Prisci figuram cordis in saxo tumulorum pingebant, vel vt indicarent ex ore defuncti nihil simulati fuisse prolatum, sed ea tantùm edidisse, quæ ex corde, & animi sinceritate prodibant, vel vt cunctis manifestarent consanguineos, & affines ex corde parentasse, vel vt significarent virum tumulatum vitam affinium abstulisse, quæ in corde propriam sedem habere dicitur, vel denique vt cunctis patefieret, ob viri tumulati necem, viuentium corcuris vexatum esse: ita enim Iulius Iacobonius exposuit. Alioquin figura cordis, apud Chymistas, quemadmodum, & nomen cordis, aurum significat, vt in Lexico Paracelsi legitur; cum tamen Ioannes Garlandius, pictura cordis, in chymica facultate, ignem designare conetur. F *In append. de prisc. Cæs. gent. c. 16.*

Quandoque icon digiti in tumulo fuit conspecta: namque inter Megapolim, & Messeniam, in Regione Maonia nuncupata, digitus lapideus tumulo erat superpositus. Pausanias tamen non alia de causâ id factum fuisse testatur, nisi quia Orestes Furijs agitatus vnum propriæ manus digitum abroserit; quocirca tali simulacro rem monumentis mandari voluerunt.

G Iam ad integras hominis icones accedendum est, quibus variè figuratis, infinita penè significantur. Aegyptij, referente Cartario, rerum omnium Creatorem sic exprimebant, virum cærulei coloris, cum circulo stellis ornato in dextra, cum sceptro penna decorato in sinistra, cum ouo excludente puellum in ore pingebant. Siquidem penna difficultas monstratur, sceptro, regia maiestas, ex motu circuli, vita mundi hauritur, per ouum intelligendus est mundus, & per puellum Vulcanus illius caloris symbolum, qui cunctis rebus vitam impertitur. Rursus, iuxta mentem eiusdem Cartarij, ad exprimendum Deum rerum omnium authorem, delineabant puerum in ramis Loti arboris sedentem, cum folia, & fructus huius arboris rotunda igneum Dei imperium designent, cum actio mentis circulari motu absoluatur. Ante Christi Aduentum veritas mysticæ in Deo Trinitatis Ethnicis fuit insinuata: nam Deum Sabinorum, sanctum Fidium, & semipatrem nuncupatum triplici facie pinxerunt, & illum in vrbem detulerunt, nomine triplicem, & re ipsa vnum attestantes, tantiq; hoc triplex simulacrum fecerunt, vt summam in iusiurandis authoritatem obtinuerit, sub cuius facie trinus vnica potestate Deus intelligebatur. Quamuis alij referant in vetustissimo marmore, apud Romanos, simulacrum Fidij fuisse visum facie imberbi, sed matura ætate, cum hoc titulo. HONOR. hæc imago Veritati vultus virginei manum porrigebat, in medio stabat puer amorem referens: his enim tribus simulacris Fides describebatur, quippeque veritate, fide, & amore nitatur. *Icon Creatoris rerum omnium.* *Trinitas Ethnicis insinuata.* H

VanaEthnicorũ simulacra ab ipsis diuina nũcupata olim varijs huminũ figuris reprę sentabantur: nihilominus cũ ab omni veritatis tramite recedant, sic canere possumus.

Iupiter, Orta freto, Bacchus, Saturnus, Apollo,
Mercurius, Pallas, Iuno, Diana, Ceres,
Neptunus, Pluto, Ianus, Mars, atq; Cupido,
Numina sunt falsis annumeranda Dijs.

Illorum tamen simulacra parumper ponderare licebit, vt varias hominum figuras contemplemur, quibus Antiquitas, in his significandis, vsa est. Primò, vt Saturni iconem referrent, senem aperto capite, cum falce in dextra, & nescioquid pannis inuolutum in sinistra, pinxerunt; imago tamen quattuor pusionum secus pe- *Saturni simulacrum quale.*

des

des apparet. Delineabatur senex, quia primus omnium Deus fuerat, detecto capite, quia in prima ætate veritas omnibus erat manifesta, falx denotat cuncta tempore rescindi, & aboleri; deinde senex ille deuoraturus illud pannis inuolutum, cuncta tractu temporis consumi significat; Demum per quattuor pueros quattuor elementa denotantur. Alij repræsentarunt Saturnum pingentes senem seminudum, A cum figura serpentis instar circuli in dextra, capite panno viridi tecto, quod simulacrum lento gradu incedere videbatur: per serpentem, annum, per vellus viride Ver, per canitiem senectutis niues, & pruinas hyemis, per gradum lentum, tardam reuolutionem sphæræ Saturni intelligebant. Alij, ex mente Cartarij, pinxerunt Saturnum cum serpente in capite, cum capite apri in dextra, & capite leonis in sinistra; siquidem figura trium capitum, tempus præteritum, præsens, & futurum significabant.

Alia Saturni simulacra.

Ad Iouem si accedamus, hic designabatur figura hominis nudi, iuxta partem supernam, & vestibus tecti, iuxta partem infernam, habentis in sinistra sceptrum, & in dextra aquilam. Quandoquidem ex Cartario pars superior simulacri nuda, Deum supernis intelligentijs se manifestare indicabat; pars verò inferior induta, Deum ab hominibus in terra versantibus minimè videri posse denotabat. Alioquin vir sedens in tribunali in dextra fulmen, & in sinistra hastam tenens, Iouem custodem referebat: B quamuis Cartarius hoc simulacrum alio modo pictum, nempè virum supra duos tauros sedentem exhibuerit: cum vir nudus stans hasta, & fulgure munitus, Iouem statorem ostendat: immò ambabus manibus tenens fulmen, Iouem scelerum vltorem designat. Ideò huc respiciens Poeta, quandoq; cecinit.

Iouis simulacra.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.

Aliter simulacro viri nudi, cum fulmine in dextra, & pelle caprina in sinistra, Iupiter iuxta merita puniens ostenditur, quia in pelle illa omnes humanæ actiones describi dicebantur.

Quando verò, simulacro Iouis, Palladis ortus significatur, tunc Cartarius pingit virum stantem, & securi aperientem caput viri seminudi sedentis supra florulentum collem, cum aquila, ex cuius vulnere virgo armata exit, namq; per virum stantem, C Vulcanum, per sedentem Iouem, & per Virginem à vulnere capitis exilientem Mineruam intellexit. Interdum pictura hominis bilancem auream manutenentis, & modò hanc, modò illam declinantis Iupiter significabatur, qui, iuxta sententiam Cartarij, vel bonum, vel malum, vt lubet, alicui impertitur. Alioquin vir in dextra, & mulier in sinistra, qui dextras pusioni medium occupanti præbent, ex eodem Cartario, Iupiter Fidus exprimitur; namq; vir honorem, mulier veritatem, & puer seruatam fidem ostentant; cuius simulacri paulò ante meminimus.

Minerua origo qualis.

Cæterùm notandum est Iouem, apud varias Nationes, varijs etiam modis fuisse designatum. Cartarius apud Eleos, pro exprimendo Ioue, exhibet virum ex auro, & ebure fabricatum in sede Regia locatum sertis ex oliua redimitum, cum Victoria in dextra, & sceptro in sinistra, cuius fastigium aquila occupat, palla simulacri est aurea, varijs animalium, & florum figuris intertexta. Alioquin apud Leontinos, ad exprimendum Iouem, vir cum aquila in sinistra, & iaculo in dextra pingebatur. Immò Cartarius Iouem apud Arcades, pictura iuuenis nudi, cum patera in sinistra, & thyrso in D dextra, cuius summitatem occupat aquila, pampinis coronati ostendit. In Creta olim simulacrum humanum absq; auribus visebatur, & illud Iouis fuisse ferebatur, quo monebant eum, qui cæteris iura est daturus, vt neminem vnquam priuatim auscultaret, sed omnibus publicè consulere deberet. Insuper Cartarius, apud Lacedæmones, simulacrum viri quattuor auribus referti, pro Ioue demonstrat: hac enim ratione Principis prudentiam insinuabant, qui quicquid de eo loquuntur populi, patienter audire debet. Quamuis alij hoc simulacrum tribus oculis insignitum repræsentauerint, vt naturam cuiuscumq; Principis manifestarent, quæ talis esse debet, vt omnia intueatur. Sed rectiùs, & satiùs est asserere, iuxta mentem Cartarij, hoc simulacrum Iouis tribus oculis fuisse figuratum, vt cunctis tria regna Cœli, Terræ, & Maris innotescant. Deniq; apud alios pictura hominis cum aue in dextra, & fulmine in læua varijs coronati floribus Iouem quoq; demonstrat.

Iupiter apud Eleos quomodo pictus.

Iupiter quattuor aurib.

Iupiter tribus oculis.

Non

Non desunt simulacra Apollinem referentia: nam Antiquitas aliquandò pinxit virum venusta facie, capillis aureis, pallio ex purpura,& auro intexto ornatum, cum clypeo in dextra, & face in sinistra, & hoc modo Apollinem ostentauit. Alioquin *Apollinis variæ icones.*
E apud Achæos, pro Apolline, vir nudus, pedibus tamen indutis, horum altero caluariam bouis premens pingebatur. Immò apud Lacedęmonios, pro Apolline humanum simulacrum quatuor manibus, & totidem auribus insignitum ostentabatur, qua icone, sapientia significabatur, cuius Apollo symbolum esse dicitur, quam nemo nisi multarum rerum auscultatione, & multis operibus sibi comparare potest. Item apud alios Apollo galeatus, & triginta cubitos altus, cum arcu, & hasta effigiabatur: quamuis Cartarius hæc potius ad prærogatiuas Martis spectare existimet.

Licèt icon viri tenentis arcum, & sagitta lacertam percussurus, Apollinem, nempè Solem demonstret, quoniam, vt voluit Cartarius, Sol radijs suis terram exsiccando, talia animalcula ex putredine generari non permittit. Quemadmodum etiam effigies viri pede murem prementis, Apollinem, nimirum Solem significat: namq; Sol radijs suis putredini terræ resistens, murium generationem prohibet. Quando autem vir altera parte capitis abrasa, & dextra capillata, pingebatur, tunc simulacrum *Apollo, vel Sol.*
F Solis intelligebatur, nam per capillos, pars anni dies habens longiores denotabatur, & per partem capitis abrasam, ex mente Cartarij, dies breuiores, & hyemales manifestabantur. Quamuis Valerianus, pictura viri cum pudendo erecto, & calatho supra caput, Osyridem, nimirum Solem exprimat: etenim, effigie pudendi erecti, generationem à Sole fieri, & figura calathi beneficium educationis indicat. Aliter, ex Cartario, vir nudus duplici refertus cornu, & sagitta aliquem veluti percussurus, Iouem, vel potius Solem radios in terram diffundentem significat. Tandem vir nudus supra quadratum lapidem facie caput leonis referens, cum cornu bouino in vtraq; manu indicat Solem, quem Persæ Mithram vocatum venerabantur. *Osyris, & Sol.*

Posteaquàm Apollinem Iouis, & Latonæ filium eodemq; partu cum Diana, siue Luna genitum Antiqui retulerint, & propterea illam Phœbem, nimirum Phœbi sororem appellauerint; iure optimo post iconismum Phœbi, nimirum Solis, ad iconismum Phœbes ponderandum descendemus. Cartarius enim figura hominis nudi, *Phœbe est Luna.*
G capite accipitris vnà cum Priscis Lunam designat à Sole lumen recipiētem, cum accipiter Solis symbolum esse diceretur. Alioquin idem author, effigie hominis nudi, capite Arietis, eamdem Lunam demonstrat, quoniam hæc Soli in signo Arietis copulata maiorem humiditatem influat. At, iuxta mentem interpretis Hesiodi, simulacro hominis tricipitis, Phœbe ostenditur, quæ in Cœlo Luna, in terris Diana, & in partibus infernis Proserpina nuncupatur. Aliter hac imagine tempus præsens, præteritum, & futurum denotatur, & apud Latinos triplex mensis diuisio in Calendas, Nonas, & Idus exponitur. Alij hac eadem icone, demonstrant Gerionem, alij hanc figuram Hispaniæ symbolum esse asseuerant, vel quia, vt notat Valerianus, Geriones ex Hispania ortum duxerint, vel quia Hispania tripartita esse videatur. Alioquin figura hominis tricipitis pluribus oculis, & manibus referti exponitur ille, qui in peragendis negotijs multorum consilio, & opera vtitur. *Phœbe cur triceps.*

Qui Mercurij iconismum videre desiderant, ad Cartarium confugiant, qui exhibet
H venustum caput tectum galero, quem duæ serpentum figuræ circumdant. Quamuis idem author pro Mercurio pingat iuuenem nudū galero duobus alis munito tectum, cuius partes inferiores in quadratum lapidem desinunt: namq; illa quadrata figura, Veteres Mercurium Grammaticæ, Musicæ, Geometriæ, & Palestræ inuentorē fuisse insinuabant, cum vulgare Mercurij simulacrum à figura iuuenis cum caduceo, & talaribus ad pedes repræsentetur. *Iconismus Mercurij.*

Vir cataphractus hasta, & flagello munitus, aliquando equestris, & interdum in curru ab equis tracto Martem Deum significat. Verùm aduertendum est, quòd pictura famæ alas excutiens simulacrum Martis præcedit, & identidem hic Martis currus à quatuor equis ignem spirantibus trahi fingitur. *Martis simulacrum.*

Ab icone Martis ad effigiem Cupidinis transeamus, cum hic Martis, & Veneris filius esse crederetur. Eustathius quandoq; expressit Cupidinem, delineans pusionem nudum pedibus alatis supra auratum currum, cum face accensa in dextra, & arcu in sinistra, vtrinq; nudi ensis figuram locat, & circa simulacrum innumeræ gentes

Cupidinis pictura.

cuiuscumq; sexus, conditionis, & ætatis delineantur, sed inter has gentes mulier alba, & mulier nigra conspiciuntur: hæc Cupidinis imago contra viros arma, contra mulieres facem, aduersus Feras arcum, & alas propter aues gestat, & demum nudus pingitur, vt aquas subire possit; illæ verò mulieres, quarum altera alba, & altera nigra pingitur, diem, atq; noctem significant. Hodie tamen Pictores ad Cupidinem exprimendum, nudum pusionem, luminibus cassum, sagittis, & arcu munitum effigiant, & ipsum Deum amoris cognominant. Ceterùm quidam Poeta meritò dubitat, cur Amor cæcus vocetur, atque pingatur, cum tamen admodum sit oculatus: præterquamquod oculos in amore duces esse alias declarauimus, propterea his carminibus suam profert sententiam; scilicet hoc inde narci, quia Cupido alios cæcos efficiat.

Cæcus an ille fuit, cæcum qui finxit Amorem?
Cæcus Amor non est, lynceus ille nimis.
Nam vigiles sunt illi oculi, pętiq; trucesq;
Quos collimatos ad scelus omne parat.
Hic blandè illicijs nunc vtitur, hicq; tribunal
Imperij primum deligit esse sui.
Excubat vnus in his, & ab his sua spicula torquet,
Siue homines tentet, siue ferire Deos.
His oculos, pectus malè cauti figit amantis;
Max miser, accepto vulnere, cæcus abit.
Sic, quia fortè facit cæcos sua castra sequentes,
Cassus, ob id, duplici lumine fertur Amor.

Alia Cupidinis simulacra.

Non defuerunt præterea, qui, iuxta opinionem Cartarij, Cupidinem nudum alatum cum duplici claue pinxerunt, vt ipsum duplicis Cæli portæ custodem constituerent, quarum alteram animæ in corpus descendenti, & alteram animæ à corpore in Cœlum ascendenti patere, hancq; Deorum, illam verò hominum portam esse Antiqui pronunciarunt. Meminimus etiam vidisse, pro icone Cupidinis, puerum nudum alatum, qui, arcu deposito, lyram contrectabat. Aliter Cartarius ad significandum Cupidinem, & Anterotem, exprimit duos pueros nudos alatos pharetra munitos, & inter se ita dimicantes, vt alter ab altero palmæ ramum eripere velle videatur; quandoquidem vbi amor reciprocus versatur, proculdubiò hinc inde certatur, vt alter alterum in amando vincat. Aliter ex eodemmet Cartario, icon Cupidinis læthei, nimirum obliuione amorem delentis, exprimitur figura pueri alati nudi, & pharetra armati, qui facem accensam in fluuio extinguere conatur.

Cupido lætheus qui.

Bacchi Icones variæ.

Modò tempus accedit effigiandi Bacchum, qui icone pusionis nudi supra saxum sedentis, & ambabus manibus botrum vuæ tenentis repræsentatur. Aliter, ex Cartario, vir prolixa barba, cum longa veste, in antro vitibus circumdato iacens, & manu poculum porrigens pro Baccho pingitur. In Insigni Ciuitate Heracliæ, cuius Bacchus erat Deus tutelaris, sic pingebatur, vir cum patera in dextra, & racemis vuæ in sinistra. Quamuis alii ad repræsendandum Bacchum vsi sint simulacro viri nudi, cum botro in dextra, & pelle tygridis in sinistra. Apud alios, pro Baccho, vir imberbis hedera coronatus visus est. Demùm Priscorum nonnulli Bacchum vuis coronatum cum ferula in dextra, & capitibus papauerum in sinistra effigiarunt: sic enim figura papaueris, post potum, conciliari somnum innuebant, & simulacro ferulæ, bibaces pænas promereri significabant, quæ sententia exprimitur hoc disticho.

Scilicet, vt vino plenus, det corpora somno,
Postridiè pænas se meruisse sciat.

Neptunus olim sic pingebatur.

Inter hæc simulacra Neptunus connumeratur, pingebantur enim, ex Cartario, vir capillis cæruleis cum tridente, & buccina stans in marina concha tracta à duobus equis, iuxta partem posticam, in pisces desinentibus. Veteres Neptuno tridentem assignarunt, propter tria maria, vel ad indicanda tria aquarum discrimina, nimirum maris, fontis, & lacus, quibus omnibus hic Deus præesse ferebatur. Alioquin apud eundem Authorem, pictura viri nudi, cum tribus corigijs in dextra, & panno ab humeris pendente, Neptunum quoq; significat. Alij in exprimenda Neptuni effigie, virum nudum altero pede proram nauis prementem, cum Delphino in dextra, & tri-

& tridente in sinistra pinxerunt. Quando autem idem simulacrum conspicitur in concha marina à quatuor equis marinis tracta, cum venusta muliere, & pusione supra Delphinum sedente, tunc Cartarius Neptunum cum Amphitrite, & puero Pa-
E lemone esse autumat: quemadmodum si conspiciatur vir nudus corona regia redimitus, qui dextra tridentem, & sinistra stiuam premat, tunc denotatur commoditas aquæ, qua humanum genus iuuatur, non admodum absimilis vtilitati, quam humanum genus ex terra percipit. *Neptunus cum Amphitrite, & Palemone.*

Ex altera parte, si vir pictus capillis apio palustri similibus insignitus, squamis tectus, oculis viridibus refertus, & circa ventrem pinnulas instar Delphini habeat, & deniq; iuxta partes inferiores in Piscem degeneret, iuxta sententiam Cartarij, Tritonem designat. Veluti etiam pictura hominis cana, & prolixa barba referti, cum capillis passis ad humeros, cilijs hispidis, simulq; copulatis, & pectore viridanti musco tecto, & cætera piscis, Glaucum Deum marinum denotat. Verùm quando obseruatur pictura senis, cum annosa muliere in curru per mare à duobus cætis tracto, quem Tritones præcedunt, & plurimæ nymphæ cum grege piscium sub vno custode concomitantur, tunc per virum, Neptunum, per mulierem, Tethidem, per nym-
F phas, flumina in mare se exonerantia, & per currum, Oceanum terram circumdare intelligere debemus: siquidem rotæ currus rotunditatem terræ demonstrant, iuxta Ouidij assertum. *Glaucus Deus marinus.*

Terra pila similis nullo fulcimine nixa,
Aere subiecto tam graue pendet onus.

Aesculapius Apollinis filius sic figurabatur. Iuuenis pallio indutus, cum fructu pinus in dextra, & baculo, & serpente in sinistra fingebatur. Alioquin iuuenis sinistra limbum vestis tenens cum varijs fructibus, qui dextra duos gallos gestat, vt voluit Cartarius, Deum Aesculapium ostendit. Alij, pro simulacro Aesculapij, virum barbatum cum galero in capite, pallio tectum, habentem in dextra iconem puellæ alatæ, in sinistra baculum serpente circumdatum, cum gallina, & noctua secùs pedes figurarunt: quandoquidem, imagine puellæ, valetudinem, gallina, victum ægroto conuenientem, noctua, dolores noctu grauiores, barba prolixa, medicum senem si-
G gnificabant. Fingebant quoque nonnulli Aesculapium barbigerum fuisse natum. Alij autem ex imberbi statim fuisse factum, vt facilè Medicis persuaderent, momento horæ faciem morbi mutari posse, ideòq; occasionem non esse dimittendam, cum Hippocrates in prima aphorismorum fronte occasionem præcipitem esse prædicauerit. *Icon Aesculapij.* *Aliæ Icones Aesculapij.*

Si Dei Panos simulacrum quis intelligere desiderat, scire oportet vrbem Panos olim in Aegypto fuisse, vbi imago huius Dei, erectis pudendis, visebatur, qui flagellum in Lunam ad dextram simulacri sitam attollebat: addebant Lunam huic simulacro, quia cuncta humano vsui necessaria à Luna suppeditari existimabant. Alioquin communis pictura huius simulacri est imago viri cornuti pinea corona redimiti, auriculis caprinis, facie ignea, barba ad pectus vsq; promissa, pelle Pardi maculosa tecti, cum pedo in sinistra, & fistula ex septem cannis compacta in dextra, sed partes inferiores caprinam figuram referunt: hac enim ratione Antiquitas vniuersum si-
H gnificabat, non solum quia Pan apud Græcos omne denotat, sed etiam quia cornua huius simulacri radios Solis, & Lunæ indicant, facies rubicunda ignem elementarem, barba prolixa aerem, & pellis maculosa octauam sphæram stellis ornatã demonstrat. Sed pedum propter obliquitatem, annum, fistula ex septem tabulis integrata, septem planetarum orbes significat, & tandem pedes caprini terram arboribus, fruticibus, & herbis hispidam manifestant. *Panos varia simulacra.*

Cum prædicto simulacro Priapus maximam videtur habere affinitatem. Nam quamuis Cartarius, ad exprimendum Priapum, pingat pusionem crassum, & deformem, cum pudendo erecto, tam amplo, vt totum pusionis corpus adæquare videatur: nihilominus, apud Aegyptios. fuit simulacrum humana effigie, Priapi nomine, quod læua penem arectum contrectabat, & dextra sceptrum disco, & pennis decoratum gestabat: sic enim virtutem Solis demonstrare posse opinabantur: namq; per genitale erectum, abdita in terræ visceribus semina, & herbas, virtute Solis tandem erumpere demonstrabant: etenim ad rem canebat Ouidius. *Priapi simulacra.*

Herbaq; quæ latuit cerealibus obruta ſulcis
Exerit è tepido molle catumen humo.

Per ſceptrum, imperium Solis in Cœlo, & in Terra demonſtratur, diſcus indicat orbem,& tandem pennæ velocitatem manifeſtant;cum Sol quotidie ſpatio horarum A viginti quattuor totum Cœlum circumdet. Non eſt igitur mirandum, ſi Antiquitas ſimulacrum pudendi virilis in hortis locauerint, & Priapum appellauerint. Quamquàm poſtea hanc conſuetudinem receptam fuiſſe ſcripſerit Varro, quia hortos ad tutelam Veneris referrent, quæ totius generationis Dea eſſe perhibebatur. Hoc ſimulacrum, nimirum, membri virilis, in ſacris Cereris Eleuſinæ adhibebatur multis faſcijs inuolutum; & antequam detegeretur, multis cęremonijs vtebantur: in primis diù ante fores ſacelli morabantur, & multa alia circa ſilentium, & veſtes peragebant, quæ Apuleius ſigillatim recenſet; ſed quod magis ignominioſum erat, Principes, Philoſophi,& ipſi Romanarum rerum Domini, leuitate quadam ducti,ad fœdum hoc ſimulacrum detectum conſpiciendum accedebant.

Tutela Hortorũ qualis.

Antiquitas iconem Iani duobus capitibus inſignibat, vt indicaret prudentiam ad illum ſpectantem, qui præterita ſcire, & futura præuidere profitetur. Quamuis alij ſcripſerint Ianum hac figura formatum fuiſſe, vt initium, & finis anni ſignificaretur; cum Ianus in medio collocatus vtrumq; intueatur. Alij Ianum quadricipitem B figurarunt, vel quia rerum omnium principia, fines, introitus, & exitus illi eſſent conſecrata, vel vt quattuor anni tempora indicarentur. Quamquam alij quadricipitem figuram Iano aſſignauerint, vt quattuor eius filias ſignificarent, quæ dolore interitus patris actæ, laqueo vitam terminarunt: quandoquidem nonnulli ruſtici vino à Iano inuento donati, & facti temulenti, illudq; venenum eſſe rati, Ianum lapidarunt.

Iani Imago.

Ianus quadriceps cur.

Canopus Deus, qui nauis Menelai fuit rector,ſic pingitur à Cartario, nimirum vir craſſus, & penè rotundus, collo obliquo,& tibijs breuiſſimis. Quamuis Goropius in Hieroglyphicis, pro Canopo Deo, deſcribat puerum velato capite, auribus magnis extantibus, & brachijs ita decuſſatim figuratis ſub veſte, vt manus dextra in ſiniſtro latere, & ſiniſtra in dextro conſpiciatur, reliquum poſtea corpus baſi quadrangula terminatur,in qua litteræ hieroglyphicè exaratæ ſunt,dextra manus A cum funiculo C tenere, & ſiniſtra falcem geſtare videtur. Quare puſio in illa ætate eſt conſtitutus, in qua pueri alphabetum diſcere ſolent.

Canopi Dei Imago.

Harpocratem pingebant Priſcorum nonnulli puerum digito ori appoſito, vt humanæ menti inſinuarent, nihil eſſe magis neceſſarium hominum ſaluti, quàm habere aliquem indicem, qui rationes omnes vitæ rudibus puerorum animis imprimeret, & quoniam hoc digito ſilentium indicatur: quapropter,hoc ſimulacro,ſapientes admonebant, ſapientiam longa taciturnitate diſcendam eſſe. Quamuis Goropius alibi pro Deo Harpocrate, pinxerit puſionem ſedentem ſupra baſim circularem, dextra os prementem, & ſiniſtra facem accenſam tenentem, dextro brachio guttur galli gallinacei prementem, & ſiniſtro humero pharetram ſagittis plenam geſtantem; deinde faſtigium capitis huius ſimulacri aure aſini exornatur,& frons icone Lunæ decoratur. Apud Aegyptios, hoc Harpocratis ſimulacrum fuit notiſſimum, nimirum digito indice labijs impreſſò, vt ſilentium de Dijs immortalibus habendum eſſe manifeſtarent. D

Lib. 5. hierogl.

Harpocratis varia ſimulacra.

Apud Romanos, quædam effigies obſignato ore, ſub nomine Angerones, conſpiciebatur: ſic enim ſilentio prætereundum eſſe ſignificabant: hoc ſimulacrum in ſacello Volupiæ erat locatum, & ita appellatum, quia angores,& animi ſolicitudines expellere crederetur. Alioquin, pro ſilenij ſimulacro, Cartarius iuuenem imberbem, & nudum indice manus dextræ ori applicato delineat. Quamuis alijs, ex eodem met authore, iuuenem aſſomum pelle lupi tectum cum galero in capite pinxerint;deinde toti ſimulacro infinitos oculos,& aures addiderũt : ſiquidem per tot oculos,& aures, ſignificabant multa audienda, & videnda eſſe, ſed ſilentio inuoluenda, quoniam ſimulacrum ſine ore fingebatur; galerus quoq; ſimulacri libertatem tacendi,ſed non loquendi denotabat, pelle etiam lupi ſilentium indicabatur, cum, viſo lupo, vox adimatur.

Silentij ſimulacrum quale.

Iam peruenimus ad ſimulacrum Herculis, quod vt plurimum pictura viri nudi ſtantis,

stantis,cũ tropheo in sinistra,& claua in dextra mõstrabatur.Quamuis alij designantes virum nudum cum claua, & pelle leonis in sinistra, & ramo lauri in dextra, Herculem se ostendisse existimauerint. Alij pro Hercule, virum nudum,cum tribus pilis in dextra, & claua in sinistra figurarunt. Alij virum nudum cum claua, & pelle leonis in
E sinistra, & dextra duos tauros stimulantem finxerunt. Quando autem conspicitur figura hominis robusti, qui iuuenem poculum porrigentem pugno percutit, tunc significatur Hercules, qui Ciathum iuuenem necauit, cum indecenter Pincernæ munus obierit. Pariter quando conspicitur icon viri magni, & robusti scyphum manu gestantis; ex Cartario, Hercules potator intelligitur, cum huiusmodi vas potorium ab Apolline dono acceperit. At quando apparet vir magnus claua, & pharetra armatus, Hercules pro Thebanis aduersus Mineos præliaturus ostenditur. *Herculis varia pictura.*

Cæterùm si contingat intueri iconismum, in quo sint infrascriptæ figuræ, nimirum vir pelle leonis indutus cum claua in sinistra, qui dextra ad se tripodem trahere conatur, quem ex altera parte iuuenis imberbis eripere nititur; deinde sint icones mulierum, quarum prima arcu, & pharetra munitur, altera matrona esse videtur, tertia est galeata, & loricata, cum hasta, & clypeo Gorgonis capite insignito. Mulier armata
F Palladem, alia pharetra, & arcu munita Dianam, & matrona Latonam significat. Vir pelle leonina indutus tripodem trahens denotat Herculem à templo Apollinis tripodem auferentem,cum oraculum sibi fauens ad libitum audire non potuerit. Aliter apud Gallos olim simulacrum hominis senis fuisse referunt, quem ratione spolij leonis, & clauæ Herculem esse intellexerunt: hoc tamen simulacrum faciem in humeros conuersam ad numerosam hominum multitudinem illud concomitantem habere videbatur, sed omnium aures catenæ singulæ aureæ connectebant, quæ mox veluti in fasciculum collectæ perforatæ simulacri linguæ inserebantur: siquidem,hoc simulacro eloquentiæ vim exprimere conabantur. Demùm per virum robustum à terra subleuantem, & collidentem gigantem, intelligendus est Hercules, qui Antheum terræ filium compressione necauit. *Hercules tripodem de tẽplo Apollinis eripiens.*

Si pingatur, vir claudus, turpis,nigra facie, plerumq; nudus, vel seminudus,pileo cæruleo tectus, interdum cum malleo, & incude, à Cartario Vulcanus Deus signifi-
G catur. Vir ex omni specie metallorum, & lignorum conflatus, & ita magnus, vt extensis manibus, vtrumq; templi latus attingat, à Cartario pro Deo Serapi apud Alexandrinos Aegypti exprimitur. Alioquin apud eumdem Authorem, vir canino capite, cum caduceo in sinistra, & ramo palmæ viridis in dextra, Deum Anubim denotat; cum, capite canino, sagacitas Mercurij denotetur, quem Deus Anubis repræsentat. Verùm si cernatur iconismus senis curui, pallidi, aperto ore, & baculo terram percutientis, Deum Momum, ex Cartario, manifestat. Sed quando pingitur iuuenis floribus coronatus, rubicundæ faciei, cum hasta in sinistra, & face ardenti in dextra, cithara de manibus quasi cadente, per rimas ostij thalamii introspiciens Comum Deum repræsentat. *Vulcani Dei Imago qua.* *Momus Deus.*

Alioquin iuuenis nudus capillis circa frontem longis, caluo occipitio, cum nouacula in manu, & talaribus ad pedes supra rotundum lapidem locatus Cerum Deum ostendit, qui à Latinis occasio nuncupatur, quapropter Poeta canebat. *Comus Deus* *Cerus Deus qui.*

H *Fronte capillata post hac occasio calua.*

Si pictura Dei Genij desideratur, confugiendum est ad gentes Eleorum, qui ad exprimendum Deum Sosipolim, siuè Genium, pingebant puerum indutum veste variorum colorum, & stellis ornata, manu cornucopiæ porrigentem. Alioquin Cartarius, pictura iuuenis, cum funiculo in sinistra, & patera in dextra, quæ supra altare floribus ornato effunditur, Genium bonum manifestat, & vicissim figura hominis fusci, aspectu horribilis, & pelle lupina induti, Genium malum significat. *Geniorum Icones.*

Inter simulacra Ethnicorum, duo iuuenes armis induti cum pilo in dextra visebantur, & Deos penetralia domus custodientes indicabant. Post Penates succedebant Lares, qui exprimebantur icon duorum iuuenum pellibus caninis indutorum, cum figura canis ad pedes: namq; aliter etiam, iuxta mentem Cartarij, pingebantur nempè duo iuuenes induti pannis sub axilla dextra pendentibus, & supra sinistrum humerum nodatis. *Penates. Lares.*

Si meditemur icones mulierum, primò se se offert mulier armata cum lancea in

dextra, & noctua in finistra, quæ Palladem, vel Mineruam repræsentat, iuxta illud.

Nocte vigent sensus, hic est sacrata Minerua
Noctua, quæ triplici lumine nocte videt. A

Minerua. Ante sacellum Mineruæ in Capitolio locatum, tria simulacra genibus flexis olim visebantur, quæ à nonnullis Nixidia appellabantur, quia nixibus, & doloribus parturientium præstò esse crederentur. Consultò omittentes iconem Veneris, quæ figura mulieris venustæ cum columbis, & simulacrum Iunonis, quod icone mulieris cum pauonibus exprimebantur, accedemus ad ponderandam imaginem venerandæ mulieris cum cingulo in manu, quam Prisci Viriplacam indigitabant, quia coniuges agresti odio inter se diffidentes conciliare dicebatur; immò maritus, & vxor statim, conceptis inter se odijs, ad simulacrum Viriplacæ confugiebant.

Viriplaca qualis Dea. Insuper tres icones nudæ puellarum mutuò se amplectentium, sub nomine Aglaiæ, Euphrosines, & Thaliæ, simulacrum trium Gratiarum repræsentabant. His addebant tres fœminarum effigies, quas Prisci Deas fatales, nimirum Parcas cognominarunt, quia nemini mortalium parcerent; de his sic canitur.

Parcæ tres. *Sustinet ipsa colum Clotho, trahit altera stamen,* B
Perrumpit vitæ tertia fila soror.

Plutonis iconismus. Hinc paulatim ad tartareas peruenimus sedes, vbi vir coloris fusci ebeno coronatus in tribunali sedens, cum tricipite cane ad pedes conspici dicebatur, quo simulacro, Cartarius Plutonem exprimit. Aliter simulacrum Plutonis pingebatur cum virga, vel claua in manu, aliquando cum muliere in alio tribunali sedente cum claue in dextra. Vir significat Plutonem partium infernarum regem, mulier denotat Proserpinam, clauis custodiam nimarum significat, canis triceps terrorem animabus incutere dicebatur, ne ab Inferis egrederentur, aut potius indicat terram, quæ carnes tumulatorum deuorare videtur; quemadmodũ canis ille triceps, animas exitum

Manes. quærentes deuorare credebatur. Alioquin, ex sententia Valeriani, figura duorum humanorum capitum in tumulis expressa, cum his litteris D. M. Deos Manes manifestabant, in quorum tutela defuncti esse perhibebantur.

Tantalus. Apud Inferos etiam pingebant senem horrido aspectu, oculis flammeis, barba C longa, & implicita, vestibus indutum laceris, & Charontem cognominabant, vbi quoq; icon viri in aqua oretenus mersi cum arboribus fructiferis circa ripas Tantalum indicat. Non desunt alia simulacra explananda, nam significaturi Orpheum figurabant virum veste philosophica indutum, citharam pulsantem, cum multitudine variorum animalium, necnon arborum, quæ ad ipsum audiendum properare videntur. Quamuis Costalius huiusmodi simulacro vsus fuerit, ad vim eloquentiæ demonstrandam, quam Euripides Reginam, & Ennius Flexanimam cognominauit.

Gigantum pictura. Gigantum simulacra ab Antiquis patefiebant iconibus virorum magnæ staturæ, capillis per humeros diffusis, barba ad pectus vsq; promissa, & cruribus serpentinis. Inter hos homines vastæ molis Tiphonem admirabantur pennis tectum, ore magno, & flammas spirante, capite sydera tangente, altera manu ad orientem, & altera ad occidentem porrecta. At icon iuuenis manu premens genitale Tiphonis significat D Horum, qui Tiphonem superauit, quamuis eum non occiderit; cum transfiguratus in Crocodilum abierit. Demùm si conspiciantur figuræ Nympharum, quarum aliæ galeam, aliæ talaria iuueni porrigant, Perseum ad necem Medusæ se præparantem demonstrant.

His addamus tanquam coronidem quoddam simulacrum Aegyptiorum, quod effigie hominis, & Feræ figurabatur, & sphinx nuncupatum in vestibulis templorum locabatur: etenim hoc tanquam sacrum symbolum combinationis duarum virtutum, nimirum Prudentiæ, & Fortitudinis venerabantur: namq; per imaginem Feræ, robur, & per iconem hominis Prudentiam intelligebant, quibus copulatis, vnũquodq;

L. 5. Strom. inexpugnabile esse arbitrabantur. Clemens quoq; Alexandrinus scriptis mandauit, quod in æde sacra, quæ vocabatur Pylon in vrbe Diospoli, visebatur puellus, senex, accipiter piscis, & crocodilus, cum hac inscriptione. O QVI NASCIMINI, ET INTERITIS, DEVS ODIO HABET IMPVDENTIAM. Siquidem per puellum,

lum, ortum, per senem, interitum, per accipitrem, Deum, per piscem, odium, & per crocodilum impudentiam intelligebant.

Iam ad simulacra inanimatorum ponderanda accedemus, in quibus tamen humanæ effigies conspiciuntur. Namq; Cartarius, in figurando Mundo, vtitur icone viri pedibus obliquis multicolore vestimento induti, & capite magnam pilam sustinentis. Pila enim Mundi rotunditatem, pedes repandi, nullam loci mutationem, & vestis multicolor variam stellarum naturam significant. Quid plura? ad exprimendos etiam ventos, Prisci figura humana vsi sunt. Nam simulacrum Boreæ erat vir malis tumidis, capillis niue tectis, caudis serpentinis, & alis cruribus annexis. Ventus huic oppositus nimirum Notus, siue Auster, iuxta sententiam Cartarij, ostendebatur figura viri alati facie obscura, & fronte nebulosa, capillis, & barba madidis: siquidem Ouidius de hoc vento verba faciens, pluuiam illi attribuebat.

Iconismus Mundi.

Ventorũ simulacra.

——— contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab Austro.

L. 1. metam

Si ventum ab orientali plaga venientem describere voluissent, pingebant virum nigri coloris alatum cum icone Solis ignei supra caput: sic enim Eurum ventum designabant: siquidem Sol oriens ignei coloris, Eurum sequenti die flaturum indicat. Verùm delineantes iuuenem molli facie, nudum, & alatum, floribusq; coronatum, Zephirum ventum intelligebant: etenim hic ventus Ver, & annum aperiens, ab Antiquitate maritus Deæ Floræ constituebatur.

Mensium simulacra non sunt prætermittenda, quæ, iuxta opinionem Eustathij philosophi, variè figurantur: nam quamuis homo bifrons Ianuarium mensem designet, quia hic Mensis præcedentis anni finem principio sequentis copulet; nihilominus Eustathius pingit iuuenem indutum, sinistram attollentem, & dextra canibus blandientem, quasi illos ad venationem incitaturum, cum, Mense Ianuario, homines ad Ferarum venatum incumbant. Pro Februario significando, senem pellibus indutum, pedibus nudis, penes loculentum caminum figurat. Vt Martius exprimatur ab eodem authore, miles cataphractus, hasta, & clypeo munitus pingitur: alludit enim ad nomen Mensis, qui ideò Martius nuncupatus est, quia Marti esset consecratus, vel quia milites, postquam hyemauerint, rursus hoc Mense ad prælium se accingant.

Mensium simulacra.
Ianuarius.
Februarius
Martius.

Aprilis exprimitur icone Pastoris cum capra, & hædis nuper natis; sic enim alludit ad talem Mensem, quo animalia passim multiplicantur. Sed si iuuenis venustæ faciei, crinibus per humeros diffusis, & coronatus rosis in prato florulento depingatur, tunc Malum Mensem, ad mentem Eustathij, significabit. Alioquin homo rusticis indutus vestibus, brachijs, & pedibus nudis, corona ex lini floribus redimitus, & cum falce designatus Iunium denotabit, quo tempore, linum, & fœnum perfectam maturitatem adipiscuntur. Sed homo pileo tectus totus ferè nudus in campis triticum metens significat Iulium, quo tempore, Messores in spicilegium incumbunt. Aliter homo nudus cum poculo in dextra, & sinistra pannis pudenda tegens ante balneum, Augustum demonstrat, cum hoc tempore homines vino, & balneis vtantur.

Aprilis.
Maius.
Iunius.
Iulius.
Augustus.

Steptember autem declaratur figura hominis crinibus per humeros sparsis, & pedibus nudis, qui dextra vitem premat, & sinistra racemos demat. Quando autem icon iuuenis cum caueis auium, & pedicis in prato conspicitur, October intelligitur, cum hoc tempore homines aucupio delectentur. Siquidem homo indutus, pileo tectus cum bobus, & aratro Nouembrem significat. Et quando talis figura cum calatho seminibus pleno conspicitur Decembrem indicabit.

September.
October.
Nouember.
December.

Alij, ad singulum Mensem exprimendum, iuxta agricolarum mentem, figuris quidem humanis vtuntur, addentes figuram illius instrumenti, quod ruricolæ, singulis mensibus, adhibent. Alij, & fortè rectius, vt vnumquemq; Mensem repræsentarent, pinxerunt iuuenem manu ostendentem illud signum Zodiaci, in quod, singulo Mense, Sol ingredi solet, quemadmodum exprimitur his versibus.

Martius, atq; Aries producunt tempora Veris,
Aprilis secum torui fert cornua Tauri,

Floribus

Floribus adducit Geminorum ſydera Maius,
Solſtitium æſtiuum Cancri fert Iunius axe,
Quinctilem menſem Leo feruidos igne perurit,
Auguſto, meſſes ſecum trahit aurea Virgo, A
Aequat September noctes examine Libra,
Scorpius Octobrem pugnax iubet ire minacem,
Exerit Arcitenens medio ſua ſigna Nouembri,
Solſtitiumq; affers hyemis Capricorne Decembri,
In medio Iani madidi ſtat ſydus Aquari,
Procedunt duplices in februa tempora piſces.

Ripa autem in ſua Iconologia, quando ſingulos menſes repræſentat, ſemper figuris iuuenum vtitur, nec præter rationem, cum tempus in horas, dies, menſes, & annos diſtribuatur: namq; iure optimo horæ conſtituendæ erunt in ætate puerili, dies in adoleſcentia, menſes in iuuenture, anni in virilitate, & tandem tempus in ſenectute erit reponendum. Huius temporis diuiſio ſic ſe habet.

Abſoluit curſum duodenis menſibus annus,
Quatuor hebdomadas menſis complectitur vnus, B
Hebdomada eſt ſeptem rurſus diſtincta diebus,
Quaq; dies conſtat viginti quatuor horis;
Nec tamen integris numeratus partibus annus.
Ter centum cum ſexaginta quinq; diebus
Perficitur, ſi ſex tamen addas inſuper horas,
Integer inde dies quarto ſit quolibet anno,
Hinc biſſextilis, tum deniq; naſcitur annus.

Cum igitur hæc diuiſio germanam aſſequatur veritatem, nulla debemus teneri admiratione, ſi Doctiſſimus Ripa in figurandis menſibus, tot elegantes iuuenes pinxerit.

Cæterùm ſi aliquando incidamus in ſimulacrum ſenis nudi humi ſtrati, paſſis capillis, barba promiſſa, cum cornibus, & magnæ vrnæ adhærentis, ex qua copioſa ſcaturiat aqua, iconem alicuius fluminis eſſe pronunciabimus: propterea quod Cartarius, quando exprimit Tyberim, pingit ſenem frondibus, & fructibus coronatum, humi iacentem cum arundine in manu: ſic enim fertiles campos à Tyberi irrigatos demonſtrat; cum agricolæ illarum regionum læta mine non vtantur, immò illius quodcumq; genus in amnem proijciunt. Pariter figura ſenis nudi, cornuti, & humi iacentis, brachio adhærentis vrnæ, aquam fundentis deſignat Padum fluuium, cornibus enim, ripæ fluuiorum obliquæ ſignificantur, vel, vt alij volunt, ad denotandum aquarum murmur, quod mugitui boum aſſimilari ſolet. C

Fluuiorum ſimulacra. *Tyberis.* *Padus.*

Tandem ſenex ſedens ſupra Crocodilum, vel Hippopotamum, brachijs adhærens vrnæ aquam emittentis, vbi circa ſimulacrum ſexdecim puſiones diuagari videntur, Nilum Fluuium denotat, & per effigies ſexdecim puſionum, augmentũ Fluuij ſexdecim cubitos excedere non debere ſignificant.

Nilus.

His intellectis de fluuijs, ad alia, & varia examinanda ſimulacra properabimus. Etenim Cartarius pingens virum cum iugo, & compedibus, matrimonium ſignificat. Figura viri Elephantem equitantis, æternitatem demonſtrat: quapropter Antiquitas Imperatorem in curru ab Elephantis tracto pingebat, vt ipſum Deorum numero adſcriptum eſſe cunctis inſinuarent. Quando autem duos puſiones in lecto colludentes figurabant, fælicitatem ſeculi exprimere credebant. Pictura iuuenis eleganti veſte ornati, cum patera in dextra, & ſpica, necnon papauere in ſiniſtra, ex Cartarij mente, bonum euentum ſignificabat: quemadmodum figura iuuenis cæci, & alati, pedibus ſupra rotam firmatis, fauorem denotabat. D

Matrimonium. *Aeternitas.* *Seculi fælicitas.* *Fauor.*

Item puſio purpura indutus laureo ſerto coronatus à Cupidine ad Deam virtutem ductus, ſimulacrum Honoris inſinuat. Quies verò deſignabatur ſimulacro hominis, qui pedem ſupra pedem poneret: quocirca huiuſmodi ſimulacrum in lapide tumulorum cælatur, ad requiem ſignificandam: quamuis nonnulli arbitrentur, tali ſimulacro interdum otium, & aliquando meditationem demonſtrari. Demùm quando icon mulieris duorum virorum iungere dextras videtur, ſimulacrum pietatis eſſe iudicabimus.

Honor. *Pietas.*

Ad

Ad finem, pro simulacro Furoris, Cartarius depingit virum aspectu horridum, facie sanguinolenta supra galeas, clypeos, & enses sedentem, manibusq; post terga reuinctis. Idem author, ad significandum Terrorem, ab Antiquis Mineruæ socium nuncupatum, quia in quocumq; bello semper adsit, figurauit, ad mentem Priscorum, puerum minacem varia facie, quam ad libitum mutat, & pluribus manibus insignitum. Quamuis alij, pro Terrore, puerum capite leonino pingendum esse existimauerint; alij autem puerum facie, & habitu muliebri, sed aspectu horribilem finxerunt. *Terroris icon.*

E

His tanquam coronidem addendum est Fortunæ simulacrum: erat enim icon fœminæ oculis captæ, nudæ, penningeræ, dimidium barbæ habentis, & pedibus supra globum consistentis, cum cornu aureo in sinistra, & sceptro in dextra: cuncta autem in hoc simulacro contenta his elegantissimis versibus exponuntur. *Fortuna icon elegans.*

Visa tibi pictor Fortuna est fœmina: visa est.
Cur? quia fœmineo lubrica more fluit.
An Dea, dic sodes? Dea nota vtcumq; per orbem,
Cur globulo insistit? labilis instar aquæ est.
F
Cur oculis captam pinxisti? non videt illa,
Vel quibus spirat, vel quibus ipsa nocet.
Cur pars vna vacat, pars plena est altera barba?
Eius quòd subsit sexus vterq; pedi.
Cur nudam? quod quicquid habet pueroq; seniq;
Inconsulta etiam donet adusq; cutem.
Et cur penningeram? vehitur quicumq; fauore
Illius, ex humili scandit ad astra loco.
Fundamenta pedes standi at cur dempseris? hæcq;
Quæ ferat haud vlla sint stabilita basi.
Cur cornu læua auricomum, cur dextera sceptrum
Gestat? opes illud signat, id imperium.
Sit tibi mens quiduis pingendi libera; nam cum
G
Fortunam appellas, esse Chimera potest.

Qui plura in hoc genere scire desiderat, iconologiam Ripæ viri in litteris summi adeat, vbi simulacra Mundi, Elementorum, Fluminum, Ventorum, quattuor anni temporum, quattuor Mundi partium, & plagarum, immò anni, mensium, dierum, horarum, ætatum, temperamentorum, dignitatum, triumphorum, scientiarum, facultatum, artium omnium, necnon musarum, item virtutum, & vitiorum, quinq; corporis sensuum, variarum animi affectionum, & tandem ortus vitæ, & interitus, summa cum voluptate intuebitur.

SIMVLACRA COELESTIA.

H

SVPERSVNT modò ponderandæ illæ icones, quæ inter sydera, iuxta mentem Astronomorum, humanam figuram repræsentare videntur; & quoniam constellationes humanam effigiem referentes, inter alias cælestes brutorum, & inanimatorum icones, permixtæ, & implicitæ apparent: quapropter ex omnibus enumeratis, nostræ historiæ famulantes eliciendæ erunt. Hic igitur est stellarum ordo, in quo Vrsæ duplices auersis caudis inuicem sibi aduersantur, inter quas obliquus Draco dilabitur: sub vnius pede est Serpentarius, cuius Serpentarij pedes frontem Scorpionis tangũt: à latere stat Arctophylax, & sub pedibus eius Virgo cum spica in manibus apparet. Retrò eius vestigia iacet Leo, & medio æstiuo solstitio Cancer, & Gemini. Agitatoris genua caput Geminorum tangunt, & pedes eius cornibus Tauri iunguntur. Hædi maiori Vrsæ sunt proximi, quæ à dextris, iuxta coronam, serpentem in manibus Serpẽtarij habet, necnon Herculẽ, qui sinistro pede Draconis septẽtrionalis verticem *Constellationum series, & ordo.*

ticem calcat, & alterum brachium Libræ, & alterum Coronæ porrigere videtur. Et ad minorem Vrsam vltimus pes Cephei tendit, qui Cygnum manu dextra apprehendit, super cuius alas equus extendit pedem, & super equum Aquarius extollitur, iuxta quem Capricornus est. Sub Aquarij pedibus Piscis magnus austrinus apparet. A Ante Cepheum est Cassiopea, & post tergum Herculis Perseus pedem extendit, & super Persei caput Cassiopea properare videtur. Inter Cygnum, & Genuflexum constituitur Lyra, in quorum medio, iuxta Orientem, Delphinus conspicitur, sub cuius cauda est Aquila, & hæc de ordine aquilonari Constellationum.

Pars australis Cæli. Iuxta ordinem australem, sub aculeo Scorpionis ara est constituta, & sub eius corpore pars anterior Centauri videtur. Immò pes Sagittarij ex alia parte sub circulo australi cernitur, & propè Centaurum cauda Hydræ, & Coruus locantur. Iuxta genua Virginis Vrna est posita, nimirum iuxta sinistram partem Orionis, sub cuius pedibus Padus, siue Eridanus fluere videtur, vbi quoq; Lepus resplendet, & retrò peds canis refulget, post cuius caudam nauis est constituta. Ad Tauri pedem, manus Orionis extenditur. Anticanis, siue Procyon est super caput Arietis. Et non longè à pedibus Andromedæ Deltoton est collocatum, & tandem sub Ariete, & Piscibus Cætus coruscat. Verùm quoniam Ausonius nonnullis versibus has omnes con- B

Manilij versus. stellationes complexus est, non piguit illos recensere, vt inde facilius figuras humanas ex stellis repræsentatas eliciamus.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & Anguis,
Post has Arctophilax, pariterq; Corona, Genuq;
Prolapsus, Lyra, Auis, Cepheus, ac Cassiopea,
Auriga, & Perseus, Deltoton, & Andromeda astrum,
Pegasus, & Delphin, Telum, Aquila, Anguitenensq;
Signifer inde subest his sex, & sydera complent,
Hic Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraq; Scorpius, Arcitenens, Capricornus, & Vrnam
Qui tenet, & Pisces. Hi sunt in partibus Austri
Orion, Prócyon, Lepus, ardens Siirus, Argo,
Hydrus, Chiron, Thuribulum quoq; Pisces, & ingens C
Hunc sequitur Pistrix simul Eridaniq; fluenta
Acarnar, Cornusq; Lupus, Craterq; Corona.

Arctophylax. *Arcturus.* Inter figuras enumeratas, quarta, nempè Bootes, siue Bubulcus, & iuxta Græcos, Arctophylax, nimirum custos Vrsæ humana esse videtur. Hunc referunt fuisse filium Helices, quæ olim puella Calisto nomine filia Lycaonis in Vrsam mutata esse fertur: viginti duabus stellis hoc sydus integratur, inter cuius fæmora Arcturus celebris apud Poetas stella rutilat, quoniam autem hæc constellatio est tardi motus, itaut neq; oriri, neq; occidere videatur: idcircò de hac sic canitur.

Vrsæ tarda sequens vestigia, nomina sumpsi,
Arctum qui seruat dicitur Arctophylax.

Geniculator. Quinta constellatio humana vocatur Hercules, Engonasin, Geniculator, Saltator, & ab Ausonio Genuprolapsus dicitur, qui dextra manu clauam quasi pugnaturus stringit, & stellis viginti octo constituitur. D

Cepheus. Nona figura Septentrionalis humana est: repræsentat enim Cepheum olim Regem Aethiopum maritum Cassiopeæ filiæ Andromedæ, quam expositam Cæto marino deuorandam Perseus liberauit, & vxorem duxit stellis duodecim insignitur, & sic loquens introducitur.

Astra colo, dedit hoc timidi mihi bellua Ponti,
Aspice me nitidum sors mala læta fuit.

Cassiopea. Cassiopea sedet in via lactea stellis tredecim spectabilis, quæ est decima constellatio borealis, hæc autem sic loquitur.

Obliquo licet ore, tamen torquemur ab axe
Sydereo, facies non nocet atq; nocet.

Perseus. Succedit vndecima constellatio, quæ repræsentat Perseum Andromedæ liberatorem, qui dextra manu macheram, & sinistra caput Gorgonis, seu Medusæ, & iuxta nuperos Astrologos, caput Algol gestat, stellas sex supra viginti, & tres informes

formes complectitur, sicq; fari videtur.

Non genus, aut sanguis, sed me super athera virtus
Sustulit, hac homines, hac facit esse Deos.

E Pro duodecima constellatione humanæ effigiei Andromeda catenis vincta conspicitur, quæ ex stellis tribus supra viginti integratur. *Adromeda.*

Quarta decima figura Septentrionalis est humana, quam esse Bellerophontē nonnulli referunt: sed, iuxta mentem Pausaniæ, est castus Hippolytus filius Thesei. Verum pleriq; authores in hanc descendunt sententiam ab hoc cælesti sydere Eniochum Atheniensem artis aurigandi inuentorem repræsentari, quem postea alij Erichthonium, alij Vectorem, alij Agitatorem nuncupant: quapropter sic introducitur loquens. *Auriga.*

Ars nocet, ars prodest, amisi fulmine vitam
Hac, petij radios hac ego sydereos.

Vigesimam cōstellationem borealem, Ophiucum, Anguitenētem, Anguigerū, vel Serpentarium appellant, qnia hæc imago serpentem tenere videatur, & ab hac Aesculapium medicum celeberrimum referri asseuerant, & vigintiquatuor stellis ornatum esse pronunciant. Orion est prima constellatio austrina octo stellis supra triginta integrata, in huius humero dextro magna stella bellatrix nuncupata conspicitur, huic similis in pede sinistro refulget. Romanis veteribus hoc sydus Ingula cognominabantur: quamobrem seruulus apud Plautum immobilitatē Cœli admiratus, dixit neq; iugula, neq; Vesperuginem, nimirum Hesperum, neq; Virgilias occidere. Referunt igitur Orionem in Bæotia fuisse Principem ab Atlante Astronomiam edoctum: ideòq; ob huius facultatis excellentiam, post obitum, domicilia cælestia promeruisse pronunciarunt: idcircò Orion hunc in modum canere dicitur. *Anguitenēs quis fuerit.* F *Orion.*

Inuidia flammis me perdere terra putauit,
Aeternum at reddens, me tulit ad Superos.

Succedunt ponderandi Gemini, quibus tertium Zodiaci signum figuratur. Delineantur autem duplex humana effigies, quia Sole hoc signum ingrediente, cuncta terræ nascentia vegetant, & augentur. Prisci Castorem, & Pollucem vnico partu G editos, & inter sydera collocatos esse prædicant: De his igitur sic canitur. *Gemini.* *Castor, & Pollux.*

Sum frater, frater iunctus mihi creditur vnus,
Est vnus, nostrum claudit vterq; duos.
Vnus amor, mens vna simul, duo pectora seruant,
Qui dubitat, fratrem non amat ille suum.

Si contemplemur cætera Zodiaci signa, duo adhuc humanam referentia formam nueniemus: nam sextum Zodiaci locum occupat Virgo, quæ olim filia Icari, & soror Penelopes fuisse perhibetur, quæ, eb necem patris à rusticis ebrijs perempti, tam graui affecta est mærore, vt semetipsam suspenderit: ideòq; à Dijs in hoc cæleste signum fuit transfigurata. Referunt igitur Astrologi, quòd quemadmodum Virgo est fæmina sterilis, pariter Sole hoc signum peruagante, terra sterilitatem nanciscit ur, cum nullum fructum deinceps producat; de hoc signo sic canitur. *Virgo.*

Erigone, Fortuna, Ceres, vel filia Phœbi
H *Nuncupor, hæc lucis nomina dant tenebræ.*

Postremò, in loco vndecimo Zodiaci, Aquarius reponitur figuram humanam referens, quoniam hunc Ganimedem fuisse asseuerant, qui raptus à Ioue inter sydera fuit collocatus, sed nomen Aquarij sibi vendicauit, quia vrnam aqua plenam effundere videatur; id autem hoc disticho exponitur. *Aquarius.*

Errant, qui dicunt me Cecropa, sum puer, axes
Raptus ad athereos, ecce Iouis patera.

Astrologi tamen huic signo nomen Aquarij ab effectu assignarunt: quandoquidem Sol hoc signum illustrans pluuiæ copiam progignere soleat. Non defuerunt tamen Authores, qui effigiantes humana simulacra, singulorum Zodiaci signorum facies repræsentare conati sunt. Etenim Ioannes Angelus in Astrolabio plano figurans caput hominis in homine, primum signum Zodiaci designauit, & figura viri cum ense euaginato in dextra, primam faciem arietis indicauit: quemadmodum vir stans, & toga indutus secundam faciem eiusdem signi significat: sicq; in alijs faciebus *Etymum Aquarij.*

bus huius signi manifestandis humanum conspicitur simulacrum. Quando autem apud eundem authorem, cernitur imago viri stiuam aratri prementis, cum tabella abecedaria, prima facies Tauri significatur, & sic deinceps de alijs faciebus huius signi videndum est. Verùm si conspiciatur vir stans, cum manu dextra porrecta, & sinistra A cingulo adhęrente, prima facies Geminorum ostenditur, sicque in reliquis faciebus huius signi exprimendis humanum simulacrum vario gestu accommodatum obseruatur. Immo vir vtraq; manu mutilus decimum septimum gradum huius signi ostendit; propterea quod, iuxta sententiam Astrologorum, qui, hac facie ascendente, nascitur, inutilis, ignauus, & segnis esse perhibetur.

Signorũ Zodiaci facies.

Sequitur Cancer, quod signum, ex mente Georgij Veneti, figurato humano pectore, manifestatur: attamen Ioannes Angelus in Astrolabio plano, figura viri, & mulieris, manibus iunctis, primum Cancri gradum significabat, & sic deinceps, in alijs gradibus huius signi exprimendis, humano simulacro vtitur. Idem author, icone viri Leonem equitantis, primam L onis faciem demonstrat, & effigie rustici triticum ferentis primum gradum Virginis patefacit. Præterea pingit virum togatum sedentem, & multos libros apertos intuentem, vt primam faciem Libræ denotaret. Item figurans duos viros præliantes, primam faciem Scorpij monstrauit, & simulacro B viri stantis cum gladio in sinistra, primam partem Sagittarij intellexit. Immò pictura viri pallio tecti in actu gradiendi constituti, cum crumena in sinistra, primam faciem Capricorni docuit. Et quando pinxit virum cnm aue in vtraq; manu, primam Aquarij partem patefecit: demum, effigie viri geruli baculo bifurco adhærentis, primam Piscium faciem ostendit: quamuis, ex sententia Georgij Veneti, figura pedum humanorum, hoc postremum Zodiaci signum repræsentetur.

Cancer signũ cæleste.
Leo.
Virgo.
Libra.
Scorpius.
Sagittarius.
Capricornus.
Aquarius.
Pisces.

STATVÆ.

C

PRISCI bifariam solicitati statuas insigni opificio fabricatas erexerunt. Primò in æternum illius monumentum, quem singulari afficiendum honore existimabant: immò, iuxta Valeriani mentem, statuæ, quæ olim maiores esse alijs visebantur, illorum Heroum memoriam testabantur, quos viuentes immodici honoris titulo cuncti prosequebantur. Deinde aliæ statuæ olim cælabantur, vt, ratione numeri, ratione loci, & ratione varij manuũ, & digitorum gestus, intuentibus aliquid indicarent. De his igitur prima facie disserendum esse censuimus. Itaq; Græci non solum, vt honoribus Demetrium Phalereum cumularent, statuas sexaginta supra trecentum erexerunt, sed etiam vt annum significarent, qui tunc tẽporis, teste Plinio, prædictum dierum numerum non excedebat. Alioquin ad eundem annum significandum, authore Valeriano, vna tantummodò statua incidebatur cum dextra exporrecta, in qua digitus medius, annularis, & minimus versus volam inflexi erant, reliquis digitis extantibus, cum sinistra ita accommodata, vt vnguis pollicis ab indice premeretur, & D digitus medius versus palmam curuaretur. Hæc quidem statua Ianum anni Deum repræsentabat, sed varijs digitorum gestibus tercentum, & sexaginta quinq; dies anni manifestabantur: nam digiti dextræ manus statuæ tercentum, & digiti sinistræ sexaginta quinq; indicabant.

Cur statuarũ varietas.

Statuarum cur varij gestus.

Ratione loci, Veteres multas statuas venustam mulierem nimirum Venerem repræsentantes in quibusdam antris erexerunt, quibus singularem hominum verecundiam, in Venere exercenda, patefaciebant, cum cæteræ animantes palam congrediantur, & homines clanculum, & potissimum noctu liberis operam dare consueuerint. Quamobrem Pausanias cuiusdam sacelli Veneri nigræ dicati apud Maliastas meminit.

Statuæ in antris.

Lib.8.

Antequam descendamus ad illas statuas, quæ vario manuum, & digitorum gestu multa significare dicebantur, de Capite, atq; oculis nonnulla publicare decreuimus. Nam Manasses Rex Iudæorum, vt legitur in sacris Biblijs, cum Isaiam Prophetam inte-

intermisisset, statuam quinque capitibus decoratam sibi erigi iussit: hac enim ratione
cunctis insinuare profitebatur se plus vidisse, quàm Prophetas, qui videntes à cunctis
appellabantur. Pariter statua Iani duplici capite cælabatur, vt tempus præteritum, *Statua Iani.*
E & futurum demonstraretur. Item Iouis statuam tribus oculis insignem in subdiali
ara fuisse Pausanias tradit, ad quam Priamus, capta Troia, confugisse perhibetur,
quæ postea à Stheneleo Capanei filio Argos fuit translata. Hac igitur statua tripli-
ci lumine sculpta, triplicem Iouis prouidentiam ostendebant, qua cælestia, terrestria,
& inferna regere ferebatur. Aliquando Prisci statuas Principium cælarunt oculos *Statua ocu-*
auersos habentes, vt Iustitiam à donis alienam esse debere significarent, cum Princi- *lis auersis.*
pes munera subditorum aspernari debeant.

Si gestus manuum statuarum ponderentur: statua M. Aurelij ex ære fabricata equo
insidens ante ædes Lateranas dextram porrigit resupinam aliquantulum inclinatam,
digitis disiunctis, pollice deorsum verso, qui gestus in statuis Pacificatores indicare
solebat. Item statua T. Liuij Patauini supra fores Prætorij Patriæ cum digito indi- *Statua T. Li-*
ce ori admoto conspicitur, quo gestu fortè significatur, quod hic author scribendo *uij.*
tam multa complexus est, vt alijs scriptoribus silentium insinuare videatur. Tharsi *Statua Sar-*
F quoque olim visa est statua Sardanapali, manibus ita cælatis, vt se se complodere vi- *danapali.*
deretur, qui gestus lætitiæ signum esse dicebatur.

Modò de statuis absq; manibus fabricatis nonnihil dicendum est. Quandoquidem
apud Veteres, statua Iani erat quidem biceps, sed manibus, atque pedibus carebat:
hac enim cælatura, vim Dei in pedibus, atq; manibus non consistere indicabant cum
Deus rerum omnium opifex, solo nutu, totum terrarum orbem perterrefacere possit.
Immò apud Athenienses, statuæ Mercurij sine manibus visebantur: quamobrem *Statuæ sine*
Mercurius Cyllenius fuit nuncupatus: Græci enim homines sine manibus κύλλους *manibus.*
cognominant: siquidem hac ratione sermonem sine gestu vi pollere significabant.
Verùm cum apud Aristotelem duplex sermo habeatur, nimirum primæ, & secundæ
intentionis, proculdubiò sermo per hanc statuam Mercurij significatus ad primam
intentionem referendus est, quasi sit sermo mente tantum conceptus: cum sermo
secundæ intentionis instrumentis postea nimirum voce, & manibus indigeat, vt au-
G ditoribus aliquid persuadere possit. Insuper Mycerinus Rex Aegyptiorum viginti *Statuæ vi-*
statuas ancillarum circa cadauer filiæ manibus truncis erexit, vt ostenderet pænam, *ginti Ancil-*
qua eius vxor famulas viuentes affecit, quia adulterij tam nefarij ministræ fuerunt, *larum.*
dum operatæ fuerant, vt pater complexu filiæ abuteretur. Amplius Thebis omnes
Iudicum statuæ sine manibus cælabantur, quia fortè indicabant munera à Iudicibus
non esse sumenda. Immò apud has statuas alia sine oculis repræsentans Principem
cernebatur, vt Principem nullo affectu animi solicitandum esse demonstraret; cum *Statua absq;*
æquitatem tantummodò intueri debeat. *oculis.*

Si meditemur varios gestus digitorum, qui in manibus statuarum obseruantur;
hi erunt penè innumeri; nihilominus in præsentia potiores tantùm notabimus. Me-
minit Valerianus cuiusdam statuæ ornatu barbarico, gestu saltatorio cælatæ, cum
digitis supra caput, veluti aliquid argutum crepitantibus, qua effæminata, & perdita
mollities denotabatur. Præterea in aliquibus statuis manus dextra tenens fasces
H obseruabatur, cum sinistra ita accommodata, vt digitus minimus quasi in circulum *Statuarũ va-*
conuersus medium volæ tangeret, quo gestu, vnitas notabatur; sic enim demonstra- *rij gestus.*
re volebant illum, cuius erat statua, semel tantùm dignitatem consulatus obiuisse.
Et quando in statua, digitus minimus, & annularis manus sinistræ inflexi erant, vt
paulò ante fuit exaratum, bis significabant: immò si talis gestus digitorum erat in
dextra ducenties ostendebat. Deinde si digitus minimus, annularis, & medius si-
nistræ manus simul inflexi fuissent, ternarium numerum indicabant, sed talis gestus
in dextra manu trecenties insinuabat. Verùm digitus medius, & annularis ad palmã
curui, cæteris extantibus, in sinistra quatuor, & in dextra quadringenties manifesta-
bant. Sed digitus medius tantummodò inflexus sinistræ manus, reliquis exporrectis,
quinq;, & in dextra quingenties denotabat. Digitus annularis sinistræ solus curua- *Varij nume-*
tus, cæteris extensis, sex, & in dextra sexcenties ostendebat. Digitus minimus si- *ri ex gestu*
nistræ ita inflexus, vt infimum volæ tuberculum tangeret, septem, & in dextra se- *digitorum.*
ptingenties significabat. Annularis, & minimus sinistræ manus in postremam vo-

læ partem flexi, octo, & in dextra octingenties aperiebant. Digitus minimus annularis, & medius læuæ ita curui ad extremam partem volæ, vt illam tegerent, nouem, ſed in dextra nouingenties recludebant.

Quando digitus index læuæ ita curuabatur, vt extremitatem vnguis in primam ſuffraginem pollicis figeret, decem, & iuxta dextram manũ, mille indicabat. Et quando index ſiniſtræ ita accommodatus erat, vt retulimus, & minimus digitus ita inflexus, quemadmodum ſi vnitatem ſignificaret, vndecim demonſtrabat, cum tamen in dextra decem ſupra centum denotentur. Deinde digito indice ita accommodato, vt dictum fuit, & minimus cum annulari ſint ita inflexi, vt duo ſignificent, duodecim deſignant, qui geſtus in dextra manu, viginti ſupra centum denotat. Rurſus indice ita diſpoſito, vt deſcriptum fuit, & minimus, annularis, & medius inflectantur ad denotandum numerum ternarium, tredecim monſtrant, quo geſtu, in dextra obſeruato, triginta ſupra centum intelliguntur. Denuò indice figurato, vt ſupra, ſed tamen annularis, & medius curuentur ad denotandum quatuor, quatuordecim, & in dextra, quadraginta ſupra centum intelliguntur. Iterum indice ſic diſpoſito, ſi medius ſit inflexus pro numero quinario, quindecim, & in dextra quinquaginta ſupra centum oſtenduntur. Et ſic deinceps indice eodem modo figurato, & annulari ad ſignificandum ſex inflexo, ſexdecim, in dextra tamen manu ſexaginta ſupra centum ſignantur. Similiter indice, vt ſupra effigiato, & annulari curuo pro nota ſeptenarij, decem, & ſeptem, & in dextra ſeptuaginta ſupra centum ſignificantur.

Alij geſtus manuum.

A B

Verùm ſi digitus index ſiniſtræ ita curuabatur, vt eius vnguis radicem pollicis tangeret, nonaginta, & in ſiniſtra nouem millia demonſtrabat. Immò curuato vngue indicis ad infimam pollicis ſuffraginem, medio inflexo, & annulari, & minimo porrectis nonaginta quinq; intelligebantur; cui numero ſi addebatur index dextræ manus ad primã ſuffraginem ſui pollicis oppreſſus, ſignificabantur mille, ex ambabus manibus ita diſpoſitis, mille, & nonaginta quinq; reſultabant, qui numerus apud Antiquitatem taciturnitatis ſymbolum eſſe dicebatur: hocq; inde colligebant, quia niſi puer ſpatio trium annorum loquebatur, qui anni mille, & nonaginta quinq; diebus conſtituuntur, hinc non amplius locuturum præſagiebant.

Numerus ſymbolũ taciturnitatis qualis fuerit

Quando autem digitus pollex extremitatem vnguis in poſtremam ſuffraginem indicis figebat (loquendo tamen de ſiniſtra manu) viginti ſignificabat: cum tamen id geſtus in dextra manu duo millia denotaret. Sed ſi pollex, & index blando contactu vngues iungebant, in ſiniſtra manu triginta, & in dextra tria millia aperiebant. Item pollice, & indice blando contactu iunctis, annulari, & minimo ſiniſtræ inflexis, triginta duo notantur. Verùm ſuffragine pollicis ſupra mediam partem indicis locata, itaut crux conſtituatur, in ſiniſtra manu quadraginta, & in dextra quatuor millia intelliguntur. Rurſus digito pollice ſiniſtræ ad palmam paſſam inflexo, ad inſtar litteræ græcæ Γ. in ſiniſtra quinquaginta, & in dextra quinq; millia notantur. Iterum pollice inclinato, & indice ſupra eius mediam partem locato, ſiniſtra manu ſexaginta, & in dextra ſex millia manifeſtantur. Rurſum pollice ſiniſtræ ita exporrecto, vt medio indicis adhæreat, ſeptuaginta, ſed in dextra ſeptem millia pateſiunt. Demum pollice inter indicem, & medium porrecto, itaut index circumflectatur, in ſiniſtra octuaginta, & in dextra octo millia notantur.

Sequuntur geſtus ad numeros indicandos.

C D

Hactenus de manu, modò de pedibus ſtatuarum aliquid etiam dicendum eſt: Quandoqnidem in multis Priſcorum ſtatuis, pes ſiniſter porrectus fuit obſeruatus, quo geſtu, aggreſſionem indicare volebant; ſiquidem talis geſtus ad incedendum magis aptus eſſe videbatur.

Geſtus varij pedũ ſtatuarum.

Cum de ſtatuis geſtu manuum, & pedum aliquid ſignificantibus ſermo habitus ſit, nonnihil etiam differendum eſt de illis, quæ cum armis, vexillis, clypeis, & alijs quoq; animantium ſimulacris cælabantur. Sed vnà inſtar omnium ſit illa Hermãſal nuncupata, quam Goropius in Saxonibus deſcripſit: hæc referebat virum armatum, dextra vexillum militare cum effigie roſæ tenentem, ſiniſtra libram, pectore inermi, Leone in clypeo ſculpto penes hanc erat Vrſus, ſtatua in campo florulento erat erecta, vexillum ex multis faſcijs haſtæ alligatis integrabatur: hac ſtatua indicari aſſeuerabat Goropius, nullam pacem talem eſſe, quin arma in promptu ſemper eſſe debeant: per inerme pectus, animus imperterritus erat intelligendus: per Vrſum

Statua Hermanſal.

ciuibus sæuities insinuabatur, qua aduersus hostes referri esse debebant; Leo in clypeo sculptus magnum animum, & regium denotabat, vexillum multis vittis hastæ alligatis constitutum, ciues vnanimes esse debere significabat: rosa in vexillo ficta ciues ad amicitiam paratos hortabatur: siquidem rosa Veneri sacrata ad amorem inuitare ferebatur.

Cum hucusq; de illis statuis verba facta sint, quæ ob variam manuum, & cæterorum membrorum cælaturam aliquid intuentibus significabant; modò breuiter illas complectemur, sed tantùm potiores, quæ in præmium doctrinæ, & virtutis fuerunt erectæ. Sesostris Rex Aegypti bellica virtute strenuus statuam adeptus est. Aristogitoni, & Armodio statuæ ab Atheniensibus fuerunt erectæ. Astylo Crotoniatæ statua fuit locata. Autolycus Pancraciastes statuam habuit. M. Portius Cato, Demetrius Phalereus, Eunomus Locrensis, Verius Flaccus grammaticus, M. Claudius Marcellus, Mutius Sceuola, Homerus, Oppianus Poeta, Horatius Coclites, & Pausanias Cleombroti filius, ob virtutes, multis cumulati honoribus, statuas meruerunt. Immò Phryne meretrix, ob venustatem, statuam habuit. Iosephus Iudæus propter libros de captiuitate iudaica conscriptos, statuam Romæ obtinuit. Chelia Virgo Romana, quia armata, & equo insidens ad declinandam vim Porsenæ Regis Hetruscorum se contulit, statuam est adepta. Insuper vt Claudio Secundo Romanorum Imperatori, Epicuro Atheniensi Philosopho, Minutio Augurino, Trebio, Numæ, Platoni, Phocioni Atheniensum Principi præstantissimos decernerent honores, insigni cælatura statuas erexerunt. Lucullus à Cheronensibus, Demosthenes ab Atheniensibus statua donatus fuit. Cononi Atheniensium Duci, & Euagoræ statuæ fuerunt positæ. Polydamas fortitudine insignis statua non caruit. Cylon ab Atheniensibus statuam sibi comparauit. Octauianum Oratorem Romani statua decorarunt. Archias Hybleus statuam meruit. Claudianus Poeta Alexandrinus in foro Traiani statuam habuit. In monumentum Iunij rustici Philosophi M. Antonius Imperator statuam cælari iussit. Mantuani Virgilium statua honestarunt. Beroso Athenienses statuam posuerunt. In æternam Antonij Musæ Medici memoriam Romana ciuitas statuam Aesculapij statuæ proximam locauit. Caia Tarquinij vxor statuam in templo erectam promeruit, & sic deinceps per infinitas alias statuas huius generis progredi possemus: nam olim Romæ tantus erat statuarum numerus, vt alter populus lapideus esse videretur; sed quoniam, tractu temporis, innumeræ sunt dirutæ, in præsentia illas breuiter enumerabimus, quæ nostra ætate adhuc Romæ visuntur.

Qui statuã ob virtutes promeruerũt.

Virgilius Poeta à quibus statua donatus.

Populus lapideus vbi.

Alexandri Magni statua cum Bucephalo insigne opus Praxitelis ante ædes Cardinalis Ferrerij visitur. Item Alexandri Magni miles vulgò Pasquinus ante ædes Cardinalis Caraphæ Neapolitani. Egregia Apollinis statua est in viridario Magni Ducis Hetruriæ. Marmoream Aesculapij statuam ante ædes Cardinalis Caraphæ, & aliam eiusdem Aesculapij aliter cælatam in viridario Magni Ducis Hetruriæ licet intueri. Adonidis simulacrum marmoreum cum apro in ædibus Episcopi Aquinatis conspicitur. Augusti statua marmorea, necnon alia Armeniæ Regis captiui in Capitolio visuntur. Deinde statua Atrei in nouo Palatio Farnesiorum, statua Amazonis pulcherrima in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, statua Agrippinæ M. Agrippæ filiæ in villa Burghesia, & statua Anchytoes in hortis Cardinalis Carpensis conspiciuntur.

Statuæ quæ hodie Romæ visuntur.

Cum antiquitùs Dijs potissimum statuæ decernerentur, non est mirandum si hodie Romani statuam Bacchi in Viridario Cæsarinorum, & aliam eiusdem in Valle, nec non statuam marmoream Bacchæ nimirum mulieris olim Baccho sacrificantis in ædibus Vallensibus; immò Bellonam marmoream in ædibus Burghesij admirentur. Item mira Cereris statua in Capitolio, alia eiusdem in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, & demùm alia in hortis Cardinalis Ferrariæ conspicitur. Pariter statuam Cupidinis in Musæo Garimberti, aliam Castoris, & Pollucis in ædibus Fabij Bauerij, Co. Iulij Cæsaris simulacrum marmoreum in Capitolio, Colossum celebrem, cui Datia capta subest in hortis Cardinalis Cæsis, statuam Consulis in hortis Cardinalis Ferrariæ, & Cleopatram marmoream in Palatio Beluedere nuncupato Romani conspicantur.

Bacchi statuæ

Cereris.

Cupidinis.

Cleopatræ.

Tanti fecerunt Ethnici sua Idola, vt cuicumq; non vnum, sed etiam plura simula-

Fauni. *Florae.* cra marmorea consecrauerint, nam Fauni statua in ædibus Cardinalis Burghesij, & Deæ Floræ in ædibus Farnesiorum, & Ganimedis in viridario Magni Ducis Hetruriæ ab omnibus cernitur. Verùm Herculis statuæ multæ sunt: siquidem Romani æneo Herculis simulacro excellentis artificis manu fabricato in Capitolio gaudent, A deinde Herculem marmoreum cum pomis in hortis Cardinalis Carpensis, aliam eiusdem statuam in hortis Cardinalis Ferrariæ, vbi est alia statua incognita, *Herculis variæ statuæ.* Herculem cum Leone colluctantem, in viridario Magni Ducis Hetruriæ, Herculem marmoreum in Musæo Garimberti, immò in villa Iulij Tertij Pontificis Maximi, necnon in Palatio nouo Farnesiorum, & demùm Herculem adhuc puerum cum anguibus in ædibus Albertonij cernunt.

Prædictis addantur Laocoontis elegantissima statua in viridario Pontificio, Lædæ simulacrum in villa Burghesia, vbi est etiam Memnosinæ Mineruæ statua in Capitolio, vbi etiam Marcus Aurelius, Antonius Augustus lapideus conspicitur. Nili statuæ multæ ab Antiquis fuerunt fabricatæ, quarum vna in horto Vaticano, altera in *Statua fluuiorum.* hortis Cardinalis Cæsis est locata. Naturæ, vel Terræ statua est in Musæo Garimberti, & quædam nymphæ statua in horto Carpensi. Statua Pastoris, & Psiches villam Iulij Tertij Pontificis Maximi exornat, quemadmodum Pomona lapidea villam B *Pomona.* Burghesiam, & Parthorum Rex captiuus ædes Farnesianas, necnon aiter Parthorum Rex captiuus ex nigro lapide fabrefactus ædes Cæsianas decorat.

Statua Regionis Sinarum.

Romam

Romam in lapide porphirite cælatam, capite tamen, brachijs, & pedibus æneis villa Iulij Tertij Pontificis Maximi admiratur. In eadem villa locata est statua Deæ incognitæ, necnō statua Spei. In ædibus Capranicæ, Sabinæ statua marmorea conspi-
E citur, vbi quoq; est Semele marmorea. Sabinæ alia statua exornat ædes Farnesianas, immò alia ædes Episcopi Aquinatis, & alia hortos Cardinalis Carpensis, & Silenus villam Burghesiam. Sybilla cum libris sybillinis hortos Magni Ducis Hetruriæ, Satyrus puerum docens ædes Cæsianas venustat. Tandem statua ænea miro artificio elaborata in Capitolio; statua incognita in villa Margheritæ de Austria, & alia statua incognita in ædibus Hieronymi de Cupis, propè templum S. Mariæ de Anima, conspiciuntur.

Semele.

Sybillæ statua.

Tyberis Fluuij statua in horto Vaticano cernitur: immò antiquā Tygridis Fluuij marmoream statuam in Capitolio nuperi statuarij Tyberi fluuio accommodarunt. Thalia marmorea, & Tyro Herculis vxor in horto Carpensi locantur. Vestalis Dea in marmore nigro cælata, manibus tamen, & pedibus ex marmore candido fabrefactis villam Iulij Tertij Pontificis Maximi exornat, ibidemq; simulacrum Veneris marmoreum refulget. Postremò statuam Zeti, & Amphionis, qui Dircem cornibus
F Tauri crinibus alligatam in fontem præcipitarunt, propter lapidis magnitudinem, & singulare artificium, in Palatio Farnesiorum cuncti admirantur: hanc historiam Apollodorus de Origine Deorum conscripsit. Prædictis tanquam coronidem addamus statuas colosseas Regionis Sinarum: etenim Incolæ ex lapide tam eminentes fabricant, & suis idolis consecratas in loco aperto, & conspicuo erigunt, vt per multa milliaria à viatoribus conspici possint, quarum icon subijcitur.

Dea Vestalis.

Statua Zeti, & Amphionis.

INSIGNIA GENTILITIA.

G CVM simulacris, & statuis gentilitia stemmata quamdam affinitatem habere videntur: propterea quod in his interdum partes humani corporis figurantur, & aliquando integra hominis simulacra vario modo delineata cognomentis familiarum plerumq; conformia imprimuntur. Siquidem multæ sunt Bononiensium ciuium stirpes, quarum stemmata effigies humani capitis decorat, cum in aliquibus caput pusionis, in alijs caput iuuenis cincinnati, in alijs caput vittatum, in alijs caput humanum inter priores Leonis pedes; & in alijs caput muliebre inter ramos arboris figuratum conspiciatur. Immò, capitis puellæ icone, Illustrissimum Bolognetorum stemma venustatur, in qua familia hodie Celeberrimi Doctores, & Senatores refulgent. Aliæ cognationes figuris duorum capitum caluorum, aliæ duobus capitibus circa verticem tonsis, pro insigni gentilitio, delectantur. Pariter aliæ ab iconibus duorum capitum Aethiopis non abhorrent. His addantur effigies triplicis vittati capitis, triplicis capitis Aethiopis, necnon triplicis cum pileo turcico, quod
H postremum stemma stirpi de Turcis competit.

Capitis humani figura in stemmate

Bolognetorū mentio.

Si manus ponderentur, comperiemus ciuium stirpem, quæ vnam manum, quæ duas, quæ tres, & quæ pingendo quatuor, sibi proprium stemma comparet. Cæterùm aliquando picturam manus cum arbore, cum rosis, vel cum vexillo, vel cum racemo vuæ, vel cum ramo oliuæ, vel cum figura crucis delineatas in stemmatibus conspiciemus. Attamen in gentilitio Insigni gentis Albanorum manus librum apertum sustinens figuratur, in qua familia hodie Doctores Medicæ institutionis, & Iuris prudentiæ floruerunt, & adhuc florent: immò inter hos splendescit Dominicus Albanus Causidicus Excellentissimus, Iuris vtriusq; scientissimus, & de omnibus disciplinis, quàm optimè meritus.

Effigies manuū in stemmatibus.

Quid? plures sunt ciuium Bononiensium agnationes, quæ humanum brachiū pro stemmate pictum gerunt; aliquod tamen discrimen in hac brachij pictura obseruatur; dum aliud brachium cum palma, aliud cum arbore, aliud cum lilijs, aliud cum rosis, aliud cum falcula, & aliud cum manipulo auenæ effigiatur. Interdum in his

Figura brachij in stemmatibus.

ſtemmatibus, duo, & tria brachia figurata cernuntur: ſed inter has ſtirpes nobiliſſima de Deſignis Familia, icone brachij extenſi, & quaſi ad conſecrationem proni delectatur.

Tandem omiſſis illis gentibus, quarum ſtemmata picturam crurum, & pedum repræſentant, breuiter accedemus ad illas, in quarum gentilitio inſigni integra hominis ſimulacra refulgent. Quandoquidem nonnullæ ſtirpes icone iuuenis, aliæ ſenis, aliæ hominis ſylueſtris, aliæ mulieris fortunam referentis delectantur. Aliæ effigie hominis veſte teutonica induti, aliæ, pictura Peregrini, clarum ſtemma proprio generi addunt. Sunt quæ, delineato homine cataphracto, proprium ſtemma decorant, & muniunt, veluti familia de Ferris, cui nuper Gaſpar Medicus celeberrimus plurimum ſplendoris, & dignitatis adiecit, & nunc etiam Iulianus filius Philoſophicæ inſtitutionis Doctor, bonarum litterarum longè peritiſſimus, & ædium Sanctæ Mariæ Maioris optimis Canonicis inſtructarum Antiſtes, hanc familiam illuſtriorem reddit. Deniq; non deſunt ciuium Bononienſium cognationes, quæ in ſtemmate gentilitio duorum hominum ſe mutuò complectentium icones pingant, & aliæ duas manus copulatas ſymbolum Fidei repræſentantes figurant, & ſic deinceps ſexcenta poſſemus recenſere ſtemmata, quæ figuras partium hominis, & integram eiuſdem picturam exhibent, ſed de his hactenus.

Icon hominis in Inſignibus.

Familia de Ferris.

SIGNATVRÆ PARTIVM

Humani corporis in plantis.

OMNES herbæ, arbores, & frutices, necnon horum frondes, & flores ſunt tanquam tot libri ab immenſa ſuperni Opificis benignitate generi humano donati, per quos quicumq; induſtrius indagator ad veræ medicinæ cognitionem penetrare poteſt. Siquidem Deus omnipotens cuicumq; plantæ ſuum proditorem aſſignauit, vt genuinæ earum virtutes abditæ, per externas ſignaturas, nimirum per ſimilitudinem formæ, atq; figuræ partibus humani corporis conformem proderentur, & patefierent. Etenim plantæ ſignaturis, tanquam tot linguis proprias hominibus vires inſinuant. Profeſſores igitur Botanicæ facultatis non modò in varijs herbarum nomenclaturis dignoſcendis, & explorandis diligentes eſſe debent; verum quoq; vtiliora diuinitùs in plantis impreſſa veſtigia rimentur, vt occultas earum prærogatiuas ab externæ faciei inſpectione apprehendant.

Itaq; inchoando à capite, notandum eſt, quòd Polytricon Apulei, Adiantum, & Tricomanes nonnullis cincinnorum inuolucris humanos capillos exprimunt: quare hæ plantæ crines denſos, criſpos, & pulchros reddunt. Thapſia tenui fronde humana æmulatur capillamenta; propterea, authore Auicenna, in crine reſtituendo, alopecia vexatis, nulli medicamento cedit. Vt omittamus oblongum muſcum arboribus adhærentem, & herbas in paluſtribus naſcentes, quæ, quo ad formam, capillares ſunt, & propterea earum decoctiones in caſu capillorum commendantur.

Capillorum ſignatura.

Nux, ſiue iuglans integram capitis ſignaturam poſſidet: hæc enim herbaceo, & exteriori inuolucro, pericranium, cortice duriori, cranium, pellicula nucleū veſtiente, piam cerebri meningem, & tandem, nucleo, cerebri figuram affabrè repræſentat. Quid mirum igitur, ſi herbacei corticis decoctione, capilli denigrantur, & ab eodem ſal extractus vulneribus pericranij medeatur, & demùm ſi nuclei venenum profligantes, cerebro conferant, & extrinſecus applicati idem roborent? Nux indica ſua magnitudine humanum caput quaſi adæquat, & eius oleum in vitijs capitis vtiliter adhibetur. Scylla quoq; capitis figuræ conſimilis, in epilepſia, & alijs affectibus huius generis ſuas prærogatiuas exercet. Folliculus floris Pœoniæ concluſus non modò capitis, ſed eius ſuturarum typum exhibet; ideò in ægritudinibus cerebri

Capitis ſignatura.

Nux Indica.

Scylla.

Pæonia.

rebri

rebri flores, ſemina, & radices huius plantæ præſcribuntur. Betonica, & ſtæchas in orbe glomerato capitis æmulo flores, & ſemina producunt: quare à medicinis caput reſpicientibus meritò non excluduntur. Papauer capitatum, mala cydonia, cucurbitæ, & melones ſunt fructus ad inſtar capitis formati, quapropter capitis doloribus miram vtilitatem afferunt; vt omittamus alias huius generis, & præcipuè Antirrhinum ſylueſtre, quod flore, & ſemine caluariam humanam refert. *Betonica.* *Papauer.* E *Antirrhinū ſylueſtre.*

Caltha, Anthemis, Buphthalmus, Abrotonum fœmina, Aconitum Pardalianches, Helenium, Aſter Atticus, Argemone, Anemone, & Hieracium, quo accipiter oculorum hebetudinem diſcutit, ſuis floribus, iconem oculi exprimunt, idcircò oculorum affectibus non modico ſunt adiumento. Semperuiuum maius, alijs Zoophthalmon, & Romanis oculus Iouis nuncupatur, folijs in plantæ ambitu oculorum ſimulacra oſtendit, & Dioſcorides hac planta in oculorum inflammationibus vtitur. Grana herbæ Paris pupillæ habent ſignaturam, ex his arte chymica oleum elicitur; quod à Chymiſtis anima oculorum nominatur, eſtq; aduerſus oculorum affectus efficaciſſimum. Immò ſtos Potentillæ pupillam in oculo repræſentat, & huius aqua chymicis organis ſublimata in oculis vexatis eſt admodum ſingularis. Conſultò omittemus Euphragiam, quam omnes Botanici à ſignatura, & ab effectu ophthalmicam indigitarunt. *Signatura oculorum.* *Herba Paris.* *Potentilla.* F

Naſus pereleganter à folio menthæ aquaticæ refertur; huius ergo Extractū amiſſionem odoratus reſtituit. Aures à folijs Aſari exprimuntur; ideò conſerua ex floribus huius plantæ parata auditui confert. Signatura gingiuarum à ſedo minori muris adhærente oſtenditur, & ſuccus ab hac herba expreſſus in ſcorbuto, & alijs gingiuarum vitijs commendatur. *Naſus.* *Aures.* *Gingiua.*

Acini malorum punicorum dentes oſtendunt; ſic gingiuas læſas emēdant, & dentes firmant. Viola dentaria, & aliæ ſpecies dentariæ radicem miro naturæ artificio compactam proferunt, nam quadam ſerie ſquammarum dentes æmulantur. Siliqua Hyoſciami figuram dentis maxillaris habet, & huius oleum, vel radicis, aut ſeminis decoctio parata in aceto, in odontalgia præſtantiſſimum remedium præbent. Demùm nuclei pinei dentes inciſorios, & radices Pſeudohermodactyli caninos mentiuntur; qua de re folia Pini in aceto ferueſacta dolores dentium mulcent. Radices Vuulariæ, Ceruicariæ, & Scrophulariæ effigiem glandum gutturis referunt; ideò ſtrumoſis non ſunt infrugiferæ. *Signatura dentium.* G

Pulmonaria ſaxis, & arboribus adhærens, & Pulmonaria altera maculis albicantibus inſignita, quæ ſubſtantiam pulmonum exprimere videtur, in ægritudine pulmonum non improbantur. Anacardi fructus figura, & colore cordi ſunt ſimiles, ſicq; labentes ſenſus reuocant. Radices Anthoræ, & Nardi montanæ duo oſtendunt corcula, fructus Citri cor æmulantur, Meliſſæ folia, & Trifolij acetoſi, cordis effigiem habent, ideòq; horum omnium eximiæ dotes, in roborando corde, celebrantur. Solanum veſicarium repens in veſicis ſemina nigra profert, ſed nigredo ſeminū albam humani cordis effigiem exhibet: quamobrem multi hæc ſemina ad cor valere retulerunt. Immò mulieres Siculæ hanc plantam, natura duce, Concordiam appellant, quoniam maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Conſultò omittamus mala perſica, & alios fructus huius generis, qui affabrè cor mentiri videntur. *Pulmonis & cordis ſignatura.* *Solanū veſicarium.* *Concordia herba quæ.* H

Manuum ſimulacra in folijs Ficus, & Ricini, necnon in radice Palmæ Chriſti intueri licet, propterea Meſue his plantis humores ad articulos fluentes vim purgandi attribuebat. Imaginem digitorum referunt radices Hermodactyli, in quibus vnguium etiam rudimenta conſpiciuntur, & hæ radices, ex ſententia Serapionis, chiragræ opitulantur. Gramen quoq; in parietibus naſcens in quinos ſurculos, tanquam in quinq; digitos cacumen diſtribuit, Iſchemon nonnulli appellant, & vtilitatem immenſam digiti, & vngues ex hac planta accipiunt. *Signatura manum, & digitorum.*

Figuram inteſtinorum in calamo aromatico, & caſſia fiſtula obſeruamus, veluti formam vmbilici in Cotyledone, ſeu vmbilico Veneris cōſpicamur: idcircò Dioſcorides hanc plantam ad amatoria valere prodidit; cum nonnulli vmbilicum lucem luxuriæ appellent.

Lienis formam in Scolopendra, ſeu Cetrach, necnon in Lingua ceruina, ſeu Phyllitide conſpicari poterimus, quæ plantæ lienoſis plurimum proſunt. Folia Hepaticæ

Signatura lienis, & hepatis. ticæ pinnulas hepatis repræsentant, &, in hepate refrigerando, æquale non habent medicamentum. Radix fumariæ bulbosæ, quæ Capnos phragmitis appellatur, Iecoris formam æmulatur; ideò hæc scyro hepatis laborantibus, iuxta mentem Aetij, non parum vtilitatis est allatura, consultò omittentes Pyra, quæ quodãmodo signaturam iecoris præbent, & iecori magno etiam sunt adiumento. A

Signatura Renum in Portulaca obseruatur; quare hæc herba affectis renibus non mediocriter conducit. Verùm Alkakengi, seu Halicacabum, item solanum vesicarium repens, staphilodendron, & Colutea vesicaria, producunt vesicas humanæ vesicæ æmulas; quamobrem affectibus vesicæ laborantes ex his plantis amplissimum fructum consequuntur. *Signatura renum, & vesicæ.*

Vteri figura in radice Aristolochiæ rotundæ obseruatur, ideò hæc radix puerperis mirum in modum opitulatur, Cyclamini radix, & Leontopetali figuram vteri referunt, quocirca Theophrastus, & Dioscorides has radices ad amatoria trahebant. Macis nucem myristicam amplectitur, veluti matrix fætum inuoluit: hinc macis, & nux myristica sunt affectibus vterinis remedium salutare. Nymphæa habet signaturam secundinæ, & viridis cortex interior Betulæ, necnon sabina figuram matricis venis sanguineis insignitæ referunt, ideò tartarum in his partibus concretum dissoluunt, veluti medicamina ex nymphæa parata secundinam expellunt. Silentio Pisa inuoluuntur, quæ & ipsa vteri signaturam habere feruntur. *Signatura vteri.* B

Arone integrum generationis instrumentum demonstratur, à Fabis perfecta pudendorum, & colis glandis anatomia exprimitur: hinc harum farina affectis pudendis adhibetur. Fructus Pini figuram glandis penis exhibet, & in Venere stimulanda est ex vsu. Cicorium, erecto pistillo, penem exprimit: ideò ex huius decoctione intrinsecus, & extrinsecus adhibita, in affectu pudendorum incredibilis vtilitas recipitur. Prætermissis cicere, & lupino, à quibus etiam mentulæ figura repræsentatur. *Pudendorũ signatura.*

Omnes species Orchidum manifestam testium signaturam habent, quæ in sopita Venere primum locum occupant. Immò Tragorchis, seu illa Satyrij species, quæ redolet hircum, inter cæteras, homines ad Venerem magis pronos reddit, cum hircus omnium animalium sit luxuriosissimus. Radix Dracunculi maioris, instar testiculi, bulbosa, Venerem prouocare dicitur. Item Porrum simile scroto Venerem excitare traditur. Immò Phallus humanam mentulam referens ab Hadriano Iunio in vsum venereum trahitur. Demùm vuarum acini vtriusq; sexus signaturam præbent: hinc Prisci opimo iure Venerem sine Baccho frigere retulerunt. C *Vtriusq; sexus signatura.*

Multæ sunt plantæ, quæ radicibus hæmorrhoidales venas æmulantur, vt Chelidonium minus, filipendula, & multæ Ranunculorum species, quæ omnes hemorrhoidibus fructum non paruum afferent. Præterea aliarum venarum signaturam Lapathum sanguineum possidet. His addatur Plantago, quæ neruorum figuram exprimit: quemadmodũ Equisetum, & filix fæmina spinam dorsi æmulantur, cum decoctio ex his in aqua, & vino parata prædictæ parti magno sit adminiculo. Folia Hypericonis cum sint perforata pororum cutis signaturam exhibent, quare in pellendo sudore, & auferenda obstructione commendantur. Geranium habet signaturam ossis tibiæ; idcircò huius puluis in fractis ossibus non parùm habet momenti. Deniq; tanquam coronidem addamus plantas integram hominis figuram referentes, cuius rudimentum in radicibus Mandragoræ, & Bryoniæ conspicitur, præterquam quòd in nemorosis locis quædam satyrij species crescit florem humanæ effigiei producens; hac de re nonnulli Botanici hoc satyrium Anthropophoron appellarunt. *Signatura pororum cutis.* D

VSVS

VSVS IN CIBIS.

E

MVLTI hoc admodum demirari non desinent, quòd humanæ carnes humano esui famulentur: nihilominus Gaspar Balbus meminit nonnullorum regnum Dacim incolentium, qui lingua vernacula Batachi nuncupantur: apud hos publica consuetudine receptum est, vt viciniam incolentes non tenui apparatu excipiantur, quando consanguinei senio confecti, & mactati deuorandi sunt. Immò Rex Regionis omnes reos morti addictos Batachis donat: quemadmodum olim Romani capitali pæna dignos ad Bestias condemnabant: Itaque Batachi ad Reos accedentes præsentibus omnibus aulicis, capite, & pedibus truncatis, carnem incisam sale, & pipere conditam crudam, vorant: cum in Regno Dacim magna piperis quantitas gignatur. Rursus idem author memorat insulam Carnalcubar cognominatam, quam feri homines colunt, & humanis carnibus vescuntur; sed aduertendum est, quod hi se inuicem non comedunt, sed homines alterius insulæ deuorandos venantur: alioquin piscibus plerumq; victitant. *In Itiner. Indiæ orient.* *Batachi qui.* *Loco cit.*

F

In horum confirmationē recitat Petrus Martyr Cannibales humanis quidem carnibus, sed præcipuè carnibus pusionum vesci: quapropter pueros comprehensos eunuchant, deinde, ob castraturam, pinguefactos in insigni epularum apparatu coquunt: quare in captiuis pusionibus eumdem præstant ritum, quem nos in gallis gallinaceis, suibus, & arietibus seruamus, vt tales bestiæ ad esum pinguiores euadant. Adultos autem homines ad ipsorum manus peruenientes, confestim perimunt, & eorum intestina adhuc recentia cum extremitatibus epulantur, cætera autem membra sale condita, tanquam tot pernæ suillæ, ad tempus seruantur. Cæterùm mulieres comprehensas non comedunt, quia apud ipsos obscęnum, & nefas est, muliebri carne vesci; cum hæ tanquam gallinæ oues, & iuuencæ ad sobolem procreandam alantur, *Decad. 1. lib. 1.* *Canibalorū mores.*

G idcircò cui mirum non videbitur, si Petrus Martyr referat in coquinis Cannibalorum carnes humanas ad instructam epularum magnificentiam, cum carnibus Psitacorum, & Anserum elixari, & assari. Hodie igitur grauem deponemus admirationem, si intellexerimus apud nos fuisse aliquem, qui inscius humanam carnem comederit: hæc enim ad mentem Galeni gustui grata, & carnibus suillis similis esse perhibetur. Audiamus igitur Galenum sic loquentem: *Carnes Suum humanis sunt similes: comperti sunt hospites, & coqui complures, qui humanas carnes pro suillis venderent: tametsi, qui eas edissent nullum omninò discrimen percepere. Quin & ipse narrantes audiui viros fide dignos, se se in Diuersorio publico ius estasse delicatum, cum carnibus suauissimis: cæterùm, cum iam penè saturi essent, inuenisse digiti partem anteriorem, quæ videlicet ad vnguem est: quo perculsi, & metuentes eos, qui agebant in diuersorio, ne scilicet se quoq; vorarent, ceù ei rei assueti, protinus illinc exiere, & vomitu redditis, quæ ederant, ita iter denuò ingressi sunt.* *Lib. 10. de simp. med. fac.* *Digiti portio.*

H

VSVS

VSVS IN MEDICINA.

A

NVLLAM in humano corpore eſſe partem, nullumq; progigni excrementum arbitramur, ex quibus, pro ægrotis, medicus non modicam frugem demetere poſſit: quandoquidem ſi reſpiciamus caput, habemus apud Sextium Philoſophum, quòd capilli primùm à puſionum capite tonſi ad podagram ſeruantur: ſiquidem circumligati fluxionis impetum coercere dicuntur. Capilli verò adultorum morſibus canis ex aceto medentur, & combuſti vulnera capitis ex oleo, & vino ſanant. At ſi in teſta concrementur, oculorum ſcabiem, & pruriginem emendant. Sin fuerint capilli mulieris, & adurantur, horum nidore ſerpentes fugantur, ſed rectius eodem odore mulieres vteri ſtrangulatu, & procidentia laborantes adiuuantur.

Capillorum virtus.

Cranium humanum combuſtum in multis affectibus adhibetur: ideò huius cinis iuuat, quia humorem, & cauſam morbi exſiccãdo abſumit: namq; oſſa combuſta formam ſubſtantiæ amittunt, & non niſi elementares qualitates ſuperſunt, & quamuis oſſa humana ægrotis in aliquo liquore propinanda exhibere abominandum eſſe videatur, nihilominus non deſunt authores, qui illa præſcribunt. In primis Vuecherius abraditos caluariæ hominis circa cõmiſſuram ſincipitis, & huius drachmam, cum iure, aut vino patientibus paſſionem colicam, aut internum aliquod apoſtema propinat. Pariter, ex mente Vuecherij, pilulæ epilepticæ componuntur, quæ raſuram humani cranij recipiunt. Item cranij humani puluerem cum miſtura puluerum caput calefacientium, & exſiccantium reponit. Crollius verò cranium inter medicamenta podagrica recenſet: immò idem Author oleum ex oſſibus hominis morte violenta perempti paratum, balſamum podagricum appellat. Inſuper oleum ex caluaria, vel cranio humano chymicis organis ſublimatum, epilepticis præcipuam affert vtilitatem. Conficitur etiam apud Quercetanum extractum cranij humani, quod tanquam theſaurum pretioſiſſimum aduerſus epilepſiam prædicat, immò ex cranio ſal extrahit, quem antiepilepticum appellat; vt omittamus aquam, & magiſterium cranij, quæ omnia apud nos etiam parantur. Antequam à cranio diſcedamus, neceſſe eſt meminiſſe cuiuſdam vnguenti armarij nuncupati, quod olim Paracelſus tanquam expertum Maximiliano Cæſari dono dedit, quo ferrum, quod ſauciauit, aut lignum ſanguine vulnerati madidum, ſi liniebatur, patiens etiam abſens ſanabatur. Hoc igitur vnguentum, præter humanum adipem, mumiam, ſanguinem humanum, oleum lini, terebenthinam, & bolum; vſneam quoq; ſeu muſcum in humana caluaria aeri expoſita natum recipiebat.

B

Oſſa humana.

L. 5. de ſecr.

Li. 2. Antid. ſpec.

Balſamum podagricum.

Lib. 1. pharmac. c. 25.

C

Vnguentum armarium quale.

A cranio ad dentes accedemus: quandoquidem primus dens pueri, qui ceciderit, maximam prærogatiuam habere perhibetur, ſi antequam terram attingat, in dextrocherio includatur; nam mulieres hoc munitæ doloribus vterinis minimè corripi creduntur. Antequam ad virtutes aliarum partium ponderandas properemus, nonnihil de cæteris oſſibus paucis verbis complectemur. Haubertus, iuxta mentem Galeni, oſſa humana in cinerem redigit, & ad podagram conſeruis capitalibus permiſcet. Crollius autem rectius operatur, dum oſſa humana in fornace vitraria prius cremata pulueri cuidam admiſcet, quem poſtea dyſentericis non vulgariter prodeſſe aſſeuerat. Chirurgi noſtræ ætatis in vlceribus diſepuloticis polline oſſium humanorum propter ſympathiam vtuntur, & præcipuè in oſſibus detectis, vt, carie ablata, citius carne cooperiantur. Animaduertunt tamen in vlceribus tibiæ, puluerem tibiæ, in vlceribus pectoris, puluerem coſtarum, & ſic deinceps eſſe adhibendum. Euonimus ex humanis oſſibus chymica arte oleum parat, quod in ſedandis articulorum doloribus maximoperè iuuat. Prædictis addit Vuecherius potionem oſſis brachij, cùm ſumitate alæ anſeris geſtatam laboranti quartana febre non mediocriter conducere.

D

Puluis dyſentericus.

Lib. de ſecr.

Li. 1. Antid. ſpec.

Virtus vmbilici humani.

Vmbilicus humanus ſuis non caret virtutibus; nam portio illius à puero naſcente præ-

Præciſa in annulo argenteo geſtatur, vt carnem contangat: ſiquidem Cardanus hoc præſidio patienti dolorem colicum ſanitatem pollicetur.

Pinguedo humana antequam ad vſum medicum trahatur, prius, ritu pinguedinis E aliorum animantium, præparanda eſt, deinde in officinis medicorum eſt ſeruanda, nam ad neruos roborandos, propter aduerſam valetudinem debilitatos, incredibili quadam ſympathia commendatur. Præterea hic adeps pretioſum vnguentum Vuecherij ingreditur, ex cuius vſu laborantes pleuritide, & podagra ampliſſimum fructum ſunt conſecuturi. *Li. 2. Antid. ſpec.*

Succedunt humani ſanguinis virtutes examinandæ. In primis laborantes elephantiaſi ex hoc multum adiumenti percipiunt: idcircò quando Reges Aegyptij hoc morbo vexabantur, eorum ſolia in balneis humano ſanguine madefiebant. Item Orpheus, & Archelaus humanum ſanguinem non infrugiferum præſidium in angina exiſtimant: dummodo pars affecta ſæpè liniatur. Epileptici virtute humani ſanguinis à paroxiſmo liberantur; immò non amplius illum incurrent, ſi tres guttæ ſanguinis ex interſcapilio patientis ſcarificatione eliciantur, & vnà cum ouo corui in fine paroxiſmi ægroto exhibeantur. Alioquin alij ad liberandum à paroxiſmo epilepticum, pollices pedum incidunt, & ſanguine inde manante faciem patientis inſpergunt. Vuecherius in hoc caſu ſanguine humano labia patientis humectat, & ſtatim paroxiſmum arcere profitetur. Quamuis alij, vt prorſus morbum comitialem exterminent, ſanguinem humanum ægrotantibus propinant. *Sanguis in epilepſia.* F *Li. 1. Antid. ſpec.*

Clariſſimus Faloppius humanum ſanguinem ſepties arte chymica diſtillat, donec omnis aqua euanuerit, deinde hac materia in reſolutione neruorum vtitur. Euonimus ex humano ſanguine, ouis, & carnibus quintam extrahit naturam, quam Chymiſtæ quintam eſſentiam appellant. Item, ex mente Alberti Magni, vitreis organis aquam ex ſanguine humano ſublimant, quam in omni genere ægritudinum, tam internarum, quàm externarum, magnificant. Aliter aquam humani ſanguinis Crollius inter medicamenta ophthalmica recenſet. Alij hanc aquam, in concinnando emplaſtro ad herniam, vſurpant: quamuis Galenus, pro humano ſanguine, ſuillum ſubſtituat. Noſtra ætate in officinis Medicorum, pro hernia, ceratum de pelle arietina paratur, quod portionem ſanguinis humani recipit. *In Baſil. chym.* *L. 3. de Alim.* G

Oleum quoq; humani ſanguinis in officinis Chymiſtarum fabricatur, ſed Gordonius ex ſanguine hominis rubicundi, & agentis annum vigeſimum quintum miro artificio ſublimat oleum, quod viuum appellat, quia plurimas ægritudines pellat, & homines in ſecunda valetudine ſeruet. Cæterum de ſimplici diſtillatione humani ſanguinis, legendus eſt Bruſuicenſis in libro Germanico diſtillationum. Tandem Vuecherius meminit ſalis ex humano ſanguine parati, qui dolores ſedare perhibetur. Præterea addatur Elixir vitæ à Chymiſtis paratum, quod ſanguinem humanum recipit, deinde in febribus mali moris, & in virium imbecillitate adhibetur. Quid plura? Sanguis ipſe humanus hæmorrhagiæ ſanguinis medetur; ſi ſanguis à naribus fluens ſupra ferrum ignitum exſiccetur, deinde puluis per calamum in nares inſuffletur. *L. 2. Antid. ſpec.*

His notatis de virtute partium, modò ad vim totius ponderandam accedendum H eſt. Sunt quædam gentes, vt populi Pſilli, & Marſi, qui toto corpore prodeſſe poſſunt, nam tactu percuſſos à Serpentibus liberant, vt in Hiſtoria Serpentum explicauimus. Item ex mente Cornelij Agrippæ, maſculus ſeptimus abſq; fæmella intermedia natus, tactu, ſanandi ſtrumas vim poſſidet. *Remedium ſtrumarum.*

Medici noſtræ ætatis in varijs morbis profligandis, humano corpore exſiccato vtuntur, & Mumiam Antiquorum eſſe opinantur. Quandoquidem Mumia eſt vox Arabica, quæ apud Rhaſim, & Auicennam, Piſſaſphaltum ſignificat. Iſaac tamen ſcriptis mandauit Mumiam eſſe vocem perſicam denotantem quoddam liquamen in illis ſepulcris inuentum, in quibus cadauera hominum aromatibus condita multos annos ſeruata fuerunt. Hæc mumia nonnullis Cerops nuncupatur, fortaſſis, iuxta ſententiam Renodei, quia ceræ conſiſtentiam habeat: reperiebatur autem in ſepulcris Regum, & Heroum Aegyptiorum, qui quamdam futuræ reſurrectionis cognitionem habentes, vt corpus humanum diutiſſimè incorruptum ſeruarent, myrrha, cinnamomo, aloe, gummi Cedri, alijſq; pluribus aromatis condiebant. Verùm multos *Mumia quæ vox.*

poſt

Conditura cadauerum Aegyptiorũ. post annos omnibus bello vaſtatis, & Sepulcris funditus euerſis, in quibuſdam liquorem inſtar mellis denſum, & odoratum inuenerunt, quem Medici Aegyptij eximijs pollere virtutibus arbitrati, in multis affectibus adhibitum, tanquam mirabilem comprobarunt: quamobrem facti audaciores hanc cadauerum condituram in A tumulis aliorum Magnatum quæſiuerunt, quibus exhauſtis, tandem ad tumulos etiam hominum infimæ ſortis acceſſerunt, in quibus liquamen multò deterius compertum eſt: hoc tamen ſumptum mumiam appellabant, & in varijs morbis adhibebant. Hinc colligendum eſt non eſſe veram, & legitimam Aegyptiorum mumiam carnem exſiccatam illorum cadauerum, quæ in arena Arabiæ deſertæ inuenta in diuerſas regiones pro medicinis tranſmittuntur. *Vera mumia non habetur.* Quamobrem ex dictis veram mumiam in noſtris officinis minimè ſeruari atteſtabimur. Et quamuis hodie nonnulli componant balſamum, vt humana cadauera à corruptione intacta ſeruent: nihilominus hoc balſamum à conditura Priſcorum maximè diſcrepat.

Lib. 4. Mag. nat. Hodie, ex mente Portæ, cadauer aperto latere exenteratur, & caluaria diſſecta, cerebrum eximitur, abiectis etiam pupillis, ſpinali medulla, & teſtibus, & ſpatio quatuor horarum, ex pedibus ſuſpenditur, mox aceto deſtillato, & aqua ardenti lauatur; poſtmodum exſiccatum calce viua, alumine, & ſale aſpergitur, & biduo ſupra fumum myrthi, lauri, roſmarini, & cupreſſi ſuſpenſum ſeruatur. B Tandem condimentum ex calce viua, alumine combuſto, ſale, aloe, myrrha, ligno aloes, oleo nardino, & cineribus roſmarini viridis, æris combuſti, & cupreſſi, tartari, necnon ex croco, ſeminibus colochintidis, puluere antimonij, moſco, & ambra paratur, & hoc condimento per triduum corpus in loco aperto confricatur: & hæc de hodierna conditura ſufficiant. *Conditura Nuperorum.*

Sin Antiquorum liquamen, ad cadauera condienda, adhibitum intelligere deſideramus, confugiendum eſt ad Herodotum, & Diodorum Siculum, qui de hac materia verba fecerunt. Itaq; ex horum mente, tres homines hoc munus abſoluebant. Primus circa ilia cadaueris humi ſtrati locum inciſionis deſignabat, deinde accedebat qui lapide æthiopico locum aperiens, illicò aufugiebat, ob metum circumſtantium, qui interdum talem operarium lapidibus inſectari ſolebant. *Primus modus condiendi cadauera apud Antiquos.* Tertiò Pollinctores, eductis per locum apertum interaneis, præter cor, & renes, vino odorifero C cadauer lauabant, & lotum vnguentis ex cedro, & alijs ſimplicibus pretioſis, ſpatio triginta dierum, linibant, deinceps myrrha, & cinnamomo inſpergebant, vt odoriferum redderetur, tuncq; cadauer ita paratum, & conditum conſanguineis tradebatur, pilis ſuperciliorum, & palpebrarum ita accommodatis, vt tanquam homo dormiens repræſentaretur, & hic eſt primus modus, qui ad mentem Herodoti, in cadaueribus condiendis, ab Antiquitate ſeruabatur. *Secundus modus.* Secundus modus erat, dum corporibus minimè diſſectis, per clyſterem ex vnguine cedrino paratum, & in aluum iniectum, inteſtina educebant, deinde diebus ſeptuaginta, corpus ſaliebant. *Tertius modus.* Tertius modus in egenis ſeruabatur, dum eorum ventrem lotionibus abſtergebant, deinde ſpatio dierum ſeptuaginta, ſale corpus arefactum reponebant. *Lib. 16.* Iudæi, teſte Strabone, in condiendis cadaueribus, aſphalto, ſiue bitumine vtebantur, verum melior conditura erat apud Aegyptios, de qua paulò ante verba fecimus. Hodie tamen ad condimentum cadaueris, puluerem myrrhaceum nuncupatum adhibent, qui D quodammodo vires conditurae Aegyptiorum æmulari videtur. Huius pulueris multiplex apud Authores deſcriptio legitur, propterea libet in præſentia vnam addere. Sumunt copiam ſalis, alumen cum myrrha, & aloe fuſum, abſynthium, cinnamomum, caryophillos, piper, cuminum, ſiler montanum, & omnia in craſſiorem puluerem redigunt, cum modici aceti inſperſione, hoc puluere aluum cadaueris implēt, & cera circumlitum feretro plumbeo includunt. *In Baſil. chym.* Cum igitur ex dictis vera Antiquorum mumia, vel Aegyptiorum conditura haberi nequeat, Crollius tincturam mumiæ hoc modo parat. *Tinctura mumiæ.* Sumit cadauer hominis rufi ætatis annorum viginti quatuor ſuſpenſi, puluere myrrhæ, & aloes aſpergit, deinde aliquot dies, ſpiritu vini macerat, & fruſta in aere ſuſpenſa exſiccat, & tandem ſpiritu vini tincturam rubicundiſſimam extrahit, quam in exterminanda peſte, & in expugnandis venenis, mirandum in modum extollit.

Reliquum eſt, vt virtutes excrementorum hominis examinemus; ſed quoniam excremen-

crementorum hominis alia vtilia, & alia inutilia in scholis Medicorum esse perhibentur; primùm de vtilibus, nimirum de lacte, & spermate verba fient. Itaque lac humanum inter alia lactis genera in varijs morbis propter sympathiam maximoperè commendatur. Igitur lac humanum stomachi rosionibus conducit, pulmonum incommodis confert, affectibus oculorum ab ictu benignum, & salutare est præsidium, & tandem qui lacte matris, & filiæ perlinitus fuerit, oculorum metu tota vita liberari perhibetur. In vitijs aurium lac cum modico oleo præscribitur, & cum succo cicutæ, vel cum modico opij podagricis vtilitatem affert. Postremò si quis potu hyosciami dementiam incurrat, à copia humani lactis haurienda abhorrere non debet. Præterea spermati humano nonnulli vim delendi impetigines, sedandi dolorem podagræ, & dealbandi cicatrices assignat. *Virtutes humani lactis.* *Vis spermatis.*

Si dirigamus animum ad excrementa humani corporis inutilia ita à Medicis appellata, nempè ad saliuam, sudorem, fæces, & vrinam, hæc admodum vtilia in vsu medico comperiemus. Primitùs saliua hominis potissimùm ieiuni in exterminando multiplici affectu miris gaudet prærogatiuis; nam omne pustularum genus abstergit, lichenas, mentagram, & impetiginem delet, ad rem igitur canebat Quintus Serenus hunc in modum. *Virtutes saliuæ.*

Si verò vitium est, quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutina poterit cohibere saliua.

Insuper vulnus à crabronibus, scarabeis, & araneis inflictum, humana saliua emendatur: quandoquidem, ex mente Auicennæ, hæc saliua scorpiones interimit, immò Scolopendras marinas, & alias bestias venenatas conficit, idque præstare saliua dicitur ob quamdam qualitatem venenatam, quam partim à sordibus dentium, partim à vitiosis humoribus contrahit, nam ad os, & fauces assidui quidam fumi ascendentes sputum praua quadam qualitate inficiunt: hinc fit, quòd sputum quandoque saporem amarum, quandoque acidum, & quandoque subdulcem participet. Amplius saliua humana vi digerendi, & concoquendi potitur; idcircò rustici mandunt triticum, vt cum saliua misceatur, hacque ratione paratum, instar emplastri furunculis imponunt, eosque celerrimè digerunt, alioquin triticum in aqua maceratum concoctionem non ita celerem moliretur: optima igitur de causa nutrices panem mandunt, deinde instar emplastri, membris puerorum sugillatis applicant, quia ob virtutem saliuæ breui temporis spatio discutitur sugillatio. Demum saliuam mulieris ieiunæ, & præcipuè, si pridie à cibo, atq; vino se abstinuerit, ad oculos cruentatos valere nonnulli asseuerant. *Triticum cum saliua quod remedium.*

Sordes aurium hominis ab vsu medico non sunt arcendæ, cum ex his laborantes hemicrania, perculsi humano morsu, & icti à scorpionibus, & serpentibus incredibilem vtilitatem sint recepturi. Quid plura? sudor etiam humanus inter medicamenta locum habet: siquidem olim in palestris sudor puluere mixtus, & in balneis strigmenta colligebantur, non solum, secundùm Plinium, ad linienda vlcera, & ambusta, sed etiam, secundùm Galenum, ad tumores præter naturam discutiendos, & ad dissoluendum lac in mammis concrescens: immò quando huiusmodi Athletarum sordes sudoribus mixtæ erant sicciores, oleo rosaceo molliores reddebantur: audiamus igitur Galenum sic loquentem. *Porrò sudor etiam in palestris exercentium miscetur sordibus, confertq; vt tumores præter naturam per halitum digerat; nam illæ plus repercutiunt, minus autem digerunt; at post adiunctum exercentium sudorem, acquirunt multum facultatis digerentis; ergo in phlegmonas vberum solæ hæ sordes impositæ efficaciori sunt remedio. Sin sicciores videbuntur, cyprinum addito, & si non adsit cyprinum, rosaceum bonum miscuisse sufficit.* *Sordes humani corporis.* *Lib. 10. de symp. med. fac.*

Vrina humana non est prætermittenda, cum Medici in multis affectibus hanc non infrugiferam inuenerint. Primitùs hæc nitro admixta, & imposita, capitis furfures, & corporis exulcerationes emendat. Sextius Philosophus eruum in hac macerat, & hoc medicamine maculas faciei à quacumq; causa ortas delet. Immò addit si vrina humana mulieri puerperæ degustanda præbeatur, secundinam illicò eijcit. Insuper vrinam podagris mederi multi autumant, exemplo fullonum, quos tali morbo vexari negant. Amplius hæc vrina scabiei, & lepræ medetur, cocta cum modico mali punici, & in aures infusa, iuxta mentem Sextij Philosophi, pus abstergit, & vermes *Vrinæ humanæ vires.*

abigit. Deinde idem author eam non ſolum in morſu viperarum, ſed etiam in ictibus aliorum venenatorum animantium commendat.

Vrina puſionum. Cæterùm ſunt nonnulli, qui in medico vſu vrinam quidem humanam non abhorrent, ſed illam tantummodò probant, quam puſiones, & virgines reddunt: hanc igitur difficulter ſpirantibus, & potiſſimum orthopnoicis propinant. Item hac cum melle in vaſe æreo decocta cicatrices emendant, & albugines oculorum delent. Immò hac cum aqua mellis, vel cum iure ciceris præſcripta, ictеritiam tollere profitentur. A

Lib. 10. de ſimp. fac. Galenus de vrina humana hæc habet. *Cæterùm vrina hominum, vt ſi quid aliud, extergendi vim obtinet, quòd cum alij multi ſatis indicant, tum maximè Fullones, qui ſordida veſtium ea expurgant, atq; extergunt. Hanc eius virtutem cum Medici conſpexiſſent, ſcabiei, & lepras ea detergunt; perfunduntq; vlcera tum multa humiditate, tum ſordibus, & impuritate ſcatentia, ac multò magis vbi putridum quiddam obtinent. Quin & achoras, & furfures ea curant, capiti identidem perfundentes.* Quæ verba Galeni in medium protuliſſe libuit, vt quæ hactenus de vrinæ humanæ virtutibus ſunt dicta, ſtabilirentur.

Sal pro lithiaſi. Crollius verò non vrina, ſed calculo per vrinam eiecto vtitur, dum ex hoc ſalem artificialem componit, vt lithiaſi medeatur.

Tandem fæces humanæ & ipſæ hominum valetudini conducunt. Quamuis ſtercus humanum, & propter abominationem, & propter fætorem ab omnibus medicinis arcendum eſſe videatur: nihilominus non deſunt authores, qui intrinſecus, & extrinſecus illud adhibuerint. B

Li. 1. Antid. ſpec. Sextius Philoſophus hoc ſtercus comburit, cuius cinere vlcera canceroſa inſpergit. Vuecherius hoc, inſtar emplaſtri, anginæ ſuperponit. Immò alij hoc ſtercus ſiccatum cum melle, aut vino præſcripſerunt illis, qui febribus typicis affligantur.

Lib. 4. de ſecr. Vuecherius commendat quidem ſtercus humanum cum melle attico tanquam præſtantiſſimum in columellæ inflammationibus, ſed illud ſolum probat, quod puer reddiderit, qui biduo lupinis cum optimo pane fuerit nutritus: namq; tertio die redditum excrementum, ad prædictum vſum exſiccari iubet. Verùm hoc nobis non videtur arcanum nemini reuelandum; cum Galenus apertis verbis id exposuerit hunc in modum.

Galen. li. 10. de ſimp. med. fac. *Erat autem ſtercus pueri ſiccum cum melle attico ad leuorem tritum. Victitabat autem puer, cuius ſtercus accepturus erat, vt ipſe, qui medicamentum dederat, oſtendit, lupinis, illis videlicet, qui ex more edi ſolent, cum pane benè cocto in clybano, modicum ſalem, & fermentum habente. Præbebat autem bibendum vinum puero in mediocri tamen quantitate, vt perfectè omnia in ſtomacho concoquerentur. Itaque cum primo die eo victu eſſet vſus, poſtero tamen die nondum ſtercus capiebat, ſed in eo quoque die rurſum eodem alebat victu, & tertio demum ſumebat ad vſum.* Hinc poſtea Chymiatri edocti, ex humano ſtercore aquam ſublimant, quam Cardanus in bubonibus, & morbis gulæ præſtantiſſimam prædicat. C

Aqua ad bubones, & fiſtulas. Sed alij hac aqua fiſtulas ſanari, vlcera difficilia curari, cancros, & tineam auferri, cicatrices dealbari, oculorum leucomata aboleri promittunt. Inſuper epilepticis hanc propinant, in lithiaſi hanc adhibent, & in hydrope hanc præſcribunt, & demum tanquam mirabile antidotum, aduerſus morſum canis rabidi, & aliorum venenatorum prædicant. Chymicis organis aqua ex humanis fæcibus educta tandem oleum diſtillat, quod Euonimus in fiſtulis, atq; cancris fælici cum ſucceſſu adhibendum eſſe aſſeuerat.

In lib. de ſecr.

Poſtremò non defuerunt homines, qui humana etiam verba, & cantiones in morbis depellendis maximam vim poſſidere protulerint; quod minimè credendum eſſe aſſeueramus, & præcipuè, cum Quintus Serenus vir alioqui inſignis verba faciens de typo febris quotidianæ declinando, cecinerit hunc in modum. D

Verba quid polleant.

Multaq; præterea verborum monſtra ſilebo.
Nam febrem vario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit.

Qui plura de medicamentis ex humano corpore decerptis ſcire deſiderat, quæ ferè ſunt infinita, confugiat ad Quercetanum, ad Crolium, ad Milium, ad Renodeum, ad Clauem medicam, & alios authores huius generis, qui varia magiſteria ex partibus hominis chymica arte parata deſcripſerunt.

VSVS IN SACRIFICIIS.

E ADEO cæca fuit Antiquitas, vt prætextu Religionis, & suggestu Dæmonum ducta ad nefarias etiam hominum cædes præceps rueret; dum Ioui, Saturno, Baccho, & alijs numinibus falsis victimas humanas litabat. Etenim inoleuit nefanda consuetudo apud Phænices, vt infantes Magnatum sorte ducti, & regio induti vestimento Saturno sacrificarentur: immò illos morti subtrahere nemini licebat: idcircò copiosis ciuium lacrymis, & funera, & sacrificia humectabantur. Quamobrem quando Aspar fuit immolandus, mater eius nempè vxor Annibalis apud Silium sic conquerebatur.

Quæ porrò hæc pietas delubra aspergere tabo? *Li.4. Punic.*
Heù primæ scelerum causæ mortalibus ægris
F *Naturam nescire Deum; iusta ite precari*
Thure pio, cadisq; feros auertite ritus
Mite, & cognatum est homini Deus hactenus oro
Sit satis ante aras cæsos vidisse iuuencos.

Produnt etiam Historiæ Aristomenem Messenium Ioui, quem Ithomaten appellabat, trecentos homines, inter quos fuit Theopompus, vnica vice litasse. Sed quod magis admirandum est, Romani olim toti imperantes orbi, in hæc etiam errata inciderunt: nam, apud ipsos, Saturnus, & Iupiter Latialis humana hostia placabatur: immò inter sacrificandum Numinis simulacrum humano sanguine aspergebatur; donec Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Consulibus, S. C. cautum fuit, ne hominem immolare, aut humano sanguine litare nemini imposterum liceret. Bacchus apud Græcos, in celebritate anniuersaria, humana victima delectabatur: immò vir immolandus, seu immolatus maximam probitatis, & religionis gloriam apud cæteros reportabat. Rursus in Chio, & Salamine per multas ætates, penetrauit consuetudo homines Dionysio sacrificandi. Huius Dionysij templum in Arcadia fuit, vbi puellæ penes aram ad necem vsq; flagellabantur. Mars ab huiusmodi sacrificijs non abhorruit: nam quidam Ethnici à prælio redeuntes, captiuos per centurias distribuebant, & ex singulis centurijs vnum iugulatum Marti consecrabant. Immò scripsit Procopius, apud Incolas Thulæ insulæ, ætate Iustiniani Imperatoris, victimam fuisse hominem, quem in prælio primum comprehendebant, huncque Marti mactatum dedicabant.

Victima humana, quibus Dijs immolaretur.

G

Martis sacrificiũ quale.

Quid? numina etiam fœminea humanis victimis fuisse delectata historiæ referunt. In Asia Laodicæi Virginem Mineruæ immolabant, quemadmodum Iupiter Lyceus apud Arcades litatione pueri gaudebat. Apud Tauros Scythiæ populos solemnis erat consuetudo, vt aduenas, & præsertim naufragos tanquam tot hostias Dianæ sacrificarent. Quemadmodum Sparthæ penes aram Dianæ Orthiæ pusiones flagellis
H percussos sacrificabant. Demum olim Larundæ, nimirum Maniæ Larum matri in compitis humana capita dedicabantur: donec Iunius Brutus Consul hoc sacrificij genus horrificum, atq; abominandum abhorrens, loco humani capitis, papauerum capita deinceps immolanda esse decreuit: quapropter multi hac ratione ducti, plantam papaueris Lacundæ dicatam fuisse existimarunt. Postremò Thraces Zamolxin, quem maximum Deum putabant, non alia ratione propitium fieri arbitrabantur, quàm si homo, penes aram, ictu lancearum concideret.

Aduenæ sibi sacrificant.

Capito papaueris vbi immolata.

Infinitæ Nationes hoc sacrificij genere vsæ sunt: nam, iuxta Boristhenem, homines pro victimis offerebantur, & in sacrificio humanis ossibus adolere solebant. Licuit etiam Celtis caput hostis captiui purgare, & caluariam auro celare: siquidem illa tanquam poculum in celebritatibus adhibebatur. Lusitani antiquitus intestina cæsorum hominum diligenter intuebantur, vt inde vaticinia captarent, & abscissas captiuorum dextras, tanquam munera Dijs litabant. Galatæ, & Massagetæ non aliter Deos consuli posse putabant, quàm apud aras, iugulato homine, ex cuius casu,

vel motu membrorum, vel ſanguinis fluxu, futura diuinare profitebantur. Item Galli olim grauioribus morbis, aut periculis affecti, ad placanda Numina, vel homines immolabant, aut ſe immolaturos vouebant. Cymbri ſontes homines ſudibus affixos proprijs Dijs tanquam victimas conſecrabant. Albani hominem ſacris initiatum, A ſanctitate probum, & impensè ſaginatum, cum alijs victimis, apud aras adolebant. Leucadij, ad arcendam Deorum iram, hominem de montis cacumine in mare præcipitem dabant. Senones, cæſo homine, ſtatis quibuſdam diebus, infanda ſacrificia celebrabant, & hac ratione omnia delicta expiari credebant. Perſæ, ad habendas Dijs gratias, iuuenes adhuc ſpirantes terra obruebant. Brittannis mos quidam antiquus inoleuit, vt nurus, & coniuges nudæ, & quodam herbarum ſucco dilinitę in templo ſupplicarent, & ſanguine captiuorum Dijs litarent. Sed quid per antiquos vagamur ritus? legimus in hiſtorijs de inſula Carolina nuper ab Hiſpanis orbem luſtrantibus inuenta; quòd ſtatuæ æneæ ſuorum Numinum intrinſecus cauæ, frequentes ibi viſuntur, in quibus, tempore ſacrificij puſiones incluſos, igne ſubiecto Dijs adolebant: quamobrem demirari non debemus, ſi legitur in ſacris litteris. Omnes abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt, Dijs ſuis offerentes filios, & filias, & igni comburentes. Interpretes igitur, illa ſimulacra, ex ære cyprio, & alijs metallis conflata fuiſſe tradunt. Prædictis tanquam coronidem addamus ritum Mexicanorum, B qui in templo, coram Deorum ſimulacris, viros, & fæminas iugulabant: prætereà Sacerdotes ſumptis arundinum cuſpidibus, varias corporis partes ſauciabant, & effluentem inde ſanguinem Dijs offerebant.

Sacrificia olim in Gallia qualia.

Deut. c. 10.

VSVS IN SPECTACVLIS.

HÆC rubrica cum præcedenti maximam habet conuenientiam: proptereà quod, ſi ibi homines ad aras, coram circumſtantibus mactabantur; aſſimi- C liter hic homines, coram populo, à Feris dilaniantur. Nam pro veteri conſuetudine, Romani tria ſpectaculorum genera exercere ſolebant. In primo Feræ cum Feris, in altero homines cum hominibus, & in tertio homines cum beſtijs præliabantur. Id confirmat Plinius, quando dixit Elephantes in Circo, Claudij Pulchri ædilitate curruli, aduerſus tauros pugnauerunt, & de ſecundo genere ſic ſcripſit: Nauali prælio in monte Cælio, defoſſo lacu, biremes, triremes, & quatriremes Tyriæ, & Aegyptiæ claſſis, magno pugnantium numero conflixerunt, ad quæ ſpectacula tot vndiq; homines confluxerunt, vt pleriq; aduenæ, inter vias, tabernaculis locatis manerent, & ſæpè, præ turba, plures exanimati fuerunt. De tertio ſpectaculorum genere retulit, Domitij Aenobarbi Aedilitate curruli, Vrſos Numidicos centum, & totidem venatores Aethiopicos in Circo, magna hominum cæde, dimicaſſe. Idcircò Caſſiodorus, qui hæc vidit, & ſcripſit, hoc certaminis genus tanquam horrificum, & infælix deteſtatus eſt: cum inuenirentur homines, tam audaces, qui vnica D tantum ſpe decipiendi animalis ſiſi, cum feris contendere vellent; qui niſi Feram effugiſſent, nec ſepulturam interdum inuenire poterant, quoniam cadauer à Feris truculentiſſimè abſumebatur.

Spectacula Romanorum tria erant.

Prælium hominum cum beſtijs.

Non defuerunt tamen, teſte eodem Caſſiodoro, aliqui auari ſanguinem habentes venalem, qui theatrum ingredientes pertica tantùm muniti, Vrſo, aut Leoni beſtijs in id maceratis obuiam irent, & flexibili adminiculo ligni beſtiam in eos irruentem tranſuolarent, quæ poſtea tanquam pudore quodam ſuperata, victores ſuos vltra impetere negligebat. Alij, pugnæ cum beſtijs committendæ cauſa, ſcuto ex cannis contexto, quo cum redemptoribus erant pacti, armabantur, & in ſpectaculum læti prodibant, vbi feram è caueis in illos emiſſam, illicò in terram proſtrati, & cannarum inuolucro tecti deterrebant, quæ beſtia eos denuò impetere non audebat; quamobrem, referente Caſſiodoro, non ſecus, quàm ſpinæ ericium in orbem collectum, debilis cannarum munitio hos ſeruabat. Alij labenti vtentes rota, Feras irruentes

Qua ratione Feras euitarent.

ruentes motus celeritate fallebant. Sunt verò hæc spectacula ex his, quæ Cicero ad Marcum Marium scribit hunc in modum: sed quæ potest esse homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transuerberatur? quam sententiam Ciceronis secutus Seneca, & huiusmodi spectacula detestatus, hæc prodidit. Nuper in ludo Bestiariorum vnus è Germanis cum ad matutina spectacula pararetur, secessit ad exonerandum ventrem, nullum enim aliud illi dabatur sine custode secretum, ibi lignum illud, quòd ad emundandum obscæna, adhærens spongiæ positum est, totum in gulam fa sit, & ibi præclusis faucibus, spiritum elisit; & infra: Cum adueheretur nuper quidam inter custodias, ad matutinum spectaculum missus, tanquam somno premente nutaret caput, eò vsq; dimisit, donec radijs insereret, & tandiu in sedili se tenuit, donec ceruicem circumactu rotæ frangeret. Secundo naumachiæ spectaculo vnus è Barbaris lanceam, quam in aduersarios acceperat, totam iugulo suo mersit. Quocirca nostra ætate Principes Christiani populis interdixerunt, ne spectacula huius generis celebrarentur, & horum loco Troiæ lusum, & Belli simulacra instituerunt.

VSVS IN BELLO.

PRINCIPES statimatq; ad martium certamen prouocantur, vel quando alteri bellum inferre volunt, hominum multitudinem congregantes, eos milites conscribunt, qui excellentes pugnas edere possint. Deinde ex his disciplina militari claros, & rei maritimæ peritissimos eligunt, vt alijs imperium classis demandent, alios in præfecturam deligant, & demum alios agmini equitatus præficiant. Hi postea cunctos milites centuriant, exercitum recensent, & cohortes plenissimas dicunt. Amplius pro copijs tutissimum locum eligant. Alijs imperant, vt vigilias noctis circumeant, & aliquos ad excubias tentandas ponunt: hoc igitur modo, constituta acie, producendo copias prælium prius tentant, postmodum, tota acie, manum cum hoste conferere nituntur. Immò, data occasione, exercitum augent, & auxilia multiplicare conantur, donec hostem, vel fundant, vel intercludant, vel penitùs perdant. Interdum homines ad explorandum alicuius vrbis situm mittunt, inde ad vrbem castra admouentes, & obsidione cingentes illam oppugnant, quandoq; struendo insidias cuniculos aduersus ciuitatem agunt, & præstò sunt illi, qui arces, & portas præsidijs firmatas occupare audent. Non defuerunt etiam mulieres bellicosæ, vt Cleopatræ Aegyptia, Artemisia Regina Cariæ, & Amazones, quæ olim intrepidæ certarunt. *Varia militum munera.* *Mulieres quæ militauerint.*

Amplius, præter belli Imperatores, & ordinarios milites in prælio sunt homines significati, equestres, pedites, antesignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, mensores, velites, peltati, cataphracti, hastati, scutati, ferentarij, nempè eminus dimicantes, sagittarij, chiliarchi tyrones, rorarij, quiquadam leui pugna prælium ineunt, gregarij, triarij, omnium fortissimi, qui postremam exercitus partem occupant, dimarchæ, nempè duplici genere pugnæ certantes, mucronigeri, culteliferi, sclopigeri, spiculiferi, scorpionarij, qui, machinis scorpionibus nuncupatis, vtuntur, balistarij, fundibalarij, qui funda lapides iaculantur, colubrinarij, pyrobolarij, qui glandes ignitas in aduersarios vibrant. Cæterùm qui scire desideret ordinem velitum, numerum Hastatorum, prærogatiuas Tribunorum militum, & Centurionum, diuisionem equitum, numerum manipulorum, situm turmarum, & munia præfectorum, adeat Iustum Lipsium, qui in libro de militia Romana, hæc omnia diligentissimè pertractauit. Placuit tamen vsum hominum in bello apud exteras nationes admiratione dignum tanquam coronidem prædictis annectere. Principes Regionis Cumanæ, pro scuto hominibus vtebantur, dum quatuor Indi Principem semper præcedentes, ne violaretur, sua corpora iaculis hostium opponebant, & quando eorum quis percussus cadebat, illicò alius substituebatur. *Nomina militum ab officijs, quibus funguntur.* *Mos Principis Cumanæ.*

vel motu membrorum, vel sanguinis fluxu, futura diuinare profitebantur. Item Galli olim grauioribus morbis, aut periculis affecti, ad placanda Numina, vel homines immolabant, aut se immolaturos vouebant. Cymbri sontes homines sudibus affixos proprijs Dijs tanquam victimas consecrabant. Albani hominem sacris initiatum, sanctitate probum, & impensè saginatum, cum alijs victimis, apud aras adolebant. Leucadij, ad arcendam Deorum iram, hominem de montis cacumine in mare præcipitem dabant. Senones, cæso homine, statis quibusdam diebus, infanda sacrificia celebrabant, & hac ratione omnia delicta expiari credebant. Persæ, ad habendas Dijs gratias, iuuenes adhuc spirantes terra obruebant. Brittannis mos quidam antiquus inoleuit, vt nurus, & coniuges nudæ, & quodam herbarum succo dilinitę in templo supplicarent, & sanguine captiuorum Dijs litarent. Sed quid per antiquos vagamur ritus? legimus in historijs de insula Carolina nuper ab Hispanis orbem lustrantibus inuenta; quòd statuæ æneæ suorum Numinum intrinsecus cauæ, frequentes ibi visuntur, in quibus, tempore sacrificij pusiones inclusos, igne subiecto Dijs adolebant: quamobrem demirari non debemus, si legitur in sacris litteris. Omnes abominationes, quas auersatur Dominus, fecerunt, Dijs suis offerentes filios, & filias, & igni comburentes. Interpretes igitur, illa simulacra, ex ære cyprio, & alijs metallis conflata fuisse tradunt. Prædictis tanquam coronidem addamus ritum Mexicanorum, qui in templo, coram Deorum simulacris, viros, & fæminas iugulabant: prætereca Sacerdotes sumptis arundinum cuspidibus, varias corporis partes sauciabant, & effluentem inde sanguinem Dijs offerebant.

Sacrificia olim in Gallia qualia. A

Deut. c. 10. B

VSVS IN SPECTACVLIS.

HÆC rubrica cum præcedenti maximam habet conuenientiam: propterea quod, si ibi homines ad aras, coram circumstantibus mactabantur; assimiliter hic homines, coram populo, à Feris dilaniantur. Nam pro veteri consuetudine, Romani tria spectaculorum genera exercere solebant. In primo Feræ cum Feris, in altero homines cum hominibus, & in tertio homines cum bestijs præliabantur. Id confirmat Plinius, quando dixit Elephantes in Circo, Claudij Pulchri ædilitate curruli, aduersus tauros pugnauerunt, & de secundo genere sic scripsit: Nauali prælio in monte Cælio, defosso lacu, biremes, triremes, & quatriremes Tyriæ, & Aegyptiæ classis, magno pugnantium numero conflixerunt, ad quæ spectacula tot vndiq; homines conflixerunt, vt pleriq; aduenæ, inter vias, tabernaculis locatis manerent, & sæpè, præ turba, plures exanimati fuerunt. De tertio spectaculorum genere retulit, Domitij Aenobarbi Aedilitate curruli, Vrsos Numidicos centum, & totidem venatores Aethiopicos in Circo, magna hominum cæde, dimicasse. Idcircò Cassiodorus, qui hæc vidit, & scripsit, hoc certaminis genus tanquam horrificum, & infælix detestatus est: cum inuenirentur homines, tam audaces, qui vnica tantum spe decipiendi animalis fili, cum feris contendere vellent; qui nisi Feram effugissent, nec sepulturam interdum inuenire poterant, quoniam cadauer à Feris truculentissimè absumebatur.

Spectacula Romanorum tria erant. C

Prælium hominum cum bestijs. D

Non defuerunt tamen, teste eodem Cassiodoro, aliqui auari sanguinem habentes venalem, qui theatrum ingredientes pertica tantùm muniti, Vrso, aut Leoni bestijs in id maceratis obuiam irent, & flexibili adminiculo ligni bestiam in eos irruentem transuolarent, quæ postea tanquam pudore quodam superata, victores suos vltra impetere negligebat. Alij, pugnæ cum bestijs committendæ causa, scuto ex cannis contexto, quo cum redemptoribus erant pacti, armabantur, & in spectaculum læti prodibant, vbi feram è caueis in illos emissam, illicò in terram prostrati, & cannarum inuolucro tecti deterrebant, quæ bestia eos denuò impetere non audebat: quamobrem, referente Cassiodoro, non secus, quàm spinæ ericium in orbem collectum, debilis cannarum munitio hos seruabat. Alij labenti vtentes rota, Feras irruentes

Qua ratione Feras euitarent.

ruentes motus celeritate fallebant. Sunt verò hæc spectacula ex his, quæ Cicero ad Marcum Marium scribit hunc in modum: sed quæ potest esse homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transuerberatur? quam sententiam Ciceronis secutus Seneca, & huiusmodi spectacula detestatus, hæc prodidit. Nuper in ludo Bestiariorum vnus è Germanis cum ad matutina spectacula pararetur, secessit ad exonerandum ventrem, nullum enim aliud illi dabatur sine custode secretum, ibi lignum illud, quòd ad emundandum obscæna, adhærens spongiæ positum est, totum in gulam farsit, & ibi præclusis faucibus, spiritum elisit; & infra: Cum aduceheretur nuper quidam inter custodias, ad matutinum spectaculum missus, tanquam somno premente nutaret caput, eò vsq; demisit, donec radijs insereret, & tandiu in sedili se tenuit, donec ceruicem circumactu rotæ frangeret. Secundo naumachiæ spectaculo vnus è Barbaris lanceam, quam in aduersarios acceperat, totam iugulo suo mersit. Quocirca nostra ætate Principes Christiani populis interdixerunt, ne spectacula huius generis celebrarentur, & horum loco Troiæ lusum, & Belli simulacra instituerunt.

VSVS IN BELLO.

PRINCIPES statimatq; ad martium certamen prouocantur, vel quando alteri bellum inferre volunt, hominum multitudinem congregantes, eos milites conscribunt, qui excellentes pugnas edere possint. Deinde ex his disciplina militari claros, & rei maritimæ peritissimos eligunt, vt alijs imperium classis demandent, alios in præfecturam deligant, & demum alios agmini equitatus præficiant. Hi postea cunctos milites centuriant, exercitum recensent, & cohortes plenissimas dicunt. Amplius pro copijs tutissimum locum eligunt. Alijs imperant, vt vigilias noctis circumeant, & aliquos ad excubias tentandas ponunt: hoc igitur modo, constituta acie, producendo copias prælium prius tentant, postmodum, tota acie, manum cum hoste conserere nituntur. Immò, data occasione, exercitum augent, & auxilia multiplicare conantur, donec hostem, vel fundant, vel intercludant, vel penitùs perdant. Interdum homines ad explorandum alicuius vrbis situm mittunt, inde ad vrbem castra admouentes, & obsidione cingentes illam oppugnant, quandoq; struendo insidias cuniculos aduersus ciuitatem agunt, & præstò sunt illi, qui arces, & portas præsidijs firmatas occupare audent. Non defuerunt etiam mulieres bellicosæ, vt Cleopatra Aegyptia, Artemisia Regina Cariæ, & Amazones, quæ olim intrepidæ certarunt.

Varia militum munera.

Mulieres quæ militauerint.

Amplius, præter belli Imperatores, & ordinarios milites in prælio sunt homines significari, equestres, pedites, antesignani, metatores, equites leuis armaturæ, tubicenes, tympanotribæ, mensores, velites, peltati, cataphracti, hastati, scutati, ferentarij, nempè eminus dimicantes, sagittarij, chiliarchi tyrones, rorarij, quiquadam leui pugna prælium ineunt, gregarij, triarij, omnium fortissimi, qui postremam exercitus partem occupant, dimarchæ, nempè duplici genere pugnæ certantes, mucronigeri, culteliferi, sclopigeri, spiculiferi, scorpionarij, qui, machinis scorpionibus nuncupatis, vtuntur, balistarij, fundibalarij, qui funda lapides iaculantur, colubrinarij, pyrobolarij, qui glandes ignitas in aduersarios vibrant. Cæterùm qui scire desideret ordinem velitum, numerum Hastatorum, prærogatiuas Tribunorum militum, & Centurionum, diuisionem equitum, numerum manipulorum, situm turmarum, & munia præfectorum, adeat Iustum Lipsium, qui in libro de militia Romana, hæc omnia diligentissimè pertractauit. Placuit tamen vsum hominum in bello apud exteras nationes admiratione dignum tanquam coronidem prædictis annectere. Principes Regionis Cumanæ, pro scuto hominibus vtebantur, dum quatuor Indi Principem semper præcedentes, ne violaretur, sua corpora iaculis hostium opponebant, & quando eorum quis percussus cadebat, illicò alius substituebatur.

Nomina militum ab officijs, quibus funguntur.

Mos Principis Cumanæ.

VSVS IN VARIIS. A

IN varijs variæ hominum partes adhibentur: quandoquidem sanguis humanus, in vndecimo experimento Artephij, vt in scholijs Paracelsi legitur, locum habet, dum simulacra virorum, & fæminarum fictilia humano sanguine liniuntur circa caput, & capita vacua seminibus papaueris implentur, quæ statuæ postea in terram proiectæ tot hominum, & fæminarum simulacra repræsentare feruntur, quot semina papauerum in capitibus includebantur: quæ nugamenta non ad spectaculum, sed, ad aliquid significandum, in arte chymica proponuntur.

Lib. 10. de secr. Cum ex sanguine, iuxta Medicorum mentem, pinguedo generetur, ad vsum humanæ pinguedinis accedemus. Referunt igitur teste, Vuecherio, candelam ex humano sebo paratam, & delatam in locum, vbi thesauri reconditi esse perhibentur, B strepitu illos detegere, & thesauris proximam extingui: quocirca nonnulli ex sympathia quadam contingere arbitrantur: cum pinguedo ex sanguine ortum trahat, & ex sanguine spiritus instrumenta animæ dimanent, quæ in homine viuente desiderio auri, & argenti irretitur. *Thesauri inuentio.* Insuper dira cupido mentes hominum adeò inuasit, vt quæ natura mortalium commoditati largita est, abutantur: quandoquidem, ex multis horum coaceruatis, lamiæ componunt vnguentum, cui ipsæ plurimum superstitionis admisceant, nihilominus naturali virtute desideratum ab ipsis effectum parere potest. *Pusionum pinguedo.* Pinguedinem pusionum æneo vase coquunt, addendo apium, aconitum, folia populi, fuliginem, sanguinem vespertilionum, solanum somniferum, mandragoram, lolium, fabam inuersam, hyosciamum, papauer, opium, & alia huius generis, quæ profundum somnum conciliare solent. *Lib. 15. de secr.* Idcircò Vuecherius, post corpus inunctum prædicto linimento, mirabilia videri narrat: referunt enim tales maleficæ mulieres, se intueri, per quietem, theatra cænas, viridaria, formosos iuuenes, & cætera huius generis, quibus summopere delectantur. C Neq; id demirari debemus, quoniam simplicia vnguen descriptum componentia, somniorum violentorum causæ esse feruntur. *Li. 2. Antid. spec.* Præterea aliud vnguentum huius generis Vuecherius in Antidotario descripsit.

Dentes potissimum puerorum ab hoc vsu non arcentur: quandoquidem, ex sententia Sextij Philosophi, dens pueri septennis inclusus in dextrocherio, & delatus à muliere, conceptionem adimere dicitur. Quamuis Albertus dentes puerorum in prima ætate cadentes colligendos esse pronunciet, antequam terram contangant, qui argento inclusi, & de collo mulieris suspensi sterilitatem procreare feruntur: quamuis hæc omnia inter fabulas aniles recensenda esse existimemus.

Li. 2. prima Dec. Si dirigatur animus ad vsum cęterorum ossium, habemus ex Petro Martyre, apud Cannibales in angulis ædium, multa humana ossa, & præcipuè brachiorum, & tibiarum reperiri, cum illis, ad cuspides sagittarum conficiendas, vtantur: cum illæ regiones ferro careant. D *Vsus ossium.* Brasiliani quoq; ex ossibus hostium in bello cæsorum fistulas parant, vt in itinere comitum animos recreent, & in bello, militum mentes ad perdendos hostes excitent.

Ex humana vrina, & cupro idoneum auri ferrumen conficitur: præterquamquod aurifices ad aurum detergendum hac vtuntur. *Vsus vrinæ humanæ.* Immò lamina argentea supra vas vrina plenum locata talem contrahit rubiginem, quæ colorem lapidis lazuli æmulatur, qua pictores pro cæruleo transmarino vti possunt. Præterea Chymistæ vrinam humanam distillatam, ad quædam metalla soluenda, adhibent. Vitium ægrotantium præsidium est cinis sarmentitius, & quercinus, cum aceto circa truncum aspersus, *Li. 9. de secr.* sed Vuecherius satius, & rectius esse putat, si vrina humana circa radices vitis fundatur.

Tan-

Tandem ſaliua humana ingreditur vnguentum, quod ſecundum Vuecherium au-ctionem capillorum coercet. Item ſaliua humana hydrargyrum facilè diſſoluitur, ex quo poſtea Pharmacopæi vnguentum ad pediculos parant. Præterea ſaliuæ hanc at- *Li.3. Antid. ſpec.*
E tribuunt prærogatiuam, vt ſi aliquem pæniteat ictus eminus, vel cominus manu illati, & confeſtim expuat in volam manus, quæ percuſſit, tunc dolore percuſſus leuatur. His addamus, quod in Labra Iouis Gnidij fonte, anguillæ manibus veſcebantur, & idem contingere cuidam fonti Meſopotamiæ retulerunt.

DE MONSTRO IN GENERE.

Caput II.

F

ÆQVIVOCA.

FESTVS cum omnia naturæ modum excedentia monſtra appellauerit, proculdubiò multa in genere monſtrorum conſtituetur; quandoquidem Naturam irandum in modum in conformandis animalium conceptibus, in fingendis plantarum formis, & in rerum inanimatarum figuris, identidem ludit, dum monſtroſas, & peregrinas conformationes rebus imprimit. Verùm, ne ambiguitas nominis legentes ludificet; placuit prima facie æquiuocationem explanare. Etenim monſtrum quandoq; pro monſtratione vſurpatur, quam ſignificationem expreſſit Virgilius libro tertio Aeneidos, quandò inquit. *Monſtra Deum refero*. Item Præcentiones citharædo- *Monſtra pro monſtratione.*
G rum, quas experientes temperantiam chordarum, etiam iuxta congruam harmoniæ rationem extenſarum, edunt, monſtra appellantur. Immò ſi contra vſitatum morem, aliquid in Mundo contingat, monſtrum vocatur, & in hoc intellectu locutus eſt Horatius, quando pluuiæ abundantiam recenſet, quæ in diluuio vniuerſali iuga montium ſuperauit, ſic.

Terruit gentes, graue ne rediret *Li. 1. Carm. od. 2.*
Seculum pyrrhe noua monſtra queſta.

Quamuis alij fuerint huius opinionis, per monſtra hoc in loco eſſe exponenda nuncia mærore plena: propterea Cicero ſcribens ad Atticum, hæc retulit *Venerat duabus horis ante Cherippus mera monſtra nuncians*. Vbi quidam interpretes, per mera monſtra, aduerſam Quinti valetudinem exponunt: licet monſtra etiam ad res incredibiles, & ad prodigioſa mendacia referantur, idcircò Quintus Serenus monſtra nuncupauit illa verba, quæ ad exterminandos morbos à nonnullis proferuntur, his *Li. 4. ep. 76.* *Monſtra pro mendacijs.*
H verſibus.

Multaq; præterea verborum monſtra ſilebo,
Nam febrem vario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit.

Amplius res intellectu difficiles, veluti latebroſa, & cæca quædam ænigmata monſtra dicuntur, quem intellectum ſecutus Seneca libro primo Thebaidos, ſic ait. *Quis tanta monſtra explicabit?* Rurſus quando viri, vel mulieris adeò decora, & ſpectabilis forma conſpicitur, vt nil venuſtius à natura fingi poſſit, à vulgò monſtrum pulchritudinis appellatur: quare ad rem Franciſcus Petrarcha De venuſtate Lauræ ſic canebat.

O delle donne altero, e raro moſtro.

Quemadmodum ex aduerſo vir deformitatis ſpeculum, monſtrum quoq; nominatur. Legitur enim in Vita Aeſopi, quod vxor Xanthi tantam noui, mancipij nempè Aeſopi deformitatem admirata, increpans maritum, dixit. *Vnde mihi hoc monſtrum attuliſti?* *Monſtrum pro pulchritudine, & de formitate.*

tulisti? Immò vir supra humanum modum viribus pollens, & tanquam singulare fortitudinis specimen, monstrum cognominatur; propterea veteres Herculem in hoc sensu monstrum indigitarunt, cum huius viri fortia facta, in cæteris domandis monstris, per totum terrarum orbem celebrentur. A

Monstrum pro singulari ingenio.

Præterea cum monstrum dicatur, quod ordinem sui generis magna omnium admiratione, excedit, proculdubiò virum non vulgari ingenij dexteritate conspicuum, tanquam monstrum manifestabimus. Quare, iuxta hunc intellectum, Diuum Thomam Aquinatem, cuius ingenio nil præstantius fuit, ingeniosum monstrum meritò appellarunt. Ex altera parte hominem omnium, quos terra sustinet, impijssimum, omniq; scelerum genere contaminatum, tanquam monstrum nominant, & pro genuino huius typo Neronem verum humani generis portentum, & monstrum ostendunt: pariter Cicero in Catilinam, in hoc sensu loquens, monstrum hominis se dicturum esse attestatur. Petrus etiam Crinitus homines illos tanquam monstra monstrat, qui volumina aduersus rectam religionem, & Christum composuerunt; vbi inter alia flagitia, quæcumq; de Christo à priscis vatibus præsagita, de alijs quoq; intelligi potuisse tradiderunt, quæ opiniones postea à Diuo Augustino, Origine, & Cypriano mira facilitate exploduntur. B

Lib. 9. de honest. discip. c. 10.

Vitium dicitur Monstrum.

Sed, præter has animi ferinas actiones, homines aliquando vixerunt, qui monstra merito fuerunt nuncupati, qui corporeas brutorum operationes imitantur. Narrat enim Ioannes Langius Medicus celeberrimus fuisse in Austria homines, qui latratu, & pernicitate cursus, cum canibus contendebant: immò cum illis in sylua illæsi assiduè venabantur. Quid plura? vitium ipsum optimo iure monstrum vocitatur: siquidem ibi monstrum nutriri asseueramus, vbi aliquod crimen latibulari significamus, sumpta fortè metaphora à veris monstris, quæ, ob pudorem, in locis abditis aluntur. Demum monstrosum hominem licet appellari illum, cui omnia benè, & prosperè accidunt, iuxta monostichon trochaichum.

Monstrosa res homo, vnquam cui nihil mali accidit.

Diabolus dicitur Monstrum.

At quandò, per quietem, horrifica aliquibus spectra, & deuia somnia apparent, hæc somni monstra summis rationibus cognominantur. Et à nomine monstri non sunt segreganda illa formidabilia simulacra, quæ Dæmones, ad horrificandos viros, Deò dicatos, representant. Immò ipse Diabolus monstri vocabulo cohonestandus esse videtur, dum ex varijs cunctorũ animantiũ partibus propriam figuram aliquandò integrat: ideò Diuus Hieronymus optima de causa Diabolum mõstrum monstrorũ nominauit. C

Insuper monstra ad miracula referri videntur, dum Ouidius, de transfiguratione sororum Phætontis in populos, verba faciens, huic miraculo Cygnum Sthenelei filium interfuisse recitat his verbis.

Lib. 2. Metam.

Assuit huic monstro proles Stheneleia Cygnus.

Nouerca amor Monstrum.

Huic non absimile miraculum, seu monstrum erit, si accidat, vt Nouerca alioquin immitis sæua, & monstrifera ab authoribus appellata, priuignum singulari pietate, & charitate complectatur; quod in quadam ciuitate aduena admiratus obseruans, id tanquam monstrosum notauit: quemadmodum etiam si contingat, vt pater à filijs prodatur: hac de re Ouidius Scyllæ proditionem monstrum nuncupauit.

Lib. 8. Metam.

Pariter absurda quæcumq; monstra dicenda erunt, dummodò naturæ ordinem superent: etenim conuersio fœminæ in marem, & vicissim maris in fœminam huc referenda esse videtur; siquidem canit Ausonius hunc in modum. D

Cuncti admirantur monstrum, dum mollior agna
Astitit in tenerum de grege versa marem.

Satyr. 2.

Absurdum quoq; & similiter monstrosum est, si vir nubat viro: ideò Iuuenalis taxans sanctitudinem simulatorum, qui tamen ad improborum genus hominum referendi sunt, meminit præsertim eorum, qui inuicem, præter naturæ ordinem, ritu mulierum, nupserunt, & hoc monstrum valdè absurdum appellauit.

Scilicet horrores, maioraq; monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum.

Et paulò inferius.

Vicit & hoc monstrum tunicata fuscina Gracchis.

Præterea medicina suis non caret monstris: quandoquidem morbus, vel cognitu diffici-

difficilis, vel alicui Regioni peculiaris, apud cæteras Nationes monstrum nominatur. Vnus instar omnium sit Plica morbus Polonis familiaris, qui nil aliud est, nisi pilorum glutinatio ita indissolubilis, vt pili tenaci glutine iuncti esse videantur. Prodit hic affectus à substantia viscida, & glutinosa, qualis autem sit hæc materia, vbi, & *Plica qualis Morbus.*
E quando generetur, & cur in has partes potius, quam in alias transmittatur, non est præsentis loci explicare. Hoc vnum est Bononiæ annis nuper elapsis, mulierem Polonam hoc affectu laborantem fuisse, ad quam spectandam tanquam ad monstrum multi confluebant.

Rursus in medicina monsttum appellari licet, quando aliquis pernicioso, maligno, & lethali morbo afflictatus, & à Medicis tanquam deploratus relinquitur, nihilominus, præter omnium expectationem, conualescit: quocirca non sine ratione canebat Ouidius. *Mōstrum in Medicina.*

Sæpè aliquem solers Medicorum cura reliquit;
Nec tamen hic, vena deficiente, perit.

F Monstra quoq; ad humana excrementa referri possunt: namq; in hominibus temperaturæ melancholicæ tales humores, & ita ab aliorum natura recedentes generantur, vt monstra prorsus esse videantur; quapropter Galenus in Libro de Melancholia scriptum reliquit fuisse nonnullos melancholicos, qui aliquod noxium se deuorasse existimarunt, cum quædam abominanda, & monstrosa euomerent. *Excrementa monstrosa.*

Succedunt commentitia, & imaginaria Poetarum monstra, quæ aliqua animaduersione indigent. Retulerunt enim Cassiopeam Cephei vxorem tanto venustatis fulgore elatam, vt se Nereidibus pulchriorem iactauerit; hinc Nymphas indignatas à Neptuno impetrasse tradiderunt, vt maritimum monstrum Aethiopiam deuastaret, neq; Numina Nereidum placari posse, nisi Andromeda Cassiopeæ filia monstrosæ belluæ exponeretur. Huius generis fuerunt monstra, in quæ socij Pici Regis à Circe fuerunt transmutati, de quibus canit Ouidius hunc in modum.

Illa nocens spargit virus, succoq; veneni *Lib. 14. Metam.*
Cuius ab atractu, variarum monstra Ferarum
G *In iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.*

Similia monstra recenset Homerus memorans Cyclopem in vasto speleo habitantem, carnibus humanis vescentem, & lac pro vino potantem his versibus.

αὐτὰρ ἐπεὶ Κύκλωψ μεγάλην ἐμπλήσατο νηδὺν *Lib. 9. odyss.*
ἀνδρόμεα κρε͂ ἔδων, καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνων.

Idest.

Cæterum postquam Cyclops magnum impleuerat ventrem
Humanas carnes comedens, & ad hæc merum lac bibens.

Hinc postea alij Poetæ Cacum montis Auentini monstrum igneum spirans halitum, & vicina loca deuastans finxerunt, cuius sic meminit Ouidius. *Lib. 1. Fast.*

Cacus Auentinæ timor, atq; infamia syluæ
Non leue finitimis, hospitibusq; malum.
H *Dira viro facies, vires pro corpore corpus*
Grande; pater monstri mulciber huius erat.

His dictis de Poetarum monstris, accedemus ad ponderandos homines, qui iustam staturæ humanæ mensuram, vel magnitudine, vel paruitate non seruantes, inter monstra recensentur. Hi sunt Gigantes vastæ molis proportione membrorum, & recta eorumdem conformatione referti, quos olim à terra genitos Poetæ fingebant: qua de causa Horatius sic canebat. *Monstrosa statura.*

Iniecta monstris terra dolet suis, *Lib. 3. Car. Od. 4.*
Maretq; partus fulmine lucidum
Missos ad Orcum, &c.

Similiter Pygmei, Pumiliones, & Nani, ratione exiguæ staturæ, in genere monstrorum à nonnullis collocantur. Hanc æquiuocationem Gibbi, Claudi, macrocephali, & similes non effugiunt: quamuis rarò non generentur, & quandoque à natura parentum non valdè recedant. Quemadmodum à natura consanguineorum non multum declinare videntur plures partus ad effigiem canis, bouis, & aliorum brutorum accedentes; cum tamen prædictorum animantium caput prorsus; non *Pumiliones inter monstra.*

æmu-

æmulentur, ſed tantummodò prædictorum brutorum quædam referunt rudimenta, & lineamenta, ex quibus poſtea Phyſiognomi varios hominum mores elicere poſſunt, quæ doctrina in Phyſiognonomicis Ariſtotelis continetur.

Aliquando in rebus etiam inanimatis, quædam ex cauſis abditis prodeuntia contingunt, quæ monſtri æquiuocationem incurrunt: veluti ſpectra hominum in aere digladiantium, & brutorum ſimulacra in nubibus apparentia: quamuis hæc potius portenta, & prodigia, quam monſtra dici debeant. Quamobrem olim Iudæi in ciuitate Hieroſolymæ, cum, ſpatio quadraginta dierum, varias equitum haſtis munitorum, & ſtolis aureis indutorum turmas in aere vidiſſent, & ſonitum clypeorum audiſſent, monſtra in bonum conuerti aſſiduè rogabant: nam Ioſephus Hebreus, hæc portenta, ante deletam Hieroſolymam, apparuiſſe tradidit. Similia monſtra, ſeu potius prodigia memorauit Virgilius canens. A

Monſtra cæleſtia.

L. 2. Aeneid.

Nec dubijs ea ſigna dedit Tritonia monſtris.

Nomen etiam monſtri ſortiri videntur illa animantia, quæ cum ſint vnius naturæ in ſuo genere, & perfectæ conſtitutionis; nihilominus ex fæmina alterius ſpeciei prodeunt: veluti ſi mulier ranam, aut ſerpentem enitatur; quod olim in Vmbria accidiſſe Hiſtoriographi referunt: quapropter Lucanus huc reſpiciens, quandoque canebat. B

Matremq; ſuus conterruit infans.

Similiter in paſcuis Nicippi, authore Aeliano, Ouis Leonem peperit, & ex annalibus Colmarenſibus, anno ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum, & ducenteſimum, in Turego, Lupa domeſtica duos lupos rufos, & nonnullos canes maculoſos enixa eſt. Hæc autem non monſtra, ſed quaſi monſtra aliqui indigitant, cum ortum tantummodò monſtroſum, non autem ſubſtantiam habeant. His non abſimiles ſunt partus albi ex nigris parentibus prodeuntes, & viciſſim nigri ex genitoribus candidis in lucem venientes, quam opinionem Pareus ſectari videtur. Verum, & hi fœtus quaſi monſtra appellari poſſunt, quoniam nullam intuentibus admirationem, niſi in comparatione ad ſuos genitores, afferunt.

In var. hiſ.

Monſtra quaſi monſtra, quæ.

Tandem aduertendum eſt, quod veluti in ſingulis gentibus quædam hominum monſtra oriuntur: aſſimiliter in vniuerſo genere humano quædam ſunt monſtra gentium, vt Monoculi, Cynocephali, & ſimiles, qui in Africa habitare feruntur. Sed neque tales veri monſtri nomen ſibi vindicant; cum ex ſimilibus parentibus oriantur: poſſunt quidem nobis monſtra appellari, incolis tamen monſtra non dicuntur, cum illis nullam admirationem pariant. Id quod de hominibus huius generis exaratur, de brutis quoq; intelligendum eſſe promulgamus: nam piſces repertos eſſe humana facie Hiſtorici recitant, & Alexander ab Alexandro hominis marini meminit. Fulgoſius quoque memorat piſcem humana effigie pelle anguillæ tectum. Immò Cardanus, & Bellonius in quodam lacu Pomerianæ, poſt inundationes, & ſæuas maris tempeſtates, piſcem mulierem captum fuiſſe diuulgarunt. De his animantibus ſuperius in primo capite, & in Rubrica differentiarum ſigillatim pertractatum fuit. His addamus, ex hiſtoria Indica, anguillas cauda capræ, quæ ab indicis latebris prodeuntes, fluuijs exundantibus, ad mare confluunt; quamuis alij Authores has in mari indico naſci, ibique ali prodiderint. Hæc igitur licet raro conſpiciantur, attamen vera monſtra nuncupari nequeunt, cum à proprio genere non degenerent. Hic igitur in gratiam lectoris iconem animalis Africani admodum deformis exhibemus, rotundo corporis ambitu inſtar teſtudinis, cuius dorſum duæ lineæ flauæ ab angulos rectos ſe ſe interſecantes condecorant, in quarum ſingula extremitate ſinguli oculi, & ſingulæ aures affixæ viſuntur: itaut hoc animal quatuor oculis intueatur, & totidem auribus audiat: vnicum tamen os, & ventrem habet, ſed plures pedes globoſum corpus adeò cingunt, vt in quamcumq; partem ſe vertere poſſit; cauda eſt longa, & in extremitate valdè villoſa. Hoc non diſcrepabit valdè ab animali tetracephalo Ramuſij, quod quatuor capita tali ordine diſpoſita habebat, vt quatuor mundi plagas ſpectaret, & quò greſſu, horum vnum capitum ſe dirigebat, illicò, nulla conuerſione, reliquum corpus ſequebatur. C D

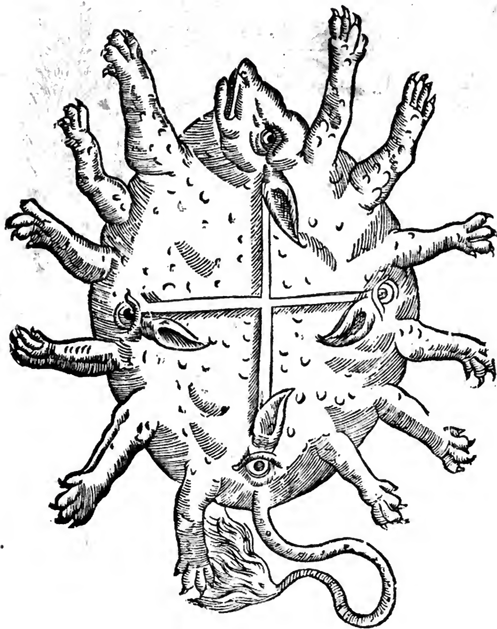
Piſcis humana facie.

Lib. 3.

Deſcriptio animalis deformis Africani.

ANI-

Animal Africanum deforme.

Demum inter volatiles animantes, iconem galli indeici auriti tridactyli repræsentamus, qui prima facie nobis monstrum esse videtur; & tamen à suo genere minimè degenerans nullam admirationem incolis Indiarum affert. Mira est galli species, & nulli volucrum generi pulchritudine inferior. Rostrum reliquorum gallorum est dissimillimum, sed psitacorum rostris respondens: est enim aduncum in superiori parte, & totum rubrum. Caput totum, pectus, & venter colore roseo diluto: cristis insignitur duabus, primum carnea more nostrorum gallorum, quæ propè rostrum est; Altera crista pennis constat luteis; oculorum pupilla est nigra iris lutea, cum ciliis pariter nigris. Aures magnæ, & erectæ asininis non absimiles, quas quispiam fictitias iudicaret, & tamen minimè monstrosæ sunt, sub mento pennæ quædam virides

Descriptio galli Indici.

Gallus Indicus auritus tridactylus.

rides dependent, veluti barbæ figuram æmulantes: ex collo superiori, & vropygio, quæ viridia sunt, pennæ cæruleæ albis calamis ornatæ deorsum pendent. Alæ diuersi admodum coloris sunt: nam primæ earum pennæ obscuræ virent, sed ita sunt E dispositæ, vt squamulas quodammodo efficere videantur, & harum medium lineà alba percurrit, quæ sequuntur intensè admodum virent, sed in extremitate albæ sunt, harum tamen tres inferiores cæruleæ sunt, sed circumcirca subuirides. Extremæ denique remiges luteæ sunt, & omnium costæ albæ: inferior autem alarum pars colore est subcæruleo ad viridem tendens superior verò roseo, & costæ omnes itidem albæ. Cauda est duplex, prior exigua, & quinque tantum pennis integrata, ijsq; rubicundis, & admodum breuibus, si secundæ caudæ comparentur. Secunda cauda, nouem longissimis pennis constat, quarum aliæ alijs longiores sunt, & diuersum colorem sortiuntur. Maiores sunt ferrugineæ, pennulis tenuissimis oblongis fuscis hincinde dependentibus constantes, in extremitate ceu oculos ouales rubicundos, & circumcirca cæruleos obtinent. Pedes rubri tribus digitis distincti, vngues cum calcaneo albi. *Cauda galli Indici descriptio.*

Itaq; monstra propriè dicta erunt illa, de quibus primo loco in præsentia disseremus, mox de alijs quoq; verba facturi. Hæc sunt animantia aliquid humani habentia F suis genitoribus valdè dissimilia, & rarò contingentia, veluti homines trimani, fœtus semicanes, & similes animantes inusitatam structuram præ se ferentes.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

MONSTRVM, ex mente Isidori, ita nuncupatur, quia aliquid futurum monstrando, homines moneat: quapropter nonnulli hac ratione ducti monstrum quasi monestrum appellarunt, vel quia monendo, aliquod mysterium diuinæ vltionis præmonstret, vel quia tanquam aliquod singulare à singulis G obseruetur, & propter admirationem digito monstretur, quæ postrema etymologia magis arridere potest; cum prima ab Isidoro allata non prorsus quadret; primò quoniam multa in multis regionibus monstra oriuntur, ex quibus nullum præsagium elici potest. Possumus quidem attestari his aliquando summum Deum posse hominibus futuram calamitatem indicare, nihilominus plerumq; his monstris propriè dictis non vtitur; cum in sacris paginis nullum monstrum huius generis à Deo procreatum legerimus, & tamen multa alia prodigia patrauit. Præterquamquod talia monstra in solitudine Africæ nasci authores asseuerant, vbi nulli monendi homines diuagantur. Alioquin monstra ab alijs miracula physica vocitantur, quæ contingunt, quotiescumque Natura non iuxta consuetam legem in conformationibus fœtuum operatur. *Li. 11. Orig.* *Miracula physica quæ.*

Alij monstrum appellarunt Ostentum, cum hoc nomen multò plura, quam monstrum amplectatur: si quidem ostentum est, quod, præter naturæ ordinem, nasci- H tur, vt fætus tripes, & vnimanus; deinde omnia illa prodigiosa comprehendit, quæ Græci φάσματα nominat. Alioquin ab alijs monstrum dicitur etiam Portentum, quia, iuxta primam etymologiam, aliquid futurum portendat. A quibusdam monstrum nomine prodigij circumfertur; cum monstrum sit quasi Porrodigium, quia porrò dicat, & aliquid venturum præsignificet, quam significationem, ex auspicijs haurire videntur. Nihilominus hæc nomina sæpissimè confunduntur, & alterum pro altero ab Authoribus vsurpatur: quamobrem Cicero libro primo de Diuinatione optimè scribebat monstra, ostenta, portenta, & prodigia appellari, quoniam monstrent, ostendant, portendant, & prædicent. *Ostenta, portenta, prodigia, & monstra quæ.*

Si ad Græcos animum conuertamus, pariter in hanc nominum confusionem incidemus. Etenim Aristoteles aliquando τὰ τέρατα ἁμαρτήματα τῆς φύσεως appellauit, nimirum monstra errata naturæ; vbi Theodorus Gaza portenta reddidit, nec fortè præter rationem, cum τέρας scilicet monstrum παρὰ τὸ εἴρω deducatur, nempè à nuncio tamquam monstrum sit signum, quo summus Deus ad aliquod nunciandum *Lib. 4. de Gen. An. c. 4.*

vtatur: quamuis Niphus in Commentarijs portenta non eſſe in hoc genere aſtruat.
Synonyma græca. Siquidem, φάσμα, iuxta ſententiam eiuſdem Ariſtotelis, in meteorologicis, propriè monſtris cœleſtibus, nempè portentis, & prodigijs competit: nihilominus hoc etiam vocabulum nonnulli authores pro monſtro vſurparunt. Aliter apud Græcos πέλωρ A exponitur quidem monſtrum, ſed potius id, quod ingentem, & immanem molem præ ſe ferat, quaſi πέλας ὄρος ὤν τῷ μεγέθει, quoniam ſua magnitudine montem ferè
Lib. 1. adæquet. Idcircò Apollonius in Argonauticis aliquando, in nominandis Giganti-
Lib. 2. Argon. bus, hoc vocabulo vſus eſt: quamuis poſtea idem author alibi, ad indicandum partum monſtroſum, eandem vocem adhibuerit. Alij Græci monſtra ἀποφώλια indigitarunt, quaſi quod hæc vox ἀποφώλιος rem monſtroſam, & prodigioſam ſignificet, ſed tamen plerumq; aliquid vanum, & irritum denotat: quapropter oua illa auium propriè dicuntur ἀποφώλια, quæ ſterilitate non carent; cum tamen hoc vocabulum partus etiam degeneres comprehendat.

Cap. 13. Monſtrum hebraicè, vt habetur in Deuteronomio, vocatur Mopeth à verbo Haphah, nimirum illuxit, vel à verbo Pathah perſuaſit, quoniam monſtra, & portenta homines, quibus ventura prædicunt mala, ad meliorem mentem reuocent. Germanicè Ein vuunderging, Ein vnnaturlich. Hiſpanicè milagro, Gallicè monſtre, Italicè B monſtro nominatur.

DIFFERENTIÆ.

Lib. 4. c. 5. MONSTRORVM Differentiæ ita cognitu ſunt difficiles, vt ſybilla interprete indigere videantur. Quandoquidem tot authores in illis examinandis, tot ſententias in medium protulerunt. Ariſtoteles, in hiſtoria generationis animalium, has ad tria præcipua capita, nempè ad abundantiam, & defe-
Lib. 11 Orig. ctum partium, necnon ad præpoſterum, & peruerſum naturæ ordinem in ſitu earumdem reduxit. Auerroes in Commentarijs ad eundem locum Ariſtotelis partus mon- C ſtriferi quattuor conſtituit ſpecies, dum harum alias in numero, alias in quantitate, alias in qualitate, & alias in ſitu diſcrepantes prædicat. Iſidorus primùm conſiderat monſtra magnitudinis, & paruitatis corporeæ, ſicq; Gigantes, & Nanos complectitur; deinde, ratione magnitudinis, & paruitatis membrorum, fœtus cum magnis, vel paruis partibus natos non excludit. Tertiò ſuperfluitatem, & defectum partium reſpicit, vt infantes trimanos, vel ſine manibus, & alijs partibus huius generis, comprehendat. Quartò meditatur monſtra ſecundum partem transformata, veluti partum cum capite canis natum; vel transfigurata in alienam naturam, veluti ſerpentem ex muliere ortum. Quintò mutationem ſitus partium, veluti oculum in pectore, & iecur in ſiniſtro hyppocondrio contemplatur. Sextò præcocem partium creationem,
Præcox generatio partium. vt infantem cum dentibus, vel barba, vel capillis canis, ab vtero exeuntem admiratur. Septimò in arenam adducit complicationem plurium differentiarum monſtrificarum, quam fœtus cum capite leonis, & pedibus vituli repræſentare poteſt. Octa- D uò tandem affert permixtionem generis, vel ſexus, quam differentiam hermaphroditi conſtituunt.

In comment. ad probl. Ariſt. Clariſſimus Septalius ad triplex genus humana monſtra reducit; cum aliquid fieri extra intentionem, & facultatem naturæ, & à parentibus diſcrepare trifariam contingat. Primò quoad ſubſtantiam facti, & quoad id, quod fit, quod eſt maximum, deinde quoad id, in quo fit, quod eſt longè minus, & tertiò quoad modum, & ordinem faciendi, quod adhuc minus excedit, & minus eſt diſſimile. Ad primum genus illa refert monſtra, quæ ſecundùm totum, vel ſecundùm partes, nempè quoad modum, & ad id, in quo fit, & quantum ad id, quod fit, & ad ſubſtantiam facti, à facultate naturæ, & à ſimilitudine parentum recedunt, & hæc monſtra ſupremum
Monſtra trifariam diſcrepant. gradum occupant, quia nunquam rationem finis ſubeunt; veluti quando in humana ſpecie, monſtra figuram bruti, vel in toto, vel in aliqua parte geſtant; quoniam partes bruti non ſolum eo modo, in quo fiunt, facere vellet, ſed nec etiam in humana

humana

humana specie operari vllo modo vellet, quod spectat ad substantiam facti: quocirca dissimilitudinem non solum accidentalem, & indiuidualem, verùm quoque specificam à parentibus habent. Ad secundum genus trahit illa monstra, quæ superfluis in-
E tegrata membris in lucem exeunt; cum natura, illas quidem partes procreare vellet, sed non tamen in eo, in quo fiunt, nec eo modo; quamobrem duplici ratione à parentibus discrepant. Tertiò, & postremò generi, Septalius illa monstra assignat, quæ partibus non rectè dispositis constant: siquidem natura illas quidem vult formare, sed non tamen eò modo, & ordine: hinc neq; quantum ad id, quod fit, neq; quantum ad id, in quo fit, sed solum in modo erratum contingit.

Ioannes Georgius Schenchius, in opusculo de Monstris, iuxta abundantiam, & inopiam materiæ, nec non iuxta malam qualitatem eiusdem, & imaginationem genitorum, varias monstrorum differentias discriminat. Quandoquidem ad luxuriem materiæ, gemellos connatos, bicipites, quadrimanos, tripedes, gigantes, & hermaphroditos reducit; deinde ad eiusdem materiæ defectum, nanos, acephalos, vnimanos, & apodes refert. Denique prauæ qualitati materiæ, & imaginationi parentum cæteras turpes, & absurdas hominum, & aliorum brutorum conforma-
F tiones assignat. *Differentia ex Schenchio.*

Vir musarum, charitumque munificentia ornatissimus Vlysses Aldrouandus in quodam Catalogo suorum operum, quatuor monstrorum differentias constituit, in quarum prima monstra ob excessum, & defectionem reponuntur, in secunda sunt, quæ ex congressu animalium diuersæ speciei prodeunt, in tertia locantur; quorum causæ ad imaginationem referuntur, & denique quartam differentiam constituunt illa monstra, quæ à causis non sublunaribus dimanant.

Benedictus Pererius multò plures monstrorum differentias assignare videtur, dum inquit multa esse monstrorum genera, cum monstrum multifariam effici possit, nimirum in sexu, vt si fuerit, aut incerti sexus, aut habuerit vtrumque cuiusmodi est Hermaphroditus. Secundò propter aliquam qualitatem, veluti si habeat nimiam crassitiem, aut tenuitatem, aut aliam quampiam notabilem, & inusitatam qualitatem. Tertiò in excessu, aut defectu magnitudinis, veluti si membra fuerint iustò
G maiora, vel minora. Quartò in situ, veluti si partes præter naturalem consuetudinem sint transpositæ. Quintò in figura, veluti si homo sit figura non recta, sed prona, more quadrupedum, vel si homo habeat faciem, aut aliam partem non humanam, sed ferinam. Sextò in victu, & moribus. Etenim qui humanis carnibus vescuntur, veluti Anthropophagi inter monstra, & portenta Humanæ naturæ recensenda sunt. Septimò in numero, veluti si homo biceps nascatur, vel cum senis digitis, aut sit monoculus, vel vnipes. Cæterum, vt nostra fert opinio, Pererius, in assignandis his differentijs, à cæteris non multum dissentire videtur: nam præcitati Authores, in enumerandis his differentijs, per generica capita progressi sunt; cum ipse ad differentias magis specificas accesserit, ad quas non commodè reduci possunt differentiæ monstrorum ratione temporis, veluti infans cum barba, vel dentibus natus, de quo suo loco verba fient. *Lib.7. de princip. nat.* *Differentiã à tempore sumptam nõ recenset.*

Alexander Massarias vir non vulgariter eruditus monstra esse quidem errata na-
H turæ statuit, sed hæc omnia errata, minimè recedens à doctrina Galeni, ad effectus in mala compositione reducit. Siquidem Galenus, expeditis morborum partium similarium differentijs, alterius generis morbi partium instrumentalium meminit, quod mala constitutio, vel praua membrorum compositio nuncupatur. Harum igitur partium affectiones vel sunt simplices, vel compositæ, his postpositis, ad quatuor affectus simplices partium organicarum accedit, quorum primus est turpis conformatio, vel forma corrupta; Secundus est magnitudo vitiata, Tertius numerus partium deprauatus, Quartus demum est situs earumdem partium vitiosus. Forma in primis trifariam deterior redditur, vel propter naturale vitium figuræ in vtero contractum: nam Galenus in Arte medicinali, obseruasse fatetur ventriculum, vesicam, & hepar, ob innatæ conformationis vitium, sua munia perperam obiuisse. Deinde forma partium corrumpitur propter aduentitium, & externum figuræ vitium, quod post natiuitatem contingit, huius exemplum luxatio, & fractura malè curata esse potest, & huc monstra arte parata reduci possunt. Tertiò forma turpis redditur, *Lib.4. pract. cap.7.* *In Lib. de morb. cauß. cap.7.* *Forma trifariam vitiatur.*

amiſſis cauitatibus, & meatibus, quos natura alicui parti valdè patentes deſtinauit. Id accidit, quando meatus fiunt magis patuli, quando coaleſcunt, quando conſtipantur, & à parte proximiori comprimuntur, & demum quando concidunt, contrahuntur, & ab humoribus craſſis, & viſcidis obſtruuntur. Tertiò, & poſtremò figura à leuitate, & aſperitate partium vitiatur, quæ natura ſua vel leues, vel aſperæ eſſe deberent, & nihilominus oppoſitam naturam ſortiuntur, & huc referenda eſſent illa monſtra, quæ in cuti aſperitates, & leuitates quaſdam præter naturam poſſident. Pariter magnitudo partium, vel ante, vel poſt natiuitatem, vitium auctionis, & diminutionis contrahere poteſt: item numerus, vitio defectus, & abundantiæ, ſiue naturali, ſiue non naturali premitur: nimirum quando quis cum ſex digitis, vel cum quatuor tantùm in lucem emergit, & poſt ortum id contingit veluti ſipterigium in oculo creſcens viſionem obtenebret, aut quando partes mutilantur, vel radicitus auferuntur, idq; monſtro artificiali competere poteſt. Deniq; ſitus partium labem contrahit, veluti ſi lien dextrum hyppocondrium occupauerit, & poſt natiuitatem, quando inteſtina deſcendentia herniam conſtituerint: hæc igitur fuit opinio clariſſimi Maſſariæ, quæ vt noſtra fert ſententia, à veritate minimè recedit. A

Magnitudo quomodo, & quando lædatur.

Alij, ratione ſubiecti, monſtrum in hominem, in brutum, & in plantam diuiſerunt. Alij hanc diuiſionem à materiali principio hauſerunt, ratione variæ conſtitutionis, & deformitatis membrorum corporis, quæ vitiantur, dum monſtra generantur. Alij conſiderant fœtum in animali degenerantem ſecundùm ſe totum, vt legitur apud Ioſephum Hebreum, de vacca agnum pariente, vel degenerantem tantummodo ſecundum partes, quia ſint inutiles, ob defectum motus, vel quia deficiant propter magnitudinem, & paruitatem, vel propter ſitum, vel propter figuram; quemadmodum paulò ante ad mentem Galeni exaratum eſt. Demum ratione temporis, Aliqui monſtra diſcriminant, cum alia in vtero materno, & alia extra vterum procreentur: quamobrem Cardanus affert exemplum de quodam infante in ſyluis expoſito, qui vnà cum lacte non ſolum mores ferinos, ſed etiam vultum, vngues, & caudam eſt adeptus, quod monſtrum in Myſnia comprehenſum fuit. Habemus quoque in ſacris paginis exemplum Regis Nabucdonoſoris, qui per ſeptennium in nemoribus degens, creſcentibus capillis, & vnguibus, & eſu fæni, Feram prorſus æmulabatur, ſed hoc ſupra vim naturæ accidiſſe credendum eſt. B C

L. 7. de bell. Iudaic.

Lib. 18. de Subtil.

Fortunius Licetus multiformi eruditionis ſupellectile inſtructus, qui hodie Philoſophiam in ſede eminenti Bononienſis Archigymnaſij profitetur, in ſua monſtrorum hiſtoria, magis ſcientificam diuiſionem molitur, dum ratione eſſentialis monſtrorum formæ, nimirum corporis partium compoſitionis vitiatæ, monſtrum in vniforme, & multiforme diſtribuit. Vniforme vocat illud, quod habet partes repræſentantes membra vnius ſpeciei viuentis, & multiforme appellat, quod integratur ex partibus æmulantibus membra viuentium diuerſæ ſpeciei. Poſtmodum vniforme monſtrum diuidit in mutilum, veluti eſt fœtus ſine manibus, & in excedens, quemadmodum eſt infans biceps, & in monſtrum ancipitis naturæ, veluti eſſet fætus duplici capite refertus, & carens pedibus, His addit monſtrum difforme, vti partum cum membris tranſpoſitis, nec non monſtrum informe, vti puellum rotundum, & demum enorme, quod genus monſtri à fætu ſemilapideo repræſentatur. D

Monſtrum vniforme, & multiforme.

Omnes igitur prædictæ diſtinctiones, & differentiæ doctæ ſunt, & eruditæ, ſed cum noſtra interſit in præſentia monſtrorum genera multò plura comprehendere, & explicare, prædictas diuiſiones ampliabimus; & monſtrorum iuxta ſubiectum hominis, bruti, plantæ, & rei inanimatæ, in quatuor ſuprema genera diſtribuemus. Ratione rei inanimatæ bifariam monſtrum conſideratur, vel quatenus generatur in aere, & ſic meteora extraordinaria comprehendit, de quibus in poſtremo capite huius operis verba fient. Vel producitur in terris, & eſt duplex, nimirum naturale, & artificiale. Naturale eſt aliquod ſimulacrum à natura in ſaxis delineatum, vel cælatum. Narrat enim Euſebius Ieſuita reperiri, in inſula Mona, ſaxum humano fæmori conforme, cui inſita virtus eſt, vt ſpatio quantolibet aſportatum proxima per ſe nocte reuertatur. Ex eodem authore, in Dominici præſepij Aquilonari latere interiori conſpicitur lapis venerandum ſenem barba oblonga repræſentans, quam effigiem natura ludibunda lineis nigricantibus tanto artificio expreſſit, vt omnibus induſtriè

Diuiſio amplior.

Lib. 2. de mirac. nat. Europa.

industriè depicta videatur. Sunt qui miraculo rem adscribant, & Diui Hieronymi iconem exprimi putent. Referente eodem authore, in loco, vbi Sanctus Stephanus lapidibus fuit obrutus, eius imago saxo impressa conspicitur. Immò ex eodem, *Figuræ variæ in saxis.*
E in saxo quodam Cedronis, aut Vallis Iosaphat, expressa videntur signa manuum, & pedum Christi Domini, qui vinctus, & violenter tractus super illam rupem cecidit. Idem narrat, saxum, quod Eliæ Prophetæ quondam pro lecto fuit, eiusdem effigiem repræsentare. Hæc supra vim naturæ esse concedamus, & alia huius generis ad mentem Olai Magni referamus, qui in Regione Ostrogothorum saxa in quodam flumine esse prodidit, quorum aliqua humanas manus, alia pedes, alia brachia, & alia caput referunt: ideò Incolæ huiusmodi spectaculis assueti nulla admiratione detinentur. Quid plura? in quibusdam Torrentibus nostræ Regionis saxa aliquando inueniuntur, quæ ita industriè à natura sunt cælata, vt panes, caseos, pyra, & etiam animalia exprimant. *Saxa à natura sculpta.* Meminimus vidisse magnum frustum venæ miniariæ in fodinis inuentum, quod Acathem, Chrystallum, Smaragdum, & Amethistum præseferebat, id animali monstroso ex partibus diuersæ speciei integrato assimilari poterat. Monstrum similiter artificiale in rebus inanimatis obseruatur, dum cælator ob inscitiam *Monstra artificialia in rebus inanimatis.*
F in saxo monstrum sculpit, dum pedem vnius animantis, & aures alterius in cælatura fingit, id præstat etiam Pictor imperitus, qui sæpè animalia, quorum effigiem, & lineamenta ignorat, cum omnium admiratione, monstrifera depingit.

Si res animatas contemplemur, & primum plantas, in his pariter monstrum naturale, & artificiale procreatur. *Monstra artificialia in plantis.* Naturale est, quando herba monstrifica à natura generatur, artificiosum monstrum est, quando fructum alicuius plantæ crescentem ad formam alicuius vasis reducimus, & cucumeres crescentes vinculorum angustijs ad formam anguium producimus. Si consideremus bruta his etiam monstra naturalia, & artificialia contingunt. Naturalia plerumq; sunt bigenera, quæ ex congressu brutorum diuersæ speciei oriuntur: vnde de mula hoc ænigma legitur.

Dissimilis patri, & matris diuersa figura
Confusi generis generi non apta propago,
Ex alijs nascor, nec quisquam nascitur ex me.

G Et cætera huius generis, veluti Canes Indici ab Epirotarum Rege Alexandro Magno dono dati, qui ex Canibus, & Tigribus progeniti esse ferebantur; necnon Thoes, iuxta mentem Oppiani Poetæ, quæ animantes ex Panthera, & Lupo, aut iuxta sententiam Pollucis, ex Vulpe, & Lupo prodibant, quoniam hæc animalia vocem Vulpis æmulabantur. Præterea Aristoteles in Historia Animalium, has procreationes adulterinas in auibus quoq;, & piscibus admittebat. Hac de re idem Philosophus in eadem Historia hæc verba protulit. Semper enim aliquid noui Africa afferre dicitur, quoniam diuersa Animalium genera congrediantur, ob aquæ penuriam terræ illius, cum ad loca rigua, ibi pauca, multa animalia conueniant: vnde, ex mente Aristotelis, animalium bigenerum generationes non improbantur. Nos igitur possumus tantum reijcere illos fætus adulterinos, quos nonnulli, ex animalibus natura, temperamento, & magnitudine discrepantibus prodire affirmant. *Lib. 2. c. 5.*

Artificiosa quoq; monstra in brutis parantur, quemadmodum si canis recenter
H nati pedes anteriores amputentur, nam citò vulnere curato, pedibus posterioribus progredi cogitur. *Monstra artificialia in brutis.* Hæc monstra vel fiunt statim post ortum, vel tractu temporis: nouimus enim Circumforaneum, qui insolentis cuiusdam cynocephali pedes anteriores ira percitus truncauit; nihilominus bestia curata conualuit, & semper erecta pedibus posterioribus gradiebatur.

Si conuertamus animum ad hominem, adhuc in monstra naturalia, & artificialia incidemus, hæcq; artificiosè parata iuxta tempus differunt, siquidem vel fiunt monstra statim ab vtero, vt obseruamus in illis, qui Phasim habitant, caput valdè acutum habentibus, nam eorum caput statim post ortum adhuc tenerum, & molle, manu obstetricis fastigiatur: cum olim illa gens caput acutum ad gentem generosissimam spectare existimaret, & nulla alia natio tali capite referta esse videtur. *Monstrum artificiale in genere humano est duplex.* Deinde tractu temporis in hominibus etiam adultis, ob partes mutilatas, vel prorsus truncatas monstra contingunt: etenim sæpè milites mutilatis brachijs, & resectis pedibus

bus ex bello redeuntes conſpiciuntur.

Si monſtrum ſit naturale ab humano vtero emergens, aduertendum eſt, quòd diſcrepabit ab effluxionibus, & à Molis, quæ pariter ab humano vtero prodeunt. Nam Mola, iuxta ſententiam Ariſtotelis, eſt caro in vtero mulieris concepta, & Ariſtoteli Galenus multis in locis adſtipulatur: ſed ambo hi clariſſimi viri hanc ſententiam ab Hippocrate hauſerunt, qui in lib. de Morbis mulierum, & in libro de ſterilitate, molam improbum, & vitioſum conceptum appellat, carnemq; eſſe confirmat. Hinc poſtea Aetius, & Paulus Aegineta anſam dicendi arripuerunt, molam eſſe carnem informem in tunicis vteri conſiſtentem, quæ, inſtar conceptus, in lucem egreditur. Vocatur autem mola, quia inſtar lapidis molaris difficulter moueatur, & à medicis ad morbum in numero reducitur: ſed dicitur informis, non quia omni planè forma careat; habet enim mola figuram variam, & maiori ex parte rotundam: ideò Leuinus Lemnius medicus inſignis narrat ſe nouiſſe mulierem quandam in vtero geſtantem, quæ poſt ſpatium nouem menſium edidit maſſam informem rotundam, cui vtrinq; duæ anſæ erant annexæ. Nuncupatur ergo mola informis, quoniam à figura humana ſit aliena. Nihilominus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis iconem molæ cum rudimentis humanæ formæ inuenimus (cum nomine hoc. Mola anthropomorphos) quam in gratiam lectoris hic dare non piguit; hæc fortè non erit abſimilis partui cuiuſdam mulieris Auguſtæ Vindeleciorum, quæ anno trigeſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, caput humanum multis inuolutum membranis enixa eſt.

L. 4. de Gen. Anim. c. 7. L. 14. de vſu part. cap. 7. & lib. 14. meth. c. 13.

Mola Etymum.

A

B

Mola anthropomorphos.

Differentiæ molarum.

Hic autem eſt notandum ſecundum nonnullos, quod molarum aliæ ſenſu, & motu carent, aliæ aliquot horis ſentiunt, & mouentur, aliæ ſunt planè informes, aliæ aliquam formam ſortiuntur, vt illa mola anſis decorata à Leuino Lemnio memorata, quæ cum palpitatione ab vtero exiuit. Hæ poſtremæ molæ potius ad monſtra, quàm ad molas reducendæ ſunt: harum cauſam ſi quis inquirat, petat Hippocratem, qui in lib. de morbis mulierum docebat copioſos menſes morboſum ſemen excipientes, ad morborum cauſas eſſe referendos. Præterquamquod habemus aſſertum Auerrois in Comment. ad Ariſtotelem, qui tradebat molarum potiſſimam cauſam eſſe, quia natura inter ſemina, ratione qualitatis, & quantitatis, non concordat.

L. 4. de gen. An. cap. 7.

Poſt effluxiones, molas, & abortus, fœtus ſtatuto tempore ab vtero egrediens diſſimilis genitoribus erit monſtrum naturale, quod erit, vel ſimplex, vel bicorpor,

& vtrumq;

& vtrumq; iuxta variam discrepantiam internarum, & externarum partium erit varium: namq; vel differet in vna, vel duobus, vel in maiori numero partium, vt contingit in monstris raræ, & insolentis speciei, de quibus in Rubrica præsagiorum agetur. Vel partes etiam conformes partibus genitorum erunt plures, vel pauciores, vel deturpatæ, vel extra propriam sedem locatæ, vel ratione figuræ curuæ, vt fętus, ritu quadrupedis, gradi cogatur. Aut fœtus in sexu erit vtriq; genitori similis, vt hermaphroditus, aut à genitoribus secundum totum discrepabit; quemadmodum si animal diuersi generis in lucem edatur, quod accidit mulieri canem, aut serpentem parienti. Deinq; partus in ortu parentibus erit similis, sed tractu temporis cum debitam hominis staturam non adæquet, erit Nanus, & si staturam consuetam excedat, fiet Gigas. Cæterùm huiusmodi monstrorum species rarò simplices, & plerumq; complicatæ inueniuntur, veluti suo loco obseruabitur. *Monstra naturalia quæ.*

DEFINITIO.

IN examinanda interna Monstri natura, & definitione, consulendus est Aristoteles pluribus in locis. Siquidem in historia generationis animalium, monstrum esse statuit oblæsionem rei, præter eius naturam, in his, quæ non semper, sed vt plurimum agunt eodem modo. Idem Aristoteles in physica Auscultatione hæc habet verba. *Fit autem, & in hisce peccatum, quæ per artes conficiuntur: scripsit enim Grammaticus non rectè, & potionem medicus non rectè porrexit. Quare patet, & in hisce fieri posse, quæ natura conficiuntur. Quod si aliqua sint in arte, in quibus iam quod rectè fit alicuius efficitur gratia: in ijs autem, quæ peccantur gratia quidem alicuius ars aggreditur facere, sed non assequitur illud, similiter, & in naturalibus erit, & monstra peccata erunt illius, quod alicuius gratia fuit. Et in primis igitur compositionibus, ea quæ partim ex hominis partibus, partim ex bouis constabant, si non ad aliquem terminum, finemq; poterant peruenire, aliquo sanè principio perinde, atq; nunc semine labefactato, corruptove fiebant.* Hinc decreuit monstrum esse naturæ vitium, finem destinatum non assequentis, propter aliquod impedimentum, quemadmodum in rebus etiam artificiosis contingere solet; nimirum quando artifex conceptum iam in mente finem assequi minimè valet. Cum igitur ad mentem Philosophi natura in procreandis monstris quodammodo à proprio genere degeneret, non erit asserendum homines auritos in Oceano septentrionali habitantes, & alios huius generis, de quibus in primo capite verba fecimus, inter monstra esse collocandos, quoniam in suo ortu à proprio genere non recedunt. Itaque cum definitio, authore Aristotele, ex proximo genere rei definiendæ, & differentijs essentialibus integretur, & monstra admirabili deformitate suam naturam constituant, non præter rationem clarissimus Licetus, in suo Monstrorum opere, asseuerabat, monstrum esse subcœleste viuens, enormi membrorum constitutione, horrorem cum admiratione intuentibus incutiens, rarò admodum nascens, & secundariò naturæ instituto genitum, propter impedimentum in principijs suæ conformationis. Siquidem quando natura perfectissimum opus moliri nequit, imperfectum efficit; propterea statuẽdum est monstra ex secundario naturæ instituto, propter aliquod impedimentum prodire. Verùm hoc genus monstri non solùm speciem humanam, sed brutorum, & stirpium complectitur: præterea hac definitione monstra tantummodo propria comprehenduntur; cum quædam res apud vulgum monstrosæ excludantur. Item bruta ex muliere orta non vera monstra nuncupantur, cum nullam admirationem, nisi in comparatione ad genitores, intuentibus afferant; licèt eorum origo monstrosa fuerit.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 2. Phys. text. 82.

Definitio adæquata.

Quæ vera monstra non sint.

Nos autem in præsentia, iuxta diuisionem monstrorum superius allatam, possumus sectari opinionem Donati, qui monstrum omne præter naturam appellabat, sicque definitionem adeò dilatare poterimus, vt multò plura comprehẽdat, asserentes monstrum esse quodcumq; sublunare, non iuxta consuetam naturæ normam fabricatum,

quod

quod propterea aſpicientes magna afficiat admiratione. Etenim ſi ad mentem Ariſtotelis, monſtrum eſt peccatum naturæ, dum finem, aliquo principio corrupto, aſſequi non poteſt; hinc proculdubiò colligendum eſt, monſtra in omni genere rerum naturalium, præterquam in elementis, contingere poſſe, cum cunctis pateat, naturam interdum à ſuo fine deuiare, ſed hoc erratum naturæ in rebus inanimatis eſt obſcurius, & magis ignotum, quia minus obſeruatum, in animalibus autem, & plantis manifeſtius, ſed poſtea in animantibus frequentius, propter duplicem rationem; primò, quoniam ſemen animalium mollius, & humidius eſt, quàm ſemen plantarum; ideòq; cuilibet alterationi, & corruptioni magis obnoxium, & ad quaſlibet affectiones recipiendas magis idoneum eſſe perhibetur: deinde, quoniam generatio animalium multò difficilior eſt, quam procreatio plantarum, & pluribus indiget, quibus deficientibus, animal monſtrificum gigni eſt neceſſarium. A

Mõſtra contingunt in omni genere rerum naturalium.

NATVRA.

B

SI in præſentia monſtrorum mores inueſtigentur, hoc ab inſtituto noſtro non eſſe alienum arbitramur: propterea quod id, non in monſtris brutorum, ſed in monſtris humanis tantummodo inquiritur, & eò magis, quoniam monſtrificus homo moderatis moribus eſſe non poteſt; & præſertim cum Ariſtoteles de phyſionomia verba faciens, ad Alexandrum ſcripſerit, quod albedo liuida, vel flaua ad hominem fallacem ſpectat, & ſi prædictis effigies monſtrifera addatur, tunc hominem, & natura, & mente diminutum prædicat. Idcircò ab homine huius generis, ſeu aliqua parte mutilo, tanquam ab inimico pertinaci cauendum eſſe promulgauit. Itaq; homines monſtroſi, deformes, & mutilati, iuxta doctrinam Ariſtotelis, temeritate redundant, cuncta abſq; iudicio proferunt, & deniq; verbis ſuis intempeſtiuè laſciuire ſolent. Nec præter rationem, cum vulgatum adagium doceat, pedibus claudicantem, animo quoq; claudicare: hodie dicimus homines turpibus notis à Deo inſignitos eminus eſſe ſalutandos. Quandoquidem Gibbi, Strumoſi, & alijs vitijs corporeis referti cæteros facilè circumueniunt, verba dant, impoſturas faciunt, & denique ad mouendum aliorum animum, technis, præſtigijs, & vaframentis agunt: conſtat enim, quod vitioſum corpus vitioſæ naturæ certiſſimum ſit ſimulacrum. Id totum ſtabiliuit Homerus in ſuo Therſite, quo alter turpior, & ſeditioſior inueniri non potuit; de quo diſtichon græcum ſic latinè ſonat. C

Vitioſum corpus eſt vitioſa natura.

Vt pede, ſic animo es claudus, namq; extera membra
Interna mentis ſunt ſimulacra tua.

Quid autem de moribus monſtrorum alterius generis dicendum ſit in præſentia non ſuppetit, ſolummodò memoriæ mandandum eſt, quòd monſtra ijs erunt imbuta moribus, qui à dominio partium pendere poſſunt.

D

DENOMINATA.

SVNT quædam nomina adiectiua à monſtro deducta, vt monſtroſus, & monſtroſiſſimus, quæ quodcumq; præter naturam ſignificāt: quemadmodum monſtrifer, & monſtrificus, quæ nomina aliquid monſtri referens indicant. Quamuis aliquando per translationē, monſtroſus homo pro vitioſo, & fabula mõſtroſa pro turpi vſurpetur. Pariter apud Græcos τερατώδης, τερατικός, & τεράστιος monſtroſus dicitur; hinc τερατεία pro narratione monſtroſa ſumitur. Alioquin τερατοφόρος ad monſtriferum refertur, & τερατωπός eſt aſpectu monſtroſus, & portentoſus. Cum τερατοσκόπος expona-

Monſtroſus pro turpi.

exponatur ille, qui portenta intuens, aliquid interpretatur, vel qui ex facie monstrorum, futura præsagit. Aliter τερατολόγος vocatur, qui de monstris sermonem habet, aut qui prodigiosa narrat, aut qui verbis monstrosis vtitur: hinc dimanat τερατολογία, quæ monstrosam, & prodigiosam narrationem significat: quamuis etiam hoc vocabulum ad historiam Monstrorum trahi possit, in qua de monstris perfecta narratio habetur.

Historia monstrorum quomodo græcè vocetur.

Cæterum τερατουργός appellatur homo, qui monstrosa, & nunquam visa præstat, veluti est præstigiator; hinc τερατουργία effectus prodigiosi operis appellatur: vnde etiam τερθρειος, quasi τεράτειος, nimirum præstigiator, & impostor deducitur. Denique ad rem nostram spectat τερατοτόκος nomen fœminini generis; sic enim appellatur, quæ monstra parit; vnde postmodum τερατοτοκία nimirum partus monstrosus nascitur.

EPITHETA.

CVM monstrum, ob rei nouitatem, & insolentiam formæ, graui admiratione humanam inuadat mentem, iure optimo mirabile appellarunt. Deinde informe, turpe, deforme, & enorme dixerunt, quoniam à natura perperam fuerit figuratum: hinc, iuxta deformitatem, quia horrorem aspicientibus incutiat, horrificum, horribile, horrendum, & terrificum cognominarunt, sed iuxta hunc sensum Homerus vocauit πέλωρον δεινόν, scilicet monstrum terribile, & formidabile; veluti in Odyssea αἰνόν horrificum, & horribile. At Theocritus in Idilijs monstrum vocitat ἀμείλικτον, quoniam mulceri non queat, cum asperum, & rigidum sit, sed ibi monstrum sumitur in sensu diuerso à nostra significatione, quemadmodum etiam Oppianus in Alieuticis, qui monstrum πολυδήριτον contentiosum, & controuersum indigitauit. Hoc quidem exploratum, & certum est, quòd monstrum ab enormi alicuius membri magnitudine, vel multitudine membrosum dicitur, iuxta carmen Mantuani.

Li. 2. Illiad.

Vidimus ingentes laruas, membrosaq; monstra.

Cæterum si talis deformitas ad caput attineat, capitosum appellari poterit, iuxta aliud carmen.

Quod genuit proprio capitosum sanguine monstrum.

Monstrum cur membrosum.

Itaque si aliquando contingat, vt Authores monstrum grande, immane, & ingens vocitent, tunc staturam giganteam respiciunt; sed quando monstra exitialia, fatalia, & minacia appellant, tunc monstra tanquam portenta, & prodigia contemplantur, quatenus aliquid prædicere possunt; iuxta assertum Valerij Flacci.

Interea augurijs, monstrisq; minacibus vrbem
Territa.

Verùm quando apud Poetas monstrorum rabidum, efferum, infame, trux, ferum, furiale, dirum, pestiferum, & impium legitur; sciendum est, quod tunc sermo habetur de monstro sumpto in diuerso intellectu ab illo, de quo in præsentia loquimur. Satius esset, iuxta nostrum significatum vti vocabulo, quod adhibet Hesychius, scilicet ὑπερφυής, quæ vox quid naturæ modum excedens, vel quid admirandum significat, & vtrumquè in monstro obseruatur; quemadmodum in definitione superius allata fuit explanatum.

SIMVLACRA.

A

Semones qui

FVISSE monſtrifica illa Ethnicorum ſimulacra nonnulli aſtruunt, quibus ipſi Semones, aut Semihemones, nempè ſemihomines exprimere conabantur; cum olim hominem Hemonem cognominarent, monſtroſi igitur hi fuiſſe videntur, quia partim ex membris humanis, partim ex membris Ferarum integrarentur. Verùm id nequaquam aſſerendum eſt, quia Deos minores hos ſemihomines Antiquitas vocabat, non ſolum quia circa leues operationes occuparentur, ſed etiam quia naturam hominis, & naturam Deorum maiorum participarent. Hoc quidem certum, & exploratum eſt Fortunam monſtroſam, nimirum duplici facie priori hilari, & poſteriori mæſta ab Ethnicis fuiſſe depictam. Quapropter Guntherus poeta libro primo de Geſtis Friderici fortunam monſtrum biforme his verſibus nuncupauit.

Fortuna dicitur biformis.

Atq; tibi toties conatum illudere fruſtra B
Fortunam, vulgare paro, monſtrīq; biformis
Ambiguos vultus.

Apelles quoque egregius pictor talem fortunam ſic, ſed ſedentem figurare ſolebat, & de hoc interrogatus reſpondebat: quia non ſtat. Poſteaquam de ſimulacro bicipiti verba fiunt, non erit ab re in memoriam reuocare monſtrificam iconem duobus inſignitam capitibus à Ripa effigiatam, vt Prudentiam demonſtraret: cum vir prudentiæ virtute præſtantiſſimus memoriam præteritorum obliuione non deleat, & futura præuidere nitatur. Immò, ex eodem authore, Theologia ſimulacro bicipiti declaratur, cuius altera facies iuuenilis cœlum, & altera ſenilis terram intuetur. Hæ facies, referente Diuo Auguſtino ad Voluſianum, nobis inſinuant Theologiam in aſſidua meditatione, & amore Dei, & Proximi conſiſtere. Et quoniam hominis bicipitis caput alterum, non niſi altero depreſſo, attolli poteſt, hinc coniectandum eſt, quod Theologi intellectus ad tam ſublimia non eſt ferendus, vt humanæ conditionis obliuiſcatur, quæ facilè in errata poteſt incidere. Apud eumdem authorem, bicipitis mulieris icon, pedibus aquilinis, & cauda ſcorpionis, Fraudem publicat: ſic enim fallacia multifarijs paranda modis oſtenditur. C

Prudentiæ Icon qualis.

In 3. part. icon.

Ignorantiæ icon.

In promptuario Numiſmatum, icon monſtriferi capitis obſeruatur aſſignata Melluſinæ Gotfredi matri, quæ in Gallia, regnante Philippo Roberti filio, vixit, idque inde originem traxiſſe referunt, quoniam infernæ huius mulieris partes eſſent monſtriferæ: quamuis alij hoc potius monſtrificum caput ad decorandum mulieris gentilitium ſtemma inuentum fuiſſe arbitrentur. Monſtroſum etiam ſimulacrum hominis cum facie Leonis Ripa repræſentauit, vt Terrorem exprimeret, cum proprium ſit Leonis primò aſpectu graui metu intuentes afficere. Pariter monſtroſus homo, capite aſinino, apud Ripam cernitur, quo ſimulacro, Ignorantia manifeſtatur: nam veluti aſinus terram aſſiduè intuetur, Inſcius quoq; & Imperitus nunquam oculos ad Solem virtutis attollit. Idem, in patefacienda Gaſtrimargia, monſtroſæ mulieris icone vtitur: hæc enim eſt ventricoſa, & collo ita longo prædita, vt collum Gruis æmuletur: ſiquidem magnitudo ventris ad ganeam ſpectat, & homines gulæ dediti gruis collum habere deſiderant, vt diuturniore ciborum delectatione fruantur. Monſtrifer etiam iuuenis cœlum meditans apud Ripam viſitur, è cuius capite tanquam à cute orti ſerpentes inter capillos pendent; ſic enim diuinus afflatus exprimitur, quoniam capilli cogitationum ſymbola inter ſerpentes mixti indicant, quòd Peccans honeſtate poſtpoſita, & inter crimina verſans, cogitationibus nonniſi abominandis redundare poteſt. Hinc Diuus Gregorius in Commentarijs ad primum Regum ſcripſit. *Cogitationes turpes euitare non poteſt, qui honeſtatem non habet.* D

In 3. part. icon.

Si monſtroſa ſimulacra multitudine, & forma aurium admiranda, & conſpicienda ſunt, confugiendum eſt ad Ripam, qui iuuenem quadrimanum, & quatuor auribus refertum pingit, vt humana ſapientia demonſtretur; cum olim Lacedæmones

non

non solum contemplationem, sed etiam vsum, & praxim homini sapienti necessariam esse existimauerint; propterea hoc in loco praxis, figura plurium manuum, & aliena consilia figura plurium aurium exponuntur. Conspicitur etiam monstrosus homo leporinis auribus insignitus, quem Ripa, in figurando Furto, adhibet: etenim fur timidum leporem æmulatur, dum leui causa ductus semper suspicatur, ne furtum quamprimum detegatur. Idem author, pro Arrogantia, mulierem auribus asininis pingit, cum asinus animal stolidum ignorantiæ symbolum esse perhibeatur; quandoquidem Arrogantia refertus etiam ad munia inhabilis, publica officia affectare non cessat: idcircò Diuus Thomas optimis rationibus eum arrogantem esse asserebat, qui sibi attribuit, quod non habet. *Sapientiæ simulacrum.* E *Secunda sec. quæst. 22. art. 1.*

Insuper Ripa alio in loco iuuenem pariter auribus asininis decoratum, cum ligone, & scopa in manu effigiauit, vt vulgus indoctus, & ignobilis intelligeretur, qui bonum à malo non discriminat, & identidem sententiam mutat. Ab hoc dissimile est aliud simulacrum mulieris multis auribus munitæ, quo Curiositatem ostendebat; quoniam curiosus multis eget auribus, vt innumeras nouitates apprehendere valeat. Quocirca Diuus Bernardus curiosum monachum describens, dicebat. *Si videris monachum vagari, caput erectum, & aures portare suspensas, curiosum cognosces.* Præterea icones humanæ cum alis capiti adhærentibus multæ apud Ripam conspiciuntur, dum, in exprimenda Inuentione, in describendo Furore poetico, & in pictura Scientiæ, his vtitur. *Parte 3. icõ.* *Curiositatis icon.* F

Monstrosa simulacra ratione linguæ non sunt omittenda. Nam Ripa monstrificam pingit mulierem, cum linguis ex omni parte corporis pendentibus, vt mendacium exprimeret; nam variæ hæ linguæ inconstantiam mendacis demonstrant, qui in loquendo à veritate recedit, & apparentiam tantùm veritatis in singulis rebus describit. Item pingitur mulier cum lingua in sincipite, vt Persuasio intelligatur, cum lingua sit instrumentum persuasorium, & apud Aegyptios hieroglyphicum verborum esse ferebatur. *Par. 1. icon.*

Si monstrificas manus simulacrorum consideremus; Operatio manifesta declaratur icone mulieris expansis palmis, in quarum vtraq; figura oculi conspicitur; siquidem ex Priscorum mente manus hieroglyphicum operationis erat, deinde oculus qualitatem operationis demonstrabat, quæ semper manifesta esse debet. Quadrimanum, & bicipitem licet intueri hominem apud Ripam, qui cunctis obligationem manifestat: homò enim obligatus, & deuinctus duplicem induit personam, dum sibi, & alteri satisfacere debeat. *Operationis icon.* G *Parte 2. icon.*

Si progrediamur circa inferiores partes monstrificas simulacrorum examinandas, incidemus in picturam mulieris pube tenus, cuius crura ad formandum circulum supra caput curuantur: sic enim Aeternitas principio, & fine carens à Ripa demonstratur. Alioquin apud eumdem, simulacrum humanum alibi visitur, cuius fæmora in caudas serpentinas terminantur, vt Fallacia exprimatur: etenim qui fucum facit, specie probitatis velata illecebra, hominem in fraudem ducit, si quidem hoc simulacrum supernas partes habet humanas, cum deinceps in serpentes desinat. Similiter, in designanda Hypocrisi, macilenta mulier pedibus Lupinis depingitur: cum simulatores extrinsecam agni benignitatem præ se ferant, & postea mentem moribus rapacis lupi imbutam habeant. Tandem Ripa, vt Mundum repræsentaret, effigie hominis cornuti, pedibus caprinis vsus est, de quo monstroso simulacro in Rubrica Hieroglyphicorum verba fient. *In 1. parte icon.* *Hypocrisis icon.* H *Par. 2. icon.*

Posteaquàm in capræ sermonem incidimus, non erit à re nostra alienum monstrosæ chymæræ meminisse, quam Hesiodus monstrum triforme descripsit his verbis.

Ante Leo, retroq; Draco, mediumq; capella est.

Immò etiam Ouidius in Transmutationibus describens hoc monstrum sic canebat. *Lib. 6. metam.*

Quoq; chimæra iugo mediis in partibus hircum,
Pectus, & ora leæ, caudam serpentis habebat.

Hinc postea pictores his Poetarum figmentis nixi monstrificum Chymæræ simulacrum ex partibus Leonis, Capræ, & Draconis integratum delinearunt. Nos tamen hic damus iconem depromptam ex statua quadam litteris hetruscis exarata, quæ fortè ad Chymæram repræsentandam hunc in modum fuit cælata.

Icon

Icon Monſtroſæ cuiuſdam Chimæræ.

Alio-

Alioquin iuxta veritatem historicam, Chymæra mons Lyciæ igninomus fuisse perhibetur, in cuius fastigio leones versabantur, mediam montis partem pascuam capræ colebant, & demum circa radices montis serpentes nidulabantur. Hinc factus est fabulæ locus, chymæram fuisse monstrum, cuius pars antica erat leonina, media caprina, & postica serpentina; & quoniam Bellerophontes Glauci filius summa diligentia hunc montem habitabilem reddidit: propterea Prisci hoc immane, & efferum monstrum à Bellerophonte mactatum fuisse monimentis mandarunt.

E

Tabula Bembi.

Præterea extat quædam Bembi tabula, cuius titulus est. Typus vetustissimæ tabulæ eneæ hieroglyphicis, nimirum sacris Aegyptiorum litteris exaratæ, in qua, ad publicam vtilitatem, monstrificæ animantes expressæ conspiciuntur, quæ non modò monstrosæ, sed etiam, vt nostra fert opinio, fabulosæ esse videntur: cum ibi multa cernantur animalium simulacra, quæ partim ex lineamentis auium, partim ex lineamentis quadrupedum integrantur. Libuit autem isthæc hoc in loco spectanda proponere, vt nihil nostræ Monstrorum historiæ deesset. Primitùs hæc tabula quatuor Harpyarum species referre videtur. Quandoquidem ἅρπυιαι rapaces quædam Deæ ab Antiquis esse credebantur, deducto nomine à verbo ἁρπάζω rapio. Sed Hesiodus in Theogonia scriptum reliquit, Harpyas fuisse Dæmonia ala-

Harpyæ quæ fuerint.

F

Harpyæ prima icon.

ta,quæ homines violentia raperent: idcircò si quis ex hominum oculis abreptus fuisset, ab Harpyjs dilaniatus esse dicebatur. Alij Thaumantis, & Electræ filias esse statuerunt. Alij Terræ,& Ponti filias crediderunt: qua de re Seruius has Pelagi volucres appellauit; nec immeritò cum Priscorum multi Harpyas Neptuni filias nominauerint; quia olim Oceanum cunctorum ferè prodigiorum patrem constituebant. Virgilius tamen de his loquitur hunc in modum. A

Lib. 3. Aeneid.

Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla
Pestis, & ira Deum stygijs se se extulit vndis
Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluuies, vncaq; manus, & pallida semper
Ora fame.

Vtcumque sit, hæc monstrosa Poetarum nugamenta esse arbitramur. Iam accedemus ad primam tabulæ iconem, quæ refert picturam auis, præter faciem, quæ humana est, capite cincinnatis capillamentis decorato, pedibus nigris, & squamis quibusdam partes alarum tegentibus: quapropter ex primo aspectu hanc imaginem sirenem, vel potius Harpyam Aegyptiorum fuisse coniectandum est.

Harpyæ icon qualis.

Iam ad secundam iconem accedamus, quæ pariter fabulosam harpyam refert; habet quidem faciem humanam, cum cætera ad auem pertinere videantur. B

Tertia refert faciem mulieris cum vase apud pedes, ex quo erumpit planta, quæ Palmam repræsentare videtur.

Harpyæ secunda icon.

Harpyæ

Harpyæ tertia icon.

Prædictis ex tabula Bembi addenda eſt quarta Harpyæ icon, humana facie, cæteris partibus ad auem attinentibus, quam vnà cum alijs ornithantrhopon appellare poterimus. Sunt nonnulli, qui Harpyam ſecundo loco conſtitutam quadrialam cognominant: vnde coniectamus hoc animal monſtroſum, prorſus eſſe fabuloſum; cum animalia quatuor alis integrata, & duobus pedibus nixa in rerum natura non reperiantur: eſſent enim contra Doctrinam Ariſtotelis; etenim hæc quatuor alarum prærogatiua nonniſi animantibus exanguibus competit, & tamen Harpyæ inter animalia ſanguinea locabantur.

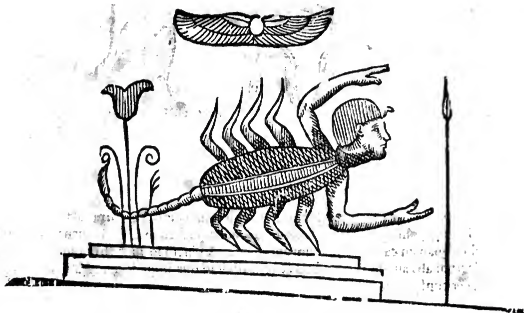
Harpyæ quarta icon.

Prædictis additur Harpya carcinoformis; & hoc animal, ſi in rerum natura verſaretur, omnes in ſui admirationem traheret: ſiquidem tria animantium genera æmularetur, primò refert caput mulieris cum fronte cincinnata, Deinde duas habet chelas, & octo pedes, ſcilicet vtrimq; quatuor, ritu cancrorum, corpore oblongo, cortice reticulato, in cuius medio duæ lineæ percurrunt, inter quas lineolæ ſunt ductæ ſcalæ gradus referentes, cauda Scorpionis æmula, ſicut in figura ſubiecta licet intueri.

Harpya

Harpya carcinoformis.

Inter monstrifica Aegypti simulacra, animantes corpus Leonis alas, & faciem Aquilæ habentes recensentur, qui Gryphes nuncupantur: equis vehementer infesti, ideò non est mirum, si ab aliquibus Hippogryphes appellentur. Mandauilla tamen in suo itinerario has describere videtur tanquam naturales animantes, ex quarum vnguibus pocula parari, & ex pennarum costis arcus fabrefieri retulit, sed fides penes authorem maneat. Nos in præsentia ex tabula Bembi, horum tria simulacra inter se discrepantia, & vt opinamur fabulosa, proponemus. Prima icon habet caput Aquilæ, alas ingentes, & cætera membra Leonis, dextro pede quoddam instar veru gestat, & posterioribus pedibus anguem Aesculapij calcat: propterea quòd Aegyptij hoc simulacro Apollinem indicare solebant: hinc veteres Poetæ currum Apollinis à Gryphibus trahi finxerunt, & Phœbum gryphinum cognominarunt: hac de causa in numismatibus Galieni, Gryphis conspicitur icon cum titulo. APOLLINI CONS. AVG. *Hippogryphes qua animalia.*

 Gryphis

Gryphis prima icon.

Succedit alia icon cuiuſdam monſtrifici animalis in Bembi tabula expreſſi; quod Hippogryphi figuram quodammodo æmulatur: faciem habet humanam cum appendice quadam capillari mentum exornante, & cincinno ſupra frontem; deinde ſimulacrum alis auium, & membris cæteris digitati quadrupedis integratur, vt in figura licet conſpicari.

Gryphis ſecunda icon.

Prædi-

Prædicto Grypho non diſſimile animal expreſſum habetur in eadem tabula; vnde duplici natura conſtare videtur, cum partim effigiem volucris, partim quadrupedis repræſentet. Roſtrum quidem habet, ſed caput, auribus, & oculis carens, icone Stellæ, & Lunæ decoratur. Cauda quadrupedis inſignitur, cum collo nigro ad pectus vſq; quemadmodum præſens figura oſtendit.

Gryphis tertia icon.

Demum ex eadem tabula monſtroſam habemus iconem, quam libuit Ornithanthropon indigitare, cum, capite auem, & cæteris membris hominem repræſentet. Habet præterea alas dorſo annexas, & Lunæ figuram ſupra caput: quapropter Lector id totum in ſubſequenti figura meditari poterit.

Orni-

Ornithanthropos.

Inſuper tabula Bembi monſtrificam nobis præbet figuram, cum caput quadrupedis humanum corpus integret. Hoc ſimulacrum conſpicitur genuflexum, & cum caput lupinum æmuletur, placuit Lycanthropon nominare.

Lycanthropos.

poſtre-

Poſtremò in hac tabula Torquati Bembi aliæ monſtrificæ icones obſeruantur, quas huic hiſtoriæ addere libuit, vt nihil illi deſit, quod Lector poſſit deſiderare. Auis quædam ibi conſpicitur, quæ figuram anſeris refert, & pænès caput, circa principium colli, duos oblongos habet cincinnos, circa initium ventris cernitur ſacculus, ſeu ingluuies, more Onocrotali, cum figura dimidiatæ Lunæ ſupra caput: quemadmodum icon oſtendit.

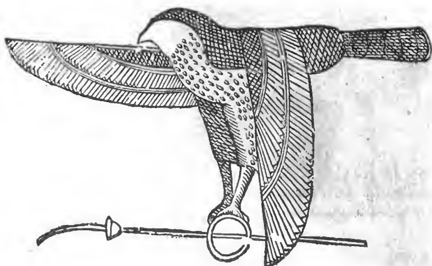
Auis Anſeriformis.

Præterea eadem tabula exhibet iconem cuiuſdam auis, alis tam amplis vt magnitudinem totius corporis excedant, quarum vna verſus pedes pendebat, pectore albo punctis nigricantibus maculato, roſtro admodum paruo, & hoc mirandum eſt, quia proportioni alarum non reſpondet; præterquamquod nulla oculorum figura in capite auis obſeruatur, & pedibus ſupra quemdam circulum quieſcere obſeruatur: veluti in propoſita pictura cernere licet.

Auis

Auis monſtrifera.

Ad finem picturam Arietis bicipitis ſpectandam proponimus, qualis in tabula Bembea obſeruatur. Habet hoc monſtroſum animal in medio duorum capitum duas appendices fortè laneas, quæ flammam ignis referunt, & cauda animalis eſt admodum breuis. Et hæc ſunt illa ſimulacra monſtrifera, quæ in tabula Torquati Bembi ſculpta, atque expreſſa videntur, cuius typum ex muſæo eiuſdem Bembi ad publicam vtilitatem Aeneas Vicus Parmenſis in lucem edidit, anno Domini quinquageſimo nono ſupra ſeſquimilleſimum, & Imperatori Cæſari Ferdinando P.I. Perpet. Aug. Ger. P. Pann. Boem. Dal. Croat. Illyr. Regi, & optimo Principi conſecrauit

Aries biceps.

HIEROGLYPHICA.

TACITVS aliquando monimentis mandauit veteres Aegyptios, per figuras animalium, mentis ſenſus effinxiſſe, ſed ſatius fuiſſet, ſi dixiſſet, per figuras monſtrificas, animi intentionem expreſſiſſe; cum in tabula Bembi, cuius in antecedenti Rubrica meminimus, monſtroſæ tantummodò animantium effigies conſpiciantur. Præterquamquòd obſeruamus apud Valerianum (ſi inchoemus à capite) ſimulacrum biceps brachijs, & pedibus carens, & hoc hieroglyphicum firmitudinis, & ſtabilitatis benè conſultorum conſtituit: nam quæ maturo fiunt conſilio, ſtabilitatem adipiſci ſolent; ſed ſimulacrum abſq; manibus, & pedibus fuit delineatum, vt diuina virtus exprimeretur, cui his ad operandum non eſt opus. Deinde ſimulacrum triceps apud Antiquos viſebatur, & hoc tricipitium ex capite leonis, canis, & lupi conſtabat: etenim capite leonis, tempus præſens indicabatur, quoniam eius conditio inter præteritum, & futurum ſit feruens, capite lupi, tanquam obliuioſi animalis, tempus præteritum deſignabatur, & tandem effigie capitis canini, tempus futurum intelligebatur, quia hoc animal homini blandiens ſpem inſinuat, quæ ad tempus futurum ſemper attinere videtur. Aliud tricipitium intueri licet apud Valerianum, quo Hiſpaniam tripartito diuiſam ſignificari aſſeuerat: quamuis Interpres Heſiodi hoc Lunæ hieroglyphicum eſſe voluerit, cuius dominium in Cœlo, Terra, & locis ſubterraneis exerceri Antiquitas credebat. Idque magis poſſumus ſtabilire, cum Pierius alibi hoc monſtroſum tricipitium ex humana tamen, canina, & equina facie integratum Dianæ aſſignauerit, quæ apud Priſcos eadem cum Luna eſſe ferebatur. In confirmationem addamus, quod Deo Anubi tricipiti eamdem vim Aegyptij attribuebant, qua Hecatem, ſiue Dianam, vel Lunam Græci pollere promulgabant.

Lib. 32. Hierogl.

Tricipitium.

Lib. 32. Hierogl.

Lib. 5. Hierogl.

Menſis diuiſio.

Niſi

Nisi velimus cum alijs, hoc tricipitio, tripartitam mensis diuisionem in Calendas,
Nonas, & Idus intelligere. Prædictis addatur simulacrum septiceps, quod Vale-
rianus hieroglyphicum multiscij appellauit: nam Astrologi similem iconem in quin-
Lib. 32. Hierogl. to decimo gradu Geminorum figurarunt, inde præsagientes multiscios fore, qui sub A
eo gradu in auras vitales exierint.

Hactenus de multitudine capitum, iam ad brutorum capita penicillo humanis trun-
cis inserta accedamus. Apud Pierium, homo capite canino pingitur, & pro hiero-
Lib. 5. Hierogl. glyphico Impudentiæ vsurpatur: quamobrem Helena apud Homerum se tanquam
canem accusauit, quia abominandam tot malis ansam præbuerit: immo apud Pollu-
cem, ille oculum canis habere dicitur, qui notis impudentiæ est refertus. Rursus ho-
mo capite accipitrino, pro hieroglyphico Dei, apud Valerianum figuratur, quoniam
Lib. 21. Hierogl. Aegyptij accipitrem ob genituram fœcundissimum Soli æquiparabant: cum rerum
naturalium scrutatores in hoc genere animalis τριόρχην, nempè accipitrem tribus re-
Triorchis quis. fertum testibus recenseant. His addatur icon hominis capite asinino, quem Pierius
asellicipitem vocauit, quo hieroglyphico, Aegyptij sacerdotes hominem imperitum,
& locorum ignarum significabant, cum asinorum talis sit natura, vt longius peregrina-
ri non soleant, & tamen equi, & muli longiora itinera peragunt, sed asini per illam B
tantum prouinciam, in qua sunt nati, vagantur: nisi dicamus, quod asini sunt ita stolidi,
Lib. 33. Hierogl. vt de homine imperito abierit in prouerbium *Asinus ad lyram*. Demum Pierius effi-
giem hominis auribus asininis referti, & dormientis, pro seruitutis hieroglyphico,
exhibet; sed hoc ridiculum esse videtur cum suam sententiam Onirocritorum nuga-
mentis stabiliat, qui somniantibus se aures asininas habere, seruitutẽ præsagire solent.

Monstrifica ob multitudinem manuum simulacra à hieroglyphicis non arceantur;
quandoquidem Pierius humanam iconem multis brachijs, & manibus delineatam
Lib. 35. Hierogl. tanquam hieroglyphicum Veris, Hyemis, & Solis exhibet. Etenim multi, per Briareum
centimanum, tempus vernum intellexerunt, ob copiam herbarum, florum, & fron-
dium, quibus hoc anni tempus redundat. Deinde alij, per Gygem centimanum,
Hyemem significarunt, ob multa, quæ ad varios vsus, in hoc tempus congeruntur.
Demum Homerus Solem centimanum nuncupauit, ob infinita munia, quæ in sublu-
nari mundo in dies obit. Additur aliud simulacrum hominis quadrimani, & quatuor C
auribus insigniti, quo Lacedæmonij Apollinem demonstrantes, hieroglyphicum
Sapientiæ, cuius Apollo erat symbolum, cunctis insinuare videbantur, quoniam
ille verè sapiens non appellatur, qui multorum cognitionem, & vsum non habeat.
Deniq; Valerianus monstrificam delineauit iconem humanæ faciei ore patulo, lin-
Lib. 32. Hierogl. gua exerta, naso obliquo, labijs tortuosis, & oculis toruis, vt hieroglyphicum Ad-
uersarij contradicentis exprimeret; cum huiusmodi monstrosum simulacrum in de-
cimo Scorpij gradu ab Astrologis fingatur.

Accedendum est ad ponderandas icones monstrificas, quæ partes superiores hu-
manas, & inferiores belluinas referunt. Quandoquidem Pierius Leænam facie
Lib. 1. Hierogl. virginea designans, hac ratione mores meretricios affabrè describere existimat,
nixus assertis cuiusdam Michaelis Bizantij, qui meretrices quasdam ex Megara,
Sphynges appellatas fuisse tradidit; nam tales bestiæ humano capite mansuetudinem
quandam præ se ferre solent, sed reliquo corpore leonino, rapacitatem, & impe- D
rium ostentant, quas conditiones, & proprietates meretrix in amantes exercet: quam-
Meretrix Megarica quæ. obrem in turpissimum dedecus meretrices olim megaricæ sphynges nuncupari so-
lebant, & huic adagio sordidi Megarensium mores ab omnibus damnati ansam
dederunt. Amplius ex Valeriano habemus virgineam effigiem pube tenus, & dein-
ceps in caudas piscium, & pedes gallinaceos desinentem, quo monstroso simulacro
Lib. 24. Hierogl. Sirenas, simulque perditionem rerum exprimere conatur: tunc enim homines blan-
dis Sirenarum illecebris irretiri dicuntur, quando voluptatum luto hæsitantes fœ-
dissimè computrescunt. Iterum ex eodem Pierio habetur pictura hominis pube
tenus, & deinceps caprinam formam induentis, quod monstrum pro hieroglyphico
Diuinitatis occultæ Hierogl. occultæ diuinitatis publicatur: hac monstrifera imagine, Sileni ex genere Satyro-
rum repræsentantur; erant autem Sileni iuxta mentem Alcibiadis platonici, quædam
icones ita concinnatæ, vt facilè complicari, & explicari possent: hæ igitur compli-
catæ

catæ ridiculam, & monstrosam tibicinis effigiem ostentabant, sed explicatæ quoddam venerandum numen præ se ferebant. Iterum Pierius pictura hominis in equinam formam desinentis, hieroglyphicum humanæ vitæ fugacis,& præcipitis exponere nititur, quoniam terminus humanæ vitæ in pernici cursu consistit. *Lib. 4. Hierogl.*

E

Prætermisso monstro capripede, quod alibi pro hieroglyphi co vniuersæ Mundi machinæ expressum fuit, descendemus ad hieroglyphica, quæ à monstrosis bestijs referuntur. Pierius aliquando Gruem bicipitem tanquam hieroglyphicum feracitatis pingebat, propterea quod, Grue bicipite quondam apparente, eo anno vberrima in Aegypto fuit annona. Quamuis hoc monstro bicipiti ver, & hyemem aliqui demonstrare potuerint: siquidem, Grue adueniente, tempus vernum homines lætificat, & Grue abeunte, hyems ingruit. Ibidem pingitur à Pierio equus alatus potius ad famam, quàm ad celeritatem indicandam, nam tale monstrum, cum ex cæde Medusæ natum esse perhibeatur, significat, quod virtus, profligato terrore, famam generat,& hieroglyphicum terroris erat caput Medusæ,& fama statimatque est genita, illicò per ora hominum volitat. Ad finem tanquam coronidem addamus monstrum mirabile à Valeriano depictum, nimirum serpentem alatum cum capite accipitris, quo hieroglyphico, Aegyptij Diuinitatem demonstrare conabantur. *Lib.17.Hierogl.* *Fama qualis.* *Lib.14.Hierogl.*

F

MIRACVLA.

NON est in dubium reuocandum illa monstra, quæ ad aliquid præsagiendum in lucem sunt egressa, ad miraculorum patrationem esse referenda: nihilominus hoc in loco miracula monstrorum manifestiora, deinceps in Rubrica Præsagiorum minus aperta recensere decreuimus. Primum legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quòd in Regione Iabonica iam multi Ethnici christiana sacra susceperunt, quando contigit, vt omnes filij cuiusdam Neophyti perirent: idcircò, rursus impendente vxoris partu, quidam Ethnicorum huius mulieris affinis marito blandis verbis à Dæmone suppeditatis persuasit, vt, arrepta necis filiorum occasione, se se à republica Christiana segregaret: quapropter ille verbis consanguinei motus, confestim, euaginato pugione, quamdam crucem transfixit, vt cunctis, hoc peracto, se christianos ritus deserere manifestaret. Sed paulò post eius vxor doloribus partus agitata infantem sine mento, & thorace ita patulo enixa est, vt omnia viscera puelli conspicerentur: quare huius monstrosi partus formidine perculsi omnes affines vnà cum marito ad cultum Christianæ fidei reuersi sunt. Non dissimile miraculum accidit in Regione Fori Iulij anno Domini vigesimo quinto supra millesimum, & sexcentesimum, vbi quædam nobilis mulier prolis auida mendicam duos gestantem puellos, & victum ostiatim quæritantem irridebat, quia de filijs interrogata, se eos legitimo matrimonio, marito tunc in Nosocomio ægrotante, peperisse affirmabat. Propterea mendica id egro ferens animo, talem notam fætui mulieris nobilis ab Omnipotenti Deo imprimendam est imprecata, vt sui ipsius violata fama ab omnibus nosceretur. Accidit autem, vt nobilis mulier fæta infantem septicipitem eniteretur, & medium inter alia caput vno tantùm oculo, & auribus caprinis erat refertum. Accidit quoque Epidauri anno vigesimo supra millesimum, & sexcentesimum, vt mulier grauida duas gallinas alterius vicinæ absentis furaretur, idcircò hæc domum reuersa, & simile latrocinium suspicata, mulierem grauidam adiuit, & placidis verbis gallinas non inuentas repetebat. At grauida iure iurando se à simili crimine alienam esse affirmabat: immò à summo Deo imprecata est se duos Dæmones, parituram, si huius generis latrocinij fuisset conscia: nec secus accidit, nam tempore paritionis monstrifici Dæmones dilaniatis matris visceribus in lucem prodeuntes vna cum matre perierunt. *Parte 4.* *Puellus sine naso oritur.* *Infans septiceps.*

G

H

Amplius, ex Polydoro Virgilio in historia Anglica, regnante Henrico Secundo, & Thoma Cantuariensi. Pontificis Romani legato in illis regionibus versante *Lib.13. hist. Angl.*

contingit, vt ſupra vim naturæ infantes monſtrifici, nimirum cauda inſigniti naſcerẽtur. Quandoquidem cum Thomas Cantuarienſis vir iuſtus veniſſet Strodum, qui vicus ſitus eſt ad Meduciam fluuium Proceſtriam aluentem, tunc loci Accolæ, vt aliqua ignominia Thomam afficerent, caudam eius equi amputare non dubitarunt, A vt proprio Regi morem gerent, qui ſæpè pronunciare ſolebat, ſe vnius ſacerdotis pacem in proprio regno conſequi non poſſe, & fidis amicis carere, qui hac moleſtia illum liberarent. Sed poſtea hæc infamiæ nota vna cum illis hominibus, qui peccarunt, deleta eſt.

Hactenus de miraculis ſupra vim naturæ in illis fœtibus patratis, qui monſtroſi, imperante Deo, in lucem prodierunt. Reliquum eſt, vt de illis infantibus verba faciamus, qui monſtrifici nati, paulò poſt ſupra naturæ ordinem venuſtam corporis formam ſortiti ſunt. At illud miraculum ſit inſtar omnium, quod Cæſarius Heiſterbacenſis narrat accidiſſe Godefrido in ædibus probationis, tyronum præceptori, qui olim dum Parœciam quamdam regeret, puellum monſtroſum, & connata circa latus mole carnea mirandum in modum deturpatum, ſacro fonte intinxit, ſed poſteaquam nomine ſanctiſſimæ Trinitatis inuocato, huiuſmodi ſacro latice monſtriferum infantem tertio abluit, tunc monſtroſa caro ſupra vim naturæ euanuit; vnde parentes, & B circumſtantes virtutem Sacramenti Baptiſmatis prædicantes, immenſa gloria infinitam ſummi Opificis potentiam affecerunt.

Lib. 8. de mirac. cap. 42.

PROBLEMATA.

PROPOSITIONIBVS interrogationem annexam habentibus monſtra nõ carent: ſiquidem prima fronte curioſus ſcire deſiderat, cur monſtra à Natura producantur. Huius cauſam aſſignat Ariſtoteles in Phyſicis, dum inquit, quod Natura ſemper producere conatur, quod melius, & perfectius eſt, ſed propter materiæ diſpoſitionem, vel prauam vteri conformationem, vel ob influxum ſyderum, non C intentum operis finem aſſequens, quod poteſt tantummodò producit. Hinc ſecundum dimanat problema. An natura in monſtris producendis aliquem finem reſpiciat. Philoſophi affirmatiuè reſpondent: etenim ſi natura nullum finem ſpectaret, proculdubiò fœtus eſſet informis, ſed non eſt ſemper informis, ideò iuxta mentem Ariſtotelis, natura, quando in generatione errat, poſtea ſuum finem in proximo genere aſſequitur, dum fœminam loco maris, bipedem loco hominis, aut impedita, quadrupedem progignit: hinc colligendum eſt à natura errante piſces rariſſimè, & nunquam arbores generari. Quamuis Atheneus recitet, ex authoritate Hecatij, canem truncum vitis peperiſſe, hunc tamen partum multi fabuloſum prædicant. Et ſi quis ambigeret dicens, quòd natura errans aues potius bipedes, quàm aliud genus quadrupedis producere deberet: Reſpondet Cardanus, quòd natura in aliquod genus intendens, neceſſariò etiam aliquam ſpeciem illius generis fingere conatur: quamobrem cum finem aliquem proprium aſſequi nequeat, proximiorem illi reſpicit, & quid in alio genere D fabricare, non reluctante materia intendit. Qua de cauſa in materia diuerſarum partium monſtrum multiforme producitur, ſed ex materia admodum inutili monſtrum informe reſultabit.

Lib. 2. Phyſic.

Problema ſecundum.

Lib. 2. Dypnoſ.

Monſtrum multiforme, quale.

Rurſus Curioſi ſciſcitantur, cur monſtroſi fœtus in vtero viuant, & in lucem edita facilè pereant. Reſpondet Cardanus genita ab iiſdem cauſis ſeruari, à quibus pendent, & quæ adnata ſunt facile etiam conuiuere, quoniam congenita eorum vitam participant, quibuſcum fuerunt genita. Cum autem difficilius ſit viuere, quàm conuiuere: hinc fit, vt monſtra in vtero viuant, deinde in vitales egreſſa auras facilè intereant; quia nata à propria natura remouentur, ſicq; imbecilliora, & inſalubria redduntur, & obeunt. Verùm alia reſponſio in medium afferri poteſt, nimirum monſtra, quando generari incipiunt, à generatione perfectorum parùm diſcrepare, ſed quia tractu temporis, dum abſoluuntur, à natura generantium valdè recedunt: idcircò monſtra, quantò magis augentur, tantò maiorem imbecillitatem acquirunt, quia à

Viuere, & conuiuere quid.

naturali

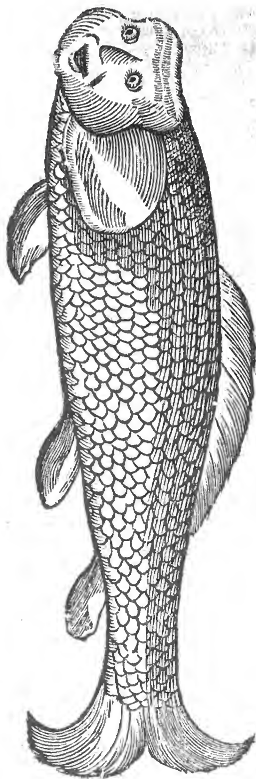
naturali primordio magis degenerant. Monſtra autem quæ ſuperuiuunt, à naturali ſtatu minus recedunt. Hinc emergit aliud problema, cur raræ ſint monſtrorum abortiones, ſi monſtra, vt paulò ante explicatum fuit, in vtero etiam creſcentia in *Lib. 12. de*
E dies maiorem debilitatem incurrant. Optimè reſpondet Cardanus, quoniam abor- *rer. Subtil.*
tus vt plurimum ſunt rari, monſtra quoq; ſunt rariora; vnde fit, vt monſtrorum abortiones ſint rariſſimæ. Demum inquirere ſolent, cur mulieres Aegyptiæ frequentius, quàm aliæ monſtra enitantur. Reſponſio eſt Cardani hoc inde euenire, quoniam fœminæ Aegyptiæ vnica paritione plures infantes edere ſoleant: quocirca, vel ex imbecillitate, vel ex concuſſione fætuum, à propria natura partus facilè degenerant.

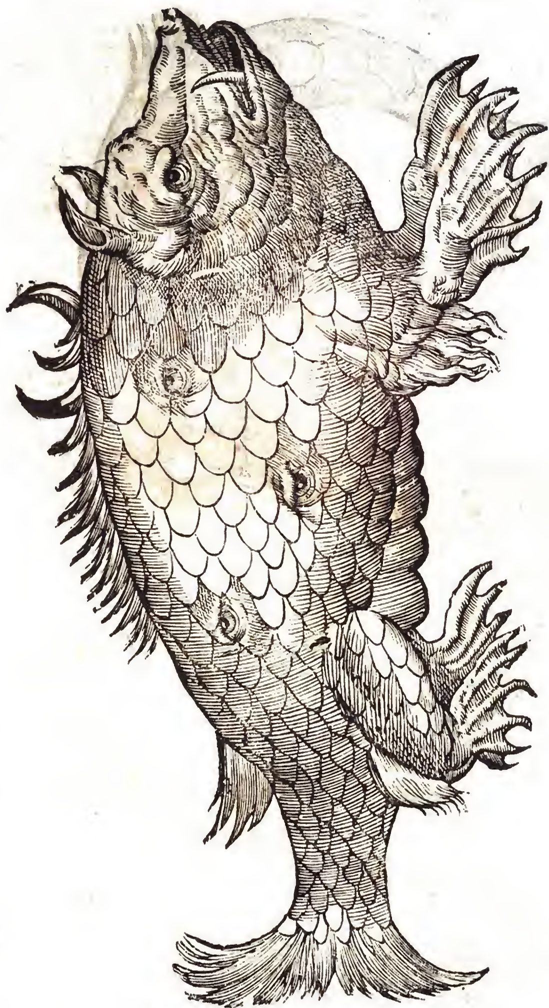
Deinde quæritur, cur quadrupedes non magnæ plerumq; monſtra enitantur; cum tamen homini, & magnis animantibus id raro contingat. Hoc problema diſsoluit *Sect. 6. Pro-*
Ariſtoteles, aſſerens hanc eſſe præcipuam cauſam, quoniam parua animantia vno *bl. & lib. 4.*
& eodem tempore plures concipiunt fœtus, cum tamen grandiora vnum tantummodò *de generat.*
concipiant, & pariant. Ibi autem monſtra procreari ſolent, vbi plurima ſe- *Anim.*
mina inter ſe confunduntur, & coaleſcunt, veluti in paruis animalibus plures fœtus concipientibus ſæpè ſæpiùs contingere ſolet. Inſuper inueſtigari ſolet, in quo
F genere animantium copioſiora monſtra producantur. Multi reſpondent hoc aquatilibus competere, non ſolum quia multi ſunt arbitrati formas cunctorum animantium in aere, & terra verſantium, in aquis quoq; obſeruari, ſed etiam hoc aquatilibus conuenire putamus propter mollitiem materiæ, & ſuperfluam humiditatem, qua generatio, & animantis conſtitutio facilè vitiari, fœdari, & deformari poteſt. Verùm hæc monſtra aquatilia nobis minus innoteſcunt; cum omnes ſpecies ſimi- *Monſtra*
lium animalium, ob remoram à noſtris ſenſibus habitationem, facilè ignorentur. *aquatilia mi-*
Libuit tamen in præſentia nonnullas monſtrorum aquatilium icones ante oculos *nus nota.*
lectoris repræſentare, vt eorum ſententia ſtabiliatur, qui in dies noua monſtra in aquis inueniri affeuerant: hinc elicimus, quòd Priſci iure meritò monſtroſas Harpyas Neptuni filias cognominarunt, cum Oceanum prodigiorum, & portentorum omnium parentem conſtituerent. Prima icon erit monſtroſi Cyprini, quem referunt *Cyprini va-*
fuiſſe captum in flumine Auſtriæ, quod vocant Dielirs in Ditione Comitis Iulij de *rietas*
G Hardegg, propè vrbem Retz, anno Domini quadrageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, menſe Octobri. Erat autem Cyprinus monſtroſus, quia non vt reliqui Cyprini, de quibus in Hiſtoria Piſcium actum fuit, effigiem, ſed humanam præ ſe ferebat. Rete ſolus fuit comprehenſus, & ob raritatem, & maximè, qui ſenibus regionis erat ignotus, diù conſeruatus, & veluti quoddam miraculum paſſim fuit circumlatus.

Secundò loco effigiem monſtroſi Suis marini damus, quem Geſnerus Hyænam cetaceam à ſimilitudine Suis, ſiue Hyænæ quadrupedum appellauit; hic, referente Olao Magno, anno Domini trigeſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, propè Thilem inſulam ſeptentrionalem fuit comprehenſus, capite quidem ſuillo, ſed reliquo corpore ſquamoſo, cum figura veluti adoleſcentis Lunæ in dorſo, & ternis in medio lateris vtriuſq; oculis. Animal erat incredibilis ferè magnitudinis, quia longitudinem duorum, & ſeptuaginta pedum, & altitudinem quatuordecim æquabat.
H Interſtitium inter oculos erat ſeptem pedum, & iecur habebat tam vaſtum, vt quinq; dolia impleuerit.

Tertiò adduntur monſtra Niliaca in confirmationem eorum, quæ hactenus dicta fuerunt, quorum icones erant reponendæ pagina 26. huius libri, vbi horum meminimus: nam humana planè ad pubem vſq; effigie, facie ad grauitatem compoſita, cæſarie flaua, & canis aliquot pilis obſita, ſtomacho oſſeo, brachijs diſtinctis, & dearticulatis, ſed deinceps monſtrum hoc hominem æmulans in piſcem deſinebat. Aliud verò erat vultu muliebri, promiſſis capillis, tumentibus mammis; quemad- *Duo mon-*
modum icon exprimit. Amplius, vt ſtabiliatur ſententia eorum, qui plura in aquis, *ſtra maris,*
quàm in terris monſtra conſtituunt, annectemus iconem monſtri marini; referente *& fæmina.*
Pareo, capite, crinibus, & pectore equino, reliquo corpore piſciforme. Hoc in mari Oceano comprehenſum, & Romam allatum, & Summo Pontifici oblatum fuiſſe Geſnerus tradit.

Monstrosus Cyprinus.

Propterea valeant, qui in fabulis Antiquorum magna libertate equos marinos partim effigiem equinam, partim piscis repræsentantes constituerunt: vt quemadmodum Columbæ, Pauones, & Aquilæ suorum Numinum, scilicet Veneris, Iunonis, & Iouis
E currus trahere finxerunt: pariter in aquis Neptunum ab huiusmodi Hippopotamis duci voluerunt. Ideòque, iuxta Pictorum voluntatem, in magnam spectantium admirationem illam equinam formam erant commenti, quæ potius cuiusdam Hippocampi, quàm Hippopotami esse videbatur. Non enim cauda Delphini in Hippopotamo vnquam fuit obseruata: neq; Romanis alius vnquam fluuialis equus visus est præter illum, de quo in Historia Quadrupedum Digitatorum verba fecimus. Quocirca multi asseuerarunt ambitionem Romanorum figuræ huius equi occasionem dedisse: nam, vt terræ, marisque dominium cunctis manifestarent, duo animalia vtriusq; elementi, scilicet equum, & Delphinum simul iunctos pingi curarunt. Hinc multi talem figuram admirantes, & vnum tantum animal esse existimantes simile monstrum, equum marinum nuncuparunt. Modò nulla admiratione teneri debemus, si icon proposita aliquam veritatem assequitur.

Neptuni equi quales.

Origo equi Neptuni Antiquorum.

Adhuc prædictam sententiam stabiliemus, si addiderimus iconem monstri aquati-
F lis magis terrifici, quod memorat Gesnerus, & hanc imaginem Pictori, qui id Antuerpiæ viuum viderat, acceptam refert. Caput monstri quid furiale præ se ferre videtur, nam cornu duplici est refertum, & auribus valdè prominentibus insignitum. Brachia verò humanis non absimilia erant: reliquum corpus piscis formam repræsentabat. Captum fuit in mari Illyrico, cum ab aquis ad litus pusionem illic morantem rapturus accessisset. Quoniam piscatores ipsum obseruantes lapidibus vulnerarunt, sed monstrum fugiens lethali perculsum vulnere, paulò post in littus, à quo discesserat, reuersum expirauit. Itaq; lineamenta huius monstri in icone spectanda proponuntur.

Monstrum hoc, vbi captum.

Monstrum aliud superiore multò mirabilius ad mentem Rondeletij subiungimus, cuius iconem accepit à Gisberto Germano Medico, & ipse Amsterodamo cum litteris acceperat, quibus affirmabat, anno Domini trigesimo primo supra sesquimillesimum, in Polonia visum tale marinum monstrum, referens quodammodo rudimenta habitus Episcopalis, & ad Poloniæ Regem delatum. Immò signis quibusdam in-
G dicare videbatur se ad mare regressum desiderare: vnde illò tandem deductum, in mare se coniecit. Quamobrem Rondeletius se plura omittere dixit, quæ de hoc monstro narranda essent, quia id fabulosum esse arbitratur, & addit se talem monstri iconem exhibere, qualem accepit, quæ postea vera sit, an non, nec prorsus affirmare, nec prorsus negare audet. In asserti confirmationem Bellonius hæc addit verba. Neque hoc quoque prætermittendum est, quod in Batauinis annalibus de pisce episcopo scriptum est, quem propè Poloniam anno millesimo quingentesimo trigesimo primo captum fuisse Cornelius Amsterodamus Gilberto Physico Romæ scripsit, & Regi Poloniæ oblatum, cuius corporis magnitudo, facies, & cultus talis erat omninò, qualem videmus figuram alicuius Episcopi Mitra, & reliquis suis ornamentis induti. Hactenus Bellonius.

Monstrum hoc, vbi captum.

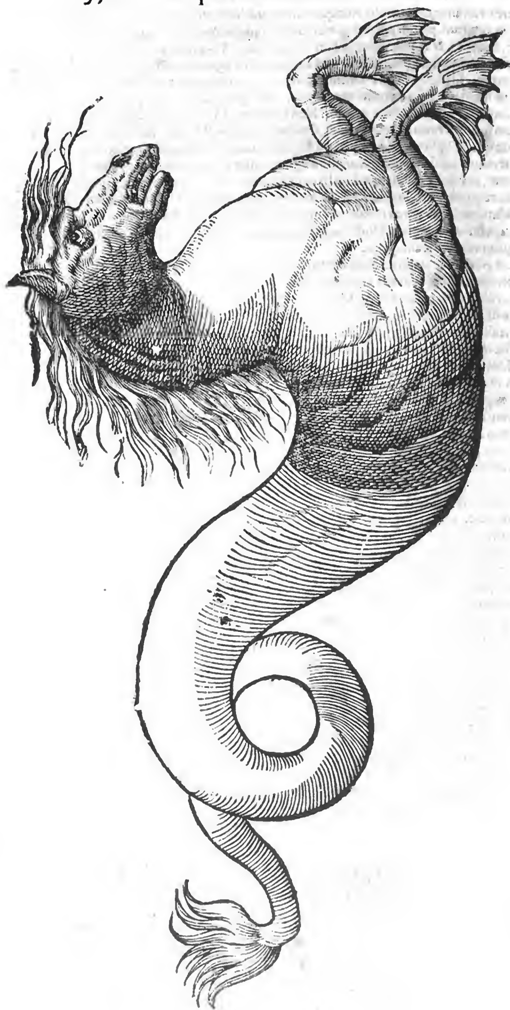
Bellonij opinio.

Cum igitur permulta sint naturæ in terris pro arbitrio ludentis miracula; sic etiam in mari, ob raritatem, & formæ varietatem, propè incredibilia eiusdem artificij mon-
H stra obseruantur. Etenim quis non admiratur Tritones, Sirenas, Nereides, & pleraque alia huius generis monstra, quæ olim fabulosa esse multi putabant, & tamen talia aliquando visa esse superius fuit exaratum. Poterimus igitur meritò canere hoc distichon.

Aether non tot alit, nec tellus horrida monstra
In cryptis abdunt quot vada salsa suis.

Præte-

 Monſtrum Marinum rudimenta habitus Epiſcopi referens.

Præterea quæritur, an monstrificus homo veluti bicorpor vna, vel duplici anima sit refertus. Respondet Aristoteles id ex corde eliciendum esse: quandoquidem vnum cor in tali monstro, vnum tantum animal, & duo corda duo animalia repræ- *lib. 4. de Gē.*
E sentant. Modò difficultas est, qua ratione cognoscendum sit, nùm in simili mon- *An. cap. 4.*
stro viuente vnum tantùm cor, vel duo corda contineantur. Niphus in Commentarijs ad Aristotelem scriptis mandauit, olim in Gallia de monstro huius generis diu à Theologis disputatum fuisse, vtrum hoc pro vno, vel pluribus, aqua sacri fon- *Loco citato.*
tis esset lustrandum, qui tandem ex differentia sensuum id percipiendum esse decreuerunt. Siquidem Albertus meminit cuiusdam monstri geminum hominem æmulantis, quo duos homines referrri statuerunt, quia altero ira percito, alter ridebat, & altero plorante, alter iucunditatem præ se ferebat, & monstrum ad annum vsq; vi- *Medicorum*
gesimum, vitam traduxit, immò altero pereunte, alter eatenus superuixit, donec *opinio de*
fœtore defuncti affectus è vita decessit. Medici autem in dirimenda hac quæstio- *Monstris*
ne, à sententia Aristotelis valdè dissentiunt: non enim cor, vt Aristoteles, sed cere- *geminis.*
brum tantummodò respiciunt, in quo rationis domicilium, & dignitas humanæ formæ residet; & quamuis, à corde, caloris vitalis scatebra dimanet: nihilominus ratio-
F cinatio, & discursus in capite tantummodò celebratur. Præterquamquòd in maiorem sententiæ Medicorum stabilitatem, facultas formatrix cuncta delineans, in conceptione primitùs circa cerebrum versatur; cum Anatomici per dissectionem, caput in *Sedes ratio-*
embryo cæteris partibus grandius obseruauerint: immò perpetua proportione singu- *nis qua.*
la membra minora inueniunt, quantò longius à capitis regione distant, donec partus typum perfectæ formationis fuerit assecutus.

Item quæritur, quare monstra iuxta paruitatem, veluti Nani in humano genere procreentur. Respondent id à duabus causis, nimirum à loco, & ab alimento prouenire; siquidem angustia loci, seu receptaculi efficit, vt fœtus minimè dilatari possit, deinde paucitas alimenti prohibet, quominus ad perfectam staturam fœtus peruenire valeat. Inuestigant etiam, cur in rerum natura mulier monstrum appelletur. Huic quæstioni Aristoteles in Physicis satisfacit, quando asserit, omne per *lib. 2. Phys*
accidens genitum monstrum nuncupari, sed quia mulier quodammodo per accidens
G produci videtur, ergo iure optimo inter monstra erit collocanda: minor propositio *Mulier cur*
huius rationis cunctis innotescit, quoniam Natura rem perfectiorem procreare sem- *monstrum*
per intendit, sicq; proculdubiò ad masculum semper generandum dirigetur; ideò ali- *dicatur.*
quando fæminam, ob materiæ dispositionem, producit.

Tandem percunctantur multi, an monstra in lucem egredientia, iuxta nominis etymum aliquid semper præmonstrent, vel præsagiant. Multi Authores fuerunt huius opinionis, ex monstrorum ortu semper aliquid esse præsagiendum: propterea Malanthon hanc sententiam stabilire videtur, natiuitate monstri ante bellum, quod Cæsar aduersus Romanos suscepit. Immò Sorbinus præcitato authori adsti- *Lib. 2. Progym. nat.*
pulatur, dum in sua Teratologia, exemplis variorum Monstrorum, passim id confirmat.

Ad præsagia monstrorum homines non ita faciles, & proni esse debent: nam Diuus Augustinus hoc mirandum in modum damnat; dum inquit: viderint Conie-
H ctores monstrorum, & ostentorum, quàm ex illis sæpè fallantur, & noxiæ vanitatis *Lib. 21. de*
rebus animos hominum implicent. Quamuis multa dicendo, aliquid veritatis quan- *Ciuit. Dei*
doq; incurrant. Non igitur perperam locutus est Cardanus, quando asseruit, *cap. 8.*
monstrosos partus mala denotare, sicuti vrina cruda in morbis, quæ naturam alio intentam esse; & à recto tramite aberrare demonstrat. Immò Pareus hoc perpen- *Lib. 14. de*
dens, tandem scripsit: quoniam sine modo, sine lege, vel vago, aut nefando con- *Var. rerum*
cubitu, vel quo tempore, Dei, & Ecclesiæ mandato abstinere decet, miscent se *cap. vlt. In l.*
parentes: ideò sæpè nefanda, horrenda, & à naturæ communis regula deuia na- *Anat.*
scuntur: idcircò ad præsagitionem non est confugiendum. Verum quid est, quod aliqua interdum extraordinaria monstra aliquid præsagire possunt. Nam Martinus Vueinrichius scriptum reliquit, in Pago quodam Galliæ infantem olim fuisse *In lib. de*
natum, in cuius ventre cuspis gladij eminens conspiciebatur, qui postea, facta paula- *Monst. c. 49.*
tim suppuratione, extractus est, & bellum ciuile præsignificauit. Quandoquidem huius nulla causa physica reddi poterat. Huius monstri Iconem lector suo loco,

nimi-

nimirum in Rubrica præſagiorum intuetur. Quando igitur monſtra à naturali ſtatu non valdè recedunt, quidquam præſagire non videntur, quoniam apud Aegyptios hæc præſagitio eſſet admodum frequens, vbi frequentiora, quàm in alijs Regionibus monſtra huius generis naſcuntur. A

MORALIA.

QVEMADMODVM in humana natura accidit, vt monſtra, nempè homines bicipites aliquando oriantur: pari ratione id in Eccleſia contingit, in qua monſtroſi homines verſantur, qui varijs intentionibus, & affectibus muniti, bicipites in eodem tamen Eccleſiæ corpore vniformes nominantur. Veluti quando ſunt multi, qui vnum ratione intentionis ſimulant, ſed tamen iuſtis de cauſis duplices, & bicipites nuncupantur, quatenus pluribus intentionibus, & affectibus ſimulantes, in multa veluti capita diuiduntur.

Bicipites in moral. doctrina quales.

Monſtrum bicorpor.

Præterea ſi aliqua in lucem exeunt monſtra, quorum partes ſupernæ hominem duplicem, & partes infernę hominem ſimplicem referunt, tunc partes inferiores, quæ ſunt ſimplices, partes ſupernas duplices ſuſtinere, & ſuſtentare debent. Simile monſtrum in Eccleſia aliquando conſpicitur: nos igitur Chriſticolæ cum ſimus plures perſonæ, vnum tamen corpus in Eccleſia iiſdem pedibus, nimirum iiſdem fidei fundamentis ſuſtentamur: quocirca ſi contingat, vt aliquis vulnere læthalis criminis perculſus pereat, tunc cæteri talem, ob crimina defunctum, magno charitatis feruore ſuſtentare debent: cum ſcripſerit Apoſtolus ad Galatas. Vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hos in ſpiritu lenitatis, & alter alterius onera portet. B

Cap. 6.

SYMBOLA.

EX monſtrificis etiam animalibus viri eruditi ſchemata ſymbolica componere non dubitarunt. Etenim ex Sylueſtro Petraſancta, iconem monſtrificæ mulieris habemus, quæ, Veterum Sirenem referre videtur, cum titulo. CONTEMNIT TVTA PROCELLAS, & hoc ſymbolum Hieronymo Columnæ Paliani Duci, & Copiarum Regis Ferdinandi Præfecto aſſignat, quo cunctis perſuadere nitebatur, ſe tam in ſecundis, quàm aduerſis rebus ſemper tranquillo animo agere, quod Sirena pręſtare videtur, dum in turbato, & placido mari, tanquam in proprio domicilio ſemper quieſcit. Apud eumdem authorem, aliud mirabile monſtrum conſpicitur, nempè caput equinum humano vultu decoratum, & barba in pectus promiſſa, cum pedibus gruis, & cauda galli gallinacei, additis his characteribus. FAB. adſcribitur hoc ſymbolum Fabio Cunctatori, qui hac monſtrifica effigie, virtutes perfecti Ducis exprimebat: namque capite equino, Præfectura, & Principatus in bello, vultu, barba, & pectore hominis, prudentia, pedibus gruis, cunctatio, & vigilantia, & demum cauda galli gallinacei, victoria ſignificatur. Poſteaquam in equum monſtroſum incidimus, non eſt prætermittenda icon equi alati pedibus poſterioribus leonem conculcantis, quæ apud præcitatum authorem pingitur, cum epigraphe. PERENNITAS LAVDIS, hocque ſchema ſymbolicum Henrici primi Regis Luſitaniæ fuiſſe memorat, qui hac ratione, omnes Africæ nationes quantumuis barbaras ſe domiturum eſſe demonſtrabat. Verùm ſi in hoc ſymbolo equus alatus effigiatur, in alio etiam citati libri Teſtudo, quoque alata figuratur, cum epigraphe. AMOR ADDIDIT. Hoc ſymbolum Fælicis Salerni Principis fuiſſe author pronunciat, quo vtebatur, vt Regi amorem, fidem, & ad ſubita obſequia alacritatem, ſine mixtione temeritatis, aut improuidæ celeritatis inſinuaret. C D

Li. 7. Symb. heroic.

Li. 6. Symb. heroic.

Equus alatus Leonem conculcans.

Teſtudo alata.

EMBLE-

E

EMBLEMATA.

NON poſſumus non mirari monſtroſas etiam effigies argumentis emblematum famulari. Etenim Alciatus delineauit mulierem pedibus leoninis, & pennis auium tectam, cum epigraphe. SVBMOVENDAM IGNORANTIAM. Huius monſtri pictura repræſentatur Sphinx Veterum, quæ ore virgineo pingebatur, & Thebanam Regionem infeſtare dicebatur, dum hominibus in præcipitium ductis ænigma ſoluendum proponebat, illudq; non explicantes de ſaxo eminenti præcipitabat. Aenigma erat tale: quodnam eſſet animal quadrupes, bipes, & tripes. Id totum expreſſit Auſonius his verſibus. *Embl. 187.* *Aenigma Sphyngis.*

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia ſolus
F *Terruit Aoniam volucris, Leo, virgo triformis,*
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puellæ.

Quare iure meritò Lactantius in primum Thebaidos Sphingem monſtrum, Harpyarum inſtar, fuiſſe retulit. Diodorus Sphingem inter genera Simiarum recenſuit. Albertus Magnus, & Solinus Sphingem ſimiam nuncuparunt. Sabellicus tamen credit fuiſſe hominem perniciosum Sphingem cognominatum, qui ſuis vafRamentis multos peremerit. Sed his omiſſis, ad rem noſtram tantummodò ſpectat, quod ſphinx triformis pingitur, nimirum, facie puellæ, plumis auium, & pedibus leoninis, ad indicandam ignorantiam, quæ veluti ſphinx in eminenti vitæ humanæ monte locata infinitam hominum multitudinem ſua feritate opprimit, non alia de cauſa, niſi quia homines ſe ſe non agnoſcunt, nempè ſe homines eſſe ignorant. Quandoquidem triplex huius monſtri forma ad tres præcipuas, & efficientes ignorantiæ cauſas reducitur. Etenim virginea facies voluptatem oſtendit, quæ hoG mines aliquando ita excæcat, vt illos de humana in belluinam naturam facilè tranſformet. Plumæ monſtrum tegentes leuitatem, & inconſtantiam animi ſignificant, & leonini pedes ſuperbiam, & arrogantiam declarant, quæ falſam de rebus opinionem in ſcientiam vertit, & tunc homo exiſtimat ſe ſcire quod neſcit. Tres igitur erunt ignorantiæ cauſæ. Prima erit voluptas corporea, qua homo irretitus, ab omni vera diſciplina penitus abhorret; Secunda eſt leuitas ingenij, vel temeritas, quæ non videt, quod deceat; tertia eſt animi elatio: qua de re Plutarchus varijs in locis tradidit olim pro foribus templi Apollinis Delphici, verba litteris aureis fuiſſe exarata huius tenoris γνῶθι σε αυτόν. ideſt. NOSCE TE IPSVM. De hoc Auſonius ſic cecinit. *Ignorantia eſt monſtrum triforme.* *Ignorantiæ cauſæ quot.*

Quamquam difficile eſt ſe noſcere, γνῶθι σε αυτόν,
Quàm properè legimus, tam citò negligimus.

His ſic notatis, & explicatis, modò carmina Alciati melius intelligentur, quæ ſic ſe H habent.

Quod monſtrum id? Sphinx eſt, cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia: tanti
Scilicet eſt triplex cauſa, & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, ſunt quos blanda voluptas
Sunt, & quos faciunt corda ſuperba rudes.
At quibus eſt notum, quid Delphica littera poſſit,
Præcipitis monſtri guttura dira ſecant.
Namq; vir ipſe bipeſq; tripeſq; & quadrupes idem eſt;
Primaq; prudentis laurea, noſce virum.

Idem Alciatus pinxit aliud monſtrum, nempè bouem cum facie, & pectore humanis in vexillo his litteris decoratum. S. P. Q. R. cum titulo. NON VVLGANDA CONSILIA. Author alludit ad Minotaurum, quem Veteres monſtrum ex *Embl. 12.*

Paſiphe, & Tauro procreatum fuiſſe finxerunt, quia ſuperiori parte hominem, & inferiori taurum referebat. Hoc monſtrum in labyrintho Cretæ incluſum fuiſſe Poetæ tradunt: ſic enim canebat Ouidius.

Minotaurus.

A

Dedalus occluſit conceptum ſemine matris
Semibouemq; virum, ſemiuirumq; bouem.

Romani hanc Minotauri iconem, authore Feſto in militaribus Inſignibus figurabant, vt cunctis manifeſtarent non minus occulta eſſe debere Principum conſilia, & potiſſimum de bellicis expeditionibus, quàm olim occultus Minotauri fuerit labyrinthus. Idcircò Dion aſſerebat; quod Tiberius Cæſar interrogatus, cur ſua conſilia minimè communicaret ijs, quibus tutò fidere poterat, reſpondiſſe dicitur: aut nulli, aut paucis cognitum eſſe oportere Principis conſilium. Quare Marcellinus ad rem retulit, olim apud Perſas neminem conſiliorum fuiſſe conſcium, præter optimates taciturnos, & fidos, apud quos ſilentij Numen colebatur. Alciati igitur carmina ſic ſe habent.

Conſilij conſcij qui apud Perſas.

Limine quod caco, obſcura, & caligine monſtrum
Genoſiacis clauſit Dedalus in latebris;
Depictum Romana phalanx in prælia geſtat. B
Semiuiroq; nitent ſigna ſuperba boue.
Noſq; monent, debere Ducum ſecreta latere
Conſilia, auctori cognita thecna nocet.

Similiter Alciatus effigiat quoddam monſtrum, cuius ſupernæ partes hominem, & infernę ſerpentem ęmulantur, cum epigraphe. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA EST APVD DEVM. verſus autem ſunt huius tenoris.

Embl. 5.

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis,
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt.
Anguem pedit homo, hominem eructauit, & anguis:
Nec finis hominis eſt, initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis; C
Sic, & Gigantes Terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies, ſed religione carentem
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Homines belluini qui.

Hoc monſtrum fictitium, quod nec prorſus formam humanam, nec penitùs ſerpentinam refert, ſed duplici integratum natura poteſt ſignificare illos, qui anima rationali præditi, terrena tantummodò ſapiunt: quocirca humi repentes in naturam belluinam degenerant; nam hoc monſtrum neq; in hominem, neq; in principium Feræ deſinit: cum homines Epicurei non meditentur finem, propter quem Deus rationem hominibus conceſſerit: quapropter hi vafri, & religionis expertes vocantur: ſiquidem res mundanas tantummodò curantes hominum appellatione non ſunt digni. Poſtremò Alciatus delineauit monſtrificum caput, nempè bicipitium, cum epigraphe PRVDENTES. Simili pictura olim Antiquitas, in Iano biforme, vel bicipite monſtrando, vtebantur, vel quia hic fuerit homo, qui ſylueſtrem hominum cultum ad ciuilem reduxerit, vel quia pater græcæ, & latinæ gentis fuerit creditus, aut quia Solem, quem eumdem cum Iano eſſe volebant, figura bicipitij intellexerint, vt illum cæleſtis aulæ ianitorem ſignificarent, cum Sol oriens Cæli ianuam recludere, & Occidens eamdem claudere diceretur. Hoc igitur monſtroſum Iani caput multi ad ſolertiam, & prudentiam Principis traxerunt: cum hominis prudentis præterita noſſe, & futura multò ante præuidere interſit. Quapropter Romani hac ratione moti Anteuortam, & Poſtuortam tamquam diuinitatis comites colebant. Huc ſpectat illud adagium græcum. πρόσω, καὶ ὀπίσω, nempè à fronte, & à tergo. Hoc ſignificat omnia diligenter perpendenda eſſe, & præterita cum præſentibus, & futuris conferenda. Carmina Alciati ſic ſe habent:

Embl. 18.

D

Ianus cur biceps.

Anteuorta, & poſtuorta qua.

Iane bifrons, qui iam tranſacta, futuraq; calles,
Quiq; retro ſannas, ſicut, & ante vides.
Tot tot cur oculis, cur fingunt vultibus anquod?
Circumſpectum hominem forma fuiſſe docet?

PRÆ-

E

PRÆSAGIA.

PLERVMQVE homines arte præsaga, ex monstrorum natiuitatibus, varia ventura præsignificant: nam si, temporibus Valentiniani, duo monstra in genere magnitudinis, & paruitatis apparuerunt, quorum alterum in Syria quamcumque eminentem hominum staturam excedebat, & alterum in Aegypto, infra incredibilem humanæ naturæ breuitatem continebatur; proculdubiò (attestante Sorbino) futuras Orbis calamitates portenderunt: Siquidem hac antithesi præmonstrabatur non defuturum esse hominem, qui demisso natus loco, & abiectæ conditionis in caput, & vitam magni Imperatoris Valentiniani conspiraret. Is enim adhuc impubes ad Imperij dignitatem euectus, & subdolis Iustinæ matris artibus subornatus, tandem latenter seductus Arianæ impietati fauere cæpit. Præterea non defuerunt multi, qui ex monstrorum natiuitate bellum fore existimarunt: iuxta Iambicum carmen. *Homo statura magna, & parua.*

F

Monstrum omne belli tempore extat crebrius.

Homines igitur grauibus obstricti sceleribus, Dei quidem odium subeunt, sed postmodum se accusantes veniam consequuntur: sed quando ab institutis christianis penitus abhorrent, neq; supplicem vnquam veniam exposcunt, Deum adeò irritant, vt illis identidem bello succenseat, quod monstris primùm prædici solet. Id quidam versus Iambici sic explanant.

Portendit iram quodlibet monstrum Dei.
Vbi monstra sunt, ibi ira non procul Dei est.

His sic se habentibus tradunt Authores ante bella Bruti, & Cassij tale monstrum apparuisse.

G

I. Monstrum cornutum, & alatum instar Cacodæmonis, cuius hic figuram damus, ex muliere quadam fuisse natum autumant. Appianus tamen aliter historiam narrat, scilicet Bruto, & Cassio cum copijs ex Abydo in Europam properantibus, anno ante Christum natum quadragesimo primo, prædictum monstrum, seu ostentum Bruto inter silentia noctis oblatum fuisse, corpore, mammis, & cornibus hirco simile, rictu canino, alis instar Vespertilionum, cauda vaccina, & pedibus auium rapacium. Sedebat autem Brutus in tabernaculo solus de euentu belli vehementer sollicitus, quando ad se quendam ingredi præsensit, & ad strepitum conuersus delineatam monstri imaginem adstare vidit: quamobrem horrendo commotus aspectu interrogauit, quis esset, & quid præterea sibi vellet: tunc phantasma submurmurans dixit: tuus malus Genius, Brute, in Philippis me videbis, & abijt. Deinde Brutus à famulis in tabernaculis versantibus sciscitatus, an aliquem ad se venientem, vel exeuntem vidissent; illi negarunt; quare admiratione plenus dedit se quieti. Postridie, posteaquam diluculauit, *Monstri descriptio.*

H

Brutus hanc phantasmatis speciem Cassio narrauit, qui id tanquam inane aspernatus, iter in Europam solicitauit; deinde omnia, quæ inter Aenum, & Senium montem interiacent, perpetuò victoriæ cursu armis subegerunt. Interea Norbanus ab hostibus Poeni circumuentus præsidio decessit, & clades aliqua insignis fuisset accepta, nisi Antonius præstò fuisset. Cæterùm si per annorum seriem percurramus, nullum monstrum sine præsagitione natum esse multi Authores, & potissimum Sorbinus pro comperto affirmant. *Annorum series.*

II Infans ore gemino, quatuor oculis, dentibus binis, barba, & duabus breuissimis auriculis natus anno Domini trecentesimo octauo apud Daphnem amænum illud, & ambitiosum Antiochiæ suburbanum. Constantij Imperatoris temporibus, iuxta Marcellini sententiam, Rempublicam in statum deformem verti præsignificauit: propterea quod seculum huic natiuitati succedens, quàm obscænis moribus fuerit deturpatum, omnes Historiæ vno ore testificantur. Tunc enim mala penè innumerabilia Ecclesiam Christi, sæuientibus vndiq; hominum perditorum insultibus, *Præsagia ex monstro descripto.*

I. Monſtrum alatum, & cornutum inſtar Cacodæmonis.

II. Infans gemino ore oculis quatuor, & barba natus.

mirandum in modum inuaſerunt: cum Imperator Conſtantius fraudulentis Arrianiſmi impoſturis illaqueatus, à vera pietate receſſerit. His addantur monſtra, quæ Mauritij ætate, nimirum anno ſeptuageſimo octauo ſupra quingenteſimum, in lucem prodierunt. Nam inter alia, mulier quædam in Thracia venuſtum ſine brachijs infantem peperit, qui ab vmbilico deinceps in piſcem deſinebat. Cum præterea, & canis capite leonino, & fætus quadrupes gentibus illius ſeculi admirationem attulerint: vnde quidam Præſagi, his monſtris, portentoſum, & infelicem Mahumetis aduentum fuiſſe præmonſtratum exiſtimarunt; qui, Mauritio imperante, audaci il-

Infans ſine brachijs.

III. Partus humanus, & caninus.

lecebra

lecebra, & vaniſſimis commentis, humanas mentes decipiens, terra, marique dominari cæpit: quocirca illa monſtra partim terreſtria, partim aquatilia fuiſſe referunt. Inſuper fœtus humanus canino capite dies anni Domini noningenteſimi decimi
E quarti, ſummo mærore, obſcurauit: ſiquidem, authore Sorbino, mores Chriſticolarum illius ætatis prædicebat, qui aſſiduè rixantes mutuis morſibus ſe lacerabant: cum reliquiæ impiarum Hæreſum Anthropomorphitarum, & Manichęorum ad illam ætatem penetrauerint. *Puer capite canino.*

III. Monſtrum bicorpor caninam participans naturam, quia ex homine, & cane erat integratum, in Epiro, nempè Albania ortum eſt anno Domini trigeſimo tertio ſupra milleſimum, & ducenteſimum; quemadmodum in icone conſpicitur, & eo tempore miſera montis Albani ciuitas caninis morſibus, & clandeſtinis proditionibus fuit vexata: nam illi homines (referente Sorbino) multis in rebus perfectionem, & pietatem præ ſe ferebant, poſtmodum à tergo Sacrilegi, à blaſphemia minimè alieni erant, & denique canum mordacium ritus æmulabantur. Quamuis circa finem Imperij Lotharingij, fœtus pariter humanus, & caninus à muliere quadam fuerit editus, nimirum corporibus dorſo conglutinatis, veluti figura oſtendit, & mors Imperatoris ſecuta eſt. *Præſagia ex hoc monſtro.*
F

Monſtrum etiam triceps apud Samnites, nempè in Abrucio, anno Domini quinquageſimo quinto ſupra milleſimum, & ducenteſimum, natum, & breui tempore extinctum eſt. Hinc multi tres Imperij Romani competitores præſagierunt. Rurſus vertente anno Domini nonageſimo tertio ſupra milleſimum, & ducenteſimum, & imperante Andronico vltimo, puer biceps, & quadrimanus Bizantij ortus eſt, quò nil aliud, vt notat Sorbinus, niſi ſubita Imperij Bizantini ruina, & pernicies præ oſtendebatur. Etenim populus, cum olim vero fidei fundamento niteretur, per varias, & fallaces opiniones, magna Chriſtianæ pietatis iactura, vagari cæpit; quod paſſim Hiſtoriæ græcæ teſtificantur. *Monſtrum triceps.*

Pariter puellus quadrimanus, & quadrupes natus circa annum Domini octuageſimum nonum ſupra milleſimum, & trecenteſimum, improbos, & inquinatos multorum Chriſticolarum illius ætatis mores demonſtrabat; cuius nimis manifeſtum
G præbuit teſtimonium ſciſma Benedicti Decimi tertij, qui antea Petrus Luna nominabatur: ſiquidem hæc peſſimi res exempli Chriſtianos mores fœdauit, & Eccleſiæ magnam noxam attulit. Item puer auribus leporinis natus eſt anno Domini nonageſimo quinto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, quo tempore Fridericus Imperator cum Turcis obijt, & Cracouia, furente incendio, proſtrata eſt. Vnde Sorbinus monimentis mandauit, quòd Summus Deus, his monſtris tanquam tot monitis, homines à malis impendentibus abducere conabatur, cum paucos poſt dies in tot lepores degenerandos eſſe præſentiret. *Puer quadrimanus, quadrupes.*

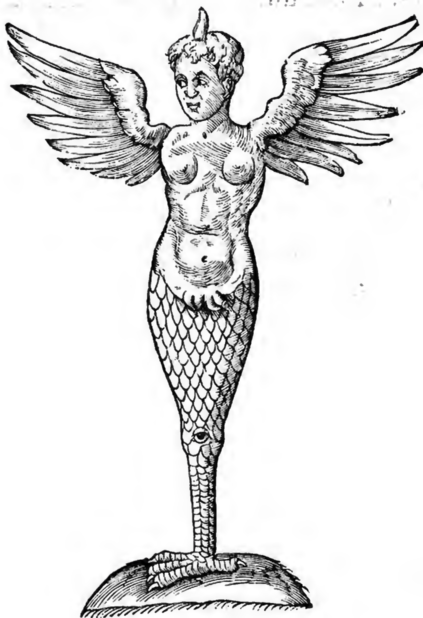
IIII. Amplius anno Domini nonageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, monſtrum in Tyberi fluuio compertum fuit, corpore humano ſquamoſo, capite aſinino, cuius manus dextra erat humana, & ſiniſtra figuram pedis elephantini æmulabatur. Pes quoque dexter vngues aquilinos, & ſiniſter bubulum pedem exprimebat. Venter erat fœmineus, mammis decoratus. Circa partes poſte-
H riores ſimile caput barbatum habebat, & aliud præterea inſtar Draconis. Hinc Sorbinus occaſionem præſagij arripuit, dum ſcriptis mandauit varia membra hoc monſtrum integrantia denunciaſſe varias hæreſes, quæ calamitatem illius temporis conſtituebant. Huius monſtri caput fuit aſininum, quod frigiditatem, & pigritiam oſtendebat, qua Lutherus, & eius Aſſeclæ redundarunt: nam frigefacta omni charitate, varia belli ſemina ex Aſſeclis ſaltem erumpentia, Germaniæ, & multis Regnis perniciem attulerunt. *Monſtrum in Tyberi inuentum.*

V. Præterea ſi per amplum ætatis præteritæ campum ſpatiemur, adhuc magis horrida obſeruabimus monſtra. Etenim anno Domini duodecimo ſupra ſeſquimilleſimum, Rauennæ natum eſt monſtrum cum cornu in capite, pede rapacis auis, genu oculato, loco brachiorum, alis, & ſexu vtroque erat refertum, cætera erant humana, vt in ſubiecta figura intueri licet. Eo autem tempore in lucem prodijt hoc monſtrum, quando Iulius Secundus Pontifex Maximus vniuerſam Italiam, & magnam Chriſtiani Orbis partem in Ludouicum Duodecimum Galliarum Regem conci-

IIII. Monſtrum capite aſinino.

V. Monſtrum cornutum, & alatum cum pede rapacis auis.

Præſagitio monſtri. concitauit: vnde poſtea die Reſurrectionis Dominicæ, penes Rauennam, maximum bellum conflatum eſt. Alij verò, ex aſpectu huius monſtri, illud tempus varijs, & nefarijs hominum vitijs non carere ſunt vaticinati: nam per cornu monſtri, ſuperbiam, per alas, leuitatem, & inconſtantiam mentis, per defectum brachiorum, nulla recta opera, per pedem rapacis auis, rapinam, vſuram,& auaritiam, per genu oculatum, ſolam hominum ad res mundanas propenſionem, & per vtrumq; ſexum, omnem turpiſſimi luxus ſpeciem expoſuerunt.

VI. Monſtrum cornutum, & alatum aliud.

VI Non

VI. Non multum diſſimile monſtrum cornutum, & alatum aliud exhibemus: hoc habebat caput facie Satyri, cornu, & auribus deturpatum, brachiorum loco, alas inſtar auis, pedes duos, quorum dexter humano erat ſimilis, cum oculo in genu, & ſiniſter ſquamoſus in caudam piſcis deſinebat. In pectore huius monſtri tres litteræ, nimirum X Y & V expreſſæ cernebantur, ſed V ſupra figuram Lunæ veluti adoleſcentis obſeruabatur. Hinc eruditi viri ad præſagia animum conuertentes, flagelli diuini declinandi rationem ex his tribus litteris didicerunt. Nam X Chriſti crucem, & Y Pythagoræ littera virtutem deſignat: ideòq; ſi homines pro arcenda Dei ira, ad Chriſti Crucem, & virtutes confugient, proculdubiò virtutibus Cælum Lunæ penetrantes, ad ſedes vſq; empyreas peruenient. *Expoſitio litterarum.*

VII. Vitulomonachus Sorbini.

VII. Admi-

VII. Admirari deinceps oportet monstrum horrificum, quod anno Domini vigesimo tertio supra sesquimillesimum, in quadam Germaniæ villa natum esse referunt. Quamuis alij, vt Iacobus Rufus, & Ambrosius Pareus in Sceeqner Saxoniæ pago ortum esse voluerint: vtcumq; sit, hoc monstrum ex muliere in lucem editum, omnibus A ferè partibus vitulum æmulabatur, præterquam in vertice, vbi tuberculum carneum rotundum conspiciebatur, quod affabrè verticem sacerdotis in orbem tonsum referebat; deinde carnea quædam substantia à collo in dorsum ita eleganter formata pendebat, vt cucullum monachicum repræsentaret. Non igitur præter rationem Sorbinus hoc monstrum meditans Vitulomonachum nuncupauit, & nefariam infamis Luteri prædicationem præsagisse tradit. Sed magis admirandum est, quòd monstrum hoc crura habebat lacera; quæ fortè indicabant pœnam, qua vndiq; maculosa criminosi Luteri infamia erat afficienda. Quamobrem Sorbinus infinitam Dei in humanum genus clementiam, & æquam iustitiam meditari non cessat; posteaquam hac ignominiosi, & terribilis monstri natiuitate, probrosi Luteri, & inhonestorum Asseclarum defectionem à recta fide præsignificauit.

Præsagium Luteri.

VIII. Aliud magis formidabile monstrum natum est in Belgio ex parentibus non infimæ sortis, anno Domini quadragesimo tertio supra sesquimillesimum, vel B iuxta sententiam Iacobi Rufi, & Cardani, ortum est in Cracouia. Hoc cauda erat refertum, loco nasi, promuscidem gestabat, oculis rotundis, & alatis auribus asininis, cum duobus alijs oculis supra vmbilicum, pedum, & manuum digiti quattuor accipitrinis vnguibus erant similes, quorum tres, more anseris, membrana quadam colligabantur. Cubitis, & genibus capita canum adhærebant, in loco mammarum, duo item capita, vel canum, vel simiarum eminebant, & tribus tantum horis vixit. Sorbinus igitur hoc monstrum contemplans in tanta canum, & simiarum multitudine perhorrescere videtur, quibus tot homines caninos corpus Ecclesiæ tunc temporis dilaniantes indicari pronunciauit: idcircò grauis Dei vltio erat expectanda, quæ caninos hominum mores puniret, quoniam, illa ætate, vesanis, & vagis tumultibus magna pars Germaniæ redundabat.

Huius Monstri præsagium.

Ad præsagitionem quoq; attinere possunt monstra, quæ à naturali ordine non valdè recedunt, veluti illud Lutetiæ Parisiorum natum anno Domini septuagesimo supra sesquimillesimum mense Iulij, quod repræsentabat duos gemellos narium vnitate, & vnico pariter vmbilico copulatos, consequenterq; capitibus, brachijs, & pedibus oppositis. Hoc monstrum ex parentibus infimæ sortis, nimirum ex Petro Germano baiulo, & Matthea Pernella matre prodiuit, deinde Optimatibus, & populo passim monstratum fuit; hinc varij homines varia vaticinia protulerunt. Alij ex hac gemellorum vnitate pacem sanciendam esse præcinuerunt, quam tunc Pacificatores agitabant. Alij verò ex coniectura huius monstri spem pacis exclusam esse demonstrabant; cum horum gemellorum alter ambulare, & alter sedere non posset. Propterea nonnulla carmina in Pacis interpretes, quibus negocium concordiæ Rex mandauerat, fuerunt concinnata hunc in modum. C

Præsagium Gemellorum.

Quis dubitat, quin pax tam longo tempore tracto
Mox sit maiori corruitura malo?
Hoc non Pacifici portendunt omine fausto; D
Claudicat hic pedibus, sed sedet ille malè.

Monstra quoq; huius generis olim, temporibus Augustini, Hieronymi, & Pauli Diaconi conspecta fuisse non est in dubium reuocandum. Quandoquidem Diuus Augustinus monimentis mandauit, quòd sua ætate, infans supernis membris geminus in Oriente natus est. Et Paulus Diaconus memorat monstrum post obitum Theodosij natum, quod duobus capitibus, duplici pectore, & consequenter quattuor manibus erat integratum, in quo duplex sensus obseruabatur: nam alterò dormiente, alterum caput vigilabat; immò in vigilia sæpè inter se rixabantur. Tandem monstrum eiusdem ferè speciei Liddæ conspectum fuisse. Hieronymus fuit Author: quapropter duo monstri capita nil, nisi confusionem imperiorum, & rerum ferè omnium præostenderunt: tunc enim scismata in rebus ecclesiasticis emerserunt, & nefariæ Donatistarum, & Pelagianorum hæreses ex tartareis locis eruperunt, & infinitæ aliæ calamitates humanum genus affligere cœperunt, quas omnes recen-

Lib. 16. de ciuit. Dei cap. 8.

Lib. 1. de Imp. Theodosij.

Præsagia, ex descriptis monstris.

sere

VIII. Infans στεγανόπους, cum promuſcide, & capitibus animalium.

ſere permoleſtum eſſet. Hoc eodem tempore Gothi, Vandali, & Hunni deuaſtantes paſſim regiones, ſolo illas pænitùs adæquarunt, & Romanum Imperium tunc adeò debilitatum eſt, vt nulla ſpes priſtinæ authoritatis recuperandæ ſupereſſet.

IX. Monſtrum tetrachiron alatum capite humano aurito.

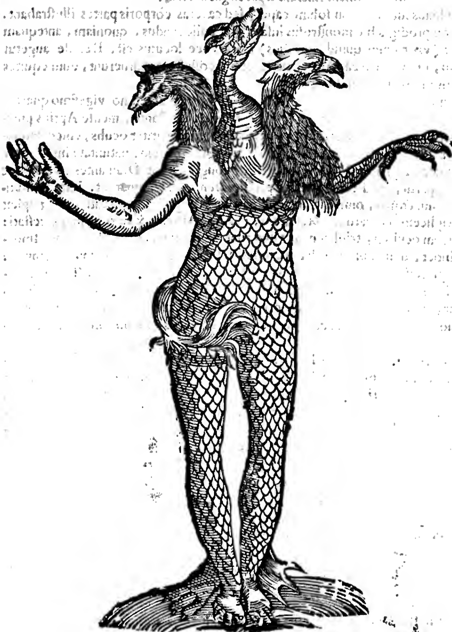
IX. His obiter animaduerſis, ad ſeriem annorum reuertentes, incidemus in annum ſeptuageſimum ſeptimum ſupra ſeſquimilleſimum, quo, circa ripas Danubij, die duodecima menſis Februarij, propè Budam Hungariæ, magno incolarum damno, viſum eſt monſtrum alatum tetrachiron, ſcilicet quatuor manibus refertum, facie humana, auribus aſininis prædita: quare partes ſuperiores leues hominem, & inferiores admodum hirſutæ bouem æmulabantur: non iniuria igitur cum Ouidio canentes poterimus hoc monſtrum appellare.

Semi-

Semiuirumq; bouem, ſemibouemq; virum.

Itaq; quatuor manibus lapides non paruos iaculabatur, quibus plures accolas occidebat. Vnde populi perterrefacti, congregata hominum armatorum multitudine, terga hoſtilis monſtri, dato ſigno inuaſerunt, & tandem, magna armatorum clade, monſtrum immane ſtrauerunt; ad quod poſtea in Forum delatum conſpiciendum multæ gentes magna admiratione confluebant. Interea quot, & quantis calamitatibus, & aſſiduis ærumnis illa Regio vexata fuerit Hiſtoriæ patefaciunt.

X. Monſtrum triceps capite Vulpis, Draconis, & Aquilæ.

X. Verum si hoc fuit immane, & exercrabile monstrum, non minus ferum, & terrificum fuit illud, quod in Aegypto circa ripam Nili versabatur tribus capitibus, nimirum Aquilæ, Draconis, & Vulpis refertum, corpore squamoso, instar serpentis, ab vno latere brachium humanum cum manu, & ab altero aquilinum pedem A extendebat. Deinde mammas habebat humanas, caudam leoninam, pedes quattuor omninò diuersos, scilicet leoninum vnum, humanos duos, & quartum anserinum tribus digitis præditum. Hoc monstrum erat amphibiæ naturæ, & homines, reliquasq; animantes deuorabat. Huius iconem in Musæo publico inuentam cunctis spectandam proponimus.

Monstri descriptio.

Amplius inter præsagia proculdubiò collocandus est ille infans, qui, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo primo, natus est ex aduenis, in Vrbe Augustarum Aquarum Aquitaniæ, quam Vulgus Baionam appellat, hic, quoad membra erat benè constitutus, sed multi oculi totum corpus deturpabant, quoniam fabulosum Poetarum Argum imitabatur. Verùm si caput Argi totum erat oculatum, itaut scripserit Ouidius.

Li. 1. Metã.

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.

Oculi huius monstri non solum caput, sed cæteras corporis partes illustrabant. B Immò inter prodigia hic monstrosus infans erat collocandus, quoniam, antequam expiraret (vixit enim quindecim dies) clara voce locutus est. Deinde augetur admiratio, quoniam in eadem ciuitate monstra cœlestia apparuerunt, dum equites per aerem ambulantes visi sunt.

Monstrum oculatum.

Insuper in Ostrouizza, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, arce insigni per decem milliaria à Sibinico Dalmatiæ distante, mense Aprilis puellus monstrificus ortus est, cum tribus cornibus, tribus pariter oculis, vnico nasi foramine, auribus asininis, & pedibus inuersis. Quamobrem, natiuitate huius monstri diuulgata, Dynastæ Regionis confestim congregarunt Diuinantes, vt ex hoc monstroso partu, quid futurum esset prodigiosum, prædiuinarent. Itaq; hi monstrorum Coniectores, omnibus infantis partibus diligenter exploratis, per triplex cornu, triplicem Turcarum potestatem, in Asia, Africa, & Europa sunt attestati: per triplicem oculum, triplicem prædixerunt vigilantiam, quam Turcarum Impe- C rator adhibet, dum homines suæ potestati subiectos in triplici munio, nempè in militia, agricultura, & prole assiduè versari curat. At per aures asini, Turcas egregios bellatores denunciabant; cum asinus viuens frequenti ruditu tubam bellicam æmuletur, & mortui pellis in fabricandis tympanis adhibeatur. Deniq; per inuersos monstri pedes, periculum diminutionis Turcarum dominij imminere hariolabantur.

Monstri præsagia.

XI. Eodem anno ex litteris Bizantio acceptis intelleximus monstrosum, & horrendum fœtum ab vxore Dynastæ Turcici exiuisse, magno mulierum clinicarum terrore, quæ parturientis domum auxiliaturæ petierant. Caput erat asininum. Pedes, & manus rapacium auium vngues imitabantur. Hinc varijs Diuinantes varia sunt vaticinati; sed plures diuinam erga infideles iram, hisce monstris præmonstrari prænunciarunt: namq; malus Dæmon, Deo permittente, in aluo mulieris grauidæ partes conceptus in horrendam speciem transformat, adiectis cornibus, D cauda, & vnguibus rapacium auium, applicando actiua naturalia passiuis, & remouendo omne impedimentum, quod opus intentum prohibere posset. Sic enim intelligimus quandoq; monstra adeò turpia nasci, vt Cacodæmonis effigiem repræsentent. Nam Cornelius Gemma monstrum terrificum in vrbe Brabantiæ ex muliere natum fuisse testificatur, quod affabrè figuram Cacodæmonis referebat. In horum monstrorum formatione, multi ad causas supernaturales confugiunt: quamuis alij in imaginationem parentum referant: nam si mulier cum viro laruam Dæmonis induto congrediatur, vel si mulier malefica incubum Dæmonem admittere sit assueta; tunc monstrum Dæmoniforme gigni potest. Etenim Dæmon, corpore assumpto, prolificum alicuius hominis semen in vterum mulieris defert: quocirca mulier, virtute seminis, hominem concipit, & vi spectri in imaginatione impressa, Anthropodæmonem postea enititur. Sed de his inferius in Rubrica causarum verba fient.

Monstra dæmoniformia.

XII. Mon-

XI. Monſtrum capite aſinino, pedibus, manibuſq; vngue auium refertis.

XII Monstrum quoq; mirabile fuit illud, cuius icon ex Regione Betica Hispaniæ missa fuit: hanc enim in musæo publico inuentam lectori conspiciendam exhibemus, & nobis persuademus, quòd natiuitas huius monstri magnam speculandi ansam Vatibus Hispanicis, seu Bæticis præbuerit. Pariter anno octuagesimo primo supra sesquimillesimum, apud Serenissimum Principem, & Eminentissimum Cardinalem Mediceum Canis partibus monstrosis, & capite serpentino conspiciebatur. An postea aliquid monstra semper præmonstrent videndum est in Rubrica Problematum. Cum Soleant multi ex natiuitate cuiuscumq; monstri aliquid per-

XII. Monstrum ex Regione Betica Hispaniæ.

peram

peram præſagire: Nam ſi infans cum dentibus naſcatur, penuriam annonæ vaticinantur. Si puellus ſit multipes, aduentum hoſtium præſignificant. Si duo gemelli fuerint ſimul iuncti, bella ciuilia prædicunt. Id autem de inteſtinis diſcordijs non ſemper verum eſſe poſſumus atteſtari exemplo pueri cum gladio in ventre, ab vtero matris in lucem editi, quemadmodum in Icone XIII. oſtenditur. Tradit igitur Marcus Frytſchius in Meteorologicis Ante bellum Germanicum, quod Carolus Quintus Imperator Duci Saxoniæ, & Fæderatis intulit, natum eſſe infantem in quodam Francorum pago, in cuius ventre cuſpis cultri eminens conſpiciebatur, qui *Præſagendi ratio.*

XIII. Puer natus cum cultro in abdomine.

poſtea

Præſagium. poſtea, paulatim ſuppuratione procurata, tandem extractus eſt. Exijt in lucem hic puer monſtrificus anno Domini quadrageſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum. Hinc Omnes bellum ciuile præſignificarunt,& mutuas ciuium cædes prędixerunt,qui ciues tunc inter ſe præliantes, veluti in proprijs viſceribus ferrum occultare perhibentur. Verum vt veritatem fateamur, hoc ad nimiam hominum audaciam, & ſuperſtitionem attinere videtur. Poſſumus quidem atteſtari monſtra eſſe Dei monita, quibus ad emendationem criminum incitamur, vt deletis tandem peccatis, ad bonam frugem reuertamur, & hic ſenſus inter alios veritati magis eſt conſonus. Olim, vt recitat Alexander ab Alexandro, ſi inſoliti, & monſtroſi partus naſcebantur, in mare, vel flumen deijci iubebantur, & paulò inferius prodit; quòd apud Athenienſes, ſi monſtra naſcebantur, quæ expiatione egerent, Agys, ideſt veſtibularijs Dijs, in ſemitis viarum ſacra fiebant; quare Agyleus Apollo eximiè colebatur, vt ſi benè, & fæliciter caſurum eſſet, proſperos ſucceſſus darent, & promiſſa affirmarent, atq; admitterent; ſin aliquid mali inſtaret, aditu inhabito auerterent. Cælius quoq; Calcagninus tradit & ipſe hominem trimanum, vel quadrimanum, vel bicipitem natum apud Romanos, mandato Aruſpicum, expiationis cauſa, in mare proijci, vel in ſolitudinem deferri ſolitum. Deinde addit, ex Iulio Obſequente, puerum quattuor pedibus, manibus, oculis, auribus, ex ancilla natum, iuſſu Aruſpicum concrematum, & cinerem in mare deiectum fuiſſe.

Lib. 5. gen. dier. cap. 25.

In oper. de reb. & ſig.

CAVSÆ.

TRIPLICEM cauſam (loquendo de vniuerſalibus) Authores de Monſtrum generatione aſſignare ſolent; primam vocant ſupernaturalem, quando ſummus Deus in vltionem alicuius commiſſi criminis, hominem deuenuſtat: quemadmodum de Nabucdonoſore Rege in ſacris litteris legitur. Altera cauſa conſiſtit infra naturam, quando malus Dæmon ſenſus humanos ludificat, vt quibuſdam hominibus in bruta per maleficium transfiguratis accidit. Tertia cauſa ad naturales cauſas reducitur, quando vitium aliquod principia naturalia generationi, & conformationi deſtinata corrumpit: quocirca Diuus Thomas in Commentarijs ad libros Analiticos Ariſtotelis, monſtrorum procreationem corruptioni alicuius principij attribuebat.

Cauſa triplex:

Sed aduertendum eſt, vt veritatem fateamur, monſtra determinatis cauſis carere, quoniam monſtra non ſunt effectus à natura intenti, ſed tantum per accidens procreantur: Quamobrem horum cauſæ potius imaginariæ, quàm legitimæ in campum erunt afferendæ. Itaq; dicendum eſt ad generationem monſtri cauſas intrinſecas, & extrinſecas concurrere, & inter cauſas extrinſecas Natura Regionis, & conſtitutio aeris reponuntur; cum frequentiores monſtrorum generationes in Africa, & in Aegypto, quàm in alijs regionibus fiant.

Cauſæ intrinſecę quę.

Ad cauſas intrinſecas virtus formatrix, materia ſeminalis, receptaculum fœtus, membrana fætum inuoluens, vel diſtinguens reducuntur. Nam formatrix facultas ad formandum animal minimè idonea monſtrum gignit. Materia ob exceſſum, ob defectum, & ob mixtionem, monſtris famulatur. Exceſſus materiæ in monſtris plures partes extra ordinem naturæ habentibus conſpicitur; defectus eiuſdem materiæ in fœtibus abſq; manibus, vel pedibus apparet. Mixtio materiæ idem præſtare poteſt: nam Ariſtoteles aliquando ſcribebat in Africa ſæpè monſtra contingere, dum animalia diuerſæ ſpeciei propter inopiam aquarum ad fluuios confluunt, ibi enim congrediuntur, & ex permixtione varijs ſeminis monſtra emergunt.

Lib. 2. de Gen. An. c. 5.

Ratione anguſtiæ receptaculi fœtus, monſtra naſcuntur, dum copia materiæ ad duplicem fœtum procreandum ibi confunditur; hinc oritur fœtus pluribus integratus partibus, quam oporteat. Defectus etiam membranæ in ouis, quæ duobus vitelis redundant, eſt in cauſa generationis monſtri, quoniam materia confunditur, & pulli monſtroſi inde exilire ſolent. Ideò Authores hoc diligenter meditati, in propo-

Membrana in ouis quid denot.

proponendis monstrorum causis, inter se sententijs variant: quandoquidem horum alij monstrorum causas in prauam Parentum temperaturam referunt, alij ad absurdas imaginationes, alij ad iram diuinam, alij ad constellationes, & præcedentes syde-
E rum congressus, alij ad naturam transferentem vim multarum partium in vnum mẽbrum, alij ad potestatem mali Dæmonis, alij deniq; has causas ad congressum animalium diuersæ speciei reducunt.

Nos igitur in præsentia monstra tanquam opera Naturæ contemplantes, eorum originem ex quattuor summis causarum generibus haurire debemus, quæ ex causa materiali, finali efficiente, & formali constituuntur. Monstra materialem causam habere dicuntur, quoniam quicquid vel per se, vel per accidens à natura producitur, proculdubiò ex præexistenti aliquo subiecto resultat. Finalem causam habent, quoniam natura nihil frustra operatur, sed omnia ad finem aliquem diriguntur. Habent causam efficientem, quoniam omne productum ab aliquo producente producitur. Habent deniq; causam formalem, quoniam omnia naturæ opera formam consequuntur. *Quattuor causarũ genera.*

Itaq; has peculiares monstrorum causas in præsentia expositúri, inter alias pri-
F ma fronte causam materialem examinabimus; cum hæc prima omnium, iuxta vetus etymum, nomen causæ sibi vendicauerit: cum causam à chaos, deducta aspiratione dictam esse voluerint, quoniam confusa illa materia primùm formas rerum omnium induerit. Præterquamquòd omnes Philosophi, & Medici materiæ seminali monstrorum omnium causas assignare videntur: quocirca Democritus frequentiores hominum congressus damnabat, quoniam ex hac seminis abundantia sæpè monstra prodire opinabatur. Empedocles propter copiam, & defectum seminis, aut eiusdem agitationem, partus monstrosos generari retulit.

Aristoteles quoq; monstrorum primam causam in materia collocat, dum natura, in partibus construendis à recto tramite recedit, propter excessum, aut defectum materiæ, aut propter translationem eiusdem in aliquam partem, & locum, vbi non erat opus: qua de re duæ partes vitiantur, dum altera defectum, altera excessum patitur. Immò si generentur duæ partes similes, & vna fit superflua, tunc id *L. 4. de Gen. An. c. 5.*
G accidit ob materiam seminalem in vtero existentem, quæ, vel ob motum, vel propter flatum diuiditur: vnde materia generationi digitorum destinata segregatur, & aliò fertur, vbi autem quiescit, ibi pars superflua procreatur, & quamuis talis materia perueniat ad caput, non tamen in substantiam capitis transmutatur, sed in digitos, quia materia vim illius membri in se continet, à quo prius recessit. Ideò in dissectione humanorum cadauerum, sæpè plures renes, venæ emulgentes, necnon vasa spermatica, & genitalia duplicata obseruantur; idq; ob intempestiuam venerem contingit, quæ ab hominibus frequentius, quàm à brutis exercetur.

Galenus sententiæ Empedoclis adhærens monstra nasci docet, si semen copiosum, vel paucum, si diuulsum, si motu immoderato immissum fuerit; aut quia additionem, vel diminutionem, aut quia transpositionem, vel inflammationem acquisiuerit. Addit præterea, iuxta nonnullorum Medicorum sententiam, prauam vteri conformationem. *In lib. de hist. philosoph.*

H Ioannes Grammaticus, in conmentarijs ad animam, sententiæ Aristotelis adstipulatur. Cardanus causas monstrorum ad facilitatem, & dispositionem materiæ reducit: qua de causa frequentiora monstra in vilioribus, & imperfectis animalibus, quam in perfectis obseruat: hinc à natura humana, & elephantina rariora monstra produci fatetur. Cum igitur Guntheius Poeta viliores, & imperfectos animantes monstrosos sæpè nasci obseruasset, monstrorum causam fæculentæ rerum naturalium materiæ assignabat, quæ cum vim perfectæ creationis non possideat, monstriferos partus edit. Sic igitur canit. *Lib. 12. de subtil.* *L. 5. Austriad.*

Quod superest mundumq; ipsum, seriemq; fatigans
Respuitur passim, hinc hominum, pecudumq; repente
Monstriferi partus.

Sed his reiectis tanquam Poetarum nugamentis, ad opinionem Alberti Magni accedemus, qui monstrorum causam in materia collocat, & in modo creationis eius, quod concipitur. Immò addit monstra contingere ob aliquem errorem operationis *L. 18. de An. cap. 6.*

nis

nis naturæ, iuxta abundantiam, vel defectum, aut positionem, aut figuram membrorum. Alibi idem Author monstra ad quattuor causas refert, nempè ad diminutionem materiæ, ad superfluitatem eiusdem, ad prauam qualitatum proportionem ratione materiæ; & demum ad malitiam continentis. Amplius addit monstra trifariam fieri diminuta, vel iuxta diminutionem membrorum tantùm, & non iuxta numerum, deinde iuxta diminutionem, & numerum, tertiò iuxta numerum, & non iuxta magnitudinem. Rursus addit monstra, quæ fiunt propter diminutionem materiæ secundum quantitatem magnitudinis, vel secundùm numerum, vel secundùm diminutionem fieri, vel ex diminutione materiæ, vel ex debilitate virtutis formatricis, quæ non potest formare nisi partem materiæ, & aliam reijcit, & sic oppositum dicendum est de superfluitate materiæ. A

Lib. 2. Physic. tract. 2. cap. 3.

In lib. Anat.

Ambrosius Pareus de causa materiali monstrorum verba faciens scribebat, Philosophorum, qui de monstris pertractarunt, hanc esse sententiam, quòd si quando animal sua natura vniparum, cuiusmodi est homo, plus materiæ seminalis in congressu excreuerit, quàm necesse sit ad vnius animalis generationem, fieri non posse, vt ex eo toto vnum animal gignatur. Itaq; inde gemini, vel plures fœtus nascuntur. Ex hac causa prodeunt Hermaphroditi, seu Androgyni, & fœtus multiplices. Vnde ad rem Martinus Cromerus memorat Margaritam nobilem Virboslai Comitis vxorem, quæ vnico partu sex, & triginta fœtus edidit, & Ioannes Franciscus Picus Mirandola meminit Dorotheæ Italæ, quæ gemino partu viginti liberos enixa est. Sed de his legendum est primum caput huius libri, in Rubrica partus. Neq; in hac multiplici sobole confugiendum est ad multiplicitatẽ cellarum matricis; cum hoc veritati repugnet: nam anatomica inspectio nullas in vtero cellas obseruat. Reliquum est igitur, vt id in causam materialem copiosam referatur. B

Lib. 9. Hist. Polon.

Cellæ an sint in vtero.

In opere de monstris.

Celsus Mancinus Rauennas vir eruditus huius causæ meminit, dum ortum monstrorum diminutæ, & copiosæ materiæ attribuit: nam ratione primi fœtus, aut staturam admodum paruam, aut defectum alicuius partis sortitur: ratione secundi, staturam nimis grandem totius, vel partis, aut superfluum in manibus digitum, & sic deinceps nanciscitur: immò, adiuuante vi formatrice, infans aliquando cum dentibus, & barba in lucem egreditur. Ad hanc causam Albertus Magnus refert illam puellam, quæ mammas, instar mulieris adultæ, habebat, & menses, referente eius matre, patiebatur. Item Albertus ad rem narrat se obseruasse deforme monstrum, quod vndecim buccis, & viginti quatuor labijs imperfectis redundabat. Hinc multi causam gemellorum eliciunt; quando scilicet materia seminalis in duas partes æquales distribuitur. Sed si accidat, vt materia in varias portiones segregetur, tunc superflua membra, & non partus perfecti generantur. C

Monstrum multis labris refertum.

Regentes Parisienses, qui physicas circa doctrinam Aristotelis quæstiones, iuxta mentem Scoti monimentis mandarunt, ad calcem secundi libri Physicorum, de causa materiali monstrorum verba facientes, Alberti opinionem secuti, monstra quadruplici de causa contingere tradiderunt. Primò propter diminutionem materiæ; & hoc trifariam, vel quia virtus formatrix non possit formare, nisi parum materiæ, & aliam partem materiæ reijciat, ex qua proles esset procreanda, & sic sæpè animalia absq; brachijs, vel pedibus integris generantur, vel ex diminutione materiæ, & ita deficiunt partes longè à corde distantes, sicuti manus, & pedes, vel membra ita mollia redduntur, vt corpus sustentare nequeant; aut ex vtroq; simul, & ita sæpè contingit defectus in toto corpore, vel in partibus principalioribus, quemadmodum accidit cuidam puellæ, quæ sine oculis, & naso orta est. Secundò ex superfluitate materiæ id contingit, & hoc trifariam, vel vitium est in solo numero, veluti quando homo cum sex digitis, vel tribus pedibus nascitur, vel in magnitudine sola, veluti quando in aliquo animali est aliquod membrum non iuxta proportionem alia membra excedens, vel quando membra vnius animantis excedunt membra aliorum in numero, & in magnitudine simul. D

Causa defectus.

Causa superfluitatis.

Formæ generationis monstrorum ex causa materiali sunt multifariæ, & prima est seminum mixtio, & confusio, de qua Ambrosius Pareus verba faciens, monstra ex confusione seminum diuersæ speciei nasci asseuerabat. Idcircò Ludouicus Mercatus insignis Medicus materiam, ad similitudinem comparandam, ex similitudine,

L. 3. de Affect. mulier. cap. 7.

& inæ-

& inæqualitate substantiæ inepta fieri pronunciauit. Hæc autem forma est secundus modus procreationis monstrorum ex vitio materiæ, iuxta mentem Vueinrichij: retulit enim, quæ in vtero permiscentur semina, nisi familiaritate quadam fuerint copulata, aut nihil, aut monstrum procreare. *In lib. de monst. cap. 14.*

E Item Regentes Parisienses in calce libri secundi Physicorum ad rem conscribunt contingere etiam ex diuersis seminibus monstra generari, quæ partim vnam naturam, & partim alteram participant; veluti quando animantia bigenera nascuntur: vt mulus ex equo, & asino, & quando animal ex lupo, & cane prosilit: hoc autem accidere proferunt, quando semina diuersæ speciei animalium in qualitatibus conueniunt, & rarò id contingere, quando in qualitatibus discrepant: quemadmodum rarò vel nunquam monstra Empedoclis visa sunt, quæ partem supernam viri, & partem infernam equi repræsentabant. Verùm hi Authores circa hæc monstra Empedoclis allucinantur, quoniam huiusmodi monstra non equi, & hominis, sed hominis, & bouis figuram referre dicebantur: quemadmodum in textu Aristotelis legitur. *Lib. 2. Phys. text. 83.*

Itaq; ad rem recitat Rhodiginus, apud Sybarin fuisse pastorem nomine Crathim, qui in nimium solutus luxum, capellam omnium formosissimam deperibat, & hanc frequenter tanquam amicam inibat; interim Hircus antesignanus, & Caprarum ductor hæc animaduertens quadam zelotypia concitatus, & pastorem quandoq; dormientem conspicatus, maximo impetu irruens, dormientis sinciput allisit; quare pastori insigne monumentum structum est; nam de eius nomine fluuio cognomen fuit assignatum, & ex illo nefando concubitu natum tradunt infantem, qui cruribus matrem, & facie patrem referebat. Neq; hoc mirandum est, quia habemus ex prima parte historiæ Peruanæ, quòd in quibusdam locis regionis, quædam simiæ grandes versantur, quibuscum tanquam cum mulieribus Incolæ quidam, suggestu Dæmonum, permiscentur; hinc oriri ferunt monstra capite, & pudendis humanis, manibus verò, & pedibus simiæ, reliquo corpore hirsuto, quæ non loquuntur, sed vlulando Dæmones quodammodo æmulantur. *L. 25. lect. antiq. c. 32.* F *Partus monstrosus capellæ.*

Secunda forma ortus monstrorum ratione materiæ viciatæ, iuxta sententiam Ludouici Mercati, ex effusione seminis per vterum mulieris dependet; idque eleganti, & perspicuo exemplo plumbi liquefacti explanat, quod si inæqualiter fusum fuerit, inæqualia etiam formantur simulacra: propterea, ob hoc vitium, ex semine deformes, & inæquales fœtuum partes resultant, quando in hominibus caput iustò crassius, & cæteras partes admodum deformes manifestè conspicamur; & hæc forma attinet ad septimum vitium materiæ Vuenrichij, vbi hic author materiam non continuam, sed motu segregatam contemplatur; quod aliquando, ob situs obliquitatem accidere solet. Nam Ambrosius Pareus huc respiciebat, quando scripsit, monstra à matris vitiosa, per totum grauiditatis tempus, collocatione producuntur: etenim quæ domi otiosæ sedent, quæ decussatis cruribus, quæ curuo, & prono in genua corpore, telam acu pingunt, vel suunt, quæ aliud onus subeunt, quæ ventrem fascijs, vel subligaculis, aut vestibus, arctius comprimunt, fœtus obstipos, repandos, gibbosos, pedibus, & alijs partibus distortos enituntur. G *Lib. 3. de Affect. mulier. cap. 7.* *loco cit.* *Grauidarum operationes inconcinnæ.*

H Huic sententiæ Vueinrichius adstipulatur his verbis; considerandum esse mulieris prægnantis situm, quo aliquid in tenera, & molli massa peruerti potest. Id postea confirmatur à Leuino Lempio, dum exemplo mulierum Belgicarum, & potissimùm maris accolarum id manifestat, quæ in concubitu, cum nimis mobiles, & inquietæ sint, deturpatos, & ineptos fætus in lucem edunt. Huc referenda est angustia vteri; vnde Pareus ex loci angustia, monstra quandoq; originem ducere fassus est; quoniam pendentia ex arboribus poma, antequam debitam magnitudinem acquisiuerint, si angustis vasculis excipiantur, iustis incrementis prohibentur: nam cum ex Philosophorum sententia, locus sit forma locati, necesse est, vt ea, quæ locis admodum arctis continentur, motionis suæ libertate priuentur: qua de re imminuta manca, & mutila euadunt. Ab hac sententia non recessit Vueinrichius, qui figuram vteri in auctione fœtus se minimè dilatantis vasculis poma tenella excipientibus comparabat, quæ non aliam, nisi vasorum figuram accipiunt. *Lib. de occul. nat. mir. c. 8.* *Lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.*

Tertiam formam ortus monstrorum ex vitio materiæ pendentem Ludouicus Merca-

Mercatus proponit, quæ in craſſitie, duritie, fluxibilitate, aut corruptione ſeminis, & ſanguinis menſtrui conſiſtit: quapropter, quæ inde generantur, longè à parentum natura diſſident: hunc modum Vuenrichius pro quinto vitio materiæ publicat, dum virtutem genitalem in craſſiori ſpermate ita obrui fatetur, ne formationi foetus commodè famulari poſſit. Hoc autem in ſicca teſtium conſtitutione contingere ſolet: ſicuti viciſſim, ſemen aqueum incurrit hoc vitium, quod pro ſexto vitio materiæ ab Vuenrichio prædicatur: hoc ſemen improbatur, quoniam cum liquidius ſit, in neruos, venas, arterias, & ſic deinceps in alias partes ſolidiores concreſcere nequit. A

Poſteaquam ſermo eſt habitus de receſſu à natura parentum: hic obiter obſeruandum eſt monſtra hæc à parentum natura trifariam diſſidere. Primò, dum materia ſeminis idonea eſt, non tamen ex toto ſuperatur, nam tunc fiunt ea, quibus poteſt aſſimilari, & id eſt vniuerſale, & genericum, cum aliquid in ſpecie, & in indiuiduo ſimile non poſſit reſultare. Fit igitur animal, cum homo fieri non poſſit, tendit enim natura ad id, quod melius eſt, & ſubſiſtit in eo, quod poteſt: itaq; generatur ſolum ſenſitiuum, in quo ſubſiſtit, vitio materiæ: nam cum ſemen illud potentiam habeat ad ſenſibile, id ſaltem conſequitur, rationale verò non fit, neq; anima talis introducitur propter ineptitudinem materiæ, & fabricationis. Deinde hoc defectu nati à parentibus diſſident, cum magis impediatur ſeminis facultas, itaut neq; animal generari poſſit, ſed tantummodò quid informe inter viuentia, & non viuentia medium, veluti eſt genus molarum, quas mulieres aliquando enituntur, de quibus ſuperius in Rubrica Differentiarum egimus. Demum hoc defectu inepta redditur adeò materia, vt facultas agentis nullo modo ipſam immutare poſſit: vnde poſtea prodire dicitur illud, quod toto genere præter naturam Philoſophi appellant, quemadmodum ſi in vtero fœminarum calculi generentur. B

Fœtus cur diſſimiles à parentibus

Quartam formam ortus monſtrorum ratione materiæ affert Ambroſius Pareus pendentem ex vitio hæreditariæ materiæ, & hac ratione ex gibbis gibboſi, & ex ſtrumoſis ſtrumoſi oriuntur. Hanc ſententiam ſtabiliebat Vuenrichius, quando dicebat, quaſdam in monſtris deformitates, propter hæreditatem, eſſe obſeruandas: cum ex nanis nanos naſci compertum ſit; quamuis id euenire non ſemper neceſſe ſit, neque in omnibus, nam quæuis monſtra ſpeciem non multiplicant. C

Monſtra ſpeciem non multiplicant.

Quinta forma originem trahit ab aliquo extrinſecus mulieri prægnanti accidente, ſiue ſit caſus ab alto, ſiue contuſio, ſiue vulnus, ſiue aliud huius generis, quod mulieri vtero geſtanti nocumento eſſe poſſit. Vuenrichius id manifeſtat, quando de noxis grauidæ mulieris ſermonem habet: immò ſuam ſententiam authoritatè Hippocratis confirmat, qui in libro de genitura, puerum in vtero mutilum, aut contuſum ex matris grauidæ plaga, aut lapſu, vel aliquo alio violento affectu fieri pronunciabat; & qua parte mater contuſionem, vel vulnus accepit, ea etiam parte fœtum mutilari affirmabat.

Sexta, & poſtrema forma natiuitatis monſtrorum, ratione materiæ, pendet ab imaginatione, quæ vim poſſidet impediendi materiam ſeminis, quo minus genitoribus aſſimilari poſſit, & hunc etiam modum diligenter examinat Ludouicus Mercatus, quando inquit ſupereſſe aliud impedimentum, quo ſemen operari liberè nequeat, neq; filium parentibus aſſimilare poſſit, nimirum imaginationem vehementem, & variam, quæ non ſolum inter concipiendum, verùm etiam quæ toto formationis tempore concipitur, quoniam hæc formatio ſeminis eo modo dominatur, quo potentiæ inferiores ſuperioribus obſequuntur. Quamobrem illa effigies potius per imaginationem vehementem comprehenſa, quam patris idolum in fœtu imprimitur, his aſſentitur Diuus Thomas aſſerens imaginationem eſſe vim quamdam in organo corporeo, vnde ad ſpeciem imaginatam mutatur ſpiritus corporeus, in quo vis formatiua firmatur, quæ operatur in ſemine: ideò interdum aliqua mutatio fit in prole, propter imaginationem parentis in congreſſu. Hinc conſtat, quòd ille ſpiritus ab imaginatiua potentia modò prædicto motus efficacius ſuas vires exercet, & formationis effigiem delineat, quam ipſa formatrix, quæ ex natura membrorum parentis prodit. D

Lib. 3. de morb. mulier. cap. 7.

Quæſt. 4 art. 8.

Tanta igitur eſt vis ſpiritus opificis plaſtici, vt ex vehementi imaginatione mirabiles

rabiles formæ producantur: hinc tot stigmata, næui, & characterismi fructuum, vini rubri, & carnium in partu impressi identidem resultant. Quandoquidem si in faciem, vel sinum mulieris vtero gestantis, vel cerasum, vel fragum, vel vinum E proijciatur, vel infundatur, & mulier grauida id ægro tulerit animo, tunc rei nota in fœtu impressa videbitur. Pariter, teste Leuino Lemnio, idem accidet, si felis, vel mus, vel mustela, inopinato mulierem grauidam insilierit; nam confestim nota fætui imprimetur; nisi fortè mulier membrum ab animali contactum illicò manu abstergat, & eamdem manum posticæ corporis parti admoueat. Ad rem narrat Cornelius Gemma casum, qui Louanij accidit grauidæ mulieri partui vicinæ, quam maritus hostili vultu stringens gladium aggressa est: hæc quamuis fuga salutem inuenerit; nihilominus illa pars caluariæ infantis, cui acies gladij imminebat, magnam, & talem continui solutionem contraxit, vt post partum inde tanta sanguinis portio dimanauerit, vt nullo remedio supprimi potuerit; sicque infans protinus expirauit. Hinc colligant illi, qui negant in fœtu grandiori nullam fieri impressionem, hoc esse absurdissimum.

Vis imaginationis.

Lib. 1. de occult. nat. mirac. c. 4.

Quando igitur fuerunt mulieres, quæ aliquod animal, veluti canem, aut semicanem pepererunt, & cum canibus se congressas esse fassæ sunt; vt accidit in Hetruria, tempore Pij Tertij Pontificis maximi, cuidam mulieri, quæ canem enixa, cum cane se permiscuisse protulit: hac de re, referente Volaterrano, expiationis gratia ad Summum Pontificem delata fuit; vel vt accidit alteri mulieri in Auenione, quæ pariens canem, canem iniuisse pronunciauit; ideòque iussu Francisci Galliarum Regis, vna cum cane concremata est. Dicendum est Hæc monstra ex semine canis minimè prodire potuisse; cum doctrinæ Aristotelis repugnet, qui in Historia generationis Animalium ouem, aut canem ex homine generari posse negat, cum semina qualitate diffideant, & hæc animalia tempore gestationis, vteri non conueniant: quare asserendum erit talia animalia, seu monstra aliquando fieri non ex semine bruti, sed hominis, cum talis forma frequenti mulieris cogitatione, & phantasia fætui communicatur: nam etiam si canis mulierem iniuerit, nihilominus ex illo semine nihil generatur, concepto autem humano semine, vi imaginationis, & cogitatio- G nis monstrum producitur, quoniam illa mulier ob illum nefandum congressum, se canem parituram semper cogitat. Hac de causa Diuus Hieronymus narrat se liberasse mulierem adulterij suspitione laborantem, dum partum patri minimè similem edidierit; cum pictura infanti non absimilis in mulieris domicilio suspensa fuerit.

F

Congressus nefarius.

Li. 4. de gen. An. c. 3.

In quæst. ad Genes.

Addit Vuierus, in assertorum confirmationem casum anni septuagesimi quinti supra sesquimillesimum, quo tempore, quidam apud Geldros ira percitus coniugem vtero gestantem hunc in modum est allocutus. Tu infernalem gestas in vtero Dæmonem, quem gladio confodiam: non paulò post mulier filium peperit iuxta partẽ inferiorem eleganter formatum, sed pars superior lituris rubicundis, & nigris erat fædata, oculis in fronte locatis, ore tetro, auribus longis, instar canis venatici, & duobus in vertice cornibus.

Li. 4. de præstig. Dæm. c. 18.

Potest etiam spectrum Dæmoniforme insculpi animo mulieris, audiendo, vel legendo, quæ de natura, & turpitudine Dæmonis referuntur. Schenchius quoq; me- H minit cuiusdam, qui, Bacchanaliorum tempore, laruam Dæmonis indutus vxorem iniens, se Dæmonium procreare velle asseruit, concepit mulier, & fætum peperit ea forma, quali Dæmones pinguntur. Hinc colligimus, quòd imaginatio matris ascititiam effigiem aliquando infanti imprimit, & nulla ex parte patri similem. Quamobrem mulier quædam, cum extra legitimum thorum, se alteri viro prostituisset, metuens improuisum mariti aduentum, enixa est fætum non adultero, cuius furtiuo vsus erat concubitu, sed absenti marito prorsus similem. De hoc extat lepidum epigramma apud Thomam Morum, quod quia huc spectat, adscribere non grauabimur.

Lib. 4. obser.

Dissimilitudo fœtus vnde.

Quos ante coniux quatuor
Natos Sabine protulit
Multum ecce dissimiles tui
Tuos nec ipse deputas.
Sed quem tibi puellulum

Enixa iam nuperrimè eſt,
Solum tibi ſimillimum
Pro quattuor complecteris,
Adulterinos quattuor, A
Vocas, repellis, abdicas,
Atq; graues tradunt ſophi,
Quæcumq; matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis datur opera,
Eius latenter, & notas
Certas, & indelebiles,
Modoq; inexplicabili
In ſemen ipſum congeri,
Quibus receptis intimè,
Simulq; concreſcentibus
A mente matris inſitam
Natus refert imaginem, B
Quam tot abeſſes millibus,
Dum gignit vxor quattuor
Quòd eſſet admodum tui
Secura, diſſimiles parit.
Sed vnus omnium hic puta
Tui refert imaginem;
Quòd mater hunc dum concipit
Sollicita de te plurimum
Te tota cogitauerat
Dum pertimeſcit anxia,
Ne tu, Sabine, incommodus
Velutq; lupus in fabulam
Superuenires interim. C

Tanta igitur eſt virtus imaginationis mulierum grauidarum, vt quid animo conceperint, facilè concepto fætui imprimant. Idq; experientia docuit, quando Carolus Quintus Imperator ex Hiſpania in Belgium inſtructiſſima claſſe munitus peruenit: nam amplo Procerum apparatu ſtipatus per illas oras gradiebatur, & mulieres Belgicæ tunc vtero geſtantes, ex Hiſpanorum intuitu, infantes ſupercilijs, & capillis nigris, & criſpis pepererunt. Hocq; non ſolum mulieribus vulgaribus, ſed etiam probitatis, & incorruptæ pudicitiæ matronis accidit. Quid? nuper Nebulo quidam oppidatim ſpectandum deferebat infantem capite inuſitatæ magnitudinis; ideò huius effigiem cum grauida quædam mulier ſpectaſſet, puellum capite enormis magnitudinis enixa eſt. Propterea Soranus Medicinæ author ad rem narrat, Dionyſium tyrannum, cum ipſe eſſet deformis, & tales filios procreare nollet, vxori in concubitu, formoſiſſimas puſionum icones præpoſuiſſe.

Intuitus virorum quid mulieribus afferat incõmodi.

Itaq; pleni ſunt Philoſophorum libri, imaginationem in conceptu magnam vim D poſſidere, qua de re præcipiunt, vt elegantes, & formoſæ imagines circa lectum habeantur: quemadmodum icon pulcherrimæ Andromedæ, de qua verba faciens Ambroſius Pareus ſcribebat Perſinam Reginam Aethiopiæ ex marito etiam Aethiope filiam candidam genuiſſe, cum ſæpè iconem Andromedæ in thalamo collocatam intueretur. Neq; intueantur imagines Aethiopum, quod præſtitit illa matrona ab Hippocrate memorata, quæ ex marito candido filium nigrum concepit. Id magis confirmat Auicennas, qui hanc vim imaginationis in brutis etiam collocauit, dum narrat gallinam aſpectum Milui intuentem, & metuentem, pullos capite miluino ab ouis excluſiſſe. Hanc ſententiam aliquo exemplo roborare liceat.

Pulchræ icones in thalamis quid præſtent.
L. 5. de An.

Ouum

A # Ouum Gallinæ serpentis icone effigiatum.

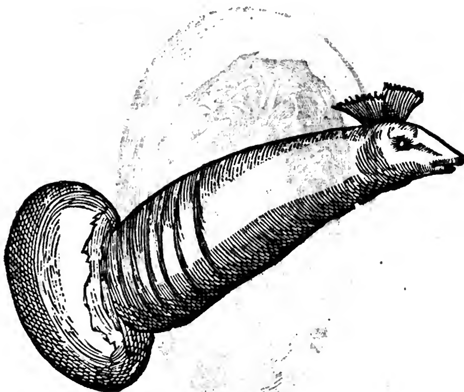
Hoc enim in loco iconem oui gallinæ collocamus, quod nobis dono dedit Petrus Vuettendellius Alemannus Batauus, Philosophicæ, & Medicæ institutionis Doctor, inuentum Pisis die duodecima Februarij anno nonagesimo quarto supra sesquimillesimum, in cuius testa serpentis imago cernebatur: existimauit enim ille vir eruditus gallinam ex imaginatione hoc monstrificum ouum enixam, vel quia serpentem timuisset, vel quia auidius deuorasset, seu deuorare desiderasset. Nec mirum videri debet, quoniam varia in ouis monstrifica identidem cernuntur, & ab illis excluduntur, quemadmodum fuit Gallus ille monstrosus, cauda quodammodo serpentina, cuius iconem sequens exhibet pagina.

Hic viuus ante aliquot annos in aula Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Francisci Medicei conspiciebatur, aspectus ita horrifici, vt intuentibus metum incuteret. *Descriptio*
H Caput non crista carnea erat refertum, nec paleæ erant carneæ, sed vtræq; ex plumis *Galli mon-*
constabant æmulantibus conos militum, quibus galeas exornare solent. Habebat *strifici.*
in fronte duas pennas, seu potius pennarum calamos surrectos instar cornuum: item duos alios ab vtraq; parte rostri propè nares, nec non alium in ceruice, còlor totius coporis erat subfuscus, & radices pennarum erant albæ, propè vropygium, vnde cauda exit, tuberculum habebat rotundum, & subalbidum. Cauda erat carnosa, & subcærulea pilis nuda, obliqua, instar serpentis, in extremitate tamen floccus erat. Tribiæ veluti ocreis erant indutæ.

Pariter ab ouo gallinæ, vel vt alij afferunt, ex ouo galli (si tamen galli talia oua edere possint, qua de re in Historia Serpentum actum fuit) iuxta Lucernam nobile oppidum Heluetiorum in villa quadam, cui Emmen nomen est, monstrum figura Genitalis viri est exclusum, vno testiculo, & capite quasi canino, & cristato insignitum. Hoc accidit, iuxta mentem Licosthenis, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo: veluti figura ostendit.

Monstrum figura genitalis viri.

Doctissimus Licetus in Historia Monstrorum refert, & ipse gallinam domi quinque digitis refertam aluisse, quæ post multa oua, vnum pusillum edidit sine luteo, in cuius albumine Serpens veluti vermis compertus est, in quem oui vitellum fuisse transformatum optimè est suspicatus. Immò clarissimum virum ab Aquapendente testem citat, qui in luteo quoq; oui vermem satis magnum inter comedendum comperit, quibus facilè assentimur, cùm nobis anno elapso monstratus fuerit vermis, formam quodammodo piscis referens, qui in ouo sorbili inuentus fuit. Quid plura? Monstrum in medio, & intimo ouo compertum narrat Ambrosius Pareus, facie quidem humana, sed capite serpentibus vndique horrente, & ex mento tres item serpentes instar barbæ germinabant. Hoc accidit Augustoduni, in ædibus Bancheronis Causidici, dum famula multa oua butyro incoquenda frangeret, cuius oui monstrosi albumen à fele voratum mortem ei intulit. Multi narrata monstra ad causas diuinas referentes, ex hoc præsagierunt hæreses, quæ in illa Regione serpebant.

Monstra in ouo sorbili inuenta.

H

Oua mõstrifica.

Huic non multum dissimile fuit illud ouum anserinum in Gallia repertum, ex quo fracto humanum caput fuit conspectum, quod loco capillorum, & barbæ, colla anserina cum rostro, & oculis habebat, veluti opposita icon ostendit. Hæc oua monstrifera in memoriam reuocant caput Medusæ fabulosum, nec non Lædam, quæ duo oua anserina peperisse ferebatur, ex quorum altero Castorem, & Pollucem; ex altero autem Helenam, & Clytemnestram emersisse finxerunt.

Humana effigies monſtroſa in ouo anſerino.

Humana effigies in ouo, cum ſerpentibus ex caluaria, & mento germinantibus.

Monstra hæc partim ad imaginationem, partim ad voracitatem animantium referri possunt, cum notus sit Anserum erga homines amor, de quo in Ornithologia verba fecimus, deinde liquidò constat gallinas esse talis conditionis, vt fæda quæq; immò E semen, & sanguinem menstruum deuorent, neq; ab esu viuorum serpentum abstineant. Præterea gallinæ serpentibus quoque succumbunt, quod Excellentissimus Licetus testificatur ex obseruatione famulæ, quæ non semel gallinam ab Aspide comprimi vidit: nàm hæc gallina, cum diluculabat, domo egrediens, & ad radicem annosæ quercus properans, crocitatu maritum serpentem euocabat; eius autem oua non pullos, sed paruos serpentes excluderunt. Pariter Licetus in recensendis causis materialibus proximam, & remotam memorat, hanc communem, & eandem constituit, quæ cunctis animantibus subcælestibus competit. Proximam verò monstrorum materiam corpus viuens subcæleste appellat: cum monstra non solum in humana natura, sed etiam in brutis, & in plantis contingant.

Si ad causam efficientem sermo conuertatur, multos Authores recensere poterimus, qui hanc causam, in malam qualitatum proportionem retulerunt: idcircò Albertus in recensendis quattuor causis monstrorum, hanc prauam qualitatum proportionem memorat; immò addit, quòd ætate sua natus est Androgynus, ita affabrè in vtroq; sexu formatus, vt dignosci non potuerit, in quo sexu esset validior, & hoc inde originem traxisse autumat, quoniam qualitates calidæ masculum progeniturae, & frigidæ fæminam producturæ, adeò simul copulatæ fuerunt, vt accedente valida formatrice, hermaphroditus facilè resultauerit. Hunc sensum Regentes Parisienses in quęstione peculiari ad secundum librum Physicorum secuti, contingere monstra fieri retulerunt, propter inæqualem qualitatum proportionem; hocq; ex parte agentis, aut ex parte patientis, vel ex parte vtriusque prodire scripserunt. Quam postea sententiam Eminentissimus Cardinalis Toletus, & Collegium Conibricense in Commentarijs ad secundum librum Physicorum non exploderunt. Immò Cornelius Gemma id magis confirmat, quando inquit, illos rectè ratiocinari, qui in turbata proportione causam monstrorum vniuersam collocant: vbi, per turbatam proportionem, proculdubiò mala quattuor qualitatum proportio intelligenda est.

Causa efficiens monstrorum. (F)

Lib. 1. de diuin. nat. charact. c. 6.

G Causa quoq; efficiens monstrorum, Agens naturale, aut virtus eiusdem formatrix appellantur; hæc enim cum fuerit valida, multa etiam non segreganda diuidit: hinc aliqui infantes cum sex digitis in manibus, vel in pedibus oriuntur. Hæc aliquando erit adeò imbecilla, vt separanda minimè disiungat: vnde aliqui fœtus in lucem prodeunt, qui omnes digitos coniunctos habent, etenim vidimus anno elapso egenum aduenam Bononiæ mendicantem, qui manus dextræ digitos continuò vngue copulatos habebat. Item Ludouicus Mercatus huc respiciens scribebat facultatem formatricem, & virtutem naturalem Agentis non posse quandoq; materiam fætuum moderari, vt opus esset; hinc postea iuxta maius, vel minus impedimentum agentis, monstra varia resultant. Quamobrem ratione Agentis, monstra generari non est dubitandum: nemo enim negabit in Agente imbecillitatem caloris naturalis, quæ naturam delineare, & iuxta necessitatem formare non poterit. H Sic enim testatus est Auerroes in Commentarijs ad Aristotelem. Præterquamquod Albertus Magnus causam efficientem virtutem formatricem appellauit, dum asserit monstra ex debilitate virtutis formatiuæ dimanare, quæ cum sit imbecillis, cum totam materiam formare non possit, portionem tantùm delineat, & aliam respuit.

Lib. 3. de morb. mulier. c. 7.

L. 4. de gen. An. c. 4.

Alij, pro causa efficiente monstrorum, cœlestes influxus celebrarunt, aduersus eorum opinionem, qui sibi persuadent, corpus nobilissimum, quale est Cœlum, nihil in his inferioribus operari, sed producere tantummodò lumen, & per lumen, calorem: cum tamen Aristoteles in Meteoris asseuerauerit cuncta hæc inferiora à Cœlorum virtute gubernari, & alibi hominem ab homine, & à Sole procreari: vnde fit, quod multi effectus ex varijs cœlorum motibus, & astrorum aspectibus in his inferioribus producantur, & Cœli non solum lumine, & motu, sed etiam alijs occultis virtutibus agant; quæ virtutes postea influentiæ appellantur. Hæc fuit sententia Diui Thomæ, Alberti Magni, Conciliatoris, Pauli Veneti, Ioannis Gram-

Influxus eius virtutis

Lib. 3. Cœli test. 42.

Grammatici, & aliorum plurium, præter nonnullos nuperos, qui id abſq; vlla ratione negant. Itaq; Albertus Magnus aliquando prodidit eſſe quædam loca in Cœlo, ad quæ dum luminaria perueniunt, materiam in vtero exiſtentem quodammodo inefficacem reddunt, & impediunt, ne inde humana figura reſultare poſſit. A

Manilius ab hac opinione non recedens, his carminibus ſuam mentem exponit.

——— Permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non ſeminis illi
Partus erit, quid enim nobis commune, Feriſque?
Quis ne in portenti noxam peccaret adulter?
Aſtra nouant formas, calumq; interſerit ora.

Quocirca monſtra tunc producuntur, quando determinatæ quædam conſtellationes in mundum ſublunarem influunt: quandoquidem, ætate Alberti, accidit, vt in quadam villa, Vacca vitulum humano capite ederet: qua de re Pagani hoc monſtrum admirari, paſtorem quaſi tanti ſceleris conſcium, mox cum Vacca concremandum in iudicium duxerunt. Sed huic miſello præſtò fuit Albertus, qui facultatis Aſtronomicæ peritus, non humano aliquo ſcelere, ſed ſtellarum certæ conſtitutionis efficacia, id genus monſtri procreatum atteſtans, paſtorem ab extremo ſupplicio liberauit. Amplius alibi Albertus hanc veritatem aperuit, dum retulit conſtellationem quodam tempore ad ſues generandos dominari, & tunc contigit, vt infans ſuillo capite procrearetur. Hinc fortè accidere poteſt, quòd interdum humani fœtus cum vultu oblongo inſtar canis, vel alterius animalis naſcantur. Hinc etiam elicere poſſumus cauſam, propter quam in quibuſdam lapidibus quædam figuræ æmulantes humanam faciem, vel alterius animantis à natura delineatæ cernuntur: quemadmodum Albertus in libro de Mineralibus exarauit, cum id totum ab influxu cæleſti proueniat. B

Septalius, in Commentarijs ad problemata Ariſtotelis, cauſam monſtrorum efficientem duplicem conſtituit, nempè primariam, & inſtrumentalem. Principalem ad facultatem formatricem ſemini inexiſtentem ſpectare dixit, alteram verò ad primas qualitates, coadiuuante poſtea imaginatione. His addit ſupremam cauſam nempè Deum optimum maximum, aut vim mali Dæmonis, & ab his malam qualitatum proportionem non arcet, de qua paulò ante ſermo eſt habitus; qui igitur ſupremam tantum cauſam intuentur, magis cum Deo, quàm cum Ethnici ſapientibus philoſophantes, ſummo Opifici nihil prorſus fortuitum eſſe tradunt: cum diuina mens certo fine, & inſtrumentis, ceù medijs operans, recta via ſemper incedat, & natura mutationi, & alterationi obnoxia ſemper illi obtemperet. C

Cauſæ efficientes monſtrorum ex mente Septalij.

Hæc Natura igitur, licet iuxta ſeriem mundi inferioris, à conſueta lege deflectere videatur, nihilominus eſt aduertendum, quod vi diuini ſpiritus rapitur. Ideò hac ratione nixi, monſtroſos partus, permittente Deo, ſæpè diuina flagella præcedere, ſeu prædicere promulgant, quemadmodum in Rubrica Præſagiorum explicauimus. Ad rem Dinothus in Aduerſarijs ſcriptum reliquit, quòd eo anno, quo Coriolanus in exilium actus fuit, multis prodigijs Vrbs fuit perterrefacta, dum monſtroſi, & vix credendi partus hominum, atq; pecudum in lucem prodierint: moxq; dira lues non ſolum homines, ſed etiam pecudes, maxima clade inuaſit. Neq; ab hac ſententia valdè recedit Ambroſius Pareus, dum ſcribit monſtra aliqua eſſe, quibus aliquid diuini ineſſe videtur, & hæc ex generali monſtrorum cauſa originem non ducunt; ſicq; cauſam monſtrorum aliquam peculiarem referre non poſſunt, quippeque ab opera ſupremi Numinis dimanant. D

Monſtra diuinitùs producta.

Neq; hinc arcenda eſt vis Dæmonum, quam clariſſimus Licetus in cauſa decima tertia monſtrorum collocauit: ſiquidem in procreatione monſtrorum, poſſunt Dæmones varia animalium ſemina prolifica in vterum deferre, & turpiter inuicem illa permiſcere, nec non varias cauſas huic generationi neceſſarias ſimul copulare; nimirum applicando actiua naturalia paſſiuis naturalibus, & arcendo quæcumq; hanc actionem, & paſſionem impedire poſſunt.

Lib. 2. Phyſ. tract. 2. c. 3.

Ad prædictam cauſam efficientem nonnulli cauſam inſtrumentalem referunt, quam Albertus Magnus malitiam continentis appellauit. Id poſtea à Regentibus Pariſienſibus in quæſtionibus ad ſecundum librum Phyſicorum explanatum fuit, his

his verbis. Est autem continens pellis quædam fœtum inuoluens, quæ secundina appellatur; vnde hac disrupta, fœtus cum duobus capitibus, & vno tantùm corpore, vel Gemelli in dorso connexi nascuntur.

E Hanc deniq; causam efficientem monstrorum Licetus in suo opere de monstris speculationem copia exuberante diligenter, & eleganter explicat, dum hanc, in remotam, & proximam distribuit, & remotam adhuc subdiuidit, nimirum in omnium primam, quæ est summus rerum Opifex, qui cum Agentibus naturalibus, ad omnes effectus producendos concurrit: Secundam verò causam remotam appellat Cœlum, quod perenni suo motu, & lumine inferiora regit. Deinde efficientem proximam instrumentalem calorem materni visceris vocat, secundariam verò, & proximam, vterum indigitat. Cæterum primariam monstrorum causam efficientem adhuc distribuit in principium, quod agit, quod à Philosophis adæquatum nuncupatur, & est portio illa seminis, ex qua fæcunditas prodit: amplius hanc distribuit in principium, quo agens adæquatum agit, & est vis, & anima seminis illi à parentibus communicata, quatenus est facultas constitutiua fabricæ corporis viuentis, non absolutè, sed impedita, ne finem intentum perfectè assequi possit. Hinc elicimus Efficiens proprium F monstrorum esse virtutem formatricem partium corporis viuentis. *Causa efficiens.* *Anima seminis quæ.*

Si ad finalem causam nosmet conuertamus, hanc in doctrina Aristotelis non inueniemus: quandoquidem, cum monstra sint puræ priuationes, à Natura non intenduntur, neq; intelliguntur: hac igitur ratione monstra finali causa carebunt. Diuus tamen Augustinus theologicè loquendo, causam hanc finalem monstrorum assignare nititur, dum hæc habet. Deus enim Creator est omnium, qui vbi, & quando creari quid oporteat, vel oportuerit, ipse nouit, sciens vniuersitatis pulchritudinem, quarum partium, vel similitudine, vel diuersitate contexat. Sed qui totum inspicere non potest, hoc tanquam deformitate partis offenditur, quoniam cui competat, & quomodo referatur, protinus ignorat. Ideò ex his Diui Augustini verbis, hanc monstrorum finalem causam esse decorem, & pulchritudinem vniuersi, haurire possumus. Ab hac sententia non multum recedit Ambrosius Pareus, qui id ponderans dicebat monstrorum plures esse causas, sed primam esse Dei gloriam, qua- G tenus scilicet, his restitutis, quæ fiunt præter naturam, eius immensa potentia cunctis innotescat: sic enim in Euangelio legitur de cœco nato, cui Christus supra vim naturæ visionem restituit: nam Discipuli inuestigantes causam, propter quam ille homo cœcus esset natus, num quia ille, vel eius parentes peccauerint: respondit Dominus, id propter crimina illi non contigisse, sed tantùm, vt Dei gloria per illum manifestaretur. Deinde addit Pareus in hunc finem quandoq; creata fuisse monstra, vt Deus hominum scelera, vel vlcisceretur, vel impendentis vltionis signa præmonstraret: etenim dum homines sine modo, absq; lege, & nefando, & vago congressu permiscentur, hinc nefaria, & horrifica, necnon à naturæ norma recedentia monstra quandoq; nascuntur. Immò Abulensis, prædictis addit contingere interdum tales defectus ex voluntate Dei, ad euitanda mala eius, qui huiusmodi defectum patitur, qui alioquin prauus fieret, si integro corpore fuisset constitutus. Sed animaduertendum est hanc esse causam particularem, quæ ad omnia monstra attinere H non potest. *L. 6. de Ciuit. Dei c. 8.* *Causa finalis qualis.* *In Matth. c. 19. q. 88.*

Vueinrichius, & ipse huc respiciens duas causas memoratas, nempè Dei gloriam, & eiusdem erga mortales iracundiam pro causa finali monstrorum ostendere conatur; & addit tertiam causam, quæ est libera voluntas potentiæ diuinæ, dum nullo modo legibus naturæ adstringitur, cum aliquando neque Cœlo pepercerit. Verum Licetus breuiter ab hac causa se expedit, hinc duplicem constituens, nimirum communem, & propriam, & communem in perpetuitate specierum constituit; cum indiuidua perennare non possint, & hic finis omni animantium generi competit. Præterea proprium finem declarat, si tamen prius intellexerimus monstra esse errata Naturæ in operatione impeditæ, ne finem intentum assequi possit; ideò cum non possit, quod vellet, præstat tamen, quod valet, & producit animatum in constitutione partium sibi simile. His sic constitutis, causa finalis monstrorum erit portio, seu pars finis perfectorum animantium; cum Natura integrum finem perfectorum animantium assequi nequeat. *In lib. de mõstr. c. 59.* *Causa finalis.*

Demum

Demum tanquam coronidem, ex eodem Authore, cauſam formalem monſtrorum duplicem annectemus, quarum prima cunctis animantibus eſt communis, propria verò, & ſpecifica monſtrorum forma nulla alia erit, niſi praua corporis conſtitutio, ſeu deformis monſtrorum fabricatio, & vitiata partium conformatio. Hæc autem ſententia eſt conformis doctrinæ Ariſtotelis, qui monſtra ad peccata naturæ referebat, quæ ſententia eſt veriſſima, & quaſi ex Apollinis oraculo profecta videtur: vnde modò obſeruamus Vueinrichium à germana veritate non receſſiſſe, quando tradidit, quod malum, & vitiatum eſt, formam propriè habere non videtur, cum ſit formæ priuatio, aut potius deprauatio. Monſtra tamen habent quidem formas, ſed alienas, quæ poſtea in eorum differentijs manifeſtantur. Hac de cauſa nec etiam finem in monſtris aſſignare poterimus, quoniam, cum omnes ſpecies in natura ſuas formas habeant, eas ſi in ortu non aſſequuntur, finem non attigiſſe perhibentur. E

Cauſa formalis.

His ſic exaratis, notandum eſt cauſas monſtrorum hactenus explicatas eſſe ſimul adeò implicatas, vt vna abſq; alijs intelligi nequeat: quapropter maximis premuntur difficultatibus eorum opiniones, qui monſtra ad vnam tantummodò cauſam reducere conantur, & in primis materiam tanquam monſtrorum veram productricem prædicant. Quandoquidem hi à doctrina Ariſtotelis valdè declinant: nam Philoſophus hoc tanquam axioma philoſophicum diuulgauit, materiam paſſiuum, & formam actiuum principium eſſe, & in libro ſecundo de ortu, & interitu, proprium eſſe materiæ pati, & formæ operari retulit, & libro tertio Phyſicorum, res ob materiam, & non propter formam pati pronunciauit, & tandem libro nono Metaphyſicorum, materiam ad paſſionem, & ad mutationem, non autem ad agendum, & mutandum aliquid idoneam promulgabat. Præterquamquod idem Philoſophus libro ſecundo Phyſicorum, monſtrum tanquam peccatum naturæ operantis propter finem publicabat: idcircò niſi intentum finem conſequatur, tunc error non materiæ, ſed agenti attribuitur. Tandem Ariſtoteles in Hiſtoria generationis animalium nobis perſuadebat monſtrum eſſe effectum mutilum naturæ operantis. Præterea, ſi naſcatur homo monſtrificus cum tribus orificijs in vultu, id à materia non dimanabit, ſed à formatrice valida: quapropter effectus monſtrorum non materiæ tantùm erit attribuendus. Reliquum erit igitur, vt aſſeueremus prædictas cauſas ſimul multifariam copulari, vt imperfecti monſtrorum effectus producantur. B C

Cauſæ monſtrorum implicatæ.

L. 4. de gen. An. c. 4.

DVBITATIONES.

CVM monſtrorum hiſtoria apud plurimos non ſit extra anſam dubitandi locata, operæ pretium eſſe duximus potiores tantùm difficultates in campum afferre, vt aliqua ſaltem ex parte legentibus ſatisfaciamus. Prima igitur fronte proponitur diſcutiendum, an monſtra per accidens, an verò per ſe à natura producta fuerint. Cum autem hinc inde ad id probandum variæ, & validæ rationes aſſignentur, nonnullas præcipuas in medium afferemus, vt ex illarum ſolutione veritas quæſtionis patefiat. D

Itaq; qui monſtra à natura per accidens generari arbitrantur, his rationibus fulciuntur. Primò, Natura, ſeu Agens ſemper quid ſibi ſimile procreare nititur, ſed quoniam monſtra Agenti, vel Naturæ minimè ſunt ſimilia, hinc à Natura per accidens fuiſſe generata inferunt. Deinde, nullum caſu productum iuxtà mentem Agentis procreatur, ſed monſtra ſunt huius conditionis, ergo iuxta intentionem Naturæ non generantur. Tertiò, Naturæ intentio, & deſiderium operandi errare nequaquam poteſt, ergo neceſſarium erit, vt ſemper quid bonum procreet, ſed monſtra inter res bonas non recenſentur, ideò extra intentionem Naturæ in lucem prodeunt. Amplius, Natura tantummodò indiuidua ad conſeruandam, & propagandam ſpeciem gignit; immò ſi vnico tantum indiuiduo id præſtare poſſet, proculdubiò generationem tot indiuiduorum non procuraret: at Monſtra pro ſpecie propaganda non oriuntur: quapropter poterimus aſſeuerantiùs dicere, Monſtra eſſe

Prima dubitatio.

Rationes plures.

Naturæ errata, & extra eiusdem intentionem genita, quemadmodum Aristoteles in Physicis testificatur. *L. 2. Phys. text. 82.*

Ex altera parte qui oppositam tutantur opinionem, prædicta argumenta discu-
E tiunt, & ratione primi, negant, quòd Agens naturale quid simile sibi procreare intendat: nam canis congrediens, cum careat ratione, proculdubiò prolem non respicit, sed tantummodò delectationis causa, ad permixtionem accedit, immò remoto omni voluptatis sensu, à coitu prorsus abhorreret: propterea hoc Agens hanc delectationem ab vniuersali Natura communicatam respicit, vt hoc modo deinceps quid simile ad speciem seruandam producat. Deinde ad tollendam secundam rationem, Monstra per accidens generari negant; quoniam monstra ad decorem, & pulchritudinem vniuersi spectare credunt: quamobrem Natura, dum Mundum cunctis ornatum rebus conseruare nititur, ei necesse est, vt monstra intendat. Pro abolenda tertia ratione, monstra inter res bonas connumerant, cum anima, quæ est quid bonum, non careant. Monstra igitur mala ab aliquibus nuncupantur in comparatione ad res perfectas: nihilominus, & ipsa, quamuis praua, & imperfecta, vnà cum rebus perfectis ad conseruationem pulchritudinis Vniuersi concurrunt. Atq; ità soluitur etiam *Solutiones.*
F vltima dubitatio; etenim dum conseruantur species animantium, conseruantur quoq; monstra ad illas species attinentia. Et quia huic sententiæ auctoritas Aristotelis reluctabatur, qui Monstra Naturæ errata appellauit: idcircò respondent Naturam, vt plurimum perfectè in generationibus operari, & aliquando etiam imperfectè, quando monstra producit: vnde hæc secunda Naturæ operatio in comparatione ad primam, actio per accidens, & erratum nuncupatur, quia raro id præstat, non tamen quia id extra Naturæ intentionem fuerit. *L. 2. Phys. text. 82.*

His sic constitutis, alias fabricant rationes pro maiori huius sententiæ confirmatione, & prima est hæc. Omne Agens semper agit propter aliquem finem, ergo Natura propter determinatum finem semper operabitur; sicq; producens monstra, iuxta suam intentionem aget. Neq; officit, quòd Natura raros monstrorum partus moliatur, atq; ita sint extra Naturæ intentionem, quoniam quæ raro fiunt, ad defectum, & peccatum Naturæ non sunt redigenda. Insuper si monstrum esset præter
G Naturæ intentionem, proculdubiò Natura, opus Monstri iam cæptum non perficeret, sed totum oppositum obseruamus, quia Monstrum in vtero inchoatum perficit, & in lucem producit, ergo asserendum est, monstra intentioni Naturæ, & Agentis respondere. Addunt nullum animal per accidens, & extra Naturæ intentionem generari, sed monstrum est animal, ergo Monstrum per se à Natura producetur. Tandem si Natura respicit præcipua ad vnam speciem spectantia, proculdubiò reliqua hanc speciem consequentia respiciet; sed homo monstrificus, vel cum capite magno, vel cum sex digitis in manu ad eandem speciem, ad quam homo non monstrosus, refertur: ideò Natura in generatione, hominem monstrosum, & non monstrosum respiciet. *Aliæ rationes.*

His igitur rationibus nituntur illi, qui monstra non errata Naturæ, sed procreata ad ornamentum Vniuersi esse pronunciant, atq; ita fauent authoritati Diui Augustini superius allatæ, qui scripsit conuenientiam, qua pulchra sunt omnia, non tantùm
H prodire ex æqualitate parium, sed etiam disparium congruenti, & ordinata gradatione: hinc postea necessitatem multorum imperfectorum in Vniuerso absque Naturæ errato eliciunt, & prædicant, vt propriam sententiam saluare possint. Demum pro coronide addunt, si causæ propinquæ, remotæ, & remotissimæ, vt Deus, & corpora cælestia ad monstrorum procreationem concurrunt, non poterit quis vllo modo asserere, hanc generationem esse accidentalem, quoniam omnes prædictæ causæ simul copulatæ nunquam præter intentionem aliquid operantur. *Lib. 19. de ciuit. Dei cap. 13.*

Quocirca hæc opinio, cum rem minimè attingat, his rationibus est refellenda. Primitùs, quæ raro accidunt, & ad species permanentes non spectant, sicuti monstra, non est asserendum hæc ad mundi decorem attinere, quoniam pulchritudo vniuersi in rebus tantummodò perfectis, & permanentibus consistit. Præterea monstrum quatenus monstrum non nisi defectum, & priuationem indicat, iuxta sententiam Philosophi libro secundo Physicorum exaratam: ideò monstrum nullam potest perfectionem præstare, consequenterq; àd perfectionem vniuersi non pertinebit. *Solutiones rationum.*

Insu-

Insuper si monstra ornamento vniuersi conferrent, vt plurimum generarentur, quoniam hic tantus Mundi decor frequentibus effectibus sustentatur, sed monstrum rarò accidit; qua de re ab hoc Mundi ornamento segregatur. Tandem pro hac Vniuersi pulchritudine monstra in lucem non exeunt, quoniam in Mundi initio procreata es- A
sent, quod nullibi legitur.

L.2.Physicorum.

Reliquum erit igitur, vt dicamus, monstra esse extra intentionem naturæ, & per accidens, quam doctrinam docuit Aristoteles libro secundo Physicorum textu sexagesimo quarto, vbi legitur. *Est autem, & hoc alterius, huius quidem exterius est causa, illius verò interius.* Quæ verba Simplicius, Ioannes Grammaticus, & Auerroes exponentes retulerunt, monstra non esse casu simpliciter, sed magis casu, quoniam huiusmodi casu rei factæ causa est extra, nempè indefinita, & extrinsecus occurrens; illius verò, nimirum monstri causa intra, idest materia, quæ est eius interna, & definita causa. Verùm satius erit cum Diuo Thoma interpretari illud verbum (extra) non secundum esse, sed secundum intentionem. His ideò sic explicatis prudens lector nixus omnia in oppositum allata argumenta dissoluet, & doctrinam Aristotelis tutabitur, in qua monstra esse errata Naturæ intelleximus; & hæc pro præsenti quæstione sufficiant. B

Secunda dubitatio.

Secundò dubitatur, an monstra ab initio Mundi ortum habuerint. Pro affirmatiua parte non desunt opiniones clarissimorum Virorum, qui rationes non improbandas afferunt. Inprimis Benedictus Pererius monstra in mundi primordio fuisse multis astruit rationibus, dum adulterinas animalium species, vt muli, & similium, illo etiam tempore admittit. Sic enim clarè effatur: omne quod concurrit ad generationem harum specierum, est naturale, hinc ipsæ quoque à Natura intenduntur, & generantur: propterea vna cum his naturalibus animalium speciebus, in principio Mundi originem habuerunt. Confirmatur antecedens huius argumenti, quoniam materia, ex qua oriuntur, est naturalis: præterquamquod locus, tempus, agentia nimirum mas, & fæmina sunt naturalia.

Vniuersum quid appelletur.

Deinde, quod Deus, tempore creationis fabricauit, vniuersum appellatur, quoniam cuncta desiderata, & desideranda complectitur, sed prædictæ species adulterinæ tunc desiderari poterant; idcircò à summo rerum Opifice diebus creationis, C
productæ fuerunt; idque magis stabilitur, quia si animalia huius generis non fuissent creata, Vniuersum integram perfectionem non fuissent adeptum. Amplius credendum est summum Deum humanæ commoditati necessaria non prætermisisse, sed huiusmodi species adulterinæ homini maximo futuræ erant emolumento, ergo in mundi primordio non fuisse creatas non est asserendum. Prædictis additur authoritas sacræ paginæ, in qua legitur, nihil esse nouum sub Sole: quapropter prædictas species non de recenti productas, sed olim in ipso Mundi initio creatas fuisse pronunciandum est.

Ecclesiast. cap. 1.

Lib. 7. met. text. 28.

Hæc autem opinio vndequaq; non admittitur: quandoquidem prædictæ species quid monstrifici præ se ferunt, & Aristoteles libro secundo de generatione animalium, species similes, partus nouos nuncupauit, & in Metaphysicis, mulum quid præter Naturam esse fassus est. Etenim quamuis Asinus, & Equa iungantur, vt quid simile in specie producant, nihilominus id non contingit, ob impedimentum, quod à varietate D
seminum suppeditatur. Hinc accidit, vt Natura intentionem non assequatur, sed quid tantùm præter Naturam in lucem edat. His dictis tollitur prima positio, & secundæ etiam solutio insinuatur, & pro confirmatione notandum est, quod huiusmodi animalia sunt monstrifera, & quatenus talia ad perfectionem vniuersi spectare non possunt, vt superius fuit explanatum.

Solutio dubiorum.

Insuper cuncta animantia ab omnipotenti Opifice, in mundi primordio creata, & ab eodem benedicta fuerunt, quæ benedictio fœcunditatem respicit: sic enim Liranus, Abulensis, Pererius, & multi alij Doctores interpretantur. Sed inter hos, Diuus Chrysostomus hæc habet; *Et benedixit illa Deus, & dixit, crescite, & multiplicamini. Nam quia animatæ creaturæ erant animalia, & volebat illa esse perpetua, ideò benedixit illa Deus, & dixit, crescite, & multiplicamini. Verbum enim illud in præsentem vsq; diem illa conseruat, & tantùm tempus præteriit, neq; vnum horum genus imminutum est: nam benedictio Dei, & verbum, quod dixerat, vt subsisterent, & durarent,*

Homil. 4. in Genes.

rent, illis contulit. Huic sententiæ adstipulatur Procopius in Genesim, quando inquit. Verùm illa animalia nequaquam, vt homines, spirituali beantur benedictione, sed eorum benedictio ad sobolem procreandam pertinet, quæ generis fit successione: at E species animalium adulterinæ, & monstrosæ fæcunditate carent, quia sunt steriles, ergo illa benedictio has non respiciebat, cum illis temporibus non essent procreatæ. Siquidem, quamuis intelligamus mulum quandoq; generare, hoc raro admodum euenit, præterquamquòd si aliquid generatur, non mulus, sed Ginus ab Aristotele appellatur. Præterea licet in Syria, iuxta mentem Aristotelis, muli congressu, suam speciem propagent: attamen notandum est ex eodemmet Philosopho, illam mulorum speciem à specie nostratium discrepare: quandoquidem nostri muli cum illis exteriorem tantummodò quamdam similitudinem habent. *Ginnus quod animal.*

Neq; officit asserere, illa benedictione, animalia non solum quoad fæcunditatem, sed etiam quoad conseruationem fuisse donata, posteaquam hæ species adulterinæ à mundi primordio ad hæc vsq; tempora peruenerunt. Nam hæc obiectio supponit illud, quod adhuc nobis non est manifestum, nimirum species adulterinas semper conseruari posse, deinde supponit conseruationem harum specierum alio modo, quàm F prole propagari, quod postea doctrinæ philosophicæ reluctatur, & quamuis in sacris litteris habeamus nihil esse nouum sub Sole, ideòq; has species in mundi initio fuisse. *Obiectio.* Respondendum est, fuisse quidem in suis causis, non autem formaliter: & hoc decretum apud Theologos est manifestissimum: immò stabilitur à Diuo Thoma hunc in modum. Animalia etiam quædam secundùm nouam speciem aliquando oriuntur, ex commixtione animalium diuersorum secundùm speciem, sicuti quando ex asino, & equa generatur mulus, & hæc etiam præcesserunt causaliter in operibus sex dierum. Hinc colligere oportet, quòd animalia nata ex permixtione diuersarum specierum non fuisse à Deo creata secundùm se, sed tantùm secundùm alias species, ex quibus postea generantur, & quodammodo componuntur. Quapropter in mundi primordio monstra minimè fuisse asserendum est. *Solutio.* *In prim. q. 73. art. 1.*

Altera ratio eorum, qui monstra in mundi principio constituerunt, fundatur potissimum in doctrina Platonis, qui in Symposiacis, triplicem memorat hominem, G nempè masculum, fæminam, & Androgynum, qui in Exordio Mundi vixerunt. Androgynus autem, cum sexum vtrumq; participet, inter monstra est collocandus: hanc sententiam Empedocles sequi vsus est, dum bouigenas, & viriporcos in mundi primordio memorat: quemadmodum Aristoteles in Physicis retulit. Cæterum, vt veritatem fateamur, hanc Platonis opinionem, vnà cum viris doctis, tanquam ridiculam explodimus, & eò magis, quoniam hunc Androgynum non vnicum constituit indiuiduum, sed duplici facie, quattuor manibus, & vtroq; sexu refertum prædicat: vnde ex his verbis, duo perfecta indiuidua simul fuisse copulata intelligimus: immò hoc esse nugamentum apprehendimus, quoniam hi Cœlum affectantes Ioui bellum indixisse feruntur; qua de re Iuppiter indignatus, illos in masculum, & fæminam segregauit. Præterea hanc fuisse fabulam nobis persuadent verba Marsilij Ficini, qui in expositione huius loci Platonis asserit, quòd hæc Aristophanes, & alia permulta narrat monstra, & portentis similia, sub quibus, quasi velami-H nibus quibusdam diuina mysteria latibulari putandum est. Mos enim fuit veterum Theologorum sacra ipsorum arcana, ne à prophanis polluerentur figurarum vmbraculis tegere. *Secunda Ratio.* *Lib. 2. Phys. text. 83.* *Solutio dubij Platonici.*

Tandem non defuerunt, qui, ad fouendam oppositam opinionem, nimirum monstra in principio Mundi fuisse, adduxerunt in campum Adamum Hebreorum Androgynum, quia crediderunt Adamum marem, & fæminam fuisse creatum, deinde in virum, & fæminam diuisum. Sed hanc sententiam esse explodendam colligimus ex dictis Gulielmi Hameri in Genesim, dum interpretatur illa verba. *Masculum, & Feminam creauit eos.* Nunc tertium hominum sexum, ceu neutrum quoddam genus, verum ne, an falsum dicam, incertum habeo, certè constat Androgynos tanquam delirantis Naturæ portenta omnibus esse odio, & credibile, non putarem integram aliquam gentem ijs propudijs constare posse, quodq; quò propensius credam, facit scripturæ huius veritas, quæ homines in duos sexus diuisos refert, ne vterq; in vno homine sexus prodigiosam, atq; execrabilem libidinis suspicionem faceret. Huc *Dubitatio.* *Solutio.*

Nomen neutrum nullũ in lingua hæbraica. accedit sacræ hæbreæ linguæ natura, quæ nullum nomen neutrum notauit, sed omnia vel masculina sunt, vel fæminina, nimirum consona huic loco. *Masculum, & fæminam creauit eos.* Nam quod nos legimus seraphim in genere neutro, praua id consuetudine irrepsit, propterea notandum est Adamum Hæbreorum marifæminam non fuisse admittendum, quemadmodum Stheucus, & alij sunt opinati. Nam Adamus Androgynus si fuisset, nomine neutro esset nominandus, quo lingua hæbraica caret. Præterquamquod Liranus, & multi alij viri eruditi validissimis rationibus hanc opinionem explodunt, ad quas Lectorem relegamus. E

Postremò aliqui ambigunt, an ex vtero muliebri, fœtus non humanus emergere possit: deinde, si fieri potest, vt ibi gignatur, quærunt præcipuam causam, à qua prodire possit. Quoad primum multæ Historiæ attestantur monstrum non humanum in vtero mulieris fuisse generatum, quas in Rubrica Præsagiorum recitauimus. Præterea huic sententiæ fauent multi Doctores, & primùm Paulus Iuris Consultus, qui monstrosos mulieris fœtus trifariam distinguebat, nempè in eos, qui prorsus ab humana effigie recedebant, deinde in illos, qui aliquibus partibus superfluis redundabant, & tandem in illos, qui aliquibus partibus carebant, & primos ad humanum genus minimè referendos esse fatebatur. Insuper alij Iuris periti viri fuerunt huius opinionis, nonnullos fœtus monstriferos, & ab hominis similitudine penitùs discrepantes, vnda sacri fontis non esse lustrandos: immò Excellentissimus Baldus Iuris Consultus hos statim perimendos esse decreuit. Quapropter ex assertis percipimus non semper quid simile in specie, ex vtero mulieris, sed interdum quid dissimile prodire. Item Hieronymus Anglarensis retulit; quòd olim Imperatores huc respicientes, partum ad nullum monstrum inclinantem, pro homine habendum esse statuerunt, sed quid vagamur, cum Aristoteles in Historia Animalium, similem partum publicauerit? eius verba sunt hæc: *Eædem causæ sunt, & vt alij parentibus similes generentur, alij dissimiles, & alij patri, & alij matri, tum corpore toto, tum verò partibus singulis, & parentibus magis, quàm maioribus suis, & ijs potius, quam quibuslibet, & mares potius patri, fœminæ matri, alij nullo consanguineo similes, sed tantùm homini similes, alij ne homini quidem, sed iam monstro.* Ex hac igitur Philosophi doctrina vehementer verum, & indubitatum est, quandoq; partum homini minimè similem, ab vtero mulieris exire. Præterquamquòd quotidiano potest confirmari experimento, cum nascantur interdum fœtus, qui ob deformitatem ablutione sacri fontis indigni iudicantur, & plura exempla videat Lector in Rubrica Præsagiorum, in qua series similium monstrorum recensetur. Datur ergo monstrum non humanum ex congressu hominis, & mulieris natum.

L. non sunt liberi ff. de statu hom.

L. quod dicitur ff. de liberis, & Posthum. B

L. 5. de mundo c. 4.

L. 4. de gen. An. cap. 10. C

Quantum attinet ad secundam quæstionem, nempè, qua ratione similia monstra in vtero humano procreari possint. Sciendum est varias fuisse Authorum opiniones: nam horum aliqui cibis, aeri, & alijs rebus non naturalibus ita nuncupatis à Medicis, hanc generationem attribuerunt; inter quos recensetur Vueinrichius, qui scriptis mandauit locum, naturam aeris, & aquarum, quæ bibuntur, ortui monstrorum conferre. Deinde addit ex sententia Ludouici Viues, quædam loca esse Neapoli Italiæ, & in Flandria Belgica, in quibus frequentissima fiunt monstra, & multiformes ex vtero humano belluæ, vel solæ, vel cum infantibus egrediuntur: qua de re idem Author, ex frequenti vsu aliquorum animalium in cibis, similia animalia in vtero mulieris generari posse arbitratur; suamq; roborat sententiam exemplo mulierum Salernitanarum, quæ ex frequentiori esu ranarum, pariter ranas enituntur. Cæterùm hæc ratio improbatur; namq; si à cibarijs hoc pendere posset, multò frequentiores essent partuum nouitates: præterquamquòd cibi hoc non possunt præstare, cum varias patiantur mutationes, iuxta cibati temperaturam; immò in penuria annonæ egeni quacumq; re etiam sordida vescuntur, nihilominus filios sibi similes procreant: & si aliquando accidat, vt mulier ranam, vel bufonem pariat, aduertendum est, id ex corruptione seminis, non autem ab alimento dimanare: quemadmodum in historia Quadrupedum digitatorum ouiparorum explicauimus. D

In lib. de monst. c. 14.

Salernit. mulier. natura.

Alij Authores hanc partus non humani generationem influxibus cælestibus assignarunt, Cælo enim tantam vim attribuerunt, vt destructa particularium causarum virtute sic effectum suum produci voluerint: hac sententia motus Seneca, in Hippolyto mon-

monſtra à Fato originem ducere, promulgabat & Domitius Vlpianus cauſam monſtrorum Fatum eſſe publicabat. Hoc autem vndequaque non admittitur, quandoquidem cæteræ cauſæ præter cæleſtes in producendis affectibus, eſſent ſuperfluæ, cum E fruſtra fiat per plura, quod poteſt fieri per pauciora, vt Ariſtoteles teſtificatur. Ergo non Cœlum tantummodò ad hanc generationem concurret.

L. quæret aliquis, ff. de verb. ſign.

Alij cauſam horum monſtrorum, vehementi parentum imaginationi aſſignarunt: idcircò à Ludouico Viue hæc narrantur: Pleni ſunt Phyſicorum libri, viſa per conceptum, magnam in partu virtutem poſſidere; vnde præcipitur coniugibus, vt elegantes habeant circa genitalem Lectum imagines. Vrbs eſt in Brabantia Buſcumducis, in qua, vt in alijs eiuſdem terræ, ſtatuto die, quo ferunt magnum Vrbis templum dedicatum, publicè ſupplicatur, ludiq; varijs Diuis exhibentur. Sunt qui tunc perſonas Diuorum induant, ſunt qui Dæmonum; ex his vnus vxorem ſuam in lectum conieciſſe dicitur, & ſe ex ea Dæmonem gignere velle dicens, concepit mulier, & infans editus eſt ea forma, quali Dæmones pinguntur. Hæc Margarita Auguſta Maximiliani filia narrauit Ioanni Lamuſæ homini prudentia incredibili, qui tunc erat ibi Legatus à Ferdinando Rege: hactenus Viues.

Lib. 12. de ciuit. Dei cap. 25.

Imaginationis virtus.

F Refert poſtea Pareus anno Domini decimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum in Poſci regis Paraetia ranam viuam palmæ manus mulierculæ febricitantis fuiſſe alligatam, quæ noctu cum marito concumbens, & grauida facta edidit poſtea fœtum facie ranæ. Narretur etiam, quod Vuintembergæ ciuis fuit facie cadauerosa, qui referebat, cum in vtero geſtaretur, ex conſpectu cadaueris matrem fuiſſe perterritam, & ex eo fœtum illi aſſimilatum fuiſſe. Addamus, quod quædam mulier cum maritum in pectore vulneratum ex improuiſo conſpexiſſet, qua parte vlnus fuit, ea fœtus etiam poſtea editus rimam in pectore manifeſtam habuit. Meminimus etiam legiſſe, quòd pudica matrona ſubito occurſu, & aſpectu Gliris ita fuerit perterrefacta, vt fœtus in vtero exiſtens in formam beſtiolæ degenerauerit.

Gliris ſubitus occurſus.

Non defuerunt tamen aliqui, qui ad expugnandam vim imaginationis in generatione monſtrorum, authoritatibus Ariſtotelis, Hippocratis, Galeni, D. Hieronymi, Diui Auguſtini, & Diui Thomæ reluctari auſi ſunt, & ad ſtabiliendam propriam opi- G nionem ratiocinati ſunt hunc in modum. Mira varietas in colore, in figura, & in ſapore fructuum plantarum obſeruatur, & nihilominus imaginatio in plantis non viget, ergo hæc generationi minimè conferet. Deinde varias parentum imaginationes, in congreſſu tanquam ſuperfluas publicant, cum ſemen abſque forma in vterum effundatur. Præterea imaginationem negant in generatione, cum fœtus ab anima neq; patris, neq; matris producatur, ſed à quodam tertio in ſemine exiſtente. Inſuper aſſerunt, quòd in congreſſu tale oritur oblectamentum, vt vires animæ à quodam veluti deliquio adeò impediantur, ne aliquem imaginationi locum præſtare poſſint. Tandem ab vtero humano aliquando egreſſum eſſe canem diuulgant, cum tamen nullo modo ſit credendum, tale producendi canis deſiderium, in humana mente fuiſſe excitatum.

Rationes aduerſus vim phantaſiæ.

Ad deſtruendam primam rationem, aſſeueramus talem potentiam imaginationi non eſſe concedendam, vt ipſa tanquam generationis adæquatum principium eſſe H poſſit, quoniam plantæ ſenſu carentes, ſobolem non propagarent; & quamuis in fructibus plantarum varietas obſeruetur, cum imaginatione careant; ſciendum eſt hoc ab alimento ab anima vegetante ſuppeditato, vel ab aere, vel à ſitu, vel ab alijs cauſis huius generis prodire poſſe. Idcircò non ſemper facultas imaginatiua in generatione animalium varietatem partium fœtus progignit: cum hæc ab alijs etiam cauſis dimanare poſſit. Et quamuis vis imaginationis manifeſta ſit in ſacra pagina de illis virgis Iacob, quarum intuitu pecudes agnos partim albos, & partim nigros enixæ ſunt. Nihilominus id etiam aquarum potui Ariſtoteles attribuebat, quando ſcriptum reliquit, aquarum diuerſarum vſu, nonnulla ſuos colores immutare; cum alibi candida, & alibi nigra reddantur: ſunt enim aquæ multis in locis, quas cum oues biberint, & mox inierint, nigros generant agnos: id in terra Aſſirithide agri Chalcidici Thraciæ præſtat amnis, quem à nimia frigiditate Pſycrum vocant. Immò in Atandria quoq; duo ſunt fluuij, quorum alter candorem, alter nigredinem pecudibus potantibus impertitur, & ſic deinceps per multa alia loca fluuij decurrunt,

Solutiones Rationum.

Lib. 3. hiſt. An. c. 13.

Aquarum variarum vires.

runt, his prærogatiuis referti, quos in præcitato loco Philoſophus memorat.

Poſtmodum ad profligandam ſecundam rationem, aſſeueramus falſum ſupponi, nimirum vim imaginationis in primordio tantùm generationis fætus operari: cum tamen experientia oppoſitum doceat: etenim hæc imaginationis virtus, toto geſtationis vteri tempore, viget, & operatur, dum appetitus grauidarum ab imaginatiua pendens, in imprimendis fœtui varijs figuris, toto grauiditatis tempore perduret: præterquamquod imaginatio, nonniſi operante ſenſu ad generationem fœtuum concurrit, His iactis fundamentis, ruit tertium argumentum ab aduerſarijs propoſitum: quandoquidem vim, & animam ſeminis non ſolum vegetatiuam eſſe concedimus, ſed ſpiritus imaginatiuæ illi quoque copulatos eſſe aſſerimus. Quando autem parentes in congreſſu ob ſummum oblectamentum, ab omni imaginationis genere alieni eſſe dicebantur, aduertendum eſt, hoc doctrinæ Ariſtotelis repugnare, qui & ipſe in coitu magnam delectationem collocabat; nihilominus in problematibus, hominem vt plurimum animo varium in permixtione eſſe teſtificabatur. Pereunt etiam alia argumenta: cum ſuperius docuerimus imaginationem non eſſe cauſam adæquatam varietatis partium fœtus, neq; eam tanquam huius conditionis in generationibus eſſe collocandam. Deniq; iuxta doctrinam Ariſtotelis, partum ſimilem brutis, nimirum canem ex muliere prodeuntem ſimilem perfecto cani non concedimus.

Lect. 3. Problema. Probl. 12.

Prædictis addatur vis Dæmonum, de qua ſuperius in Rubrica cauſarum verba fecimus. Præterquamquòd ſummus rerum Opifex ſupra ordinem Naturæ hæc, & multa alia patrare poteſt.

DE ERRATIS NATVRÆ In formatura Capitis.

Caput III.

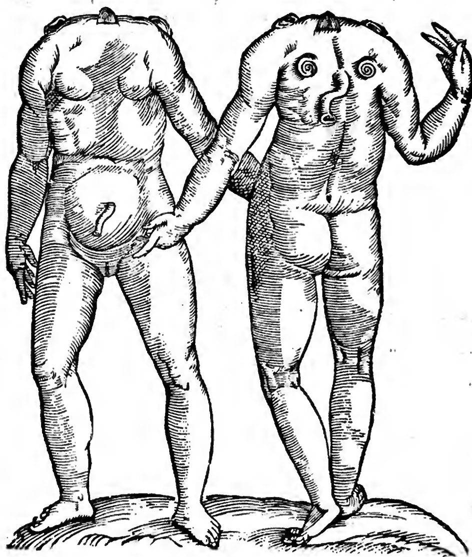
VMMA aſſenſione ſemper probauimus modum, quem Schenchius, in recenſendis Naturæ defectibus, circa quoſcumq; fœtus ſeruauit, dum inchoando à capite, omnes partes diligenter examinat, & propterea in præſenti ab hoc ordine non recedemus. Itaq; Natura aliquando impedita à recto generationis tramite deficiens, generato fœtui in vtero, vel nullum addit caput, & aliquando plura in vno ſubiecto format, quaſi tot Ianos, vel Geryones denuò in Mundum introducere vellit. Interdum vnum tantùm caput alicui partui impertitur, ſed ita diſſimile ſubiecto, vt inſtar differentiæ proprijſſimæ Dialecticorum aliud prorſus conſtituat: cum totum caput ad ſpeciem alterius animalis attineat, quandoq; verò Natura ſi caput fœtus non reddit aliud, ita tamen format alteratum, & varijs ſciſſuris, & maculis fœdatum, vel dentibus in ipſo primordio generationis refertum, vel auribus alterius animalis inſignitum, vt intuentibus admirationem non mediocrem afferat.

Ordinis ratio.

Capitum varietas.

Quoad primum, Creſcias Gnidius in Perſicis retulit Roxanem Cambyſis vxorem peperiſſe puellum capite carentem. Quo animaduerſo, Magi prædiuinarunt hunc partum loco prodigij eſſe habendum, quia ob defectum capitis, nemo poſt Cambyſem eſſet regnaturus. Pariter anno vigeſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, referente Licoſthene, Vuittenbergæ, puer abſq; capite in lucem exiuit. Amplius anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum infans ſine capite ab vtero humano eſt egreſſus, figura oculorum in pectore expreſſa: quemadmodum Iobus Fincellius in opere de miraculis noſtri temporis exarauit. Item anno ſexageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, prima die Nouembris, Villæ Francæ in Vaſconia nata eſt puella ſine capite, cuius iconem hic damus communica-

Monſtrum Acephalon.

municatum Pareo ab Excellentiſſimo Fontano Agenenſi, qui ſe monſtrum vidiſſe affirmabat. Circa regionem colli tuber eminebat, & aures ſupra ſcapulas conſpiciebantur, in dorſo, oculi, & roſtrum inſtar promuſcidis apparebat, quæ omnia ſimul collata, oculorum, naſi, & quodammodo faciei rudimentum repræſentabant. Cætera muliebre corpus affabrè compactum, niſi quòd vmbilicus paulò longius propendebat. Hæc omnia oſtendit figura huius monſtri iuxta vtramq; partem delineata. A

Deſcriptio monſtri.

Hoc nullam admirationem nobis incutere debet: quandoquidem ſimiles natiuitatum caſus hic Bononiæ fuerunt obſeruati: nam anno Domini trigeſimo primo ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, penès Portam Vlæ maioris in viculo *Torlione* nuncupato, quædam mulier enixa eſt maſculum omnibus ſuis membris integratum; mox fæmellam ſine capite, brachijs, & cruribus, & in regione colli paruum veluti orificium apparebat.

Monſtra nata Bononiæ.

Rurſus anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, ex muliere olim fæcunda, quæ poſtea per ſpatium quindecim annorum non conceperat, tandem concipiens peperit puellum ſatis grandem ſine capite, & vbi collum reſidere ſolet, os cum dentibus viſebatur, & in parte oppoſita membrana æmulans meninges cerebri cernebatur, hunc fœtum Obſtetrix aliquo motu præditum, & ab vtero exceptum nobis monſtrauit. B

Ruſus anno vigeſimo quarto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum menſe Auguſti, in territorio Bononienſi natum eſt monſtrum fæmina, cuius collum oculos naſum, & os referebat, & in ſummitate colli mollior caro inſtar pyramidis eminebat, deinde lingua, laringe, æſophago, & pulmonibus carebat, quorum loco, quædam carunculæ coſtis vtrinque adhærebant; cum cæteræ partes rectè eſſent conſtitutæ.

Quando autem Huldericus in hiſtoria ſuæ nauigationis monimentis mandauit, quòd in Regno Guianæ ſito inter lacum Caſſiſe, & ſtagnum Parime, genus hominum acephalon viuat, oculis, & cæteris faciei partibus in pectore collocatis, non facilè adducimur, vt id credamus, quoniam hoc potius fabulæ, quàm veritati eſt conſonum. Quamquam Plinius Secundus, qui vixit tempore Veſpaſiani Imperatoris, in Hiſtoria naturali ſcribat, ad montem Milo Occidentem verſus in Aſia, hominum genus ſine capite viuere, nihilominus, pro hac difficultate Lector ad Rubricam differentiarum primi capitis huius Hiſtoriæ confugiat. C

L. 2. de gen. An. c. 3.

Modò ſi inquiratur monſtri Acephali cauſa, hæc non erit petenda à parentibus mutilis: quoniam Ariſtoteles non ſemper neceſſarium eſſe aſſeuerabat, quod ex parentibus mutilis, fœtus etiam manci procreentur: quandoquidem vbi deficit ſpirituoſa pars ſeminis paterni, pro conſtituenda parte determinata, interdum à materno ſemine poteſt adiuuari. Præterquamquòd non eſt credendum monſtrum Acephalon à genitoribus ſine capite procreatum fuiſſe. Vtplurimum tamen Authores conueniunt monſtrorum mutilum ex inopia materiæ prodire; dummodò magna portio membri non deficiat. His addenda eſt imbecillitas virtutis operantis: quamuis poſtea aliquando neq; ob defectum materiæ, neq; ob imbecillitatem agentis, ſed ob anguſtiam loci id contingat. Immò, quandoq; his omnibus cauſis remotis, tale generatur monſtrum, quia portio materiæ membri alicuius formæ deſtinata, vel inepta, vel corrupta eſt; & tunc nulla membri illius effigies in partu apparet; ſed hæc cauſa ad prædictum monſtrum referenda eſſe non videtur, quoniam rudimenta faciei in pectore conſpiciuntur. D

Inopia materiæ.

Dicet ergo aliquis à parentibus perfectis mutilum quandoq; fœtum generari, quia infans in vtero violentia alicuius morbi partem amittat. Neq; hoc eſt probandũ, cum caput ſit pars principalis, qua corrupta, vel ablata, fœtus in vtero vitam amittit. Neq; in generatione huius monſtri confugere oportet ad imaginatiuam, quoniam vis imaginatricis quantumuis valida, portionem materiæ in vtero exiſtentis demere non poteſt. Quamobrem aſſerendum erit, quod diſſipata materia, ob aliquam cauſam, capitis generationi deſtinata, & ad pectus transmiſſa, cum materia ſeminalis ſemper vim retineat generandæ illius partis, cui primò erat deſtinata: hinc fit, vt in pectore faciei rudimenta appareant.

Cauſa vera.

CAPITVM MVLTIPLICATIO in Fætu humano.

E VERVM quemadmodum Natura in capite formando quandoque deficit: pariter in eodem figurando, interdum est superflua non solum capita duo, tria, & plura in proprio situ multiplicando, verum quoq; caput humanum, præter consuetum, in ventre etiam producit, vt suo loco obseruabitur. Siquidem, ex Iulio Obsequente, puella biceps nata est C. Lelio, & L. Domitio Consulibus. *Aphoris.25.*

Orosius verò narrat, quòd, impendente bello Macedonico, in agro Veienti C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, puellus biceps natus est. Pariter Romæ mulier abortiens bicipitem fœtum enixa est, qui, iussu Aruspicum, in Tyberim fuit proiectus. Immò Rabi Moyses testificatus est, mulieres Siculas quodam anno fœtus deformes, & potissimùm bicipites peperisse. *I.*

F

I. Puellæ bicipitis effigies habetur apud Ambrosium Pareum, quæ omnium membrorum venustate erat elegans, præter duo capita, quæ eodem bibendi, edendi, dormiendi, & loquendi desiderio tenebantur: Hoc monstrum ostiatim victum quæritabat, sed tandem Bauaria iussu Dynastarum, excessit; quoniam timuerunt, ne mulieres grauidæ, frequenti huius monstri conspectu, similem fœtibus deformitatem imprimerent.

Non dissimilis monstri meminit Cardanus, quod mense Ianuarij anni quadragesimi quarti supra sesquimillesimum, Mediolani natum est. Erat quidem biceps, & reliqua omnia vnum tantùm corpus referebant; cum cadauer à Chirurgis fuisse dissectum, œsophagus cum ventriculo inuentus est geminatus, in fundo tamen coibant, vbi erat pylorus vnus, ex quo postea gemina intestina oriebantur, quæ tandem in vnum intestinum rectum coibant. Cor erat bifidum, quia litteram græcam Y repræsentabat; iecur crassum, & longum sine pinnulis cernebatur. Spina dorsi erat duplicata, cum distantia vnius digiti inter vtramque. Renes erant gemini, sed vterus vnicus, & vnica vesica. Manifestum est igitur in his contingere, quod in fructibus, duas enim tentauit Natura creare puellas, in ipso exortu principalium membrorum collisa, atq; contrita sunt omnia præter caput: omnia igitur præcipua membra, præter cerebrum; in vnum coiuerunt, quæ autem posterius creata sunt, velut vterus brachia, & extrema ab vno tantùm principio, & tanquam in vno fœtu fuerunt absoluta. Natum est monstrum viuum, sed paulò post obijt, ob incuriam Obstetricis, quæ vnum collum torsit. *Lib. 14. de rer. var. cap. 77.* *Fructus fætui comparantur.*

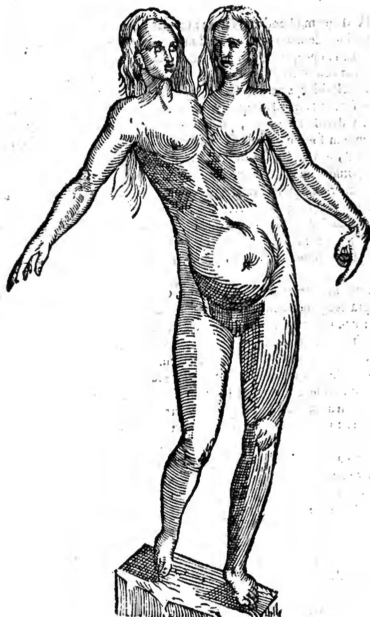
G

II. Monstrum biceps hermaphroditicum, & III. Monstrum biceps hermaphroditicum aliud non est multùm dissimile monstro superius delineato, quorum icones Vir Doctissimus Aldrouandus incidi curauit, & Nos inuentas in Musæo publico lectori spectandas proponere non piguit. Verùm si annorum seriem percurramus, monstra huius generis multò plura memorare poterimus. Etenim anno Domini centesimo nonagesimo tertio, vt legitur in Annalibus Dominicanorum Colmarensium, mulier, in Seleciftar, puerum bicipitem peperit. Immò anno decimo octauo supra millesimum, & centesimum, Namuti natum est monstrum biceps, duplici sexu, sed cæteris membris simplex. Item in Chronicis Tritemij habetur, quòd anno trigesimo sexto supra millesimum, & ducentesimum, in villa Gebrab puellus masculus biceps ab vtero humano exiens, auram vitalem sex menses, & totidem dies hausit. Cæterùm anno octuagesimo septimo supra millesimum, & quadringentesimum, Patauij infans biceps in lucem prodijt, in quo, præter Naturæ luxuriem nihil fædum aspectu obseruabatur. *II. III.* *Bicipites nati varijs temporibus.*

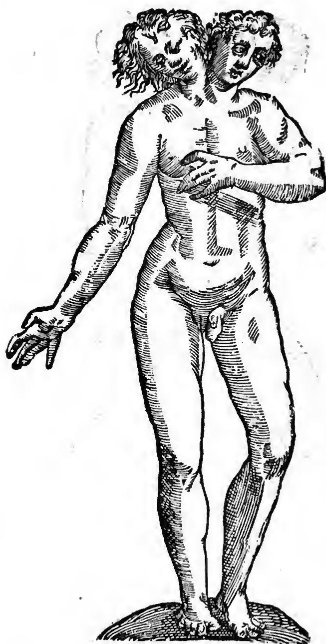
H

IIII. Eodem anno infans similiter biceps, obscæno membro, Venetijs natus esse perhibetur, quemadmodum in figura apposita licet intueri. Sed anno octuagesimo *IIII.*

I. Icon Puellæ bicipitis.

II. Monſtrum hermaphroditicum biceps.

Monſtrum hermaphroditicum biceps aliud.

IIII. Infans biceps obſcæno membro.

geſimo nono ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, vt annotauit Cornelius Gemma in Ditione Vuerdenberga, monſtrum biceps fœminei ſexus natum eſt, ſed cum vnico pectore, & ventre, duos pedes, & quattuor brachia habebat. Huic ſimilis infans biceps anno decimo quarto ſupra ſeſquimilleſimum, in pago Goſlauh, propè A

L. 24. lect. Antiq; c. 3. Groningam ortus eſt. Immò Cælius memorat monſtrum eiuſdem anni menſe Martio nati, dum inquit. In vico patrij ſoli, cui Sarzano nomen eſt, monſtrum biceps erat magnitudinis inuſitatæ, cum eſſet quadrimeſtre, quod multa admiratione digna præ ſe ferebat: omnia enim membra cum proceritate erant perfectè proportionata, facies vtraq; ſimilitudinis ferè indiſcretæ, in capitibus crines aliquantò longiores, & nigricantes, inter vtrumq; caput tertia ſurgebat manus, quæ aures longitudine non ſuperat, nec omninò integra viſebatur. Reliquum corpus rectè compactum, & citra vllam maculæ fœditatem conſpiciebatur. Itaque monſtrum poſtridie ab ortu Rhodigium fuit allatum, & quoniam erat admiratione dignum, ad Ducem Hiſpanum, qui in colliminio vicem Regis exhibebat, deferri placuit. Et quoniam putredinis timor impendebat, monſtrum fuit exenteratum, & tunc cor ſimplex cum duplici hepate, & gemino liene inuentum fuit. Hoc igitur monſtrum Cælius libris ſuis inſerere voluit, quia tanquam prodigium fuit habitum, cum inteſtinis diſcordijs tunc temporis Italia conflagraret. B

Præſagium quale ex hoc monſtro.

Cæterùm anno trigeſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum in agro Tigurino, infans vnico corpore, & duobus capitibus ortus eſt; eodem anno Louanij, fœtus pariter biceps, referente Cornelio Gemma, ex humano vtero emerſit. Anno autem trigeſimo octauo ſupra ſeſquimilleſimum, puer quidem biceps natus eſt, ſed ad perfectam

L. 3, de concep. hum. c. 3. viri ſtaturam excreuit: etenim Iacobus Rufus fatetur hunc vidiſſe trigeſimum annum excedentem. Hic capite, & humeris erat geminus, ſed capita auerſa inſtar Iani bifrontis habebat, & miram ſimilitudinem barbis, & oculis ræpræſentabat. Idem erat cibi appetitus, & vox ſimillima. Hoc videtur non valdè diſcrepare ab illo bicipite monſtro, quod in Bauaria, ex ſententia Parei, conſpectum fuit.

Item, authore Licoſthene, Aſſia conſpicata eſt puellum bicipitem natum Ianuario menſe anni quadrageſimi ſupra ſeſquimilleſimum, capitibus in dorſum reflexis, quorum facies obuerſæ, minaci quodam vultu inuicem ſe ſe intuebantur. Pariter anno quinquageſimo ſecundo ſupra ſeſquimilleſimum, in Haſſia Germaniæ, Vuitzenhauſæ, Ianuario menſe exiuit in lucem maſculus biceps, collo duplici, & reliquo corpore optimè conſtituto. Eodem anno, vt recitat Rufus, in Anglia, non procul ab Oxonia, fœtus biceps natus eſt reliquo corpore non benè compacto, nam illi quattuor brachia, & tres pedes malè formati erant. Verùm anno ſubſequenti, Schenchio authore, in Pago Miſniæ Ziebeſt nuncupato, non procul à Pirnah, partus biceps in reliquis membris perfectè abſolutus à muliere non ignobili egreſſus eſt. C

V. V. Non eſt omittendum, quod accidit Genuæ apud Allobroges, anno quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, fuit enim monſtrum, quale in ſubiecta icone delineantur, natum ex muliere Galla inibi habitante, quod copiæ materiæ ſeminalis indicium fuit. Non erat perfectè biceps, ſed duo capita à lateribus inflata, à Natura ita copulata fuerunt, vt duæ facies apparerent: ſic enim fuit bifrons, qualem Antiquitas Ianum pingere ſolebat: inteſtina ex dorſo pendebant, & iecur ex vulua fœminæ exibat; nam monſtrum, iuxta partem dextram, mas, & iuxta læuam erat fœmina. Crura, quæ ſeorſim in icone cernuntur, ſic à parturiente matre euulſa fuerunt. Etenim Gaſpar Maſſerius Pictor, qui vna cum multis alijs ibidem aderat, penicillo diligenter cuncta delineauit. D

Monſtrum inſtar Iani.

Huius monſtri generationem Phantaſiæ attribuere non poterimus: nam ſicuti imaginatio, vt ſuperius fuit explicatum, non poteſt materiam generationi dicatam

Cauſa. imminuere, pari ratione eamdem materiam non poterit augere. Cæterùm, cum poſſit ad libitum formam accidentalem partibus imprimere, poterit fortè vnà cum formatrice virtute partium, adminiculo tamen ſpirituum, bifrontem fœtum conſtituere.

Eodem anno die vigeſima ſeptima Septembris, in pago Freyuueck, non longè ab oppido Adorfio Vortlandiæ biceps infans editus eſt ab vxore Fabri ferrarij, qui

V. Monstrum bifrons.

qui inter fæmora, vbi proditur sexus, vmbilicum habebat, sed præter duo capita, quatuor manibus, & quatuor pedibus refertus erat.

VI. VI. Ambrosius Pareus alium infantem duplici capite pingit, quemadmodum in A figura cernitur, sed dextro carebat brachio; & huius fit mẽtio hoc in loco, vt annorum seriem continuemus, cum in mundum exiuerit anno Domini septuagesimo quinto supra sesquimillesimum. Anno autem nonagesimo tertio supra sesquimillesimum, die sexta Octobris, vt recitat Schenchius, in Ditione monasterij Vuolmerstall, vxor cuiusdam cauponis puellam bicipitem peperit, quam mortuam Valent. Vuager viuis coloribus delineauit.

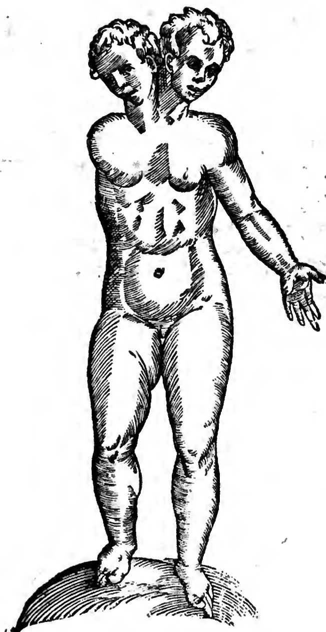
Cæterùm anno nonagesimo septimo supra sesquimillesimum, vigesima nona die mensis Maij, in vico Lustnau Ducatus Vuirtenbergensis, distante non procul Tubinga, à parentibus plebeis, nimirum patre Iacobo Hang Vinitore, & matre Agneta partus monstrosus editus est in lucem. Nam vxor Vinitoris post sexdecim septimanas à conceptione, puerperij dolores perpessa, fœtum mortuum absque suæ vitæ periculo enixa est. *Abortus biceps.* Immaturus hic fœtus vtriusque sexus genitalia habebat, geminis capitibus, & binis collis constabat, quorum vtrumq; caput binas aures, oculos binos, os vnicum, & nasum obtinebat. B Erat hoc monstrum intuentibus formidandum, & horribile. Capita à cranijs defunctorum hominum non multùm distabant, quorum singulæ frontes intermedio non aliter diuisæ apparebant, ac si essent discissæ. Crura bina, vnà cum paruulis manibus, & pedibus macris, in angustum contractis, erant, vt solent in huiusmodi abortibus conspici. Fuit hoc monstrum Tubingæ à Medicis, celebris illius Academiæ, lege anatomica diligenter examinatum. Inuentum fuit *Mõstri Anatome.* cor duplex, pulmo item, & iecur duplex, in ventre inferiori, stomachus erat simplex, & intestina non gemina se se obtulerunt: hactenus Schenchius.

VII. VII. Prædictis addendum est monstrum humanum biceps, cum cauda, iuxta partem anticam, & posticam depictum, quod anno Domini nonagesimo octauo supra sesquimillesimum, die vigesima sexta Octobris, in oppido inter Augeriam, & Tortonam sito, ex congressu consobrini, & consobrinæ natum fuisse perhibetur, quando autem fuit à Pictore delineatum iamdiù erat mortuum, & oleo spicæ conditum. C Huius monstri longitudo erat spithama cum dimidia, & latitudo ventris palmum cum pollice æquabat. Capita erant duo magnitudine pomi, capillis flauis referta: duo ei pedes, & quatuor brachia inerant, quorum duo ritu humano, proprium locum occupabant, alia autem duo, iuxta dorsum, ex medio vtriusque capitis ortum trahebant. *Descriptio monstri.* Sed in hoc monstro, præcæteris, vnum erat admiratione dignum, quia supra podicem, spatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine palmi, quæ excrementorum exitum tegebat; veluti in quadrupedibus caudatis obseruatur. Hæc cauda iuxta initium erat latitudinis digiti auricularis, & deinceps in acutum desinens. Monstrum, cum nulla forma genitalis virilis, & scroti appareret, fæminei sexus esse fuit creditum. Hanc iconem Marius Galassus Neapolitanus summus rerum naturalium indagator doctissimo viro Vlyssi Aldrouando olim communicauit.

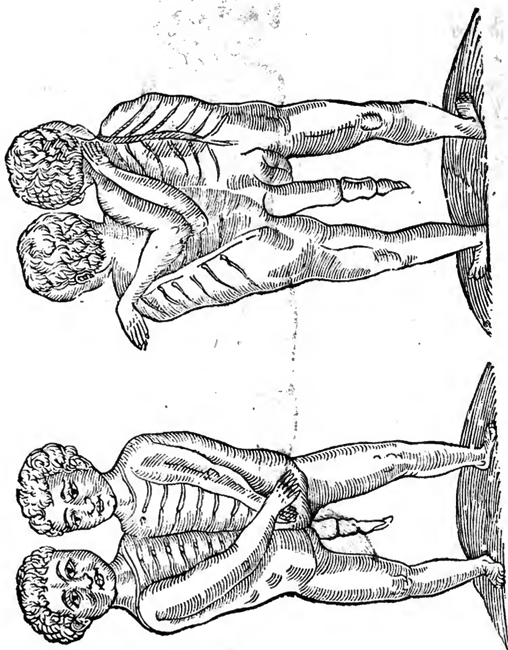
Anno subsequenti, nimirum nonagesimo nono supra sesquimillesimum, vt recitat Schenchius, in vico Zeitern, per spatium mille passuum à Bruxelle distante, D Episcopatus Spirensis, mense Augusti, vxor Prætoris bicipitem, & admirandum partum est enixa. Hæc, absoluto gestationis vteri cursu, rure domum veniens, grauibus partus doloribus vexata in terram cadens, extemplo epilepsia correpta est, & nocte aduentante, fætum edidit; cùmque assiduo nouem horarum spacio *Aliud mõstrũ biceps.* paroxismo comitialis morbi detineretur, tandem eadem nocte animam efflauit. Infans autem fuit horrendi aspectus: nam illa duo capita, simiarum facies æmulabantur. Reliqua pars corporis puello benè constituto erat similis, præter brachia, quæ aliqua ex parte manca videbantur. Pedes formam potiùs pedum simiarum, quam hominis referebant, & denique circa clunes rndimentum caudæ vulpinæ cernebatur.

VIII. VIII. Hactenus de monstro bicipite, cuius capita in proprio loco cernuntur. Modò de monstro bicipite magis horrifico, & admirando nonnulla dicenda se se offerunt. Quandoquidem eo tempore, quo Franciscus Primus Galliarum Rex cum Helue-

VI. Infans biceps vnico brachio.

VII. Monſtrum biceps caudatum pronè, & ſupinè pictum.

VIII. Monſtrum biceps cum altero
capite in ventre.

Heluetijs fœdus iniuit, iuxta ſententiam Parei, natus eſt infans, anno decimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, membris optimè conſtitutus, in cuius ventre aliud caput humanum prominebat, quod more alterius nutriebatur. Creuit infans ad virilem vſq; ætatem, quemadmodum in icone conſpicitur. Tunc enim peregrinans magnam ſtipem à curioſis colligebat. A

Caſus qui Parmæ contigit.

Natura huius monſtri nobis explanauit caſum, qui nuper Parmæ accidit. Etenim retulit nobis admodum Reuerendus Pater Liberatus Magata Capucinus ſe intellexiſſe à celeberrimo Medico Taliaferro iuuenem ætatis annorum ſexdecim circiter incidiſſe in tumorem circa mendoſas coſtas, qui ſuppuratorijs medicaminibus adiutus, tandem ſuppurationem indicabat, quando ab Excellentiſs. Chirurgo Taliaferro apertus copiam faniei effudit, & deinceps ſingulis diebus, ex dilatato apoſtematis foramine, vnà cum pure, mandibulæ, & multa oſſis cranij humani fruſta exierunt. Itaq; tumore depreſſo, & vlcere ad cicatricem perducto, patiens priſtinæ ſanitati fuit reſtitutus. Illa igitur oſſa, quæ à tumore exierant, ſimul diligenter iuncta integrum hominis cranium conſtituebant. Hinc non poſſumus niſi coniectare, quod Natura in parte intima prædicti iuuenis à primordio generationis monſtroſum caput produxerit: quemadmodum in parte extima ventris memorati, & delineati monſtri aliud caput procreauit. Quamobrem illud internum caput vel à contuſione, vel alia cauſa præmortuum, Natura per apoſtema illius expulſionem procurauit. B

Craniũ humanum ab apoſtemate egreſſum.

Itaque quemadmodum Natura monſtrum biceps, pariter, & triceps quandoq; producere poteſt. Siquidem Philoſtratus tradidit, eo tempore, quo Apollonius Syracuſas venit, quædam mulier non ignobilis monſtrum memorandum, nempè puellum tricipitem peperit, dum tria colla, tria item capita ſuſtentabant: cum reliquum corpus infantis rectè compactum, & conſtitutum cerneretur. Vnde poſteà multi Diuinatores, Siciliam, quæ Trinacris appellatur, perituram eſſe præſagierunt. Et ſic deinceps Natura, iuxta opportunas cauſas, monſtra pluribus etiam capitibus referta generare poteſt.

IX.

Lib. 3. de vita Apoll. c. 4.

Monſtrũ triceps vbi.

IX. Meminimus legiſſe quondam, in regione Nouarenſi ex muliere vetula egreſſum eſſe monſtrum cruribus, & pedibus bubulis, reliquo corpore humano, cum ſeptem brachijs, & totidem capitibus vni thoraci affixis. Sed caput inter alios medium, vnico oculo, & auribus hircinis erat præditum, veluti in icone ſpectandum proponitur. C

Alij prodiderunt hoc monſtrum Eptacephalon inſtar Hydræ, menſe Ianuario anni octuageſimi ſeptimi ſupra ſeſquimilleſimum, Euſigi, in regione Pedemontana natum eſſe.

Monſtrum ſepticeps vbi

Pariter anno Domini vigeſimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, Bononiæ apud Nicolaum Tebaldinum impreſſa fuit quædam hiſtoria Monſtri ſepticipitis, nati ſupra vim naturæ ex muliere habitante oppidum Fori Iulij, Perdonone appellatum. Quod monſtrum horrificum, & formidabile intuentibus fuit, qualem Typhonem gigantem centum capitibus horrendum deſcripſit Pindarus, & propterea illum ἑκατοντακάρανον, nimirum centicipitem cognominauit. Huic aſſentitur Ariſtophanes in Nebulis, vbi eumdem gigantem ἑκατοντακεφαλατυφῶ indigitauit. Scholiaſtes tamen certum numerum, pro incerto ab his poetis vſurpatum fuiſſe aſſeuerauit. Cæterum hæc tanquam fabuloſa in comparatione ad monſtrum ſepticipitem hic propoſitum, eſſe arbitramur. D

IX. Mon-

IX. Monſtrum ſepticeps.

CAPITVM MVLTIPLICATIO in Fœtibus Brutorum. A

Canis Inferorum qualis. IVLIVS Cæſar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Ariſtoteli adſcriptos, nonnulla recenſet monſtra, inter quæ meminit canis bicipitis. Immò Rhaſis canem tricipitem olim vidiſſe teſtificatur. Quamobrem Priſci Poetæ, viſo fortè ſimili monſtro canino, ſtygium canem tricipitem finxerunt, quem poſtea Cerberum, quaſi κρεοβόρον, ſcilicet carnes vorantem appellarunt, de quo veteres Poetæ canebant:

Hic tribus Infernum custodis faucibus antrum,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminumque caput.

Et quamuis Heſiodus in Theogonia, quinquaginta ei capita attribuerit, & Horatius belluam centicipitem appellauerit: nihilominus ſciendum eſt id à viris doctis ſcriptum fuiſſe, propter innumera capita ſerpentum, qui pro villis non modò à tribus capitibus, ſed etiam à toto corpore pendere ferebantur. Immò monſtrum hoc ex alio monſtro, nimirum ex Typhone, & Echidna progenitum fuiſſe promulgabant. Sed hæc obiter dicta ſufficiant. B *Lib. 2. Car.*

I I. Modò ad ſeria noſmet conuertentes, incidemus in Porcum bicipitem, qui Ceræ natus eſſe perhibetur anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo, ſupra tria millia, eiuſdem formæ, qualis in ſubiecta icone conſpicitur.

Sed quod de Sue hic diuulgatur, de alijs etiam brutis pronunciari poteſt. Namque, ex Licoſthene, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, Ouis Sueſſæ, Agnum dicephalon peperit.

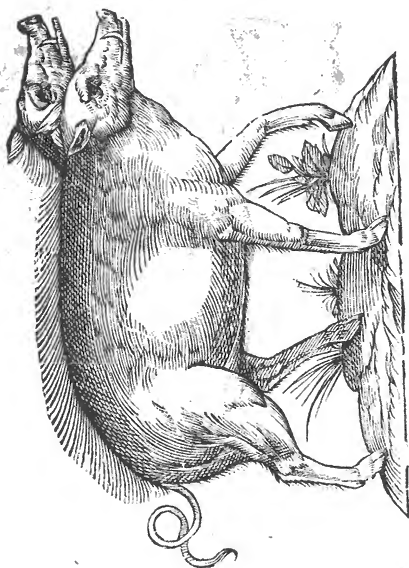
II *Agnus biceps Bononiæ natus.* II. Immò ſubſequenti anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo nono ſupra tria millia, Licoſthenes prodit, ex Liuio, quod Aſculi, agnus biceps cum quinq; pedibus in lucem exiuit, referens illam formam, quam in icone propoſita damus. C Cæterùm nos in præſentia natiuitatem horum monſtrorum ſtabilire poſſumus caſu recentiori, qui Bononiæ accidit, anno ſexto ſupra ſeſquimilleſimum: etenim quædam Ouis Illuſtriſſimi Thomæ Coſpij agnum enixa eſt nigerrimum duobus capitibus, & caudis refertum; Immò quinq; etiam pedes habebat, ſed quintus dorſo adhærebat. Idq; manifeſtatur ex relatione, quam Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus nobis communicauit. Imò Excellentiſſimus Ioannes Antonius Godius ſeruat Domi Exuuias agni bicipitis cum duobus tantùm pedibus nati.

Sed quid vagamur per gregem agnorum bicipitum, cùm agni tribus etiam capitibus referti in mundum exierint. Ambroſius Pareus narrat, quòd anno Domini ſeptuageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, in pago Blandio tribus milliaribus à Meloduno diſtante, natus eſt agnus triceps, & medium caput alijs craſſius erat, & balante vno, reliqua pariter balabant capita. Hoc monſtrum vidiſſe affirmauit D Ioannes Bellangerius Chirurgus Melodunenſis, & delineandum, necnon cælandum curauit.

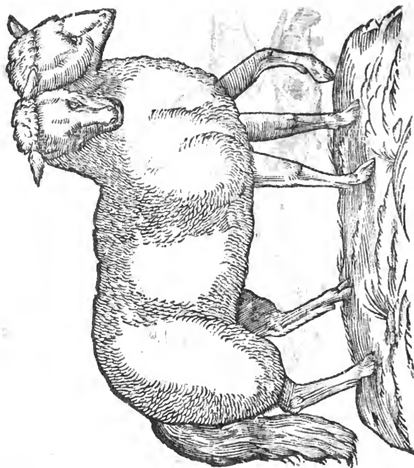
III *Agnus ore triplici.* III. Sed recentior caſus eſt, quem narrat Iobus Fincelius de agno, ore trigemino nato Halberſtadij die decima octaua Februarij, anno quinquageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum: caput huius beſtiæ erat rotundum æmulans tricipitium, ore triplici, gemino naſo, auribus in dorſum pendulis, inſtar aurium canis: ſed maiori admiratione dignum erat, quòd in tertio ore magnus oculus, & lingua prolixa cernebatur, quem oculum Pictor non rectè expreſſit. Vnum diem tantùm vixiſſe, & magno clamore perhibetur.

Mõſtra vaccina. At multò plures fœtus bicipites Vaccæ ediderunt: quandoquidem conſtat, in agro Patauino, natum eſſe vitulum duobus capitibus, vnico tantum corpore, poſterioribus, & anterioribus cruribus duplicatis. Hoc monſtrum quidam ad quæſtum circumferebat, & multi, referente Schenchio, id conſpicatum fuiſſe affirmarunt: ſed

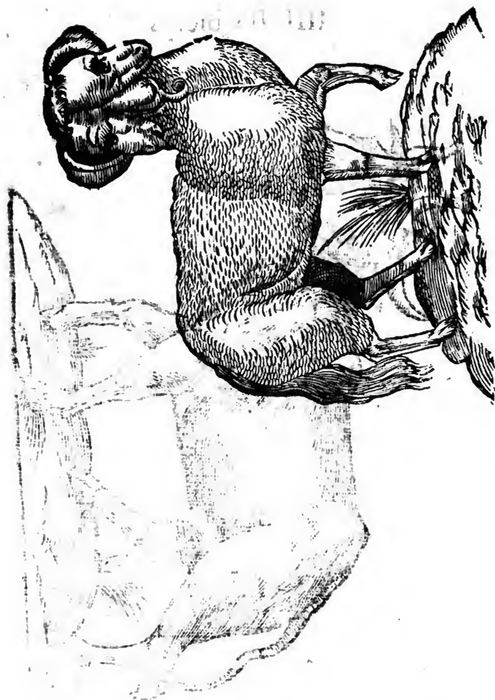
I. Sus biceps.

II. Agnus biceps.

III. Agnus ore trigemino.

IIII. Sed

ſed rectiùs præſtare exiſtimamus,ſi in multitudine monſtrorum huius generis,per annorum ſeriem progredientes, illa ſigillatim enumeremus.

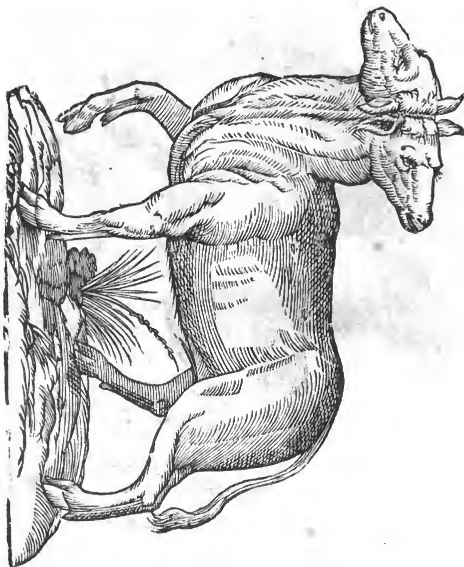
IIII. IIII. Itaque anno Domini vigeſimo ſupra centeſimum in Gallia bouem bicipitem conſpectum referunt, eo modo, quo in ſubiecta icone repræſentatur. Pariter anno Domini ſeptuageſimo tertio ſupra quingenteſimum, quo tempore Romani bellum in Perſas commouerunt, plurima prodigia romanas clades portendentia, viſa ſunt, & ſimiliter, belli initio, Vitulus eſt natus, cuius ceruix duo capita ſuſtentabat. Iterum ex Licoſthene, in oppido Turganiæ anno Domini trigeſimo tertio ſu-

IIII. Bos biceps.

prà

V. Vitulus biceps capitibus in occipitio copulatis.

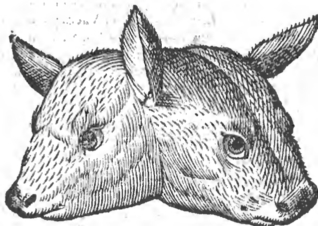
prā milleſimum, & quadringenteſimum, Vacca bicipitem Vitulum enixa eſt; hocq; monſtrum, ſpectaculi gratia, ſpatio plurium dierum, portis oppidi fuit affixum.

Rurſus, ex eodem Authore, anno nonageſim › nono ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, Vitulus prodigioſus, nempè duobus capitibus præditus Cracouiæ natus eſt. Hanc hiſtoriam poterimus ſtabilire ſimili monſtro apud nos nato: quandoquidem anno ſexto ſupra ſeſquimilleſimum, quædam Vacca Domini Franciſci Buccaferrei vitulum bicipitem enixa eſt, & monſtri duo capita in occipite iungebantur, iuxta relationem nobis ab Excellentiſſimo Montalbano perhumaniter communicatam.

VI. Vitulus biceps quattuor oculis.

VII. Capitis vitulini geminati duplex effigies.

V. V. Non absimile monstrum natum intelleximus Mediolani anno quadragesimo supra sesquimillesimum: fuit enim Vitulus habens duo capita perfecta, & vnumquodque sua lingua, dentibus, naribus, oculis, & auribus refertum erat. Sed capita in occipite erant copulata, vt figura proposita demonstrat. Horum capitum alterum A rotundius, ad masculum, & alterum oblongius ad fœminam referri videbatur. Fœtus ab occisa matre fuit exemptus, quia diutiùs partum protrahenti, periculum vitæ imminebat. Vixit monstrum spatio dimidiæ horæ, in caupona, cuius Insigne erat Cancer. Quid postea contigerit post ortum huius monstri, id Cardanus sigillatim recenset, ad quem Lectores relegamus.

L. 14. de rer. var. cap. 75

Anno autem subsequenti, nempè quadragesimo primo supra sesquimillesimum, in oppido Sardiniæ insulæ, Lagara nominato, Vacca partum bicipitem edidit ea ipsa nocte, qua Carolus Quintus Romanorum Imperator in Mauritaniam erat profecturus. Addit Licosthenes, annò quinquagesimo primo supra sesquimillesimum, bicipitem vitulum ex tenebris vteri vaccini egressum fuisse, mense Decembri in pago, Longo nuncupato, non procul à Friburgo.

Anno subsequenti quinquagesimo secundo supra sesquimillesimum, in oppido Bona appellato, Germaniæ inferioris ad Rhenum quattuor milliaribus à Colonia B Agrippina sito, mense Maio, ortus est Vitulus biceps quidem, sed cum alijs etiam partibus geminatis, itaut bicorpor potius esset nominandus; sed de hoc postea suo loco agetur, quando de monstris bicorporibus verba fient.

Vitulus bicorpor.

VI. VI. Demum Marcus Frischius in Meteorologicis scriptum reliquit, quòd, dum comitia Imperialia Augustæ Vindeleciorum, à regia Romanorum maiestate Ferdinando celebrarentur, septem milliaribus ab Augusta vrbe, anno Domini quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, die vigesima prima Maij, natus est Vitulus in quodam pago Lader cognominato, qui duas facies, & quattuor oculos habebat, duos quidem in fronte more bubulo, alios verò in lateribus, quemadmodum icon hoc in loco collocata docet. Reliquum postea corpus, absoluto, & perfectè constituto vitulo erat simile. Diù non vixit: nam statim atq; auras vitales hausit, illicò ab illis quasi abhorrens expirauit.

VII. VII. Recentioribus casibus poterimus casus monstrorum veteres roborare: C proptereaquòd hic exhibemus iconem geminati capitis Vituli ad viuum expressam, qui paucis ab hinc annis Morenzano propè Venetias ortus est, duplici rictu, quattuor oculis, & ternis auribus; cum harum vna in medio vtriusq; capitis à Natura fuisset producta, sed aliæ duæ aures in fronte amborum capitum erant generatæ; sicuti Lector meditans iconem apprehendere poterit.

Monstri vitulini varietas.

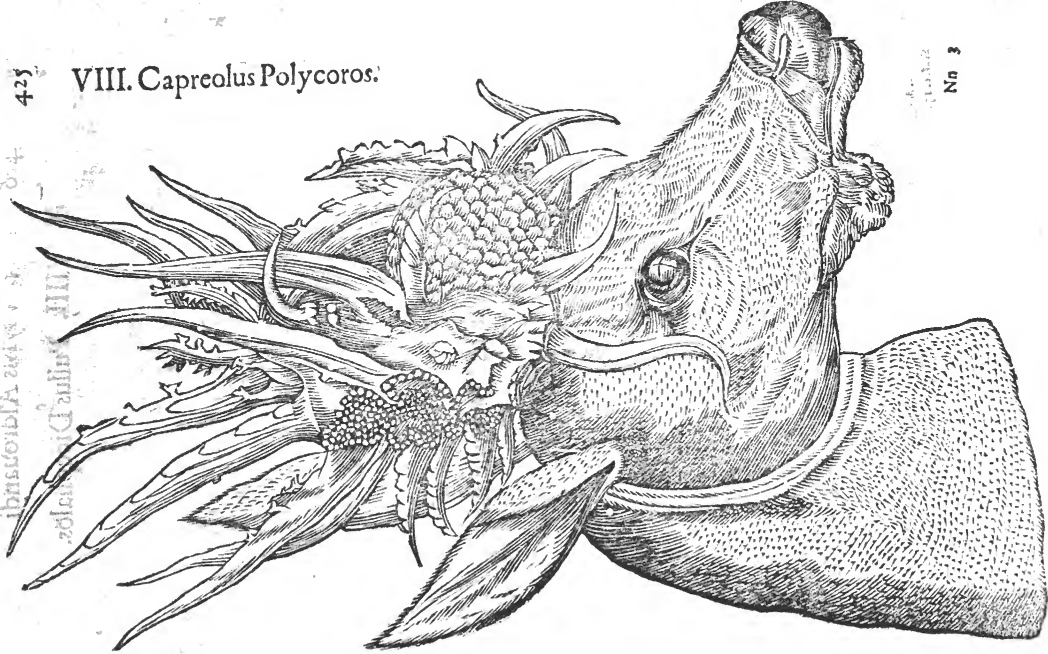
Amplius aliam iconem bicipitis Vituli spectandam proponimus, cuius capita duplici quidem rictu, sed quattuor oculis, & binis tantùm auribus erant referta, quemadmodum in altera effigies demonstratur: similem Vitulum sex ab hinc annis Arimini natum fuisse à viris fide dignis intelleximus. Prædictis addamus, quòd nobis narrauit Polonus, nimirum in Polonia natum esse Vitulum septicipitem, qui duabus tantùm horis vixit, & ex singulo capite singulam linguam exeruisse retulit.

Imò capita animalium bisulcorum, cornuum varietate, diminutione, geminatione, & qualibet alia ratione mirabilia, & monstrosa euadunt. Nam Ludouicus Berthe- D me publicauit in suis nauigationibus ad Insulam Zeilam, referente Dalechampio in Annotationibus ad Plinium, Vaccas vnico cornu insignes conspectas fuisse; & Simon Maiolus Episcopus Vulturariensis narrat, ex Olao Magno, Veruecem compertum esse octo cornibus insignitum, additque id magis fuisse dignum admiratione, quoniam Albertus Magnus Arietem quatuor insignitum cornibus admirabatur: cum tamen in Italia Arietes quadricornes sint frequentissimi. Verùm præ cæteris magis mirabile fuit caput valdè monstrosum Capreoli, cuius icon aliquando missa fuit à Serenissimo Bauariæ Duce, in quo decem, & septem cornua partim ramosa, partim non ramosa numerantur, quæ monstrifica esse arbitrati sumus: hac de re iconem huius capitis spectandam ob cornuum varietatem, & pulchritudinem proponere decreuimus, vt patet

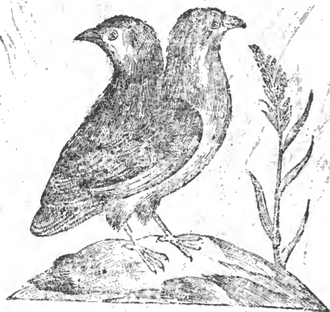
VIII. in icone VIII. Hic Capreolus πολύκερος videtur appellandus, quamuis ob pulchra, & elegantia cornua καλλίκερος etiam posset nuncupari.

Præ-

VIII. Capreolus Polycoros.

VIIII. Pullus Dicephalos.

X. Pullus Dirrhynchos.

Præterea in familia Auium magis, quàm in alio animalium genere non deſunt exempla monſtrorum ad rem noſtram attinentia. Etenim Albertus, referente Schen-chio, Anſerem bicipitem obſeruauit. Aelianus, citante Porta, refert, Oneo in Meridie regnante, bicipitem gruem apparuiſſe, atque ſub alio Rege, quadricipitem auem viſam fuiſſe. Licoſthenes non diſſimilem Anſeris ortum anno Domini nonageſimo ſexto ſupra milleſimum, & quadringenteſimum recitat. Siquidem in quodam pago ad Argentinenſes ſpectante, Suigenhein nuncupato, duobus ab Argen-

Lib. 2. Mag. Nat. c. 17.

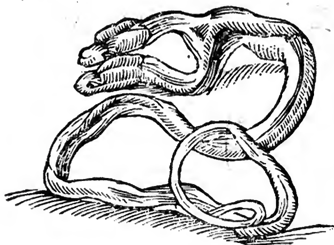
tina

tina milliaribus distante, anser monstrosus in ouo inuentus est duobus scilicet capitibus, totidem linguis, vnico tantùm collo, & duplici excrementorum exitu.

Nos igitur hoc in loco exhibemus duas icones pullorum gallinaceorum, quos obE seruauimus: nam qui ponitur sub numero VIII. natus est capite gemino, alis, & VIII. pedibus tantummodò binis, dorso erat coloris leucophæi, temporibus, & collo flauescentibus, pectore, & ventre albis, tibijs, & pedibus castaneis. Icon autem collocata sub numero IX. monstrat pullicenum monstrificum duplici rostro. Na- IX. tura enim dicephalon, nempè bicipitem fortassis formare voluit, sed tandem, materia duorum capitum in vnum conglobata, pullum διῤῥυγχον, scilicet duplici duntaxat rostello integratum formauit.

Insuper si ad familiam Serpentum mentem dirigamus, illam quoque monstris huius generis non carere inueniemus; & quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterque in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit; quoniam angues matricem, seu formam vteri valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum, & non aceruatim descendunt, sicuti in gallinis contingere solet: quamobrem geminum fœtum in ouis anguium rarum, sed in ouis gallinarum frequentem licet intueri: nihilominus hinc non fit, quin F etiam in familia serpentum id accidat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Aelianus diuulgauit, iuxta fluuium nomine Arcadem, serpentes *L. 4. de gen.* bicipites aliquando vagari longitudine quattuor cubitorum, capitibus albis, reliquo *Ani. c. 4.* corpore nigro.

XI. Serpens Dicephalos.

In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuisse Arnoldus pronunciat. Hinc colligunt nonnulli monstrum illud Hydræ Lerneæ septicipitis in rerum natura aliquando extitisse, quod fabulosum esse suo loco demonstrauimus. Item Ioannes Baptista Porta obseruauit Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumque caput mouebat, & trisulcas exerebat linguas.

XI. Quocirca nulla debemus coerceri admiratione; nam hodie serpens etiam bi- XI. ceps diligentissimè exiccatus, ad Illustrissimum Comitem Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem delatus fuit, qui in publico Musæo seruatur eo modo, quo in hac icone monstratur.

Cæterum familiam Aquatilium si diligenter examinare, & eorum latebras ri- *Pisciũ mon-* mari nobis liceret, proculdubiò multò plura monstra, quàm in cæteris animantium *strosa capita* sa mi-

XII. Piscis biceps.

familijs obseruaremus. Verùm quoniam horum penetralia perscrutari non possumus: hinc fit, quòd minor horum monstrorum numerus ostenditur,

XII. Nihilominus hoc in loco iconem piscis bicipitis spectandam damus, qui captus fuit in Nilo Aegypti fluuio, non procul ab oppido Latislana cognominato. Hic piscis magnitudinem ferè Crocodili adæquabat, coloris erat leucophæi albicantibus maculis insigniti. Habebat quidem duo capita, vt in icone demonstratur, & propterea Dicephalos, seu biceps appellari poterat: nihilominus quia duo piscium corpora, vna dumtaxat cauda referta, quodammodo æmulabatur: qua de re hic piscis inter monstra bicorpora potius, quàm inter Dicephala esset collocandus. XII.

Monstri bicipitis causas peculiares si inuestigemus, antequam vlterius progrediamur, aduertendem est has potissimum à copia materiæ seminis dimanare. Namque hæc materia destinata constitutioni alicuius membri, exempli gratia, capitis, si in duas partes distribuatur, vi facultatis formatricis, duo capita in vno subiecto resultabunt, quæ materiæ copia vni tantùm capiti destinata, parua admodum capita procreabit. Sin duobus fuerit destinata, duo capita, ratione magnitudinis, subiecto conformia resultabunt. *Causæ monstrorum bicipitum.*

F Hæc autem materia spermatica est illa, quæ ex superfluo alimento nutritionis capitis parentum remanet, propterea cum sit abundans, interdum à facultate in duas partes discriminatur, & fœtus bicipites procreantur. Quamuis eiusdem materiæ defectus possit esse in causa monstri bicipitis, & id accidere solet, quando materia in matrice contenta pro generandis gemellis non sufficit, & pro simplici fœtu vber est: tunc Natura primùm incumbens in capitis procreationem, ob materiæ copiam, caput geminat, & reliquum corpus, deficiente materia, simplex tantummodo format. Hinc fit, quòd multa huius generis monstra fuerunt obseruata. *Materiæ copia.*

Alij monstrum huius generis superfætationi attribuunt, dum noua materia seminalis vterum ingrediens priori applicatur, itaut pars aliqua fœtus ibi geminari possit, vbi hæc noua materia deponitur. Cæterùm rarissimè id contingere posse existimamus, quoniam pars ex noua materia superueniente generata, & geminata vnà cum prima nunquam absolutam perfectionem adipisci posset: quemadmodum G neq; possumus adduci, vt credamus id pendere posse ex effusione materni seminis, citra superfætationem: quandoquidem vis paterni seminis, iam occupata in procreatione primi fœtus, si in nouum aduenicns semen ageret à primo opere retraheretur. *Superfætatio.*

His causis addenda est vteri angustia, quæ proculdubiò in hoc casu aliqua ponderatione digna esse videtur, & potissimum quando in prima paritione fœtus biceps egreditur. Etenim vbertas materiæ in loco angusto, formatis partibus præcipuis, nempè capitibus pro formandis gemellis, in reliquas partes geminatas non poterit conuerti, quia illas locus arctus non capiet: tunc igitur ex duplicatis vnum tantum fiet corpus, & monstrum biceps generabitur. Verum quidem est, quòd partes inferiores huius monstri semper iustò crassiores esse solent. *Loci angustia.*

Alij causam monstri partibus redundantis referunt in parentes monstrificos. Nam si contingat, vt ambo genitores monstroso vitio scateant, tunc proles monstrifera facilè generari poterit: propterea quod Natura in perpetuandis speciebus H admodum sit sollicita. Quamuis postea id semper sequi necessarium non sit: namque si parentes sint bicipites, non semper biceps ab ipsis dimanabit; quoniam ipsorum capita tam exiguam materiæ portionem spermati impertientur, vt formationi vnius tantùm capitis non autem geminati famulari possit. Neque bicipitio copia alimenti causam suppeditare potest; quandoquidem fœtus in vtero iam genitus poterit quidem copiosum alimentum in nutritionem conuertens membra ante statutum tempus augere, sed non poterit partes geminare, id sæpè obseruatur in puellis, quorum capita ad enormem creuerunt magnitudinem, scilicet nutrimento magna vi attractricis ad caput rapto, vel ab alijs partibus inferioribus assiduè suppeditato. *Parentes monstrosi.*

Neque ad animi affectiones Genitorum causa bicipitij referenda est, vt nonnulli asseuerarunt: propterea quòd Genitorum cogitationes, & imaginationes in substantia spirituum tantummodò resident; ideòque monstrum superfluitate partium admirandum constituere nequaquam poterunt. Reliquum erit, igitur, vt causæ *Animi affectiones.*

primo

primo loco allatæ apprehendendæ sint, & quando in bicipitio postea aliæ monstrificæ differentiæ obseruantur, tunc ad alias causas proprias, & physicas confugiendum est. Vt accidit in vitulo bicipite duos oculos in lateribus habente: tunc enim dicendum est, quod materia oculis formandis destinata aliò transmissa semper retinens vim membri, cui destinata fuerat, in loco etiam inepto formam illius membri induit, à quo iam discesserat. A

CAPITIS ALIENI PROCREATIO in Fœtu humano.

AMRROSIVS Pareus monimentis mandauit vxorem cuiusdam Michaelis, qui operam calchographo locabat, peperisse monstrum, cuius facies caput auis implumis referebat, sed fœtus erat mortuus, quia ante tempus paritionis, illum in lucem ediderat. Verùm nobis hoc admirationem parere non debet: siquidem Eminentissimus Cardinalis Petrus Damianus Archiepiscopus Rauennas scriptum reliquit Robertum Galliarum Regem cum muliere affine matrimonium contraxisse, ex qua postmodum filium monstrificum, nempè collo, & capite anserino suscepit. Vnde, hoc animaduerso, omnes ferè Galliarum Episcopi vnanimes sacra Regi, & Vxori interdixerunt. His igitur angustijs Rex oppressus ad sanum rediens consilium, incestu relicto, legitimum connubium amplexus est. B

Humanus fœtus capite auis.

Hactenus capita aliena ex genere valdè remoto in fœtu humano obseruauimus. Modò si ad genus propinquius accedamus, exempla, & casus non deerunt. Primitùs Aristoteles puellum capite arietis natum memorat, & Ambrosius Pareus puellam capite leonino ortam refert. Licosthenes in Chronicis scripsit, anno ante Christum sexto supra ducentesimum, Sinuessæ, natum esse puerum capite elephantino. C Hoc etiam recitatur à Polydoro Virgilio in sua historia, sed nuper ex relatione virorum fide dignorum, in Hungaria hic casus accidit, vbi anno Domini sexagesimo quinto supra sesquimillesimum, mulier puellum capite Elephantis, reliquo corpore benè constituto, enixa est, veluti in icone I. intueri licet.

L. 4. de gen. An. cap. 4.

I.

Sed vlterius progredientes, & per gregem quadrupedum digitatorum vagantes incidemus in caput caninum à Natura fœtui humano agglutinatum. Siquidem anno Domini decimo quarto supra noningentesimum, vt legitur in Fasciculo temporum, mulier edidit partum, corpore quidem humano, sed capite canino.

L. 31. c. 26. Pariter Vincentius in Speculo naturali, narrat ætate sua, monstrosum hominem, scilicet canino capite, ad Ludouicum Galliarum Regem fuisse delatum. Præterquamquòd meminimus legisse, quòd vxor Cornelij Gallicani, Romæ, infantem capite Anubis, nimirum capite canino edidit. Erat autem Anubis Aegyptiorum Deus, qui capite canino pingebatur, & hac pictura Mercurium intelligebant, quia cane nihil sagacius inueniatur: huius meminit Virgilius. D

L. 8. Aeneid. *Omnigenumq; Deum monstra, & latrator Anubis.*

Cum igitur Poeta Anubim latratorem appellet, proculdubiò capite canino fuisse delineatum intelligimus. Non igitur mirum est, si hoc in loco proponitur spectanda figura II. infantis capite canino, qui, iuxta mentem Licosthenis historiographi, ortus est anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, Basileæ Rauracorum, corpore quidem satis benè compacto, sed capite belluino, & vixit monstrum circiter horam dimidiam. Qui viderunt monstrum, retulerunt fœtum hoc monstroso capite, caput canis, vel cati, vel simiæ repræsentare. Nobis autem hæc effigies cynocephalum præ se ferre videtur.

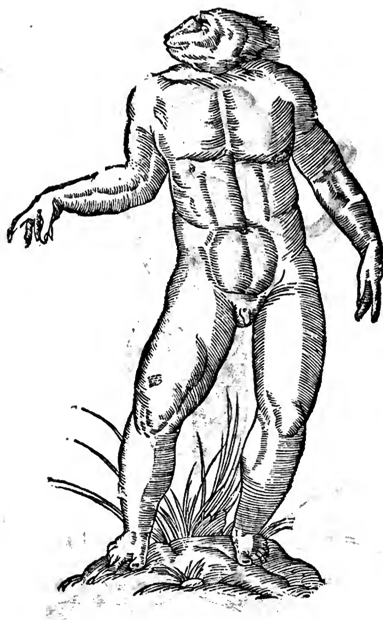
II.

CAPI-

I. Puer capite elephantino.

II. Infans capite canino.

E CAPITIS ALIENI PROCREATIO
In Fœtibus Brutorum.

IN exaranda, & examinanda hac Rubrica, opere pretium esse duximus omne
genus quadrupedum, nempè Solipedum, Bisulcorum, & Digitatorum perpen-
dere, quoniam in his omnibus monstra huius generis inueniemus. Quoad So-
lipedes recitat Plutarchus in Symposio, sibi monstratum fuisse partum equæ, qui ex-
cepto capite, formam equinam æmulabatur; cum caput humanam faciem repræsen-
taret: Sed recentiùs monstrum equinum illud erit, quod anno Domini quinquage-
F simo quarto supra millesimum, & ducentesimum, iuxta mentem Licosthenis, ortum
est in agro Veronensi, eo tempore, quo ad montem Altinum, collatis Florentino-
rum, & Pisanorum copijs acerrimè decertatum est. Tunc enim ex equa natus est pul-
lus humano capite, ad cuius murmur, aut vagitum accurrens quidam ruris accola,
nouo attonitus spectaculo, statim euaginato gladio caput monstri amputauit: qua de
re Pastor ad iudicium ductus, de origine monstrifici partus, & de causa necis interro-
gatus, horrore, & abominatione rei, se id fecisse testificatus est. Hic monstrosus equus
ostenditur in Icone I. I.

Schenchius autem in suo opere de monstris, duas separatas monstrosi huius equi
recitat historias, alteram, iuxta mentem Ambrosij Parei, & alteram ex sententia Li-
costhenis, sed ambas ad vnum finem tendere opinamur. Mussatus quoq; Patauinus *L. 7. de Gest.*
historicus meminit equini pulli monstrosa facie, in territorio Veronensi nati, quem *Ital.*
cum vir agrestis, in cuius tugurio erat editus, conspexisset, protinus monstrum neca-
G uit, & caput in acie pali ad prætereuntium spectaculum affixit. Hoc quoque mon-
strum à monstro iam descripto non discrepare existimamus: quamuis diuerso tempo-
re hæc fuerint memorata.

Modò ad familiam Bisulcorum progredientibus primus omnium Aristoteles fit
obuius, qui in Historia Animalium scriptis mandauit ortum esse puerum capite Arie-
tis, & Vitulum capite pueri. Et Albertus Magnus memorat Vaccam, quæ in villa *L. 4. de gen.*
quadam Vitulum vultu hominis enixa est. Immò in Pago Cleisdorf non procul à *An. cap. 4.*
Pamberga, Fincelio authore, Vacca peperit monstrum, quattuor pedibus vitulinis,
cum barba ad mentum, auribus pariter humanis, & modicis capillis. Deinde inci-
demus in Vitulum repertum in agro oppidi Bitterfeld, anno Domini quadragesi-
mo septimo supra sesquimillesimum, oculis, naribus, & auribus humanis, vertice II.
tonso, rictu, pectore, & cruribus anterioribus vitulinis, posterioribus humanis, &
breuioribus, sed vtrisq; partim in vngulas vitulinas, partim in digitos humanos de-
H finentibus, qui sub vngulis erant, & separatim propendebant. Hoc monstrum Ga-
spar Peucerus in Terratoscopia descripsit: quemadmodum in subiecta icone II. ap-
paret.

Licosthenes quoq; id accidisse anno memorato in sua historia recenset. Sed ad-
huc recentior huius generis monstri est illa natiuitas, quam recitat Fincellius accidis- *Aliud mon-*
se in villa Pomerianæ Rossauu, propè Passelumalck, anno Domini quinquagesimo *strum.*
quinto suprà sesquimillesimum, de Vitulo capite glabro, & rotundo instar Simiæ, cum
mento hirsuto, & lingua prominente.

In hac familia oues fuerunt, quæ agnos alieno capite pepererunt: vnde Titus Li-
uius recitat, quòd Frusione, anno Mundi septingentesimo sexagesimo sexto, supra *Decad. 4.*
tria millia agnus suillo capite natus est. Item, ex Iulio Obsequente, anno Mundi *Lib. 1.*
octingentesimo sexagesimo primo supra tria millia, C. Mario, & Q. Luctatio Con-
sulibus, in Lucanis duo agni nati sunt, pedibus quidem equinis, sed horum alter caput
Simiæ referebat.

I. Pullus equinus humana facie.

II. Vitulus capite ferè humano.

III. Capra humana facie.

Pariter damus sub numero III. iconem Capræ vultu humano, quam natam tradit *L. 21. lect.*
Cælius Rhodiginus anno Domini quadragesimo septimo supra sesquimillesimum *antiq. c. 22.*
apud Sybarim, ex congressu Pastoris cum capella, quem postea Ductor caprarius III.
E Zelotypia motus dormientem cornibus interfecit.

Sues in hoc genere Bisulcorum reponendæ sunt, quæ varijs temporibus, fœtus alieno prorsus capite ediderunt. Namque anno Domini decimò supra millesimum, referente Licosthene Historiographo, Porca suem facie humana peperit. Tunc autem per Angliam, atque Hyberniam magni motus belli sunt excitati. Legendus est Polydorus Virgilius in historia Angliæ, vbi memorat, quòd, regnante Henrico Primo; quando creatus fuit primus Episcopus Elyensis, multa prodigia visa sunt, & inter alia, Sus enixa est fœtum humana facie insignem. *Lib. 11.*

Item anno Domini decimo octauo supra millesimum, ex eodem Licosthene, Sus fœta Porcellum humano capite refertum peperit, & eo anno teterrima pestilentia grassata est.

Rursus, ex eodem authore, anno Domini centesimo nono supra millesimum, in Parochia Legiensi Porca enixa est partum cum vultu humano: veluti in subiecta ico-
F ne IIII. videre licet, quo tempore Philippus Rex Francorum, & Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus ex hac vita dicesserunt. Demùm, iuxta historiam eiusdem IIII.
Licosthenis, anno Domini centesimo decimo octauo supra millesimum, in Gallia, ex *Alius fœtus*
fæta sue Porcellus humano capite ortus est. *in Gallia.*

Cæterùm Ambrosius Pareus, in sua Monstrorum historia, meminit Suis, iuxta sententiam Licosthenis, nati in quodam Eburonum pago, anno Domini centesimo decimo supra millesimum, qui erat capite, pedibus, tam anticis, quam posticis humanis, sicuti figura V. demonstrat; quamuis postea hanc historiam apud Licosthenem non inuenerimus. V.

Denuò Ambrosius Pareus recentiorem narrat casum huiusmodi animalis, qui accidit anno Domini sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, Bruxelæ, vbi Sus sex peperit Nefrendes, quorum primus erat monstrificus, nam capite, & anterioribus pedibus, & ommoplatis, hominem repræsentabat, & reliquo toto corpore Suem;
G immò genitalia Suis fæminæ habebat, & aliorum Nefrendum more, vbera sugebat, sed die secunda post ortum, à Plebe, monstri concitata horrore, vnà cum matre hic fætus confossus est. Huius autem icon est VI. VI.

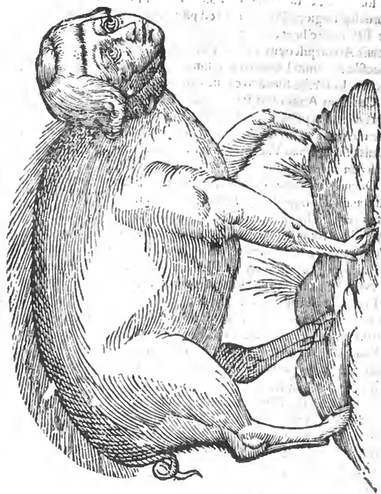
Recentior est historia Suis humano capite in Cypro nati, authore Schenchio, anno Domini sexagesimo nono supra sesquimillesimum, die duodecima Decembris, Monstrum autem fuit tale, quale ab icone VII. ostenditur. Erat totum corpus veri Porci nudum, & sine pilis, capite effigiem humanam referebat, ex cuius fronte crista imitans cristam Gall iIndici oriebatur, quæ partem oculorum, & partem nasi tegebat. Aures humanis erant similes. Monstrum ex Porca, vnà cum quattuor alijs Porcellis matri similibus ortum esse retulerunt. VII. *Crista Galli Indici.*

Ad Quadrupedes digitatos si conuertatur sermo, nobis fiet obuius monstrifer partus Leonis capite humano, quemadmodum figura VIII. ostendit. Hic fœtus, teste Licosthene Cronologico, natus est in agro Constantiensi, ex muliere, anno Domini
H centesimo nonagesimo supra millesimum, quo tempore Rodulphus Imperator regnabat. VIII.

Immò nostra ætate, inquit Cornelius Gemma, natus est Canis capite accipitrino, vt icon IX. exprimit, qui spectandus populo à quodam circumferebatur, & hoc monstrum ex terrore natum esse asseuerabat: propterea idem Cornelius Gemma admiratur tantam vim inesse imaginationi, in procreandis monstris, vt eiusdem phantasiæ virtus incredibilis brutis etiam animantibus contingat, veluti in prædicto Cane obseruatur. His animaduersis de Quadrupedibus, nonnulli ad Serpentes se conuertunt, & referunt, Infantem quandoque natum capite serpentis, & vicissim serpentem capite hominis. Sed hoc ex libro de natura rerum collegerunt, vbi memoratur quidam serpens facie virginea, quoniam, Beda authore, Diabolus induit formam serpentis cum facie humana, vt primos parentes in Paradiso terrestri deciperet. IX. *Infans capite serpentis.*

Antequam ad vitiatum capitis figuram, & conformationem accedamus, causas

IIII. Fœtus ſuinus humano vultu.

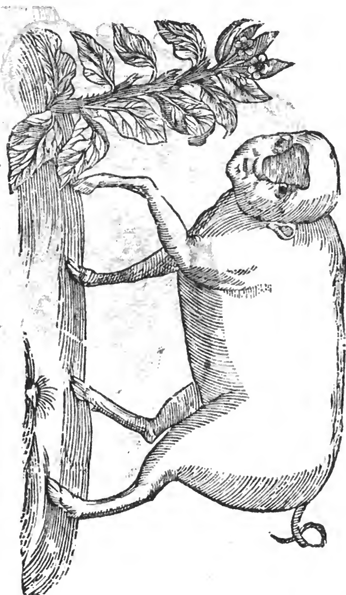
V. Sus capite, & pedibus humanis.

VI. Porcus parte antica humana.

VII. Sus facie humana cum criſta.

VIII. Leo humano capite.

IX. Canis capite auis.

procreationis variorum capitum in fœtibus inuestigabimus. Siquidem inter has primum locum occupat debilitas generantis, quæ imbecillitas, cum latitudinem habeat, varios etiam gradus sortiri potest. Ideòq; genitor debilis, cum virtute conformatrice infirma materiei tantum dominante, hominem masculum quidem procreabit, sed in figura non prorsus similem. Cæterùm aucto vtriusq; nimirum virtutis, & indiuidui languore quoad sexum, tunc non fœtus sibi similis in forma, neq; mas, sed fæmina dissimilis resultabit. Verùm si cum virtute sexus imbecilliori, vis indiuidui sit valida, fæmina procreabitur in extremitatibus corporis dissimilis. Tandem ex imbecilli virtute seminis emerget fœtus non homini, sed animali similis vel secundum partem, vel secundum totum. A

Imbecillitas virtutis.

Hinc optimè colligunt viri eruditi, quòd ex mulieribus, virtute maris languescente, partus monstrosi prodeunt, quæ vitiositas varia est iuxtà maiorem, vel minorem debilitatem. Et hic error, vel vitium obseruatur modò in capite, modò in alijs partibus, quatenus illa portio seminis ægrotat, quæ constitutióni capitis, vel alterius partis erat dicata. Quando autem hic languor vltimum gradum attinget, tunc animal non procreabitur, sed mola, aut semen purum infæcundum effundetur.

Alia causa.

Deinde quando virtus seminis alienam naturam induit, tunc fœtus monstrifici referentes speciem alicuius animalis diuersi à natura Generantium in lucem egrediuntur: quapropter ex congressu legitimo aliquod brutum gignetur. At si portio tantum seminis alienam naturam sortiatur, tunc, vel solum caput, vel alia pars fœtus, bruti caput, vel aliam partem repræsentabit, & id, quod de Homine asseueramus, de alijs quoque animantibus intelligendum est. B

Sect. 4. Probl. prob. 13. & 14.

Hinc liquidò constat, cur interdum fœtus humanus cum capite simiæ, vel canis nascatur, & quandoq; canis cum capite leporino oriatur. Hæc est doctrina Aristotelis, qui in Problematibus docebat, ex semine corrupto in matrice monstra produci. Per semen autem corruptum non intelligebat putrefactum, sed quod alienam induit naturam ob languorem virtutis: idcircò vitalis seminis animal simile non generatur. Quamuis postea ex semine etiam in matrice putrefacto, animalia quidem, sed potius imperfecta, veluti vermes, serpentes informes, & ranæ generantur. Itaq; semen in vtero degenerat veluti triticum ab Agricolis in terram proiectum, quòd interdum magno ruricolarum damno in lolium degenerare solet. C

Rursus principium materiale fœtus, fœtuum monstrificorum superius discriptorum in causa esse potest: Etenim Aristoteles id malæ dispositioni materiæ fœtuum assignat: cum actus actiuorum non perficiantur nisi in patiente optimè disposito; & cuncta, quæ recipiuntur, semper per modum recipientium recipiuntur. Quapropter Agens minimè languidum, neq; à propria natura degenerans, dum materiam perfectè dispositam amplectitur; tunc effectum simillimum, nimirum iuxta conditiones naturæ genericæ, specificæ, & indiuidualis formatum producit. At vicissim si idem agens in materiam minimè idoneam incidat, & minus aptam ad dotes indiuiduales excipiendas; tunc quid simile in essentia specifica, non autem in indiuiduali procreat.

L. 4. de gen. An. c. 3.

Quando autem materia maiori ineptitudine erit referta, sine vlla propensione ad recipiendas naturæ specificæ conditiones alienam induet formam, & tunc animal integrum diuersæ speciei resultabit. Sin portio tantùm huius materiæ prædictis carebit prærogatiuis; tunc emerget monstrum habens partem, verbi gratia caput alienum à propria specie, dummodò illa materiæ portio capiti fuerit destinata. D

Materiæ dispositio quid agat.

Cum verò multæ portiones materiæ ab his prærogatiuis erunt alienæ, tunc etiam multæ partes fœtus formam membrorum diuersæ speciei animantium sortientur. Ad finem ex materia omni aptitudine destituta, & frusta carnis, & molæ in vtero progignentur, vt suo loco fuit explanatum.

Iterum ex doctrina Aristotelis, hoc vitium monstrificum virtuti nutrienti erit attribuendum: hæc enim, cum in assimilando alimento partibus, proprium munus obire nequeat, tunc forma humana partium proculdubiò vitiatur. Namque si pari ratione ratiocinemur, dicemus, quemadmodum virtus formatrix conceptus debilitate oppressa, humanam effigiem in aliqua parte materiæ imprimere nequit, & tunc aliena figura ibi gignitur: ita virtus nutriens, & alimentum assimilans, dum langue-

Virtus nutriens quid operetur.

languescit, proprio munere fungi nequit: qua de re monstrosæ partes redduntur.

Insuper si virtus nutriens in causa monstri esse potest, materia quoq; alimentalis ab ijsdem vitijs non erit remouenda: quandoquidem praua dispositio huius materiæ alimentalis, absq; vitio virtutis alentis, tam in vtero, quam extra vterum, formam monstrificam alicui parti imprimere poterit: cum omnis forma, vt paulò ante fuit exaratum, per modum recipientis recipiatur. Idcircò, quando pars alimenti alicui membro agglutinata carebit dispositione ad recipiendam alicuius partis figuram, tunc pars monstrifica tum extra, tum intra vterum reddetur.

Huc referenda est imaginatio: etenim veluti sæpè contingit, vt fructus, quos mulier prægnans vehementius appetit, in fœtibus postea impressi conspiciantur: pari ratione mulier vtero gerens, si pedes vituli, aut agnini capitis edendi desiderio vehementi teneatur, huius appetitus signa fœtui imprimuntur, & propterea infantes aliquando cum pede vitulino, & interdum cum capite agnino nascuntur. *Vis imaginationis qualis.*

Id accidisse Bononiæ tribus ab hinc annis ex Obstetrice fide digna intelleximus: nam vxor quædam Pharmacopæi grauida, cum sæpius agnos deglubitos, & aeri expositos in ædibus vicinis per fenestram obseruasset, & desiderasset, tandem puellum agnino capite magno cum affinium mœrore peperit, sed diutiùs non vixit. Idem asseuerandum erit, si mulieres grauidæ varias Ferarum species obseruauerint. Verùm hæc monstrosa phantasia magis matri, quàm patri attribuenda est: siquidem mulieres non modò in congressu, sed etiam post concubitum, scilicet toto gestationis vteri tempore, aliquod spectrum in mente abditum seruare possunt; quoniam fœminæ vehementioribus imaginationibus semper adhærere solent. Superioribus etiam annis, Matrona Sicula, referente Liceto, astacum in manu Piscatoris è mari recenter captum conspicata, tandem tempore paritionis, quemdam astacum marino prorsus similem vnà cum fœtu enixa est. *Mulieres vehementiùs imaginantur.*

Neq; à causis huius generis monstrifici Genitores arcendi sunt: namq; si ambo varijs membris à natura humana alienis integrati fuerint, ex amborum congressu monstrifici quoq; partus exire poterunt: cum natura semper studeat aliquid in essentia sibi simile procreare. Immò hanc esse rationem præcipuam perhibent, propter quam in Plaga Africana, plurima huius generis monstra progignantur. *Parentes monstrosi.*

Rursus ab his monstrorum causis nefaria venus non est remouenda: quandoquidem cum Historiographi, & doctrina Aristotelis patefaciant mulieres quandoque brutis succubuisse, & homines cum brutis se permiscuisse; nulla admiratione coerceri debemus, si aliquando ex mulieribus infantes capitibus brutorum insignes egressi fuerint, & si quandoque ex brutis fœtus humano capite, vel alijs membris humanis referti emerserint. Siquidem Aristoteles id planè declarauit in libris de generatione Animalium, quando scripsit, ex hoc nefario congressu monstra identidem oriri posse; cum animalium congredientium natura, magnitudo, & tempus grauiditatis inter se non valdè discrepauerint. Nam si postea secus contigerit, rarò, aut nunquam monstrificam sobolem oriri asseuerandum est. Quapropter Plinius, Aelianus, Maiolus, Lemnius, & Cornelius Gemma monimentis mandarunt ex congressu hominum cum Feris fœtus aliquando dimanasse. *Lib. 1. c. 5.* *Venus nefaria.*

Nec aliquis sibi persuadere debet ex animalibus diuersæ speciei tertiam speciem semper prodire posse; quoniam res ex dominio seminis iudicanda est. Quandoquidem si alterius parentis semen superauerit, propriæ speciei fœtum in essentia similem cum accidentibus alterius producet. Verùm si congrua proportione semina copulentur, tertia species monstrifera resultabit: dummodò naturæ Genitorum, verbi gratia hominis, & bouis inter se non valdè discrepent. Sin discrimen naturæ non fuerit aliqua consideratione dignum, quale inter equum, & asinum, vel inter canem, & lupum cadit: tunc proles non admodum monstrosa ab hisce Genitoribus prodibit; & hanc sobolem Aristoteles quoque admittebat, quando tempora grauiditatis conueniebant. *Species tertia qualis.* *L. 2. de gen. An. c. 5.*

His igitur sic intellectis, & expositis, ad aures etiam Aristotelis, de origine partus ex permixtione hominum cum Feris, qui aliquando solam naturam matris, quandoq; patris, & interdum vtriusq; refert; poterimus ad rem sic ratiocinari: quando fœtus perfectus ex abominando congressu humano, & belluino generatur, hoc

inde fit, quia semen maris fœmineum perfectè superat, & hac ratione puellus ex vacca natus esse perhibetur: quando autem fœtus similitudinem matris contrahit, hoc fit, quoniam semen hominis agentis est imbecillum, ratione cuius materia non rectè superata illi effigiem propriam imprimere nequit, & tunc partus Feræ, & non homini similis euadit. A

Congressus humanus, & belluinus. Demùm si in congressu hominis, & bruti, semen belluinum fuerit validius in partibus procreandis superioribus, & semen humanum tantummodò validum in generandis partibus inferioribus, tunc in lucem prodeunt monstra, quæ capite asinino, canino, & vitulino sunt referta. Quamuis possemus etiam affirmare in vtero belluæ, & in vtero mulieris, tam per congressum hominis, quàm per congressum ferarum, recepta vtriusq; semina, ob angustiam loci permisceri: vnde postea, ex hac materia coalescente, fera humano capite, & homo capite belluino oriri potest, veluti in propositis iconibus Lector intueri potest.

Demùm pro coronide harum causarum asseueramus vim Dæmonis non esse prætermittendam, qui ludificando intuentium sensus, hominem capite leonino repræsentare potest. Immò interdum genuino sublato partu, & aliundè monstrum delatum mulieri parienti clanculum supponere valet. Amplius Dæmon, permittente Deo, potest omnes monstri naturales causas in vterum afferre, aut virtutem spermatis adeò debilitare, ne fœtus inde Genitoribus similis procreetur. B

Vis Dæmonum.

Aut aliquando potest hanc materiam spermaticam ita labefactare, vt membra tantummodo alicuius animalis imperfecti in vtero formentur. Neq; à recto tramite recederemus, si dixerimus prolificum animantium speciei discrepantis semen in vterum à Dæmone deferri posse, vt monstrifici fœtus cum capite simiæ, vel cum capite vituli inde oriri possint.

Nisi velimus asserere, quòd virtute Dæmonis, fœtus alicuius bruti fætui humano copulari potest. Præterquamquòd Dæmon ægra valetudine fœtum afficiens, ipsum in formam belluinam fædare potest. Et deniq; aliquod horribile spectrum phantasiæ Genitorum communicare potest, vt partus aliquo capite belluino insignis in auras vitales statuto tempore egrediatur.

C

FOEDA CAPITIS CONSTITVTIO.

HACTENVS de capite geminato, & de capite alieno, tam in fœtibus humanis, quàm in belluinis dictum est. Modò de capitibus aliqua nota insigni spectabilibus, neq; prorsus à propria specie recedentibus est differendum. Primitùs, si capillos ponderemus, meminimus vidisse annis elapsis exteram mulierem capite adeò capillorum ferace, vt crines explicati ad terram vsq; peruenirent: ideòq; ad quæstum peregrinabatur, dum populis crines explicando, magna cum admiratione se spectandam præbebat.

Mulier capillis longissimis.

Id quoq; in brutis admirandum conspicati sumus; nam tribus ab hinc annis perijt equus Illustrissimi Domini Comitis Philippi Aldrouandi Bononiæ Senatoris, qui colli iubas vsq; in terram promissas gerebat, quibus gradiendo humum verrebat, & fortassis ob longiores crines hic equus *Bella Donna* nominabatur. D

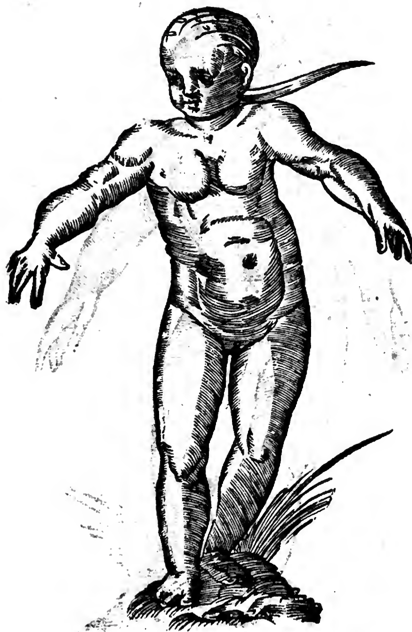
Amplius puer cum barba natus est anno Domini trecentesimo octauo in Antiochia, ætate Constantij Imperatoris, de quo monstro in Rubrica Præsagiorum egimus. Mulieris quoq; Germanæ icon seruatur in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis, quæ annis elapsis propter admirandam barbam, quam gerebat ad ventrem vsq; promissam, cunctis spectanda circumducebatur.

Mulier barbata.

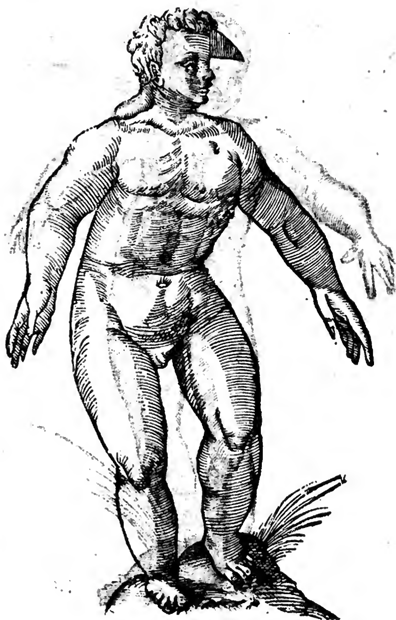
Insuper nati sunt infantes admirandi cum dentibus, vt puer ille barbatus, cuius paulò ante meminimus, anno Domini trecentesimo octauo: Deinde Titus Liuius puellam cum dentibus Oximi natam esse prodidit. Item, ex Marcello Donato, anno septuagesimo secundo supra sesquimillesimum, quædam filia Sartoris, cum

tribus

II. Infans capite therſitico.

II. Infans vultu obſcœno.

tribus dentibus ab aluo materna egressa est. Nostra quoq; ætate puellum omnibus membris perfectè constitutum, & iustò grandiorem, cum quattuor dentibus natum obseruauimus. Verum maiorem admirationem nobis debent afferre illi, qui loco dentium os continuum habuerunt: Cardanus enim inter memorabilia recenset mulierem nobilem in Gynecio Principis Lucemburgensis versantem, quæ os duplex loco dentium, habebat. *Puelli cum dentibus nati.*

E

Caterùm hæc nullius momenti esse videntur in comparatione ad illa, quæ deinceps de fœtuum capitibus vitiosis, & fædatis dicenda se se offerunt. Nam quandoque nonnulli capite thersitico sunt nati, qui intuentibus formidinem, & admirationem simul attulerunt.

Thersites fuit quidam homo græcus, vt scripsit Homerus, quo alterum deformiorem quis imaginari non poterat: hac de re in præsentia caput deforme, & varijs notis inquinatum, thersiticum nuncupamus, veluti in figura I. Lector conspicari potest. Siquidem anno post partum Virginis quinquagesimo quarto supra sesquimillesimum, natus est Stetini infans, vt retulit Licosthenes, qui varijs corporis agitationibus, & clamoribus Sacerdoti cum sacro Baptismatis fonte lustraturo quodammodo reluctari videbatur, sed Sacerdos fusis ad Deum precibus, eumdem puellum sacro latice intinxit. I.

F

Habebat puer in vertice massam carnis figuram testudinis rufæ æmulantem, & versus ceruicem caudam carnosam oblongam, instar caudæ maris, capite erat thersitico, & oculis prominentibus. *Thersiticum caput.*

Hic etiam memorandus est ille puer natus Venetijs anno octuagesimo septimo supra millesimum, & quadringentesimum, qui membrum genitale vertici adnatum habuit: ideò propter obscænitatem parentes non audebant eum in propatulo deferre. Sed admirabilior fuit puer nuper ortus in agro Mutinensi, cum testibus, & scroto vrina pleno occipiti adnatis: quocirca Orchitomus ad hanc deformitatem auferendam accersitus, statim magna dexteritate hanc prominentiam truncauit, & adhibitis conuenientibus præsidijs, salutem pueri perfectam expectabat, sed illicò, suppressa vrina, infans interijt: vnde intellexit has partes superfluas occipiti adnatas, magnum cum alijs partibus genitalibus, & cum vesica consensum habuisse.

G

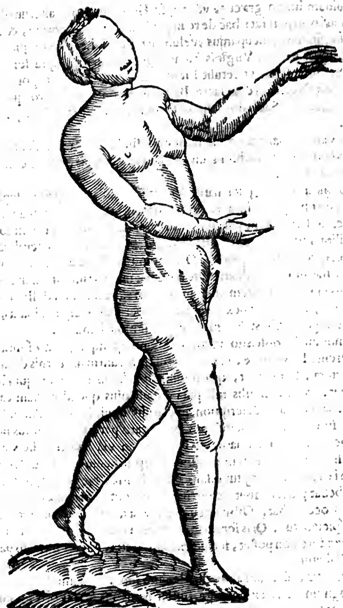
II. Iconem addimus puelli obscæno vultu, qui anno quinquagesimo supra sesquimillesimum, referente Licosthene, natus est Friburgæ cum massa carnis dura, & prominenti circa frontem, & occiput, quæ totum caput huius fœtus alioquin benè constituti, deturpabat. Non absimilis fuit puer monstrosus quoad massam carnis in fronte, instar cornu natam, cuius descriptionem clarissimus vir Ioannes Augustinus Cuchius Medicæ palestræ miles exercitatissimus, & veritatis perquam studiosus nobis humaniter communicauit. Hic puer natus est Bononiæ in via Sancti Felicis anno trigesimo supra millesimum, & sexcentesimum, mense Aprilis, cum mense subsequenti pestis postea grassari cæperit: hic igitur infans omnes partes corporis aptè formatas, & constitutas habebat præter caput, cuius medium frontis cornu ex carne compactum quodammodo occupabat. Orbita oculorum vna tantùm cum magno oculo in facie sine naso conspiciebatur. Oris foramen rotundum, & adeò angustum fuit, vt vbera nutricis apprehendere non posset, sed nutritionis gratia, lac per fistulam paruo orificio aptatam instillabatur. II. *Monstrum Bononiæ natum.*

H

Olim quoq; in Germania, nimirum anno duodecimo supra sesquimillesimum, in villa Elcesselbach cognominata, ex coniuge rustici natus est infans oris foramine angustissimo; deinde tota facies massam carnis æmulabatur, in cuius medio simulacrum pugionis ex eadem carne formatum residebat, sub hac massa carnis oculi magni, & dissimiles erant locati: quapropter ratione huius deformitatis, aqua sacri Fontis non fuit lustratus, sed viuus sepultus. *Monstrum viuum sepultum.*

Ab horum capitum obscænitate non est remouendum illud monstrum natum Firmi Ciuitatis Italiæ anno vigesimo quarto supra millesimum, & sexcentesimum: fuit enim puella perfectis membris integrata, præter caput, quod aspectu erat horrificum, cum fronte rugosa, sub qua Orbitæ quædam absq; oculis cernebantur, & loco nasi, frustum carnis pyriforme mediam faciem occupabat, sub hac massa carnis, pellis rubra figuræ quadrangularis erat, quæ vtrinq; oculos veluti gallinæ repræ-

III. Puella naribus, & oculis carens.

IIII. Puella alia oculis, & naribus carens.

V. Monſtrum tribus oculis, & quattuor manibus.

VI. Puella oculis bubulis.

sentabat, oculus vnus obscurus in occipite, & alius clarus, & humanus supra suturam coronalem visebatur, sed sine palpebris, & cilijs, quorũ vicem capilli capitis gerebant.

Cæterùm si nosmet conuertamus ad illa monstra, quæ absque oculis orta esse feruntur, Plinius, in primis, narrat quondam in Aegypto nutritum fuisse hominem sine oculis in parte capitis antica, sed verum quidem est, quod oculi in parte capitis postica visebantur. Idque à natura præ imbecillitate factum fuisse videtur: quandoquidem languore oppressa semina oculorum in partem capitis anticam transmittere nequiuit: cum ex anatomica inspectione liquidò constet principium neruorum opticorum in occipite residere. *L. 11. c. 32.*

Sed infantem fœminam oculis prorsus, & naribus carentem memorat Cornelius
III. Gemma, cuius icon est III.

Pariter, ex Licosthene historiographo, in Hassia puer membris rectè constitutis natus est, sed monstrosus erat in capite, quia oculis, naribus, & auribus carebat; quapropter in facie os tantummodo conspiciebatur. Rursus Arimini, anno ante natum Christum nonagesimo primo supra centesimum, pusellus sine oculis, & naso ad auras vitales egressus est. Item die decima Maij anni decimi quarti supra sesquimillesimum, delata fuit puella ignoti cuiusdam ciuis Bononiensis, ad Diui Petri Templum, vt Baptismi Sacramento renasceretur, quæ & naso, & eius foraminibus caruit. Denique Rufus addit iconem alterius puellæ, quæ absque oculis, & naribus orta est, vt in icone B
IIII. IIII. manifestatur.

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit explicatum, in oculis formandis aliquando est manca: vicissim in ijsdem procreandis, quandoque est superflua. Etenim habemus apud Marcellinum, quòd anno Domini trecentesimo octauo natus est Antiochiæ puer quattuor oculis insignitus, & pariter Romæ anno centesimo vigesimo tertio, puer quattuor oculis refertus ab ancilla emersit. Immò Amatus Lusitanus id confirmat monstro Anconæ nato. Ibi enim mulier tertio grauiditatis mense edidit corpusculum quattuor oculis spectabile, cum labijs adeò deformibus, vt cunctis aspicientibus esset admirationi: Immò Ianuario mense anni decimi quarti supra sesquimillesimum, coniux Dominici de Malatendis Communis (quarto) nuncupati, peperit puellam, cum duobus orificijs in facie, & quattuor oculis, & Eminentissimus Cardinalis de Grassis tunc Bononiæ Episcopus, cælesti lauacro illam expiauit, & Mariam appellauit, sed vitam ad quartum tantummodò diem protraxit. *Oculorum multiplicatio.* C

Hic igitur damus monstrum tribus oculis refertum, quod, ob materiæ malè dispositæ impedimentum, instar ortus aliorum monstrorum, natum esse opinamur. Quamuis alij referant, ex Licosthene in Appendice Chronologica, hæc monstra tribus oculis, & quattuor manibus, ore, & naribus magnis, auribus amplis, & rotundis, in quibusdam Arabiæ locis versari; vbi mares tanquam fœminæ mammas tam grandes habere perhibentur, vt illas difficulter tegere possint. Pelles belluinas induunt, sine calceis incedunt, & pedes absque digitis habere feruntur, & huiusmodi homines monstrosi Sterlochi nuncupari asseuerant. Ore magno sunt referti, quià voraces sunt, nam carnibus semicoctis vescuntur. De his, & similibus legenda est Rubrica differentiarum capitis primi huius libri, vbi hæc figura V. erat collocanda. *Monstra quattuor oculis referta.*
V.

Sin Natura in formandis fœtibus duos tantùm oculos procreet, aliquando ita deformat, vt potius oculos belluinos, quàm humanos æmulentur, veluti in icone D
VI. VI. obseruatur. Hæc enim fuit puella monstrifica nata Argentorati nobilis Alsatiæ Metropolis, lato ore, naribus aquilinis, oculis bouillis, & prominentibus, anno Domini quadragesimo quarto supra sesquimillesimum. Tunc enim, teste Licosthene, Carolus Quintus Imperator per Hispanos Africam occupauit.

Sin prosequamur in recensendis narium obscænitatibus, incidemus in quamdam effigiem monstrosam, & bifrontem, quæ circumfertur. Hæc in vtraque parte faciei, loco nasi, membrum virile gerit, cum testibus loco menti, & in fine prodigiosi nasi oculi gemini conspiciuntur; incertus fuit huius monstri sexus, sed tradunt fuisse natum, antequam Rex Galliæ, superiori seculo, cum copijs in Italiam se contulisset.

Non dissimilis obscænitas nuper obseruata fuit Patmæ, in partu monstroso coniu-

gis

VII. Infans ſciſsis naribus.

VIII. Infans auribus leporinis.

gis cuiusdam olitoris, nato mense Septembris anni octuagesimi quarti supra sesquimillesimum. Hic puer vixit duas horas, naso carebat, sed in fronte duos testes cum portione carnis mentulam æmulante gerebat: deinde vtraq; infantis manus sex digitis erat referta, & pars anterior sexum maris, & posterior sexum fœminæ repræsentabat. *Caput mentulatum.*

E

Præterea in tertia parte Historiæ Indiæ Lusitanicæ legimus rarò in illis regionibus fœtus aliqua deformitatis nota impressos in lucem prodire: nihilominus aliquando, per spatium milliaris à Piratininga, orta est puella monstrifica, quæ nasum extensum vsq; ad mentum gerebat, & os sub mento cernebatur. Sed pater viuam filiam tumulauit, quo genere mortis eos punire solent, quos adulterij suspicione inquinatos esse arbitrantur. *Adulterij pœna apud Indos.*

Hactenus de obscænis, & nimis prominentibus naribus dictum sit. Iam de monstrosis fœtibus, qui apertis naribus nati sunt, disserendum est: siquidem, ex mente Licosthenis, anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum circa solemnitatem Paschalem Basileæ puer natus est, naribus ita patulis, vt inde spectatores infantis cerebrum facilè intueri possent, quemadmodum icon VII. ostendit. VII.

F

Modò de auribus nonnulla sunt referenda: cum inueniantur infantes sine auribus nati, veluti accidit Basileæ, secundum Licosthenem, vbi fœtus masculus auribus carens anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, mense Septembris natus est; & loco aurium duæ exiguæ rimæ apparebant, ita tamen clausæ, vt puer nihil audire posset, vixit infans valetudinarius vsq; ad mensem sextilem, quo tempore grauibus vexatus doloribus interijt.

Præterea nati sunt interdum fœtus humani cum auribus bruti: & fætus huius generis clarissimus Columbus in libro Anatomiæ se obseruasse fatetur. Deinde Konigisbergæ, anno supra millesimum quingentesimo nonagesimo tertio, ortus est infans masculus aure leporina, cum portione carnis instar pilei, vt Schenchius annotauit. Item Eufigij in terra noua, iuxta ripas Danubij, monstrum humana facie, & auribus asininis visum est.

G

Rursus in suburbana villa Cracouiæ, mense Nouembris anni nonagesimi quarti supra millesimum, & quadringentesimum, mulier, vt recitat Licosthenes, fœtum auribus leporinis insignem peperit, cuius monstri genuinam effigiem icon VIII. patefacit. VIII.

Nascuntur insuper fœtus humani capite cornibus deturpato: nam Amatus Lusitanus meminit pueri cum corniculo in capite nati, & dum puer crescebat, cornu quoq; creuit, idq; deponendum ex capite puer à patre flagitabat, quoniam cæteri pueri illum cornutum appellabant, reliquum huius historiæ Lector videat in Rubrica Aegritudinum primi capitis huius libri. *Centur. 1. cur. 17.*

Deinde olim in Chero Regione Pedemontana, scilicet anno septuagesimo septimo supra sesquimillesimum, mense Ianuarij, puer monstrificus, nimirum capite quinq; cornibus insignito ortus est, & ab eius occipite massa quædam carnis dependebat, de qua suo loco verba fient. Item in oppido Rathstadio in alpibus Noricis sito, quas incolæ Taurum appellant, editus est infans cornutus, veluti figura IX. IX.

H

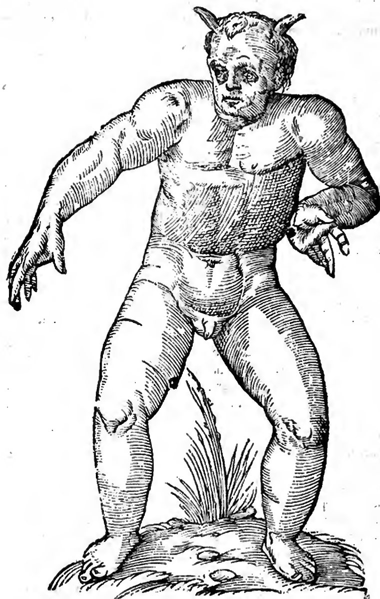
ostendit, anno Domini quinquagesimo primo supra sesquimillesimum.

In villa Marchiæ Damnenuualde, propè Vuitstock, coniux agricolæ cuiusdam monstrosum partum, nempè cornutum edidit, quem Fincelius, referente Licosthene, descripsit hunc in modum. Fuit infans toto corpore spadicei coloris, capite cornibus oblongioribus prædito, oculis crassis absq; naso, ore admodum patulo, in cuius medio lingua alba, & quadrangula cernebatur, & caput sine collo scapulis adhærebat, deinde totum corpus erat inflatum, & rugosum, brachio lumbis adhærente, pedes erant longi, & graciles, & tandem ab vmbilico species intestini crassi ad pedes dependebat: quemadmodum Lector in icone X. meditari poterit. X.

Placuit in prædictorum confirmationem aliud monstrum humanum addere cornibus arietinis præditum, quod ex Gallia in Italiam fuit delatum: carebat fronte, & collo, & maxilla inferior sterno annectebatur; eius caput erat auritum, & cornutum, sed cornua figuram cornuum arietis referebant, veluti icon XI. manifestat. *Monstrum cornutum.* XI.

Antequam ad alias partes fœtuum monstrosas descendamus, de labijs nonnihil

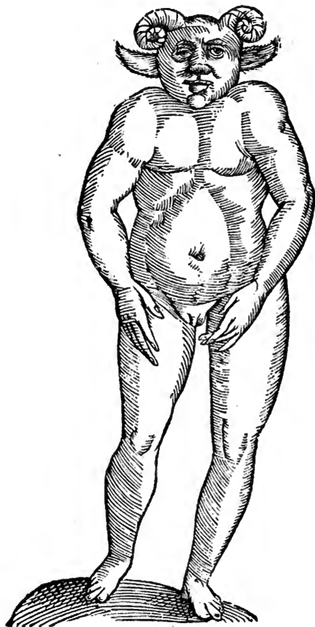
VIIII. Puer cornutus.

X. Infans cornutus ore patulo.

XI. Monſtrum humanum cornibus arietinis.

dicendum est, cum illa quoq; suam deformitatem interdum sortiantur. Aliqui enim homines identidem conspiciuntur labro ita curto præditi, vt dentes tegere nequeant; immò Trincauela narrat se obseruasse aliquos scissis labijs natos, qui non parum in sermone deficiebant. *Lib. 5. c. 11.*
E Bononiæ quoq; nati sunt nonnulli labris discissis, qui adulti cum eos deformitatis puderet, Chirurgi opera labiorum apertorum copulationem, & sanitatem inuenerunt: Chirurgus enim ferro ablata superficie carnis fissuræ labiorum, & vulnere consuto, labra fissa agglutinauit.

Interdum nati sunt infantes cum deformibus carunculis circa labia, quæ totam faciem fœtus deturpabant; & quamuis multi casus huius generis, qui Bononiæ acciderunt, recenseri possent: nihilominus vnus instar omnium sit memoratus à Ioanne Georgio Schenchio, de puero nato Hagenoæ Alsatiæ, anno supra millesimum sexcentesimo octauo, mense Septembris, hic toto corpore absolutus, & vndequaq; perfectus erat fœtus, nisi quòd circa superius labium, & nasi interstitium, monstrosa caro, veluti quædam proboscis erat adnata, & referebat figuram oris ouini, exerta lingua tanquam balantis, & hæc monstrosa caro spatium nasi non excedebat, reliquo superiori labro ad vtrumque latus fisso: quapropter puellus eiulans, diducto ore, & *Casus puelli labij monstriferi.*
F hiantibus alis superioris labri, admirandum vultum spectantibus exhibebat. Præterea nasus huic carunculæ prorsus connatus, imperuius, & depressus fuit; ideoque ad aerem attrahendum, nulla via illi patebat: quemadmodum etiam ad hauriendum alimentum, hæc monstrifica caro non mediocri erat impedimento.

Itaque Schenchius causam huius fœdi labij à matre sciscitatus (erat enim Ioannes Georgius Schenchius medicus Hagenoensis) deprehendit matrem multis iam annis auersatam capita illa ouina, quæ in macellis, exerta lingua, publicè venalia exponuntur, & huius fastidij occasio fuit; cum caput, prominente lingua, hominis scelesti publicè decollati conspicata fuerit. Quocirca memoria localis idearum omnium retentrix, analogia facta, illam effigiem capitis decollati hominis ad ouina capita balantia domi frequentiùs exertis linguis conspicienda retulit: hanc postmodum imaginem mater vi phantasiæ, fœtui, facilè imprimere potuit: siquidem quando prægnans fuit, capita ouina, quamuis iam odio habuisset emit, & comedit. Puer igitur hac fœditate maculatus, Ioannes Iacobus cognominatus diù vixit. *Causa monstrosi vultus.*
G Hoc in loco causam huius monstrifici partus recensere voluimus, tum quia ex manifesta vi imaginationis prodit, tum quia illam Schenchius descriptioni monstri copulauit.

Inter monstrosa capita in vtero deprauata, reponenda fuit illa, quæ collocarent, vt conspici potest in icone nona, decima, & vndecima. Sed libuit ad maiorem huius rei explanationem, proponere effigiem spectandam illius infantis, qui sine collo natus est Basileæ, iuxta relationem Licosthenis, mense Augusti, anno supra sesquimillesimum quinquagesimo septimo. Cæteris enim membris optimè formatis, sola facies erat monstrosa: inprimis non erat supra collum eminens, quoniam illo carebat, oculi enormis magnitudinis quasi in fronte locati visebantur. *Partus collo carentes.*

Præterquamquòd pars superior capitis huic fœtui deerat. In occipite habebat foramen, quale, ad excitandum fonticulum, Chirurgi, candente ferro, parare solent. Ex hoc igitur sanguis paulatim dimanabat: hac de re infans ortum cum interitu com- *XII.*
H mutauit. Hoc monstrum in figura XII. exhibetur.

Iterum libuit proponere spectandam in Musæo publico inuentam picturam monstrifici puelli effigiem Bacchi æmulantis. Fuit enim embryon, nempè immaturus partus quinque mensium, collo, & fronte carens, latissima facie: quocirca non est admirandum, si ab eruditissimo viro Vlysse Aldrouando [illegible] fuerit cognominatus; cum rictum bouillum repræsentaret. Hoc igitur monstrum, iuxta partem anteriorem, posteriorem, & lateralem, delineatum in figura XIII, XIIII, & XV. exhibetur. *Monstrum figura Bacchi.* *XIII.* *XIIII.* *XV.*

Sin Natura in fœtu collum format, aliquando illud in vtero torsione ita deprauat, vt nullo modo caput infantis erigi possit. Hoc monstratur illius pusionis effigie nati anno supra sesquimillesimum quadragesimo secundo, in Bilsen Bohemiæ oppido, vt Licosthenes memoriæ mandauit. *Monstrum ratione colli.*

Etenim hic toruitate colli, imaginem Christi crucifixi referebat: nam caput ad

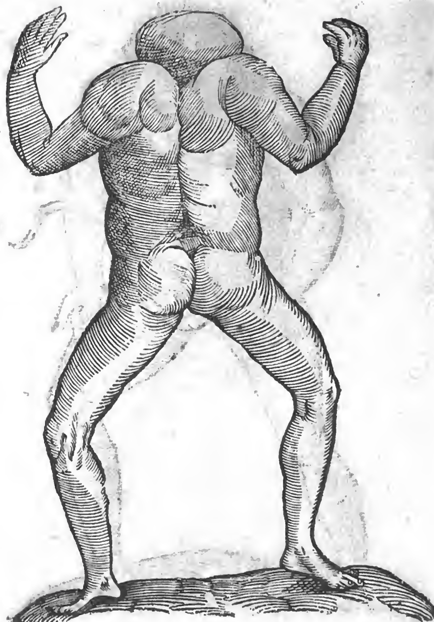
XII. Infans ſine collo.

XIII. Fœtus ſine collo Bracchi æmulus, ſecundum partem anteriorem figuratus.

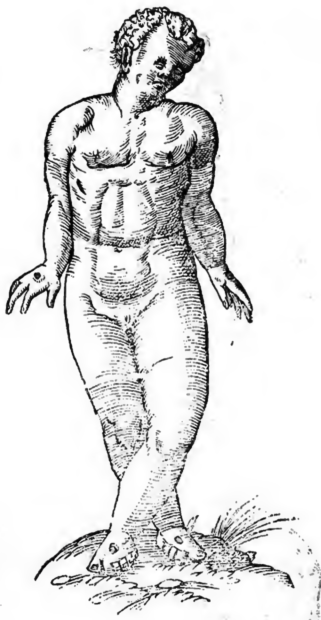
XIIII. Idem fœtus ſine collo, ſecundùm dorſum pictus.

XV. Idem fœtus ſecundum latus effigiatus.

XVI. Infans collo torto.

latus ita inflexum habebat, vt eius ori cibaria difficulter inferri poſſent. Crura quoq; decuſſatim locata gerebat: veluti in icone XVI. videntur, quæ etiam ſi diſiungebantur, nihilominus ſponte ad priſtinam figuram reuertebantur. Hoc monſtrum Viennæ Auſtriæ aliquandiù vixit. XVI.

E

Tandem Natura, in deprauandis capitibus, illa interdum non prorſus deformat, itaut caput alienum, ſcilicet bruti conſtituat, veluti paulò ante manifeſtauimus, ſed ea modicè tantùm deturpat, vt aliquod rudimentum rictus belluini repræſentent. Ideò naſcuntur homines propria facie, ſpeciem Canis, Simiæ, Aquilæ, & ſimilium animantium referentes. Nimirum capite humano ad effigiem bruti inclinante. Quamobrem, ex ſententia Parei, mulier aliquando fœtum rictu Leonis peperit, & nuper Peruſiæ, nimirum anno ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum vigeſimo ſexto, menſe Martij, prodijt in lucem puellus membris rectè conſtitutis formatus, præter faciem, quæ, propter hirtam frontem, effigies Bubonis repræſentabatur, lingua ab ore exerta, cuius aſpectus horrorem, & admirationem afferrebat.

Puer facie bubonis.

Fuerunt quoq; puelli, qui aſpectu ranæ in lucem prodierunt, & vnus inſtar omnium ſit infans à Pareo delineatus, natus anno Domini ſupra ſeſquimilleſimum decimo

F

ſeptimo, ex parentibus infimæ ſortis, nimirum ex Amadeo Perneo, & Magdalena Sarbucata, in Breia ſylua Parœcia Boſci Regis, via ad fontem Bellæ aquæ. Mater huius monſtroſi partus iam febre vexata, conſilio mulieris cuiuſdam clinicæ, ranam viuam palmæ manus alligari iuſſit, tandiù ibi detinendam, donec expiraret; eo habitu in viri congreſſum veniens fœtum huius formæ concepit, quæ in icone XVII. conſpicitur. Vnde Ioannes Bellangerius Machinariæ Regiæ Chirurgus, qui hunc puellum monſtroſum coram cuſtodibus iuſtitiæ Harmoij oppidi contemplatus eſt, applicationem ranæ manui matris fuiſſe in cauſa deformitatis fœtus exiſtimauit. XVII.

Addimus prædictis effigiem mulieris inuentam in publico Muſæo, quæ, quoad faciem, ſimiam referebat, veluti icon XVIII. demonſtrat. XVIII.

Sunt inſuper nonnulli fœtus, qui varijs geſtibus oculorum, & oris, faciem deturpant: veluti illi, qui nati ſunt ore immani hiatu aperto, inſtar horrendè vociferantium. Quandoquidem anno ſupra milleſimum quingenteſimo ſeptuageſimo

G

octauo, in Agro Mechelburgenſi Greueſmulem, authore Schenchio, vxor Sartoris, enixa eſt infantem maſculum, corpore integro benè conſtituto, præter caput, cuius genuina facies tegumento quodam carneo tegebatur, quo ad ſuperiora tracto, facies, & caput pileum oblongum turcicum æmulabatur, & os immani hiatu apertum cernebatur, quem geſtum horrendè clamantes edere ſolent: fœtus carebat lingua, & interior oris regio, non alio, quàm ſanguine plena apparebat. Oculi erant patentes, ſed nulla pupilla referti; nares ſimum canis naſum imitabantur, collum habebat molle, & inuſitatæ longitudinis: itaut, collo recto conſtituto, caput neceſſariò, antrorſum, aut retrorſum, aut ad vtrumq; latus dilaberetur. Animaduertit etiam Schenchius aliud admirandum in hoc fœtu, quòd dextra expanſa, & ſiniſtra clauſa fuerit, quaſi in pugnum contracta, quæ etiamſi violentia fuerit recluſa: attamen digiti ſponte in pugnum denuò coibant.

Monſtrum immani hiatu oris.

Nos etiam in publico Muſæo, iconem fœtus fœminei ſexus inuenimus, ore val-

H

dè hiante, naribus, & oculis ferè in fronte ſitis, & capillamenta veluti in conum erecta conſpiciuntur, vt figura XIX. oſtendit. XIX.

Quod hactenus de capitibus hominum deprauatis, relatum eſt, de belluinis quoque intelligendum eſſe opinamur: quandoquidem in brutorum capitibus interdum tanta deformitas obſeruatur, vt hæc à propria ſpecie quaſi aliena eſſe videantur. Primitus, omiſſo quadricorni Ceruo, quem Nicocreon habuiſſe perhibetur, horridiora capita recenſebimus: quoniam anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Ragio ad oſtium Viadri, iuxta relationem Licoſthenis, pullus equi monſtroſo, & horrifico capite natus eſt. Hic oculorum loco maculas ſubrubras habebat, & aures pendulas inſtar aurium ſagacis canis, quarum partes infimæ cuti coaluerunt, deinde ore erat horrendo, labijs ita inflatis, vt vbera ſugere non poſſet. Rurſus collum erat tortum, ſinuoſum, & coloribus diſtinctis tanquam tot torquibus variatum, cum iuba impexa, & magnũ hinnitum inſtar adulti equi edebat, cutis erat aſpera, & veſte villoſa, & tãdem loco caudæ quædã criſta erigebatur.

Capitis brutorum deformatio.

Item

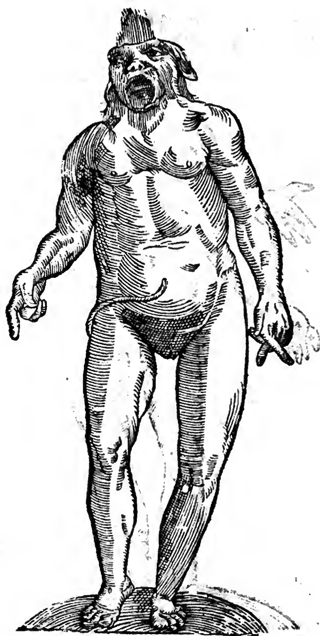
XVII. Puellus facie Ranæ.

XVIII. Fœmina facie Simiæ.

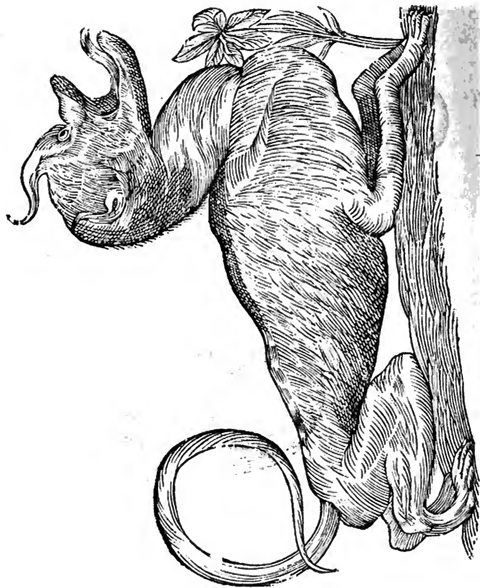
XIX. Fœtus fœmina ore valdè hiante.

XX. Agnus capite monſtrifico.

XXI. Canis monſtroſo capite.

Item tradit Schenchius, ex mente Parei, Agnum monstrifico capite natum esse, anno supra sesquimillesimum septuagesimo tertio, in Suburbio Sezenæ vrbis, qui locus Campus benedictus cognominatur, in ædibus Ioannis Poleti salis mensoris.
E Hæc bestia in lucem edita mox interijt, nec vitæ, nisi quodam exiguo motu signa dedit: hoc monstrificum caput in figura XX. ostenditur. Tempore Dionis, vt recitat Plutarchus, Porci nati sunt, cætera perfecti, sed auribus carentes, quod inter prodigia recensendum esse existimarunt. XX.

Placuit insuper ad maiorem assertorum roborationem, canis iconem monstroso capite, & monoculo, spectandam proponere, quam in publico Musæo inuenimus cælatam, cum cynomorpho planta, nempè croco Dioscoridis, secundùm Lobelium, veluti in figura XXI. repræsentatur. XXI.

Antequam ad Capitulum Brachiorum, & Manuum monstrificarum accedamus exarandum, primum causæ monstrosi capitis examinandæ se se offerunt. Quoad fœtus cum dentibus natos, notandum est id à virtute formatrice partium humani corporis prouenire, quæ, siue sit spiritus exiens à semine, vt voluit Aristoteles, siue quid incognitum, vt opinatus est Galenus in libro de formatione fœtus, siue quid diuinum *L. 2. de gen. An. c. 3.*
F ab ideis, vel ab anima mundi pendens, vt Plotinus interpres Platonis asseuerauit, siue *L. 6. de An.* Intelligentia, quam Auicennas datricem formarum nuncupauit, in vtero matris dentes generat, aut eorum producendorum virtutem adipiscitur.

Hac de re in nonnullis hominibus dentes aliquando serius, aliquando ante tempus determinatum emergunt: idcircò dentitionis tempus omnibus non est definitum: cum in postrema etiam ætate dentes molares nascantur. Narrat enim Vessalius insignis Anatomicus, molarem dentem sibi natum esse, anno ætatis suæ vigesimo sexto. Item Alexander Benedictus in ore octuagenariæ mulieris Victoriæ Fabriensis nuncupatæ, dentes renatos esse recitat. Quamobrem illa vis formatrix quandoque citò, nempè in vtero, aliquando serius, nempè extra vterum, suam operationem molitur. *L. 1. de fabric. hum. corp. c. 11. Lib. 7. de morb. partic.*

Quoad fœtus cum barba natos debemus memoriæ mandare causam pilorum esse siccam fuliginem, cum humiditate crassa, & viscida mixtam, qua materia fœtus *Causa barbæ præcocis.*
G quandoq; redundantes cum valida facultate expultrice, præconem pilorum, & barbæ generationem incurrunt. Interdum hæc causa in semen maris refertur, quoad illam partem, quæ ad caput spectat: namq; semen paternum originem ducens à capite patris viribus fuit integris in conformatione capitis masculini fœtus, sed in reliquis postea partibus conformandis à pristino vigore deficit, quando reliquum opus, partium scilicet inferiorum spirituosæ parti seminis materni formandum relinquit. Hinc non est mirandum, si mulier capite virili, & barba insignis, reliquis partibus muliebribus conspecta fuerit.

Aliquando huius effectus causa ad parentum imaginationem reducitur, ob aliquod spectrum alicuius speciei Genitorum phantasiæ impressum: namq; hoc spiritibus, & virtuti formatrici communicato, facilè fætus tenellus notam huius imaginis contrahit. Neq; id nos in admirationem trahere debet: quandoquidem si Parentum imaginatio potest in humano conceptu notas fructuum, & brutorum producere, cum *Vis imaginationis.*
H tamen hæc ab humana Natura maximè discrepent, multò magis formam monstrificæ figuræ eiusdem speciei procreare poterit.

Demùm refertur hic effectus ad naturam, & formam consimilium Genitorum: etenim si quis parentum monstrifica effigie refertus fuerit, proculdubiò prolem sibi similem procreare poterit; cum Natura semper omnes edat conatus, vt effectum sibi similem progignat. Id nuper accidit Parmæ in Serenissima Aula Farnesiana, in illa Puella hirsutæ faciei, quæ nupta, & compressa, aliquos fœtus tota facie hirsutos edidit. Idem de muliere Germana barbata asserendum erit. Quamuis id necessariò non semper contingat; quoniam si paternum semen maiori præditum fuerit vigore, superato matris semine, fœtus proculdubiò inde genitus, & perfectus, & sine monstrosa fœditate nascetur. At vicissim, semine matris dominante, nonnisi partus monstrosus in eadem specie prodire poterit. *Gens pilosa vbi.*

Quando autem monstra sine oculis se se offerunt, non possumus nisi hunc effectum ad imbecillitatem virtutis formatricis reducere, quæ cum sola munere formandi,

Causa fœtus sine oculis. partes fungatur, nimirum cum hæc sola figuras vnicuique parti assignet; hæc inquam, ob inopiam caloris, vel spirituum intemperiem, vel ob aliam causam labefactata, parti formandæ congruam, & naturalem figuram imprimere nequit: hinc aliqui fœtus sine oculis interdum prodeunt. Idq; magis asseuerare possumus, quoniam A *L. 2. de gen. An. cap. 4.* Aristoteles scribebat talem inesse substantiæ seminis calorem, qualis vnicuiq; corporis parti accommodatur, cuius abundantia, vel defectu læsi fœtus sæpè oriri solent. Quapropter in fœtibus nonnullis oculorum forma in sincipite cernitur, ob facultatis languorem, quæ ad locum destinatum materiam oculorum transmittere nequiuit.

Deinde ponderare debemus mollitiem materiæ fœtuum: nam fieri potest, vt leui de causa membrum aliquod fœtus lædatur, & potissimum vehementiori motu; ideòq; monstrosam figuram partus adipiscitur absq; vllo matris crimine. Verùm quidem est, quòd interdum monstrosi fœtus culpa in matrem transfertur, quando *Causa pueri scissis naribus.* grauida choreis, saltationibus, & alijs inordinatis motibus delectatur: etenim propter angustiam vteri, vehementior motus occasionem monstrosi partus præbet; sic B enim puellum scissis naribus progenitum fuisse opinamur.

Præterea, quando caput humani fœtus auribus leporinis, vel alterius bruti refertum se se offert, nonnulli statim ad permixtionem seminum, & ad nefariam Venerem tanquam propriam causam confugiunt. Alij hoc vitium in monstrosos parentes referunt. Alij ex aliquo vitio, seu morbo causam huius effectus eliciunt: cum facies hominis interdum vi morbi in faciem Satyri vertatur; vt contingit in Satyriasi, & Elephantiasi, de quibus affectibus Medici passim verba faciunt. Alij fœditatem huius vultus vitio alimenti, vel altrici facultati ægrotanti acceptam referunt. Alij in materiale principium fœtuum crimen transferunt: quandoquidem peruersa materiæ *Praua materiæ dispositio.* dispositio, vel iuxta sententiam Auerrois, materiæ inobedientia, multorum huius generis monstrorum causa esse potest.

Alij non omittunt degenerationem seminis in alienam naturam, quia tunc multæ brutorum partes in fœtibus humanis producuntur. Demum alij præcipuam causam *Imaginationis vis.* horum monstrorum imbecillitatem agentis, seu generantis appellant. Cæterum in nostro casu imaginationem multas vires habuisse arbitramur: namq; vtriusque parentis phantasia monstroso fœtui causam præbere potest: sed mulier potissimum hac redundat, non solum propter longum gestationis vteri cursum, sed etiam, quia in muliere imaginatio intentissimè operatur. C

Præterquamquòd absque vlla parentum animaduersione per quietem horrifica somnia repræsentantur: vnde spectra aliquando enormia cum varijs brutorum partibus phantasiæ se se offerunt. Sed qui plura de his scire desiderat, confugiat ad causas vniuersales in Rubrica causarum exaratas. Sic enim ortus est puer vultu ranæ figura deformato, & hac ratione natum putamus puerum cum illa carnis massa circa occiput testudinem æmulante: cum ex parentum, & potissimum ex vehementi matris imaginatione occasio, vel monstrorum, vel aliquorum animantium, vt testudinis formatrici facultati varias diuersorum animalium partes formandi suppeditetur. Idem quoque brutis contingere superius fuit explanatum, dum Cornelius *Imaginatio in brutis.* Gemma diuulgabat ex cane grauida, ob terrorem, catulum Accipitris capite ortum D fuisse.

Deinde facies fœtus à multitudine oculorum deturpatur ob copiam materiæ his partibus formandis destinatæ, & ob validam formatricis facultatis virtutem: nisi velimus asseuerare hunc effectum robori facultatis separatricis esse attribuendum, dum materiam oculis formandis dicatam in quattuor partes distribuit: hinc postea fit, vt quattuor ocelli à formatrice fabricati faciem fœtuum fœdent.

Tandem infantes sine collo nati, quamuis à multis causis originem trahere potuerint; nihilominus hunc nostrum fœtum monstrosum à copia materiæ, & ab angustia *Vteri angustia quid præstet.* vteri prouenisse arbitrati sumus; nam fœtus membris carnosis erat constitutus, & figuram Bacchi quodammodo imitabatur. Vber igitur fuit materia, quæ præ angustia vteri iuxta longitudinem dilatari, & augeri non potuit: quapropter caput monstri scapulis annexum coaluit. Hæc autem matricis angustia potuit esse naturalis, vel aduentitia propter vteri affectiones, & præcipuè ob tumores præter naturam,

qui

qui siue sint in matrice, siue oriantur in partibus circumiacentibus, semper vterum fœminarum angustare possunt.

E

DE PRAVA CONFORMATIONE Brachiorum, & Manuum.

Cap. IV.

VM Natura multis illaqueata impedimentis, in formandis brachijs, & manibus, errata quandoq; committat; hoc in loco illa exarare decreuimus. Primitùs varios fœtus sine brachijs natos proponemus: deinde
F partus cum brachijs mutilis, & transpositis: tertiò cum brachijs multiplicatis ponderabimus; vt tandem manus quoque monstrificas recenseamus. *Lib. 5. obser.*

Quoad primam differentiam, Schenchius in obseruationibus multas exarauit historias eorum, qui sine brachijs in lucem prodierunt. Dion in Vita Augusti, referente Cælio Rhodigino, inter munera ab Indis Augusto missa recensuit Tygres Romæ nunquam antea visos, & adolescentulum sine brachijs, qui pedibus tantum functionem, manuum obibat, dum arcum intendens sagittas iaculabatur. Rursum Georgius Pictorius fatetur se nouisse Hispanum sine brachijs natum, & pedibus admodum celerem: etenim nebat, & acu expeditius pingebat, quàm mulier citissima ambabus manibus. Immò arma bellica ita affabrè pertractabat, vt nullus miles maiori agilitate illis vti posset. *Lib. 4. lect. antiq. c. 12.* *Lib. 4. Serm. conuiu.*

Iterùm Gyraldus nouit hominem sine brachijs natum, qui adultus, loco manuum,
G pedibus mira dexteritate in accipiendo, reijciendo, secando, & ludendo vtebatur. Præterquamquòd Vueinrichius tradidit, anno duodecimo supra millesimum, tempore Henrici Secundi, Gemellos in Saxonia esse natos, qui loco brachiorum, alis anserinis erant referti. Monstrum quoq; illud Rauennæ est natum sine brachijs anno supra sesquimillesimum duodecimo, quorum loco alas habuisse, Authores memorant. *L. 2. Itiner.* *L. de Monst.*

Pariter Iacobus Ruffus meminit puellæ sine brachijs natæ Priuerni, anno mundi octingentesimo tertio supra tria millia, quæ, præter brachia, reliqua corporis parte optimè erat constituta, vt in figura I. vnusquisque potest intueri. Quæ historia à Licosthene quoq; recitata fuit. I.

Sed iuxta relationem eiusdem Authoris, anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo octauo, mulier sine brachijs nata est Francofordiæ ad Mœnum, quæ adulta, licet manibus careret, mira agilitate pedibus vtebatur: nam arrepto pedibus cala-
H mo litteras elegantes exarabat, colum tractabat, pecunias numerabat, & subtilissima quæq; opera digitis pedum moliebatur.

Item Nicolaus Rocheus narrat vidisse mulierem sine brachijs, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo, in castro Amandino Allifero, quæ pedibus, vice manuum, cyathum apprehendebat, & more belligerantium, arreptis baculis, tympanum pulsabat. Pareus quoq; Lutetiæ mulierem sine brachijs multa operantem obseruasse memorat. *In l. de cur. morb. c. 32.*

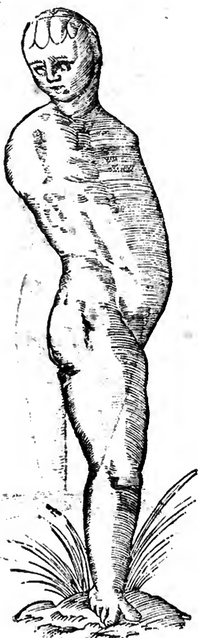
Amplius anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo octauo, mense Aprilis, Misenæ, iuxta sententiam Licosthenis, ortus est infans, loco oris, exiguum habens foramen, sed magis admirandum est, quod brachijs carebat, & vnico tantum crure nitebatur, vt figura II. demonstrat. Immò Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni scriptis mandauit, se quandoq; conspicatum fuisse virum valdè diminutum, qui brachijs, & pedibus carebat. II. *Vir carens brachijs.*

Rursus in Agro Piceno, vt Cornelius Gemma diuulgauit, infans quidem sine bra-

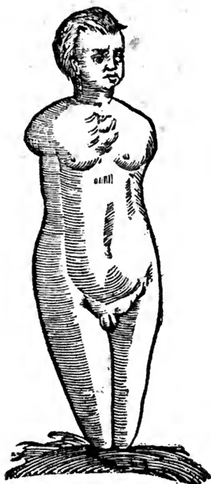
I. Puella ſine brachijs.

II. Infans ſine brachijs, & vnico crure.

III. Infans ſine brachijs, & pedibus.

brachijs in lucem prodijt, sed pedibus etiam carebat; & Licosthenes, anno Mundi septingentesimo septuagesimo secundo supra tria millia id accidisse publicauit; vt in figura III. cernitur. III.

E Prædictis additur alius partus sine brachijs, in Thracia natus, anno Domini sexcentesimo primo; vbi mulier enixa est fœtum monstrificum, & quasi Naturæ piaculum: cum neque manus, neque brachia haberet; deinde ratione reliquæ constitutionis corporis, effigie, & forma iusta carebat: etenim oculorum, ciliorum, & superciliorum erat expers; & ad coxendices cauda instar piscis illi adnata dependebat. Hoc autem opus Naturæ valdè monstrificum, Mauritius Imperator conspicatus interfici iussit, gladiumque statim est exosculatus. Mater autem, quæ monstrum ediderat, cum sua culpa id procreatum esse non arbitraretur, crimine fuit absoluta. Figura IIII. hoc monstrum manifestat. *Monstrũ necatum iussu Imperatoris.* IIII.

Cardanus quoque monimentis mandauit se vidisse quemdam ambobus brachijs carentem, qui dextro pede hastam vibrabat, vestem suebat, edebat, scribebat, & in acum filum emittebat, neque multos testes defuisse asseuerat, cum res publicè ageretur. Item Iulius Cæsar Scaliger eumdem hominem, nomine Antonium, brachijs carentem, qui se Neapoli ortum prædicabat, in Allobrogum prouincia obseruasse testificatur, qui omnibus miraculo fuit: etenim, præter enarratas à Cardano operationes, vt inquit Scaliger, clauum in asserem penitùs malleo adigebat, deinde mira celeritate, conuersis mallei auriculis illum extrahebat. *Lib. 17. de subtilitate.* *Exerc. 334.*

F

Hominem huius generis monstrosi visum fuisse anno vigesimo octauo supra sesquimillesimum Licosthenes recensuit. Pareus autem hominem quadragenarium conspicatum esse Lutetiæ affirmat, quadrato corpore, brachijs carentem, vt icon V. monstrat, qui omnia munia, quæ manibus perfici solent, fœliciter obibat: quandoquidem trunco humeri, capite, & collo adiutus securim in oppositum palum vibrabat maiori ictu, quàm quilibet alius manu id præstaret. Flagellum Aurigæ tanta vi distringebat, vt magnum strepitum, aere percusso, ederet. Præterea pedibus edebat, bibebat, talis, & aleis colludebat: sed tandem latro, & sicarius deprehensus, & comprehensus, lata vltimi supplicij sententia, strangulatus, & rotæ affixus fuit. *Lib. 24. c. 6.* V.

G Cæterùm Ioannes Schenchius senior, siue eumdem, siue alium eiusdem ætatis, & constitutionis corporis, brachijs carentem, qui se Heluetium prædicabat, vidit Hagenoe, vbi, præter alia à Pareo narrata, ramum fagi crassitudinis brachij, mento, & humeris apprehenso, & euaginato gladio, vnico ictu dissecabat, & simili modo arreptam bipennem in designatum locum in tabula parieti adhærente exactè impingebat.

Ioannes Georgius Schenchius meminit alterius vtroq; brachio carentis, qui conspectus fuit Halæ Sueuorum, anno octuagesimo sexto supra sesquimillesimum, qui Thomas Schuueicken appellabatur, & quæ alij manibus ingeniosissima opera, eadem ille pedibus incredibili solertia perficiebat. Immò Schenchius fatetur se vidisse scripturam pedibus ab hoc homine exaratam tam elegãter delineatam, emblematibusq; varijs circa margines exornatam, vt proculdubiò peritissimos, qui in Ciuitatibus munus publicum scribendi exercent, posset superare. Propterea epigramma in dexteri- *Operationes hominis sine manibus.*

H tatem huius viri conscriptum apud Schenchium est huius tenoris.

Quod digitis alij præstant, hoc præstat id ipsum
Schuueickerus mira dexteritate pedum.
Is pede depingit decoratos syrmate versus,
Ille cibum pedibus, carpit, & omne facit.
Hoc opus esse Dei mirandum nemo negabis,
Qui modò pectus habet, quod ratione valet.

De hoc viro sine brachijs nato multa possent afferri testimonia, sed instar omnium sit doctissimus Camerarius, qui de illo hæc verba prodidit. Mira est prouidentia, & solicitudo Naturæ, quam rerum omnium Opifex ei tanquam optimæ matri assignat. Quandoquidem ea, membris animantium distortis, vel mutilatis, aut debilitatis, vel etiam penitus deficientibus, plerũq; alijs membris præter suum officiũ, cui sunt destinata, tale robur, & dexteritatem, ex cõtinua consuetudine suppeditat, vt mirũ sit dictu. Nam cũ essemus Comburgi, apud nobilem, & pręstantissimũ virũ Erasmum Neinstetterum.

IIII. Fœtus ſine brachijs cum cauda piſcis.

V. Homo quadragenarius brachijs carens.

terum. Is enim cum nulla erga nos benignitatis prætermisisset officia, iussit accersiri ex vicinis salinis Sueuicis Thomam Schuueikerum tunc annum trigesimum primum agentem, & ex honestis parentibus natum; qui, licèt mater sua absque brachijs, cum peperisset, nihilominus omnia manuum munia, pedum subsidio exequebatur. A

Thomas Schuueiker.

Nam cum in editiorem locum, qui altitudinem æquabat tabulæ, in quo esculenta erant apposita, conscendisset, apprehenso pedibus cultro, scindebat panem, & alios cibos, & pedibus tanquam manibus poculum ori porrigebat. Absoluto prandio, pedibus pingebat, cunctis videntibus, tam elegantes litteras latinas, & germanicas, vt earum exempla, quasi rem admirandam nobiscum sumeremus. Deinde gladiolo parabat calamos ad scribendum aptissimos, quos postea nobis donabat.

Cum esset in his rebus occupatus, diligenter inspeximus formam pedum, quorum digiti erant ita oblongi, & ad res apprehendendas idonei, vt procul intuentibus manus viderentur. Hoc spectaculum sanè iucundum, & nobis gratum fuit. Iussus etiam fuerat paulò ante Cæsareæ Maiestati, nempè Maximiliano Secundo, cum Halam vrbem ad comitia spirensia transiret, & Electoribus Palatinatus, atque Saxoniæ, Ludouico, & Augusto se exhibere, quorum Maiestas, & Celsitudo, hanc admirandam Naturæ compensationem, non absque munificentia, & cum admiratione spectauit. Vnde postea Ioannes Postius Medicus, & Poeta eximius, operationes huius viri sine manibus coram Maiestate Cæsarea peractas, hoc elegantissimo epigrammate illustrauit. B

Operationes Thomæ sine brachijs.

Mira fides pedibus dextrè facit omnia Schuueiker,
Cui Natura parens brachia nulla dedit.
Namque bibit pedibus, pedibus sua fercula sumit,
Voluit & his libros, præparat his calamos.
Quin, & litterulas pede tam benè pingere nouit,
Artificis superet grammata ducta manu.
Maximus hæc Cæsar stupuit quondam Aemilianus,
Donaq; scribenti largus honesta dedit:
Omnia namque potest vigilans industria, quodque
Natura ipsa negat, perficit ingenium. C

Præterea non piget addere aliud epigramma à Schenchio propositum, & conscriptum de eodem Thoma Schuueikero brachijs carente.

Thomas Schuueikerus mirandæ sortis homullus,
Quem ditem pietas, ingeniumque facit.
Has sine brachiolis vitales Luminis auras,
Aspexit Sueui sub vada lenta Nigri.
Ne Natura tamen litem pateretur acerbam,
Robur ei tribuit fortibus in pedibus.
Quod dextris alij tractant, peraguntque sinistris,
Ille ministerio perficit omne pedum.
Nam bibit, & scribit pedibus, comeditque, facitque
Cingula, mireris, si videas hominem.
Optimus est calamus crena scriptoribus vnca, D
Quem mira adstanti præparat arte tibi:
Hunc stupuit Cæsar Maximilianus, eique
Scribenti quondam largiter æra dedit.
Mirati Comites, admiratique Barones,
Mirandi nobis proposuere modum.
Membro alij accedit, si quid decesserit vni
Hæc hoc exemplo est maxima nacta fidem.
Quid non continuus Natura efficit vsus?
Vidi hominem benè sit, quippè meretur, ei.

Nostra etiam ætate, scilicet annis elapsis, nimirum anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo octauo, iuuenis brachijs carens Bononiam peruenit, qui coram populo operationes hactenus enarratas pedibus optimè peragebat, & præter illas tormentum manuarium explodebat.

Homo sine brachijs Bononiæ visus.

E

BRACHIA MVTILATA, & transposita.

HACTENVS verba fecimus de illis, qui sine brachijs nati sunt. Modò examinandi sunt illi partus monstrifici, vnico brachio, vel horum altero mutilato, vel transposito orti sunt. Quandoquidem Orosius historicus scriptum *Lib. 5.* reliquit, quòd, impendente bello Macedonico, nimirum C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, Sinuessæ puerum vnico brachio esse natum. Iulius tamen Obsequens, puellum vnico brachio ex ancilla, C. Valerio, & M. Herenio Consulibus, prodijsse attestatur. Nos tamen in præsentia damus iconem fœtus vnico brachio, & etiam imperfecto nati: siquidem digiti pauci, & malè erant formati: hæc figura in publico F Musæo inuenta exhibetur sub numero I. I.

Iacobus Rufus in suo opere de conceptu humano, retulit quondam Amiterni duos infantes natos esse, quorum alter omnibus corporis partibus rectè constitutus erat, præter pedes, qui erant tres: tertius enim cum tibia ex poplite sinistro originem ducebat. Alter verò puellus tribus quidem pedibus erat refertus, sed dextro postea brachio carebat. Huius secundi fœtus vnico brachio nati, anno Mundi octingentesimo decimo nono supra tria millia, Amiterni, Licosthenes meminit, & in figura II. ostenditur. II.

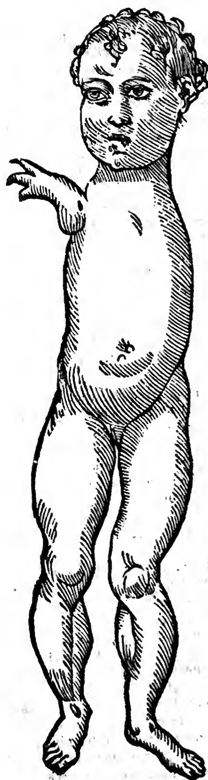
Sin vlterius progrediamur, incidemus in monstrificum hominem, qui brachiorum alterum integrum, alterum verò mutilatum habebat. Hic natus est anno supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo septimo, in pago Dirlistorff, die sexta *Homo brachio mutilato.* Decembris, corpore benè constituto, sed brachium sinistrum vsq; ad cubitum tan- G tummodò erat conformatum, in cuius extremitate carnosus tumor instar paruæ nucis eminebat. Alterum brachium erat quidem integrum, sed manus in tres tantùm digitos, & penè copulatos erat diuisa. Hic puer fuit educatus, & cibum, atq; potum non modò monstrosis manibus capiebat, sed etiam pecuniam numerabat, rationes subducebat, easdemq; elegantissimis characteribus libro assignabat. Deinde cætera munia exercebat, quæ ab alijs hominibus vtraq; manu perfecta fieri solent. Vixit, referente Licosthene, vsq; ad annum supra sesquimillesimum quinquagesimum septimum, quo tempore iam annum sexagesimum ætatis suæ superabat; eratq; illius formæ, qualis in icone III. spectandus proponitur. III.

Viuit etiam hodie Bononiæ adolescens annorum sexdecim, Thomas Buganellus appellatus, cuius brachium dextrum in cubito terminatur, vbi rudimenta quædam digitorum, & vnguium apparent. Pariter, dum hæc scriberemus, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, die vigesima octaua Iunij vxor cuiusdam H Fabrilignarij, puellum integris partibus, præter sinistrum brachium, enixa est, quod in cubitum desinebat, vbi rudimenta confusa digitorum, & vnguium conspiciuntur.

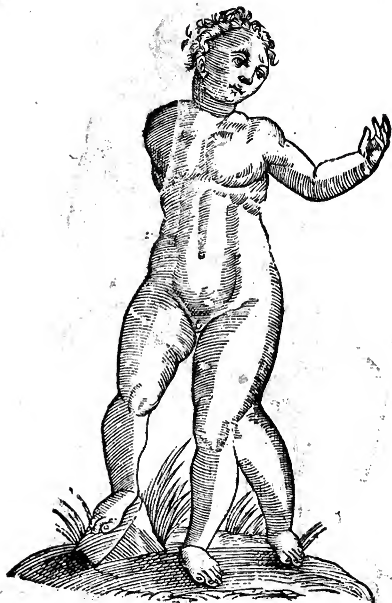
Cæterùm si conuertatur animus ad monstrificos partus brachia transposita haben- *Lib. 24. lect. antiq. cap. 3.* tes, proculdubiò multos in medium afferre possemus; sed horum vnum, aut alterum exemplum sufficiet. Primum memorat Cælius Rhodiginus natum in vico Patrij soli; erat quidem partus quadrimestris, sed magnitudinis insolitæ. Corpusculum erat integrè formatum biceps, cum duobus brachijs suo loco collocatis, sed tertium brachium inter vtrumq; caput ex humeris surgebat.

Alius infans monstrosus natus est Stetini, in suburbio, anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto, vt annotauit Licosthenes, ex Fincelio. Hic fœtus, præter alia monstrosa, brachium sinistrum habebat transpositum, quia locum auris occupabat. Deinde cognosci non potuit, num fœtus, vel mas, vel fœmina, vel Androgynus esset. Insuper brachia, & crura infantis osse continuo rigebant sine iun- IIII. cturis, cubitis, & poplitibus. Manus, & pedes erant penduli tanquam fracti: hic

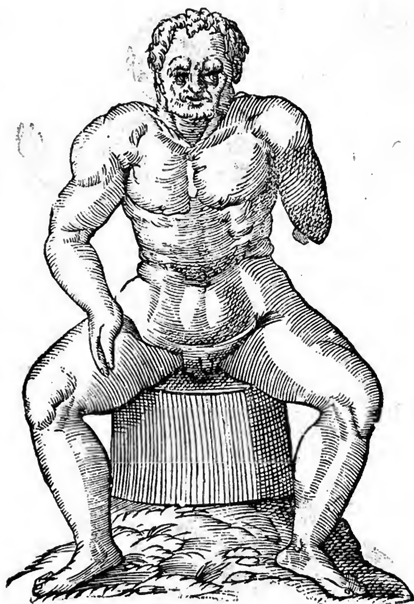
I. Fœtus vnico brachio.

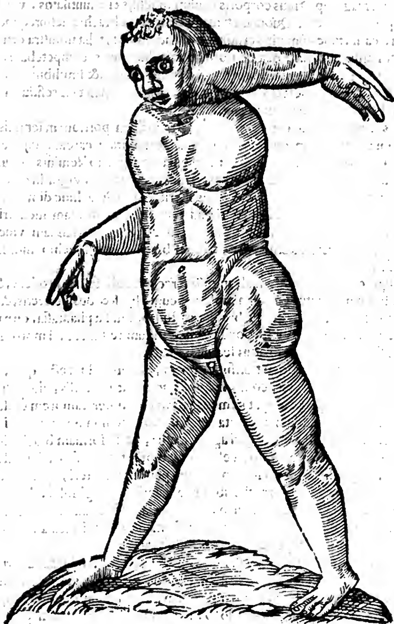
II. Puer vnico brachio, & tribus pedibus.

III. Monſtrum altero brachiorum mutilato.

IIII. Infans brachio tranſpoſito.

partus mortuus in lucem egressus est, quamuis in aluo materna viueret, cuius figura in numero IIII. collocatur.

In inquirendis horum monstrorum causis, non erit confugiendum ad monstrificos genitores: quandoquidem, iuxta Aristotelis doctrinam, ex parentibus læsis, atque mutilis, filij interdum mutilati, & interdum minimè læsi oriuntur. Namque vbi deficit vigor paterni seminis in conformatione alicuius partis, interdum virtus spirituosa seminis materni ita operatur, vt in procreatione illius membri, defectum paterni seminis suppleat. Verùm, in hoc casu, omnes Authores in hanc veniunt sententiam, monstra mutilata ex inopia materiæ originem trahere. Verum quidem est, quòd, in hac assignanda causa, hac distinctione possumus incedere, nimirum dicendo partus monstrificos, vel magnis partibus corporis, veluti brachijs esse mutilatos, vel paruis tantummodo partibus carere. Quoniam si magnæ partes, vt brachia desint, quod contingit in nostro casu; tunc cum viris eruditis asserendum erit, talia monstra ortum trahere ex defectu illius materiæ, quæ conformationi illius partis competebat: etenim quando fœtus paruis caret partibus, nempè vel oculo, vel aure, & similibus, tunc poterimus asseuerare id oriri ex defectu illius materiæ, quæ dimanauit ex residuo alimenti partium similium in corpore genitorum. A B

L. 2. de gen. An. c. 3.

Materiæ defectus quid operetur.

Nisi velimus causam horum monstrorum referre in illam portionem seminis dicatam generationi membrorum mutilatorum, quæ fœcunditate careat, alijs partibus seminis perfectam naturam retinentibus: aut quia hæc portio seminis vltimam perfectionem in testibus non sit assecuta; aut tandem, quia eius vigor in vtero propter aliquam causam, dissolutus, & dissipatus fuerit. Quocirca hinc dimanauit alia ratio huius affectus, & est, quando materia ad recipiendam formam membri deficientis, in primordio generationis fuerit inepta: hac de re in substantiam viuentem transmutari non potest. Et sic fœtus vnico tantum brachio, vel brachio mutilato in lucem egreditur.

Materia inepta ad formam.

Quamuis sæpè etiam hoc vitium ab angustia receptaculi fœtus prodeat, & potissimum quando fœtus vitiatus vnà cum mola, vel cum alijs fœtibus perfectis, & iustæ magnitudinis conceptus fuerit. Immò, breuitatis studio, omissa phantasia, quæ materiam augere, & diminuere non potest, possemus hoc vitium reducere ad morbos, quibus aliqua pars fœtus in vtero mutilatur; sed de his hactenus. C

Morbi vis.

Quantum attinet ad membrorum transpositionem, aduertendum est, quòd causa principalis potest esse praua vteri conformatio, siue fuerit naturalis, siue aduentitia: quandoquidem si propter obliquitatem matricis, vel propter tumorem eiusdem, materia ad formandum brachium destinata, in proprio loco non possit dilatari, delata in alium locum, vel collo, vel capiti agglutinatur, & ibi formam brachij induit. Hinc fœtus productus, cum brachio, vel alio membro transposito ad vitales auras egreditur. Aliquando causa referri potest ad placentam vteri, quæ adhærens fundo matricis, munere iecoris in mulieribus prægnantibus fungi solet. Hæc igitur placenta, si maiorem nanciscatur molem, quàm oporteat, vel in alieno situ à naturali ob quamlibet causam augeatur, tunc materiam formando fœtui dicatam à naturali sede pellit: ideòque monstra superius descripta resultant.

Causa transpositionis partium.

Neque in hoc casu mola est omittenda, quæ nil aliud est, nisi substantia carnis ex vitiato semine in vtero, vel ante procreatum fœtum, vel post, vel vnà cum ipso conceptu generata: siquidem hæc, propter duritiem, alicui membro fœtus impedimento esse potest, ne ipsum in proprio loco, sed transpositum formam propriam induat. Cæterùm causa huius effectus potius à motu, & ab agitatione materiæ seminalis pendere potest: quando mater concipiens vehementi motu, & vaga agitatione vexatur, vel quando percussionem ventris incurrit: nam tunc illa materia, quæ ad fœtus formationem spectat, diuellitur, & à naturali sede in alienam transponitur; hacque ratione brachium, quod ex humeris pendere debet, à collo interdum originem ducit. D

Mola est causa monstrorum.

Non negamus quidem, in producendo hoc effectu, imbecillitatem facultatis operari; quæ facultas illa est, quæ confusæ, & rudis materiæ in vtero existentis partes segregat, & ad sedem destinatam transmittit: quando igitur talis facultas, ob languorem, suo munio non fungitur, & virtus formatrix magno vigore potitur;

Imbecillitas facultatis.

tunc

tunc magnum impendet periculum, ne membra absq; vllo ordine in fœtibus progignantur.

Præterquamquòd Natura in conformatione partium fœtus à viscriditate, & len-
E tore materiæ interdum impeditur, nè vnicuique membro suam sedem distribuat: etenim materia tenax difficulter diuiditur, & tunc vis formatrix valida, in materiam licet in propria sede minimè locatam operatur: quandoquidem agens naturale circa materiam dispositam semper versatur, vt illam debita forma induat, etiamsi illa materia à loco destinato fuerit remota.

BRACHIA MONSTRORVM Multiplicata.

F NATVRAM aliquando in fœtibus brachia multiplicare obseruatum est in monstris varijs ætatibus in lucem editis. Primùm reuocandus est ad memoriam ille fœtus antea descriptus, in Agro Tigurino natus anno Domini supra sesquimillesimum trigesimo sexto, vt Conradus Licosthenes Historiographus recitauit. Erat enim refertus tribus brachijs, & totidem pedibus: quamuis postea duo haberet capita, fuitq; valdè similis illi, qui apud Heluetios in Pago Gossouu, ante sexennium in lucem prodijt.

Monstrum tribus brachijs natum.

Immò Iulius Obsequens monimentis mandauit, P. Crasso, & M. Iuuentio Consulibus, fœtum tribus brachijs refertum ab vtero muliebri emersisse. Iacobus etiam Rufus in opusculo de conceptione, & generatione hominis, meminit pueri tribus brachijs, & totidem pedibus præditi, qui, vt historia Romana recenset, Venafri ortus est, cuius fœtus effigies in figura I. monstratur. I.

Quid? aliquando pusiones quattuor brachijs fuisse conspectos historiæ memo-
G rant. Etenim collegimus ex Licosthene, quòd anno ante natum Christum supra centesimum sexagesimo secūdo, Theatri Sedicini infantem quattuor brachijs, & totidem pedibus visum fuisse. Quamuis alij, vt Ioannes Georgius Schenchius legant, hunc puerum Theani esse ortum, M. Marcello, & P. Sulpitio Consulibus. Item, ex relatione Iulij Obsequentis, anno ante Christum natum sexagesimo supra centesimum, T. Gracho Consule, partum quattuor brachijs insignitum Antiquitas conspicata, & admirata fuit. Rursus anno ante natiuitatem Christi centesimo trigesimo tertio, puer ex ancilla quattuor brachijs, & totidem pedibus, referente Licosthene, ortus est.

Monstra quattuor brachijs nata.

Monstrum ex ancilla natum.

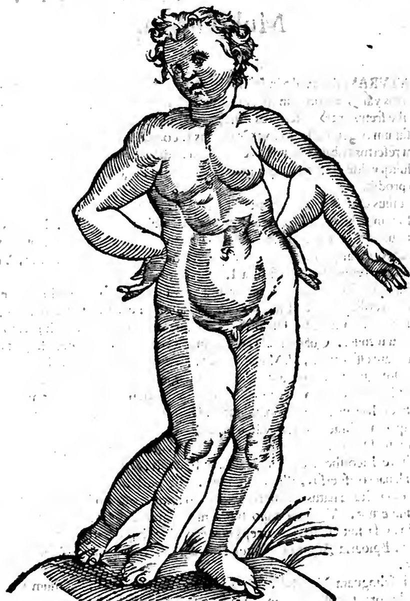
Iterum anno Domini supra millesimum, & trecentesimum octuagesimo nono, in Italia, authore Licosthene, infans quattuor brachijs, & totidem pedibus visus est, qui cælesti lauacro aspersus, illicò expirauit. Hic puer monstrificus fortè conuenit cum illo, qui in Italia natus esse perhibetur, eo tempore, quo Veneti, & Genuenses fœdus iniuerunt. Alioquin anno supra millesimum, & quadringentesimum de-
H cimo tertio, visa fuit puella, sed biceps quaternis brachijs, & totidem pedibus prædita, quæ in Boioaria Aquilonari inter Danubium, & Alemanum fluuios auras vitales hausit.

Propè Esselinguam Neccari, anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo octauo, ex historia Licosthenis, monstrosus infans fuit conspectus cum quattuor brachijs, & totidem pedibus: Immò subsequenti anno, vt annotauit Iouianus Pontanus, nimirum anno Domini supra sesquimillesimum vigesimo nono, die nona Ianuarij, mulier in Germania infantem masculum quaternis brachijs, & totidem pedibus refertum enixa est. Huic alium similem narrat vidisse Iacobus Rufus Chirurgus Heluetius genitalibus maris, & fœminæ refertum eius figuræ, quæ in icone II. delineatur. II.

Monstrum brachijs quadruplicatis.

Pariter, ex Iacobo Rufo, in Anglia, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, non procul ab Oxonia, puellus biceps, quattuor brachijs, & vnico ventre natus est. Denuò die vigesima septima Decembris anni supra sesquimillesimum

I. Puer tribus brachijs, & totidem pedibus natus.

II. Fœtus quaternis brachijs, & pedibus.

lesimum quinquagesimi quinti, in pago Freyuueerk non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ, puer, quattuor brachijs, & totidem pedibus, sed capite duplici fuit obseruatus, qui ab aluo vxoris Fabriferrarij exiuit: quamuis Licosthenes tradiderit sexum huius fætus fuisse ignotum, quoniam sedem genitalium vmbilicus tantùm occupabat. A

Intelleximus etiam à viris fide dignis, nuper in Agro Ferrariensi, nempè anno supra sesquimillesimum septuagesimo nono, die vigesima quarta Iulij, vespertino ingruente crepusculo, monstrum quattuor brachijs insignitum in lucem prodisse, cuius singulæ manus sex digitis erant refertæ. Nos in præsentia exhibemus Lectori spectandum monstrum hermaphroditicum quattuor brachijs, & pedibus integratum, cuius icon in publico Musæo inuenta est III.

Manus quattuor cum sex digiti.

III.

Circa multiplicationem brachiorum, Authores inter se sententijs variant: quandoquidem Conradus Licosthenes, in sua historia duobus in locis de brachijs multiplicatis verba facit, & semper vbique hæc plura brachia Nationibus quibusdam assignare videtur, quasi nobis insinuare velit, homines tot brachijs refertos inter monstra non esse recensendos. B

Horum meminit Primitus, quando recitat. A Lusitanis nauigantibus, in medio itinere ad Calecuthum, vbi Cynosura videri non potest, reperti sunt in quadam insula homines duobus brachijs, & totidem manibus in dextro latere muniti, auribus asininis, & facie humana, qui more ceruorum currunt. Alibi verò, ex aliorum pariter relatione, scriptis mandauit hæc verba. In Gestis Alexandri Magni Macedonum Regis legimus, in India homines versari sex brachijs, & totidem manibus refertos, qui toto vitæ curriculo nullam valetudinem aduersam incurrunt; quorum effigies in icone IIII. conspicitur: si tamen Licosthenes, in his scribendis à recto veritatis tramite non recesserit, quod in dubitationem vertitur. Quandoquidem si Natura in conformandis fœtibus errans, interdum septicipites generauit, vt superius fuit demonstratum, cur aliquando pueros etiam sex brachijs refertos, & hexachiros producere non potuerit? qui postea, Alexandri Magni ætate, obiter in aliqua regione remota conspecti, tanquam variæ hominum species fuerint crediti; sed de his legenda est Rubrica differentiarum, capitis primi huius historiæ, vbi hæc figura V. erat collocanda. C

Homines multis brachijs in India.

IIII.

Si vlli partus monstrifici ex vberiori seminis copia causam sortiri feruntur, proculdubiò monstra multis brachijs referta ad prædictos partus reducenda sunt. Propterea quòd Philosophorum, qui de monstris scripserunt, sententia est, si quando animal sua natura vniparum, vt homo, plus materiæ seminalis in congressu excreuerit, quam necesse sit ad vnius animalis procreationem, fieri non posse, vt ex ea tota materia vnum tantummodò animal generetur: propterea inde, vel gemini, vel plures fœtus resultant. Hinc fit, vt postea huiusmodi partus portenta, & monstra esse ferantur; quoniam, præter consuetam naturæ legem, procreantur. Quamobrem partus superfluis partibus integrati, quarum exempla in superioribus figuris habentur, eamdem esse causam, quæ Geminorum, & multiparæ generationis, asseueramus.

Causa monstri multis brachijs præditi.

Etenim ex copiosioris seminis effusione, quàm pro natura partus requiritur, multiplicationem partium fieri liquidò constat. Sic narrat Diuus Augustinus, sua ætate natum in Oriente puellum, cuius partes superiores erant duplicatæ, cum tamen inferiores partes tantummodò simplices essent: nam quattuor brachia, & quattuor aures habuisse perhibetur, qui tamen aliquandiù vixit. Pariter Cælius Rhodiginus diuulgat visos fuisse olim in Italia duos partus monstrificos huius generis, nimirum, qui partes multiplicatas habebant, quorum alter masculini, alter fœminini sexus erat; sed mas citò interijt, cum tamen femina, præter omnium expectationem, ad annum vigesimum quintum vitam produxerit, & tamen hoc conditionibus monstrorum aduersatur, quoniam hæc ferè semper breuioris vitæ esse dicuntur: siquidem dum inuita Natura oriuntur, pariter etiam viuunt. Ex his igitur breuiter expositis, vnusquisque causam monstrorum multis brachijs præditorum elicere poterit, quæ in excedenti vbertate materiæ consistit. D

Partus monstrosi in Italia.

Monstra sunt breuis vitæ.

VITIA-

III. Monſtrum hermaphroditicum quattuor brachijs, & totidem cruribus.

III. Homo ſex brachijs refertus.

E
VITIATA MANVVM, & Digitorum Conformatio.

CVI hoc mirum videri non debet, si non pluribus complectamur monstrosas manus, quàm brachia: quandoquidem hæ partes adeò simul copulatæ sunt, vt Authores alteram pro alterâ identidem nominent. Namq; certò certiùs est, quòd Historiographi describentes fœtum sine brachio, ipsum sine manu natum esse pronunciarunt, & vicissim monstrum sola manu mutilum brachio carere retulerunt. Etenim Licosthenes in Chronicis, posteritati mandauit, quòd anno Mundi septingentesimo septuagesimo quarto supra tria millia, in Piceno, puellus truncis manibus ortus est,& Hali Rodoham in Commentarijs ad artem Medicinalem Galeni, hominem viuum sine manibus se conspicatum fuisse testificatur: quamuis postea vnà cum manibus etiam brachio caruerit. *Monstrum sine manibus.*

F

Pariter Aretij, anno Mundi septingentesimo nonagesimo secundo supra tria millia, puer vnimanus visus est, si veritas in Historijs inuenitur. Item Romæ, anno Mundi octingentesimo septuagesimo secundo supra tria millia, ancilla puerum altera manu mutilum edidit. Et Iulius Obsequens meminit puellæ sine manu natæ Priuini.

Schenchius autem in Obseruationibus describit puellam manibus truncatam, non à natiuitate, sed quia vi morbi deciderant, non secus ac si ferro amputatæ fuissent, trunco tamen illæso: hac de re in vijs eleemosynam quæritabat. Iacobus autem Rufus in suo opere de conceptu, & generatione hominis, infantem manibus mutilatis à natiuitate se obseruasse testatur: cum tamen reliqua corporis forma iusta, & perfecta esset, & rationem monstrosi partus imperfecto semini attribuit. Huius effigies in icone I. exprimitur. *Lib. 5. cap. 6.* I.

G

Puellam pariter trunca manu, cum quodam tumore, vnde manus prodire debebat, Leuinus Lemnius se obseruasse fatetur. Hanc igitur contrectandam Parentes illi libentissimè exhibuerunt: ideò Leuinus contactu deprehendit in tumore illo articulos, qui Naturæ munere erant erupturi, conuolutos, atq; in se se retortos, itaut nullum digitorum rudimentum præ se ferrent. Quandoquidem omnes partes manus, quibus illa explicari, & complicari solet, in primordio generationis delituerunt. Tunc igitur, hoc animaduerso, erratum, & vitium naturæ inde contractum pronunciauit; quia illa facultas formatrix, quæ procreationi fœtuum famulatur, aliquo impedimento prohibita fuit, quominus articulos perficere, & illos in spatiosam, & decentem manum formare, & extendere potuerit. *Lib. 4. de occult. nat. mirac. c. 7.*

Nam mater huius puellæ lienis duritie laborabat, & quoniam fæmellæ in materna aluo morantes in latus sinistrum declinant, vbi lien residet: hinc coniectauit Leuinus, quòd illa vitiata manus, ex affectione, seu tumore huius visceris, cui manus monstrosa tanquam scopulo adhærebat, informem, & indecoram figuram consequuta fuerit. *Causa prædicti vitij.*

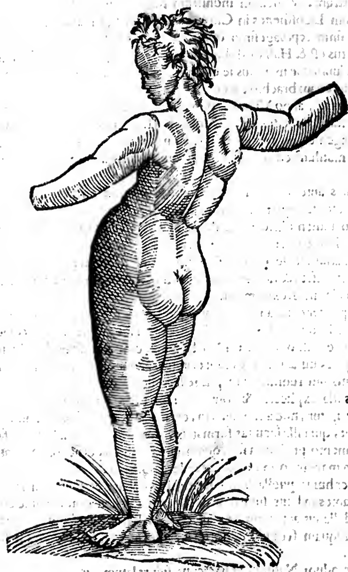
H

Quemadmodum Natura, vt hactenus fuit relatum, impedita suas non obit functiones in formandis manibus fætuum, vicissim ab alia causa sollicitata digitos manuum, & pedum in aliquo fœtu ita multiplicat, vt infans quandoq; duplicatas manus in vtroq; brachio, & geminatos pedes in vtroq; crure gestare videatur. *Manuum multiplicatio.*

Huic non dissimilem puellum describit Iacobus Rufus, in opere de conceptu, & generatione hominis, qui geminatis manibus, atq; pedum digitis, cæteris membris rectè constitutis, in lucem prodijt, quemadmodum icon II. exprimit. *Lib. 5.* II.

Amplius, ex Iulio Obsequente, puer quadrimanus memoratur, natus anno Mundi octingentesimo trigesimo supra tria millia. Et nuper Terracinæ quadrimanum fœtum multi conspexerunt, & admirati sunt.

I. Infans manibus mutilatis.

II. Infans geminatis digitis.

Insuper Natura, in conformandis fœtuum manibus, alijs impedimentis vexata, & alijs causis sollicitata, manus quidem, & pedes æquo, & conuenienti digitorum numero integratas generat, sed postea manus distortas, & alio modo deprauatas producit. Id accidisse Bononiæ anno Domini supra millesimum, & quadringentesimum quadragesimo sexto, die vltima Decembris, per Historias constat: nam hora noctis octaua natus est infans imperforatus, cum dentibus, & labijs fissis, sed manibus, & pedibus contortis: effigiem autem monstri distortis manibus, & pedibus Ambrosius Pareus exhibet, qualis in icone III. conspicitur.

Manus distorta. A

III.

Distortio manuum in memoriam reuocauit manum deprauatam hamatam, & monstrificam in materna aluo conformatam, occasione gammarorum, cuius historia legenda est apud Schenchium libro quinto obseruationum recognitarum.

Præterea anno elapso, nempè anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, mense Maij, dum hæc scriberemus, peruenit Bononiam quidam mendicus ætatis annorum viginti, natus in agro Ariminensi, nomine Antonius, qui manum alteram valdè monstrosam, altera tamen integra, ab vtero matris reportauit; & fortassis ob rationem non valdè diuersam ab illa, quam retulit Leuinius in tuberosa puellæ manu: namq; in hac etiam contrectanda manu, tres tantummodò digiti vsq; ad secundum articulum, quamuis retorti, & diminuti eruperant, reliqui verò digitorum articuli intra pellem tuberosæ manus simul concreti tactu deprehendebantur, hanc igitur pronè, & supinè delineari curauimus, vt Lector perpendere, & admirari possit, quas fœditates in fœtibus Natura impedimentis stimulata procreet. Hæc manus monstrosa pronè depicta in icone IIII. & eadem supinè effigiata in icone V. demonstratur.

Causa manus vitiata. B

IIII.

V.

Schenchius quoq; meminit monstrosæ, & horrendæ manus. Puella enim agens annum decimum tertium sinistram manum habebat, non à prima conformatione vteri, sed post octauum ætatis annum, monstrificam, quia in tantam magnitudinem aucta est maculis subalbis aspersa, & adeò fæda aspectu, vt magni Bufonis effigiem repræsentaret. Præterea cum hac monstrosa manu nata videbatur, quoniam tactu erat mollis, & nullius doloris particeps; quemadmodum si spongia substrata fuisset, articulis digitorum propter tumorem minimè conspicuis. Hæc autem manus in eadem semper magnitudine, & enormi figura consistebat, neq; ad vllas aeris, vel Lunæ mutationes crescebat, aut decrescebat. Idq; obseruatum fuit anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto. Item Iulius Cæsar Scaliger in exercitationibus diuulgauit se vidisse Matronam, quæ manum altera duplo maiorem habebat.

Lib. 5. obser. obser. 25.

C

Exercit. 199.

Reliquum est modò, vt ad peculiarem digitorum considerationem accedamus. Siquidem facultas formatrix in materna aluo, ingruentibus causis agitata, manus paucitate digitorum deuenustat: Etenim Ioannes Georgius Schenchius monstrat iconem monstrificæ manus quattuor tantùm digitis integratæ, cuius pollex insuetam longitudinem, & proportionem præ se ferebat. Præterquamquòd superius meminimus hominis sexagenarij, cuius dextra manus tribus tantum digitis erat integrata: nihilominus computationis munio in ædibus cuiusdam munificentissimi Viri diligenter fungebatur. Nostrâ etiam ætate, nimirum anno decimo quarto supra millesimum, & sexcentesimum, Bononiæ versabatur quidam Philiater Tridentinus, qui quattuor tantùm digitis, ijsq; malè formatis, & contortis in vtraq; manu erat refertus: attamen vnà cum alijs Medicinæ studiosis pentadactylis, Doctoris publicè legentis, verba celeri calamo excipiebat.

Mala digitorum conformatio.

D

Monstrosum puerum, & digitis diminutum annorum nouem Ambrosius Pareus obseruauit Lutetiæ, anno Domini supra sesquimillesimum septuagesimo tertio, qui natus erat Parpauillæ pago, sex à Guisio oppido milliaribus, ex Petro Renando, & matre Margherita genitus. Huic duo tantùm digiti in sinistra manu erant, brachio tamen non inuenustè formato vsq; ad cubitum, & inde vsq; ad duos digitos valdè deuenustato.

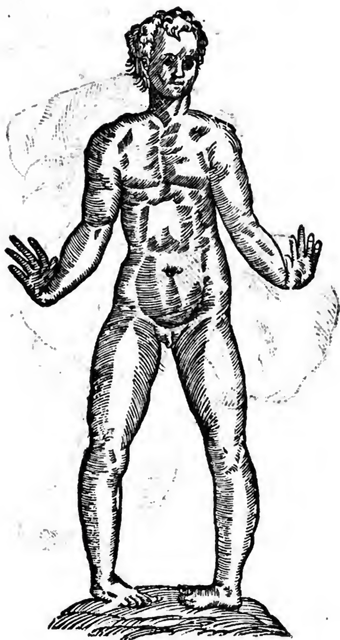
L. 24. c. 5.

Deinde cruribus carebat, & à nate sinistra figura pedis imperfecta quattuor tantum digitis distincta proferebatur, & ex medio dextræ natis duo digiti erumpebant, quorum vnus genitali virili erat admodum similis. Effigies huius pusionis apparet in figura VI.

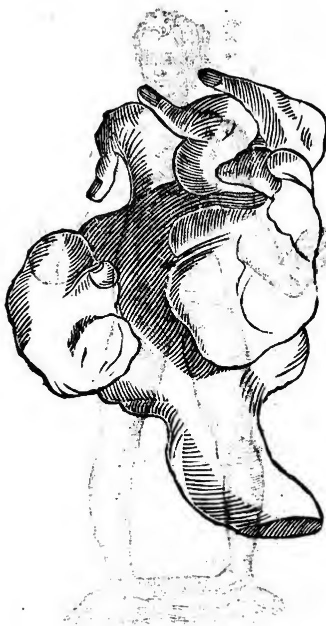
VI.

Cæterum

III. Fœtus diſtortis manibus, & pedibus.

IIII. Manus monſtroſa pronè picta.

V. Eadem Manus monſtroſa ſupinè picta.

VI. Puſio digitis diminutis.

Cæterum veluti Natura fœtum quandoq; digitis diminutis constituit; assimiliter in-
terdum superfluos procreat. Quandoquidem in manibus, & pedibus obseruantur ali-
quando παραφύσεις, nimirum agnationes, quando superfluus adnascitur in manu, *Digiti su-*
E vel pede digitus, ratione vbertatis materiæ. Visus est enim interdum homo senis *perflui.*
digitis in vtraque manu, & sextus inter annularem, & auricularem erat locatus, mo-
bilis tamen, & ad vsum, sed manus erat insignis latitudinis. Quamquam Paulus
Aegineta huiusmodi digitos superfluos quandoque totos carnosos, nec non malè for-
matos, & aliquando immobiles esse scripserit. Hanc sententiam confirmare videtur
Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni, dum multoties sex- *L. 11. c. 43.*
tum digitum additum vidisse retulit.

Hæc etiam fuit doctrina Plinij, & Petri Criniti, qui sex digitos in manibus filiarum
M. Coriacij fuisse tradiderunt: hac de causa illas sedigitas appellabant. Pariter Vol-
cacium virum in Poetica celeberrimum, propter eamdem causam, sedigitum nuncu-
parunt, cum eius manibus Natura sextum digitum addiderit.

Schenchius quoque meminit honestæ Matronæ senis in vtraque manu, & pede di- *Li. obser. 32.*
gitis, quæ postea filiam totidem digitis referam peperit. Accidit etiam, vt, dum
F prælia in Geth committerentur, ibi obseruaretur homo senis digitis longissimis in
vtraque manu: vt author est Schenchius. *Lib. 4. obser.*
Et Licosthenes anno supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto conspicatus *2.*
est agricolam Basileæ Rauracorum, cum sex digitis in vtraque manu iustæ magnitu-
dinis, & idoneæ proportionis; Id alia obseruatione confirmat Valeriola, qui ado-
lescentem annorum quindecim Arelatæ cognouit, anno supra sesquimillesimum
sexagesimo primo, mense Iulio, qui vtramq; manum sex digitis decoratam, & vtrum-
que pedem septem digitis integratum gerebat.

Demùm addit Schenchius se nouisse iuuenem, qui indicem manus sinistræ in
tres acies distinctum habebat, quæ tres digitulos affabrè repræsentabant. Vidi-
mus, & nos Bononiæ quemdam infimæ sortis hominem cum sexto digito inter an-
nularem, & minimum, sed mobilem, & ad omnes vsus idoneum, quoniam manus
insigni latitudine erant refertæ.

G Itaque Natura non modò in diminutione, & auctione digitorum errat, verum
etiam manus alia de causa ita deuenustat, vt potius bruti, quàm hominis esse videan-
tur. Id manifestum fuit in illo fœtu nato in Germania, propè Laufferburgum, op- *Manus more*
pidum in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen situm, anno Domini septuage- *anseris pro-*
simo quarto supra millesimum, & ducentesimum, qui, iuxta sententiam Licosthenis, *creata.*
manus, & pedes anseris habuit, veluti in icone VII. conspicitur. Sed nuper in Agro VII.
Regiensi, nempè anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo octauo, mon-
strum huiusmodi manibus, & pedibus natum nobis viri fide digni retulerunt.

Descriptorum in hac Rubrica monstrorum causas inquirentes ordine retro-
grado incedemus, dùm primò monstri postremi causas assignabimus, & de-
inceps aliorum quoque meditabimur. Cum igitur monstrosus puer vltimo loco de-
lineatus, manus, & pedes alterius speciei animantis habeat, illum ex diuersis spe-
ciebus animalium integratum constituemus: ideoque ad horum monstrorum causas *Causæ mon-*
H confugiendum erit. Harum prima est languor virtutis generantis; dum enim in *strorum pe-*
vna, vel pluribus seminis portionibus hæc languescit, non potest inde determinata *culiares.*
particula prodire. Nisi velimus asserere vim seminis aliquando in alienam naturam
degenerare, & quando degenerat, tunc partes monstrosi partus, veluti in mani-
bus, vel pedibus monstriferæ nascuntur: sicque forma pedum, figuram pedum anse-
ris, vel vituli referunt.

Deinde principium materiale fœtus inter has causas est recensendum: quando-
quidem, cum non sit optimè dispositum ad recipiendam manuum, vel pedum for-
mam, tunc induit figuram alterius speciei animalium, & tunc inde pedes anserini, *Imaginatio-*
aut asinini facilè resultant. *nis vis.*

Insuper prætermisso vitio virtutis alentis, & alimenti, necnon morbo, quæ omnia
possunt partes fætuum in alienam naturam transfigurare, accedemus ad imagina-
tionem, quæ in parentibus, & potissimum in matre vtero gerente ita operatur, vt
nota rei ab ipsa desideratæ in partu imprimatur. Quare si auidè appetat pedes vi-
tuli,

VII. Infans manibus, & pedibus anſerinis.

tuli, aut anseris fieri potest, vt facilè partus pedibus vitulinis, vel anserinis refertus in lucem prodeat.

E Quamuis non ignoremus id ad parentes monstrosos, & aliquando ad nefariam venerem referendum. Nihilominus hac in re phantasia primas tenere videtur; quoniam nouimus honestam mulierem vtero gerentem, quæ ab esu oui anseris timuit, ne aliqua pars anseris in fœtu imprimeretur, & digiti manuum fœtus membrana quadam, instar pedum anseris, distincti in lucem prodierunt, quæ postea, Chirurgi ope diligenter ablata fuit. Item prætermittimus aliam causam, nempè vim Cacodæmonis, qui varijs rationibus infantes in vtero existentes deprauare potest. *Vis Cacodæmonis.*

Insuper missam facimus causam monstrorum, quæ multitudine, & diminutione manuum, & digitorum deturpantur: siquidem hæc monstra ex vberiore, & deficiente materia originem trahere iam manifestatum est. Descendemus igitur ad illos partus, qui distortione membrorum fœdati in lucem egrediuntur, etenim hæc monstra, vt plurimùm ex praua collocandi corporis consuetudine ortum deprauatum contrahunt.

Est id in mulierum grauidarum genere calamitosum, dum hoc vitium non modò F matris, sed etiam prolis in vtero conclusæ corpus distorquet, & peruertit. Etenim mota quolibet modo muliere, omnia etiam, quæ in illius vtero sunt moueri necesse est. Præterea illæ mulieres, quæ subligaculis, fascijs, aut arctis vestibus corpus comprimunt, sobolem quoq; repandam, distortam, gibbam, pedibus, manibusq; obliquis enituntur; quemadmodum in Icone superius delineata licet intueri. *Causa distortionis membrorum*

His addendus est ictus, & lapsus ab alto, quæ occasiones, & similes iniuriæ ad grauidam mulierem attinentes, necessariò etiam ad prolem spectabunt, & penetrabunt. Quamobrem ossa tenella fœtus interdum franguntur, intorquentur, luxantur, aut alia quauis enormi fœditate deprauantur. Præterquamquòd huiusmodi violento casuum incursu, & concusso vehementius toto corpore, rupta, & aperta vena, hæmorrhagia emergit, hac de re fœtui alimentum subducitur. Hinc postea minuta, tenuis, & planè monstrosa proles resultare solet. *Casus ab alto quid præstet in fœtu.*

G

DE PRAVA VENTRIS, & Genitalium Constitutione. Cap. V.

SVPEREST, vt ad deprauatas alui, & genitalium partes ponderandas accedamus. Scribit Hesiodus in Melpomene Herculem quondam inuenisse in antro virginem ancipitis naturæ, quoniam partes infra vmbilicum in effigiem Serpentis desinebant, veluti in Historia Ser-H pentum fuit recitatum. Deinde in Thracia paulò ante Mauritij Romanorum Regis obitum, horrendum mulier monstrum edidit, quod vmbilico tenus rudimentum humanæ formæ præ se ferebat, sed partes alui in piscem terminabantur, quod, Mauritij iussu, fuit interfectum, & mater, quia nihil ad hoc monstrum contulisset, culpa fuit absoluta; vt in capite antecedenti, iuxta sententiam Licosthenis, enucleauimus.

Huc reuocanda est memoria illius monstri in capite bicipitum cõmemorati, quod natum est anno supra sesquimillesimum nonagesimo octauo, mense Octobris, inter Augeram, & Tortonam, quod circa nates spatio duorum digitorum, caudam habebat longitudine ferè quinq; digitorum, quæ foramen podicis tegebat, vt in quadrupedibus caudatis obseruatur. Genuæ quoq; anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto, ex muliere Galla inibi habitante natum est monstrum bifrons instar Iani, de quò superius egimus, sed præter hanc deformitatem, ex eius dorso intestina prodibant, & circa partem inferiorem ventris, hepar pendebat ex vulua *Monstrum humanum caudatum.*

I. Infans aperto ventre.

prolapsum: nam hoc monstrum vtrumq; sexum participabat, & iuxta partem dextram mas, & iuxta læuam fæmina erat.

Huic non multum dissimile fuit monstrum à Lichostene delineatum, quod natum E est in Ploa Vortlandiæ oppido, anno Domini supra sesquimillesimum quadragesimo septimo. Erat enim infans ventre carens, & intestina, aperto corpore ex thorace dependebant, & vmbilicus in sinistra tibia apparebat. Præterquamquòd pedes versus caput inclinabant, & caput erat acuminatum instar Cidarijs, quemadmodum in figura I. depingitur. I.

Puer aluo aperta. Alium huius generis casum memorat Licosthenes, qui accidit anno Mundi octingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, & ante partum Virginis centesimo-quarto, Nursiæ, vbi gemini ex muliere ingenua nati sunt, scilicet puella integris omnibus membris, nec non puer aperta aluo, vt conspicerentur intestina, & in parte posteriori solidus, qui emissa voce expirauit.

Aliam quoq; ventris deformationem Ioannes Georgius Schenchius Hagenoensium Poliater obseruauit Hagenoæ Alsatiæ, anno sexto supra millesimum, & sexcentesimum, in cadauere infantis, qui nonnullos etiam dies superuixerat. Is à prima F in vtero conformatione, vmbilico tenus, foramen rotundum, atq; patulum ad intima ventris viscera, aperta via, penetrans, quasi pugione confossum miro spectaculo obtinuit: quapropter alimenta, & excrementa per hoc vulnus naturale statim effluebant.

Vis phantasiæ. Deinde cadauere aperto, cæteris partibus integris, corpus vesica destitutum, & ano imperforato fuit inuentum. Quamobrem monstriferi corporis causam inuestiganti relatum fuit prægnantem fæminam, persecutione mariti, per districtum gladium territam fuisse, & se se, ad euitandum mariti iracundi impetum, in angulum domus contulisse; quæ imaginatio matris erga fœtum, eidem facilè notam ensis in ventrem adacti imprimere potuit: immò hæc corporis contractio, & compressio in angulo ædium defectui vesicæ, & imperforationi occasionem præbuit.

Neque volumus prætermittere hominem annorum triginta Burgundum ventre malè conformato delineatum in icone II. qui, peregrè proficiscens, dum Bononia II. G transiret, anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo, Martio mense, perhumaniter hospitio fuit exceptus in ædibus Xenodochij Diuo Francisco dicati, vbi innumeri ferè Peregrini, singulis annis, hac transeuntes diuersantur. Etenim Perillustris Dominus Vincentius Tanarius Patritius Bononiensis, in Musarum Studio nulli secundus, & rerum naturalium diligens inuestigator, qui tunc ex officio has ædes Hospitales reuisebat, animaduersa ventris huius hominis fæditate, Excellentissimos, & Eruditissimos viros Ioannem Augustinum Cuchium, Pompeum Bolognetum, Ioannem Antonium Godium, Andream Marianum, Bartholomeum Massarium, Hyacinthum Ambrosinum fratrem meum, Franciscum Gallettum ad hoc curiosum, & monstrosum spectaculum accersiuit. Quare hi omnes Philosophicæ, & Medicæ facultatis Doctores, præsentibus multis Philiatris, ventre diligenter inspecto, & contrectato, obseruarunt illi omnia inesse, quæ explanantur per patentes litteras Doctorum institutionis Medicæ Vniuersitatis Aquensis datas Aquis, in Aula H Regia Vniuersitatis, Calendis Iulij, anno supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo nono; itaut illis aliquid addere superfluum esse existimarunt, præter nonnulla condylomata, ex imo ventre pendentia, quapropter illas in præsentia recitare non piguit; sunt autem huius tenoris. *Doctores, qui interfuerunt.*

Litteræ patentes Doctorum Aquensium. Nos Percelebris Vniuersitatis Aquensis Doctores Medici, & Professores Regij, singulis, ad quos hæ nostræ peruenerint inscriptiones, fidem facimus nobis obuium Stephanum Veauuois Diocæseos Bituricensis, accurata mentis, & oculorum acie, lubenter in schola medica lustrasse, cuius ventris, & obscænarum maximè partium monstrosa planè extat conformatio: siquidem, præterquamquòd nullis est interstincta vmbilici rugis totius abdominis protensa moles in extrema imi ventris parte non deligati, sed velut cicatrice obducti vmbilici vestigium cernitur tanquam ossi pubis adhærens, è regione vesicæ, & ventri infixa conspicitur caro fungosa, exquisitioris tamen sensus, saturatæ rubedinis cæcis spiraculis peruia, per quæ continuò, & sensim sine sensu stillat indesinenter vrina: quænum à pro-

II. Homo ventre malè conformato.

minente, & extra abdomen detrusa carnosiore ceruice vesicæ, aut eiusdem musculi ianitoris vicem gerente oriatur, vel formatricis errore, & seminalis materiæ agitatione ex inuersis, & in orbem flexis cauis illis mentulam efficientibus corporibus,
E & ad glandem mox coeuntibus promanet, aut solidus existat adnatus fungus, stabilire est difficillimum. Verùm desuper carni huic irriguæ grandioris nucis magnitudinem vix excedenti succedit altera subter locata neutiquam perforata speciem glandis referens, quæ digitis pressa indolet, nec spiritibus impletur, nec distenditur, nec rubet, sed flaccida, corrupta, & pallida visitur, Præputium vinculo alligatum subtus demittitur: ad latera versus inguina non foras obducti, neque penduli, sed intro, & satis profundè latentes vtrinque tractantur testes orbicularis, & paulò oblongioris figuræ, vagina, & inuolucro sola linea discreta in scroti locum contecti. Ex quibus nostram inde mentem promimus prædictum Stephanum: licèt ab ortu ad annum vsque decimum octauum, ex ipsius relatione, fæminei sexus fuerit creditus, verum tamen re vera existere, quoniam viriles intus, & extra licèt maligna conformatione præditas sortiatur partes. Hactenus Medici Aquenses.

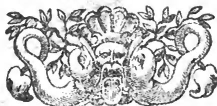
Constructio pudendorũ.

F Deinde hic homo, præter hanc ventris fœditatem, quæstus gratia, ob curiositatem, se imperforatum esse simulabat, & hanc solidam ani conformationem multi credebant, quia foramen podicis non in loco consueto, sed in perinæo versus sedem genitalium occultabatur.

Ventrem quoque monstrosum, & admirandum in Brutis quandoque licet obseruare. Nuper Germania, referente Licosthene, ventre in capræ cornutum vidit: siquidem per illam regionem, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto, à circulatore quodam circumducebatur, quæstus gratia, capra tribus cornibus referta, quorum duo caput animalis decorabant; tertium verò ex ventre prominebat.

Capra cum cornu in ventre.

Neque hoc cornu caprinum in ventre natum mirari debemus; propterea quòd cornu tertium in collo Bouis natum obseruauimus. Etenim, præter duo in fronte conspicua cornua cæteris communia, tertium in Bouis octennis medio collo enatum
G cernebatur, dodrantis longitudine, radice crassa sesquipalmum, in latus dextrum nonnihil propendens mobile, non altius, quàm in cutem infixum, carni tantummodò, & membranis quibusdam annexum, infima sui portione tenellum, adhuc nondum in duritiem concreta substantia, quæ recens in materiam cornu aggesta erat. Verùm superior cornu pars dura, & solidæ consistentiæ, & planè corneæ erat, & eiusdem, cuius cornu, substantiæ, & coloris. Tandem in mucronem sed obrusum, & nonnihil quasi hamatum, seu vncum desinebat. Hanc picturam Doctissimus Antonius Gigas communicabat, qui Epidauri bestiam natam esse asseuerabat, veluti in icone apparet.

Bos cum tertio cornu in ceruice.

E
MALIGNA GENITALIVM Maris, & Fœminæ conſtitutio.

QVEMADMODVM Natura in cæteris partibus conformandis, iuxta occaſionem, quandoque liberalis, & quandoque auara eſt; pariter in procreatione genitalium, eadem ratione interdum vti videtur, dum in maribus mentulam nullam gignit, aut illam geminat. Nam Thobias Cneulinus in Obſeruationibus ad Schenchium miſſis, meminit infantis ſine genitali membro nati, cuius loco erat foramen, per quod vrina reddebatur, ſed poſtea ſcrotum cum ambobus teſtibus rectè conformatum habebat. Et Haly Rhodoam in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni recitat ſe vidiſſe fœtum ſine priapo, & ſine teſtibus, quo-
F rum loco foramẽ exiguum à natura fuerat genitum, per quod lotium ſenſim ſtillabat.

Puer ſine mentula natus.

Viciſſim Natura interdum hæc genitalia multiplicat: ſiquidem Iacobus Vuecherius in Obſeruationibus ad Schenchium miſſis tradit ſe vidiſſe Bononiæ in publicis diſſectionibus cadauer viri duplici pene referti; & Cardanus infantem rectè conſtitutum memorat in Britannia natum, cuius genitalia genitalibus erant inſerta. Immò Veſſallius in Opere de fabrica humani corporis diuulgat ſe nouiſſe Patauij nobilem adoleſcentem Iuris ſtudioſum, cui in apice glandis duo patentes erant meatus, quorum alter ſemini, alter verò vrinæ erat paratus. Et viciſſim aliqui imperforata glande nati ſunt.

Lib. 14. de rer. var. c. 77.

L. 5. c. 14.

Id quod hactenus de mentula declarauimus, de teſtibus etiam intelligendum eſſe cenſemus: etenim Euſebius ſcriptum reliquit, quod Dorotheus Præſul Antiochenus, græcæ, & hebraicæ litteraturæ conſultiſſimus, Eunuchus, nempè ſine teſtibus natus eſt. Sunt enim Eunuchi, qui ſine teſtibus ab aluo materna prodeunt, &
G Eunuchi quoq; nominantur, qui ante pubertatem teſticulis priuantur: licèt tales, ad aliquorum mentem, ſpadones potius nuncupentur, à verbo græco σπάω, vello, quia ijs poſt ortum teſtes ſint euulſi: De his quidam Poeta ſic canebat.

Teſtibus exſectis perijt mihi maſcula virtus.
Me tamen eſſe virum mentula teſtis erit.

Alij verò inter hos euiratos duplex diſcrimen conſtituunt, ſpadones vocitant, qui vno tantùm teſte carent, Eunuchos autem ambobus priuatos indigitant. Vtcumque ſit, nulli dubium eſt, quòd infantes nati vnico tantum teſte viſi ſunt. Cælius Rhodiginus Sillam, & Cottam fuiſſe viros vnico tantùm teſtè memorandos diuulgat. Et Hali Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni monimentis mandauit ſua ætate vixiſſe puellum vnico tantùm teſticulo præditum.

Spadones, & Eunuchi.

Lib. 4. lect. ant. cap. 7.

Quod de humano fœtu hactenus aſſeuerauimus, de brutis quoq; intelligendum eſſe arbitramur: quandoquidem Trincauella in ſuis operibus retulit ſe obſeruaſ-
H ſe canem vnico tantùm teſte natum. Item Cardanus Canem ſine vtroq; teſte natum conſpicatus eſt, ſed cum beſtiam in venerem pronam obſeruauerit, tunc teſticulos intrinſecè, quamuis non extrinſecè tactu percepit.

Lib. 11. de cur. morb. cap. 25.

Ex altera parte Natura aliquando teſtes in animalibus multiplicat: propterea quod Rhodiginus periucundam Agatochlis Siciliæ Tyranni hiſtoriam publicauit, qui τριόρχης vocabatur, vel quia, vt multi putabant, tribus teſtibus eſſet refertus, vel quia ſimilis eſſet Triorchi aui ex genere accipitrum, quam Buteonem Ornithologus appellat, quod animal rapaciſſimum, & in libidinem promptiſſimum eſſe perhibetur. Præterea Montuus in Anaſceue morborum, & Fernelius in Pathologia, homines tribus teſtibus præditos memorarunt. Item Scholiographus Hollerij ſcripſit ſibi contigiſſe videre tertium teſticulum in puero Typographi filio. Nos quoq; Bononiæ, annis elapſis, in iuuene Pedemontano Philiatro tres quidem teſtes obſeruauimus, ſed tertius duplo minor contrectatione percipiebatur.

L. 1. c. 8.

L. 1. c. 62.

Præ-

Præterea non deſunt, qui aſſerant quibuſdam familijs hoc eſſe peculiare, vt tertium habeant teſticulum: nam Bergomi familia Perilluſtris eſt, de qua emerſit Bartholomeus Coleonus, fortitudine, & fide apud Venetos clariſſimus, & inſignis, cuius equeſtris ſtatua Venetijs conſpicitur in area Sanctorum Ioannis, & Pauli. A Multi igitur ex hac familia tres habuiſſe teſtes perhibentur, & huius rei manifeſtum præſtat teſtimonium ſtemma gentilitium familiæ, quod icone trium nigrorum teſtium inſignitur. Hinc ortum eſt prouerbium Italis viitatiſſimum. *Coglioni da Bergamo*. Quod non de homine ſtupido, & obſcæno, ſed de re inuſitata, & inaudita paſſim profertur.

Familia tribus teſtibus referta.

Ab hac quoq; praua cõſtitutione genitalia mulierum non ſunt excludenda. Namque fæminas naſci atretas, ſcilicet imperforatas, ex multis Schenchij obſeruationibus manifeſtum eſt. Præterquamquod Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium, animalia quædam integris partibus monſtroſa appellat, tantummodò quia meatus quoſdam occluſos habent. Tradit igitur oriri fæminas à prima conformatione, ore matricis concreto: quemadmodum aliquando mares, glande imperforata, naſcuntur. Hæc enim praua genitalium conformatio peritas etiam obſtetrices decipit: liquidem narrat Pineus, quòd Lutetiæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo ſeptimo, B in vico Sancti Dionyſij, mulier quædam noctu infantem enixa eſt, qui feſtinanter ob languorem virium, aqua ſacri Fontis fuit luſtratus, & nomine Ioannæ vocatus, quia fœmina credebatur; ſed paucos poſt dies non ſine magna omnium admiratione mas fuit obſeruatus, & cauſa erroris fuit mala partium genitalium conformatio: etenim penis erat breuior, & in ſuprema parte rimæ abditus, more clitoris, inter duo labia, & nymphas pudendi fæminei: cum duo latera ſcroti tanquam labia pudendi mulieris eminerent; & hac illecebra malignæ harum partium conformationis Obſtetrices ſæpè falluntur.

L. 4. de Gen. An. c. 4.

Mas creditus fæmina tur.

Quapropter eorum opinionem explodere debemus, qui fæmellas in maſculos, tractu temporis tranſmutari poſſe arbitrati ſunt: cum nulla ſit ratio, vel argumentum, quibus id planè, & præſertim in hominibus probari poſſit. Sunt enim vtriuſque ſexus partes genitales adeò inter ſe diſſimiles, vt diſſimilius quicquam reperiri nequeat. Præterquam quòd genitales mulierum partes ſunt in imo ventris ſitu re- C conditæ, & renum regioni per vaſa, & ligamenta membranacea alligatæ, quæ abſque magna relaxatione deſcendere non poſſunt. Quocirca partes genitales mulierum in viriles tranſmutari nequeunt.

Cur non fiat mutatio fæmina in marem.

His igitur intellectis, ob malam conformationem harum partium, puellæ aliquando creditæ in viros verti dicuntur, dum ſexus virilis detegitur, non autem quia genitales mulierum partes in viriles mutentur; quemadmodum ſuperius in primo capite huius Hiſtoriæ, & in Rubrica tranſmutationum enucleauimus. Huius rei manifeſtum habemus caſum, qui Cataloniæ contigit, ſicuti viri fide digni narrarunt. In quodam igitur Caſtro illius regionis verſabatur puella decem, & octo annos nata, quæ cum alijs colludens ingenti genitalium dolore correpta eſt, quaſi mox eſſet peritura: idcircò Medicus fuit accerſitus, qui diligenter obſcænas partes examinans, aliquid durum ſub pelle pudendi latere obſeruauit; ſicq; nouacula pellem dilatauit, & illicò membrum virile cum ſcroto exiuit: nam illius foramen ita erat accõmodatum D foramini membri fæminei putati, vt inde lotium commodè egrederetur: vnde ſanato vulnere, vxorem duxit, cũm qua plurimos annos vixit.

Caſus Cataloniæ.

Prauam huius partis conſtitutionem animaduertit etiam Columbus, dum recitat fuiſſe fæminam, cuius vulua à figura aliarum non diſcrepabat, & portio colli matricis prominebat: cum tamen in abdomine, neq; matrix, neq; vaſa ſpermatica, neq; teſtes reperirentur. Ideòque non eſt mirandum, ſi in congreſſu ſemper conquereretur.

L. 15. Anat.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Natura in mulieribus etiam pudenda interdum geminat. Nam ex Iulio Obſequente, Schenchio referente, puella biceps geminata vulua nata eſt; ſed mortua C. Lelio, & L. Domitio Conſulibus. Pariter teſte eodem Obſequente, memoratur mulier duplici vulua prædita, quæ C. Claudio, & M. Perpenna Conſulibus orta eſſe perhibetur.

L. 4. Obſer.

Deformitates poſtea in pudendis mulierum genitæ poſt natiuitatem infinitæ poſſunt recenſeri: proptereaquòd Schenchius meminit multarum mulierum, immò virginum,

L. 4. Obſer. 86.

ginum, ex quarum inguinibus, aut alis vuluæ tumores carnosi instar strumarum, ponderis librarum viginti ad genua vsq; excrescentes pendebant; substantia autem ho-
E rum tumorum vberibus vaccarum similis esse videbatur. Ibidem Schenchius recenset mulierem, ex cuius pudendo vena longitudinis, & crassitiei pollicaris pendebat: quamuis clarissimus Mercurialis hanc historiam de mentula muliebri exposuerit. Ibidem Schenchius memorat quamdam Matronam, cuius clitoris ad longitudinem, & crassitiem colli anserini excreuit.

Non dissimilis casus nuper accidit Bononiæ. Nam vir quidam cum vxore, quam per decennium iniuerat, diuortium facere nitebatur: propterea quod ad congressum non amplius idoneam esse significabat. Quamobrem pro diremenda coniugum controuersia, duo Medici precibus permoti pudendo huius mulieris conspecto, fidem fecerunt, neque acus cuspidem per genitalium rimam penetrare posse. Interea Excellentissimus Ioannes Augustinus Cuchius in medica facultate nulli secundus eligitur, vt vnà cum Quæsitore Fori Archiescopalis mulierem visitet, qui primo aspectu foramen pudendi valdè obstructum obseruauit, quia clitoris adeò excreuerat, vt totam rimam clauderet: nihilominus, ipso eleuato, rimam inuenit ita patulam, vt
F quicquid crassitudinis etiam brachialis admittere posset.

ANDROGYNORVM Varietas.

CVM in antecedenti Rubrica obseruatum fuerit aliquando à Natura in maribus mentulam, & in fæminis vuluam geminari. Modò perpendendi sunt illi fœtus, qui vtriusq; sexus genitalia participant. Hi secundum Pollucem, Concubini, & secundum alios Androgyni, seu Hermaphroditi nuncupantur. Iuxta hoc distichon.

G *In quo Mercurij facies, Venerisq; videtur;*
Nec vir, nec virgo est, Hermaphroditus homo est.

Cæterum hos infantes non solum Androgynos, & Hermaphroditos, sed etiam *Lib. 4. de*
διφυεῖ, & ἀνδρόθηλυας, & ἀῤῥενόθηλυας, appellant. Hos admittere videtur Aristote- *gen. An. cap.*
les, quando in Historia Animalium scribit: quibus contingit gemina habere genita- *4.*
lia, alterum maris, & alterum fæminæ; ijs semper alterum ratum, & alterum irritum redditur. Item Plinius monimentis mandauit, interdum gigni fœtus, quos Hermaphroditos vocitant: hi olim in prodigijs, nunc in delicijs habentur.

Postmodum nonnulli varia Androgynorum discrimina constituunt, iuxta varium Naturæ lusum. In maribus quandoque obseruarunt exiguum muliebre pudendum in perinæo, & itidem in scroto, absque vllo excrementi profluuio. Pariter supra radicem colis figuram vuluæ animaduerterunt. In fœminis variatio fuit obseruata, quando penis supra genitalis fastigium in clitori prominet, & quando penis ad
H inguina, vel in perinæo profertur. Sed hæc varietas, vt verum fateamur, est multiplex; itaut quicquam certi terminari non possit, tum ob copiosum numerum Androgynorum, qui nati sunt, tum etiam, quia Authores recensendo Androgynos variæ ætatis, non explicant verum situm genitalium partium vtriusq; sexus.

Ex Iulio Obsequente habemus, quòd M. Messalla, & C. Liuio Consulibus, Androgynus duodecim ferè annos natus, iussu Aruspicum, fuit necatus. Teste eodem Obsequente, L. Metello, & Q. Maximo Consulibus, Androgynus Lunæ natus est, & mandato Aruspicum in mare delatus. Pariter, ex Licosthene, anno *Androgyni*
ante partum Virginis centesimo trigesimo secundo, in agro Ferentino, Androgy- *ab Antiquis*
nus natus, in flumen fuit deiectus. Item in agro Romano Androgynus octo annos *necabantur.*
natus fuit inuentus, & ad mare delatus L. Cecilio, & L. Aurelio Consulibus, si veritatem Iulius Obsequens assecutus est. Immò Romæ interdum Androgyni nati ad mare delati fuerunt. Rursus anno ante partum Virginis decimo quarto supra centesimum, iuxta mentem Licosthenis, Androgynus Saturniæ annorum decem inuen-

tus,

I. Hermaphroditus cum tumore circa vmbilicum.

II. Androgynus Ruffi.

tus, & in mari demerſus fuit. Ex eodem, Androgynus Vrbini natus anno ante par-
tum Virginis nonageſimo tertio, in mari ſuffocatus fuit.
Itaq; fœtuum ambigui ſexus longam ſeriem, qui videre deſiderat, adeat Iulium
Obſequentem, & Licoſthenem, qui innumeros fere recenſere videntur: cum tamen A
verum ſitum genitalium non exprimant. Demùm Haly Rodoham in Commentarijs
ad artem Medicinalem Galeni fatetur & ipſe, ſe aliquando obiter vidiſſe hominem,
Lib. 10. qui veretrum cum teſtibus, & vuluam mulieris habebat. Similiter in Annalibus Gal-
licis legitur, quòd anno ſalutis ſupra milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuage-
ſimo octauo, regnante Ludouico XI. apud Aruernos, Monachus quidam Herma-
phroditus viuebat in Cœnobio Iſſorienſi, qui tractu temporis grauidus eſt factus, &
maxima diligentia ſeruatus donec peperit. Inſuper anno ſalutis ſupra milleſimum, &
quadringenteſimum nonageſimo ſexto, penes Heildebergam, in Pago Agri Palatini,
Rorbachio nuncupato, gemelli nati ſunt dorſo cohærentes, & ambos Hermaphrodi-
tos fuiſſe, Licoſthenes atteſtatur.
Tiguri Heluetiorum, Calendis Ianuarij, anno ſalutis ſupra ſexquimilleſimum de-
cimo nono, iuxta mentem Licoſthenis, natus eſt Hermaphroditus, qui circa vmbili-
cum tumorem carneum gerebat, & paulò inferius muliebre pudendum, cum ſuo loco B
I. membrum virile exiſteret, veluti in figura I. oſtenditur.
Non diſſimilem videtur repræſentare iconem Iacobus Rufus in ſuo opere de con-
ceptu, & generatione hominis, nimirum cum maſſa carnis rubra circa vmbilicum, &
cum pudendo muliebri ſupra virilia genitalia: ideòq; hanc iconem cum præcedenti
coincidere exiſtimamus: nihilominus quia hanc quoq; in publico Muſæo inuenimus,
II. eam in figura II. repræſentamus.
Cornelius Gemma duas Androgynorum icones exhibet, quarum prima vtrum-
que genitale, tam maris, quàm fœminæ inter inguina geſtat, altera verò genitale mu-
lieris in pube, & membrum virile in loco conſueto exhibet, fœtus tamen circa thora-
III. cem erat apertus, quemadmodum figura III. demonſtrat.
Hic autem animaduertendum eſt, quod hæ partes genitales vtriuſq; ſexus ex-
trinſecæ in vno, & eodem ſubiecto, partes intrinſecas ſibi correſpondentes raró ha-
bent. Quandoquidem Bahuinus in Obſeruationibus proprijs meminit puellæ octo- C
decim annorum, cuius cadauer apertum virile membrum, & teſticulos exhibuit, puel-
la autem credebatur, quia per paruam rimam ſub cole mingebat, & diſſecto cole duo
nerui ampli reperti ſunt, & vrinarius ductus nullus fuit obſeruatus.
Pariter Columbus recitat ſibi contigiſſe videre fœminam, quæ præter vuluam,
Lib. 15. Anat. membro quoq; virili erat prædita, quod tamen non erat admodum craſſum, quam-
obrem in eius anatome vaſa præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus
non differebant. Vaſa autem deferentia diſcrepabant: erant enim bipartita, quia
Natura ex binis quaterna produxerat, ex quibus duo, quæ maiora erant, ad conca-
uitatem matricis dirigebantur, reliqua duo ad radicem penis deſcendebant, qui
poſtea glandulis aſſiſtentibus carebat.
Erat autem in hoc ſubiecto maximè admiranda ſagacitas Naturæ, quæ locum
Genitalium partium conſideratio. ſatis tutum elegerat, per quem vaſa hæc ad penem deferri poſſent. Vterus autem,
nec non ceruix matricis à cæterarum fœminarum matrice, & colo nihil diſcrepabant: D
ſed in teſtibus aliquod diſcrimen obſeruabatur; cum teſtes in hoc ſubiecto craſ-
ſiores, quàm in reliquis mulieribus eſſent, ſed, quoad ſitum illorum, nulla differen-
tia deprehendebatur. Peni ſcrotum non erat continuum; immò vero ſcroto prorſus
carebat, & duobus muſculis hic penis erat præditus, non autem quattuor, qui in ma-
ribus perfectis obſeruantur. Præterea penis huius Androgyni tenui pelle tegeba-
tur, ibi nullum aderat præputium, ſed viſebantur duo ſpongioſa corpora, per quæ
duæ arteriæ ferebantur ab illis ortæ, quæ ad veſicam tendebant. Hinc eliciendum
eſt, vt ſuperius fuit explanatum, vaſa genitalia intrinſeca in Hermaphroditis, genita-
libus extrinſecis aut raró, aut nunquam reſpondere.
Fatetur inſuper Columbus loco citato duos Hermaphroditos viuentes conſpi-
catum fuiſſe, ſcilicet marem, & fœminam (Hermaphroditi enim mares, & fœminæ vo-
cantur, iuxta vigorem ſexus: namq; ſi in virilibus genitalibus magis polleant, mares,
ſin ſecus, fœminæ nuncupantur) Hermaphroditus igitur mas, quam Columbus ſum-

III. Hermaphroditus Gemmæ.

ma diligentia inspexit, penem cum scroto, & testibus habebat, sub quibus, nempe in perinæo erat rima in morem vuluæ effigiata, sed non penetrabat. At Hermaphroditus fæmina fuit mulier ex genere illarum Aethiopum, quas Vulgus Italicus Cingaras vocat. Hæc enim neq; agere, neq; pati commodè poterat, quia penis longitudinem, & crassitiem minimi digiti non excedebat, deinde rima vuluæ erat ita angusta; vt apicem minimi digiti admittere non posset. Signa autem dignoscendi vim Hermaphroditorum, quibus tutò possimus diuulgare, vtrum ad sexum fæmineum, vel masculinum sint referendi, explicata fuerunt in Rubrica Differentiarum primi capitis huius Historiæ. A

In Brutis quoq; hæc fœditas, seu ambiguitas sexus aliquando obseruatur. Siquidem Plinius equas huius generis conspectas ætate Neronis memorat. Cum Nero equas vtriusq; sexus participes carpento suo subieccerit, quæ in Treuerico Galliæ agro repertæ fuerunt: Textor quoque recitat, quòd, Xerxe in Græciam exercitum parante, Mula peperit mulum vtroq; genitali, scilicet maris, & fæminæ refertum. Amplius equum hermaphroditum Cardanus Antuerpiæ obseruauit, qui vnum habebat testem loco proprio, cum mammis tumidis instar equæ, habebat deinde vuluam in proprio situ, sed ex ipsa penis prominebat. Immò tanquam masculus erecto capite, & crassiore corpore equabus adhinnibat. B

Lib. 7. nat. Hist. cap. 3.

Tom. 2. Offic.

His sic expositis ad causas accedemus. Authores igitur versantes circa causas monstrosi ventris, id vt plurimum ex terrore, atq; metu à matre vtero gerente concepto prodire obseruarunt. Scripsit enim Rufus fieri aliquo casu, vt, ex subita formidine semen circa hæc membra aliquid vitij contrahat. Fatetur enim ipse se vidisse infantem, cuius sexus non constabat, quia testiculi sine genitali membro prominebant, & infra testiculos rima conspiciebatur, per quam vrina fluebat. Itaque mater fatebatur se ex quodam viso ita fuisse perterrefactam, vt hinc infanti hoc contractum esse coniectaret. Quamuis etiam ab agitatione seminis ob quamuis causam similes monstrosi ventres prodire possint.

L. 5. c. 3.

Antequam de Hermaphroditorum causis verba faciamus, breuiter ponderandum, num hi inter differentias monstrorum recensendi sint, cum nonnulli alienam amplectentes sententiam sic ratiocinentur. Illa nuncupantur monstra, quæ rarò contingunt, sed Hermaphroditi frequenter nascuntur, ergo in numero monstrorum non sunt collocandi. Præterea roborant hanc opinionem, quoniam Androgyni nullum Naturæ vitium præ se ferre videntur: siquidem cum virtus vtriusq; seminis, scilicet paterni, & materni ita viget in fœtu fabricando, vt infans vtrumq; sexum perfectè assequatur, tunc id ad erratum Naturæ non erit referendum, quoniam Natura tunc sibi simile in vtroq; sexu producit: quapropter iuxta hanc sententiam, omnes Hermaphroditi in serie monstrorum non collocantur, sed illi tantùm, quorum sexus ob exilitatem, est imperfectus, aut illi, quorum sexus est transpositus. C

Hermaphroditi an inter monstra recensendi.

Huic opinioni non esse adhærendum censemus; primò, quoniam Hermaphroditi frequenter nasci videntur in comparatione ad cætera monstra, non autem simpliciter. Deinde nullos, aut admodum paucos fœtus monstrificos cum vtroq; sexu perfectos fuisse arbitramur. Præterquamquòd, si nascerentur, inter monstra essent reponendi: cum Natura in generationibus animalium semper marem, & non fæminam producere intendat, & quando ab hoc gradu perfecto deficit, fæminam procreat. Demum manifestam habemus doctrinam Aristotelis, qui Hermaphroditos monstrificos nuncupauit, & horum alterum sexum ratum, & alterum irritum esse scripsit. D

Aristotelis opinio.

Itaq; si ad horum causas mentem dirigamus, prima facie incidemus in sententiam Astrologorum, qui causam huius effectus in sydera referunt, & præcipuè quando synodus Veneris, & Mercurij in signis bicorporeis celebratur: cui sententiæ Paulus Aegineta adstipulare videtur. Suessanus huius effectus aliam causam amplectitur, dum scripsit, post mensium fluxum à primo congressus die ad quintum, masculos procreari, deinde ad octauum fæmellas, & ad duodecimum hermaphroditos. Verùm huic sententiæ nec ratio, nec experientia suffragatur; quandoquidem masculus, vel fæmella, nullo dierum discrimine obseruato, ex semine maris, vel fæminæ prædominante generatur. Deinde si Androgyni, post duodecimum diem fluxionis

Lib. 6. c. 69.

xionis mensium, producerentur, horum copiosius numerus inueniretur. Quamobrem horum natiuitas æquali seminis Parentum vigori attribuenda est: veluti Boscius in Concordia Philosophorum, & Medicorum de humano conceptu optimè pronunciauit: Etenim, iuxta communem, & veram sententiam, hi fœtus monstrosi à materiæ seminalis vbertate, causam suæ generationis, & conformationis contrahere perhibentur. Effusa enim æquali portione materiæ seminalis ab vtroq; genitore, tunc facultas formatrix, quæ simile aliquid sibi semper fingere conatur, æqualibûs viribus in vtramq; materiam incumbit: hinc postea non est mirum, si in vno, & eodem fœtu vterq; sexus detegatur.

Vera causa ortus Androgynorum.

E

DE VITIATA PEDVM Conformatione.

F

Cap. VI.

VOD in formatura brachiorum, & manuum superius obseruauimus; modò etiam in constitutione crurum, & pedum ponderandum est. Propterea quòd Natura, in his quoq; membris conformandis impedita, vel pedes nullos, & diminutos gignit, vel eos geminat, vel quauis alia ratione deturpat. Quoad primum referunt Historiæ, quòd Mauritij ætate, qui anno post partum Virginis supra quingentesimum septuagesimo octauo imperabat, natus est infans sine pedibus, cum inferior pars huius fœtus in caudam piscis desineret, cuius icon capite quarto huius Historiæ inquirenda est. Haly Rodoham in Commentarijs ad artem medicinalem Galeni, hominem viuum sine pedibus se conspicatum fuisse fatetur, & Schenchius in Obseruationibus puellæ sine pedibus meminit, qui violentia morbi deciderant, trunco tamen illæso, quæ postea in vijs publicis mendicabat. Pariter in agro Piceno, vt Romana tradit Historia, natus est infans, qui, à genitalibus, cum cruribus, atq; pedibus careret, in conum quasi pyramidis desinebat. Erat autem, virilis sexus, cæteris partibus integrè formatis. Tandem Rufus in opere de conceptu, & generatione hominis, infantes defectu membrorum mutilos, & pedibus carentes se conspexisse testificatur.

Infantes sine pedibus nati.

G

Cæterùm si per seriem annorum incedamus, inueniemus, in Villa Nepritez, non procul ab oppido Vuutezersi ad Moldam sito, vt refert Licosthenes, infantem sine pedibus natum, anno supra sesquimillesimum trigesimo-septimo, quemadmodum in icone I. ostenditur. I.

Huic non valdè dissimilem fœtum diuulgat se vidisse Nicolaus Rocheus, anno
H Domini supra sesquimillesimum quadragesimo primo, die octaua Februarij, in Castro Diui Amandi Allieri, in solo Borbonico, ex notissima muliere natum, qui à capite ad vmbilicum vsq; imaginem hominis referebat, & deinceps loco crurum, & pedum, cauda ritu Sirenum substituebatur, & monstrum per horam à partu vixisse perhibetur.

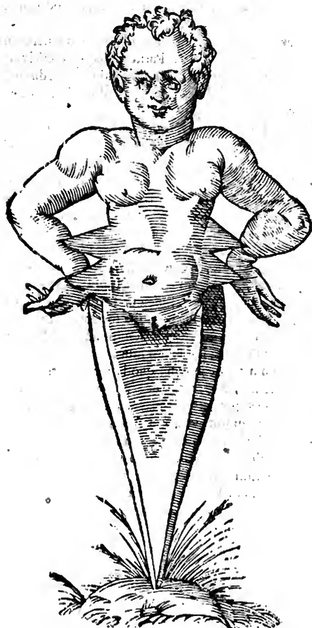
Insuper anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, Vuidensbachi, quod distat per spatium milliaris à Schleasinga, authore Licosthene, monstrum natum est ex muliere habens imaginem infantis, sed absq; cruribus, & pedibus, quorum loco demissa cuspis producebatur; immo ex lateribus quoq; cuspides quædam paruæ prominebant, veluti in icone II. conspicitur. II.

Huic addamus non multùm dissimile monstrum, & horrificum, quod vxor figuli peperit anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto. Hoc à vertice ad hyppocondria figuram humanam repræsentabat, ore tamen prominente, & facie torua. Ab vmbilico autem, relicta hominis figura, in formam pyramidalem termina-

I. Infans sine pedibus.

II. Infans loco pedum cuspidatus.

Infans alius pyramidalis. minabatur, referens in cuſpide ſimilitudinem caudæ ſuis inflexæ. Præterea circa ſpinam dorſi vmbilici effigies alia conſpiciebatur, & nullum prorſus ſexum exhibebat.

Neq; omittenda eſt iuuenis Galla annum circiter decimum octauum agens, partibus inferioribus, nimirum fæmoribus, cruribus, & pedibus carens, quam Bononia vidit, & admirata eſt, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo quarto. Hæc nata eſt in vrbe Biſon territorijs Aueniononſis, nomine Catherina Mazzina appellata, venuſtæ formæ, & altitudinis trium dodrantum, palmo amplius, ſed coxis, cruribus, conſequenterq; pedibus carens. Brachia erant perfectè conſtituta, pectore, & trunco longiora; pars corporis inferior quodammodo bifida apparebat, imum lyræ æmulans. A

Hæc ad rem loquebatur, canebat, cytharam pulſabat, tripudiabat manibus, more Hiſpanico, Mauritano, Italico, & Gallico. Pariter ad concentum lyræ geſtus imperfecti corporis ita componebat, vt qui illam eminus vidiſſent, pedibus ſaltare proculdubiò protuliſſent. Namq; quo ad animi dotes, ei nihil deerat, quod alijs hominibus à Natura conceſſum eſt.

Præterea vtroq; ſexu erat prædita, magis tamen ad fæminam accedebat, quia in eo ſexu magis vigebat, & propterea magis fæmina, quam vir dicebatur. Credimus omninò hoc monſtrum eſſe idem, quod Romæ monſtrabatur anno ſupra ſeſquimilleſimum octuageſimo quinto. Tunc enim monſtrifica iuuenis annum agebat octauum. Quandoquidem ad nos delatum fuit per litteras, tunc temporis Romæ circumferri ſpectandam puellam octennem, cui ab origine, crura, tibiæ, & pedes deerant, cæteris membris rectè conſtitutis, vt figura III. demonſtrat. B

Monſtrum Romæ, & Bononiæ viſum idem. III.

Aliquando autem Natura varijs impedimentis agitata fætum in vtero fabricabit cum fœmoribus, & cruribus integris, præter pedes, qui nulli in partu conſpiciuntur. Hanc enim infantis conformationem Iacobus Rufus in ſuo opere de conceptu, & generatione hominis proponit; dum teſtificatur ſe interdum conſpicatum fuiſſe infantem iuſta alioquin, & perfecta totius corporis formatura, ſed ſolis pedibus carentem. Deinde hoc fœtus vitium imperfecto ſemini aſſignandum eſſe arbitratur. Effigies autem huius monſtri in figura IIII. oſtenditur. C

Monſtra ſine pedibus. IIII.

Præterea non eſt in dubium reuocandum, quòd, ſicuti Natura interdum varijs oppreſſa impedimentis, nec crura, nec pedes in fœtibus procreat; pariter aliquando ab alijs cauſis ſtimulata, fœtum cum vnico tantùm crure, & pede gignit: vt accidit Myſenæ, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo octauo, menſe Aprilis, authore Licoſthene, vbi natus eſt infans vnico tantùm crure, & pede præditus, cuius iconem Lector inueniet in capite quarto huius Hiſtoriæ.

III. Iuuenis Galla fœmoribus, cruribus, & pedibus carens.

IIII. Infans Iacobi Ruffi.

E
BRVTORVM DIVERSI GENERIS.

ΑΠΟΔΙΑ.

NATVRA in fabricandis humanis fœtibus, si aliquando varios committit errores, aliqua tamen ratione impedita, ne intentum finem assequi valeat, vt in Rubrica antecedenti, de humanorum fœtuum pedibus obseruatum fuit: non est tamen credendum hoc in fœtibus belluarum contingere minimè posse: quandoquidem varijs exemplis, & casibus ostendemus Naturam pari ratione in pedibus Brutorum conformandis errata committere: cùm ἀποδία, nempè pedum defectus in Brutis etiam animantibus locum habeat. Etenim Albertus meminit Hirci cum pedibus tantummodò anterioribus nati; quapropter posterioribus carens, gradiebatur quidem, sed partem posteriorem per terram trahebat. *Apodia brutorum.*

F

Licosthenes quoq; Historiographus memorat vitulum ex vacca natum pedibus anterioribus carentem, qui natus est anno supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, Ianuario mense, in Pago quodam Episcopatus Diligensis, qui vernacula lingua Obenhauusen appellatur. Hic vitulus, quamuis anterioribus cruribus careret, nihilominus, vt refert Author, corpore erecto, tanta velocitate currebat, vt alios vitulos in cursu facilè superaret.

Non dissimilem vituli iconem damus numero I. qui nuper absque pedibus anterioribus ortus est in agro Bononiensi; cuius occasione inuolucra bouili fœtus, & eius situm in vtero obseruauimus, die decimatertia Ianuarij anni supra sesquimillesimum nonagesimi secundi. I.

Fætus igitur bubulus duabus membranis inuoluitur, quarum altera interna, & altera externa dicitur. Hæ autem inter se crassitie discrepant, nam interna est valdè tenuis, cum à peritoneo fœtus originem ducat, quod vasa vmbilicalia fœtus tegit, immò à corpore egressum, & tandem expansum fœtum inuoluit, & pluribus redundat cotyledonibus, qui nil aliud sunt, quàm portiones quædam carneæ substantiam, & quasi figuram renum æmulantes. His carnibus vasa seminalia, adhærent delata per hanc tunicam, & dispersa tanquam fibræ venæ portæ per mesenterium. *Anatomia bubuli fœtus.*

G

Altera tunica crassior est, ortum ducens à membrana carnosa, quæ prædictis omnibus portionibus carneis adnascitur, portionem quamdam sui in vnamquamq; cauitatem ipsarum carnium immittens: sunt enim hæ carnes extrinsecus veluti asperæ, sinum quemdam oblongum habentes, quo tunicam externam respiciunt, in quas membrana externa portiones quasdam sui immittit, quibus tenacissimè inseritur, & cohæret.

De situ quadrupedum in vtero verba fecit Aristoteles in Historia Animalium, dum scripsit, situm eorum in vtero esse extensum, quod tamen in bubulo fœtu falsum esse comperimus. Quandoquidem in matrice ita gestatur, vt spinam dorsi flexam, & gibbosam habeat, genibus flexis, & cruribus anterioribus decussatis, quando tamen fœtus bubulus est perfectus, nam quem hic damus imperfectus erat. Caput quodammodo tibiæ sinistri pedis incumbit. Dexter verò pes versus ventrem sursum est reuolutus. In postica parte crura omninò sunt reflexa instar canis humi iacentis, & dormientis, & sub ventrem antrorsum reuoluta. Cauda inter crura retracta est, vngulæ tenellæ, & niuis instar candidæ. Vasa vmbilicalia, quæ ab Anatomicis duabus arterijs, & vna vena constare dicuntur, in simili fœtu duæ venæ conspiciuntur extrinsecus, quæ intus in vnum principium desinunt. *Lib. 7. c. 8.* *Situs vituli in vtero.*

H

Inter fœtum, & primam fætus tunicam maxima copia humoris continetur pituitosi viscidi, & lenti, itaut digitis adhærens vix abstergi possit. Est autem hic humor materia vrinæ, & aqua sanguinis, fœtum nutrientis, qui ex vesica per vrachum in hanc capacitatem descendit. Hæc enim humiditas de industria ibi à Natura detinetur,

I. Vitulus bipes.

II. Canis bipes cum Cynomazo.

III. Canis leporinus bipes cum Cynocephalea.

tinetur, vt in illa embryon innatans ad perfectum paritionis tempus commodius in vtero retineri poſſit: nam aqueus ille humor fœtus pondus quodammodo eleuat, & ſuſtinet, quo effuſo, neceſſarium eſt, vt fœtus ſubſideat, & in corpus vteri decumbens
E grauitate ponderis premat, conſequenterq; exitum ſtimulet.

Hic autem nonnulli dubitant, quomodo hic humor vrinæ naturam ſapiens facilè poſſit contineri, cum ſua acrimonia tenellam fœtus cutem lædere poſſit. Sed aduertendum eſt, quod hæc materia minimè acris eſt, neq; biliosa, ſed tantummodò craſſa, pituitoſa, & lenta inſtar muci, quæ quamlibet acrimoniam retundere poteſt. Et hæc obiter dicta ſufficiant de inuolucris, & de ſitu fœtus bubuli. *Dubitatio circa humorem fœtus.*

In maiorem confirmationem monſtroſi pedum defectus, proponuntur ſpectandæ icones monſtrificorum animantium, quæ ad noſtras manus peruenerunt, & ſunt præſertim icones canum bipedum, qui abſq; pedibus anterioribus nati ſunt. Prima figura erit canis ex genere ſagacium albo, caſtaneoq; colore diſtincti, qui à primordio ortus, prioribus carens cruribus, tractu temporis, poſterioribus tantùm nixus incedebat, & hic delineatur in icone II. cum cynomazo herba, nimirum cum chamæleone nigro. II.

F Altera canis bipedis icon eſt canis leporini, vt in figura III. conſpicitur, vbi cum cynocephalea, nimirum cum oſyride Lobellij pingitur. Erat hic canis coloris albi natus in Gallia, nimirum Lugduni. III.

In genere felium id accidiſſe intelleximus ex Clariſſimo Liceto, qui retulit, Patauij, in Collegio Rauennate felem inter multos catulos, vnum enixam fuiſſe bipedem, quoniam cruribus anterioribus carebat, & foramen oris propè gulam habebat, auribus quadratis, ſed breui temporis ſpatio interijſſe tradit, quoniam, cum prioribus careret pedibus, ad hauriendum lactis alimentum repere non poterat. *Felis bipes.*

Hactenus de quadrupedibus bipedibus natis ſermonem habuimus. Modò notandum eſt, quòd aliquandò animantes ſua natura quadrupedes, tripedes naſcuntur, cum Natura impedita in vtero quartum pedem fœtui addere non potuerit. Itaq; Licoſthenes Hiſtoriographus monimentis mandauit, quòd anno Mundi ſeptingenteſimo octuageſimo quarto ſupra tria millia, & ante partum Virginis Dei-
G paræ centeſimo ſeptuageſimo octauo, Mulus tripes Renate ortus eſt, vt in icone IIII. apparet. Amplius, ex eodem Authore, anno Mundi ſeptingenteſimo nonageſimo quarto ſupra tria millia, Calatiæ Aſinus tripes natus eſſe perhibetur. IIII.

Cæterum id noſtra ætate accidit in Cane, albo, & rufo colore prædito, quem delineatum ſpectandum exhibemus, cum cynocardamo, nimirum cum Naſturtio Lobellij, quemadmodum figura V. oſtendit. V.

Accidit tamen aliquando, vt animal quadrupes cum quattuor tibijs naſcatur, ſed vna illarum manca. Etenim pullus equinus, ex Iobo Finzelio, in opere de miraculis noſtri temporis, referente Licoſthene, natus eſt in villa Pomeraniæ Rekouu vicina Rugio ad oſtium Viadri, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto. Hic pullus fuit horrendo capite, auribus pendulis inſtar aurium canis ſagacis, ore monſtroſo, & labijs ita inflexis, vt vbera apprehendere non poſſet. Collum erat tortum, & ſinuoſum, iuba impexa, cute aſpera, & villoſa, necnon cauda
H inſtar criſtæ erecta. *Animal quadrupes mancum.*

Tandem hic pullus rectus ſtabat, inhitu terribilis, licet vna ex tibijs anterioribus eſſet manca, carebat enim pede, cum alter pes anterior humanum pedem æmularetur, pedibus tamen poſterioribus equinis, vt in figura VI. apparet. Triduum vixiſſe Fincelius retulit, qui poſtea extinctus, in triuio fuit tumulatus. VI.

IIII. Mulus tripes.

V. Canis tripes cum Cynocardamo.

IIII. Mulus tripes.

V. Canis tripes cum Cynocardamo.

VI. Pullus equinus mancus.

E # MVLTIPLICATIO PEDVM in Fœtibus Humanis.

CVM pedum multiplicatio in fœtu hnmano, homines quadrupedes efficere poſſit, animaduertendum eſt, quòd homo quadrupes æquiuocationem incurrere poteſt: ideòque noſtra intererit prima fronte hanc ambiguitatem patefacere, vt deinceps lectio clarior euadat. In primis homo quadrupes appellatur puer gradi incipiens, qui imbecillis cruribus nondum ſuſtentatus, manibus,& pedibus more quadrupedum incedit. Deinde Iconographi, vt cunctis inſinuarent mutuum, & concordem matrimonij amorem, virum, & vxorem, vno tantùm corpore, & quattuor pedibus pinxerunt: vnde quidam Poeta huc alludens, canebat hunc in modum. *Hominis quadrupedis æquiuocatio.*

F *Efficiunt hominem vir, & vxor amabilis vnum;*
Sic homo fit quadrupes, qui fuit ante bipes.

Demum ex faſciculo temporum collegimus, quòd ætate Mauritij Imperatoris, natus eſt puer quadrupes, non quòd quattuor pedes, & duas manus haberet, ſed quadrupes nuncupabatur, quoniam manus formam pedum æmulabantur, præterquamquòd more quadrupedum gradiebatur. Item, Conrado Geſnero authore, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, inuentum eſt monſtrum toto corpore humano, vnguibus aquilinis, in ſaltu Hanesbergio Miſniæ barbatum ſubflauum, & pilis criſtam referentibus, & pronè ritu quadrupedum proficiſcebatur. Qua de re quis aſſerere poterat hunc fuiſſe infantem expoſitum, nullo docente factum quadrupedem, nec loqui didiciſſe, conſequenterq; creuiſſe, & in illis ſyluoſis locis, fructibus agreſtibus, & Ferarum indulgentia nutritum fuiſſe.

G Pariter Alberti Magni temporibus duo homines, nimirum mas, & fœmina, in nemoribus Germaniæ, more Quadrupedum incedentes reperti eſſe perhibentur. Cæterùm cui hoc mirum non videatur, cum anno elapſo Bononiam peruenerit homo mendiciſſimus, qui tanquam quadrupes gradiens eleemoſynam quæritabat, & huius inceſſus praua coxendicum conformatio in cauſa erat, quia nullo modo ſe ſe erigere poterat. *Homo mendicus ritu quadrupedis gradiens.*

Cum hactenus tres fœtuum humanorum quadrupedum intellectus expreſſi ſint, aduertendum eſt in nullo horum ſenſuum noſtram ſententiam eſſe collocandam: quandoquidem, dum de pedum in humano fœtu multiplicatione agimus, fœtum in vtero formatum cum brachijs, & cruribus, ſed ijs poſtea geminatis, vel alia ratione multiplicatis intelligimus. Nam Iulius Obſequens narrat, quod olim P. Africano, & Lelio Conſulibus Amiterni natus eſt puer tribus pedibus, & vnico tantum brachio, cuius iconem Lector in capite quarto huius Hiſtoriæ inueniet. *Verus ſenſus.*

H Præterea, iuxta ſententiam eiuſdem Iulij Obſequentis, Apio Claudio, & P. Metello Conſulibus, Amiterni infans tribus pedibus ortus eſt, reliquis partibus totius corporis rectè conſtitutis, vt in hac figura I. conſpicari licet. I.

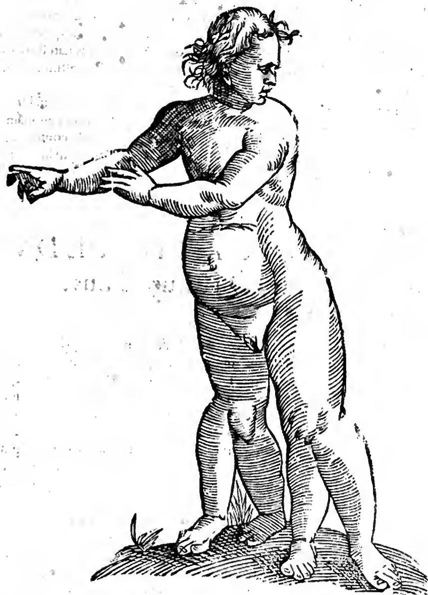
Pariter, ex relatione Iacobi Rufi, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, in Anglia, non procul ab Oxonia, puella biceps nata eſt quattuor brachijs, & manibus, ventre vno, & ſede vna integrata, ſed in vna parte duo erant pedes, & in altera vnus tantum pes porrectus conſpiciebatur, itaut tribus tantummodò pedibus referta eſſet. *Puella tripes.*

Inſuper puſiones natos cum quattuor pedibus plures in campum afferre poſſemus: propterea quòd Licoſthenes exhibet ſpectandam infantis figuram nati anno ante partum Virginis centeſimo ſexageſimo ſecundo, Therni Sedicini, qui quattuor pedes, & totidem brachia habuit. Idem Licoſthenes, anno ante Chriſtum natum centeſimo ſexageſimo, meminit infantis cū quattuor pedibus Cærenati. Et ex eodem anno ante partum Virginis centeſimo trigeſimo tertio, puella quattuor pedibus prædita viſa eſt. *Infantes quattuor pedibus nati.*

I. Puer tripes.

II. Infans quadrupes Ruffi.

Cæterum anno salutis millesimo quadringentesimo decimo tertio, in Boiuaria Aquilonari inter duo flumina, nempè inter Danubium, & Alemanum, nata est puella cum quatuor pedibus, & totidem brachijs. Amplius anno salutis supra sesquimillesimum vigesimo nono, in Germania, Iouianus Pontanus tradit, referente Pareo, die nona Ianuarij infantem quaternis pedibus, & totidem brachijs conspectum fuisse. A

Anno quoq; supra sesquimillesimum trigesimo sexto, in Agro Tigurino, ex Licosthene, natus est infans biceps quattuor pedibus. Biceps pariter, ex eodem Authore, natus est ex vxore Fabriferrarij die vigesima septima Decembris anni supra sesquimillesimum quinquagesimi quinti, in Pago quodam non procul ab Adorffio oppido Vortlandiæ, quattuor pedibus, & totidem manibus, absq; nota sexum prodente, cuius loco vmbilicus erat procreatus. Demum Terracinæ quadrupedes orti esse feruntur. Nos autem hoc in loco iconem fœtus quadrupedis nati Romæ exhibemus, vti Iacobus Rufus retulit, cæteris partibus corporis rectè constitutis, vt apparet in figura II.

Infantes quattuor pedibus.

II.

Quadrupes autem ille puer natus Mauritij ætate, quem Licosthenes in Historia memorauit, quattuor pedes non habuit, sed quadrupes fuit nuncupatus, quoniam, more quadrupedum, proficisceretur ob malignam partium posteriorum conformationem. Qui plura huius generis exempla videre cupit, adeat quartum caput huius Historiæ, vbi de multiplicatione brachiorum in fœtibus verba fiunt. B

MVLTIPLICATIO PEDVM in Belluis Quadrupedibus.

De monstrificis, seu geminatis pebibus Brutorum dicturi, primò de Equo tanquam animali nobilissimo differemus. Pedes igitur horum animantium quattuor esse debent, cum inter quadrupeda secundum Latinos, & inter τετράποδα secundum Græcos collocentur. Cæterum, si hæc animalia pauciores, vel plures pedes sortiantur, id in genere monstrorum reponendum, & Naturæ erratum appellandum erit. Et quamuis duo equorum genera apud veteres, & nuperos quosdam Authores, nempè domesticum, & ferum reperiantur; nullibi tamen legimus, vt aliqui perperam voluerunt, feros à domesticis multitudine pedum discrepare. C

Duplex genus Equorũ.

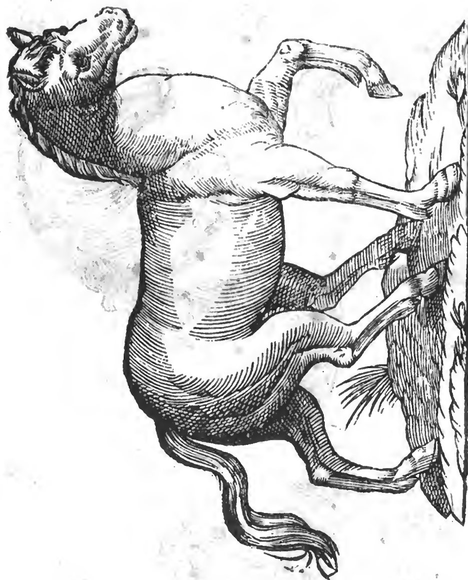
Erasmus Stella doctrinam Plinij secutus, hodie in Brussia equos syluestres versari diuulgauit, neq; à Græcis, neq; à Latinis descriptos equis domesticis penitus similes, non multitudine pedum, sed solo dorso ab illis dissentientes: cum equi feri dorsa ad insidendum inepta habeant, & nunquam cicures reddi possint.

Itaq; si pedes in equis multiplicarentur, proculdubiò tales animantes in cursu pernicissimos appellare possemus: nam equus sua natura in cursu est adeò velox, vt in epigrammate Archiæ equus omnium velocissimus αἰετὸς ἵππων, quasi Aquila legatur; cum sit hæc auis omnium velocissima. Immò Oppianus verba faciens de equis Iberis tantæ celeritatis eos esse prodidit, vt Aquilæ tantummodò cum illis, aut Circi Accipitres nuncupari certare possint. Rursum Homerus cursum pernicissimum equorum Erichthonij filij Dardani expressurus, ex vento Aquilone conceptos esse finxit, qui ventus à vehementissimo Aquilæ volatu nomen sibi comparauit. Finxit etiam à Podarge equarum celerrima Balium, & Xanthum equos Achillis præstantissimos, dum hæc per florulenta prata pasceretur, ex Zephiro vento fuisse conceptos. Præterquamquòd Podarge quoque à velocitate pedum nuncupata est. Immò Varinus Podargem Harpyam esse diuulgauit, ex qua postea equi illi procreati fuisse feruntur, οἳ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, nimirum qui æquali cum ventis pernicitate volabant. Pariter apud Silium Italicum eodem modo Pelorum equum ex Zephiro conceptum esse legimus. D

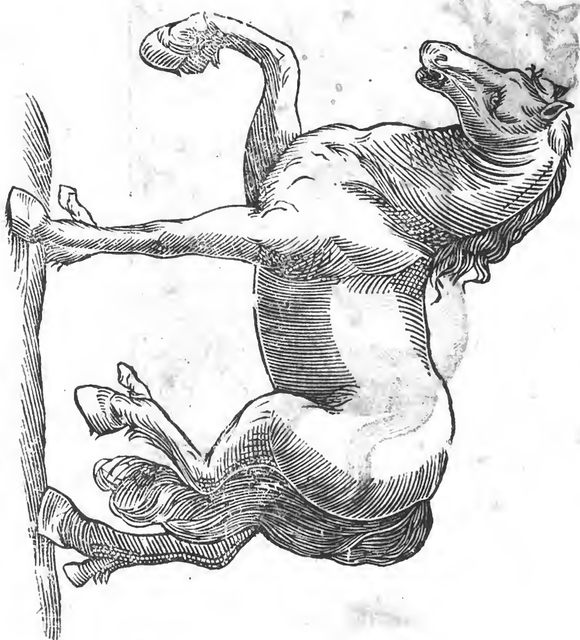
Velocitas cursus equorum.

His

I. Equus quinque pedibus.

II. Equus octo pedibus.

His de pernicitate equorum expositis, aduertendum est, quòd si Natura quattuor
equinis pedibus alios addat, dum in procreandis belluinis fœtibus impedita errat, *Pernicitas*
tantùm abest, vt velociores reddantur, vt potius in cursu admodum tardi euaderent, *equorum*
E quoniam, vt nostra fert opinio, quintus, vel sextus pes illis additus esset impedimen- *qualis.*
to, quominus pernicitatem assequi possent.

Equum quinq; pedibus natum referunt Historiæ, & in primis anno Mundi octin- *Equi quin-*
gentesimo vigesimo nono supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis centesi- *que pedibus*
mo trigesimo quarto, natus est Romæ equus quinq; cruribus fultus in Esquilijs, Esqui- *nati.*
liæ enim est mons, & vicus Romæ ita nuncupatus, quoniam ibi arx, & excubiæ Regis
Tulli essent, qui illum montem Vrbi addidit. Præterea alius equus huius conditio-
nis anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto Berne Heluetiorum
conspectus est: nam quintus pes vnà cum crure posticis potius, quàm anticis pedibus
erat additus, vt in icone I. conspicitur. I.

Verùm per veteres historias vagari non debemus, cum nostra ætate, equa octo pe-
dibus prædita Romæ fuerit conspicua anno nostræ salutis supra millesimum, & sex-
centesimum trigesimo quarto.

F Etenim quædam dossuaria equa calcem in Vrbem ferebat, quæ equam octo pe-
dibus conformatam enixa est: hanc diligenter ali, ad prolem seruari, & ei admis-
sarium statuto tempore admoueri iussit Eminentissimus Cardinalis Franciscus Bar-
berinus, Musarum, & Charitum munificentia ornatissimus Princeps, & diligentissi-
mus rerum naturalium indagator, qui dum opulentam doctrinæ suppellectilem in
pretiosum penum, ad præsentis, & posteræ ætatis beneficium, condit, ab Vrbano
VIII. Patruo Pontifice Summo, & in litteris multis modis Maximo neutiquam de-
generat.

Hæc equa tandem grauida pullum elegantem octo pariter pedibus refertum pe-
perit, vt ostenditur in icone II. quam Clarissimus vir Honorius Beatus in Medica II.
facultate præstantissimus perhumaniter nobis impertitus est, vt raris huius Hi-
storiæ monstris inserere possemus. Quamuis postmodum equa perierit, & pullus ob
incuriam custodum, vt intelleximus, ex lapsu Tecti syluestris oppressus, & extin-
G ctus sit.

Ad familiam bubulam, mentem, & sermonem nostrum si conuertamus, illam quoq; *Familia bu-*
monstris huius generis carere non inueniemus. Habemus enim ex Conrado Lico- *bula.*
sthene, quòd anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo primo, Ba-
sileæ Rauracorum, Bos quinq; pedibus visus est, qui à Circulatore quodam, quæ-
stus gratia, circumducebatur: nam quintum crus vnà cum pede ab humero dextro
pendebat, veluti apparet in icone I. I.

Aelianus pariter in Historia Animalium fatetur se vidisse bouem quinq; pedibus *Lib. 12. cap.*
præditum, necnon vitulum, ex cuius humeris pes quintus ad gressum prorsus inu- *3.*
tilis dependebat. Neq; hoc alicui mirum videri debet; propterea quod annis elapsis
versabatur Bononiæ circumforaneus, qui vaccam octo pedibus integratam, lucri *Vacca octo*
causa, circumducebat spectandam, quam tandem Magno Hetruriæ Duci vendidit. *pedibus.*

Amplius anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, authore
H Licosthene, in vico Thuringiæ, natus est vitulus sextipes, namq; vnum anterioribus,
& alterum posterioribus pedibus in vtero Natura addiderat, præterquamquòd hoc
monstrum massam carnis iuxta latus dextrum gestabat.

Deinde anno salutis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, die tertia *Vitulus sex*
Martij, natum est monstrum referens vitulum cum sex pedibus, gemino capite, quo- *pedibus na-*
rum alterum Orientem, alterum Occidentem spectare videbatur, & tres pedes huic, *tus.*
& tres alteri capiti inhærebant, si veritatem Licosthenes assecutus est; nos in præ-
sentia damus iconem vituli hexapodis, nempè sex pedibus nati, quorum pedum duo
ad gradiendum omninò inutiles à tergo pendebant, veluti pingitur in figura II. cum II.
Origano Heracleotico.

Alium vitulum septem pedibus natum vidimus referentem quodammodo mon-
strum bicorpor; quamuis vnum tantùm caput haberet, tergoris tamen aliqualis ap-
parebat diuisio, & ex parte qualibet sua pendebat cauda. Posteriores pedes ha-
bebat quattuor, anteriores binos, nam septimus à fine ceruicis ortum ducebat, vt

pictura

I. Bos quinque pedibus natus.

II. Vitulus hexapus facie agnina cum Origano Heracleotico.

III. Vitulus ſeptem pedibus natus cum Trifo-
lio luteo minimo.

pictura III. ostendit. Hunc Vitulum monstrificum quidam Circulator, quæstus gratia, circumferebat, anno nostræ salutis supra sesquimillesimum septuagesimo octauo, & in Agro Vicentino natum esse attestabatur: quare delineari curauimus,
E vna cum Trifolio minimo luteo Herbariorum.

Non valdè dissimilis Vitulus refertus septem pedibus natus est Callisij in Polonia, anno Domini sexagesimo nono supra millesimum, & ducentesimum, intra diem octauam Natalis Domini, sed quoniam præter multiplicatos pedes geminatum quoque habebat caput, ita, vt monstrum bicorpor referret; de hoc monstro seorsim in proprio Capite agetur.

Dum hæc scriberemus, natus est in Agro Bononiensi, scilicet anno supra millesimum, & sexcentesimum quadragesimo primo, Vitulus octipes sine collo, quorum pedum quattuor partem posticam animalis quodammodo geminatam fulcibant, cum duabus caudis, duo partem anticam sustinebant, & reliqui duo à ceruice enascebantur. Huius Vituli exuuiæ seruantur in ædibus Clarissimi viri Ioannis Antonij Godij Chirurgi, & Anatomici celeberrimi. Nos quoq; in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis duo Vitulorum spolia seruamus, quorum alter Pentapus, alter au-
F tem Hexapus erat.

Hinc ad gregem Ouium examinandum si descendamus, inueniemus apud Licosthenem, quòd, ex Liuio, anno Mundi septingentesimo sexagesimo nono supra tria millia, & ante partum Virginis centesimo nonagesimo quarto, Agnus quinque pedibus refertus, natus est Asculi, sed præter pedum fœditatem, erat etiam biceps. *Agnus quinque pedibus natus.* Alium bicipitem Agnum, sed octo pedibus, & geminata cauda natum memorat Aelianus, sed quia intellexit hoc monstrum humana voce fuisse locutum, ideò fabulosum esse existimauit.

Nos hoc in loco Lectori Agnum octipedem spectandum proponimus, paucis ab hinc annis in Agro Patauino natum, cuius iconem Dominus Franciscus Riccius Patauinus nobis publicandam dono dedit. Hic Agnus erat totus niger, dorso duplici simul coniuncto, binis caudis, auribus tribus, pedibus octo, quorum tamen duo ex principio dorsi enascebantur: quemadmodum in figura IIII. exprimitur vnà cum IIII.
G Plantagine minore Dodonei.

Item in Pago quodam Sugenheim nuncupato, qui ad Argentinensem Episcopatum spectat, duabus ab Argentina milliaribus, anno salutis supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, Porcus sex pedibus, iuxta mentem Licosthenis, natus esse perhibetur. *Porcus sex pedibus.*

Viri quoq; fide digni nuper nobis retulerunt Canem sex pedibus Arimini fuisse natum. Id autem à veritate recedere non opinamur, cum nuper Bononiæ Canis octipes ex genere sagacium in lucem prodierit, nam partem posticam animalis sex pedes, & partem anticam duo tantùm muniebant. Hunc canem monstrosum vnà cum malo canino Lobellij, nempè cum Mandragora pingi curauimus, vt in icone V. conspicitur. *Canis octipes.* V.

Modò omittimus, quòd, ex Licosthene, anno Domini supra sesquimillesimum quinquagesimo secundo, in ædibus Ludouici Dheithæi, quædam domestica felis in-
H ter alios fœtus, enixa est catellum viuum octo pedibus refertum, & monocephalon, sed bicorporem vtriusq; sexus, de quo postea inferius, nimirum in Capite de monstris bicorporibus verba fient.

Præterea dum Historiam Quadrupedum Digitatorum scriberemus, natus est Bononiæ Catus octipes vtriusq; sexus, cum duobus capitibus, & caudis, tergore verò simul connexis; non multò post exiuit in lucem felis fœmina hexapus colore partim albo, partim atrocinereo, nám quattuor pedes partem posticam, & duo tantum partem antìcam felis fulciebant. Huius monstrificæ felis effigiem, vna cum Aelurogano, nempè Buglossa expressam in icone VI. damus. *Felis octipes Bononiæ natus.* VI.

In feris quoq; animantibus monstra huius generis aliquando obseruata fuerunt. Legimus enim apud Contradum Licosthenem, quòd anno nostræ salutis supra sesquimillesimum trigesimo tertio, Episcopizellæ Turganiæ oppidi apud Heluetios, dum Lepus grauidus exenteraretur, inuentus est in ventre lepusculus vnico corpore, & capite, quattuor tamen auribus, & octo pedibus, quorum quattuor proprium *Animantes syluestres monstrificæ.*

IIII. Agnus octipes.

V. Canis octipes cum Malo canino.

VI. Felis fœmina hexapus cum Ælurogano.

VII. Lepuſculus octipes.

VIII. Capreolus hexapus cum Barbicapra.

situm occupabant, & reliqui quattuor in dorso eminebant, quasi alium lepusculum repræsentantes. Cùm igitur hic monstrosus lepusculus ibi à multis fuisset visus, & obseruatus, Tigurum postea tanquam res admirabilis fuit transmissus; icon huius
E lepusculi est VII. VII.

Versatur inter genera Bisulcorum quoddam Caprarum genus, quas Plinius Capreas, & alij Authores Latini Capreolos cognominant. Quamuis postea Aristoteles has Dorcades vocitauerit; quam vocem deinde Martialis latinè vsurpauit, de his animalibus loquens, quæ ob elegantes maculas in delicijs puellarum Romanarum habebantur, dum canit.

Delicium paruo donabis Dorcada nato,
Iactatis solet hanc mittere turba togis.

Oppianus hoc animal plerumquè δόρκον appellat: licet quandoque has capreas Iorces, quasi Dorcos ratione carminis nuncupauerit hunc in modum:

Τῆς δ' ἄρα κιχλιάσκουσιν ἰνίξυλόχοισιν ἴορκας.

Etenim hoc in loco Oppianus Capreolos describit habentes corpus ceruinum, & pellem vndique maculosam, non aliter, atq; Pantheræ; & propterea hoc animal est
F valdè elegans, neq; mirum est, si olim, referente Martiali, in delicijs fuerit. Virgilius quoq; Capreolum maculis distinctum describit Ecloga secunda; vbi Corydon Alexidi puero duos capreolos promittit hunc in modum. *Capreolorũ color.*

Præterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli sparsis etiam nunc pellibus albo
Bina die siccant ouis vbera, quos tibi seruo.

Seruius tamen, in expositione huius loci, Capreolos albis maculis respersos adhuc lactentes interpretatur, nam tractu temporis postea hunc colorem mutari asserit, & maculæ minoris gratiæ esse incipiunt. Hæc igitur libenter exposuimus ad maiorem iconis proponendæ intelligentiam. Itaq; in genere harum bestiarum aliquando inuentus fuit Capreolus senis pedibus, albicantibus maculis eleganter à Natura variatus, instar Lyncis. Vnde colligendum est hoc animal lactens fuisse; erat autem Hexapus bestia cum quattuor posteriores pedes, & duos anteriores haberet. Ex- *Hexapus animans qualis.*
G primitur enim hoc animal in icone VIII. vna cum Barbicapra, quam Herbarij Reginam prati appellant. VIII.

MVLTIPLICATIO PEDVM in Fœtibus Auium.

SI in multiparis animantibus, vt alio in loco fuit enucleatum, numerosa procreantur monstra, necnon in Ouibus, & Capris Aegyptijs, quia nostratibus sunt fæcundiores; ideòq; eorum materia seminalis suaptè natura ad monstrificam
H partitionem est propensa, & disposita, multò magis in genere cunctarum auium id euidentius patefiet, ob numerosam prolem; nam sæpè sæpius aues cum multis pedibus producuntur, quoniam frequenter congrediuntur, & sæpè concipiunt: hac de causa conceptus cohærent, cum propinqui sint, & albumina in ouis interdum continuantur, neq; vlla interiacente membrana segregantur; hinc pulli monstrifici prodeunt, multis pedibus, multis alis, & capitibus integrati. Hoc assertum primò in genere Gallinaceo, deinde in genere Anserum, Anatum, Columbarum, & aliarum auium manifestare poterimus. *Natura ouiũ Aegypti.*

Cæterùm in gallinacea familia, magis, quàm in alio animalium genere copiosiora monstra resultant: quapropter horum aliquot icones monstrosas, quarum multas nos obseruauimus, hoc in loco Lectoribus spectandas dare decreuimus; tum, ne quid huic historiæ Monstrorum desit, tum etiam, vt legentes varia Naturæ miracula meditari possint. *Miracula naturæ qualia.*

Primitùs anno mundi octingentesimo trigesimo octauo supra tria millia, & ante

partum

I. Gallus quinquepes.

I. partum Virginis centeſimo vigeſimo quinto, iuxta ſententiam Licoſthenis, Gallus gallinaceus quinq; pedibus Cære fuit obſeruatus, veluti in icone I. depingitur.

Lib. 9. c. 3. Polydorus Virgilius in Hiſtoria Anglica ſcriptis mandauit, regnante Henrico Primo, inter alia prodigia, quæ apparuerunt, Gallum gallinaceum quadrupedem ortum eſſe. Id quoq; retulit Licoſthenes contigiſſe anno ſalutis ſupra milleſimum decimo. *Pullicenus quadrupes.* II. Deinde addit, quòd anno Domini ſupra milleſimum quinquageſimo quinto, circa finem Imperij Henrici Tertij Romanorum Imperatoris, Gallina procreauit pullum, quattuor pedibus præditum, vt figura II. oſtendit.

Mon-

II. Pullus quadrupes.

Monstriferas, & quadrupedes bestias huius generis multas nostra etiam ætate obseruauimus: nam damus in icone III. Gallum quadrupedem, qui pronè erat ad ventrem vsq; castanei coloris, supinè ad vropygium vsq; coloris lutei intercurrentibus pennis castaneis.

Alæ albæ, remigibus viridibus. A tergore propè caudam pennæ castaneæ admodum longæ pendebant. Cauda erat viridis, & nigra, crista duplex minimè crenata. Pedes erant quattuor, quorum anteriores erant lutei, & perfecti, quales huiusmodi bestijs competunt, posteriores imperfecti, & pallidi, veluti pinguntur in icone III. vnà cum Aegylope.

Tur-

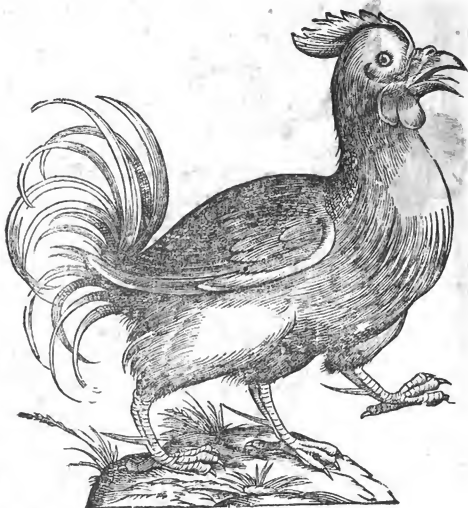
III. Gallus quadrupes cum Aegylope.

IIII. Gallina quadrupes cum Siligine ſpica mutica.

V. Gallus tripes in Brutijs natus.

Rurſus obſeruata fuit Gallina quattuor habens pedes vnicolor, nimirum toto corpore colore quodammodo ferrugineo. Pedes erant lutei, & prauè à Natura conformati, nempè eo modo, qui in icone IIII. conſpicitur. IIII.

Deinceps multæ inueniuntur beſtiæ huius generis, quæ pedibus malè conformatis, ſed potiſſimum tripedes natæ ſunt. Siquidem Licoſthenes meminit galli tripedis, vnà cum multis alijs pullis nati in Brutijs, anno mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo octauo ſupra tria millia, & ante partum Deiparæ centeſimo nonageſimo quarto, veluti in icone V. oſtenditur. V.

Amplius

VI. Gallus tripes cum Gramine Alopecuroide minore.

VII. Gallina tripes cum hordeo.

VIII. Pullus tripes.

Amplius Conradus Licoſthenes memorat ſe vidiſſe Baſileæ, in Cinarum ſuburbio apud Fabrum, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, pullum Gallinæ ternis pedibus refertum, & in curſu tantæ pernicitatis, vt cæteris anteuerteret. Nos damus ſuperiori ſimilem Gallum tribus pariter pedibus inſtructum, quem Vulgus Gallo groteſco vocitat: hic erat à collo ad anum vſq; coloris atri, ſed maculis candidis conſperſus, toto autem dorſo ad vropygium vſq; ferruginei coloris. Alarum maxima pars item ferruginea, ſuo tamen principio, & qua ventrem ſpectant, ſubfuſci coloris, ſed albicantibus maculis conſperſi, oblongis pennis. Remiges pennæ omnes albæ, cauda ſemiuiridis, & ſemiatra. Oculos macula rubra ambiebat, veluti in icone VI. Lector intueri poteſt, vbi pingitur etiam Gramen Alopecuroides minus.

Pullus tripes miræ pernicitatis.

Gallo groteſco.

IX. Sceleton Pullaſtri tripedis, cuius tertius pes quinque digitis erat refertus.

His addimus ex nostris Obseruationibus Gallinam tripedem, quæ tertium pedem propè anum nascentem habebat. Hæc Gallina toto ferè corpore flaua erat. Alæ eius, & dorsum fuscis vbiq; maculis conspergebantur, fuscæ item pennæ quædam à collo dependebant super alarum principia. Tota deniq; cauda fusca, cætera lutea. Hæc in icone VII. exprimitur cum hordeo. *Gallina monstrosa obseruata.* E VII.

Contigit quoq; nobis videre annis elapsis pullum ab ouo recenter exclusum tribus refertum pedibus, & tertium pedem habebat veluti ex vropygio natum: quapropter ad monstrificam varietatem delineari curauimus, & pictum in icone VIII. damus. VIII.

Immò non piguit etiam delineatum exhibere sceleton Pullastri monstrifici, & superiori pullo ferè similis, nisi quòd pes tertius circa podicem natus quinq; digitis erat instructus, vt in icone IX. monstratur. IX.

Neque volumus omittere memoriam Galli tripedis viui dono nobis dati ab erudito, & perhumano viro Francisco Seuerino Philosophicæ, & Medicæ institutionis Doctore, anno salutis supra millesimum, & sexcentesimum trigesimo quinto, qui præter duos perfectos pedes omnibus gallis communes, tertium veluti à podice enascentem sex digitis integratum habebat; quamobrem cum gallinis permisceri non poterat; cum tertius pes hexadactylos illi ad congressum esset impedimento. Quapropter in æternum Donantis monumentum, hanc belluam viuis coloribus delineatam in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis seruandam locauimus; vbi etiam sceleton eiusdem galli tripedis appensum (nuper enim perijt) quilibet hoc publicum inuisens Musæum intueri, & admirari poterit. *Gallus tripes donatus à Doctore Seuerino.* F

Præterea nolumus etiam prætermittere pulcherrimam monstrifici Caponis iconem à nobis obseruati, qui alicui fortè inter belluas tripedes enumerandus esse non videbitur, cum præter duos perfectos pedes, duos oblongos digitos adiunctos haberet: nihilominus in viuo animali hi duo digiti adiuncti, & dextro cruri adnati tertium quodammodo pedem repræsentabant; quemadmodum in icone X. expressimus, vnà cum Bromo, seu Auena sterili. *Capo monstrosus.* X.

Posteaquam de multiplicatione digitorum in pedibus Brutorum verba fiunt, non est omittenda obseruatio pulliceni quinq; digitis in vtroq; pede instructi, quem delineatum in icone XI. damus. G XI.

Hoc possumus confirmare quadam obseruatione Clarissimi Liceti, qui retulit, quòd anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo quarto, Patauij, famula deplumans gallinam reperit quinq; digitos in vtroq; pede cum suis vnguibus distinctos. Cui lubenter assentimur alia obseruatione Pulliceni tripedis Bononiæ nati, qui vnico tantùm pede nitebatur: cum alij duo pedes essent mutili, quorum alter quinis digitis, alter verò quattuor erat instructus. Præterquamquòd duplicem excrementorum exitum habebat, vt in icone XII. apparet. *Gallina quinq; digitis in vtroq; pede insignita.* XII.

Antequam à familia Gallinacea discedamus, nolumus silentio inuoluere gallinam monstrificam, quæ hodie tanquam res meritò admiranda in ædibus Illustrissimi Fuluij Antonij Marescalchi Bononiæ Senatoris Prudentissimi alitur. Hæc leucophei est coloris ad luteum tendentis sine cauda, & erecta, ritu humano, depositis ad calcem coxendicibus graditur, vt in icone XIII. apparet; quæ hoc in loco recensenda esse videtur, non quia monstrificis pedibus sit referta, sed quia alio modo incedere non potest, ob prauam partium inferiorum conformationem. Nam Clarissimus vir Ioannes Antonius Godius in administratione anatomica non vulgariter eruditus, partibus huius gallinæ diligenter pertractatis, & examinatis, coxendices iustò longiores, & ossa anonyma malè conformata reperit; quamobrem hæc bestia podice terram verrere, & quodammodo recta incedere cogitur. XIII. H

Fœtat quidem, sed plerumq; abortit, vt Illustrissimus Ioannes Franciscus Marescalchus Senatoris frater nobis perhumaniter retulit; hocq; inde prouenire arbitramur, propter malignam prædictarum partium constitutionem, necnon sterni longioris obseruari; quia dum hæc bestia inconcinnè identidem mouetur, tunc facilè abortionem incurrit.

In

X. Capus tripes
cum Bromo ſterili.

XI. Pullicenus quinq; digitis in vtroque pede.

XII. Pullus tripes cum 5. digitis in tertio pede.

XIII. Gallina monſtroſa Illuſtriſs. Senatoris Mareſcalchi.

In Anatum quoq; & Anserum genere monstra non dissimilia aliquando inuenta sunt. Nam Iulius Cæsar Scaliger in Commentarijs ad libros de plantis Aristoteli adscriptos, meminit Anaticulæ altero crure carentis nullis extantibus alterius vesti-
E gijs; & Ioannes Baptista Porta in Magia Naturali prodidit visam esse Anatem paruam quadrupedem lato rostro, & prima parte nigra, extrema flaua, capite nigro, oculis cinereis, nigro circulo, collum ambiente, alis, tergo, & cauda nigricantibus, pedibus flauis inter se non procul distantibus, quæ adhuc Torgæ asseruatur. *Lib. 2. c. 17.*

Neq; cui mirum videatur, quoniam in grege Anserum, aliquæ identidem nascuntur, membrorum numero, vel conformatione à reliquis discrepantes.

Etenim anno salutis supra sesquimillesimum nonagesimo sexto, referente Licosthene, in Pago quodam Sagheua cognominato ad Episcopatum Argentinensem spectante, Anser monstrosa forma inuentus est, nempè quatuor pedibus, & duobus capitibus, cum duplici excrementorum exitu. Albertus quoq; fatetur se vidisse monstrificum Anserem quaternis pedibus, totidem alis, vnico dorso, & duplici collo, sed diù non vixisse tradidit. *Anser monstrosus.*

Nos autem hoc in loco exprimi curauimus Anserem quadrupedem, qui Bononiæ
F aliquot annos vixit, quem pluries vidimus, & tanquam insolitatum animal pingi curauimus, vt apparet in figura XIIII. vbi est etiam Althea palustris. XIIII.

Cum igitur monstra huius generis in animantibus sæpè congredientibus, & parientibus contingant, familia Columbarum ab huiusmodi monstris non erit aliena. Namq; cum temporis, & loci conditio postulat, & victus suppetit, Columbæ quibuscumq; mensibus fœtant, quapropter non præter rationem Aelianus scriptis mandauit Columbas omni anni tempore parere, sed hoc ex Aristotelis sententia recitat, qui nostrates Columbas toto anno fœtificare docuit, dummodò loci esset commoditas, & cibus abundè suppeteret. *Columbarũ natura.*

Sunt enim Columbæ animantes salaces, & quamuis se se mutuo ante congressum exosculentur: nihilominus fœmina quandoq; nimia salacitate stimulata marem sine osculo admittit. Itaq; monstra in genere horum animantium, vel quoad colorem, vel quoad numerum, & malam conformationem partium contingunt.

G Opianus quoad colorem monstrosas nimirum tamquam depictas tradit fore Columbas, si cum Veneris desiderio tenentur, & oscula iam maritis miscent, Columbarius vestimenta varietate colorum decorata, præsertim verò purpurea conspicienda exhibeat his versibus. *Quomodo varia columba nascãtur.*

Hæc eadem peragit cum vult, & callidus auceps
Cui volucres curæ sunt, & lætalis arundo,
Atq; Columbarum pullos hac arte figurant;
Stragula flammeolis oculis rubrosq; tapetos,
Et vestes ostro perfusas obycit Auceps,
Sicq, oculos pascens, animos eludit amantes,
Et pullos ed t rubeo discrimine misto.

Monstrosam in Columbis pulchritudinem in præsentia non admiramur, sed prauam conformationem partium, & pedum geminationem perscrutamur.

H Itaq; prima facie exhibemus spectandam iconem Columbæ quadrupedis captæ in Germania anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo, propè Pagum. Rikenschouen, non procul à Landauia oppido, Hæc enim non solum quattuor habebat pedes, sed duplicem etiam excrementorum exitum, quæ postea Augustam (tunc enim ibi Comitia Romani Imperij celebrabantur) missa fuit, vbi primum à Carolo Cæsare, & Principibus Imperij, & sic deinceps à reliqua hominum multitudine, vt tradit Licosthenes, miraculi loco conspecta fuit, vt cernitur in figura XV. XV.

Altera Columba quadrupes colore tota cinereo ad amethestinum tendente, duplici aluo nata est Bononiæ: ideòq; vt discrimen obseruaretur, hanc delineandam cum Cannabe curauimus, & in icone XVI. spectandam proponimus. XVI.

Quoniam Columbarum peregrinarum magna est diuersitas, non solum ratione pedum, sed etiam rostri quantitate, & capitis crista, aduertendum est, inter has, pulchriores esse Cyprias, quarum duplex genus conspicitur, cristatum vnum, alterum

plano

XIIII. Anſer quadrupes cum Althea paluſtri.

XV. Columba quadrupes.

XVI. Columba quadrupes alia cum Cannabe.

plano capite. Inter Columbas cyprias plano capite aliquando nobis contigit conspicari vnam monstrificam, cui color ex amethistino erat candicans. Auis erat quodammodo bicorpor, ex vna nimirum aluo par pedum emittens, cum duo reliqui pedes alteri corpori perfecto famularentur. Capitis colori amethistino alius color puniceus erat immixtus. Pedes pallidè rubescebant, & vngues nigricabant. Hæc in icone XVII. obseruatur, vbi pingitur vna cum Araco. *Columbarū Cypriarum differentia.* E XVII.

In reliquo Auium genere, cum omnes sint ouiparę, non est in dubium reuocandum, quòd monstrosi partus aliquando contingunt. Nam tradit Aelianus, referente Porta in Magia naturali, sub quodam Rege auem quadricipitem visam fuisse. Idem Aelianus ex Apione prodit, Oeneo in meridie regnante, Gruem bicipitem apparuisse, & aliquando Accipitrem tripedem obseruatum fuisse. Nos in præsentia monstrificam auem in genere Carduelium spectandam proponimus. Hoc autem genus auium cunctis notissimum esse arbitramur: quandoquidem nulla est regio, ni fallimur, quæ hoc Auicularum genus non producat; vnde apud omnes Nationes in caueis passim alitur: hac de re in descriptione auis notissimæ, quæ semper ante oculos versatur, diu non elaborabimus, sed iconem Carduelis quadrupedis, quæ ad nostras peruenit manus, considerandam legentibus exhibemus in figura XVIII. vna cum Carduo tomentoso. Nuper etiam Bononiæ accidit, vt Illustris Matrona ouum Pauonis ex incubatione desumptum, & perforatum, curiositate ducta, acu dilataret, sed quadrupedem, & bicipitem pullum conspicata, & monstroso Pauone territa, ouum cum pullo abiecit. *Lib. 2. c. 17.* *Accipiter tripes.* F XVIII.

Causas defectus, & geminationis pedum in fœtibus Animantium indagare in præsentia quodammodo vanum esse videtur: posteaquam in Rubrica causarum abundantiæ, & defectus partium inquiri possunt. Nihilominus in gratiam Lectoris, ne semper illuc confugere debeat, nonnulla tantùm peculiaria attingemus. Primò quoad defectum, Monstrosi Genitores in memoriam reuocandi sunt, qui aliqua parte mutilati quandoque, sed non semper monstrificos partus edunt. *Causæ multiplicationis pedum.*

Vt plurimum tamen Authores causas partium mutilatarum non modò ad materiæ defectum, sed etiam ad languorem facultatis formatricis referunt. Etenim, cum pars seminis destinata ad procreationem membrorum deficientium destituatur temperatura, quam Natura partium procreandarum expostulat, tunc fœtus monstrosi fiunt. Deinde, cum calore nimio vteri virtus illius seminis dissoluatur, quæ formationi alicuius partis erat dicata, tunc fæcunditate priuatur, consequenterq; monstrosæ ex illa portione seminis partes emergunt; cum tamen aliæ seminis portiones, suam vim retineant. Præterquamquòd, ad mentem Aristotelis, inter has causas immodicus calor seminis est connumerandus. G *Semen fæcunditate priuatur.* *Lib. 2. de gen. An. c. 4.*

Tandem non sunt postponendi morbi, quibus aliquando fœtus in vtero correpti aliquam partem iam genitam amittunt, & hac ratione mutili redduntur. Immò reuocanda est in mentem angustia loci, propter quam interdum mutilatæ fætuum partes euadunt.

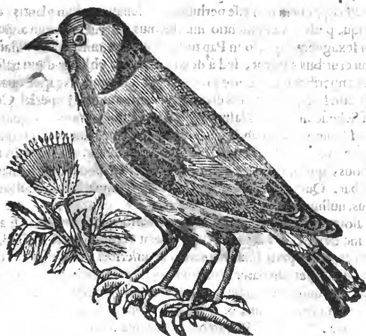
Præterea causas multiplicationis partium Authores plerumq; ad vbertatem materiæ seminalis reducunt. Interea monstrosi genitores non sunt prætermittendi: cum id manifestarium sit in illa octipede equa, quæ nuper Romæ compressa octipedem pariter equam genuit, vt superius in iconibus monstratum fuit, quamuis postea id ex sententia Aristotelis non semper sit necessarium. Verumtamen vber materia cruribus, pedibus, & digitis conformandis dicata in plures portiones diuisa geminationem crurum, pedûm, & digitorum producere solet. Licet interdum materia seminalis copiosa, & ad fœtus geminos producendos destinata, ob angustiam loci, pedes multiplicat, reliquo fœtus corpore simplici; vti Lector in Columbis postremo loco propositis conspicari potest, quæ bicorporem fœtum quodammodo repræsentant. H *Materia copiosa seminalis quid præstet.*

Nisi velimus asserere gemellos fœtus in vtero materno ob vehementem aliquam concussionem quandoq; in vnum monstrum conglutinari, dum partes inferiores geminantur, & superiores vnum tantummodò corpus referunt. Hocq; in fœtibus humanis sæpè contingere arbitramur, quoniam hi fœtus in vtero situm non semper eumdem seruant.

XVII. Columba Cypria quadrupes cum Araco.

XVIII. Carduelis quadrupes cum Carduo Tomentoso.

Demum inter has causas fœtus excedentis penuria materiæ collocanda est, & quamuis hoc videatur absurdum: attamen hoc à veritate neutiquam est alienum, quandoquidem materia ad producendos duos fœtus, quoad quantitatem, inepta, quia pauca sit, & pro formatione vnius copiosa, tandem vnum tantummodo fœtum, sed monstrosum gignit, dum crura, & pedes multiplicat, deinde partes superiores simplices generat, & sic deinceps illas causas in memoriam reuocare debemus, quæ in Rubrica vniuersali um causarum memorauimus. *Inopia materiæ quid præstet.*

HORRENDA, ET MALIGNA Pedum in Fœtibus Animalium Constitutio. A

PROCREATÆ sunt quandoque à Natura tales in animantibus pedum formæ, vt spectatores earum aspectu deterriti fuerint. Consultò omittemus Infantem in Saxonia natum inuersis pedibus, anno supra sesquimillesimum vigesimo quinto, vt Licosthenes diuulgauit, necnon Homines à Diuo Augustino memoratos, qui apud Hipponem nati esse perhibentur, lunatis pedum plantis, cum duobus digitis in vtroque pede. Item silentio inuoluemus pusionem natum anno supra sesquimillesimum sexagesimo quarto in Papauilla pago sex milliaribus distante ab oppido Guisio, qui cruribus carebat, sed à dextra nate duo oblongi digiti nascebantur, & à sinistra pes imperfectus sine crure prodibat, & eius icon in capite quarto huius Historiæ monstratur. Imò relinquimus etiam infantem natum in Imperiali Ciuitate Colonia, vt recitat Schenchius, anno salutis nostræ supra millesimum, & quingentesimum nonagesimo septimo, die secunda Maij, qui benè compactus erat, nisi quòd fæmura, pedesque ab imo ventre ad extremitatem pedis coaluerant, digitis pedis sinistri omninò deficientibus, quorum loco regioni calcis eiusdem pedis sinistri massa quædam carnis adhærebat. Quoniam hi monstrosi partus in comparatione ad illos, de quibus acturi sumus, nullius ferè sunt considerationis.

Lib. 16. de Ciu. Dei c. 8. B

Pusio cruribus coalitis.

Ad horridiores igitur pedum conformationes recensendas si accedamus, prima fronte incidemus in Textorem, qui narrat vetustissimum quemdam nomine Marin superna corporis parte fuisse humana, & inferiori fuisse equina, quia cruribus equinis natum esse perhibebatur: quamuis alij tradiderint hunc ideò cruribus equinis esse creditum, quoniam omnium primus equum conscendisse dicebatur: vtcumque sit, procreatio tamen crurum, & pedum Brutorum in fœtibus humanis non est prorsus explodenda. Siquidem Plutarchus, ad mentem Aristotelis, prodit puellam nomine Onoscelin ex Asina natam, cruribus tantummodò fuisse asininis, reliquo corpore humano, ob Aristonymi Ephesij cum eadem Asina congressum. Insuper Peucerus promulgat, imperante Michaele Perpinaceo, fœtum humanum pedibus caprinis in lucem exiuisse. Item ex Cælio Rhodigino habemus, quòd apud Sybarim ex congressu Pastoris, & Capellæ, infans cruribus caprinis emersit. C

Onoscelis. *Lib. 4. Chronic.*

Præterea anno supra millesimum, & quadringentesimum nonagesimo tertio, puella inupta fœtum humanum cruribus, & pedibus caninis peperit.

Hoc monstrum Cardanus, & Pareus memorant, sed primus omnium Licosthenes in opere Chronologico, vt in icone I. ostenditur. Non valdè dissimilem fœtum anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo quinto, tradit Magius in Miscellaneis natum esse Auenione, partibus supernis humanis, & infernis caninis: ideoque Franciscus Galliarum Rex matrem cum fœtu concremari iussit. D

I.

Fœtus cum matre cocrematus.

Item Volaterranus in Commentarijs Vrbanis scriptum reliquit, ætate Pij Tertij Pontificis Maximi, fœtum non valdè discrepantem à prædictis in Hetruria, ex muliere, vt ipse inquit, à Cane compressa, egressum fuisse, & propterea hunc, expiationis gratia, ad Summum Pontificem fuisse delatum. Interdum etiam nati sunt monstrifici partus pedes alterius animalis habentes. Nam in Germania prope Lanseburgum oppidum, in finibus Heluetiorum ad Rhenum flumen situm, anno salutis supra millesimum, & ducentesimum septuagesimo quarto, puer pedibus anserinis à Conrado Licosthene natus esse perhibetur.

Puer pedibus anserinis.

II. Nos hic damus monstrum hermaphroditicum cruribus, & pedibus aquilinis refertum, cætera humanum, quod fortè, quia comprehendi non posset, sagittis fuit

I. Infans partibus inferioribus caninis.

II. Monſtrum hermaphroditicum pedibus aquilinis.

fuit confossum. Icon est II. talis, qualem in Musæo publico inuenimus. II.

Non defuerunt quoq; belluini fœtus pedibus interdum humanis, & pedibus quandoq; animantium diuersi generis referti; dum recitat Iacobus Rufus equam in Gallia *L. 5. de concept. hum. cap. 3.*
E à Ceruo subactam enixam esse pullum posterioribus cruribus, & pedibus ceruinis, quem postea Ludouicus Galliarum Rex à Possessore dono accepit. Pariter idem Author memorat partum equæ à Tauro compressæ in Heluetijs; fuit enim pedibus equinis, reliquo corpore tauro non absimili. Idq; potissimum asseueramus, quoniam Ioannes Baptista Porta in Magia naturali retulit ex Gesnero, ad radicem montis Spelungi in Rhetia visum fuisse equum ex equa, & tauro progenitum. *Lib. 1. c. 9.*

Solent Authores animal ex tauro, & equa procreatum Hippobouem appellare: quamobrem placuit iconem huius bestiæ pedibus monstrificis genitæ propalam dare, quæ iurè merito cornipes erat appellanda. Siquidem Natura in conformatione pedum huius animantis, quodammodo solipedes, & bisulcos producere voluit, & monstrosam pedum formaturam effecit, vt pingitur in icone III. vnà cum farfara, quam plantam Botanici vngulam cabalinam appellant. III.

Posteaquàm de pedibus horrificis sermo habetur, nolumus silentio inuoluere partum
F felis horrendis pedibus editum anno salutis nostræ supra sesquimillesimum quinquagesimo quarto. Publicat enim Licosthenes in opere Chronologico, quod Basileæ aluit domi felem domesticam fæcundissimam, quæ postquàm octauum ætatis annum attigit, plerumq; monstrificos partus edidit, & contra naturam aliarum matrum catulos editos deuorare cæpit. Itaq; inter alios catulos, quos vnico partu in lucem emisit, inuentus est vnus duobus pedibus horrificis refertus, & quasi in spiram reflexis, vt in icone IIII. monstratur. IIII.

Plinius autem verba faciens de equo Cæsaris Dictatoris, qui alium dorso, præter ipsum, non recepisse traditur, pedes anteriores humanis similes habuisse prodidit, quibus verbis Plinius potius monstrosum, quàm ominosum equum descripsit. Tranquillus etiam descriptionem huius equi his verbis exarauit. C. Iulius Cæsar vtebatur insigni equo, pedibus ferè humanis, & in modum digitorum vnguibus fissis, quem natum apud se magna cura aluit, cum Aruspices imperium orbis terræ Domino signi-
G ficare pronunciassent. Hic in figura V. demonstratur. V.

Neq; hoc alicui mirum videatur: quandoquidem anno supra millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, mense Iulio, in Patauina Ditione, propè oppidum montis Ilicis, in villa, cui nomen est Amolaradiena, referente Clarissimo Liceto, visus est felis, cum humanis cruribus, quæ animal parti posticæ adhærentia trahebat, & monstrum in Vrbem Patauinam delatum, tandem in flumen proiectum fuit. Etenim vxor cuiusdam Bubulci in prædicta villa post partum puelli optimè constituti, hoc monstrum horrificum enixa est. *Felis cruribus posticis humanis.*

Hic etiam memorandum est monstrum pedum varietate horrificum, quod anno Christiparæ Virginis supra sesquimillesimum trigesimo primo in Ditione Episcopi Salceburgensis, nimirum in saltu, quem Amesbergium vocant, comprehensum est.

Erat enim, iuxta sententiam Licosthenis, quadrupes, capite ferè humano, barbato, & cristato, pedibus posterioribus aquilinis, & anterioribus ferè leoninis, cauda
H canina, corpore giluo in flauum declinante, feritatis insolitæ, homines fugiebat, & latebras quæritabat, sed cum ad cibum capiendum, neq; cogi, neq; allici potuerit, paucos post dies interijt; eius icon est VI. VI.

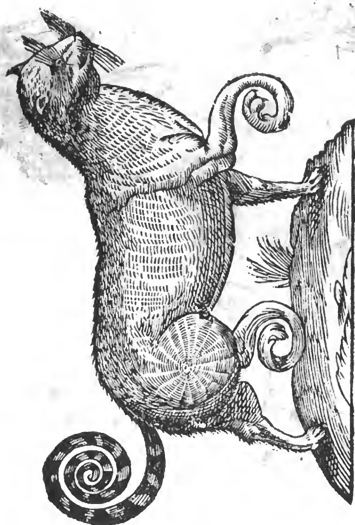
Causas horum monstrorum multi eruditi viri, vt Pareus ad variam, & promiscuam seminum diuersæ speciei confusionem reducunt, dum monstra semihominis, & semibelluæ nascuntur; & æqualem reddi deformitatem prolis autumant, si belluæ diuersi generis congrediantur. Quapropter mirandum in modum inuehunt in homines, qui nihil Deum, & leges veriti, ita se se abijciunt, vt inter se, & pecudes nihil interesse existimant, dum cum illis permisceri audent. Nihilominus hanc sententiam prorsus amplecti non debemus; cum fieri non possit, ad mentem Aristotelis, vt ex permixtione animalium specie, temperatura, & vteri gestatione valdè discrepantium proles nascatur: Quare ad alias causas naturales erit confugiendum. *Causæ prædictorũ monstrorum.*

Itaq; Philosophus in Problematibus scriptum reliquit, ex semine corrupto interdum monstra prodire, sed per semen corruptum non prorsus putrefactum intel- *Lect. 4. probl. 13. & 14.*
lexit

III. Hippobos pedibus monſtrificis.

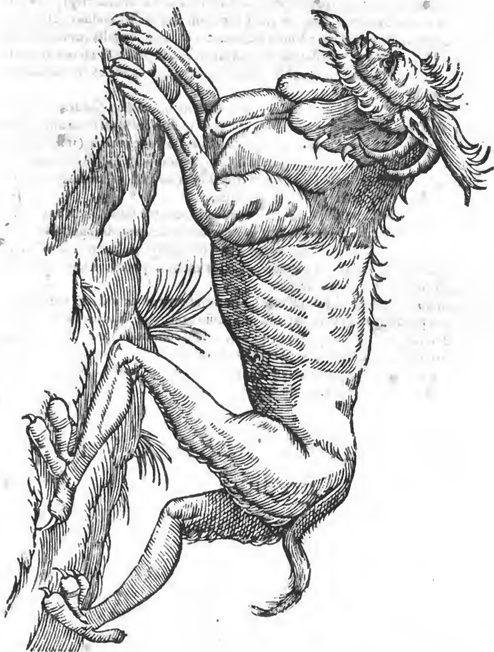
IIII. Felis monſtroſis pedibus.

V. Equus pedibus anterioribus humanis.

VI. Monſtrum varietate pedum horribile.

lexit, sed tantummodò illud, in quo virtus speciei languescit, vnde postea vel totus fœtus, vel aliquæ eius partes à Genitoribus dissimiles producuntur; nam quando virtus formatrix materiam fœtuum rectè dispositam inuenit, tunc fœtum generanti similem procreat, sin secus dissimilem producit. A

Modò omittemus causas ab alimento, ab alimentali virtute, à morbis, & à parentibus monstrosis depromptas, de quibus vberius in Rubrica causarum vniuersalium peractum fuit. Cum vt plurimum horum monstrorum generatio ab imaginatione vehementi prodeat. Nam quemadmodum contingit, vt mulier grauida rei desideratæ imaginem fœtui imprimat, ita quoq; accidere potest, vt mulier humano impleta semine, si cum Cane postmodum permisceatur, ex assidua cogitatione, & metu pariendi Canis, partes etiam Canis fœtui imprimat. Tunc enim non erit dicendum ex semine Canis partum prodijsse, cum inter semen humanum, & caninum nulla conuenientia obseruetur. Hanc causam in fœtibus brutorum etiam valere superius asseuerauimus: quandoquidem Cornelius Gemma retulit Canem accipitrino capite ex terrore huius auis natum esse.

Imaginationis virtus.

Non negamus tamen ex Animalibus diuersis conuenientis tamen Naturæ, & temperamenti monstra exire posse, quoniam Aristoteles id in monstris Africæ attestatus est: Immò in huiusmodi animantibus monstrificis, quando semen maris (si fuerit homo) in partibus superioribus fœtus vigorem habuerit, tunc partes superiores humanæ resultant, & si semen bruti in formatura partium infernarum, validè fuerit operatum, tunc infernæ monstri partes belluinæ euadent. B

Monstra Africa.

Quamuis interdum huiusmodi monstra ex duabus animantium speciebus prodeuntia, nasci possint ex duobus seminibus in vtero conclusis, quæ ob angustiā loci ad formandos duos fœtus dilatari nequeant, sed ambo in vnum coalescunt, & monstrum horrendum nascitur, vt in subiectis iconibus Lector meditari potest. Dummodo semina aliquam conuenientiam habuerint.

Angustia loci.

Pariter dubio procul ex loci angustia felis horrendis pedibus videtur emersisse: namq; materia pro formatura pedum constituta, cum non potuerit in illo situ dilatari, producta est in longitudinem, & pedes in spiram, ob loci commoditatem formati sunt. Equus autem humanis pedibus natus esse creditur, quoniam materia vngularum in aluo adhuc tenella in plures partes fuit diuisa, veluti ad digitos humanos conformandos: quamuis Antiquitas id ad omina, & auguria retulerit. C

DE MONSTROSA CVTIS Fœditate.

Caput VII.

D

VITIA cutis multos deturpantia fœtus aliquando à colore petuntur, nimirum quando ex parentibus albis Aethiopes, & vicissim quando ex Aethiopibus infantes albi oriuntur. Deinde ad hæc vitia reducuntur fœtus villosi, qui natura sua leues, & glabri esse debent, immò, & eminentiæ quædam ex carne, & pelle integratæ, quæ aliquando ex cute hominis, & aliorum animalium dependent, & tandem inter hæc vitia laceratio, & nimia durities cutis fœtus recensetur.

Fœtus albi ex Aethiopibus nati.

Quoad colorem cutis, aduertendum est, quòd interdum ex Genitoribus nigris infantes albi, & vicissim ex parentibus candidis fœtus nigri prodeunt. Quandoquidem prodidit Heliodorus Persinam Aethiopiæ Reginam ex Hiduste marito pariter Aethiope filiam albo colore insignem suscepisse, quoniam in congressu fixis oculis, & intento animo, oppositam venustæ Andromedæ effigiem intueretur. E contrario narrat Hippocrates Principem quamdam mulierem, quæ alba erat, ex marito pariter

I. Infans Aethiops, & Virgo villosa.

riter albo sobolem nigram instar Aethiopis peperisse, vt in icone I. demonstratur. Idque inde originem traxisse perhibet, propterea quòd mulier concumbens oppositam Aethiopis imaginem meditabatur; hac de causa Hippocrates hanc matronam ab adulterij suspicione liberasse dicitur.

Vis phantasia.

Præterquamquòd aliquando contingit in hoc casu ex authoritate Aristotelis, post plura genera parentum, similitudinem reddi; huiusque rei exemplum in Helide manifestatur, quæ cum Aethiope permixta filiam Aethiopi concolorem non peperit, sed multò post ex eiusdem filia infans Aethiopi emersit. Pariter Niceus Poeta Bizantinus ex vtroque parente candido in auum Aethiopem degenerauit. Hinc colligenda est ratio, cur proles interdum parentibus sit dissimilis: accidit enim sæpè ob allatas rationes, vt nepotes auis, aut proauis, non autem genitoribus assimilentur. Et quamuis huiusmodi partus simpliciter considerati monstrosi esse non videantur, nihilominus ad genitores comparati, quibus non sunt concolores, monstri nomine donandi sunt. A

Cur filij auis assimilentur.

Interdum accidit etiam, vt totus fœtus flauo refertus colore in lucem egrediatur, idque ab Ictteritia prouenire opinamur. Sic etiam Diogenes Laertius monimentis mandauit nudatum Pythagoræ femur aureum apparuisse. Aelianus verò huius rei assertorem constituit Aristotelem his verbis. *Aristoteles dicit, à Crotoniatis Pythagoram Hyperboreum Apollinem cognominari, & hæc addit ille Hicomachides, quod aliquando eadem die, & eadem hora visus sit à multis, & in Metapontio, & in ludis Crotone surgere, vbi Pythagoras etiam famur aureum ostendit.* Huius autem effectus causam ad bilem flauam à Natura in fœmur demandatam reducere possumus; cum huiusmodi effectus, & affectus Icteritia nuncupatus ab huiusmodi bile pendens, Aurago quoque ab Authoribus appelletur. B

Fœtus lutei coloris.

Aurago morbus.

Si conuertamus animum ad cutim villosam, comperiemus homines copia villorum insignes, & partus longis villis obsitos in lucem prodijsse. Primitùs in sacris Biblijs legimus Esau hominem pilosum fuisse. Et Maiolus in Colloquijs recitat, ex muliere glabra in oppido agri Pisani, cui nomen est Petrasancta, editam esse Virginem oblongis villis tectam, vt in icone I. conspicitur.

Genes. c. 27.

I.

Authores autem huius effectus causam in imaginem Diui Ioannis Baptistæ cum pelle camelina de more picti referunt; cuius iconem in thalamo pendentem acrius mater intuebatur. C

Villosus etiam fuit ille partus vngulis instar, vt si armatus, qui, authore Licosthene, anno salutis supra millesimum, & ducentesimum octuagesimo secundo, ex illustri Matrona in lucem egressus est, Martino quarto Pontifice Maximo Christianum Orbem moderante, cuius iussu omnes Vrsi imagines in ædibus Matronæ illius depictæ, fuerunt delatæ, manifesto argumento receptæ imaginationis ab illis Vrsi effigiebus in conceptu. Hic puer villosus in icone II. ostenditur. Peucerus quoque, referente Licosthene, hunc partum alio casu videtur confirmare, dum prodidit anno salutis supra sesquimillesimum quadragesimo nono, partum vrsinis pilis tectum à se visum fuisse.

II.

Præterea Realdus Columbus fatetur se vidisse quemdam Hispanum pilis oblongis obsitum, in omni corporis parte, præterquam in manibus, & in facie. Iulius Cæsar Scaliger meminit & ipse cuiusdam pusionis Hispani pilis candidis tecti, quem ex India aduectum, vel ex parentibus Indicis in Hispania natum referebat. Item Henricus Galliarum Rex, Authore Boscio, Lutetiæ Parisiorum, adolescentem non minus villosum cane, litteris humanioribus instrui curauit. Nuper etiam in Serenissima Parmæ Aula villosi homines aliundè aducti alebantur, quorum icones in primo capite huius Historiæ collocatæ sunt. D

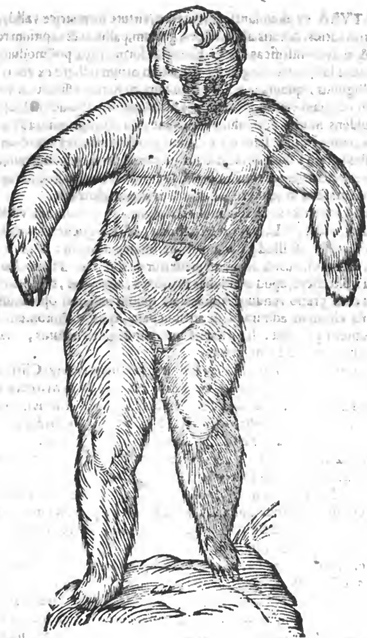
L. 13. de re Anat. c. 2.

Hominum villosorum varia historia.

Causis villosi partus exaratis addere possumus parentes villosos, cum Natura semper studeat effectus suis causis neutiquam dissimiles procreare: ideoque adhuc Parmæ hirsutam prolem ex illis genitoribus villosis viuere intelleximus. Deinde aliam causam naturalem recensere possumus, nimirum crassitiem, & copiam fuliginum, qua sanguis maternus interdum redundat: siquidem hæc partus pilis obrutos generare potest, quemadmodum etiam homines corde piloso inuenti sunt, cum tamen illa pars præcipua omni pilorum genere prorsus carere soleat. Neque fulcra hirsutis

Causæ fetus hirsuti.

II. Puer villosus instar Vrsi.

ſutis pannis tecta omittenda ſunt, in quibus proletariæ mulieres, vt plurimum cubant, cum pilorum frequens aſpectus tenello partui ſimilem formam imprimere poſſit.

A

MONSTROSÆ CVTIS Appendices.

NATVRA ex abundanti recremento, virtute formatrice valida, in fœtibus varias carnis, & cutis appendices, galeam, pallium, & capitium repræſentantes, & alias monſtrificas cutis eminentias format, quæ poſtmodum ex carnoſa, & membranacea ſubſtantia integrantur; id autem ortum trahere ex vberi ſeminis recremento colligimus, quoniam mulieres huiuſmodi fœtum effundentes vix vllam ichoris, aut muci copiam emittunt, & infantes his membraneis inuoluti ſubſtantijs, dum naſcuntur euidens mortis periculum incurrunt, niſi quamprimùm ab huiuſmodi membranis liberentur. Hinc Leuinus Lemnius prodidit infantes interdum monſtroſos in auras vitales egredi, dum vitta quadam membranacea cucullum monachicum æmulante capite tecto oriuntur: quamobrem, authore Guainerio, hoc fœtus membraneum inuolucrum maritos in adulterij ſuſpicionem aliquando traxit. B

Infantes membraneis ſubſtantijs inuoluti.

Demùm Obſtetrices, & aliæ mulieres clinicæ ex huiuſmodi vittis membraneis fœtuum rubicundis, vt Leuinus refert, bona, & ex nigricantibus mala præſagire ſolent. Hinc natum eſſe illud gallicum prouerbium perhibent. *Il eſt nay coiffe*. nimirum natus eſt cucullatus, & adagium profertur de illo, cui ex ſententia omnia cadunt. Propterea obſtetrices, apud nonnullas Nationes, has vittas, & galeas fœtuum membranaceas caro pretio vendunt Aduocatis, quibus adiuuari opinantur. Immò olim Antiqui his virtutem admirandam attribuebant, quia M. Antonium huiuſmodi cucullo celebrem prodidit. Itaq; infans huiuſmodi galea indutus, vnà cum eadem à
I. fœtu ſeparata in figura I. oſtenditur.

Inuolucra membranea fœtuum ad quid.

Præterea, annotante Fincellio, vt ſcribit Licoſthenes, anno Chriſtiparæ Virginis ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, Bremopyrgi Marchiæ vrbe natus eſſe perhibetur infans circumflua, laxa, & membranacea mole carnis ita indutus, vt ſago militari germanico tectus eſſe videretur. Nos huiuſmodi formam indumenti pal-
II. lium appellamus. Huius infantis effigies in figura II. exhibetur. C

Inſuper aliæ appendices, & eminentiæ carnis formam aliarum rerum repræſentantes in fœtibus obſeruatæ ſunt innumeræ. Schenchius meminit infantis venuſti, & elegantis, qui ſupra podicem appendicem inſtar farciminis adnatam habebat. Item memorat puſionem natum Coloniæ, anno ſupra ſeſquimilleſimum nonageſimo ſeptimo, aſpectu pulcherrimum, niſi quòd in ceruice duas continuas appendices carnis, inſtar duorum ouorum, ex vtero matris retulerat.

Alia cutis eminentia.

Similiter apud Subalpinos, referente Ambroſio Pareo, in Quiero oppido duobus milliaribus à Taurino diſtante, anno ſalutis ſupra ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo octauo, die decima ſeptima Ianuarij, honeſta mulier edidit fœtum quinq; cornibus veluti arietinis refertum: præterea infans à ſumma fronte ad occiput, & totum ferè dorſum, oblongam carnis appendicem capitium mulieris æmulantem geſtabat: deinde circa collum alia ſubſtantia carnoſa tanquam collare ſubuculæ voluebatur. Præterquamquòd digiti manuum erant vnci, & poplites à genibus occupabantur: crus cum pede dextro rubeſcebat, cum reliquum corpus colore bætico eſſet refertum. Hic fœtus magno clamore in lucem exiuit, cuius ad Principem Subalpinorum delati, vt teſtatur Pareus, varia tum Aulicorum, tum aliorum fuerunt iudicia. Effi-
III. gies monſtri in icone III. exhibetur. D

Præterea Stetini infans in lucem eſt editus anno ſupra ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, qui habuit in vertice maſſam carnis, imaginem præbens teſtudinis, & in ceruice caudam carnoſam albeſcentem, ſed inſtar caudæ muris, cuius iconem Lector in tertio capite huius Hiſtoriæ inueſtigabit.

Hoc

I. Infans cucullatus, cum cucullo membranaceo à fœtu ſeparato.

II. Infans pallio carnoſo indutus.

Hoc etiam in loco recensendus est homuncio Indicus cum substantia carnosa ad pectus pendente: hic Bononia transiens anno supra sesquimillesimum nonagesimo secundo, tanquam monstrificus ad Clarissimum virum Vlyssem Aldrouandum ductus fuit. Statura erat semum dodrantum, & inter os, & aurem dextram, duplicem carnosam molem habebat propendentem ad pectus, quarum vna nempè ori proximior erat altera breuior, & auri adhærebat. Item similis caro laxa in humerum deuoluebatur, & villis quibusdam erat tecta, sicuti & aliæ. Sub mento, & circa initium thoracis alia maxima moles carnosa, & latissima exoriens, & primò humerum tegens deorsum pendebat per totum ferè ventrem extensa, deinde à mamilla ad axillam dilatabatur. Crassitudo molis carnosæ erat semidigiti, manibusque sursum attolli poterat, quia cuti, nonnisi in suo exortu, adhærebat. Præterea pars illa corporis, quæ ab huiusmodi materia carnosa, & membranacea tegebatur, admodum calida persentiebatur: ideòque credendum erat ventriculi coctionem ab huiusmodi calore iuuari posse. Hic homulus monstrificus in icone IIII. exhibetur spectandus. IIII.

Descriptio homuncionis Indici cum quadã eminentia carnis.

Nuper etiam in ciuitate Olyssiponensi antiqua Regum Lusitaniæ sede, anno salutis post millesimum, & sexcentesimum trigesimo octauo, ex honestis parentibus in lucem prodiuit infans armatissimus: quandoquidem variæ cutis, & carnis appendices, ratione figuræ, illa arma tutelaria repræsentabant, quibus se homines ad bellum profecturi munire solent, immò, eadem materia galeatus, & ocreatus erat: quapropter omnes spectatores in magnam traxit admirationem.

Pusio armatus natus.

Amplius varijs temporibus nati sunt puelli cum appendicibus carnis informibus, quemadmodum obseruauimus in illo puero Friburgi nato anno quinquagesimo post sesquimillesimum, obscæno vultu, cum mole carnosa, & dura in fronte, & occipite, cuius icon capite tertio huius Historiæ inquirenda est.

Item anno post millesimum, & sexcentesimum octauo Hagenoæ Alsatiæ, referente Schenchio, infans masculus optimè constitutus ab vtero matris exiuit, præter labium superius, in cuius interstitio caruncula instar proboscidis erat adnata. Similiter anno post sesquimillesimum nonagesimo tertio mense Septembris, emersit in lucem puer cum portione carnis circa collum, & alia carnosa mole supra caput. Tiguri quoque Hermaphroditus est editus, anno post sesquimillesimum decimo nono, qui circa vmbilicum rubram carnis massam habebat.

Cæterùm animaduertendum est, quòd aliquando hæ cutis appendices cum fœtibus etiam belluinis in lucem prodeunt. Siquidem anno post sesquimillesimum quinquagesimo primo, vt annotat Licosthenes, in vico Turringiæ natus est vitulus sextipes cum massa carnis ex lateribus dependente. Neque reuocandum est in dubium has omnes fœdas cutis appendices ex purgamento, seu recremento materiæ seminalis generari, quæ postea iuxta variam materiæ dispositionem, varias etiam figuras sortiuntur, vt paulò ante fuit expositum.

Appendices carnis in fœtibus brutorum.

CVTIS

III. Monstrum capitio carnoso.

IIII. Homuncio cum ſubſtantia carnoſa circa pectus.

CVTIS NATVRALIBVS Monstrosè fœdata vulneribus. A

Vulnera naturalia quæ.

VVLNERA naturalia vocantur in Teratologia, quæ à Natura fœtibus adhuc in vtero existentibus infliguntur. Quandoquidem, ex Licosthene habemus, quòd anno salutis post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, mulier Basileæ enixa est infantem, adeò scissis naribus, vt inde cerebrum facilè conspici posset. Immò Clarissimus Trincauella non paucos infantes discissis labijs natos se vidisse fatetur, qui postmodum adulti non parum in sermone deficiebant. Similiter Licosthenes Basileæ conspicatus est puellum, anno post sesquimillesimum quinquagesimo B septimo, qui natus erat cum foramine in occipite veluti pugione facto, ex quo sanguis paulatim dimanabat: hac de re fœtus paulò post ortum obijt.

Puer natus aperto ventre.

Insuper Schenchius memorat, quòd anno salutis sexto post millesimum, & sexcentesimum, Hagenoæ obseruatus fuit puer monstrosus, qui aliquot dies superuixit, cum tamen supra vmbilicum foramen patulum, & rotundum ad intimas ventris partes penetrans, quasi pugione confossum haberet; quocirca quæ hauriebat, alimenta, atq; etiam excrementa per hoc naturale vulnus confestim effluebant.

Partus aperto dorso natus.

Meminit quoq; Licosthenes pusionis nati Venetijs ore plurifariam scisso, qui ob alia multa fœdiora, non fuit propalam conspectus. Iterum Licosthenes memorat alium puellum Mysenæ natum diuiso in fronte cranio, veluti gladio separato. Similiter Genuæ anno salutis quinquagesimo quinto post sesquimillesimum, mulier quædam Galla infantem peperit Hermaphroditum, cuius intestina per apertum dorsum C tanquam per vulnus exibant: quemadmodum etiam in Ploa Vortlandiæ visus est infans recenter natus, ita aperto ventre, vt omnia viscera apparerent.

Hactenus de membris peculiaribus fœtuum vulneratis dictum sit, sed maius sese offert spectaculum, quando totus cutis ambitus laceratus apparet in infante ab vtero egrediente. Id contigit in Saxonia, mense Februarij, anno Christiparæ Virginis quadragesimo quinto post sesquimillesimum; vbi quædam mulier effudit partum aspectu valdè horrificum, corpore quidem integro, & rectè compacto, præter cutem, quæ tota vulnerata, & lacerata esse videbatur, excepto capite, fœtus oblongo, & quasi turcico pileo redimito, vt recitatur à Licosthene, & obseruatur

I. in icone I.

Iobus etiam Fincelius, referente Licosthene, bestiam quamdam, cute admodum scissa, natam esse tradit: fuit enim equus, qui in Marchia non procul à Regio monte valdè monstrosus in lucem prodiuit, nempè anno supra sesquimillesimum quinqua- D gesimo quinto; quoniam membranacea substantia caligas, & thoracem formabat, quibus bestia induta esse videbatur; deinde tota pellis scissa, & lacera erat, vt in icone

II. II. apparet: hanc igitur lacerationem naturalem possumus appellare, cum Natura illam in aluo materna moliatur.

Lib. 2. de gen. An. c. 4.

Causa.

Quoad causas scripsit Aristoteles seminali excremento talem inesse calorem cuicumq; corporis parti valdè idoneum, qualem vnumquodq; membrum expostulat, qui si aut deficiat, aut excedat, tunc pars generanda, vel deterior, vel læsa redditur. Hinc coniectandum est aliquando ob inopiam huius caloris facultate formatrice debilitata, membra læsa procreari.

Parentes etiam monstrosi horum fœtuum in causa esse solent, dum plagis laborantes congrediuntur, & fœtus sibi similes procreant. Quamuis huc referenda sit angustia loci, & frequens motio partus, seu inordinatus grauidæ mulieris motus, quæ omnia membra infantium tenella mirum in modum lædere possunt.

Ab-

I. Infans cute lacerata.

II. Equus cute lacera.

Ab his causis non sunt arcenda mulierum purgamenta, quæ tempore conceptionis fluunt. Quandoquidem si Genitores hoc tempore in prolem incumbant, impendet periculum, ne monstra huius generis procreentur. Hæc enim fuit opinio E Clarissimi Parei, & aliorum doctissimorum Virorum, quia, dum sanguis impurus huic massæ permiscetur, fieri non potest, quin aliquis monstrosus partus, & potissimum plagis affectus emergat. *Purgamenta mulierum quid operentur.*

Demum Parentum imaginatio siue vigilantium, siue dormientium in tenello partûs corpusculo valdè operatur eo potissimum tempore, quo membrorum fabrica construitur. Etenim si mater aliquem multis confossum vulneribus viderit, vel sibi gladij aciem imminentem obseruauerit, fœtum vndiq; lacerum, vel aliquo tantùm in loco confossum parere potest. Insuper generantur plurimi scissis labijs ad formam oris leporini, eoq; affectu, & ore fœdo pusiones crescunt, quia ex terroribus, aut subitis leporum aspectibus matres vtero gestantes perturbentur, aut quoniam esum leporis auidius appetant. Equum postea laceratum, & superius monstratum potius ominosum, quàm monstrosum fuisse asseueramus. *Imaginationis vis.*

F

MONSTROSA CVTIS DVRITIES.

INTER cutis dehonestamenta asperitas, & durities collocantur, quia pellis, cum sua natura leuis esse debeat, aspredinem, seu duritiem si à natura nanciscatur, proculdubiò non naturalem, sed monstrosam formam acquirit. Idq; magis admirandum erit, si cutis vnà cum fœtu in vtero lapidescat. Nam quid simile accidisse Agendici Senonum, quæ Celticæ est metropolis, Ioannes Georgius Schenchius recitauit, & similem fœtum ab effectu lithopædion appellauit. *Lithopædion quid sit.*

Hic fœtus à matre defuncta exemptus fuit, & eius situs in vtero, erat penè sphæ- G ricus, facie ad thoracem affixa, sublatis ad nates genibus, ideòq; patulæ, retulæ, & resimæ conspectæ sunt. Ossa capitis tenuia, & firma, nec non instar cornu nitentia, cute capitis multis in locis pilosa, caput in sinistrum brachium ita procumbebat, vt à protuberante humero auris, & os occipitis impellerentur, quia ea in parte cauata cernebantur. Cubitus ad summum humerum reflectebatur, porrecta sola manu, quæ in pugnum erat contracta, & summi digiti ita palmæ adhærebant, vt licèt apparerent inter se distincti, nihilominus in vnum, & idem lapideum corpus concreuerant. Dextrum brachium ad vmbilicum extendebat manum: femur, genu, tibia sinistra dextris incumbebant, quibus tamen erant ita implicita, vt indissolubili nexu colligarentur. Vtrumq; crus in ventrem, & pectus reflectebatur, & certissimam fæminei sexus notam tegebat. Tibia vtraq; ad nates intorquebatur, pedibus, & pedum digitis ita inter se compactis, & lapidefactis, vt quis dixisset fuisse opus alicuius cælatoris, qui vel ex ebore, vel ex marmore absolutissimam fœtus H iconem expressisset. *Situs infantis lapidei in vtero.*

Præterea partes internæ, nimirum viscera omnia cor, & cerebrum erant naturaliter constituta, præterquamquòd nimiam duritiem erant adepta, sed minorem, quàm externa, itaut hodie quoq; hoc corpusculum à putredine, & terredine intactum seruetur.

Historia autem fuit hæc. Mulier Senonensis nomine Columba Chatry, quæ Ludouico homuncioni, quadrato tamen, & benè constituto Sartori nupserat. Hæc ante annos viginti octo, quæ nunquam antea vterum gestauerat, licet iampridem nupsisset, certissima habuit inchoati fœtus indicia. Nam quæ statis periodis erumpere solebant purgamenta, statim suppressa sunt. Pica primis mensibus laborauit, tempestiuum fœtus motum, & frequentem persensit, tumorem lumborum, & mammarum incurrit, & tandem lapso gestationis vteri curriculo, graues puerperij dolores sentire cœpit, suppressa aliquot dies vrina, quæ tandem magna vi erupit, profuso etiam illo ichore, qui partitum præcedere solet, mammæ conciderunt, *Pica morbus grauidarũ.*

motus infantis ceſſauit, & dolores facti ſunt mitiores. Quibus omnibus attonitæ fuerunt Obſtetrices, quæ certiſſimum puerperium expectabant.

Patiens ludibrio huius fæturæ oppreſſa, triennium decubuit aſſiduè conquerens de tumore, de duritie, & de torminibus alui; necnon de graui illo pondere, quod ob varium motum, modò in hanc, modò in illam partem decumbebat: hac de re hunc tumorem quibuſcumque Medicis,& Chirurgis tractandum exhibebat: ideòque ſe aliquo maleficio laborare aſſerebat. A

Tumor durus in vtero.

Poſtquam defuncta fuit, accerſiti fuerunt Medici, & Chirurgi, qui aperto mulieris abdomine, ſcirrhoſum tumorem inuenire putabant, & nouacula ſecando portentoſam, & gypſeam molem inuenit: ſiquidem infans ille in orbem complicatus in lapidem conuerſus erat.

Cauſa autem huius lapideſcentis fœtus referri poteſt in intemperiem, & prauam materiæ diſpoſitionem, quia hic fœtus lapideus non ab alia potuit prodire cauſa, quam ab illa, ex qua in humano corpore lapilli procreantur. Hæc autem cauſa ſolet eſſe duplex, nimirum materia craſſa, & denſa, necnon calor, ſeu frigiditas excedens: quandoquidem calor partes tenuiores diſſoluit, & craſſiores in duram materiam conuertit. Pariter in articulis podagricorum materia dura, & tophacea concreſcit, quæ poſtea per abſceſſus egreditur, vel opera chirurgica extrahitur. Ita fœtus in vtero lapideſcens non aliundè traxit originem, quàm ex materia generationi deſtinata, quæ craſſa viſcida, & terreſtris fuit, in quam vteri intemperies iuſtò calidior agens, & partes tenuiores diſſipans in lapidem condenſauit. Quamuis etiam matricis conſtitutio iuſtò frigidior partes tenuiores poſſit exprimere, & craſſiores, duras, denſas, & lapideas reddere. B

Cauſa fœtus lapidei.

DE MONSTRIS CAVDARVM.

Cap. VIII. C

IN procreandis animantium caudis, Natura quandoque in talia incidit impedimenta, vt cogatur, veluti in fabricandis alijs partibus expoſitum fuit, aut nullam producere, aut illam addere animanti, cui non competit, aut cauda alterius ſpeciei animalis alteram ſpeciem deturpare, aut caudas deformare, vel denique illas in animalibus multiplicare.

Cunctis notiſſimum eſt homines cauda carere; nihilominus Annales Anglorum recitant quondam in illis Regionibus paruulos cauda inſignes eſſe natos, ſed hoc miraculo adſcribendum eſſe arbitramur: cum ſcribat Ioannes Maior in Hiſtoria Scotorum, quòd Diuus Auguſtinus ad Rocheſtriam tranſiens, à Diuo Gregorio Magno in Angliam fuit miſſus, vt Dei Euangelium diſſeminaret; ſed Vulgus, ad irriſionem, caudas piſcium in virum iuſtum proiecit: vnde deinceps paruuli caudati in pœnam criminis oriebantur; cum tamen hac tempeſtate homines caudati illic non oriantur, cum tantummodò hoc ad tempus ſupra vim Naturæ patratum fuerit, vt illa gens incredula Doctori fidem præſtaret. In Hiſpania quoque, teſte Euſebio Ieſuita, alia gens caudata fuit. D

L. 2. de geſt. Scot.

Gens caudata vbi.

Verùm hæc omittenda ſunt, quæ à cauſa naturali neutiquam pendent, vt naturales effectus meditemur. Meminimus in capite tertio huius Hiſtoriæ exhibuiſſe iconem fœtus bicipitis caudati. Præterea in capite pariter ſexto propoſuimus ſpectandam iconem infantis cum cauda piſcis,ideoque cum Horatio canere poteramus.

Deſinit in piſcem mulier formoſa ſupernè.

Veruntamen hic verſus Poetæ in memorato fœtu veritatem aſſequi non poterit, quoniam partes ſuperiores illius fœtus erant admodum deformes. Schenchius quoq; exhibet iconem puſionis Coloniæ nati, anno poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo

mo septimo, qui præter multas partes monstrosas suo loco enarratas, in parte posteriori supra podicem caudam suillam gestabat. *Fœtus cum cauda suilla.*

In Brutis sæpius caudas monstriferas obseruauimus. Meminit enim Licosthenes equi in villa Pomeraniæ nati, anno post sesquimillesimum quinquagesimo quarto, capite horrendo, auribus pendulis, labijs inflexis, collo obliquo, & iuba impexa, cui tandem loco caudæ alta crista erigebatur. Insuper Vituli cauda agnina, & vicissim Agni cauda vitulina nati esse perhibentur. Item Gallus cauda quadrupedis in secundo capite huius Historiæ fuit monstratus. Rursus in Villa quadam Thyringica ad Vastrum, ex Licosthene, Buso caudatus conspectus est. Et vir fide dignus, rerumque naturalium diligens indagator ranam cauda insignem aliquando visam esse retulit. *Rana caudata.*

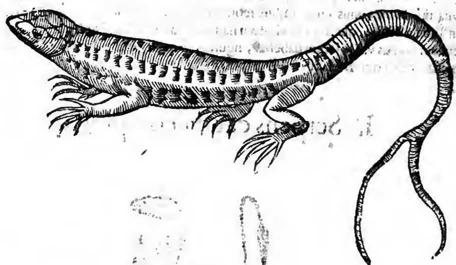
Tandem serpentes omnes caudis oblongis, & teretibus naturaliter referti sunt. Hinc tamen non fit, quin aliquando monstrosa serpentis cauda, nempè compressa visa sit. Meminimus enim vidisse iconem serpentis (si tamen vera est) ni fallimur, in Tabula Bembi, qui serpens aliorum naturam minimè sequi videtur, quoniam post collum corpus valdè latum habebat, figura ferè ouali, cauda tamen admodum compressa, vt in icone I. Lector meditari potest. I.

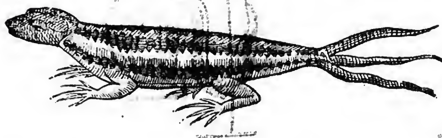
I. Serpens cauda compressa.

Hactenus de praua caudarum conformatione actum sit: modò de earumdem geminatione, & multiplicatione nonnulla sunt ponderanda. Etenim, licèt Vituli, Agni, & Canes, duabus caudis referti rarò obseruentur: nihilominus in alio animantium genere, nimirùm in Lacertis caudarum multiplicatio sæpè conspicitur. Namq; Lacertas bicaudas, tricaudas, & quadricaudas conspicati sumus, quas Vulgus posteà insulsissimè ludò fauorabiles prædicat. Has autem caudas à nulla alia causa prodire posse, nisi ab ouis dilecytis Ioannes Baptista Porta in Magia naturali opinabatur. Has lacertas monstrificas in icone II. spectandas Lectori exhibemus. Sed inter alias magis admirabilis fuit Lacerta quadricauda, quæ anno post sesquimillesimum nonagesimo sexto nobis dono data fuit: etenim longior cauda tres alios ramusculos producebat. Quapropter hoc animal monstrificum ex vbertate materiæ natum esse existimauimus, & potissimum, quoniam cæteræ corporis partes iustò erant grandiores. II.

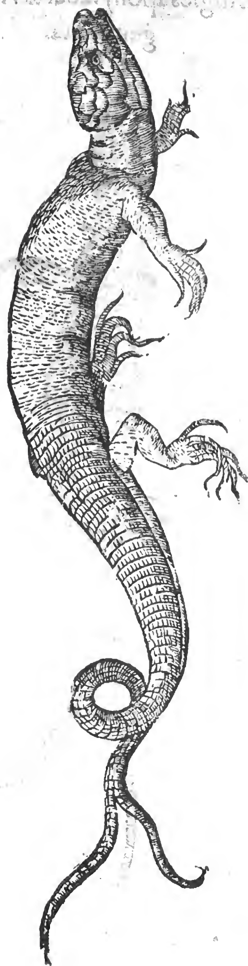
II. Lacerta bicauda, tricauda, & quadricauda.

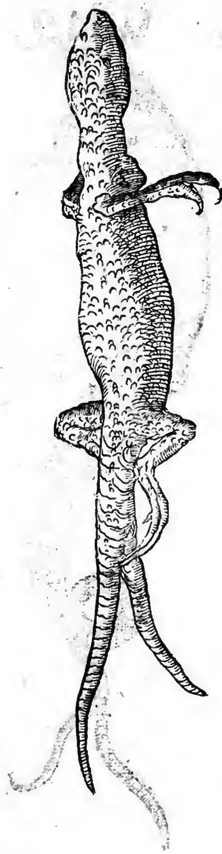

III. Lacertus viridis cauda duplici.

IIII. Effigies ſpolij lacerti viridis cauda geminata.

In genere Lacertarum quædam species recensetur, quæ Lacertus viridis, seu Lacerta maior appellatur, quoniam in comparatione ad vulgarem Lacertum duplo, vel triplo maior esse videatur. Græcis σαύρα χλωρὰ; & Nuperis χλωροσαύρα propter colorem viridem cognominatur, Bononiæ Liguoro, quasi Ligur dicitur, fortè, quia in Liguria animantes huius generis frequentiores proueniant. Syluaticus postea hunc lacertum ophiomachum à superandis, & impugnandis serpentibus indigitat, nec præter rationem, quandoquidem hæc bestia naturali instinctu serpentes adoritur, & cum illis acerrimè præliatur, cum ruricolæ hunc à Serpentibus saucium sæpè obseruauerint. Itaq; ex hoc genere animantium vnus cauda monstrosè bifurca ad nostras peruenit manus, quem delineatum Lectori exhibemus in icone III. *Ophiomachus lacertus qualis.* III.

E

Et quoniam hoc animal ob venustatem summoperè placebat, fuit exenteratum, & diligenter exiccatum, quod adhuc in Musæo publico appensum seruatur. Quocirca huius etiam spolij exiccati effigiem in Musæo inuentam ob caudam geminatam proponimus in icone IIII. IIII

Circa causas diù non esse immorandum arbitramur, quoniam hæ causæ peculiares ex vniuersalibus superius explanatis eliciendæ sunt. Namq; si defectum caudæ respiciamus, sæpè conspicabimur canes cauda carentes alios sæpiùs sibi similes procreare: quamobrem hæc causa coincidet cum illa, in qua de genitoribus monstrosis disserebamus. Nisi velimus hunc effectum ad inopiam materiæ, & ad formatricem labefactatam referre; quæ omnia in causa defectus caudæ esse possunt: licet interdum citra materiæ inopiam, & virtutis operantis languorem huiusmodi monstrosi effectus generentur, quia materia ad formam talis partis suscipiendam est inepta. *Causa defectus caudæ.*

F

Si quis autem scire cupit causas, propter quas aliquando cauda humano fœtui monstrosè additur, ad causas fœdarum cutis appendicum confugiendum erit.

Circa geminationem caudarum Ioannes Baptista Porta in Magia naturali, ponderans multiplicationem caudarum in lacertis, fatebatur fieri posse, vt hic effectus ex ouis dilecythis dimanaret διλήκυθον Græci vocant vas geminum, seu duplicem ampulam: ideòq; volebat inferre interdum duo oua copulari duplicem ampulam referentia, quæ geminatas caudas procreare possunt. Quamuis etiam materia conformationi caudæ destinata in duas, vel tres partes diuisa hanc caudarum multiplicationem producere valeat. *Lib. 2. c. 17.*

G

DE FOETIBVS AB VTROQVE Genitore degenerantibus.

Cap. VIIII.

H

QVAMVIS multi fuerint Authores, qui monimentis mandauerint partus Genitoribus dissimiles non esse inter monstra collocandos; nihilominus facere non possumus, quin monstrosos fœtus appellemus illos, qui naturæ Genitorum non sunt consimiles, nostraque ratio ex problematibus Aristotelis deducitur: vbi Philosopus inquirens, cur proles humana ex humano prodiens semine nostra appelletur, & vicissim dissimilis, licet ab humano vtero prodeat, nostra minimè nuncupetur. Respondet hoc inde oriri, quoniã fœtus ex perfecto, & incorrupto emergens semine nobis assimilatur, consequenterq; soboles nostro potest appellari. Quod autem ex corrupto semine producitur, dissimile est, consequenterq; ad humanam sobolem non est referendum, sed prorsus monstrosum erit iudicandum: verba Aristotelis sunt hæc. *Quod si ex rebus nostris solo semine natum animans sit; rectè quod ita prouenerit, prolem id esse nostram putauimus; vbi, vel foris putruit, vel corruptum in vtero est, vt quæ mon-* *Sect. 4. prob. prob. 13.*

monſtra appellamus, prolem id eſſe noſtram haudquaquam dicendum eſt: tum enim ex corrupto creatur ſemine, non inſuper ex noſtro creatur, ſed ex alieno; quemadmodum quod ex crementis conſtiterit, vt quod ex ſtercore: omnia verò huiuſmodi ex corrupto creari ſemine hinc indicatur, quod ex non corrupto creari tale Natura ſtatuit, quale illud eſt, de quo ſemen genitale prodierit, Exempli gratia, ſi de equo equus, & de homine homo. A

Præterea huiuſmodi fœtus Genitoribus diſsimiles ad Genitores poſtea comparati non mediocrem ſpectatoribus pariunt admirationem, qua conditione monſtra carere non debent. Quapropter Ouidius (licèt fabuloſum ſit) Alcidamantem admiraturum introducebat, dum ex corpore filiæ columbam exeuntem obſeruabat his verſibus.

Lib. 7. Metam.

At pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.

Itaq; fœtum non humanum in vtero mulieris procreari poſſe eſt certiſſimum: quandoquidem id multæ Hiſtoriæ in Rubrica Præſagiorum recitatæ teſtificantur. Deinde huic ſententiæ multi Doctores, & experientia fauent. Præterquamquòd Ariſtoteles in Hiſtoria Animalium ſcriptum reliquit, alios fœtus patri, alios matri, alios conſanguineis, alios verò abijſdem prorſus diſſimiles procreari, qui poſtremi inter partus monſtrificos erunt connumerandi: hinc colligendum erit monſtrum non humanum ab humana aluo exire poſſe. B

Varia in vtero mulieris generantur.

Præterea Cælius Aurelianus, Marcellus, Pareus, & alij nuperi Authores fide digni retulerunt mulieres fuiſſe, quæ mures, bubones, talpas, echinos, ranas, lepuſculos, feles, aſtacos, erucas, polypos, hirudines, lacertas, ſerpentes, porcellos, & elephantes, aliquando cum fœtu, & interdum ſine fœtu pepererunt. Etenim anno Mundi octingenteſimo ſeptuageſimo quarto ſupra tria millia, & ante partum Chriſtiparæ Virginis octuageſimo nono, inter initia belli Marſici, Alcipe mulier peperit elephantem, & quædam ancilla ſerpentem, ſicuti Licoſthenes admonuit.

Nos verò meminimus legiſſe honeſtam quamdam Matronam fætam ſubitò gliris occurſu perterrefactam, loco humani partus, glirem enixam eſſe. Et Conradus Licoſthenes recitat hiſtoriam mulieris, quæ in agro Conſtantienſi leonem peperit, ſed hoc animal erat humana facie refertum: hac de re ad hunc locum ſpectare non videtur, cum hic partus à parentibus prorſus non degeneret. Verùm idem Author alibi meminit nobilis Matronæ, quæ in Argoa Heluetiæ leonem valdè ſimilem fœtui leonino enixa eſt; quem partum contigiſſe anno ſalutis poſt milleſimum ducenteſimo ſeptuageſimo octauo, Stumpfius in Chronicis Heluetiorum recenſet: quamuis alij Hiſtorici in aliud tempus hunc partum reijciant. C

Leo humana facie.

Pariter, ex Ioanne Georgio Schenchio, Margarita Herkelin ciuis Paſſauienſis, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo, monſtrum ab humana natura prorſus diſſimile in lucem edidit, quod fuit tetrum animal formam potius Cacodæmonis, quàm alterius belluæ repræſentans, quòd ſtatim atq; ab vtero exiuit, conclaue velociſſimo curſu pererrauit: ideòq; mulieres clinicæ, conuocatis in ſubſidium vicinis, comprehenſum interfecerunt.

Monſtrum forma cacodæmonis.

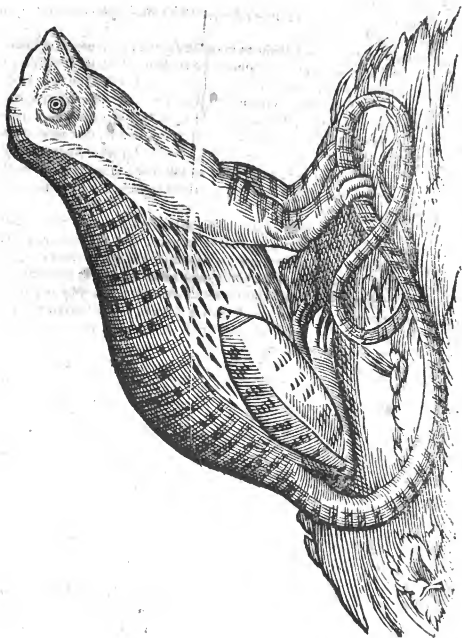
Inſuper multæ mulieres canem enixæ perhibentur. Primitùs id accidit Brixiæ, anno ſalutis poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo primo, & alia mulier Ticini felem peperit. Rurſus anno Domini poſt milleſimum, & quadringenteſimum octuageſimo octauo, Maiolo annotante, mulier nupta duos edidit canes, & ſequenti die tres alios, non tamen omnes viuos enixa eſt. Tandem Volaterranus ſe vidiſſe teſtatur diploma pontificium in expiatione mulieris, quæ canem pepererat. D

Mulier peperit viperam.

Dinothus quoq; in Aduerſarijs tradit, quòd impendente bello Syllano, mulier fœta, pro infante, viperam in auras vitales edidit. Id accidiſſe refert Licoſthenes anno mundi octingenteſimo octuageſimo ſecundo ſupra tria millia, & ante partum Chriſtiparæ Virginis octuageſimo quinto, & eodem anno in Hetruria Cluſij, mater familias viuum ſerpentem ab vtero excluſit, qui iuſſu Aruſpicum in fluuium deiectus auerſa aqua natauit. Quocirca non erit admiratione dignum, ſi Lucanus ſcripſerit ſerpentem ab aluo muliebri in Vmbria egreſſum eſſe. Vnde de hoc monſtroſo partu Poeta loquens ſic cecinit.

Matrem-

Bufo caudatus ab vtero mulieris egreſſus.

Lib. 2. c. 8.

——— *Matremq; ſuus conterru it infans.*

Immò magis genitricem perterrefacere debuit Buſo, quem ex muliere citat Vueinrichius, ad mentem Bodini, in o ere Dæmonomaniæ, vbi mulie enixa dicebatur apud Laodunum, quem ad lmirata obſtetrix, & cæteri, q horrore quodam correpti ſunt: erat enim I ſuſo alijs diſſimilis, quem poſtea multi in ædes Præfecti delatum conſpicati ſunt.

Diuulgat etiam Licoſthenes, quòd anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, in villa quadam Thyringica, mulier buſonem caudatum peperit, vt in icone conſpicitur.

Buſo caudatus ab vtero mulieris egreſſus.

Quamuis ante hoc tempus, nimirum anno ſalutis noſtræ poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, ex eodem authore, Augu ſtæ Vindelicorum, mulier ſerpentem bipedem, & porcellum enixa ſit.

Quod hactenus de partu diſſimili in hum: ino genere obſeruauimus, in brutis quoque licet meditari: namq; ex Schenchio, in agro Senogallienſi Piceni, Vacca ſerpentem miræ magnitudinis edidit, capite craſ ori, collo oblongiori, & corpore cani ſimili, ſed rotundiore. Hunc editum cum bos conuerſa reſpexiſſet, quaſi exterrita magnum edidit mugitum. Interim ſerpea is cauda poſterioris vacca pe cumdatis, os ad vbera admouit, tandiuq; exu igit, donec lac defecerit, de relicta ad vicinas ſyluas aufugit. Vbera aute m, & illa pars crurum, qu cauda tetigerat, veluti aduſta, & nigra perm anſerunt. Hoc Paſtores ſe vid marunt (quia in armento bos verſabatur) im mò ab eadem boue paulò po eſſe egreſſum narrarunt.

Bos enixa eſt ſerpẽtem.

Bahuinus quoq; in Appendice ad Rouſſeti im diuulgat hanc Vaccæ hi Clariſſimo viro Fœlice Platero ſibi communic atam, quæ ſceleton vna cu enixa eſt; quoniam Vacca difficultate partus impedita, cum fœtum conceptum parere non poſſet, nihil grauius paſſa, poſt tempus aliquod, rurſus concepit, & exacto tempore, vitulum viuum, & ſceleton prioris vituli peperit. Mirandum eſt potuiſſe fœtus corruptionem à vacca perferri, & denuò, oſſibus priori vituli retentis, concipere: Verum hoc monſtrum non prorſus diſſimile genitrici videtur; propterea quòd, quamuis non eſſet vitulus, oſſa tamen vituli eſſe ferebantur. C

Sed prorſus admirandum, & matri diſſimile fuit monſtrum ex vacca natum in Burgies Hiſpaniæ loco, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo ſeptimo, vt Ioannes Georgius Schenchius promulgat. Vbi vacca marem, & fœminam humanos fœtus ſuis membris rectè formatis diſtinctos enixa traditur. Hoc cunctis, & ſtupori, & metui fuit maximo: quocirca Archiepiſcopus illius loci huiuſmodi fœtus ad ſacri Fontis lauacrum admittere noluit.

Vacca duo fœtus.

Lib. 1. c. 6.

Inſuper Ludouicus Celleius ſcribit, referente Pareo, ſe legiſſe in probato quodam authore, aliquando ex oue natum eſſe leonem inæqualis planè, & inimicæ conditionis animal. Tandem Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali pronunciauit ſe Romæ vidiſſe canem ex lupa procreatum, qui partus non videtur eſſe admodum admirandus; cum inter lupum, & canem non magnum diſcrimen cadat. Sunt enim hæc animalia diuerſæ quidem ſpeciei, ſed ſolent eſſe illa, ex quibus prodeunt animantes, quæ bigeneres, & tertiæ ſpeciei eſſe nuncupantur. D

Horum monſtrorum cauſas inquirentes, ſi petamus Cælium Aurelianum: is cum Plateario ſcriptis mandarunt mulieres cum fœtu humano interdum Buſones, & alia huius generis animantia eniti, ſed huius monſtroſæ conceptionis cauſam non aſſignant. Docet quidem Platearius illa præſidia, quæ ad menſes prouocandos commendantur, educere quoq; Buſonem fratrem Salernitanorum: quemadmodum alij Lacertum fratrem Longobardorum cognominant; cum mulieres Salernitanæ ſæpius Buſones, & Longobardæ lacertos vnà cum fœtibus enitantur. Idcircò Salernitanæ in conceptionis initio ſuccum apij, & porri bibunt, vt huiuſmodi animal interimant, antequam fœtus humanus viuiſcat. Alioquin de præſidijs ad educendas, vel necandas in vtero ſimiles beſtias, legenda ſunt carmina in fontes Spadanos conſcripta, quæ ſic ſe habent.

Animalia cum fœtibus humanis in lucem egreſſa.

Prouocat illa igitur muliebria monſtra pridem
Suppreſſa, & nimium ſiſtit vbi illa fluunt.

Ventri-

Ventricolasque necat vermes, pellitq; per alui
Lubrica, deiectis qua via nota cibis.
Quin, & paulatim putridis de mensibus ortos.
E *Serpentes vteri proijcit illa sinu.*
Monstra lacertarum fœdam referentia formam
Longa (Nefas) vnum non minus atra pedem.

Huiusmodi animantes in muliebri vtero generari non est difficile, cum notum sit ex fœminarum purgamentis in terram proiectis,& vlteriorem putredinem acquirentibus, & serpentes, & bufones procreari. Hinc Ioannes Baptista Porta in magia naturali monimentis mandauit posse etiam in vtero similia animalia gigni, quoniam purgamenta retenta ad altiorem putredinis gradum accedunt. Id igitur contingere solet mulieribus impuro sanguine ob prauum victum redundantibus. *Lib. 2. cap. 4.*

Nisi velimus causam huius monstrosi partus non in primum, sed in secundum semen emissum referre: siquidem nobis persuademus ex primo semine in vterum deposito partum vndequaq; integrum resultare; cum deinceps error à secundo semine proueniat, quod excellentem nactum putredinem aliquod absurdum animal procreat: quare Mattheus de Gradi in parte secunda ad Almansorem scripsit quoddam ex matrice mulieris exiuisse, & euolasse. F *Varia in vtero mulieris genita.*

Demum congressus nefandus, nempè humanus, & belluinus ab his causis non est remouendus: nam, quamuis Philosophus hunc admittere aliquo in loco non videatur, nihilominus alibi scriptum reliquit animantes diuersæ speciei tempus grauiditatis aliquo modo æquale habentes, si congrediantur, procreare posse. Præterquamquod Plutarchus Philosophus non vulgaris pronunciauit, ex permixtione hominis, & equæ suo tempore venustam infantem natam esse. Præterea dispositio vasorum partum respicientium est consideranda: siquidem vterus vaccinus, quoad locum, humani fœtus capax esse potest. Alias deinde causas huius generis potest Lector in Rubrica causarum vniuersalium inquirere.

G

DE MONSTROSA Animantium statura.

Cap. X.

QVANDO monstrosam Animantium staturam hoc in loco memoramus, non proceritatem Gigantum, neq; paruitatem Pygmæorum intelligimus, qui fermè ex natione Gigantum, vel Pygmæorum procreantur, cum de his in capite primo huius Historiæ verba fecerimus. Sed staturam cuiuscumq; animalis insolitam, siue ad paruitatem, siue ad magnitudinem inclinante sermonem habemus; qui partus ex Genitoribus consuetæ, & vulgaris staturæ orti, & crescentes similem staturam non adæquant, vel illam superant. Similes enim fœtus magnam admirationem spectatoribus pariunt. H

Consultò igitur prætermittemus pusiones cum magnis capitibus natos, qui in Rubrica fœditatum capitis sunt collocandi. Scimus enim ex Lycosthene, quòd in agro Piceno, anno post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, natus est Infans facie magnitudinis insolitæ, & Clarissimus Licetus fatetur se vidisse Patauij, anno salutis post millesimum, & sexcentesimum vndecimo, puellum quadrimum maximo capite, nulla ad reliquum corpus proportione. *Fœtus magno capite.*

Modò, vt ad rem nostram redeamus, Valentiniani temporibus, duo homines quoad staturam monstrosi fuerunt inuenti, quorum alter in Syria supra omnes viros eminebat, & alter in Aegypto infra paruitatem incredibilem viuebat. Item Carolus Quintus Imperator cum Bononiam à Summo Pontifice Clemente Septimo

Homines statura gigantea. diadema Imperij accepturus peruenisset, seruum à pedibus habuit monstrosæ magnitudinis, vt in capite primo huius libri relatum fuit. Et Ioannes Georgius Schenchius narrat se nouisse quemdam Antonium Francken origine Geldrum annum nonum supra trigesimum agentem staturæ propemodum monstrificæ, quia longitudinem septem pedum superabat. A

Pariter anno post sesquimillesimum quadragesimo nono, iuxta relationem Licosthenis, natus est puer in agro Tigurino, Ditione Kiburgensi, Parochia Vuisuangua, Maio mense, ex parentibus Ioanne, & Barbara coniugibus, medioeris, & vulgaris staturæ. Hunc puerum Parochus loci Baptismo expiauit, & Henricum appellauit, cuius postea incrementum omnibus miraculo fuit: nam cùm sex ætatis annos absoluisset, proceritatem adolescentis annorum quindecim æquabat, necnon crassitie, & corpulentia superabat, voce magna, genitalibus auctis, & pubertate hispida, neque crescere desijt; Annos quinque natus ingentia onera baiulabat, & aratrum instar hominis adulti moderabat. Hunc omnes ciues Tigurini nouerunt, & Gesnerus se quinquennem vidisse testificatur.

Non dissimilis partus nuper in Agro Neapolitano, ex coniugibus vulgaris staturæ olitoribus in lucem prodiuit, qui sacro Latice intinctus Andreas fuit appellatus, B anno salutis post millesimum, & sexcentesimum trigesimo primo mense Martio. Hic spatio sesquianni altitudinem octo palmorum cum proportionata corpulentia superabat, cui duarum nutricum alimentum non sufficere perhibebant.

Andreas statura gigantea.

Quod hactenus de fœtibus masculis exposuimus, de fœmineis quoque intelligendum esse arbitramur. Legimus enim, sub Iustino Thrace, mulierem quamdam è Cilicia fuisse aduectam admirandæ staturæ, quia supra quoscumq; homines integrum cubitum eminebat. Memorat etiam Diuus Augustinus mulierem Romæ visam giganteæ molis, antequam Vrbs excidijs Gothorum peteretur.

L. 15. de ciuit. Dei cap. 23.

Ex altera parte nonnulli etiam visuntur monstrosi ob admirandam staturæ breuitatem: siquidem ætate Valentiniani, in Aegypto vir admodum pusillus conspectus est, & Suetonius Tranquillus testificatur Octauianum Augustum aliquandò publicè spectandum proposuisse adolescentulum nomine Lucium, honestò loco natum, bipedali minorem, & librarum septendecim. Canopas, teste Plinio, fuit in delicijs C Iuliæ neptis Augusti, qui duos tantum pedes cum palmo altus erat. Præteritis etiam annis, ex Historia naturali Eusebij Iesuitæ, homuncio optimè membris constitutus in Hispania conspectus fuit, septennis iam erat barbatus, decennis omne suum robur habuit, & filium genuit.

Homunciones.

His addendus est Nanus Illustrissimi Domini Caroli de Crequy vnum, & quadraginta annos natus, & triginta vncias altus, de quo in primo capite huius voluminis egimus. Huic non absimiles Nanos marem scilicet, & fæminam fratres Illustrissimus Ferdinandus Cospius Senator Ciuitatis Bononiæ grauissimus, Marchio Petrioli, Eques sacræ Religionis Sancti Stephani, pectore Permagna Cruce insignito, Bayuliuus Ciuitatis Aretij, & Serenissimi Ferdinandi viuentis Magni Hetruriæ Ducis realptè cubicularius, & vir prudentissimus domi alit, quos ex inopibus parentibus cognomento de Biauatis, iustæ tamen staturæ hominibus, in Commune *Bagnarola* nuncupato Agri Bononiensis terram colentibus natos curat erudiendos, quoniam hos pumiliones ad quamcumque obeundam functionem idoneos obseruauit. D

Nanus nomine Sebastianus iam annum sextum supra viginti natus, altitudinem trium dodrantum cum dimidio vix superat. Nana alterius soror nomine Angelica iam vigesimum tertium agit annum, & tamen eius altitudo tres tantum dodrantes, & duas vncias adæquat. Præterea ambo ob elegantem partium proportionem, breui staturæ corporis congruam sunt admirandi: quapropter vtriusq; icones Lectori spectandas proponimus.

Ex al-

Nanus Illuſtriſs. Equitis Ferdinandi Coſpij.

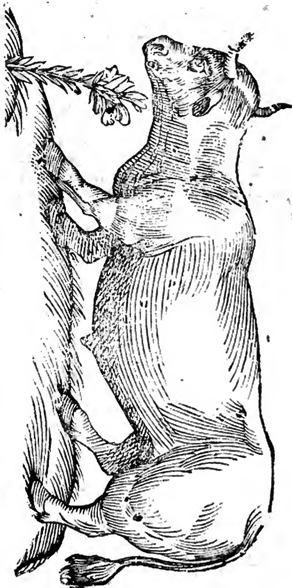
Nana alterius Soror.

Ex altera parte in genere etiam Brutorum ſimilis monſtroſa ſtatura quoad magnitudinem,& paruitatem contemplari oportet. Meminimus vidiſſe pumilos canes, & feles, necnon pumiles gallinas, quæ ob crurum breuitatem ventre terram tangunt. Similes animantes Vulgus Nanas appellat.

In genere Boum pumiliones interdum ſunt conſpecti, quorum iconem in Muſæo publico inuentam Lectori ſpectandam damus; quamuis aliqui Authores hoc boum dicant eſſe genus, quod Seſſorem tanquam equus admittat.

Bos pumilus.

In causis horum monstrorum indagandis, ad Genitores monstriferos non erit confugiendum, quoniam causas genuinas non inueniemus: namq; si homines proceræ staturæ à Gigantibus, & vicissim si homines breuis staturæ à Pygmæis, & Nanis oriantur, proculdubiò hoc monstrificum non erit iudicandum; cum Natura sibi simile semper procreare nitatur. Quamobrem ad validam concoquentis facultatis virtutem vnicuiq; parti dicatam nosmet conuertemus (loquendo tamen de procera animantis mole) hæc enim cum plus alimenti agglutinat, quam par sit, maius partium fit incrementum: hinc postea nutriendæ partes vehementer attrahunt; sicq; animal validius appetit, & vberiorem alimenti quantitatem expostulat. A

Causa proceræ, & humilis staturæ.

Quod cunctis animantium partibus attribuimus, de aliqua peculiari parte, v.g. de capite nimis aucto affirmandum erit. Etenim dum cæteræ corporis partes debitam sibi nutrimenti quantitatem assimilant, sola pars illa monstrosa nimiam alimoniæ copiam in se conuertit, dum à cæteris partibus tanquam cucurbitula attrahit illud alimentum, quod deinde ab alijs partibus illuc facilè transmittitur.

Insuper totum oppositum de Pumilionibus erit astruendum, quorum partes parùm attrahunt, consequenterq; parùm assimilant. Præterquamquòd, facultate corpus augente, & ampliante ob aliquam causam labefactata, & fracta, sola virtus nutriens in partium alimoniam incumbit. B

Causæ breuis staturæ.

Causæ igitur augmentum corporis frangentes, & partium amplificationem impedientes non solum sunt graues, & maligni affectus, sed etiam venena, seu cibaria malignæ qualitatis virus redolentia ante septennium corpus affligentia, veluti contigit duobus Pumilionibus Illustrissimi Cospij, qui ambo in tenera adhuc ætate constituti pullos ob esum tritici putrefacti mortuos elitarunt, & deinceps tumidi facti per quadriennium ægrotarunt: & tandem, cibi maligna qualitate expugnata, virtutem corpus augentem amiserunt: quapropter ab iisdem parentibus ante, & post ipsorum ortum, alij filij in proceritate genitoribus similes egressi sunt.

DE MONSTRIS BICORPORIBVS. C
Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

VOMIAM hoc vocabulum bicorpor multos sortitur intellectus in nostra Historia, varios nominis significatus prima facie explanare operæ pretium esse duximus, antequam ad peculiaria huius generis monstra accederemus. Quandoquidem monstrum bicorpor trifariam hoc in loco intelligimus, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & tertiò quatenus media, nimirum ex humanis, & D belluinis integrata monstra complectitur, & quandoq; etiam illa, quæ Lucretius corpora bina appellauit his verbis.

—— Sed neq; tempore in vllo
Esse queunt, duplici natura, & corpore bino.

Monstra geminata in parte superiori.

At contemplantes monstrum humanum huius generis, duplici discrimine varium inueniemus; quoniam aliud est duplex in superna parte, & simplex in inferiori. Aliud geminatum in partibus infernis, & superna simplici obseruauimus. Interdum visum est corpus omnibus membris optimè constitutum, & perfectum, cui aliud corpusculum imperfectum agglutinatum adhærebat. Quandoq; accidit, vt duo corpora sint perfecta, & absoluta, sed in vtero matris naturali glutine adeò connexa, vt monstrosam fœditatem, nimirum duas facies, & duo corpora referant, de quibus canere possumus cum Lucretio hunc in modum.

Et duplices hominum facies, & corpora bina.

Hæc

Hæc autem monſtra inter ſe, ratione variæ connexionis, diſcriminantur. Namq; alia iuxta partem anteriorem, alia iuxta poſteriorem, alia iuxta lateralem conglutinata conſpiciuntur, & tandem ſunt, quæ ſecundum nates, oppoſitis quodammodo capitibus adhæreant. Præterea differentiæ, quæ in monſtris humanis huius naturæ obſeruantur, in belluinis quoq; Lector contemplari poterit. *Monſtri bicorporis varia connexio.*

E

MONSTRA HVMANA bicorpora vnico tantum Capite copulata.

F

MVLTA huius naturæ monſtra olim fuiſſe viſa Authores non proletarij teſtificantur. In primis Albertus Magnus in Commentarijs ad Ariſtotelem meminit monſtri, quod quattuor habuit crura, ſed hoc corpus duplicatum à ſuperna parte ſimplici regebatur. Item Petrus Aponenſis in Commentarijs ad Problemata Ariſtotelis, memorat monſtrum in Italia obſeruatum fœminei ſexus continuum ad cauitatem vſque ventris, deinceps geminatum. Pariter Valeriola in locis communibus recenſet quoddam monſtrum Auenione conſpectum, quod à ceruice infra bicorpor circumferebatur. *Li. 1. locor. com. cap. 18.*

Retulit etiam Imperatus natum eſſe Neapoli monſtrum ex meretrice morbo Indico laborante, quod duo corpora, vnico tamen capite glutinata repræſentabat. Caput erat maximum, cuius altera pars effigiem vultus, altera verò vnicam aurem exhibebat, & cadauere diſſecto, duo corda cum vnico ventriculo reperta ſunt.

Cæterùm, ſi per annorum ſeriem vagemur, monſtra multò plura huius conditio-

G nis admirabimur. Licoſthenes in primis exhibet iconem puellæ natæ Bernæ in Italia, nimirum anno ſalutis poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo ſecundo, vnico capite, & infernis partibus geminatis. At anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſepuageſimo octauo puer in Germania ortus eſt vniceps partibus inferioribus duplicatis, cum multis alijs fœditatibus monſtroſis, quæ ad hunc locum ſpectare non videntur. *Varia bicorporum exēpla.*

Amplius anno Chriſtiparæ Virginis poſt ſeſquimilleſimum trigeſimo primo, propè Eſſelingam, infans vniceps quattuor auribus in lucem prodijt, cum alijs partibus infernis geminatis, cuius monſtri meminit etiam Pareus ordine aurium minimè geminato. Rurſus anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo ſeptimo Louanij infantes gemelli vnico capite conglutinati nati eſſe perhibentur.

His additur icon monſtroſi fœtus nati anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo nono ex quadam muliere Turonenſi, quæ peperit duos gemellos mutuò

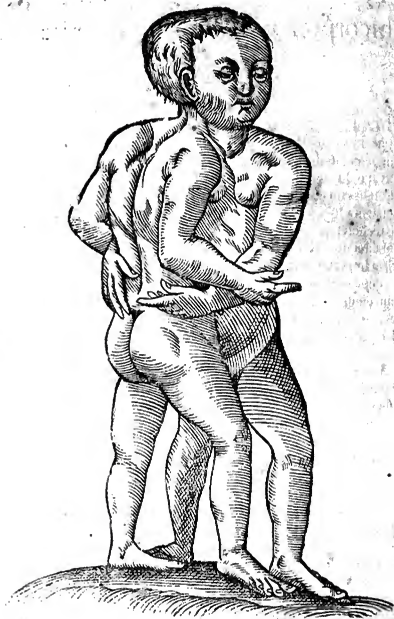
H ſe complectentes, vnico capite inſignes, cuius monſtri ſceleton Ambroſius Pareus à Renato Cireto ſe accepiſſe fatetur: hoc autem monſtrum in icone I. exhibetur. I.

Deinde anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo nono, in Inſula obſcuri Lacus Ditione Ferrarienſi natum obſeruarũt monſtrum vnico capite, cum fruſto carnis circa occiput, in ore duæ erant linguæ, quarum acutior latiori inſidebat, vnico collo erat præditum, cum reliquo corpore geminato fœminei ſexus. Hoc monſtrum viuis coloribus delineatum in publico Muſæo viſitur, vbi etiam monſtrum hermaphroditicum bicorpor, & monocæphalon conſpicitur. *Monſtra in Muſæo.*

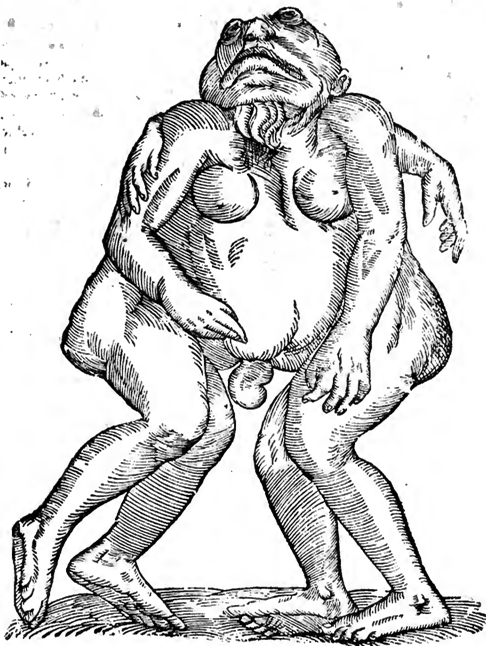
Aliud magis monſtroſum deſcribere, & repræſentare volumus natum anno noſtræ ſalutis poſt ſeſquimilleſimum nonageſimo, menſe Octobris, ex agricolis coniugibus, in Pago Piceni Diæceſis Aſiſienſis; huius monſtri conſtitutio erat talis. Caput ei erat vnicum magnum, oculis prominentibus inſtar oculorum Bufonis, naribus ſurſum repandis, ore patulo, & ad aures vſq; diducto, more ranarum, fibris carnoſis inſtar capillamentorum ex mento pendulis, criſpis, & infernè ſurſum non- II.

nihil

I. Infans geminatus vniceps.

II. Monſtrum bicorpor vnico capite valdè monſtroſo.

nihil contortis: ideòque appendices carnoſæ barbam ſatyrorum quodammodo æmulabantur.

Deſcriptio monſtri bicorporis monocaphali. Ei vnicus thorax, venter, & vmbilicus erat, ſed brachia quaterna, & crura totidem habebat, necnon mammas tumentes. Brachia poſtica erant adeò breuia, vt eorum digiti cubitos brachiorum anteriorum vix attingerent. Cætera membra inferiora cum eſſent duplicata ſibi inuicem per diametrum erant oppoſita: quocirca nates, & podices ad latera monſtri erant locati, diſtincto ſexu fæmineo, itaut fæmina duplex ab hoc monſtro repræſentaretur. Nam partes ab vmbilico inferiores ita à Natura erant optimè conformatæ, vt admirationem intuentibus afferrent. In cadauere diſſecto, viſcera geminata, præter cor, fuerunt inuenta. Monſtrum autem menſe ſeptimo grauiditatis ortum eſt tale, quale in icone II. delineatur. A

His monſtris ſunt addenda illa, quorum corpus perfectum, aliud corpus imperfectum geſtat cum hæc ſimul proculdubiò nata eſſe perhibeantur. Cum igitur in his ſub vno capite duo corpora regantur, ab hac Rubrica minimè ſunt ſegreganda: quapropter exhibemus in primis infantem marem, & fæminam bicorporem, in quo alterum corpus ſub brachio alterius quodammodo latibulari videtur, & ex altera parte monſtri tria brachia, & ab altera vnum tantummodò pendent; veluti in icone III. cernitur. B

III. *Corpus perfectum cum imperfecto.* Platerius quoque in proprijs obſeruationibus memorat humanum monſtrum huius conditionis, ex quo pendebat alius homo omnibus partibus abſolutus, præter caput. Immò quotieſcumque vir perfectus mingebat ſimiliter imperfectus lotium reddebat, podice tamen clauſo, & nullibi apparente.

Ab hoc monſtro non diſcrepabit monſtrifer puellus Illyricus ſex annos natus, boni habitus, & optimè conſtitutus, qui anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo ſecundo, vt refert Amatus Luſitanus, Anconam venit, ex cuius vmbilico thoracem verſus aliud infantis corpuſculum pendebat, cum duobus brachijs, & totidem pedibus, abſque capite. Scrotum habebat abſque teſtibus repræſentans oblongum præputium, per quod lotium ſtillabat. Immò quando perfectus puer mingebat, repente vrina per hanc viam pueri imperfecti fluebat: Fuit autem tantæ cunctis admirationi, vt per vniuerſam Italiam parentes eius magnam pecuniam collegerint. C

Aliud monſtrum ſimile. Hic puer fortè non fuit valdè abſimilis monſtro bicorpori, & monocæphalo, quod Beneuenius deſcripſit, dicens. Mulier quædam nomine Alexandra Mediolano Florentiam venit, quæ geminos mares quæſtui ſpectandos dabat, quorum alter erat integer toto corpore, & membris diſtinctis, alter verò ita adhærebat alterius thoraci, vt illuc totum caput inſeruiſſe videretur, reliquo corpore ab alio ſeparato de more infantis mamillam ſugentis.

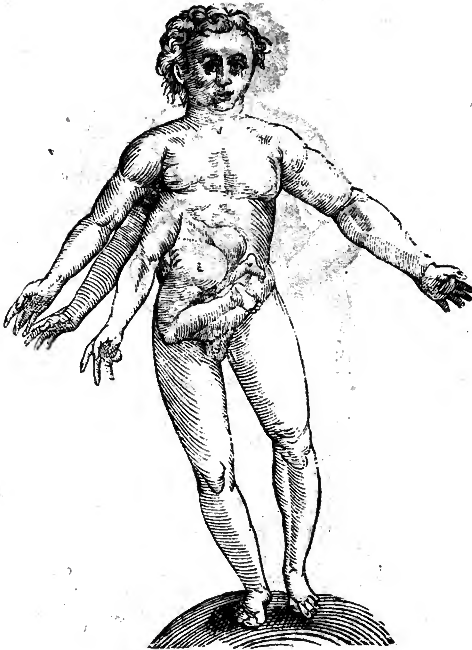
L. 4. de mat. med. c. 142. Marcellus quoq; Virgilius in commentarijs ad Dioſcoridem deſcribit monſtrum ex Gallia in Italiam delatum. Erat enim imperfectum corpus ſine capite, & humeris quodammodo è regione ventriculi alterius perfecti puſionis emergens, & ad ſenſus,
L. 2. c. 17. & neceſſitates puelli perfecti mouebatur. Ideò Ioannes Baptiſta Porta in Magia naturali fatetur ſe vidiſſe Neapoli monſtrum, ex cuius pectore alius infans integer exibat, retento ſolum capite in perfectioris hominis ventre. Amplius iuxta fidam relationem, quæ ſeruatur apud clariſſimum virum Ouidium Montalbanum omnibus diſciplinis exornatum, anno ſalutis poſt ſeſquimilleſimum decimo quinto, die vndecima Maij, peruenit Bononiam adoleſcens Hiſpanus, qui ſub axilla infantem geſtabat omnibus membris abſolutum, præter caput, quod intra thoracem iuuenis perfecti occultari videbatur. D

Quamuis anno ſuperiori, nempè poſt ſeſquimilleſimum decimo quarto, iuxta ſententiam Licoſthenis, Colmatiæ oppidi Imperialis Alſatiæ, ad Ilum flumen ſiti, natus ſit infans virilis ſexus, ex cuius pectore aliud corpuſculum infantis omnibus membris abſoluti ad genua vſque propendebat, ſolo capite in corpore maioris in-
IIII. fantis abdito; veluti in icone IIII. oſtenditur.

Præterea, ex eodem Licoſthene, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum decimonono, ex Sabaudia in Heluetiam, venit quidam homo iuſtæ ætatis, integra forma, & omnibus membris rectè conſtitutus, ex cuius regione ventriculi aliud hominis corpus ita pendebat, vt caput tantùm, atque brachia deeſſent, quæ in alterius ventre

recon-

III. Monstrum bicorpor. & monocephalon vtriusq; sexus.

IIII. Monſtrum monocephalon binis corporibus.

recondita esse videbantur. Hic homo circumtulit hanc molem, magno hominum vndequaq; confluentium spectaculo, & admiratione, per diuersas regiones, quæstum faciens.

E Similiter anno à partu Virginis Christiparæ post sesquimillesimum vigesimo quinto, vt diuulgauit Licosthenes, in quodam pago Hirciniæ syluæ non procul à Kneibis, infans monstrosus natus virilis sexus, ex cuius corpore circa pectus aliud humanum corpus pendebat, cunctis partibus absolutum, præter caput, quod in alio corpore tectum esse videbatur. Peruenit hoc monstrum ad virilem ætatem, & huc, atq; illuc proficiscens, à curiosis hoc naturæ miraculum obseruantibus quæstum colligebat. Ideò Argentinæ in Nundinis circa diem festum Sancti Ioannis Baptistæ, anno supra sesquimillesimum quinquagesimo quinto fuit visum. Immò Licosthenes se vidisse fatetur hoc monstrum Basileæ subsequenti anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto. *Monstrum bicorpor, quod peruenit ad virilem ætatem.*

Hoc fortassis erit idem monstrum, quod à Iacobo Rufo, in suo opere de conceptu humano, sub anno vigesimo nono supra sesquimillesimum diuulgatur; cum ad maturam ætatem peruenerit, vt in icone V. demonstratur. V.

F Pareus quoq; non dissimilis monstri meminit conspecti Lutetiæ anno Domini post sesquimillesimum trigesimo. Item Cardanus hominem monstrosum huius formæ annum vigesimum quintum natum memorat. Quidam etiam Ianus Vitalis Panormitanus de hoc monstro cecinit hunc in modum.

—— Truncum sub pectore librat inanem
Egressus puer, & sine nomine pectora corpus
Imminet, huic collum caput est, & brachia parua
Pro manibus sunt, terga polum spectare videntur.

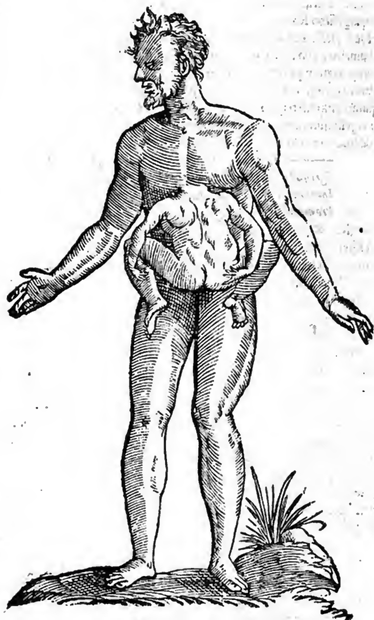
Langius, & ipse monimentis mandauit, quod anno a partu Deiparæ Virginis supra sesquimillesimum quinquagesimo sexto, in pago Argentinæ Vrbis, mulier inops, ex seminis vbertate, peperit masculum, ex cuius epigastrio moles infanti non dissimilis pendebat, itaut alter infans collotenus alteri insertus esse videretur, cruribus, & pedibus perfectis, sed manibus mancis, cum in dextra quattuor, & in læua tres tantummodò digiti conspicerentur. *Tom. 2. epist. epist. 8.*

G Simile monstrum bicorpor, & vniceps Patauij oblatum fuit Realdò Columbo Anatomico celeberrimo dissecandum. Erat autem infans semestris, cum alio imperfecto sine capite illi agglutinato: quoniam Philiatri videre desiderabant, num cor, & alia viscera essent geminata. Itaq; aperto cadauere, in puero imperfecto nonnulla intestina reperta sunt, ex quorum portione vesica, & anus construebatur, sed ibi nullum cor, nullum iecur, & nullum cerebrum visebatur; ren tantùm permagnus ibi erat, qui munio fortè hepatis fungebatur: namq; ab extremitate iecoris perfecti infantis crassa vena instar arteriæ ad illum magnum renem perueniebat, atq; inde aliæ complures venæ per corpus disseminabantur. *Lib. 15. de re Anat.*

Antequam aliò sermonem conuertamus, non erit ab re nonnulla carmina recitare, quæ Pierius de simil. monstro ad Leonem Decimum Pontificem Maximum conscripsit, sunt autem huius tenoris.

H *Naturam, & orbis ordinem immutabilem*
Nil frustra, & incassum facere apertum satis.
Perfecta, quæ sunt opera miramur nihil,
Nullisq; eorumdem vsus est incognitus;
Sed quæ videntur inchoata inaniter
Portenta sunt, & abditas rerum vices
Vt exerant, sunt vsui mortalibus.
Nunc monstra Romæ cernimus, quæ Celtiber
Nutriuit, orta in Gallico tamen solo.
Pueri puellum ex vmbilico scilicet.
Pendentem, adacto capite per communia
Viscera, neq; huius tangere est vsquam caput.
Humeri, & lacerti exilitate inutiles
Adeò vsq; sunt breues, & instar pollicis

V. Monſtrum monocephalon bicorpor, quod ad virilem ætatem peruenit.

Exossis, effatiq; flacci, & languidi.
Crura vstulata, poplitesq; caumate
Iam syderati, iamq; ad vsum habiles minus.
E *Non hæc fuerunt irrito euentu, Leo,*
Ostenta visa, sed tuum certè decus
Cælo extulere, namq; concilium alterum
In Gallys ortum, alitum ab Hispano viro
Sine capite esse, sine manu, & firmo gradu
Debere Laterano inseri, & inolescere
Octaua nuper sessio palam tulit.
Hoc est Leonem inducere, hoc est Herculem
Referre, monstra qui subegit omnia.

F MONSTRA BELLVINA vnico Capite Bicorpora.

IN brutis monstra huius generis multò plura, quàm in fœtibus humanis obseruata fuisse comperimus. Nam quæcumq; contra communem Naturæ legem, & ordinem fiunt, in humana generatione, eadem fieri posse in vtero brutorum asseueramus, idq; crebrius, quoniam plurima brutorum sunt multipara, & nisi essent multipara, id illis contingere potest propter copiam seminis, cum minus frequentem congressum exerceant. Propterea boues monstrosos sæpè partus eniuntur, quos viuis coloribus exprimi curauit Clarissimus vir Vlysses Aldrouandus; & hodie quilibet in publico Musæo magna admiratione intueri potest, imò non solum, quos ipse G obseruare potuit, sed etiam similes partus monstrosos à viris rerum naturalium fidis indagatoribus obseruatos intellexit. Inter hos partus vnum ad rem nostram spectantem comperimus: fuit enim Vitulus monocephalos, bicorpor, quinq; auribus *Vitulus.* præditus, pedibus supernis mutuo corpora complectentibus, ijsq; quodammodo ceruinis, vt in icone I. apparet. I.

Non dissimilis formæ fuit Porcus bicorpor vnico præditus capite, natus anno *Porcus.* salutis post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, in Suntgoia fertilissima Germaniæ Prouincia, in pago Lanser, vt recitat Licosthenes.

Sus erat vnico capite, quattuor auribus, duobus oculis, totidem linguis, necnon octo pedibus refertus; hæc bestia à capite ad vmbilicum vsq; copulabatur, posterioribus, seu infernis partibus separatis, vt in icone II. conspicitur. II.

Aliam monstrosi Nefrendis effigiem non piguit hoc in loco delineare, quoniam *Nefrendis* ad bicorpora monocephala attinet. Natum est hoc monstrum anno Domini post *monstrosi* H sesquimillesimum septuagesimo secundo, postero à Paschate die, Metis, in Lotha- *descriptio.* ringia, in hospitio, cui Sancti Spiritus imago pro Insigni est, octonis pedibus, quattuor auribus, & vnico capite quasi canino præditum. Partes monstri posteriores, tanquam gemellorum erant distinctæ, sed anteriores copulatæ cum duabus linguis in ore, & quattuor dentibus in superioris, & totidem in inferioris maxillæ lateribus.

Sexus distinctio non satis à Natura fuit expressa, quia, num mas, aut fæmina esset, nemo dignoscere poterat: nam exigua tantùm rima sub cauda vtriusq; corporis erat aperta. Huius monstri effigiem Ambrosius Pareus Burgesio Medico Metensi celeberrimo acceptam refert: quemadmodum in icone III. ostenditur. III.

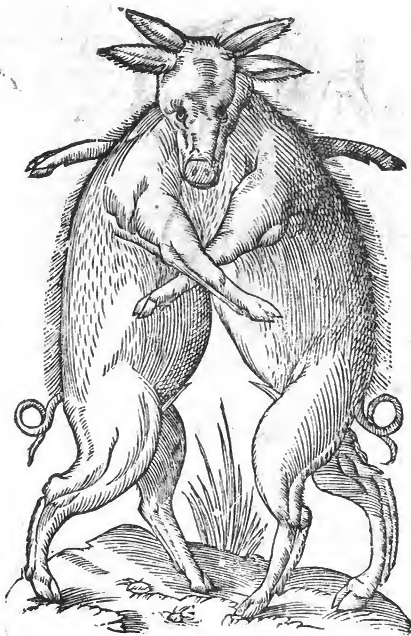
Similia monstra in felibus, & canibus nonnunquam contingere solent: cum sint animalia multipara; ideòq; ob copiam seminis, & multitudinem partuum monstra bicorpora eniuntur. Meminit Licosthenes Catelli monocephali bicorporis nati Basileæ, mense Februario, anno salutis post sesquimillesimum quinquagesimo secundo, in ædibus Ludouici Dehitæi, ex fele domestica, quæ inter alios fœtus nu-

 merosos

I. Vitulus vniceps bicorpor quinque auribus præditus.

II. Sus geminus vnico capite.

III. Sus alius bicorpor monocephalos.

merosos enixa est catellum vnicipitem bicorporem, & octipedem vtriusque sexus, corporibus vnico capite copulatis: itaut duorum se se mutuò osculantium speciem referrent; vnde multi viri ex ortu huius monstri præsagium salutis, & concordiæ
E hauserunt.

Nos in præsentia damus iconem felis monocephali, & bicorporis, necnon octipedis, sed à primo iam descripto discrepantis, quia in hoc duo corpora non solùm capite, sed etiam sterno glutinantur, veluti in icone IIII. pingitur, iuxta vtramque partem vna cum mentastro, quod ab Herbarijs balsamum felium nuncupatur. IIII.

Immò Lectori spectandam proponimus aliam felis monstrifici iconem, quæ ad nostras peruenit manus. Fuit enim catellus felis domesticæ colore albus, octipes, vniceps iuxta partes supernas, & bicorpor iuxta partes infernas, cum duabus caudis, quemadmodum in icone V. delineatur, vnà cum Valeriana maiore. *Felis monstrosus.* V.

Quod hactenus catellis felium contigisse asseuerauimus, fœtibus etiam canum nonnunquam accidere fatemur: quandoquidem ad nostras manus peruenerunt icones, quæ monstriferos huius generis canes repræsentant. Primitùs exhibemus spectandam effigiem monstrosi canis, nempè monocephali, & bicorporis, sed di-
F screpat à propositis felium monstris, quoniam feles erant octipedes; cum hic canis sit tantummodò hexapus, quia duobus pedibus anticis carebat, sicuti Lector potest intueri in icone VI. vbi hoc monstrum iuxta vtramq; partem exprimitur, vnà cum Psyllio, quam plantam Botanici herbam cynomiam, vel cynoidem nuncupant. VI. *Cynomia herba quæ.*

Pariter aliud monstrum caninum huius generis spectandum proponimus, quod quidem monocephalon est, & bicorpor, necnon capite, sterno, & ventre glutinatur, sed est octipes ad differentiam superioris nuper delineati, veluti conspicitur in icone VII. vbi iuxta vtramq; partem ostenditur. VII.

In auium familia sæpè huiusmodi monstra monocephala, & bicorpora obseruantur: siquidem ex Licosthene Historiographo, anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Colmariæ nobilis Alsatiæ superioris, & Romani Imperij oppidi, in ædibus Thomæ Eberlini, die Iouis ante festum Paschatis (fuit enim dies decima octaua Aprilis) ab ouo exclusus fuit pullus vniceps duplici collo, & binis corporibus simul
G glutinatis, nempè quattuor pedibus, & totidem alis prædıtus, vt in icone VIII. cernitur. VIII.

Hinc viri non vulgariter eruditi coniectarunt hoc fuisse præsagium vnitatis, quam Christi fideles semper profiteri debent; cum hoc monstrum in lucem prodierit ea die, qua Christi Cœna mystica in eius passionis monumentum celebrabatur, dum cuncti Christi fideles Sacramentum Communionis obeuntes quodammodo copulantur, & vnum Ecclesiæ corpus sub vno Christo capite constituunt.

Præterea hunc pullum in illis regionibus prodigiosum, & potissimum ea die cum quattuor alis, & totidem pedibus sub vno capite natum prædicarunt, quoniam quattuor Euangelij Scriptores in Cœna mystica describenda vnanimes insinuare voluerit, quæ in Ecclesia fidelium absq; vllo dissensu conseruanda est. Immò, quemadmodum hic prodigiosus pullus quattuor nitebatur pedibus, ita Ecclesiam Christi quattuor Euangelistis tanquam firmis nixam fundamentis, vnico capite, nimirum
H Christo regente nunquam corrui posse. *Mystica significatio.*

Amplius in Gallia, iuxta assertum Licosthenis, anno salutis nostræ post sesquimillesimum quinquagesimo primo, ex ouo gallinæ pullus etiam geminatus, & vniceps exclusus est, qui quamuis quattuor pedibus, & totidem alis sub vno capite esset refertus, nihilominus à superiori iam delineato discrepabat in collo: nam ille duo distincta ab inuicem gestabat colla, cum hic colla simul copulata sub vno capite habeat, vt in icone VIIII. demonstratur. VIIII.

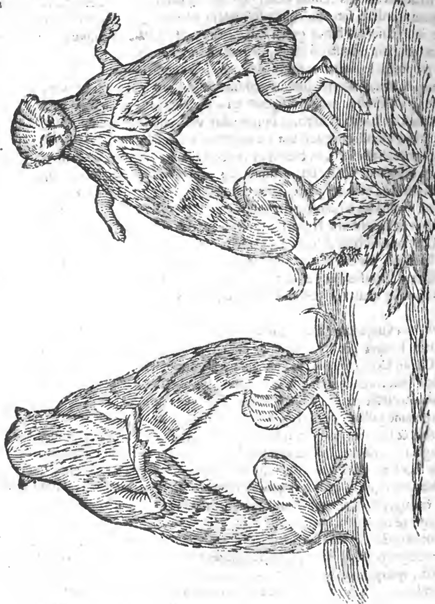
Pariter in genere Anserum simile monstrum aliquando visum est, & potissimum anno Domini post millesimum, & ducentesimum sexagesimo octauo, si veritatem tetigit Licosthenes.

Namq; hoc tempore pullus anserinus vnico capite, & collo geminato, nec non reliquo corpore ex ouo emersit, vt in icone X. apparet: talem pullum Albertus fatetur se vidisse monocephalon duplici collo quattuor pedibus, & totidem alis refertũ. X. *L. 4. de gen. An. cap. 4.*

Optimè igitur docebat communis præceptor Aristoteles, monstra multis mem-

bris,

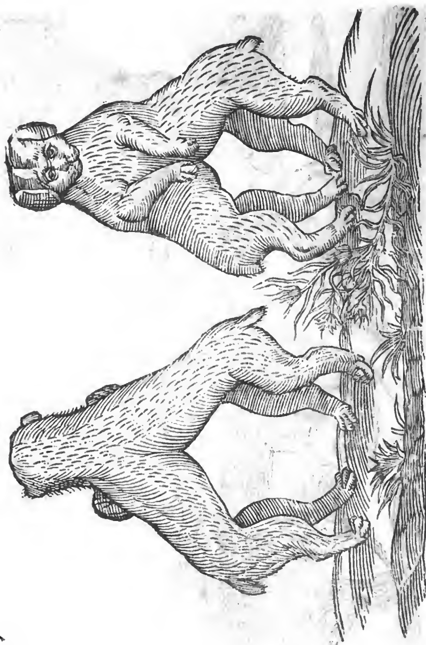
IIII. Felis monocephalos bicorpor pronè, & ſupinè pictus, cum Mentaſtro.

V. Felis bicorpor vniceps alius cum Valeriana maiore.

VI. Canis vniceps bicorpor hexapus, iuxta vtramq; partem pictus, cum Pſyllio.

VII. Canis vniceps, & bicorpor alius.

VIII. Pullus geminus vniceps.

VIIII. Pullus geminus vniceps alius.

X. Anser monocephalos collo geminato, & corpore.

bris, quàm opus ſit, integrata, rarò admodum in vtero earum animantium procreari, quæ ſingulos fœtus pariunt, ſed crebrius in illis animantibus gigni, quarum partus eſt numeroſus, & potiſſimum in genere auium, inter quas gallinæ procreationis
E monſtroſæ ſunt feraces, quippeque partum habeant numeroſum, non ſolum, quia tanquam columbæ ſæpè fætificent, ſed etiam, quoniam multos partus intra ſe ſemper contineant: hac de re plures fœtus geminatos enituntur: cohærent enim conceptus ob viciniam, & pulli monſtrifici inſtar eorum, qui proponuntur in iconibus ſpectandi, ſæpè ab ouis emergunt. Id autem non in ſolis pullis contingit, quia fœtus etiam aliorum animantium in vtero coaleſcunt, & multa eorum membra adhærent, & fœditatem nanciſcuntur, propterea iure meritò poterimus cum Lucretio canere. *Cauſa.* *Lib. 5.*

Orba pedum partim, manuum viduata viciſſim,
Multa ſine ore etiam, ſine vultu cæca reperta,
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæſu.

F MONSTRA HVMANA in partibus inferioribus ſimplicia, & in ſuperioribus geminata.

CVM in antecedenti Rubrica monſtra ſub vno capite, in parte tamen inferiori geminata in medium prolata fuerint, reliquum modò eſt, & rationi videtur conſonum, vt hoc in loco monſtra prædictis oppoſita recenſeantur, nempè illa, quæ partibus ſupernis duplicatis, in partes infernas ſimplices deſinunt.

In primis Diuus Auguſtinus monſtri huius generis meminit, quod poſtea à Petro *L. 16. de ciuit. Dei c. 8.*
G Crinito in opere de honeſta diſciplina repetitur. Fuit igitur puer vmbilico tenus ſimplex, partibus ſuperioribus geminatis, nempè cum quattuor brachijs, totidem manibus, & duobus capitibus natus in oppido Emaus, imperante Theodoſio Cæſare. Paulus autem Diaconus de Imperatore Cæſare verba faciens ſcripſit poſt obitum Theodoſij, ſimilem partum vmbilico tenus perfectum, & deinceps in parte ſuperna geminatum ortum eſſe, quoniam duo capita, duo pectora, & quattuor brachia habebat: immò eorum altero vigilante fœtus alter dormiebat, & viciſſim diuerſas plerumque operationes moliebantur. Deinde eodem tempore, teſte Diuo Hieronymo, aliud monſtrum huius generis Lidæ natum eſſe perhibetur, quod duobus capitibus quattuor brachijs, & duobus pedibus erat integratum.

Item Albertus Magnus in Commentarijs ad Ariſtotelem meminit cuiuſdam monſtri bicorporis, quod iuxta inferiores partes erat ſimplex. Et Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem diuulgauit, monſtrum in Aegypto ad quartum vſque annum *L. 2. Phyſic.*
H vixiſſe, quod vmbilico tenus erat geminatum, cum partes infernæ vnum tantùm puellum repræſentarent.

Inſuper Georgius Buchananus rerum Scoticarum ſcriptor, referente Camerario, natum eſſe in Scotia monſtrum tradidit, quod ſupra vmbilicum ſpeciem maris referens à communi hominum effigie non diſcrepabat, ſed ſupra vmbilicum membra omnia erat geminata. Id Rex Scotiæ educandum, & erudiendum in varijs idiomatibus, & potiſſimum in muſica curauit, in qua miros fecit progreſſus: itaut maxima omnium admiratione modulatè caneret. *L. 13. hiſt. Scot.* *Monſtrum eruditur.*

Deinde in hoc monſtro alia duo erant admiranda, primò, quoniam hæc capita ſæpè inter ſe rixabantur: deinde, quia partibus inferioribus læſis, vtrumque corpus dolore afficiebatur; ſed aliqua partium ſupernarum læſa, ſenſus doloris alteri tantùm corpori contingebat. Neque huius effectus longè petenda eſt ratio: nam partes monſtri ſupernæ inter ſe erant diſtinctæ, cum inferiores vtriq; corpori communes conſpicerentur. Vnde nerui ſenſum membris impertientes, cum in cruribus vtri-

I. Fœtus in parte ſuperiori geminatus, & in inferiori ſimplex clunibus cohærens.

quæ corpori erit essent communes, consequenter etiam horum læsio vtrique nocebat, quod de partibus superioribus secus erat dicendum. Hoc monstrum ad annum vigesimum octauum vitam protraxisse dicitur, & decessisse Ioanne Prorege Scotiam administrante. *Monstri obitus.*

E

Sin per latam annorum seriem spatiemur, multò plura huius generis monstra comperiemus: recitatur enim apud Licosthenem, quòd anno salutis nostræ post millesimum quadragesimo quarto in confinio Nortmaniæ, & Britanniæ Henrico Tertio regnante, nata est fæmina cum duobus capitibus, quattuor brachijs, cæterisque partibus geminatis vsque ad vmbilicum, cum partes infernæ essent simplices. Vtrumque caput comedebat, sed alui excrementa per vnum tantummodò exitum trudebantur. At vna parte monstri præmortua, altera per spatium ferè triennij superuixit, defunctam, baiulans, donec molis pondere, & cadaueris nidore deficeret. Nonnulli Præsagi existimarunt, & monumentis etiam mandarunt, hoc monstro Regionem Angliæ, & Nortmaniæ significari, quæ licèt inter se fuerint diuisæ, sub vno tantùm Dominio erant constitutæ; de quo præsagio, seu monstri interpretatione legendus est Vincentius in speculo naturali. Natiuitatem postea huius monstri Mattheus Palmerius ad annum Christi sexagesimum primum supra millesimum retulit. *Monstrum geminatum in parte superiori.* *L. 26. c. 38.*

F

Pariter in Anglia, anno Domini post millesimum, & centesimum duodecimo, ex historia Licosthenis, natus est puer geminus, à clune ad partes supernas ita diuisus, vt duo infantes integri viderentur, qui clunibus cohærentes in duos tantùm pedes desinebant. Hoc monstrum sacri Fontis aqua lustratum triduo superuixit, fuitque talis formæ, qualis in icone I. exhibetur. I.

Sed anno salutis post millesimum, & ducentesimum trigesimo quarto, in montosis Bononiæ locis, ex muliere monstrum non absimile ad vitales auras egressum est, cuius pars superior duos infantes, & inferior vnum solum referebat, sed horum fœtuum vnus prima die obijt, & alter sequenti die interijt. *Monstrum geminatum Bononiæ natum.*

Sub finem Imperij Græcorum, Andronico vltimo imperante, circa annum salutis nonagesimum tertium supra millesimum, & ducentesimum, monstrosus puer natus est Bizantij à pedibus vsq; ad vmbilicum continuus, inde verò separatus, vt duo

G capita, duo pectora, consequenterq; duplicem dorsi spinam haberet, cum quattuor brachijs, sed post primum ab ortu diem expirauit.

Insuper anno à partu Christiparæ Virginis post millesimum, & trecentesimum decimo, in agro Florentino, monstrifer puellus effigie bicorporis natus esse perhibetur, vt Historia Licosthenis recitat, & geminis capitibus, quattuor brachijs, sed circa partes genitales ita connexus, vt in duos solùm pedes desineret, & paucos dies vixit. Huius effigies visitur Florentiæ delineata in pariete loci Hospitalis ad Scalas, cum epigrammate huius tenoris. *Puer geminus Florentiæ natus.*

Hac Petrus, Paulusq; vno sub corpore bini
Fabrica naturæ mira, iacemus humo.
Cuiq; suum fuit, & manuum, fuit oris opusque
Vesica, ast vnum ventris opusq; fuit.
Iunxere extrema partes nos corporis ambos,
H *Quas neuter simul, & dicat vterq; suas.*
Neutra ex parte pedes; capita ex vtraq; fuerunt
Bina, sed è medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio, quæ corpore planta deorsum
Pendebat, sursum quinta erat vna manus.
Non verò nobis vnus somnusq; cibusque,
Nec risus nobis, fletus, & vnus erat.
Somno membra dabat vnus, ridebat, & alter,
Sugebatq; vnus, flens quoq; & alter erat.
In Florentina natos nos fluminis Arni
Valle dedit patriæ nos pia cura patris.
Inde alti, & sacro pariter de fonte leuati
Viximus ambo decem bis totidemq; dies.
Quid nunc Neptunum, quid nunc Ianumq, bifrontem

II. Monſtrum bicorpor vſq; ad pubem.

Miraris? Stygij terna quid ora canis?
Et quid Geryonis tria corpora? scilicet vnum
Nos corpus, binas nos animasq; lege.

E Huius monstri meminit etiam Franciscus Petrarcha in opere de rebus memorandis.

Neq; hic cessarunt Naturæ errata quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quarto, in oppido Germaniæ Rotuil nuncupato ad Syluam Hirciniam sito, infans duobus capitibus, quatuor brachijs, & duobus tantùm pedibus natus esse perhibetur, vt Licosthenes astruit. Item anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo octauo, ex eiusdem Historiographi sententia, monstrum antecedenti valdè simile fæminei sexus natum est, in Ditione Vuendenbergha capitibus duobus quattuor brachijs, vnico ventre, & pedibus duobus. *Aliud monstrum simile.*

Tandem in Pago Rinach non procul à Basilea Rauracorum, anno post sesquimillesimum quadragesimo tertio, vt scribit Licosthenes, mulier geminos edidit virilis sexus concretis corporibus supra vmbilicum, quatuor brachijs, & binis tantummodò pedibus insistentes. Hoc monstrum à Munstero in sua Cosmographia eleF ganter fuit descriptum.

His addimus iconem monstri bicorporis vsq; ad pubem, viuis coloribus delineati in Musæo publico, quod natum est in Agro Auxini ciuitatis Piceni, fuitq; duplici sacri Fontis latice lustratum. Huius alterum caput lac optimè sugebat, alterum nequaquam. Effigies in figura II. repræsentatur. II.

MONSTRA HVMANA bicorpora, iuxta longitudinem in materna aluo multifariam conglutinata.

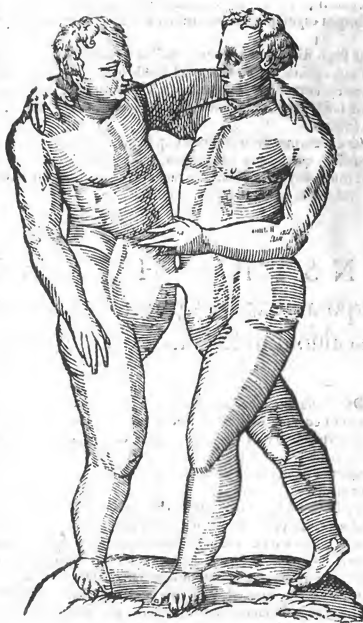
G

MODO nostra interest ad monstra reaptè bicorpora examinanda accedere, quæ cum sint omnibus partibus externis integrata adeò in matrice connectuntur, vt ab inuicem separari nequeant. Verum quidem est, quòd aliquando in his bicorporibus aliquæ particulæ desunt, & interdum etiam superfluæ obseruantur. Hinc tamen non fit, quin bicorpora appellari possint, cum à maiori partium numero constituantur.

Rufus igitur, & Cornelius Gemma passim horum monstrorum meminerunt, & Volaterranus diuulgat se vidisse Romæ geminos infantes aduersis vultibus simul copulatos, qui ad longum tempus vitam non produxerunt. Visi sunt etiam Louanij, H authore Schenchio, Gemelli sterno, & ventre ita glutinati, vt duplici solum capite, quattuor brachijs, & totidem pedibus distinguerentur: quapropter dissecto cadauere, cor vtriq; commune compertum est, cum cæteræ partes essent geminatæ. Idcircò tunc orta est inter eruditos homines controuersia, an vis rationis in corde, aut in cerebro suum domicilium habuerit. Sed hanc litem consultò omittemus, quia meminimus aliàs, ad aures Medicorum, asseruisse, dignitatem humanæ formæ, & domicilium rationis in cerebro, non autem in corde residere; quamuis in corde fons caloris, & præcipuus nodus facultatum naturalium, & animalium occultetur. *Vis rationis vbi resideat.* *Connexio Gemellorum varia.*

Satius igitur esse arbitramur, si de more, in his recensendis ad seriem annorum nosmet conuertamus; sicq; connexionem Gemellorum primò iuxta partem anteriorem, deinde iuxta posteriorem, & deinceps iuxta lateralem manifestabimus. Itaq; anno mundi octingentesimo septuagesimo primo supra tria millia, & ante partum Deiparæ Virginis nonagesimo secundo, ex Licosthene, Vrelsinijs Gemeellæ simul nexæ, & præmortuæ natæ sunt. Item anno Domini post millesimum sexagesimo tertio,

I. Gemelli vmbilico coniuncti.

II. Gemelli pectoribus connexi.

tertio, Constantiæ ad lacum Acronium, Gemelli vtriusq; sexus membris omnibus absoluti, sed circa vmbilicum copulati in lucem prodierunt.

Pariter in Pago Vallis superioris Arni Tetanio nuncupato, anno salutis humanæ post millesimum, & trecentesimum decimo sexto, monstrum natum est referens A duos Gemellos vmbilico copulatos, quorum alter duo crura, alter verò vnum tantummodò habebat, vt in icone I. ostenditur.

I. Similiter anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quarto, mense Februarij, Berhendiæ in Ditione Illustrissimi Principis Palatini Electoris, in Villa non procul ab Heyldelberga, nati sunt Gemini pectoribus conglutinatis, cæteris partibus rectè formatis, & vmbilicus vtriq; erat communis, vt patet in icone II.

II. Insuper anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo quinto, mense Septembris, vt Licosthenes, Cornelius Gemma, & Pareus testificantur, propè Vuormaciam, & Benshain, mulier quædam monstrificas enixa est puellas fronte connexas, se se mutuò aspicientes, quas Moguntiæ vidisse, anno post sesquimillesimum primo fatetur Munsterus in Cosmographia: nam tunc temporis ad ætatem sex annorum peruenerant. Hæ simul incedere, simul dormire, nec- B non surgere cogebantur, immò altera procedente, altera retrocedebat, nasi vtriusque se se quasi contangebant. Oculi ad visionem in latera tantummodò torquebantur, quia paululum supra oculos frontes tenaciter cohærebant.

Gemellæ copulatæ viuentes, & crescentes.

Ad decimum vsq; annum vixisse feruntur: quandoquidem vna præmortua, altera paulò post obijt, vel quia superstes, separato alterius cadauere, vulnere perierit, vel quia cadaueris putrefactione cerebrum lethaliter affectum fuerit.

Occasionem huius monstri hanc fuisse tradunt Authores, colloquebantur duæ mulieres inuicem, quarum altera geminos in vtero gestabat fœtus, sed tertia mulier superueniens de improuiso capita colloquentium concussit. Vnde fœta perterrefacta concussionis notam fœtui impressit, vt in icone III. ostenditur.

III. Amplius anno post sesquimillesimum tertio, in pago Gossou Agri Tigurini apud Heluetios, honesta mulier duos fœtus vmbilico copulatos peperit, duobus capitibus, quattuor brachijs, & totidem cruribus. Et anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, authore Licosthene, similes fœtus vmbilico connati conspecti sunt. C

Gemelli alio modo copulati.

Item anno post sesquimillesimum quadragesimo primo, Februario mense, Friburgi Misorum, puelli, tota parte anteriori fœtus cohærente, editi sunt: sicuti Peucerus in Teratoscopia exarauit. Immò subsequenti anno in Ducatu Vuintenburgensi, duo partus pectore coniuncti nati sunt.

Cor vnum in gemellis.

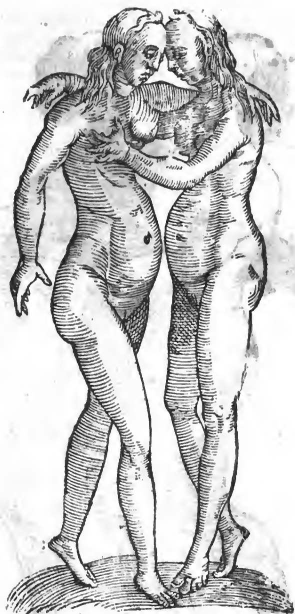
Similiter Heyndelbergæ ad Neccarum flumen, die Pentecostes anni post sesquimillesimum quadragesimi quarti, ex Gasparo Besler Fabro patre, & Catherina matre natus est duplex fœtus virilis sexus ventre conglutinatus, cæteris partibus absolutis, vixit sesquidiem, & aperto cadauere, Chirurgi vnum tantùm cor inuenerunt.

Rursus anno post sesquimillesimum quadragesimo sexto, in oppido Saxoniæ ad Albim, infantes nati sunt à fæmoribus vsq; ad collum concreti; itaut se se mutuis amplexibus stringere viderentur. Hunc casum alio antiquiori, necnon recentiori stabilire possumus. Primus legitur apud Schenchium, nam anno Domini post millesimũ, & centesimum sexto, Ianuario mense, in celebri, & Imperiali Ciuitate Argentina fœtus monstrosus ex plebeis parentibus, nempè ex Stephano patre Fabrolignario editus est, nimirum bicorpor fœminei sexus, capitibus, collo, pectore, & ventre connatus. Vna apparebat facies binis oculis, quattuor auribus, naso, & ore non indecenter formata, si tamen monstrum iuxta partem anteriorem spectabatur, nempè iuxta partem, in qua ex duobus conglutinatis capitibus facies effigiabatur. Verùm fœtu in faciem procumbente, vbi alterius infantis facies erat formanda, duo capita in modum vtris copulata visebantur; nihilque præter duas auriculas in colli fastigio locatas, exhibebatur spectandum. D

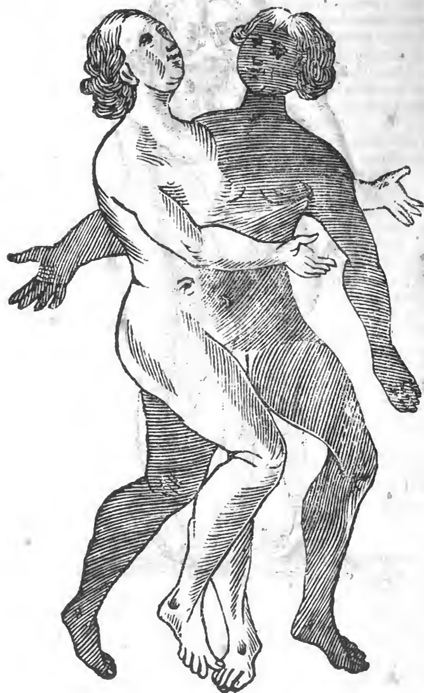
Partus geminus admirandus.

Hæ gemellæ pectore, & ventre cohærentes, se se inuicem complecti videbantur, nempè brachijs, & cruribus vicissim hinc inde decussatis, vmbilico vtriusq; subtus propendente. Vixit monstrum sesquihoram, & post obitum, corpusculo aperto, Chirurgi

III. Gemellæ frontibus cohærentes.

IIII. Fœtus bicorpor complicatus Æthiops, & Albus.

gi vnicum cor, vnicum pulmonem, vnicum ventriculum cum duplici hepate, & quatuor renibus inuenerunt.

Non valdè absimilis, sed recentior monstri natiuitas contigit Regij, mense No-
E uembris anni post millesimum, & sexcentesimum decimi quinti. Monstrum erat bicorpor, vtroque sexu refertum, duo erant Gemelli Aethiops, & albus coniuncti ventre, thorace, & vnico vmbilico, cæteris partibus perfecti, qui quodammodo in mutuis amplexibus esse videbantur. Tres horas tantummodò vixerunt. Icon IIII. complexum, & connexionem ostendit.

Monstrum Regij natū.

IIII.

Eodem anno Bononiæ, mense Iulij, duæ Gemellæ conglutinatæ natæ mortuæ, & apertæ sunt. In primis partes exteriores vtriq; absolutissimæ erant, nec tantillum ab alijs perfectis partibus discrepabant, pectore tantummodò excepto, quod erat vnicum, & vtriq; commune. Nam hac parte inuicem copulabantur. Incipiebat autem coniunctio ab osse sterni, & in vmbilicum desinebat. Magnitudo corporis vtriq; eadem, sed non eadem erat figura.

Puella enim, quæ latus dextrum occupabat alteri se se quodammodò inserebatur, itaut pectus alterius, & tergus incuruarentur. Quæ corporis constitutio in cau-
F sa fuit imbecillitatis virium; mortua enim prodijt cum altera viua egrederetur. Venæ vmbilicalis non vulgaris erat structura, quoniam in ipso exortu erat simplex, & vt in omni fœtu singularis, mox verò, vbi iecur ingrediebatur, in binos ramos diuidebatur, quorum singuli singulis fœtibus nutrimentum allaturi infigebantur.

Iecur erat quidem geminum, sed alicui haudquaquam diligenter inspicienti vnicum videbatur: nam alterum sub altero veluti occultatum latibulabat. Folliculi fellis erant duo in parte superiori hepatis collocati. Item ventriculi erant duo, qui deinde iuxta pylorum in intestinum ieiunum copulabantur. Renes non coniuncti, sed separati, vtriq; tamen bini. Alter iuxta latus iecoris, & alter sub eodem latitabat. Lien erat vnicus, & in fœtu sinistro tantummodò conspicuus, figuram potius canini lienis, quàm humani referens. Intestinum colon carebat cellulis. Diaphragma duobus in locis erat perforatum, quia duo erant æsophagi, & totidem ventriculi ad quos tendebant.

Anatome partus geminati.

Lienis forma.

G Ossa sterni (ibi enim fœtus copulabantur) ita inuicem nectebantur, vt vnicum tantum os videretur. Pericardium erat vnum, quod bina tamen corda amplectebatur, quorum situs à vulgari valdè diuersus erat; nam cum in omni homine cuspis cordis deorsum vergat, in hisce gemellis cuspides cordium opponebantur.

Modò ad antiquam annorum seriem si reuertamur, incidemus in annum post sesquimillesimum quadragesimum, nam, mense Aprilis, ex Peucero in Teratoscopia, fœtus geminus Louanij in lucem exiuit, capitibus, seu quodammodò occipitio copulatus, cæteris partibus perfectè absolutis, vt in icone V. cernitur.

V.

Rursus anno post sesquimillesimum quinquagesimo, mense Augusti, in Ditione Abbatis Vrsini Pago Reidensi tribus milliaribus à Kauburen Sueuiæ oppido distante, vxor cuiusdam fabri Gemellas omnibus partibus perfectas, sed ventre ad collum vsq; conglutinatas peperit. Denuò mense Martio anni post sesquimillesimum quinquagesimi tertij, Herbeslebij, in Pagò Thuringiæ, Gemellæ natæ sunt ventribus agglutina-
H tæ, quæ ab ortu post horas duas expirarunt.

Iterum anno Domini, post sesquimillesimum septuagesimo secundo, Ambrosio Pareo referente, in Ponte Seo ad Andes oppidulo, mense quinctili, prodierunt in lucem infantes fæminei sexus membris omnibus perfectæ, nisi quòd alterius manus quatuor tantùm digitis erat distincta; fœtus iuxta partem anteriorem cohærebant à mento vsq; ad vmbilicum, qui ambabus erat communis, veluti cor, & hepar in quatuor lobos diuisum. Vixerunt sesquihoram, & in icone VI. exprimuntur.

Lib. 24. c. 2.

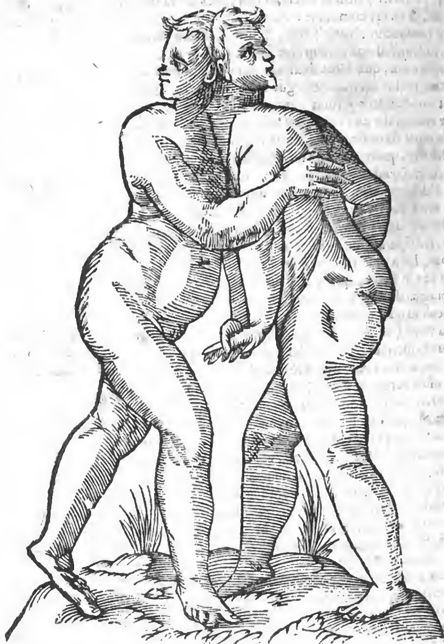
VI.

Anno subsequenti, nempè post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die sexta Octobris, ex obseruatione Cornelij Gemmæ, prodigiosa Gemmellarum species nata est, quæ omnibus partibus perfectæ in aluo materna, pectoribus, & inferiori maxilla ità concreuerunt, vt vnicum os quodammodò repræsentarent. Hæ post ortum spatio sesquihoræ extinctæ sunt. Aperto cadauere, cor cuiq; suum sua sede distinctum erat: cum totum oppositum in multis alijs huius generis monstris repertum sit. Effigies harum est talis, qualis in icone VII. collocatur.

Lib. Cosmocrit.

VII.

V. Fœtus bicorpor capitibus copulatus.

VI. Icon Gemellarum Parei.

VII. Gemellæ pectore, & maxilla inferiori coalitæ.

Rursus ex Schenchio, anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo, mense Maio, in pago Hermeltzheim Ditionis Archiepiscopatus Argentoratensis, Margherita vxor Theobaldi Helden ciuis, enixa est fœtum bicorporem, cum duo-
E bus capitibus, quatuor manibus, totidem pedibus, & duplici pudendo mulieris refertum, & omnibus partibus perfectè integratum, præter vmbilicum, qui vtrique corpusculo erat communis.

Demum, ex Liceto, anno post millesimum, & sexcentesimum septimo, mense Martio, in Ditione Genuensi, ex Baptista Colloreto, & Peregrina coniugibus natus est fœtus bicorpor ventre copulatus, alijs partibus ab inuicem separatis, virilis sexus, sed vnus erat altero duplo maior, & fœtus minor vnico crure mancus, in reliquis partibus rectè conformatus, nisi quod oculos reclusos non habebat. Parentes tamen non erant monstrosi, & secunda valetudine fruebantur: immò ante ortum huius monstri alios filios optimè membris constitutos genuerunt. Hoc monstrum *Alia exem-* postea quadrimum Venetijs, & Patauij Clarissimus Licetus non semel vidisse fa- *pla huius* tetur, quoniam Parentes per Orbem vagantes, ostensione huius monstri, non me- *generis.* diocrem pecuniam à curiosis spectatoribus colligebant.

F Iuxta eiusdem Liceti narrationem, anno salutis post millesimum, & sexcentesimum decimo quarto, Iunio mense, in Villa Porcetti propè oppidum Coloniæ, ex agricolis coniugibus Gemelli per tertium abdomen veluti copulati in lucem egressi sunt. Horum alter erat sexus virilis, cum sexus alterius non esset distinctus, cuius loco quædam cauitas ad genua vsque protensa visebatur, quæ potius notam distinctionis fæmorum quàm fæminei sexus præ se ferebat; quoniam crura erant coalita, veluti duo plantarum trunci coalescere solent. Loco pedum, quædam carnosæ propagines in extremitate, instar pedum suis, diuisæ conspiciebantur.

Hactenus de Gemelis iuxta partem anteriorem connexis verba fecimus: modò *Connexio* ad copulationem dorsi sermonem conuertemus, quoniam aliquando infantes in *iuxta dor-* materna aluo iuxta tergus conglutinari solent. *sum.*

Legimus enim in Historia Licosthenis, quòd anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo quinto, natus est fœtus bicorpor dorso
G copulatus. Sed id Ambrosius Pareus rectius explicat. Nimirum eodem anno, Veronæ in Italia, editas ex muliere duas fuisse puellas dorso ab imis humeris ad nates vsque arctissimè conglutinatas; vt in icone VIII. cernitur. VIII.

Quamobrem monstri nouitas inopes parentes impulit, vt hoc monstrum per omnia Italiæ oppida, ad colligendam ex accurrente ad spectaculum vndique multitudine pecuniam, circumferrent.

Ex ijsdem Authoribus, anno Domini post millesimum, & quadringentesimum octuagesimo sexto, in Pago Agri Palatini non procul ab Heydelberga, Rorbachio nuncupato, Gemini Hermaphroditi tergoribus conglutinati ad auras vitales prodierunt, quorum effigies in icone IX. apparet. IX.

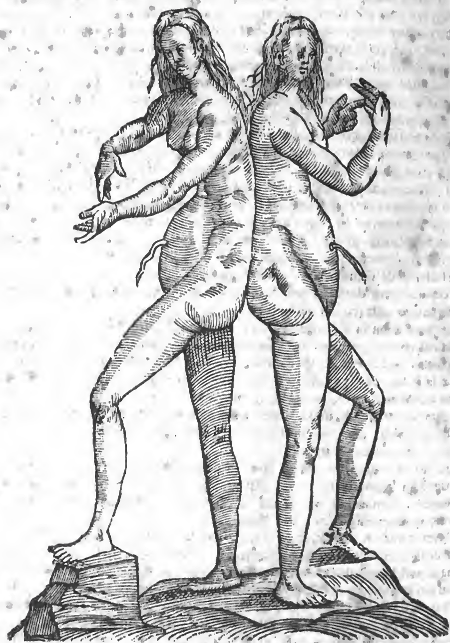
Quemadmodum ventre, & dorso, pariter lateribus interdum duo fœtus in matrice coalescunt. Propterea ex Historia Licosthenis colligimus, quòd anno salutis humanæ post sesquimillesimum trigesimo quarto, in oppido Seikingen Patria Cla-
H rissimi viri Ioannis Iacobi Beuteri in Academia Friburgensi Professoris, tribus milliaribus supra Basileam ad ripam Rheni sito, fœtus geminatus, & lateribus copulatus natus est, sed propter graues parturientes dolores, diù non vixit.

Item Schaphusiæ Heluetiorum, vt Schenchius retulit, anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo tertio, infantes duo nati sunt altero laterum coniuncti *Connexio* fæminei sexus, duobus capitibus, quattuor brachijs, & totidem pedibus, necnon *gemellorum* vnico vmbilico vtrique communi. Horum alter mortuus ab aluo emersit, alter ve- *iuxta latera.* rò viuus natus continuò expirauit.

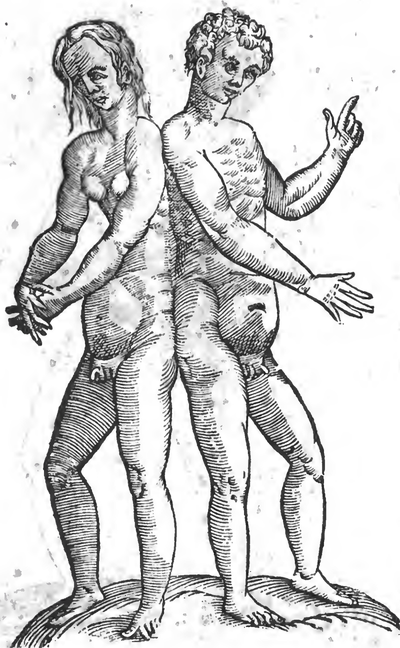
Similiter in Acken oppido Saxoniæ, infantes latere tenus conati sunt, ea tamen ratione, vt dexter sinistra manu humero alterius incumberet, & sinister dextram thoraci alterius transuersam prætenderet; veluti Peucerus in Teratoscopia delineauit.

Aliquando duorum Gemellorum lateralis connexio efficit, vt vnusquisque fœtus latere tenus cohærens altero brachiorum careat. Quandoquidem anno salutis hu-

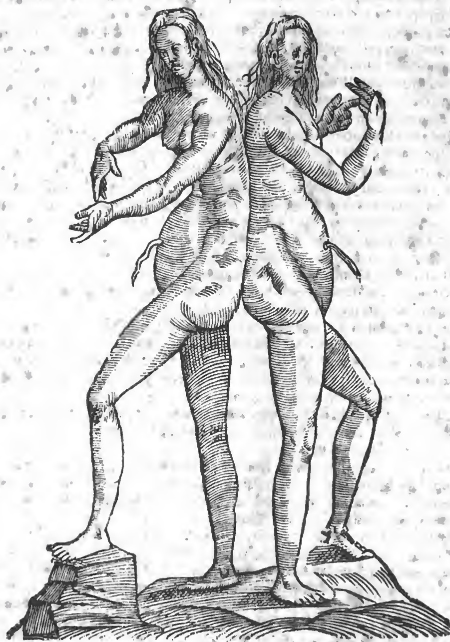
VIII. Gemellæ dorſo coalitæ.

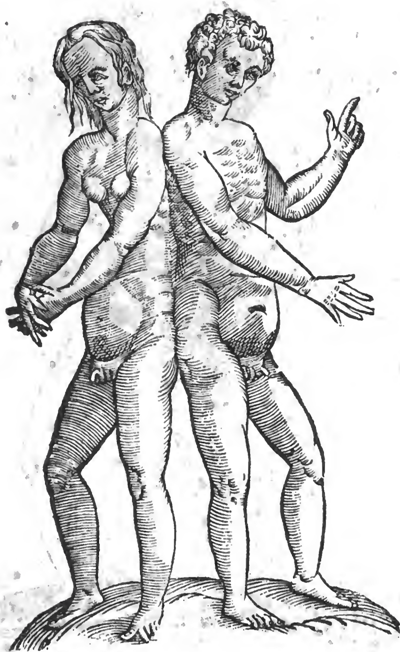
IX. Gemelli Hermaphroditi tergore connati.

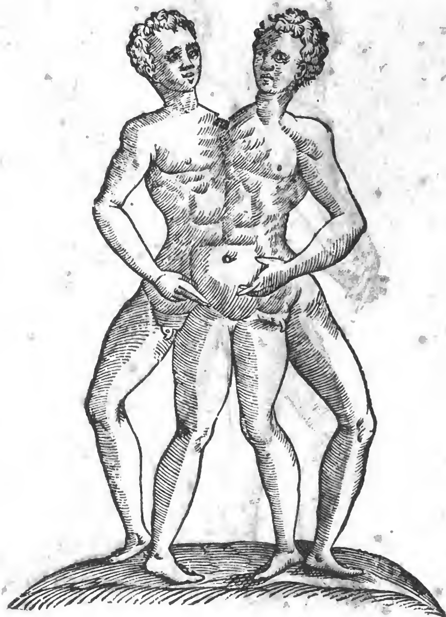
VIII. Gemellæ dorſo coalitæ.

IX. Gemelli Hermaphroditi tergore connati.

X. Gemini altero brachio carentes latere coaliti.

manæ post sesquimillesimum quadragesimo sexto, mulier Lutetiæ, Ambrosio Pareo referente, sexto grauiditatis mense, fœtum peperit geminatum, lateribus coalitum, consequenterq; cum duobus tantum brachijs, & quattuor cruribus, vt in icone X. cer- X.
E nitur. Huius monstri cadauer Pareus dissecuit, & vnicum cor reperit.

Item Dodoneus in Obseruationibus meminit Gemellorum ab humero ad plantam pedis latere cohærentium. Horum alter sinistro, & alter dextro brachio carebat, vbi iuxta latus iungebantur, consequenterque coxa, & pes vnus vtrique erat communis, altera tamen parte corporis integra, & separata.

Non dissimilis monstri cadauer Ioachinus Camerarius in obseruationibus ad Schenchium missis, curiositatis gratia, se discecuisse retulit (iuuat enim sæpè huiusmodi monstra aperire, vt interna quoque varia Naturæ errata patefiant) offendit igitur prima facie vnicum ventriculum, vnum hepar satis amplum, & latum, quia magnum etiam vmbilicum habebat hoc monstrum, quo materni sanguinis alimentum hauriebat. Intestina erant vniusmodi, neque ita distincta, vt quilibet infans sua possideret, nihilominus duo splenes visebantur, nam vtrumque ventriculi latus vnus occupabat. Cernebantur etiam duæ vesiculæ felis vtrimque hepati nexæ. Præterea in *Anatomia Monstri.*
F quolibet infante duo renes, vesica, vterus, & partes genitales in propria sede erant collocatæ. Medium thoracem vnum cor amplum, & latum occupabat minimè à pulmone circumdatum, sed membrana mediastino nuncupata, quæ erat gemina, & instar duorum parietum cor cum pericardio sepiebat; cum in reliqua pectoris cauitate exigua portio pulmonum consspiceretur. Capita infantium non fuerunt aperta; quia in his aliquid singulare, & præter naturam esse neutiquam arbitratus est. Verum quidem est, quod alterum infantium caput altero fuit grandius.

MONSTRA HVMANA bicorpora, nata cum capitibus per diametrum oppositis.

G

ACCIDIT interdum, vt in humana matrice fœtus duo per nates, & perinæum coalescant, consequenterque infantes per diametrum oppositi se se intueri videantur: nam olim Romæ, iuxta relationem Licosthenis, anno salutis humanæ post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo tertio, Gemini orti esse feruntur, ita connexi, vt aduersis manibus, & faciebus se se intuerentur, qui paucos dies vixerunt.

Rursus anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo secundo, mense sextili, Mildeltostoni in Anglia natus esse perhibetur fœtus bicorpor, oppositis vultibus, quattuor manibus, vnico ventre, vno vmbilico, necnon àno ad trudenda excrementa idoneo refertus. Ab vna parte corporis duo crura cum pedibus iusta proportione formatis pendebant. Ab altera parte vnicum crus cum pede exi- *Varia exempla.*
H bat, qui ex duobus pedibus quasi conflatus, & nouem digitis exornatus visebatur.

Addit Schenchius, ex mente Iacobi Rufi, non dissimile monstrum fuisse visum muliebris sexus, & fœtuum alter dies quindecim, alter verò vnicum tantùm diem superuixit. Hi raro lacrymarunt: nam alter erat admodum lætus, alter verò mœstus, & in somnum propensus. Longitudo, & latitudo horum quinque palmos fuisse perhibetur, & effigies monstratur in icone I. I.

De monstro non valdè absimili verba fecit Ambrosius Pareus, quod Lutetiæ anno salutis humanæ post sesquimillesimum septuagesimo, Iulio mense, natum est, & perinæo ad nates copulatum, cum vmbilico in loco sexus existente. Sic igitur inquit, in vico Grauillierorum ad insigne Tintinabuli, ex parte baiulo Petro Germano dicto, & Matre Matthea Pernella, duo paruuli nati sunt, quos vnitas narium, & vnus vmbilicus copulabat, qui per diametrum se se intuebantur, cum distinctione sexus: siquidem sacro latice intincti, Ludouici, & Ludouicæ nomine fuerunt appellati.

Præte-

I. Monſtrum bicorpor capitibus per diametrum oppoſitis.

Præterea hæc monstrosa corpora conglutinata optimatibus, & Populo monstrata fuerunt. De his tamen apud Sorbinum hæc carmina leguntur.

E *Vnde noui genus hoc monstri? quæ dira libido*
Natura peruertit iter? partumq; creauit
Infandum, hærentes genitali parte Gemellos,
Cætera perfectas discreto corpore proles,
Opposita oppositis spectantes oribus ora,
Alternasq; manus, alternaq; crura, pedesq;
Vna alui cum sit compages, vnica rima
Subter, & è summa qui prominet vnicus aluo
Vmbilicus, certi neq; sunt discrimina sexus
Vlla, nisi secto quòd corpore dicitur alter
Signa tulisse maris; faciesq; virilior illi
Fecit, vt Androgyni species noua possit haberi.
Coniectura procul nec abest, quin dicere possim
Illum illum androgynum nostri per carmina vatis
F *Plusquam bisdenis, & quinq; prioribus annis*
Ostensum nobis, vt cætera multa malorum
Signa, decem quibus est iam constictata per annos
Gallia, &c.

Amplius anno Domini post sesquimillesimum septuagesimo secundo, Februario mense, vt Ambrosius Pareus recitat, in Viabani Parætia, via, qua Carnutum Lutetia itur, in Pagulo, cui Paruarum Bordarum nomen est, Cipriana Giranda Iacobi Mercatoris Agricolæ vxor, peperit puellos ad nates copulatos, consequenterq; per diametrum se se mutuo conspicientes, quibus pudendum commune fuit, necnon vmbilicus, & abdomen, cum huic monstro duo fuerint pectora, quatuor brachia, & crura, sed parùm superuixit. *Alij gemelli per diametrum se se intuentes.*

Venetijs quoq; anno post Christum natum septuagesimo quinto supra sesquimillesimum, Maio mense, ex muliere Hæbrea monstrum admirandum natum est. Erant G duo infantes iuxta nates, & perinæum coaliti, cruribus inuicem complicatis, locis secretis, & naturalibus destituebantur, quorum vicem vmbilicus supplebat; singuliq; oppositis inter se vultibus cibum, & potum sumebant. Omnia igitur ob oculos in icone II. ponuntur. II.

Rursus Venetijs anno salutis post millesimum, & sexcentesimum decimo septimo monstrum huius generis natum esse intelleximus; nec dissimile ortum esse perhibetur Genuæ, Martio mense anni post millesimum, & sexcentesimum septimi.

Demum in Agro Pistoriensi, anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum decimo, Martio mense, ex coniugibus carbonariam factitantibus, nati sunt infantes pariter circa pudenda, & nates adeò connexi, faciebus similiter oppositis, vt sexus distingui non posset: quamuis sexus potius fæmineum participare viderentur. Erant igitur omnibus membris perfecti vsq; ad vmbilicum cum solo excrementorum exitu. Præterea alia etiam rima ibi obseruabantur, cuius interna cauitas H duo foramina exhibebat. *Monstrum natum in Agro Pistoriensi.*

Horum infantium alter vnum tantùm crus possidebat; quamuis manu chirurgi obseruantis ossa amborum crurum optimè persentirentur: præterquamquòd huiusmodi crusculum in duos pedes mancos desinebat, nam octo tantum digitis integrabantur, vt ex delineatione monstri in icone III. monstratur. III.

Ambo infantes optimè lactebant, & potissimum primus, qui in lucem prodierat; Interim dum horum alter mammam sugebat, alter plorare visebatur.

Infan-

II. Infantes duo iuxta nates conglutinati.

III. Fœtus geminatus vultibus oppoſitis in agro Piſtorienſi natus.

MONSTRA BICORPORA, A
ex fœtibus humanis, & belluinis coalita.

ANTEQVAM ad hiſtoriam monſtrorum belluinorum bicorporum exarandam deſcendamus, neceſſarium eſſe duximus nonnihil de monſtris vtramq; naturam participantibus manifeſtare, vt ab vno extremo ad aliud extremum per aliquod medium tranſeamus, nimirum à monſtris humanis bicorporibus ad monſtra belluina pariter bicorpora, per illa, quæ vtramq; naturam participant.

Monſtra bicorpora trifariam ſumuntur.

Namq; in principio huius capituli vndecimi relatum fuit monſtra bicorpora trifariam eſſe intelligenda, primò quatenus humana, deinde quatenus belluina, & demùm quatenus ex fœtibus partim humanis, & partim belluinis integrabantur. Hæc poſtrema adhuc bifariam accipiuntur; quoniam nonnulli, per monſtrum bicorpor hominis, & beſtiæ naturam participans intelligunt illud, quod in ſimplici corpore duplici conſtat natura, veluti fuit partus ille ſemihomo, & ſemicanis, quem Romæ natum eſſe pronunciarunt, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & quadringenteſimum nonageſimo tertio, ex puella virgine editum in ſignum prodigioſum eorum, quæ deinceps flagitia erant ſecutura. Quemadmodum in icone I. oſtenditur: ſed de ſimilibus monſtris in præſentia ſermonem non habemus, cum ſuperius de his in Capitulo de monſtroſis pedibus verba facta ſint. B

I.

Verùm hoc in loco per monſtra humanam, & belluinam naturam participantia intelligere debemus illa, quæ non ſolum ex duplici natura, ſed etiam ex binis corporibus inter ſe ſpecie diſcrepantibus conglutinata ſunt: vt poſſimus canere cum Poeta. C

Eſſe queunt duplici natura, & corpore bino.

Exempla bicorporum.

Vnum huius generis monſtrum fuit illud, quod natum eſt anno Domini poſt octingenteſimum quinquageſimo quarto, circa finem Imperij Lotharij Cæſaris, qui fuit Dux Saxoniæ, ex quadam muliere partu editum ſpecie hominis, & canis. Erant enim duo corpora ſpina dorſi arctiſſimè conglutinata, & poſt ortum huius monſtri, mors Imperatoris ſecuta eſt.

Pariter anno poſt partum Virginis Chriſtiparæ vigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & centeſimum, in Albania, ignobilis mulier peperit monſtrum bicorpor, huiuſque
II. altera facies erat humana, cum reliquis partibus proportione faciei reſpondentibus, altera autem erat canina cum reliquis membris caninis capiti canino congruis, & ſpinæ dorſi vtriuſq; fœtus erant coalitæ, vt in icone II. ante oculos proponitur.

Eſt autem annotatione, & ſumma admiratione dignum, iuxta Arnaldi Sorbini mentem, quod eo tempore, quo monſtrum hoc ex cane, & homine conflatum, in Albania ortum habuit, miſera ciuitas montis Albani Aquitanorum eadem ferè rabie, quæ hodie adiacentia loca ferè omnia caninis diuexat morſibus, vicinas vrbes armis, & proditionibus, mordebat, Albigenſium infecta erroribus. Propterea narrabat Sorbinus, quòd horum miſeria clarius ſignificari non poterat; quoniam hi cum homines in ſpecie viderentur multis in rebus abſtinentiæ profeſſores, à tergo tamen canes erant mordaciſſimi, procaces, blaſphemi, ſacrilegi, Caluiniſtarum errorem, & impietatem ſectantes: nam paſſim ab Hæreticis ſacerdotes trucidabantur, ſacra Dei templa ſpoliabantur, ciuitates proditionibus occupabantur, & demum viri Catholici, mærore, & macie affictati gradiebantur. Alij facultatum iacturam deplorabant, alij propriæ patriæ oppreſſionem, & miſeram illius temporis calamitatem. Demùm lacrymis, & ſuſpirijs omnia replebantur, tanta erat hæreticæ prauitatis impia ferocitas. Hoc futurum, monſtri in Albania nati natiuitas præmonſtrabat. D

Monſtri præſagia.

Scimus

I. Fœtus ſemihominis, & ſemicanis effigies.

II. Fœtus bicorpor humanus, & caninus.

III. Monstrum bicorpor aliud caninum, & humanum.

IIII. Fœtus bicorpor humanus,& ſerpentinus.

Scimus quidem fuisse nonnullos, qui ad exprimendam iconem monstri bicorporis duplicis naturæ in Albania orti, alia vtantur icone, in qua partus humanus, & caninus conspicitur, sed cani manus etiam humanas assignant, vt in icone III. licet E intueri. III.

Nihilominus nos secundæ iconi adhærentes opinamur hanc effigiem esse desumptam ab illorum historijs, qui talia monstra in Aethiopia versari promulgant: quæ humana natura cum sint integrata, attamen supra humeros corpus canis humanis manibus refertum, & annexum gestare, & potestati magni Canis Tartarorum subiecta esse feruntur. Verùm hoc esse fabulosum, aut ex aliquo huius generis monstro in illis regionibus conspecto originem traxisse credimus. *Monstra fabulosa.*

Prædictis magis horrificum, & admirandum possumus publicare illud monstrum bicorpor huius generis, quod natum est mense Septembris, anno post partum Deiparæ Virginis nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum, Cracouiæ, in Platea, cui à Sancto Spiritu nomen est, vbi quædam mulier fœtum exanimem enixa est, cuius dorso Serpens adhærebat, cadauer infantis depascens, vt in figura IIII. conspicitur. IIII.

F

MONSTRA BELLVINA Bicorpora.

NON est credendum talia construi à Natura in humano vtero, quæ in fœtibus etiam brutorum non fabrefiant: quandoquidem Natura iuxta impedimenta, occasiones, & dispositionem materiæ, tam in humano, quàm in belluino partu errare solet, & si bicorpora ab humana aluo monstra prodeunt, in brutorum etiam vtero fætus bicorpores progignuntur.

G Etenim legimus in historia Poloniæ, quòd Calissij in Polonia, anno post partum Virginis sexagesimo nono supra millesimum, & ducentesimum, intra octauam Natalis Christi, natus est Vitulus bicorpor cum duobus capitibus, & dentibus caninis, quorum capitum maius (erant enim hæc duo capita paruitate, & magnitudine discrepantia) sua sede erat locatum, alterum verò nempè minus locum caudæ occupabat. Septem pedibus vitulinis nitebatur, quorum quattuor partem bestiæ anticam muniebant, & alij tres vnà cum cauda partem posticam exornabant. Postmodum ab huius monstri cadauere Canes, & Volucres abhorruisse referunt: hoc monstrum repræsentatur in figura I. *Lib. 7. c. 14.* I.

Non valdè dissimile monstrum vitulinum bicorpor fuit illud, quod prodijt in lucem anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, mense Martio, in oppido Bergendorff. Fuit igitur Vitulus sextipes biceps, vnico podice, & duabus caudis. Deinde partes monstri ita erant distributæ, vt alterum caput Orientem, & H alterum Occidentem spectare videretur. Tres pedes vni parti bestiæ, & totidem alteri parti inhærebant. Caudæ duæ cum podice circa latus monstri conspiciebantur.

Præterea non minus horrificum, quàm admirandum fuit monstrum illud vitulinum natum Bonæ oppidi inferioris Germaniæ non ignobilis ad Rhenum quatuor milliaribus à Colonia Agrippina siti, anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo secundo, Maio mense; fuit enim Vitulus duobus capitibus, & caudis, sed tribus tantum oculis refertus, quemadmodum in icone II. conspiciendus proponitur. II.

Cæterùm accidit in Brutis, quòd in humana natura nondum fuit obseruatum, scilicet monstrum tricorpor procreari; hocque inde oriri opinamur, quoniam multa bruta sunt hominibus fæcundiora. Namque vbi fœtus numerosi in vtero concipiuntur, facilè duo, aut tria corpuscula coniungi, aut conglutinari possunt. Id accidit Basileæ anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo quarto in fele domestica Conradi Licosthenis.

Ipse

I. Vitulus bicorpor capitibus caninis.

II. Vitulus bicorpor tribus oculis præditus.

III. Felis tricorpor ventribus copulatus.

Ipse enim narrat se domi aluisse felem fœcundissimam, quæ vnico partu tres catulos non vmbilici vinculo coniunctos, sed re vera in aluo materna ventribus conglutinatos edidit, quos angustia partus nascentes interemit. Hoc monstrum in icone III. apparet. Matrem huius monstri re vera fœcundissimam felem Licosthenes prædicauit, cum sæpè ter singulis annis conceperit, modò quinq;, modò sex catulos enixa. Sed postquam annum octauum ætatis attigit; monstra plerumque peperit, & tandem, contra naturam matrum, editos catulos, & ad currendum idoneos deuorauit: ideòq; ob hanc sæuitiam submersa est. III. E *Felis monstrosa.*

In genere auium bicorpora interdum inuenta esse feruntur. Quandoquidem anno Domini post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo sexto, authore Licosthene, in quodam pago ad Episcopatum Argentinensem spectante, cui Sugenheim nomen est, duobus ab Argentina milliaribus, Anser monstrosæ formæ ab ouo exclusus est, duobus capitibus, totidem linguis, collo vnico, quattuor pedibus, quorum duo locum occupabant, ex quo alæ in alijs animalibus huius generis emergere solent, & alij duo pedes circa podicem visebantur, vbi duplex excrementorum erat exitus, & demùm alæ collo quodammodo annectebantur. *Aues bicorpores.*

F Itaque hunc Anserem iure meritò bicorporem appellare poterimus, non valdè discrepantem ab illo, quem se vidisse fatetur Albertus Magnus, duplici collo, quaternis alis, totidem pedibus, & dorso vnico, itaut vnus Anser alterum baiulare videretur: qualis in icone IIII. spectari potest. IIII.

Ad finem tanquam coronidem horum monstrorum in campum afferre volumus monstrum bicorpor in genere lacertarum: si tamen in rerum natura vnquam fuerit, quod in Tabula Torquati Bembi delineatum inuenitur, & figuram duarum Lacertarum simul copulatarum repræsentare videtur: ideòq; placuit hoc monstrum lacertam bicorporem, seu amphisbænam indigitare, qualis in icone V. conspicitur. V.

Sed maior admiratio legentium animos occupabit, quando iconem bicorporis lacertæ meditabuntur, quæ viua dono data fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando à Francisco Centensi Odontagogo celeberrimo. Hæc lacerta loco caudæ aliud caput habebat, & propterea ad vtrumq; caput versus gradiebatur. Quamobrem ex G ouo gemino prodijsse fateri debemus, & talis in icone VI. cernitur, qualis viua fuit delineata. VI.

Id quod in partibus extrinsecis Animantium geminatis obseruauimus, de intrinsecis quoq; idem pronunciandum esse arbitramur: quoniam Pontanus testem citat, qui affirmauit vidisse Arietem exenteratum, in quo præcordia, & intestina geminata conspiciebantur. Præterquamquòd superius multis in locis viscerum in multis animantibus geminatorum meminimus. *Interna partes animalium monstrosa.*

Quamuis causæ fœtuum bicorporum omnes ab vbertate seminalis materiæ originem trahere videantur: nihilominus multæ horum fætuum causæ ad materiæ inopiam referendæ sunt: veluti quando generantur fœtus bicorpores, iuxta partes supernas, vel infernas, & postmodùm cæteræ partes simplices tantummodò procreantur. Ratio est, quoniam materia duobus fætibus constituendis destinata, cum non assequatur illam quantitatem, quam geminatus fœtus expostulat, tunc fœtus bicorH por tantummodò, vel quoad partes inferiores, vel quoad partes superiores producitur. Namq; Natura incumbens in fabricam Gemellorum, formatis partibus supernis, si deficiat materia, fœtus resultabit bicorpor quoad caput, & thoracem, & deinceps simplex corpusculum remanebit. *Causa bicorporum.*

Ex altera parte totum oppositum esset pronunciandum de fœtibus bicorporibus quoad partes inferiores, & simplicibus quoad partes superiores, nisi obstaret difficultas, de primo ortu partium præcipuarum, & potissimum cerebri generatione: siquidem Natura in formando cerebro, & capite primùm occupata, semper hoc genus bicorporum, & Gemellos, ob penuriam materiæ, quoad partes supernas, & simplices quoad partes infernas procreabit.

Cæterùm animaduertere oportet aliquando in hoc genere bicorporum producendo, non solum penuriam materiæ ad partes principales generandas idoneæ esse impedimento, quominus Natura Gemellos integros procreare possit in parte superiori, sed quandoq; angustiam loci, qui duplicem materiæ cerebri distributionem *Angustia loci quid præstet.*

capere

IIII. Anſer bicorpor.

V. Lacerta bicorpor.

VI. Lacerta bicorpor alia.

capere non poteſt: ideòq; materia ſimul conglutinata vnicum tantum caput pro Gemellis conſtituit. Quamuis etiam id ex vehementi matris agitatione prouenire poſſit: quocirca obſeruamus plerumque Gemellos in partibus ſuperioribus ſimplices à capite admodum magno regi. A

Neque parentes monſtroſi ab his cauſis ſunt arcendi, quoniam ſi ambo aliqua parte ſuperflua eſſent integrati, facilè ex his monſtroſa proles cum numeroſis partibus reſultare poteſt, cum Natura quid ſimile in ſpecie ſemper perpetuare nitatur. Licet hoc poſtea non ſemper ſit neceſſarium, etenim ex ſuperfluis Genitorum partibus tam exigua ſeminis portio fœtui conſtituendo aſſignabitur, ne partes fœtus geminari poſſint.

Quando autem Gemelli omnibus partibus integrati varijs modis in aluo materna conglutinantur, vt multis iconibus fuit oſtenſum; Hoc à multis cauſis originem ducere arbitramur. Primò mulier vtero Gemellos gerens ex vehementi corporis concuſſione, caſu, & alia cauſa huius generis efficere poteſt, vt tenella fœtuum ſubſtantia coaleſcat. Et quoniam Gemelli in vtero non ſemper eundem ſitum occupant; hinc fit, vt partus bicorpores aliquando iuxta corporum longitudinem, & aliquando iuxta nates copulentur. B

Cauſa bicorporum.

Interdum quoq; morbi fœtuum in cauſa eſſe poſſunt, vt Gemelli coaliti in lucem prodeant, dum aliquis humor acris ad vterum fluens, tenellam Gemellorum ſuperficiem erodit: vnde, fluxione cohibita, partes illæ infantium vexatæ glutinantur in vnum, & Gemelli iuxta partem anteriorem, vel poſteriorem, vel lateralem coniuncti ad auras vitales egrediuntur.

Quod de partu humano geminato hactenus aſſeuerauimus, de cauſis fœtus brutorum bicorporis confirmandum erit, quoniam Natura vtrobiq; iuxta diſpoſitionem materiæ, & impedimenta ſemper operatur.

Quoad illa monſtra bicorpora, quæ aliud corpus imperfectum, & minoris ſtaturæ annexum habuerunt; notandum eſt hoc plerumq; à ſuperfœtatione prodire. Nam quamuis hæc ſit rara, rara quoque monſtra huius generis obſeruata fuiſſe feruntur. Præterquamquòd ſuperfœtationem omnes ferè Authores admittunt, & quotidiana experientia, & obſeruatio docent. Primitùs Cardanus in Commentarijs ad Hippocratem, ſua ætate ſuperfætationem obſeruauit. Immò Dodoneus in Annotationibus ad Caput tertium Beniuenij narrat vxorem honeſti ciuis, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum ſexageſimo, die ſeptima Decembris, enixam eſſe fælicem partum, & poſtridie, nimirum octaua die eiuſdem menſis alium fœtum nondum quadrimeſtrem peperiſſe, qui oculorum, narium, & oris nullam adhuc effigiem præ ſe ferebat: idcircò poſteriorem conceptum, conſequenterq; ſuperfætationem arguebat. Demum Alexander Benedictus monſtroſam quoq; ſuperfætationem memorat, ad quem Lectores relegamus. C

Superfætatio quid præſtare poſſit.

Li.5.Aphor. 36.

Lib.25.de cur.morb.

Cum igitur interdum fiat ſuperfætatio, hæc vario tempore grauiditatis contingere poteſt. Namq; ſi hæc accidat primo tempore geſtationis vteri, tunc ſemen alteri conceptui adhærens, nouam partem in illo poterit procreare; quemadmodum obſeruatum fuit in illo monſtroſo fœtu, qui præter proprium caput, aliud in ventre geſtabat, de quo monſtro in capitulo de Monſtris Bicipitibus verba fecimus. D

At ſuperfætatio, ſi menſe ſecundo, vel tertio grauiditatis contingat, tunc ſecundus fętus priori minor reſultabit, qui dum augetur aliquando ob loci anguſtiam, vel ob aliam cauſam nobis ignotam, fœtui maiori agglutinatur, veluti monſtratum fuit in fœtibus, ex quorum ventre, vel thorace aliud corpuſculum imperfectum pendebat. Hinc fit, vt ratione ſuperfętationis, & temporis varij conceptus, alterum corpus geminati fœtus altero grandius ſemper euadat: cum diuerſo tempore progenita fuerint: ſiquidem Gemelli eodem tempore concepti, ſiue diſcreti, ſiue coaliti, ambo æqualem corporis molem ſemper ſortiuntur.

Tempus ſuperfætationis varium.

Demum cauſæ bicorporum ex humana, & belluina natura conſtitutorum eliciendæ ſunt ab illis vniuerſalibus cauſis, quæ fœtus ex partibus diuerſæ ſpeciei animantium integratos reſpiciebant. Namq; ex ſemine corrupto, & in alienam naturam degenerante etiam in vtero beſtiæ, ranæ, & ſerpentes progignuntur, veluti ſuperius explanatum fuit; ſicq; ortũ eſſe infantem cum ſerpente eius dorſo adhærente opinamur.

Cauſa bicorporũ ex humana, & belluina natura.

Quam-

Quamquam imbecillitas generantis, principium materiale fœtus prauè diſpoſitum, phantaſia Genitorum, & congreſſus nefandus, nimirùm belluinus, & humanus, necnon cætera huius generis inter has cauſas ſint connumeranda.

E Nihilominus hoc in loco vis Cacodæmonis non eſt omittenda, quæ, Deo permittente, in cauſis naturalibus mirum in modum operatur, dum partem ſeminis in vtero exiſtentem in viliorem naturam transformat, vt inde nonniſi corpuſculum bruti reſultare poſſit; Interdum ſemen prolificum alicuius beſtiæ latenter in vterum mulieris defert, vt illinc horrificum monſtrum egrediatur. Immò fœtum alicuius bruti in alium mulieris transferre, & humano conceptui agglutinare poteſt, vt ex humana aluo ſemihumanum, & ſemibelluinum monſtrum erumpat: & hæc de monſtris Animalium dicta ſufficiant. *Vis Cacodæmonis.*

DE MONSTRIS PLANTARVM.
Caput XII.

F

RATIO ordinis in principio huius Hiſtoriæ memorata expoſtulat, vt in præſentia de Monſtris Plantarum verba faciamus: cum in illarum procreatione, Natura pariter aliquos committat errores, & præcipuè, quoniam plantæ cum animalibus maximam conuenientiam habere videntur. Fuerunt enim aliqui, qui plantis omnes quinq; ſenſus animantium aſſignarunt. Namque liquidò conſtat Zoophytis ſenſum tactus ineſſe, cum Vrtica marina, Mimoſa, & alia huius generis ad ſimplicem tactum ſe contrahant. Præterea aliqui plantis, & potiſſimùm maritimis guſtum attribuerunt: cum in Agro carente ſalſedinis ſatæ, vel non erumpunt, vel translatæ illicò intereunt. Deinde olfactu præditas eſſe aſtruunt illas herbas, quæ propter acceſſum mulierum menſibus laborantium langueſcunt. Inſuper in plantis auditum quidam obſeruarunt propter violam albam in monte Myceno creſcentem, quæ ſtatimatque nouerca nominatur, confeſtim corrumpitur. Demùm in aliquibus herbis, & potiſſimum in Araxe viſus fuit obſeruatus, quæ planta, ſimulatque ſe à Virginibus compertam videt, ſtatim ſanguinem effundens contabeſcit. Sed vt veritatem fateamur hæc vana, & nugamenta eſſe opinamur. *Senſus in plantis.*

G

Quandoquidem, præter hæc, non deſunt argumenta, quibus vti poſſumus ad probandam maximam inter animalia, & plantas conuenientiam: etenim inter animal, & plantam quoddam medium veluti animalis, & plantæ vinculum à natura collocatum fuit, quod Zoophytum, nempè plantanimal, ſeu animal planta nuncupatur: quod, more plantæ, humi adhæret, & ritu animalis ad quemlibet leuem tactum contrahitur. *Cognatio inter animalia, & plantas.*

Amplius cognationem inter plantas, & animantes cadentem, ex mutua generatione cognoſcimus: cum animalia ex plantis, & viciſſim plantæ ex animalibus oriantur.

H Teſtes ſunt Ariſtoteles, Theopraſtus, & Plinius, ex cornibus viuentis Cerui hederam aliquando veluti ex humo erupiſſe. Item Plutarchus in arenam ducit, quemdam vrinæ difficultate diù laborantem, qui tandem culmum hordeaceum vnà cum lotio excreuit. Hinc nulla admiratione coerceri debemus, ſi ſpicæ hordei ex naribus mulieris viuentis aliquando eruperint: quemadmodum in Rubrica Prodigiorum memoratum fuit. Denique in dorſo teſtaceorum, & cruſtaceorum herbæ muſcoſæ creſcentes interdum obſeruantur.

Viciſſim ex plantis animalia generantur. Namque Acoſta memorat vermes, & mures ex arundinibus in noua Hiſpania natos. Ioannes Baptiſta Porta, in naturali Magia, anguillas ex alga ſponte prouenire docet, & tandem Cardanus ſcriptum reliquit ex folijs mori in Cœlo calidiori creſcentis gigni bombyces, non ſecus atque apes ex cadaueribus boum enaſcuntur. *Animalia ex plantis generantur.*

Demùm Terebinthus, atteſtante Plinio, quoſdam folliculos emittit, ex quibus

animalcula, ceu culices paulò poſt euolant, ſed breuitati ſtudentes infinita huius generis omittimus.

His igitur intellectis de conſenſu plantarum, & animalium, iuri conſonum eſſe videtur, vt pronunciemus vnà cum Ariſtotele monſtra in plantis non ſecus, atque in animalibus, neceſſariò contingere: quamuis ſint rariora; quoniam facilius eſt errare in operibus multarum partium mirò artificio inuicem connexarum, quales animalia integrant, quàm errorem committere in partibus ſimplicioribus, quæ plantas conſtituunt. A

L.4. de gen. An.c.4.

Verùm, antequam ad peculiaria plantarum monſtra accedamus, ſatius erit monſtra plantarum diſcriminare; cum hæc plurifariam intelligantur: ſiquidem monſtra plantarum, vel propria, vel impropria nuncupantur, & hæc poſtrema bifariam accipiuntur, primò quatenus aliquid in plantis prodigioſum euenerit, deinde quatenus in aliqua arboris fronde, vel flore, aut arboris trunco Natura ludibunda nonnullis lineis tanto artificio exprimit iconem alicuius rei, vt omnibus induſtriè depicta videatur, aut aliquam radicem, vel ramum varijs obliquitatibus, & tuberculis ita effigiat, vt cælaturam alicuius rei referat.

Monſtra impropria.

At monſtra plantarum propriè conſiderata, adhuc bifariam conſideranda ſe ſe offerunt, nimirum vel naturaliter, vel iuxta artem parata. Artificio enim plantæ duobus modis monſtroſæ redduntur, aut per inſitionem, cum vna arbos duplex, vel triplex florum, vel fructuum genus producit, aut per talem compreſſionem, vel deligationem fructuum, ſeu tenellæ plantæ, vt propria figura mutetur. Naturalia autem vocantur monſtra plantarum, quando Natura in radicibus, caulibus, folijs, floribus, & fructibus aliquo oppreſſa impedimento errorem committit: veluti quando duo, vel tres fructus intra rami anguſtiam copulantur: quod contingit etiam in vtero animalium, quando propter anguſtiam loci duo fœtus conglutinantur. B

Monſtra naturalia quæ.

Quamuis hoc poſtremo modò omnes Authores, & potiſſimum Ariſtoteles in plantis raró produci monſtra aſſeuerauerint; tum quia ſemen plantarum eſt ſiccius, in comparatione ad ſemen animantium, quod cum ſit mollius cuicumq; alterationi magis eſt obnoxium; tum etiam, quia maior partium numerus animantium conſtitutioni, quàm plantarum competit, quarum partium poſtea vna deficiente monſtrum contingit. Nihilominus ex aſſidua obſeruatione multa quoque monſtra in plantis comperimus: quapropter hanc Hiſtoriam varijs iconibus huius generis illuſtrare decreuimus. C

Li.2. Phyſic.

MONSTRA PLANTARVM Prodigioſa.

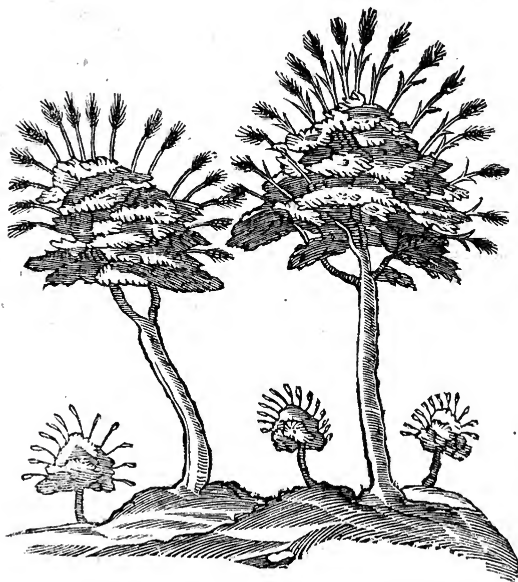
MVLTA monſtra ea quidem prodigioſa in plantis varijs temporibus conſpecta fuiſſe legimus. Nam Gualterius Sigibertum citat authorem cuiuſdam Sambuci, præter conſuetudinem, vuas ferentis: idcòque tractu temporis flores, & fructus Sambuci in flores, & fructus vitis tranſmutatos prædicabat. Niſi fortaſſis allucinatus fuerit illa ſambuci ſpecie fructus vuis ſimillimos producente, quæ hodie in viridarijs alta ab Herbarijs Sambucus muſcatella vocitatur, quoniam fructus deguſtati, vuæ apianæ, vulgò muſcatellæ ſaporem referant. D

Sambucus muſcatella.

Vtcumque ſit, multa huius generis, præter conſuetudinem, in plantis obſeruata non negamus, & potiſſimùm, quoniam Plinius teſtificatur fruges in arboribus natas eſſe, anno Mundi ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum, centeſimo nonageſimo octauo, quo tempore Plautus ex Sarſina Vmbriæ, Romæ interijt, qui ob penuriam annonæ ad molas manuarias Piſtori ſe locauerat. Pariter, ex Licoſthene, anno mundi octingenteſimo trigeſimo primo ſupra tria millia, & ante Chriſtum natum centeſimo trigeſimo ſecundo, Bononiæ in ar-

Li.18.c.18.

I. Monſtrificum Frumentum in arboribus natum.

in arboribus fruges ortæ esse perhibentur. Rursus anno mundi octingentesimo quadragesimo primo supra tria millia,& ante Christum natum centesimo vigesimo secundo, in Veiente, vt tradit Lichostenes, frumentum in arboribus creuit; quemadmodum in icone I. Lector intueri potest. A

Insuper anno salutis humanæ nonagesimo octauo prodigiosam creuisse arborem nonnulli recitant. Quandoquidem ex Philostrato in Vita Apollonij Tyanei habemus, quòd Theopetion Gymnosophystarum Dux senior precepit cuidam Vlmo, vt Apollonium Tyaneum salutaret, quod ex sententia successit: nam arbor inclinato cacumine, frondibus susurrans, mandatis obsequiosa fuisse perhibetur.

Vlmus obsequiosa.

Immò, ex mente Plinij, in quodam luco Iunoni sacro penès Nuceriam, tempore belli Cymbrici, Vlmus vetus ad terram prostrata, fastigio cæso, sponte erecta, denuò frondes emisit. Hinc Prodigiatores Populum Romanum præsentibus ærumnis liberandum fore præsagerunt. Alibi quoq; Salix, & Acer arbores humi iamdudum stratæ folia denuò emiserunt.

Salix Acer.

Cæterùm anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo sexto, Basileæ Rau rachorum, in quodam Viduæ agro, vt testatur Lichostenes, in Diui Albani suburbio habitantis, stipula Siliginis decorata septem spicis inuenta est, inter quas spica eminentior reliquas magnitudine superabat; & eodem anno Carolus Quintus Imperator copijs Hispanicis stipatus in Germaniam irrupit, vt aliquos Principes minimè obsequiosos deprimeret. B

Caroli Quinti irruptio in Germaniam.

Hæc prodigosa Siligo in memoriam reuocauit culmum quindecim spicarum suis aristis affabrè munitarum, qui anno salutis humanæ post sesquimillesimum quadragesimo primo, in Germania, propè Pagum Malsch, non procul à Spira, oppido Imperiali, absq; vlla satione, iuxta mentem Lichostenis, inuentus est, & deinceps præsentem annonæ caritatem rei frumentariæ vilitas subsequuta est. Hæc monstrosa planta in icone II. ostenditur.

Iterum maiori admiratione debent nos afficere Vites monstrificæ, quæ anno salutis humanæ post sesquimillesimum quadragesimo primo, vuas longis barbis refertas produxerunt. Recitat enim Lichostenes Vuas barbatas vindemiæ tempore compertas esse in Germania propè Alberschuuiler, non longè à Landauio oppido, quæ primùm ad Ludouicum Bauariæ Ducem, & Electorem dono missæ fuerunt; deinde à Ferdinando Rege, & Principibus Imperij, miraculi loco, conspectæ; immò, ab Henrico Vogther insigni Pictore viuis coloribus fuerunt expressæ, quemadmodum in icone III. delineantur. C

Prædictis addere volumus prodigiosam Brasicam natam in Pago quodam non procul à Norimberga, anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo tertio, iuxta historiam Licosthenis, qui pagus lingua vernacula Zurdem Thon nuncupatur, ibi igitur in agro Villici Hofeleri inuentum est caput Brasicæ, cui sex alia capita supra decem ex vno, & eodem caule suis dinstincta folijs acreuerunt, quæ Brasica tanquam prodigiosa ad Dynastas illius loci delata, & multis alijs ostensa fuit.

Brassica monstrosa.

Meminimus, & nos nonnullis ab hinc annis vidisse Bononiæ in Horto cuiusdam Olitoris Brasicam capitatam immensæ molis, ad quam conspiciendam multi concurrebant. Itaq; Olitor curiositate ductus, circa radices Brasicæ fodiens calceum veterem terra obrutum inuenit, ad quem radit Brasicæ perueniebat. Vnde Olitor coria veteramentarij huic herbæ fore grata cognouit. D

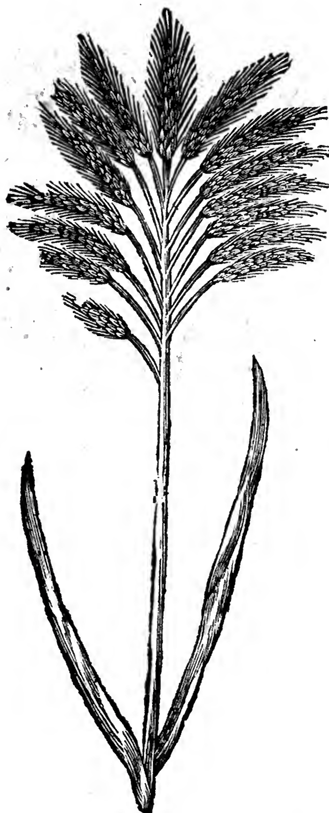
Possemus etiam, ex Plinio, in medium afferre, quòd ad primum Xerxis aduentum in Laodiceam, Platanus in oleam est transmutata. Et alibi Platanus iam exiccata virorem frondium denuò adepta est. Item postremò Imperij Neronis anno, in prædijs V. Marcelli Equitis Romani res Neronis familiares administrantis, multæ arbores, & potissimùm Oliuæ locum mutarunt. Imò, ex Licosthene, anno post sesquimillesimum quinquagesimo, circa finem Iunij, in Germania propè pagum Bertholdſzdorff, non procul ab oppido Coburg, in Pyro arbore iustæ magnitudinis, & proceritatis pyra ad maturitatem vergentia reperta sunt, cum in summitate arboris alij flores quasi secundi fructus eiusdem anni indices erumperent.

Lib. 2. de diuin. nat. car. c. 1.

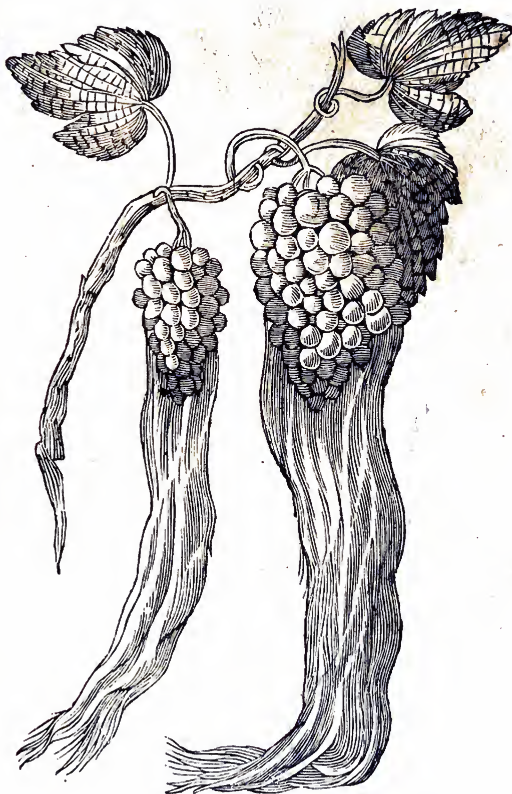
Tandem Surius, referente Cornelio Gemma, narrat, quòd anno Domini post sesqui millesimum quinquagesimo nono, Martio mense, in Regione Angliæ, quam

Prisci

II. Monſtrificus ſpicarum quindecim culmus.

III. Monſtroſa Vua barbis inſignita.

Prisci Cambriam, & Nuperi Valleiam vocitarunt, annosa quædam Fraxinus per medium immani tempestate dissecta effigiem Dominicæ Crucis affabrè repræsentauit, quæ ibidem pluribus annis remansit ad imprimendam humanis cordibus Crucis memoriam, & eò potissimum tempore, quo homines sceleſtissimi viuebant. *Fraxinus monſtroſus.*

E Prodigiosa hæc omnia, siue sint propria, siue impropria, cuncta à summo Deo, vnà cum Diuo Augustino, originem ducere statuimus: cum is scriptum reliquerit. Quælibet igitur corpolares, vel seminales causæ gignendis rebus adhibeantur, siue operationibus Angelorum, aut hominum, aut quorumcunque animalium, siue marium, fæminarumque mixtionibus, quælibet etiam desideria, motusue animæ matris valent aliquid lineamentorum, aut colorum aspergere teneris conceptibus, ipsas omninò naturas, quæ sic, vel sic in suo genere efficiantur, non facit nisi summus Deus, cuius occulta potentia cuncta penetrans incommutabili præsentia facit esse quicquid aliquo modo est, in quantumcumque est, quia nisi faciente illo, vt tale, vel tale esset, prorsus esse non posset. Hactenus Diuus Augustinus, & de his satis. *L. 12. de ciuit. Dei cap. 25.*

F MONSTROSA IN PLANTIS Simulacra.

VARIA, quæ in radicibus, ramis, & alijs plantæ partibus, simulacra obseruantur, aut semper in illis, & in determinatis herbis à Natura repræsentantur, aut in aliquibus tantùm, & raro effigiantur. Sin hæc simulacra per se in herbis figurentur, tunc hæ plantæ monstrosæ non appellantur; vt contingit conspicari in Antyrrhino syluestri, cuius capitula humanam caluariam referunt: hac de re Herbarij hanc plantam caput Defuncti indigitant. Insuper ἀνδράκελος est quædam planta apud Græcos homini similis, quasi ἀνδρόκελος facta syncope, & mutata tenui in asperam. Hæc igitur cum Mandragora conuenire videtur, quæ in radice rudimenta humanæ figuræ refert: quapropter Columella Mandragoram semihominem appellabat sic. *Antyrrhinũ.* *Androcelos.*

G

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores, mæstamq; Cicutam.

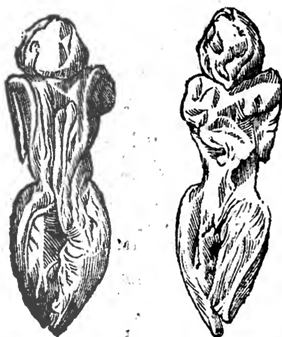
Deinde hæc eadem planta Pythagoræ ἀνθρωπομόρφος dicebatur, quasi formam hominis referens. Vt omittamus alias plantas humanam figuram repræsentantes, veluti sunt quædam satyriorum species, quarum vnius flos figuram humanam perpulchrè æmulatur: quocirca Græcis ἀνθρωπόμορφος cognominatur, quasi hæc planta in flore hominis figuram ferat. Pariter Palma Christi inter species Satyrij, & ipsa radices humanam manum æmulantes producit, & sic deinceps in multis alijs plantis idem obseruare licet: quemadmodum in primo Capite huius libri, nempè in Rubrica Denominatorum fuit enucleatum. *Anthropomorphos satyrij species.*

H Cæterùm in præsentia de his non est habendus sermo, cum assiduè secundùm Naturæ leges procreantur, sed tantummodò rara quædam in plantis simulacra interdum obseruata recensebimus. Huius generis fuit quædam Bryoniæ albæ radix inuenta cum aliqua effigie humana, & adhuc in publico Musæo seruatur. Rursus radix quædam nobis dono data fuit, in qua Natura artificiosè simulacrum hominis figurauit, vt in icone I. ostenditur pronè, & supinè picta. *Rara bryoniæ radix.*

I

I. Simulacrum hominis in radice cuiuſdam plantæ pronè, & ſupinè delineata.

Natura in radicibus, & plantis, non ſolum ſimulacra hominis, ſed etiam aliarum rerum identidem figurat, & monſtroſas radices colligentibus, & intuentibus exhibet. Seruatur hodie in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis ῥίζα ὀφιώδης, nempè radix ſerpentiformis, quoniam formam ſerpentis affabrè ſimulet: quamobrem iure optimo ſimulacrum ſerpentiforme in radice à Natura ſculptum erit appellandum, quemadmodum apparet in icone II.

Simulacrum ſerpentiforme.

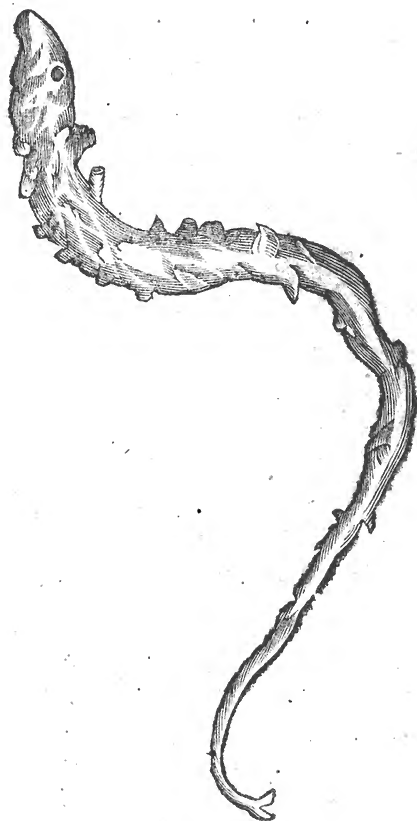
Neque volumus omittere ramum ophiphyton, ſiue ophixylon, qui Clariſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando tanquam rès admiranda donatus fuit. Quamobrem delineatum

tum

II. Simulacrum Serpentiforme in radice à Natura cælatum.

III. Ramus Serpentiformis.

tum Lectori dare decreuimus, vt possit contemplari, quomodo Natura nonnullis eminentijs,& depressionibus in ramusculo figuram serpentis formauerit, vt in icone III. monstratur. Placuit Viro celeberrimo hanc figuram ramum serpentinum indigi- III.
E tare, cum sua effigie serpentem prorsus æmularetur. Ramus fuit appellatus,& non radix; cum alius similis fuerit obseruatus in Clematide, quæ vulgò Vitalba nominatur. Creuerat enim inter ramum, & ramum ramusculus,qui Cenchritem anguem prorsus referebat. Ideò quemadmodùm tunc talis ramus in Clematide fuerat procreatus: pariter nihil prohibet, quin huiusmodi ramus in alia etiam planta gigni potuerit.

Quòd autem icon delineata ramum, & non radicem repræsentet, hoc inde colligimus, quoniam omni prorsus fibra careat: Siquidem nulla planta in rerum natura crescit, cuius radix fibris vel magnis, vel mediocribus, vel minimis sit priuata: cum plantis siue perfectis, siue imperfectis fibræ ad vitam sint necessariæ, vt alimentum à terra hauriant, quia proportione venis meseraicis respondent, quæ in animalibus chilum ad hepar deferunt.

Variæ figuræ in lapidibus.

Quod modo in radicibus, & aliquibus ramis à Natura cælatum obseruauimus, quandoque in nonnullis saxis per Torrentes, & amnes deuolutis conspicari possu-
F mus, cum interdum lapides figuram Panis, Casei, & Peponum referant. Immò tradit Olaus Magnus in Litoribus Ostrogothorum, nempè Orientalium maris Brauiken nuncupati obseruari lapides, qui varias figuras partium humani corporis,quasi artificiosè cælatas repræsentant. Quamuis Incolæ huiusmodi spectaculis assueti talia simulacra nihili faciant.

Picturæ naturales quæ.

Hactenus Naturæ cælaturas meditati sumus; iam Naturæ picturas contemplari oportet. Namque si contingit, vt ars sculpendo, & pingendo Naturam in omnibus æmuletur, vicissim Natura,quasi artem ludificando, sculptoris, & Pictoris munus imitari videtur, dum quædam lineamenta, quasi penicillo ducta in ramis, & truncis arborum, & interdum in lapidibus, ita affabrè accommodat,vt varias rerum icones exprimat. Proponimus igitur hoc in loco spectandam portionem trunci arboris Guaiaci adhuc in publico Musæo seruatam, in qua duæ figuræ ad viuum expressæ conspiciuntur, quarum altera est auis aquatilis, altera verò fungi.

Signi Guaiaci truncus figuratus.

G Nam truncus arboris, in quo hæ duæ figuræ visuntur, non erat his exornatus, nisi in parte illa inferiori, quæ terram respiciebat: pars enim superior caudicis Guaiaci aliquantulum bifida apparebat, & quodammodo in duas partes minores diuidebatur sesquipalmi latitudine, sed in parte inferiori minimè bifida due illæ figuræ inuicem oppositæ duobus ramis bifidis, seu potius ramorum medullis respondere videbantur. Cum Lignum guaiacum suaptè natura medullam quamdam nigricantem, plerumque cætero ligno illam circumdante maiorem habeat. Attamen in hoc ligno oppositum obseruatur, cum maculæ nigræ ligno circumdante minores sint.

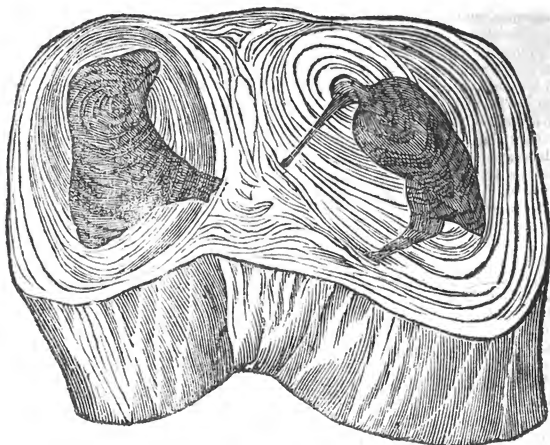
Itaque in altera parte ligni cernitur figura auis aquatilis, nimirum Ardeæ marinæ Totani nuncupatæ, & in altera parte trunci conspicitur icon referens formam illius fungi, quem Vulgus Galletto vocitat. Sicuti in icone IIII. exprimitur. IIII.

Causæ figurarum in truncis, & lapidibus.

Quapropter non possumus nisi admirari perpulchra Naturæ opera, quæ non solum monstrifica in animalibus generat, sed etiam in lapidibus, & stirpibus, in quibus,
H macularum varietate, multas animalium, herbarum, & aliarum rerum icones fingit, quas proculdubiò casu factas esse arbitramur. Licet nonnulli, & potissimum Albertus Magnus horum generationem constellationibus assignent. Namque si accidat, vt sydera disponant agentia naturalia ad procreationem Canum, tunc inquiunt hominem cum facie rictum Canis quodammodo æmulante nasci, & pariter tunc in quibusdam lapidibus, & truncis arborum non dissimiles Canum figuras delineari, & sic deinceps de alijs animalium formis asseuerant.

IIII. Arboris Indici portio cum duabus figuris à Natura delineatis.

E

PLANTÆ IVXTA VARIAS partes Monstrificæ.

REDDVNTVR plantæ monstrosæ plurifariam, primò per insitionem, quando ex commixtione diuersi generis plantarum arbor sua natura sterilis, accepto fæcundæ stirpis seminario, fructus producit. Quamobrem memoriæ dignum est, quod Plinius se vidisse testatur de insita arbore Tilia apud Tiburtes, omni genere pomorum onusta, alio ramo nucibus, alio baccis, alio vite, ficis, pyris, Punicis, malorumq; generibus; non igitur præter rationem canebat Virgilius. *Lib.2.Georg.*

Inseritur verò ex fœtu nucis Arbutus horrida,
Et steriles Platani malos gessere valentes,
Castaneæ fagos, Ornusq; incanuit albo
F *Flore pyri; glandemq; sues fregere sub vlmis.*

Item Calphurnius in Eclogis huc respiciens scribebat. *Ecloga 1.*

Ars mea nunc malo pyra temperat, & modò cogit
Insita præcoquibus subrepere Persica Prunis.

Vidimus, & nos in pulcherrimis Viridarijs, & Florarijs Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis vuatum racemos ex malo limonia prodeuntes, nec non rosas, quas planta Iasmini proferrebat: sed hæc ferè monstrosa non videntur, cùm passim in hortis miro artificio parentur.

Itaq; prætermissis hisce plantarum monstris arte paratis, ad illas plantas ponderandas accedemus, quæ in primordio suæ generationis, iuxta radicem, vel folia, vel caules, vel flores, vel fructus monstrificæ à Natura procreantur: quandoquidem errata Naturæ in prædictis omnibus plantarum partibus obseruauimus, vt deinceps proponendo icones ostendemus. *Vera plantarũ monstra quæ.*

G In primis monstrum circa radicem plantæ nobis se se offert considerandum, quod elapsis annis in publico Viridario compertum fuit. Nascitur planta passim inter segetes, propè sepes, & in marginibus agrorum, folijs satiuo ocymo similibus, ramulis hirsutis, quorum fastigium flores candidi occupant, quibus cadentibus succedunt vascula, in quibus semen nigrum continetur, radice tenui, & inani, quam Matthiolus ocymastrum, ocymo idem, & ocymum syluestre, immò Castor Durantes Basilicum syluestre appellat. Dodoneus verò Lychnidem syluestrem albam, & Bauhinus saponariam hirsutam Italorum nuncupauit. *Ocymastri descriptio.*

Quoniam autem huius plantæ quattuor species obseruantur: prima est iam descripta, quæ florem album simplicem emittit, à secunda flores purpurei erumpunt; tertia flore pleno candido crescit, propterea Lobelius hanc Lichnidem, syluestrem albam multifloram indigitauit: quarta demum florem purpureum plenum producit. Quamobrem hæ tres postremæ differentiæ ob pulchritudinem, & raritatem in Florarijs aluntur. Prima autem species tanquam vilissima sponte in Hortis crescens à diligentissimis cultoribus eradicatur. *Species variæ ocymastri.*

H

Accidit autem, vt Hortorum Custos, in extirpandis syluestribus herbis, euelleret huiusmodi ocymastrum cum radice adeò tumente, vt rapum æmulari videretur: cum igitur hæc planta tenui radice suaptè natura crescat, hanc delineatam tanquam monstrificam Lectori spectandam exhibemus in icone I. Verum quidem est, quòd similis planta in Hortis ob alimenti vbertatem, & flores, & folia iustò maiora producit, sed nunquam talis radix fuit obseruata, cum in terra stercore saturata prouenerit. Præterquamquod fastigium plantæ, vnde flores exibant, tumore quodam præter naturam laborare videbatur. *I.*

Sin ad monstrosa plantarum folia accedamus, prima facie proponemus ramum spectandum Amygdali folijs monstrosis præditum, olim tanquam admirandum à

I. Ocymaſtrum radice monſtrifica, cum tumore circa faſtigium.

Fratre Gregorio Capucino Regiensi Clarissimo viro Vlyssi Aldrouando communicatum. *Folia monstrosa Amigdali.*

Est igitur Amygdalus arbor notissima, nimirum procera, caudice crasso, recto;
E cortice aspero, & folia gerit persico similia. Modò in summitate rami huius arboris quædam folia valdè magna, crassa, & crispa, necnon colore purpureo insignita conspiciebantur, quæ prorsus à veris Amygdali folijs degenerabant. Deinde inter hæc monstrosa folia quædam erant virore prædita, quædam admodum crassa, & quædam inter se se ita complicata, vt illos Vlmi folliculos æmulati viderentur, ex quibus animalcula veluti culices euolare solent.

Quare coniectare possumus horum foliorum complicationem ab aliquibus erucis in fabricandis folliculis fieri, cum inter hæc monstrosa folia, filamenta candida cum quibusdam ouis latibularentur, quæ procul dubiò ab Eruca, vel simili animalculo fuerunt edita. Præterquamquòd aliquod genus erucarum determinatum fuisse existimamus, quod folliculos, ad prolem propagandam, inter hęc folia fabrefecerit: etenim ex contextis folliculis similia animalcula ritu erucarum in chrysalidem transmutata Papiliones procreant.

F Cæterùm cum Amygdalus sit arbos multis redundans excrementis, & superfluitatibus facere non possumus, quin dicamus monstrosa folia ex his dimanasse. Præsertim cum copia gummi ex hac arbore stillet. Vocatur enim Græcis ἀμυγδάλη ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἀμυχὰς πολλὰς, quia habeat multas rimas, à quibus copia gummi exeat, & præsertim cum intellexerimus in huiusmodi arbore nonnunquam similia folia reperiri. *Causa monstrosæ plantæ.* Quamobrem ex hac materia redundāte tales monstrosæ frondes emergere possunt, ex qua deinde materia proportionata generatio erucarum potest fieri, iuxta sententiam Aristotelis, non quodlibet, ex quolibet, sed determinatum ex determinato procreari. Nisi velimus asseuerare tantam esse huius arboris attrahendi auiditatem, & frondescendi luxuriam, vt, ob fructus sata, fructibus iniuriam inferat, dum alimentum ab humo auidius attractum in frondes absumit: sicq; portio fructibus necessaria intercipitur. Probanda igitur est sententia Theophrasti, qui de vitio huius arboris loquens verbo ἐξυβρίζειν visus est. Sonat enim apud Græcos ἐξυβρίζω insolentius efferor, seu *Li.3. de cau. pl. cap.3.*
G petulantia modum excedo; videturque ad illas spectare plantas, quæ nimia soli vbertate lasciuiunt, & luxuriant. Hoc igitur monstrum in icone II. monstratur. II.

Ab hisce plantarum monstris non est arcenda quædam Vrticæ species à Natura monstrosè procreata, quæ ad nostras peruenit manus: sunt enim Vrticæ variæ, nimirum pungentes, & non pungentes, & hæ vel fœtidæ, vel non fœtidæ, vel maculosæ, vel non maculatæ crescunt. Illarum nempè vrentium duo à Dioscoride genera assignantur: quamuis in Italia tria genera passim virescant. *Li.4. de mat. med. cap.79.* Primum genus, crescit caule aspero rotundo, & pungente, & pilulas hirsutas, & horrentes cum semine in caule gerit. Secundum genus prouenit folijs quidem similibus, sed caule veluti quadrato, aspero, & ad tactum horrente, cum semine racemoso, & minuto. Tertium genus folijs minoribus, sed acrioribus crescit.

Primum genus Matthiolus Vrticam primam, Tragus Vrticam romanam, Lobellius Vrticam syluestrem semine lini, Fuchsius in Iconibus Vrticam veram, Gesnerus
H in horto medico vrticam masculam, & Dodoneus Vrticam vrentem priorem indigitarunt. Secundum genus vocatur Bauhino Vrtica vrens maxima, & vrtica secunda Dioscoridis, Vrtica maior Fuchsio, Vrtica syluestris asperior Lobellio, Vrtica vulgaris vrens Trago, & Vrtica fœmina, & communis quibusdam appellatur. Tertium deniq; genus apud Matthiolum cognominatur Vrtica vrens minor, Cania fortè Plinij apud Bauhinum, Vrtica exigua Cesalpino, & Vrtica vrens minima Dodoneo. *Vrticarū varia genera.*

Ab his omnibus discrepantem Vrticam vrentem obseruauimus, quam damus in icone III. non tamen specie, sed tantùm monstrifica foliorum facie, quæ postea ad secundam speciem referri posset. Nolumus enim imitari Tabernemontanum, qui primam Vrticæ vrentis speciem aliquando in caula, & radice rubescere animaduertens, duas Vrticæ species constituit, quarum alteram Vrticam maiorem, & alteram Vrticam rubram appellauit. III.

II. Amygdali folia monſtrifica.

III. Vrtica monſtroſa.

In hac igitur monstrifica planta, ratione situs, & figuræ, folia sunt diuersa: siquidem horum alia sunt lata, alia angusta, alia crenata, alia nequaquam, alia à pediculo pendent, alia cauli adhærent, alia demum perfectam formam sunt sortita, & alia malè conformata cernuntur. Id autem natura vario sollicitata impedimento, in procreandis stirpibus, præstare solet. A

Neque volumus silentio inuoluere monstrosum folium in Malo medica, siue citria inuentum. Malus enim citria, vel medica, aut Assyria, aut Hesperica à Regione nomen sortitur, & varietàs pomorum in magnitudine, & sapore obseruatur. Arbor est perpetuò pomifera, quæ Auranciorum, & Limoniorum plantam proceritate adæquat: etenim tria hæc malorum genera, scilicet citria, limonia, & aurantia in officinis Medicorum vsitata ad vnum genus spectant: siquidem folia perpetuò in arbore virescunt, & à folijs aurancij mali, aut parùm, aut nihil dissentiunt exiguis foraminibus visionem effugientibus peruia, cum ramis flexilibus, viridi cortice indutis, & spinarum copia munitis.

His igitur intellectis de recta figura foliorum mali medicæ, non poterimus nisi asserere folium in icone IIII. delineatum fuisse monstrificum; cum omniquaq; à genuino mali assyrij folio discreparet; vt Lector contemplari poterit. B

IIII.

Causa monstri.

Solet enim contingere plantis, quod, in productione Gemellorum, animantibus accidit: siquidem in vtero animantis duplex fœtus interdum conglutinatur, & in plantis duo folia aliquando copulantur, & vnum monstrificum constituunt: quemadmodum hoc in loco licet intueri; & quamuis ibi folium etiam Mechoacani conspiciatur, hoc ideò factum est, quoniam à Pictore in eadem tabella fuerat delineatum, & à cœlatore incisum.

Monstrosi caules plantarum.

Modò ad monstrosam fœditatem caulium plantarum sermo noster dirigetur. Namque in stirpibus interdum caules monstrosè augentur, & dilatantur, veluti fœtus animalium quandoq; magnitudinem enormem sortiuntur: quoniam autem monstrosi caules in multis, & diuersis plantis fuerunt obseruati: idcircò ab herbis notioribus erit inchoandum.

Est igitur quædam planta κιχωριώδης nuncupata, vel quia cichorio sit consimilis, vel quia inter genera cichoriorum recenseantur, Dioscoridi σέρις nominatur, & Latinis Intubus, siue Intubum, quoniam huius plantæ caulis in modum tubi tubulatus sit. C

Indiuia etymum.

Hinc Herbariorũ Vulgus, nomine latino corrupto, Indiuiam, quasi Intubiã appellant.

Est itaque planta hæc duorum generum, quoniam in Intubum domesticum, & syluestre distribuitur. Domesticum rursus in duas species diuiditur, nempè in latifolium, necnon in angustifolium, folijsque magis incisis. Pariter intubum syluestre duas complectitur species, quæ ratione exigui seminis, & angustiæ foliorum, ab Intubis hortensibus discriminantur.

Intubi species quot.

Modò inter has species vna est, quæ vocatur Intubum erraticum Plinio, Intubum agreste Gesnero in horto medico, Intubum syluestre, & angustifolium Lugdunensi, Solsequium Brumfelsio, Cichorium syluestre Lobellio, Dodoneo, & Matthiolo, Cichorea cærulea Trago, & Denique Cichorium officinarum, & Seris picris Dioscoridi apud Bauhinum. Hæc planta colore floris variat, nempè cæruleo, albo, & roseo, quamuis hæc, quam damus, florem cæruleum protulisset. Immò caulis plantæ huius latitudo aliquando quattuor digitorum fuit obseruatus, vt testificatur Dalechampius, referente Bauhino, in Historia Plantarum in capite de Beta. Quandoquidem hæc planta, ob materiæ vbertatem, solet monstrosos caules ostentare. Non dissimile monstrum Intubi exhibemus spectandum in icone V. vbi caulis admodum latus, & compressus conspicitur, quæ compressio postea, vel ab angustia loci, vel ab aliquare comprimente prodire solet. D

V.

Monstrum Intubi obseruatum ab Illustriss. Senatore Samperio.

Non dissimilem plantam monstrosam Illustrissimus Ioannes Baptista Samperius Bononiæ Senator inuentam, ad locupletandum Musæum publicum, viuis coloribus pronè, & supinè delineari curauit, die vigesima septima Iulij anni post millesimum, & sexcentesimum trigesimi septimi. Hæc erat Intubi species flore cæruleo, caule latissimo, & folijs ita complicatis, & connexis, vt nidum alicuius auis emulari videretur.

Son-

IIII. Mali Aſſyrij folium monſtrificum, cum folio legitimo Mechoacani.

V. Intubum ſylueſtre caule monſtroſo, nempè lato, & compreſſo.

Soncho, & Intubis affinia sunt Hieracia, ideò Authores post historiam Sonchi, & Intuborum ad ponderandas Hieraciorum species accedunt. Dioscorides hanc plantam ἱεράκιον vocitat ab aue accipitre, quæ ἱέραξ Græcis dicitur. Quapropter Latini Græcos imitati, hanc plantam Hieracium, & Accipitrinam indigitarunt, quoniam, vt Plinius animaduertit, Accipitres contactu foliorum huius plantæ obscuritatem oculorum discutiant. Præterquamquòd hæc herba aliquibus Græcis σογχίνης nominatur, cum à natura, & facultate sonchi non valdè recedat, vt paulò ante fuit annotatum. *Li.3.de mat. med.cap.72.* E

Huius plantæ Dioscorides loco citato duas assignat species, nempè Hieracium magnum, & paruum, cum nostra ætate species multò plures obseruentur: namq; Bauhinus in Phythopinace duas species supra viginti enumerauit. Itaq; Hieracium maius Matthioli, Fuchsij, Dodonei, & Lobellij, seu Hieracium magnum Cesalpini, Taraxacon maius Loniceri, & Hieracium minus Dalechampij in Herbario Lugdunensi cum sit vnum, & idem crescit passim in locis incultis, folijs soncho, & intubo non dissimilibus, caule gracili, & floribus luteis, qui tandem paposi facti in auras euolant. Hoc in locis stercore saturatis plerumq; ob copiam materiæ, & vbertatem alimenti, monstrificum euadit, vt licet conspicari in icone VI. vbi hæc planta caulem admodum crassum produxisse videtur, quare à natura Hieraciorum degenerans ad caulem Balsaminæ fæminæ accedebat, cui caulis crassus, pinguis, & succo prægnans est. *Hieraciorum species quot.* F VI.

Huic addere volumus Genistam caule lato, & monstroso à Natura errante ita procreato. Planta igitur, quæ Genista Matthiolo dicitur, Genista iuncea longifolia Bauhino, Genista Italica Dodoneo, Genista altera trunco rotundo Cesalpino, Genista Transalpina, siue Hispanica Camerario, Spartium, siue Spartum Gesnero in Horto medico, & Spartium Dioscoridis Lobellio nominatur, & crescit folijs longiusculis ferè instar foliorum Lini, & flores luteos Lunæ adolescentis æmulos producit.

Hinc Mesue Genistam inter frutices montanos enumerauit, ex cuius radice multas erumpere virgas rectas, flexiles, & fractu contumaces retulit, cum floribus luteis figuræ lunaris, quibus cadentibus siliquę succedunt magnitudine siliquarum erui continentes semina lenti similia, & quibusdam interuallis distincta. *Genistæ descriptio.*

G His sic expositis, Genistam, quam hic damus, monstrosam esse intelligemus, cum caulis non sit iunceus, sed admodum latus, & monstrificus, vt in figura VII. ostenditur. VII.

Non absimilem Narcissi vulgaris plantam nonnullis ab hinc annis in publico Viridario nascentem annotauimus, quæ caulem latissimum cum aliquibus folijs cauli agglutinatis produxit; similiter, & Allium Vrsinum caule latissimo, & candido ibi meditati sumus, quarum plantarum icones in Historia generali Plantarum spectandæ proponentur.

Insuper quamdam Leucoi speciem, ratione caulis, monstrificam comperimus. Cæterùm animaduertendum est, vt cognoscamus huius plantæ vitium, quòd Leucoium, vel est bulbosum, vel non bulbosum. Nos in præsentia de Leucoio non bulboso verba facimus, quod Dioscoridi dicitur λευκόιον, nempè Viola alba, non ratione florum, eò quod omnis planta huius generis flores albos emittat, sed ratione foliorum, quæ vt plurimum albicant; nam flores postea variant, dum cærulei, albi, purpurei, & lutei inueniuntur: quamuis Plinius violas tantummodò albas, & luteas cognouerit. *L.3. de mat. med. c.138.* H

Itaque Leucoium luteum est illud, quod florem luteum producit, & à Dioscoride in medicinis commendatur. Hoc igitur in satiuum, & syluestre distribuitur. Satiuum est multiplex, primum vocatur Leucoium luteum vulgare folijs viridibus apud Bauhinum, Leucoium aureum Matthiolo, Leucoium luteũ Fuchsio, Viola lutea Trago, Keiri Gesnero in Horto medico, Viola parua lutea Tabernemontano. Alia species appellatur Keiri maximum, & delineatum cernitur in Horto Eystetensi, cum hæc planta floribus luteis amplissimis exornetur. Demum Keiri pleno flore crescit hodie vbique in Florarijs, quod Lobellius Keiri duplici flore indigitauit. *Leucoi differentia.* *Keiri syluestris differẽtiæ.*

Pariter Keiri syluestre duplex inuenitur folijs angustioribus, & floribus exiguis,

quarum

VI. Hieracium monſtrificum.

VII. Geniſta monſtrifica.

quarum altera specierum apud Clusium,& altera apud Tragum describitur,quæ inter se facie non valdè discrepant; namque iuxta radicem, multa emittunt folia Leucoi lutei folijs similia, viridia, sed angustiora, inter quæ vnus, sed plerumque plures assurgunt caules, folijs carinatis obsiti, sustinentes flores quattuor integratos folijs, A flauos, & Leucoi hortensis lutei æmulos, sed minores, minusque odoratos. Succedunt floribus oblonga cornicula, vt contingit leucoio satiuo, seminibus referta. Radicem habet longam, candidam, & multis tenuibus fibris præditam.

Ex descriptis, & enumeratis Leucoi speciebus Lector facilè poterit elicere plantam, quam hic damus monstrificam, in icone VIII. esse referendam ad genus Leucoi lutei syluestris; nam folijs admodum angustis, & floribus luteis quidem, sed exiguis exornabatur.

VIII.

Quamobrem plures huius plantæ caules quodammodo agglutinati videntur, consequenterque flores, qui è summitate singulorum caulium prodire solent, simul conglobati hanc plantam monstrosam caule lato compresso,& contorto reddiderunt.

Lib. 2. de mat. med. cap. 131.

Monstrosa caulis fæditas in Leucoio syluestri luteo obseruata reuocauit in mentem monstrosum caulem illius plantæ,quæ ab Herbarijs Tragopogon appellatur.Hęc planta τραγοπώγων, καὶ κόμη Dioscoridi, & alijs Græcis fuit nuncupata, Latinis Barba Hirci, quoniam ex concluso calycis vertice quidpiam incanum pendeat Hirci barbulam imitans. B

Erumpit à terra folijs Croci, latioribus tamen, & longioribus, flore luteo Taraxaci flori non absimile, maiore tamen in calyce contento, qui sereno Cœlo satiscit, nubilosoque clauditur. Ex floribus papposum emergit caput, in quo semen oblongum seruatur. Radice nititur longa, alba, & gustui grata, nam cocta in acetarijs commendatur: hac de re hanc plantam cunctis notissimam esse existimamus: in pratis enim, & locis saxosis spontè prouenit.

Tragopogoni species quot.

Huius plantę postea sex species in Phythopinace assignantur,quas hoc in loco recensere esset superfluum; cum de prima tantùm specie verba fiant, quæ Matthiolo Tragopogon, Lobellio Tragopogon luteum, Trago Barba Hirci, Bahuino Tragopogon pratense luteum, & Hetruscis Sassefrica nuncupatur. Hæc planta cum copioso humore scateat non raro in hortis, materia luxuriante, monstrosos caules progignit, in quibus, propter radicem in acetarijs gratam, alitur. Id ostendit icon VIIII. C vbi Lector Tragopogon caule latissimo contemplari potest.

VIIII.

Etymum tithymali.

Neq; debemus obliuioni mandare monstrosum vitium in Tithymali caule obseruatum. Est enim Tithymalus planta nota ob copiam lactis, quam vulnerata effundit. Idcircò Lexicographi græci hoc nomen τιθύμαλος ἀ τίτθος, nempè mamma deriuant, cum ab herba hac leuiter incisa tanquam à mamilla lac effluat. Vnde Theodorus Gaza Plinium secutus Tithymalum Lactariam reddidit, Columella Lactucam caprinam, & Celsus Lactucam marinam nuncupauit: Officinæ autem Esulam indigitant.

Lib. 4. de mat. med. cap. 160.

Dioscorides Tithymalorum species septem recensuit. Prima χαρακίας dicitur, quibusdam ἀμυγδαλοειδής, & Tithymalus masculus. Secunda species vocatur Tithymalus fęmina, μυρτίτης, quam Alij καρυΐτην, καὶ μυρσινίτην cognominant. Tertia species nuncupatur παράλιος, quam Aliqui τιθυμαλίδα nominant. Quarta est ἡλιοσκόπιος. Quinta κυπαρισσίας. Sexta δενδροειδής. Septima πλατύφυλλος. Theophrastus plura recenset genera, & hodie in Phythopinace à Bahuino sex species supra viginti enumerantur. D

Species tithymalorum

Modò inter tot Tithymalorum species, quinta apud Dioscoridem Cyparissias nuncupata nobis se se offert consideranda. Etenim Tithymalus cyparissias apud Dioscoridem est Tithymalus cupressinus, siue humi Pinus apud Lobellium, & Esula cupressina quorumdam; exit à terra in caulem dodrantalem, & etiam maiorem, subrubrum, ex quo folia Pini, vel Cupressi æmula, sed molliora, & tenuiora exoriuntur, vnde nomen traxit.

Candido redundat succo, & eadem vi cum alijs Tithymalis pollere perhibetur. Hæc species inuenta fuit summitatem versus monstrifica: nam caulis dilatabatur cum multitudine foliorum, & floribus cauli adhærentibus, vt conspici potest in icone X.

X.

Alitur

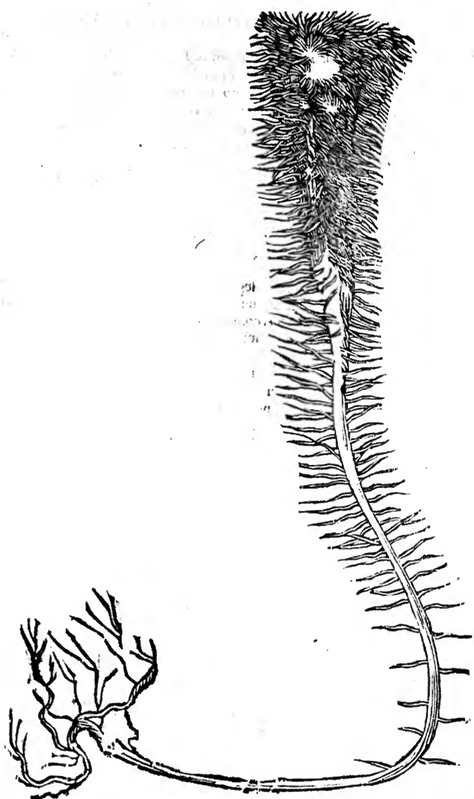
VIII. Leucoium luteum syluestre caule lato, compresso, & contorto.

VIIII. Tragopogon caule latissimo.

X. Tithymalus Cupreſsinus monſtroſus.

Alitur inſuper in Florarijs, ob florum copiam, & amœnitatem, quædam planta, *Campanula qua planta.* quæ à Matthiolo Medium, & Viola mariana nuncupatur, & ſponte creſcit in locis nemoroſis, folijs intubo ſimilibus, caule procero, floribus amplis, & campanæ figuram æmulantibus; quocirca Bahuinus in Phythopinace hanc plantam ad earum claſ- A
ſem retulit, quæ à forma floris campanulæ appellantur, quæ poſtea à Vulgo Herbariorum genera rapi ſylueſtris vocitantur. Hinc ruſtici monticolæ in agro Bononienſi rapunculum ſylueſtrem nominant, & Geſnerus rapi ſylueſtris genus maximum nuncupauit.

XI. Hæc igitur planta nonnullis ab hinc annis lato caule in publico Viridario creuit, vt in icone XI. obſeruari poteſt.

Ridiculum, & magis admirandum monſtrum in Anchuſa conſpicati ſumus. Eſt enim ἄγχουσα dicta παρὰ τὸ ἄγχειν, quia ſuffocandi facultate potiatur: quamuis alij ſic nuncupatam putant à rubicundo radicis colore; quandoquidem ἀγχούζειν apud *L. 4. de mat. med. cap. 23.* Græcos eſt fuco illinire. Tria huius genera tradit Dioſcorides, Plinius quattuor, & Bahuinus in Phythopinace quinque, folijs, & floribus variantes. Producit vt plurimum folia aſpera inſtar Bugloſſi, flores per caulem ſparſos purpuraſcentes, & radicem ſanguineo colore refertam. B

Anchuſa igitur, quæ eſt ſecunda apud Matthiolũ aliquãdo caulem admodum craſſum procreauit cum copia foliorum, & florum purpuraſcentium in ſummitate complicatorum, & in orbem ita diſpoſitorum, vt figuram ventilabri præ ſe ferret: quem-
XII. admodum in icone XII. apparet, vbi Lector plantam Anchuſæ genuinam, & naturalem, deinde monſtroſam conſpicari poteſt, vt perfecta, & imperfecta Naturæ opera in plantis quoq; manifeſtentur.

His addimus alium Anchuſæ caulem eleganter monſtroſum, qui alio tempore fuit obſeruatus; erat enim obliquus, & latus, cuius faſtigium floſculi purpuraſcentes exor-
XIII. nabant, vt in icone XIII. ſub numero 1. conſpicitur; vbi quoq; ſub numero 2. cernitur folium moly monſtrificum: cum in eius faſtigio fructus rotundus à Natura fuerit procreatus.

Moly quot ſint differẽtia. Moly, ſeu μῶλυ eſt herba ita à Græcis nuncupata ἀπὸ τοῦ μωλύειν τὰς νόσους, nimirum ab amoliendis morbis: quapropter inter amuleta collocatur. Vnum tantummo- C
dò moly Dioſcorides cognouit; cum noſtra ætas ſpecies plures noſcat: ſiquidem in Phythopinace quattuor differentiæ habentur. Ideò inter has moly maius Bahuini, ſeu homericum Lobellij, & moly bulbum in folio gerens Theophraſti monſtroſum illud folium edidit.

Producit hoc moly folia ſcillæ folijs ſimilia, longiora tamen, & inuicem ſe amplectentia, caule longiſſimo, craſſo, concauo ſine folijs, multos flores ſtellatos longis pediculis inhærentes ſuſtinens, nigro ſemine, inſtar ſeminis cæparum. Radicem habet craſſam, albam, rotundam, & nigro cortice tectam, quam negat Theophraſtus difficulter erui poſſe, vt Homerus aſſeuerauit.

Præterea, iuxta caulem huius plantæ, inter folia plerumq; alius exit cauliculus planus, cuius ſummitas nucleum veluti Allij gerit, qui terræ commiſſus germinat, & prolem huius plantæ propagat. Monſtroſum igitur folium procreatum eſſe exiſtimamus, quia cauliculus, materia luxuriante, in folium degenerauit, cuius faſtigium huiuſmo- D
di nucleo, ſeu fructu rotundo à natura fuit exornatum.

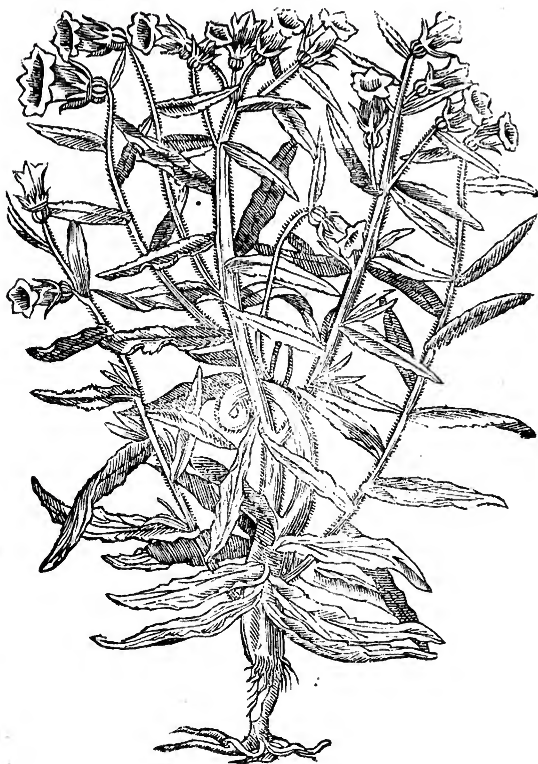
His monſtroſis plantarum caulibus tanquam coronidem, pulcherrimum, & admirandum caulem præter naturam latiſſimum herbæ Lycopſis addere volumus, quæ à natura Anchuſæ non multum recedit.

Quandoquidem Dioſcorides de Lycopſi verba faciens, eam ab aliquibus Anchuſam nuncupatam fuiſſe pronunciauit, nec præter rationem, cum & ipſa, inſtar
XIIII. Anchuſæ, florido radicis colore referta ſit. Hoc monſtrum in icone XIIII. apparet.
Ramus Cotini monſtroſus. Neque à monſtris huius generis eſt ſegregandus quidam ramus Cotini, qui in ſummitate erat planus, & inſtar Pedi epiſcopalis contortus; qui in publico Muſæo exſiccatus, & delineatus ſeruatur, ſed cum non fuerit inciſus, propterea eius iconem ſpectandam proponere non potuimus.

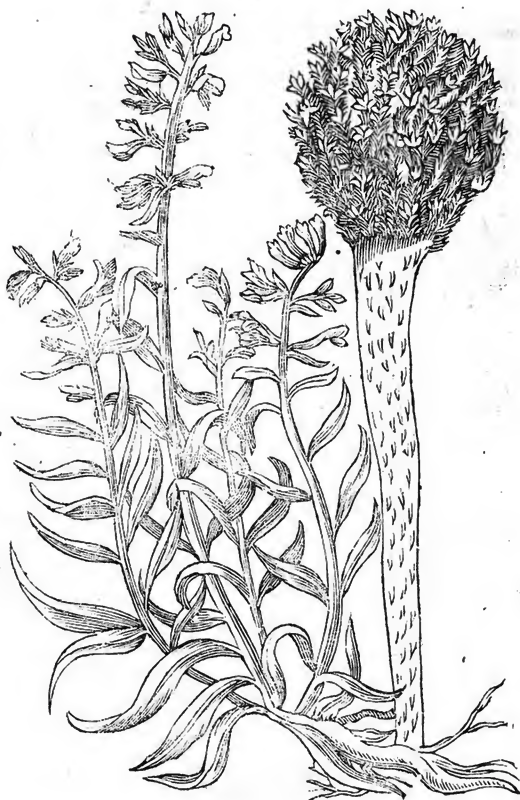
Hactenus de monſtroſis plantarum caulibus, & ramis ſermonem habuimus, iam tempus eſt, vt deſcendamus ad monſtrificos flores, qui à natura in varijs plantarum

gene-

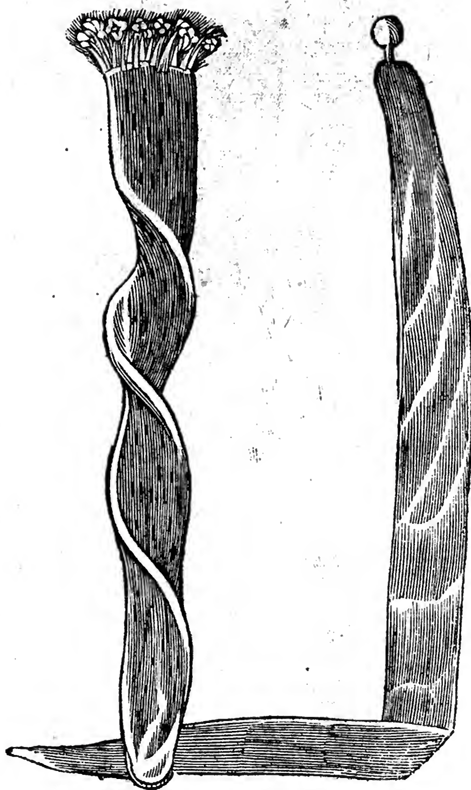
XI. Medium Matthioli caule lato, & monſtroſo.

XII. Anchuſa purpuraſcens figura ventilabri.

XIII. Anchusa caule monstroso purpurascentibus floribus. Et Moly folium monstrificum.

XIV. Lycopſis caule latiſsimo.

generibus interdum procreantur. A notioribus igitur inchoantes, nonnihil de Rosa ramulum herbaceum in centro floris gerente dicemus. *Lib 6. hist. plant. cap.6.*

Rosarum igitur permultæ differentiæ à Theophrasto recensentur, quæ foliorum
E multitudine, paucitate, asperitate, læuitate, stirpis colore, & odore variant, plerumq; tamen rosarum duplex genus, nempè satiuum, & syluestre assignatur. Ad satiuum, & hortense genus refertur rosa illa purpurea, minus rubens à Plinio appellata, Italis incarnata dicta, in officinis Medicorum rosa communis, & pallidè rubescens appellata. Huic succedit rosa alba pleno flore villior habita. Alia est saturatè rubens, holoserica Lobellio vocata, Damascena officinarum, quæ florem simplicem, & plenum emittit. Alia est huius generis, sed minus saturatè rubet. Alia moscatula ab odore vocitatur, & flore simplici, & multiplici crescit. Alia sine spinis prouenit, magnitudine, & paruitate floris varians. Alia demum rosæ incarnatæ, & vulgari hortensi est similis, sed folio crispo. Deinde genus rosarum syluestre multas comprehendit species, de quibus in Historia Plantarum verba fient. *Rosarum differentiæ. Monstri huius descriptio.*

Itaq; inter species rosarum hortenses, illa vulgaris, & incarnata Italis nominata, anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo secundo, monstrifica nata
F est, folijs grandibus, cum calyce non ita magno, ex quo foliola barbata erumpere solent; nam ibi folia viridia magna, & lata enata conspiciebantur.

Ex medio rosæ centro, vbi anthoræ nuncupatæ locus est, ramulus sesquipalmum longus folijs numerosis obsitus emergebat, sine vllo abortiuæ rosæ rudimento, quod in alijs quandoque cerni solet.

Quandoquidem Natura ex præcipua calycis portione, luxuriante floris materia, alium florem in medio alterius fabricat. Sed oppositum in hoc monstro debemus attestari, nam, luxuriante herbæ materia, ex centro floris alia herbacea folia emisit: id monstrum in icone XV. monstratur. XV.

Eodem anno, nimirum post sesquimillesimum nonagesimo secundo creuit in horto publico illa planta bulbosa, quam Matthiolus Martagon Chymistarum appellauit, Lobellius Lilium montanum, & Cesalpinus Lilium syluestre purpureum. Variat hæc planta ratione coloris florum; nam alij magis, alij minus rubent. Alij candidi sunt in
G maiori pretio habiti. Sed rubentes aliquibus maculis distinguuntur: omnium tamen flores terram spectant, & per interualla in summo caule nascuntur, & folia florum ad pediculum reflectuntur. Folia autem plantæ circa caulem sunt lata, radix est bulbacea, & colore luteo referta. Crescit passim in locis syluosis, & propterea creditur esse notissima. *Descriptio lilij montani.*

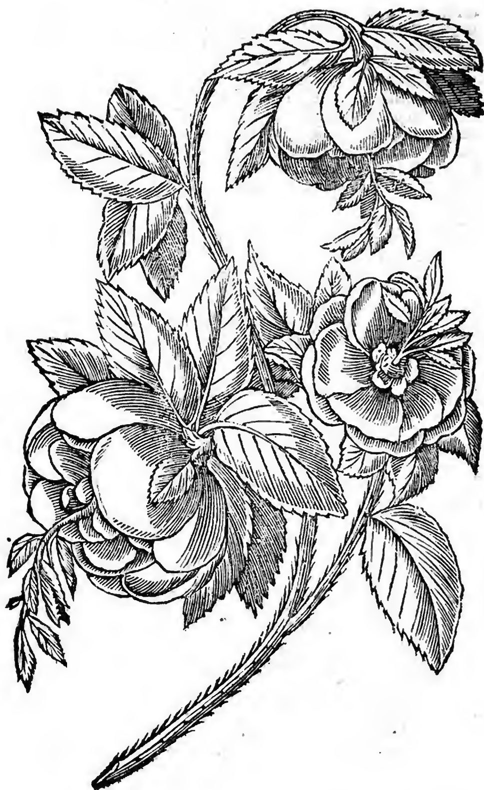
Creuit igitur hæc planta monstrosa, & admirabilis, primò ob caulis proceritatem, quæ altitudinem sex dodrantum superabat: deinde licet caulis secus radicem per sesquidodrantem alijs plantis huius generis esset similis; nihilominus deinceps totus caulis erat latus, compressus, & herbacei coloris, vbicumque foliolis stipatus. Sed cum plantæ huius generis ab imo ad summum florere soleant. Hæc planta eodem tempore cum flores quindecim apertos ostenderet, veritati consonum esse videbatur, nisi planta à corona radicitus fuisset excissa, quòd in maiorem proceritatem proculdubiò se se extulisset, & reliqui flores quinquaginta numerati reclusi appa-
H ruissent. Exhibetur spectanda hæc monstrosa planta in icone XVI. vbi decem tantummodò flores aperti fuerunt delineati, vt reliqui omnes clausi suis calycibus formam dactylorum repræsentantibus melius conspici possent. XVI.

Contingit quandoq; nobis videre monstrosum Bellidis maioris florem, nam Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem tria huius plantæ recenset genera: cum tamen Bahuinus in Phythopinace duodecim species enumerauerit (vocatur Bellis ob florem bellulum, & pulchellum) hic autem de illa specie verba fiunt, quæ Bellis maior nuncupatur, & emittit folia ex angusta origine in latum ambitum desinentia, subrotunda, & circumquaque, more folij querni, serrata; sed quæ crescunt circa caulem angustiora, & magis oblonga sunt, instar foliorum senecionis. Ab vna radice plures caules cubitales, teretes, & robustos fundit, è quorum fastigio flores Anthemidis, & matricariæ floribus maiores erumpunt, colore intus aureo, & folijs albis luteum cingentibus. *Species Bellidis quot. Bellidis maioris descriptio.*

In simili planta à nobis obseruata flos ita monstrosè erat fabricatus, vt nonnisi

folio

XV. Roſa monſtroſa.

XVI. Martagon monſtrificum quinquaginta florum.

folia alba simul iuncta sine aureo centro conspicerentur; cum calyx floris, ob membranæ fortè duritiem dilatari non potuerit: quapropter folia coalita monstrificum florem repræsentarunt, vt in icone XVII. cernuntur.

XVII.

Neq; admirari debemus, cum hæc membranæ durities in calycibus Narcissorum similem effectum produxerit; ideòq; Hortorum custos forficula talem membranam dilatare solet, ne flos monstrosus erumpat; alioquin, per compressionem folia florum coalescunt,& monstra huius generis producuntur, dum folia tantummodò alba simul conglutinata sine centro luteo in lucem egrediuntur. A

Paucis ab hinc annis Ranunculi quoque monstrosi flores in admirationem nos traxerunt. Est ranunculus Dioscoridi βατράχιον quia locis humectis more Ranarum lætetur, Item σέλινον ἄγριον, nempè Apium agreste, quia foliorum forma Apium imitetur. Dicitur Herba scelerata, quoniam scelesti mendici, vt stipem extorquere possint hac in cruribus vlcera excitant. Vulgus interdum pedem Corui, necnon pedem Galli, à forma foliorum, hanc plantam indigitat. Huius multa genera Dioscorides,& Plinius memorarunt, sed multò plura Bahuinus in Phythopinace enumerauit, dum quattuor species supra quadraginta recensuit.

L.2. de mat. med. c.106.

Ranunculi species quot.

Illa igitur species octaua in ordine apud Bahuinum, nempè ranunculus erectus hortensis multiplex, seu pes Corui flore pleno apud Brunfelsium, & Ranunculus polyanthemus multiflorus, seu oleraceus hortensis primus Lobellij in obseruationibus, & Ranunculus polyanthemus in iconibus apud eumdem exhibuit quandoque flores, quales in icone XVIII. cernuntur. Quandoquidem in summitate caulium duo simul, & tres flores coaliti emerserunt. Hocque non aliundè dimanare potuit, nisi ab vberi materia florifera, & à facultate formatrice, quæ flores ab inuicem segregare nequiuit. B

XVIII.

In assertorum confirmationem, conspectus est quandoq; Bononiæ Narcissus mediolutens polyanthos duobus diuersis floriferis caulibus coniunctis, & coalitis, naturæ luxuria compactus, quorum caulium alter ternos, alter quaternos flores ostentabat, sed vtrinque sulcus quidam quasi caules segregaturus ducebatur. Erat igitur hic geminatus caulis septenum numero florum quasi iunctorum pulchellus monstrosus, & admirandus. C

Monstrũ in Narcisso.

Aliud monstrum in floribus Aquilinæ obseruatum anno post sesquimillesimum nonagesimo tertio circa finem Aprilis, summoperè admirandum proponere spectandum volumus. Hæc est illa planta, quam Costeus Pothon Priscorum esse voluit, & Cesalpinus Iasionem Theoprasti. Dalechampius Διὸς ἄνθος, nempè Iouis florem apud Atheneum esse credidit. Fabius Columna Isopyrum Dioscoridis esse statuit, & tandem Gesnerus Leontostomum indigitauit.

Pothon veterum quid.

Vtcumque sit, hodie hæc planta Aquilegia, seu Aquilina nominatur, ob mucrones florum aduncos, instar vnguium Aquilæ: in folijs quodammodò cum maiori chelidonio conuenit; sunt tamen Aquilinæ folia rotundiora, & molliora: qua de re hæc planta syluestris Chelidonia, & Chelidonia media apud Castorem Durantem nominatur,& à quibusdam Columbina dicitur; floribus autem Consolidæ regali est affinis.

Aquilinæ variæ nomina.

Huius plantæ differentiæ quinque in Phythopinace recensentur, sed multò plures in publico Bononiensi viridario obseruantur, ratione magnitudinis, coloris, & multitudinis foliorum: siquidem eius flos simplex, & plenus colore cæruleo, candido, rubicundo, variato, purpureo, necnon candido nonnullis lituris purpureis asperso. Immò interdum crescit flore inuerso, degenere, & roseo. D

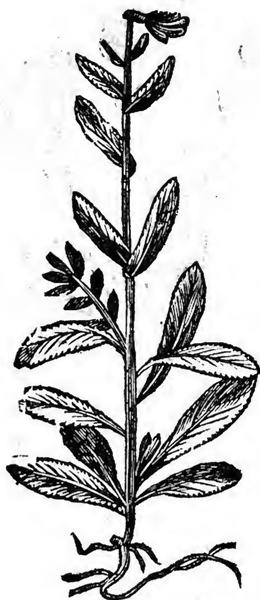
Itaque Natura videtur omnes prædictas varietates ad vnam Aquilinæ plantam retulisse, & monstrosissimam effecisse, quam spectandam damus in icone XIX. Produxit enim flores admodum varios, & insolenti forma admirandos; quosdam enim ex eadem radice, immò & caudice cæruleos protulit, alios partim cæruleos, partim herbacei coloris, & à folijs plantæ minimè distinctos. Qui viridi erant colore habitum Rosæ æmulabantur, cum folijs supra se duplici ordine inclinatis.

XIX.

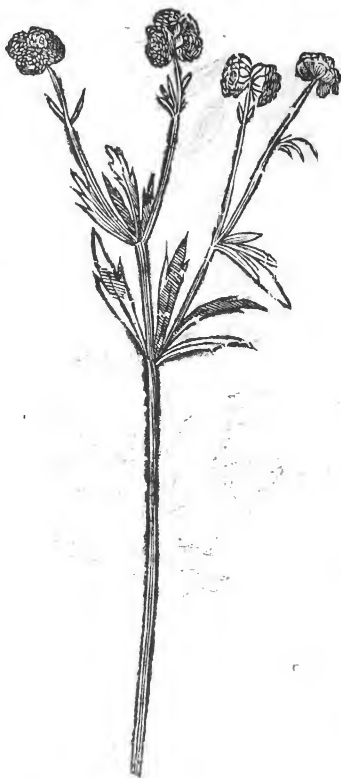
Nulla cauitate corniculorum supernè conspicua, aut caudis inflexis infernè apparentibus, stamine florum non luteo, sed nonnihil rufescente. Quæ autem medio flore extare solent veluti siliquæ pericarpij absque vllo pericarpio in foliola tenuia abibant;

Descriptio monstrosa Aquilinæ.

XVII. Bellis maior flore monſtroſo.

XVIII. Ranunculus polyanthemus multiflorus Lobellij monstrificus.

XIX. Aquilina monſtroſiſsima.

abibant; eaque ratione quædam ad producendum ſemen inepta videbantur. Qua parte flos cæruleus refulgebat, aliquæ caudæ inflexæ ſubtus viſebantur, qua flos vireſcebat, nullæ; vt in propoſita icone conſpicitur.

Amelli differentia. Poſtremò loco inter plantas flore monſtrifero natas quædam Amelli ſpecies à nobis collocatur, quæ à Bahuino inter quattuordecim differentias Aſteris Attici recenſetur ſub nomine Aſteris Tripolij variegato flore: Aliter vocatur à Lobelio in iconibus Aſter minor Narbonenſium, flore Tripolij, aut flore Linariæ, vt legitur in Aduerſarijs apud Petrum Pennam. A

Flores igitur huius plantæ cum aureo, purpureoq; colore mixto refulgeant, fuerunt nonnuli, qui Aſterem Atticum Dioſcoridis, & Amellum Virgilij eſſe voluerint. Aſteris appellationem ſibi vendicauit, quia folia floris inſtar ſtellæ radiata ſpectentur, & Attici nomen ſibi aſciuit, quoniam frequentius in Agro Athenienſi, quàm alibi creſceret. Amellus tandem nuncupatur, quia naſceretur frequentius iuxta Mellam Galliæ fluuium: canebat enim Virgilius hunc in modum.

Li.4. Georg. *——— Tonſis in vallibus illum*
Paſtores, & curua legunt propè flumina Mellæ.

Creuit igitur in Hortis publicis planta huius generis ſemine ex Belgio miſſo, ideòque placuit Amellum Belgicum cognominare, quæ tandem ob ſaturatum lætamine ſolum, vel ob aliam cauſam in monſtrum degenerauit, vt in icone XX. apparet, vbi materia herbacea, & materia ad florem producendum deſtinata ſimul confuſæ monſtroſum nobis florem generarunt. B

XX.

Iam peruenimus ad fructus plantarum, qui nonnunquam monſtroſi à natura procreantur. Quamobrem in primis de fructibus Herbarum, & deinceps de fructibus Arborum agemus: cum in omnibus aliquando monſtra obſeruata fuerint.

Dipſaci etymum. In primis nobis olim ſe ſe obtulit fructus Dipſaci monſtrificus. Eſt δίψακος Dioſcoridis ex genere herbarum aculeatarum caulem habẽs altum, & ſpinis horridum, folijs lactucæ ſpinoſis, & binis ſingula caulium genicula amplectentibus, concauo alarum ſinu, in quo aſſiduè ros, vel imber ſeruatur: vnde planta hæc Dipſaci, nempè ſitientis, per antiphraſim, nomen inuenit. Hinc poſtea Latinis ſitibunda nominatur, quia rore, vel imbre ad pellendas ſitis iniurias in alarum ſinu recepto abutatur. In cacumine caulium capitula tanquam fructus oblonga, & echinata creſcunt. Quamuis Matthiolus, & alij plantam hanc Labrum, ſeu Lauacrum Veneris indigitauerint, vt Ceſalpinus arbitratur, quoniam aqua in hac herba reperta maculæ, ſeu mendæ faciei emendentur. C

Dipſaci genera. Huius igitur duo genera aſſignantur, nempè ſatiuum, & ſylueſtre. Genus ſatiuum Carduus fullonius vocatur: cum Fullones echinato huius fructu, vel capitulo rudes adhuc pannos ex lana contextos pectant, & expolliant, antequam colore eos inficiant: quapropter multis in Regionibus magno quæſtu ſeritur. Aliter vocatur Carduus Fullonum ſatiuus Lobelio, & Trago, necnon Dipſacus ſatiuus albo flore Bahuino. Huius ergo fructus, vel capitulum aliquando inuentum fuit, non iuxta conſuetudinem plantæ in ſummitate acuminatum, ſed quaſi quadrangulum, veluti quattuor alia capitula inde producturum, vt in figura XXI. apparet.

XXI.

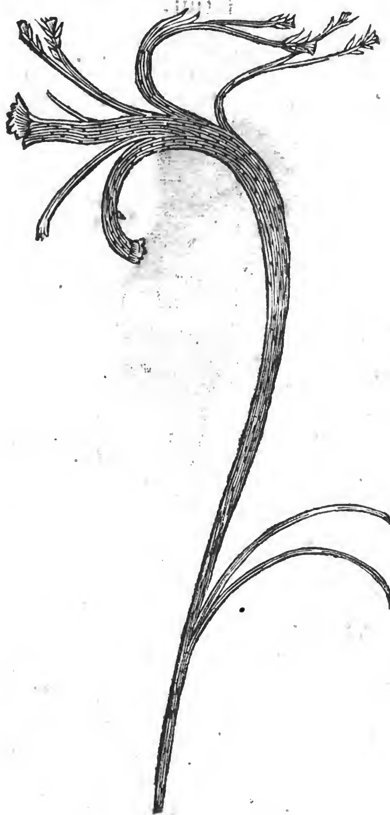
Fabarũ differentiæ. Inſuper faba κύαμος Dioſcoridi à feracitate dicta, planta eſt notiſſima, cuius ſemen inter legumina eſt maximum, & quò maius, eò magis iuxta longitudinem depreſſum, minus eſt rotundius. Fabæ in ſiliquis concluduntur, vt plurimum albæ ſunt, & nigræ, & ex colore rubicundo purpuraſcentes. Flores ſunt, vel candidi lituris nigris conſpicui, aut ex purpura nigreſcentes. Eſt autem faba ſatiua, & ſylueſtris, iterum ſatiua maior, & minor. D

In genere ſatiuæ minoris obſeruatæ à nobis fuerunt ſiliquæ à natura conglutinatæ, dum ex duabus vna reſultabat, quaſi gemella, veluti in latere ſuperiori Thecæ ex oppoſito pediculi cernitur, vbi Theca bifida adhæret, vt in icone XXII. Lector poteſt conſpicari.

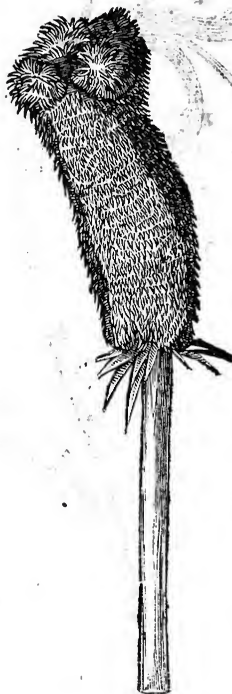
XXII.

Idem

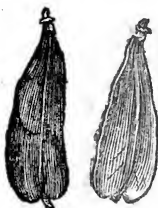
XX. Amellus Belgicus monſtrificus.

XXI. Fructus monſtrificus Cardui fullonij ſatiui.

XXII. Siliquæ fabarum monſtrificæ.

Idem quoque in Animalibus contingere videtur, quando duo fœtus in aluo materna ob aliquam cauſam conglutinantur, & in vnum tantummodò fœtum coeunt, qui geminatus poſtea in vitales auras egreditur, vt in Capitulo antecedenti enucleauimus.

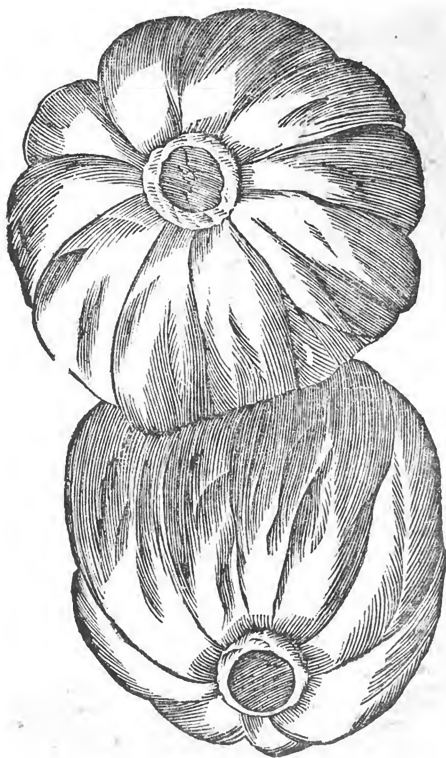
Huic monſtro aliud ſimile, nimirum fructum gemellum in melopeponibus olim obſeruauimus; quorum multæ dantur ſpecies, de quibus ſuo loco ſermo habebitur. Vocatur πέπων à verbo græco πέπτω coquo, quoniam niſi calore Solis huiuſmodi fructus coquantur, & ad perfectam maturitatem peruenerint, guſtui minimè gratificari poſſunt, ad differentiam aliorum fructuum, qui etiamſi perfectè maturi non ſint, aliquam tamen gratiam palato conciliant. *Peponis etymum.*

Pepones autem, & Melopepones figura, & magnitudine diſcrepare videntur: nam qui maiores ſunt, & oblongi Peponis nomen ſortiuntur apud Authores, qui verò figuram mali rotundi referunt Melopepones nominantur, nomine ex malo, & pepone conflato. Hoc genus Palladius melonis, quaſi μήλωνας ſcilicet pomeos à pomorum, & malorum forma nuncupauit, quod nomen hodie paſſim vſurpatur.

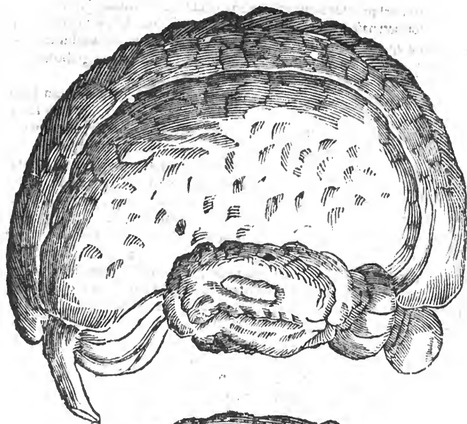
In hoc igitur genere duos Melopepones conglutinatos in lucem damus, vt cernitur in icone XXIII. qui affabrè fœtum gemellum æmulantur. Rurſus in icone XXIV. Melopepones gibboſi, & prauè à natura conformati oſtenduntur. XXIII. XXIIII.

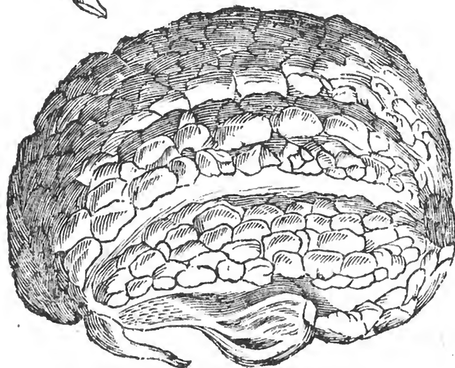
Nam

XXIII. Melopepo gemellus.

XXIV. Melopepones gibboſi, & malè conformati.

Nam veluti in vtero animalium duo fœtus plurifariam conglutinantur, vt quando diſrupa membrana adhærent, & poſtmodum tractu temporis cohærent: ſic etiam tenella fructuum ſubſtantia nimis vicina coaleſcit, & gemellos fructus producit. Immò ſi in vtero animantis ob varium ſitum infantium, varia fit partuum copulatio: aſſimiliter ob varium fructuum ſitum diuerſa fit eorumdem conglutinatio, vt in fructibus delineatis conſpicamur. A

Cauſæ monſtroſi fructus. Amplius quemadmodum ſæpè in vtero animantium ob anguſtiam loci, vel propter compreſſionem à partibus vicinis productam, partus gibboſi, & prauè conformati gignuntur: pari ratione fructus ſiue herbarum, ſiue arborum propter anguſtiam continentis, vel propter compreſſionem alicuius rami, fructus gibboſi, obliqui, & malignè formati naſcuntur: Quamquam, aliquando accidat, vt in fructibus pars rectè formata optimè nutriatur, conſequenterque augeatur, & interim alia pars malè conſtituta, pauco alimento attracto, minimè creſcat, & fructus gibboſus euadat, vt in propoſitis Peponum figuris Lector poterit meditari.

Napus monſtroſus. Quòd autem anguſtia loci, & aliqua compreſſio tenellos plantarum fœtus poſſit monſtrificos reddere, poſſumus id ſtabilire alia obſeruatione in Napo facta, anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & ſexcenteſimum ſecundo. Creuit enim Napus inter alios in Agro Bononienſi monſtroſè formatus, quia duos Napos copulatos repræſentabat. Erat autem huius figuræ. Napus primus, ex quo caulis plantæ erumpebat, erat triplo, vel quadruplo craſſior altero, qui iuxta partem inferiorem maioris erat annexus coloris albi cum rubicundo mixti, ex quo poſtea radix dependebat, per quam ex terra vtrique alimentum communicabatur. B

Cauſa monſtriferi Napi. Cauſam autem huius gemelli Napi fuiſſe opinamur radicem cuiuſdam ſpeciei graminis, quæ Napum in primordio generationis complexa erat: ideòq; illum comprimens, atque ſtringens effecit, vt fœtus Napi duos æmularetur. Hinc colligendum eſt compreſſionem, & loci anguſtiam tam in fœtibus animalium, quàm in fructibus plantarum eſſe in cauſa prauæ conformationis, & monſtroſæ fœditatis.

Ex monſtroſis Herbarum fructibus ad fructus Arborum aſcendere licet, in quibus ſimiles monſtroſos effectus, & geminatos fructus curioſitate minimè inani ſumus meditari. Primitùs de fructu Amygdali geminato nonnihil dicemus. C

Amygdali deſcriptio. Eſt Amygdalus arbor ob iucunditatem fructus notiſſima; prægrandi enim, & robuſta firmatur radice, caudice eſt procero, folijs ſalicis prælongis, & perſico ſimilibus, cui tota etiam arbor aſſimilatur; florem, vt plurimum, producit album, & fructum figura cordis duplici putamine tectum inſtar iuglandis.

Differentiæ. Si reſpiciamus fructuum differentias, hæ ratione ſaporis, magnitudinis, & figuræ erunt diuerſæ. Sunt Amygdalæ dulces, & amaræ.

Sunt item maiores, & minores: namque triplo minores alijs ax Aſia deferuntur: ſunt tamen vt plurimum oblongæ, & figura cordis, quamuis rotundæ etiam inueniantur. His addere poſſumus Amygdaloperſicum in Alſatia frequentem, cuius oſſeus cortex inſtar Perſici eſt rugoſus, & nucleus eſt grati ſaporis redolens perſicum. Itaq; in icone XXV. non ſolum delineatas damus Amygdalas gemellas, ſed etiam Amygdalam magnam figura cordis, & Amygdalam rotundam magnitudine ferè maliperſici, de quibus poſtea in Hiſtoria Plantarum, Deo dante, diſſeremus: cum in eadem tabella omnes prædicti fructus eſſent effigiati. D

XXV.

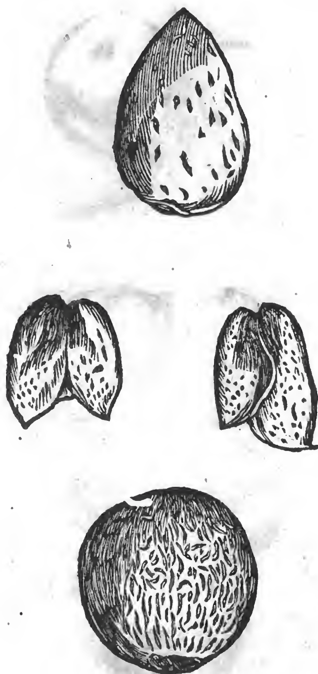
Poma monſtroſa. Ad Mala ſi noſmet conuertamus, fructus etiam monſtroſos huius generis iam obſeruatos proponere ſpectandos poterimus. Eſt Malus arbos Græcis μηλέα dicta, & fructus μῆλον malum, mel, propter fructus dulcedinem, & pomum nuncupatur à Latinis, quia potum adimat, dum eius eſu ſitis tollitur.

L. 1. de mat. med. c. 131. Li. 15. hiſt. nat. cap. 14. Si differentias mali inquiramus, ſcripſit Dioſcorides malorum genera eſſe, Vulgaria, Cotonea, Perſica, Armeniaca, Medica, ſeu Citria, Verna, Melimela, Epirotica, & Syluestria, Plinius multò plura recenſet, & tandem Tabernemontanus innumera ferè enumerat, quæ nomen ab Inuentore, à loco natali, à ſapore, ab odore, à colore, à magnitudine, & à figura ſortiuntur, de quibus ſigillatim ſuo loco agetur.

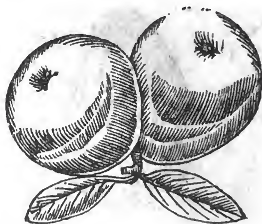
Inter malorum ſatiuorum genera, quædam ro tunda epirotica numerantur, hodie Italis *Mele roſe*, fortè à colore roſeo. Hæc mala Primum in Epiro proueniſſe Græci teſtificantur, dum illa Epirotica indigitant.

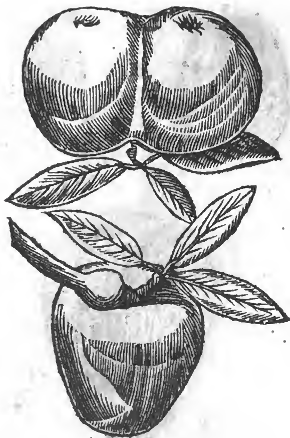
In

XXV. Amygdalæ geminatæ monſtrificæ.

XXVI. Mala Epirotica geminata, cum Pomo Paradiſeo monſtrifico.

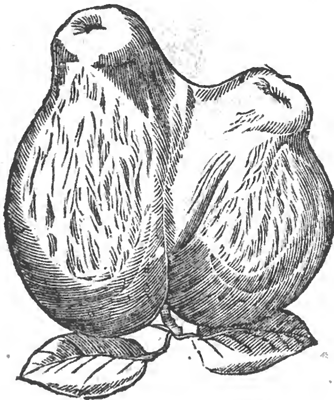

In hac igitur specie duo mala gemella ex vbertate materiæ prouenerunt, licet non omniquaque copulata, sed tantummodò iuxta pediculum. Item alia duo Mala epirotica, seu rosea conglutinata vidimus, quæ, licet essent geminata, vnicum tamen pomum repræsentabant, & gemella erant ratione duorum pediculorum apparentium, ex quibus pendebant, qui fuerunt rudimenta, & signa florum, quibus defluentibus, fructus, seu poma procreantur, vt in icone XXVI. ostenditur. XXVI.

Vbi proponitur quoque spectandum pomum paradiseum monstriferum, quod anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo tertio, mense Nouembris, Illustrissimus Camillus Paleotus Bononiæ Senator, Eminentissimi Cardinalis Paleoti Primi Bononiæ Archiepiscopi Frater, & Illustrissimi Camilli Paleoti hodierni Senatoris Auus, rerum naturalium diligentissimus indagator clarissimo viro Vlyssi Aldrouando donauit. Erat autem huiusmodi fructus Pomum paradiseum vulgò nuncupatum, quia suauissimum odorem spirabat, sed iuxta pediculum eiusdem pomi adnata erat appendix substantiæ, & coloris eiusdem fructus, quæ rostrum alicuius auis, vel digitum cum vnguiculo æmulabatur. Verùm, vt veritatem fateamur, mentulam potius Canis vnà cum scroto, quam effigiem alterius rei repræsentare videbatur; & in summitate talis mentulæ cuspis quædam nigra, & acuta cernebatur, sed melius id apparebat, quando hæc pomi appendix deorsum vertebatur, quemadmodum Lector in icone poterit meditari. *Appendix pomi quid referret.*

Posteaquam incidimus in sermonem pomorum paradiseorum, quæ, ob iucundum odorem, & gratum saporem, paradisea quasi cælitùs missa nuncupantur; non erit ab re describere aliud monstrum in hoc pomorum genere olim obseruatum à prædicto Illustrissimo Camillo Paleoto, anno post sesquimillesimum nonagesimo quarto.

XXVII. Pomum paradiseum monstrificum.

Hoc nuncupari poteſt Diorchites, quia ſit pomum gemellum figura ferè duorum teſtium, quorum vnus altero ſit longior. Pomum maius erat figuræ colochintidis pyriformis, alterum verò formam teſtis rotundioris imitabatur. Pediculus poſtea fructus vtrique erat communis, ſed maiori pomo magis annexus. In vtroque color fla- A
XXVII. ueſcens ad aliquem ruborem vergebat.

In ſuprema parte vtriuſq; fructus, cui flos hærere ſolet, vmbilicus conſpiciebatur, & propè vmbilicum minoris, erat rima quædam pudendi muliebris æmula, quaſi Natura alium vmbilicum ibi procreare voluerit, vt in icone XXVII. videri poteſt.

Natura igitur in plantis ſæpè numero aberrans à ſcopo, monſtra producit, ſicuti ſæpè vidimus, & præſertim in pomis: hoc enim anno obſeruauimus pomum, quod cucurbitam vinariam æmulari videbatur. Quandoquidem habebat figuram vaſculi rotundioris cum collo adhærente parti ſuperiori, quaſi paruum caput pomo inſideret. Hinc colligimus, quòd Natura duo poma procreare voluit, ſed ex inopia materiæ, pomum magnum, & perfectum primò genuit, deinde aliud admodum paruum, quemadmodum etiam in multis alijs fructibus accidere ſolet.

Pyrorũ differentiæ. Malis Pyri ſunt affines, quæ & ipſæ monſtroſis fructibus non carent. Pyrus eſt arbor notiſſima, cum paſſim in Europa creſcat, ita nuncupata, quia eius fructus pyramidem referant. Differentiæ ſunt plurimæ ratione magnitudinis, figuræ, ſaporis, B odoris, coloris, & temporis: itaut Cordus in ſua Hiſtoria, quinquaginta genera Pyrorum recenſuerit, quæ in Viridarijs, agris, & alijs locis cultis creſcunt.

Syluestria dicuntur, quæ in locis incultis, & nemoribus ſponte oriuntur. In horum ſylueſtrium genere olim
XXVIII. Pyrum obſeruauimus admirandam, & monſtrificam, cuius ramum damus ſpectandum in icone XXVIII. Erat hæc arbos ſpinis horrida, quibus Pyri ſylueſtres ſcatere ſolent, & pyra magnitudine, figura, & colore diuerſa procreauerat: quamuis poſtea eſſent inſipida, & guſtui ingrata, veluti fructus ſylueſtres huius generis eſſe ſolent. Quare hæc arbos inter πιλεσφέρα δένδρα non poterat connumerari, quoniam Arbores huius generis fructus æquales, vniformes, & tempeſtiuos fuerunt.

Pyri ſylueſtres quales fructus ferat.

Paulò ſuperius, quando de monſtriferis plantarum folijs agebamus, mali medicæ, & Aurantiæ meminimus, de quibus in præſentia verba ſunt facienda, occaſione cu- C iuſdam fructus nobis donati, qui monſtroſam prorſus formam præ ſe ferebat.

Sunt igitur tria Malorum genera, Citria, Limonia, & Arantia, quæ ad vnum genus pertinent, & inter hæc mala Aurantia parumper ſunt conſideranda, quæ fortè ab Arantio Achaiæ oppido, vel ab Aranea gente in Perſia cognominata fuerunt; niſi velimus cum alijs Arantia, quaſi aurantia ab aureo fructus colore cognominare: idcircò Mala aurea Virgilio fuerunt nuncupata. An verò hæc ſint Ceſtiana mala apud Galenum, & an Martiana mala apud Suetonium in Domitiano, & an Citrangula Auicennæ, & Meſui, non eſt præſentis loci diſputare.

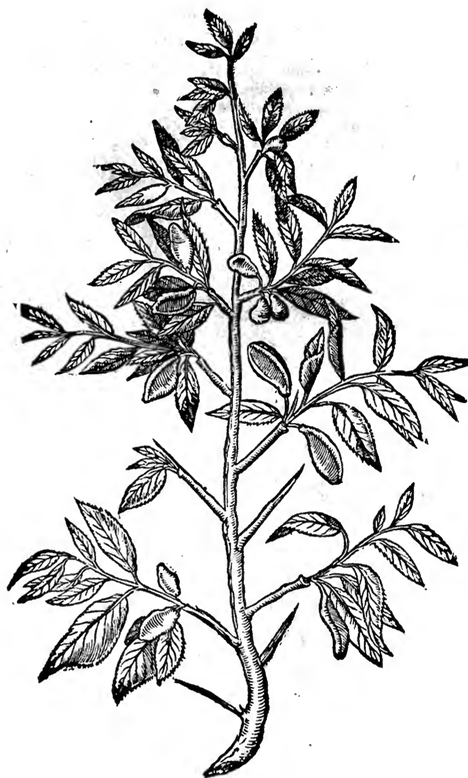
Li.2. de cõp. med. ſec. loc. cap.1.

Differentia Mali Arantij. Hæc poſtea variant ſapore ſucci acido, dulci, & medio. Dulcia corticem habent glabrum, acida duriorem, & aſperum. Quædam corium habent magis viride, alia magis flaueſcens. Reperiuntur quædam ſine ſemine, alia duo ſeminum genera in eodem pomo gerunt. Noſtratium cortex amarus eſt, quamuis in aliquibus locis cortice dulci, & ſuaui creſcant. Variant quoque forma aliquando rotunda, aliquando D longa, necnon cortice magis, atq; minus rugoſo. Sed monſtroſum fuit illud pomum nobis olim dono datum, cuius cortex multis, & oblongis ſcatebat tuberculis, & ſex
XXVIIII. trianguli cum ſeminibus in eodem pomo diſſecto apparebant, vt conſtat in icone XXVIIII.

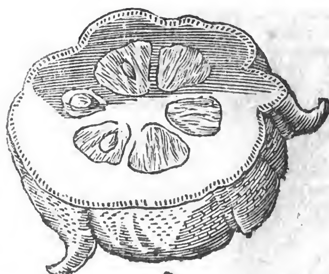
Malum limonium dulce. Ibi quoque mali Limonij dulcis integri, & ſecti effigies fuit delineata, in qua nouem trianguli conſpiciebantur. Romæ Limoncello appellatur, ob appendices, quas in folijs habet: quamuis videatur potius ad malum Arantium, quàm ad Limonium ſpectare, præſertim cum figuram, & colorem ei ſimilem gerat. Diſſectum hoc pomum nouem exhibebat triangula, in quorum ſingulis bina ſemina concludebantur. Sed magna admiratione dignum eſt, quòd nulla conſtat carne, ſed tantùm exteriori cortice ſubtiliſſimo, & interiori parte ſucculenta: ideòq; ratione partium internarum neq; Malo Limonio, neque Aurantio affine eſſe videtur; præterquamquod illa

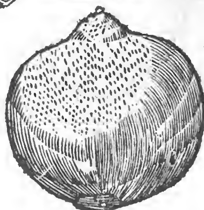
pars,

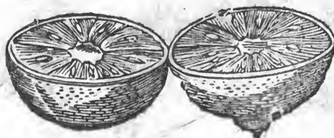
XXVIII. Pyrus ſylueſtris monſtroſa.

XXIX. Malum Arantium monſtrificum, cum Malo Limonio dulcis integro, & ſecto.

pars, cui pediculus annectitur, instar turbinis acuminata est, vt in effigie proposita cernitur: Sed hæc de hoc fructu obiter dicta sint, cum in eadem tabella vna cum monstrifico fuerit delineatus.

E Cæteris addimus tanquam fructuum monstriferorum coronidem fructum Cerri. Est enim Cerrus apud Botanicos quintum genus quercus, Aegylops Idæorum, & Dodonei, Aspris Macedonum, & Latinorum, Cerrus apud Clusium; Plinio tamen, & Lobellio in iconibus Cerris cognominatur, vbi duæ species maioris, & minoris glandis delineantur. *Cerri species.*

Arbor est Italiæ magna ex parte ignota, teste Plinio, cum in aliquibus solum Hetruriæ locis crescat, & passim in syluosis locis Greciæ nascatur, procera est, caudice recto, excelso, & robusto per longitudinem ad quælibet ædificia sustentanda. Folio est crasso amplis incisuris laciniato, & folijs quernis non multum absimili. Non est arbor sterilis, vt non nulli perperam scripserunt, sed glandifera, Glans est quodammodo rotunda, & calyce echinato munita, & adeo amari gustus, vt nullum animal, præter sues, illam attingant. Modò materia quandoq; huius fructus necnon materia calycis, & folij quodammodo confusa ad procreationem fructus concurrens glandem monstrosam generauit, qualis in icone XXX. delineata monstratur. *Glans Cerri qualis.* XXX.

F

XXX. Cerri fructus monstrificus.

DE

DE MONSTRIS COELESTIBVS. A

Cap. XIII.

VXTA ordinem in principio huius Hiſtoriæ conſtitutum noſtra intereſt mentem dirigere ad illa, quæ in ſupernis mundi partibus, præter conſuetam Naturæ legem, generantur; quæ poſtea, ratione loci, monſtra cæleſtia nuncupantur, quoniam Cœlum hoc in loco in lata ſignificatione accipitur. Idcircò notandũ eſt ſuperiorem quemdam mundum, ſeu Naturam inueniri, ex pluribus ſphæris conſtantem, quæ circulo tantùm mouentur, & huic proxima eſſe elementa, ex quibus hic inferior mundus, & ſublunaris integratur, nimirum ignem, aerem, aquam, & terram, quorum ſedes, & loca ita inter ſe ſe ſunt diſpoſita, vt poſt cœleſtem naturam ignis ſuccedat, poſt hunc Aer, deinde illum Aqua, & hanc Terra ſequatur. B

Ordo in ſublunaribus.

Itaq; ex his quattuor elementis mundum hunc inferiorem cõſtituentibus, quidam aliquando effectus meteorologici dimanant; qui, quoniam non frequenter fiunt, monſtra, & quia genita ſunt in ſublimi, cœleſtia indigitantur: quamuis poſtea hoc nomen aliquod etiam nouum, & non amplius circa ſydera obſeruatum amplectatur.

Anaxagoræ opinio.

Conſultò ſuperſedebimus dubitationi, circa corpora inter Cœlum, & Terram comprehenſa, cui Anaxagoras anſam præbuit, dum, poſt ſupremum illud Cœlum, quod naturæ igneæ eſſe credidit, cætera ad terram vſq; corpora Aerem tantummodò eſſe exiſtimauit: quandoquidem non eſt præſentis loci de hoc diſputare, cum alibi à Philoſophis hæc dubitatio fuerit ſoluta. Nos enim in præſentia quodammodo induere debemus habitum illius Philoſophi, quem Veteres meteorologicum cognominarunt, cuius partes ſunt contemplari illa, quæ in ſublimiori mundi ſublunaris loco procreantur; cuiuſmodi ſunt pluuiæ, rores, pruinæ, niues, & grandiues: ſed hæc, quoniam per interualla quodam veluti circulo reuertuntur, monſtri nomine non donantur, conſequenterq; ad noſtrum negocium non pertinent. Quamobrem altius aſcendemus ad paſſiones ignitas, nempè ad Cometas, Sydera volantia, Columnas igneas, faces, & Pyramides accenſas, nec non alia ſimulacra animantium in aere, & nubibus apparentium, quæ quoniam non ita frequenter fiunt, monſtra, & oſtenta nuncupantur. C

Qualia appareant in aere.

MONSTROSA ANIMANTIVM Simulacra in ſublimiori ſede conſpecta. D

NONNVLLA tantùm hoc in loco hominum ſimulacra memorabuntur, cum multa alia huius generis in Rubrica Præſagiorum primi capitis huius Libri relata, & delineata fuerint. Itaq; admirabiles viſu fuerunt multorum Præliantium acies militum in Aere ab Incolis multorum locorum Heluetiæ, anno Poſt milleſimum, & quadringenteſimum ſeptuageſimo quarto conſpectæ; ſicut in Annalibus Baſilienſibus memoriæ proditum eſt: quo anno Heluetij aduerſus Ducem Mediolani innumeras peditum, equitumquè copias eduxerunt, & Nouembri menſe ad Teſinum flumen victoriam reportarunt.

Pariter

Pariter per annorum seriem progredientes, inueniemus, quòd anno post millesimum, & quadringentesimum nonagesimo nono, Lucernæ Heluetiorum, Maio mense, Draco igneus immanis formæ, nimirum crassitudine Vituli, & longitudine octo
E cubitorum, maxima omnium Incolarum admiratioue, volare visus est; & mense subsequenti Maximilianus Rex Romanorum numeroso stipatus exercitu in Heluetiam irrupit, & Engadinum ferro, flammisque deuastauit. Rursus anno post sesquimillesimum trigesimo quinto, in Lusatia non procul ab oppido Ruben, quinctili mense, hominum duo exercitus à meridie ad Septentrionem fuerunt conspecti, qui plenissimis cohortibus, & centuriatis militibus tota acie manum conserere videbantur. Item anno post sesquimillesimum trigesimo octauo, Germaniæ Incolæ acies armatas, gladios, & funera passim in aere conspicati sunt.

Draco volans.

Exercitus in aere visus.

Similiter anno salutis humanæ post sesquimillesimum quadragesimo quinto, mense quinctili, hæc visa sunt in aere simulacra ab Incolis Silesiæ. Vrso instructam aciem ad Orientem ducenti, Leo copijs militum stipatus fiebat obuius, & consertis manibus sanguis ab inflictis vulneribus manabat, & cadauera cadebant; inter præliandum Aquila ex eminenti saltu ad copias Leonis volare visa est. Post pugnam Leo
F inter suas cohortes refulsit, Vrso nullibi conspecto. Immò eodem anno apud Polonos tres cruces punicei coloris in Cœlo apparuerunt, inter quas miles cataphractus ense igneo aduersus oppositum sibi exercitum præliatus est, qui deinde victor ab horrifico Dracone fuit deuoratus. Paulò post ingens Chasma per horæ spatium apparuit, demum tres Irides, quibus perpulchra Angeli alati species omnibus conspicua supersedebat, donec vnà cum nubibus omnia paulatim euanuerint.

Cruces tres in cœlo visa.

Anno Domini post sesquimillesimum quadragesimo septimo apud Heluetios in aere duo exercitus, & duo Leones inter se acriter dimicantes visi fuerunt, quorum alter caput alterius mordicus euulsit. Eodem anno Calendis Octobris in Saxonia, oriente Sole, visus est in Cœlo tumulus panno nigro tectus, cruce rufi coloris superposita, quem præcedebant, & subsequebantur multi homines pullatis vestibus induti cum tubis tantum clangorem edentibus, vt ab Incolis facilè audiretur. Item eodem anno in Italia non procul ab Vrbe, mense Decembris, Crux rubicundi colo-
G ris sereno Cœlo visa est, vbi etiam Aquila vibrans alas triduo conspiciebatur.

Crux cum aquila.

Rursus in Saxonia, subsequenti anno, nimirum post sesquimillesimum quadragesimo octauo, Quendelburgi, conspecti sunt in aere duo exercitus acriter pugnantes, & anno succedenti post sesquimillesimum quadragesimo nono, nonnulli viri Brunschuicenses fide digni iter facientes, teste Licosthene, Lunam obseruarunt illo coronatam circulo, qui Græcis ἅλως vocatur: immò igneum quoque conspexerunt Leonem, & Aquilam sibi pectus fodientem, vt in icone I. apparet. I.

Eodem anno in oppido Vortlandiæ obseruarunt Incolæ in aere simulacrum illius viri germanis vestimentis induti, de quo superius in Rubrica Præsagiorum primi capitis sermonem habuimus.

Sequenti anno post sesquimillesimum quinquagesimo, intra Norimbergam Fichtuuangit, & Anoltzbachium, initio mensis Sextilis, die sereno, multi sunt intuiti Solem vario colore deturpatum, cum simulacro Aquilæ varijs coloribus effigiatæ,
H passis alis, & pedibus carentis infra arcus erat cælestis, & iuxta illum eques, qui altera manu equum, & altera carnem venaticum ducere videbatur, cuius monstrosi simulacri iconem Lector videat in primo capite huius Historiæ.

Vide Iconē in primo capite.

Eodem anno, in Saxonia ad Trebinum, Iunio mense, non procul ab Vuittenberga celeberrimo omnium disciplinarum Emporio, multa simulacra in Cœlo comparuerunt, inter quæ perpulchra Cerui species visa est, pugnantibus hincinde varijs militum aciebus, quorum sanguis instar pluuiæ stillare videbatur, & in icone II. ostenditur. II.

Rursus anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo tertio, Herbeslebij in Pago Thuringiæ, authore Licosthene, quinctili mense, gemini serpentes in Cœlo mordicus se se comprehendere visi sunt, caudis implicatis, in quarum medio crux ignea refulgebat, vt in icone III. cernitur. III.

Eodem anno in quodam vico Thymigræ, viri proceri effigies inter nubes apparuit

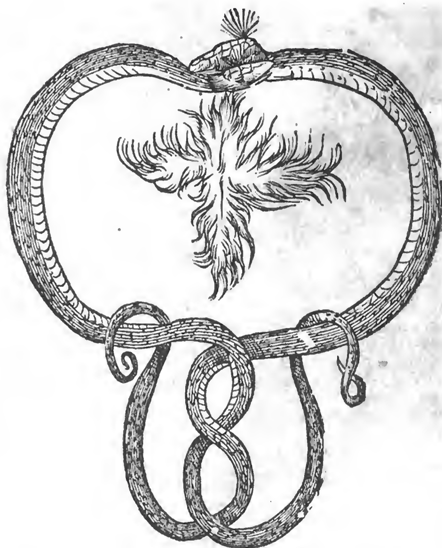
I. Simulacra ignea Leonis, & Aquilæ pectus ſibi fodientis.

II. Cerui, & pugnantium ſimulacra in aere.

III. Serpentum mutuo ſe mordentium ſimulacrum.

ruit, cuius de membris paulatim sanguis manabat. Anno succedenti post sesquimillesimum quinquagesimo quarto, Iunio mense, vt scribit Licosthenes, in Pago Blech quinque milliaribus à Norimberga distante, virgam sanguineam Solem deturpasse perhibetur, cum turmis equitum, quæ mutuo se bello aggrediebantur, vexillis cæ-
E ruleis præcedentibus.

Iterum eodem anno, vt Fristchius in Meteorologicis retulit, in Palatinatu Rheni superiore ad syluam Bohemicam, duo viri cataphracti in aere comparuerunt, quorum statura minor ab altero in certamine superatus ad alterius pedes concidit, cui Victor gladio igneo vindictam maiorem minitari videbatur, donec vterq; euanuerit. Similiter propè Stolpen in Australi Cœli plaga, pugnantium, atque magno clamore concurrentium acies in Cœlo fuerunt conspectæ: deinde, peracto prælio, ingens flammarum globus ab aere erumpens in terram cadere visus est. Demum anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, mense Decembri, non procul ab Augusta Vendelicorum, Leonis, & Vrsi pugnam incolæ regionis in aere conspexerunt.

Viri cataphracti in aere visi.

Præterquamquod varijs temporibus Fragor armorum in aere auditus est. Immò nuper, scilicet anno post millesimum, & sexcentesimum vigesimo primo, per litteras
F intelleximus, quòd in Gallia, nimirum in ciuitate Augustarum Aquarum Aquitaniæ, non solum armorum strepitus in aere auditus est, sed etiam instructæ militum acies, quasi bello aliquem aggressuræ per spatium horarum trium conspectæ sunt.

Armorum fragor auditus.

MONSTROSA RERVM Inanimatarum Ignitarum, & præcipuè Cometarum varietas.

G VT humanus intellectus ad simulacrorum huius generis cognitionem pronus, & idoneus reddatur, animaduertere oportet, iuxta mentem Philosophorum, & potissimum Aristotelis, in libris Meteororum, ex his terrestribus, & aqueis corporibus duplicem halitum virtute Solis in sublime continuò vehi, quorum alteri nomen vaporis, quia ab humectis terræ partibus prodeat, alteri nomen exhalationis Philosophi assignarunt, quia tenuior sit, & ab aridioribus terræ partibus emergat.

Horum igitur halituum prior tanquam grauior, & humidior locum in aere maximè infimum, & terræ proximum occupat, alter verò, quia calidioris, & siccioris est substantiæ, sedem sublimiorem, & tertiam aeris regionem petit. Namque quod inter corpora calidius, & siccius est, ignem appellamus in primo sub sphæris cœlestibus loco consistentem. Quod verò humiditatem calori coniunctam possidet, & hac de causa est ponderosius instar vaporis, non potest ad altiores euolare sedes, sed pau-
H lò infra ignem residet, & aereum elementum nuncupatur.

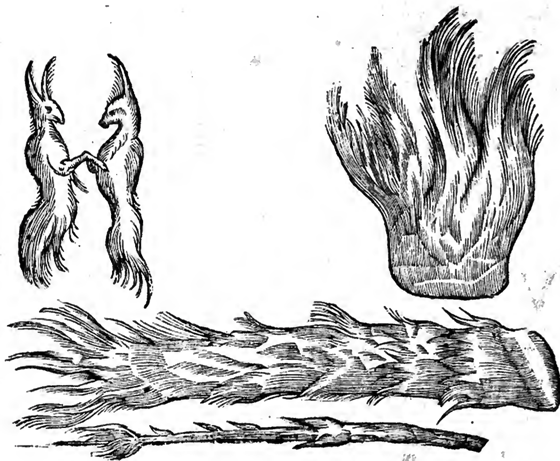
Pars verò illa superior appellatione ignis donatur, quia celerrimè exuri, & in ignem transmutari possit; ideòque cum nostra exhalatione maximam conuenientiam habere videtur: quamobrem hanc Philosophi, & præcipuè Aristoteles in Meteoris ὑπέκκαυμα, quasi succensibile à verbo ὑποκαίω succendo, indigitarunt: vnde hæc materia apprimè disposita, ob leuem motum quemlibet, confestim exuritur, & in flammam vertitur: quemadmodum contingere solet in face nuper extincta, quæ si illicò rotetur, flammam denuò concipere solet.

His igitur sic constitutis, nimirum supposita re vstibili, seu hypocaumate, & motu corporum cœlestium, poterimus asseuerare, quò ille calidior spiritus à partibus siccioribus terræ sublimatus, & ad destinatum locum ascendens celeri incalescat motu, & tandem inflammationem, & ignem concipiat.

Hypocauma quid.

Cæterùm, quando prædicta hypocaumata circulari motu accenduntur, multæ

I. Haſtæ, Trabis, Caprarum ſalientium, & Aræ ſimulacra ignea.

rerum varietates, & diuersa simulacra in aere apparent; de quibus postea Lucanus cecinit hunc in modum.

E *Ignota obscura viderunt sydera noctes,*
Ardentemq; polum flammis, Cæloq; volantes, *Lib. 1. Phar-sal.*
Obliquas per inane faces, crinemq; timendi
Syderis, & terris mutantem regna Cometen.

Quamuis multò plura huius generis simulacra interdum obseruentur. Sæpè enim accidit: vt id, quod flammam in sublimi aeris sede concipit, æqualem longitudinem, & latitudinem sortiatur; & tunc impressio hæc imaginem flammarum stipulæ in campis accensæ imitatur. Sin æmuletur camini luculenti flammam, tunc Authores hanc impressionem Aram cognominarunt, quoniam similis ardor in Antiquorum aris cum sacrificijs accensis conspiceretur. Quando maior est longitudo, quam latitudo exhalationis, hæc accensæ trabis formam exhibet. Immò, quando in longum protensa est cum gracilitate, hastæ ardentis habet figuram. At quando accensiones, & scintillationes non sunt simul iunctæ, neq; iuxta rectam lineam positæ, immò dispersæ, & dissipatæ, itaut prima pars exhalationis sit accensa, deinde aliæ portiones successiuè, F prioribus extinctis, sed non per rectitudinem accendantur modico spatio inter se dissitæ; tunc temporis saltantium Caprarum vestigia imitari videntur. *Impressionum ignearum varietas.*

Tandem si per rectam lineam exhalatio, consequenterq; inflammatio non procedat, sed huc, atq; illuc volitet, tunc stellam cadentem, aut volitantem præ se fert: cum vno sydere veluti extincto, ad sequentem exhalationis particulam inflammatio properare videatur. Horum nonnullorum effigies in sequenti icone I. monstrantur, vbi Aræ, Trabis, Hastæ, & Caprarum saltantium figuræ apparent. I.

Cum stellarum volantium, & prædictarum impressionum ignitarum, necnon Cometarum materia, substantia, & natura sint consimiles; iuri consentaneum esse videtur, vt de Cometis, tanquam de monstrosis Cœli simulacris sermonem habeamus. Sunt autem Cometæ calidioris, & siccioris naturæ: quandoquidem locum, & regionem, quam suo splendore illustrare incipiunt, ibi calidiorem, & sicciorem aerem fieri præsignificant.

G Philosophi igitur rerum naturalium scrutatores ad insinuandam Cometarum procreationem, iuxta mentem Aristotelis, probabilibus rationibus incedunt. Primò supponunt tria, quæ antea tanquam huius doctrinæ methorologicæ fundamenta fuerunt exarata. Primum est sub corporibus cœlestibus esse exhalationem, quam vel hypocauma, vel ignem appellare consueuerunt. Secundum est hanc substantiam, & aerem illi copulatum circulari motu agitari, & demum propter hunc motum hanc exhalationem accendi consueuisse, non tamen totam, sed illam portionem tantummodo, quæ ad ignem suscipiendum erat idonea mox cæteras inflammari partes; vnde postea tot impressionum ignitarum differentiæ originem ducere solent. *Causæ ignitarum impressionum.*

His ad mentem reuocatis, verum Cometarum ortum ad igneam vim Cœli, aut alicuius syderis referunt, iuxta quorum motum exhalationes illæ feruntur. Deinceps Cometas ad exhalationem, tanquam ad causam materialem reducunt, quæ in dies ex partibus terræ siccioribus in sublimiorem locum indesinenter ascendit; itaut, H absumpta priori exhalatione, recens, atq; noua veteri prestò sit: propterea cum id aliquandiù perseueret, non erit aliud Cometa, quàm exhalatio successiuo modo accensa, & inflammata.

Verùm si huiusmodi exhalatio accensa aliquam stellam instar crinium, & cincinnorum ambiat, meritò poterimus hanc exhalationem Cometam, nempè stellam comatam appellare; præterea quando exhalatio, iuxta sydus, in modum barbæ fuerit accommodata, Pogoniam poterimus nuncupare. Est enim apud Græcos κομήτης crinitus, & comatus, immò hoc vocabulum absolutè sumitur ab Aristotele pro ἀστὴρ κομήτης stella comans crinita, & cincinnata. Cum autem πωγωνίας exponatur barbatus, non est mirum si aliquando cometæ πωγωνίαι ἀστέρες nuncupentur. Ptolomeus autem Cometas τὰ φθαρτικὰ ἄστρα, nempè corruptibiles, & elementares stellas vocitauit. *Cometæ etymum.* *Stella corruptibilis quæ.*

Multi Authores, & potissimum Plinius nouem cometarum differentias constituunt. *Lib. 2. Hist. nat. cap. 22.*

 unt.

II. Nouem Cometarum differentiæ.

1. Cometa clypeiformis.

2. Crinitus.

3. Cornutus.

4. Barbatus.

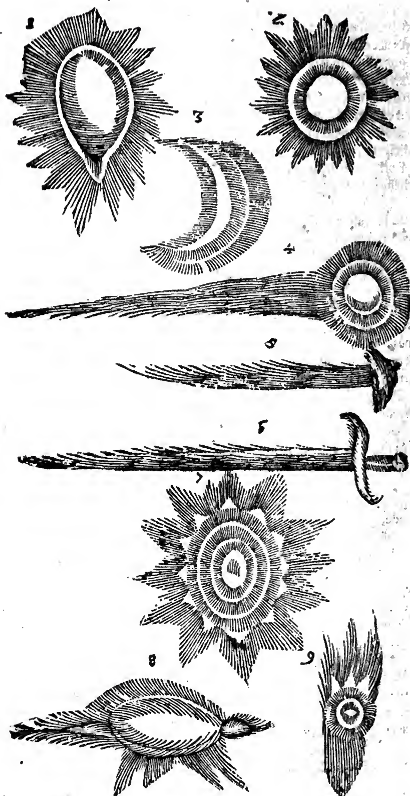
5. Iaculiformis.

6. Enſiformis.

7. Solaris.

8. Equinus.

9. Lampadiformis.

tur. Primus Cometa in icone propositus vocatur *δισκεύς*, quia figuram Disci, vel clypei referat. Secundus *κομήτης*, nempè comatus, seu crinitus, huicque vocabulum hoc per excellentiam competit, quoniam vt plurimum Cometæ hac forma in-
E dutæ compareant. Tertius *κεράτιας*, nempè cornutus. Quartus dicitur *πωγωνίας* barbatus. Quintus *ἀκοντίας*, iaculi formam habens. Sextus *ξιφίας* ensiformis. Septimus *πιθίτης* effigiem dolij repræsentans, quem cometam postea nonnulli solarem, vel Rosam nuncupant. Octauus *ἱππεύς*, quæ vox vt plurimum equitem apud Græcos denotat, nihilominus à Plinio trahitur ad hunc cometam, quasi equinum dixerit. Nonus, & postremus appellatur *λαμπαδίας*, quia effigiem accensæ facis repræsentet. Hæ autem cometarum species in icone II. delineantur. *Cometarum nouem differentiæ.* II.

Verùm Authores Arabes Cometis varia nomina ab eorum effigie, tum à viribus assignarunt, quæ in campum afferre minimè necessarium esse iudicauimus, quoniam in delineatis figuris non tanta obseruatur discrepantia, quin varij cometæ ad vnum genus reduci, & pertinere possint, veluti sunt Cometæ clypeiformes, & solares. Præterquamquòd aliæ quoq; Cometarum differentiæ à figuris petitæ recenseri possunt: sunt enim Cometæ, qui formam Tubæ, vel Pectinis referant, sunt quadranguli, nec-
F non duobus, vel tribus cornibus decorati. Quamuis postea Cornelius Gemma, quoad fictionem figurarum, valdè dubitet, num vnquam Cometæ similibus induti formis apparuerint, & potissimum quales ab Arabibus memorantur: cum nulla Veterum monimenta personent alios orbi illuxisse Cometas, quàm illos, qui iaculi gladij, aut pyramidis effigiem repræsentauerint. Cornuti semel tantùm meminerunt. *Aliæ differentiæ cometarum.*

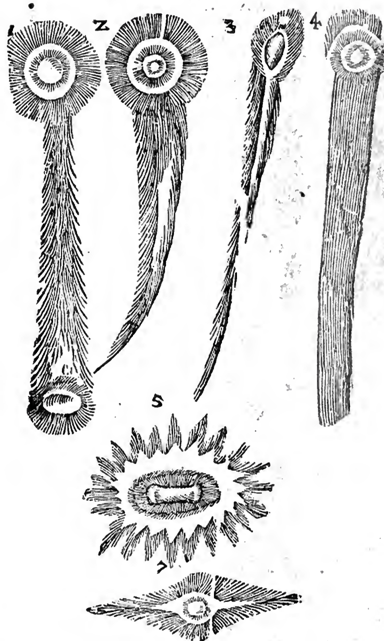
Cæterùm si alia Cometarum imago apud ipsos nominata, & descripta, præter memoratas, reperitur, ambigendum est; num veteres reliqua ignita metheora cum legitimis, & genuinis Cometis confuderint. Rectius igitur, & satius præstitit Aristoteles, qui omnes figurarum varietates, in recẽsendis Cometis, ad duo tantùm genera redegit, nimirum ad *κομήτην, καὶ πωγωνίαν*: cum eorum coma in longitudinem, vel in latitudinem proferatur. Quapropter hodiernum vulgus Cometas comatos, barbatos, & caudatos appellat: quamquam alij in figuram acutam, alij in latam proprium iubar portendere videantur. *Arist. opinio circa differentias.*

G Vt autem Historiæ nostræ nihil desit, in icone III. alias Cometarum differentias, ratione figuræ, exhibere spectandas decreuimus: vbi prima species vocatur *κεράτιας*: altera, nempè cornuta, quamuis aliquo modo figuram tubæ præ se ferre videatur. Secunda dicitur *ξιφίας* altera. Tertia est *ξιφίας* tertia; quarta *τετραγώνια*, nempè quadrata: quinta, & septima nuncupatur *ἱππεύς* varia, nimirum, quia vario modo equum referat. Nisi velimus cum Alberto Magno differentias Cometarum quinq; statuere, non ratione numeri stellarum errantium, scilicet Mercurij, Veneris, Iouis, Martis, & Saturni, sed iuxta quinq; differentias vaporis materialis; omnis enim vapor Cometæ, licet sit in genere crassus, & sibi cohærens, nihilominus secundum exigentiam materiæ, potest esse crassus, tenuis, aut medius per æquidistantiam inter crassum, & tenue: vnde tria media resultabunt, consequenterq; erunt tantùm quinq; differentiæ Cometarum, ratione materiæ. III. *Cometarum differentiæ ex Alberto.*

Nolumus prætermittere duas Cometarum figuras, quas Cornelius Gemma pro-
H posuit spectandas, & à sydere, vel à colore Saturnios Cometas nuncupauit, quorum alter fulsit anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo octauo, die decima septima Augusti, in occasu Solis, circa duodecimum gradum Virginis, distabatquè à cauda maioris Vrsæ, per spatium octo graduum supra viginti. Stabat in Occasu mœsta, & lugubri facie, nimirum naturæ saturninæ, & caudam versus orientalem plagam porrigebat, sed diù non fuit conspectus, nam, pluuia superueniente, ante diem septimam euanuit. *Cometa Saturnius qualis.*

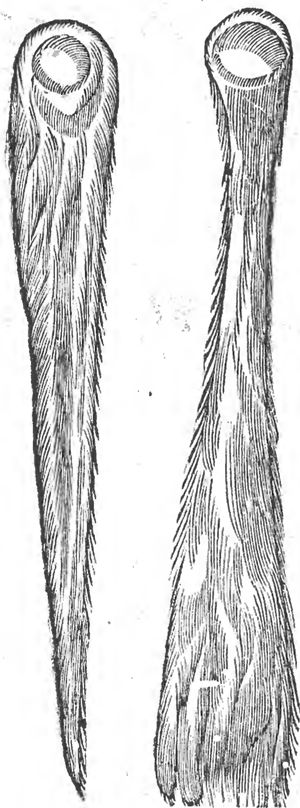
Meminit pariter idem Gemma alterius Cometæ naturæ saturniæ, qui effulsit anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo nono, circa initium Nouembris, cauda admodum longa versus subsolanum extensa, qui circa diem vigesimum eiusdem mensis paulò altior fuit conspectus, sed paulò post impetu Ventorum inualescente, & imbre continuo dissolutus est. Horum imagines in icone IIII. spectantur. *Cometa Saturnius alter.* IIII.

III. Aliæ Cometarum differentiæ.

1. Ceratodes altera.
2. Enſiformis altera.
3. Enſiformis tertia.
4. Quadrata.
5. Et 7. Equina varia.

IIII. Cometarum naturæ ſaturniæ duo differentiæ.

Cæterùm nullum Cometæ genus fuit tanti horroris, & tantæ admirationis, quàm illud, quod apparuit anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo septimo, die vndecima Decembris, circa occasum Solis, vt multi Authores, & præcipuè Licosthenes, annotarunt, in Ditione Palatinatus. Erat hoc Cometæ genus ratione A propriæ figuræ ensiformæ, & cruentum, sed ratione circumstantium imaginum horribile: etenim nube terribili, stellis, hastis, gladijs, & capitibus humanis hinc inde cingebatur, vt Lector in icone V. meditari potest. Hinc multi hoc solo spectaculo attoniti, & perterrefacti in morbum, & syncopem incidisse feruntur.

Cometa horribilis. V.

Hactenus circa differentias, & generationem Cometarum, iuxta opinionem Aristotelis, & aliorum Philosophantium mentem, versati sumus. Modò aliorum, nempè Veterum Philosophorum sententia est aperienda: quandoquidem Anaxagoras, & Democritus concursum quemdam quinq; Planetarum, præter Solem, & Lunam, cometas esse dixerunt, quos Planetarum etiam nomine donarunt: sunt enim opinati illas quinq; errantes stellas, si fortè fortuna congrediantur, & se contangant, vnius solùm stellæ imaginem repræsentare: cuius postea splendor longius diffusus comam veluti quamdam præ se ferre videatur: præterquamquòd addebant, dissipatis cometis, planetas quosdam relictos comparuisse. B

Anaxagoræ opinio.

Alij prædictos secuti Philosophos quinq; planetis sextum addiderunt, quem cometam appellarunt, eumq; sub radios solares, vt plurimum latibulari, ab ijsq; raro emergere: quapropter rarò Cometa apparet. Hanc opinionem stabiliunt exemplo Mercurij, qui & ipse cum sit planeta, rarò apparet, quoniam modico interuallo à radijs Solis recedit. Horum Philosophorum sententiam Albertus Magnus validissimis rationibus refellere nititur; vt communem Philosophantium sententiam circa generationem Cometarum probare possit. Quas rationes vnusquisq; apud eumdem Authorem videre potest.

Nos autem hanc Priscorum sententiam, neq; prorsus damnandam, aut improbandam esse arbitramur. Improbatur, dum hæc Cometarum generatio planetis assignatur; tunc illa probatur, dum in sedibus æthereis Cometæ fieri perhibentur. Nam Cornelius Gemma locum generationis Cometarum in parte nobiliore Vniuersi esse statuit, cum vim corruptibilis metheori sapere, non opinetur. Præterquamquod hoc C fuit perspicuum in illo Cometa, qui apparuit fulgidus, anno post sesquimillesimum septuagesimo secundo, mense Nouembris in constellatione Cassiopeæ, Iouem enim magnitudine superabat, & eidem figura, & candore simillimus, limbo boreo Gallaxiæ affixus: itaut cum secunda, quarta, & duodecima Cassiopeæ stellis tertiæ magnitudinis Rhombum ferè perfectum effingeret.

Nuperorum sententia circa cometas.

Hinc pleriq; phasmatum indagatores hoc genus Cometæ in regione elementari non fuisse existimarunt, quam sedem Aristoteles Cometis assignauit, sed in regione æthera constituerunt, quia nullum prorsus motum proprium, & nullam parallaxim habebat. Hæcq; noua stella, instar lyræ, micabat, & de improuiso absq; vllo incremento maxima apparuit, nullumq; spargebat crinem, & diutius, quàm vnquam alius Cometa refulsit, nempè menses sexdecim, deinde paulatim in nihilum redacta est. Huius fulgor, in comparatione ad alias stellas, erat admirandus, quoniam Syrium, Procyona, Iouem, & cæteras stellas, tam firmas, quàm erraticas splendore, & magnitudine D antecellebat.

Splendor cometæ qualis.

Non igitur multùm à veritate recesserunt Democritus, & Anaxagoras, qui Cometas, congressus quosdam stellarum esse existimarunt. Item Nicephorus scriptis mandauit visam fuisse nouam stellam, penès quam multæ stellulæ veluti tot apes penès Ducem suum congregabantur. Dion quoq; scriptum reliquit sydus per spatium multorum dierum ab Vrbe fuisse conspectum, quod postea in multas partes dissolutum est. Demum Democritus obseruauit, Cometis in nihilum redactis, stellas quasdam apparuisse.

Quamobrem necessarium erit, vt asseueremus plura corpuscula lucida, ceu tot stellulas hactenus inuisas, tum fixas, tum erraticas in Cœlo versari, quas per Telescopium aliquando obseruauimus. Immò harum aliquas in Pleiadibus vnusquisque ad libitum per tubum specularem diligenter fabricatum intueri poterit. Item in vnica stella Cancri nebulosa, per commodum instrumentum, quini stellularum

tumuli

V. Cometa portentoſus, & horribilis.

tumuli ex opaco constantes lumine, aliquibus intermicantibus stellis, spectantur. Insuper quædam stellarum congeries sub vltimam Iugulę conspicitur, vbi in paruo spatio coaceruãtur: deinde inter has stellulas lux candida instar nubis refulget. Amplius paulò supra iaculum sagittarij globus etiam obscurus intermixtis stellulis apparet. A

Sententia quorundam recentiorum

Præterea erratica quoque corpuscula in Cœlo reperiri coniectandum est ex maculis quibusdam Solis, quas excellenti Telescopio multi obseruarunt: Hæc ergo vel alia corpuscula lucida, quæ seorsim non conspiciuntur, si confluant in vnum, refulgent: quemadmodum si planeta cum alio planeta, vel cum fixo sydere copularetur: nam ita radij vtriusque confunduntur, vt vnius tantùm stellæ fulgor esse videatur. Quamobrem his sic constitutis, Cometæ euanescere dicuntur, diffluentibus huiusmodi corpusculis, quæ antea confluxerant: cum autem ista corpuscula sint parua, lumine quodammodo confuso sunt referta, ideò splendorem, & claritatem cæterarum stellarum adæquare nequeunt: vnde ex his corpusculis Cometas constare multi per turbos opticos diligentissimè obseruarunt.

Tubus opticus instrumentum.

Coma autem, & cauda Cometarum non erit flamma, non hypocauma, sed fortassis transmissio radiorum Solis ea figura per corpuscula minus vnita, eo modo, quo radij solares per foramen in aliquod cubiculum immittuntur. Prӕterquamquod reflexio, & refractio ex varijs dimanans corpusculis varijs Cometarum speciebus crinitis, barbatis, & caudatis sufficere poterit. B

Quod autem Cometarum apparitio, Orbi terrarum mala præsagiat, multi Authores affirmant. Ideò Virgilius lib. decimo Aeneidos arma Aeneæ, quæ liberalitate Vulcani meruerat, quoniam in multorum exitium fuerant fabrefacta, Cometis,& Syrio, nimirum Caniculæ comparantur, in quorum apparitione ægritudines, & hominum interitus resultant. Verba Virgilij sunt hæc.

Præsagia Cometarum.

Lib. 10. Aeneid.

Non secus ac liquida siquando nocte Cometæ
Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor
Ille sitim, morbosq; ferunt mortalibus ægris,
Nascitur, & læuo contristat lumine Cælum.

Propterea referunt Actæos, in ortu Caniculæ obseruando, fuisse diligentissimos, teste Pierio; nam ex illius coniectura, num salubris, vel pestilens futurus esset annus, intelligebant. Etenim si hæc stella obscurior, & caliginosior extitisset, pingue, & concretum Cœlum esse, consequenterque annum grauem, & pestilentem futurum ominabantur: sin illustris, atque pellucida apparuisset, Cœlum fore purum, & anni salubritatem præsagiebant. C

Si tot, & tanta mala stella Canicula humano generi afferre potest, multo plura, teste Plinio, ex Cometis elicere poterimus: cum bella, famem, clades, morbos, euersiones Vrbium, Regnorum mutationes, hominum interitus, & varia exitia portendere perhibeantur. Ideò non sine ratione prolatum fuit illud græcum, & vetus adagium incerti Authoris, ὀ δεὶς κομήτης ὅστις ὀ κακὸν φέρει, quod quidam eruditus non illepidè numeris hexametris sic reddidit.

Lib. 11. hist. nat. cap. 25.

Heu nunquam certa visus sine clade Cometes.

Huic postea est valdè consentaneum illud Claudiani;

Et nunquam terris spectatum impunè Cometen. D

Tacitus quoque in Annalibus hæc habet. Sydus Cometes effulsit, de quo Vulgi opinio est, quod mutationem Regnis portendat. Propterea Silius Italicus ad rem sic canebat.

Lib. 14.

Lib. 1. Pun.

Crine vt flammifero terret fera regna Cometes
Sanguineum spargens ignem, vomit atra rubente
Fax Cælo radios, & sæua luce coruscum
Scintillat sydus, terrisq; extrema minatur.

Pertinax quidem est hominum opinio, quòd apparitio alicuius Cometæ Principum interitum denotet. Testatur id Suetonius in Nerone sic. Stella crinita, quæ summis potestatibus exitium portendere Vulgò putatur. Idem in Claudio prodidit Præsagia mortis eius præcipua fuerunt exortus stellæ crinitæ, quam Cometam appellant. Sed facetum fuit illud, quod in Historia Vespasiani recitatur: nam cum

sydus

sydus crinitum apparuisset; fuit dictum illud ad Regem Persarum attinere, cui capillus est effusior, quasi crines effusiores illius tremendi syderis hoc ipsum de Persarum Rege portenderent.

E Verùm per annorum seriem progredientes, Cometas admirabiliores memorabimus, vt, quid præsignificauerint, intelligamus. Anno mundi post tria millia quingentesimo quinquagesimo tertio, & ante partum Deiparæ supra quadringentesimum decimo, ante cladem Atheniensium in Sicilia, quæ accidit Olympiade nonagesima secunda, Euclea Athenis Prætore insignis Cometa in Boreali plaga visus est. Tunc autem, teste Plutarcho, in Nicia, Athenienses superati sunt, & Nicias cum multis alijs interfectus est. Rursus anno mundi post tria millia sexcentesimo vigesimo primo, iuxta circulum æquinoctialem, alius Cometa effulsit. Athenienses, suasore Demosthene, cum Philippo Macedone congressi ad Cheroneam interempti sunt. *Cometarum variæ apparitiones.*

Anno mundi supra tria millia septingentesimo octuagesimo, & ante natum Christum centesimo octuagesimo tertio, maximus Cometa effulsit, qui quartam Cœli partem ita occupauit, vt totus terrarum orbis vndiq; conflagrare videretur, & antequam dissolueretur, diem octuagesimum attigit. Hic bella ciuilia inter Syllam, & Marium, mortem Scipionis, & Annibalis, necnon cædem Celtiberorum in Hispania portendisse perhibetur. *Cometa magnus quando apparuerit.*

F

Anno post natum Christum septuagesimo secundo, horrificus, & ensiformis cometa die Azimorum per spatium annuum Vrbi Hierosolymæ imminuit; vnde secuta est miserrima Vrbis destructio, in qua fame, & gladio vndecies centena milla Iudæorum perierunt, quod Iosephus Hebræus in sua Historia amplissimè scripsit.

Anno Dominicæ Incarnationis post quadringentesimum decimo octauo, Cometa insignis visus est, & eodem anno omnes Iudæi ab Alexandria pulsi sunt. Anno post quadringentesimum octuagesimo octauo, Cometa horrendus apparuit; & tunc Theodoricus Ostrogothorum Rex à Mesia egressus, & in Italia profectus Ordoacem Italiæ Regem in fugam vertit, & Papiæ inclusum per triennium obsedit.

Anno post quingentesimum octuagesimo nono, Cometa memorandus per mensem effulsit, tunc multi Principes ab hac vita discesserunt, & anno quarto Mahumetus in Arabia natus est, qui Saracenis leges dedit. *Cometa alij insigniores.*

G

Anno post septingentesimum vigesimo nono duo memorabiles Cometæ apparuerunt, quorum vnus orientem Solem præcedebat, & alter occidentem subsequebatur, hinc immensa siccitas dominata est, & mutationes admirandæ conspectæ sunt. Item anno post noningentesimum quinquagesimo sexto, in Italia Cometa miræ magnitudinis conspectus est, qui insignem annonæ penuriam præsignificauit.

Anno post millesimum, & ducentesimum vndecimo in Polonia permagnus, & horribilis Cometa resplenduit, & vtraq; Sarmatia grauibus bellis fuit afflictata. Item anno supra millesimum, & trecentesimum quinto, Cometa admirandus, hebdomada maiori visus est, & pestis teterrima per vniuersum ferè terrarum orbem grassata est. Similiter anno post millesimum, & quadringentesimum septuagesimo secundo, Cometa crinibus longissimis in principio anni plagam occidentalem aspexit, eratq; in primis Libræ partibus locatus, cuius splendor ad dies vsq; octuaginta perdurauit, quo dissipato, altera ignita coma sub Arietis signo apparuit, & subsequenti anno, cuncta siccitate aruerunt. Item anno Domini sesquimillesimo supra quartum, memorat Augustinus Niphus, Cometam refulgentem biennio, post congressum superiorum planetarum sub signo Cancri, & tanta siccitas in Orbe dominata est, vt à mense Ianuario vsq; ad mensem Nouembris guttam pluuiæ Insubres desiderauerint. *Cometa insignis molis.* *Magna siccitas apud Insubres.*

H

Anno salutis humanæ post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, apparuit Cometa Gallicæ calamitatis prænuncius. Leguntur etiam quædam elegantissima carmina apud Cornelium Gemmam de prodigiosa specie, & natura Cometæ, qui effulsit anno sesquimillesimo supra septuagesimum septimum, in quibus hi postremi Cometæ comparantur, & ægritudinum terræ scopæ esse feruntur: versus sic se habent.

Iuppiter in terram Cœli speculatus ab arce,
Quis nouus hic toto est, inquit, in Orbe furor?

Credi-

Credideram ventri tot, cum malè nuper haberet,
Pocula purgando sumpta, fuisse satis.
Sparsa sed in vastam morbi sunt semina molem
A capite ægrotant brachia, crura, pedes. A
Cor, ex quo vita vigor, en modò causa ruinæ est,
Et mors, Incolumi quo solet esse salus.
Pars ægrota sua nescit contagia labis,
Vim tamen, & sanis partibus illa facit.
Ergo age nunc summo verrenda à vertice tellus:
Non metuunt molles aspera terga scopas.
Nuncius è foribus Capricorni prodeat Austro
Terrificam sparso qui ferat igne comam.
Vt mea si veteri purgata est Belgica flagro,
Europa medicum totius istud agat.
Per sua dum populis mitescant funera Reges,
Subdere se Regi plebs sciat ipsa suo.
Dum belli rabies cadat à radice resecta,
Quaq; odium vulsit, glutinet arctus amor. B

Hoc etiam in loco recensendi essent Cometæ, quos Aristoteles, & Hippocrates, nec nòn nouissima ætas obseruarunt, sed in his diu morari institutum opus negat, nonnullas tamen dubitationes circa Cometarum præsagia dissoluere conabimur. Prima est, quia non videtur vlla ratio persuadere, quòd Cometæ magis Principum, quam subditorum mortem præsagire possint; propterea quòd si horum causa referatur ad exhalationes, hæ non magis ex terra Principum, quàm subditorum eleuantur. Sin ad concursum stellarum reducatur, hæ non magis in regionem Regum, & Diuitum, quam Plebeorum, & inopum operari videntur: cum facies inferioris mundi faciei superioris ad mentem Aristotelis in Meteoris subiecta sit.

Prima dubitatio circa præsagia cometarum.

Deinde, ex sententia Philosophi, cometæ à causis naturalibus pendent aliquid aliud non respicientes; quamobrem ad mortem alicuius, vel ad bellum referri non possunt. Sin ad hæc referantur, aut se se habebunt vt causa, vel tanquam effectus, C vel tanquam signum, sed nullum horum est asseuerandum: non enim est causa, quia cometa neque efficiens, neque forma, neque finis, neque vt materia horum esse potest: Similiter non est horum effectus, quia neutrum necessariò alterum sequitur, cum tamen efficiens necessariò causam concomitetur. Tandem neque cometa est considerandus tanquam signum, cum careat conuenientia: etenim constat inter signum, & signatum maximam conuenientiam semper cadere.

Secunda dubitatio.

Insuper quinq; cometarum differentiæ penès quinque stellas erraticas, seu planetas plerumque sumuntur, sed non omnes planetæ producunt, tam prauos, & malignos effectus, quales à cometis prodire feruntur. Namque Iuppiter fortunam significat; pariter Venus, & Mercurius infortunium non indicant. Hinc colligendum est, quòd mala semper præsagire, & indicare non debent, quod cometis semper assignatur. Præterquamquod scriptum reliquit Albumasar, in libro de Coniunctionibus Planetarum, aduentum Ignium, & cometarum non pendere ab aliquo planeta, nisi D in aere, & potissimum quando radij fuerint in signis terreis, vel aereis, vel Luna non impediente, quoniam hæc commouet vaporem aqueum, qui postmodum effectus igneos impedire potest, & propterea non est asseuerandum quinque cometas iuxta quinque planetas esse considerandos, cum tales impressiones non producantur, nisi in coniunctione Martis; ideòque ab ipso tanquam à primo mouente generari perhibentur. Sicuti etiam aliquando fiunt in Iouis, & Martis synodo, cum ex hac copulatione scintillationes, coruscationes, & ignes per aerem currentes procreentur.

Tertia dubitatio.

Quoad primam difficultatem de indicio mortis Regum, & Principum, dicendum est, exhalationem quidem ex terra tam Magnatum, & Diuitum, quàm inopum eleuari, consequenterq; vtriusq; necem denotari, dum aer alteratus inficit sanguinem, illumque ad graues producendos affectus disponit: nihilominus Principes, & Optimates, quia sunt delicatiores, hoc mortis periculum magis incurrunt, quàm homines plebei, qui propter robur virium læthalibus morbis reluctari possunt. Præterquam

Solutio primi dubij.

quamquòd etiamsi tam inopes, quàm diuites, & magnates moriantur: attamen ob famam, & dignitatem mors Principum magis, quam Plebeorum consideratur, & obseruatur.

E Quando autem dicebatur cometas pendere à causa naturali, absq; relatione mortis alicuius: respondendum est, quod causa earum proxima ad mortem Principum refertur, sed tantùm prima eorum causa mouens fortitudinem Martis significat, qui mortem potissimum violentam designare solet, & tunc Mars in commotione elementorum suum dominium exercet. Ipse enim cum dominetur periodo, causam interitus quodammodò producere videtur. *Solutio secundæ difficultatis.*

Demum quando quærebatur, vtrum cometa mortis signum, vel causa esset: respondendum est cometam esse signum, non causam: namq; dominium Martis prælia, mortem, & populorum rixas significat: etenim ob nimiam siccitatem, & calorem, ingentes irarum motus concipiuntur; hinc gentes animosæ, & ad pugnas procliues redduntur; ideò significatio cometæ prius Martem respicit, qui in causa belli, & destructionis populorum esse perhibetur. *Dubium tertium soluitur.*

F

ADMIRANDA CHASMATVM varietas.

PRÆTER monstrificos cometas multa quoque essent consideranda, veluti clypei, faces, & cætera ignita huius generis, quæ inter cælestia monstra à metheorographis recensentur. Nos tamen in præsentia hiatus, seu chasmata, tanquam maiori consideratione digna memorabimus. Apud Græcos χάσμα, vel χάσμη hiatum, vel hiationem significat, vocabulo deducto à verbo græco χαίνω hisco, & hio: hinc χασματίας, apud Aristotelem legitur in libris de Cœlo, & Mundo,
G & denotatur terræmotus, quoniam dum hic generatur, terra aperitur, & quemdam veluti hiatum edit; vnde metheorologici hoc nomen ad quasdam cęlestes impressiones transtulerunt, & præcipuè quando Cœlum dehiscere, & hiatus quosdam, seu voragines ostendere videtur.

Quandoquidem quando exhalatio crassior, & turbulentior nigredinem quamdam initus concipit, exterius verò ob viciniam luminis rarior, & candidior apparet; tunc iuxta hanc diuersitatem, species profundioris rei in Cœlo repræsentatur, quæ ab hiatu, aut voragine nihil distare videtur: tunc enim fit, vt albedo visionem vehementius feriat, eaq; ratione propinquior oculis videatur; nigredo verò exhalationis, propter causam oppositam, longiori interuallo ab oculis distare, & quodammodo hiare creditur: quapropter Vulgus harum causarum ignarus hæc Cœli chasmata tamquam monstrosa vehementer admiratur. *Causa hiatus Cœli.*

Neq; solum chasmata, sed alia non pauca huiusmodi simulacra interdum eodem
H in loco spectantur, veluti foueæ, fenestræ, dolia, & alia huius generis, quorum ratio cum hiatibus eadem est, diuersitate solius inter se partium nigredinis, & albedinis suscepta. Nam accidit persæpè, vt aliter, quàm in chasmatibus album, & nigrum conspiciatur. Interdum enim album erit intus locatum, & nigrum extra situm, interdum vtraque, iuxta se posita, quandoque etiam æqualia, & nonnumquam inæqualia, longis excessibus inter se distantia.

Hæc autem tanta varietas tot, & tantorum Cœli monstrorum, & imaginum in causa esse solet, eadem planè ratione, qua aliquando obseruamus sub camino flammam diuersimodè fumo permisceri: vnde ex hac mixtione multarum rerum effigies resultant: sic enim exhaltatio turbulenta, & crassa aeri permixta non dissimilia simulacra repræsentat. *Causæ aliæ.*

Verùm quod ad Chasmata spectat, illud etiam prædictis addere non erit inutile, nimirum ex illis interdum torrium quorumdam imagines excidere, quę à Metheorographis effluuia chasmatum nuncupantur, vt in iconibus suo loco reponendis ostendetur. *Effluuia quid sint.*

I. Chaſma cum diuerſis effluuijs.

A. Lucida exhalatio.
B. Orizon.
C. Locus ſub Orizonte.
D. Vinculum exhalationis.

uetur. Huius autem diuersitatis causa est, quoniam intimior pars eorum hiatuum semper ab extremo frigore mediæ regionis aereæ præmitur, in qua sæpenumero hiatus contingunt, quæ tamen concreatio pro ratione maioris, atq; minoris diuersa, E & varia est.

Itaq; vbi valdè concreta fuerit exhalatio, necessarium est, vt magis incalescat illa pars, & instar torris exeat. Sin eadem exhalatio mediocris fuerit, Cœlum dehiscere absq; simulacro torris, & sine effluuijs videbitur. Cæterùm vbicumq; torres appareant, id in hiatibus est perpetuum, quia nunquam interdiu, sed semper noctu conspiciuntur, idq; propter splendorem Solis accidit, qui die cæteros colores opacat, veluti etiam nocte idem contingit, præterquam in colore nigro; nam licet tunc temporis non emittat iubar, vt aliorum claritatem obnubilet: attamen lumen etiam aliquod tempore nocturno ad sydera transmittit, cuius reflexus alijs coloribus est impedimento, ne prædictas rerum effigies repræsentare possint: siquidem cæteri colores, præter nigrum, albo sunt proximiores, quæ similitudo efficit, vt remotius, veluti distantia longiori apparente, à chasmate simulacrum repræsentetur. *Causæ torrium, & effluuiorum.*

F Sin ad peculiaria harum impressionum exempla accedere volumus, prima fronte incidemus in Plinium, qui retulit, anno Vrbis conditæ quadringentesimo supra tertium, horrificum chasma maximo incendij effluuio coronatum apparuisse. Sed per antiqua vagari exempla non est opus; cum anno post sesquimillesimum sexagesimo quarto id acciderit, quando in vltimis partibus Cancri, vel secundùm aliorum sententiam, in primis gradibus Leonis tres superiores planetæ, nimirum Saturnus, Iuppiter, & Mars, & cæteri ferè omnes congressi sunt. Nam talis synodus fuit admirabilis, non solum, quia vis synodi horum planetarum in plures annos fuerit prorogata, sed etiam propter continuum Lunæ progressum, quæ ab vnius planetæ coniunctione, ad alterius congressum continua quadam serie voluebatur, & eodem anno variæ impressiones cœlestes fuerunt conspectæ. *Lib. 2. nat. hist. cap. 27.* *Commixtio planetarum admirabilis.*

Inter has autem impressiones duo chasmata fuerunt obseruata, quorum primum mense Februarij, alterum mense Octobris forma penè consimili, teste Gemma, magnum terrorem spectantibus incussit. Namq; nube illustri Lunæ claritatem superante intra limbum obscurum comprehensa, varia effluuia radiorum, & flammarum alternatim disposita ad simplicem ventorum impetum mouebantur: vnde Cœlo veluti dehiscente, & veluti facta ingluuie vasta, orbem totum sublunarem absorptura videbantur, quemadmodum in figura I. ostenditur. G I.

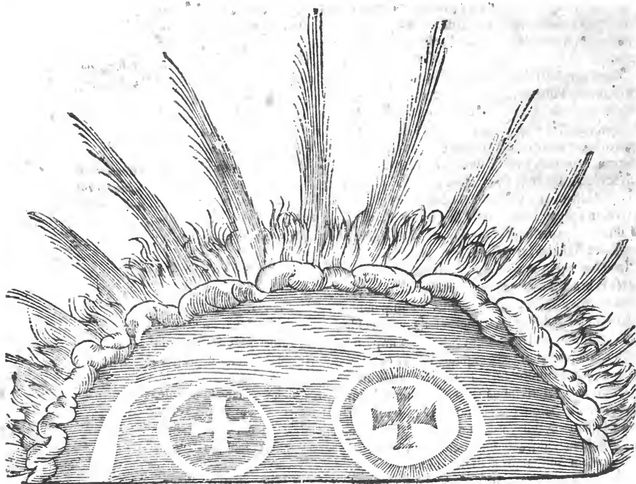
Iterum anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo octauo, mense Septembris, in Belgio hiatus, siue vorago Cœli versus Septentrionem, velut excussis hastis ardentibus, telis, atq; flammarum globis vniuersum aerem per noctem integram illustrauit; idq; accidisse dicitur ex Cornelio Gemma, ante infaustam irruptionem militum Germanorum in Belgium.

Pariter mense Septembris, anno salutis humanæ post sesquimillesimum sexagesimo nono, ex militibus Hispanis in Belgio versantibus, qui fortè tunc excubias agebant, intellexit Cornelius Gemma nocte decima mensis visum esse Cœlum ab Hellesponto quasi sanguine perfusum, deinde cum luce horrida crucem rubicundam, & octogonam natam esse, postremò crucem albam admirandæ claritatis, itaut intuentes illam vix sustinerent: immò tunc Cœlum quodammodò discendi visum est, stellis veluti discurrentibus, & flammas iaculantibus, vt in figura II. ostenditur. H II.

Verùm, vt inquit Gemma, si conferatur effusio sanguinis, quæ deinceps subsecuta est, ad Phænomenon fulgidissimæ crucis, proculdubiò asserendum erit, id non à causa naturali, sed à prima omnium immediatè prodijsse. Quamuis etiam anno Domini post millesimum, & centesimum decimo quarto, Henrico Quinto Romanorum Imperatore, die festo Paschatis, Cœlum vasto hiatu discissum fulgorem illustrem per horæ spatium emiserit, deinde crucis simulacrum aurei coloris in medio Chasmatis apparuit.

Amplius anno post sesquimillesimum septuagesimo primo mense pariter Septembris, in Belgio apud Louanienses, aliud Chasma conspectum est in illa aeris parte, quæ Circium spectat, & prioribus iam descriptis non absimile; quod, ad mentem *Chasmatis præsagia.*

II. Chaſma cum effluuijs diuerſis, & crucibus.

III. Chaſma aliud.

A. Vinculum exterius exhalationum.
B. Exhalationes prærumpentes.
C. Orizon.
D. Locus ſub Orizonte.

Gemmæ, externorum hostium alteram irruptionem præsignificauit. Sicq; anno subsequenti sesquimillesimo supra septuagesimum secundum, varij in Plebe tumultus exorti sunt.

At anno adueniente post sesquimillesimum septuagesimo tertio, die vigesima septima Ianuarij, denuò aliud chasma effulsit instar accensæ ciuitatis, fortè etiam propter frequentiam, teste Gemma, frequentes externorum hostium irruptiones, ruinas Vrbium, & Populorum, proditiones, conflictus, & clades vndequaque significans. Secuti sunt assultus, atque expeditiones variæ, nec non terra, pelagoq; strages infandæ; quas in præsentia memorare institutum opus negat. Hoc autem postremum chasma in icone III. conspicitur. A

III.

MONSTROSA CIRCA SOLEM, Lunam, & Stellas simulacra.

B

De his, quæ circa Solem, Lunam, & Stellas in Regione cælesti mortalibus ostenduntur, est admodum sublimis consideratio. Quandoquidem hæc triplici genere discriminantur; quædam enim sunt supra ordinem Naturæ, veluti Eclypses, quæ suo tempore non celebrantur, & vna instar omnium fuit illa, impendente Domini Seruatoris Nostri passione, quam Beatus Dionysius Areopagita in quadam epistola ad amicum suum describit. Item Solis quies, quæ habetur in sacris paginis, quando, Iosue populi Israelitici Duce, post Moysem pro Israel præliante, stetit Sol in medio Cœli, neque per diurnum spatium ad Occasum properauit; sicque neque antea, neque deinceps tam longa dies fuit, obediente Domino voci Iosue. Similiter ortus nouæ stellæ, quæ in Natalitijs Domini Nostri Iesu Christi Regibus Orientis apparuit. C

Iosue c. 10.

Cælestium triplex discrimen.

Alia sunt naturalia, sed ratione raritatis inter res monstrosas, & prodigiosas collocantur: cuiusmodi sunt coitus superiorum trium Planetarum, qui nonnisi spatio triginta annorum celebratur; aut si in Eclypsi Solis, & Lunæ totus Diameter obscuretur, quod admodum rarò accidit. Alia demum sunt, quæ mediam quamdam conditionem inter diuina, & naturalia sortiuntur: quemadmodum si tres, vel plures Soles, aut Lunæ videantur, si circa stellas, & luminaria varij circuli appareant, & demum si hæc corpora veluti lumine destituta, & coloribus quibusdam deturpata conspiciantur.

Monstra circa Solem.

Itaq; de his postremis verba facturi, primitùs de monstris circa Solem differemus. Et quoniam facies Solis varijs coloribus, alijs Solis simulacris, & diuersis circulis deuenustatur, prima fronte de coloribus, & postmodum de alijs verba fient. Nam Priuerni, anno mundi septingentesimo sexagesimo sexto supra tria millia, ex Licosthene, Sol in meridie colore sanguineo deturpatus est. Deinde Plutarchus in Vita C. Cæsaris narrat, quod post eius obitum, inter alia prodigia, quæ acciderunt, anno mundi noningentesimo vigesimo primo, & ante Christum natum quadragesimo secundo, Sol caliginoso obsessus colore annuum spatium illustrauit: itaut ob lumen imbecillum, & tenuem calorem non solum aeris intemperies, sed frugum etiam cruditas prodierit. Sed nostris etiam temporibus id contigisse refert Gemma, nimirum anno post sesquimillesimum sexagesimo septimo; tunc enim Solis faciem rutilo, & ferè sanguineo colore deuenustatam, sereno Cœlo, dies vigesima Septembris obseruauit. Non dissimilis facies monstrosa Solis, anno Domini post millesimum, & sexcentesimum vigesimo quinto in Bohemia visa est, vt ex relatione Virorum fide dignorum intelleximus. D

Alia huius generis.

Præterea monstrosa deformitas in Sole obseruatur, quando Sol alijs Solis speciebus circumdatur, quod interdum contingit. Namq; ex Chronographis, anno mundi

di septingentesimo quinquagesimo nono supra tria millia, Albæ duo Soles conspecti sunt. Immò, authore Plinio, anno mundi octingentesimo quadragesimo septimo supra tria millia, tres Soles visi sunt. Item anno ante Christum natum quadragesimo secundo, Romæ tres Soles orti paulatim in eumdem orbem coierunt, quod simulacrum proculdubiò vnius, & trini Dei cultum portendebat: quemadmodum etiam anno Domini quinquagesimo primo tres Soles simul conspecti in eumdem statim orbem congressi sunt. *Lib. 2. nat. hist. cap. 31.*

E

Item anno Domini post millesimum, & quadringentesimum sexagesimo nono, Sol trigeminus Romæ visus multorum mentes perturbauit. Pariter Incolæ Ducatus Vuittenbergensis circa tertiam diei horam tres Soles conspicati sunt. Et anno Domini post sesquimillesimum decimo quarto, pridie Idus Ianuarij, tres Soles apparuerunt, quorum medius magnitudine alios superabat, & in omnibus gladij sanguinei eminebant. Amplius anno post sesquimillesimum quinquagesimo sexto, teste Licostene, Santgoiæ, mense quinctili, multi, Cœlo sudo, tres Soles conspexerunt. Deniq; anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono, ex relatione fide digna, tres Soles penès Neapolim apparuisse intelleximus. *Gladij in Sole visi.*

F

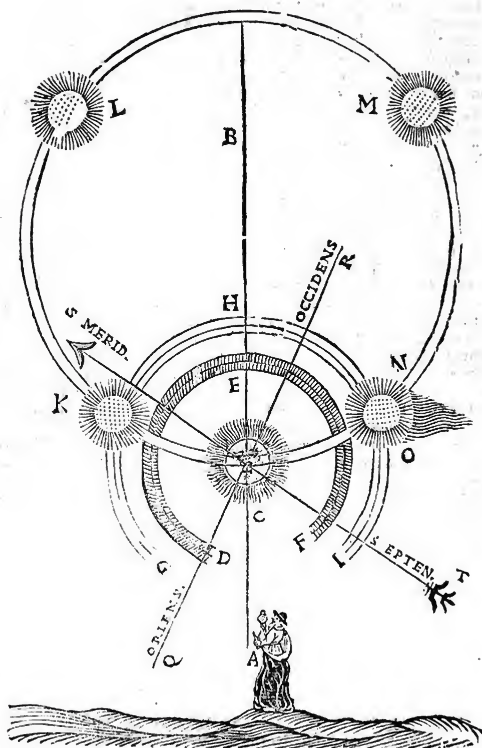
Sed magis admirandum est, quod Sol alijs speciebus Solis associatus, varijs circulis, & iridibus coronatus per Cœlum spatiari visus est. Primitùs anno salutis humanæ post sesquimillesimum vigesimo octauo, circa finem mensis Maij, Tiguri Heluetiorum Metropoli, multi simul Soles cincti varijs circulis conspecti sunt, & anno adueniente, Tigurini cum gentibus confœderatis quinq; Heluetiorum pagos oppugnarunt. Item anno Domini post sesquimillesimum quinquagesimo primo, circa finem mensis Martij, Soles apparuerunt cum varijs circulis, quos Græci Pareliar vocant. *Præsagia.*

Theon enim apud Aratum, ex Possidonio refert παρήλια esse nubes rotundas, quæ circa Solem irradiantur, nec proprio lumine, sed solari vtuntur: quemadmodum etiam Luna similes illustrat nubes. Quamuis postea apud Aristotelem παρήλιος Sol geminatus exponatur, & apud Suidam παρήλιος adiectiuè appellatur nebula admodum condensata, quæ à Sole illustratur. Immò secundùm Philosophos ad Solis latera semper vergit, veluti in virgis quoq; obseruatur. Hanc monstrosam impressionem contigisse Magdelburgi Cornelius Gemma astruit, nec multò post iussu Imperatoris Caroli, Mauritio, & Alberto Ducibus, ciuitas ad menses quindecim obsessa, pacem tandem cum iniquis conditionibus obtinuit. *Lib. 3. Meteor. c. 3.*

G

Monstrosum quid simile in regione cœlesti apparuit Romæ anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo nono die vigesima Martij ab hora decima nona vsq; ad vigesimam primam, cuius schema in icone I. monstratur, vbi quinq; Soles cum triplici circulo conspiciuntur, nec non cum varijs litteris, quæ explicantur.

I. Monſtroſum Solis Schema.

A. Oculus obseruantis.
B. Vertex obseruantis.
C. Verus Sol.
A. B. Planities verticali, vbi est linea optica ad verum Solem, nam circa verum Solem duo apparuerũt circuli Iridis cum Sole concentrici.
D. E. F. Iris minor diuersorum colorum perfectum circulum non efficiens.
G. H. I. Circulus Iridis maior adeò debilis, vt vix appareret, & quamuis suis esset decoratus coloribus, nihilominus erat instabilis.
K. L. M. N. Iridis circulus tertius, & maximus coloris tantum albi, quo colore solet esse decoratus circulus Lunam interdum cingens.
In hoc exteriori circulo duo Soles imperfecti apparebant, nimirum in intersectionibus K. & N. quorum splendor erat similis Soli, & eorum pars exterior similis Iridi: immò circuli non erant perfectè rotundi, sed inaequales.
Sol N. erat inquietus, & de se caudam quodammodo flammeam emittebat, quae notatur N. O. P.
L. & M. erant alij duo Soles in tertio circulo, seu Iride magis rotundi, & quieti, necnon coloris argentei.
Sol M. non benè apparebat, ideoq; citò euanuit, quoniam circulus illius partis primum euanuerat.
Sol N. defecit ante Solem K. quo deficiente, Sol K. splendidior euasit, qui postremo loco dissolutus est.
Q. & R. aequinoctialem signant.
S. & T. Meridianum indicant.

Tandem hoc ſchema in nubes albas diſſolutum eſt, quo perdurante, verus Sol non rectè refulgebat,

Similes impreſſiones meditatus eſt Virgilius, quando cecinit.

L. 1. Georg. *Sol tibi ſigna dabit, Solem quis dicere falſum* A
Audeat? ille etiam cæcos inſtare tumultus
Sæpè, monet, fraudumq;, & operta tumeſcere bella.

Quare ad memoriam reuocandum eſt, quod anno ſubſequenti, poſt apparitionem prædicti ſchematis Solaris, circumſeſſio, & oppugnatio Mantuæ ſecuta eſt, deinde teterrima peſtis totam Ciſalpinam Galliam, nempè Lombardiam occupauit.

Præſagium.

Cæterum circuli Solem, & Lunam aliquando coronantes ratione temporis, & loci variare poſſunt: nam cum integer circulus circa Solem, & Lunam, aut alias micantes ſtellas, ſiue nocturno, ſiue diurno tempore, ſiue antemeridianis, ſiue pomeridianis horis conſpicuus apparuerit, ἅλως Græcis nuncupatur; quamuis hoc vocabulum apud Græcos propriè ſignificet aream, in qua frumentum teritur; nihilominus apud Ariſtotelem in libris de Cœlo, & Mundo, pro corona, & circulo ſyderum accipitur, & in Meteoris circulum integrum circa Solem, & Lunam apparentem denotat, de quo in præſentia verba fiunt. B

Halo quid ſit.

Fit igitur Halo ex refractione intus facta: refrangitur autem viſus interdum, nec vltra ferri permittitur, cauſa aeris, & vaporum, qui in nubem ceſſerunt, & præcipuè in nubem raram cum plana ſuperficie: etenim cum à re viſibili quidpiam exierit verſus oculum intuentis, & interim vſq; ad oculum penitus non perueniat, alicuius rei occurſu impeditum, id tunc retrocedere cogitur, & in reditu opus eſt, vt diffundatur; quamobrem fortè quandoq; rotundam figuram procreauerit.; ſicq; Halonem factum eſſe aſſeuerauimus. Immò hæc corona Solem ſepiens interdum cum parelijs obſeruatur, quemadmodum in icone II. conſpicitur.

Generatio Halonis. II.

Semper autem phænomena huius generis varios rerum publicarum motus præſagierunt: quandoquidem, anno mundi octingenteſimo vigeſimo tertio ſupra tria millia, Lauinij inter horam tertiam, & quintam duo diſcolores circuli faciem Solis circumdederunt, quorum alter ruborem, & alter alborem præ ſe ferebat, deinde non multò poſt Carthago fuit diruta. C

Item anno ſalutis humanæ octingenteſimo quinquageſimo primo, in ciuitate Paderburnenſi duo circuli circa Solem fuerunt obſeruati, quibus euaneſcentibus, Vrbs ferè tota conflagrauit. Amplius anno Domini poſt milleſimum centeſimo quinquageſimo ſeptimo, circulus amplæ latitudinis ignei, & cærulei coloris Solem fœdauit, & in Normannia, imbrium copia non mediocris ſubſecuta eſt, quæ labores Agricolarum impediens annonæ caritatem produxit. Pariter anno ſalutis poſt milleſimum, & trecenteſimum octuageſimo ſeptimo, in Heluetijs ingens circulus Solem deformauit, deinde fames, bella, & inundationes non vulgare incolis detrimentum attulerunt. Anno etiam poſt ſeſquimilleſimum vigeſimo, quando Carolus Quintus Romanorum Imperator Aquiſgrani fuit coronatus, Area circa Solem cum iride viſa eſt.

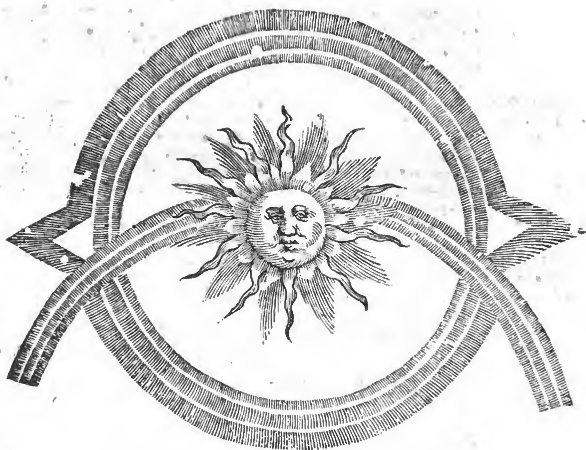
Præſagia varia.

Inſuper anno poſt ſeſquimilleſimum ſeptuageſimo tertio, die vigeſima nona Aprilis, ab hora duodecima vſq; ad meridiem, Cornelius Gemma fatetur ſe obſeruaſſe Solem Cœlo ſereno admodum pallentem, quodam circulo redimitum, qui inter Halones frequentiores erat monſtrificus, & inſtar iridis florentiſſimæ, conſpicuus, trium colorum varietate diſtinctus. Immò addit, quòd rei ratio ad cauſam phyſicam relegari non poterat, ſed inſigne ſimulacrum in admirationem populum trahens effecit, vt id cuidam portento non abſimile putaretur. Iterum addit Gemma ſe multos obſeruaſſe Halones cum nube candida leui, æquali, & tranquillo Cœlo ante planitiem Solis extenſa; cum tamen in hoc nulla fuerit conſpicua nubes, ſed circulus ſereno Cœlo exactam iridem præ ſe ferebat: hinc poſtea ille anguſtias ſuorum temporum præſagiuit. D

Halonis varietas.

Verùm inter cæteros Halones ingens, & admirandus fuit circulus Solis ſub imperium Auguſti Cæſaris, authore Plinio, qui ceu radiantibus ſtellis inſignita corona apparuit, deinde alij duo circuli, vt ex Suetonio, & Dione conſtat, prædictum circumſepiebant, quorum alter elegantiſſimæ iridis formam, alter verò ex ſpicis triticeis

II. Halo cum parelijs.

ceis fertum repræſentabat, claro, & euidenti Religionis Chriſtianæ impendentis, pacis, & vbertatis argumento. Quapropter huius egregij, & memorandi Halonis ſpeciem in icone III. ſpectandam proponimus.

III.

Quæ hactenus explanauimus de circulis ad Solem attinentibus, eadem de circulis Lunam coronantibus intelligenda ſunt: namque ſi Halo penès Solem quandoque apparet, ſimiliter circa faciem Lunæ generatur: immò in Sole Paralios, & in Luna Paraſelinos obſeruatur. Præterea ſi plures Soles interdum fuerunt viſi, quandoque etiam plures Lunas Veteres conſpicati ſunt: etenim anno mundi poſt tria millia ſeptingenteſimo vigeſimo nono Ariminenſes magna cum admiratione tres Lunas conſpexerunt, & eo anno, ex relatione Hiſtoriographorum Carthaginenſes Corſos, & Sardos in Romanos incitarunt. Anno Domini poſt milleſimum centeſimo decimo octauo, Henrico Primo Angliam regente, duæ Lunæ pleno orbe apparuerunt, quarum altera Orientem, & altera Occidentem illuſtrare videbatur: non multò poſt Normannia fuit ſubacta. A

Tres Lunæ quando conſpectæ.

Anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & centeſimum quinquageſimo ſeptimo, menſe Septembris, Cœlo ſereno tres Soles, & paucos poſt dies eiuſdem menſis tres Lunæ viſæ ſunt, quarum media Crucis nota ſignabatur. Vnde rerum naturalium perſcrutatores difficultatem, & diſcordiam in eligendo Pontifice Maximo præſagierunt, & id à veritate minimè fuit alienum, vt in Hiſtoria Alexandri Pontificis Romani illius ætatis liquidò conſtat. B

Tres Soles, tres Lunæ viſæ.

Item anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, Incolæ Madelburgi tres Soles viderunt, quorum medius lucido planè colore erat conſpicuus, ſed collaterales rubro, & ſanguineo colore fœdati apparebant; his occidentibus, cum iam nocteſceret, tres Lunæ apparuerunt, quæ longè maiorem intuentibus metum attulerunt: cum ea, quæ noctu apparent horribiliora videri ſoleant, & anno ſubſequenti, in principio Aprilis, Saltzfeldij, quod diſtat tria milliaria à Schuuinfurto oppido Imperiali, dum nocteſceret, duæ Paraſelinæ conſpectæ ſunt, & paulò poſt vicus pernicioſo incendio perijt.

Halo circa Lunam.

Inſuper Halo circa Lunam pluries viſus eſt; nihilominus inſignis ille fuit, quem obſeruarunt Baſileæ Rauracorum, anno Domini poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo tertio, die vigeſima tertia menſis Ianuarij circa octauam noctis horam: ſiquidem amplus, & magnus circulus, inſtar iridis, Lunam per tres horas cinxit: deinde gelu non mediocre eſt ſubſecutum, quod arboribus, & omnibus plantis maximum attulit detrimentum. C

Aliquando etiam præter geminatas Lunas, & circulos Lunam ſepientes, monſtrifera ſimulacra in Luna apparent: quandoquidem anno ſalutis humanæ poſt milleſimum, & centeſimum quinquageſimo ſexto, Crucis imago in Luna fuit conſpicua, ea forma, quæ in icone IIII. repræſentatur. Et eo tempore, vt recitat Licoſthenes, Albericus miles Belluacenſis pro Chriſtiana fide martyrio fuit affectus, & Mediolanum à Friderico Barbaroſſa Imperatore oppugnatum, & in fidem receptum fuit, & ſequenti anno Tyberis inundatio Romæ maximum detrimentum attulit.

IIII.

Crux in Luna, quando refulſit.

Non diſſimile ſimulacrum in Luna, anno poſt ſeſquimilleſimum quadrageſimo quarto, menſe Aprilis, Cœlo ſereno, in Ciuitate Vuyl Turganiæ, homines ſunt conſpicati: namque circa corpus Lunare Crux alba refulgebat; neq; mirandum eſt, quia eadem Crucis nota punicea, anno poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo quarto, in Oppido Griſſenſe Thuringiæ viſa eſt, quæ totum Solis corpus tegebat, cum multis alijs circulis, quos in præſentia recenſere non eſt opus. D

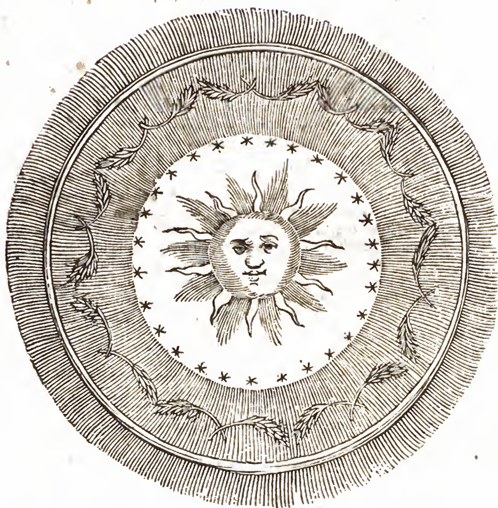
Iam tempus eſt opportunum, vt per cauſas prædictorum effectuum tranſeuntes ad finem huius Hiſtoriæ properemus. Nam quamuis in examinandis, & deſcribendis huiuſmodi monſtris Cœleſtibus, aliquæ cauſæ fuerint exaratæ, ſine quibus talis effectus intelligi non poterat: nihilominus in præſentia omnes amplecti conabimur.

Cauſæ monſtrorum cæleſtium.

Inchoantes igitur à cauſis generalibus, eas in duplices diſtinguemus, quarum altera cœleſtis, altera verò elementaris dicitur. Prior metheorologicos effectus producit, poſterior autem illos recipit. Priori id videtur contingere bifariam. Primò, quia ea eſt cauſa omnium effectuum, nedum metheorologicorum, motu tamen intercedente: deinde, quia æterna rerum infimarum, & non æternarum cauſa eſſe

ſolent.

III. Ingens, & admirandus Solis circulus.

solent. Est autem superior illa natura æterna, & infinito mouetur tempore; ideòq; principium, & finem sui motus possidet, cum cætera corpora sint finita; & finitos motus habeant, & propterea cuicumq; corruptioni sunt obnoxia.

Causa vniuersalis. Hinc colligendum est, quòd suprema illa natura cunctorum aliorum effectuum, nedum meteorologicorum causa est, & effectus postea in materia elementari recipiuntur. Idq; alia expositione indigere non opinamur, quoniam alia non dantur corpora, præter elementa, quæ descriptas impressiones recipere possint. Immò elementa in rebus Meteorologicis subeunt magis rationem subiecti, quàm materiæ, cum elementa verè sint illa, quæ impressionibus meteorologicis subijciuntur, & cœlestes actiones in se recipiunt. Nisi velimus has actiones diuinam potestatem appellare, quæ proculdubiò in re quacunq; reperitur, siue vim solis, cui etiam cælestis virtutis appellatio ob quamdam excellentiam competit; cum lumen, & motum cæterarum stellarum moderari videatur. Ab his igitur causis vniuersalibus cæteræ talium effectuum peculiares dependent. A

Præterea causæ generales prædictarum impressionum, quæ in suprema aeris regione generantur ad duas iterum reduci possunt, quarum altera hypocauma nominatur, vt superius etiam fuit explanatum, quòd causæ materialis vicem gerit: altera verò est motus circularis, qui functionem causæ efficientis obire perhibetur. Namq; cum illùc ascenderit siccior ille spiritus à terra eleuatus, necesse est, vt incalescat eo modo, quo res aliqua à celeri motu calorem haurire solet, quæ calefactio eatenus procedit, quatenus inflammationem concipiat. B

Sin ad causas impressionum, quæ citra inflammationem contingunt, animum dirigamus; hæ à præcedentibus non valdè discrepabunt: cum hiatus, seu chasmata, vel Cœli voragines fiant, vt antea exposuimus, quando exhalatio turbulentior nigrorem quemdam contrahit, qui crassarum, & obscurarum imaginum color proprius esse solet; sed extra, ob vicinitatem luminis rarior, & candidior euadit; quocirca ratione huius diuersitatis, quod magis intus est speciem cuiusdam profunditatis repræsentat, quam ab hiatu nihil differentem esse spectatores opinantur.

Causa Chasmatum.

Tunc enim fit, vt album vehementius percellat visionem, eaq; ratione propinquius oculis videatur; nigrum autem, ob causam oppositam, longiori interuallo videtur distare, & quodammodo hiare creditur. Qua de re vulgares homines id intuentes, chasmata, seu hiatus, in Cœlo esse arbitrantur, & tanquam monstrosa admirantur. C

Neq; ab his causis multùm discrepant illæ, quæ sanguineos colores in Cœlo, & circa astra procreant. Quandoquidem exhalatio pariter turbulentior, & inopia cælestis lucis, dum in vnum congrediuntur, non alium, quàm purpureum colorem sanguineo proximum generare possunt: dummodò quædam proportio, & æqualitas inter hæc duo seruetur.

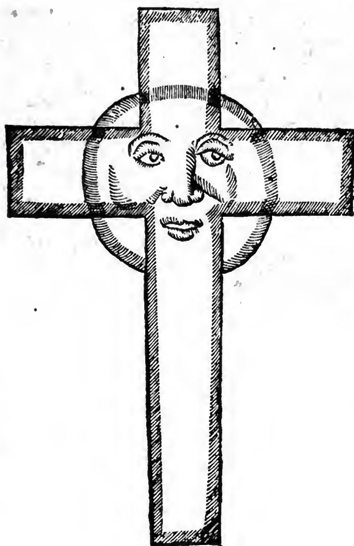
Colorum varietatis causa. Alioquin si exhalatio fuerit ita turbulenta, vt longè splendorem lucis superet, color niger magis, quam ruber, vel quilibet alius apparebit, quoniam lux iuxta eum diffundi nequeat, quæ vice versa in causa est, vt, quando eadem lux fuerit copiosa, & crassitudinem exhalationis superauerit, colorem album pariat. Hinc denuo fit, vt, si neutrum horum alium vicerit, neutrum etiam prædictorum colorum emergat, sed alius quidam vtriusq; naturam participans, qui sanguineus, vel purpureus color erit appellandus. D

Hinc etiam prodire potest causa, propter quam huiusce modi colores noctu magis, quàm interdiu videantur: etenim causa huius effectus est inopia lucis: cum diurnum lumen nocturno semper sit copiosius, vnde fit, vt cuncta interdiu magis albicantia appareant. Verùm si huiuscemodi sanguinei colores fortè etiam interdiu conspicantur, quod minimè negandum est, vt exemplis superius memoratis manifestauimus, tunc asserendum erit id contingere æstiuo potissimum tempore, quo, ob copiam caloris, & incendij fumosæ, & turbulentæ exhalationis, hypocauma magis viget; propterea perspicuitas prioris luminis aufertur, vel saltem remittitur: ideòq; tunc non candida, sed sanguineo veluti colore fœdata astra, & luminaria conspiciuntur.

Circulorum causa.

Quoad causas circulorum, qui aliquando Solem, Lunam, & quoduis astrum circumdare videntur, notandum est aliam non esse horum circulorum, siue halonum causam,

IIII. Admirabile Crucis ſignum in Luna.

cauſam, quàm vaporem, & nubem, in qua ſplendor aſtri frangitur, quam fractionem metheorographi halonem indigitant. Nam radij aſtrorum dum vltra viſum ferri non poſſunt, æqualiter in ipſa nube franguntur: verùm ſi nubem æqualem offenderint, exactus circulus prodibit: ſin nubem inæqualem inuenerint obuiam, tunc non integer circulus, ſed ſemicirculus tantummodò apparebit. A

Cur Halo circa lunam frequentior. Præterea circa Solem rarius, & circa Lunam frequentius halones apparent, quoniam calor Solis, qui multò maior eſt, quàm calor Lunæ appropinquantes nubeculas facilius diſſipat, quàm Luna, quæ caloris eſt imbecillioris, & propterea hæc nubes facilius admittit, & frequentius halones patitur.

Paralios autem neq; iuxta Solem, neq; admodum longè produci poteſt, quoniam propinquitas Solis nubem prius diſſolueret, quam ſpeculi vicem obire poſſet: namque diſtantia refractionem viſus ita adimit, vt nubes longè diſtans à Sole formam, nec etiam puſilli ſpeculi præ ſe ferre poſſit: quocirca redditur inepta ad albedines, & ad illos recipiendos colores, quos apparitio paralij expoſtulat. Quamobrem ſimulacra huius generis neq; ſupra Solem, vel propè, vel eminus formari poſſunt: idcircò neceſſe eſt, vt tantummodò iuxta latera Solis producantur, mediocri tamen diſtantia, ne propinquitas Solis diſſoluendo nubeculam, horum generationem impediat, & longa diſtantia vim formandi ſpeculi adimat. B *Cauſa phyſica.* Hæc ſunt, quæ quoad cauſas phyſicas de prædictis effectibus pronunciare poſſumus. Quando autem huiuſmodi cæleſtia monſtra à manu Diuini Opificis immediatè prodeunt, eorum cauſas humani ingenij acumen penetrare, neque reddere poteſt.

Hiſtoriæ Monſtrorum finis.

L. D. D. P. Q. S. V.

INDEX MONSTRORVM ET RERVM MEMORABILIVM COPIOSISSIMVS.

Ari-

Femi-

Ger

Hiero-

INDEX.

Ho-

Ho-

I

INDEX.

Lac

Mu-

Orion

Pote-

INDEX.

Pullus

Sta-

T

FINIS.

PARALIPOMENA
ACCVRATISSIMA
HISTORIÆ OMNIVM ANIMALIVM,

Quæ in Voluminibus Aldrouandi deſiderantur.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

In Patrio Bononienſi Archigymnaſio Simpl. Med. Profeſſor Ordinarius,

Muſæi Illuſtriſsimi Senatus Bonon. necnon Horti publ. Præfectus ſummo labore collegit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON.
proprijs ſumptibus in lucem edidit.

BONONIÆ M.DC.LVII.

Typis Io. Baptiſtæ Ferronij. Superiorum permiſſu.

ILLVSTRISSIMIS BONONIENSIS REIPVBLICÆ SENATORIBVS

Bartholomæus Ambrosinus F.

VNQVAM possum, Illustrissimi Senatores, inter illa vestræ benignitatis, & beneficentiæ argumenta, quibus quotidie vestros Ciues, & præsertim Ministros prosequimini, illud postremo loco reponere, dum me omnium minimè peritum non modò custodiæ vestri Musæi θαυματοφυλακίου *designastis, sed etiam mihi tot, tantorumq; operum condendorum, & perficiendorum curam demandastis. Quod postea munus pro viribus exercendum aggressus, quàm vigili studio, & quanta sedulitate præstiterim, interdiù, noctùque huic inuigilans messi, narrare non est opportunum: quia nunquam talem virium mearum imbecillium solicitudinem in hoc opere consumere possum, quin semper maiorem Illustrissima tantorum Patrum humanitas non mereat. Sed animus meus hoc identidem versiculo recreatur.*

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Itaque hoc tantùm annuo, quòd nudius tertius in vestro dum versarer Musæo, vastum Historiæ omnium animantium intuens pelagus, mul-

tas Icones omissas, historijsq; minimè insertas animaduerti. Quare id admiratus, tum ne perpetuis obruerentur tenebris, tum vt vobis in obsequiosos pergratis morem gererem; iuxta illud Virgilianum.

Li.4.Aen. vers.519. Et benè apud memores veteris stat gratia facti.

Ex Iconibus collectis hæc Paralipomena Historiæ cunctorum animalium accuratissima, ab omnibus Studiosis expetita concinnaui, & eadem vestro Nomini, quasi Numini obtuli; nec immeritò: sic enim vestrum campum, quem olim mihi dedistis excolendum, nunc vepribus expurgatum, semitis reclusum, & multis lucubrationibus cultum restituo, seu potius flores in hoc fertili, & amœno lectos agro, quasi in fasciculum compositos vobis olfaciendos reuerenter porrigo. Pergite vos vestro patrocinio me fouere, quem olim ad hoc munus obeundum tanto suscepistis ardore.

Valete, & felices viuite.

Bononiæ Cal. Decembris M.DC.XXXXI.

PARALIPOMENA ORNITHOLOGIÆ.

E

OLIM Ornithologia ab Eruditiſſimo viro Vlyſſe Aldrouando in tres partes fuit diſtributa, in quarum prima Aues rapaces, tam diurnæ, quàm nocturnæ recenſebantur; in ſecunda, præter aues graniuoras, nempè gallinacea genera, columbas, pauones, phaſianos, ſimileſq; alias, illæ etiam, quæ vermibus vitam ſuſtentant, necnon pamphagæ numerabantur: in tertia demum quotquot aues in aquis ſe mergunt, vt anſeres, & anates, & quæ circa aquas, pabuli gratia, ſemper verſantur, vt Ardeæ, & cæteræ huius generis, collocabantur. Nos in præſentia, hoc ſeruato ordine, pauca addemus, quæ partim ob multitudinem iconum, quæ in Muſæo olim Aldrouandi, & nunc Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis ſeruantur, partim quia, maturiùs Author non obſeruauerat, typis non fuerunt mandata.

Pamphagæ aues.

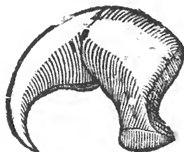
F

Primitùs proponimus ſpectandum, & conſiderandum Lectori vnguem alicuius auis rapacis, qui in Muſæo adhuc diaphanus conſpicitur. Hanc enim iconem Lector contemplabitur, num ad diurnas, vel nocturnas aues huius generis ſpectare poſſit.

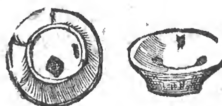
Sin hic vnguis ad rapaces aues diurnas attineat, aliam, atq; aliam iconem ad nocturnas pertinentem exhibemus: namq; figuram Periophthalmij noctuæ, ſiuè Vlulæ, necnon ouum habebit Lector, & meditabitur.

Aues rapaces nocturnæ, & diurnæ.

Vnguis rapacis Auis.

Periophthalmion Noctuæ.

Ouum Noctuæ.

Nolumus prætermittere iconem Accipitris capite,& cauda nigri, cæteris verò albi, si tamen hoc animal in rerum natura versatur de quo valdè dubitamus, quandoquidem hæc icon obseruata fuit in tabula Bembi supra caput Apollinis effigiata, in qua tabula multæ aliæ aues monstrificæ fuerunt delineatæ, vt in Historia monstrum explicauimus.

Accipiter capite, & cauda niger.

DE AQVILIS. A

PErpulchrum, & regium Aquilæ genus corona, vel crista nigra redimitum per Indiam vagatur, quod Incolæ Yzquauhtli nuncupant, rostro circa radicem luteo, deinceps nigro, pedibus pallidis, vnguibus nigris, cruribus, & ventre ex colore nigro, & candido permixtis, collo fuluo, dorso, & cauda nigris, atq; fuscis. Hæc Aquila magnitudine vulgarem æquat Arietem, magna audacia, & ferocia est prædita, itaut homines, cicur etiam facta, leui de causa adoriatur: mitescit tamen, & aucupio instar aliorum Accipitrum, quorum videtur species, famulatur.

Aquila ad Aucupium.

Aquilæ albæ, præter memoratas à Doctissimo Aldrouando, vagantur per montes vltra regnum Malabar, per mille milliaria ad regnum Morfili, quod nemini est tributarium, & serpentibus in conuallibus illis versantibus vescuntur. His Incolæ in venatione gemmarum, & præcipuè Adamantum vtuntur: cum in montibus huius regni multi Adamantes generentur. B Idcircò post pluuias multi homines egrediuntur ad riuos aquarum de montibus descendentes, & in arena aliquos inueniunt Adamantes. Sed quoniam plurimi ad conualles inaccessas ab vndis conuehuntur; æstiuo tempore homines ascendunt montes, & in illas valles proijciunt recentium frustra carnium, Aquilis albis aspicientibus, quæ postea ab ipsis in montes sublata nonnullos adhærentes habent Adamantes. Aduertunt igitur, quò aues sublatam portent carnem, & accurrentes strepitu Aquilas abigunt, & lapillos carni adhærentes colligunt. Sin Aquilæ proiectam carnem in conuallibus comederint, obseruant diligenter locum, in quo noctu Aquilæ dormiant, & mane ab excrementis lapillos eliciunt, si quos vnà cum carne deuorauerint.

Venatio adamantum per aquilas.

C

DE AVRIS, SIVE AVIBVS Ventorum.

AVIS est quædam apud Indos, quæ nomen aduersus quamuis auræ violentiam, & ventorum impetum meruit. In locis maritimis vocatur Zamuro, Peruanis Suyunu, Mexicanis Tropilloti: Coruini videtur generis, & magnitudine ad Aquilam accedit, colore est nigro, vngue adunco, & atro, crure fusco, rostro instar Psitaci, fronte depili, & cute plicatili obtecta, necnon raris, & nigris pilis circumuallata, Morticina carne, stercore humano, & alijs sordibus vescitur.

Coruigenus.

In arboribus, & rupibus huiusmodi aues pernoctant, sed mane ad ciuitates aduolant, & à locis eminentioribus diligenter intuentur plateas, vt quicquid immundum, & exangue in escam sumant. D Perspicaces enim sunt, præpetes, & miri silentij, neq; enim vociferantur, neq; canunt, sed quoddam leue murmur edunt. Hernandus author est, ignotæ esse originis, cum locus, vbi nidulentur, & sobolem alant, ignoretur; tamen in singulis nouæ Hispaniæ angulis sunt frequentissimæ. Nihilominus Acosta scribit eorum pulos esse albos, & adolescentes coruinam nigredinem adipisci, & odoris esse ingrati. Cinis pennarum ortum pilorum coercet. Caro estur ad morbum gallicum expugnandum; stercus haustum in aliquo liquore, melancholicis confert, & cor Sole exsiccatum suauissimum spirat odorem. Quocirca huiusmodi aues in aliquibus Prouincijs, lege lata pœna, non interimuntur.

Vsus in medicina & alijs.

Alias auis est Cozcacoauhtli ab Indis vocata, & regina Aurarum, scilicet earum esse perhibetur, quas Mexicani Auras, nempè Ventorum Aues nominant. Mexicanæ

Aues ventorum.

canæ Prouinciæ est indigena, hancq; nomenclaturam sibi vindicauit; quoniam magna vi resistens ventis, iisdem sedibus perstet immobilis. Magnitudine Gnesias adæquat Aquilas. Totum corpus, præter collum, & pectus, ex nigro purpurascit.
E Alæ subtus circa exortum nigræ, cætera cinerea, desuper verò mixtim fuluæ, nigræ, & nonnihil ad purpureum colorem tendentes. Crura rubra sunt, vngues vnci, rostri extremitas Psitacorum æmula, alba, cætera rubicundo colore infecta; narium foramen est amplum, oculi nigri, iris fulua, rubræ palpebræ. Frons sanguineo est perfusa colore, rugis plicatilibus exornata, quas instar Galli pauonis aliquando explicat, cum pilis quibusdam raris, & nigris. Cauda est Aquilæ infernè cinerea, foris autem nigra. Vescitur, & ipsa morticinis carnibus, & stercore humano, deinde anguibus, lacertis, & muribus, quibus in dies insidiatur. Indi plumas huius auis visceribus admouent, & carnes elixas, perdurante hoc affectu, necnon in profliganda lue gallica fæliciter vsurpant. *Vsus in medicina.*

F

DE AVIBVS PSITACO congeneribus.

EX Moluccanis insulis quædam auis Noyra nuncupata in Indiam defertur, quæ Psitaci faciem apprimè exprimit, & cătum etiam imitatur, nisi quòd pennis rubicundioribus est vestita, & caro pretio venditur. Præterea hoc peculiare sibi vindicat, quòd altorum suorum capita, aures, nares, & vultum, lingua studiosè, more Canum, detergit: itaut his gesticulationibus Dominis suis non parùm oblectationis afferat. Præterquamquòd vario, & amæno pennarum colore alios Psitacos longè superat.

In Chiappa quoq; aues quædam, Acciptres fluuiatiles nominatæ versantur, monG strosæ quodammodò pedibus videntur; cum horum alterum anserinum, & alterum aquilinum habeant: etenim dum altero innatant, altero prædam rapiunt. *Accipitres fluuiatiles.*

DE PISCIS.

QVÆDAM auis à sedando, & dissipando capitis dolore Picus salutifer fuit appellata, merula est maior, rostro longo, & nigro, sed inferna parte breuiori, vertice, & toto ferè collo desuper rubicundo, infernis partibus prorsus cinereis, alis autem, & dorso nigris, sed albis lineis transuersis varietatis. Frequentat agros prouinciæ Totonacapæ, & ad Pici genera referri creditur; cum ar-
H bores rostro perforet. *Picus salutifer.*

Plumæ capitis rubescentes applicatæ, capitis dolorem leuare feruntur: siue id à signatura retulerint, cum in vertice capitis huius auis emineant, siue quia experimento id comprehenderint.

Est ibi alia species huius auis, quæ Picus imbrifœtus indigitatur lingua vernacula Quatotoni, magnitudine Vpupam æquat, nigro, fuscoq; colore variatur. Rostrum, quo arbores cauat, tres digitos est longum, firmum, & candens, sed infernè breuius. Caput est paruum, plumisq; rubris contectum, & decoratum, crista rubicunda tres vncias longa, & in superna parte nigra. Ab alterutro colli latere fascia nigra ad pectus vsq; descendit. Pedes, & crura sunt liuida. Non longè à mari australi degit, in excelsis arboribus nidificat, cicadis, & vermibus victitat, & tempore imbrium in prolem incumbit, vnde nomen sibi comparauit. *Picus imbrefœtus.*

DE

DE NOCTVIS, & Vespertilionibus.

A

NOCTVA canora est, Chicoatli apud Indos vocata, quæ magnitudine nostratem æquat, rostro est longo, tenui, & pullo, necnon tænijs iuxtà vtrumq; oculum luteis, & obliquis. Inferiora corporis pallida sunt, nigris quibusdam plumis circa collum interfertis. Nigri ei sunt oculi, iride lutea. Cætera ex fuluo, fusco, & cinereo permixta sunt; montosa colit loca, & in vimineam coniecta caueam non mediocriter garrit, vnde nomenclaturam acquisiuit. Facili alitur negocio; quia pane, vermibus, & alijs huiusmodi rebus vescitur. Calidis, & frigidis regionibus comprehenditur, & non insuaue præbet alimentum. Nonnulli à Noctua vulgari Chiaquatotol appellant, quoniam illa non minus sit auguralis. B

Vsus in cibis.

Vespertiliones occidentales grandes sunt, itaut horum nonnulli pedalem longitudinem superent, duris, & longiusculis pilis præditi, color est diuersus: nam quibusdam ex flauo est cinereus, aliorum est magis fuscus, & nonnullorum spadiceus. Alarum partes corpori proximiores pilis sunt tectæ rarioribus, earumq; supina pars magis, quàm prona. Sunt autem alæ sesquipedalis longitudinis, & latitudinis octo vnciarum: quamuis in aliquibus sint breuiores, & angustiores, sicuti vicissim in alijs latiores, & longiores. Color alarum ex fusco est cinereus, summa singularum alarum pars, officulum duas vncias longum continet, in acutum, & curuum vnguem desinens, quo arboribus adhærent; similiter ab extrema ala vnguis minor, & vix eminens pendet.

Vespertilionum descriptio.

Duas habent aures, sed paruas in comparatione ad magnitudinem, & crassitiem capitis, extima parte angustas, & in mucronem desinentes. Rictus nonnullorum obtusus, quasi rictus felis obseruatur, aliorum verò oblongius, & ad vulpeculæ rictum accedens. C

Demum in superna mandibula vtrinq; seni; & in inferna septeni sunt dentes, quorum anteriores cæteris sunt longiores, & candidi. Crura binas vncias longa, pedes parui, & semiunciales, qui in quinq; digitos binis articulis integratos distribuuntur, quorum singuli in magnos, firmos, acutos, curuos, & nigros vngues desinunt, ijs similes, qui membranaceis alis inesse retulimus, quibus de arboribus se suspendunt.

Cap. 61. Gomara, in sua generali Historia, horum animalium magnitudinem prædicat, sed eorum faciem non describit, solum addit esse animantes admodum mordaces, morsumq; esse valdè nocuum, qui ablutione aquæ marinæ, & adustione curatur. Deinde paulò inferiùs ad rem, non iniucundam narrat historiam. Accidit, inquit ipse, vt
Cap. 80, in Prouincia Chriribichi, famulus Monachorum Dominicanorum in Cœnobio, cui nomen Sanctæ Fidei, pleuritide corriperetur, sed vena, ad tollendum morbum à Chirurgo minimè deprehensa, ægrotus deploratus relinquebatur, interim sequenti nocte Vespertilio ægroti decumbentis pedem nudum inueniens circa venam momordit, & sanguine satur, aperto vulnere discessit; ideóq; tantùm sanguinis effluxit, vt patiens à morbo liberaretur, non sine magna Monachorum admiratione; vnde pro miraculo id prædicare solebant. D

Casus pleuritidis.

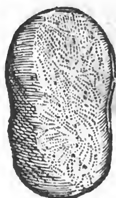
In Plaga Orientali viuunt etiam Vespertiliones immensæ ferè molis, quoniam magnitudine gallinas æquare perhibentur, quorum caro palato est grata, & iucunda: sunt tamen fructibus admodum infesti; propterea noctu agros custodire oportet; & hæc de Auibus ad primum Ornithologiæ Tomum attinentibus dicta sint.

DE

DE GALLINIS, & Vrogallis.

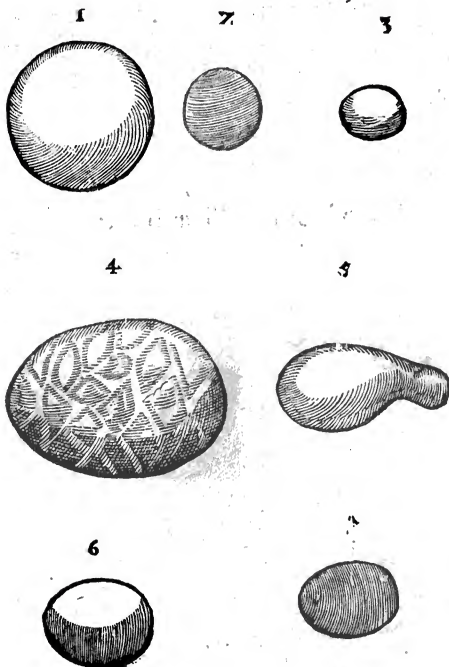
GALLINARVM, in Regione Mozambicha, caro atra est, immò pennæ carnes,& ossa ita nigricant,vt si coquantur, in atramento elixæ esse videantur: nihillomimus sapidissimæ sunt, & reliquis longè meliores creduntur. Icones Gallinarum Indicarum habentur in secundo Tomo Ornithologiæ: hìc autem damus Iconem Oui Gallinæ Indicæ, vt Lector discrimen inter hoc, & Ouum Gallinæ nostratis meditari possit.

Ouum Gallinæ Indicæ.

Amplius

Icones variæ Ouorum Gallinæ.

Amplius adduntur icones omissæ varietatis ouorum Gallinæ, quæ monstrificam quodammodò naturam referunt, veluti in hac tabella conspicitur.

E 1. Ouum gallinæ rotundum instar pilæ.
2. Ouum aliud gallinæ paruum rotundum cortice durissimo.
3. Ouum gallinæ magnitudine oui columbini.
4. Ouum gallinæ monstrificum, nempè vndosum, & rugosum.
5. Ouum gallinæ monstrosum, nempè figura cucurbitæ perticalis.

Cæterùm oua delineata sub numero sexto, & septimo sunt aliorum animalium, siquidem sub numero sexto repræsentatur figura oui Testudinis terrestris, & sub numero septimo effigies oui Noctuæ, quæ ambo in eadem tabella erant incisa.

Prædictis addamus iconem alterius oui gallinæ magis monstrosi, quandoquidem collum instar phialæ habet.

Ouum Gallinæ cum collo instar phialæ.

De Vrogallo postea tam maiori, quam minori in secundo Ornitologiæ tomo fusiùs egit Vlysses Aldrouandus, quos Tetraonem maiorem, & minorem appellauit. Verùm Olaus Magnus, præter memoratos, alios Vrogallos minores in septentrio-

Vrogalli minores Septentrionales.

ne, nimirum in Noruegia, & regionibus finitimis, degere scripsit, qui sub niue duos, aut tres menses, absq; cibo latibulantur, fortassis eo modo, qui pingitur in superiori icone; ideòq; tunc à Venatoribus facilè capiuntur.

E Hos igitur, si attentè Lector meditabitur, proculdubiò discrepare ab illis asseuerabit, quos Clarissimus Aldrouandus loco citato delineauit.

Hæ autem aues, iuxta sententiam Ornithologi, non erunt absimiles illis, de quibus in libro mirabilium Aristoteli adscripto, hæc habentur. In Ponto per hyemem quædam aues reperiuntur, quæ neque excernunt, nec si pennæ euellantur, sentiunt, nec etiam si veru transfigantur, sed tantummodò quando ab igne incaluerint, & quamuis aliqui id sibi persuadere nequeant: attamen quando inferius de auicula epilepsiæ verba fient, & illius proprietates narrabuntur, proculdubiò id etiam credet. *Aues hyeme veluti mortuæ.*

DE AVIBVS INDICIS
Phasianis nuncupatis.

F

AVIS montana Tepetototl ab Hispanis indigenis Phasianus nuncupatur, est magnitudine Anseris colore nigro, & splendenti, plumis nonnullis infernè candicantibus circa caudam, & in postremis alis cruribus, & pedibus cinereis, rostro curuo, partim cinereo, partim luteo, & circa radicem veluti tumente, crista plicatili, & oculis nigris, frugibus frumentaceis, seu in massam, seu in panem coctis, alijsque similibus edulijs vescitur. Caro est edilis, & palato grata. Auis postea, est valdè familiaris, & hominum amica: propterea sæpè domesticorum pallium rostro apprehendens cibum exigit, & ianuam domus clausam rostro similiter pulsat, hominemque sequitur, si ei liber detur aditus, & domum repetentem blanditijs excipit. Hinc Lector colligere debet, quod adulatio, & societas canum hanc auem minimè superat. *Auis blandiens more canum.*

G Non dissimiles aues habet Tartaria, quas vocant Seyserach, magnitudine, & pennis Phasianum æmulantes, & in planitie quadam monga nuncupata versantes. Sed quoniam in loco non procul hinc Ciba appellato, militum agmina ad custodiam resident, vt quorumcumque hostium impediant transitum, quando huiusmodi aues aduolantes, & vnica facta veluti acie, fugientes obseruant, inimicorum aduentum intelligunt, & illicò ad arma, & ad tutelam se accingunt. *Aues hostẽ indicantes.*

DE PERDICIBVS.

H DEGVNT Perdices tam magnæ in insula Sanctæ Helenæ, vt crassitudinem Gallinæ adæquent, coloris sunt cinerei, & adeò cicures, vt homines sibi appropinquantes intueantur, nec facilè auolent. Magna frequentia foueis conduntur, vt quandoque viginti, & plures in vna tantùm crypta latibulentur.

DE COTVRNICIBVS INDICIS. A

SVNT huiusmodi aues nostris Coturnicibus quodammodo similes; quamuis ad genus Perdicum potius sint referendæ. Multa genera apud nouos Hispanos reperiuntur. *Differentiæ.* Nonnulla sunt fusca, & cristata, quæ Quauhtzonecolin appellant, mediocris magnitudinis: alia fusca, sed cristarum expertia, & paulò minora; alia omnium maxima, & fulua, sed capite albo, & nigro colore variato, extremis autem alis, & dorso albicantibus. Pedes, & rostrum nigra sunt, omnia tamen genera homini optimo sunt alimento, & gulæ gratificantur, dummodò per triduum iugulentur, antequam mensis apponantur. Immò harum auium carnem ægrotis, & valetudinarijs exhibent, *Vsus carnis.* neq; Indi habent aliam carnem, quæ post carnem cohortalium huic præferri possit. Canunt more nostratium, quamuis aliæ alijs suauiùs, in vimineis carceribus includuntur, & frumento indico, & nostrate aluntur. B

Alia auis Coyolcozque nuncupata est species Coturnicis Mexicanæ, quæ nostratibus magnitudine, cantu, nutrimento, volatu, & moribus assimilatur, diuerso tamen est colore prædita, nam supernè color est fuluo, candidoque permixtus, infernè autem tantummodò fuluus; Præterquamquod verticem, & collum nigræ, albæq; plumæ occupant. Oculi sunt nigri, & crura fulua. Indigena est auis, & alimento nostratibus communi victitat.

Alia species. Est alia species Acolin dicta Sturno magnitudine similis, cruribus, pedibusque ex viridi palescentibus, & in quattuor longos digitos diuisis. Rostrum est luteum, & longiusculum pro corporis proportione, necnon tenue, & mucronatum. Oculi nigri iride fulua cincti, corpore tamen pa. 10. Inferna corporis alba sunt, lateribus fusco colore maculatis. Superna verò, & cauda breuiuscula, fulua sunt, sed maculis nigricantibus distincta, & candidis lineis quascumque pennas ambientibus. Indigena est auis Mexicani lacus, quia muscis, & paruis animalibus circa aquam volitantibus vesci solet. C

DE PTEROPHÆNICO INDIÆ.

AVIS quædam alarum nota insignis vocata Acolchichi, propter humeros rubicundos honorificum apud Hispanos nomen meruit: quandoquidem aues huius generis Comendadoras indigitant; cum Insignia equitum militarium circa latus rubore fulgentia æmulentur. *Aues Comēdadoræ quæ.* Sturnis magnitudine, colore, & forma sunt æquales, & cum illis vbicumq; versantur; quamuis humeri primò fului appareant ad rubedinem tendentes; deinde tractu temporis, & ætatis, talis rubor in fuluum prorsus colorem degenerat. D In caueis interdum seruantur; nam lepidè garriunt, & voces humanas imitantur, etiamsi liberè per domos incedere permittantur; qualibet re sed potissimum pane, & frumento indico nutriuntur, in Regionibus calidis, & frigidis inueniuntur, in arboribus non procul ab hominum commercio nidificant, & sata in quibus fortè consederunt, depopulantur. *Mores, & vsus.* Tandem horum animalium caro non insuauem, & minimè gratum succum præbet.

DE

E # DE TVRTVRIBVS INDICIS.

TVRTVR Indica,siue Cocotzin Passere nostro paulò est maior,cuius vniuersum corpus supernè est fuscum, plumis tamen singulis ambiente nigro colore. Alarum partes anteriores partim sunt nigræ,sed pro maiori parte fulvescunt. Cauda extrema albo, & fusco colore promiscuè referta est. Plumæ infernum tegentes corpus sunt albæ, sed lineis atrofuscis terminantur. Infernæ alarum partes fuluæ, cinereæ, & nigræ. Caput paruum est, rostrum paruum, & nigrum, collum breue, crura rubentia, & demum vngues fusci, & parui.

Apud Mexicanos ab alarum colore, & strepitu, apud Hispanos, quia has aues Turtures vocant, à murmure, sapore, & nutrimento nomen sortiuntur: quamuis nostris Turturibus longè sint minores. Versantur potissimum in montibus, & etiam *Nomen vnde sumptũ.*
F iuxtà oppida, & Mexicani agri sunt alumnæ. Referunt autem harum carnem, si mulieri insciæ in edulijs permisceatur, Zelotypiæ mederi.

Præterea est aliud genus prædictæ aui prorsus simile, sed fuluo, & nigro corpore, capite autem cinereo. Sunt qui Tlapalcocotli ob fuluum colorem indigitent. *Aliud genus.*

DE AVIBVS PARVIS INDIÆ.

EST auis florida Xochitototl nuncupata plumis multicolor: pallet enim, nigrescit, candet, partim quoque est fusca, & vbique incola. Passerem magnitudi-
G ne, & forma ferè æmulatur. Vermiculis, & exiguis seminibus vescitur, ex arborum ramis nidum suspendit, ibiq; ouis incubat; amæna est auri, & palato,quoniam canora est, & gulæ mirandum in modum gratificatur.

Fortassis hæc eadem, vel non multum in moribus discrepabit ab auibus Chagrinis, quæ instinctu naturali ductæ pensiles nidos miro artificio struunt, vt à latrocinio Simiorum securæ sint, qui circa fluuium Chagren frequentes sunt, & omnes arborum ramos visitant, vt nidos auium exinaniant. Itaque huiusmodi aues ex besucis nidos suspendunt. Sunt autem besuci palmites tractabiles absque folijs hærentes, & reptantes per arbores proceras vsque ad earum culmina, quibus Indi pro funibus vtuntur. *Aues Chagrinæ.* *Besuci quales.*

Præterea minores adhuc aues in regione Peruana versantur; sunt enim ita exiguæ, vt apes, papiliones, seu cicadæ volantes esse videantur. Immò harum auicularum volatus est adeò celer, & præpes, vt alarum motus non magis conspici possit,
H quam crabronis, & qui talem auiculam præteruolantem videt, crabronem esse opinatur, & Auis nidorum magnitudini respondet, quos ex floccis gossypij illic abundè crescentis construit. Plumæ elegantibus coloribus, nempè aureo, viridi, alteriusue generis colore præditæ sunt. Rostrum est adeò tenue, vt acu, qua vestes sarciuntur, sit exilius. His auiculis nomen, *Tomineio*, impositum est, quoniam auis ita sit leuis, vt vno tantùm tomino, nimirum duodecim grana pendat. *Auium minimarum mores.*

Sunt tamen hæ auiculæ diuersæ speciei, quarum vnam, Indi Hoitzitziltototl appellant; nos variam auem diceremus, quia plumis tegitur vario colore infectis, quibus postea artificiosè copulatis, & contextis Diuorum effigies, & quarumlibet aliarum rerum imagines Indi artifices eleganter exprimunt. His auiculis talis est natura, vt eatenus volitent, quatenus herbæ, & flores perdurant virides, quorum succo aluntur: quandoquidem aduentante hyeme ad Pinus, vel alias arbores confugiunt, & de earum ramis tanquam mortuæ rostro se suspendunt, donec vernan- *Natura auicularum.*

DE COTVRNICIBVS INDICIS. A

SVNT huiusmodi aues nostris Coturnicibus quodammodo similes; quamuis ad genus Perdicum potius sint referendæ. Multa genera apud nouos Hispanos reperiuntur. *Differentiæ.* Nonnulla sunt fusca, & cristata, quæ Quauhtzonecolin appellant, mediocris magnitudinis: alia fusca, sed cristarum expertia, & paulò minora; alia omnium maxima, & fulua, sed capite albo, & nigro colore variato, extremis autem alis, & dorso albicantibus. Pedes, & rostrum nigra sunt, omnia tamen genera homini optimo sunt alimento, & gulæ gratificantur, dummodò per triduum iugulentur, antequam mensis apponantur. Immò harum auium carnem ægrotis, & valetudinarijs exhibent, *Vsus carnis.* neq; Indi habent aliam carnem, quæ post carnem cohortalium huic præferri possit. Canunt more nostratium, quamuis aliæ alijs suauiùs, in vimineis carceribus includuntur, & frumento indico, & nostrate aluntur.

Alia auis Coyolcozque nuncupata est species Coturnicis Mexicanæ, quæ nostratibus magnitudine, cantu, nutrimento, volatu, & moribus assimilatur, diuerso tamen est colore prædita, nam supernè color est fuluo, candidoque permixtus, infernè autem tantummodò fuluus; Præterquamquod verticem, & collum nigræ, albæq; plumæ occupant. Oculi sunt nigri, & crura fulua. Indigena est auis, & alimento nostratibus communi victitat. B

Alia species. Est alia species Acolin dicta Sturno magnitudine similis, cruribus, pedibusque ex viridi palescentibus, & in quattuor longos digitos diuisis. Rostrum est luteum, & longiusculum pro corporis proportione, necnon tenue, & mucronatum. Oculi nigri iride fulua cincti, corpore tamen pa. 10. Inferna corporis alba sunt, lateribus fusco colore maculatis. Superna verò, & cauda breuiuscula, fulua sunt, sed maculis nigricantibus distincta, & candidis lineis quascumque pennas ambientibus. Indigena est auis Mexicani lacus, quia muscis, & paruis animalibus circa aquam volitantibus vesci solet. C

DE PTEROPHÆNICO INDIÆ.

AVIS quædam alarum nota insignis vocata Acolchichi, propter humeros rubicundos honorificum apud Hispanos nomen meruit: quandoquidem aues huius generis Comendadoras indigitant; cum Insignia equitum militarium circa latus rubore fulgentia æmulentur. *Aues Comẽdadoræ quæ.* Sturnis magnitudine, colore, & forma sunt æquales, & cum illis vbicumq; versantur; quamuis humeri primò fului appareant ad rubedinem tendentes; deinde tractu temporis, & ætatis, talis rubor in fuluum prorsus colorem degenerat. D In caueis interdum seruantur; nam lepidè garriunt, & voces humanas imitantur, etiamsi liberè per domos incedere permittantur; qualibet re sed potissimum pane, & frumento indico nutriuntur, in Regionibus calidis, & frigidis inueniuntur, in arboribus non procul ab hominum commercio nidificant, *Mores, & vsus.* & sata in quibus fortè consederunt, depopulantur. Tandem horum animalium caro non insuauem, & minimè gratum succum præbet.

DE

DE TVRTVRIBVS INDICIS.

E TVRTVR Indica, siue Cocotzin Passere nostro paulò est maior, cuius vniuersum corpus supernè est fuscum, plumis tamen singulis ambiente nigro colore. Alarum partes anteriores partim sunt nigræ, sed pro maiori parte fuluescunt. Cauda extrema albo, & fusco colore promiscuè referta est. Plumæ infernum tegentes corpus sunt albæ, sed lineis atrofuscis terminantur. Infernæ alarum partes fuluæ, cinereæ, & nigræ. Caput paruum est, rostrum paruum, & nigrum, collum breue, crura rubentia, & demum vngues fusci, & parui.

Apud Mexicanos ab alarum colore, & strepitu, apud Hispanos, quia has aues Turtures vocant, à murmure, sapore, & nutrimento nomen sortiuntur: quamuis nostris Turturibus longè sint minores. Versantur potissimum in montibus, & etiam *Nomen vnde sumptũ.*
F iuxtà oppida, & Mexicani agri sunt alumnæ. Referunt autem harum carnem, si mulieri insciæ in edulijs permisceatur, Zelotypiæ mederi.

Præterea est aliud genus prædictæ aui prorsus simile, sed fuluo, & nigro corpore, capite autem cinereo. Sunt qui Tlapalcocotli ob fuluum colorem indigitent. *Aliud genus.*

DE AVIBVS PARVIS INDIÆ.

EST auis florida Xochitototl nuncupata plumis multicolor: pallet enim, nigrescit, candet, partim quoque est fusca, & vbique incola. Passerem magnitudi-
G ne, & forma ferè æmulatur. Vermiculis, & exiguis seminibus vescitur, ex arborum ramis nidum suspendit, ibiq; ouis incubat; amæna est auri, & palato, quoniam canora est, & gulæ mirandum in modum gratificatur.

Fortassis hæc eadem, vel non multum in moribus discrepabit ab auibus Chagrinis, quæ instinctu naturali ductæ pensiles nidos miro artificio struunt, vt à latrocinio Simiorum securæ sint, qui circa fluuium Chagren frequentes sunt, & omnes arborum ramos visitant, vt nidos auium exinaniant. Itaque huiusmodi aues ex besucis nidos suspendunt. Sunt autem besuci palmites tractabiles absque folijs hærentes, & reptantes per arbores proceras vsque ad earum culmina, quibus Indi pro funibus vtuntur. *Aues Chagrinæ.* *Besuci quales.*

Præterea minores adhuc aues in regione Peruana versantur; sunt enim ita exiguæ, vt apes, papiliones, seu cicadæ volantes esse videantur. Immò harum auicularum volatus est adeò celer, & præpes, vt alarum motus non magis conspici possit,
H quam crabronis, & qui talem auiculam præteruolantem videt, crabronem esse opinatur, & Auis nidorum magnitudini respondet, quos ex floccis gossypij illic abundè crescentis construit. Plumæ elegantibus coloribus, nempè aureo, viridi, alteriusue generis colore præditæ sunt. Rostrum est adeò tenue, vt acu, qua vestes sarciuntur, sit exilius. His auiculis nomen, *Tomineio*, impositum est, quoniam auis ita sit leuis, vt vno tantùm tomino, nimirum duodecim grana pendat. *Auium minimarum mores.*

Sunt tamen hæ auiculæ diuersæ speciei, quarum vnam, Indi Hoitzitziltototl appellant; nos variam auem diceremus, quia plumis tegitur vario colore infectis, quibus postea artificiosè copulatis, & contextis Diuorum effigies, & quarumlibet aliarum rerum imagines Indi artifices eleganter exprimunt. His auiculis talis est natura, vt eatenus volitent, quatenus herbæ, & flores perdurant virides, quorum succo aluntur: quandoquidem aduentante hyeme ad Pinus, vel alias arbores confugiunt, & de earum ramis tanquam mortuæ rostro se suspendunt, donec vernantibus *Natura auicularum.*

tibus agris, & reflorescentibus herbis, denuòreuiuiscant, seu potiùs expergiscantur: indeque ad florulenta loca euolent, similes vices pluries subituræ, neque hoc nugamentum videri debet; siquidem hoc multorum virorum fide dignissimorum testimonio compertum est, qui auiculam stipiti affixam intra cubiculum tulerunt, & eam, A cum menses brumales tanquam exanimis ibi iacuisset, statuto sibi à natura tempore, reuiuiscentem, & dimissam, ad agros volitantem obseruarunt. Insuper referunt huius auis concrematæ puluerem epilepticis summo esse adiumento, quod à signatura, vel ab experimento, vel ab vtroque nouerunt: propterea non immeritò auis epilepsiæ esset nuncupanda. Gomara tamen in Historia de expugnatione vrbis Mexicanæ, Vicicilin hanc auiculam nominare videtur.

Vsus in medicina.

Auis Epilepsiæ qualis.

DE AVIBVS AQVATICIS, & primum de Cycno cucullato.

B

PER aues aquatiles non solùm eas intelligere debemus, quæ in vndis natantes alimentum quæritant, sed etiam illas, quæ circa aquas fluuiales, marinas, & stagnantes victum sibi cōparant. Miris igitur Natura vaframentis instruit aues quasdam Prouinciæ Veræ pacis, quæ victum inueniunt egesto in amnes stercore, ad quam escam pisces emergentes rapiunt.

Quædam auis Cycnum magnitudine æquans, reperta est in insula, quam Batavi insulam Mauritij à Principe Mauritio cognominarunt; antea tamen Lusitani insulam Cycneam forsitan ab aue, de qua in præsentia sumus acturi, appellabant, quoniam ipsi hanc auem verum Cycnum esse opinabantur; licèt Clusius hoc animal gallinaceum gallum peregrinum nominet.

Insula Cycnea quæ.

Gallus peregrinus.

Itaque hæc auis magnitudine Cycnum quidem æquat, aut superat. Forma tamen longè diuersa: quandoquidem eius caput est magnum, & tectum quadam veluti C membrana cucullum referente. Deinde rostrum non planum, sed crassum est, & oblongum subflaui coloris, parte corpori proxima, cuius extimus mucro est niger. Superior rostri pars adunca, & curua, inferior verò subcærulea, & macula mediam partem inter flauum, & nigrum occupat. Raris, & breuibus pennis auis est tecta, alis caret, quarum loco quaternæ, aut quinæ tantùm pennæ admodum longæ, & nigræ apparent. Posterior corporis pars præpinguis, & crassa est, in qua pro cauda pennæ crispæ, & conuolutæ cinerei coloris conspiciuntur. Crura illi sunt crassa potiùs quàm longa, quorum pars superior genutenus nigris pennis est velata, inferior vna cum pedibus subflaui est coloris. Pedes in quattuor digitos sunt distributi, quorum terni longiores antrorsum spectant, quartus verò breuior retrorsum, omnesque nigris vnguibus sunt prædití. Nautæ hanc auem suo idiomate Vualgh, Vogel vocitant, quasi auem nauseam mouentem, quoniam huius caro per diuturnam elixationem non fiat tenera, sed dura remaneat, & difficilis concoctionis. In ventriculo huius auis duo lapilli fuerunt inuenti, non quod ibi fuerint geniti, sed potius secus maris littus ab aue deglutiti, cum huiusmodi aues secus littora maris ad victum inueniendum versentur. D

Auis mouens nauseam.

Lapilli auiū.

DE

E DE AVE VIVIVORA Pellicano ſimili.

EST quædam auis peregrinæ gulæ Tlauhquechul nominata, viuis tantum piſcibus vitam ſuſtentans: mortuos enim piſces non attingit Plateæ, ſeu potius Pellicano, nempè Onocrotalo eſt ſimilis, ſed coccineo, & pulcherrimo vniuerſi ferè corporis colore, lato, & rotundo circa finem roſtro, & cinereo, pupilla nigra, iride rubra, fronte galli pauonis, de pili ferè capite, & albicante cum vniuerſo collo, & parte pectoris, necnon faſcia nigra, & lata caput à collo diſcriminante. Circa littora maris, & ripas fluminum viuit.

F Poſteaquam in ſermonem Onocrotali, ſeu Pellicani incidimus non à ratione alienum eſſe exiſtimauimus hoc in loco Anatomen, & Sceleton Onocrotali recenſere, *Onocrotalus.* eiuſq; iconem ſpectandam proponere, quoniam in tertio Ornithologiæ Tomo, tanquam in propria ſede haudquaquam fuit delineata.

DE

Onocrotali Sceleton.

Litteræ in Onocrotali ſceleto exaratæ ſic explicantur.

A. Mandibula inferior palmi longitudine ſuperiorem excedens, cum ab interiori parte capitis ortum ducat.

B. Ingluuies, vel receptaculum piſcium tantæ capacitatis, vt etiam exiccatum, pedem immiſſum capiat: conſtat enim ex duplici membrana omni fibrarum genere prædita, quæ ſe ſe contrahentes ingluuiem anguſtant, & ſe ſe extendentes dilatant.

C. Mandibula ſuperior tres digitos lata, longa autem duas ſpithamas.

D. Roſtri extremitas curua inſtar hami.

E. Extremitas ſuperior æſophagi, quæ ingluuiei nectitur.

F. Pars oſsis Hyoidis.

G. Cranium.

H. H. H. Vertebræ colli.

I. Sternum.

K. Iugulum ſiniſtrum.

L. Iugulum dextrum.

M. Omoplata ſiniſtra.

N. Omoplata dextra.

O. ooooo. Extremitates ſterni cartilagineæ, quæ extremitatibus coſtarum nectuntur.

P. Superior pars alæ dextræ, quæ humerus etiam dicitur.

Q. R. Media pars alæ, in qua Q. deſignat cubitum, & R. Radium.

S. Pars inferior alæ, quæ manui reſpondet, cuius prima pars carpum, ſecunda metacarpum, & tertia digitos denotat.

T. T. Os ſacrum, cui iuxta latera oſſa anonyma nectuntur.

V. V. Vropygium in vertebras diuiſum.

X. X. Dextrum, & ſiniſtrum os fæmoris, quæ primæ partes cruris dicuntur.

Y. Y. Pars ſecunda cruris cute velata.

Z. Z. Tertia pars cruris, quæ pes nominatur ſua cute, & vnguibus munita, membrana inter digitos intercurrente.

DE ANSERIBVS DOMESTICIS, & feris.

A

Anserum vigilantia.

ANTIQVÆ domesticorum Anserum historię recentem horum animalium vigilantiam, ex Ioanne Eusebio Nierembergio Madritensi addere debemus, quæ accidit anno salutis humanæ post millesimum, & sexcentesimum vigesimo octauo, in Libu, vbi quidam Nigrita noctu imaginem pueri Iesu furatus erat, sed cum icone prodiens obuiam habuit Anserum gregem, qui impetu in furem irruerunt, & horum Anserum nonnulli morsibus vestes furis apprehenderunt, alis ad Cœnobij turrim auolantes campanam pulsarunt, alij horribiliter gracitantes incolas excitarunt, qui tandem à somno expergefacti, & accurrentes furem deprehenderunt. Non ergo dicendum erit posthac, quod Roma solum harum volucrum excubijs fuerit redempta. B

Anser Magellanicus qualis.

Præterea Anseribus feris addendus est Anser Magelanicus ita Clusio nuncupatus, quia in insulis Magellanici maris eum Batavi inuenerint, sed hi à copia pinguedinis huiusmodi aues *Pinguins* nominarunt. Est admirabilis hæc volucris ex genere Anserum, quamuis rostro sit dissimilis; in mari victitat, & semper magna pinguedinis copia redundat. Magnitudo est prægrandis anseris, prona parte nigris pennis tecta est auis, supina, & circa ventrem albis. Collum crassum, & breue candidis pennis instar torquis cinctum. Cutis crassa, & densa instar suillæ. Est alarum expers, quarum loco duæ pinnæ, quasi ex corio confectæ circa vtrumq; latus tanquam brachia propendent, prona parte breuibus, angustis, & rigidis pennis tectæ, supina verò minoribus, rigidioribus, & albis, quibus nonnullis in locis nigræ permiscentur; quæ pinnæ ad volandum sunt ineptæ, ad natandum verò huic animali maximo sunt adiumento: cum vt plurimum in aquis versetur, & terram tantummodò sobolis gratia petat. Namque quaternæ, aut quinæ huius generis aues in vna scrobe nidulantur, quia cryptas valdè latas, & profundas, instar cuniculorum, in littore fodiunt; immò interdum adeò altas, vt Nautæ per littus gradientes sæpiùs in eas genu tenus ruant. Huiusmodi volucres rostrum coruino maius habent, non adeò tamen elatum, & caudam valdè breuem, pedes nigros, planos, & forma pedum Anseris, non tamen ita latos. Erectæ, & capite sublimi incedunt, demissis pinnis tanquam brachijs in latera, itaut procul intuentibus tot homunciones, seu Pygmæi gradientes videantur. Aemulantur profectò gallinam illam monstrosam, quam domi alit Illustrissimus Fuluius Antonius Marescalchus, cuius icon in capite quinto Historiæ Monstrorum conspicitur. Hæ igitur aues erunt fortassis Anseres, quos Gomara scripsit sine pennis esse, nunquam à mare egredi, & pennarum loco villis quibusdam tegi. C

Descriptio Auis.

Varia differentia Anserum.

Insuper in Farris insulis duæ diuersæ Anserum species vagantur, quarum prima Helsingegaas nominatur, magnitudine Anseris, caput, & collum habet magnum, torque albicante cinctum, pectus album, alas leucophæas, tergum cyanæi coloris, & pedes rubros. Altera species vocatur Erandgaas Ansere syluestri paulò minor, capite leucophæo, collo rubente torque decorato, pectore fusco, alis, & pedibus rubris. Hæ species Anserum syluestrium Farris rarissimè conspiciuntur, neque ibi fætificant; vnde autem veniant, & quò nigrent adhuc nemini est cognitum. Longa autem experientia superstitio quædam ibi nata est, quòd, cum huiusmodi aues apparuerint, mutatio Magistratuum immineat. D

DE

E

DE ANATIBVS.

QVÆDAM Anatis ſpecies circa paludes Mexicanas verſatur. Xlepapantotl nominata, cuius roſtrum in acutum deſinit, nullum illi Natura colorem negauit, quoniam pennarum varietas pulchritudinem, & pulchritudo ei nomen aſſignauit, cum paſſim auis pulchra cognominetur. *Auis pulchra quæ.*

Ampliùs eſt quædam auis Mexicanæ plagæ familiaris, rauca, ob vocis ſonitum, nuncupata, quam nonnulli ad Halcyonium ſpecies, alij ad Anates feras reducunt: cum eius caro non diſſimile nutrimentum, & guſtum carnis Anatis feræ præbeat; eſt tamen fera Anate paulò minor. Roſtrum habet ſpithameum tres digitos in medio latum, mox in acumen deſinens, & morſui idoneum, supernè nigrum, infernè album, & circa latera pallidum. Oculi ſunt nigri, iride circa pupillam rubra, deinde pallida, & demum candicante. Ab oculis vſq; ad roſtri originem faſcia ex viridi pallescens procedit. Crura, & pedes in digitos fiſſi vireſcunt extrinſecus; intrinſecus verò ad pallorem inclinant. Color totius corporis magna ex parte albus eſt, fuluis inſertis pennis. Sed ſuperna magis fuſca ſunt, inferna autem alba. Alæ infernæ cinereæ, deſuper circa extremitates nigræ, mox ex fuluo rubeſcentes, deinde palleſcentes, cauda breui, & nigra. Piſcibus veſcitur, & facilè cicur redditur. Vere inter iunceta in ſobolem incumbit; ſed mirandum eſt, quòd ceruicem habet, in comparatione ad reliquum corpus, longiſſimam; nihilominus, frequenter in miram breuitatem illam contrahit. *Deſcriptio.*

F

Tandem in Farris inſulis, quæ vulgò Ferroyer à plumarum copia nomen adeptæ videntur, multæ aues ſunt palmipedes, ſed, inter has, multæ etiam ad feras Anates eſſent referendæ, & potiſſimum illæ, quas Incolæ Landas, Alkas, & Iomuuias nuncupant, quæ tum copia, tum plumæ vſu reliquis harum inſularum auibus præferuntur. Landa roſtro eſt rubente, & latiuſculo pectore candido, tergore nigro, alis, & pedibus rubicundis, mole corporis anatæ inferiori. Hæc proculdubiò videtur illa auis, quam Carolus Cluſius in Exoticis anatem arcticam nuncupauit, quæ in cauernis excelſorum ſcopulorum nidificat, & oua gallinarum ouis æqualia parit, ſingulo Vere reuertitur, & Hyeme, quò abeat, ignoratur. *Landa quis.* *Anas arctica.*

G

Alka prædicta aliquanto maior eſt, roſtro lato, & nigro, itemq; corpore, niſi quòd ſub extremo pectore, & alis albicat. Pedes ſunt nigri, caput deniq; fuſcum, & linea alba ab vtroq; oculo ad partem roſtro proximam ducitur. In editiſſimis pariter ſcopulis, vt Landa, nidulatur, & oua, ex albo, & nigro maculata enititur.

Iomuuia demum eſt grandior, cuius corpus totum eſt nigrum, præter pectus, quod albicat, pedes item nigri ſunt, roſtrum nigrum, acutum, & oblongum, oua ſimiliter in eminentioribus ſcopulis excludit cyanei quidem coloris, ſed lineamentis diuerſorum colorum variegata.

H

DE CORVIS AQVATICIS.

OMISSA Corui Indici hiſtoria, qui Cacaloti nuncupatur, & aliquibus pennis candidis veſtitur, & triplici colore variatur, duploq; maior, quàm Europeus eſt; noſmet conuertemus ad Coruum aquaticum plagæ Mexicanæ indigenam ab extrema cauda vſque ad acumen roſtri, quattuor ferè ſpithamas longum, & mediocris latitudinis. Crura ei ſunt ſeſquiſpithamea, roſtrum, inſtar arcus, curuum, duos palmos longum, & mediocriter tenue, pedes in quaternos digitos finduntur, vnguibus nigerrimis munitos, crura minus nigreſcunt *Coruus Mexicanus.*

digitis,

digitis, rostrum est cyaneum, & caput exiguum. Pennæ infernæ sunt fuscæ insertis rubris, supernæ verò promiscuè purpurascunt, deinceps subnigræ, virides, atq; splendentes. Caput, & collum pennis fuscis, albis, & viridibus, necnon paulisper fuluescentibus teguntur. Oculi sunt nigri, iride sanguinea. Verùm ab extremis oculorum angulis vsq; ad rostrum vnius vnciæ interuallo, pellis est deplumis, & ex albo rubescit. Alæ viridi, & nitente fulgent colore, supernæ propè originem violaceæ, deinceps viridi, & colore pauonino refertæ. Assiduè circa Lacus Mexicanos versatur, quia piscibus vescitur, & iuxta lacustria loca educat sobolem.

Descriptio.

Piscatio ope Corui marini peragitur.

De Coruo autem marino Sinarum, Mendoza Augustinianus hæc habet. Rex Sinarum in cunctis Vrbibus iuxta fluuios sitis quædam habet ædificia, in quorum singulis multi Corui marini aluntur, quorum opera piscatio mirandum in modum peragitur, illis potissimum mensibus, quibus pisces suos fœtus ediderunt. Quandoquidem eductos ex illis ædificijs Coruos ministri ad ripas fluminum deferunt, vbi scaphæ piscatoriæ aqua semiplenæ detinentur, quibus in ordinem digestis singulis singulos Coruos assignant.

Coruos deinde longo funiculo sub alis vinciunt, & alio funiculo ingluuiem stringunt, ne captos pisces vorare possint, postea ad capturam piscium aues dimittunt, quæ suum munus tam diligenter obeunt, vt cunctis intuentibus admirationem pariant: namque magna celeritate huiusmodi aues se se mergunt, & tandiu sub vndis morantur, donec ingluuiem à rostro ad pectus vsq; impleuerint; postmodum emergentes eadem velocitate ad scaphas toties reuertuntur, donec piscibus repletæ fuerint. Tunc enim soluto gutturis vinculo liberè dimittuntur, vt pisces ad proprium victum venentur. Sunt enim famelicæ, quia die piscationem præcedente nulla eis cibaria fuerunt suppeditata, vt ad piscationem alacriores redderentur.

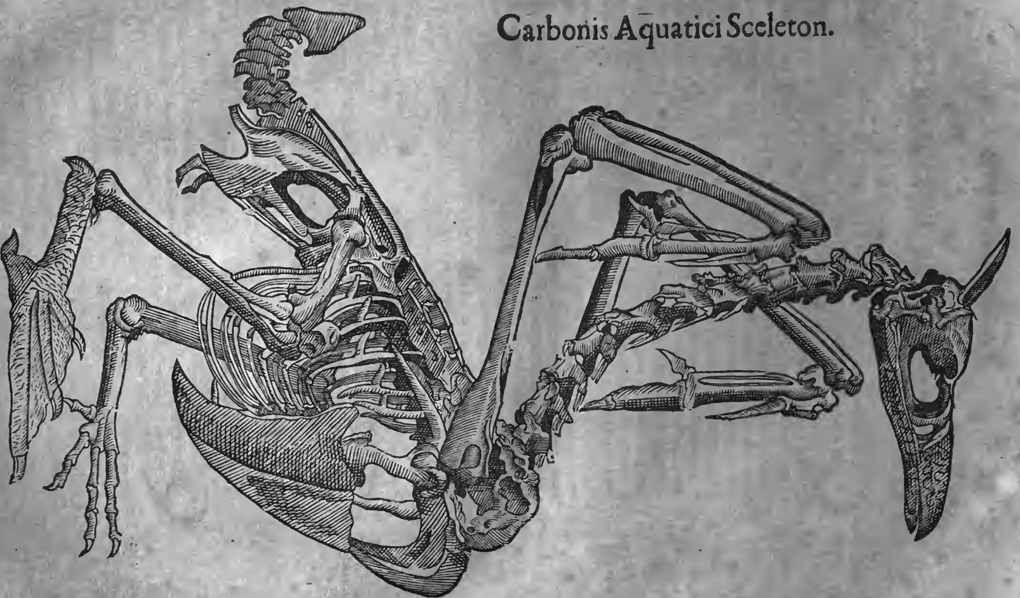
Coruus aquatilis Carbo, & Mergus Magnus.

Sed dubitandum est, ob memoratam ingluuiem, cum Author nullius coloris, & conditionis auium meminerit, quòd huiusmodi auis non ad genus Coruorum aquaticorum, sed potius Onocrotalorum sit referenda.

Vtcumq; sit, nos in præsentia proponimus Lectori spectandam iconem Corui, seu Carbonis aquatici, qualem in publico Musæo inuenimus, de quo animali in tertio Ornithologiæ tomo actum fuit: quandoquidem hæc auis apud Albertum, & Carbo aquaticus, & Mergus Magnus niger appellatur.

DE-

Carbonis Aquatici Sceleton.

DE MERGIS. A

CORVIS aquaticis mergi ſunt affines, quorum plures differentiæ in Tomo tertio Ornithologiæ aſſignantur, ſed,præter illas,Mergus arcticus ex Noruegia miſſus, & à Carolo Cluſio deſcriptus non eſt ſilentio inuoluendus. Eſt enim auis marina, palmipes, anſere domeſtico maior: vt plurimum à collo, vbi pectori iungitur, vſq; ad vropygium, duos pedes longa eſt, & corporis ambitus binorum pedum: Alæ quattuordecim vncias longæ,cauda breuis,& vix trium vnciarum. Collum ferè octo vncias longum, caput breue tres vncias latum. Roſtrum nigrum, mucronatum, magnitudinem quattuor vnciarum ſuperans.

Deſcriptio Auis.

Lingua tres ferè vncias longa, nigra, mucronata, cartilaginea, & circa partem ſuperiorem, vbi roſtro nectitur, dentibus introrſum recuruis vtrimque prædita, media autem parte aſpera. Similiter palatum quattuor exiguorum, & breuium dentium B introrſum ſpectantium ordine munitur, quibus facilè piſces retinet, & conficit: cum roſtrum dentibus careat.

Pennarum varietas.

Totum corpus denſis pennis tegitur, quæ in pectore, toto ventre, & alarum ſupina parte breues, & albæ, in dorſo autem, & parte alarum prona longiores, & nigricantes, ſingulæ tamen circa extremitatem maculis candidis inſignitæ: hæc enim pennarum varietas circa dorſum, & latera meleagridis, ſeu Gallinæ Numidicæ varium colorem repræſentat. Deinde collum torque ex nigris conſtante pennis decoratur: caput etiam ſimilibus pennis tegitur. At quæ roſtrum, & oculos ambiunt candidis maculis ſunt diſtinctæ. Sub gutture quoque aliquas paruas pennas albas nigris habet permixtas. Crura in extremo corpore ſunt ſita tribus vncijs paulò longiora, plana, & nigra. Pedes ſunt quattuor vncias longi, nigri, tribus digitis referti, & atra membrana ſimul ad vngues vſque copulati. Immò circa poſteriorem partem ſingulorum pedum paulò ſupra inflexionem paruus articulus inſtar calcaris conſpicitur. C

Hoierus ſcriptum reliquit auem huius generis, in Farrenſi inſula inter Noruegiam, & Islandiam ſita, fuiſſe deprehenſam; in aquis educare, nec niſi aduentante Autumno conſpici, terram autem rarò attingere. Huic non valdè diſſimilis videtur Mergus ille marinus,quem Geſnerus in Paralipomenis memorat. Pariter ab his auibus non multùm degenerat Mergus Americanus alis exiguis inſignitus: qua de re auis monſtroſa eſſe perhibetur.

Mergus Marinus Geſneri.

DE COTVRNICIBVS. D

QVAMVIS in ſecundo Ornithologiæ Tomo vnum dumtaxat Coturnicum genus fuerit memoratum: licet Ariſtoteles ſcripſerit viſam fuiſſe Coturnicem albam, tamen diuerſam ſpeciem haudquaquam conſtituit: cur poſtea aliquibus in locis interdum aues albeſcant ſuo loco fuit explicatũ. Nihilominus legimus apud Martinum Cromerum viſas fuiſſe Coturnices pedibus virentibus, quarum eſus, & vſus conuulſionem generat, & tamen noſtrates virore pedum carent. Modò Coturnicem aquaticam addimus, non quia ad idem genus referenda ſit, ſed ſolum ratione magnitudinis, & velocitatis pedum.

Auis conuulſionem generans.

Eſt enim quædam auis fuſca Mexicani lacus indigena, magnitudinem Coturnicis æmulans, prolixo tamen roſtro, & ad inferiora curuo, pedibus longis, & iuxta ſummitatem aquarum celerrimè curſitans; cum nunquam ferè volet, veſcitur piſciculis, & ab Incolis lingua vernacula Coturnix aquatilis cognominatur.

Coturnix aquatilis.

E

DE AVIBVS FVLICIS congeneribus.

RElatum fuit in tertio Ornithologię tomo ad mentem Alberti quasdam aues fulicas nuncupari, quæ potius ad Mergorum genera erant reducendæ: pariter Ornithologus scribebat apud Italos duas fulicarum species, nempe maiorem, & minorem versari; quamuis ipse maiorem fulicam Coruum aquaticum Aristotelis esse putauerit: quandoquidem in Italia vnum tantummodò fulicæ genus habetur.

Apud Indos Yachacintli auis ad fulicas Nuperorum videtur referenda, virentibus est cruribus, capite, & ventre cyaneis, sed in colorem purpureum tendentibus, F alis promiscuè fuluis, & nigris. Rostrum tres digitos latos longum, & circa exortum in coccineum colorem vergens, parte anteriori capitis depilli. Piscibus iuxta lacus, & flumina viuit, edilis est eius caro, sed minimè grato alimento. *Descriptio.*

Eodem nomine indigitant aliam auem Indi fulicæ pariter æmulam; quamuis alijs vocetur Quachiltone, coloris est purpurei ex nigro interſertis albicantibus pennis. Rostrum initio pallet. Adolescentibus rubet, cum caluitie iuxta originem rostri. Crura sunt lutea ad virorem inclinantia, & quatuor digitis pallidis terminantur. Oculi sunt nigri, iride fulua, circa paludes cursitat, piscibus victitans, & huius caro ad differentiam superioris palato non est iniucunda. Tandem huiusmodi auis vigiliam, & cantum Galli gallinacei imitatur: siquidem nocte intempesta, & crepusculis aduentantibus matutinis canit. *Auis galli gallinacei æmula.*

G

DE PASSERIBVS AQVATICIS, & exoticis.

VErsatur in Mexicanis Plagis auis nuncupata Acototloquichitl, seu passer aquaticus, quoniam passerem nostratem magnitudine, & forma simulet, rostro est nigro, cruribus, & pedibus fuluis, inferiori parte corporis plerumque candida, cæteris fuluis, albedine aliqua, & nigredine variatis. Pertinacis cantionis est animal, quia non minus canit, quàm Sol pergit, dum contumaci sonitu mures imitante garrit. In iuncetis plerumq; insidet, & nidulatur, & toto Cœlo discrepat ab illo passere aquatico, qui in secundo Ornithologiæ libro fuit memoratus.

Est alia auis in illis regionibus passer aquatilis pariter nuncupata, cui insignis stulH titia, & simplicitas nomen dedit, quia manus apprehendentium non fugit, admiratur solum, & tanquam auis stolida stupet; voce Gracculum, magnitudine Picam, & forma Larum æmulatur. Rostro est tenui tres vncias longo, rotundo, & recto, necnon propè extremitatem nonnihil curuo, pupilla nigra, & membrana oculos cingente in ambitu cinerea. Crura sunt nigra, & pedes instar animalium palmipedum membrana muniuntur. Marina est auis, & vescitur pisciculis. *Vox auis qualis.* *Passer stultus.*

Cæterùm aues huius generis, nautis appellentibus, arboribus insident, & securæ ad manus accedunt: qua de re passeres stulti nominantur: Bononiæ verò auiculam longè ab his diuersam passerem stultum indigitant, nimirum motacillæ quamdam speciem nonnullis etiam Aucupibus magnaninam vulgò nominatam; item aliam auiculam, quæ corporis habitu passerem simulat, licèt colore sit diuersissima; de quibus postea in secundo Ornithologiæ libro vberius actum fuit. *Motacilla auis quæ.*

PARALIPOMENA HISTORIÆ Insectorum. A

DE VESPIS.

OMnes persequi Vesparum differentias admodum difficile esse opinamur, cum aliæ ab Antiquis, aliæ à Nuperis recenseantur. Præterea aliæ legitimæ, aliæ spuriæ, aliæ nostrates, aliæ exoticæ, & potissimum Indicæ nuncupantur. Modò, præter illas in Historia Insectorum memoratas, quoddam Vesparum genus aculeatum, & pungens Tetlatocha ab Indis vocatur, quoniam, singulis quibusque diebus, effossa terra, & aliò delata, cubiculum sibi parat, sed fauos minimè construit. Vespa est nigra ad cæruleum vergens, exceptis alis, quæ fuluæ sunt; B similiter cornicula luteo tinguntur colore. In montibus potissimum Tepoatlamicis viuit.

Vespa Indica.

DE PAPILIONIBVS.

SI genera Papilionum inquiramus, innumera ferè inueniemus. Namque alij sunt diurni, alij nocturni, nempè lucis, & tenebrarum amantes. Alij magni, alij parui, alij mediocres. Alij vno tantùm prædito sunt colore, alij duobus, alij pluribus. Alij maculati, alij maculis carent.

Inter hos autem nullus reperitur aculeo infestus: cum tamen in India plures huius generis nascantur, vbi etiam quoddam Papilionum genus versatur, quod à C Barbaris Arauers nuncupatur, grilli magnitudine, vt Lerius testificatur. Huiusmodi autem Bestiæ gregatim tanquam grilli ad focum, & ad loca calidiora accedunt, & si edile aliquid offendunt, illicò exedunt; immò vestes ex corio paratas ita aliquando corrodunt, vt earum superficiem penitus absumant. Deinde si Pullastri cocti, aut alià cibarià, per incuriam, noctu incondita remaneant, manè vsque ad ossa carnibus nudata reperiuntur, & hæc est noxa, quam huiusmodi Insecta Incolis afferunt.

Papilio Indicus.

DE SCARABEIS.

HÆC animalcula primùm inter se colore discrepare videntur, dum alii D nigri, alij virides, alij quouis colore, præter album; insigniti obseruantur. Alij magnitudine, alij sono, alij generandi modo, alij demum capitis constitutione differunt: cum alijs caput cornutum, vt Ceruis volantibus, alijs absque cornibus insit.

Illud igitur genus cornibus refertum varios habere vsus perhibetur, vt in Historia Insectorum fuit explanatum: siquidem in doloribus sedandis fæliciter vsurpantur, & contractiones neruorum mirandum in modum tollunt, quem affectum Vulgus *Grancio* vocitare solet. Immò in huiusmodi affectionibus vice amuleti auro, & argento tales bestiolæ includuntur; deinde ex cornibus harum bestiarum amuleta ad fascinationes, & ad terriculamenta puerorum parant: quamuis alij in omnibus puellorum affectibus tale præsidium commendent. Præterquamquod multi in quartanis febribus abigendis, hæc cornua vtiliter suspendunt.

in me- a.

Sed, præter hæc, iam suo locò narrata, sciendum est in nouo Orbe Scarabeos ex genere cornutorum generari, quos Temolin Incolæ nuncupant, & quorumdam cornua deradunt, & in aqua propinant, & Venerem mirandum in modum stimulare profitentur. *Scarabeus cornutus Indicus.*

E

DE MVSCIS.

LIBRO postremo Historiæ Insectorum Muscæ fluuiatiles Rondeletij memoratæ fuerunt, quæ supra vndarum superficiem, Aestate, volant, oculis magnis pro corporis mole, dorso rotundo, ventre plano, senis pedibus, & postremis maioribus, qui ad corpus in aqua impellendum, eis magno sunt adiumento: quamuis inter natandum geminæ alæ extendantur; qua de re non solum natare, sed etiam volare possunt.

F Verùm in Plaga Mexicana, musca palustris nō prorsus prædictæ dissimilis in aquis versatur, Akkagacatl nuncupata, quoniam faciem aquosam repræsentet, & valdè similem elemento, in quo assiduè versatur. Hæc continuam annonam Plebi Mexicanæ suppeditat; dum vber harum muscarum copia, statis quibusdam temporibus ad retia venit: ex his tritis, & commixtis globuli ad totius anni emporia præparantur, namque Indigenæ illas membranis spicæ mayzi, nimirum frumenti Indici conuolutas, & in aquam nitratam coniectas coquunt, atque ita bonum, & gustui minimè ingratum alimentum præstant. Præterquamquod ijsdem mille auicularum genera alunt, quæ caueis inclusa, non sine audientium voluptate voces varias modulantur: tandem harum muscarum genus maius, & minus reperitur. *Musca Mexicana palustris.* *Vsus in cibis.*

Insuper lacus Mexicanus magnam præbet copiam Ahoaurli: sic enim oua prædictarum muscarum Indi cognominant. Hæc Papauerum seminibus sunt similia, & capiuntur proiectis in lacum funibus brachialis crassitudinis, qua parte fluctus sunt tumidiores: siquidem illis oua adhærescunt, & inde Piscatores illa corradunt, & in vasis ad vsum seruant. Ex his postmodum placentas, aut orbes effingunt, & in membranaceis inuolucris spicarum Mayzi recondunt, vt deinde, oblata occasione, torrefaciendo fercula parent. Piscium odorem spirant; nec prauum penitùs alimentum præstare perhibentur; immò ventriculum imbecillum, & dissolutum roborare dicuntur. *Oua Muscarum Indiæ ad quid.*

G

Iam explicatum fuit, muscarum alias esse aquatiles, alias terrestres: pariter terrestrium duplex generatio suo loco fuit assignata, quarum altera ex ouis, altera ex putredine procedit, quamuis postea ex ouis prius vermis dimanet, qui sensim pedes, atq; alas effert, & tandem volucris, nempè musca euadit.

Cum igitur vermiculorum muscas progignentium duplex sit origo, nimirum congressus muscarum, & putredo: aduertendum est, quòd hæc putredo non solum cadauera, sed etiam corruptionem fructuum respicit. Quamobrem hoc in loco libuit exhibere iconem muscæ in quercus pilula natæ, vbi Lector poterit etiam intueri iconem Blattæ telas sectantis. *Muscarum varia origo.*

Musca ex Quercus pilula prodiens, & Blatta telas sectans.

DE ARANEIS.

C

MVLTÆ Araneorum species apud Indos generantur, quarum præcipuas memorare decreuimus, cum multæ aliæ in historia Insectorum enumeratæ fuerint; quædam species magnitudinem ouum columbinum superans Ahoachrocatl vocitatur, quæ cum tantæ sit molis, nullius tamen esse veneni dicitur. Rursus alij apud Caribes sunt Aranei, dimidium malum citrium adæquantes, exiguis tamen pedibus, dentibus tamen longis, & acutis referti, qui elaborant telam satis resistentem, in qua si parua volucris incidat proculdubiò irretitur. Posset hæc aranea tanquam Calantica, seu reticulum capitis mulieribus inseruire, & potissimum quia ablutione alba redditur. Alia species Hoitztocatl, nempè Araneus spinosus dicitur, qui morsu dementat, superna, & media corporis parte est niger, cætera luteus, figura aculeata, & tribulo similis: vnde apud Indos nomen sibi comparauit cum Hoitztli spina vocetur. D

Reticulũ capitis.

Alia species aranei.

Atocatl autem est Araneus iuxta aquas degens, rubro, aureo, & nigro variatur colore, & vitam ducit in planta ab Incolis Metl vocata; mira dexteritate telam peragit circino veluti semper rotundatam: innocui, aut saltem leuissimi est ictus.

Tertia species.

Tandem in illis regionibus aranei paruuli sunt, aureis, & punctis nigris distincti. Horum vulnus est noxium, quoniam ictus ad quamdam veluti insaniam patientes ducit, & partibus stuporem communicat non sine anxietate, & dolore, quibus postea Indi proprijs antidotis resistunt.

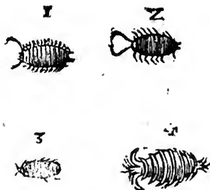
DE

E
DE MVLTIPEDVM Differentijs.

TRIA diuersa, & terrestria Insectorum genera multipeda Prisci appellarunt, nempè Iulum, Scolopendram, & Oniscum, sed de postremo in præsentia habetur sermo. Oniscos vocauit Aristoteles ὄνυς πολύποδας, nimirum Asellos multipedes, nec præter rationem, quoniam nomen Aselli multis animantium generibus apud Græcos competit; ideòque adiecit multipedes, quoniam Latini etiam Veteres à numero pedum has bestias multipedes indigitarunt. Galenus ὀνίσκυς appellauit, & apud suos κυάμυς dici tradidit, eosque sic descripsit. Aselli sunt animalia, quæ in globum se se contrahunt: qua de re nuncupant κυάμυς, nempè fabas, quia fabis esculentis similes sub hydrijs intueri licet. Immò Galenus pluries horum Asellorum meminit, & semper sub hydrijs nasci, & versari scripsit. *Asellorum descrip.* F

Marcellus Virgilius in Commentarijs ad Dioscoridem has bestiolas ὄνυς, nempè asinos, similiter Galenus ὀνίσκυς, nimirum asellos nominauit, quia liuido colore instar asinorum tales bestiæ sint præditæ. Quid si addatur incessus, cum hæ multis instructæ pedibus, tardo tamen gressu, instar asinorum moueantur. Itali Porcelletos à totius corporis specie, & Latini pariter Porcelliones cognominant. Horum autem dantur variæ species, quæ in Historia Insectorum, neque memoratæ, neq; delineatæ fuerunt. Quamobrem Lector hoc in loco eas meditari poterit: siquidem hic obseruatur Oniscus cinereus, deinde alter cinereus obscurus. Item alia species punctis albis medium dorsum maculantibus, & demum Oniscus peregrinus, qualis fortè ab Ambrosio Pareo depingitur, vbi de varijs animalibus per vrinã excretis verba fiunt. *Onisci etymum.* *Onisci varij.* *Lib. 19. c. 5.*

1. Oniscus cinereus.
2. Oniscus alter cinereus obscurus.
3. Alius punctis albis dorsum maculantibus.
4. Oniscus peregrinus.

DE

DE HIRVDINIBVS. A

DVORVM generum esse Hirudinem, siue sanguisugam, alteram in aquis salsis, & alteram in aquis dulcibus viuentem iam in libro septimo de Insectis fuit enucleatum. Modò prædictis addimus hirudinem tenuem, & terrestrem ad Indos spectantem, quæ Incolis Lamatech nominatur. Est molestissima hirudinis species inter herbas, & montanas arbores degens, semidigitum longa, & admodum tenuis, prætereuntibus tenaciter adhæret, & quoscumque humani corporis meatus etiam angustos, & fædos subit, neque prius illinc discedit, quàm humano satietur sanguine; tunc enim, instar nostratium, spontè cadit; minusque molesta est vigente Sole: Remedium est quibusdam præacutis arundinibus eas euellere, aut se se intra aquas saxis considendo tueri, aut igne illas abigere. Itaque huiusmodi hirudo à natura nostratium abhorret, dum inter herbas versans aquas auersatur. B

DE VERMIBVS.

DIFFERENTIÆ Vermium sunt plurimæ; nam ratione corporaturæ alij sunt magni, alij parui, & alij mediocres: ratione partium, quidam caudati, quidam cornuti, & quidam pilosi: ratione coloris, alij sunt albi, alij flaui, & alij alterius coloris: ratione originis, quidam in animalibus viuis, & quidam in mortuis proueniunt. Ratione qualitatis, alij sunt venenati, alij veneno carent, & tandem ratione loci natalis, quidam nostrates, & quidam exotici nuncupantur. Etenim Peruani habent vermes, ex quibus lethifera venena parant. C

Præterea, in Huexutla Prouincia Panicensi, vermes generantur lineis albis, & cyaneis distincti versantes inter folia quarumdam herbarum, quas Tunas vocant. Mirabilis sunt facultatis in curanda insania: nam bini vermes tusi, & in aqua dissoluti per os sumuntur, & si morbus sit inueteratus, bis, & ter medicamentum reperitur, siquidem somnus conciliatur, & patiens post longum excitatus somnum resipiscit, sunt enim huiusmodi vermes innoxij. Hinc fit, vt tutò propinentur; immò Paralyticis, & Epilepticis fæliciter etiam præscribuntur.

Aliud vermis genus est in Mexicanis agris iuxta moros, & salices degens, qui Cuchipilutl, seu vermis concilians somnum nominatur, magnitudine, & forma quasi Bombycis; nam, de illius more, mense Octobri, firma se conuoluit membrana, & Aprili in Papilionem mutatus prodit. Hunc Indi cunis infantium suspendunt, atque illis somnum conciliare asseuerant, & ab hoc effectu nomen bestiæ imposuerunt. Eumdem in puluerem redigunt, & cum vini portione ad stimulandam Venerem præbent. Tales bestiolæ ex prædictis arboribus victum sibi comparant. D

Reperitur etiam quoddam genus Vermium, seu lumbricorum tenuissimorum Yxcahoitli dictum, capitur retibus, seruatur vasis capacibus in mercatus deferendum. Posteaquam illos Institores concoxerint, in pullum abeunt colorem, & odorem spirant non absimilem ouis piscium. Inde fiunt placentæ, quas exiccatas seruant, quoniam puerperarum, & nutricum lac augere perhibent.

Versantur etiam in paludibus illarum regionum quidam Vermes similes illis, quos caro putrida hospitatur. Mexicani hos vocant Ocuiliztac, crudi sunt nigri, & torrefacti albicant, quoniam hi quoque gulæ famulantur.

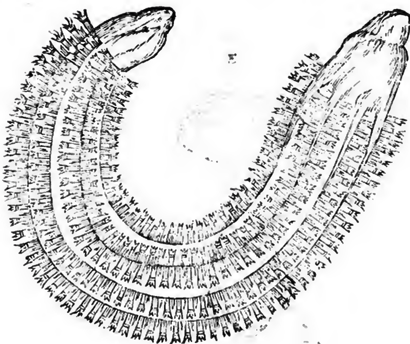
Vermes varijs coloribus decorati reuocarunt ad mentem Amphisbænam marinam, cuius icon nullibi est expressa; ideòque non prætermittenda. Fuit igitur Amphisbæna hæc cōprehēsa in mari Anglico, vbi multæ aliæ huius generis versabantur.

Habet

Habet talis beſtia binà capita geminis exornata oculis. Capita ab inuicem diſcerni non poſſunt, niſi quòd alterum altero maius conſpicitur. Quatuor lineæ coloris amethiſtini totum corpus decorant, quæ quidem lineæ vndequaque floſculis quibuſdam pulcherrimis videntur inſignitæ, ad inſtar florum Pſeudoſycomori arboris. Hæc autem in ſequenti Icone repræſentatur. *Amphisbænæ marinæ deſcriptio.*

E

Amphisbæna marina.

DE PVLICE MARINO.

A

PLinius Pulicis marini meminit, qui noctu in mari somnum piscium infestare creditur. Kiranides, hanc bestiolam Psyllum marinum appellauit. Niphus, & ipse memorat hoc animal, sed illud postea cum Scolopendra confundit. Rondeletius, pulicem marinum esse animalculum tenui crusta tectum asseuerat, quod aspectu homuncionem, vel simiam simulat alijs partibus locustæ similibus, cum appendicibus in cauda, ritu squillæ; idque opinatur esse pulicem marinum, nempè ψύλλον θαλάττιον, cuius meminit Aristoteles, quando de somno piscium verba fecit. Sed, vt veritatem fateamur, ex hac Rondeletij descriptione non possumus nisi coniectare, pro pulice marino, squillam marinam minorem intellexisse: quapropter aliam iconem hic damus in publico inuentam Museo ab icone Rondeletij valdè discrepantem, vt Lector optimè poterit intueri. B

Piscium somnus.

Pulex marinus iuxta vtramque partem delineatus.

DE

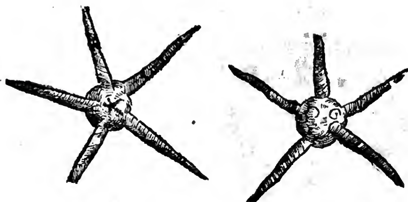
E

DE STELLIS MARINIS.

VARIA stellarum marinarum genera obseruantur; quædam enim in ingentem excrescunt molem, nonnullæ mediocri contentæ sunt magnitudine, & quædam semper paruę manent, neq; vllam auctionem adipiscuntur. Item aliæ sunt aculeatæ, aliæ reticulatæ, aliæ leues, sed hæ sunt raræ, aliæ ramosæ, quæ à nonnullis arborescentes appellantur; aliæ tandem sinuosæ, & omnes postea colore plurimum variant. Tandem aliæ quinque tantùm radijs, & aliæ pluribus sunt refertæ. *Stellarum differentiæ.*

Inter illas, quæ constant quinque radijs, collocatur ea, quæ à Rondeletio Sol marinus nuncupatur, quoniam Solis picturam quodammodo referat: nam è medio corporis trunco, tanquam à centro quinque radij erumpunt, minimè asperi in superiori parte, sed veluti ex squamis compositi, in lateribus verò paruis veluti aculeis rigentes, & ad extremitatem vsque gracilescentes. At corpus stellæ rotundum in medio
F effigiem rosæ pictæ habet expressam, vt in icone proposita in Historia Insectorum appareat, vbi pronè tantum delineatur; sed, hoc in loco, icon huius stellæ marinæ iuxta vtramq; partem delineata exhibetur.

Stella quinq; radijs constans, seu Sol Rondeletij iuxta vtramq; partem delineatus.

DE

Pariter in Historia Insectorum differentiæ marinarum stellarum duodecim tantùm radijs ornatarum à Clarissimo viro Vlysse Aldrouando obseruatæ, delineatæ, & descriptæ fuerunt; quibus addimus stellam tredecim radiorum insignem, quam Carolus Clusius in calce libri sexti Exoticorum descripsit. Erat hæc stella ex genere aculeatarum, orbe corporis satis amplo, & radijs non admodum longis constabat, qui numero erant tredecim recti, & minimè sinuosi, omnes tamen æqualis longitudinis. Hi igitur radij æquales sescuntiam erant longi, & diameter corporis orbiculati binarum vnciarum. Singuli radji prona parte quinis aculeorum ordinibus erant præditi, tribus medium occupantibus, & duobus alijs latera; itaut singula latera decem aculeis pectinatim munirentur. Stella hæc pronè rubescebat, & supinè flauescebat. A

Stella trib. radijs supra decem exornata.

Quoniam autem multæ icones Insectorum post impressionem Historiarum, inuentæ fuerunt, & illas publicare voluimus, hoc in loco tanquam coronidem eas collocauimus.

1. 1. Papilio oculatus fuscus hirsutus mediocris, pronè, & supinè effigiatus. B

2. Item Papilio paruus cæruleus polyophthalmos pronè pictus.

3. & 4. Papilio alius exiguus rufus nigris guttis notatus pronè, & supinè delineatus.

5. Papilio alius exiguus ex fusco rufus oblonga macula transuersim distinctus.

7. & 8. Papilio corpore crasso fusco villoso magnis oculis pronus, & supinus, Tabani fortè species.

C

1. Teredo in cortice iuglandis genita suo folliculo inuoluta.

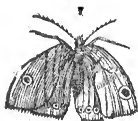
2. Forbicina tota nigra.

3. Forbicina rubra, & nigra culioptera in fungis boletis reperta.

4. Culiopteron exiguum araneo simile.

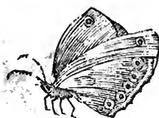
5. Cimex maximus syluestris.

6. 7. Termites.

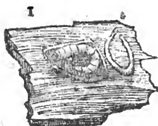

3

4

5

7

8

1. Papilioni caudato insectum congener.
2. Insectum ambiguum tergo bicorni, habitu Bubonis, rictu Bufonis.
3. Papilionaceum insectum.
4. Musciforme insectum pedibus longissimis.
5. Analytrum quadripenne rostro acuminato.

2

3

4

1. Cimex ſylueſtris colore leucophæo.

2. Cimicis ſylueſtris alia ſpecies.

3. Cimex ſylueſtris non fætidus colore viridi diluto.

4. Cimex alius ſubuiridis, & ſubluteus duplici punctorum ordine diſtinctus.

5. Cimex totus viridis.

6. Cimex ſylueſtris ſubuiridis fætidus.

7. Cimex fætidus ſubtus tantùm quattuor punctorum ordinibus varius.

8. Cimex colore ſubnigro capite rubeſcente.

1

2

3

4

5

6

7

8

1. Inſectum cinereum cimiciforme figura ouali.

2. Inſectum aliud cinereum cimiforme.

3. Inſectum aliud aluo longiuſcula.

4. Inſectum culici ſimile, ſed monſtroſum aluo oblonga, & cauda trifida.

1. Musca sylvestris chrysopteros aluo lineis albis cincta.

E 2. Musca leucophæa capite albo.

3. Musca api similis.

4. Musca boaria, Tauanello vulgò dicta.

5. Musca oblonga tænijs nigris, & luteis aluo alternatim variata.

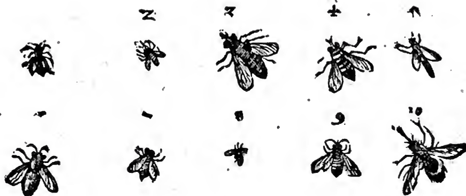
6. Musca aurea alis argenteis.

7. Musciforme insectum ventre acuminato.

F 8. Musciforme insectum minimum.

9. Insectum quadripenne musciforme.

10. Musca cum longa promuscide.

1. Muscilionaceum insectum.

2. Eiusdem oua ex quibus prodierat.

3. Insectum musciforme quadripenne cauda tricuspida.

4. Insectum inter culicem, & muscam ambiguum cauda tricuspida.

5. Insectum papilionaceum cauda bifurca.

6. Insectum muscilionaceum.

7. Insectum papilionaceum aliud.

8. Insectum musciforme ventre oblongo, & angusto.

1. Vermis triticarius κὶς Græcis nuncupatus.

2. Eiusdem spolium.

3. Eiusdem chrysalis.

1. 2. 3. Pediculi campestres cimicibus lectularijs similes.

1. Chrysalis aquatilis instar seminis ricini, aut phaseoli in radice nymphee inuenta.

2. Vermiculus ex chrysalide transmutatus parte supina pictus.

3. Idem vermiculus parte prona delineatus.

4. Nympha, seu rudis quædam formatio insecti cimiformis.

5. Insectum cimiforme vaginipenne corpore oblongo.

1. Folliculus alicuius Erucæ incertæ.

2. Eiusdem spolium. A

PARALIPOMENA MOLLIVM Crustaceorum, & Testaceorum. C

DE LEPORIS MARINI Differentijs.

LEPVS marinus, est animal de genere mollium, quod ab Aeliano cochleæ testa exemptæ comparatur, nec præter rationem: quandoquidem Plinius & ipse hanc bestiam offam informem, nimirum massam carneam potiùs, quàm piscem apellauit: cum neque pinnæ, neque oculi, neque alia membra rectè distincta in hoc genere animalium, quemadmodum in alis piscibus conspiciantur.

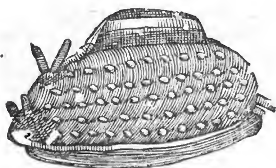
Rondeletius tria genera huius animalis descripsit, quorum icones libro primo de D Mollibus spectandæ fuerunt expositæ. Præter hæc tria genera, alia etiam triá à Doctissimo viro Vlysse Aldrouando fuerunt effigiata, quorum primum lepori terrestri, colore, & parte anteriori, planè assimilatur, sed posteriori parte informis offa, iuxta sententiam Plinij, apparet. Secundum genus, forma, & colore ab antecedenti discrepat, quia colore amethistino maculis albis variato refulgeat. Tertium genus est cinereo colore magis refertum, deinde albo, & amethistino maculatum.

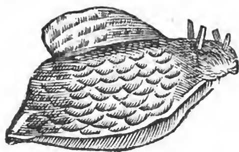
Alia genera Leporis marini.

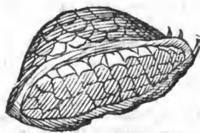
His, & alijs in generali Historia expositis, duas alias addimus differentias, in quarum prima Lepus marinus colore prorsus amethistino collocatur, & in altera Lepus marinus purpurei coloris, veluti in subsequentibus iconibus exprimuntur.

DE

Leporis Marini duæ differentiæ, nimirum coloris prorſus amethiſtini, & coloris purpurei.

DE CANCRIS.

A

ALIIS Cancrorum speciebus Cancer Mollucanus addendus est, quia circa Mollucanas insulas fuerit comprehensus. Descriptus fuit à Clusio in Exoticis hunc in modum. Perpolitam is habebat crustam, & versicolorem, in qua lumini opposita, colores ex flauo, & rubro mixti obseruabantur. Constabat autem testa duabus partibus, anteriore, & posteriore inter se quadam chartilagine connexis; anteriore quidem breuiore, & angustiore, tres tamen vncias longa, & quattuor lata, & posteriore longè maiore; nimirum quattuor vncias cũ semisse longa, & septem cum semisse lata. Vtraq; pars in dorsum instar fornicis assurgebat, posterior tamen magis, quàm anterior, & veluti in tres eminentiores diuisiones breuibus quibusdam aculeis refertas distincta. Pariter vbi anteriori parti connexa erat magis eminens, & breuibus quibusdam aculeis armata, deinde in lunata quædam cornua se se diuidens ad longos vsq; anterioris partis aculeos pertingentia, dentata vtrinq; & in firmam spinam desinentia, & circa connexionem asperis quibusdam villis tecta. In media quasi parte crustæ iuxta dorsi latera orbiculatæ, quædam eminentiæ conspiciebantur, oculorum ferè effigiem repræsentantes, duræ tamen, & testaceæ.

Descriptio Cancri Mollucani.

B

Anterioris partis descriptio.

Anterior verò crustæ pars, qua posteriori nectebatur tres vncias erat lata, & quattuor, vbi erat amplissima, extima binas tantùm vncias, quæ in tres breues aculeos æquali spatio inter se distantes desinebat. Iuxta medium aculeum, adnexum habebat non exteriori crustæ adhærens, sed quadam articulatione sub ipsa crusta cornu triangulare septem vncias longum angustum, & mucronatum. Supremus in prona aculei parte angulus breuibus aculeis instar serræ erat refertus, suprema eius pars leuis, & carinata. Latera anterioris partis crustæ septem aculeis, præter extimum, firmis planis, & vnciam longis, spadicei coloris erant insignita.

Pedum animalis numerus.

Totum huius animalis corpus siccitate contractum, & vetustate ferè corruptum C Clusius est conspicatus: nihilominus decem pedes habuisse obseruauit, quorũ priores, an chelas habuerint necne, non potuit conspici. Posteriores quidem pedes subsequebantur exiguæ chelæ tribus articulis integratæ nullis vel capitis, vel caudæ vestigijs apparentibus. Illa autem pars testæ, ex qua ortum ducebat triangulare mucronatum cornu, erat concaua.

Cancer Heracleoticus.

Aliqua hirsuties huius cancri in memoriam reuocauit quamdam speciem Cancri heracleotici, cuius icon in Historia Crustaceorum fuit locata: vocatus enim fuit Heracleoticus ab Heracleis Vrbibus, quarum vna Ponto, altera Propõtidi adiacet. Huiusmodi Cancer crusta nec valdè leni, nec valdè aspera tegitur. Rondeletius hunc gallum marinum nominauit, non alia de causa, nisi quia brachia huius animalis, instar cristæ galli formata esse videantur, quemadmodum Lector in iconibus propositis, & proponendis intueri potest.

Vrsus Marinus.

Pariter Rondeletius hoc animal cum Vrso quadrupede comparat, quia brachijs, D oculis, & ori appositis conglobatus, more Vrsi dormiat. Verum hoc nomen alteri speciei competit, quam non obseruauit Rondeletius, quæ Vrsi corium, ob pilorum densitatem, æmulatur: immò robore prædictum cancrum heracleoticum superat.

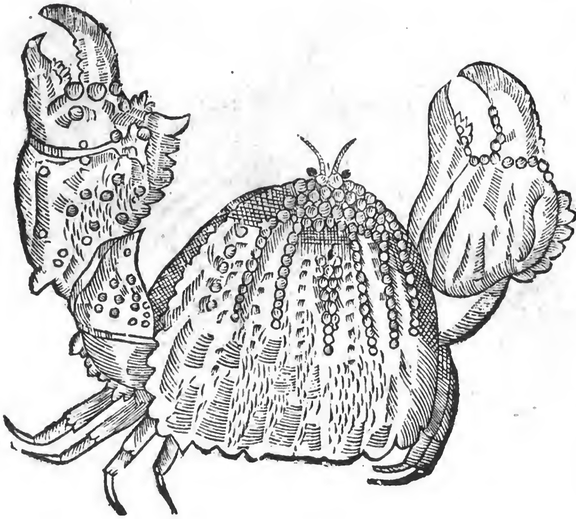
Itaq; libro secundo de Crustaceis in prima facie fuit locata icon Cancri heracleotici leuis, deinde hirsuti; aut igitur hirsuti duæ dantur species iuxtà icones inuentas, aut icon hirsuti hic proposita ad similitudinem lenis fuit effigiata.

Cancri plagæ Orientalis quales.

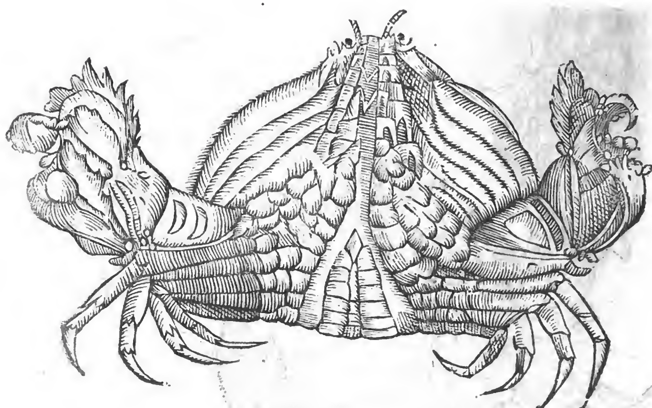
Insuper in Plagis orientalibus tanta vis, & moles cancrorum est, vt ab hominibus formidentur; nam quæcumque chelis suis comprehendunt illicò obtruncant, & immediatè vorant. Hocque non est in dubium reuocandum: siquidem Nautæ fide digni nuper ex India in Lusitanam nauigantes, hanc veritatem iure iurando affirmabant.

Reperitur etiam in Virginia Seeccananc piscis testacei generis, cauda crustacea Cancris congener, quia multis refertus est pedibus, vt Cancer, oculis in dorso eminentibus

Cancer Heracleoticus hirſutus pronè pictus.

Cancer Heracleoticus hirſutus ſupinè pictus.

nentibus, pedem circiter latus, aquas marinas restagnantes sequitur, & gratissimi est saporis.

Mexicanis lacubus frequens est animal, forma, magnitudine, & colore, ex pullo in
E atrum vergente Scarabeos terrestres simulans, tegitur crusta, cancrorum more, ob cuius duritiem, ab Incolis Atetepitz nominatur: quattuor tantùm sustentatur pedibus, iisdemque saltitat. An Incolis estur, qui ritu Pamphagorum, nulli ferè rei parcunt. *Pãphagi populi* Vulgare præbet alimentum, veluti, & aliæ Scarabeorum palustrium species, quibus item vescuntur.

Similiter Indi edunt Atopinam animal simile Scarabeo, quattuor tantùm vncias longum, & extensum duas in latitudinem. Color ei est fuscus, tegmineq; crustaceo, more cancrorum, vestitur. Hæc bestia volans crepitat, & circa lacum Mexicanum noctu in iuncetis versatur. Editur ab Indigenis elixa cum alijs piscibus, & herbis. *Scarabeus Mexicanus edilis.*

DE CONCHIS, & CONCHILIIS.

F

VARIÆ Concharum differentiæ in mari Australi nouæ Hispaniæ reperiuntur. Vna vocatur Xochpaltapachth, nempè concha coloris minij, auriculata, mediocris magnitudinis, transuersis semicirculis, lineas secundùm rectum procedentes secantibus, & colore minij rubeo dilutiore, & luteo in ruborem tendente distincta. Altera species maior est, & lineis simillima, sed colore candido rubro, & fusco varia. Tertia demum circa auriculas est rubicundo diluto, & fusco colore prædita, lineis tantùm rectis.

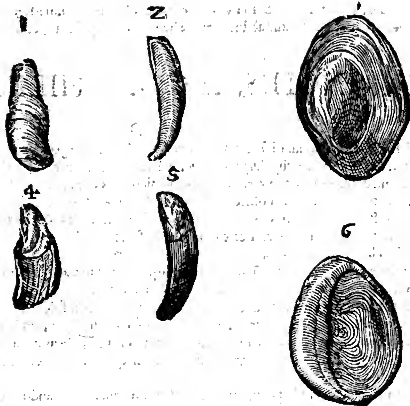
Habet australe Indiarum pelagus Tapachporcauhqui, nimirum Concham muscosam, quæ hoc nomen sibi comparauit, quia muscus illi inascatur. *Concha muscosa.*

Item Panacensis Prouincia alit concham quamdam veneream insolentis formæ, aurita est, sed auris altera multò minor. Color extrinsecus est niger, vnde Con-
G cha nigra appellatur; infernè verò ex nigro ad cinereum vergit, striis distinguitur nouem, quæ, ob lineas alias transuersim discurrentes, in quosdam orbiculos secari videntur. *Concha venerea exotica.*

Quamuis nomen Conchylij pro vniuerso testaceorum genere aliquando accipiatur: nihilominus priuatim pro vna tantùm specie eorumdem apud Veteres vsurpatur; & quando priuatim sumitur, non purpuram, neque buccinum, sed concham ab his diuersam, & peculiarem significat, nempè qualem Rondeletius ab hoc nomine exhibuit, buccino valdè dissimilem, & nullis purpuræ aculeis muricatis circundatam: muricis tamen species est, quando scilicet murex pro colore accipitur.

Itaque Conchylium, iuxta mentem Rondeletij, in genere Concharum maiorum turbinatarum collocatur, ea parte latius, qua in turbinem desinit, aculeis, & alijs tuberculis carens, & foramen, quo interior caro ostenditur, non est rotundum, veluti in buccino, & purpura, sed longum apparet. Ideòque huius etiam formæ est forami- *Conchilium quid sit.*
H nis operculum. Quapropter addit Rondeletius liquidò constare operculum purpuræ βλάττιον, siue βλάττιον βυζάντιον appellandum esse: quamuis Blatta byzantia Arabum nil aliud sit, quam Conchylij operculum. Hinc Pharmacopolæ nostri Authores Arabes secuti, Conchyliorum, & Buccinorum operculo permixta vendentes, Blattas byzantias, & vngues odoratos nuncupant: quamquam hæ sint rotundæ, illæ verò oblongæ: hoc enim ex doctrina Serapionis, & aliorum Arabum colligitur. *Blatta byzãtia quales.* Quamobrem non à ratione alienum erit, si hoc in loco veri vnguis odorati, necnon falsi icones exhibeantur, quas Lector perpendens, horum tres differentias poterit meditari.

1. & 4. Vnguis odoratus Officinarum.
2.& 5. Pseudounguis odoratus.
3.& 6. Vnguis odoratus verus.

Vt autem exacta horum vnguium cognitio habeatur, notandum est apud Pharmacopolas verum vnguem odoratum rarò obseruari. Nam qui primo loco effigiatur non est latior dimidio digito auriculari, habetque lineamenta quædam subtilia: pars autem inferior concaua est, & lineas, seu eminentias à medio ad extremum habet productas, vt numero 4. apparet.

Insuper aliquando habetur apud eosdem Pharmacopæos vnguis alter odoratus, quem Pseudonichim angustiorem appellare poterimus, lineasque transuersas habet, vt in numero 2. & 5. cernitur.

Itaq; sunt prædicti vngues odorati falsi, quia sunt opercula cuiusdam cochleę, quæ semetipsam claudit, & recludit; sed vnguis odoratus genuinus est quidem operculum, sed illius Conchilij, de quo superiùs egimus latitudine duorum digitorũ, & longitu-

gitudine trium. Eminentias, & lineas quasdam exterius habet, in medio autem nullas, vt in icone 3. videre licet: siquidem in icone 6. pingitur iuxta partem inferiorem, quæ animali adhærebat; vbi est magna concauitas, in superiori verò parte quamdam habet veluti appendicem lucidam, quæ vnguem quemdam æmulari videtur. *Descriptio.*

E

Postcaquam Conchylijs nonnulli Authores addunt Mytulos, nolumus silentio inuoluere pulcherrimam mytuli speciem, quam Clarissimus vir Clusius conchiferam appellauit, obseruatam anno salutis humanæ post sesquimillesimum nonagesimo nono. Erat hic Mytulus Conchifer septem vncias longus, & tres latus, vbi maximè dilatabatur, forma non valdè dissimili Conchæ longæ à Rondeletio descriptæ. Testa erat spissa, & rugosa, quæ duabus patula conchis fuisse videbatur, caua erat, dorso eleuato, & nigro, cui vermiculorum tubuli inhærebant, necnon parui frutices sex, vel septem vncias longi, quorum nonnulli crassiusculi, alij graciliores, & valdè ramosi erant, à quibus paruæ conchæ dependebant musculis non absimiles hirtis, veluti capillis obsitæ. *Mytuli descriptio.* *Lib. 1 de Test. cap. 21.*

F

DE TVRBINIBVS.

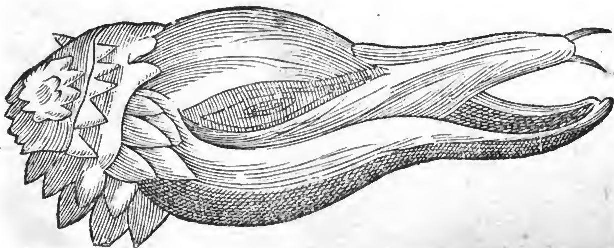
CVM Turbo sumatur pro quocumque habente in imo formam acutam, & in summo latiorem, non poterimus negare hoc nomen non competere Conchilijs, de quibus in præsentia verba fiunt: cum hæ conchæ turbinatæ hanc præcipuam figuram sortiantur.

Aristoteles igitur inter turbinata vnũ simpliciter turbinem collocauit, deinde oues eodem nomine complexus est, nulla, aut magnitudinis, aut qualitatis habita ratione. Rondeletius tamen, & Vlysses Aldrouandus infinitas ferè Turbinum differentias recensuerunt, quãdoquidem alios magnos, alios paruos, quosdam acuminatos, & quosdam obtusos, alios auritos, alios tuberibus scatentes, nimirum nonnullos leues, & nonnullos asperos, quosdam angulosos, quosdam muricatos, alios Tesseradactylos, alios Pentadactylos, quosdam tandem concolores, & discolores obseruarunt. *Differentia multa.*

G

Inter tot igitur differentias à viris clarissimis tot iconibus illustratas, nulla icon cum sua carne fuit delineata: idcircò in gratiam doctæ curiositatis, Turbinem acuminatum cum Limace exhibemus spectandum.

Turbo acuminatus cum Limace.

DE PATELLIS, SEV LEPADIBVS.

Vniualue quid.

PATELLAS Rondeletius appellauit nonnullas Conchas ad formam vasis escarij patulas, cum quo magnam videntur habere similitudinem. Galenus autem in Glossis, vbi ab Hippocrate Lepades nominantur vertit Conchas saxis adhærentes, nec præter rationem, quoniam habemus apud Aristotelem, Lepadem esse μονόθυρον, scilicet vniualuem. Est enim in doctrina Aristotelis vniualue genus, quod saxis adhæret, testa in dorsum data.

Auris marinæ differentia.

Lepadum igitur duas differentias Rondeletius assignauit, quarum altera Lepas simpliciter vocatur, altera Lepas agria, & Auris marina dicitur. Forma autem inter se discrepant, & præsertim, quia Lepas in loco superiori os habet, & in inferiori loco ori opposito meatum excrementorum; cum Auris marina hæc foramina in testa habeat. Nomen verò Auris sibi comparauit à figura, quoniam perbellè humanam Aurem repræsentat, vt licet intueri in iconibus datis libro tertio de Testaceis apud Vlyssem Aldrouandum: sed quoniam ibi Patellæ sine carne delineatæ exhibentur, libuit in præsentia iconem Auris Marinæ cum sua carne dare spectandam.

Auris marina cum sua carne.

DE

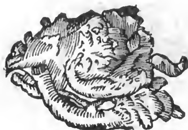
DE PENICILLIS.

TVBVLI quidam teſtacei, Penicilli à Nuperis appellantur, quia in eorum cauitate quid contineatur ſimilitudinem referens Penicillorum, quibus Pictores vtuntur. Hi, iuxta ſententiam Rondeletij, molli quadam, & laxa ſubſtantia ſaxis alligantur; itaut aquarum vndis facilè cèdant, & agitentur. Quando autem egreditur id, quod intus carnoſum latet, frondeum quoddam expandit, quod exprimitur in iconibus apud Rondeletium: quamuis multi alij ſint Tubuli, in quibus vermes latibulentur. Et tandem alij ſunt, qui in Spongijs viuere perhibentur, qui in ſequentibus iconibus exprimuntur. Licet nonnullis Authoribus hi Turbines Dentalis ſpecies eſſe ferantur.

Penicillorum inſtar Viuentes in ſpongijs.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Piscium, & Cetorum.

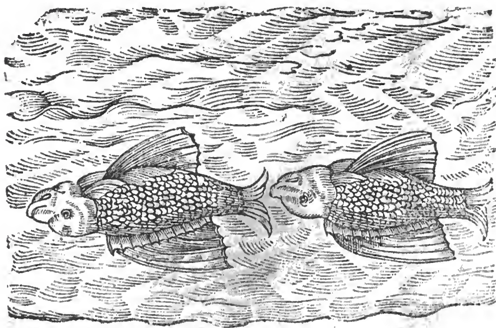
A

DE PISCIBVS VOLATILIBVS.

TRES Pisces volatiles Plinius recensuit, scilicet Hirundinem, Miluum, & Lucernam, qui Pisces nostra ætate sunt notissimi, sed, præter hos, multò plures fuerunt obseruati, qui Plinio non enumerantur. Namq; Pisces volatiles squamosi, distincti tamen à nostris Hirundinibus volatilibus reperiuntur, qui circa caput Bonæ Spei degunt, & duos dicuntur habere hostes, nimirum in aquis Albicos pisces, & extra vndas Cornicem. Hi per aliquod temporis spatium supra aquas alis corpus sustentant, deinde in aquam rursus decidunt.

Lib. 11. *c.* 35 Videntur quodammodo hi Pisces non absimiles illis, quorum meminit Ioannes Eusebius Iesuita in Historia Naturæ, dum inquit. Noctù volucres quidam pisces palmaris longitudinis in naues classis Indicæ cadere, & comprehendi solent, qui ha- B
Antipathia. bent membranaceas alas ferè instar Vespertilionum, quibus explicatis, ad centum, vel amplius passuum interuallum, vndas maris superuolant, vt alios pisces insequentes effugiant, sed interdum vngues rapacium auium marinarum incurrunt: quapropter vbiq; pericula subeunt; sicque citò denuò merguntur, vt à Cæli periculo se subducant. Horum nonnullorum icones in tabula Africæ delineantur, vt hic apparet.

Pisces volatiles squamosi.

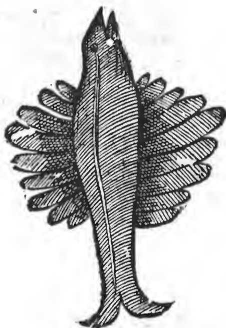

Pariter

Pariter in tabula Oceani ſeptentrionalis, apud Olaum Magnum, conſpicitur pictura aliorum piſcium volantium: Prima icon piſcis exprimit caudam repandam inſtar Delphini. Secunda icon ſpectat ad piſces tabulæ Lacus Albi, qui maximus, & remotiſſimus eſt verſus Septentrionem, & partim ad Moſcouitas, partim ad Sueuos, vel eis ſubditas gentes pertinet, vbi piſcis volatilis verſatur, qualis in ſubiecta icone delineatur.

Piſcis volans ex Olao Magno.

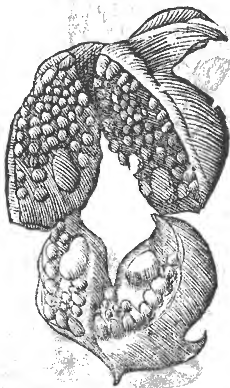

Piſcis volans Lacus Moſcouitici.

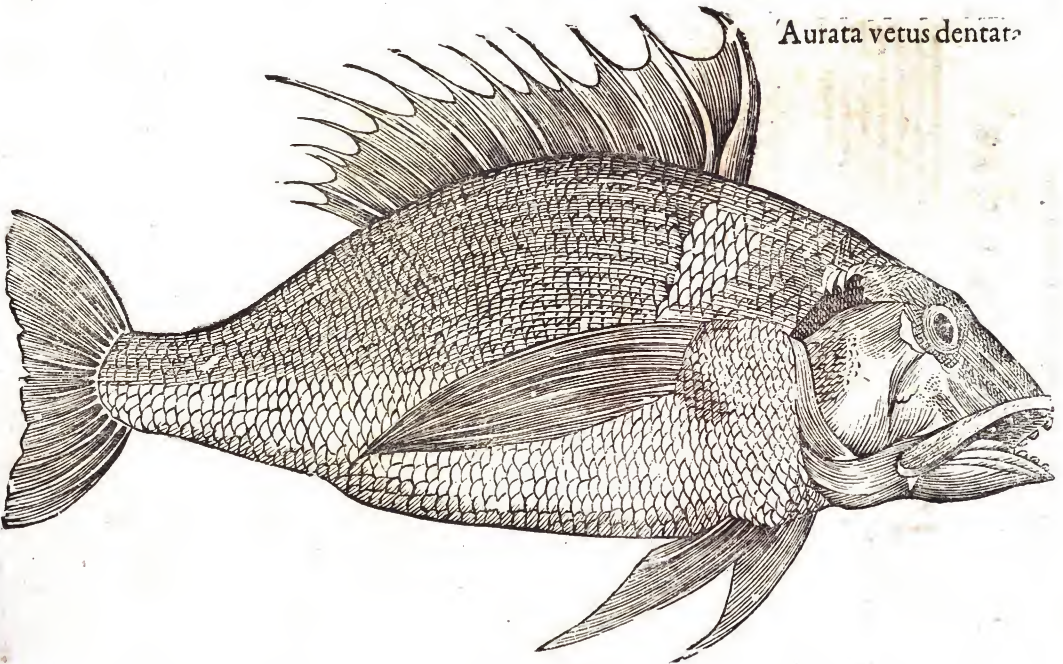
DE DENTICIBVS.

MVLTI ſunt piſces, qui vel à copia, vel ab aliqua dentium prærogatiua nomen ſortiuntur. Vocatur *συνόδοντις* quædam Thuni ſpecies à vigore dentium, & *συνόδων*, ſiue *συνόδυς* Græcis appellatur piſcis, quem Latini Denticem nuncupant. Sed aduertendum eſt nonnullos piſces, nempè Denticem, Synagridem,& Auratam ob ſingulares dentium notas,ab Authoribus confundi.Hoc igitur in loco Synodontis maxillas cum dentibus in palato delineatas exhibemus, deinde Auratam veterem dentatam, quæ pro Synagride,aut Synodonte quandoque ab Authoribus vſurpatur.

Synodontis maxillæ cum dentibus in palato.

Aurata vetus dentata

DE SARGIS.

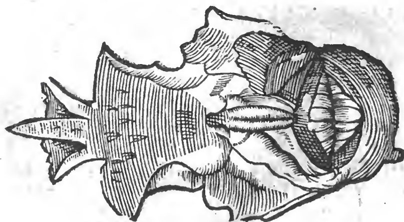
A

Sargorũ variæ species.

PISCIS Σαργὸς potius Σάρκος deberet nominari à carne, quia, iuxta mentem Rondeletij, sit piscis pro corporis magnitudine spissus, & maiorem carnis habeat copiam, quàm Sparus, vel alij huius generis pisces. Huius igitur plures differentiæ, & icones in Historia Piscium fuerunt datæ, in quarum prima delineatur Sargus ὀρροπυγιστικος, quia circa vropygium maculatus sit, pinnas habet omnes aureas, præter eam, quæ circa anum nigricat. Lineæ etiam, præter nigras, plurimæ sunt aurei coloris,& macula iuxta vropygium violacea, veluti totum etiam caput ad colorem violaceum vergit.

Secundo loco pingitur Sargus πολύγραμμος lineis aureis elegantissimè decoratus, item argenteis serræ figuram exprimentibus. Demum ibi datur icon Sargi, ad mentem Gesneri, qui postmodum iuxta opinionem aliorum, aliam Sargi figuram effigiat, vt licet conspicari in Historia Aquatilium. Verùm huius postremi piscis iconem Cornelio Sittardo acceptam refert. Hanc figuram exhibemus spectandam, B vt latus speculandi campus Lectoribus præbeatur, vbi os, caput, & dentes Sargi repræsentari feruntur.

Sargi postrema icon Gesneri.

DE ATHERINA.

PISCICVLVS marinus, & littoralis est Atherina, quæ in marinis etiam stagnis reperitur, Aphijs similis, dodrantali magnitudine, parui digiti crassitudine, dorso spisso, ventre leuiter depresso, ore paruo absque dentibus, & oculis magnis, colore est vario: nam venter est argenteus, dorsum est fuscum, circa caput ex flauo rubescit, instar Sardinarum, pinnas habet quattuor, binas ad branchias, binas in ventre, & aliam à podice, & præter has, duas alias in dorso, omnes candidæ sunt. Cauda duabus pinnis constat, vt in icone Bellonij apparet. Pro linea in medio corpore à branchijs ad caudam protensa, spissum quid sub cute ostenditur, quod non potest aliter, quàm per similitudinem fascia appellari. Duæ igitur icones in Historia Piscium fuerunt locatæ, nunc additur tertia, quam in publico Musæo inuenimus, vt Lector his iconibus inter se comparatis magis congruam eligat. *Descriptio.*

Atherina alia.

DE RHOMBIS.

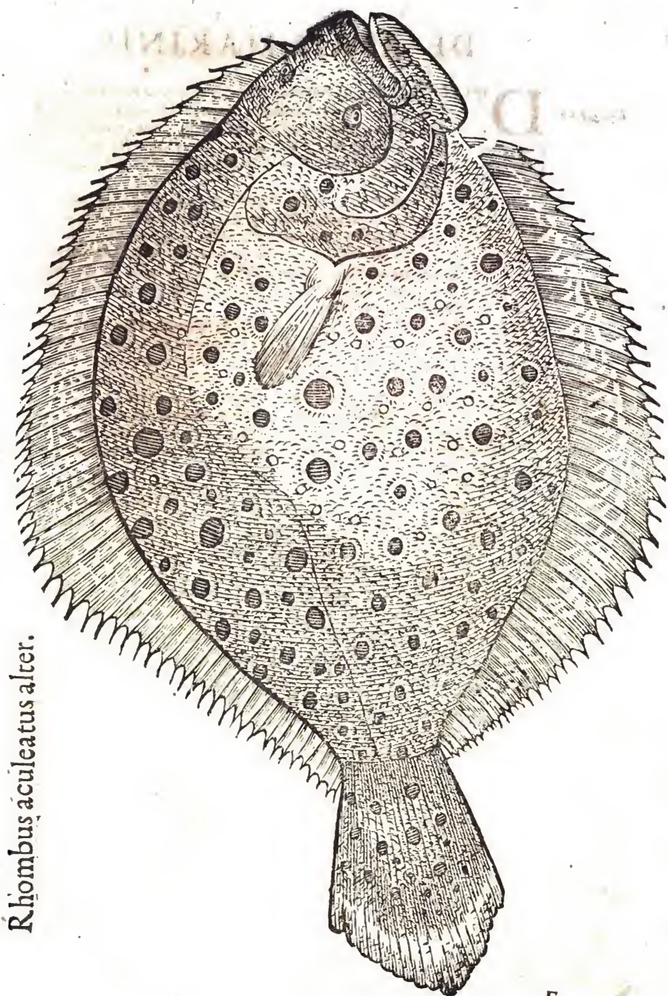
DVPLEX Rhomborum genus leue vnum, & aculeatum alterum recensetur in Historia Piscium. Aculeatum prona parte multos habet aculeos, maximè circa caput, & à capite caudam versus, quibus aliud genus penitus caret, alioquin simile; nisi quod tenuius est, capite, ad mentem Bellonij, magis eleuato, & grandi. *Rhomborum differentia.* *Lib.2. c.48.*

Præterea ambo differunt postea magnitudine: etenim Rhombi in Oceano comprehensi cæteris sunt maiores. Cum igitur loco citato tres Rhombi icones fuerint exhibitæ, nimirum Rhombi aculeati, Rhombi leuis, & Rhombi leuis veri. Modò addimus iconem speciei à prædictis diuersæ, colore Lamiæ, maculis obscuris, & Rhombus leuis alter poterit appellari. Rursus additur alia icon Rhombi aculeati, quæ icones infra erunt considerandæ.

RHOM-

Rhombus leuis alter.

Rhombus aculeatus alter.

DE APRIS MARINIS.

A

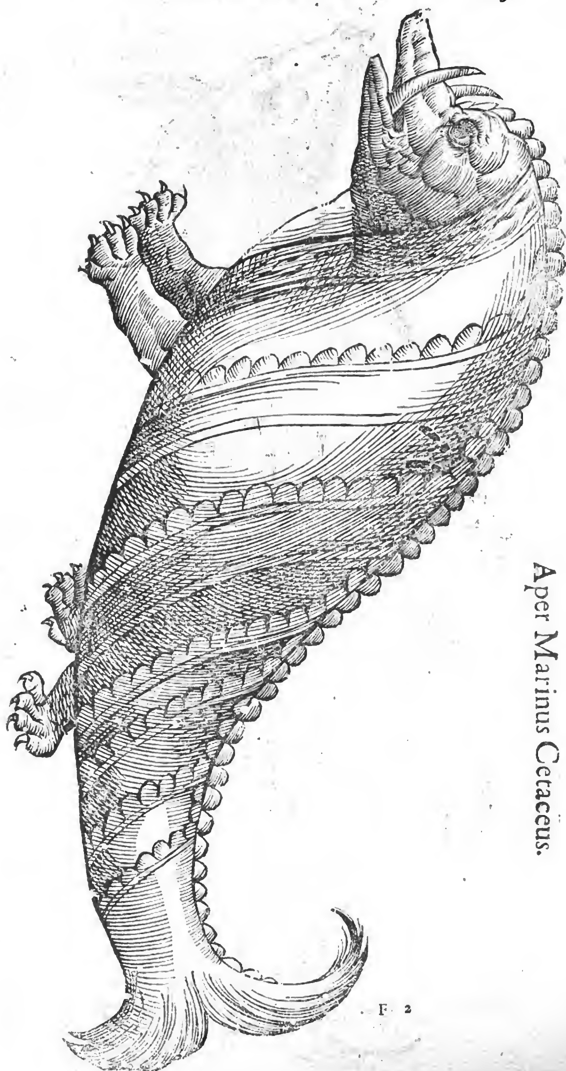
Lib. 3. c. 12. DESCRIBITVR Aper in Historia Piscium, ex sententia Rondeletij, hunc in modum. Aper est piscis squamosus, quamuis videtur tectus aspera, & cute veluti villosa, corpore ferè rotundo, & rubescente, oculis magnis, rostro oblongo, & obtuso, instar Suis, absq; dentibus. Mox à capite, secundum longitudinem dorsi, aculeos habet præ acutos, duros, longos, rectos, sed inæquales, & Setas Apri æmulantes.

Cæterùm hic Aper nullius ferè est considerationis, in comparatione ad illum, qui in mari Oceano olim fuit conspectus, capite Apri, caninis dentibus, longioribus incidentibus, & acutis, & squamis miro ordine à natura dispositis, vt in subiecta pictura apparet: sic enim ab Ambrosio Pareo delineatur, quamuis intellexerimus hunc Aprum ad animalia amphibia esse reducendum. Et Gesnerus hanc belluam sine nomine delineatam in Tabula Olai Magni aprum cetaceum appellauit, vt à pisce eiusdem nominis discriminaret. B

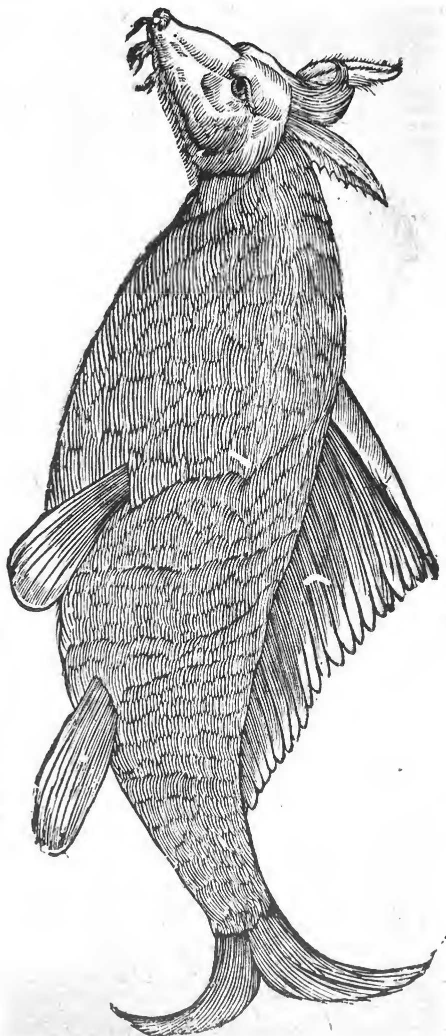
Non alienum à ratione esse existimamus, si gregi Aprorum aquatilium Sues etiam marinos addamus, quorum duo genera in mari Indico versari feruntur. Alterum genus rostro est acuto, more Anserum, alterum verò rostro ita obtuso, vt quando è mari attollitur, sphæra prorsus esse videatur. Horum Suum nonnulli longi sunt circiter sex pedes, cauda lata, & bifida. Cum incipit mare commoueri, super aquam eminentes videntur, & tempestate conflictati, virides apparent, immò viridem maris effigiem reddunt. Præterea, ritu Suum terrestrium, vehementer grunniunt: quamobrem Nautæ huiusmodi bestias vagantes, & respirantes conspicati certissimam tempestatem præsagiunt.

Suum marinorum differentia.

Possumus addere tertium genus, quod in Regione Mexicana fuit obseruatum, Vituli magnitudine. Piscis hic Incolis vocatur Andura, sed Hispanis, qui illam Regionem armis occuparunt, Hoga appellatur. Capite, & auriculis ferè est suillis. Ex maxillis pendent cirri quinq; tanquam barbatæ appendices semipedem longæ. Carnem esui non iniucundam habet. Animal est viuiparum, instar Balenæ. Dum natat in aquis, viridis, flauus, ruber, & prorsus instar Chamæleontis versicolor apparet. Circa littora versatur, & vescitur folijs arboris Hoga nuncupatæ: vnde nomen sibi comparauit. Animal est instar Suis dentatum, reliquos pisces obuios etiam se maiores necans; quapropter Piscatores hanc bestiam prius interficere conantur. C

Aper Marinus Cetaceus.

Andura Piscis aspectu suillo.

DE GALEIS, SIVE MVSTELIS.

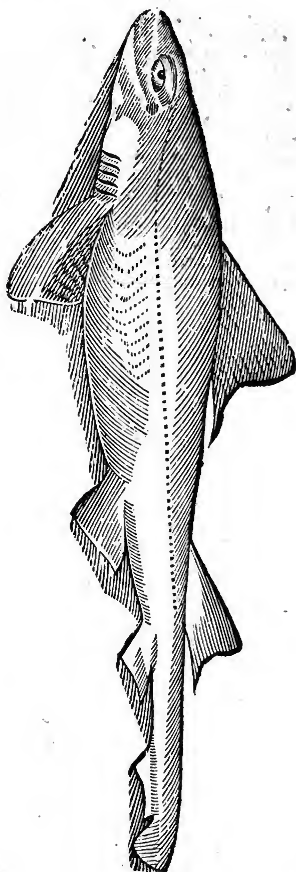
E

AD Pisces longos rotundos, & chartilagineos, Authores Mustelos, siue Galeos referunt, qui ita nominantur, non solum quia Mustelam terrestrem longitudine corporis repræsentent, sed etiam propter nonnulla alia, quæ ambobus communia esse creduntur, quemadmodum suo loco fuit explanatum. Sunt autem Canum marinorum species, quas Authores promiscuè, modò latina, modò græca voce vtentes interdum, Mustelos, & aliquando Galeos cognominant: immò sæpè caniculas appellant, quia, ritu Canum, dentibus noceant. *Galeorum multæ differentiæ.*

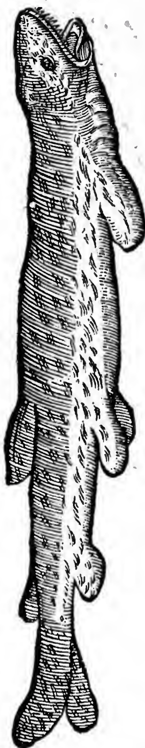
Horum piscium multæ differentiæ in Historia fuerunt numeratæ, nimirum κύων Aristotelis, Canis Galeus Vulgaris, Catulus maior, & minor Saluiani, Mustelus leuis ex Gesnero, Galeus Asterias, necnon Galeus glaucus Rondeletij, & demum Galeus Acanthias, siue Spinax.

F Cæterùm possumus iconum numerum augere, dum primo loco Galei leuis aliam speciem damus, necnon aliam Musteli differentiam, qui crassus, niger, & curuus est, huncq; Vulgus Massiliensium Gautum, Auguerum cognominat. Rondeletius hæc verba Cattum Algarium interpretari videtur. *Cattus Algarius.*

Muſtelus leuis alter.

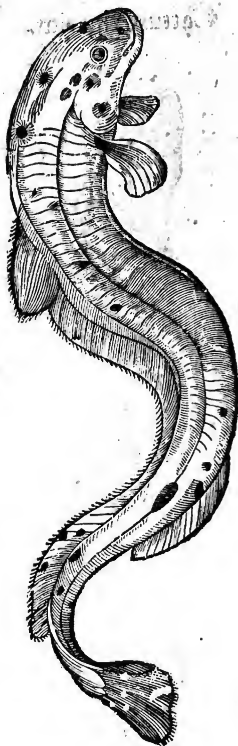
Cattus Algarius.

Pariter silentio non est inuoluenda quædam Mustelæ Bohemicæ species: quamuis, iuxta aliorum sententiam, ad Lampetras referri videatur. Est igitur, teste Gesnero, hic piscis pulcherrimis distinctus coloribus, scilicet flauo, croceo, candido, roseo, & atro, pupilla oculorum nigra, & parte ambiente cærulea. Ante paucos annos huiusmodi pisces in Bohemia comprehendi cæperunt, & primi, propter pulchritudinem, in vase amplo aqua pleno, viui, Regi seruabantur. *Descriptio.*

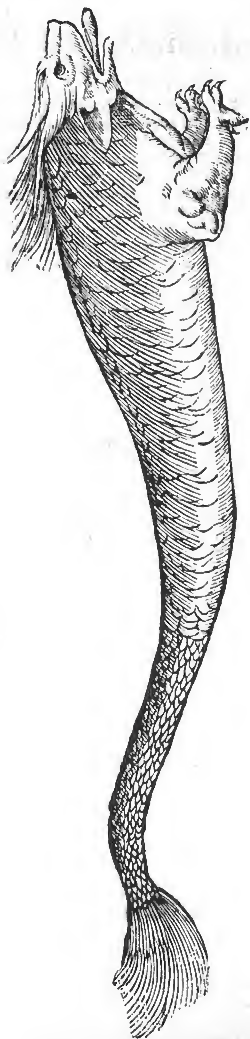
Mustelæ

Muſtelæ Bohemicæ ſpecies.

Quoniam in genere Galeorum, Vulpeculæ, & Simiæ marinæ à nonnullis recenſentur; placuit hoc in loco belluam ex genere Amphibiorum, terreſtrem Vulpem facie ſimulantem delineare. Hæc voce Arabica Brethmechi, vt putat Geſnerus, nominari perhibetur. Capta fuit in Iaua Inſula, anno ſalutis humanæ poſt ſeſquimilleſimum quinquageſimo primo, menſe Aprilis, fuitque longa circiter decem cubitos, & alta duos, cum dimidio, magna ex parte rubicundi coloris, & quibuſdam in locis cœrulea. Cauda autem, vbi inſtar caudæ equinæ diffundebatur, ad colorem cæruleum dilutum inclinabat, rubeis diſtincta maculis. Vngues leonini ferè, ſeu potiùs pantherini apparebant, veluti & cauda, quæ caudam Pantheræ, ratione macularum, ſimulare videbatur.

Breth-

Brethmechi Arabum.

DE LAMIIS.

A

LAMIA παρὰ τοῦ λαίμου, nimirum à gula nuncupata est, quoniam magnam habeat gulam, idest, quod voracissimum sit animal, sed, teste Bellonio, nostris Piscatoribus piscis est incognitus, nam quamuis Nicander, & illius verbis fretus Rondeletius, Lamiam à Cane Carcharia Aristotelis non discriminent: nihilominus si attentè verba Aristotelis meditemur, inueniemus Lamiam inter genera planorum piscium, non autem Galeorum à Philosopho fuisse collocatam. Item Oppianus Lamias à Canibus distinxit: quamobrem vnà cum Bellonio Lamiam latum esse piscem statuendum est. Crescit igitur, ex eodem Authore, talis piscis in maximam molem, cute tegitur scabra, os habet in anteriore capitis parte, vt squatina, & mirandum est, vt inquit ipse, quod dentibus plus minus ducentis est refertum, in vtraque maxilla per quaternos ordines dispositis circa radicem latis, in pyramidem deficientibus, & circa latera crenatis.

Lib. 5. hist. an. c. 5.

Dentium descriptio.

B

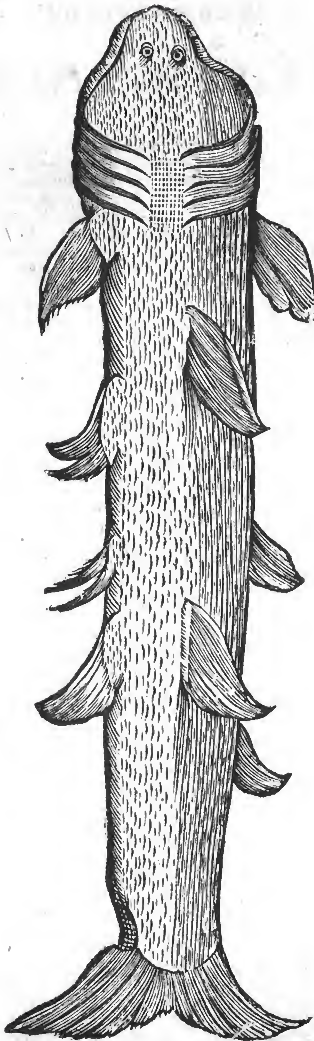
Quare hæc Bellonij verba multis dubitandi ansam dederunt, quod Bellonius cum iconem huius animalis omittat, hanc bestiam cum Cane Carcharia confundat. Etenim quis vix potest sibi persuadere, quod Lamia piscis planus, tam amplis dentibus muniatur: non negamus quidem illi inesse multos dentes, sed vt plurimum paruos, quales in sequenti icone conspiciuntur.

Denticuli existentes in ore Lamiæ.

Præterea damus iconem Lamiæ cetaceæ ex Epidaurijs littoribus aduectæ, vt aliqua saltem huius animalis icon in vasta Piscium Historia habeatur.

Lamia

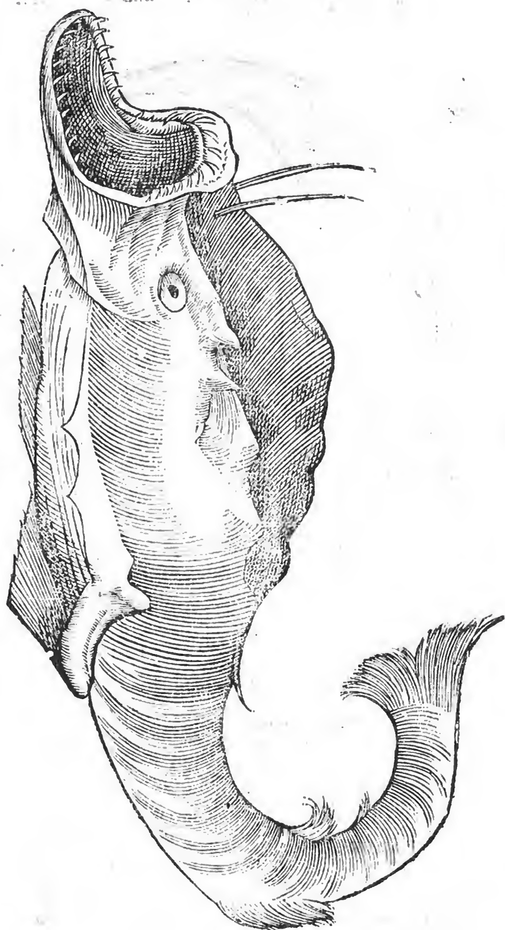
Lamia Cetacea ex Epidauro.

DE RANIS PISCATRICIBVS.

A

Descriptio. RANA marina, seu piscatrix ita dicta, quoniam in piscando magna vtatur solertia, caput habet toto corpore longè grandius aculeatum, asperum, orbiculatum, & depressum, os pro corporis mole amplissimum, & dentibus multis acutis, & recuruis armatum. Oculos habet amplos, pot ùs in vertice capitis, quàm in temporibus sitos. Cauda rotunda est, breuis, & carnea, cute tegitur iuxtà infernam partem subalbida, & iuxta supernam ex nigro flauescente.

Nos igitur in præsentia huius piscis multas assignari differentias opinamur, propter diuersas icones, quæ hodie monstrantur. Siquidem in Historia Piscium tres conspiciuntur. *Differentia.* In prima icone apparet Rana piscatrix vulgaris; deinde Rana piscatrix Authoris, & demum tertio loco Rana piscatrix minor effigiatur. Modò alias addimus picturas, in quarum prima Rana piscatrix Georgij Fabritij apparet, & tandem B datur icon illius Ranæ, quam nostri Piscatores, seu potiùs Ichthiopolæ Bufonem marinum, & Nautæ piscatores Diabolum marinum indigitant.

Rana piscatrix Georgij Fabricij.

Rana piscatrix alia, seu Buso marinus:

DE ACCIPENSERE, & Attilo.

D

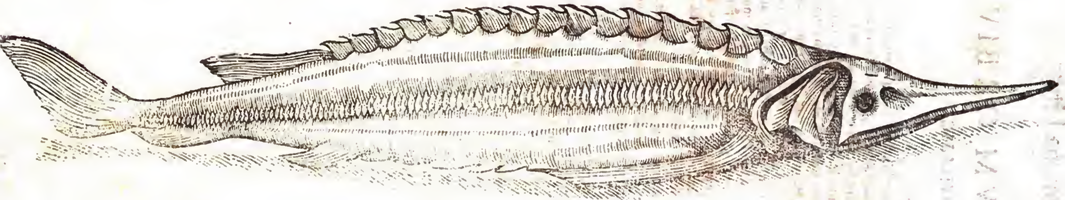
HI sunt duo pisces, qui propter magnam inter se conuenientiam, spectatores aliquando decipiunt; discrepant, tamen, quoniam Accipenser, seu Sturio pelagius est Attilus amnicola, & Pado familiaris. Accipenser non temerè visus est æquare trecentas libras; cum tamen Plinius scripserit Attilum ad mille libras interdum excreuisse, quæ magnitudo insignis, & rara est.

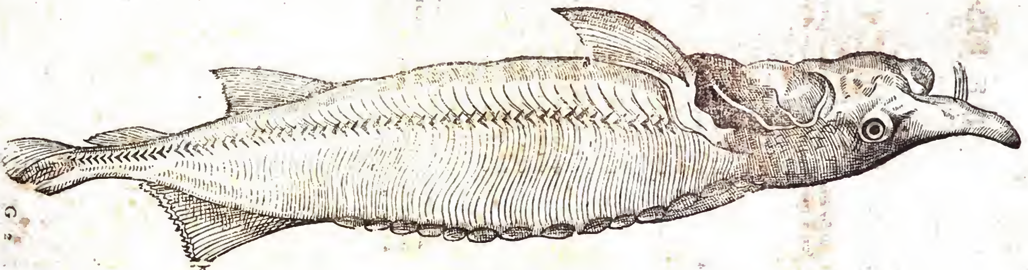
Præterea Attilus, quando ad certam molem excreuit, squamas hispidas abijcit, quas per quinque ordines dispositas in summa dorsi spina, ex vtroq; latere geminatas gestat; quibus abiectis, tactu leuis euadit.

Descriptio vtriusque. Ex altera parte Sturio mirificè palato gratificatur; cum vicissim caro Attili mollis, & palato non admodum iucunda sit. Huius oculi parui sunt in tanta mole corporis, & sic deinceps Lector varias vtriusque conditiones, & prærogatiuas in Historia Piscium videre poterit. Hic igitur Attili, & Accipenseris alias icones damus.

Acci-

Accipenferis icon ex Polonia.

Attili alia icon.

DE PISCIVM ORBIVM Varietate.

A

MVLTAS esse horum piscium differentias varij Authores nobis insinuant; nam quamuis Saluianus huius generis piscium vnum tantùm agnouerit, Bellonius tamen duo genera esse tradit, ambo rotunda, & duro corio tecta, horum verò vnum tantùm depingit. Rondeletius plura genera esse significat, ex Orientali, & Septentrionali plaga delata, & tria delineat, quorum primum simpliciter Orbem cognominat, alterum Orbem scutatũ, tertium, & postremum Orbem echinatum vocat. Prædictis Gesnerus alia addit genera, licèt minus rotundo corpore. Immò in nostra Piscium Historia Orbis Rhodius, & stellatus fuit monstratus.

Differentia varia orbiũ.

Tandem Clusius, inter multas species huius generis Piscium, meminit Orbis rictu Ranæ, qui habebat longitudinem sexdecim vnciarum, & ambitus corporis mensuram viginti vnciarum superabat. Totum corpus erat fuscum albicantibus maculis distinctum. Caput erat crassum, supercilijs elatis, cum ore latiusculo, & fisso, in modum rictus ranæ, præter formam aliorum piscium orbiculatorum. B

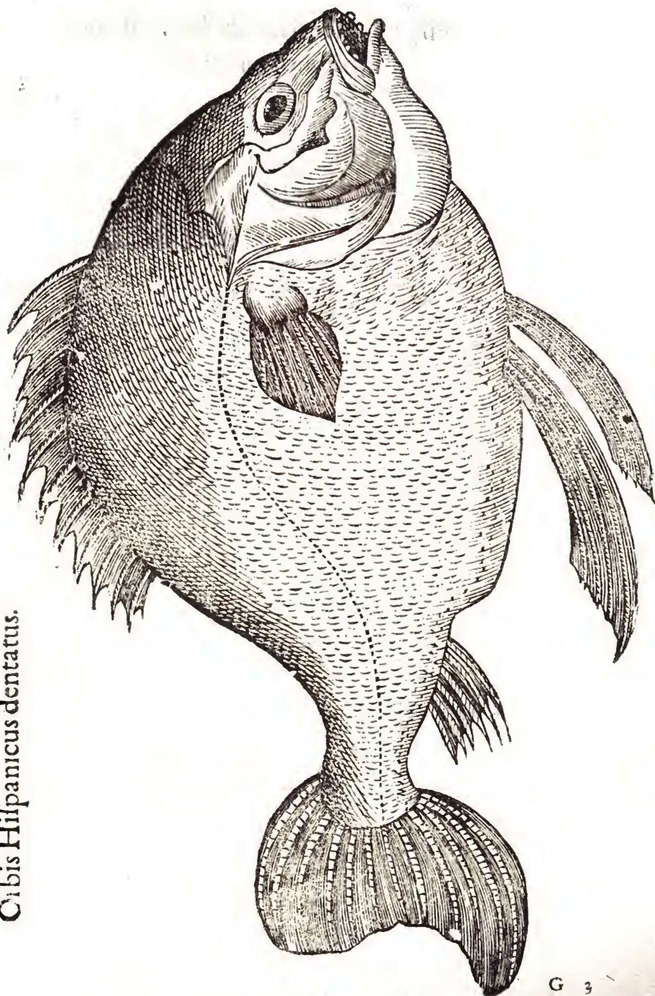
Quamuis Gesnerus varias oblongi orbis differentias recensuerit: nihilominus hanc speciem non ita eleganter expressit atque Clusius. An postea huiusmodi piscis Lepus marinus Apuleij appellari possit, quemadmodum Gesnerus opinatur; id Clusius in dubium reuocat.

Insuper idem Clusius in Exoticis memorat orbem oblongum capite testudinis, qui corio fusci coloris erat tectus, & tessellis inæqualibus variè distinctus, modò ferè orbicularibus, modò figura Rhomboide, modò quadrangula, ijsq; omnibus maculas candidas habentibus. Collum habebat oblongum, præter naturam aliorum piscium Orbiculatorum, & in singulis lateribus iuxta collum habebat pinnam ex fusco rubentis coloris, similes erant pinnæ infimi dorsi. C

In præsentia alias habemus icones proponendas, quarum prima est icon Orbis Hispanici dentati, secunda est pictura piscis Septentrionalis in Olai magni tabula delineati, qui orbibus annumerandus esse videtur, quamuis apud ipsum piscis duodecim pedum nominetur, quam mensuram ad longitudinem piscis referendam esse Gesnerus arbitratur. Tertiò demum loco proponitur effigies piscis echinati forte ex genere Orbium, qui à Ioachimo fuit communicatus.

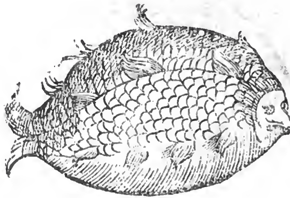
Aliæ differẽtiæ præter enumeratas.

Orbis

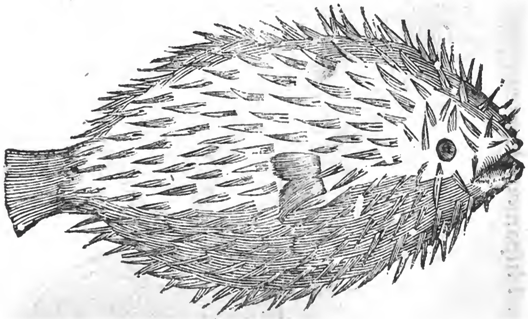

Cibis Hiſpanicus dentatus.

Piſcis Septentrionalis fortè ad genus orbium referendus.

Piſcis echinatus fortè ex genere orbium.

Præterea Carolus Clusius in Exoticis alias huius generis piscium icones exhibet prima species squamis prorsus carebat, sed dura cute tegebatur, aculeis adeò firmis roborata, vt non sine nocumento apprehendi posset. Erant aculei in dorso, & lateribus longiores, & maiores, in pectore verò minores, & breuiores. Ex Oceano septentrionali allatum piscem esse coniectabat. *Lib.6.c. 22.*

E

Alterius etiam Orbis echinati iconem præbet spectandam, qui ab extremo ore ad caudam vndecim vncias erat longus; eius ambitum sexdecim vnciæ explebant. Coloris erat in dorso fusci nigris maculis conspersi, & circa ventrem cinerei. Binas pinnas in lateribus habebat; pariter alias duas, quarum vna in extremo dorso supra caudam locabatur, altera post podicem fusci coloris. *Descriptio horũ piscũ.*

DE RELIQVIS PISCIBVS aculeatis.

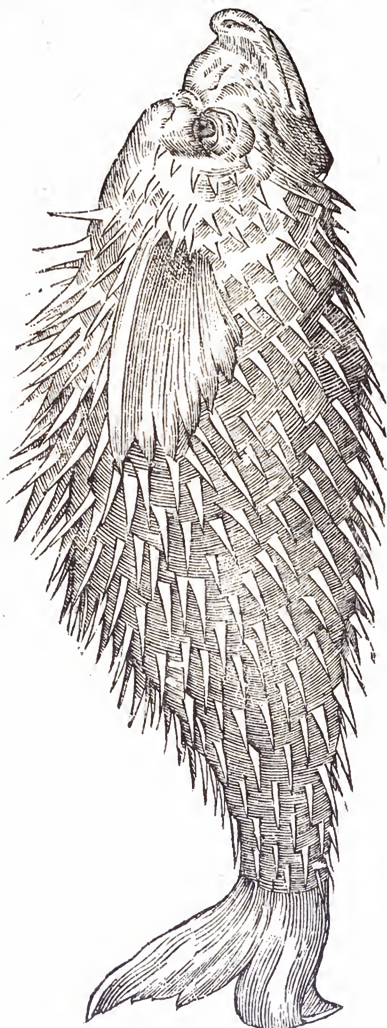
F

ORBIVM Echinatorum historia in memoriam reuocauit nonnulla alia piscium genera, quæ spinis armantur. Vnius meminit Clusius sub nomine piscis histricis. Hic piscis ab extremo ore ad initium caudæ longus erat viginti vncias, & crassus viginti nouem, squamis carebat, & corio albicante tegebatur, vbique firmis, & acutis spinis obsito; quarum basis in binas alias breues, & sub cute latentes desinebat. Labia erant rugosa, & bina ossa pro dentibus stabant. Oculi erant illi grandes, & supercilia elata quattuor spinis horrifica. Vtrinque in lateribus pinnam gestabat, item binis alijs munitus in fine dorsi. Breuiores spinæ erant vnciam longæ, longissimæ triunciales, mediæ duarum vnciarum. Longissimæ latera armabant, reliquæ totum corpus, seruata quadam serie, sed circa caudam rariores. Spinæ supra caput erant erectæ, & quæ versus os vergebant in anteriorem partem erant conuersæ. Quamobrem, ratione huius descriptionis, hic piscis videtur quodammodo conuenire cum aliqua specie orbium echinatorum, iam ab eodem Clusio delineatorum. Pręterquamquod os rictum histricis æmulare videbatur. *Lib. 6. exot. cap. 21.* *Orbes echinati.*

G

Pariter Theuetus, referente Pareo, in sinu Persico, Arabiam versus, scribit comprehendi piscem Carpioni quodammodo æqualem, longis aculeis circumuallatum, quibus, aduersus omne genus piscium, præliatur. His autem dentibus, si homo leuiter vulneretur, nisi præstò sint præsidia, intra spatium viginti quattuor horarum perit, & talem belluam Hærinaceum marinum appellare videtur. Exprimitur igitur in hac icone, vel saltem illi non absimili. *Venenum piscis.*

Hærinaceus

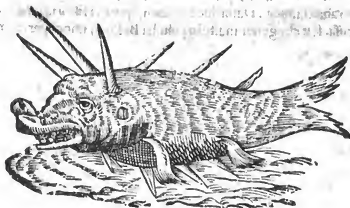
Hærinaceus marinus.

Amplius si aliquod animal ad Herinaceos marinos est referendum, proculdubiò erit ille piscis, qui ab Arabibus in Oceano obseruatur, & ab ipsis Calstol Iaul nuncupatur, quæ voces piscem periculosum, seu mali ominis nobis insinuant: propterea
E quod, quando sæpè apparet, plerumq; aduersi quidpiam contingere solet. Effigiatur à Cornelio Iudæo in tabula Asiæ. *Piscis mali ominis.*

In primis est animal horrendi aspectus, & rictum instar Suis gestat, cum dentibus serratis: deinde ab initio capitis ad extremitatem caudæ sex aculei firmi, & magni, necnon ad pugnandum, & feriendum idonei conspiciuntur: sed tres propè caput cæteris sunt maiores, nempè instar corniculorum, cum alij minores sint, & æqualiter inter se distantes, postremus verò propè caudam aliquantulum est recuruus. Cauda est bifida, & pars superior maior est inferiori, cum aculeis in summitate. Circa ventrem pinnis est refertus, quibus natando vtitur. In sequenti icone exprimitur.

F

Herinaceus Arabum.

DE COPSO, BARBOTA, & Botatrissa.

A

Copsus qui Piscis.

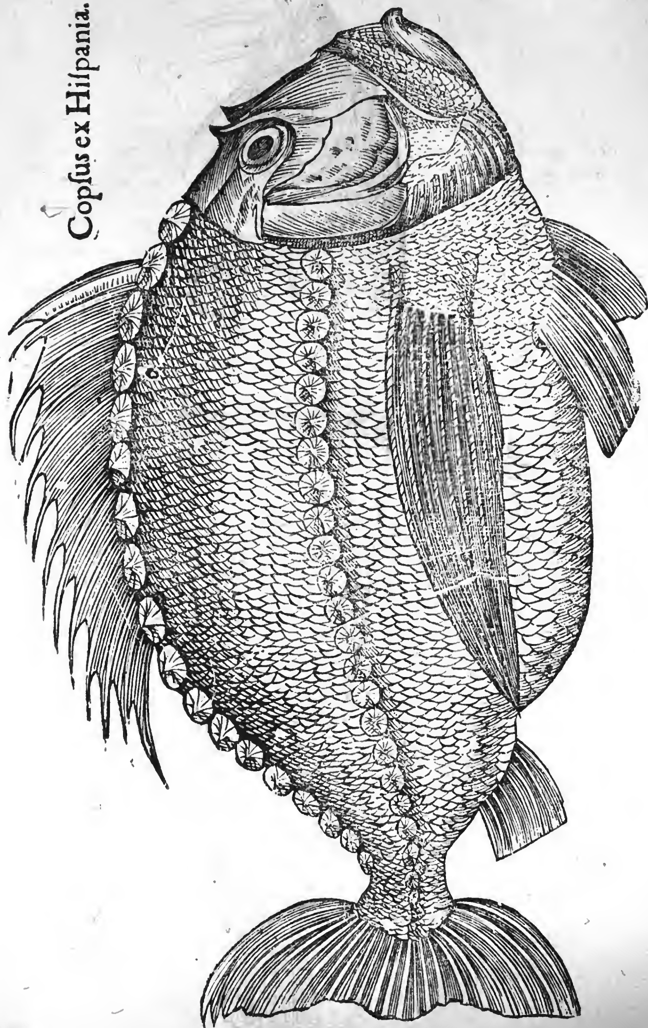
PISCEM quemdam Ichthiocollam, quasi glutine redundantem Authores nuncupant, quemadmodum in Ponto similem piscem Collanum indigitant: Itali Colpiscem, & Vulgus Colabuccum cognominat, vt Bellonius testificatur, qui similem piscem Bononiensibus Copsum appellari asseuerat; cum tamen Copsus nobis, & Ferrariensibus sit Galeus Rhodius Veterum, vt in sua Historia fuit explicatum. Reliquum est modò, vt piscem sub hoc nomine ab Hispania missum Lectori ostendamus, vt figuram huic nomini magis congruam ponderet.

Barbotæ Etymum.

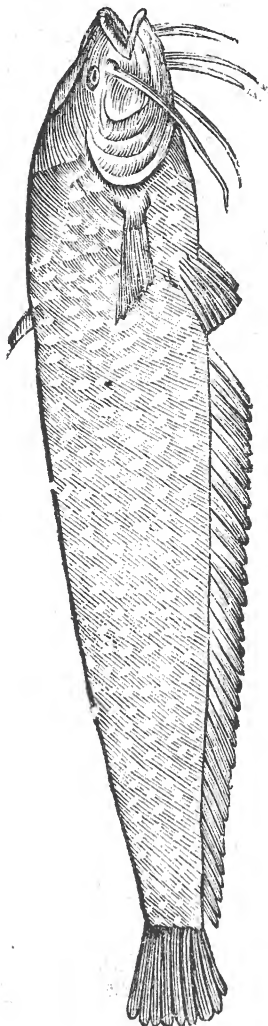
Galli vulgò Barbotam appellant quemdam piscem non à barba, vt testatur Bellonius, sed ex eo, quod, Barborare, cænum, & lutum rostro, more Anserum, commouere dicunt: hinc tamen non fit quin Barbota cirro recto, & breui, instar barbæ, in maxilla inferiori non insigniatur. Nos in præsentia damus aliam barbotam multis cirris decoratam, quæ Plinij Glumis esse à multis perhibetur. B

Botatrissam Insubres appellant quamdam piscis speciem, quæ aliter mustela lacustris nuncupatur, & Mediolanenses, secundum Cardanum, Bottam simpliciter indigitant, quia vtri sit similis: cum Mediolanensibus vtris botta cognominetur. Sed satiùs esset ob capitis huius piscis similitudinem cum Bufonibus, Bottam cognominare: nam Bufones Botti nominantur; quandoquidem non solum figura capitis, sed etiam rictu hic piscis ranas simulat. Datur hic alia icon, quæ in Historia piscium non fuit locata, & Botatrissa, seu congener mustelæ palustri Bellonij nuncupari potest.

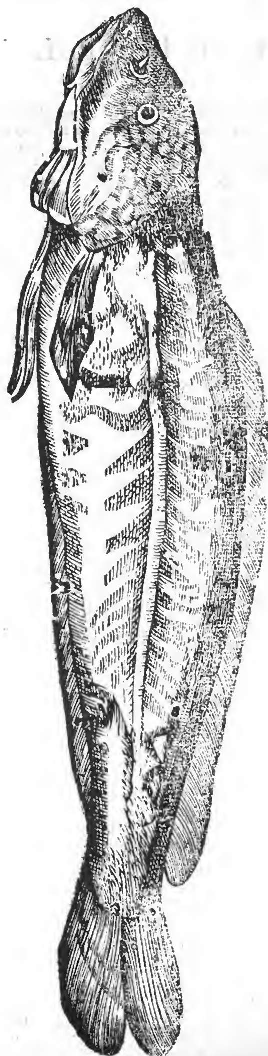

Copsus ex Hispania.

Barbota alia.

Botatriſſa alia, ſeu Muſtelæ paluſtri Bellonij congener.

DE EPERLANO.

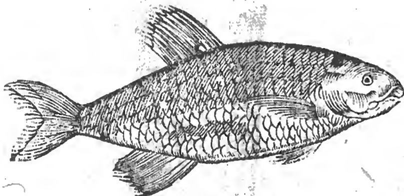
A

RONDELETIVS Eperlanum vocat quemdam Piscem, cuius icon datur in Historia Piscium, quoniam suo nitore Vnionem, nempè Perlam referat; quamuis postea Bellonius, & Gesnerus Epelanum nuncupent. Gesnerus Epelanum Sequanæ describit Lutetiæ frequentem, quasi Excellanum à præstantia, qua cęteros Pisces sui generis antecellit. Arburno facit simillimum in hoc tantummodò differentem, quod rufas radices pinnarum habeat, & lineam, quæ latera secat versus caudam valdè inflexam quinq; digitorum longitudinem, & pollicis latitudinem interdum superare asseuerat. Deinde scribit à Ferrariensibus Borbolum nuncupari, & à Rothomagensibus Ouellam, quoniam hic Piscis ouis semper sit prægnans. Huius forma datur in sequenti icone.

Eperlani etymum.

Ouella Piscis.

Eperlanus Gesneri.

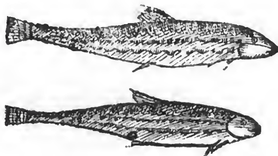
DE TRVTIS.

TRVTA à trudẽdo aquę impetu dicta, multas cõprehendit species, cũ alię sint fluuiatiles, aliæ lacustres, quæ Salmonata cognominãtur. Deinde fluuiatiles, alię magnæ, alię paruę sũt, itẽ colore inter se variãt. Tradit Rõdeletius quasdam Trutas paruas esse, easq; albas, quales in fluuiis Santonũ, & Boiorũ versantur, alias esse

esse maiores,& flauas. Pariter Gesnerus scribit se audiuisse alicubi in Germania Trutam flaui coloris fuisse comprehensam.

E Vtcumq; sit, in præsentia exhibere volumus iconem Trutæ vulgaris,quam mustelæ speciem nonnulli esse autumant, & cum Spinulo Alberti conuenire arbitrantur. Potest quoque vocari Spinula rubea capta Bononiæ in fluuio Sapinæ. *Truta vulgaris.*

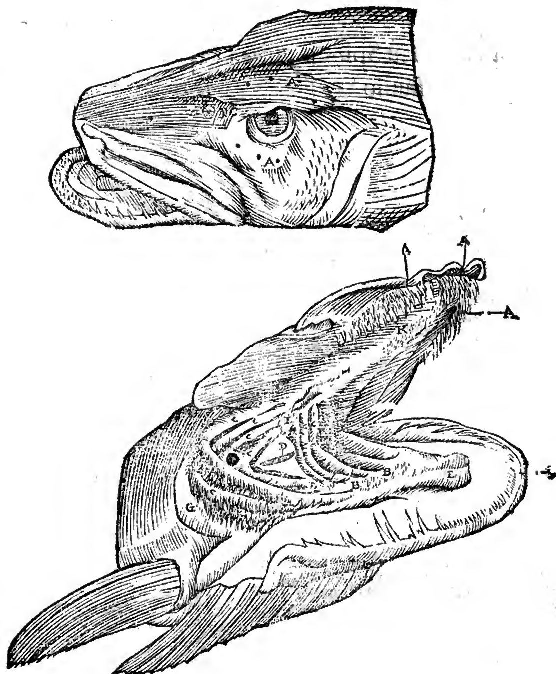
Truta vulgi, seu Spinula rubea capta in fluuio Sapinæ.

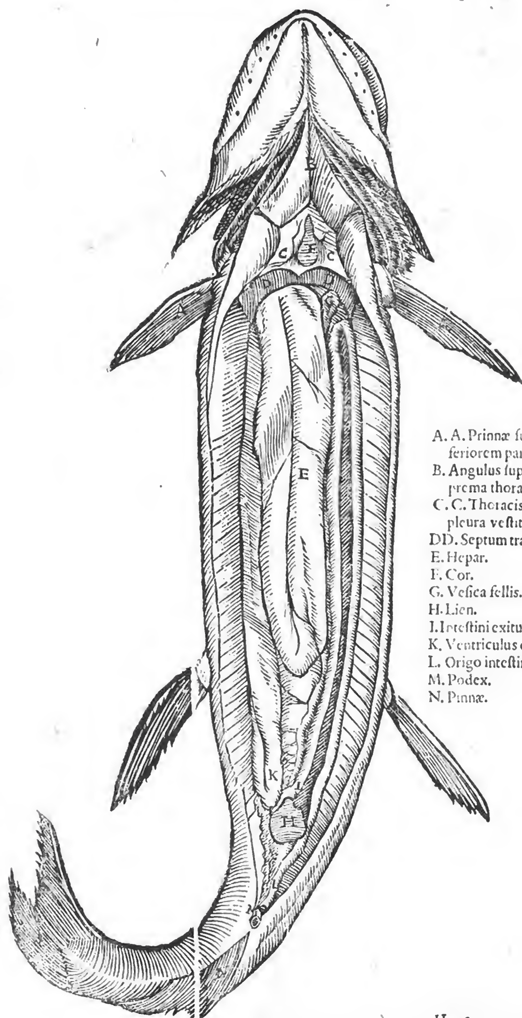
DE LVCIO.

PISCIS est Lucius nulli non notus, ita nominatus, quia noctu luceat: hac de re admirandus, sed potissimum propter caput, cum Author de natura rerum Lucium in cerebro lapidem chrystallo similem gerere scribat. Nos autem caput huius Animalis admiramur, quia rostrum habet longum, rictum maximum, anserino rostro à Rondeletio comparatum. Maxilla inferior superiore est longior,& instar cochlearis excauata. Dentes in eo plurimi non vno modo dispositi,& teste Alberto, di-
H uersarum acierum; nam in parte anteriore inferioris maxillæ dentes sunt parui, in os recurui; in superiori maxilla nulli, quoniam, cum ea latior sit, dentes extra os prominentes, & inferioribus non occurrentes, essent inutiles. Itaque horum loco, natura, Rondeletio teste, duos dentium ordines palato infixit. Placuit igitur hæc omnia icone capitis huius animalis explanare, posteaquam in Historia Piscium non fuit collocata. Immò addimus reliquas partes internas Lucij diligenter delineatas, & à Clarissimo viro Io. Ant. Godio Anatomico nostræ ætatis celeberrimo examinatas: veluti in Iconibus Lector conspicari poterit.

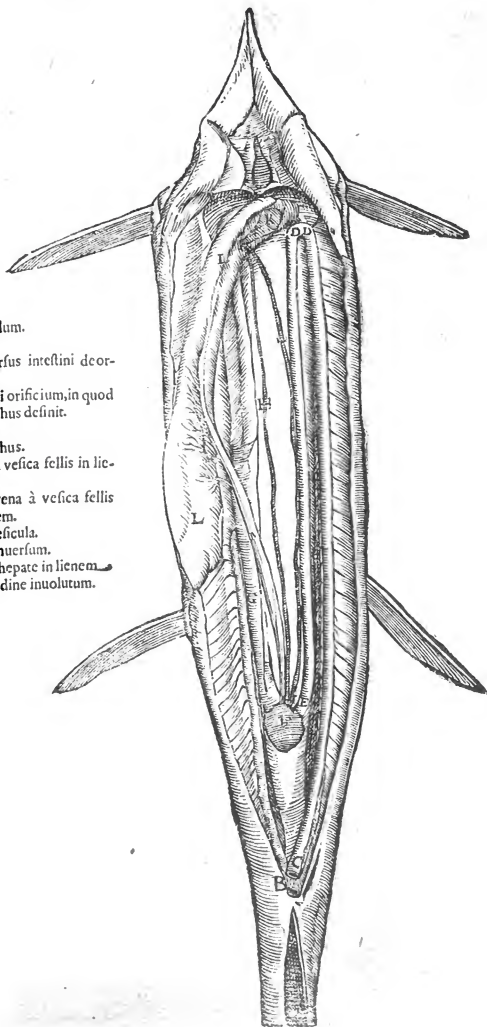
A. Foramina, quæ ſparſim frontem Lucij inſignunt.
D. Nares.

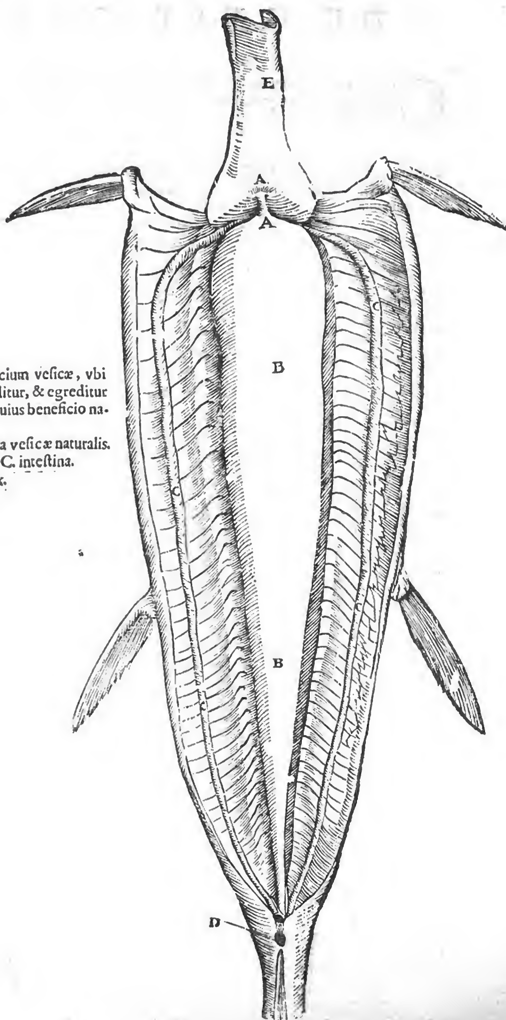
A. A. A. Dentium ſeries in palato.
B. B. B. Faucium aſpera ſcabrities.
C. C. C. C. Branchiæ vtriuſque lateris introrſum dentatæ, & extrorſum, ſeu foras inflexæ.
D. Os gulæ, ſeu œſophagi.
E. Lingua.
F. Dentes mandibulæ inferioris.
G. Rictus gulæ.
I. I. Palatum.
K. Palati aſpera ſcabrities.

A. A. Prinnæ ſuperiores ad inferiorem partem thoracis.
B. Angulus ſuperior,& pars ſuprema thoracis.
C. C. Thoracis latitudo, quam pleura veſtit.
DD. Septum tranſuerſum.
E. Hepar.
F. Cor.
G. Veſica fellis.
H. Lien.
I. Inteſtini exitus.
K. Ventriculus deſinens.
L. Origo inteſtini.
M. Podex.
N. Pinnæ.

B. pudendum.
C. anus.
DD. reuerſus inteſtini deorſum.
E. inteſtini orificium, in quod ſtomachus deſinit.
F. lien.
G. ſtomachus.
H. vena à veſica fellis in lienem.
I. altera vena à veſica fellis in lienem.
K. fellis veſicula.
L. hepar inuerſum.
M. vas ab hepate in lienem pinguedine inuolutum.

AA. orificium veſicæ, vbi ingreditur, & egreditur aer, cuius beneficio natant.
BB. figura veſicæ naturalis.
C. C. C. C. inteſtina.
D. podex.
E. gula.

DE CYPRINIS.

CVM horum piscium multæ differentiæ in propria Historia memoratæ fuerint, in præsentia Cyprini palustris partes internas proponimus examinatas; videlicet.

A. 1. semicirculi branchiarum ossei superficies interna vtrinque cirrata: item semicirculi ossei superficies inferior vtrinq; cirrata, quemadmodum superior villosa, nimirum villis duplicis ordinis insignita.

C. Acetabulum, in quo lapis Cyprini continetur.

4. Lapidis Cyprini pars exterior.

5. Eiusdem lapidis pars interior.

AA. Dens interior primi ordinis, & secundæ magnitudinis.

BB. Dens alterius ordinis, scilicet medij, magnitudinis primæ, & omnium maximus.

CC. Dens ordinis etiam secundi, & tertiæ magnitudinis.

DD. Dens pariter ordinis secundi, & magnitudinis omnium minimæ.

EE. Dens ordinis tertij, qui, ratione figuræ, papillaris potest appellari.

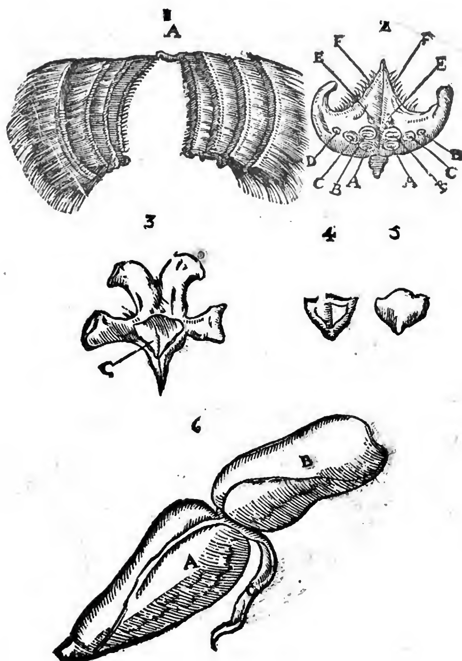
FF. Pars maxillarum interna respiciens ventrem.

A. Vesica inferior respiciens caudam.

B. Vesica superior desinens in ventriculum.

C. Tunica externa vesicæ.

Cyprini Paluſtris anatome.

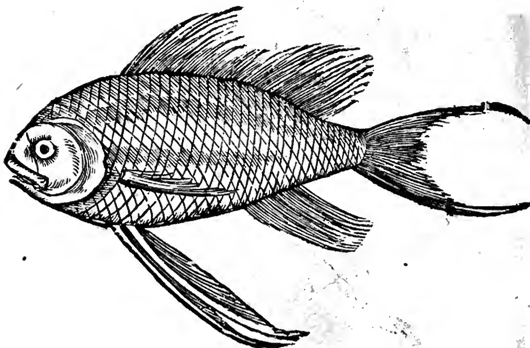
DE PERCIS.

A

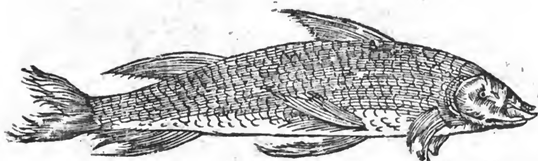
Percarũ variæ ſpecies.

PERCA eſt ille piſcis, quem nos piſcem Perſicum appellamus, cuius multas icones Lector conſpicari poteſt in Hiſtoria Piſcium, vbi maiores, & minores delineantur, ſed hic damus aliam ibidem non delineatam. Deinde alium piſcem Percæ conſimilem, quem Geſnerus Schedal Danubij in Bauaria eſſe opinatur, quoniam comprehendatur in Danubio, circa Viennam, Badam, & alibi, & Lucio Percam poſſe nuncupari aſtruit. Vilis eſſe pretij, carne molli, abſq; dentibus ſcribit, & habere barbulas infra, & ſupra ſtylo ferreo, qui vaginis enſium addi ſolet, craſſitudine æquales, interdum etiam longitudine. Forma non multum diſſimilis eſt Lucio, pinnis verò dorſi aculeatis, rictu Percę, & putat Schaid dici in Danubio à noxa, quam alijs piſcibus infert, nam alios deuorare dicitur: quandoquidem ſchedel cranium eſt, ſicque fortaſſis à magnitudine capitis nomen piſci eſt impoſitum. B

Percæ alia ſpecies.

Schedel Danubij apud Gesnerum.

DE NONNVLLIS ALIIS PISCIBVS diuersi generis.

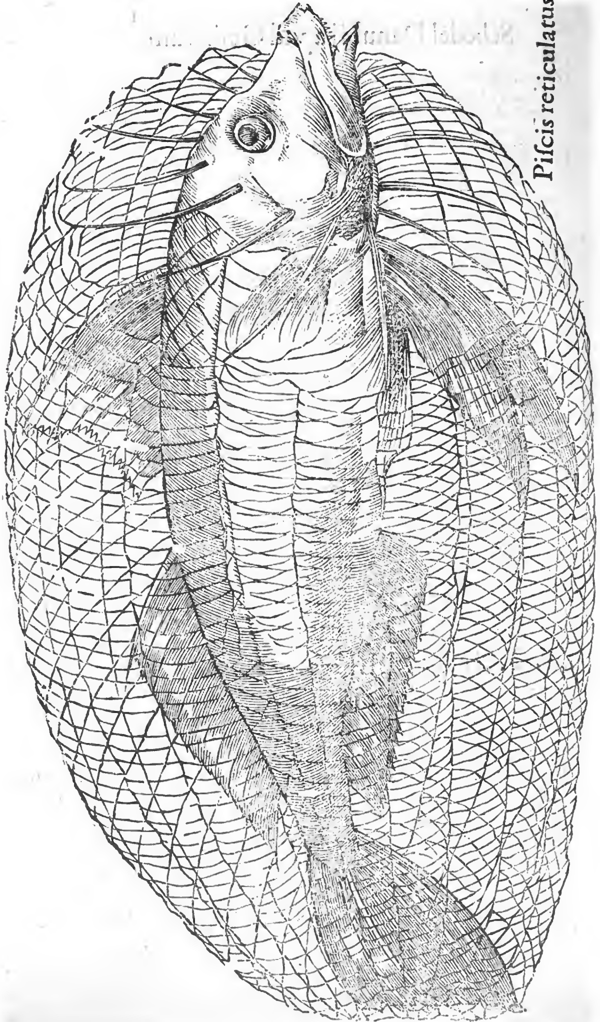
ICONES nonnullorum diuersi generis piscium, quæ sub Neptuni imperio vagantur, in publico Musæo inuentas, ne in tenebris iacerent, hoc in loco spectandas proponimus, & prima est figura cuiusdam Piscis reticulat, iuxta litus Iluæ insulæ capti, qui, loco miraculi, Serenissimo Francisco Magno Hetruriæ Duci fuit oblatus. *Piscis Reticulatus.*

Secundo loco effigiatur Piscis, apud Polonos, Sedacz nuncupatus, qui ad magnitudinem vlnæ Bononiensis excrescit.

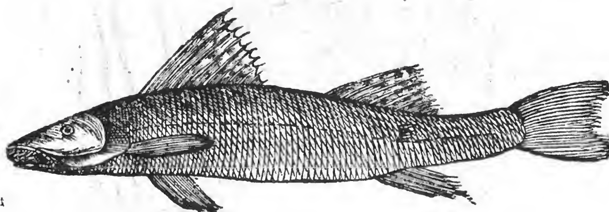
Tertio loco pingitur Piscis versans in Oceano circa Polum magnetis, cuius figuram Cornelius Iudæus in tabula Asiæ exprimit.

Quarto loco damus effigiem ouorum alicuius Piscis, quæ nigerrima erant, & foliolis herbæ adhærebant, sicut in icone exprimuntur.

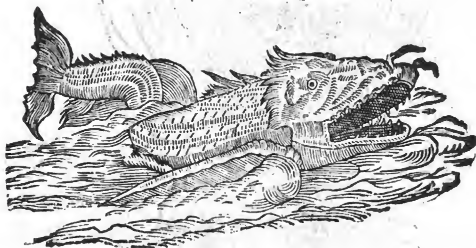
Piscis

Piscis reticulatus

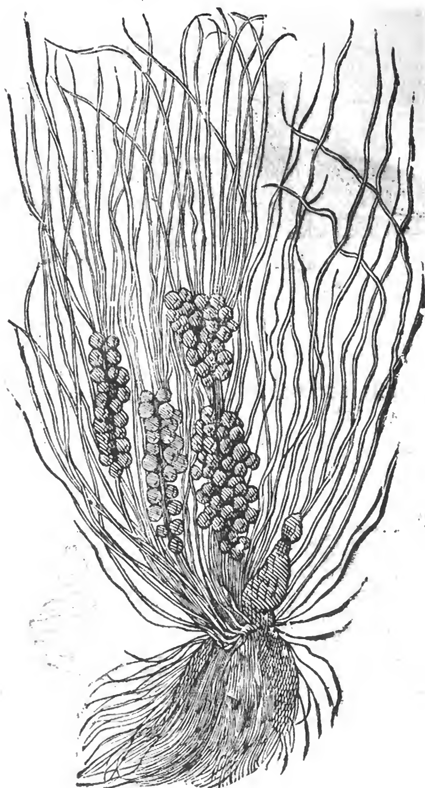
Sedacz Piſcis.

Piſcis icon veluti eſt in Tabula Aſiæ.

Oua nigerrima Piscis.

DE CETIS, ET ALIIS Aquatilibus immenſæ molis.

E

QVAMVIS ſuperius nonnullorum Cetorum obiter meminerimus: nihilominus in præſentia ex profeſſo horum nonnullorum icones dare ſpectandas decreuimus: cum in Hiſtoria Piſcium impreſſæ non fuerint. Primitùs exprimitur effigies Ceti capillati, vel criniti, cuius figuram tantummodò Olaus Magnus in ſuis Tabulis delineauit; cum nullam eius explicationem propoſuerit: idéoque veritas in ambiguo verſatur. *Effigies Ceti capillati.*

Cetus capillatus.

Deinde eodem in loco Olaus Magnus pingit aliud maximum animal aspectu quasi flammeo horrendum, capite quadrato, barba prolixa, & multis cornibus insignitum. Gesnerus Cetum barbatum appellare voluit. Caput quattuordecim cornibus est radiatum, quæ vtrinque ab oculo inchoantia per occipitium transeunt. A Sed dubitat Gesnerus an hoc animal rectè fuerit descriptum. Quandoquidem Albertus nonnullis Cetis cornua inesse non scripsit, sed appendices quasdam corneas circa oculos, octo ferè pedes longas, plus minus iuxta magnitudinem piscium, quæ ex lato in acutum desinunt.

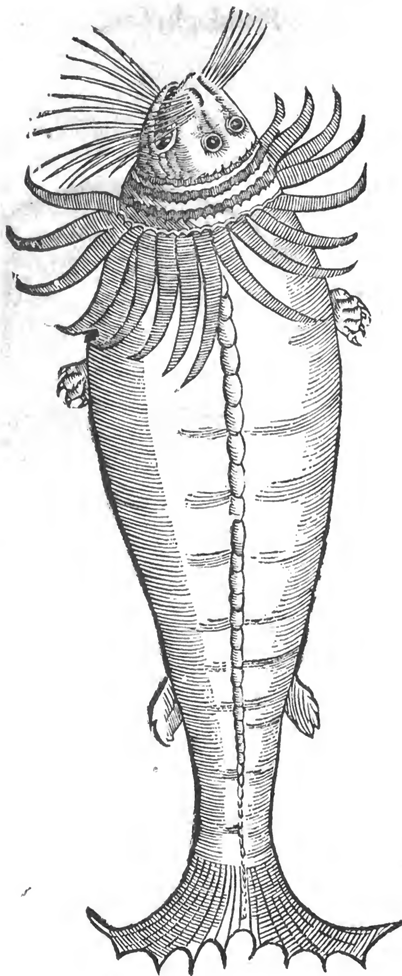
Cornua piscium.

Inter Cetos reponitur etiam Physeter, seu Physalus animal aquatile, quamuis Physeter apud Aristotelem sit fistula, qua huiusmodi animantes aquam proijciunt. Quidam, Gesnero teste, Physeterem nuncupant, quoniam, excitatis vorticibus, vndas maris tale animal subuertat; & licèt sit ánimal immensæ molis, ad Balenæ tamen magnitudinem nunquam accedit. Turnerus ad Gesnerum scripsit, quòd huiusmodi Bellua tantam aquæ copiam fistulis in naues aliquando profundit, vt facilè submergantur.

Physeter vox æquiuoca.

In tabulis Regionum septentrionalium Physeterem forma equina capite sine auribus, patulis naribus, ore sine lingua, & duabus fistulis prominentibus, depingunt, vt in sequenti figura licet intueri, sed hanc picturam vnà cum Gesnero absurdam esse B opinamur: etenim Lector effigiem Physeteris genuinam in Historia Piscium, seu Cetorum delineatam conspicabitur.

Cetus

Cetus barbatus.

Pſeudophyſeter.

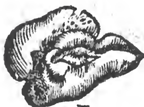
Cum inter Cetos Delphini recenſeantur, & eorum genuinæ icones in propria Hiſtoria locatæ fuerint, in præſentia nihil, niſi nonnulla oſſicula Delphinorum proponenda habemus, vt apparet in iconibus.

Delphini oſsicula.

1

2

3

Phocæ, ſeu Vituli marini duæ differentiæ in Cetorum Hiſtoria fuerunt memoratæ. Hic addimus tertiam, quæ ab Ambroſio Pareo Vitulus marinus monſtroſus appellatur, fortaſſis quoniam à Vitulo marino vulgari diſcrepet: non tamen ſimpliciter monſtrum nuncupari debet; cũ huius generis beſtia non rarò comprehendatur. Tradit enim Olaus Magnus ſimilem belluam, iuxta littus Bergæ, fuiſſe captam, & nuper aliam ſimilem Carolo Nono Regi fuiſſe oblatam, quæ in Viuario fontis Belleaquæ diù vixit, & ab aquis in terram gradiebatur: Demum quinq; ab hinc annis Bononiæ à quibuſdam Circumforaneis tale animal viuum, quæſtus gratia, publicè monſtrabatur, & ſenex maris vocabatur; quandoquidem eius aſpectus faciem ſenis apprimè ſimulabat, vt in icone conſpicitur. *Vbi tales beſtiæ ſitæ.*

Vituli

Vituli marini alia ſpecies.

Quædam bestia inter Cetos numeratur, quæ Germanis, teste Gesnero, *Rusor* nominatur, quod nomen factum esse asseuerat ab impetu, & sonitu belluæ, dum per vndas marinas fertur: hinc quidam latina voce Rosmarum indigitare voluerunt.
E Verùm putat Gesnerus hoc nomine fuisse donatam bestiam à voce, *Ris*, quæ, lingua germanica, Gigantem indicat, fortassis à magnitudine, & robore, quo cæteris Piscibus, & Cetis hæc bestia præstat. Hæc bellua binis dentibus elephantinis est prædita, quibus tanquam clauis se de scopulis suspendit. In extrema Moscouia, vel Hungaria Scythica, non longè ab ortu Tanais *Morsz* nominatur, sed Ambrosio Pareo Elephantus marinus dicitur, cui amphibium est animal, additque dentibus circa rupes se suspendere, sicque dormire: vnde Nautæ conspicientes littus petunt, & crassioribus funibus ipsum constringunt. Sed animal his vinculis non excitatum, magno strepitu, & lapidum iactu expergefacere conantur, sicque in mare solito impetu resilire conatur, sed vinculis nodatum adeò mansuescit, vt arbitrio nautarum regatur: quamobrem ipsum mactant, adipem eliciunt, & corium in corrigias diuidunt, quæ quoniam validæ sunt, & nunquam corrumpuntur, magni pretij esse perhibentur.

Somnus animalis.

Vsus.

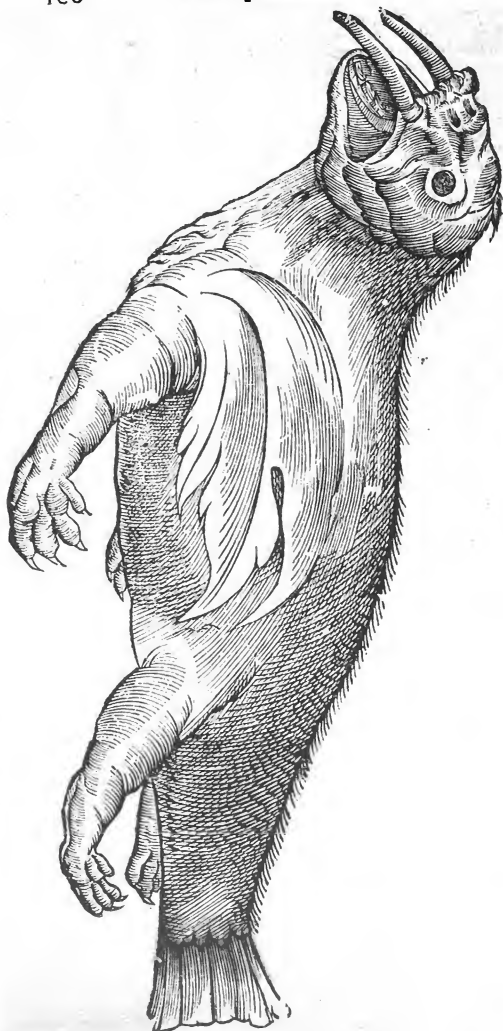
Succedit alia bellua marina, nostro iudicio, cum superiori eadem, Elephantis ma-
F gnitudinem æquans, quam genuinum rosmarum esse multi autumant, cuius figuram Olaus Magnus in sua Tabula delineauit, sed nullam explicationem addidit: quapropter Gesnerus pedes in hoc pisce improbat: quamuis pictura huius animalis, quæ in Curia Argentinæ spectatur, pedes ostendat. Etenim caput ad sceleton veri capitis factum esse, & reliquum corpus ex coniectura delineatum Gesnerus intellexit. Pariter dentes in hac figura deorsum vergunt, & tamen effigies Tabulæ Olai Magni dentes bestiæ sursum eleuatos ostendit. Author, qui Chronographiam Moscouiticam publicauit, *Morsz* hanc belluam nuncupauit, & similiter binos dentes exertos è superiori mandibula descendentes, pinxit.

Alia descriptio.

Addunt præterea, quòd bestia hæc montes littorum scandit, & graminibus vescitur, item somni gratia, se de rupe suspendit, hinc Piscatores animal sopitum obseruantes funibus vinciunt. Quamobrem colligendum est hoc animal vnum, & idem cum superiori esse: quamuis picturæ diuersimodè delineatæ varias animalis species
G ostendere videantur, vt apparet in iconibus.

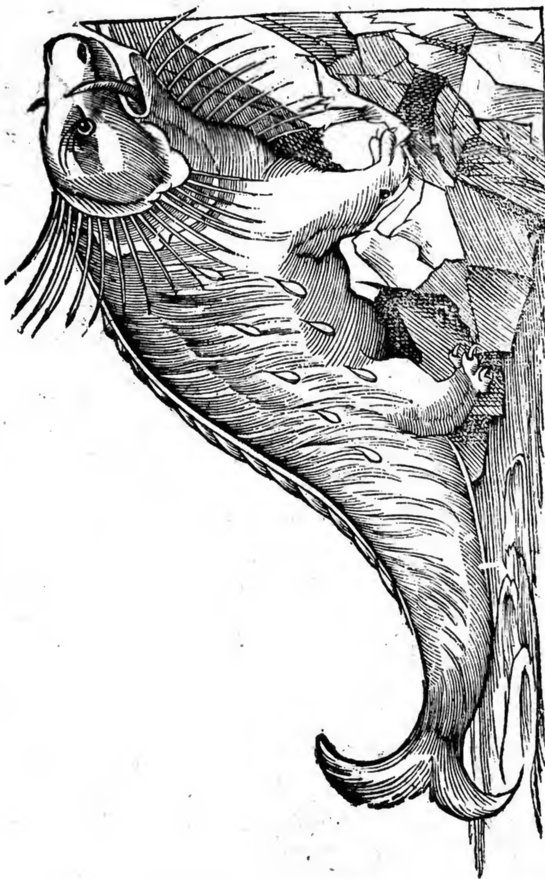
Somnus.

Aliud animal magnum, aquatile, horrificum, & valdè ferum, pedes nouem, aut decem longum, & iuxta proportionem longitudinis latum, corio, instar Crocodili, vestitum, Orobonis nomine, circumfertur. Hoc pisce aluntur Arabes Incolæ Mazouanij montis, qui iuxta mare rubrum porrigitur.

Elephas Marinus.

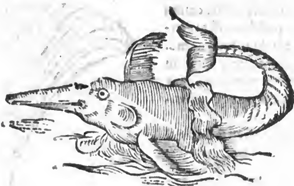
Rosmarus bellua marina eadem cum superiori.

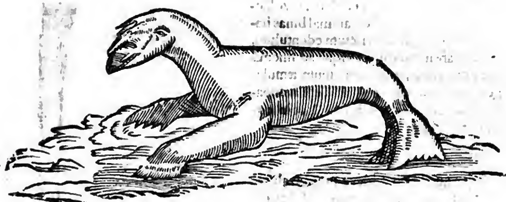

Orobonis Piscis effigies.

Prædictis addimus icones trium aquatilium animalium, quæ in Tabula Europæ apud Cornelium Iudæum pinguntur. Primum rostro est Balenæ, & versari perhibetur in mari Thyrreno, propè Sardiniam, rostro est acuto, primis munitur magnis, nempè duabus propè caput, & binis alijs circa initium caudæ. Caudam circulis quibusdam insignitam, & reuolutam gestat, cuius extremitas est bifida cum flocco, summitatis caudæ leænæ æmulo. *Primi descriptio.*

Pinna alicuius Ceti.

Secundum animal est Boui simile, & Vualrus cognominatur; immò ratione pedum anteriorum, Phocam, seu Vitulum marinum refert. Prima facie hæc bestia catum simulat, si posterioribus pedibus esset referta. Desinit tandem in caudam pinnatam, & triangularem, cum extremitate pinnarum serrata supra os appendices quasdam instar corniculorum gerit, & pedes in quinq; vngues finire videntur.

Secundi delineatio.

Tertium animal est Sui terrestri simile: ideòque id ancipitis naturæ esse arbitramur; quandoquidem quatuor habet pedes, quibus in mari, loco pinnarum, ad natandum vtitur, & in terra ad gressum: namq; hirundo etiam marina alis natans vtitur, & quando supra vndas attollitur, easdem ad volandum adhibet: Præterea hoc animal binas habet aures acutas, suillum rictum edentulum, & pinnam ab initio capitis vsque ad finem caudæ porrectam, quæ setas suum æmulatur; cum reliqua corporis pars depilis appareat, cauda tamen lata, & bifida, & vt in iconibus conspicitur.

Tertij descriptio.

His quoque libuit addere pinnam alicuius Ceti, quam ita delineatam in Musæo inuenimus.

A

B

C

DE

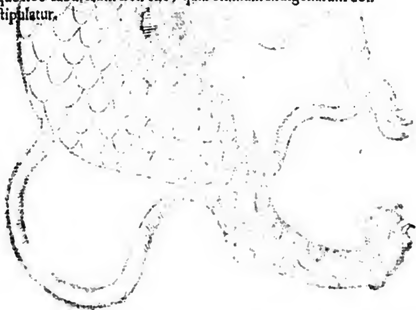
Pinna hæc ad animal aquatile attinere debet, cum figuram remi maximè referat, quandoquidem pinnæ ad vsum nauigandi, iuxta sententiam Philosophorum, quatuor esse dicuntur, licet quandoq; sint duæ, vt in anguillis. Præterea similes pinnæ di- *Pinn differenita.*
E screpare solent inter se, substantia, magnitudine, forma, colore, numero, excessu, & defectu. Namq; nonnullæ solida substantia constant, quædam filis, & membranis integrantur, quædam ex sola chartilagine, & demum aliæ ex chartilagine, & osse conspiciuntur, vt in belluis marinis licet conspicari.

Quapropter, vt nostra fert opinio, pinna hæc ad aliquam belluam marinam spectare debet, cum mediam naturam inter chartilaginem, & os participet, præterquamquod colorem eburis æmulatur. Deinde pinnæ sunt quædam, alas auium, iuxta quamdam proportionem, repræsentantes. Similiter hæc longitudine vnius dodrantis, & duorum palmorum, & latitudine digiti auricularis referta, à media sui parte vsque ad summitatem in tenuia fila scinditur; itaut simulare videatur ramos arboris Palmæ, antequam folia expandantur: non igitur præter rationem, hæc pinna Phœnicites appellari posset.

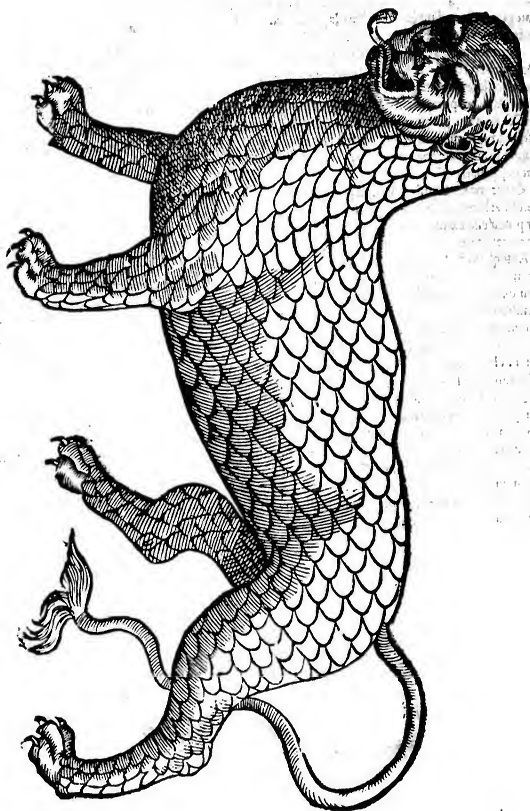
Cuius autem sit animalis non potest quidquam certi in medium afferri: fieri enim *Pinna ambigua.*
F potest, vt hæc non sit integra pinna, sed pars, & fragmentum alicuius maioris: pariter potest esse ex numero earum, quæ vel sunt in dorso, vel ad podicem, vel ad caudæ extremitatem.

Antequam ad Paralipomena Historiæ quadrupedum accedamus, piscem, seu Cetum quadrupedem ponderare decreuimus, vt is ad familiam terrestrium quadrupedum examinandam aditum referet. Hoc animal non diù ante obitum Pauli Tertij Pontificis maximi, in medio Tyrrheni maris, magna cum omnium admiratione comprehensum fuit, forma, & magnitudine planè leonina, vt in icone figuratur, sed corpore squamoso, & voce nonnihil humanæ simili. Hoc Romam deductum fuisse referunt, vbi diù non vixit, naturali loco, & proprio alimento destitutum. Huius animalis historiam Philippus Forestus, referente Pareo, scriptis mandauit. *Animal Leonino aspectu.*

Quocirca hoc animal ex genere eorum fuisse videtur, quæ apud Iapones in quadam sylua gignuntur, facie, & magnitudine canina, aureo colore, & molli villo. Hoc
G enim genus animalis, vt tradit Aloysius Almeida, & multi confirmant, dimissa terra spontè mare ingreditur, idcircò Maripeta appellatur: ibiq; paulatim in piscem transformatur. Idq; adeò verum esse testatur Author, vt affirmet aliquando contigisse piscem quandoq; captum, omnibus corporis quadrupedis partibus nondum prorsus transformatis. Additque hoc fabulosum non esse, quia omnium Indigenarum consensus huic veritati adstipulatur. *Maripeta.*

Piſcis Leonini effigies.

Amplius aliud animal aquatile,& quadrupes non eſt omittendũ, quod in vna Moluccarum inſularum viuit, Camphurch vocatum, vt teſtatur Theuetus, referente Pareo. Hoc magnitudine Ceruum æquat, cornu geſtat in fronte mobile, ferè inſtar criſtæ galli Indici, trium pedum longitudine, & aliquando ad craſſitudinem humani brachij accedens. Ceruicem pilis cinerei coloris habet tectam. Pedes poſteriores anſerinis habet ſimiles, quibus ad nandum in aquis dulcibus, & ſalſis vtitur. Pedes autem anteriores ceruinis ſunt affines. Piſcibus victitat. Pleriq; ſibi perſuaſerunt hoc animal Vnicornis eſſe ſpeciem, & propterea cornu aduerſus venena habere efficax. Rex Inſulæ, Theueto teſte, huius Feræ nomine inſigniri gloriatur.

Camphurch effigies.

PARALIPOMENA HISTORIÆ omnium Quadrupedum. A

DE MONOCEROTE.

CIRCA formam huius animalis, Authores inter se sententijs variant, vt in Historia Solidipedum narratum fuit. Cum nonnulli hanc bestiam ad genus quadrupedum Solidipedum, alij ad genus Bisulcorum, & demum alijs ad genus Digitatorum referant, nec mirandum est, quoniam alicubi canes cornuti viuere feruntur. Veruntamen vt plurimum inter quadrupedes Solidipedes recensetur: siquidem testificantur, quod in Occidentali India Barbari Veræpacis apud se magnum animal forma equi, crassum cornu in fronte gerens versari afferunt. Alij autem Authores alia tradunt: nihilominus adhuc non constat cuiusnam formæ, conditionis, & prærogatiuæ sit illud animal, quod per excellentiam Vnicorne appellatur. Monstrantur quidem à Circumforaneis cornua, & frusta cornuum, quæ Monocerotis esse feruntur; cum tamen quicquam certi non habeant, quo id probare possint. Nos pariter multas differentias huius cornu, quæ ad nostras peruenerunt manus hic exhibemus delineatas. Primo loco figuratur Monoceros vulgaris, deinde Monoceros alter, tertio, & quarto loco duæ aliæ differentiæ proponuntur, & postremo loco duæ differentiæ Monocerotis ex terra effossi: nam quandoq; contingit, vt Cetacei pisces à mare in arenas pulsi obruantur, & post multos annos ex imis terræ visceribus ossa eruuntur cornuum simulacra referentia, & Circumforanei credulis spectatoribus cornua Monocerotis esse persuadent. B

Canes cornuti vbi.

Frusta Monocerotis varia.

Qui plura scire cupit de hoc animali, adeat huius Historiam in Tomo quadrupedum Solidipedum. C

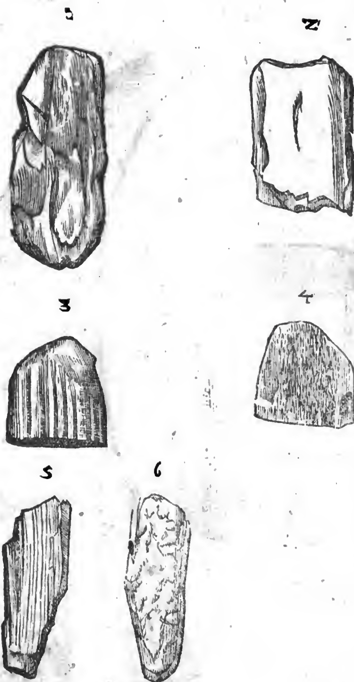
1. Monoceros vulgaris.

2. Monoceros alter.

3. & 4. Monocerotis aliæ duæ differentiæ.

5. & 6. frusta Monocerotis ex terra effossi.

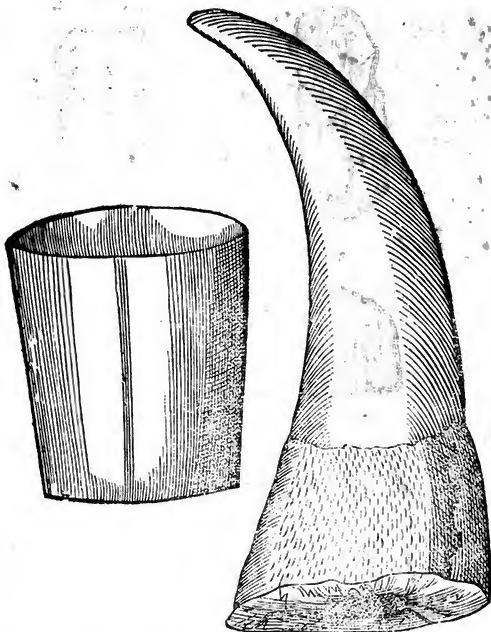
Qua-

Quapropter Nos in præsentia exhibemus iconē cornu Rhinocerotis, quod aliquibus cornu Monocerotis appellatur. Pariter iconem cyathi ex cornu eiusdem Rhinocerotis, quod pariter pro cornu Monocerotis habetur.

Cornu

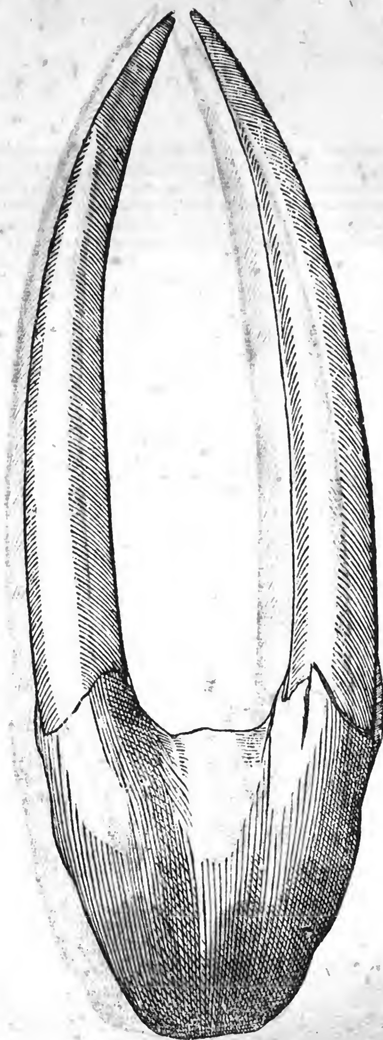
Cornu Rhinocerotis cum cyatho ex eodem.

DE ELEPHANTO.

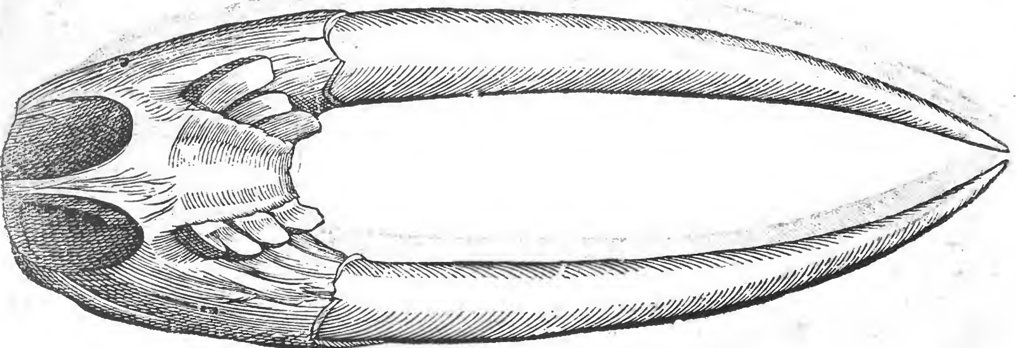
HOC animal dentium candore, & magnitudine eſt admirandum; & propterea ebur eius dens dicitur, quaſi à barro, qua voce, Incolæ Elephantum appellant: quamuis poſtea ſolum ebur ſit illa pars præcipua,quæ extra os animalis prominet, quod nos etiam docuit Plinius. Placuit igitur in præſentia icones horum dentium exprimere, poſtea quàm in Tomo Solidipedum non fuerunt collocatæ, & primo loco damus dentes Elephantis ſuperiores ſupinos, deinde eoſdem dentes cum parte prona ſuperioris maxillæ.

Den-

Dentes Elephantis ſuperiores ſupini.

DentesElephantis cum parte prona maxillæ superioris.

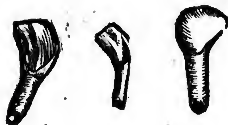

DE TAVRIS.

E SVNT quædam animalia bisulca, quæ ratione ætatis, & sexus, varia sortiuntur nomina: nam Bos in ætate iuniori constitutus, Vitulus, vel à viridi ætate, vel à vitulando, nempè lasciuiendo, vel à vita fuit vocatus, vt in propria Historia exaratur: quando autem ad ætatem adultam peruenit, antequam castretur, Taurus dicitur, veluti post castrationes Bos cognominatur. Item, ratione sexus, Bos fæmina, Vacca appellatur. Itaq; hoc in loco nil aliud habemus, quod addamus nisi figuram dentis Vituli vnius mensis. *Nomina varia.*

Præterea habent Indi animal, quod Tlachaxolotl indigitant, bestiam Tauro non valdè absimilem, sed aliquantò maiorem, capite magno, rictu oblongo, latis auribus, dentibus atrocibus, crasso collo, vngulis taurinis, sed maioribus, cauda crassa, & F prolixa, pelle densa, cum pilis hispidis. Animal est solitudinis incola, & edile. Vescitur montanis quibusdam herbis, vastatis passim campis & satis, quibus deficientibus ad frondes arborum confugit. Humanum aspectum non reformidat, neque sagittis facilè occumbit, quia tergus ferè habet impenetrabile. Quapropter defossa terra, & desuper ramis arborum tecta, facilè capitur: quemadmodum elephas apud Indos decipitur. *Taurus Indicus.*

Dentes Vituli vnius Mensis.

Pinna

DE CAPRIS.

A

Pannus Cymatilis.

INTER animalia bisulca, differentiæ caprarum exoticarum sunt admirabiles, inter quas recensetur illud genus incolens Aethiopiam, cuius mares ad vituli molem accedunt, prolixis pilis terram verrunt, sed pili non sunt tenues, immò instar crinium equorum, & magno in pretio habentur.

Soli mutatio quod præstet.

Neq; omittenda est memoria illarum caprarum, ex quarum pilis pannus ille texitur, quem cymatilem, seu vndulatum nuncupant, est enim earum pilus tenuissimus, & nitens, & ad terram vsq; propendens, ideòq; pulchritudine serico non cedit. Hunc Caprarij non tondent, sed depectunt: capræ tamen sæpius in fluminibus lauantur, gramine per illos campos pascuntur exili, & sicco, quod ad lanæ tenuitatem producendam multùm conferre certum est: quandoquidem liquidò constat huiusmodi Capras aliò translatas, eamdem lanam non producere, sed vna cum pabulo mutari, totasq; capras ita degenerare, vt vix agnoscantur. B

Vicunt animal.

Capiendique ratio.

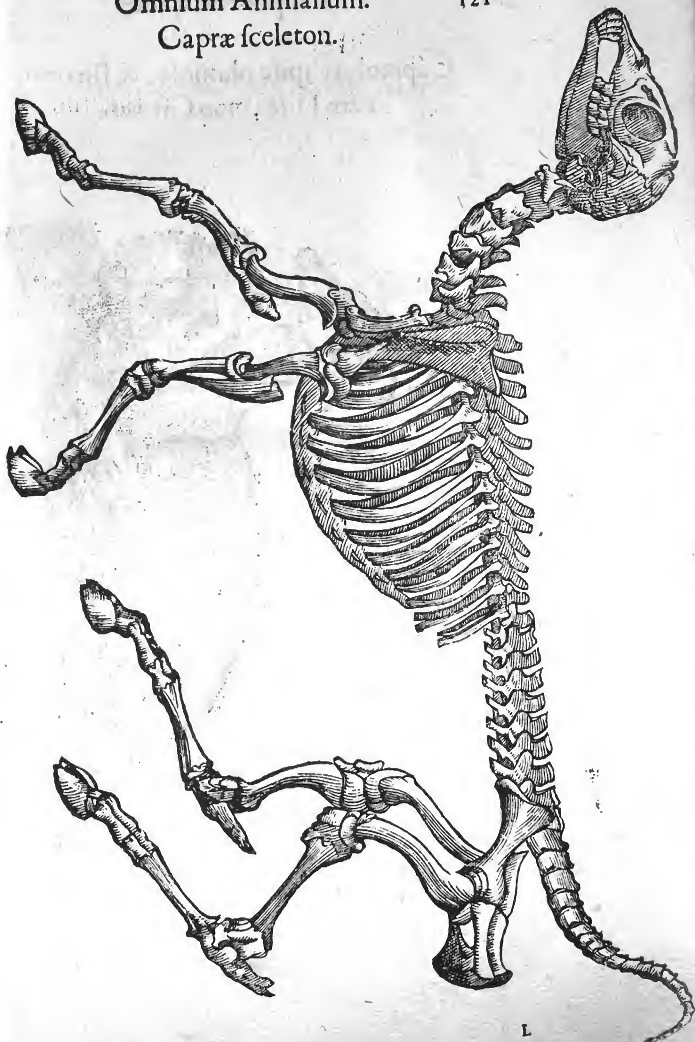
Lapis Bezaar.

Sunt, apud Peruanos, quædam animantes pericissimæ, quas Vicunas appellant, syluestribus capris valdè similes, ad quod genus fortassis referuntur, cum tamen cornibus careant. Gaudent montanis locis; ideòq; frigus, & deserta amant, gelu, & niue recreari videntur, societate, & grege delectantur. Celebri venatione capiuntur: namq; Barbari congregantur, vt numerum trium millium compleant, & aliquem montem circumdant, sicq; paulatim in vnam sedem has feras aliquando plusquam trecentas cogunt, & fæminas ad prolem demittunt. Aliter capiuntur, quando ad conueniens interuallum accedunt, coniectis ad pedes funibus plumbo extremitati innexo, quibus bestiarum cursus impeditur. Tondent has capras ad stragula, nam culcitras ex lana infarciunt, quæ inflammationes renum, & podagras mitigare dicitur. Præterea in harum visceribus lapis Bezaarticus generatur, qui secundum locum post Orientalem, occupat: qui plura de hoc lapide scire cupit, adeat historiam C Bisulcorum in capite de Hirco Bezaartico.

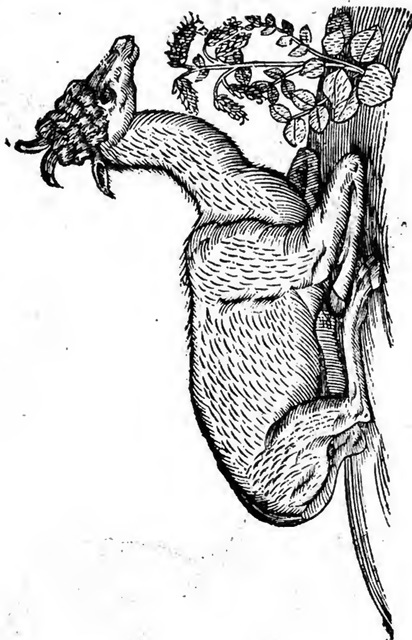
Antequam ad aliam accedamus Historiam, iconem sceleti Capræ exhibemus spectandam, deinde Capreolum plumoso capite, & bicorni cum Dictamno Cretico, Dorcidio inde nuncupato; sed aduertendum est, quòd duo cornua huius animalis ex crista propendent. Hic capreolus in Sueuia à quodam caupone fuit altus; sic quidam Phliater Augustanus nobis retulit, qui animal viuum se vidisse est testificatus, & illam in fronte eminentiam ex materia inter plumas, & pilos media constare asseuerauit.

Præterea addimus iconem animalis, quod faciem Asini, & pilos, pedesq; Capræ repræsentat; pingiturq; cum Onopyxo tertio Dalecampij.

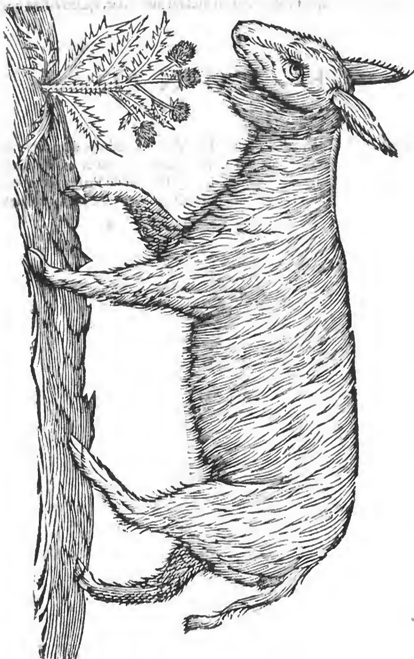
Capræ ſceleton.

Capreolus capite plumoſo, & Bicorni, cum Dictamno Cretico.

Capriasinus cum Onopyxo tertio Dalecampij.

Lib. 3.

Caprarum mentio in memoriam reuocauit, quod recitauit Aristoteles in Historia Animalium: nimirum in Lemno insula Caprum ex mammis, quas geminas, iuxta genitales, habebat, tantùm lactis effluxisse, vt inde colostra fierent. Sed recentior casus est, quem narrat Diuus Franciscus Xauerius in tertia epistola secundi libri, referente A Ioanne Eusebio Iesuita, in Historijs Naturæ. Hæc igitur sunt verba Diui Francisci in originali epistola manu ipsius propria Hispano idiomate scripta, quæ seruatur in Collegio Societatis Iesu Madritensi. *In hac Insula Amboino, rem vidi incredibilem, & ante hoc tempus inauditam, quam fortassis opere pretium erit agnoscere: Caprum marem, inquam, vidi lacte suo paruos alentem hædos: vbere enim, quod propè genitalia, vnicum habet, tantum lactis reddebat quotidie, quantum scutella capere potest.* Addit præterea in huius confirmationem Ioannes Eusebius Iesuita se quoque proprijs oculis vidisse mulam sterilem, quæ tamen lacte copioso alia paruam mulam nutriebat, quam Asina quædam pepererat.

Capri vbera.

Mula lactans.

DE AGNO.

B

MVLTA de hoc animali in Tomo Bisulcorum quadrupedum fuerunt exarata, quò Lectorem relegamus. Hic solùm nonnulla de extis huius Animalis recensebimus, quæ olim in delicijs fuisse apud Priscos comperimus, veluti apud Plautum in Pseudolo: qua de re horum iconem pronè, & supinè delineatam exhibemus.

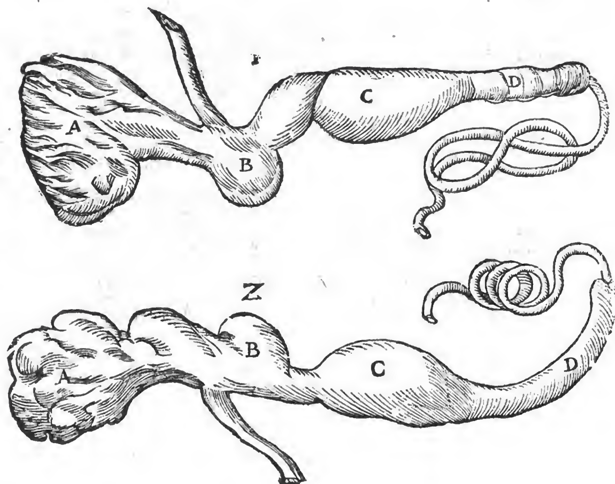
1. Ventres Agni externa parte depicti.

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

2. Ijdem ventres parte inuersa delineati.

A. Ventriculus.

B. Reticulum.

C. Omasum.

D. Obomasum.

DE CERVIS.

Ceruorum exoticorum differentia.

NON simplex Ceruorum genus in noua Hispania obseruatur. Etenim quidam sunt rubei, quidam albi toti. Hos Ceruorum reges vocant Indi, & Yztacmacame. Alij sunt nostratibus forma consimiles magnitudine, & ingenio, Aculhuame vocitant. His minores Quauhtlamacame, magnæ sunt generositatis, & à ceruina timiditate degenerant, nam vulnerati efferociunt, & Venatores adoriuntur, & sæpè occidunt. Eiusdem molis, & moris sunt Tlalhuicamacame, sed impares animo. Minimos tandem Tamamacame indigitant.

Ceruorum vsus.

In Duarhe Xapida, & alijs Regionibus noui orbis, Ceruorum armenta errãt, quemadmodum in nostra Plaga Boues. Domi pariunt, soluti per nemora pastum quærendo, luce durante, vagantur, Vesperi pullos domi retentos reuisunt, immo, pastis pullis, se mulgeri patiuntur, non enim ex alio lacte caseus conficitur. Septentrionales B curribus Ceruos iungunt, quibus celerrimè vehuntur.

In aliquibus Occidentis regionibus, Cerui à Venatoribus cæsi, quærunt herbam Atochielt (sic illam vocant Barbari, & est Pulegij species) hac enim recreantur, vnde restauratis viribus nouam pernicitatem acquirunt: siquidem illis hæc herba magis, quàm Dictamni virtus præstò est.

Alia ceruorum species.

In Verginia, Cerui longiori cauda, quàm nostrates sunt præditi, & cornuum extremitatem in dorsum recuruam gerunt. In America quoddam genus Ceruorum est, quod nostratibus est humilius, minora gerit cornua, & pilos longos, ritu Capræ, emittit. In Plagis noui Mexici Cerui vagantur habentes caudam valdè pilosam, & prolixam, more mularum, quarum molem superant, maximique roboris esse perhibentur. Quid? si addamus iconem illius Animalis, quod aspectu Cerui, & equi formam simulat, & propterea Hippelaphus, nempè equiceruus nominatur. Immò proponimus etiam spectandam iconem illius Animalis, quod faciem Cerui, & Cameli refert: quamobrem à Matthiolo in epistolis Elaphocamelus appellatur.

Libuit hoc in loco veram figuram ossis de corde Cerui iuxta vtramq; partem delineati exhibere, vt apparet numero 7. & 8. quandoquidem non est ambigendũ in sub-

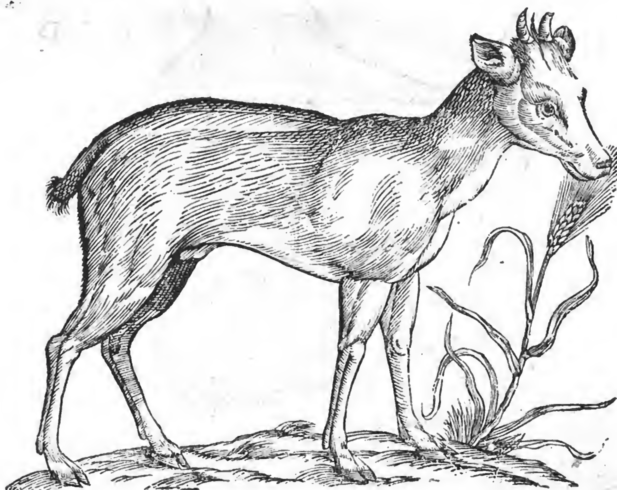

stantia

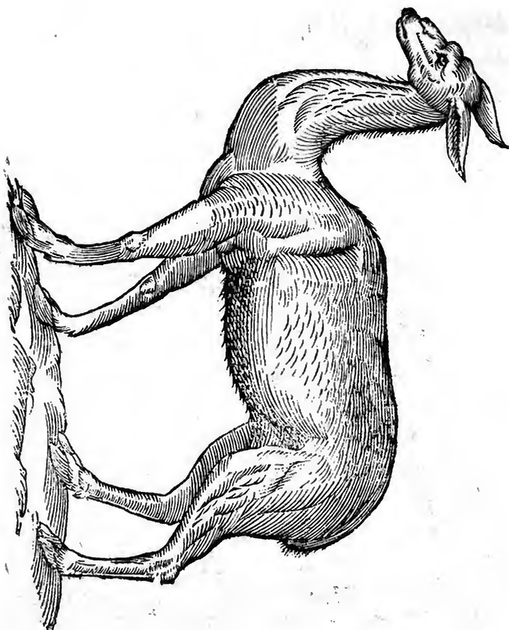
ftantia cordis ceruini quamdam materiam chartilagineam non reperiri, quæ ad materiam offeam maximè accedat, coloris albicantis,& figuræ triangularis:quapropter Rinodeus Parifienfis in Ceruis potiffimum annofis huiufmodi officulum effe fcribe-
E bat, quod Venatores à figura, crucem cerui appellant. Immò in cordibus etiam Camelorum os inueniri multi autumant. Namque Toftatus, in enarrationibus Leuitici,os in corde cameli,& in corde Cerui reperiri promulgauit:deinde Dalechampius, in Annotationibus Plinianis, Toftati fententiam ftabilire videtur: cum tamen cæteri authores, tum græci, tum latini id negauerint. Itaque notandum eft in cordibus magnorum animalium,& præfertim fenefcentium, bronchia arteriarum talem adipifci duritiem, vt offeam fubftantiam facilè fimulent: non igitur admirationi nobis effe debet, fi interdum in corde magni animalis fenefcentis offa reperiri perhibeantur. Qui plura huius generis fcire defiderat, adeat Hiftoriam Bifulcorum, vbi de hoc offe fusè difputatur.

Os de corde cerui.

Hippelaphus.

Elaphocamelus.

E

DE ALCE, SEV MAGNA BESTIA.

HÆC Bellua, iuxta multorum sententiam, tres partes medico vsui vtiles habet, nimirum cornua, neruos, & vngues: quamobrem Menabenus tradidit, in Suetia, cornuum rasuram summoperè probari, & Prutenos Principes, in epileptico affectu, cornuum virtutem cognouisse. Quamobrem nulla debemus coerceri admiratione, si ex huiusmodi cornibus, magno artificio corcula parentur: quemadmodum in sequenti figura conspicitur, quæ postea ad huius affectionis prophylacticam de collo suspenduntur. *Alcis partes ad vsum medicum quæ.*

Corculum ex cornu alcis.

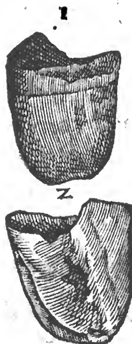

Præterea vngues huius magni Animalis in Epilepsia magis commendantur, illudque magna admiratione dignum est, hunc vnguem non tantùm terapeuticum, sed etiam prophylacticum esse: non enim solum factam iam epilepsiam curat, sed impendentem etiam prohibet. An verò omnis vnguis huius animalis eadem potiatur facultate, variæ sunt apud Authores sententiæ. Non desunt, qui sinistro vngui posteriori plus tribuunt, quàm alijs, quia hunc, bestia auri apponens morbum propellat. Nos verò dextro potius, quàm sinistro posteriori primas tribuendas esse censemus: siquidem si vsum vtriusq; respiciamus, dexter facilius, quàm sinister auri apponitur, aut vtrumque vnguiculum indiscriminatim eadem pollere facultate pronunciamus, cum vterque auri sine difficultate iuxta animalis appetitum, & opportunitatem loci, & situs, applicari possit. Nihilominus in præsentia genuinam iconem vnguiculi posterioris dextri pedis exhibemus spectandam. *Vnguis Alcis quis optimus.*

H

Alcis

Alcis vnguiculus posterior dextri pedis.

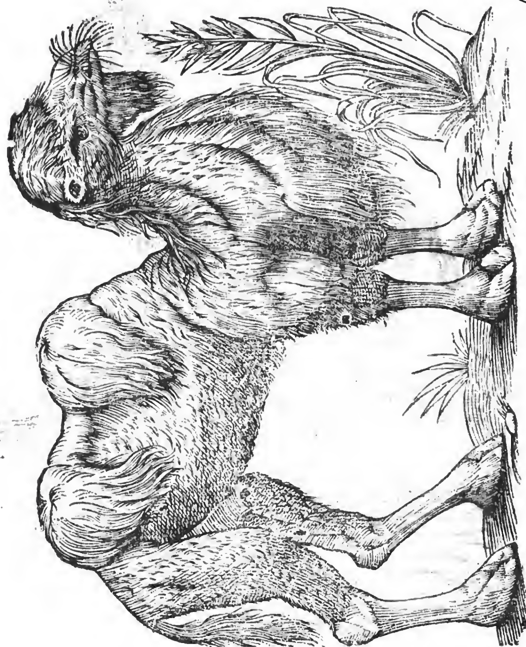
DE CAMELI, & CAMELOPARDALI differentijs.

VARIÆ species huius Animalis enumeratæ fuerunt in Tomo quadrupedum Bisulcorum, necnon ibi variæ icones fuerunt propositæ. Nos hic damus alias icones, quarum prima erit Cameli Bactriani altera species. Secunda erit Cameli frequentis in Libyæ, & Numidiæ Desertis, in quo Animalis genere diuitię Arabum consistunt. Huius Cameli figura delineatur à Cornelio Iudæo in tabula Africæ; est enim diuersa ab effigie huius animalis, quam alibi pictam posuimus.

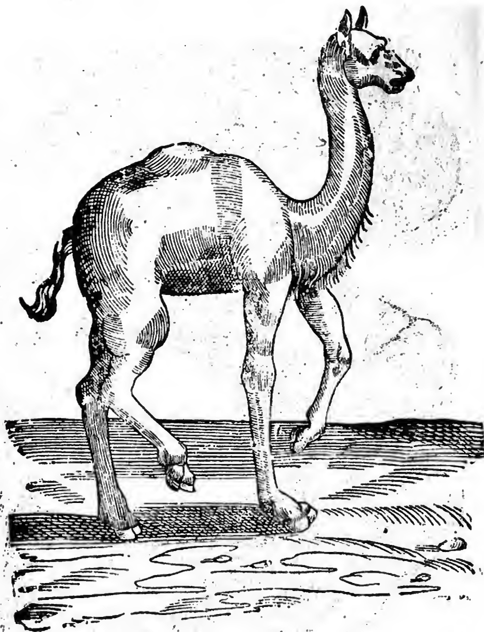
Cameli

Cameli Bactriani altera species, cum iunco odorato.

Cameli alia differentia picta à Cornelio Iudæo in Tabula Africæ.

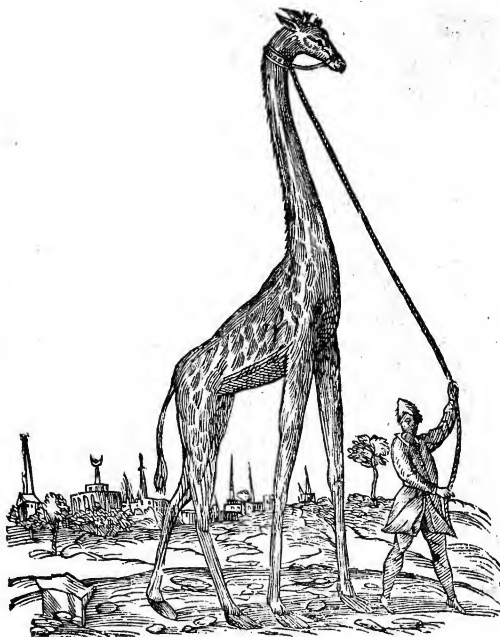
In Hiſtoria Biſulcorum quadrupedum poſt exaratam naturam Cameli, de Camelopardali quoque actum fuit, vbi vna tantummodò icon iſtius animalis fuit propoſita, modò ad maiorem huius animalis cognitionem, duas icones maris ſcilicet, & fæminæ exhibemus ſpectandas, vt Lector faciem vtriuſque ratione ſexus diuerſam eſſe agnoſcat.

Came-

Camelopardalis mas.

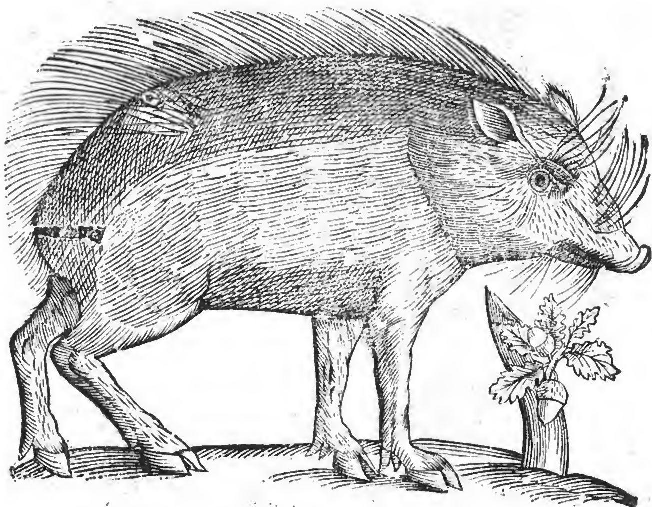
Camelopardalis fœmina.

DE APRIS INDICIS.

FERAM montanam vocant Indi Coyametl, alij Quapicotl, alij Faiaſſou, alij Saynum, ſiue Zainum. Eſt ſimilis noſtrati Apro, minor tamen, & deformior, cum vmbilico ſupra dorſum, ad regionem renum, & expreſſus humorem aqueum effundit: non tamen verum vmbilicum eſſe dicunt, ſed veri vmbilici rudimentum: quapropter Scriptores Americanæ Hiſtoriæ huiuſmodi Apros foramen in dorſo habere referunt, vt in icone apparet. *Aper cum foramine in dorſo.*

Porcus Americanus, ſiue Zainus.

Sceleton ſuis noſtratis.

Iracundum est animal. Conscendunt Venatores arborum summitatem, & grex Zainorum accurrit, qui mordent arboris truncum, cum hominem non possint vulnerare; interim Venator supernè tutus venabulo illos cædit.

E Mira inter hanc bestiam, & Tigridem est Antipathia; ideòq; constituunt Ducem, & iste Dux Zainorum quoscumq; potest sui generis, trecentos, aut plures conuocat, quemadmodum Imperator milites conducit. His copijs inuadit Tigridem, quæ licèt ferocissima sit bestia, præ cæteris Americanis feris, vincitur tamen multitudine non sine magna Zainorum strage, nam inuenti sunt innumeri occisi, simul cum Tigride. *Antipathia Zainorum.*

Caro est similis suillæ, vel aprugnæ, sed durior, atque insuauior. Setæ sunt asperæ albo, & nigro colore variatæ. Vescitur glandibus, radicibus, & alijs montanis fructibus, necnon vermiculis, lumbricis, atq; alijs animalibus huius generis, quæ in locis vliginosis nascuntur. Additur in gratiam Lectoris Icon sceleti porcelli vulgaris. *Victus.*

DE LEONIBVS.

F ABISVLCIS animalibus ad bestias quadrupedes digitatas transeundum est. Apud Indos noui Orbis natio Leonum est ignauior, Puma Peruani vocant. Minores, quàm Africani sunt, fugaces, atque innocentes, nisi prius lædantur, degeneres omninò animo, mole, iuba, & colore, quia sunt potius fusci, quàm fului. Ad horum venationem conueniunt Indi lapidibus, & fustibus eos interimunt, quoniam eorum carne vescuntur, quæ est alba, & crassa, adipem medicamentis reseruantes, & ossa pro saltationibus, & choreis. *Vsus Leonũ in cibis.*

Est in Chiappa animal simile cani leporario nigrum, præter caput, & collum, quæ alba sunt, Indi tamen Leonum album appellant. *Leo albus qualis.*

Præterea sunt aliæ Feræ Leoni affines, veluti Miztli, animal ita à Barbaris appellatum Leoni nostrati non iubato congener, quod adhuc paruum, est fuscum, crescens verò fit fuluum, & interdum rubrum, & subalbidum, quod, ob regionis diuersam naturam, potest euenire.

G Item Quamztli bestia affinis est Leoni, vnde nomen sumpsit, sed mitior, & agilior, hinc nonnulli Hispani Pantheram esse existimarunt. Ad has etiam differentias Machamitzli bellua pertinet, quæ à Ceruo, & Leone nomen sumpsit, quas animantes nonnullis corporis partibus simulat: immò & Cuitlamiztli à Leone, & Lupo indigena mutuata nomenclatione huc spectat. Bestia est Leone crassior, minor tamen, & minor, venatione ceruorum, & ouium viuit, immò etiam satur, quæcumque offenderit animalia interimit. Cum famem semel expleuit, binos, & ternos dies dormit, abstinens à præda donec esuriat. *Animantes Leoni congeneres.*

Insuper est Tlalmiztli fele minor, sed facie leonina, mirabilis est in paruo corpusculo animalis vultus, & ferocia. Cacamiztli vocatur aliud animal, quod ad genus Leonum paruorum, vel felium pertinet, & in iuncetis versari solet. Quadrupes est, quaternas spithamas longo corpore, sed non admodum amplo, fuluo pilo, & aliquantisper prolixo, auriculis breuibus, & penè nullis, capite ælurino, cauda prolixa, & hispida. Adeò ferox est bestia, vt Ceruos plerumque aggrediatur, & etiam occidat: vnde fortassis nomen sibi comparauit, nisi hoc nomen à fele potius profectum sit. Etenim Mixtli apud Mexicanos interdum ælurum, & aliquando Leonem significat. Viuit animal apud Pannocenses. *Leones parui quales.* H

DE TIGRIBVS INDIARVM. A

TIGRIS in nouo Orbe non vna est, vel mole, vel furore, vel specie Vulgaris nostratibus est maior. Huic alia similis, quæ quia minor est, ab Indis Tlaco ocelotl, idest parua Tigris nuncupatur, maculis fuscis, & nigris variata, non pallidis, & candentibus, vt in alijs, apparet.

Tigris Leone ferocior.

Sunt hæ Tigres Leonibus ferociores, & auidè Indos quærunt etiam in ædibus, & nisi constanter fores sint clausæ, clanculum ingrediuntur, & comprehensum aliquem Barbarum mordicus deferunt, non secus ac felis murem, & tanta feritas huius animalis non potest vinci nisi baculo circa renes bestia cædatur, & reddatur elumbis; sic enim languet, & paret victoriæ. Nulla alia Fera magis timetur Indis occidentalibus, quàm hæc: immò honoribus cumulatur, quoniam Dæmon illos sæpissimè specie Tigridis alloquebatur, sed postquam Indi rectam in Deum fidem receperunt, timor, & reuerentia huius feræ euanuit. B

Animalculũ comitãs Tigrim quale.

In Bengala ferocissimæ sunt Tigres, & contumacis odij, quia ad spacium mille passuum supra triginta insequuntur per littora nauim, qua aufugit læsor. Præterea obuijs quibuscumque Hominibus, & Feris atrox. Nihilominus natura præuenit tantam pestem. Comitatur Tigrim aliud animalculum, quod assiduo latratu illam indicat, quo audito, aliæ Feræ recedunt, & conduntur, homines autem fugiunt.

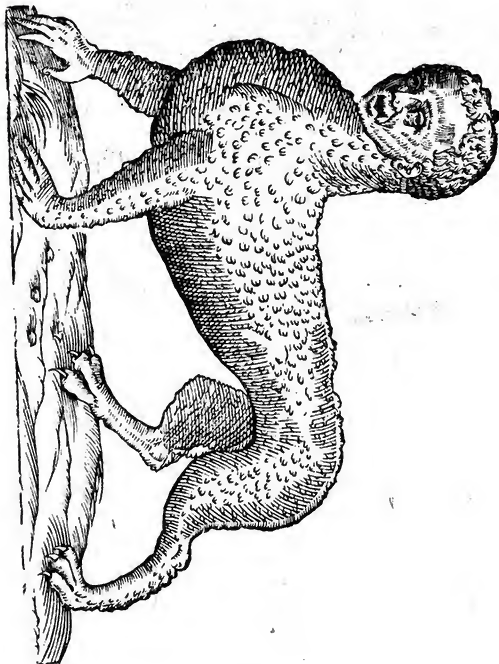
In Brassilia quoque magna Tigrium est multitudo, quæ famelicæ magna pollent velocitate, & tremendis viribus. Eædem pastæ tanta feruntur esse ignauia, vt confestim à gregarijs etiam Canibus in fugam vertantur.

Animal Tigridi affine.

Tigridi affine videtur esse animal Thanacth vocatum, quod se vidisse fatetur Theuetus, apud Indos mercatores, dum mari rubro veheretur. Hoc magnitudine, & membrorum conformatione Tigridi non erat absimile, facie tamen ferè humana, sed naribus valdè resimis. Immò anteriores pedes humanis manibus, & posteriores Tigrium pedibus similes habebat. Cauda carebat, & pilo vestiebatur fusco. Denique capite, auribus, ceruice, & ore hominem, capillis verò subnigris, & crispis æthiopem referebat: cætera Tigris. Simile animal vidisse in Germania quidam medicinæ studiosi nobis anno elapso publicum inuisentes Musæum referebant, quod, quæstus gratia, à quodam circumforaneo ducebatur, veluti in sequenti icone effigiatur. C

Animal

Animal Tigridi affine.

DE VRSO.

A

Lib.1.cap.5. IN Historia Quadrupedum digitatorum explicatum fuit, iuxtà nonnullorum mentem, fœtum Vrsæ ab aluo informe egredi: quem postea mater lingua formare videtur: nihilominus inspectio anatomica Vrsæ prægnantis occisæ oppositum monstrauit: siquidem in aluo Vrsulus suis membris distinctus inuentus fuit, ea forma, *Lib.8.c.36.* quæ in sequenti icone conspicitur. Hinc patet multas opiniones esse falsas, quæ præcipuè relationi adhærent: veluti est opinio illa de excisione testium Castoris, de partu viperæ, & pariter de informi partu Vrsæ: cum in vtero vrsino imperfectus non sit fætus, citra distinctionem membrorum, quæ post partum lingua matris perfici, & distingui dicuntur: etenim autopsia totum oppositum demonstrat. Hinc Plinius corrigendus est, qui falsò hanc opinionem protulit.

Pariter hic damus figuram Vnguis vrsini, qui refert effigiem illius lapidis ex terræ visceribus eruti, qui Græcis Rhincolithos appellatur, cum rostrũ rapacis auis simulet.

Vrsulus ex cæsa matris aluo exemptus.

Vnguis Vrsi adulti.

DE

DE LVPIS.

REGIONES nouæ Hiſpaniæ calidiores alunt Lupum, quem Indi Cuetlachtli appellant: noſtratibus eſt ſimilis, ſed amplitudine capitis maior, Tauros, & aliquando Homines adoritur. Inueniuntur nonnulli albi.

Lupi Regionis Bambæ oleo Palmarum ſummoperè delectantur. Oleum .n. ex fructu Palmarum expreſſum, craſſum eſt, & inſtar butyri ductile, quod corticibus cucurbitarum excipitur, & magna diligentia reſeruatur. Sed mirandum eſt, quàm dextrè hi Lupi id furentur; mordicus enim vaſa comprehendunt,& humeris, vt Lupi noſtrates ouem furati, inijciunt, vt curſus tantò ſit expeditior, & verbera perſequentium effugiant. *Luporum verſutia.*

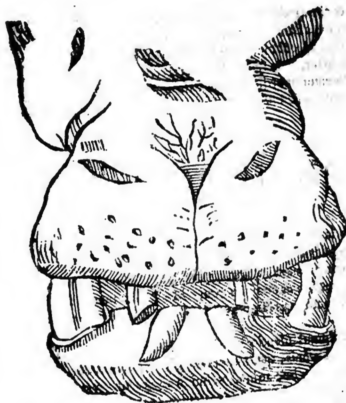
DE HIPPOPOTAMO.

IN Hiſtoria Quadrupedum digitatorum Hippopotami meminimus, quoniam re vera vngulas in quattuor veluti digitos diuiſas habeat. Quapropter ibi icones Hippopotami maris, & fœminæ dedimus, inſuper figuram capitis Hippopotami, in qua melius dentes conſpiciuntur. Modò ante oculos Lectoris repræſentamus picturam partis anterioris Hippopotami fœminæ, in qua nares patulæ melius conſpici poſſunt.

Præterea nolumus ſilentio inuoluere picturam cuiuſdam beſtiæ Hippopotamo congeneris, vel affinis, quæ inter Hieroglyphica, in tabula Bembi fuit delineata. Itaque ibi conſpicitur hoc animal, veluti in aliquo agro verſans digitatum, & valdè craſſum, cum cauda pariter craſſa, & breui. Ante hoc animal cernitur homo Aegyptius, qui telo beſtiam ardori videtur: quemadmodum in icone propoſita licet conſpicari. *Hippopotami differentia.*

Hippo-

Hippopotami fœminæ pars anterior; in qua nares melius apparent.

Animal Hippopotamo affine.

DE VVLPIBVS INDICIS.

E ANIMAL, quod nonnulli Hispanorum Vulpem, & alij Oedipum, Indi Coyotl, alij Atoc vocant. Est ignotum orbi veteri, lupino capite, viuidis oculis, paruis, & acutis auribus, rostro longo, nigro, nec admodum crasso, cruribus neruosis, vnguibus vncis, cauda valdè pilosa, & crassa, & morsu nocuo: valde enim accedit ad formam nostratis Vulpis, ad cuius fortasse genus spectare potest, media constans magnitudine inter Vulpem, & Lupum, quamobrem non solum sues, & similia animalia, sed Ceruos etiam, & interdum homines adoritur. Fusco longo, candidoque promiscuè pilo tegitur: vulpinis est moribus, & adeò pertinax iniuriæ vltor, & ereptæ sibi prædæ ita memor, vt post aliquot dies, agnoscat raptorem, insectetur obuium, & adoriatur; immò cognitis ædibus, & interemptis quibuscumque domesti-
F cis animalibus, iniuriam vlciscatur. Vice versa erga beneficos est bellua comis, & grata, & intactis auibus cohortalibus animi beneuolentiam testatur. Incolit potissimùm loca calidiora nouæ Hispaniæ. Vescitur carne imbecilliorum animalium, Maizio, & alijs frumentaceis, necnon saccharinis arundinibus, si quando offenderit. Decipulis, & laqueis capitur, & Sagittis necatur.

Vulpium Indicarum mores.

Ad hoc genus pertinet aliud animal Indis coyotl vocatum, & eodem ingenio præditum, sed formicarum assistit cauernis; vnde nomen sibi vindicauit. Cum noctu vlulat, multiformes edit clamores, quod præstat etiam aliud animal Hal coyotl nuncupatum, quod versatur circa oppida, & plerumque ex rapina auium cohortalium viuit. Similiter animal Ilpemaxtla dictum species est Vulpis candido, nigro, & fuluo pilo vestita, capite paruo, auriculis paruis, corpore gracili, & quattuor ferè dodrantes longo, rostroq; prolixo, & tenui, sed victu, & moribus vulpinis.

Animantes Vulpibus affines.

Alia Vulpecula, quæ maizium tostum colore æmulatur, vocatur Indis Yzquie-
G potl technis, & artibus nostrati Vulpi est similis, duos penè dodrantes longa est, & humilis, rostro tenui, paruis auriculis, piloso, & nigro corpore, & potissimum iuxta caudam, quæ longa est, & nigro, candidoq; pilo, quemadmodum & dorsum vniuersum, vestita. Breuibus est cruribus, & nigris, necnon vncis vnguibus. Viuit in antris intra saxa, vbi educat prolem, Vescitur scarabeis, & vermiculis, aues etiam cohortales iugulat, sed solum earum caput deuorat. Cum pedit, halitum fætidissimum fundit, vrina etiam, atque stercus sunt fætidissima, itaut nihil adeò pestilens in toto orbe reperiatur. Hinc fit, vt in extremo constituta periculo, reddito lotio, & deiectis fæcibus, ad interuallum octo, vel plurium passuum se se ab omni vindicet iniuria. Editur tamen eius caro, necnon stercus ab ijs, qui luem Hispanicam, aut Indicam potius patiuntur. Fit quoq; ex hoc animali oleum vulpinum non minus efficax illo, quod ex nostrate Vulpe paratur. Demum Chiappa nutrit vulpeculas, quæ per arbores auiculis insidiantur. Denique notandum est circa partes Vulpis, eius genitale esse osseum, veluti Aristoteles retulit: sic enim in Historia Quadrupedum digitatorum explicauimus; quoniam autem eius icon non erat ad manus, non potuimus Lectori satisfacere; idcircò hoc in loco illius effigiem exhibemus.

Vulpecula alia Indica.

Vsus in Medicina.

Oleum vulpinũ quale.

Genitae Vulpis osseum.

DE SIMIIS.

MAGNA est industria Venatorum Orientalium, qui miro artificio ex Simijs conficiunt lapides, quos postea pro Bezaar venditant. Certo anni tempore ad Simiorum venationem prodeunt, non vt interimant, sed vt tantummodò sagittis leuiter vulnerent, quos cruentatos deinceps non insectantur. Interea ex cruore lapis quidam intra corpora Simiorum generatur. Etenim singuli tot lapides procreant, quot vulnera à sagittis inflicta sustinuerunt. Cum autem Venatores maturos esse lapillos arbitrantur, rursus ad illos comprehendendos egrediuntur, Simijs interemptis.

Bezaar Simiorum.

Sunt qui ad Simiarum genus, seu Cercopithecorum illud animal referant, quod Indi Mapach nuncupant. Non desunt etiam, qui ad Vulpeculas indigenas reducant. Varia tamen sortitur nomina apud Indos, nam alijs dicitur Illamaton, seu Vetula, alijs Maxtle, seu gossipinum cingulum, alijs Cioatlamacazquu, seu Sacerdotissa. Est animal paulò maius Cane Melitensi, humile, teres, pilis tectum, nigro, alboq; colore promiscuè variatis, magno capite, paruis auriculis, rostro canis venatici, fascijs singulis candidis, iuxta oculos, in rectum procedentibus, cauda longa, humanis ferè manibus, & pedibus, quibus omnia prætentare videtur. Cicuratum, & in ædibus altum facilè mitescit, & quibuscumq; oblatis vescitur. Iacet iuxta Heros, volutatur humi, & mille modis lasciuit, & ludit, astu, & moribus Vulpeculam, imitatur. Instar felium manibus faciem lauat, & ijsdem, ritu Simiæ, cibaria ori apponit. Exteris, & Aduenis se ferocem bestiam ostendit; cum tamen familiaribus blandiatur. D

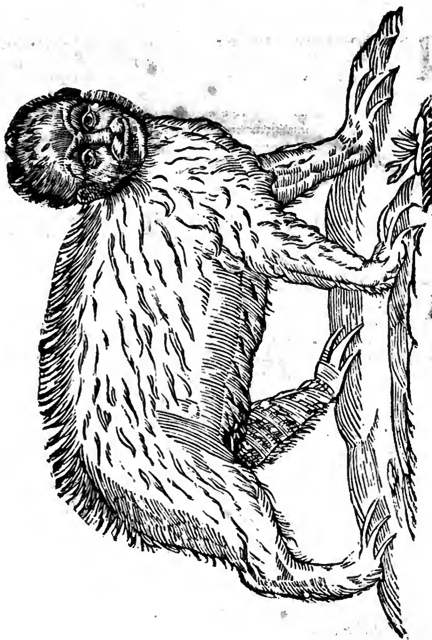
Nomina varia belluæ.

Mores belluæ.

DE PIGRITIA, ET ANIMALI Ignauo.

DE nominibus, natura moribus, & cibo eius animalis fusum sermonem habuimus in Historia Digitatorum. Reliquum est, modò, vt addamus verba Parei, & proponamus effigiem spectandam, quæ tunc temporis non erat in promptu. Inquit igitur Pareus, quòd hoc animal Haut nominatur, magnitudine Cercopitheci, capite, & facie puerum referens. Captum gemit, & suspiria ab imo trahit pectore, instar hominis anxij, & dolentis; pedes tribus vnguibus sunt muniti, *Lib. 2. c. 10.*

Pigritia, seu Haut, & ignauum Animal.

scandit

Mores pigri animalis. scandit arbores, illicq; frequentius, quàm in terra degit. Adeò lentè incedit, vt in extensione pedum, ventre humum tangere videatur. Spatium iactus lapidis, quindecim diebus, non absoluit, & arborem ascendens, biduum consumit, neq; gressum, aut minis, aut plagis accelerat. Quocirca Ioannes Eusebius Iesuita naturam huius animalis ad hominem pigrum conferens, hoc aliquando lusit octasticho. A

Te ridet natura, Piger, Brasilica Tempe
Bestia fœda colit nomine dicta tuo.
Tarda gradu reptat, pede non assurgit inani;
Ventre sed adlambit lento adipalis humum.
Ad iactum properat ter quina luce lapilli,
Et biduo frondens lassa cubile subit.
Acta minis, plagis, neutris ignauia cedit:
Nec sinit inflicto vulnere torpor iners.

DE TAXOMONTANO. B

INDI nouæ Hispaniæ Melem montanum puauhpecotli nominant. Animal est duos, plus minus, dodrantes longum, rostro prolixo, tenui, versus superna contorto, prolixa item cauda, pilo longo, circa aluum albicante, cætera fusco, vel *Taxi species.* nigro, & candenti, sed circa dorsum nigriore, atris pedibus, & incuruis vnguibus. Facilè mitescit, vorax est, quia nullis parcit oblatis escis, nec tamen caro eius est edulis. Placidum est animal: nam mirandum in modum blanditur, & ludit, noxium tamen ignotis. Videtur tamen referendum ad genus Taxi, proptereaquod nonnulli Texon vocare consueuerunt.

DE LVTRIS. C

GENVS Lutræ videtur illud animal Indis Ahoitzotl cognominatum, magnitudine canis melitensis, nigro, & pullo variatur colore. Huic affinis est *Leo aquatilis.* alia bestia Leo aquaticus appellata, longitudine trium spithamarum, ruso, & obscuro circa dorsum pilo, longo, & molli, rostro tenui, & longo, incuruo vngue, breuibus cruribus, & auribus, & cauda longa duos dodrantes. Piscibus victitat, & non procul à littore australi viuit, eius tantummodò pellis est in vsu. His bestijs proxima esse videtur alia Cattiuare nuncupata, amphibia, vescitur quodam iunceo genere in ripis aquarum dulcium nascente. Si metu aliquo occupetur, fugit in aquas vsq; ad imum. Cæteris grandior est, caput habet ferè leporinum, crassius tamen, & minus auritum, caudam obtusam, & breuem, crura magis alta, quàm Lutra habet: si- D quidem veloci etiam per terram cursu, ex amne in amnem fugit. Pilus est subniger, & pedes tribus digitis referti. Edilis est, quæ suillam carnem comedenti sapit.

DE HISTRICIBVS.

E

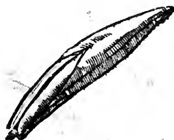
IN Malaca quædam species Histricis viuit, in cuius felle lapis generatur, quem Malacensem appellant, & omni speciei Bezaar præferunt. Ideò tanta est in æstimatione apud Indigenas, vt scripserit Gargias, è duobus, qui suo tempore reperti sunt, alterum pro summo munere ad eum, qui pro Rege Lusitaniæ Indiam gubernabat, missum fuisse. Et quamuis isthic lapis Bezaar frequens inueniatur; Nihilominus hunc Histricis lapidem Incolæ cæteris alexipharmacis præferũt. Vnum tantùm vidisse refert Gargias, cuius color dilutioris videbatur purpuræ, gustu amaro, tangenti lubricus, instar Saponis gallici. Clusius addit anno salutis humanæ post millesimum sexcentesimo tertio, se vidisse similem fortè lapillum planum non superantem magnitudinem vnguis digiti humani, leuem, coloris ex cinereo candicantis, sed paruis quibusdam maculis rubiginosis aspersum, qui valdè commendabatur aduersus venena. Illum ex India orientali recenter allatum ferebant, lapidemq; porcinum esse dicebãt. Ex his notis Clusius coniectabat esse posse lapidem malacensem iam commemoratum, qui in felle Histricis quandoq; reperiri solet. *Lapidis Histricis conditiones.* F *Lapis Malacensis.*

Ferdinandus Lopes meminit & ipse cuiusdam lapidis, cui non minorem facultatem attribuit, quam lapidi Bezaar, aut Malacensi: cum mirandum in modum omnibus venenis resistat. Est lapis magnitudine auellanæ, rarus admodum, cum in capite animalis, quod Indi Bulgoldalf appellant, nasci perhibeatur. *Lib. 1. hist. Ind.*

Cætera ad Histricem nostratem attinentia in Historia Digitatorum exarata fuerunt, vbi non solum icon Histricis, sed etiam pellis conspicitur, in qua cutis externa Histricis dorsi, cauda, & vropygium, nec non cutis interna, pes anterior, & pes posterior conspiciuntur. Nunc huius animalis alias partes delineatas addimus, vt in icone cernitur.

Præterea hic etiam delineatur figura dentis huius animalis, aut valdè similis dentibus anterioribus eiusdem, qui olim nobis fuit communicatus. Huiusmodi dens, G iuxta latera, membranas habebat adnexas, & vbi nectebatur, erat subtilis, rimaq; per medium notabatur, sed non ita profunda, qualis in dentibus Histricis conspici solet: siquidem dens huius animalis figuram duorum dentium simul copulatorum æmulari solet. Hinc asseueranter dentem esse Histricis non attestamur; nisi fortè Natura dentem monstrificum produxerit, quod aliquando in animalibus accidit. *Dentis Histricis descriptio.*

Dens similis denti anteriori Histricis.

Histricis variæ Partes.

A. Mandibula superior.

B. Mandibula inferior.

C. Fulcrum separatum, & de loco suo exemptum.

D. Organum auditus.

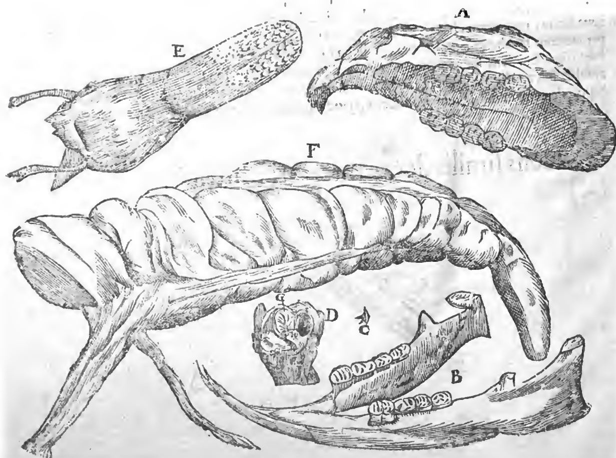
E. Lingua.

F. Intestinum cæcum.

G. Tympani membrana.

H. Officulum fulciens tympanum.

I. Concameratio, seu antrum osseum.

E

DE CANIBVS INDICIS.

IN Orbe nouo variat caninum genus, præter differentias, quas vetus orbis cognouit. Primum genus vocant Barbari Xoloitzcuintli, excedit mole corporis, quia tres plerumq; superat cubitos, nullo piso tegitur, sed tantùm molli cute, fuluis, & cyaneis maculis asperſa.

Secundum genus nuncupant Itzeuin teporzotli,& à Patria vnde venit,Michua canem. Simile eſt Melitenſibus,variat cădido,nigro,& fuluo colore,in delicijs habitum, & gratiſſimum, collo penè caret, gibba quadam fœditate ſupra humeros eminenti. *Canum varietas.*

Tertium genus Barbaris dicitur Techichi, alioqui noſtratibus ſimile, niſi quòd aſpectu eſt mæſtũ, Indis eſt edule. Nutriunt hos canes comedendos, quemadmodum Hiſpani cuniculos, quos ad eſum deſtinant, caſtrant, quia citò pinguefiunt, copiam

F fæminarum procreandæ ſoboli ſeruant, ex maribus exiguum numerum.

Inſuper Barbari quoddam genus Canum paruulorum. Alco vocitant, quorum ſocietate mirandum in modum delectantur: ideòq; ſibimetipſis cibum detrahunt, vt illos alant. Cum iter agunt, hos ſecum, vel humeris, vel gremio deferunt. Cum ægrotant, conſortio inſeparabili, & familiaritate horum catellorum recreantur. *Vſus in varijs.*

Verſantur etiam apud Indos canes muti, vulpina facie Cozumella inſula hos nutrit. Immò percuſſi nec gemitum, nec clamorem edunt.

Canem montanum vocant Indi Tepeytzeuintli, magnitudine mediocri audaciſſimum tamen animal, quia aggreditur Ceruos, & illos quandoq; interimit. Corpus vniuerſum nigrum eſt, ſed caput, pectus, & collum candens. Pili longi, longa cauda, & caninum caput, veſcitur vitelis ouorum, & pane in aqua calida diſſoluto, quando cicuratur. *Canes muti vbi.*

Demum aduertendum eſt, quòd Canes communes ex Hiſpania in Hiſpaniolam

G tranſuecti, aucti numero, & magnitudine, per ſyluas diſcurrere cæperunt gregibus, tanquam lupi nocentiſſimi; ideòq; tale præmium conſtitutum eſt occidentibus illos, quale apud nos venantibus Lupos. *Canes montani.*

DE FELIBVS SYLVESTRIBVS.

QVODDAM genus felis ſylueſtris, ſeu potius muſtelæ Indi vocant Tepemaxtlaton. Aeluro ſimile eſt animal magnitudine, roſtrum tamen eſt longum, auriculæ paruæ, breuia crura, & cauda tranſuerſis faſcijs nigris,& candidis decorata. Veſtitur pilis nigris promiſcuè tamen albicantibus. Puluis

H huius animalis febrientibus conferre perhibetur. *Vſus in Medicina.*

Aliud genus felium ſylueſtrium, ſeu Muſtelarum nuncupant Indi quauhtentzo. Viuit in regionibus calidis Xonotlæ, aſſimilatur quodammodo Vulpeculæ, prælongam habet caudam, fuſcos, & molliſſimos pilos, punctiſque nigris diſtinctos. Mitiſſimum eſt animal ſiquidem ad cognitos, & domeſticos accedit. Ex pelle veſtes magno habitæ pretio, tum ornamenti gratia, tum ad propellendas frigoris iniurias parantur. *Vſus pellis.*

DE RANIS, ET RVBETIS.

A

Gyrini vbi ediles.

IAM peruenimus ad Animantes quadrupedes digitatas, & ouiparas: propterea sciendum, quòd licèt Europa ab esu ranarum caudatarum, quas Authores Gyrinos appellant, abhorreat; nihilominus indicagula huiusmodi recreatur; quia neque Gyrinis, neque formicis, atque locustis parcit. Vocant has caudatas ranas Atolocatl, & has non solum comedunt, sed etiam pro mercatura, ad nundinas, venales conuehunt.

Lac rubetarum venefi-cum.

Habent præterea ranas vnius libræ, quas malulas nominant, quæ iucundæ, & gratæ palato sunt. Præterea lacus Mexicanus Rubetas tum paruas, tum magnas nutrit: exiguæ vocantur Tamaçoli, magnæ verò immensæ molis dicuntur Aquaquę. Harum lac parte posteriore effusum est veneficum.

B

DE SCINCO INDICO.

VERSATVR quoddam genus animalis dictum Axolotl in Lacustribus locis Indiarum molli cute tectum, & lacertarum more quadrupes, longitudine dodrantis, & pollicari crassitudine. Vuluam habet muliebri simillimam, & venter eius maculis fuscis distinguitur, caudam habet prolixam, quæ paulatim, & sensim gracilescit. Pro lingua cartilago breuis, & lata visitur. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos fissis caput depressum est, in proportione reliqui corporis magnum. Rictus hiscit, & color est ater. Huic animali menstrua singulis quibusq; mensibus fluere, muliebri ritu, sæpius obseruatum est; quapropter ad Venerem excitandam animal prædicant, more Scinci, quem terrestrem Crocodilum aquidam nuncupant, ad cuius genus hoc animal fortassis spectat: gratum in cibo præbet alimentum carni anguillarum non dissimile: propterea multis modis parari solet. Assatur enim, & elixatur: sed vt plurimum ab Hispanis aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atque siliquastro indico paratur. A Mexicanis verò solo siliquastro illis familiarissimo, & pergrato condimento.

Scinci Indici vires.

C

DE TESTVDINE MARINA.

Testudinis variȩ icones.

OMNIA ad hoc animal spectantia in Historia Quadrupedum digitatorum Ouiparorum fuerunt exarata, vbi multæ icones conspiciuntur. Prima icon fuit Testudinis marinæ pronè pictæ, secunda icon eiusdem Testudinis supinè pictæ, tertia icon erat cranij testudinis marinæ, ore clauso, modò additur quarta icon, nimirum cranij testudinis marinæ ore aperto, vt in sequenti Icone apparet. D

Cra-

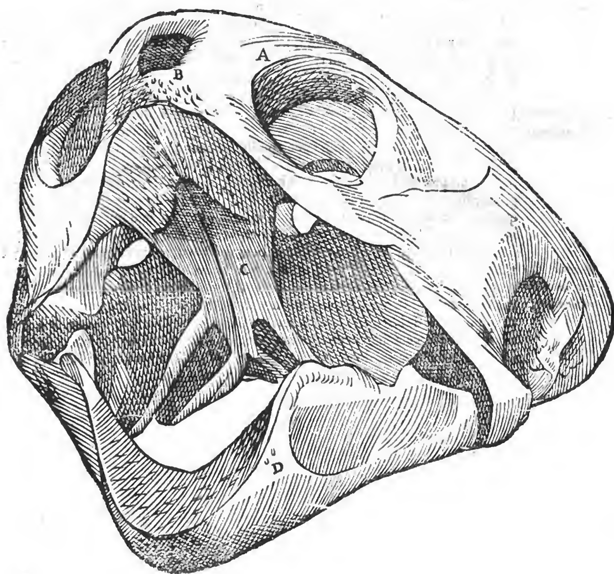
Cranium Teſtudinis ore hiante.

A. Oculorum foramina.

B. Foramina narium.

C. Palatum.

D. Mandibula inferior.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Serpentum, & Draconum. A

DE VIPERIS EXOTICIS.

Viperarum varietas.

CHIAPPA alit magnum genus viperarum, quod pestilentem spiritum quattuor narium foraminibus effundit. Præterea versantur ibi quædam aliæ viperæ equum intra diem occidentes. Sunt aliæ variegatæ, aliæ nigræ, & prolixæ, quæ quemcumq; momorderint, perimunt: crescente Luna mitescunt, & decrescente irritantur. Aliæ sunt pallidæ nigris distinctæ lineis, maculis albis variatæ: decidit caro per frusta ab ijs, qui demorsi fuerint. B Alijs tantùm inest virus, vt si fuste contangantur, venenum vsq; ad manus subeat. Aliæ sunt huius conditionis, vt si manè mordeant, demorsus sanguinem vomens perit: sin vesperi, ictus non sunt lethales.

Serpentum Domina qua.

Est aliud serpentum genus viperis affine, Teuthlaeocauhqui, siue Dominam serpentem Indi nuncupant, Hispani Viperam, vel propter similitudinem capitis, vel veneni. Hic anguis viperino est capite, ventre ex albo pallescente, lateribus opertis, candentibus squamis, fascijs tamen pullis per interualla mixtis, dorsum fuscum est, luteis lineis se se in spina secantibus. Per saxa fertur celeri cursu: qua de re nonnulli Mexicanorum à vento nomen illi indiderunt, vocantes Hoacoatl. Oculi sunt nigri, mediocris magnitudinis. Binos habet superna maxilla caninos dentes incuruos, quibus venenum effundit. Narrant multi, qui hunc serpentem domi aluerunt, integrum annum absq; cibo, & potu durare, & caput abscissum per spatium decem dierum, vel amplius moueri. Ictus ab hoc serpente post spatium diei naturalis perit, nisi C præsidijs citò occurratur. Excogitatum est partes demorsas humare, terraq; obruere, & ita manere, donec prorsus cesset dolor, & morbus sit curatus prospero vt plurimum euentu. Medici Mexicani caninos dentes huius animalis seruant, & ad sedandum capitis dolorem, collum, & ceruicem pungunt. Deinde pinguedine huius animalis ferè nocentissimi lumbos perungunt, vt eorum dolori medeantur, & similiter alias corporis partes dolore vexatas liniunt. Edunt Indi horum animalium carnes, & cohortalium carnibus esse præstantiores testificantur.

Veneni huius animalis remedium.

DE

DE HEMORRHOO INDICO.

E NOVVS orbis habet Hæmorrhoum, Ahucyactli nuncupatum. Est autem maior illo Hæmorrhoo, de quo in Historia Serpentum egimus; eiusdem tamen veneni: namq; icti ab hoc Serpente per omnes corporis meatus sanguinem fundunt.

Antidotus huius veneni. Pariter in Agro Incatanensi versatur serpens Hæmorrhoo nostrati affinis, quatuor longus dodrantes, fusco colore, sed cyaneis, & rubescentibus maculis consperso. Huius animalis ictus est adeò pestilens, vt intra spatium vnius horæ hominem ad vomitum sanguinis inducat, & post spatium diei naturalis ab omni corporis parte eundem effundat. Antidotum esse referunt filiquastri succum liquori Tabaci permixtum. Cauernas saxorum colit, inibiq; prolem educat. Cum ab antro egreditur, si
F strepitum audiat, in quosuis obuios impetum facit.

DE IACVLO, ET SERPENTIBVS ei affinibus.

Lib. 1. c. 13. PRÆTER species Iaculorum memoratas in Historia Serpentum, aliam differentiam monstrabat annis elapsis quidam Circumforaneus. Erat animal longitudine quatuor dodrantum cum dimidio, habebat oris hiatum longitudine
G pollicis transuersalis. Rostro erat acuminato, & squammis magnis, & oblongis tectum, figura quodammodo quadrangulari, licèt inæqualiter: squammæ tamen dorsi erant aliquantò maiores, ijs, quæ ventrem tegebant. Deinde versus caudam, more aliorum serpentum, extenuebatur. Propè hiatum obseruabatur rima vtrinq; ad latera corporis, qua tanquam ala, seu appendice ad saltum vtebatur. Hæc autem appendix, seu ala ad genitalia terminabatur. Bestia hæc erat species Iaculi, sed Vulgò à Circulatoribus *Crepasasso* appellabatur. *Iaculi serpentis alia species, & descriptio.* Alia species Iaculi versatur apud Indos Texminani nuncupata, siue serpens oculos inuolans, quoniam oculos primum petat: ideòq; alijs oculipeta dicitur. *Oculipeta serpens qualis.* Serpens prælongus est, & tenuis ventre liuido, & dorso fusco: quidam Indorum Micoatl indigitant, quoniam sagittæ sit similis. Vibrat se ex arboribus in homines, & potissimum in humanos oculos: hac de re Iaculi species censetur: etenim licèt crassitudine corporis Iaculis cedat, proprietate tamen, & natura eis assimilatur.

DE ALIIS SERPENTIBVS Indicis.

A

ANNO humanæ salutis post millesimum,& sexcentesimum vigesimo octauo, ex litteris Patris Iosephi Adei Iesuitæ intellectum est non procul à Tuna Puma, in quodam nemore versari Serpentem bouina ferè crassitie,longitudine moli proportionata, cuius annona Testudines erant, & Cerui sopiti. Quà transibat, herbas adurebat. Procul odorabantur Serpentem mulæ, nullisq; stimulis instigatæ procedere volebant. Idem contingebat canibus, fugam sollicitantibus, cum primùm excrementa anguina naribus hauriebant. Ibi erant tumuli ossium animalium à Serpente voratorum, neq; fætebant, sed potius suauem odorem moschi spirabant.

Serpētis immanis vbi.

Alium serpentem vocant Indi Tzicatlinan, seu matrem formicarum, quia in cuniculis formicarum viuat, & statis anni temporibus, eas sequatur, cum foras prodeunt. Hic anguis pulcherrimus est omnium, neq; cuiquam noxius; minimi digiti crassitudinem æquat,& duorum dodrantum longitudinem, fascijs distinguitur candidis,rubrisq; transuersis, & alternis. Indi hunc ad vsum medicum trahunt, nimirum ad discutiendos tumores præter naturam, dum illum contusum tumori applicant. B

Serpens Indicus in tumoribus adhibetur.

Paruulus anguis Attaligatus dictus versatur apud Indos, qui pennæ anserinæ crassitudinem, & longitudinem non excedit. Centeni huius generis Serpentes semper, pluresuè offenduntur, neq; vnquam à se inuicem separati. Veneni sunt expertes; alioquin adeò perniciosi,vt aggressi dormientem, si fortè quemquam inuenerint, nulla arte auelli possint, donec tandem ictibus hinc inde illatis hominem interemerint, & totum deuorauerint.

Serpētes parui nocentissimi.

Libuit nonnulla remedia aduersus venena serpentum addere, quæ non iuxta ordinem, sed supra vim naturæ bestias venenatas exterminant. Primitùs puluis pauimenti circa sepulcrum Sancti Remigij collectus Serpentes fugat; vt scribit Hodoardus de quodam colono villæ Episcopi Rhemensis,qui secus amnem Saram in loco lutoso habitabat, & à serpentibus mirandum in modum vexabatur. Hic igitur puluerem ex pauimento Ecclesiæ Sancti Remigij collectum per ædes sparsit, & deinceps nullus serpens apparuit. Compertum etiam est, quòd in omnibus Templis Sancti Remigij, necnon atrijs, & cæmeterijs circumiacentibus serpens nullus soleat inueniri; quinimò si illuc delatus fuerit, nullatenus viuat. Hactenus Hodoardus, referente Ioanne Eusebio Iesuita. C

Lib. 1. Hist. Rhem.

Insuper terra Hiberniæ exitialis serpentibus esse perhibetur, post admirandam benedictionem, quam Hibernia à Sancto Patritio accepit, eiectis inde baculo suo omnibus venenatis reptilibus: miranda enim scribit Giraldus de baculo, quo Sanctus Patritius venenata animantia ex hac insula expulit. Pariter eiusdem baculi meminit Sanctus Bernardus in vità Sancti Malachiæ. Itaq; narrat Giraldus, referente Ioanne Eusebio Iesuita, inter omnia reptilium genera innocuis solum gaudet Hibernia; etenim Serpentibus, bufonibus, ranis, scorpionibus, & draconibus caret. Habet quidem araneas, sanguisugas, & lacertas, sed prorsus innocuas: immò si aliunde venenatæ bestiæ illuc deferuntur, illicò intereunt. Nam legitur in antiquis terræ istius Sanctorum scriptis, quòd serpentes aliquando, periculi faciendi causa,in ollis eneis delati sunt,sed statim atq;medium maris Hibernici cursum transierunt, exanimes reperti sunt. Præterea mercatores, cum naues in portu Hibernico aliquoties exonerassent, bufones casu illatos in fundo nauium inuenerunt, quos dum viuos in terram proiecissent, confestim, omnibus videntibus interierunt. Contigit quoq; nostra ætate, vt scribit Giraldus, in Borealibus Angliæ finibus, vt iuuenis nullo remedio posset à Serpente liberari, cuius dormientis os ingressus fuerat. Hic cum loca Sanctorum per Angliam lustrasset, tandem saniore consilio D

in

in Hiberniam transuectus, statimatq; aquas illius terræ hausit, lethalem hostem extinctum per partes inferiores expulit. Quod contigit Hiberniæ meritis Sancti Patritij. Idem debemus attestari Melitæ insulæ meritis Beati Pauli fuisse concessum: siquidem terra Melitensis aduersus quascumq; venenatas bestias fœliciter adhibetur. E

Draconis descriptio.

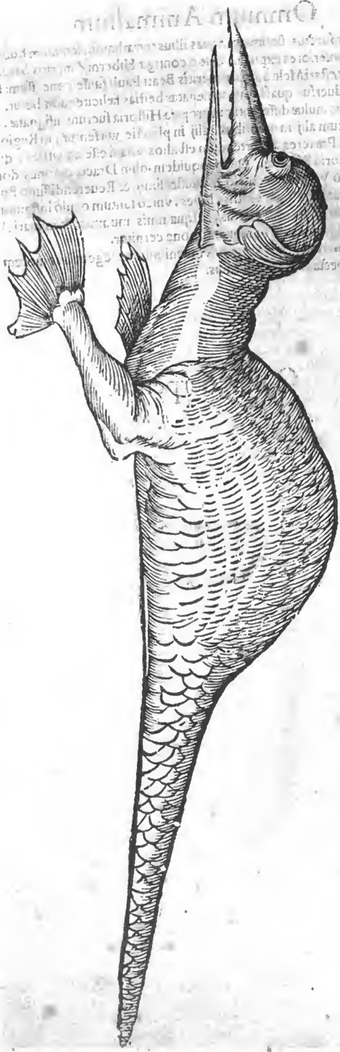
Circa Dracones multæ differentiæ in propria Historia fuerunt assignatæ, & præcipuè ratione loci; cum alij in montibus, alij in planitie versentur, in Regionibus tamen calidioribus. Præterea aduertendum est alios etiam esse aquatiles, diuersos à memoratis in Historia Piscium. Quandoquidem olim Draco marinus dono datus fuit Clarissimo viro Vlyssi Aldrouãdo ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Bouio Episcopo Ostiensi. Erat hic Draco viridis, bipes, vnico tantùm oculo insignitus, rostro Delphini, & serratis dentibus refertus, & squammis munitus, & in mari Adriatico propè Ostonium captus, veluti in sequenti icone cernitur.

Deniq; quoniam iconem oui Serpentis inuenimus, vt legentibus morem gereremus, hoc in loco spectandam exhibemus.

Ouum Serpentis.

DRA-

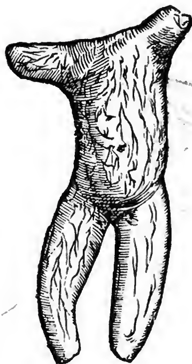

Draco marinus monophtalmos bipes.

PARALIPOMENA HISTORIÆ Monſtrorum.

IN Rubrica Denominatorum meminimus cuiuſdam radicis rudimentum humanæ formæ referentis; immò ibi iconem illius pronè, & ſupinè delineatam dedimus; quamobrem aliam illi congenerem hic ſpectandam præbemus, quæ folio 135. erat collocanda: immò in eadem tabella effigiatus eſt ramus Serpentinus, qui in folio 672. erat reponendus.

Radix anthropomorphos, & ramus Serpentinus.

Relatum fuit in Historia Monstrorum, capite secundo, exeuntia ab vtero fœmineo, vel esse effluxiones, vel molas, vel abortus, vel fœtus perfectos, vel tandem imperfectos, & monstrosos. Omnium autem icones fuerunt exhibitæ, præter figuram effluxionum, quam hoc in loco damus pagina 330. reponendam. Hic etiam effigiatur Mola anthropomorphos altera, quæ ibidem desideratur. Et quamuis delineatæ effluxiones ex aluo muliebri exierint; hinc tamen non fit, quin ex vtero brutorum aliquando prodeant; quandoquidem Andreas Taurellus Diuionensis I. C. & in Bonon. Academia Professor publicus, virq; politioris Musæ studiosissimus, nobis retulit se nuper in Gallijs versantem, prædictis non valdè absimilem effluxionem obseruasse, quæ ex vtero equino prodierat. Itaq; vir in his indagandis valdè curiosus, & diligens inter Mortales curiosos non est recensendus: siquidem in tali curiositate ϕξυπεινος summoperè commendatur, cum inde causas naturales rimari possit. A

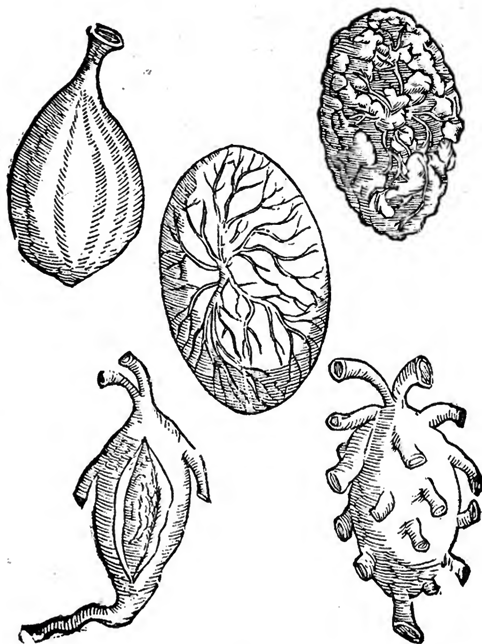
Demum ad caput primum Historiæ Monstrorum, vbi de pilosis hominibus agitur, hæc de muliere monstrosè barbata ex Gyraldo, sunt referenda. Hic in Topographia Hiberniæ scriptum reliquit, quòd Rex Limiricensis mulierem habuit vmbilico tenus prorsus barbatam; immò cristam, instar pulli annui à collo per dorsum crine vestitam gerebat, non erat hermaphrodita, & curiam assiduè, cum intuentium risu, & stupore sectabatur. B

Mola anthropomorphos altera.

Variæ

Variæ Effluxionum vitalium, & non vitalium effigies.

L. D. D. Q. S. V.
Finis.

INDEX EORVM,
quæ in Paralipomenis continentur.

INDEX:

Insania

Pigri-

INDEX.

Vesper-

INDEX.

Finis Indicis.

REGISTRVM.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss.
A B C D E F G H I K L M N O.

Omnes ſunt Terniones, præter ✠ quæ eſt Duernio, & Sss, & Qqq, quæ eſt Quaternio.

BONONIÆ, Typis Io. Baptiſtæ Ferronij 1658.
Superiorum permiſſu.

Impenſis Marci Antonij Berniæ.

Volume first [illegible]
[illegible] vol [illegible]